

ដីកា

ភាសាចាស់

វិទ្យាបិដក

វិទ្យាល័យ

។ នមោ តស្ស ភក្កវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

វិនយបិដកេ

វិនយាលង្ការ-ដីកា (បឋមោ ភាគោ)

គន្ថាម្ពកថា

មុត្តហារាជិនយកថា

យោ លោកេ លោកលោកោ វតបរោ រាជរាជគ្គដញ្ញោ;
អាភាសាការកា បរមតិរតោ ទេវទេវន្តវដ្ឋោ។

សំសារាសារសារោ សុននមនតោ មារហារន្តវដ្ឋោ;
លោកាលង្ការកា អតិសតិគតិមា ជីវីវត្ថវម្មោ។

សីហនីវត្ថននយកថា

សំសារចក្កវិទ្ធិសំ, សម្ពុទ្ធិ តំ សុមាទសំ;
សំនមាមិ សុគុណាសំ, សំទេសិតសុទ្ធិសំ។

អនោតត្ថោទការវត្ថនយកថា

យេន វិទ្ធិសីតា ចាចា, យេន និព្វាបិតា ទរា;
យេន លោកា និស្សរិសុំ, យេន ចាហំ នមាមិ តំ។

ចតុទ្ទិបចក្កវត្ថននយកថា

សង្ឃំ សសង្ឃំ នមាមិ, វន្តន្តវរធម្មជំ;
មគ្គគ្គមនជលដ្ឋំ, សុសំសំ សុភមាណសំ។

អព្យបេតចតុចារិកាធិយមកកាថា

វិនយំ វិនយំ សារំ, សង្កហំ សង្កហំ ករំ;
ចរិយំ ចរិយំ វន្តេ, បរមំ បរមំ សុតំ។

ព្យបេតចតុចារិកាធិអន្តយមកកាថា

បកាវេ ពហុបកាវេ, សាគវេ គុណសាគវេ;
គរវោ មម គរវោ, វន្តាមិ អភិវន្តាមិ។

វត្ថុត្ថយេ គន្ធកាវេ, ករុសុ សាធរំ មយា;
កតេន នមក្កាវេន, ហិក្ខា សព្វេ ឧបទ្កវេ។

សិក្ខាកាមេហិ ដីវេហិ, ជិនសាសនការិភិ;
ភិក្ខុហិ វិនយញ្ញូហិ, សាធរំ អភិយាចិតោ។

វណ្ណាយិស្សាមិ វិនយ-សង្កហំ បីតិវឌ្ឍនំ;
ភិក្ខុនំ វេនយិកានំ, យថាសត្តិពលំ អហំ។

ចោរាណោហិ កតា ដីកា, កិញ្ចាបិ អត្ថិ សា បន;
អតិសង្ខេបភាវេន, ន សាធម្មតិ យថិច្ឆិតំ។

តស្មា ហិ នាធាសត្ថេហិ, សារមាធាយ សាធុកំ;
នាតិសង្ខេបវិត្ថារំ, ករិស្សំ អត្ថវណ្ណានំ។

វិនយាលង្ការំ នាម, បេសលានំ បមោទនំ;
ឥមំ បករណំ សព្វេ, សម្មា ជារេន្ទុ សាធរោតិ។

គន្ថារម្ពកថាវណ្ណានា

វិវិធិវិសេសនយសមន្នាគតំ កាយវាចាវិនយនករណាសមត្ថំ
លន្ធិបេសលភិក្ខុនំ សំសយវិនោទនការកំ យោការាចរឫគ្គលានំ
សីលវិសុទ្ធិសម្មាបកំ ជិនសាសនវុឌ្ឍិហេតុក្ខតំ បករណាមិទមារភិតុកាមោ
អយមាចរិយាសកោ បឋមំ តាវ

រតនត្ថយបណាមបណាមារហការាអភិធមយ្យករណាហេតុ
ករណាប្បការបករណាភិធាននិមិត្តបយោជនានិ ឧស្សេតុំ “វត្ថុត្ថយំ
នមស្សិត្វា” តិអាទិមាហា។ ឯត្ថ ហិ វត្ថុត្ថយំ នមស្សិត្វាតិ ឥមិនា
រតនត្ថយបណាមោ វុត្តោ បណាមេតព្ពបណាមអត្ថឧស្សនតោ។ សរណំ
សព្វចាណំនន្តិ ឥមិនា បណាមារហការា បណាមហេតុឧស្សនតោ។
ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយន្តិ អភិធមយ្យ ឥមស្ស បករណាស្ស អត្ថការតោ។
វិប្បកិណ្ឌាមនេកត្តាតិ ករណាហេតុ តេនេវការណេន បករណាស្ស កតត្តា។
សមាហរិត្វា ឯកត្ថ, ឧស្សយិស្សមនាកុលន្តិ ករណាប្បការេ តេនាការេន
បករណាស្ស ករណាតោ។ បករណាភិធានំ បន សមាហរិតសទ្ធិស្ស
សាមត្ថិយតោ ឧស្សិតំ សមាហរិត្វា ឧស្សនេនេវ ឥមស្ស បករណាស្ស
វិនយសង្កហាឥតិ នាមស្ស លភនតោ។

និមិត្តំ បន អដ្ឋត្តិកពាហិរវសេន ធុរិដំ។ តត្ថ អដ្ឋត្តិកំ នាម ករុណា, តំ
ឧស្សនកិរិយាយ សាមត្ថិយតោ ឧស្សិតំ តស្មី អសតិ ឧស្សនកិរិយាយ
អការតោ។ ពាហិរំ នាម សោតុជនសមូហោ, តំ យោការាចរភិក្ខុនន្តិ តស្ស
ករុណារម្មណាការតោ។ បយោជនំ បន ធុរិដំ

បណ្តាមបយោជនបករណបយោជនវសេន។ តត្ថ បណ្តាមបយោជនំ នាម
អន្តរាយវិសោសនបសាទជននាទិកំ, តំ សរណំ សព្វចាណំនត្តិ ឥមស្ស
សាមត្តិយតោ ទស្សីតំ ហេតុម្ហិ សតិ ជលស្ស អវិជាការតោ។ វុត្តញ្ញា
អភិធម្មជីកាចរិយេន “គុណវិសេសវា ហិ បណ្តាមារហោ ហោតិ,
បណ្តាមារហោ ច កតោ បណ្តាមោ វុត្តប្បយោជនសិទ្ធិករោ ហោតិ” តិ (ធរ. ស.
មូលជី. ១)។ បករណបយោជនម្យី ធុរិដំ មុខ្យានុសង្កិករសេន។ តេសុ
មុខ្យបយោជនំ នាម ព្យញ្ញនាមរូបំ អត្ថស្ស បដិវិជ្ឈនំ បកាសនញ្ច អត្តានុរូបំ
ព្យញ្ញនស្ស ឧទ្ទិសនំ ឧទ្ទេសាបនញ្ច, តំ វិនយេ ចាជវត្តាយាតិ ឥមិនា វុត្តំ។
អនុសង្កិកបយោជនំ នាម សីលាទិអនុចាទាបរិទិញ្ញនន្តោ អត្តោ, តំ
សមាហរិត្វា ឯកត្ថ ទស្សយិស្សន្តិ ឥមស្ស សាមត្តិយេន ទស្សីតំ ឯកត្ថ
សមាហរិត្វា ទស្សនេ សតិ តទុគ្គហាបរិបុច្ឆាទិនា កតបយោកស្ស
អនន្តរាយេន តទត្ថសិជ្ឈនតោតិ។

កិមត្ថំ បនេត្ថ រតនត្ថយបណ្តាមាទយោ អាចរិយេន កតា, ននុ
អធិប្បេតកន្តារម្កោវ កាតព្វោតិ? វុច្ឆតេ - ឯត្ថ រតនត្ថយបណ្តាមករណំ
តត្ថិហតន្តរាយោ ហុត្វា អនាយាសេន គន្ធបរិសមាបនត្ថំ។
បណ្តាមារហាការវេចនំ អត្តនោ យុត្តបត្តការិកាទស្សនត្ថំ, តំ វិញ្ញនំ
តោសាបនត្ថំ, តំ បករណស្ស ឧត្តហណាត្ថំ, តំ សព្វសម្បត្តិទិច្ឆាទនត្ថំ។
អភិធម្មកថនំ វិទិតាភិធម្មស្ស គន្ធស្ស វិញ្ញនំ ឧត្តហធារណាទិវសេន
បដិបជ្ជនត្ថំ។ ករណហេតុកថនំ អការណោ កតស្ស វាយាមស្ស
និប្បលភាវតោ តប្បដិក្ខេបនត្ថំ។ ករណប្បការកថនំ វិទិតប្បការស្ស
គន្ធស្ស សោត្វនំ ឧត្តហណាទិសុ វុច្ឆជននត្ថំ។ អភិធានទស្សនំ វោហារសុខត្ថំ។
និមិត្តកថនំ អាសន្នការណាទស្សនត្ថំ។ បយោជនទស្សនំ
ធុរិធបយោជនកាមីនំ សោត្វនំ សមុស្សហាជននត្តិ។

រតនត្ថយបណាមបយោជនំ បន ពហូហិ បកាវេហិវិត្តារយន្តិ អាចរិយា,
តំ តត្ថ តត្ថ វុត្ថនយេនេវ គហេតព្ពំ។ ឥធម បន គន្ធករុការមោចនត្ថំ
អដ្ឋកថាចរិយេហិ អធិប្បតបយោជនមេវ កថយិម្ហ។ វុត្ថញ្ចិ អដ្ឋកថាចរិយេន

-

“និបច្ចការស្សតស្ស;

កតស្ស រតនត្ថយេ;

អានុភាវេន សោសេត្វា;

អន្តរាយេ អសេសតោ”តិ។ (ធម. ស. អដ្ឋ. គន្ធារម្ពកថា ៧);

អយមេត្ថ សមុទាយត្ថោ, អយំ បន អវយវត្ថោ - អហំ សព្វចាណំនំ សរណំ
សរណីភូតំ វុត្ថុត្ថយំ នមស្សាមិ, នមស្សិត្វា យោការចរិតិក្ខនំវិនយេ
ចាជវត្ថាយ អនេកត្ថវិប្បកិណ្ឌំ ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយំ ឯកត្ថ សមាហរិត្វា
អនាកុលំ កត្វា ទស្សយិស្សំ ទស្សយិស្សាមីតិ យោជនា។

តត្ថ វសន្តិ ឯត្ថាតិ វត្ថុ។ កី តំ? ពុទ្ធាធិរតនំ។ តញ្ចិ យស្មា សរណាគតា
សប្បវិសា សរណាគមនសមដ្ឋិនោ ហុត្វា ពុទ្ធាធិរតនំ អារម្មណំ កត្វា តស្មី
អារម្មណេ វសន្តិ អារសន្តិ និវសន្តិ, តស្មា “វត្ថុ”តិ វុច្ចតិ។ អារម្មណញ្ចិ អាធារោ,
អារម្មណីកំ អាធរយ្យេតិ។ ឥតោ បរាធិបិ វត្ថុសទ្ធស្ស វេចនត្ថាធិនិ អាចរិយេហិ
វុត្ថានិ, តានិបិ តត្ថ តត្ថ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពានិ។ ឥធម បន
គន្ធវិត្តារបរិហារណត្ថំ ឯត្ថកមេវ វុត្ថន្តិ វេទិតព្ពាន្តិ។ តិណ្ឌំ សមូហោតិ តយំ,
តយោ អំសា អវយវា អស្សាតិ វា តយំ។ កី តំ? សមុទាយោ។ វុត្ថនំ តយន្តិ
វុត្ថុត្ថយំ។ កី តំ? ពុទ្ធាធិរតនត្ថយំ។ នមស្សាមីតិ នមស្សិត្វា, អនមិទ្ធិ
នមស្សិត្វា។ ពុទ្ធាធិរតនញ្ចិ អារម្មណំ កត្វា ចិត្តស្ស ឧប្បជ្ឈនកាលេ ត្វា-
បច្ចយោ បច្ចុប្បន្នកាលិកោ ហោតិ, តស្មា បឋមោវិត្តហោ កតោ,

បាឡិមុត្តវិនិច្ឆ័យំ ឯកត្ថ ធស្សនកាលេ អតីតកាលិកោ, តស្មា ទុតិយោ
វិគ្គហោ។ តេនេវ ច ការណោន អត្ថយោជនាយបិ
បច្ចុប្បន្នកាលអតីតកាលវសេន យោជនា កតា។

សរតិ ហីសតីតិ សរណំ។ កី តំ? ពុទ្ធាធិរតនត្ថយំ។ តញ្ញិ សរណាគតានំ
សប្បវិសានំ ភយំ សន្តាសំ ទុក្ខំ ទុក្ខតិវិនិច្ឆាតំ សំកិលេសំ សរតិ ហីសតិ
វិនាសេតិ, តស្មា “សរណា”ន្តិ វុច្ចតិ។ វុត្តញ្ញិ ភកវតា -

“យស្មី, មហាឆាម, សមយេ អរិយសាវកោ តថាគតំ អនុស្សរតិ, នេវស្ស
តស្មី សមយេ រាគបរិយុដ្ឋិតំ ចិត្តំ ហោតិ”តិអាធិ (អ. និ. ៦.១០; ១១.១១),

“ឯវំ ពុទ្ធិ សរន្តានំ;
ធម្មំ សង្ឃញ្ញា ភិក្ខុវោ;
ភយំ វា ធម្មិតត្ថំ វា;
លោមហំសោ ន ហេស្សតិ”តិ ច។ (សំ. និ. ១.២៤៩);

យស្មា បន “សរណា”ន្តិ ឥទំ បទំ “ឆាថ”ន្តិ បទស្ស វេវចនក្ខតំ កិតសុទ្ធជាមបទំ
ហោតិ, ន កិតមត្តបទំ, តស្មា ឆាត្វត្តោ អន្តោនីតោ។ “សរ ហីសាយ”ន្តិ ហិ វុត្តំ
ហីសត្ថំ គហេត្វា សព្ពចាណីនំ សរណំ ហីសកំ វុត្តត្ថយំ នមស្សិត្វា
វិញ្ញាយមាណេ អនិជ្ឈប្បសង្កតោ សព្ពចាណីនំ សរណំ សរណីក្ខតំ នាថក្ខតំ
វុត្តត្ថយំ នមស្សិត្វាតិ វិញ្ញាយមាណេយេវ យុដ្ឋតិ, តេនេវ ច ការណោន
អត្ថយោជនាយម្បិ តថា យោជនា កតា។ សព្ព-សន្តោ និវសេសត្ថវាចកំ
សព្ពនាមបទំ។ សហ អវេន យោ វុត្តតីតិ សព្ពោតិ កតេ បន សកល-សន្តោ
វិយ សមុទាយវាចកំ សមាសនាមបទំ ហោតិ។ ចាលោកា ឯតេសំ អត្ថីតិ
ចាណីនោ, ចាលោកាតិ ចេត្ត ជីវិតិន្ទ្រិយំ អធិប្បតំ។ សព្ព ចាណីនោ

សព្វបាលីនោ, តេសំ សព្វបាលីនំ។ ឯត្តារតា វត្ថុត្ថយស្ស
សព្វលោកសរណភារំ, តតោយេវ ច នមស្សនាវហភារំ, នមស្សនាវហេ ច
កតាយនមស្សនកិរិយាយ យថាធិប្បេតត្ថសិទ្ធិករភារំ, អត្តនោ កិរិយាយ ច
ខេត្តផ្គតភារំ ទស្សេតិ។

ឯវំ សហេតុកំ រតនត្ថយបណាមំ ទស្សេត្វា ឥនានិ បករណារម្ភស្ស
សនិមិត្តំ មុខ្យបយោជនំ ទស្សេតុមាហា “វិនយេ ចាជវត្ថាយ,
យោគាវចរភិក្ខុន” ឡើ។ ឯត្ថ ច វិនយេ ចាជវត្ថាយាតិ មុខ្យបយោជនទស្សនំ,
តំទស្សនេន ច អនុសង្កិកបយោជនម្បិ វិភាវិតមេវ ហោតិ ការណេ សិទ្ធិ
ការិយស្ស សិជ្ឈនតោ។ យោគាវចរភិក្ខុនឡើ ពាហិរនិមិត្តទស្សនំ, តស្មី
ទស្សិតេ អជ្ឈត្តិកនិមិត្តម្បិ ធិបិតមេវ ហោតិ អារម្មណេ ព្រាតេ
អារម្មណិកស្ស ព្រាតព្ពតោ។ តត្ថ វិវិជា នយា ឯត្ថាតិ វិនយោ,
ធុរិយចាតិមេក្ខុធុរិយភិក្ខុបញ្ចវិយចាតិមេក្ខុទ្ទេសបញ្ចាហបត្តិក្ខន្ធសត្តាហបត្តិ
ក្ខន្ធទយោ វិវិជា អនេកប្បកាវា នយា ឯត្ថ សង្កតិ អត្ថោ។ អថ វា វិសេសា
នយា ឯត្ថាតិ វិនយោ, ទន្ធាត្ថិកម្មសិទិលករណាបយោជនា
អនុបញ្ញត្តិនយាទយោ វិសេសា នយា ឯត្ថ សង្កតិ អត្ថោ។ អថ វា វិនេតីតិ
វិនយោ។ កាយោ វិនេតិ កាយវាចាយោ, ឥតិ កាយវាចានំ វិនយនតោ
វិនយោ។ វុត្ថញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ -

“វិវិយសេសនយត្ថា;
វិនយនតោ ចេវ កាយវាចានំ;
វិនយត្ថវិទូហិ អយំ;

វិនយោ វិនយោ'តិ អក្ខតោ'តិ។ (ហារ. អដ្ឋ.

១.បឋមមហាសង្ក្ខតិកថា; ធរ. ស. អដ្ឋ. និទានកថា; ធិ. និ. អដ្ឋ.

១.បឋមមហាសង្ក្ខតិកថា);

កោ សោ? វិនយបិដកំ។ តស្មី វិនយេ។ បដតិ វិយត្តការំ គប្បតីតិ បដុ។ កោ
សោ? បណ្ឌិតោ។ បដុនោ ភារោ ចាជវំ។ កី តំ? ញាណំ។ អសតិ ការណានុប្ប
ភវតីតិ អត្ថោ។ កោ សោ? បយោជនំ។ ចាជវមេវ អត្ថោ ចាជវត្ថោ, តស្ស
ចាជវត្ថាយ, វិនយបិដកេ កោសល្លញាណបយោជនាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។
យុញ្ជនំ យោគោ, កម្មដ្ឋានមនសិការោ។ អវចរន្តិ អវចរ, យោគេ អវចរ
យោគាវចរ, កម្មដ្ឋានិកា ភិក្ខុ។ សំសារេ ភយំ ឥក្ខន្តិ ភិក្ខុ, យោគាវចរ ច
តេ ភិក្ខុ ចាតិ យោគាវចរភិក្ខុ, តេសំ យោគាវចរភិក្ខុនំ។ ឯតេន វិនយេ
បដុភារោ នាម ភិក្ខុនំយេវ អត្ថោ ហោតិ, ន គហដ្ឋតាបសបរិញ្ញាជកាធិនំ។
ភិក្ខុសុ ច កម្មដ្ឋានេ និយុត្តានំ លទ្ធិបេសលភិក្ខុនំយេវ, ន វិស្សជ្ជកម្មដ្ឋានានំ
អលទ្ធិភិក្ខុនន្តិ ឥមមត្តំ ទស្សេតិ។

ឯវំ បករណារម្ភស្ស សនិមិត្តំ បយោជនំ ទស្សេត្វា ឥទានិ សហេតុកំ
អភិធម្មំ ទស្សេតុំ “វិប្បកិល្លាមនេកត្ថ, ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយ” ត្ថ អាហា។ តត្ថ
វិប្បកិល្លា អនេកត្ថាតិ ឥមិនា បករណារម្ភស្ស ហេតុំ ទស្សេតិ
ហេតុមន្តវិសេសនត្ថា, ឥមស្ស អនេកត្ថវិប្បកិល្លាត្ថាយេវ អាចរិយស្ស
អារម្មោ ហោតិ, ន អវិប្បកិល្លា សតិ។ វត្ថុតិ ហិ “សមាហរិត្វា ឯកត្ថ
ទស្សយិស្ស” ត្ថ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. គន្ថារម្ភកថា)។ ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយត្ថ ឥមិនា
បករណាភិធម្មំ។ តត្ថ កិរតិ វិក្ខិបតីតិ កិល្លោ, បកាវេន កិល្លោ
បកិល្លោ, វិវិធន បកិល្លោ វិប្បកិល្លោ។ កោ សោ? ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយោ, តំ
វិប្បកិល្លា។

អនេកត្ថាតិ ឯត្ថ សង្ខ្យាវាចកោ សព្ពនាមិកោ ឯក-សង្ខោ, ន ឯកោ
អនេកេ។ ពហុត្ថវាចកោ អនេកសង្ខោ។ ឯកន្តឯកវចនន្តោបិ ឯក-សង្ខោ ន-
តតិទិច្ចាតេន យុត្តត្ថា ពហុវចនន្តោ ជាតោតិ។ តត្ថ អនេកត្ថ ពហុសូតិ អត្ថោ,
ចារាជិកកណ្ណាជ្ជកថាធីសុ អនេកេសុ បករណេសូតិ វុត្តំ ហោតិ។
ចោរាណាជីកាយំ បន អនេកត្ថាតិ អនេកេសុ សិក្ខាបទបទេសេសូតិ អត្ថោ
ទស្សិតោ, ឯវញ្ច សតិ ឧបរិ “សមាហរិត្វា ឯកត្ថា”តិ វគ្គមាណត្ថា
“អនេកត្ថវិប្បកិល្នំ ឯកត្ថ សមាហរិត្វា”តិ ឥមេសំ បទានំ
សហយោគីភូតត្ថា អនេកេសុ សិក្ខាបទបទេសេសុ វិប្បកិល្នំ ឯកស្មី
សិក្ខាបទបទេសេ សមាហរិត្វាតិ អត្ថោ ភវេយ្យ, សោ ច អត្ថោ អយុត្ថោ។
កស្មា? អនេកេសុ បករណេសុ វិប្បកិល្នំ ឯកស្មី បករណេ សមាហរិត្វាតិ
អត្ថោ អម្ពេហិ វុត្ថោ។ អថ បន “ឯកត្ថា”តិ ឥមេស្ស “ឯកតោ”តិ អត្ថំ
វិកេប្បត្វា អនេកេសុ សិក្ខាបទបទេសេសុ វិប្បកិល្នំ ឯកតោ សមាហរិត្វាតិ
អត្ថំ គល្លោយ្យ, សោ អត្ថោ យុត្ថោ ភវេយ្យ។

បកជ្ជានំ អាឡិទិ ចាឡិ, ឧត្តមាណំ វចនានំ អនុក្កមោតិ អត្ថោ។ អថ វា
អត្ថត្ថបរត្ថាធិភេទំ អត្ថំ ចាលេតិ វគ្គតីតិ ចាឡិ, លឡានមរិសេសោ។ កា សា?
វិនយតន្តិ។ មុច្ឆតីតិ មុត្ថោ, ចាឡិតោ មុត្ថោ ចាឡិមុត្ថោ។ ធិន្ទិយតេ អនេនាតិ
ឆយោ, និហរិត្វា ឆយោ និច្ឆយោ, វិសេសេន និច្ឆយោ វិនិច្ឆយោ,
ខិលមទ្គនាការេន បវត្ថោ សទ្ធនយោ អត្ថនយោ ច។ ចាឡិមុត្ថោ ច សោ
វិនិច្ឆយោ ចាតិ ចាឡិមុត្ថវិនិច្ឆយោ, តំ ចាឡិមុត្ថវិនិច្ឆយំ។ ឥទេវា “អានគរា
ខទិវរេន”ន្តិអាធីសុ វិយ យេភុយ្យនយវសេន វុត្តំ កត្ថចិ ចាឡិវិនិច្ឆយស្សបិ
ទិស្សនតោ។ ចោរាណាជីកាយំ បន ចាឡិវិនិច្ឆយោ ច ចាឡិមុត្ថវិនិច្ឆយោ ច
ចាឡិមុត្ថវិនិច្ឆយោតិ ឯវំ ឯកទេសសរូបេកសេសវសេន វា ឯតំ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពន្តិ
ទុតិយនយោបិ វុត្ថោ, ឯវញ្ច សតិ ចាឡិវិនិច្ឆយចាឡិមុត្ថវិនិច្ឆយេហិ អញ្ញស្ស

វិនិច្ឆ័យស្ស អភារា កិមេតេន គន្ថកុករេន ចាឡិមុត្តគ្គហណោន។
វិសេសនញ្ចា សម្ពុរ្យភិចារេ ច សតិ សាត្តកំ សិយាតិ បឋមនយោវ
អារាជនិយោ ហោតិ។

ឯវំ សហេតុកំ អភិធម្មំ ទស្សេត្វា ឥនានិ ករណាប្បការំ ទស្សេតិ
“សមាហរិត្វា” តិអាទិនា។ ធុរិដោ ហេតុ ករណាប្បការោ
ឯកត្ថសមាហរណាអនាគុលករណាវសេន។ សោ ធុរិដោបិ តេន បការេន
បករណាស្ស កតត្តា “ករណាប្បការោ” តិ វុច្ចតិ។ តត្ថ សមាហរិស្សមីតិ
សមាហរិត្វា, សំ-សន្នោ សន្នេបត្តោ, តស្មា សន្និបិយ អាហរិស្សមីតិ អត្តោ។
អនាគតកាលិកវសេន បច្ចុមាទេន “ទស្សយិស្ស” ង្គិ បទេន សមានកាលត្តា
អនាគតកាលិកោ ឥធ ត្វា-បច្ចយោ វុត្តោ។ ឯកត្ថាតិ ឯកស្មី ឥធ
វិនយសង្គហប្បករណោ។ ឯកត្ថាតិ វា ឯកតោ។ ទស្សយិស្សង្គិ ទស្សយិស្សមិ,
ញាបយិស្សមីតិ អត្តោ។ អាកុលតិ ព្យាកុលតីតិ អាកុលោ, ន អាកុលោ
អនាកុលោ, បុព្វាបរព្យាកិណ្ឌាវិរហិតោ ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយោ។ អនាកុលង្គិ បន
ការំនបុំសកំ, តស្មា ករណាតុមយេន កត្វាសន្នេន យោដេត្វា ទស្សនកិរិយាយ
សម្ពុត្តិពុំ។

ឯវំ រតនត្ថយបណាមាទិកំ បុព្វករណំ ទស្សេត្វា ឥនានិ យេ
ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយេ ទស្សេតុកាមោ, តេសំ អនុក្កមករណាត្ថំ មាតិកំ ឋបេន្តោ
“តត្រាយំ មាតិកា” តិអាទិមាហា។ មាតិកាយ ហិ អសតិ ទស្សិតវិនិច្ឆយា
វិកិរង្គិវិធិសេន្តិ យថា តំ សុត្តេន អសង្កហិតានិ បុច្ឆានិ។ សន្តិយា បន
មាតិកាយ ទស្សិតវិនិច្ឆយា នវិកិរង្គិ នវិធិសេន្តិ យថា តំ សុត្តេន សង្កហិតានិ
បុច្ឆានិ។ តំ តំ អត្ថំ ជាទិគុកាមេហិ មាតិកានុសារេន គន្ធា ឥច្ឆិតិច្ឆិតវិនិច្ឆយំ
បត្វា សោ សោ អត្តោ ជាទិគញោ ហោតិ, តស្មា សុខគ្គហណាត្ថំ មាតិកា

ឋបិតា។ តត្ថ តត្ថាតិ តស្មី ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយេ។ អយន្តិ អយំ មយា វក្ខមាណ។
មាតាវិយាតិ មាតិកា។ យថា ហិ បុត្តា មាតិកោ បកវន្តិ, ឯវំ និទ្ទេសបទានិ
ឧទ្ទេសតោ បកវន្តិ, តស្មា ឧទ្ទេសោ មាតិកាវិយាតិ “មាតិកា”តិ វុច្ចតិ។

ធិវាសេយ្យាតិអាធិសុ ធិវាសេយ្យា ធិវាសេយ្យវិនិច្ឆយកថា។ បរិក្ខារោ
បរិក្ខារវិនិច្ឆយកថា...បេ... បកិណ្ណកំ បកិណ្ណកវិនិច្ឆយកថាតិ យោជនា។
តេនេវ វក្ខតិ “ធិវាសយនវិនិច្ឆយកថា សមត្ថា”តិអាធិ។ ឥតិ-សន្ថោ ឥទមត្ថោ
វា និទស្សនត្ថោ វា បរិសមាបនត្ថោ វា។ តេសុ ឥទមត្ថោ កា សា?
ធិវាសេយ្យា...បេ... បកិណ្ណកំ ឥតិ អយន្តិ។ និទស្សនត្ថោ កថំ សា?
ធិវាសេយ្យា...បេ... បកិណ្ណកំ ឥតិ ទដ្ឋញ្ញាតិ។ បរិសមាបនត្ថោ សា កិត្តកេន
បរិសមត្ថា? ធិវាសេយ្យា...បេ... បកិណ្ណកំ ឥតិ ឯត្ថកេន បរិសមត្ថាតិ អត្ថោ។
ឥមេសំ បន ធិវាសេយ្យាធិបទានំ វាក្យវិគ្គហំ កត្វា អត្ថោ ឥធ វុច្ចមាណេ
អតិបបញ្ចោ ភវិស្សតិ, សោតូនញ្ច ធុស្សល្លក្ខណ៍យោ, តស្មា តស្ស តស្ស
និទ្ទេសស្ស អាធិម្ហិយេវ យថានុរូបំ វក្ខាម។

គន្ថាវម្ហកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១. ធិវាសេយ្យវិនិច្ឆយកថា

១. ឯវំ ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយកថានំ មាតិកំ ឋបេត្វា ឥទានិ
យថាឋបិតមាតិកានុក្កមេន និទ្ទិសន្តោ “តត្ថ ធិវាសេយ្យាតិ
ធិវានិបជ្ជន”ន្តិអាធិមាហា។ តត្ថ តត្ថាតិ តេសុ មាតិកាបទេសុ សមភិនិវិជ្ជស្ស
“ធិវាសេយ្យា”តិ បទស្ស “ធិវានិបជ្ជន”ន្តិ អត្ថោ ទដ្ឋញ្ញាតិ យោជនា។ តត្ថ ធិវា-
សន្ថោ អហាវាចកោ អាការន្តោ និចាតោ។ វុត្ថញ្ញំ អភិទានប្បធិបិកាយំ
“អានុកូល្យេតុ សទ្ធិញ្ញ, នត្ថំ ទោសោ ធិវា ត្វហោ”តិ។ សយនំ សេយ្យា,

ករណីកាយគត្យចានំ ឧទ្ធុំ អនុគ្គន្ធា ជ័យវសេនវិត្តារតោ បវត្តនសង្ខារតោ
សិរិយាបថវិសេសោ។ ធិវាកាលស្មី សេយ្យា ធិវាសេយ្យា។ អរុណាគ្គមនតោ
បដ្ឋាយ យាវ សូរិយត្ថដ្ឋមនា, ឯតស្មី កាលេ សយនសិរិយាបថករណាឡិ។
តេនាហា “ធិវានិបជ្ជនន្តិ អត្ថោ” តិ។

តត្រាតិ តស្មី ធិវាសយនេ អយំ វគ្គមាណោវិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចាតិ
យោជនា។ “អនុជាធាមិ... បេ... វចនតោ” តិ (ចារា. ៧៧) អយំ
បឋមចារាជិកសិក្ខាបទស្សវិនិច្ឆវត្ថុសុ អាគតោ ភគវតោ អាហាជ្ជកាសិកោ
ញាបកថាថោ។ តត្ថ ធិវា បដិសល្លិយន្តេនាតិ ធិវា និបជ្ជន្តេន។ ធាវំ សំវិវត្ថា
បដិសល្លិយតុន្តិ ធាវំ បិទហិត្វា និបជ្ជិតុំ។ “ធិវា... បេ... និបជ្ជិតព្ពន្ធា ញាប្បំ។ ននុ
ចាឡិយំ “អយំ នាម អាបត្តិ” តិ ន វុត្តា, អថ កថមេត្ថ អាបត្តិ វិញ្ញាយតីតិ
ចោទនំ សន្ធាយាហា “ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ” តិអាទិ។ តត្ថ ឯត្ថាតិ ឯតស្មី ធិវានិបជ្ជនេ។
ច-សន្ធា វាក្យាម្ពដោតកោ, កិញ្ចាបិ-សន្ធា និចាតសមុទាយោ,
យទិប័ត្យត្ថោ។ ចាឡិយំ អយំ នាម អាបត្តិ កិញ្ចាបិ ន វុត្តា, បន តថាបិ
អសំវិវត្ថា និបជ្ជន្តស្ស អជ្ជកថាយំ (ចារា. អជ្ជ. ១.៧៧) ឧក្កជំ យស្មា វុត្តំ, តស្មា
ឯត្ថ អាបត្តិ វិញ្ញាយតីតិ យោជនា។ ឯវំ សន្តេបិ អសតិ ភគវតោ វចនេ កថំ
អជ្ជកថាយំ វុត្តំ សិយាតិ អាហា “វិវិវត្ថា... បេ... អនុញ្ញាតត្ថា” តិ។ ឯតេន
ភគវតោ អនុជាធានម្យី តំ អករោន្តស្ស អាបត្តិការណំ ហោតីតិ ទស្សេតិ។

តត្ថ “ឧប្បន្នេ វត្ថុម្ពិតិ ឥត្តិយា កតអជ្ឈាចារវត្ថុស្មី” តិវិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ.
ជី. ១.៧៧) វុត្តំ, សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ជី. ២.៧៧) បន “មេដុនវត្ថុស្មី ឧប្បន្នេ” តិ
វុត្តំ, ចោរាណជីកាយម្យី តមេវ កថោត្វា “ឧប្បន្នេ មេដុនវត្ថុស្មី” តិ វុត្តំ, តទេតំ
វិចារេតព្ពំ មេដុនលក្ខណស្ស អភាវា។ ននុ សិក្ខាបទបញ្ញាបនំ នាម
ពុទ្ធវិសយោ, អថ កស្មា អជ្ជកថាយំ ឧក្កជំ វុត្តន្តិ អាហា “ភគវតោ” តិអាទិ។ ន

កេរលំ ឧបាលិត្តរាជីហិ ឯវ អដ្ឋកថា ឋបិតា, អថ ខោ ចាឡិកោ ច អត្ថតោ ច
ពុទ្ធន ភគវតា វុត្តា។ ន ហិ ភគវតា អព្យាកតំ តន្តិបទំ នាម អត្ថិ,
សព្វេសំយេវ អត្ថោ កថិតោ, តស្មា សម្មទ្ទេនេវ តិណ្ណំ បិដកានំ
អត្ថវណ្ណានក្កមោបិ ភាសិតោតិ ទដ្ឋព្វំ។ តត្ថ តត្ថ ហិ ភគវតា បវត្តិតា
បកិណ្ណាកទេសនាយេវ អដ្ឋកថាតិ។

ក៏ បនេត្ត ឯតំ ទិវា ធ្វារំ អសំវិទ្យា និបជ្ជន្តស្ស ទុក្ខជាបត្តិអាបជ្ជនំ
អដ្ឋកថាយំ វុត្តត្តា ឯវ សិទ្ធិ, ឧទាហុ អញ្ជេនបីតិ អាហា “អត្ថាបត្តិ”តិអាទិ។ ឯតំ
ទុក្ខជាបត្តិអាបជ្ជនំ ន កេរលំ អដ្ឋកថាយំ វុត្តត្តា ឯវ សិទ្ធិ, អថ ខោ “អត្ថាបត្តិ
ទិវា អាបជ្ជតិ, នោ វត្ថុ”ន្តិ (បរិ. ៣២៣) ឥមិនា បរិវារចាវេនបិ សិទ្ធិ ហោតីតិ
យោជនា។ កតវស្មី បន វត្ថុស្មី ឥទំ សិក្ខាបទំ វុត្តន្តិ? “តេន ខោ បន សមយេន
អញ្ញាតរោ ភិក្ខុវេ សាលិយំ មហារាជេ កូដាគារសាលាយំ ទិវា វិហារគតោ ធ្វារំ
វិវិទ្យា និបន្នោ អហោសិ។ តស្ស អង្គមង្គានិ វាតុបត្តទ្វានិ អហោសុំ។ តេន ខោ
បន សមយេន សម្ពហុលា ឥត្ថិយោ គន្ធា មាលញ្ច អាទាយ វិហារំ អាគមីសុ
វិហារបេក្ខិកាយោ។ អថ ខោ តា ឥត្ថិយោ តំ ភិក្ខុ បស្សិទ្ធា អង្គជាតេ
អភិនិសីទិទ្វា យាវទត្ថំ កត្វា ‘បុរិសុសភោ វតាយ’ន្តិ វត្វា គន្ធា មាលញ្ច
អាហេបេត្វា បក្កមីសុ។ ភិក្ខុ កិលិន្នំ បស្សិទ្ធា ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហេចេសុំ។
បញ្ចហិ, ភិក្ខុវេ, អាភារេហិ អង្គជាតំ កម្មនិយំ ហោតិ រាគេន, វច្ឆេន,
បស្សវេន, វាតេន, ឧបាលិត្តចាណាកទដ្ឋេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខុវេ,
បញ្ចហាការេហិ អង្គជាតំ កម្មនិយំ ហោតិ។ អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខុវេ,
អនវកាសោ, យំ តស្ស ភិក្ខុនោ រាគេន អង្គជាតំ កម្មនិយំ អស្ស, អរហំ សោ,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ, អនាបត្តិ ភិក្ខុវេ តស្ស ភិក្ខុនោ។ អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ ទិវា
បដិសល្លិយន្តេន ធ្វារំ សំវិទ្យា បដិសល្លិយិតុ”ន្តិ (ចារា. ៧៧) ឯតស្មី វត្ថុស្មី ឥទំ
វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្វំ។

២. ឥទ្ធិពលនៃការស្រាវជ្រាវ “កិច្ចសន្យា” ឆ្លើយតបជាមួយ តួ
បរិវត្តន៍កម្មវិធីសម្រាប់ ការស្រាវជ្រាវស្រាវជ្រាវ ឥត ច
បរិវត្តន៍យោគយូរមក។ រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់ រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
“រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់” មិនមែន ជា ច្បាប់ ឬ ឧទាហរណ៍ ប្រកបដោយ រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់
និង ឧទាហរណ៍ តួ វិជ្ជា មជ្ឈមណ្ឌល ឧទាហរណ៍ រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់ ប្រកបដោយ កម្មវិធីសម្រាប់, តំ
រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់ ជាមួយ ប្រកបដោយ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
ប្រកបដោយ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
ឧទាហរណ៍ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
យោង ឯក ចក្ខុ យោង យោង បរិវត្តន៍ មាន កម្មវិធីសម្រាប់ សុខ ចក្ខុ កម្មវិធីសម្រាប់, តំ
សម្រាប់ រុក្ខ “បក្ខុ កម្មវិធីសម្រាប់” ឆ្លើយ ចក្ខុ មេ ហ៊ុន សែន តំ
សម្រាប់ រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
ជាមួយ, តំ យុទ្ធសាស្ត្រ បក្ខុ កម្មវិធីសម្រាប់។

មហាបក្ខុ បក្ខុ តំ ចក្ខុ កម្មវិធីសម្រាប់ យោង តំ អាហារ
“បក្ខុ កម្មវិធីសម្រាប់” តំ កម្មវិធីសម្រាប់ តំ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ សម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
សម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
ឯក ឧទាហរណ៍ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់ (រុក្ខស្វ័យកម្មវិធីសម្រាប់ ឆ្លើយ តំ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
ឧទាហរណ៍ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
ឧទាហរណ៍ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់
ឧទាហរណ៍ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់ កម្មវិធីសម្រាប់

៣. ឯវំ ឆ្ងារវិសេសំ ធនេស្សត្វា ឥនានិ យត្តកេន ឆ្ងារំ សំវុតំ ហោតិ, តំ
បមាណំ ធនេស្សតុំ “កិត្តកេន” ត្យាទិមាហ។ តត្ថ សូចិតិ មជ្ឈេ ជំនុំ កត្វា
បវេសិតា។ យដិកាតិ ឧបរិ យោជិតា។ ឥនានិ យត្ត ឆ្ងារំ សំវុត្វា និបដ្ឋិតុំ ន
សក្កា ហោតិ, តត្ថ កាតព្វវិធី ធនេស្សតុំ “សចេ ពហ្វនំ វឡញ្ញនដ្ឋានំ
ហោតិ” តិអាទិ វុត្តំ។ ពហ្វនំ អវឡញ្ញនដ្ឋានេបិ ឯកំ អាបុច្ឆិត្វា និបដ្ឋិតុំ
វុត្តិតិយេវ។ អថ ភិក្ខុ... បេ... និសិទ្ធា ហោតិ ឥទំ តត្ថ ភិក្ខុនំ
សន្និហិតការ ធនេស្សនត្តំ វុត្តំ, ន សេសសិយាបថសមដ្ឋិតានិ វុត្តនត្តំ, តស្មា
និបន្នេបិ អាភោគំ កាតុំ វុត្តិតិ។ និបដ្ឋិត្វា និទ្ទាយន្តេ បន អាភោគំ កាតុំ ន
វុត្តិតិ។ អសន្តបក្ខេ បិតត្តា វហោ និសង្គាយ វិយ ឆ្ងារសំវុត្វា នាម
មាតុតាមាណំ បវេសនិវារណាត្តំ អនុញ្ញាតន្តិ អាហា “កេវលំ ភិក្ខុនី វា” តិអាទិ។

ឯត្ថ ច តំ យុត្តំ, ឯវំ សព្ពត្ថបិ យោ យោ ថេវវាទោ វា អដ្ឋកថាវាទោ វា បច្ឆា
វុច្ឆតិ, សោ សោវ បមាណន្តិ គហេតព្វន្តិ ឥទំ អដ្ឋកថាវចនតោ អតិវេកំ
អាចរិយស្ស វចនំ។ ឥតោ បុព្វាបរវចនំ អដ្ឋកថាវចនមេវ។ តត្ថ តំ យុត្តន្តិ
“កុរុន្តដ្ឋកថាយំ បន... បេ... ន វុត្តតិ” តិ យំ វចនំ អដ្ឋកថាចរិយេហិ វុត្តំ, តំ វចនំ
យុត្តន្តិ អត្ថោ។ ឯវំ... បេ... គហេតព្វន្តិ យថា ចេត្ត កុរុន្តិយំ វុត្តវចនំ យុត្តំ, ឯវំ
សព្ពត្ថបិ វិនិច្ឆយេ យោ យោ ថេវវាទោ វា អដ្ឋកថាវាទោ វា បច្ឆា វុច្ឆតិ, សោ
សោវ បមាណន្តិ គហេតព្វំ, បុរេ វុត្តោ ថេវវាទោ វា អដ្ឋកថាវាទោ វា បមាណន្តិ
ន គហេតព្វន្តិ អធិប្បាយោ។ ឥទំ វចនំ អដ្ឋានេ វុត្តំ វិយ ធិស្សតិ។ កថំ? យំ តាវ
វុត្តំ, តំ យុត្តន្តិ។ តំ ឥមស្មី អាបុច្ឆនអាភោគករណាវិនិច្ឆយេ អញ្ញាស្ស អយុត្តស្ស
អដ្ឋកថាវាទស្ស វា ថេវវាទស្ស វា អភាវា វុត្តំ ន សក្កា។ ន ហិ បុព្វវាក្យេ “ភិក្ខុ
ឯវា” តិ អវជារណំ កតំ, អថ ខោ អាសន្នវសេន វា បដ្ឋានវសេន វា “ភិក្ខុ
ចីវរកម្មំ” ឥទ្ធាទិកំយេវ វុត្តំ។ យម្បិ វុត្តំ “ឯវំ សព្ពត្ថបិ” ត្យាទិ, តម្បិ
អនោកាសំ។ ឥមស្មី វិនិច្ឆយេ អញ្ញាស្ស អដ្ឋកថាវាទស្ស វា អាចរិយវាទស្ស វា

អវចនតោ បុរេ បច្ឆាភារោ ច ន ទិស្សតិ, អយំ “បមាណ”ន្តិ គហេតញ្ចោ, អយំ “ន គហេតញ្ចោ”តិ វត្តព្ពកាវោ ច។

ឧបរិ បន “កោ មុច្ឆតិ, កោ ន មុច្ឆតិ”តិ ឥមស្ស បញ្ញាស្ស វិស្សជ្ជនេ មហាបច្ឆរិវាទោ ច កុរុន្តិវាទោ ច មហាអដ្ឋកថាវាទោ ចាតិ តយោ អដ្ឋកថាវាទា អាគតា, ឯកោ មហាបទុមត្ថេវាទោ, តស្មា តត្ថេវ យុត្តាយុត្តភារោ ច បមាណាបមាណភារោ ច គហេតញ្ចោគហេតព្ពកាវោ ច ទិស្សតិ, តស្មា តស្មីយេវ ថានេ វត្តព្ពំ សិយា, សុរិមលវិបុលបញ្ញាវេយ្យត្តិយសមដ្ឋាគតេន បន អាចរិយាសភេន អវត្តព្ពដ្ឋានេ វុត្តំ ន សិយា, តស្មា ឧបរិ អដ្ឋកថាវាទសំសន្នាវសានេ មហាបទុមត្ថេវេន វុត្តន្តិ ឥមស្ស វចនស្ស បច្ឆតោ វុត្តំ សិយា, តំ បច្ឆា លេខកេហិ បរិវត្តេត្វា លិខិតំ កវេយ្យ, ចារាជិកកណ្ណាដ្ឋកថាយញ្ច ឥទំ វចនំ វុត្តំ។ ដីកាយញ្ច ឥមស្មី ថានេ ន វុត្តំ, ឧបរិយេវ វុត្តំ, “យោ ច យក្ខកហិតកោ, យោ ច ពន្ធិត្វា និបដ្ឋាបិតោ”តិ ឥមស្ស អដ្ឋកថាវាទស្ស បច្ឆិមត្តា សោយេវ បមាណតោ គហេតញ្ចោ។ តថា ច វក្ខតិ “សព្ពត្ត យោ យោ អដ្ឋកថាវាទោ វា ថេវវាទោ វា បច្ឆា វុច្ឆតិ, សោ សោយេវ បមាណតោ ទដ្ឋញ្ចោ”តិ, តស្មា ឥនមេត្ត វិចារេត្វា គហេតព្ពំ។

៤. ឥនានិ ធ្វារំ សំវរណស្ស អន្តរាយេ សតិ អសំវរិត្វាបិ និបដ្ឋិតុំ វដ្ឋតីតិ ទស្សេតុំ “អថ ធ្វារស្ស”ត្យាទិមាហ។ និស្សេណី អាហេបេត្វាតិ ឧបរិមតលំ អាហេបេត្វា វិសម្ពិទ្ធា ភូមិយំ ចាតេត្វា, ធខេត្វា វា និបដ្ឋិតុំ វដ្ឋតិ។ ឥទំ ឯកាពទូតាយ វុត្តំ។ ទ្វេបិ ធ្វារានិ ជត្តិតញ្ញានីតិ ឯត្ថ សចេ ឯកស្មី ធ្វារេ កវាដំ វា នត្តិ, ហេដ្ឋា វុត្តនយេន សំវរិតុំ វា ន សក្កា, ឥតរំ ធ្វារំ អសំវរិត្វា និបដ្ឋិតុំ វដ្ឋតិ។ ធ្វារចាលស្សាតិ ធ្វារកោដ្ឋកេ មហាធ្វារេ, និស្សេណីមូលេ វា ឋត្វា

ធ្វារជគ្គនកស្ស។ បដិមាណំភារោតិ ឯកាពទ្ធវសេន អាគច្ឆន្តេ សឆាយ វុត្តំ។
អសំវុតធ្វារេ អន្តោគព្តេ វាតិ យោជេតព្ពំ។ ពហិ វាតិ គព្ពតោ ពហិ។
និបជ្ជនកាលេបិ...បេ... វដ្ឋតិយេវាតិ ឯត្ថ ធ្វារជគ្គនកស្ស តទដ្ឋនត្តា តទា
តស្ស តត្ថ សន្និហិតាសន្និហិតការំ អនុបដារត្វាបិ អាភោគំ កាតុំ
វដ្ឋតិយេវាតិ វទន្តិ។

យេន កេនចិ បរិក្ខិត្តតិ ឯត្ថ បរិក្ខេបស្ស ឧព្ពេជតោ បមាណំ
សហសេយ្យប្បហោនកេ វុត្តសទិសមេវ។ វុត្តញ្ញំ សមន្តទាសាទិកាយំ (ចា.ជ.
អដ្ឋ. ៥១) “យញ្ញំ សេនាសនំ ឧបរិ បញ្ចហិ ធននេហិ អញ្ញេន វា កេនចិ សព្ពមេវ
បដិច្ឆន្នំ, អយំ សព្ពច្ឆន្នា នាម សេយ្យា...បេ... យំ បន សេនាសនំ ភូមិតោ បដ្ឋាយ
យាវ ធននំ អាហាច្ច ចាការេន វា អញ្ញេន វា កេនចិ អន្តមសោ វត្ថេនចិ បរិក្ខិត្តំ,
អយំ សព្ពបរិច្ឆន្នា នាម សេយ្យា។ ធននំ អនាហាច្ច សព្ពន្តិមេន បរិយាយេន
ទិយឡបាតុព្ពេជេន ចាការាទិនា បរិក្ខិត្តាបិ សព្ពបរិច្ឆន្នាយេវាតិ
កុរុន្តជ្ជកថាយំ វុត្ត”ន្តិ។ “ទិយឡបាតុព្ពេជោ វឡកិហាត្ថេន គហេតព្ពោ”តិ
សារត្ថទីបទិយំ (សារត្ថ. ដ៏. ចា.ជិត្តិយ ៣.៥១) វិមតិវិនោទនិយញ្ញា (វិ. វិ. ដ៏.
ចា.ជិត្តិយ ២.៥០-៥១) វុត្តំ។ មហាបរិវេណន្តិ មហាន្តំ អដ្ឋណំ។ តេន
ពហុជនសញ្ញារណដ្ឋានំ ទស្សេតិ។ តេនាហ “មហាពោធិ”តិអាទិ។

អរុណោ ឧគ្គតេ វុដ្ឋាតិ, អនាបត្តិ អនាបត្តិខេត្តភូតាយ វត្តិយា សុទ្ធិចិត្តេន
និបន្នត្តា។ បពុជ្ឈិត្វា បុន សុបតិ, អាបត្តិ អរុណោ ឧគ្គតេ បពុជ្ឈិត្វា
អរុណុគ្គមនំ ញាត្វា វា អញ្ញាត្វា វា អនុដ្ឋហិត្វា សយិតសន្តានេន សុបតិ,
ឧដ្ឋហិត្វា កត្តព្ពស្ស ធ្វារសំវេណាទិនោ អកតត្តា អកិរិយសមុដ្ឋានា អាបត្តិ
ហោតិ អនាបត្តិខេត្ត កតនិបជ្ជនកិរិយាយ អនដ្ឋត្តា។ អយញ្ញំ អាបត្តិ
ព្យាទិសេ ហានេ អកិរិយា, ទិវា ធ្វារំ អសំវិវិត្វា និបជ្ជនក្ខណោ កិរិយាកិរិយា ច

អចិត្តកា ចាតិ វេទិតត្ថា។ បុរាណា បពុជ្ជិត្វាបិ យាវ អរុណាគ្គមនា
សយន្តស្សបិ បុរិមនយេន អាបត្តិយេវ។

អរុណា ឧគ្គតេ វុជ្ជហិស្សមីតិ... បេ... អាបត្តិយេវាតិ វត្ថុ កតា អស្ស
អាបត្តិតិ? វុជ្ជតេ - ន តាវ វត្ថុយំ, “ឱវា អាបជ្ជតិ, នោ វត្ថុ” ត្ថិ (បរិ. ៣២៣) វុត្តត្តា
អនាទិយទុក្ខជា ន មុច្ឆតីតិ វុត្តទុក្ខដំ បន ឱវាសយនទុក្ខដមេវ ន ហោតិ
អនាទិយទុក្ខដត្តា វេ។ “អរុណាគ្គមនេ បន អចិត្តកំ អភិរិយសមុជ្ជានំ
អាបត្តិ អាបជ្ជតីតិ វេទិតត្ថ” ត្ថិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ១.៧៧) វុត្តំ,
សារត្ថធិបនិយម្យ (សារត្ថ. ដ. ចារាជិក ២.៧៧) “យថាបរិច្ឆេទមេវ វុជ្ជាតីតិ
អរុណា ឧគ្គតេយេវ ឧជ្ជហតិ។ តស្ស អាបត្តិតិ អសុទ្ធិចិត្តនេវ និបន្នត្តា
និទ្ទាយន្តស្សបិ អរុណា ឧគ្គតេ ឱវាបជិសល្លានមូលិកា អាបត្តិ។ ‘វេវំ និបជ្ជន្តោ
អនាទិយទុក្ខជាបិ ន មុច្ឆតី’ តិ វុត្តត្តា អសុទ្ធិចិត្តនេវ និបជ្ជន្តោ
អរុណាគ្គមនតោ បុរេតវំ ឧជ្ជហន្តោបិ អនុជ្ជហន្តោបិ និបជ្ជនកាលេយេវ
អនាទិយទុក្ខដំ អាបជ្ជតិ, ឱវាបជិសល្លានមូលិកំ បន ទុក្ខដំ អរុណេយេវ
អាបជ្ជតី” តិ វុត្តំ, តស្មា វេវំ និបជ្ជន្តស្ស ទ្វេ ទុក្ខជាតិ អាបជ្ជន្តិតិ វេទិតត្ថំ។

សចេ ទ្វារំ សំវរិត្វា អរុណា ឧគ្គតេ ឧជ្ជហិស្សមីតិ និបជ្ជតិ, ទ្វារេ ច អញ្ជោហិ
អរុណាគ្គមនកាលេ វិវេជេបិ តស្ស អនាបត្តិយេវ ទ្វារបិទហានស្ស
វត្ថុឱវាភាគេសុវិសេសភាវា។ អាបត្តិអាបជ្ជនស្សេវ កាលវិសេសោ ឥច្ឆិតត្ថោ,
ន តប្បវិហារស្សាតិ គហោតត្ថំ។ “ទ្វារំ សំវរិត្វា វត្ថុ និបជ្ជតី” តិ (ចារា. អជ្ជ.
១.៧៧) ហិ វុត្តំ។ ឱវា សំវរិត្វា និបន្នស្ស កេនចិ វិវេជេបិ ទ្វារេ អនាបត្តិយេវ,
អត្តនាបិ អនុជ្ជហិត្វាវ សតិ បច្ចយេ វិវេជេបិ អនាបត្តិតិ វេទន្តិ, ឥទម្បិ
វិមតិវិនោទនិយមេវ (វិ. វិ. ដ. ១.៧៧) វុត្តំ។

យថាបរិច្ឆេទមេវ វុជ្ជាតីតិ អរុណោ ឧត្តតេយេវ វុជ្ជាតិ, អាបត្តិយេវាតិ
មូលាបត្តិ សន្ធាយ វុត្តំ។ អនាទិយអាបត្តិ បន បុរាណា ឧដ្ឋិតស្សបិ តស្ស
ហោតេវ “ឧក្កជា ន មុច្ចតី”តិ វុត្តត្តា។ ឧក្កជា ន មុច្ចតីតិ ច បុរាណា ឧដ្ឋហិត្វា
មូលាបត្តិយា មុត្តាបិ អនាទិយឧក្កជា ន មុច្ចតីតិ អធិប្បាយោ។

៥. និទ្ទាវសេន និបដ្ឋតីតិ និទ្ទាភិក្ខុតតាយ ឯកបស្សេន និបដ្ឋតិ។
“និទ្ទាវសេន និបដ្ឋតី”តិ វោហារវសេន វុត្តំ, ចាទានំ បន ភូមិតោ អមោចិតត្តា
អយំ និបន្នោ នាម ហោតីតិ តេនេវ អនាបត្តិ វុត្តា។ អបស្សយ សុបន្នស្សាតិ
កដិដ្ឋិតោ ឧទ្ធុំ បិដ្ឋិកណ្ណាកេ អប្បមត្តកំ បទេសំ ភូមី អដុសាបេត្វា សុបន្នស្ស។
កដិដ្ឋិ បន ភូមី ដុសាបេន្តស្ស សយនំ នាម ន ហោតិ។ បិដ្ឋិបសារណាលក្ខណា
ហិ សេយ្យា ធីយា, វន្តនាធិសុបិ តិរិយំ បិដ្ឋិកណ្ណាកានំ បសាវិតត្តា
និបដ្ឋនមេវាតិ អាបត្តិ បរិហារិតញ្ញាវ។ វន្តនាបិ ហិ ចាទមូលេ និបដ្ឋតីតិអាធិសុ
និបដ្ឋនមេវ វុត្តា។ សហសា វុជ្ជាតីតិ បក្ខុលិតា បតិតោវិយ សហសា វុជ្ជាតិ,
តស្សបិ អនាបត្តិ បតនក្ខណោ អវិសយត្តា, វិសយេ ជាតេ សហសា វុដ្ឋិតត្តា
ច។ យស្ស បន វិសញ្ញិតាយ បច្ឆាបិ អវិសយោ ឯវ, តស្ស អនាបត្តិយេវ
បតនក្ខណោវិយ។ តត្ថេវ សយតិ, ន វុជ្ជាតីតិ ឥមិនាវិសយេបិ អករណំ
ទស្សេតិ, តេនេវ តស្ស អាបត្តិតិ វុត្តំ។

ឥទានិ អដ្ឋកថាវាទសំសន្ននំ កាតុំ “កោ មុច្ចតិ, កោ ន
មុច្ចតី”តិអាធិមាហា។ តត្ថ មហាបច្ឆិយន្តិអាធិសុ បច្ឆិវតិ ឧឡ្យម្យំ វុច្ចតិ, តស្មី
និសីទិត្វា កតត្តា តមេវ នាមំ ជាតំ។ កុរុន្តិវល្លិវិហារោ នាម អត្ថិ, តត្ថ កតត្តា
កុរុន្តិវតិ នាមំ ជាតំ។ មហាអដ្ឋកថា នាម សង្កឹតិត្តយមារុដ្ឋា តេបិជកស្ស
ពុទ្ធវចនស្ស អដ្ឋកថា។ យា មហាមហិន្ទត្ថេន តម្កបណ្ឌិធិបំ អាភតា,
តម្កបណ្ឌិយេហិ ថេវេហិ បច្ឆា សីហឡភាសាយ អភិសង្ខតា ច ហោតិ។

ឯកកង្កែបឆ្កែប ឯកបស្សនកញ្ញានេន ចានេ ភូមិតោ អមោចត្វា ឯកបស្សន
សរីរំ ភក្កិក្វា និងបន្ទោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន មហាបទុមត្ថេវេន
វុត្ថន្តិ សម្ពុត្តោ។ តេន មហាអដ្ឋកថាយ លិខិតមហាបទុមត្ថេវាទេ “អយ”ន្តិ
ធស្សេតិ។ “មុច្ឆិក្វា បតិកត្តា អវិសយត្តា អាបត្តិ ន ធិស្សតិ”តិ ថេវេន វុត្ថំ។
អាចរិយា បន យថា យក្ខកហិតកោ ពន្ធិក្វា និងជ្ជាបិតោ ច បរវសោ ហោតិ,
ឯវំ អបរវសត្តា មុច្ឆិក្វា បតិតោ កក្កិកាលំ ជានិក្វា និងជ្ជតិ អនាបត្តិ ន
វេទន្តិ, វិសញ្ញិតេ បន សតិ អនាបត្តិយេវ។

ទ្វេជនាតិអាទិ មហាអដ្ឋកថាយមេវ វេចនំ, តទេវ បច្ឆា វុត្ថត្តា បមាណំ។
យក្ខកហិតក្កហណោនេវ ចេត្ត វិសញ្ញិក្វតោបិ សង្កហិតោ, ឯកកង្កែបនិងបន្ទោ
បន អនិបន្នត្តា អាបត្តិតោ មុច្ឆតិយេវាតិ គហោតព្ពំ។ សាវត្ថធិបនិយព្វា
(សាវត្ថ. ដី. ២.៧៧) “យោ ច យក្ខកហិតកោ, យោ ច ពន្ធិក្វា និងជ្ជាបិតោ”តិ
ឥមស្ស អដ្ឋកថាវាទស្ស បច្ឆិមត្តា សោយេវ បមាណតោ គហោតព្ពោ, តថា ច
វក្ខតិ “សព្ពត្ថ យោ យោ អដ្ឋកថាវាទោ វា បច្ឆា វុច្ឆតិ, សោ សោយេវ
បមាណតោ គហោតព្ពោ”តិ។ ឥមស្មី ឋានេ ឥមស្ស អដ្ឋកថាបាឋស្ស អាធិតត្តា
ឥមស្មី វិនយសង្កហប្បករណេបិ ឥមស្មីយេវ ឋានេ សោ ចាថោ វុត្ថព្ពោតិ នោ
ខន្តិ។ ឯត្ថ ច “វត្ថី ធ្វារំ វិវិក្វា និងបន្ទោ អរុណោ ឧត្តតេ ឧដ្ឋាតិ,
អនាបត្តិ”តិអាទិវេចនតោ អរុណុក្កមនេ សំសយវិនោទនត្ថំ អរុណាកថា
វុត្ថព្ពោ។ តត្រិទំ វុច្ឆតិ -

“កោ ឯស អរុណោ នាម;
កេន សោ អរុណោ ភវេ;
កីទិសោ តស្ស វណ្ណា តុ;
សណ្ឋានំ កីទិសំ ភវេ។

“កិស្សី កាល ច ទេស ច, អរុណា សមុគ្គតិ;
កិ បច្ចក្ខសិទ្ធា ឯសោ, ឧទាហុ អនុមាទតោ” តិ។

តត្ថ កោ ឯស អរុណា នាមាតិ ឯត្ថ ឯស អរុណា នាម សូរិយស្ស
បភាវិសេសោ។ វុត្តញ្ញោតំ អភិធានប្បធិបិ កាយំ -

“សូរស្សោទយតោ បុព្វេន្ទិវរំសិ សិយារុណា” តិ;

តថ្នីកាយញ្ច “សូរស្ស ឧទយតោ បុព្វេ ឧទ្ទិវរំសិ អរុណា នាម សិយា” តិ។
វិមតិវិនោទនិធាមិកាយំ វិនយដីកាយញ្ច (វិ. វិ. ដ. ១.៤៦៣) “អរុណាតិ ចេត្ត
សូរិយុគ្គមនស្ស បុរេចរោ វឌ្ឍនយនរត្តោ បភាវិសេសោតិ ទដ្ឋញ្ញោ” តិ វុត្តំ,
តស្មា សូរិយប្បភាយេវ អរុណា នាម, ន អញ្ញោតិ ទដ្ឋញ្ញំ។ កេន សោ អរុណា
ភវេតិ ឯត្ថ អរុណា វណ្ណា អស្សាតិ អរុណា, កិញ្ញវត្តវណ្ណាសមន្មាគតោតិ
អត្តោ។ អថ វា អរតិ គច្ឆតិ វត្តវណ្ណាភាវេន បវត្តតីតិ អរុណា។ វុត្តញ្ញោតំ
អភិធានប្បធិបិ កាយំ “អរុណាវណ្ណាតាយ អរតិ គច្ឆតីតិ អរុណា” តិ។
កិទិសោ តស្ស វណ្ណាតិ ឯត្ថ អញ្ញវត្តវណ្ណា តស្ស វណ្ណា ភវេ។ វុត្តញ្ញោ
អភិធានប្បធិបិ កាយំ “អរុណា កិញ្ញវត្តោថា” តិ។ តថ្នីកាយញ្ច “កិញ្ញវត្តោ
អញ្ញវត្តវណ្ណា អរុណា នាម យថា មច្ឆស្ស អក្ខិ” តិ។ វិមតិវិនោទនិយញ្ច (វិ.
វិ. ដ. ១.៤៦៣) “វឌ្ឍនយនរត្តោ បភាវិសេសោ” តិ, តស្មា សូរិយស្ស
វត្តប្បភាយេវ អរុណា នាម, ន សេតប្បភាទយោតិ ទដ្ឋញ្ញំ។ យទិ ឯវំ
ចាតិមោក្ខដ្ឋបនក្ខន្ធកវណ្ណាធាយ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២.៣៨៣)
“ចាឡិយំ បន នន្ទិមុខិយាតិ ឌីនាតទិសាមុខតាយ តុដ្ឋមុខិយា” តិ វុត្តំ, តំ កថំ
យុដ្ឋេយ្យាតិ, នោ ន យុដ្ឋេយ្យ។ តត្ថ ហិ អរុណុគ្គតកាលេ អរុណាភាសេន
ឌីនាតទិសាមុខភាវោ វុត្តោ, ន អរុណាភាសស្ស ឌីនាតភាវោ។ វុត្តញ្ញោតំ
ឧទានដ្ឋកថាយំ (ឧទា. អដ្ឋ. ២៣) “នន្ទិមុខិយាតិ អរុណាស្ស ឧគ្គតត្តា ឯវ

អរុណោកាយ សូរិយាលោកូបជីវិនោ សត្តេ នន្ទាបនមុទិយា រត្តិយា ជាតាយ
វិភាយមាឆាយាតិ អត្ថោ"តិ។

ជាតកដ្ឋកថាយញ្ច -

“ជ័យញ្ញរត្តិ អរុណាស្មិមុហតេ;
យា ទិស្សតិ ឧត្តមរូបវណ្ណិនិ;
តដ្ឋបមា មំ បដិភាសិ ទេវតេ;
អាចិត្ត មេ តំ កតមាសិ អច្ឆរា”តិ។ (ជា. អដ្ឋ. ៥.២១.២៥២);

ឥមស្ស កាថាយ អត្ថវណ្ណាឆាយំ “តត្ថ ជ័យញ្ញរត្តិន្ទិ បច្ឆិមរត្តិ,
រត្តិបរិយោសានេតិ អត្ថោ។ ឧហតេតិ អរុណោ ឧគ្គតេ។ យាតិ យា បុរត្តិមា ទិសា
រត្ថវណ្ណាតាយ ឧត្តមរូបធរា ហុត្វា ទិស្សតិ”តិ។ ឯវំ អរុណុគ្គតសមយេ
បុរត្តិមទិសាយ រត្ថវណ្ណាតា វុត្តា, តស្មា តស្មី សមយេ អរុណាស្ស ឧដ្ឋិតត្តា
បុរត្តិមាយ ទិសាយ រត្តភាគោ សូរិយាលោកស្ស បត្តជត្តា សេសទិសានំ
ឱនាតភារោ វិញ្ញាយតិ។

សណ្ឋានំ កីទិសំ ភវេតិ ឯត្ថ អរុណាស្ស ចារដក្កំ សណ្ឋានំ នាម នត្តិ
រស្មិមត្តត្តា។ យត្ថកំ បទេសំ ជរតិ, តត្ថកំ តស្ស សណ្ឋានន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។ អថ វា
បុរត្តិមទិសាសណ្ឋានំ។ វុត្តញ្ញិ ជាតកដ្ឋកថាយំ (ជា. អដ្ឋ. ៥.២១.២៥៥)
“បុរត្តិមទិសា រត្ថវណ្ណាតាយ ឧត្តមរូបធរា ហុត្វា ទិស្សតិ”តិ។

កិស្មី កាលេ ច ទេសេ ច, អរុណោ សមុគ្គត្ថិតិ ឯត្ថ ឯស អរុណោ
សូរិយុគ្គមនស្ស បុរេ កាលេ បុរត្តិមទិសាយំ ឧគ្គត្ថិតិ។ វុត្តញ្ញេតំ
ឧនានដ្ឋកថាយំ (ឧទា. អដ្ឋ. ២៣) “ឧទ្ទស្តេ អរុណោតិ ឧគ្គតេ អរុណោ, អរុណោ

នាម បុរត្តិមទិសាយំ សូរិយោធនយតោ បុរេតរមេវ ឧដ្ឋិតោភាសោ”តិ។
អភិធានប្បដិបិកាយញ្ច “សូរស្សោធនយតោ បុព្វុដ្ឋិតវសី”តិ។

ក៏ បច្ចក្ខសិទ្ធា ឯសោ, ឧទាហុ អនុមាណតោតិ ឯត្ថ អយំ អរុណោ នាម
បច្ចក្ខសិទ្ធា ឯវ, ន អនុមាណសិទ្ធា។ កស្មា វិញ្ញាយតីតិ ចេ?
ចក្ខុវិញ្ញាណគោចរវណ្ណាយតនភាវតោ។ អក្ខស្ស បតីតិ បច្ចក្ខំ, ចក្ខុវិញ្ញាណំ
អភិមុខភាវេន អាចាបគតត្តា ចក្ខុវិញ្ញាណំ ហោតិ។ វុត្តញ្ញោតំ ភគវតា
“ចក្ខុញ្ច បដិច្ច រូបេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចក្ខុវិញ្ញាណ”ន្តិ (ម. និ. ១.២០៤, ៤០០; ៣.៤២១,
៤២៥, ៤២៦; សំ. និ. ២.៤៣, ៤៤, ៤៥, សំ. និ. ៤.៦០; កថា. ៤៦៥, ៤៦៧), តស្មា
អយំ អរុណាវណ្ណោ ចក្ខុនា ទិស្វា ជានិតព្ពតោ បច្ចក្ខសិទ្ធាយេវ ហោតិ, ន ឯវ
សតិ ឯវំ ភវេយ្យាតិ អនុមាណេន បុនប្បដំ ចិន្តនេន សិទ្ធាតិ។ ឥមំ បញ្ញាវិស្សជ្ជនំ
សាធុកំ មនសិ ករិត្វា បណ្ឌិតេហិ រត្តោភាសោយេវ អរុណោតិ បច្ចេតញ្ញោ
សល្លក្ខេតញ្ញោតិ។

កស្មា បន ឥមស្មី ហ្នានេ អរុណាកថា វុត្តាតិ? ឥមិស្សា អរុណាកថាយ
មហាវិសយភាវតោ។ កថំ? ឧទាសថិកា ឧទាសកា ច ឧទាសិកាយោ ច
អរុណុគ្គមនំ តថតោ អជានន្តា អនុគ្គតេយេវ អរុណោ ឧគ្គតសញ្ញាយ
ខាធនីយំ វា ខាធន្តិ, ភោជនីយំ វា ភុញ្ញន្តិ, មាលាគន្ធាធនី វា ធារេន្តិ, តតោ តេសំ
សីលំ ភិជ្ជតិ។ សាមណោរា តថេវ វិកាលភោជនំ ភុញ្ញិត្វា សីលវិនាសំ
ចាបុណាន្តិ។ និស្សយបដិបន្នកា ភិក្ខុ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ វិនា ពហិសីមេ
ចរន្តា និស្សយប្បស្សម្ពនំ ចាបុណាន្តិ, អន្តោវស្សេ ភិក្ខុ ឧបចារសីមតោ
ពហិគន្ធន្តា វស្សេច្ឆន្តំ, តេជីវិកា ភិក្ខុ អពទ្ធសីមាយំ ជីវេនេវិប្បវសន្តា
និស្សគ្គិយចាចិត្តិយំ, តថា សត្តព្ពន្ធរសីមាយំ, សហសេយ្យប្បហានកដ្ឋានេ
អនុបសម្បន្នមាតុកាមេហិ សហ សយន្តា ចាចិត្តិយំ, តថា យាវកាលំ កំ

ភុញ្ញន្តាភិក្ខុ, ចារិកាសិកាធម្មោ វត្ថុនិក្ខិបន្តា វត្ថុច្នេដំ។
ឯវមាធិអនេកាធិនវសម្ភវតោលន្និបេសលានំភិក្ខុនំ តថតោ អរុណុក្កមនស្ស
ជាននត្ថំ វុត្តាតិ ទដ្ឋព្វា។

កេចិ បនភិក្ខុ អឌ្ឍវត្ថុសមយេ យជិសុញ្ញត្តា អឌ្ឍវត្ថុកាលំ អតិក្កម្ម
អញ្ញាធិវសោ ហោតិ, តស្មា តស្មី កាលេ អរុណំ ឧដ្ឋិតំ នាម ហោតីតិ មញ្ញមាណា
អឌ្ឍវត្ថុ អតិក្កម្ម ខាធនីយកោជនីយាធិនិ ភុញ្ញន្តិ, តេ បន ពុទ្ធសមយំ អជាធន្តា
វេទសមយមេវ មនសិ ករោត្តា ឯវំ ករោត្តិ, តស្មា តេសំ តំករណំ បមាណំ ន
ហោតិ។ ពហវោ បនភិក្ខុ អរុណស្ស បច្ចក្ខការំ អជាធន្តា អនុមាណវសេន
ចិន្តិតុញ្ញ អសក្កោត្តា អនុស្សវវសេនេវ បវវចនំ សទ្ធិហន្តា អម្ពាភំ អាចរិយា
អរុណុក្កមនវេលាយំ ឧដ្ឋាយ គច្ឆន្តា សូរិយុក្កមនវេលាយំ
ទិសហស្សនណ្ឌប្បមាណំ ឋានំ ចាបុណ្ហន្តិ, តិសហស្សនណ្ឌប្បមាណំ ឋានំ
ចាបុណ្ហន្តិ ច វេទន្តិ។ ឥមម្ពាវិហារា អសុកំ នាម វិហារំ អសុកំ នាម ចេតិយំ
អសុកំ នាម គាមំ ចាបុណ្ហន្តិអាធិនិ ច វេទន្តិ ឯវំ អនុស្សវវចនំ វេទន្តិ, តម្បី
អប្បមាណំ។ កស្មា? អធ្វានំ នាម ពលវន្តស្ស ជវសម្បន្នស្ស ច វស្សំ ហោតិ,
ទុព្ពលស្ស សន្តស្ស ច ធិយំ ហោតិ។ វុត្តហ្និ ភកវតា -

“ធិយា ជាគរតោ វត្ថុ, ធិយំ សន្តស្ស យោជនំ;
ធិយោ ពាលាន សំសារោ, សទ្ធិម្ហំ អវិជានត”ន្តិ។ (ធម. ប. ៦០);

តស្មា អធ្វានំ នាម សព្ពេសំ ឯកសធិសំ ន ហោតីតិ អរុណុក្កមនស្ស លក្ខណំ
ភវិតុំ ន សក្កា, ន ច តេ អាយស្មន្តោ បិដកត្តយតោ កិញ្ចិ សាធកក្ខតំ វចនំ
អាហារន្តិ, អសក្ខិកំ អខ្ចំ ករោត្តិវិយ យថាជ្ឈាសយមេវ វេទន្តិ បមាណំ ន
ហោតិ។

អញ្ជើញ បន -

“អតីតរត្តិយា យាមា;
បដិមោឡមមុស្ស វា;
ភាវិនិយាទិប្បហារោ;
តទឡំ វាជ្ជតេហ្វ ហោតិ -

កថាយនសារប្បករណាគតំ កាសំ វត្ថា អតីតរត្តិយា បដិមោ យាមា អដ្ឋ
បរិយាបន្នោ, តស្មា បដិមយាមស្ស អាទិតោ បដ្ឋាយ អរុណំ ឧគ្គត្ថិតិ” តិ វទន្តិ។
អយំ វាទោ សការណាសញ្ញាបកត្តា បុរិមេហិ ពលវា ហោតិ, ឯវំ សន្តេបិ
អយុត្តោយេវ។ កស្មា? អយញ្ចិ តាថា ពាហិរសឧសត្ថ ជន្មនាសប្បករណ
វុត្តនយេន អដ្ឋ ភវា អដ្ឋតនីតិ វុត្តអដ្ឋវេហារស្ស បវត្តនកាលំ ទស្សេតុំ វុត្តា,
ន បិដកត្ថយេ វុត្តស្ស អរុណាគ្គមនស្ស កាលំ ទស្សេតុំ, តស្មា អញ្ញាសាធុស្ស
អញ្ញាសាធកេន សាធិតត្តា អយុត្តោយេវ។

អបរេ បន “បហារោ យាមសញ្ញិតោ” តិ អភិធានប្បធិបិកាយំ វុត្តត្តា
បហារយាមសន្ធានំ ឯកត្តត្តា តត្ថេវ “តិយាមា សំវរី ភវេ” តិ វុត្តត្តា រត្តិយា ច
តិយាមភាវតោ ចាឡិយញ្ច (ឧទា. ៤៥; ចូឡវ. ៣៨៣) “អភិក្កត្តា, ភន្តេ, រត្តិ,
និក្ខត្តោ បដិមោ យាមា, ឧទ្ទស្តោ អរុណោ” តិ អាគតត្តា ឥនាទិ រត្តិយា ចតុសុ
បហារេសុ តតិយប្បហារស្ស អវសានេ អរុណោ ឧគ្គតោ, តស្មា
អវសេសឯកប្បហារមត្តោ កាលោ ទិវសភាគំ ភជតីតិ វទេយ្យំ, អយំ វាទោ
តតិយវាទតោបិ ពលវត្ថោ។ កស្មា? ញាបកញាប្បនំ អនុបភាវតោ។ តថា
ហិ “បហារោ យាមសញ្ញិតោ” តិ អយំ ញាបកោ បហារយាមនំ ឯកត្តភាវស្ស
អនុបោ, “តិយាមា សំវរីភវេ” តិ អយំ រត្តិយា តិយាមភាវស្ស,
“ចាឡិយញ្ច” តិ អាទិ តតិយប្បហារស្ស អវសានេ អរុណាគ្គមនស្ស, តថាបិ

អយុត្តោយេវ ហោតិ។ កស្មា? “អវសេសឯកប្បហារមត្តោ កាលោ
ធិវសភាគំ ភជតី” តិ វចនស្ស វិរុទ្ធុត្តា។ មជ្ឈិមទេសេ ហិ
នសយដិកាបមាណាស្ស កាលស្ស ឯកប្បហារត្តា សញ្ញា រត្តិ តិយាមាវ
ហោតិ, ន ចតុយាមា, ឥធានិ បន បច្ចន្តវិសយេសុ សត្តជ្ឈយដិកាមត្តស្ស
កាលស្ស ឯកប្បហារកតត្តា ចតុប្បហារា ភវតិ, តស្មា មជ្ឈិមទេសវេហារំ
គហោត្វា អភិធានប្បធិបិកាយញ្ច “តិយាមា សំវរី ភវេ” តិ វុត្ថំ, ចាឡិយញ្ច
(ឧទា. ៤៥; ចូឡវ. ៣៨៣) “និក្ខន្តោ បច្ឆិមោ យាមោ, ឧទ្ទស្តោ អរុណោ” តិ, តស្មា
រត្តិបរិយោសានេយេវ អរុណោ ឧគ្គតោតិ ទដ្ឋញ្ចោ។ តថា ហិ វុត្ថំ
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២០១) “តថា ចារិវាសិកាធិនម្បិ អរុណំ
អនុដ្ឋាបេត្វា វុត្ថំ និក្ខិបន្តានំ រត្តិច្ឆេទោ វុត្តោ, ឧគ្គតេ អរុណោ និក្ខិបិតព្ពន្ធិ ហិ
វុត្ថំ” តិ។

សហសេយ្យសិក្ខាបទេបិ (ចា. ធិ. ៥២-៥៤) “អនុបសម្មន្នេហិ សហ
និវុត្តភាវបរិមោចនត្ថំ បុរាណា និក្ខមិត្វា” តិ អាទិ វុត្ថំ។ ឯវំ ចីវរវិប្បវាសាធិសុ
ច សព្ពត្ត រត្តិបរិយោសានេ អាគមនវសេន អរុណុគ្គមនំ ទស្សិតំ, ន
អតីតារុណាវសេនាតិ។ ជាតកដ្ឋកថាយម្បិ (ជា. អដ្ឋ. ៥.២១.២៥៥)
“រត្តិបរិយោសានេតិ អត្តោ” តិ។ ន កេវលំ មជ្ឈិមទេសេសុ រត្តិយាយេវ
តិប្បហារភាវោ ហោតិ, អថ ខោ ធិវសស្សបិ។ តថា ហិ វុត្ថំ អដ្ឋសាលិនិយំ (ធន.
ស. អដ្ឋ. និទានកថា) “សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អភិធម្មទេសនាបរិយោសានញ្ច តេសំ
ភិក្ខុនំ សត្តប្បករណឧគ្គហណាញ្ច ឯកប្បហារេនេវ ហោតី” តិ,
មូលដីកាយញ្ច (ធន. ស. មូលដី. និទានកថាវណ្ណនា) “ឯកប្បហារេនាតិ ឯត្ត
បហារេនាតិ ធិវសស្ស តតិយភាគោ វុច្ឆតី” តិ, តស្មា ឯកោ រត្តិធិវោ ធប្បហារោ
ហោតីតិ វិញ្ញាយតិ។ ឯវំ មជ្ឈិមទេសវេហារេន តិយាមសម្ពាតស្ស
តិប្បហារស្ស អវសានេ សព្វរត្តិបរិយោសានេ ឧដ្ឋិតំ អរុណំ

បច្ចុប្បន្នទេសវេហារេន តិប្បហារស្ស អវសានេតិ គហេត្វា
ឯកប្បហារវសេសកាលេ អរុណោ ឧត្តតោតិ វុត្តត្វា អយម្យំ វាទោ
អយុត្តោយេវ ហោតីតិ ទដ្ឋញ្ចេ។

ពហេវោ បន បណ្ឌិតា “ឧទ្ទសិក្ខានិស្សយេ វុត្តំ -

‘សេតរុណញ្ច បឋមំ, ទុតិយំ នន្ទិយាវដ្ឋំ;

តតិយំ តម្កវណ្ណញ្ច, ចតុត្ថំ កប្រទកំ មុខ’ន្តិ។ -

ឥមំ កាថំ និស្សយេ ឯកវត្ថុយំ អរុណោ ចតុក្ខត្ថំ ឧដ្ឋហតិ, តត្ថ បឋមំ
សេតវណ្ណំ ហោតិ, ទុតិយំ នន្ទិយាវដ្ឋបុប្ផវណ្ណំ ហោតិ, តតិយំ តម្កវណ្ណំ ហោតិ,
ចតុត្ថំ កប្រទកមុខវណ្ណំ ហោតិ”តិ វត្វា រត្តោភាសតោ បុរេតវំ
អតីតវត្ថុកាលេយេវ វត្ថុនិក្ខិបនាទិកម្មំ ករោន្តិ។ តេសំ តំ ករណំ
អនិសម្មការិកំ អាបជ្ជតិ។ អយញ្ចំ កាថា នេវ ចាឡិយំ ទិស្សតិ, ន អដ្ឋកថាយំ,
ន ដីកាសុ, កេវលំ និស្សយេ ឯវ, និស្សយេសុ ច ឯកស្មីយេវ ឧទ្ទសិក្ខានិស្សយេ
ទិស្សតិ, ន អញ្ញានិស្សយេសុ, តត្ថាបិ នេវ បុញ្ញាបរសម្ពុទ្ធា ទិស្សតិ, ន
ហេតុផលាទិភារោ, ន ច លិង្គនិយមោតិ ន និស្សយកាវចរិយេន បឋិតា
ភវេយ្យ, អថ ខោ បច្ឆា អញ្ញេហិ លេខកេហិ វា អត្ថនោ ឥច្ឆានុវបំ លិង្គតា
ភវេយ្យ, តស្មា អយំ កាថា កុតោ អាកតា ចាឡិតោ វា អដ្ឋកថាតោ វា
ដីកាតោ វា វិនយតោ វា សុត្តន្តតោ វា អភិធម្មតោ វា តិ បកវំ អបរិយេសិត្វា
និស្សយេ ទិដ្ឋមត្តមេវ សារតោ គហេត្វា ចាឡិយដ្ឋកថាដីកាសុ វុត្តវចនំ
អនិសាមេត្វា កតត្តា អនិសម្មការិកំ អាបជ្ជតិ។

តត្រាយំ ចាឡិ “តេន ខោ បន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា សីតាសុ
ហេមន្តិកាសុ រត្តិសុ អន្តរដ្ឋកាសុ ហិមចាតសមយេ រត្តិ អរិយ្យកាសេ

ឯកជីវពោធិសីទិ, ន ភក្កវន្តំ សីតំ អហោសិ។ និក្ខន្តេ បឋមេ យាមេ សីតំ ភក្កវន្តំ
អហោសិ, ទុតិយំ ភក្កវា ជីវំ ចារុបិ, ន ភក្កវន្តំ សីតំ អហោសិ។ និក្ខន្តេ មជ្ឈិមេ
យាមេ សីតំ ភក្កវន្តំ អហោសិ, តតិយំ ភក្កវា ជីវំ ចារុបិ, ន ភក្កវន្តំ សីតំ
អហោសិ។ និក្ខន្តេ បច្ឆិមេ យាមេ ឧទ្ទស្តេ អរុណោ នន្ទិមុខិយា រត្តិយា សីតំ
ភក្កវន្តំ អហោសិ, ចតុត្ថំ ភក្កវា ជីវំ ចារុបិ, ន ភក្កវន្តំ សីតំ អហោសិ” តិ។ អយំ
មហាវគ្គ (មហាវ. ៣៤៦) ជីវភក្កន្តកាកតាវិនយចាឡិ។ ចាឡិយំ
នន្ទិមុខិយា តិ តុដ្ឋិមុខិយា, បសន្នទិសាមុខាយាតិ អត្ថោ។ អយំ តំសំវណ្ណានាយ
វិមតិវិនោទនិចាថា (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.៣៤៦)។

“តេន ខោ បន សមយេន ពុទ្ធា ភក្កវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្វារមេ
មិការមាតុចាសាទេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភក្កវា តទហុចាសថេ
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ និសិដ្ឋោ ហោតិ។ អថ ខោ អាយស្មា អាណន្តោ អភិក្ខន្ធាយ
រត្តិយា និក្ខន្តេ បឋមេ យាមេ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសន្តំ កិរិទ្ធា យេន
ភក្កវា តេនញ្ចលី បណាមេត្វា ភក្កវន្តំ ឯតទរោច - អភិក្ខន្ធា, ភន្តេ រត្តិ, និក្ខន្តោ
បឋមោ យាមោ, ជីវនិសិដ្ឋោ ភិក្ខុសង្ឃោ, ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ភក្កវា ភិក្ខុនំ
ចាតិមោក្ខន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ ភក្កវា តុល្លា អហោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា
អាណន្តោ អភិក្ខន្ធាយ រត្តិយា និក្ខន្តេ មជ្ឈិមេ យាមេ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ
ឧត្តរាសន្តំ កិរិទ្ធា យេន ភក្កវា តេនញ្ចលី បណាមេត្វា ភក្កវន្តំ ឯតទរោច -
អភិក្ខន្ធា, ភន្តេ, រត្តិ, និក្ខន្តោ មជ្ឈិមោ យាមោ, ជីវនិសិដ្ឋោ ភិក្ខុសង្ឃោ, ឧទ្ទិសតុ,
ភន្តេ, ភក្កវា ភិក្ខុនំ ចាតិមោក្ខន្តិ។ ទុតិយម្បិ ភក្កវា តុល្លា អហោសិ។ តតិយម្បិ
ខោ អាយស្មា អាណន្តោ អភិក្ខន្ធាយ រត្តិយា និក្ខន្តេ បច្ឆិមេ យាមេ ឧទ្ទស្តេ អរុណោ
នន្ទិមុខិយា រត្តិយា ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសន្តំ កិរិទ្ធា យេន ភក្កវា
តេនញ្ចលី បណាមេត្វា ភក្កវន្តំ ឯតទរោច - អភិក្ខន្ធា, ភន្តេ, រត្តិ, និក្ខន្តោ
បច្ឆិមោ យាមោ, ឧទ្ទស្តំ អរុណំ, នន្ទិមុខិ រត្តិ, ជីវនិសិដ្ឋោ ភិក្ខុសង្ឃោ, ឧទ្ទិសតុ

កន្លែងកក់ ក៏ក្លាយជាតំបន់មេកូឡូស៊ី។ អប្សរុទ្ធា, អាណន្ទ, បរិសាវតិ (ប្លឡូរ៉ូ. ៣៨៣)។
អយំ ប្លឡូរ៉ូគ្រូ ចាត់មេកូឡូស៊ីបណ្តែតកាតា អបរាបិវិនយចាឡិ។

នង្គិមុខិយា រត្តិយាតិ អរុណាដ្ឋតកាលេ បីតិមុខាវិយ រត្តិ ខាយតិ។
 តេនាហា “នង្គិមុខិយា”តិ (ចូឡ្យវ. អដ្ឋ. ៣៨៣) អយំ
 តំសំវណ្ណានាគូតសមន្តចាសាទិកដ្ឋកថាថាហៅ។ អភិក្កន្តាតិ បរិក្ខិណា។
 ឧទ្ធស្តេ អរុណាតិ ឧត្តតេ អរុណាសីសេ។ នង្គិមុខិយាតិ តុដ្ឋមុខិយា។ អយំ
 តំសំវណ្ណានាគូតសារត្ថធិបជីថាហៅ (សារត្ថ. ដី. ចូឡ្យវគ្គ ៣.៣៨៣)។ ថាឡិយំ
 នង្គិមុខិយាតិ ឌុនាតទិសាមុខិតាយ តុដ្ឋមុខិយា។ អយំ តំសំវណ្ណានាយ (វិ. វិ. ដី.
 ចូឡ្យវគ្គ ២.២៨៣) វិមតិវិនោទជីថាហៅ។

“តតិយម្បី ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា និក្ខន្តេ បដ្ឋិមេ យាមេ ឧទ្ធស្តោ អរុណោ នន្ទិមុខិយា រត្តិយា ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ចីវរំ កត្វា យេន ភគវា តេនញ្ចាលី បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទរោច - អភិក្កន្តា, ភន្តេ, រត្តិ, និក្ខន្តោ បដ្ឋិមោ យាមោ, ឧទ្ធស្តោ អរុណោ, នន្ទិមុខិ រត្តិ, ចិវនិសិដ្ឋា អាគន្ធកា ភិក្ខុ, បដិសម្មោទតុ, ភន្តេ, ភគវា អាគន្ធកេ ភិក្ខុ” តិ។ អយំ ឧទានាគតា សុត្តន្តចាដ្ឋិ (ឧទា. ៤៥)។ ឧទ្ធស្តោ អរុណោ តិ ឧត្តតេ អរុណោ។ អរុណោ នាម បុរត្ថិមទិសាយំ សូរិយោទយតោ បុរេតរមេវ ឧដ្ឋិតោភាសោ។ នន្ទិមុខិយា រត្តិយា តិ អរុណាស្ស ឧត្តតត្តា ឯវ អរុណោភាយ សូរិយាលោក្ខបដិវិនោ សត្តេ នន្ទាបនមុខិយា រត្តិយា ជាតាយ, វិភាយមាណយា តិ អត្ថោ។ អយំ តំសំវណ្ណានាគូតា ឧទានជ្ជកថា (ឧទា. អជ. ២៣)។

ឥតិ ឯត្តកាសុវិនយសុត្តន្តភកាសុ បាឡិយដ្ឋកថាជីកាសុ
ឯកស្មិម្បីហ្នានេ អរុណោ ចតុក្កុត្តំ ឧត្តតោតិ នត្ថិ, ឯកវារមេវ វុត្តោ។
ចតុត្ថិជវណ្ណសមដ្ឋាគតោតិបិ នត្ថិ, ឯកវណ្ណា វេវ វុត្តោ។ ជាតកដ្ឋកថាយម្បី

(ជា. អដ្ឋ. ៥.២០.២៥៥) រត្តវណ្ណោ ឯវ វុត្តោ, ន សេតវណ្ណោទិកោ។ នន្ទិមុទ្ធិតិ ច
សត្តេ នន្ទាបននិសាមុទ្ធិ រត្តិ ឯវ វុត្តោ, ន អរុណស្ស
នន្ទិយាវដ្ឋបុប្ផសទិសវណ្ណោតា។ តេនាហា “សត្តេ នន្ទាបនមុទ្ធិយា រត្តិយា” តិ។ ឯវ
អភិជានប្បដិបិកាបករណាវចនេនវិរុទ្ធត្តោ ចាឡិយដ្ឋកថាធិហិ
អសំសន្តនតោ ទុព្ពលសាធកត្តោ ច អយម្បិ វាទោ អយុត្តោយេវាតិ ទដ្ឋត្តោ,
តស្មា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អាណំ អនតិក្កន្តេនលន្ទិភិក្ខុនា យទិ កេនចិ
អប្បជិច្ឆន្តេ វិវដោកាសេ ហោតិ, មច្ឆក្ខិសមានអព្យត្តវត្តោភាសស្ស
បញ្ញាយមានកាលតោ បដ្ឋាយ វត្តនិក្ខិបនាទិកម្មំ កាតព្វំ។

យទិ បន បព្ពតាទិនា បដិច្ឆន្តដ្ឋានំ ហោតិ, យត្តកេន កាលេនវិវដដ្ឋានេ
វត្តោភាសោ បញ្ញាយតិ, ស្វិរយមណ្ឌលស្ស ទិស្សនកាលតោ
ឯកយដិកាមត្តេន វា ទិយដិកាមត្តេន វា តត្ថកំ កាលំ សល្លក្ខេត្វា ឥមស្មី
កាលេ អរុណោ ឧត្តតោ ភវេយ្យាតិ តក្កេត្វា កាតព្វំ, សំសយំ អនិច្ឆន្តេន
តតោបិ កញ្ចកាលំ អធិវាសេត្វា ទិស្សំសយកាលេ កត្តព្វំ, អយំ តត្ថ សាមីចិ។
អយំ បន វាទោ យថាវុត្តប្បករណាវចនេហិ សុដ្ឋសំសន្តតិ យថា គង្គោទកេន
យមុនោទកំ, តស្មា បណ្ឌិតេហិ បុនប្បនំ បុព្ពាបរំ អាណោឡេន្តេន មនសិ
កាតព្វោ។ ឯវ មនសិ កវិត្វា អរុណាបដិសំយុត្តេសុ ហ៊ានេសុ សំសយោ
និទ្ទិតត្តោ, សំសយំ និទ្ទិត្វាវិសារទេន ហុត្វា តំ តំ កម្មំ កាតព្វន្តិ។

វិសុទ្ធត្តាយ សីលស្ស, ភិក្ខុនំ បិយសីលិនំ;
កតារុណាកថា ឯសា, ន សារម្ពាទិការណា។

តស្មា សុដ្ឋបធាវេត្វា, យុត្តំ គណ្ណានុ សាធរោ;
អយុត្តព្វោ ធខុយន្តុ, មា ហោន្តុ ទុម្ពនាទយោតិ។

ឥតិវិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេវិនយាលង្គារេ

ទិវាសេយ្យវិនិច្ឆ័យកថាលង្គារេ នាម

បឋមោ បរិន្នេនោ។

២. បរិក្ខារវិនិច្ឆ័យកថា

៦. ឯវំ ទិវាសេយ្យវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ បរិក្ខារវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ
“បរិក្ខារេតិ សមណបរិក្ខារេ”តិអាទិមាហ។ តត្ថ ទិវាសេយ្យវិនិច្ឆ័យកថាយ
អាទិម្ហំ វុត្តំ “តត្ថា”តិ បទំ អានេត្វា តត្ថ តេសុ មាតិកាបទេសុ សមគិនិវិជ្ជស្ស
“បរិក្ខារេ”តិ បទស្ស “សមណបរិក្ខារេ”តិ អត្ថោ ទដ្ឋញ្ញេតិ យោជនា, ឯស
នយោ ឥតោ បរេបិ។ សមណបរិក្ខារេ វុត្តោ, ន គិហិបរិក្ខារេតិ អធិប្បាយោ។
បរិសមន្តតោ ករិយតេតិ បរិក្ខារេ, ធន្តាទិកោ។ តត្រាតិ សមណបរិក្ខារេ។
កប្បតីតិ កប្បិយោ, ន កប្បិយោ អកប្បិយោ, កប្បិយោ ច អកប្បិយោ ច
កប្បិយាកប្បិយោ, សមាហារទូន្មេបិ បុល្លិដ្ឋមិច្ឆន្តិ បណ្ឌិតា។
កប្បិយាកប្បិយោ ច សោ បរិក្ខារេ ចេតិ តថា, តស្ស វិនិច្ឆយោ
កប្បិយាកប្បិយបរិក្ខារវិនិច្ឆយោ។

កេចិ តាលបណ្ណច្ចត្តន្តិ ឥទំ ឧបលក្ខណមត្តំ។ សព្ពម្បិ ហិ ធន្តំ
តថាករិយមាណំ ន វដ្តតិ។ តេនេវាហ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៨៥)
“សព្ពបរិក្ខារេសុ វណ្ណមជ្ឈិការំ ករោន្តស្ស ទុក្ខជន្តិ ជីបេន្តេន ន វដ្តតីតិ វុត្តន្តិ
វេទិតត្ថ”ន្តិ។ ន វណ្ណមជ្ឈត្តាយាតិ ឥមិនា ជិរករណត្តំ ឯកវណ្ណសុត្តេន
វិនិច្ឆយមាណំ យទិ វណ្ណមជ្ឈហោតិ, តត្ថ ន ទោសោតិ ទស្សតិ។ អារគ្គេនាតិ
និខាននមុខេន។ យទិ ន វដ្តតិ, តាទិសំ ធន្តទណ្ឌំ លភិត្វា កី កាតត្ថន្តិ អាហ

“យដក់ វា” តិអាទិ។ សុត្តកេន វា ទណ្ឌោ វេបេតព្ពោតិ យថា លេខា ន
បញ្ញាយតិ, តថា វេបេតព្ពោ។ ទណ្ឌោពុទ្ធី ទណ្ឌាមូលេ, ធន្តទណ្ឌាស្ស
ហេដ្ឋិមកោជិយន្តិ អន្តោ។ ធន្តមណ្ឌាលិកន្តិ ធន្តស្ស អន្តោ ខុទ្ទកមណ្ឌាលំ,
ធន្តបញ្ញាវេ មណ្ឌាលាការេន ពទ្ធទណ្ឌាវលយំ វា។ ឧក្កិវិទ្វាតិ និទ្ធី, ឧទ្ធីតំ វា កត្វា
ឧដ្ឋាបេត្វា។ សា វដ្ឋតីតិ សា លេខា វដ្ឋកេហិ ពទ្ធន្ត វា មា វា, ពទ្ធីតុំ យុត្តជ្ជានត្តា
វដ្ឋតិ។ តេន វុត្តំ អាចរិយពុទ្ធទត្តមហារថេន -

“ធន្តំ បណ្ណាមយំ កិញ្ចិ, ពហិ អន្តោ ច សព្ពសោ;
បញ្ញាវណ្ណេន សុត្តេន, សិព្ពិតុំ ន ច វដ្ឋតិ។

“ធន្តិតុំ អឡបន្តំ វា, បណ្ណោ មករទន្តកំ;
យដក់ វាឡបំ វា, លេខា ទណ្ឌោ ន វដ្ឋតិ។

“សិព្ពិតុំ ឯកវណ្ណេន, ធន្តំ សុត្តេន វដ្ឋតិ;
ជីវត្តំ បញ្ញាវណ្ណេន, បញ្ញាវំ វា វិនិទ្ធីតុំ។

“យដក់ វាឡបំ វា, លេខា វា បនកេវលា;
ធន្តិត្វា វាបិ យំសិត្វា, ធាវេតុំ បន វដ្ឋតិ។

“អហិច្ឆត្តកសណ្ណានំ, ទណ្ឌាពុទ្ធីន្តំ វដ្ឋតិ;
ឧក្កិវិទ្វា កតា លេខា, ពទ្ធនត្ថាយ វដ្ឋតិ” តិ។

តស្ស វណ្ណាឆាយម្បិ ធន្តំ បណ្ណាមយំ កិញ្ចិ តាលបណ្ណាធិបណ្ណាច្ចនំ យំ កិញ្ចិ
ធន្តំ។ ពហិតិ ឧបរិ។ អន្តោតិ ហេដ្ឋា។ សិព្ពិតុន្តិ រូបំ ទស្សេត្វា សូចិកម្ពំ កាតុំ។
បណ្ណោតិ ធននបណ្ណោ។ អឡបន្តិ អឡបន្តាការំ។ មករទន្តកន្តិ មករទន្តាការំ,
យំ “គិរិកូដ” ន្តិ វុត្តិ។ ធន្តិតុំ ន វដ្ឋតីតិ សម្ពន្ធា។ មុខវដ្ឋិយា ធាមេត្វា

ពន្ធបណ្ណាកោដិយា វា មត្តកមណ្ឌលកោដិយា វា គិរិក្ខុជាតិ ករោន្តិ, ឥមិនា តំ
បដិក្ខុតំ។ ធន្តោតិ ធន្តធន្តោ។ យជកន្តិ យជាការោ។ វាឡរូបំ វាតិ
ព្យក្សាទិវាឡានំ រូបកំ វា។ លេខាតិ ឧក្កិវិទ្យា វា ធន្តិទ្វា វា ចិត្តកម្មវសេន វា
កតរាជិ។ បញ្ចវណ្ណានំ សុត្តានំ អន្តរេ ធន្តិឧបករណ្ឌាន សុត្តន ជិវតំ ធន្ត
អន្តោ ច ពហិ ច សិព្វិតុំ វា ធន្តធន្តាគ្គាហកសលាកបញ្ចវ ជិវតំ វិនិច្ឆិតុំ វា
វដ្តតិ យោជនា។ បញ្ចវណ្ណានំ ឯកវណ្ណាន ជិវតុត្តិ ឥមិនា អនេកវណ្ណាហិ
សុត្តហិ វណ្ណាមជ្ឈតាយ សិព្វិតុព្វា វិនិច្ឆិតុព្វា ន វដ្តតិ ធីបេតិ។ ចោត្តកេសុ
បន “បញ្ចវណ្ណានា” តិ ចាហេ ធន្តិស្សតិ, តស្ស ឯកវណ្ណាន បញ្ចវណ្ណាន វា
សុត្តន ជិវតំ សិព្វិតុំ វិនិច្ឆិតុំ វា វដ្តតិ យោជនា កាតព្វា ហោតិ។

ឯត្ថ ច ហោជ្ជា វុត្តន “បញ្ចវណ្ណាន សុត្តន សិព្វិតុំ ន ច វដ្តតិ” តិ ចាហេន ច
“កេចិ តាលបណ្ណាច្ឆត្តំ អន្តោ វា ពហិ វា បញ្ចវណ្ណាន សុត្តន សិព្វិតុព្វា វណ្ណាមជ្ឈ
ករោន្តិ, តំ ន វដ្តតិ, ឯកវណ្ណា បន ធន្តិលេន វា បីតកេន វា យេន កេនចិ សុត្តន
អន្តោ វា ពហិ វា សិព្វិតុំ, ធន្តធន្តាគ្គាហកំ សលាកបញ្ចវ វា វិនិច្ឆិតុំ វដ្តតិ, តព្វ
ចោ ជិវករណាត្ថំ, ន វណ្ណាមជ្ឈតាយា” តិ អជ្ឈកថាចាហេន ច វិវុជ្ឈតិ, តស្មា សោ
ន គហោតព្វោ។

លេខា វា បន កេវលាតិ យថាវុត្តប្បការា សកលា លេខា វា។ ធន្តិទ្វាតិ
ឧក្កិវិទ្យា កតំ ធន្តិទ្វា។ យំសិទ្ធាតិ ចិត្តកម្មាទិវសេន កតំ យំសិទ្ធា។
ធន្តាពុទ្ធម្ហីតិ ធន្តធន្តាស្ស បញ្ចវេ គាហណាត្តាយ ជាលិតពុទ្ធម្ហី, មូលេតិ
អន្តោ។ អយមេត្ថ ធន្តិស្សន្តោហេ វុត្តនយោ។ ឧទ្ធសិក្ខាគណ្ឌិបទេ បន
“ធន្តបិណ្ឌិយា មូលេ” តិ វុត្តំ។ អហិច្ឆត្តកសណ្ឋានន្តិ ដុល្លអហិច្ឆត្តកាការំ។
វដ្តកេហិ គាហាបេត្វា ធន្តោ ពន្ធន្តិ, តស្មី ពន្ធនដ្ឋានេ វលយមិវ ឧក្កិវិទ្យាតិ
វលយំ វិយ ឧបជ្ជាបេត្វា។ ពន្ធនត្តាយាតិ វាតេន យថា ន ចលតិ, ឯវំ វដ្តហិ

ធន្នោ បញ្ជូរស្ប ពន្ធនត្ថាយ។ ឧក្កិវត្វា កតា លេខា វដ្តតីតិ យោជនា។ យថា
វាតប្បហារេន អចលនតំ ធន្នមណ្ឌលីកំ វដ្តកេហិ តាហាបេត្វា ធន្នោ ពន្ធន្តិ,
តស្មី ពន្ធនដ្ឋានេ វលយមិវ ឧក្កិវត្វា លេខំ បេបន្តិ, សា វដ្តតីតិ។ សេចបិ ន ពន្ធន្តិ,
ពន្ធនារហដ្ឋានត្វា វលយំ ឧក្កិវត្វា វដ្តតីតិ គណ្ឌិបទេ វត្តន្តិ អាគតំ, តស្មា
បក្ខវណោសុ អាគតនយេនេវ ធនត្ថ បដិបន្និតព្ពន្ធិ។

៧. បីវេ បន នាសុត្តកេហិតិ (សាវត្ថ. ដ. ២.៨៥; វិ. វិ. ដ. ១.៨៥)

នាសាវណ្ណោហិ សុត្តហិ។ ឥទព្វា តថា ករោន្តានំ វសេន វុត្តំ,
ឯកវណ្ណសុត្តកេនបិ ន វដ្តតិយេវ។ “បកតិសូចិកម្មមេវ វដ្តតិ”តិ ហិ វុត្តំ។
បដ្ឋមុខេតិ ទិដ្ឋំ បដ្ឋានំ សង្ឃិជិតដ្ឋានំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ បរិយន្តេតិ បីវេបរិយន្តេ។
អនុវាតំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ វេណីតិ វកសីសាការេន សិព្ពនំ។ សម្ពូលីកន្តិ
ទិគុណសម្ពូលីកាការេន សិព្ពនំ, ពិឡាលសម្ពូលីកាការេន សិព្ពនំ វា។ វេណី វា
សម្ពូលីកំ វា ករោន្តតិ ករណកិរិយាយ សម្ពន្ធោ។ អគ្គិយំ នាម
ចេតិយសណ្ឋានំ, យំ “អគ្គិយត្ថម្ភោ”តិ វទន្តិ។ គយា នាម មូលេ តនុកំ អគ្គ
មហន្តំ កត្វា គនាការេន សិព្ពនំ។ មុគ្គរោ នាម មូលេ ច អគ្គេ ច ឯកសទិសំ
កត្វា មុគ្គរាការេន សិព្ពនំ។ កក្កដក្ខនិ ឧក្កិវត្តតិ គណ្ឌិកបដ្ឋចាសកបដ្ឋានំ
អន្តេ ចាឡិពទ្ធំ កត្វា កក្កដកានំ អក្ខិសណ្ឋានំ បដ្ឋបេន្តិ, ករោន្តតិ អត្ថោ។
“កោណសុត្តបិឡកាតិ គណ្ឌិកចាសកបដ្ឋានំ កោណោហិ និហជសុត្តានំ
កោដិយោ”តិ តីសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ កថំ បន តា បិឡកា ធុរិញ្ញេយ្យរូបា
កាតព្វាតិ? កោណោហិ និហជសុត្តានំ អន្តេសុ ឯកវាវំ គណ្ឌិកករណេន វា
បុន និវត្តត្វា សិព្ពនេន វា ធុរិញ្ញេយ្យសភាវំ កត្វា សុត្តកោដិយោ វស្សំ កត្វា
និដ្ឋិតព្វា។ ធម្មសិវិត្ថេនេន បន “កោណសុត្តា ច បិឡកា, ធុរិញ្ញេយ្យាវ
កប្បវេ”តិ វុត្តំ, តថា អាចរិយពុទ្ធនត្ថត្ថេនបិ “សុត្តា ច បិឡកា តត្ថ,

ធុរ្យញ្ញោយ្យាវ ធិបិតា” តិ វុត្ថំ, តស្មា តេសំ មតេន កោណសុត្តា ច បិធុកា ច
កោណសុត្តបិធុកាតិ វេរមេត្ត អត្ថោ ទដ្ឋញ្ញោ។

វិមតិវិនោទនិយម្យិ (វិ.វិ. ដី. ១.៨៥) កោណសុត្តបិធុកាតិ
គណ្ឌិកចាសកបដ្ឋានំ កោណោហិ ពហិ និគ្គតសុត្តានំ បិធុកាការេន
ឋបិតកោដិយោតិ កេចិ វទន្តិ, តេ បិធុកេ ធិន្ទិកា ធុរ្យញ្ញោយ្យា កាតញ្ញាតិ តេសំ
អធិប្បាយោ។ កេចិ បន “កោណសុត្តា ច បិធុកា ចាតិ ទ្វេយេវា” តិ វទន្តិ,
តេសំ មតេន គណ្ឌិកចាសកបដ្ឋានំ កោណតោ កោណំ នីហជសុត្តា
កោណសុត្តា នាម។ សមន្តតោ បន បរិយន្តេន គតា ចតុរស្សសុត្តា បិធុកា
នាម។ តំ ធុរ្យធម្មិ កេចិ ជីវេតោ វិសុំ បញ្ញានត្ថាយ វិការយុត្តំ ករោន្តិ, តំ
និសេធាយ “ធុរ្យញ្ញោយ្យាវ វដ្ឋតិ” តិ វុត្ថំ, ន បន សព្វថា អចក្កកោចរការេន
សិព្ពនត្ថាយ តថាសិព្ពនស្ស អសក្កុណោយ្យត្ថា, យថា បកតិជីវេតោ វិការោ
ន បញ្ញាយតិ, វេរំ សិព្ពិតព្ពន្ធិ អធិប្បាយោ។ វជនកម្មតោ បុព្វេ បញ្ញាយមាណោបិ
វិសេសោ ជីវេរេ វត្ថុ ឯកវណ្ណតោ ន បញ្ញាយតិ តិ អាហ “ជីវេរេ វត្ថុ” តិ។

៨. មណិនាតិ និលមណិអាទិចាសាលោន, អំសពទ្ធកកាយពន្ធនាទិកំ
អជីវេត្តា សម្ពាធិហិ យំសិគុំ វដ្ឋតិ វទន្តិ។ កណ្ឌសុត្តកន្តិ ជីវេស្ស ធិយតោ
តិរិយញ្ច សិព្ពិតានំ ចតុសុ កណ្ឌសុ កោណសុ ច និក្ខន្ធានំ សុត្តសីសានមេតំ
នាមំ, តំ ធិន្ទិកាវ ចារុបិតព្ពំ។ តេនាហ “វជិតកាលេ ធិន្ទិតព្ព” តិ។ ភគវតា
អនុញ្ញាតំ ឯកំ កណ្ឌសុត្តម្យិ អត្ថិ, តំ បន នាមេន សទិសម្យិ ឥតោ អញ្ញាមេវាតិ
ទស្សេតុំ “យំ បនា” តិអាទិ វុត្ថំ។ លគ្គនត្ថាយាតិ ជីវេរវដ្ឋយំ ជីវេរពន្ធនត្ថាយ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.៨៥) ឯត្តកមេវ វុត្ថំ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.៨៥) បន “ចាសកំ កត្វា ពន្ធិតព្ពន្ធិ
វជនកាលេ ពន្ធិតព្ពំ, សេសកាលេ មោចត្វា ឋបេតព្ព” តិ វុត្ថំ។

វិនយសង្គហប្បករណស្ស ចោរាណជីកាយម្យី ឥនមេវ គហេត្វា វុត្តំ, តំ បន
ចីវរក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣៤៤) “មជ្ឈេនលគ្គន្តិ, ឧភតោ គលតិ, ភគវតោ
ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កណ្ណោ ពន្ធិតុន្តិ។ កណ្ណោ ជីវតិ។
ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កណ្ណោសុត្តក”ន្តិ ឯវំ
អនុញ្ញាតចីវរវដ្តយំ រជិត្វា បសាវិតចីវរស្ស ឱលម្ពកសុត្តំ សន្ទាយ វុត្តន្តិ
ទដ្ឋព្ភំ។

គណ្ហាកេតិ ចីវរចារុបនកាលេ ចាសកេលក្កាបនត្តំ កតេ ទន្តាធិមយេ
គណ្ហាកេ។ បិឡកាតិ ពិន្ទំ ពិន្ទំ កត្វា ឧដ្ឋាបេតព្ពបិឡកា។ វុត្តញ្ញោតំ
វិនយវិនិច្ឆយប្បករណេ -

“ឆានាវណ្ណោហិ សុត្តហិ, មណ្ឌានត្ថាយ ចីវរំ;
សមំ សតបទាទីនំ, សិព្ពិតុំ ន ច វដ្តតិ។

“បត្តស្ស បរិយន្តេវា, តថា បត្តមុខេបិ ច;
វេណី សង្ខលិកំ វាបិ, ករោតោ ហោតិ ទុក្ខជំ។

“បដ្ឋម្យី គណ្ហាចាសានំ, អដ្ឋកោណាទិកំ វិធី;
តត្ថគ្សិយគទារូបំ, មុត្តរាទី ករោត្តិ ច។

“តត្ថ កក្កជកក្ខិនិ, ឧដ្ឋាបេន្តិ ន វដ្តតិ;
សុត្វា ច បិឡកា តត្ថ, ធុរិញ្ញេយ្យាវ ធីបិតា។

“ចតុកោណារ វដ្តន្តិ, គណ្ហាចាសកបដ្ឋកា;
កណ្ណាកោណោសុ សុត្វានិ, រត្ត ធិន្ទេយ្យ ចីវរេ។

“សូចិកម្មវិការំ វា, អញ្ញំ វា បន កិត្យិបិ;

ច័រេ ភិក្ខុនា កាតុំ, កាវបេតុំ ន វដ្តតិ។

“យោ ច បក្ខិបតិ ភិក្ខុ ច័រេ,
កញ្ចិបិជ្ជខលិអល្លិកាទិសុ;
វណ្ណាមជ្ជមភិបត្តយំ បរិ;
តស្ស នត្ថិ បន មុត្តិ ធុក្កជា។

“សូចិហត្ថមលាទីនំ, ករណោ ច័រេស្ស ច;
តថា កិលិដ្ឋកាលេ ច, ឆោវនត្ថំ តុ វដ្តតិ។

“វជនេ បន គន្ធិ វា, តេលំ វា លាខមេវ វា;
កិញ្ចិ បក្ខិបិតុំ តត្ថ, ភិក្ខុនោ ន ច វដ្តតិ។

“សន្នេន មណីនា វាបិ, អញ្ញេនបិ ច កេនបិ;
ច័រេ ន ច យដ្ឋេយ្យ, យំសិភព្ពំ ន ទោណិយា។

“ច័រេ ទោណិយំ កត្វា, នាតិយដ្ឋេយ្យ មុដ្ឋិនា;
វត្ថំ បហិវិតុំ កិញ្ចិ, ហត្ថេហេវ ច វដ្តតិ។

“គណ្ហិកេ បន លេខា វា, បិឡកា វា ន វដ្តតិ;
កប្បពិន្ទិកាវេ វា, ចាឡិកណ្ហិកភេទតោ”តិ។

វិនយសាវត្ថុសង្ឃបនិយម្យិ សមំ សតបទាទីនន្តិ សតបទាទីហិ សទិសំ។
តុល្យតេ ករណាវចនប្បសន្តេ សាមិវចនំ។ បដ្ឋស្ស បរិយន្តេ វាតិ អនុវាតស្ស
ឧភយបរិយន្តេ វា។ បដ្ឋមុខេបិ វាតិ ទ្វិន្នំ អាហាមវិត្តាវបដ្ឋានំ សង្ឃជិតដ្ឋានេ,
កណ្តោបិ វា ឯកស្សេវ វា បដ្ឋស្ស ឧបបរណត្ថំ យជិតដ្ឋានេបិ វា។ វេណីតិ

កុម្រុសសីសាការេនសិព្វនំ។ កេចិ “វរកសីសាការេនា”តិ វទន្តិ។ សង្ខលិកន្តិ
ពិឡាលធាមសទិសសិព្វនំ។ កេចិ “សតបទិសទិស”ន្តិ វទន្តិ។

បដ្ឋម្បីតិ បត្តម្បី។ អដ្ឋកោណាទិកោវិធិ បកាពេ ឯតស្សាតិ
អដ្ឋកោណាទិកោវិធិ, តំ។ អដ្ឋកោណាទិកន្តិ វា គាថាពន្លូវសេន
និក្ខហិតាគមោ។ “អដ្ឋកោណាទិកំវិធិ”ន្តិ ឯតំ “បដ្ឋ”ន្តិ ឯតស្ស
សមាធាធិករណវិសេសនំ, កិរិយាវិសេសនំ វា។ “ករោន្តិ”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ។
អថ វា បដ្ឋន្តិ ឯតុ ភុម្មត្ថ ឧបយោគវចនំ, បដ្ឋេតិ អត្ថោ។ ឥមស្មី បក្ខេ
អដ្ឋកោណាទិកន្តិ ឧបយោគវចនំ។ វិធិន្តិ ឯតស្ស វិសេសនំ។ ឥធម
វត្ថុមានចតុកោណាសណ្ឋានតោ អញ្ចំ អដ្ឋកោណាទិកំ ធាម។ តត្ថាតិ តស្មី
បដ្ឋទ្វយេ។ អភ្លិយគនារូបន្តិ អភ្លិយសណ្ឋានញោវ គនាសណ្ឋានញោ សិព្វនំ។
មុត្តរន្តិ លុត្តរន្តិ ឧបយោគវចនំ។ អាទិ-សន្តិ ចេតិយាទិសណ្ឋាននំ គហាលំ។

តត្ថាតិ បដ្ឋទ្វយេ តស្មី ឋានេ។ កក្កដកក្ខីនីតិ កុឡិវកន្តិសទិសានិ
សិព្វនំវិការាវនិ។ ឧដ្ឋាបេន្តិ ករោន្តិ។ តត្ថាតិ តស្មី គណ្ឌិកចាសកបដ្ឋកេ។
សុត្ថាតិ កោណតោ កោណំ សិព្វិតសុត្ថា ចេវ ចតុរស្សេ សិព្វិតសុត្ថា ច។
បិឡកាតិ តេសមេវ សុត្ថានំ និវត្តត្វា សិព្វិតកោដិយោ ច។ ធុរិញ្ញេយ្យវាតិ
រជនកាលេ ធុរិញ្ញេយ្យរូបា អនោឡិវិកា ធិបិតា វដ្ឋន្តិតិ។ យថាហ
“កោណាសុត្ថបិឡកា ច ចីវរេ រត្ថេ ធុរិញ្ញេយ្យរូបា វដ្ឋន្តិ”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៨៥)។

គណ្ឌិកបដ្ឋិកា ចាសបដ្ឋិកាតិ យោជនា។ កណ្ឌាកោណាសុ សុត្ថានីតិ
ចីវរកណ្ឌោ សុត្ថា ចេវ ចាសកបដ្ឋានំ កោណាសុ សុត្ថានិ ច អន្តិន្តិ។ ឯតុ ច
ចីវរេ អាយាមតោវិត្តារតោ ច សិព្វិត្វា អនុវាតតោ ពហិ និក្ខមិតសុត្តំ ចីវរំ
រជិត្វា សុត្វាបនកាលេ រដ្ឋយា វា ចីវរំសេ វា ពន្ធិត្វា ឱលម្ពិតុំ អនុវាតេ
ពន្ធសុត្ថានិ ច កណ្ឌាសុត្ថានិ ធាម។ យថាហ “ចីវរស្ស កណ្ឌាសុត្ថកំ ន ច វដ្ឋតិ,

រជិតកាលេ ជិន្ទិតតំ, យំ បន ‘អនុជានាមិ ភិក្ខុវេ’ កណ្តាសុត្តក’ន្តិ ឯវំ អនុញ្ញាតំ,
តំ អនុវាតេ ចាសកំ កត្វា ពន្ទិតតំ រជនកាលេ លក្ខនត្ថាយា”តិ (ចារា. អដ្ឋ.
១.៨៥)។

សូចិកម្មវិការំ វាតិ ចីវរមណ្ឌានត្ថាយ នាណសុត្តកេហិ សតបទិសទិសំ
សិព្ពន្តា អាគន្ធកបដ្ឋំ ឋេបេន្តិ, ឯវុបំ សូចិកម្មវិការំ វា។ អញ្ញំ វា បន កិញ្ចិប័តិ
អញ្ញម្បិ យំ កិញ្ចិ មាលាកម្មមិគប ក្ខិបទាទិកំ សិព្ពន្ធវិការំ។ កាតុន្តិ សយំ
កាតុ។ កាវាបេតុន្តិ អញ្ញេន វា កាវាបេតុ។

យោ ភិក្ខុ បរំ ឧត្តមំ វណ្ណមជ្ឈមភិបត្តយន្តោ កញ្ចិកបិជ្ជខលិអល្លិកាទីសុ
ចីវរំ បក្ខិបតិ, តស្ស បន ភិក្ខុនោ ធុក្កជា មោក្ខោ នវិជ្ជតីតិ យោជនា។
កញ្ចិកន្តិ វាយនតន្តមក្ខនំ កញ្ចិកសទិសា សុលាកញ្ចិកំ។ បិដ្ឋន្តិ
តណ្ហាលបិដ្ឋំ។ តណ្ហាលបិដ្ឋេហិ បក្កា ខលិ។ អល្លិកាតិ និយ្យាសោ។ អាទិ-សន្នេន
លាខាទិនំ គហាលំ។ ចីវរស្ស ករណោ ករណាកាលេ សមុដ្ឋិតានំ
សូចិហត្ថមលាទិនំ កិលិដ្ឋកាលេ ជោវនត្ថញ្ច កញ្ចិកបិជ្ជខលិអល្លិកាទីសុ
បក្ខិបតិ, វជ្ជតីតិ យោជនា។

តត្ថាតិ យេន កសាវេន ចីវរំ រជតិ, តស្មី រជនេ ចីវរស្ស សុគន្ធកាវត្ថាយ
គន្ធា ឧដ្ឋលការត្ថាយ តេលំ វា វណ្ណត្ថាយ លាខំ វា។ កិញ្ចិតិ ឯវុបំ យំ កិញ្ចិ។
មណីនាតិ ចាសាលោន។ អញ្ញេនបិ ច កេនចីតិ យេន ឧដ្ឋលំ ហោតិ, ឯវុបេន
មុត្តរាទិនា អញ្ញេនបិ កេនចិ វត្ថុនា។ ទោណិយាតិ រជនម្ពលោ ន យំសិតតំ
ហត្ថេន គាហាបេត្វា ន គហេតតំ។ វត្ថុ ចីវរំ ហត្ថេហិ កិញ្ចិ ថោកំ បហវិតុ
វជ្ជតីតិ យោជនា។ យត្ថ បក្ករជនំ បក្ខិបត្តិ, សា រជនទោណី។ តត្ថ
អំសពទ្ធកកាយពន្ធនាទី យដ្ឋេតុ វជ្ជតីតិ គណ្ឌិបនេ វុត្ថំ។

គណ្ឌិកេតិ វេជ្ជនន្តរិសាណាទិមយគណ្ឌិកេ។ លេខា វាតិ វដ្ឋាទិភេទា
លេខា វា។ បិដ្ឋកាតិ សាសបពីជសទិសា ខុទ្ទកពុត្តឡា។
បាដ្ឋិកណ្ឌិកភេទតោតិ មណិការវដ្ឋិរូបបុប្ផកណ្ឌិករូបភេទតោ។
“កប្បពិន្ទិកាពោ វា ន វដ្ឋតិ យោជនា” តិ វុត្ថំ, តស្មា តថេវ ជីវេ បដិបដ្ឋិតព្ពំ។

៩. បត្តេ វា ថាលកេ វាតិអាទិសុ ថាលកេតិ តម្ហាទិមយេ បុគ្គលិកេ
តិវិធមិ កប្បិយថាលកេ។ ន វដ្ឋតិ មណិវណ្ណាករណបយោគោ ន វដ្ឋតិ,
តេលវណ្ណបយោគោ បន វដ្ឋតិ។ តេលវណ្ណាតិ សមណសារុប្បវណ្ណំ សន្ធាយ
វុត្ថំ, មណិវណ្ណំ បន បត្តំ អញ្ញេន កតំ លភិត្វា បរិភុញ្ញតុំ វដ្ឋតិ វទន្តិ។
បត្តមណ្ឌាលេតិ តិបុសីសាទិមយេ បត្តជ្ជបនកមណ្ឌាលេ។ “នភិត្តវេវិចិត្រានិ
បត្តមណ្ឌលានិ ធារេតព្ពានិ រូបកាកិណ្ណានិ ភិត្តិកម្មកតានិ” តិ (ចូឡវ. ២៥៣)
វុត្ថត្តា “ភិត្តិកម្មំ ន វដ្ឋតិ” តិ វុត្ថំ។ “អនុជានាមិ, ភិត្តវេ, មករទន្ធកំ ជិន្និតុ” តិ
(ចូឡវ. ២៥៣) វុត្ថត្តា “មករទន្ធកំ បន វដ្ឋតិ” តិ វុត្ថំ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“ថាលកស្ស ច បត្តស្ស, ពហិ អន្តោបិ វា បន;
អារក្កេន កតា លេខា, ន ច វដ្ឋតិ កាចិបិ។

“អាហេបេត្វា ភមំ បត្តំ, មជ្ឈិត្វា ចេ បចន្តិ ច;
‘មណិវណ្ណំ ករិស្សាម’, ឥតិ កាតុំ ន វដ្ឋតិ។

“បត្តមណ្ឌលកេ កិញ្ចិ;
ភិត្តិកម្មំ ន វដ្ឋតិ;
ន ធាសោ កោចិ តត្ថស្ស;
កាតុំ មករទន្ធកំ” តិ។

វិនយសារត្តសន្តិបនិយម្យ អារក្កេនាតិ អារក្កណាកក្កេន, សូចិមុខេន វា។
កាចិបិ លេខាតិ វដ្ឋកកោមុត្តាទិសណ្ណានា យា កាចិបិ រាជិ។ ភម៌
អាហេបេត្វាតិ ភមេ អល្លិយាបេត្វា។ បត្តមណ្ឌាលកេតិ បត្តេ ធូវិវក្ខណត្ថាយ
តិបុស្សិសាទិហិ កតេ បត្តស្ស ហេដ្ឋា អាធារាទិនំ ឧបរិ កាតព្កេ
បត្តមណ្ឌាលកេ។ ភិក្ខុកម្មន្តិ នាណការរូបកកម្មវិចិត្តំ។ យថាហា “ន, ភិក្ខុវេ,
វិចិត្រានិ បត្តមណ្ឌលានិ ធារេតព្ពានិ រូបកាកិណ្ណានិ ភិក្ខុកម្មកតានិ” តិ។
តត្ថាតិ តស្មី បត្តមណ្ឌលេ។ អស្សាតិ ភិក្ខុស្ស។ មករទន្ធកន្ធិ តិវិក្ខុជន្ធិ វុត្ថំ,
តស្មា វរំ បត្តថាលកាទិសុ បដិបទ្ធិតព្ពំ។

ធម្មករណ... បេ... លេខា ន វដ្ឋតិ តិ អារក្កេន ទិន្ទលេខា ន វដ្ឋតិ,
ជាតិហិផ្ដុលិកាទិវណ្ណេហិ កតលេខា បន វដ្ឋតិ។ ធម្មមុខវដ្ដិយន្តិ
ធម្មករណស្ស ហេត្ថេន គហណាត្ថំ កតស្ស ធម្មាការស្ស មុខវដ្ដិយំ។
“បរិស្សាវនេពន្ធជ្វានេ” តិ កេចិ។ វិនយវិនិច្ឆយេបិ -

“ន ធម្មករណាច្ឆត្ថេ, លេខា កាចិបិ វដ្ឋតិ;
កុច្ឆិយំ វា វេបេត្វា តំ, លេខំ តុ មុខវដ្ដិយ” ន្តិ។ -

វុត្ថំ។ តន្តិកាយំ បន “មុខវដ្ដិយា យា លេខា បរិស្សាវនេពន្ធជ្វានត្ថាយ អនុញ្ញាតា,
តំ លេខំ វេបេត្វា ធម្មករណាច្ឆត្ថេ វា កុច្ឆិយំ វា កាចិ លេខា ន វដ្ឋតិ តិ
យោជនា” តិ វុត្ថំ, តស្មា តត្ថ វុត្ថនយេនេវ ធម្មករណេ បដិបទ្ធិតព្ពំ។

១០. កាយពន្ធនេ បន កក្កដក្ខីនិ កក្កដកស្ស អក្ខិសទិសានិ។
មករមុខន្តិ មករមុខសណ្ណានំ។ ទេឌ្ឍកសីសន្តិ
ឧទកសប្បសីសសទិសសណ្ណានានិ។ អដ្ឋិនិ កុញ្ញាវច្ឆិសណ្ណានានិ។ ឯកមេវ
វដ្ឋតិ ឯត្ថ ឯករដ្ឋកំ ទិគ្គុណាតិគ្គុណំ កត្វា ពន្ធតុំ ន វដ្ឋតិ, ឯកមេវ បន

សតវារម្បិ សរីរំ បរិក្ខិបិត្វា ពន្ធិតុំ វដ្តតិ។ “ពហុរដ្ឋកេ ឯកតោ កត្វា ឯកេន
និរន្តរំ វេបេត្វា កតំ ពហុរដ្ឋកន្តិន វត្ថុតំ, តំ វដ្តតិ” តិ វុត្តត្តា តំ មុរជសន្ធិន
គច្ឆតិ វេទិតតំ។ មុរជញ្ញំ ឆានាវណ្ណាហិ សុត្តេហិ មុរជវដ្តសណ្ឋានំ វេបេត្វា
ករោន្តិ។ ឥទំ បន មុរជំ មទ្ធីវីណាសន្ធាតំ ចាមជ្ឈសណ្ឋានញ្ច ទសាសុ វដ្តតិ
“កាយពន្ធនស្ស ទសា ជីវន្តិ។ អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, មុរជំ មទ្ធីវីណា” តិ (ចូឡវ.
២៧៨) វុត្តត្តា។

វិធជតិ ទសាបរិយោសានេ ជីវភាវាយ ទន្តវិសាលាសុត្តាធិហិ កតេ វិធជ។
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.៨៥) បន “កាយពន្ធនស្ស ចាសន្តេ ទសាមូលេ
តស្ស ជីវភាវត្ថំ កត្តត្ថេ ទន្តវិសាលាធិមយេ វិធជ” តិ វុត្តំ។ អដ្ឋមជ្ឈលានិ ឆាម
សន្ធា, ចក្កំ, បុណ្ណាកុម្ភោ, គយា, សិរីវច្ឆោ, អន្តសោ, ធនំ, សោវត្ថិកន្តិ។
មច្ឆយុកឡធនត្ថនន្ទិយាវដ្ឋាធិវសេនបិ វទន្តិ។ បរិច្ឆេទលេខាមត្ថន្តិ ទន្តាធិហិ
កតស្ស វិធជស្ស ឧភោសុ កោជីសុ កាតព្វបរិច្ឆេទរាជិមត្ថំ។
វិនយវិនិច្ឆយប្បករណេបិ -

“សុត្ថំ វា ទិគុណំ កត្វា, កោដ្ឋន្តិ ច តហិ តហិ;
កាយពន្ធនសោភត្ថំ, តំ ន វដ្តតិ ភិក្ខុនោ។

“ទសាមុខេ ទឡ្ហត្ថាយ, ទ្វីសុ អន្តេសុ វដ្តតិ;
មាលាកម្មលតាកម្ម-ចិត្តិកម្មំ ន វដ្តតិ។

“អក្ខិនិ តត្ថ ទស្សេត្វា;
កោដ្ឋិតេ បន កា កថា។
កក្កជក្ខិនិ វា តត្ថ;
ឧដ្ឋាបេតុំ ន វដ្តតិ។

“យដំ ធម្មតាសីសំ វា, មករស្ស មុខម្យី វា;
វិការរូបំ យំ កិត្តិ, ន វដ្ឋតិ ធនាមុខេ។

“ឧដុកំ មច្ឆកណ្ណំ វា, មជ្ឈំ វា បន បដ្ឋិកំ;
ឧដ្ឋិបត្តកាការំ, កត្វា វដ្ឋតិ កោដ្ឋិតំ។

“បដ្ឋិកា ស្វករន្តន្តិ, ធីរិដំ កាយពន្ធនំ;
វដ្ឋកា ធុស្សបដ្ឋាធិ, សព្វំ តស្សានុលោមិកំ។

“មុរិដំ មទ្ធីរិណាញ, ធម្មតាញ កលាពុកំ;
វដ្ឋយោ ច ន វដ្ឋន្តិ, បុរិមា ទ្វេធនា សិយុំ។

“ធនា ចាមផ្កសណ្ណានា, និទ្ធិដ្ឋា កាយពន្ធនេ;
ឯកា ទ្ធិតិចតស្សោ វា, វដ្ឋន្តិ ន តតោ បរំ។

“ឯករដ្ឋមយំ វុត្ថំ, មុនិទា កាយពន្ធនំ;
តញ្ចា ចាមផ្កសណ្ណានំ, ឯកម្យី ច ន វដ្ឋតិ។

“វដ្ឋកេ ឯកតោ កត្វា, ពហូ ឯកាយ វដ្ឋយា;
និរន្តរញ្ញំ វេបេត្វា, កតំ វដ្ឋតិ ពន្ធតុំ។

“ធនុកដ្ឋិវិសាលាដ្ឋិ-លោហាវេជ្ជុនធុញ្ញវា;
ជតុសម្ព័មយា សុត្ត-ជលជាវិធកា មតា។

“កាយពន្ធនវិធមិ, វិការោ ន ច វដ្ឋតិ;
តត្ថ តត្ថ បរិច្ឆេទ-លេខាមត្ថំ តុ វដ្ឋតី”តិ។ -

វិនយសារត្តសង្ខបនិយម្យី តហី តហិន្ទិ បដ្ឋិកាយ តត្ថ តត្ថ។ តន្តិ
តថាកោដ្ឋិតទិគុណសុត្តកាយពន្ធនំ។ អន្តេសុ ទន្ធិត្ថាយ ទសាមុខេ ទិគុណំ
កត្វា កោដ្ឋន្តិ, វដ្តតីតិ យោជនា។ ចិត្តកម្មីតិ
មាលាកម្មលតាកម្មចិត្តយុត្តម្យី កាយពន្ធនំ។ អក្ខិន្ទិតិ កុញ្ញា ក្ខិន្ទិ។ តត្ថាតិ
កាយពន្ធនេ ន វដ្តតីតិ កា កថា។ ឧដ្ឋាបេតុន្តិ ឧក្កិរិតុំ។

យដន្តិ យដសណ្ណានំ។ ទេឧកសីសំ វាតិ ឧទកសប្បសីសំ មុខសណ្ណានំ វា។
យំ កិញ្ចិរិការរូបំ ទសាមុខេ ន វដ្តតីតិ យោជនា។ ឯត្ថ ច ឧភយបស្សេសុ
មច្ឆកណ្ណាកយុត្តំ មច្ឆស្ស បិដ្ឋិកណ្ណាកំ វិយ យស្ស បដ្ឋិកាយ វាយនំ ហោតិ,
ឥទំ កាយពន្ធនំ មច្ឆកណ្ណាកំ នាម។ យស្ស ខន្ធិវបត្តសណ្ណានមិវ វាយនំ
ហោតិ, តំ ខន្ធិវបត្តកាការំ នាម។

បកតិវិការា បដ្ឋិកា សូករន្តំ នាម កុញ្ចិកាកោសសណ្ណានំ។ តស្ស
ធុរិធស្ស កាយពន្ធនស្ស។ តត្ថ វដ្តកា សូករន្តានុលោមិកា, ធុស្សបដ្ឋំ
បដ្ឋិកានុលោមិកំ។ អាទិ-សន្តេន មុទ្ធិកកាយពន្ធនំ គហិតំ, តញ្ច
សូករន្តានុលោមិកំ។ យថាហ “ឯករដ្ឋកំ បន មុទ្ធិកកាយពន្ធនញ្ច សូករន្តំ
អនុលោមេតី” តិ (ប្បឡវ. អដ្ឋ. ២៧៨)។ តត្ថ វដ្តកា នាម ឯការវដ្តា, ពហុវដ្តកស្ស
អកប្បិយភារំ វត្ថុតិ។ មុទ្ធិកកាយពន្ធនំ នាម ចតុរស្សំ អកត្វា សង្ខិតន្តិ
គណ្ឌិបទេ វុត្តំ។

មុរជំ នាម មុរជវដ្តិសណ្ណានំ វេបេត្វា កតំ។ វេបេត្វាតិ នាសុត្តហិ
វេបេត្វា។ សិក្ខាកាជនវិនិច្ឆយេ បន “ពហុកា វដ្តយោ ឯកតោ កត្វា ឯកាយ
វដ្តយោ វេបិត” តិ វុត្តំ។ មទ្ធិវិណំ នាម ចាមផ្កសណ្ណានំ។ ទេឧកកំ នាម
ឧទកសប្បសនិសំ។ កលាពុកំ នាម ពហុវដ្តកំ។ វដ្តយោតិ ឧភយកោជិយំ
ឯកតោ អពន្ធា ពហុវដ្តយោ, តថាពន្ធា កលាពុកំ នាម ហោតិ។ ន វដ្តន្តិតិ

មុរជាដីនិ ឥសានិ សព្វានិ កាយពន្ធនានិ ន វដ្តន្តិ។ បុរិមា ទ្វេតិ មុរជំ
មន្ទវិណាមញ្ញាតិ ទ្វេ។ “ធនាសុ សិយុ”ន្តិ វត្ថុព្រៃ កាថាពន្ធវសេន
វណ្ណាលោបេន “ធនា សិយុ”ន្តិ វត្ថុ។ យថាហ “មុរជំ មន្ទវិណា ឥទំ ធនាសុយេវ
អនុញ្ញាត”ន្តិ។

ចាមង្គ្គសណ្ណានាតិ ចាមង្គ្គនាមំ វិយ ចតុរស្សសណ្ណានា។ ឯករដ្ឋមយន្តិ
នាវាវដ្តេ ឯកតោ វដ្តេត្វា កតំ វដ្ឋមយំ កាយពន្ធនំ វត្ថុំ វដ្តតីតិ “វដ្ឋកា
ទុស្សបដ្ឋាធិ”តិ ឯត្ថ ឯកវដ្ឋវដ្ឋកា គហិតា។ ឥធម បន នាវាវដ្តេ ឯកតោ វដ្តេត្វា
កតា ឯការ វដ្ឋ គហិតា។ តញ្ញាតិ តំ វា នយម្បិ ឯកវដ្ឋកកាយពន្ធនំ
ចាមង្គ្គសណ្ណានេន គន្ថិតំ។ ឯកម្បិ ច ន វដ្តតីតិ កេវលម្បិ ន វដ្តតិ។

ពហុ វដ្ឋកេ ឯកតោ កត្វាតិ យោជនា។ វដ្តតិ ពន្ធតុន្តិ មុរជំ កលាពុកញ្ច ន
ហោតិ, វដ្ឋកកាយពន្ធនមេវ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ អយំ បន វិជ្ជយោ
“ពហុវដ្ឋកេ ឯកតោ កត្វា ឯកេន និវន្តំ វេបេត្វា កតំ ពហុវដ្ឋកន្តិ ន វត្ថុព្រៃ, តំ
វដ្តតី”តិ អដ្ឋកថាគតោ ឥធម វុត្តោ។ សិក្ខាកាជនវិជ្ជយេ “ពហុវដ្ឋយោ
ឯកតោ កត្វា ឯកាយ វេបិតំ មុរជំ នាមា”តិ យំ វត្ថុ, តំ ឥមិនាវិវុជ្ឈនតោ ន
គហេតព្រំ។

ទន្ត-សន្តេន ហត្ថិទន្តា វុត្តា។ ជត្វតិ លាខា។ សន្តមយន្តិ សន្តនាភិមយំ។
វិធកា មតាតិ ឯត្ថ វេធកាតិបិ ចាហេ, វិធមវិយាយោ។ កាយពន្ធនវិធធីតិ
កាយពន្ធនស្ស ធនាយ ជីវការវត្ថុ កដ្ឋទន្តាធិហិ កតេ វិធមវិកាពេ
អដ្ឋមង្គ្គលាធិកោ។ តត្ថ តត្ថាតិ តស្មី តស្មី ហ្មនេ។ តុ-សន្តេន យជាគារោបិ
វដ្តតីតិ ធិបេតីតិ អត្តោ បកាសិតោ, តស្មា តេន នយេន កាយពន្ធនវិចារោ
កាតព្វោតិ។

១១. អញ្ជូនិយំ “ឧដុកមេវា” តិ វុត្តត្តា ចតុរស្សៈទិសល្អៗនាបិ វុដ្ឋតិកា ន
វុដ្ឋតិ។ សិចាជិកាយាតិ វាសិអាទិភណ្ឌបក្ខិបនេ។ វិនយវិនិច្ឆយប្បករណេ បន

-

“មាលាកម្មលតាកម្ម-នាធារូបវិចិត្តតា;
ន ច វុដ្ឋតិ ភិក្ខុនំ, អញ្ជូនិ ជនវញ្ជនិ។

“តាទិសំ បន យំសិទ្ធា, វេបេទ្វា សុត្តកេន វា;
វុឡញ្ញន្តស្ស ភិក្ខុស្ស, ន ទោសោ កោចិ វុដ្ឋតិ។

“វុដ្ឋា វា ចតុរស្ស វា, អដ្ឋសា វាបិ អញ្ជូនិ;
វុដ្ឋតេវាតិ និទ្ទិដ្ឋា, វុល្លាមដ្ឋា ន វុដ្ឋតិ។

“តថាញ្ជនិសលាកាបិ, អញ្ជូនិថវិកាយ ច;
នាធាវុល្លាហិ សុត្តេហិ, ចិត្តកម្មំ ន វុដ្ឋតិ។

“ឯកវុល្លាន សុត្តេន, សិចាជីយេន កេនចិ;
យំ កិញ្ចិ បន សិព្ពេទ្វា, វុឡញ្ញន្តស្ស វុដ្ឋតិ” តិ។ -

អាកតំ។

តដ្ឋីកាយម្យិ មាលា...បេ... ចិត្តតាតិ មាលាកម្មលតាកម្មេហិ ច
មិគបក្ខិរូចាទិនាធារូបេហិ ច វិចិត្តតា។ ជនវញ្ជនិ ពាលជនបលោភិនី។
អដ្ឋសា វាបីតិ ឯត្ថ អបិ-សន្តេន សោឡសំសាធិនំ គហាណំ។ វុល្លាមដ្ឋាតិ
មាលាកម្មាទិវុល្លាមដ្ឋា។ អញ្ជូនិសលាកាបិ តថា វុល្លាមដ្ឋា ន វុដ្ឋតិ
យោជនា។ អញ្ជូនិថវិកាយ ច នាធាវុល្លាហិ សុត្តេហិ ចិត្តកម្មំ ន វុដ្ឋតិ
ចាថោ យុដ្ឋតិ, “ថវិកាបិ វា” តិ ចាថោ ទិស្សតិ, សោ ន គហេតព្ពោ។ “បីតាទិនា

យេន កេនចិ ឯកវណ្ណាន សុត្តន បិលោតិកាទិមយំ កិញ្ចិបិ សិចាដិកំ
សិព្ពេត្វា វជ្ជញ្ញន្តស្ស វដ្ឋតីតិ យោជនា"តិ អាគតំ។

១២. អារកណ្ណាកាទីសុ អារកណ្ណាកេតិ ចោត្តកាទិអភិសម្ព័ន្ធវណ្ណតំ កតេ
ទីយមុខសត្តកេ។ ភមការាទំ ទារុអាទិលិខនសត្តកន្តិ កេចិ។ វដ្ឋមណីកន្តិ វដ្ឋំ
កត្វា ឧដ្ឋាបេតព្ពពុត្តុកំ។ អញ្ញន្តិ ឥមិនា បិឡកាទី សង្កណ្ណាតិ។ បិប្ផលិកេតិ
យំ កិញ្ចិ ធននកេ ខុទ្ទកសត្ថេ។ មណីកន្តិ ឯកវដ្ឋមណី។ បិឡកន្តិ
សាសបមត្តិកាមុត្តរាជិសទិសា ពហុវដ្តលេខា។ ឥមស្មី អធិការេ អវុត្តត្តា
លេខនិយំ យំ កិញ្ចិ វណ្ណមជ្ជ វដ្ឋតីតិ វទន្តិ។ វជិរពុទ្ធិជីកាយំ បន "កុញ្ចិកាយ
សេនាសនបរិក្ខារត្តា សុវណ្ណវិបិយមយាបិ វដ្ឋតីតិ ឆាយា ទិស្សតិ។
'កុញ្ចិកាយ វណ្ណមជ្ជកម្មំ ន វដ្ឋតីតិ'តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៨៥) វចនតោ អញ្ញោ
កប្បិយលោហាទិមយាវ កុញ្ចិកា កប្បន្តិ បរិហារណីយបរិក្ខារត្តា"តិ វុត្តំ។
អារកណ្ណាកោ ចោត្តកាទិករណសត្តកជាតិ, អាមណ្ឌាសារកោ
អាមលកដលមយោតិ វទន្តិ។

វលិតកន្តិ នខច្ឆននកាលេ ទឡ្ហគ្គហណ្ណតំ វលិយុត្តមេវ ករោន្តិ។ តស្មា តំ
វដ្ឋតីតិ ឥមិនា អញ្ញម្បិវិការំ ទឡ្ហកម្មាទិអត្ថាយ ករោន្តិ, ន វណ្ណមជ្ជត្ថាយ, តំ
វដ្ឋតីតិ ទីបីតំ, តេន ច កត្តវណ្ណាកោជិយំ អញ្ញមញ្ញំ សង្ឃដ្ឋនេន
សទ្ធិនិច្ឆរណត្ថាយ កតវលយាទិកំ អវុត្តម្បិយតោ ឧបបន្នំ ហោតិ។ ឯត្ថ ច
ទឡ្ហកម្មាទីតិ អាទិ-សន្តេន បរិស្សយវិនោទនាទី សង្កណ្ណាតិ, តេន
កត្តវយដ្ឋិកោជិយំ កតវលយាទំ អញ្ញមញ្ញសង្ឃដ្ឋនេន សទ្ធិនិច្ឆរណំ
ទីយជាតិកាទិបរិស្សយវិនោទនត្ថំ ហោតិ, តស្មា វដ្ឋតីតិ ទីបេតិ។ តេនាហា
អាចរិយវរោ -

“មណីកំ បិឡកំ វាបិ, បិប្ផលេ អារកណ្ណាកេ;

ឋេបេតុំ បន យំ កិញ្ចិ, ន ប វដ្តតិ ភិក្ខុនោ។

“ធន្តរកេបិ បរិច្ឆេទ-លេខាមត្ថំ តុ វដ្តតិ;

វលីត្វា ប នឧច្ឆេទំ, ករោន្តីតិ ហិ វដ្តតិ”តិ។

តស្ស វណ្ណាឆាយម្បិ មណីកន្តិ ជួលពុត្តុឡំ។ បិឡកន្តិ សុខុមពុត្តុឡំ។
បិប្ផលេតិ វត្ថុច្ឆេទនសត្ថេ។ អារកណ្ណកេតិ បត្តជារវលយានំ វិជ្ជនកណ្ណកេ។
ឋេបេតុន្តិ ឧដ្ឋាបេតុំ។ យំ កិញ្ចិ តិ សេសវណ្ណាមជ្ជម្បិ ប។ ធន្តរកេតិ
បិប្ផលីធន្តរកេ។ យថាហ “បិប្ផលីកេបិ មណីកំ វា បិឡកំ វា យំ កិញ្ចិ ឋេបេតុំ
ន វដ្តតិ, ធន្តរកេ បន បរិច្ឆេទលេខា វដ្តតិ”តិ។ បរិច្ឆេទលេខាមត្ថន្តិ
អាណិពន្ធនដ្ឋានំ បត្វា បរិច្ឆិទ្ធនត្ថំ ឯការ លេខា វដ្តតិ វលីត្វា តិ
ឧភយកោដិមុខំ កត្វា មជ្ឈេ វលីយោ គាហេត្វា នឧច្ឆេទំ យស្មា ករោន្តិ, តស្មា
វដ្តតិ យោជនាតិ អាគតា។

ឧត្តរារណីយំ មណ្ឌលន្តិ ឧត្តរារណីយា បវេសនត្ថំ អាវាជមណ្ឌលំ ហោតិ។
ធន្តកជ្ជច្ឆេទនវាសិយំ ឧដុកមេវ ពន្ធិតុន្តិ សម្ពន្ធា។ ឯត្ថ ប ឧដុកមេវាតិ ឥមិនា
វត្ថំ កត្វា ពន្ធិតុំ ន វដ្តតិ ធន្តរកេ, តេនេវ អញ្ញាទិយម្បិ តថា ធន្តរកេ។ ឧភោសុ
បស្សេសុ ឯកបស្សេ វាតិ វចនសេសោ, វាសិធន្តរកេ ឧភោសុ បស្សេសុ
ធន្តរកោដិជំ អចលនត្ថំ ពន្ធិតុន្តិ អត្ថោ។ កប្បិយលោហាន បតុរស្សំ វា អដ្ឋសំ
វា កាតុំ វដ្តតិ យោជនា។

១៣. អាមណ្ឌាសារកេតិ អាមលកដលានិ បិសិត្វា តេន កក្កេន
កតតេលភាជនេ។ តត្ថ កិរ បក្ខិត្តំ តេលំ សីតំ ហោតិ។ តថា ហិ វត្ថុ
អាចរិយេន -

“ឧត្តរារណីយំ វាបិ, ធន្តរកេ បេល្លធន្តរកេ;

មាលាកម្មាទិ យំ កិញ្ចិ, វណ្ណមជ្ជំ ន វដ្តតិ។

“សណ្ឋាសេ ទន្ធកដ្ឋានំ, តថា ធននវាសិយា;
ទ្វីសុ បស្សេសុ លោហាន, ពន្ធតុំ បន វដ្តតិ។

“តថា កត្តរទណ្ឌាបិ, ចិត្តកម្មំ ន វដ្តតិ;
វដ្តលេខាវ វដ្តន្តិ, ឯកា វា ទ្វេបិ ហេដ្ឋតោ។

“វិសាលោ នាឡិយំ វាបិ, តថាវាមណ្ឌាសារកេ;
តេលភាជនកេ សព្វំ, វណ្ណមជ្ជំ តុ វដ្តតិ” តិ។

ដីកាយម្យី អរណីសហិតេ ភន្តកិច្ចករោ ទណ្ឌា ឧត្តរាវណី នាម។ វាបីតិ
បិ-សន្តេន អធិរាវណី សង្កណ្ឌាតិ។ ឧទុក្ខលទណ្ឌាស្សេតំ អធិវចនំ។
អញ្ចនកយន្តជនុ ជនុកំ នាម។ មុសលមត្តកបិឡនទណ្ឌាកោ បេល្លទណ្ឌាកោ
នាម។ សណ្ឋាសេតិ អគ្គិសណ្ឋាសេ។ ទន្ធកដ្ឋានំ ធននវាសិយា តថា យំ កិញ្ចិ
វណ្ណមជ្ជំ ន វដ្តតិ តិ សម្ពុទ្ធា។ ទ្វីសុ បស្សេសុតិ វាសិយា ឧភោសុ បស្សេសុ។
លោហេនាតិ កប្បិយលោហេន។ ពន្ធតុំ វដ្តតិ តិ ឧដុកមេវ វា ចតុរស្សំ វា អជ្ជសំ
វា ពន្ធតុំ វដ្តតិ។ សណ្ឋាសេតិ អគ្គិសណ្ឋាសេតិ និស្សន្ទេហា វុត្តំ។ អជ្ជកថាយំ
បនេត្ត សូចិសណ្ឋាសោ ទស្សិតោ។ ហេដ្ឋាតិ ហេដ្ឋា អយោបដ្ឋវលយេ។ “ឧបរិ
អហិច្ឆត្តកមកុឡមត្ត” តិ អជ្ជកថាយំ វុត្តំ។ វិសាលោតិ
តេលាសិញ្ចនកគវយមហីសាទិសិដ្ឋេ។ នាឡិយំ វាបីតិ
វេឡុនាឡិកាទិនាឡិយំ។ អបិ-សន្តេន អលាពុំ សង្កណ្ឌាតិ។ អាមណ្ឌាសារកេតិ
អាមលកបុណ្ណាមយតេលយដេ។ តេលភាជនកេតិ វុត្តប្បការេយេវ
តេលភាជនេ។ សព្វំ វណ្ណមជ្ជំ វដ្តតិ តិ បុមិត្តិវបរហិតំ មាលាកម្មាទិ សព្វំ
វណ្ណមជ្ជំ វដ្តតិ តិ អាគតំ។

ក្រុមត្រូវណែនាំ ក្នុងសារាធិមយេ បរិកម្មកតាយ ក្រមិយា
អត្ថវិតត្ថអត្ថរណៈ។ ចានិយយដេតិ ឥមិនា សព្វភាជនេ សង្គណ្ហាតិ។
សព្វំ...បេ... វដ្តតិ យថាវុត្ថសុ មញ្ញាធិសុ ឥត្ថិបុរិសរូបម្មិ វដ្តតិ។
តេលភាជនេសុយេវ ឥត្ថិបុរិសរូបាធិ បដិក្ខិបិតត្ថា តេលភាជនេន សហ
អគណោត្វាវិសុំ មញ្ញាធិនំ គហិតត្ថា ចាតិ វនន្តិ។ កិញ្ញាបិ វនន្តិ, ឯតេសំ បន
មញ្ញាធិនំ ហត្ថេន អាមសិតត្ថភណ្ឌាត្ថា ឥត្ថិរូបមេត្ថ ន វដ្តតិ គហិតត្ថំ។
វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៨៥) បន “តាលវណ្ណាពីជនិអាធិសុ
វណ្ណាមជ្ជកម្មំ វដ្តតិ” តិ វុត្ថំ។ កិញ្ញាបិ តានិ កុញ្ញាការិយ បរិហារណីយានិ, អថ
ខោ ឧទ្ធាវចានិ ន ធារេតញ្ញានិ បដិក្ខេបាការតោ វុត្ថំ។ កេវលញ្ញា តានិ
“អនុជានាមិ ភិក្ខុវេ វិជ្ជបនញ្ញា តាលវណ្ណាញ្ញា” តិ អាធិនា វុត្ថានិ។ គណ្ឌិបទេ បន
“តេលភាជនេសុ វណ្ណាមជ្ជកម្មំ វដ្តតិ, សេនាសនបរិក្ខារត្ថា វុត្ថ” តិ វុត្ថំ។
អាចរិយពុទ្ធនត្ថតេវេនបិ វុត្ថមេវ -

“ចានិយស្ស ឧឡ្យុត្តេបិ, ទោណិយំ វជនស្សបិ;
យដេ ជលកប៊ែបិ, វលយាធារកាធិកេ។

“តថា បត្តិបិដានេ ច, តាលវណ្ណា ច ពីជនេ;
ចាទបុញ្ញនិយំ វាបិ, សម្មញ្ញនិយមេវ ច។

“មញ្ញោ ក្រុមត្រូវ បីបេ, ភិសិពិម្ពោហានេសុ ច;
មាលាកម្មាធិកំ ចិត្តំ, សព្វមេវ ច វដ្តតិ” តិ។

១២. ឯវំ សមណបរិក្ខារេសុ កប្បិយាកប្បិយំ កថេត្វា ឥទានិ សេនាសនេ
កថេត្តំ “សេនាសនេ បនា” ត្យាធិមាហា។ ឯត្ថ បន-សន្តោវិសេសដោតកោ។
តេន សព្វាតនមយម្មិ វណ្ណាមជ្ជកម្មំ វដ្តតិ, កិមង្គំ បន អញ្ញាវណ្ណាមជ្ជកម្មន្តិ អត្ថំ

ដោតេតិ។ យទិ ឯវំ កិស្មិញ្ចិ បដិសេធតត្ថំ សន្តេបិ តថា វុត្តត្ថំ សិយាតិ អាហា
“សេនាសនេ កិញ្ចិ បដិសេធតត្ថំ នត្ថិ”តិ។ វុត្តម្បី ចេតំ អាចរិយពុទ្ធនត្តតេវេន

-

“នាធាមណិមយត្ថម្ភ-កវាជទ្វារភិក្ខុកំ;
សេនាសនមនុញ្ញាតំ, កា កថា វុណ្ណាមជ្ឈកេ។

“សោវុណ្ណិយំ ទ្វារកវាជពទ្ធំ;
សុវុណ្ណានាធាមណិភិក្ខុភូមិ;
ន កិញ្ចិ ឯកម្បី និសេធនីយំ;
សេនាសនំ វុដ្ឋតិ សព្វមេវា”តិ។

សមន្តចាសាធិកាយម្បី បឋមសង្ឃាធិសេសវុណ្ណនាយំ (ចារា. អដ្ឋ.
២.២៨១) “សេនាសនបរិភោគោ បន សព្វកប្បិយោ, តស្មា ជាតរូបរជតមយា
សព្វេបិ សេនាសនបរិក្ខារា អាមាសា។ ភិក្ខុនំ ធម្មវិនយវុណ្ណនដ្ឋានេ
រតនមណ្ឌាបេ ករោន្តិ ជលិកត្ថម្ភេ រតនធាមបដិមណ្ឌិតេ។ តត្ថ
សព្វបករណានិ ភិក្ខុនំ បដិជគ្គិតុំ វុដ្ឋន្តិ”តិ អាគតំ។ តស្សា វុណ្ណនាយំ បន
វិមតិវិនោធនីយំ (វិ. វិ. ដី. ១.២៨១) “សព្វកប្បិយោតិ យថាវុត្តសុវុណ្ណាធិមយានំ
សេនាសនបរិក្ខារានំ អាមសនគោបនាធិវសេន បរិភោគោ សព្វថា
កប្បិយោតិ អធិប្បាយោ។ តេនាហា ‘តស្មា’តិអាធិ។ ‘ភិក្ខុនំ
ធម្មវិនយវុណ្ណនដ្ឋានេ’តិ វុត្តត្តា សង្ឃិកមេវ សុវុណ្ណាមយំ សេនាសនំ
សេនាសនបរិក្ខារា ច វុដ្ឋន្តិ, ន បុគ្គលិកានីតិ វេទិតព្ព”ន្តិ វុណ្ណិតំ។

សេនាសនកូន្ទកវុណ្ណនាយម្បី សមន្តចាសាធិកាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០)
‘សព្វំ ចាសាធិបរិភោគន្តិ សុវុណ្ណរជតាធិវិចិត្រានិ កវាជានិ មញ្ចបីហានិ

តាលវណ្ណានិ សុវណ្ណាវជតមយចានីយយជចានីយសរាវានិ យំ កិញ្ចា
ចិត្តកម្មកតំ, សត្តំ វដ្តតិ។ ចាសាទស្ស ធាសិទាសំ ខេត្តំ វត្តំ គោមហីសំ ទេមាតិ
វទន្តិ, ចាដេក្កំ គហលាកិច្ចំ នត្ថិ, ចាសាទេ បដិគ្គហិតេ បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ។
គោនកាធិនិ សង្ឃិកវិហារេ វា បុគ្គលិកវិហារេ វា មញ្ចប្បវេសុ អត្ថវិទ្យា
បរិភុញ្ញតុំ ន វដ្តន្តិ, ធម្មាសនេ បន គិហិវិកតនីហារេន លព្ពន្តិ, តត្រាបិ និបដ្ឋិតុំ
ន វដ្តតិ” តិ អាគតំ។ តស្ស វណ្ណានាយំ បន វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ចូឡវគ្គ
២.៣២០) “សុវណ្ណាវជតាធិវិចិត្រានីតិ សង្ឃិកសេនាសនំ សន្ទាយ វុត្តំ, បុគ្គលិកំ
បន សុវណ្ណាធិវិចិត្រំ ភិក្ខុស្ស សម្មជិដ្ឋិតុមេវ ន វដ្តតិ ‘ន ត្វេវាហំ ភិក្ខុវេ
កេនចិ បរិយាយេន ជាតរូបរជតំ សាទិតព្ពន្ធ (មហាវ. ២៩៩) វុត្តត្ថា, តេនេវេត្ត
អដ្ឋកថាយំ ‘សង្ឃិកវិហារេ វា បុគ្គលិកវិហារេ វា’ តិ ន វុត្តំ,
គោនកាធិអកប្បិយភណ្ឌាវិសយេវ ឯវំ វុត្តំ, ឯកភិក្ខុស្សបិ តេសំ គហលោ
ទោសាភាវា” តិ វណ្ណិតំ។

តស្មីយេវ ខន្ធកេ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២១) “សចេបិ
រាជរាជមហាមត្តាទយោ ឯកប្បហារេនេវ មញ្ចសតំ វា មញ្ចសហស្សំ វា ទេន្តិ,
សព្វេ កប្បិយមញ្ចា សម្មជិដ្ឋិតព្ពា, សម្មជិដ្ឋិត្វា វុឡបដិចាជិយា
សង្ឃិកបរិភោគេន បរិភុញ្ញថាតិ ធាតព្ពា, បុគ្គលិកវសេន ន ធាតព្ពា” តិ
អាគតំ។ តស្ស វណ្ណានាយំយេវ វិមតិវិនោទនិយំ “កប្បិយមញ្ចា
សម្មជិដ្ឋិតព្ពាតិ ឥមិនា សុវណ្ណាធិវិចិត្តំ អកប្បិយមញ្ចំ ‘សង្ឃស្ស’ តិ វុត្តេបិ
សម្មជិដ្ឋិតុំ ន វដ្តតិ ធនេស្សតិ, ‘វិហារស្ស ទេមា’ តិ វុត្តេ សង្ឃស្សេវ វដ្តតិ, ន
បុគ្គលស្ស ខេត្តាធិវិយាតិ ទដ្ឋព្ពន្ធ” តិ វណ្ណិតំ, តស្មា ភគវតោ អាណំ
សម្មជិដ្ឋន្តេហិ លដ្ឋិបេសលពហុស្សតសិក្ខាកាមភូតេហិ ភិក្ខុហិ សុដ្ឋ
មនសិកាតព្ពមិទំ វានំ។

នដុ ច សេនាសនេ វិរុទ្ធសេនាសនំ នាម បដិសេធតត្ថំ អត្ថិ, អថ កស្មា
“សេនាសនេ កិញ្ចិ បដិសេធតត្ថំ នត្ថិ” តិ វុត្តន្តិ ចោទនំ សន្ទាយាហ “អញ្ញាត្រ
វិរុទ្ធសេនាសនា” តិ។ តស្សត្ថោ - វិរុទ្ធសេនាសនា វិរុទ្ធសេនាសនំ អញ្ញាត្រ
បេបេត្វា អញ្ញំ វណ្ណាមជ្ឈកម្មាទិកម្មំ សន្ទាយ សេនាសនេ កិញ្ចិ បដិសេធតត្ថំ
នត្ថិ តិ វុត្តំ, ន តទកាវេតិ។ យទិ ឯវំ តំ វិរុទ្ធសេនាសនំ អាចរិយេន វុត្តត្ថំ, កតមំ
វិរុទ្ធសេនាសនំ នាមាតិ បុច្ឆាយមាហ “វិរុទ្ធ... បេ... វុច្ឆតិ” តិ។ តត្ថ អញ្ញេសន្តិ
សីមស្សមិកានំ។ រាជវល្លកេហិ តិ លន្និបេសលានំ ឧចោសថាទិអន្តរាយ ករា
អលន្និនោ ភិន្នលន្និកា ច ភិក្ខុ អធិប្បត្តា តេហិ សហ
ឧចោសថាទិករណាយោគតោ។ តេន ច “សីមាយា” តិ វុត្តំ។ តេសំ
លន្និបរិសាតិ តេសំ សីមស្សមិកានំ អនុពលំ ធាតុំ សមត្ថា លន្និបរិសា។
ភិក្ខុហិ កតន្តិ យំ អលន្និនំ សេនាសនេ ភេទនាទិកំ លន្និភិក្ខុហិ កតំ, តំ សត្ថំ
សុកតមេវ អលន្និនិគ្គហត្ថាយ បវេត្តតត្ថតោ។

ឯត្ថ ច សិយា - “អញ្ញេសំ សីមាយា” តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ, សីមា នាម
ពហុវិធា, កតរសីមំ សន្ទាយាតិ? ពន្ធសីមំ សន្ទាយាតិ ទដ្ឋត្ថំ។ កថំ វិញ្ញាយតី តិ
បេ? “មា អម្ពា កំ ឧចោសថបវារណានំ អន្តរាយមកត្ថា” តិ អដ្ឋកថាយមេវ
វុត្តត្ថា, សារត្ថធិបនិយម្យិ (សារត្ថ.ជី. ២.៨៥) “ឧចោសថបវារណានំ
អន្តរាយករា អលន្និនោ រាជកុលូបកា វុច្ឆន្តិ” តិ វុត្តត្ថា,
ឧចោសថាទិវិទយ កម្មុខេត្តក្ខតាយ ឯវ សីមាយ ឥធម អធិប្បត្តត្ថា។ យទិ ឯវំ
តាមសីមសត្តព្ពន្ធសីមឧទកុក្ខេបសីមាយោបិ តំ ខេត្តក្ខតា ឯវ, តស្មា តាបិ
សន្ទាយាតិ វុត្តត្ថន្តិ? ន វុត្តត្ថំ តាសំ អពន្ធសីមត្ថា, ន តេ តាសំ សាមិកា,
ពន្ធសីមាយេវ ភិក្ខុនំ កិរិយាយ សិទ្ធត្ថា តាសំយេវ តេ សាមិកា។ តេន វុត្តំ “យំ
បន សីមស្សមិកេហិ ភិក្ខុហិ” តិ។ យំ បន វុត្តន្តិ “ឧបចារសីមាបិ
តំ ខេត្តក្ខតា” តិ, តំ ន គហេតត្ថំ, តស្ស តទកេត្តត្ថការំ ឧបរិ

សីមាវិនិច្ឆ័យកថាទីសុ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៥៦ អាទយោ) កថយិស្សាម។ អបិច
តាមសីមាយ អញ្ជើសំ សេនាសនករណស្ស បដិសេធិតុមយុត្តត្តា
សត្តព្ពន្ធុរឧកុក្ខេបសីមានព្វា សព្វនា អតិជ្ឈនតោ ពទ្ធសីមាយេវ អធិប្បតាតិ
វិញ្ញាយតីតិ។

ធិន្ទាបេយ្យ វា ភិទ្ទាបេយ្យ វា, អនុបវដ្ឋោតិ ឥទំ សព្វមត្តិកាមយ កុដីវិយ
សព្វថា អនុបយោការហំ សន្ធាយ វុត្តំ។ យំ បន បញ្ចវណ្ណាសុត្តហិ
វិនទ្ធនត្តាទិកំ, តត្ថ អកប្បិយភាគោវ ធិន្ទិតព្វោ, ន តទវសេសោ, តស្ស
កប្បិយត្ថាតិ ធិន្ទន្តោ ឧបវដ្ឋោវ ហោតិ។ តេនេវ វុត្តំ “យជកម្មី វាឡរូបម្បី
ធិន្ទិត្វា ធារេតព្ព”ន្តិអាទិ។

ឥតិវិនយសង្កហសំវណ្ណនាគូតេ វិនយាលង្ការេ

បរិក្ខារវិនិច្ឆ័យកថាលង្ការោ នាម

ទុតិយោ បរិច្ឆេទោ។

៣. កេសជ្ជាទិករណវិនិច្ឆ័យកថា

១៥. ឯវំ បរិក្ខារវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ កេសជ្ជករណបរិត្តបដិសន្តារាទំ
វិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ “កេសជ្ជា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ ភិសក្កស្ស ឥទំ កម្មំ កេសជ្ជំ។ កី
តំ? តិកិច្ចនំ។ ករិយតេ ករណំ, កេសជ្ជស្ស ករណំ កេសជ្ជករណំ,
វេជ្ជកម្មករណាន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ បរិសមន្តតោ តាយតិ រក្ខតីតិ បរិត្តំ, អារក្ខាតិ
អត្ថោ។ បដិសន្តរណំ បដិសន្តារោ, អត្តនា សទ្ធិ អញ្ជើសំ សម្ពន្ធករណាន្តិ
អត្ថោ។ តត្ថ យោវិនិច្ឆ័យោ មាតិកាយំ “កេសជ្ជករណាម្បី ច បរិត្តំ,
បដិសន្តារោ”តិ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. គន្ថារម្ពកថា) មយា វុត្តោ, តស្មី សមភិនិវិដ្ឋេ

កេសដ្ឋករណ៍វិនិច្ឆ័យ។ សហធម្មា ឯតេសន្តិ សហធម្មិកា, តេសំ, ឯកស្ស
សត្តុនោ សាសនេ សហសិក្ខុមានធម្មានន្តិ អត្ថោ។ អថ វា សហធម្មេ និយុត្តា
សហធម្មិកា, តេសំ, សហធម្មសម្ព័ន្ធតេ សិក្ខាបទេ សិក្ខុមានភាវេន និយុត្តានន្តិ
អត្ថោ។ វិវដ្តនិស្សិតសីលានិយុត្តភាវេន សមត្តា សមសីលសទ្ធាបញ្ញានំ។
ឯតេន ធុស្សីលានំ ភិន្នលទ្ធិកានព្វា អកាតុម្បី លព្ពតីតិ ទស្សេតិ។

ព្យាតកបវារិតដ្ឋានតោ វាតិ អត្ថនោ វា តេសំ វា ព្យាតកបវារិតដ្ឋានតោ។
ន កិរិយីត្ថាតិ អកតា, អយុត្តវសេន អកតបុញ្ញវិញ្ញត្តិ អកតវិញ្ញត្តិ។
វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ១៨៦) បទ “អកតវិញ្ញត្តិយាតិ នវិញ្ញត្តិយា។
សា ហិ អនុញ្ញាតត្ថា កតាបិ អកតាវិយាតិ អកតវិញ្ញត្តិ, ‘វេទយ្យាថ ភន្តេ
យេនត្ថោ’តិ ឯវំ អកតដ្ឋានេវិញ្ញត្តិ អកតវិញ្ញត្តិ លិខិត” ត្ថំ។
សារត្ថដីបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.១៨៥) “គិលានស្ស អត្ថាយ អប្បវារិតដ្ឋានតោ
វិញ្ញត្តិយា អនុញ្ញាតត្ថា កតាបិ អកតាវិយាតិ អកតវិញ្ញត្តិ, ‘វេទ ភន្តេ
បច្ឆយេនា’តិ ឯវំ អកតបវារណដ្ឋានេ ច វិញ្ញត្តិ អកតវិញ្ញត្តិ” តិ។

១៦. បដិយានិយតីតិ សម្មាទេតិ។ អកាតុំ ន វដ្តតីតិ ឯត្ថ ធុក្កជន្តិ វេទន្តិ,
អយុត្តតាវសេន បនេត្ថ អករណាប្បដិក្ខេចា វុត្ថោ, ន អាបត្តិវសេនាតិ
គហេតព្ពំ។ សព្ពំ បរិកម្មំ អនាមសន្តេនាតិ មាតុកាមសវ័រវដ្តនំ អនាមាសត្ថា
វុត្ថំ។ យាវ ព្យាតកា ន បស្សន្តីតិ យាវ តស្ស ព្យាតកា ន បស្សន្តិ។
“តិត្ថិយភូតានំ មាតាបិតុនំ សហត្ថា ធាតុំ ន វដ្តតី” តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី.
ចារាជិក ១៨៦) វុត្ថំ។

១៧. បិតុ ភគិនី បិតុន្ទា។ មាតុ ភាតា មាតុលោ។ នប្បហោន្តីតិ កាតុំ ន
សក្កោន្តីតិ ដីកាសុ វុត្ថំ។ “តេសំយេវ សន្តកំ កេសដ្ឋំ គហេត្វា កេវលំ
យោដេត្វា ធាតព្ពំ” ត្ថំ វត្វា “សថេ បទ នប្បហោន្តិ យាចន្តិ ច, ទេថ នោ ភន្តេ,

តុម្ហាតំ បដិទស្សនាមា" តិ វុត្តត្តា បន តេសំ ភេសជ្ជៈស្ស អប្បហោនកត្តា
ភេសជ្ជៈមេវ យាចន្តិទិ អដ្ឋកថាធិប្បាយោ ទិស្សតិ, វីមសិតញ្ចោ។ ន យាចន្តិទិ
លង្ហាយ ន យាចន្តិ, ការវេន វា។ "អាភោគំ កត្វា" តិ វុត្តត្តា អញ្ញាថា ទេន្តស្ស
អាបត្តិយេវ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.១៨) បន "អាភោគំ កត្វា តិ ឥទំ
កត្តត្ថករណទស្សនវសេន វុត្តំ, អាភោគំ បន អកត្វាបិ ទាតុំ វុត្តតិ តិ សុ
គណ្ឌិបទេសុ លិខិត" តិ វុត្តំ។ ចោរណាជីកាយម្យ តទេវ គហេត្វា លិខិតំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ១.១៨៥) បន តំ វេនំ បដិក្ខត្តំ។ វុត្តញ្ញា តត្ថ កេចិ បន
"អាភោគំ អកត្វាបិ ទាតុំ វុត្តតិ វុត្តតិ វុត្តតិ, តំ ន យុត្តំ ភេសជ្ជៈករណស្ស, ចាឡិយំ
'អនាបត្តិ ភិក្ខុ ចារាជិកស្ស, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស' តិ ឯវំ អន្តរាបត្តិទស្សនវសេន
សាមញ្ញតោ បដិក្ខត្តត្តា, អដ្ឋកថាយំ អវុត្តប្បការេន ករោន្តស្ស សុត្តនេវ
អាបត្តិសិទ្ធាតិ ទដ្ឋញ្ចោ។ តេនេវ អដ្ឋកថាយម្យ 'តេសញ្ញោវ សន្តក' តិ អាទិ
វុត្ត" តិ។

ឯតេ ទស ញាតកេ វេបេត្វា តិ តេសំ បុត្តនត្តាទយោបិ តប្បជិតត្តា
ញាតកា ឯវា តិ តេចិ ឯត្រូវ សង្កហិតា។ តេន អញ្ញោសន្តិ ឥមិនា អញ្ញាតកានំ
គហាលំ វេទិតត្ថំ។ តេនេវាថា "ឯតេសំ បុត្តបរម្យរាយា" តិ អាទិ។ កុលបរិវដ្ឋាតិ
កុលានំ បដិចាជិ, កុលបរម្យរាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ភេសជ្ជៈ ករោន្តស្ស តិ
យថាវុត្តវិធិនា ករោន្តស្ស, "តាវកាលិកំ ទស្សមី" តិ អាភោគំ អកត្វា
ទេន្តស្សបិ បន អន្តរាបត្តិទុក្ខជំវិនា មិច្ឆាជីវនំ វា កុលទូសនំ វា ន ហោតិយេវ។
តេនាថា "វេជ្ជកម្មំ វា កុលទូសកាបត្តិ វា ន ហោតិ" តិ។ ញាតកានញ្ញា សន្តកំ
យាចិត្វាបិ គហេតុំ វុត្តតិ, តស្មា តត្ថ កុលទូសនាទិ ន សិយា។
សារត្ថធិបនិយម្យ (សារត្ថ. ដ. ២.១៨៥) "មយ្ហំ ទស្សន្តិ ករិស្សន្តិ តិ បច្ចាសាយ
ករោន្តស្សបិ យាចិត្វា គហេតត្ថជ្ជានតាយ ញាតកេសុ វេជ្ជកម្មំ វា
កុលទូសកាបត្តិ វា ន ហោតិ តិ វុត្តតិ" តិ វុត្តំ។ វេជ្ជវុត្តិជីកាយំ (វេជ្ជ. ដ.

ចារាជិក ១៨៦) បន “វេជ្ជកម្ម វា កុលទូសកាបត្តិ វា ន ហោតីតិ វេជនតោ យាវ
សត្តមោ កុលបរិវេជ្ជោ, តាវ ភេសជ្ជំ កាតុំ វេជ្ជតីតិ វេជ្ជិតំ” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្តំ។
សព្ទបទេសុវិនិច្ឆ័យោ វេទិតញ្ចោតិ “ចូឡមាតុយា” តិ អាទីសុ សព្ទបទេសុ
ចូឡមាតុយា សាមិកោតិ អាទិនា យោជេត្វា ហេជ្ជា វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆ័យោ
វេទិតញ្ចោ។

ឧបជ្ឈាយស្ស អាហារមាតិ ឥទំ ឧបជ្ឈាយេន មម ញាតកានំ ភេសជ្ជំ
អាហារថាតិ អាណាត្ថហិ កត្តញ្ញវិធិទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ ឥមីនា ច សាមណោរាជិនំ
អបច្ចាសាយបិ បរជនស្ស ភេសជ្ជករណំ ន វេជ្ជតីតិ ទស្សេតិ។ វុត្តនយេនេវ
បរិយេសិត្វាតិ ឥមីនា “ភិក្ខាចារវត្ថេន វា” តិ អាទិនា, “ញាតិសាមណោរហិ
វា” តិ អាទិនា ច វុត្តមត្តំ អតិទិសតិ។ អបច្ចាសីសន្តោតិ (វិ.វិ. ដ៏. ១.១៨៥)
អាគន្ធកចោរាជិនំ ករោន្តេនបិ មនុស្សា នាម ឧបការកា ហោន្តិតិ អត្តនោ
តេហិ លាភំ អបត្ថយន្តេន, បច្ចាសាយ ករោន្តស្ស បន
វេជ្ជកម្មកុលទូសនាទិនា ទោសោ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ ឯវញ្ញំ ឧបការេ
កតេ សាសនស្ស គុណំ ញាតា បសីទន្តិ, សង្ឃស្ស វា ឧបការកា ហោន្តិតិ
ករណោ បន ទោសោ នត្ថិ។ កេចិ បន “អបច្ចាសីសន្តេន អាគន្ធកាជិនំ
បដិក្ខិត្តបុគ្គលានម្យំ ទាតុំ វេជ្ជតី” តិ វេជ្ជិតំ, តំ ន យុត្តំ
កត្តញ្ញាកត្តញ្ញជ្ជានិភាគស្ស និវត្តកត្តប្បសង្កតោ អបច្ចាសីសន្តេន
“សព្វេសម្បិ ទាតុំ កាតុញ្ញ វេជ្ជតី” តិ ឯត្ថកមត្តស្សេវ វុត្តព្ភតោ។
អបច្ចាសីសនញ្ច មិច្ឆាជីវកុលទូសនាទិទោសនិសេធនត្ថមេវ វុត្តំ ន
ភេសជ្ជករណាសម្ពាតាយ ឥមីស្សា អន្តរាបត្តិយា មុច្ឆនត្ថំ អាគន្ធកចោរាជិនំ
អនុញ្ញាតានំ ទានេនេវ តាយ អាបត្តិយា មុច្ឆនតោតិ គហោតព្ភំ។

១៨. តេជោ អបច្ឆាសីសន្តោនបិ អកាតព្វជ្ជានំ ទស្សេតុំ “សទ្ធី កុល” ត្ថិអាទិ
វុត្ថំ។ “ភេសន្តំ អាទិក្ខតា” តិ វុត្ថេបិ “អញ្ញមញ្ញំ បន កថា កាតញ្ញា” តិ ឥទ្ធិ
បរិយាយត្តា វុត្ថតិ។ ឯវំ ហេជ្ជា វុត្ថនយេន ឥទញ្ញាទញ្ញា គហេត្វា ករោន្តតិ ឥមិនា
បរិយាយេន កថេន្តស្សបិ នេវត្ថិ ទោសោតិ អាចរិយា។ បុច្ឆន្តតិ ឥមិនា
ទិដ្ឋទិដ្ឋរោគីនំ បរិយាយេនបិ វត្ថាវិចារណំ អយុត្តន្តិ ទស្សេតិ។ បុច្ឆិតស្សបិ បន
បច្ឆាសីសន្តស្ស បរិយាយកថាបិ ន វុត្ថតិ វុត្ថន្តិ។ សមុល្លបេសីតិ
អបច្ឆាសីសន្តោ ឯវំ អញ្ញមញ្ញំ កថំ សមុជ្ឈាបេសិ។ អាចរិយភាគោតិ វិនយាចារំ
អកោបេត្វា ភេសន្តាទិក្ខណោន វេជ្ជាចរិយភាគោ អយន្តិ អត្តោតិ
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.១៨៥) វុត្ថំ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.១៨៥) បន “វិនយលក្ខណំ អជានន្តស្ស
អនាចរិយស្ស តទន្ទុបវោហារាសម្ភវតោ ព្យាទិសស្ស លាភស្ស ឧប្បត្តិ នាម
នត្ថតិ ‘អាចរិយភាគោ នាម អយ’ ត្ថិ វុត្ថំ។ វិនយេ បកតញ្ញនា អាចរិយេន
លភិតតញ្ញភាគោ អយន្តិ វុត្ថំ ហោតិ” តិ វុត្ថំ។ “បុច្ឆប្បជនត្ថាយ ទិន្នេបិ
អកប្បិយវោហារេន វិធានស្ស អយុត្តត្តា ‘កប្បិយវសេនា’ តិ វុត្ថំ, ‘បុច្ឆ
អាហារថា’ តិអាទិនា កប្បិយវោហារវសេនាតិ អត្តោ” តិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. ២.១៨៥) វុត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.១៨៥) បន
“បុច្ឆប្បជនត្ថាយបិ សម្បជិដ្ឋិយមានំ រូបិយំ អត្តនោ សន្តកត្តភជនេន
និស្សគ្គិយមេវាតិ អាហ ‘កប្បិយវសេន គាហាបេត្វា’ តិ។ ‘អម្ពាភំ រូបិយំ ន
វុត្ថតិ, បុច្ឆប្បជនត្ថំ បុច្ឆំ វុត្ថតិ’ តិអាទិនា បដិក្ខិបិត្វា កប្បិយេន កម្មេន
គាហាបេត្វាតិ អត្តោ” តិ វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ១៨៦) បន
“កប្បិយវសេនាតិ អម្ពាភំ បុច្ឆំ អានេថាតិអាទិនា។ ‘បូជំ អកាសី’ តិ វុត្ថត្តា
សយំ គហេតុំ ន វុត្ថតិ វុត្ថន្តិ” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។ អយមេត្ត
ភេសន្តករណាវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ។

១៩. ឯវំ កេសដ្ឋករណវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ បរិត្តករណវិនិច្ឆ័យំ
កថេតុមាហា “បរិត្តេ បធា”តិអាទិ។ តត្ថ យទិ “បរិត្តំ ករោថា”តិ វុត្តេ ករោត្តិ,
កេសដ្ឋករណវិយ គិហិកម្មវិយ ច ហោតីតិ “ន កាតព្វ”ន្តិវុត្តំ។ “បរិត្តំ
ភណាថា”តិ វុត្តេ បន ធម្មជ្ឈេសនត្តា អនជ្ឈិជ្ជេនបិ ភណីតញ្ចោ ធម្មោ, បគេវ
អជ្ឈិជ្ជេនាតិ “កាតព្វ”ន្តិវុត្តំ, ចាលេត្វា សុត្តំ បរិមជ្ឈិត្វាតិ បរិត្តំ ករោត្តេន
កាតព្វវិធី ទស្សេតិ។ ចាលេត្វា សុត្តំ បរិមជ្ឈិត្វាតិ ឥទំ វា “បរិត្តាណំ ឯត្ថ
បវេសេមី”តិ ចិត្តេន ឯវំ កតេ បរិត្តាណា ឯត្ថ បវេសិតា នាម ហោតីតិ វុត្តំ។
វិហារតោ... បេ... ទុក្ខជន្តិ ឥទំ អញ្ញាតកេ គហរដ្ឋេ សន្ធាយ វុត្តន្តិ វេទន្តិ។ ចាទេសុ
ឧទកំ អាកិរិត្វាតិ ឥទំ តស្មី ទេសេ ចារិត្តវសេន វុត្តំ។ តត្ថ ហិ ចាឡិយា
និសិន្នានំ ភិក្ខុនំ ចាទេសុ រោគរូបសមនាទិអត្ថាយ ឧទកំ សិញ្ញិត្វា បរិត្តំ កាតុ
សុត្តញ្ច វេបេត្វា “បរិត្តំ ភណាថា”តិ វត្វា គច្ឆន្តិ។ ឯវញ្ញំ ករិយមាទេ យទិ ចាទេ
អបនេន្តិ, មនុស្សា តំ “អវមជ្ឈល”ន្តិ មញ្ញន្តិ “រោគោ ន រូបសមេស្សេតិ”តិ។
តេនាហា “ន ចាទា អបនេតញ្ច”តិ។

មតសវីរទស្សនេវិយ កេវលេ សុសានទស្សនេបិ ឥទំ ជាតានំ សត្តានំ
វេយគមនជ្ជានន្តិ មរណាសញ្ញា ឧប្បជ្ឈតីតិ អាហា “សីវចិកទស្សនេ... បេ...
មរណាស្សតី បដិលភិស្សាមាតិ គន្ធុវដ្ឋតី”តិ។ លេសកប្បំ អកត្វា
សមុប្បន្នសុទ្ធិចិត្តេន “បរិវារត្ថាយ អាគច្ឆន្ត”តិ វុត្តេបិ គន្ធុវដ្ឋតីតិ
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ១.១៨៥) វុត្តំ។ ឯតេន អសុភទស្សនន្តិ វេទនមត្តេន
លេសកប្បំ កត្វា ឯវំ កតេ មតស្សញ្ញាតកា បសិទិស្សន្តិ, ទានំ ទស្សន្តិ, មយំ
លាភំ លភិស្សាម, ឧបជ្ជាកំ លភិស្សាមាតិ អសុទ្ធិចិត្តេន គន្ធុន វដ្ឋតីតិ
ទស្សេតិ។ កម្មជ្ជានសីសេន បន “មរណាស្សតី លភិស្សាមា”តិអាទិនា
សុទ្ធិចិត្តេន បក្កោសិតេបិ អបក្កោសិតេបិ គន្ធុវដ្ឋតីតិ ជីវេតិ។
តាលបណ្ណាស្ស បរិត្តលេខនជ្ជានត្តា បរិត្តសុត្តស្ស បរិត្តករណាសញ្ញាណត្តា

តាង ធិស្វា អមនុស្ស បរិត្តសញ្ញាយ អបក្កមន្តីតិ អាហា “តាលបណ្ណំ បន
បរិត្តសុត្តំ វា ហត្ថ វា ចាទេ វា ពន្ធិតព្វ”ន្តិ។

ឯត្ថ ច អាទិតោ បដ្ឋាយ យាវ “អាដាណាជិយបរិត្តំ (ធិ. និ. ៣.២៧៥ អាទយោ)
វា ភណ្ឌិតព្វ”ន្តិ ឯត្ថកោយេវ វិនយជ្ជកថាភតោ
ចាឡិមុត្តបរិត្តករណវិនិច្ឆយោ, ន បន តតោ បរំ វុត្តោ, តស្មា “ឥធ
បនា”តិអាទិតោ កថាមគ្គោ សមន្តចាសាទិកាយំ នត្ថិ, តីសុ ដីកាសុបិ
តំសំវណ្ណានាយោ នត្ថិ, តថាបិ សោ សុត្តជ្ជកថាយំ អាគតោវាតិ តំ ធស្សេតុ
“ឥធ បន អាដាណាជិយសុត្តស្ស បរិកម្មំ វេទិតព្វ”ន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ ឥធាតិ
“អាដាណាជិយបរិត្តំ វា ភណ្ឌិតព្វ”ន្តិ វចនេ។ បនាតិ វិសេសត្ថេ និចាតោ។
ជីយនិកាយេ ចាបិកវគ្គោ អាគតស្ស អាដាណាជិយបរិត្តស្ស បរិកម្មំ ឯវំ
វេទិតព្វន្តិ យោជនា។ យទិ បឋមមេវ នវត្ថុតំ, អថ កី កាតព្វន្តិ អាហា
“មេត្តសុត្ត”ន្តិអាទិ។ ឯវញ្ញំ លទ្ធាសេវនំ ហុត្វា អតិធិជវន្តំ ហោតិ។

បិដ្ឋ វា មំសំ វាតិ វា-សន្នោ អនិយមត្តោ, តេន មជ្ជខណ្ឌាប្បវឌ្ឍកាធយោ
សន្ត្តណ្ឌាតិ។ ធិតាវំ លកន្តីតិ អត្តនា
បិយាយិ តទាទនិយនិពន្ធវសនដ្ឋានលាភតាយ អវតារណំ លកន្តិ។
ហរិត្តបលិត្តន្តិ អល្លកោមយលិត្តំ។ ឥទញ្ញំ ចោរាណាកចារិត្តំ
ភូមិវិសុទ្ធករណំ។ បរិសុទ្ធុ...បេ.... និសីទិតព្វន្តិ ឥមិនា បរិត្តការកស្ស ភិក្ខុនោ
មេត្តាករុណាវសេន ចិត្តវិសុទ្ធិបិ ឥច្ឆិតញាតិ ធស្សេតិ។ ឯវញ្ញំ សតិ ឧបរិ
វត្ថុមានឧភយតោ វត្តាសិវិធានេន សមេតិ។ ដីកាយំ (ធិ. និ. ដី. ៣.២៨២) បន
“សរិវសុទ្ធិបិ ឥច្ឆិតញាតិ ធស្សេតិ”តិ វុត្តំ។ តទេតំ វិចារេតព្វំ។ ន ហិ
“កាយសុទ្ធិមត្តេន អមនុស្សនំ បិយោ ហោតិ”តិ វុត្តំ, មេត្តាវសេនេវ បន វុត្តំ។
វុត្តញ្ញោតំ ភកវតា “មេត្តាយ, ភិក្ខុវេ, បេតោវិមុត្តិយា...បេ.... ឯកាធសានិសំសា

ចាដិកផ្លា។ កតមេ ឯកាទស? សុខំ សុបតិ, សុខំ បដិពុជ្ឈតិ, ន ចាបកំ សុបិនំ
បស្សតិ, មនុស្សានំ បិយោ ហោតិ, អមនុស្សានំ បិយោ ហោតិ”តិអាទិ (អ. និ.
១១.១៥; បរិ. ៣៣១; មិ. ប. ៤.៤.៦)។

បរិត្តការកោ...បេ... សម្បវារីតេនាតិ ឥទំ បរិត្តករណោ ពាហិរតោ
អារក្ខាសិវិជានំ, “មេត្ត...បេ... វត្តព្ព”ន្តិ អព្ពន្ធរតោ អារក្ខាសិវិជានំ, ឯវំ
ឧភយតោ រក្ខាសិវិជានំ ហោតិ។ ឯវំព្ពា អមនុស្សា បរិត្តការកស្ស អន្តរាយំ
កាតុំ នវិសហន្តិ។ មជ្ឈលកថា វត្តព្ពាតិ អមនុស្សានំ តោសនត្ថាយ បណ្ណាការ
កត្វា មហាមជ្ឈលកថា កថេតព្ពា។ ឯវំ ឧបរិ វត្តមាទេន “តុយ្ហំ
បណ្ណាការត្ថាយ មហាមជ្ឈលកថា វុត្តា”តិ វចនេន សមេតិ។ ដីកាយំ បន
“បុព្វបទារវសេន វត្តព្ពា”តិ វុត្តំ។ សព្វសន្និចារតោតិ តស្មី វិហារេ តស្មី
តាមក្ខេត្ត សព្វេសំ ភិក្ខុនំ សន្និចារតោ យោសេតព្ពា “ចេតិយផ្កលោ សព្វេហិ
សន្និបតិវត្ត”ន្តិ។ អនាគន្ធនាម នលភតិ អមនុស្សា ពុទ្ធាណាភយេន
រាជាណាភយេន អនាគន្ធនំ នលភតិ ចតុន្នំ មហារាជ្យនំ អាណាជ្ជានិយត្តា។
គហិតកាបទេសេន អមនុស្សាវ បុច្ឆិតោ ហោតិ តិ “អមនុស្សគហិតកោ ‘ត្វ
កោ នាមា’តិ បុច្ឆិតព្ពា”តិ វុត្តំ។ មាលាគន្ធាធិស្វតិ មាលាគន្ធាធិបូជាសុ។
អាសនបូជាយាតិ ចេតិយេ ពុទ្ធាសនបូជាយ។ បិណ្ឌាចារតោតិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
បិណ្ឌាចារតនានេ។ ឯវំ វត្តប្បទេសេន ចេតនា វុត្តា, តស្មា បត្តិទានំ សម្ពវតិ។

ទេវតានន្តិ យក្ខសេនាបតីនំ។ វុត្តព្ពា អាជានាជិយសុត្ត (ធិ. និ. ៣.២៨៣,
២៨៣) “ឥមេសំ យក្ខានំ មហាយក្ខានំ សេនាបតីនំ មហាសេនាបតីនំ
ឧជ្ឈាបេតព្ព”ន្តិអាទិ។ អាជាតិ ធិត្តិមុខសកុណា។ តេ អាជា នន្តិ ឯត្តាតិ
អាជានាទំ, ទេវនគរំ, អាជានាទេ កតំ អាជានាទិយំ, សុត្តំ។ ដីកាយំ (ធិ. និ. ដី.
៣.២៨២) “បរិត្តំ ភណិតព្ពន្តិ ឯត្តាបិ ‘មេត្តចិត្តំ បុរេចារិកំ កត្វា’តិ ច

‘មង្គលកថា’ វត្តញ្ញាតិ ច វិហារស្ស ឧបវនេតិ ច ឯវមាទិ សព្វំ គិហ្មំ
បរិត្តករណេ វុត្តំ បរិកម្មំ កាតព្វមេវា” តិ វុត្តំ, ឯវំ សតិ អដ្ឋកថាយំ (ធី. និ. អដ្ឋ.
៣.២៨២) “ឯតំ តាវ គិហ្មំ បរិកម្ម” ត្ថិ វត្ថា “សចេ បន ភិក្ខុ” តិ អាទិនា
វិសេសត្ថជោតកេន បន-សន្នេន សហ វុច្ចមាទំ “ឥទំ ភិក្ខុនំ បរិកម្ម” ត្ថិ វចនំ
និវត្តកំ វិយ ហោតិ។ អវិសេសេ ហិ សតិ ភេនោ កាតព្វេន សិយា។ ភិក្ខុនព្វា
យថាវុត្តាវ ពាហិរក្ខា ធុក្ករា ហោតិ, តស្មា គិហ្មំ បរិត្តករណេ វុត្តបរិកម្ម
អសម្បជ្ឈមាទេបិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ កាតុំ វុជ្ជតិ តិ នោ មតិ។

ឥទំ បន ឥធ អាគតំ អាជានាជិយសុត្តបរិកម្មំ សុត្វា “ឥទំ សុត្តំ អមនុស្សាទំ
អមនាបំ, សជ្ឈាយន្តស្ស បរិត្តំ ករោន្តស្ស អមនុស្សា អន្តរាយំ ករេយ្យ” ត្ថិ
មញ្ញមាណា ចោរាណា ចត្វាហិ មហារាជេហិ អាហោចិតំ សព្វញ្ញេតុទ្ធនេន សេសំ
មូលភូតំ ធីយនិកាយេ អាគតំ អាជានាជិយសុត្តំ (ធី. និ. ៣.២៧៥ អាទយោ)
បហាយ មូលសុត្តតោ គាថាធក្កមេវ គហេត្វា អវិសេសំ សព្វំ សុត្តំ វេបេត្វា
អញ្ញាគាថាយោ បក្ខិបិត្វា “អាជានាជិយបរិត្ត” ត្ថិ វេបេសុំ, តម្បិ បរិត្តំ
អមូលភូតត្ថា ឯកេនាការេន ជារេតុំ អសក្កោន្តា កេចិ សំខិត្តេន ជារេន្តិ, កេចិ
វិត្ថារេន, កេចិ ឯកច្ឆា គាថាយោ បក្ខិបន្តិ, កេចិ និក្ខិបន្តិ, កេចិ ភិក្ខុ
តំមិស្សកបរិត្តម្បិ មង្គលករណកាលាទិសុ វត្ថុមវិសហន្តា តំ វេបេត្វា
អញ្ញសុត្តានិយេវ កណ្តិន្តិ, សព្វមេតំ អយុត្តំ វិយ ទិស្សតិ។ កស្មា? ចត្តារោបិ
មហារាជានោ ឥមំ អាជានាជិយំ វក្ខំ សំវិទហមាណា ពុទ្ធសាសនេ អមនុស្សាទំ
បសាទាយ, ចតស្សន្នំ បរិសានំ អវិហោវនាយ ឯវ សំវិទហីសុ, ន អញ្ញេន
ការណេន។ វុត្តញ្ញា តត្ថ “តត្ថ សន្តិ ឧឡារាយ ក្ខានិវាសិនោ, យេ ឥមស្មី
ភគវតោ ចាវចនេ អប្បសន្នា, តេសំ បសាទាយ ឧត្តន្តរាតុ ភន្តេ ភគវា
អាជានាជិយំ វក្ខំ ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនំ ឧចាសកានំ ឧចាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ
អវិហីសាយ ជាសុវិហារាយា” តិ (ធី. និ. ៣.២៧៦)។

សម្មាសម្ពុទ្ធនបិ ឥមស្ស សុត្តស្ស និកមនេ “ឧត្តណ្ណាថ ភិក្ខុវេ អាជានាជិយំ
រក្ខំ, បរិយាបុណាថ ភិក្ខុវេ អាជានាជិយំ រក្ខំ, ធារេថ ភិក្ខុវេ អាជានាជិយំ រក្ខំ,
អត្ថសំហិតា ភិក្ខុវេ អាជានាជិយា រក្ខា ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនីនំ ឧចាសកានំ
ឧចាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហឹសាយ ជាសុវិហារាយា”តិ (ធី. និ. ៣.២៩៥)
ភិក្ខុនំ ធារណំ ឧយ្យោជិតំ អាទិសំសញ្ច បកាសិតំ។ អដ្ឋកថាចរិយេហិ ថ
“ពុទ្ធភាសិតេ ឯកក្ខរម្បិ ឯកបទម្បិ អបនេតព្វំ នាម នត្ថិ”តិ វុត្ថំ, តស្មា ចតុហិ
មហារាជេហិ សំវិទហិតំ សម្មាសម្ពុទ្ធន អាហរ្ទភាសិតំ តិស្សោ សង្កឹតិយោ
អារុទ្ធាំ បកតិអាជានាជិយសុត្តមេវ ធារេតុំ សង្ឃាយិតុញ្ច យុត្តំ, ន ភគវតា
អភាសិតំ តិស្សោ សង្កឹតិយោ អនារុទ្ធាំ មិស្សកសុត្តន្តិ។
ធីយនិកាយដ្ឋកថាយំ (ធី. និ. អដ្ឋ. ៣.២៨២) អាគតំ ឥទំ
អាជានាជិយបរិត្តបរិកម្មំ បន បកតិសង្ឃាយនវាចនាធី សន្ធាយ
អដ្ឋកថាចរិយេហិ ន វុត្ថំ, អថ ខោ គហដ្ឋំ វា បព្វជិតំ វា អមនុស្សេហិ
គហិតកាលេ មោចាបនត្ថាយ លោកិយេហិ មន្តំវិយ ភណានំ សន្ធាយ វុត្ថំ។
វុត្ថញ្ច តត្ថ “អមនុស្សគហិតកោ ត្វំ កោ នាមោសីតិ បុច្ឆិតញ្ចោ”តិអាទិ (ធី. និ.
អដ្ឋ. ៣.២៨២)។

អាជានាជិយា រក្ខា ថ នាម ន សកលសុត្តំ, អថ ខោ “វិបស្សីស្ស ថ
នមត្ថ”តិ បទំ អាទិ កត្វា ចតុន្នំ មហារាជ្ជនំ វសេន ចតុក្ខត្តំ អាគតំ “ជិនំ វន្ទាម
គោតម”ន្តិ បទំ បរិយោសានំ កត្វា វុត្តសុត្តកកេសោយេវ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ
ចេ? “អថ ខោ វេស្សវណោ មហារាជា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឥមំ
អាជានាជិយំ រក្ខំ អភាសី”តិ អារភិត្វាយថាវុត្តសុត្តកកេសស្ស អវសានេ
“អយំ ខោ មារិសា អាជានាជិយា រក្ខា”តិ និយ្យាទិតតត្តា។ តស្មា យថា នាម
ព្យគ្យាទយោ អត្ថនោ ភក្ខំ វិលុម្បន្តានំ ពលវុទ្ធជិត្តា ភវន្តិ, ឯវំ អត្ថនា
គហិតមនុស្សំ មោចាបេន្តានំ អមនុស្សា បទុដ្ឋចិត្តា ហោន្តិ។ ឥតិ តថា

មោចាបេតុំ អារទ្ធកាលេ ភិក្ខុនំ បរិស្សយរិណោទនត្ថំ ឥមំ
អាជានាជិយបរិត្តបរិកម្មំ អដ្ឋកថាចរិយេហិ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ អយំ
បរិត្តករណវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ។

២០. អនាមជ្ជបិណ្ឌាចារតាតិ (វិ.វិ. ដី. ១.១៨៥) ឯត្ថ អមសិយិត្តាតិ អាមដ្ឋោ,
ន អាមដ្ឋោ អនាមដ្ឋោ។ បិណ្ឌំ បិណ្ឌំ ហុត្វា បតតីតិ បិណ្ឌាចារតា។ អនាមដ្ឋោ ច
សោ បិណ្ឌាចារតា ចាតិ តថា, អគ្គហិតអគ្គោ, អបរិតុត្តោ បិណ្ឌាចារតាតិ
អត្តោ។ សចេបិ កហាបណាគ្យនកោ ហោតីតិ ឥមិនា ឆាយកេហិ
ពហុព្យញ្ញនេន សម្មាទេត្វា សក្កច្ចំ ទិន្នការំ ជីបេតិ។ តេន វុត្តំ
“សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនំ នត្ថិ”តិ, ឯវំ សក្កច្ចំ សទ្ធាយ ទិន្នំ មហាគ្យភោជនម្បិ
មាតាបិតុនំ ទត្វា សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនំ នាម ន ហោតិ, បកេវ
អប្បគ្យភោជនេតិ អធិប្បាយោ។ មាតាទិបញ្ចកំយេវ វត្វា ភេសន្តករណេវិយ
អបរេសម្បិ ទសន្នំ ធាតុំ វដ្តតីតិ អវុត្តត្តា អញ្ជេសំ ញាតកានម្បិ បេសេត្វា
ធាតុំ ន វដ្តតីតិ សិទ្ធិ, “វិហារំ សម្បត្តស្ស បនយស្ស កស្សចិ អាគន្ធកស្ស
វា”ឥទ្ធាទិវត្តមានត្តាវិហារំ សម្បត្តានំ ញាតកានម្បិ អាគន្ធកសាមញ្ញេន
ធាតុំ វដ្តតីតិ ច។ ថាលកេតិ សង្ឃិកេ កំសាទិមយេ ថាលកេ។ បត្តោបិ ឯត្ថ
សង្កយ្ហតិ។ ន វដ្តតីតិ ឥមិនា ទុក្ខជន្តិ ទស្សេតិ។ ធាមរិកចោរស្សាតិ វដ្តំ
បត្តេន្តស្ស ចាកជចោរស្ស។ អធិយមាទេបិ “ន ទេន្តិ”តិ កុដ្ឋន្តិសិ សម្ពុទ្ធោ។

អាមិសស្ស ធម្មស្ស ច អលាភេន អត្ថនោ បរស្ស ច អន្តរេ សម្ពុវន្តស្ស
ធិទ្ធស្ស វិវរស្ស បដិសន្ធុរណំ បិទហានំ បដិសន្ធារោ។ សោ បន ធម្មាមិសវសេន
ទុរិដោ។ តត្ថ អាមិសបដិសន្ធាវំ សទ្ធាយ “កស្ស កាតញ្ចោ, កស្ស ន
កាតញ្ចោ”តិ វុត្តំ។ អាគន្ធកស្ស វា...បេ... កាតញ្ចោយេវាតិ វុត្តមត្តំ ចាកជំ
កាតុំ “អាគន្ធកំ តាវា”តិអធិមាហា។ ទីណាបរិព្វយន្តិ ឥមិនា អគតិការំ

ករុណាជ្ជានតញ្ច ទស្សតិ។ តេន ច តត្ថិធុរាជំ សមិទ្ធានំ អាគន្ធកត្តេបិ ធាតុំ ន
វដ្តតិ តិ សិទ្ធិំ ហោតិ។ “អបច្ឆាសីសន្តោនា” តិ វត្វា បច្ឆាសីសនប្បការំ ទស្សតុ
“មនុស្សា នាមា” តិ អាទិ វុត្តំ។ អនុញ្ញាតានំ បន អបច្ឆាសីសន្តេនបិ ធាតុំ ន
វដ្តតិ សទ្ធាធម្មវិនិច្ឆាតត្តា, បច្ឆាសាយ បន សតិ កុលទ្ធិសនម្បិ ហោតិ។
ឧញ្ញាសេត្វាតិ សមន្តតោ តិ យោជនំ វិលុម្បន្តេ មនុស្សេ បលាបេត្វា។
វរចោត្តកចិត្តត្ថរណាន្តិ អនេកប្បការំ ឥត្ថិបុរិសាទិធុត្ថម្បបរិចិត្តំ អត្ថរណំ។
អយំ បដិសន្ធាវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

ភេសន្តាទិវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

តតិយោ បរិច្ឆេទោ។

២. វិញ្ញត្តិវិនិច្ឆយកថា

២១. ឯវំ ភេសន្តាទិវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ វិញ្ញត្តិវិនិច្ឆយំ កថេតុំ “វិញ្ញត្តិ
យាចនា” តិ អាទិមាហ។ តត្ថ វិញ្ញាបនាវិញ្ញត្តិ, “ឥមិនា នោ អត្តោ” តិ វិញ្ញាបនា,
យាចនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តេនាហ “វិញ្ញត្តិ យាចនា” តិ។ តត្រ វិញ្ញត្តិយំ អយំ
មយា វក្ខមា នោ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចេតិ យោជនា។ មូលច្ឆេដ្ឋាយាតិ (វិ. វិ. ដ.
១.៣២២) បរសន្តកការតោ មោចេត្វា អត្តនោ ឯវ សន្តកករណាវសេន។ ឯវំ
យាចតោ អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិទុក្ខដព្ភោវ ធាសបដិគ្គហទុក្ខដព្ភា ហោតិ
“ធាសិធាសបដិគ្គហណា បដិវរតោ (ធី. ជ. ១.១០, ១៩២) ហោតិ” តិ វចនំ
និស្សយ អដ្ឋកថាយំ បដិក្ខត្តត្តា។ ញាតកបវរិតជ្ជានតោ បន ធាសំ
មូលច្ឆេដ្ឋាយ យាចន្តស្ស សាទិយនវសេនេវ ទុក្ខដំ។ សកកម្មន្តិ

ចាលាវធកម្មំ។ ឥន្ទព្វា ចាលាភិចាតនោសបរិហារាយ វុត្ថំ, ន
វិញ្ញត្តិបរិហារាយ។ អនិយមេត្វាបិ ន យាចិតញ្ញាតិ សាមីចិន្ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ,
សុទ្ធិចិត្តេន បន ហត្ថកម្មំ យាចន្តស្ស អាបត្តិ នាម នត្ថិ។ យទិច្ឆកំ កាវាបេតុ
វដ្តតីតិ “ហត្ថកម្មំ យាចាមិ, ទេថា” តិអាទិនា អយាចិត្វាបិ វដ្តតិ,
សកិច្ចបសុតម្បិ ឯវំ កាវាបេន្តស្ស វិញ្ញត្តិ នត្ថិ ឯវ, សាមីចិន្ទស្សនត្ថំ បន
វិភជិត្វា វុត្ថំ។

សព្វកម្មិយការីធិបនត្ថន្តិ សព្វសោ កម្មិយការីធិស្សនត្ថំ។ មូលំ ទេថាតិ
វត្ថុ វដ្តតីតិ “មូលំ ធិស្សនមា” តិ បឋមំ វុត្ថត្តាវិញ្ញត្តិ វា “មូល” ត្ថិ វចនស្ស
កម្មិយាកម្មិយវត្ថុសាមញ្ញវចនត្តា អកម្មិយវចនំ វា និដ្ឋិតភតិកិច្ចានំ
ធាបនតោ អកម្មិយវត្ថុសាទិយនំ វា ន ហោតីតិ កត្វា វុត្ថំ។ មូលធម្មជ្ជាយ វាតិ
ឥទំ ឥធ ចម្ពាធិនំ ធាសិធាសាទិភាវាភាវតោ វុត្ថំ។ អនជ្ឈាវុត្ថកន្តិ អបរិគ្គហិតំ,
អស្សមិកន្តិ អត្ថោ។

២២. ន កេវលញ្ច... បេ.... ចីវរាទិនិ កាវាបេតុកាមេនាតិអាទិសុ ចីវរំ
កាវាបេតុកាមស្ស អញ្ញាតកអប្បវារិតតន្តវាយេហិ ហត្ថកម្មយាចនវសេន
វាយាបនេ វិញ្ញត្តិបច្ចយា ទុក្ខជាតាវេមិ ចីវរវាយាបនសិក្ខាបទេន យថាវហំ
ចាចិត្តិយទុក្ខជាតិ ហោន្តិតិ វេទិតព្ពំ។ អកម្មិយកហាបណាទិ ន ធាតព្វន្តិ
កម្មិយមុខេន លទ្ធម្បិ តត្ថ កម្មករណត្ថាយ ឥមស្ស កហាបណំ ទេហីតិ
វត្វា “ធាតុ វដ្តតី” តិ វុត្ថំ។ បុព្វេ កតកម្មស្ស ធាបនេ កិញ្ញាបិ ទោសោ ន
ធិស្សតិ, តថាបិ អសារុប្បមេវាតិ វទន្តិ។ កតកម្មត្ថាយបិ កម្មិយវោហារេន
បរិយាយតោ ភតី ធាបេន្តស្ស នត្ថិ ទោសោ, សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី.
១.៣៤២) បន “អកម្មិយកហាបណាទិ ន ធាតព្វន្តិ កិញ្ញាបិ
អកម្មិយកហាបណាទិ អសាទិយន្តេន កម្មិយវោហារតោ ធាតុ វដ្តតិ,

តថាបិ សារុប្បំ ន ហោតិ, មនុស្ស ច ឯតស្ស សន្តកំ កិញ្ចា អត្ថិតិ វិហេវេតតំ
មញ្ញត្ថិតិ អកប្បិយកហាបណាទិនាមំ បដិក្ខត្ថ"ន្តំ វុត្ថំ។ តថេវ ចាចេត្វាតិ
ហត្ថកម្មវសេនេវ ចាចេត្វា។ “កី ភន្តេ”តិ ឯត្ថកេបិ បុច្ឆិតេ យទត្ថាយ បរិដ្ឋោ,
តំ កថេតុំ លភតិ បុច្ឆិតបញ្ញត្តា។

២៣. វុត្ថន្តិ ចារិត្តំ, អាបត្ថិ បន ន ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ កប្បិយំ
ការាបេត្វា បដិក្ខហេតព្វានីតិ សាខាយ មក្ខិកព័ជនេន បណ្ណាទិនេន
ព័ជគាមកោបនស្ស ចេវ តត្ថ លក្កវជាទិអប្បដិក្ខហិតកស្ស ច បរិហារត្ថាយ
វុត្ថំ, តទុកយាសង្គាយ អសតិ តថា អករណោ ទោសោ នត្ថិ។ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. ១.៣៤២) បន “កប្បិយំ ការាបេត្វា បដិក្ខហេតព្វានីតិ សាខាយ
លក្កវជស្មី បត្ថេ បតិភេបិ សាខំ ជិដ្ឋិត្វា ខាទិតុកាមតាយបិ សតិ
សុខបរិភោគតំ វុត្ថ"ន្តំ វុត្ថំ។ នទិយាទីសុ ឧទកស្ស អបរិក្ខហិតត្ថា “អាហារាតិ
វុត្ថំ វុត្ថិតិ”តិ វុត្ថំ។ គេហតោ...បេ... នេវ វុត្ថិតិ បរិក្ខហិតុទកត្ថា វិញ្ញត្តិយា
ទុក្ខដំ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ “ន អាហាជំ បរិកុញ្ញតុ”ន្តំ វុត្ថេតោ វិញ្ញត្តិយា
អាបន្នំ ទុក្ខដំ ទេសេត្វាបិ តំ វុត្ថំ បរិកុញ្ញន្តស្ស បរិភោគេ បរិភោគេ ទុក្ខដមេវ,
បញ្ចន្ធម្យិ សហធម្មិកានំ ន វុត្ថិតិ។

“អលដ្ឋិហិ បន ភិក្ខុហិ វា សាមណេវេហិ វា ហត្ថកម្មំ ន ការេតព្វ"ន្តិ
សាមញ្ញតោ វុត្ថត្ថា អត្ថនោ អត្ថាយ យំ កិញ្ចា ហត្ថកម្មំ ការេតុំ ន វុត្ថិតិ។ យំ
បន អលដ្ឋិ និវរិយមាទោបិ ព័ជនាទី ករោតិ, តត្ថ ទោសោ នត្ថិ,
ចេតិយកម្មាទីនិ បន តេហិ ការាបេតុំ វុត្ថិតិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី.
១.៣៤២) វុត្ថំ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.៣៤២) បន “អលដ្ឋិហិ...បេ... ន
ការេតព្វន្តិ ៩ទំ ឧត្តរិកដ្ឋាទិការត្ថា អដ្ឋោហរណីយំ សន្ធាយ វុត្ថំ,
ពាហិរបរិភោគេសុ បន អលដ្ឋិហិ ហត្ថកម្មំ ការេតុំ វុត្ថិតិ”តិ វុត្ថំ។ ឯត្ថ ច

“អលង្កិយា សាមណេវេហី” តិ វុត្តត្តា “សញ្ញាច្ច អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ” តិ (បរិ. ៣៥៩)
អលង្កិលក្ខណំ ឧក្កជ្ឈវសេន ឧបសម្បន្នេ បដិច្ច ឧបលក្ខណតោ វុត្តន្តិ
តំលក្ខណាវិរហិតានំ សាមណេវាទីនំ លិង្គត្ថេនកោត្រភូបរិយោសានានំ
ភិក្ខុបដិញ្ញានំ ទុស្សីលានម្បិ សាធារណវសេន អលង្កិលក្ខណំ
យថាបរិភពបដិបត្តិយា អតិជ្ឈនមេវាតិ គហេតព្ពំ។

២៤. គោណំ បន... បេ... អាហារាបេន្តស្ស ឧក្កជ្ឈន្តិ វិញ្ញត្តិក្ខណោ
វិញ្ញត្តិបច្ចយា, បដិលាភក្ខណោ គោណានំ សាទិយនបច្ចយា ច ឧក្កជ្ឈំ។
គោណាញំ អត្ថនោ អត្ថាយ អវិញ្ញត្តិយា លទ្ធម្បិ សាទិតុំ ន វដ្ឋតិ
“ហត្ថិគវាស្សវឌ្ឍវបដិគ្គហណា បដិវរតោ ហោតិ” តិ (ធិ. និ. ១.១០, ១៩៤)
វុត្តត្តា។ តេនេវាហ “ញាតកបវារិតជ្ជានតោបិ មូលច្នេដ្ឋាយ យាទិតុំ ន
វដ្ឋតិ” តិ។ ឯត្ថ ច វិញ្ញត្តិឧក្កជ្ឈាការេបិ អកប្បិយវត្ថុយាចនេបិ បដិគ្គហណេបិ
ឧក្កជ្ឈមេវ។ វត្ថុត្វាតិ ចោរាទិឧបទ្ទវតោ វត្ថុត្វា។ ជត្តិក្វាតិ តិណាអន្នាទីហិ
ចោសេត្វា។ ន សម្បជិដ្ឋិតព្ពន្ធិ អត្ថនោ អត្ថាយ គោសាទិយនស្ស បដិក្ខិតត្តា
វុត្តំ។

២៥. ញាតកបវារិតជ្ជានេ បន វដ្ឋតិ តិ សកជស្ស សម្បជិដ្ឋិតព្ពន្ធា
មូលច្នេដ្ឋវសេន យាទិតុំ វដ្ឋតិ។ តាវកាលិកំ វដ្ឋតិ តិ ឧភយត្ថាបិ វដ្ឋតិ តិ
អត្ថោតិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ១.៣៤២) វុត្តំ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ.
២.៣៤២) បន “សកជំ ទេថាតិ... បេ... ន វដ្ឋតិ តិ មូលច្នេដ្ឋវសេន សកជំ ទេថាតិ
វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ។ តាវកាលិកំ វដ្ឋតិ តិ តាវកាលិកំ កត្វា សព្ពត្ថ យាទិតុំ វដ្ឋតិ” តិ
វុត្តំ។ វាសិអាទិនិ បុគ្គលិកានិបិ វដ្ឋន្តិ តិ អាហា “ឯស នយោ វាសិ” តិអាទិ។
វល្លិអាទិសុ ច បរិបរិគ្គហិតេសុ ឯស នយោតិ យោជេតព្ពំ។
គរុកណ្ឌាប្បហោនកេសុយេវាតិ វដ្ឋន្តិ វិញ្ញត្តិ សម្វាយ វុត្តំ, អទិន្នាទានេ បន

តិណសលាកំ ឧបាទាយ បរមវិគ្គហិតំ វេយ្យចិត្តេន គណ្ណោតោ អវហារោ វេ,
គណ្ណោគ្យេន ការេតញ្ចោ។ វល្លិអាទិស្វតិ វត្ថុ អាទិ-សន្តេន ចាឡិអាគតានំ
វេឡុមុញ្ញបព្ពជតិណមត្តិកានំ សង្កហោ ទដ្ឋញ្ចោ។ តត្ថ ច យស្មី បទេសេ
ហរិតាលជាតិហិដ្ឋុលិកាទិ អប្បកម្មិ មហាគ្សំ ហោតិ, តត្ថ តំ
តាលបក្កប្បមាណោតោ ឧនម្បិ គរុគណ្ណាមេវ, វិញ្ញាបេតុញ្ច ន វដ្ឋតិ។

២៦. សាតិ វិញ្ញត្តិ។ បរិកថាទីសុ “សេនាសនំ សម្ពាធន្តិអាទិនា បរិយាយេន
កថនំ បរិកថា នាម។ ឧដុកមេវ អកថេត្វា “ភិក្ខុនំ កី ចាសាទោ ន
វដ្ឋតី” តិអាទិនា អធិប្បាយោ យថា វិភូតោ ហោតិ, វំ កថនំ ឱកាសោ នាម។
សេនាសនាទិអត្ថំ ភូមិបរិកម្មាទិករណាវសេន បច្ចយុប្បាយាយ និមិត្តករណំ
និមិត្តកម្មំ នាម។ តិសុ បច្ចយេសុ វិញ្ញត្តិអាទិយោ ទស្សីតា, គិលានបច្ចយេ បន
កថន្តិ អាហា “គិលានបច្ចយេ បនា” តិអាទិ។ តថា ឧប្បន្នំ បន ភេសន្តំ រោគ
វ្របសន្តេ ភុញ្ញតុំ វដ្ឋតិ, ន វដ្ឋតិទិ? តត្ថ វិនយធរា “ភគវតោ រោគសីសេន
បរិភោគស្ស ធូរំ ទិន្នំ, តស្មា អរោគកាលេបិ ភុញ្ញតុំ វដ្ឋតិ, អាបត្តិ ន ហោតិ” តិ
វទន្តិ, សុត្តន្តិកា បន “កិញ្ញាបិ អាបត្តិ ន ហោតិ, អាជីវំ បន កោបេតិ, តស្មា
សល្លេខបជិបត្តិយំ បិតស្ស ន វដ្ឋតិ, សល្លេខំ កោបេតី” តិ វទន្តិទិ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាភូតេ វិនយាលង្ការេ

វិញ្ញត្តិវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

ចតុត្ថោ បរិច្ឆេទោ។

៥. កុលសង្កហវិនិច្ឆយកថា

២៧. ឯវិញ្ញត្តិវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥនាទិ កុលសង្គហវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ
“កុលសង្គហោ”តិអាទិមាហ។ តត្ថ សង្គណ្ឌំ សង្គហោ, កុលាទំ សង្គហោ
កុលសង្គហោ, បច្ចយនាយកាទីនំ ភិហ្មំនំ អនុគ្គហករណំ។ អនុគ្គហត្ថោ
ហេតុ សង្គហ-សន្តោ យថា “បុត្តនាស្ស សង្គហោ”តិ (ខុ. ចា. ៥.៦; សុ. និ.
២៦៥)។

២៨. តត្ថ កោដ្ឋនន្តិ សយំ ជិន្នំ។ កោដ្ឋាបនន្តិ “ឥមំ ជិន្នា”តិ អញ្ជេសំ
នេនាបនំ។ អាឡិយា ពន្ធនន្តិ យថា កច្ចម្ភលេ ឧទកំ សន្តិជ្ជតិ, តថា សមន្តតោ
ពន្ធនំ។ ឧទកស្សាតិ អកប្បិយឧទកស្ស “កប្បិយឧទកសិញ្ញា”ន្តិវិសុំ
វត្តមានត្ថា, តព្វា អាហារមាទិអត្ថំ រោបនេ អកប្បិយវោហារេសុបិ
កប្បិយវោហារេសុបិ កប្បិយឧទកសិញ្ញាទិ វដ្តតីតិ វត្តមានត្ថា ឥនាបិ
វិភាគំ កត្វា កប្បិយឧទកសិញ្ញាទិវិសុំ ទស្សិតំ។ ឯត្ថ ច កតមំ
អកប្បិយឧទកំ, កតមំ បន កប្បិយឧទកន្តិ? សប្បាណកំ អកប្បិយឧទកំ,
អប្បាណកំ កប្បិយឧទកន្តិ។ កថំវិញ្ញាយតីតិ ច, “យោ បនភិក្ខុ ជានំ
សប្បាណកំ ឧទកំ តិណំ វា មត្តិកំ វា សិញ្ញេយ្យ វា សិញ្ញាបេយ្យ វា
ចាចិត្តិយ”ន្តិ វចនតោ។ យថា កោដ្ឋនខណាទិកាយិកកិរិយាបិ
អកប្បិយវោហារេ សង្គហិតា, ឯវំ មាតិកាឧដុករណាទិកប្បិយវោហារេបីតិ
អាហា “សុក្ខមាតិកាយ ឧដុករណ”ន្តិ។
ហត្ថចានមុខនោវននហរានោឧទកសិញ្ញានន្តិ ឥមិនាបិ បការន្តរេន
កប្បិយឧទកសិញ្ញាមេវ ទស្សេតិ។ អកប្បិយវោហារេ
កោដ្ឋនខណាទិវសេន សយំ ករណស្សបិ កថំសង្គហោតិ? អកប្បិយន្តិ
វោហារិយតីតិ អកប្បិយវោហារោតិ អកប្បិយភូតំ ករណាការាបនាទិ
សព្ពមេវ សង្គហិតំ, ន បន អកប្បិយវចនមត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ កប្បិយវោហារេបិ
ឯសេវ នយោ។ សុក្ខមាតិកាយ ឧដុករណន្តិ ឥមិនា បុរាណបណ្ឌិតំ

ហរណាម្យី សង្កហិតន្តិ ទដ្ឋព្រំ។ កុណាលាទីនិ ភូមិយំ បេត្វា ឋានតោ ហត្ថេន
គហេត្វា ឋានមេវ ចាកជតវន្តិ “ឱកាសោ”តិ វុត្ថំ។

២៩. មហាបច្ឆវិវាទំ បតិជ្ជាបេតុកាមោ បច្ឆា វេទតិ។ វេទត្តាយាតិ ឥទំ កេចិ
“វេទត្តាយា”តិ បឋន្តិ, តេសំ វេទិអត្តាយាតិ អត្តោ។ វេទិវេទិដ្ឋកាយម្យី តថេវ
វុត្ថំ, “អារាមរោចា វេទរោចា, យេ នវា សេតុការកា”តិ (សំ. និ. ១.៤៧) វេទនតោ
បន តំ វិចារេតព្ពំ។ អកប្បិយវោហារេបិ ឯកច្ចំ វេទតិ ទស្សេតុ “នកេវលញ្ច
សេស”ន្តិអាទិមាហា។ យំ កិញ្ចិ មាតិកន្តិ សុក្ខមាតិកំ វា អសុក្ខមាតិកំ វា។
កប្បិយឧទកំ សិញ្ញាតុន្តិ ឥមិនា “កប្បិយឧទកំ សិញ្ញាថា”តិ វុត្ថម្យី វេទតិ ទ
ទស្សេតិ។ សយំ រោបេតុម្យី វេទតិ ឥមិនា “រោបេថា”តិ វុត្ថម្យី វេទតិ បិ សិទ្ធិ។

៣០. ចាចិត្តិយញ្ចេវ ទុក្ខជញ្ញាតិ បដិវេទណនបច្ឆយា ចាចិត្តិយំ,
កុលសង្កហបច្ឆយា ទុក្ខជំ។ អកប្បិយវោហារេនាតិ “ឥទំ ខណ, ឥទំ
រោបេថា”តិ អកប្បិយវោហារេន។ ទុក្ខជមេវាតិ កុលសង្កហបច្ឆយា ទុក្ខជំ។
ឧភយត្រាតិ កប្បិយាកប្បិយបដិវេទនំ។

សព្ពត្តាតិ កុលសង្កហបរិភោគអាមាទិអត្តាយ រោបិតេ។ ទុក្ខជម្យីតិ ន
កេវលំ ចាចិត្តិយមេវ។ កប្បិយេនាតិ កប្បិយឧទកេន។ តេសំយេវ ទិទ្ធន្តិ
កុលសង្កហបរិភោគានំ។ ទុក្ខជន្តិ កុលសង្កហត្តាយ សយំ សិញ្ញេន,
កប្បិយវោហារេន វា អកប្បិយវោហារេន វា សិញ្ញាបនេ ទុក្ខជំ,
បរិភោគត្តាយ សយំ សិញ្ញេន, អកប្បិយវោហារេន សិញ្ញាបនេ ច ទុក្ខជំ។
បយោគពហុលតាយាតិ សយំ កវណ, កាយបយោគស្ស កាវាបនេ
វេទបយោគស្ស ពហុត្ថេន។ អាបត្តិពហុលតា វេទិតញ្ញាតិ ឯត្ថ សយំ សិញ្ញេន
ឆាវាបន្នេនគណនាយ អាបត្តិគណនា វេទិតញ្ញា។ សិញ្ញាបនេ បន បុនប្បនំ

អាណាបេន្តស្ស វាចាយ វាចាយ អាបត្តិ, សកី អាណាត្តស្ស ពហុសិញ្ញនេ
ឯការ។

ឡីចិននេ ទុក្ខជថាចិត្តិយានីតិ កុលសង្កហបច្ចយា ទុក្ខដំ,
ភូតកាមចាតព្យតាយ ចាចិត្តិយំ។ អញ្ញត្ថាតិ វត្ថុបូជាធិអត្ថាយ ឡីចិននេ។
សកី អាណាត្ថាតិ អកប្បិយវេហារេន អាណាត្ថា។ ចាចិត្តិយមេវាតិ
អកប្បិយវេហារេន អាណាត្ថត្ថា ភូតកាមសិក្ខាបទេន (ចាចិ. ៩០-៩១)
ចាចិត្តិយំ។ កប្បិយវេហារេន បន វត្ថុបូជាធិអត្ថាយ ឡីចិនាបេន្តស្ស
អនាបត្តិយេវ។

៣១. កន្លែងនៃនិព្វត្តំ ធាមំ កន្លែងមំ។ ឯស នយោ សេសេសុបិ។ នវដ្ឋតីតិ
កុលសង្កហត្ថាយ, វត្ថុបូជាធិអត្ថាយ វា វុត្តនយេន ករោន្តស្ស ការាបេន្តស្ស ច
ទុក្ខជន្តិអត្ថោ។ វដ្ឋតីតិ វត្ថុបូជាធិអត្ថាយ វដ្ឋតិ, កុលសង្កហត្ថាយ បន
កប្បិយវេហារេន ការាបេន្តស្សបិ ទុក្ខជមេវ។ បុរិមនយេនេវាតិ “ភិក្ខុស្ស
វា” តិអាធិនា វុត្តនយេន។ ធម្មាសនវិតានេ ពទ្ធកណ្ណាកេសុ បុច្ឆានិវិនិវដ្ឋិក្ខា
វេបេន្តតិ សម្ពុទ្ធា។ ឧបរូបវិវដ្ឋិក្ខា ធន្តសទិសំ កត្វា អាវុណានតោ “ធន្តាធន្តំ
វិយា” តិ វុត្តំ។ “កន្លិក្ខន្ធម្មី” តិអាធិនា វុត្តំ សព្វមេវ សន្ធាយ “តំ
អតិឌិឡារិកមេវា” តិ វុត្តំ, សព្វត្ថ ករណេ, អកប្បិយវេហារេន ការាបេន ច
ទុក្ខជមេវាតិ អត្ថោ។ បុប្ផវិជ្ជនត្ថំ កណ្ណាកម្មិ ពន្ធតុំ នវដ្ឋតីតិ ឥមស្ស
ឧបលក្ខណត្ថា បុប្ផនាមាលម្ពកាធិអត្ថាយ វដ្ឋពន្ធនាធិបិ នវដ្ឋតីតិ កេចិ
វន្តិ។ អញ្ញោ បន “បុប្ផវិជ្ជនត្ថំ កណ្ណាកន្តិវិសេសិតត្ថា តទត្ថំ កណ្ណាកមេវ
ពន្ធតុំ នវដ្ឋតិ, តញ្ច អដ្ឋកថាបមាណោនា” តិ វន្តិ, វីមសិក្ខា គហោតព្វំ។
បុប្ផបដិដ្ឋកំ នាម ធន្តាធិបិ កតំ បុច្ឆាធានំ។ ឯតម្បិ នាគន្តកម្មិ សនិទ្ទមេវ
គហោតព្វំ។ អសោកបិណ្ឌិយាតិ អសោកសាខានំ, បុច្ឆានំ វា សមូហោ។

សារត្តធិបតិយំ (សារត្ត. ដ៏. ២.៤៣១) បទ “អសោកបិណ្ឌិយាតិ
អសោកបុប្ផមញ្ញរិកាយា” តិ វុត្តំ។ ធម្មរដ្ឋ នាម ចេតិយំ វា ពោធិ វា
បុប្ផប្បវេសនត្ថំ អាវិជ្ឈិកា ពន្ធរដ្ឋំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ៏. ១.៤៣១) បទ
“ធម្មរដ្ឋ នាម ចេតិយាធិនិ បរិក្ខិបិកា តេសញ្ញា រដ្ឋយា ច អន្តរា
បុប្ផប្បវេសនត្ថាយ ពន្ធរដ្ឋំ។ សិលីវរដ្ឋិតាយ វា វដ្ឋិយា អព្ពន្ធព
បុប្ផប្បវេសនត្ថាយ វរំ ពន្ធាតិបិ វទន្តិ” តិ វុត្តំ។

មត្តកទាមន្តិ ធម្មាសនាធិមត្តកេ បលម្ពកទាមំ។ តេសំយេវាតិ ឧប្បលាធិនំ
វរំ។ វាកេន វាតិ បុប្ផនាឡំ ជាលេត្វា បុប្ផេន ឯកាពន្ធដ្ឋិតវាកេន ទណ្ឌាន ច
ឯកាពន្ធនេវ។ ឯតេន បុប្ផំ ពិជគាមសង្កហំ ន គច្ឆតិ បញ្ចសុ ពិជេសុ អបរិជ្ជត្តា
បណ្ណំ វិយ, តស្មា កប្បិយំ អកាវាបេត្វាបិ វិកោបនេ ទោសោ នត្ថិ។ យញ្ច
និទ្ទស្សបិ មកុឡស្ស វិកសនំ, តម្បិ អតិវុណស្ស អភាវា វុឡិលក្ខណំ ន
ហោតិ, បរិលាតស្ស បទ មកុឡស្ស បត្តានំ សិនេហោ បរិយាទានំ គតេ
វិសុភាវោ វរំ វិកាសោ, តេនេវ និទ្ទមកុឡវិកាសោ អនិទ្ទមកុឡវិកាសតោ
បរិហំនោ, មិលាតនិយុត្តោ វា ទិស្សតិ។ យញ្ច មិលាតស្ស ឧទកសញ្ញោគេ
អមិលានតាបជ្ជនំ, តម្បិ តម្កលបណ្ណាធិសុ សមាទំ វុឡិលក្ខណំ ន ហោតិ។
ចាឡិអដ្ឋកថាសុ ច ន កត្ថចិ បុច្ឆានំ កប្បិយករណំ អាគតំ, តស្មា បុប្ផំ
សត្តថា អពិជមេវាតិ វិញ្ញាយតិ, វីមសិកា គហោតព្ពំ។

“បសិព្ពកេវិយា” តិ វុត្តត្តា បុប្ផំ បសិព្ពកេ វា បសិព្ពកសទិសំ ពន្ធយត្ត
កត្ថចិ ជីវេវ វា បក្ខិបិកុំ វដ្ឋតីតិ សិទ្ធិ។ សារត្តធិបតិយំ (សារត្ត. ដ៏. ២.៤៣១) បទ
“ខន្ទេ វបិកកាសាវស្សាតិ ខន្ទេ វបិកសង្ឃាជី សន្ធាយ វុត្តំ។ តញ្ញា តថាពន្ធតុំ
សក្កា ភវេយ្យ។ ឥមិនា ច អញ្ញម្បិ តាធិសំ កាសាវំ វា វត្ថំ វា វុត្តនយេន ពន្ធិត្វា
តត្ថ បុច្ឆានិ បក្ខិបិកុំ វដ្ឋតីតិ សិទ្ធិ។ អំសកណ្ឌិកបសិព្ពកេ បក្ខិត្តសទិសត្តា

វេបិមំ នាម ន ជាតំ, តស្មា សិទិលពន្ធស្ស អន្តរន្តរា បក្ខិបិតុម្បិ វដ្តតីតិ វទន្តិ"តិ
វុត្តំ។ ហេដ្ឋា ធន្នាកំ បន ពន្ធតុំ ន វដ្តតីតិ វដ្តអាទិហិ ពន្ធនំ សន្ធាយ វុត្តំ,
បុប្ផស្សេវ បន អដ្ឋន្តធន្នាកេហិ ពន្ធតុំ វដ្តតិ ឯវ។

បុប្ផបដេ ច ទដ្ឋព្ពន្ធិ បុប្ផបដំ ករោន្តស្ស ធីយតោ បុប្ផនាមស្ស
ហារណាបច្ឆាហារណាវសេន បូរណំ សន្ធាយ វុត្តំ, តិរិយតោ ហារណំ បន វាយិមំ
នាម ហោតិ, ន បុរិមំ។ “បុរិមជ្ឈានំ អតិក្កាមេតី”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តត្ថា បុរិមំ
បុប្ផកោដិ ដុសាបេត្វា វា អដុសាបេត្វា វា បរិក្ខិបនវសេន អតិក្កាមេន្តស្ស
អាបត្តិយេវ។ ពន្ធតុំ វដ្តតីតិ បុប្ផហិតាយ សុត្តវាកកោដិយា ពន្ធតុំ វដ្តតិ។
ឯកវារំ ហរិត្វា បរិក្ខិបិត្វាតិ ឥទំ បុព្វេ វុត្តចេតិយាធិបរិក្ខេបំ បុប្ផបដករណាព្វា
សន្ធាយ វុត្តំ, តស្មា ចេតិយំ វា ពោធិ វា បរិក្ខិបន្តេន ឯកវារំ បរិក្ខិបិត្វា
បុរិមជ្ឈានំ សម្បត្ត អញ្ញស្ស ធាតព្ពំ, តេនបិ ឯកវារំ បរិក្ខិបិត្វា តថេវ កាតព្ពំ។
បុប្ផបដំ ករោន្តេន ច ហរិត្វា អញ្ញស្ស ធាតព្ពំ, តេនបិ តថេវ កាតព្ពំ។ សចេបិ
ទ្វេយេវ ភិក្ខុ ឧភោសុ បស្សេសុ ឋិត្វា បរិយាយេន ហរន្តិ, វដ្តតិយេវាតិ វទន្តិ។

បរេហិ បូរិតន្តិ ធីយតោ បសារិតំ។ វាយិតុន្តិ តិរិយតោ ហរិតុំ, តំ បន
ឯកវារម្បិ ន លភតិ។ បុច្ឆានិ ឋបេន្តេនាតិ អគន្តិតានិ ចាកតិកបុច្ឆានិ
អញ្ញមញ្ញំ ដុសាបេត្វាបិ ឋបេន្តេន។ បុប្ផនាមំ បន បូជនត្ថាយ ភូមិយំ ឋបេន្តេន
ដុសាបេត្វា វា អដុសាបេត្វា វា ធិគុណំ កត្វា ឋបេតុំ ន វដ្តតីតិ វទន្តិ។

៣២. យជិកនាមឱលម្ពកោតិ ហេដ្ឋាភាគេ យជិកាការយុត្តោ,
នារុយជិកាការោ វា ឱលម្ពកោ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.៤៣១) បន
“យជិកនាមឱលម្ពកោតិ អន្តេ យជិកាការយុត្តោ យមកនាមឱលម្ពកោ”តិ
វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤៣១) បន “យជិកនាមឱលម្ពកោតិ
យមកនាមឱលម្ពកោតិ លិខិត”ន្តិ វុត្តំ, ឯកេកំ បន នាមំ

និក្ខន្ធសុត្តកោដិយាវ ពង្សិកា ឱលម្ពិកុំ វដ្តតិ, បុប្ផនាមទ្វយំ សង្ឃជិតុកាមេនបិ
និក្ខន្ធសុត្តកោដិយាវ សុត្តកោដិ សង្ឃជិតុំ វដ្តតិ។ អឃ្នបន្ទាការេន
មាលាគុណាបរិក្ខេបោតិ អឃ្នបន្ទាការេន មាលាគុណាស្ស បុនប្ប្នំ
ហរណាបន្ទាហរណាវសេន បូរេត្វា បរិក្ខេបនំ, តេនេវ តំ បុរិមេ បរិដ្ឋំ, តស្មា
ឯតម្មិ អឃ្នបន្ទាការំ បុនប្ប្នំ ហរណាបន្ទាហរណាវសេន បូរេតុំ ន វដ្តតិ។
ឯកវារំ បន អឃ្នបន្ទាការករណេ មាលាគុណំ ហរិតុំ វដ្តតិ វដ្តតិ វដ្តតិ។
បុប្ផនាមករណន្តិ ឯត្ថ សុត្តកោដិយំ គហេត្វាបិ ឯកតោ កាតុំ ន វដ្តតិ វដ្តតិ
វដ្តតិ។ សុត្តមយំ គេណ្ឌកំ នាម, គេណ្ឌកខរបត្តនាមាមំ បដិក្ខត្តត្ថា
ចេលាធិហិ កតនាមម្យំ ន វដ្តតិ អកម្មិយានុលោមត្ថាតិ វដ្តតិ។ បរសន្តកំ
ទេតិ, ទុក្ខជមេវាតិ វិស្សាសក្កាហេន បរសន្តកំ គហេត្វា ទេន្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។
ដុល្លច្ចយន្តិ ឯត្ថ កណ្ឌាទេយ្យម្យិ ហោតិ។

៣៣. តញ្ច ខោ វត្ថុបូជនត្ថាយាតិ មាតាបិតុនម្យិ បុប្ផំ ទេន្តេន
វត្ថុបូជនត្ថាយេវ ធាតព្ភន្តិ ទស្សេតិ។ “មណ្ឌានត្ថាយ បន
សិវលីង្គាទិបូជនត្ថាយា”តិ ឯត្ថកមេវ វុត្តត្ថា “ឥមំ វិក្កិណិកា ជីវិស្សន្តិ”តិ
មាតាបិតុនំ វដ្តតិ, សេសញ្ញាតកានំ តាវកាលិកមេវ ធាតុំ វដ្តតិ។ កស្សបិបិតិ
ញ្ញាតកស្ស វា អញ្ញាតកស្ស វា កស្សបិបិ។ ញ្ញាតិសាមណេវហោវាតិ តេសំ
គិហិបរិកម្មមោចនត្ថំ វុត្តំ។ ឥតវេតិ អញ្ញាតកា។ តេហិបិ សាមណេវហិ
អាចរិយុបជ្ឈាយានំ វត្ថុសីសេន ហរិតតំ។ សម្បត្តានំ សាមណោរាជំ ឧបឡភាគំ
ធាតុំ វដ្តតិ វដ្តតិ សង្ឃកស្ស លាភស្ស ឧបចារសីមជ្ឈសាមណោរាជម្យិ សន្តកត្ថា
តេសម្បិ ឧបឡភាគោលព្ភតេវាតិ កត្វា វុត្តំ។ ចូឡកន្តិ ឧបឡភាគតោបិ
ឧបឡំ។ ចតុត្ថភាគស្សេតំ អធិវេនំ។ សាមណោរា... បេ... បេ... វេ... វេ... វេ... វេ...
អរក្ខិតអគោបិតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សារត្ថធិបនិយំ បន “វិស្សគ្គេន អភាជនិយំ
សន្ធាយ វុត្ត”ន្តិ វុត្តំ។ តត្ថ តត្ថាតិ មគ្គេ វា ចេតិយផ្កលោ វា។

៣៤. សាមណេរេហិ ធាបេតុំ ន លកន្តិទិ ឥទំ សាមណេរេហិ គិហិកម្ពំ
ការីតំ វិយ ហោតីតិ វុត្តំ, ន បន បុប្ផធានំ ហោតីតិ សាមណេរេហិ ន
វុដ្ឋនតោ។ វុត្តញ្ច “សយមេវា” តិ អាទិ។ ន ហិ តំ បុប្ផធានំ នាម សិយា។ យទិ ហិ
តថា អាគតានំ តេសំ ធានំ បុប្ផធានំ នាម ភវេយ្យ, សាមណេរេហិ ធាតុំ ន
លព្ពេយ្យ។ សយមេវា តិ សាមណេរេហិ សយមេវ។ យាគុកត្តាធិនិ អាធាយាតិ ឥទំ
ភិក្ខុនំ អត្ថាយ យាគុកត្តាធិសម្មាធនំ សន្ធាយ វុត្តត្តា “ន វុដ្ឋតិ” តិ អវិសេសេន
វុត្តំ។ អវិសេសេន វុត្តន្តិ ឥមិនា សព្ពេសម្បិ ន វុដ្ឋតិ ទស្សេតិ។

៣៥. វុត្តនយេនេវា តិ “មាតាបិតុនំ តាវ ហរិត្វាបិ ហារេត្វាបិ
បក្កោសិត្វាបិ បក្កោសាបេត្វាបិ ធាតុំ វុដ្ឋតិ, សេសញ្ញាតកានំ
បក្កោសាបេត្វាវ។ មាតាបិតុនញ្ច ហារេត្តេន ញ្ញាតិសាមណេរេហាវ
ហារេត្តត្ថំ។ ឥតវេ បន យទិ សយមេវ ឥច្ឆន្តិ, វុដ្ឋតិ” តិ ឥមំ បុប្ផធានេ វុត្តនយំ
ជលធានេបិ អតិទិសតិ, តស្មា ជលម្បិ មាតាបិតុនំ ហារណាហារេត្តនា ធាតុំ
វុដ្ឋតិ, សេសញ្ញាតីនំ បក្កោសាបេត្វាវ។ ឥធានិ “យោ ហរិត្វា វា ហារេត្វា
វា... បេ... ឥស្សរវតាយ ទទតោ មុល្លច្ចយ” តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២. ៤៣៦-៤៣៧) ឥមំ
បុប្ផធានេ វុត្តនយំ ជលធានេ សង្ខិបិត្វា ទស្សេន្តោ “កុលសង្កហត្ថាយ
បនា” តិ អាទិមាហា។ វិណាបរិព្ពយានន្តិ អាគន្ធកេ សន្ធាយ វុត្តំ។
ជលបរិច្ឆេទេនា តិ “ឯត្តកានិ ជលានិ ធាតញ្ញានី” តិ ឯវំ ជលបរិច្ឆេទេន វា។
វុត្តបរិច្ឆេទេន វា តិ “ឥមេហិ វុត្តេហិ ធាតញ្ញានី” តិ ឯវំ វុត្តបរិច្ឆេទេន វា។
បរិច្ឆេទេសុបិ បន វុត្តេសុ “ឥធ ជលានិ សុន្ទរានិ, ឥតោ គណ្ណាថា” តិ វុត្តេន
កុលសង្កហោ កតោ នាម ហោតីតិ អាហា “ឯវំ បន ន វុត្តញ្ច” តិ។ វុត្តច្ឆន្ទី តិ
វុត្តត្ថោ, សា “ភាជនីយកណ្ណ” តិ វុត្តា។ វុត្តនយេនា តិ បុប្ផជលានិសុ
វុត្តនយេន កុលសង្កហោ ហោតីតិ ទស្សេតិ។

៣៦. តេសំ តេសំ គិហ្មំនំ កាមន្តរទេសន្តរាទីសុ សាសនបដិសាសនហរណំ
ជង្សបេសនិយំ។ តេនាហ “គិហ្មំនំ ទូតេយ្យំ សាសនហរណាកម្ម”ន្តិ។ ទូតស្ស
កម្មំ ទូតេយ្យំ។ បឋមំ សាសនំ អគ្គហេត្វាបិ... បេ... បទេ បទេ ទុក្ខជន្តិ ឥទំ
“តស្ស សាសនំ អាហោចេស្សាមី” តិ ឥមិនា អធិប្បាយេន គមនំ សន្វាយ វុត្តំ។
តស្ស បន សាសនំ បដិក្ខិបិត្វា សយមេវ ការុញ្ញេ ឋិតោ គន្ធា អត្តនោ បតិវ្រប់
សាសនំ អាហោចេតិ, អនាបត្តិ។ គិហ្មំនំ កប្បិយសាសនំ ហរិតុំ វុត្តតិ តិ
សម្ពុត្តោ។ ឥមេហិ បន អដ្ឋហិ កុលទូសកកម្មេហិតិ បុប្ផទានំ ជលទានំ
ចុណ្ណទានំ មត្តិកទានំ ទន្តកដ្ឋទានំ វេឡ្យទានំ បណ្ណទានំ ជង្សបេសនិកន្តិ
ឥមេហិ យថាវុត្តហិ។ បញ្ចាជនីយកម្មកតោតិ កុលទូសនបច្ចយា
កតបញ្ចាជនីយកម្មោ។

៣៧. សេក្ខក្ខមិយំ វាតិ ឥមិនា ឈានក្ខមិម្បិ សង្កណ្ណាតិ។ តិណ្ណំ វិវេកានន្តិ
កាយចិត្តឧបធិវិវេកក្ខតានំ តិណ្ណំ វិវេកានំ។ ចិណ្ណាយ ចរណាស្ស
កោជនបរិយោសានត្តា វុត្តំ “យាវ កោជនបរិយោសាន”ន្តិ។ ភុត្វា អាគច្ឆន្តស្សបិ
បុន វុត្តនយេនេវ បណិធាយ ចីវរសណ្ឋាបនាទីនិ ករោន្តស្ស ទុក្ខជមេវាតិ
ទដ្ឋព្ភំ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

កុលសង្កហវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

បញ្ចមោ បរិច្ឆេនោ។

៦. មជ្ឈមំសវិនិច្ឆយកថា

៣៨. ឯវំ កុលសង្កហវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ មច្ឆមំសវិនិច្ឆយំ កថេត្តំ
“មច្ឆមំសេសុ បនា”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ ជលេ ឋបិតមត្តេ មរតិ, កេវដ្ឋាធិហិ វា
មារិយតីតិ មច្ឆោ។ មច្ឆស្ស ឥទន្តិ មច្ឆំ, មសិយតេ អាមសិយតេតិ មំសំ, មច្ឆញ្ចា
មំសញ្ចា មច្ឆមំសានិ, តេសុ។ មច្ឆមំសេសុ បនវិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតញ្ចោតិ
យោជនា។ មច្ឆគ្គហណោនាតិ ឯត្ថ និទ្ធារណំ ន កាតព្វំ។ បន-សន្នោ បក្ខន្តរត្ថោ,
ធិវាសេយ្យធិសុ វិនិច្ឆយតោ អបរោ មច្ឆមំសេសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោតិ អត្ថោ។
គយ្ហតេ អនេនាតិ គហណំ។ កី តំ? សន្នោ, មច្ឆឥតិ គហណំ មច្ឆគ្គហណំ,
តេន មច្ឆគ្គហណោន, មច្ឆសន្នោនាតិ អត្ថោ។ មំសេសុ បន...បេ... អកប្បិយានីតិ
ឯត្ថ មនុស្សមំសំ សមាជានិមំសតោ បដិក្ខិត្តំ។ ហតិអស្សានំ មំសានិ
រាជង្គតោ, សុនខអហីនំ ជេតុច្ឆការតោ, សេសានំ វាជ្ឈមិគត្តា ភិក្ខុនំ
បរិពន្ធវិមោចនត្ថំ បដិក្ខិត្តន្តិ ទដ្ឋព្វំ។

តិកោដិបរិសុទ្ធន្តិ ទិដ្ឋសុតបរិសង្កិតសង្ខាតាហិ តីហិ កោដិហិ តីហិ
អាគារេហិ តីហិ ការណេហិ បរិសុទ្ធុ, វិមុត្តន្តិ អត្ថោ។ តត្ថ អទិដ្ឋអសុតានិ
ចក្ខុវិញ្ញាណសោតវិញ្ញាណានំ អនាម្ពណាការតោ ជានិតព្ពានិ។ អបរិសង្កិតំ
បន កថំ ជានិតព្ពានិ អាហា “អបរិសង្កិតំ បនា”តិអាទិ, តីណិ បរិសង្កិតានិ ព្រាត្វា
តេសំ បដិបក្ខវសេន អបរិសង្កិតំ ជានិតព្ពានិ អត្ថោ។ ឥទានិ តានិ តីណិ
បរិសង្កិតានិ ច ឯវំ បរិសង្កិតេ សតិ ភិក្ខុហិ កត្តព្វវិធិញ្ច តេនវិធិនា
អបរិសង្កិតេ សតិ កត្តព្វការញ្ចវិគ្គារតោ ទស្សេតុ “កថ”ន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ
ទិស្វា បរិសង្កិតំ ទិដ្ឋបរិសង្កិតំ នាម។ សុត្វា បរិសង្កិតំ សុតបរិសង្កិតំ នាម។
អទិស្វា អសុត្វា តក្កេន អនុមាទេន បរិសង្កិតំ តទុកយវិនិមុត្តបរិសង្កិតំ នាម។
តំ តិវិធម្មិ បរិសង្កិតសាមញ្ញេន ឯកា កោដិ ហោតិ, តតោវិមុត្តំ អបរិសង្កិតំ
នាម។ ឯវំ អទិដ្ឋ អសុតំ អបរិសង្កិតំ មច្ឆមំសំ តិកោដិបរិសុទ្ធុ ហោតិ។

ជាលំ មជ្ឈតន្តរំ។ វាគុរា មិតពន្លឺនី។ កប្បតិកិ យទិ តេសំ វចនេន សង្គា
និវត្តតិ, វដ្តតិ, ន តំ វចនំ លេសកប្បំ កាតុំ វដ្តតិ។ តេនេវ វត្ថុតិ “យត្ថ ច
និព្វេមតិកោ ហោតិ, តំ សព្វំ កប្បតិ” តិ។ បវត្តមំសន្តិ អាបណាទីសុ បវត្តំ
វិក្កាយិកំ វា មតមំសំ វា។ មជ្ឈលាទីនន្តិ អាទិ-សន្តេន អាហុនចាហុនាទិកេ
សន្តណ្ណាតិ។ ភិក្ខុនំយេវ អត្ថាយ អកតន្តិ ឯត្ថ អដ្ឋានប្បយុត្តោ ឯវ-សន្តោ,
ភិក្ខុនំ អត្ថាយ អកតមេវាតិ សម្ពុទ្ធិតព្វំ, តស្មា ភិក្ខុនព្វា មជ្ឈលាទីនព្វាតិ
មិស្សេត្វា កតម្យំ ន វត្តតិកិ វេទិតព្វំ។ កេចិ បន “យថាបិតវសេន អវជារណំ
គហេត្វា វដ្តតិ” តិ វទន្តិ, តំ ន សុន្ទរំ។ យត្ថ ច និព្វេមតិកោ ហោតិ ភិក្ខុនំ
អត្ថាយ កតេចិ សព្វេន សព្វំ បរិសន្តិភាភាវមាហ។

៣៨. តមេវត្តំ អាវិកាតុំ “សចេ បណា” តិអាទិ វុត្តំ។ ឥតវេសំ វដ្តតិកិ
អជានន្តានំ វដ្តតិ, ជានតោវេត្ថ អាបត្តិ ហោតិកិ។ តេយេវាតិ យេ ឧទ្ទិស្ស កតំ,
តេយេវ។ ឧទ្ទិស្ស កតមំសបរិភោគតោ អកប្បិយមំសបរិភោគេវិសេសំ
ទស្សេតុំ “អកប្បិយមំសំ បណា” តិអាទិ វុត្តំ។ បុរិមស្មី សចិត្តកាបត្តិ, ឥតវស្មី
អចិត្តកា។ តេនាហ “អកប្បិយមំសំ អជានិត្វា ភុញ្ញន្តស្សបិ អាបត្តិយេវា” តិ។
“បរិភោគកាលេ បុច្ឆិត្វា បរិភុញ្ញស្សមីតិ វា គហេត្វា បុច្ឆិត្វាវ បរិភុញ្ញតព្វ” ត្ថិ
(វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ៣៨) វចនតោ អកប្បិយមំសំ អជានិត្វា បដិគ្គណ្ណាន្តស្ស
បដិគ្គហណោ អនាបត្តិ សិទ្ធា។ អជានិត្វា បរិភុញ្ញន្តស្សេវ ហិ អាបត្តិ វុត្តា។
វត្តន្តិ វទន្តិ ឥមិនា អាបត្តិ នត្តិ ទស្សេតិ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

មជ្ឈមំសវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

ធរដ្ឋា បរិច្ឆេទោ។

៧. អនាមាសវិនិច្ឆ័យកថា

៤០. ឯវំ មច្ឆមំសវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ អនាមាសវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ
“អនាមាស”ន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ អាមសិយតេតិ អាមាសំ, ន អាមាសំ អនាមាសំ,
អបរាមសិតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ ចារិបន្តិកាតិ វិកុប្បនិកា, អន្តរាយិកាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
នទីសោតេន វុយ្យមាណំ មាតវន្តិ ឯតំ ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ អញ្ញាសុ បន
ឥត្ថិសុ ការុញ្ញាធិប្បាយេន មាតវិ វុត្ថនយេន បដិបជ្ជន្តស្ស នេវត្ថិ នោសោតិ
វេទន្តិ។ “មាតវ”ន្តិ វុត្ថត្តា អញ្ញាសុ ន វុត្ថតិ វេទន្តាបិ អត្ថិ។ ឯត្ថ កណ្ណាហិ តិ ន
វុត្ថញ្ញាតិ គេហស្សិតបេមេន កាយប្បជីពាទ្ធន ដុសនេ ទុក្ខជំសន្ទាយ វុត្ថំ។
ការុញ្ញេន បន វុត្ថាធិ គហេតុំ អសក្កាន្តិ “កណ្ណាហិ”តិ វេទន្តស្សបិ
អវសការវប្បត្តិតោ ឧទកេ និមុជ្ជន្តិ ការុញ្ញេន សហសា អនាមាសន្តិ អចិន្តេត្វា
កេសាធិសុ គហេត្វា មោក្ខាធិប្បាយេន អាកឡតោបិ អនាបត្តិយេវ។ ន ហិ
មិយមាណំ មាតវំ ឧបេក្ខិតុំ វុត្ថតិ។ អញ្ញាតិកាយ ឥត្ថិយាបិ ឯសេវ នយោ។
ឧក្កជ្ជាយ មាតុយាបិ អាមាសោ ន វុត្ថតិ ទស្សនត្ថំ “មាតវ”ន្តិ វុត្ថំ។ តស្ស
កាតព្វំ បន អញ្ញាសម្បិ ឥត្ថំ ករោន្តស្សបិ អនាបត្តិយេវ អនាមាសត្ថេ
វិសេសាកាវា។

តណ្ហាបកន្តិ ហិរិវេរាធិមូលេហិ កេសាលង្គារត្ថាយ កតចុម្ពជកំ។
តាលបណ្ណាមុទ្ធិកន្តិ តាលបណ្ណាហិ កតំ អង្គុលិមុទ្ធិកំ។ តេន
តាលបណ្ណាធិមយំ កជិសុត្តកណ្ណាបិឡន្ទនាធិ សព្វំ ន វុត្ថតិ សិទ្ធិ។
បរិវត្តេត្វាតិ អត្ថនោ និវាសនចារុបនការតោ អបនេត្វា, ចីវរត្ថាយ
បរិណាមេត្វាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ចីវរត្ថាយ ចាទមូលេ វេបេតិ ឥទំ និទស្សនមត្តំ។
បច្ចត្តរណវិតានាធិអត្ថម្បិ វុត្ថតិយេវ, បូជាធិអត្ថំ តាវកាលិកម្បិ អាមសិតុំ
វុត្ថតិ។ សីសបសាធនទន្តស្សបិ ឥទំ សីសាលង្គារត្ថាយ បដបិលោតិកាហិ

កតសីសបសាធនកញ្ជ័រ ធន្តសូចិអាទិ ចាតិ ទ្វេ តយោ។ សីសបសាធនំ
សីចាដិកោបករណត្ថាយ ចេវ ធន្តសូចិ សូចិឧបករណត្ថាយ ច គហេតព្ពន្តិ
យថាក្កមំ អត្ថំ ធស្សេតិ។ កេសកលាបំ ពង្ខិត្វា តត្ថ តិរិយំ បវេសនត្ថាយ
កតា សូចិ ឯវ សីសបសាធនកធន្តសូចិតិ ឯកមេវ កត្វា សីចាដិកាយ
បក្ខិបិត្វា បរិហរិតព្ពសូចិយេវ តស្ស តស្ស កិច្ចស្ស ឧបករណត្ថិ
សីចាដិកសូចិឧបករណំ, ឯវំ វា យោជនា កាតព្វា។

ចោត្តក្សបន្តិ សុធាធិហិ កតំ ចារាជិកវត្ថុភូតានំ តិវច្ឆានគតិត្ថំ
សណ្ឋានេន កតម្បិ អនាមាសមេវ។ ឥត្ថិវចាដិ ធស្សេត្វា កតំ វត្ថុភិក្ខុអាទិព្វា
ឥត្ថិវបំ អនាមសិត្វា វឡញ្ញេត្ថំ វដ្ឋតិ។ ឯវុបេ ហិ អនាមាសេ
កាយសំសគ្គរាគេ អសតិ កាយប្បដិពទ្ធន អាមសតោ ទោសោ នត្ថិ។
ភិក្ខុត្វាតិ ឯត្ថ ហត្ថេន អគ្គហេត្វាវ កេនចិ ធន្តរាធិនា ភិក្ខុតព្ពំ។ ឯត្ថ ច
អនាមាសម្បិ ធន្តរាធិសាធាធិហិ ភេទនស្ស អដ្ឋកថាយំ វុត្តត្ថា, ចាឡិយម្បិ
អាបនាសុ មោក្ខាធិប្បាយស្ស អាមសនេបិ អនាបត្តិយា វុត្តត្ថា ច
សប្បិទិអាទិវាឡមិគីហិ គហិតចាណាកានំ មោចនត្ថាយ តំ តំ សប្បិទិអាទិវត្ថំ
ធន្តរាធិហិ បដិក្ខិបិត្វា គហេតុំ, មាតុអាទិ ឧទកេ មីយមាណំ វត្ថាធិហិ គហេតុំ,
អសក្កោន្តិ កេសាធិសុ គហេត្វា ការុញ្ញេន ឧក្ខិបិតុញ្ញា វដ្ឋតិ អយមត្ថោ
គហេតព្ពាវ។ “អដ្ឋកថាយំ ‘នត្វេវ អាមសិតព្វា’ តិ ឥទំ បន វចនំ អមីយមាណំ
វត្ថំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ អយំ អម្ពាភំ ខន្តិ” តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.២៨១) វុត្ថំ។

៤១. មគ្គំ អធិដ្ឋាយាតិ “មគ្គោ អយ” ត្ថិ មគ្គសញ្ញំ ឧប្បាទេត្វាតិ អត្ថោ។
បញ្ញាបេត្វា ទេន្តិ ឥទំ សាមីចិវសេន វុត្ថំ, តេហិ បន “អាសនំ បញ្ញាបេត្វាវ
និសីទថា” តិ វុត្ថេ សយមេវ បញ្ញាបេត្វា និសីទិតុំ វដ្ឋតិ។ តត្ថ ជាតកានីតិ
អដ្ឋិក្ខិត្វា ភូតគាមភាវេនេវ វិចារិ។ “កិឡន្តេនា” តិ វុត្តត្ថា សតិ បច្ចយេ

អាមសន្តស្ស អនាបត្តិ, ឥនព្វា គិហិសន្តកំ សន្ធាយ វុត្ថំ, ភិក្ខុសន្តកំ បន
បរិភោគារហំ សព្វថា អាមសិតុំ ន វដ្តតិ ធុរ្យបចិណ្ឌាត្តា។ តាលបនសាធិនីតិ
ចេត្ត អាទិ-សន្តេន

នាឡិកេរលពុជតិបុសអលាពុកុម្ពណ្ណបុស្សដលឯឡាលុកដលានំ សង្កហោ
ទដ្ឋព្ពោ។ “យថាវុត្ថដលានំយេវ ចេត្ត កីឡាធិប្បាយេន អាមសនំ ន វដ្តតិ” តិ
វុត្ថត្ថា ចាសាណាសក្ខរាធិនី កីឡាធិប្បាយេនបិ អាមសិតុំ វដ្តតិ។
អនុបសម្បន្នានំ ទស្សមីតិ ឥទំ អបដិគ្គហេត្វា គហណំ សន្ធាយ វុត្ថំ។
អត្ថនោបិ អត្ថាយ បដិគ្គហេត្វា គហណោ នោសោ នត្តិ អនាមាសត្តាភាវា។

២២. មុត្តាតិ (ម. និ. ដី. ១.២ បថវិវារវណ្ណានា; សារត្ថ. ដី. ២.២៨១)

ហត្ថិកុម្មជាតិកា អជ្ជវិធា មុត្តា។ តថា ហិ ហត្ថិកុម្មំ, វរាហនាបំ, ភុជគសីសំ,
វលាហកំ, វេឡុ, មច្ឆសិរោ, សង្ខារ, សិប្បីតិ អជ្ជ មុត្តាយោនិយោ។ តត្ថ
ហត្ថិកុម្មជា បីតវណ្ណា បកាហីនា។ វរាហនាថា វរាហនាថាវណ្ណាវ។
ភុជគសីសជា នីលាធិវណ្ណា សុរិសុទ្ធា វដ្តលា ច។ វលាហកជា ភាសុរា
ទុត្តិភាគា វត្តិភាគេ អន្ធការំ វិធមេន្តិយោ តិដ្ឋន្តិ, ទេវបភោគា ឯវ ច ហោន្តិ។
វេឡុជា ករកដលសមាធិវណ្ណា ន ភាសុរា, តេ ច វេឡុ អមនុស្សគោចរេយេវ
បទេសេ ជាយន្តិ។ មច្ឆសិរជា ចាបីនបិដ្ឋិសមាធិវណ្ណា វដ្តលា លយវោ ច
តេជវន្តា ហោន្តិ បកាហីនា ច, តេ ច មច្ឆា សមុទ្ធមជ្ឈេយេវ ជាយន្តិ។ សង្ខជា
សង្ខុទ្ធនវច្ឆវិវណ្ណា កោលដលប្បមាណាបិ ហោន្តិ បកាហីនាវ។ សិប្បិជា
បកាហីសេសយុត្តា ហោន្តិ នាធាសណ្ណានា។ ឯវំ ជាតិតោ អជ្ជវិធាសុ មុត្តាសុ
យា មច្ឆសង្ខសិប្បិជា, តា សាមុទ្ធិកា។ ភុជគជាបិ កាចិ សាមុទ្ធិកា ហោន្តិ,
ឥតរា អសាមុទ្ធិកា។ យស្មា ពហុលំ សាមុទ្ធិការ មុត្តា លោកេ ទិស្សន្តិ, តត្ថាបិ
សិប្បិជាវ, ឥតរា កាចិ កាចិ, តស្មា សម្មាហរិណោទនិយំ (វិភ. អជ្ជ. ១៧៣)
“មុត្តាតិ សាមុទ្ធិកា មុត្តា” តិ វុត្ថំ។

មណីតិ វេជ្ជវិយាធិតោ អញ្ញោ ជោតិវសាធិកេនោ សញ្ញោ មណី។
វេជ្ជវិយោតិ អល្លវេជ្ជវល្លោ មណី, “មជ្ឈារក្ខិមណ្ឌលវល្លោ” តិបិ វេទន្តិ។
សង្ខេបតិ សាមុទ្ធិកសង្ខេប។ សិលាតិ មុគ្គវល្លោ អតិសិទ្ធិត្វា កាឡិសិលា។
មណីវោហារំ អគតា វត្ថុសេតាធិវល្លោ សុមជ្ជាបិ សិលា អនាមាសា ឯវាតិ
វេទន្តិ។ សារវត្ថុធិបនិយំ (សារវត្ថុ. ដី. ២.២៨០) បន “សង្ខេបតិ សាមុទ្ធិកសង្ខេប។
សិលាតិ កាឡិសិលាបណ្ណសិលាសេតសិលាធិកេនោ សញ្ញាបិ សិលា” តិ វុត្ថំ។
បវាឡំ សមុទ្ធតោ ជាតនាតិវត្ថុមណី។ វេទន្តិ កហាបណាមាសាធិកេនំ
ជតុមាសាធិ ឧចាធាយ សព្វំ វុត្តាវសេសរូបិយំ គហិតំ។ ជាតរូបន្តិ សុវណ្ណំ។
លោហិតង្គោតិ វត្ថុមណី។ មសារកល្នន្តិ កពាវវល្លោ មណី។ “មរកត” តិបិ
វេទន្តិ។

កណ្ណាមូលត្ថាយាតិ បត្តបិវរាធិមូលត្ថាយ។ កុដ្ឋរោគស្សាតិ និទស្សនមត្តំ។
តាយ រូបសមេតព្ភស្ស យស្ស កស្សបិ រោគស្ស អត្ថាយ វដ្ឋតិយេវ។
“ភេសជ្ជត្ថញ្ច អវិទ្វាយេវ មុត្តា វដ្ឋតី” តិ តីសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តា។
ភេសជ្ជត្ថាយ បិសិទ្ធា យោជិតានំ មុត្តានំ វតនភាវិវិជហនតោ
គហណាក្ខណេបិ វតនាការេន អបេក្ខាកាវា “ភេសជ្ជត្ថាយ បន វដ្ឋតី” តិ វុត្ថំ។
យាវ បន តា មុត្តា វតនរូបេន តិដ្ឋន្តិ, តាវ អាមសិតុំ ន វដ្ឋន្តិ។ ឯវំ អញ្ញាម្បិ
វតនចាសាណំ បិសិទ្ធា ភេសជ្ជេ យោជនត្ថាយ គហេតុំ វដ្ឋតិ ឯវ។
ជាតរូបវេទនំ បន មិស្សេត្វា យោជនភេសជ្ជត្ថាយបិ សម្បជិដ្ឋិតុំ ន វដ្ឋតិ។
គហដ្ឋេហិ យោជេត្វា ទិន្នម្បិ យទិ ភេសជ្ជេ សុវណ្ណាទិរូបេន តិដ្ឋតិ,
វិយោជេត្វា សក្កា, តាធិសំ ភេសជ្ជម្បិ ន វដ្ឋតិ។ តំ អញ្ញោហារិកត្ថគតញ្ច
វដ្ឋតិ។ “ជាតិដលីកំ ឧចាធាយា” តិ វុត្តត្ថា សូរិយ កន្តបន្តកន្តាធិកំ
ជាតិចាសាណំ មណីម្ហិ ឯវ សង្កហិតន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ អាករមុត្តោតិ អាករតោ

មុត្តមត្តោ។ កណ្តាមូលត្ថំ សម្មជិដ្ឋិតុំ វដ្តតីតិ ឥមិនាវ អាមសិតុម្បិ វដ្តតីតិ
ឧស្សេតិ។ បចិទ្វា កតោតិ កាចកាវេហិ បចិទ្វា កតោ។

ធម្មនសង្ខា ច ធាតុវិទ្យោ ច រតនមិស្សោ ចាតិ យោជេតព្ពំ។
វិទ្យោតិអាទិភាវេន កតនិទ្ទោ។ រតនមិស្សោតិ កញ្ចានលតាទិវិចិត្តោ
មុត្តាទិរតនឧចិតោ ច។ ឯតេន ធម្មនសង្ខតោ អញ្ញោ រតនសម្មិស្សោ
អនាមាសោតិ ឧស្សេតិ។ សិលាយម្បិ ឯសេវ នយោ។ ចានីយសង្ខាតិ ឥមិនា
ថាលកាទិអាការេន កតសង្ខមយភាជនានិ ភិក្ខុនំ សម្មជិដ្ឋិតុំ វដ្តតីតិ សិទ្ធិ។
សេសន្តិ រតនមិស្សំ វេបេទ្វា អវសេសំ។ មុត្តវណ្ណាយេវ រតនសម្មិស្សំ ករោន្តិ, ន
អញ្ញន្តិ អាហា “មុត្តវណ្ណាវា”តិ, មុត្តវណ្ណា រតនសម្មិស្សាវ ន វដ្តតីតិ វុត្តំ
ហោតិ។ សេសាតិ រតនសម្មិស្សំ វេបេទ្វា អវសេសា សិលា។

ពីជតោ បដ្ឋាយាតិ ធាតុចាសាណតោ បដ្ឋាយ។ សុវណ្ណាចេតិយន្តិ
ធាតុករណ្តកំ។ បដិក្ខិបីតិ “ធាតុជ្ជបនត្ថាយ គណ្ណាថា”តិ អវេទ្វា “តុម្ហាកំ
គណ្ណាថា”តិ បេសិតត្ថា បដិក្ខិបី។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.២៨១) បន
“បដិក្ខិបីតិ សុវណ្ណាមយស្ស ធាតុករណ្តកស្ស ពុទ្ធាទិវបស្ស ច អត្តនោ
សន្តកករណោ និស្សគ្គិយត្ថា វុត្ត”ន្តិ វុត្តំ។ សុវណ្ណាពុព្ពុឡ កន្តិ សុវណ្ណាតារកំ។
“រូបិយធម្មកដ្ឋានេ”តិ វុត្តត្ថា រូបិយធម្មកស្ស ជាតរូបរជតំ អាមសិត្វា ធម្មេតុ
វដ្តតីតិ វុត្តំ។ កេឡាបយិតុន្តិ អាមសិត្វា ឥតោ ចិតោ ច សញ្ញាវេតុំ។ វុត្តន្តិ
មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ កចវរមេវ ហរិតុំ វដ្តតីតិ គោបកា វា ហោន្តុ អញ្ញោ វា,
ហត្ថេនបិ បុញ្ញិត្វា កចវរំ អបនេតុំ វដ្តតិ, “មលម្បិ បមជ្ជិតុំ វដ្តតិយេវា”តិ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.២៨១) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.២៨១) បន
“កចវរមេវ ហរិតុំ វដ្តតីតិ គោបកា វា ហោន្តុ អញ្ញោ វា, ហត្ថេនបិ បុញ្ញិត្វា
កចវរំ អបនេតុំ វដ្តតិ, មលម្បិ មជ្ជិតុំ វដ្តតិ វាតិ វន្តិ, តំ អដ្ឋកថាយ ន

សមេតិ កេឡាយនសទិសត្តា"តិ វុត្តំ។ កថំ ន សមេតិ? មហាអដ្ឋកថាយំ
ចេតិយយរគោបការ រូបិយធម្មកដ្ឋានេ បិភាតិ តេសំយេវ កេឡាយនំ
អនុញ្ញាតំ, ន អញ្ញេសំ, តស្មា "គោបការ វា ហោន្តុ អញ្ញេ វា"តិ វចនំ
មហាអដ្ឋកថាយំ ន សមេតិ។

កុរុទ្ធិយំ បន តម្បី បដិក្ខត្តំ, សុវណ្ណចេតិយេ កចរមេវ ហរិតុំ វដ្តតិ តិ
ឯត្ថកមេវ អនុញ្ញាតំ, តស្មា សាវជារណំ កត្វា វុត្តត្តា "ហត្ថេនបិ បុញ្ញិត្វា"តិ
ច "មលម្បី បមទ្ធិតុំ វដ្តតិ ឯវា"តិ ច វចនំ កុរុទ្ធជកថាយំ ន សមេតិ, តស្មា
វិចារេតព្ភមេតន្តិ។ អារក្ខដលោហន្តិ សុវណ្ណវណ្ណា កិត្តិមលោហាវិសេសោ។
តិវិធម្ពំ កិត្តិមលោហំ - កំសលោហំ វដ្តលោហំ អារក្ខដលោហន្តិ។ តត្ថ
តិបុតម្ពេ មិស្សេត្វា កតំ កំសលោហំ នាម, សីសតម្ពេ មិស្សេត្វា កតំ
វដ្តលោហំ, រសតុត្ថហិ រញ្ជិតំ តម្ពំ អារក្ខដលោហំ នាម។ "បកតិរសតម្ពេ
មិស្សេត្វា កតំ អារក្ខដ"ន្តិ ច សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.២៨៧) វុត្តំ។ តំ បន
"ជាតរូបគតិក"ន្តិ វុត្តត្តា ឧគ្គល្ហាតោ និស្សគ្គិយម្បី ហោតិ តិ កេចិ វទន្តិ,
រូបិយេសុ បន អគណ្ឌតត្តា និស្សគ្គិយំ ន ហោតិ, អាមសនេ សម្បជីច្ឆនេ ច
ឧក្កដមេវាតិ វេទិតព្ពំ។ សញ្ញាបិ កប្បិយោតិ យថាវុត្តសុវណ្ណាធិមយានំ
សេនាសនបរិក្ខារានំ អាមសនគោបនាធិវសេន បរិភោគោ សព្វថា
កប្បិយោតិ អធិប្បាយោ។ តេនាហ "តស្មា"តិអាធិ។ "ភិក្ខុនំ
ធម្មវិនយវណ្ណនដ្ឋានេ"តិ វុត្តត្តា សង្ឃិកមេវ សុវណ្ណាធិមយំ សេនាសនំ
សេនាសនបរិក្ខារា ច វដ្តន្តិ, ន បុគ្គលិកានីតិ គហេតព្ពំ។ បដិជគ្គិតុំ វដ្តន្តិតិ
សេនាសនបដិពន្ធតោ វុត្តំ។

៤៣. សាមិកានំ បេសេតព្ពន្ធិ សាមិកានំ សាសនំ បេសេតព្ពំ។ ភិក្ខុត្វាតិ
បឋមមេវ អនាមសិត្វា ចាសាណាធិនា កិញ្ចិមត្តំ ភេទំ កត្វា បច្ឆា

កប្បីយភណ្ឌត្ថាយ អធិដ្ឋហិត្វា ហត្ថេន គហេតុំ វដ្តតិ។ តេនាហា
“កប្បីយភណ្ឌំ ករិស្សមីតិ សម្មជិត្តតុំ វដ្តតិ” តិ។ ឯត្ថាបិ តញ្ចាវិយោដេត្វា
អាមសិតតំ។ ផលកជាលិកាធិនីតិ ឯត្ថ សរេបរិត្តាណាយ ហត្ថេន គហេតុំ។
កិដិកាផលកំ អក្ខិរក្ខណត្ថាយ អយលោហាធិហិ ជាលាការេន កត្វា
សីសាធិសុ បដិមុញ្ចិតតំ ជាលិកំ នាម។ អាទិ-សន្ទេន កវចាធិកំ សង្គណ្ឌាតិ។
អនាមាសាធិតិ មជ្ឈជាលាធិប្បបរោធំ សន្ទាយ វុត្តំ, ន សរេបរិត្តាណំ តស្ស
អាវុធភណ្ឌត្ថាភាវា។ តេន វក្ខតិ “ប្បបរោធនិវារណញ្ញី” តិអាទិ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ.
៤៣)។ អាសនស្សាតិ ចេតិយស្សសមន្តា កតបរិភណ្ឌាស្ស។ ពន្ធិស្សមីតិ
កាកាធិនំ អនុសនត្ថាយ ពន្ធិស្សមិ។

“ភេរិសង្ឃាដោតិ សង្ឃជិតចម្មភេរិ។ វិណាសង្ឃាដោតិ
សង្ឃជិតចម្មវិណា” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.២៨០) វុត្តំ។ “ចម្មវិនន្ទា
វិណាភេរិអាធិនី” តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តវចនតោវិសេសាភាវា “កុរុន្តិយំ
បនា” តិអាទិនា តតោវិសេសស្ស វត្ថុមានទុត្តា ច ភេរិអាធិនំ
វិនន្ទោបករណសមូហោ ភេរិវិណាសង្ឃាដោតិ វេទិតញ្ចា “សង្ឃជិតញ្ចោតិ
សង្ឃាដោ” តិ កត្វា។ តុច្ឆហោក្ខវន្តិ អវិនន្ទចម្មភេរិវិណានំ ចោក្ខវំ។
អាហេបិតចម្មន្តិ បុព្វេ អាហេបិតំ ហុត្វា បច្ឆា តតោ អបនេត្វាវិសុំ
បបិតមុខចម្មមត្តំ, ន សេសោបករណសហិតំ, តំ បន សង្ឃតោតិ អយំ
វិសេសោ។ ឱនហិតុន្តិ ភេរិចោក្ខវាធិនី ចម្ម អាហេបេត្វា ចម្មវន្តិអាធិហិ សព្វេហិ
ឧបករណេហិ វិនន្តតុំ។ ឱនហាបេតុន្តិ តថេវ អញ្ញេហិ វិនន្ទាបេតុំ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

អនាមាសវិនិច្ឆយកថាលង្ការេ នាម

៨. អធិដ្ឋានវិកប្បនវិនិច្ឆ័យកថា

២២. ឯវំ អនាមាសវិនិច្ឆ័យកថំ កថេត្វា ឥនានិ អធិដ្ឋានវិកប្បនវិនិច្ឆ័យំ កថេត្ថំ “អធិដ្ឋានវិកប្បនេសុ បនា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ អធិដ្ឋិយតេ អធិដ្ឋានំ, គហណំ សល្លក្ខណន្តិ អត្តោ។ វិកប្បិយតេ វិកប្បនា, សង្កប្បនំ ចិន្តនន្តិ អត្តោ។ តត្ថ “តិច្ឆិវំ អធិដ្ឋាតុន្តិ នាមំ វត្វា អធិដ្ឋាតុំ។ នវិកប្បេតុន្តិ នាមំ វត្វា ន វិកប្បេតុំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ តស្មា តិច្ឆិវំ អធិដ្ឋហន្តេន ‘ឥមំ សង្ឃាជី អធិដ្ឋាមី’ តិអាទិនា នាមំ វត្វា អធិដ្ឋាតត្ថំ។ វិកប្បេន្តេន បន ‘ឥមំ សង្ឃាជី’ តិអាទិនា តស្ស តស្ស ចីវរស្ស នាមំ អគ្គហេត្វាវ ‘ឥមំ ចីវរំ តុយ្ហំ វិកប្បេមី’ តិវិកប្បេតត្ថំ។ តិច្ឆិវំ វា ហោតុ អញ្ញំ វា, យទិ តំ តំ នាមំ គហេត្វា វិកប្បេតិ, អវិកប្បិតំ ហោតិ, អតិរេកចីវរដ្ឋានេ តិដ្ឋតី” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ជ. ២.២៦៩) វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ជ. ១.២៦៩) បន “តិច្ឆិវំ អធិដ្ឋាតុន្តិ សង្ឃាជីអាទិនាមេន អធិដ្ឋាតុំ។ នវិកប្បេតុន្តិ ឥមិនា នាមេន នវិកប្បេតុំ, ឯតេនវិកប្បិតតិច្ឆិវារោ តេច្ឆិវិកោ ន ហោតិ, តស្ស តស្មី អធិដ្ឋតតិច្ឆិវារេ វិយ អវិប្បវាសាទិនា កាតត្ថវិជំ ន កាតព្វោតិ ទស្សេតិ, ន បនវិកប្បនេ ទោសោ” តិ វុត្ថំ។ វជិរតុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ជ. ចារាជិក ២៦៩) បន “តិច្ឆិវំ អធិដ្ឋាតុន្តិ ឯត្ថ តិច្ឆិវំ តិច្ឆិវរាជិដ្ឋានេន អធិដ្ឋាតព្ពយុត្ថកំ, យំ វា តិច្ឆិវរាជិដ្ឋានេន អធិដ្ឋាតុំ នវិកប្បេតុំ អនុជានាមិ, តស្ស អធិដ្ឋានកាលបរិច្ឆេទាការតោ សព្ពកាលំ ឥច្ឆន្តស្ស អធិដ្ឋាតុំយេវ អនុជានាមិ, តំ កាលបរិច្ឆេទំ កត្វាវិកប្បេតុំ នានុជានាមិ, សតិ បន បច្ចយេ

យនា តនា វា បច្ចុទ្ធវិទ្យាវិកល្យតុំ វុដ្ឋតីតិ ‘អនាបត្តិ អន្តោទសាហំ អធិដ្ឋតិ
វិកល្យតី’តិ វចនតោ សិទ្ធិ ហោតិ”តិ វុត្តំ។

ឥមេសុ បន តីសុ ដីកាវាទេសុ តតិយវាទោ យុត្តតរោ វិយ ទិស្សតិ។
កស្មា? ចាឡិយា អដ្ឋកថាយ ច សំសន្ទនតោ។ កថំ? ចាឡិយញ្ចិ
កតបរិច្ឆេទានុយេវ ទ្វីសុ វស្សិកសាដិកកណ្តាបដិច្ឆាទីសុ តតោ បរំ
វិកល្យតុន្តិ វុត្តំ, តតោ អញ្ញេសុ នវិកល្យតុំ ឥច្ឆេវ, តស្មា តេសុ អសតិ បច្ចយេ
និច្ចំ អធិដ្ឋាតព្ភមេវ ហោតិ, នវិកល្យតុន្តិ អយំ ចាឡិយា អធិប្បាយោ
ទិស្សតិ, ឥតរាសុ បន ទ្វីសុ អនុញ្ញាតកាលេយេវ អធិដ្ឋាតព្ភំ, “តតោ បរំ
វិកល្យតុ”ន្តិ ឯវំ ចាឡិយា សំសន្ទតិ, អដ្ឋកថាយំ តិច្ឆិវំ តិច្ឆិវេសធូបេន
បរិហារតោ អធិដ្ឋាតុមេវ អនុជាធាមិ, នវិកល្យតុំ។ វស្សិកសាដិកំ បន
ចាតុមាសតោ បរំ វិកល្យតុមេវ, ន អធិដ្ឋាតុំ, ឯវញ្ច សតិ យោ តិច្ឆិវេ ឯកេន
ច្ឆិវេន វិប្បវសិតុកាមោ ហោតិ, តស្ស ច្ឆិវាធិដ្ឋានំ បច្ចុទ្ធវិទ្យាវិប្បវាសសុខត្តំ
វិកល្យនាយ ឱកាសោ ទិដ្ឋោ ហោតីតិ។

បឋមវាទេ “នវិកល្យតុ”ន្តិ នាមំ វត្វា “នវិកល្យតុ”ន្តិ អត្តោ វុត្តោ, ឯវំ
សន្តេ “តតោ បរំ វិកល្យតុ”ន្តិ ឯត្ថ តតោ បរំ នាមំ វត្វា វិកល្យតុន្តិ អត្តោ
ភវេយ្យ, សោ ច អត្តោ វិកល្យនាធិការេន វុត្តោ, “នាមំ វត្វា”តិ ច វិសេសេន
កត្តព្ភេ សតិ “នវិកល្យតុ”ន្តិ ច “តតោ បរំ វិកល្យតុ”ន្តិ ច ភេទវចនំ ន សិយា,
សព្ពេសុបិ ច្ឆិវេសុ នាមំ អវត្វាវ វិកល្យតុតោ, ទុតិយវាទេ ច “នវិកល្យតុ”ន្តិ
ឥមីនា នាមេន នវិកល្យតុន្តិ វុត្តំ, ន អនុជាធាមីតិ ចាបសេសោ។ បឋមេ ច
“តិច្ឆិវំ វា ហោតុ អញ្ចំ វា, យទិ តំ តំ នាមំ គហេត្វាវិកល្យតិ, អវិកល្យតំ
ហោតិ, អតិវេកច្ឆិវេន តិដ្ឋតី”តិ។ ទុតិយេ ច “ន បន វិកល្យនេ ទោសោ”តិ,
តញ្ច អញ្ញមញ្ញាវិវុទ្ធវិយ ទិស្សតិ, តស្មា វិចារតព្ភមេតំ។

តតោ បរំ វិកល្យតុន្តិ ចាតុមាសតោ បរំ វិកល្យត្វា បរិភូត្តិ ត្ថិតិ សុ
គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ កេចិ បន “តតោ បរំ វិកល្យត្វា យាវ អាគាមិសំវច្ឆរេ
វស្សនំ ចាតុមាសំ, តាវ ឋបេតុំ អនុញ្ញាត” ត្ថិ វទន្តិ។ “តតោ បរំ វិកល្យតុ
អនុជាធាមីតិ ឯត្តាវតា វស្សិកសាជិកំ កណ្ឌបដិច្ឆាធិញ្ច តំ តំ នាមំ គហេត្វា
វិកល្យតុំ អនុញ្ញាតន្តិ ឯវមត្តោ ន គហេតញ្ចោ។ តតោ បរំ
វស្សិកសាជិកាធិនាមស្សេវ អភាវតោ, កស្មា តតោ បរំ វិកល្យន្តេនបិ នាមំ
គហេត្វា ន វិកល្យតត្ថំ។ ឧភិទ្ទម្បិ តតោ បរំ វិកល្យត្វា បរិភោគស្ស
អនុញ្ញាតត្តា តថាវិកប្ប័តំ អញ្ញនាមេន អធិជ្ឈហិត្វា បរិភូត្តិ ត្ថិតិ សុបិ
គណ្ឌិបទេសុ វុត្ត” ត្ថិ សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដ៏. ២.៤៦៩) វុត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយម្បិ (វិ.វិ. ដ៏. ១.៤៦៩) “តតោ បរន្តិ ចាតុមាសតោ បរំ វិកល្យត្វា
បរិភូត្តិ អនុញ្ញាតន្តិ កេចិ វទន្តិ។ អញ្ជោ បន វិកល្យត្វា យាវ អាគាមិវស្សនំ
តាវ ឋបេតុំ វុត្តតិ វទន្តិ។ អបរេ បន វិកល្យនេន នោសោ, តថាវិកប្ប័តំ
បរិភូត្តិ អនុញ្ញាតន្តិ វទន្តិ” តិ វុត្តំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ៏. ចារាជិក ៤៦៩) បន “វស្សិកសាជិកំ តតោ បរំ
វិកល្យតុំយេវ, នាធិជ្ឈាតុំ។ វត្ថញ្ចា កតបរិយោសិតំ អន្តោចាតុមាសេ
វស្សនទិវសំ អាទី កត្វា អន្តោទសាហេ អធិជ្ឈាតុំ អនុជាធាមិ, ចាតុមាសតោ
ឧទ្ធុ អត្ថនោ សន្តកំ កត្វា ឋបេតុកាមេន វិកល្យតុំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ” តិ
វុត្តំ។ ឥធាបិ បដិមវាទោ បសត្ថតរោតិ ទិស្សតិ, កស្មា? សុវិញ្ញេយ្យត្វា,
បុរិមេសុ បន អាចរិយានំ អធិប្បាយោយេវ ឧវិញ្ញេយ្យោ ហោតិ នាធាវាទស្សេវ
កថិតត្តា។ មុជ្ជិបញ្ចកន្តិ មុជ្ជិយា ឧបលក្ខិតំ បញ្ចកំ មុជ្ជិបញ្ចកំ, ចតុហត្ថ
មិនិត្វា បញ្ចមំ ហត្ថមុជ្ជិ កត្វា មិនិតត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ កេចិ បន “មុជ្ជិហត្ថានំ
បញ្ចកំ មុជ្ជិបញ្ចកំ។ បញ្ចបិ ហត្ថា មុជ្ជិ កត្វាវ មិនិតត្ថា” តិ វទន្តិ។ មុជ្ជិត្តិកន្តិ
ឯត្តាបិ ឯសេវ នយោ។ ទិហត្ថេន អន្តរវាសកេន តិមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទេតុំ

សក្កាតិ អាហា “ចារុបនេនបី” តិអាទិ។ អតិវេកន្តិ សុគតចីវរតោ អតិវេកំ។
ឱនកន្តិ មុជ្ជិបញ្ចកាទិតោ ឱនកំ។ តេន ច តេសុ តិចីវរាធិដ្ឋានំ ន រុហតីតិ
នស្សេតិ។

ឥមំ សង្ឃាជី បច្ចុទ្ធភមីតិ ឥមំ សង្ឃាជីអធិដ្ឋានំ ឧត្តិចាមិ, បរិច្ចជាមីតិ
អត្តោ។ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដ. ២.៤៦៩) បន “បច្ចុទ្ធភមីតិ ឋបេមិ,
បរិច្ចជាមីតិ វា អត្តោ” ឥច្ឆេវ វុត្តំ។ កាយវិការំ ករោន្តោនាតិ ហត្ថេន ចីវរំ
បរាមសន្តេន, ចាលេន្តេន វា។ វាចាយ អធិដ្ឋាតព្ពាតិ ឯត្ថ កាយេនបិ ចាលេត្វា
វាចម្បិ ភិក្ខុត្វា កាយវាចាហិ អធិដ្ឋានម្បិ សង្កហិតន្តិ វេទិតព្ពំ, “កាយេន
អដុសិត្វា” តិ វត្ថុព្ពត្តា អហត្ថចាសហត្ថចាសវសេន ធុរិធំ អធិដ្ឋានំ។ តត្ថ
“ហត្ថចាសោ នាម អឱតេយ្យហត្ថោ វុច្ចតិ។ ‘ទ្វាទសហត្ថ’ ន្តិ កេចិ វទន្តិ, តំ ឥធ
ន សមេតី” តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៤៦៩) វុត្តំ។ “ឥទានិ
សម្ពុទាបរម្ពុទាកេនេន ធុរិធំ អធិដ្ឋានំ នស្សេតុំ “សចេ ហត្ថចាសេតិអាទិ វុត្តំ។
សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដ. ២.៤៦៩) បន “ហត្ថចាសេតិ ច ឥធំ ទ្វាទសហត្ថំ
សន្ធាយ វុត្តំ, តស្មា ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធវេ ឋិតំ ‘ឥម’ ន្តិ វត្ថោ អធិដ្ឋាតព្ពំ, តតោ បរិ
‘ឯត’ ន្តិ វត្ថោ អធិដ្ឋាតព្ពន្តិ កេចិ វទន្តិ, គណ្ឌិបទេសុ បនេត្ថ ន កិញ្ចិ វុត្តំ, ចាឡិយំ
អដ្ឋកថាយញ្ច សព្ពត្ថ ‘ហត្ថចាសោ’ តិ អឱតេយ្យហត្ថោ វុច្ចតិ, តស្មា ឥធ
វិសេសវិកប្បនាយ ការណំ គវេសិតព្ព” ន្តិ វុត្តំ។ ឯវំ ចាឡិយដ្ឋកថាសុបិ
អឱតេយ្យហត្ថមេវ ហត្ថចាសោ វុត្ថោ, ដីកាចរិយេហិ ច តនេវ សម្បជិដ្ឋិតោ,
តស្មា អឱតេយ្យហត្ថព្ពន្ធវេ ឋិតំ ចីវរំ “ឥម” ន្តិ, តតោ ពហិភូតំ “ឯត” ន្តិ វត្ថោ
អធិដ្ឋាតព្ពំ។

“សាមន្តវិហារេតិ ឥធំ ឋបិតជ្ជានសល្លក្ខណាយោគ្ក ឋិតំ សន្ធាយ វុត្តំ,
តតោ ទ្វេវ ឋិតម្បិ ឋបិតជ្ជានំ សល្លក្ខេន្តេន អធិដ្ឋាតព្ពមេវ។ តត្ថាបិ ចីវរស្ស

ឋបិតការសល្លក្ខណមេវ បមាណំ។ ន ហិ សក្កា និច្ចស្ស ហំនំ សល្លក្ខតុំ,
ឯកស្មី វិហារេ ឋបេត្វា តតោ អញ្ញស្មី ឋបិតន្តិ អធិដ្ឋាតុំ ន វដ្តតិ។ កេចិ បន
‘តថាបិ អធិដ្ឋិតេ ន ទោសោ’តិ វទន្តិ, តំ អដ្ឋកថាយ ន សមេតិ, វីមសិតព្ភ”ន្តិ
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៤៦៩) វុត្ថំ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.៤៦៩) បន
“សាមន្តវិហារោ នាម យត្ថ តទហោវ គន្ធា និវត្តតុំ សក្កា។ សាមន្តវិហារេតិ
ឥទំ ទេសនាសីសមត្ថំ, តស្មា ឋបិតដ្ឋានំ សល្លក្ខត្វា ទូរេ ឋិតម្បិ អធិដ្ឋាតព្ភន្តិ
វទន្តិ។ ឋបិតដ្ឋានំ សល្លក្ខត្វាតិ ច ឥទំ ឋបិតដ្ឋានសល្លក្ខណំ អនុច្ឆិកន្តិ
កត្វា វុត្ថំ, ចីវរសល្លក្ខណមេវេត្ថ បមាណា”ន្តិ វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយញ្ច (វជិរ. ដ.
ចារាជិក ៤៦៩) “សង្ឃាជិ ឧត្តរាសន្តោ អន្តរាសកន្តិ អធិដ្ឋិតានិ ធិដ្ឋិតានំ
សមាទមេវ នាមំ។ ‘អយំ សង្ឃាជិ’តិ អាទិសុ អនធិដ្ឋិតា វុត្តា។ ‘តិចីវរេន
វិប្បវសេយ្យា’តិ ឯត្ថ អធិដ្ឋិតា វុត្តា។ សាមន្តវិហារេតិ គោចរតាមតោ
វិហារេតិ ធម្មសិរត្តោរោ។ ទូរតរេបិ លព្ភតោវាតិ អាចរិយា។ អនុគណ្ឌិបទេបិ
‘សាមន្តវិហារេតិ ទេសនាសីសមត្ថំ, តស្មា ឋបិតដ្ឋានំ សល្លក្ខត្វា ទូរេ ឋិតម្បិ
អធិដ្ឋាតព្ភន្តិ វុត្ថំ។ សាមន្តវិហារោ នាម យត្ថ តទហោវ គន្ធា និវត្តតុំ សក្កា។
វត្តិវិប្បវាសំ វក្ខន្តេន តតោ ទូរេ ឋិតំ អធិដ្ឋាតុំ ន វដ្តតិ, ឯវំ កិរ
មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តន្តិ។ កេចិ ‘ចីវរវសេ ឋបិតំ អញ្ញោ បរិវត្តត្វា នាគនន្តេ
ឋបេតិ, តំ អជាទិត្វា អធិដ្ឋហន្តស្សបិ វុហតិ ចីវរស្ស សល្លក្ខិតត្តា’តិ វទន្តិ”តិ,
តស្មា អាចរិយានំ មតភេទំ សំសន្និត្វា គហេតព្ភំ។

អធិដ្ឋហិត្វា ឋបិតវត្តហិតិ បរិក្ខារចោឡនាមេន អធិដ្ឋហិត្វា
ឋបិតវត្តហិ។ តេនេវ “ឥមំ បច្ចុទ្ធកមី”តិ បរិក្ខារចោឡស្ស បច្ចុទ្ធាវំ ទស្សេតិ,
ឯតេន ច តេចីវរិកធុតង្គំ បរិហារន្តេន បំសុក្ខលាទិវសេន លទ្ធិវុត្ថំ
ទសាហព្ភន្តេវ កត្វា វជិត្វា ចារុបិតុមសក្កោន្តេន បរិក្ខារចោឡវសេន
អធិដ្ឋហិត្វាវ ទសាហមតិក្កមាបេតព្ភំ, ឥតរថា និស្សគ្គិយំ ហោតីតិ ទស្សេតិ,

តេជោ “រដ្ឋតកាលតោ បន បដ្ឋាយ និក្ខិបិតំ ន វដ្តតិ, ធុតង្គហោរោ នាម
ហោតិ” តិ វិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.២៥) វុត្ថំ។ បុន អធិដ្ឋាតព្វានីតិ ឥនព្វា
សង្ឃាជិអាទិតិចីវរនាមេន អធិដ្ឋហិត្វា បរិភុញ្ញិតុកាមស្ស វសេន វុត្ថំ, ឥតរស្ស
បន បុរិមាធិដ្ឋានមេវ អលន្តិ វេទិតព្ពំ។ បុន អធិដ្ឋាតព្វន្តិ ឥមិនា កប្បពិន្ទុបិ
នាតព្វន្តិ ធនេស្សតិ។ អធិដ្ឋានកិច្ចំ នត្ថិតិ ឥមិនា កប្បពិន្ទុនាទកិច្ចម្យំ នត្ថិតិ
ធនេស្សតិ, មហន្តតរមេវាតិអាទិ សព្វាធិដ្ឋានសាធារណាលក្ខណំ។ តត្ថ បុន
អធិដ្ឋាតព្វន្តិ អនធិដ្ឋិតចីវរស្ស ឯកទេសភូតត្តា អនធិដ្ឋិតព្វោ, អធិដ្ឋិតស្ស
អប្បការវេន ឯកទេសភូតំ អធិដ្ឋិតសង្ខមេវ គច្ឆតិ, តថា អធិដ្ឋិតព្វោ,
អនធិដ្ឋិតស្ស ឯកទេសភូតំ អនធិដ្ឋិតសង្ខំ គច្ឆតិ លក្ខណំ។ ន កេវលព្វោត្ថ
ទុតិយបដ្ឋមេវ, អថ ខោ តតិយបដ្ឋាទិកម្យំ។ យថាហ “អនុជាធាមិ
ភិក្ខុវេ... បេ... ឧត្តរដានំ ទុស្សានំ ចតុគ្គណំ សង្ឃាជី... បេ... បំសុក្ខលេ
យាវទត្ថ” ត្ថិ (មហាវ. ៣២៨)។

មុជ្ជិបញ្ចកាទិតិចីវរប្បមាណយុត្ថំ សន្ធាយ “តិចីវំ បនា” តិ អាទិ វុត្ថំ។
បរិក្ខារចោឡំ អធិដ្ឋាតុត្ថិ បរិក្ខារចោឡំ កត្វា អធិដ្ឋាតុំ។ អវសេសាភិក្ខុតិ
វត្តមានកាលេ និសិទ្ធាភិក្ខុ។ តស្មា វដ្តតិ យថា “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តិចីវំ
អធិដ្ឋាតុំ, ន វិកប្បេតុ” ត្ថិ (មហាវ. ៣៥៨) វុត្ថំ, ឯ បរិក្ខារចោឡម្យំ វុត្ថំ, ន ចស្ស
ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទោ វុត្តោ, ន ច សង្ខាបរិច្ឆេទោ, តស្មា តីណិបិ ចីវរានិ បច្ចុទ្ធវិទ្ធា
ឥមានិ ចីវរានិ បរិក្ខារចោឡានិ អធិដ្ឋហិត្វា បរិភុញ្ញិតុំ វដ្តតិ អត្ថោ។
និធានមុខមេតន្តិ ឯតំ បរិក្ខារចោឡានិ ធានមុខំ បឋមមុខំ,
អតិរេកចីវរដ្ឋបនការណ្ឌន្តិ អត្ថោ។ កចំ ព្យាយាមតិ បេ, តេន ខោ បន
សមយេន ភិក្ខុនំ បរិបុណ្ណំ ហោតិ តិចីវំ, អត្ថោ ច ហោតិ បរិស្សាវនេហិបិ
ថវិកាហិបិ។ ឯតស្មី វត្ថុស្មី “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បរិក្ខារចោឡក” ត្ថិ
អនុញ្ញាតត្តា ភិក្ខុនព្វា ឯកមេវ បរិស្សាវនំ, ថវិកា វា វដ្តតិ, ន ទ្វេ វា តីណិ វា តិ

បដិក្ខេបការតោវិកប្បនុបគបដ្ឋមប្បមាណានិ, អតិវេកប្បមាណានិ វា
បរិស្សាវនាទិនិ បរិក្ខារានិ កប្បន្តិតិ សិទ្ធិ។ បឋមំ តិច្ឆវរាទិដ្ឋានេន អធិដ្ឋាតព្ថំ,
បុន បរិហារិតុំ អសក្កោន្តេន បច្ចុទ្ធវិទ្យា បរិក្ខារចោឡំ អធិដ្ឋាតព្ថំ, ន ត្រូវ
អាទិតោវ ឥទំ វុត្ថំ។ ពទ្ធសីមាយ អវិប្បវាសសីមាសម្មតិសម្ពុតតោ
ច្ឆវវិប្បវាសេ នេវត្ថិ នោសោតិ ន តត្ថ ធុប្បវិហារោតិ អាហា “អពទ្ធសីមាយ
ធុប្បវិហារ” ត្ថិ។

២៥. អតិវត្ថុប្បមាណាយ ធនេនកំ ចាចិត្តិយន្តិ អាហា
“អនតិវត្ថុប្បមាណា” តិ។ តតោ បរំ បច្ចុទ្ធវិទ្យាវិកប្បេតព្ពាតិ
វស្សិកមាសតោ បរំ អធិដ្ឋានំ បច្ចុទ្ធវិទ្យាវិកប្បេតព្ពា, ឥមិនា ចតុន្តំ
វស្សិកមាសានំ ឧបរិ អធិដ្ឋានំ តិដ្ឋតីតិ វិញ្ញាយតិ, អសតោ បច្ចុទ្ធភយោគា,
យព្ពា មាតិកាជ្ជកថាយំ (កដ្ឋា. អដ្ឋ. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា) “វស្សិកសាដិកា
វស្សានមាសាតិក្កមេនាបិ កណ្ណបដិច្ឆាទិ អាពាធរូបសមេនាបិ អធិដ្ឋានំ
វិជហតី” តិ វុត្ថំ, តំ សមន្តចាសាទិកាយំ នត្ថិ, បរិវារជ្ជកថាយព្ពា “អត្ថាបត្តិ
ហោមន្តេ អាបជ្ជតិ, នោ គិម្ហេ” តិ ឯត្ថ ន តំ វុត្ថំ, កត្តិកបុណ្ណាមាសិយា បដ្ឋិមេ
ចាជិបទទិវសេ វិកប្បេតព្ពា ឋបិតំ វស្សិកសាដិកំ និវាសេន្តោ ហោមន្តេ
អាបជ្ជតិ។ កុរុន្តិយំ បន “កត្តិកបុណ្ណាមទិវសេ អបច្ចុទ្ធវិទ្យា ហោមន្តេ
អាបជ្ជតី” តិ វុត្ថំ, តម្បិ សុវុត្ថំ។ “ចាតុមាសំ អធិដ្ឋាតុំ, តតោ បរំ វិកប្បេតុ” ត្ថិ ហិ
វុត្ថំ។ តត្ថ មហាអជ្ជកថាយំ និវាសនបច្ចយា ធុក្កជំ វុត្ថំ, កុរុន្តជ្ជកថាយំ បន
អបច្ចុទ្ធវាបច្ចយា, តស្មា កុរុន្តិយំ វុត្ថនយេនបិ វស្សិកសាដិកា
វស្សានាតិក្កមេនិ អធិដ្ឋានំ នវិជហតីតិ បញ្ញាយតិ។ អធិដ្ឋានវិជហនេសុ ច
វស្សានមាសអាពាធានំ វិគមេវិជហនំ មាតិកាជ្ជកថាយម្បិ ន ឧទ្ធពំ, តស្មា
សមន្តចាសាទិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៦៩) អាគតនយេន យាវ បច្ចុទ្ធភា អធិដ្ឋានំ
តិដ្ឋតីតិ គហេតព្ថំ។

នហានត្ថាយ អនុញ្ញាតត្ថា “វណ្ណភេទមត្តរត្ថាបិ ចេសាវដ្ឋតិ” តិ វុត្ថំ។ ទ្វេ
បននវដ្ឋតិ ឥមិនា សង្ឃាជិអាជិសុបិ ទុតិយអធិដ្ឋានំ ន រុហតិ, តំ
អតិរេកចីវរំ ហោតិ តិ ទស្សេតិ។ មហាបច្ឆរិយំ ចីវរវសេន បរិភោគកិច្ចស្ស
អភារំ សន្ធាយ “អនាបត្ថិ” តិ វុត្ថា សេនាសនបរិភោគត្ថាយ ទិន្នបច្ឆត្ថរណោ
វិយ។ យំ បន “បច្ឆត្ថរណាម្បិ អធិដ្ឋាតព្ភ” តិ វុត្ថំ, តំ សេនាសនត្ថាយវាតិ
និយមិតំ ន ហោតិ នវសុ ចីវរវសុ គហិតត្ថា, តស្មា អត្ថនោ នាមេន អធិដ្ឋហិត្វា
និទហិត្វា បរិក្ខារចោឡំ វិយ យថា តថា វិនិយុដ្ឋិតមេវាតិ គហេតព្ភំ,
ចាវារោកោជវាតិ ឥមេសម្បិ បច្ឆត្ថរណាទិនា លោកេបិ វោហរណាតោ
សេនាសនបរិក្ខារត្ថាយ ទិន្នបច្ឆត្ថរណាតោ វិសុំ គហណំ កតំ។ សចេ
អវសានេ អបរាវស្សិកសាជិកា ឧប្បន្នា ហោតិ, បុរិមវស្សិកសាជិកំ បច្ឆទ្ធវិទ្ធា
វិកល្យត្វា អធិដ្ឋាតព្ភាតិ វទន្តិ។

និសីទនម្ហិ បមាណយុត្តន្តិ “ជីយតោ សុគតវិទត្តិយា ទ្វេវិទត្តិយោ,
វិត្តារតោ ជិយឡំ, ទសាវិទត្តិ” តិ ឥមិនា បមាណោន យុត្តំ, តំ បន
មជ្ឈិមបុរិសហត្ថសម្ពាទេន វឡកីហាត្ថេន ជីយតោ តិហត្ថំ ហោតិ, វិត្តារតោ
នឡដ្ឋុលាធិកទ្ធិហត្ថំ, ទសាវិទត្តាធិកហត្ថំ, ឥនានិ មនុស្សានំ បកតិហាត្ថេន
ជីយតោវិទត្តាធិកចតុហត្ថំ ហោតិ, វិត្តារតោ នវដ្ឋុលាធិកតិហត្ថំ, ទសា
នឡដ្ឋុលាធិកទ្ធិហត្ថា, តតោ ឡំ វដ្ឋតិ, ន អធិកំ “តំ អតិក្កាមយតោ នេននកំ
ចាចិត្តិយ” តិ (ចាចិ. ៥៣៣) វុត្ថត្ថា។ កណ្ណបដិច្ឆាទិយា បមាណិកាតិ “ជីយតោ
ចតស្សោវិទត្តិយោ សុគតវិទត្តិយា, តិរិយំ ទ្វេវិទត្តិយោ” តិ (ចាចិ. ៥៣៨)
វុត្ថត្ថា ឯវំ វុត្ថប្បមាណយុត្តា, សា បន វឡកីហាត្ថេន ជីយតោ នហត្ថា ហោតិ,
វិត្តារតោ តិហត្ថា, ឥនានិ បកតិហាត្ថេន បន ជីយតោ នវហត្ថា ហោតិ,
តិរិយតោវិទត្តាធិកចតុហត្ថាតិ វេទិតព្ភា។ វិកប្បន្ទបគបដ្ឋិមចីវរប្បមាណំ
បរិក្ខារចោឡន្តិ ឯតុ បន វិកប្បន្ទបគបដ្ឋិមចីវរប្បមាណំ នាម សុគតផ្កុលេន

ដីយតោ អដ្ឋង្គុលំ ហោតិ, តិរិយតោ ចតុរង្គុលំ, វង្សកីហត្ថេន ដីយតោ
ឯកហត្ថំ ហោតិ, តិរិយតោ វិទត្តិប្បមាណំ, ឥនាទិ បកតិហត្ថេន បន ដីយតោ
វិទត្តាធិកហត្ថំ ហោតិ, តិរិយតោ ធម្មង្គុលាធិកវិទត្តិប្បមាណំ។ តេនាហ
“តស្ស បមាណ” ជ្ជិអាទិ។

ភេសជ្ជត្ថាយាតិអាទីសុ អត្តនោ សន្តកការតោ មោចេត្វា ឋបិតំ សន្ធាយ
“អនិជ្ជិតេបិ នត្តិ អាបត្តិ” តិ វុត្ថំ, “ឥទំ ភេសជ្ជត្ថាយ, ឥទំ មាតុយា” តិ វិភជិត្វា
សកសន្តកការតោ មោចេត្វា ឋបេន្តេន អនិជ្ជានកិច្ចំ នត្តិតិ អនិប្បាយោ។
“ឥមិនា ភេសជ្ជំ ចេតាបេស្សមិ, ឥទំ មាតុយា ទស្សមិ” តិ ឋបេន្តេន បន
អនិជ្ជាតព្ពមេវាតិ វទន្តិ។ សេនាសនបរិក្ខារត្ថាយ ទិន្នបច្ចត្ថរណោតិ ឯត្ថ
អនិវាសេត្វា អចារុបិត្វា កេវលំ មញ្ចប័បេសុយេវ អត្តវិត្វា បរិភុត្តិយមាណំ
បច្ចត្ថរណំ អត្តនោ សន្តកម្មិ អនិជ្ជាតុំ វដ្ដតិ វទន្តិ, ហេជ្ជា បន
បច្ចត្ថរណម្មិ អនិជ្ជាតព្ពមេវាតិ អវិសេសេន វុត្តត្ថា អត្តនោ សន្តកំ
អនិជ្ជាតព្ពមេវាតិ អម្ពាភំ ខន្តិ, វីមសិត្វា គហេតព្ពំ។ តន្តេ ឋិតំយេវ អនិជ្ជាតព្ពន្ធិ
ឯត្ថ បច្ឆា វីតជ្ជាណំ អនិជ្ជិតមេវ ហោតិ, បុន អនិជ្ជានកិច្ចំ នត្តិ។ សចេ បន
បរិច្ឆេទំ ទស្សេត្វា អន្តរន្តរា វីតំ ហោតិ, បុន អនិជ្ជាតព្ពន្ធិ វទន្តិ។ ឯសេវ នយោតិ
វិកប្បន្ទបគប្បមាណាមត្តេ វីតេ តន្តេ ឋិតំយេវ អនិជ្ជាតព្ពន្ធិ អត្តោ។

៤៦. “ហីនាយាវត្តនេនាតិ ‘សិក្ខុំ អប្បច្ចក្ខាយ គិហិការ្យបគមនេនា’ តិ
តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ, តំ យុត្តំ អញ្ញាស្ស ទានេវិយ ចីវរេ និរាលយភារេនេវ
បរិច្ចត្តត្ថា។ កេចិ បន ‘ហីនាយាវត្តនេនាតិ ភិក្ខុនិយា គិហិការ្យបគមនេនេវាតិ
ឯតមត្តំ គហេត្វា ភិក្ខុ បន វិព្ពមន្តោបិ យាវ សិក្ខុំ ន បច្ចក្ខាតិ, តាវ
ភិក្ខុយេវាតិ អនិជ្ជាណំ នវិជហតី’ តិ វទន្តិ, តំ ន គហេតព្ពំ ‘ភិក្ខុនិយា
ហីនាយាវត្តនេនា’ តិ វិសេសេត្វា អវុត្តត្ថា។ ភិក្ខុនិយា ហិ គិហិការ្យបគមនេន

អធិដ្ឋានវិជហានំវិសុំ វុត្តត្ថំ នត្ថិ តស្ស វិព្ពមនេនេវ អស្សមណីការតោ។
សិក្ខាបច្ឆក្ខានេនាតិ បន ឥទំ សចេ ភិក្ខុលិដ្ឋេ បិតោវ សិក្ខំ បច្ឆក្ខាតិ, តស្ស
កាយលក្ខម្បិ ជីវរំ អធិដ្ឋានំវិជហាតីតិ ទស្សនត្ថំ វុត្ត"ន្តិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដ. ២.៤៦៩) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៤៦៩) បន
“ហីនាយាវត្តនេនាតិ ឥទំ អន្តិមវត្ថុំ អដ្ឋាបដ្ឋិត្វា ភិក្ខុបដិញ្ញាយ បិតស្ស ចេវ
តិតិយបក្កន្តស្ស ច ភិក្ខុនិយា ច ភិក្ខុនិភាវេ និវេបក្ខតាយ
គិហាលិដ្ឋតិតិយលិដ្ឋគ្គហណំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សិក្ខំ អប្បច្ឆក្ខាយ
គិហិការូបគមនំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ កេចិ វទន្តិ, តំ ន យុត្តំ, តទាបិ តស្ស
ឧបសម្បន្នត្វា ជីវរស្ស ច តស្ស សន្តកត្វា វិជហានតោ”តិ វុត្តំ, ឥតិ ឥមាធិ ទ្វេ
វចនានិ អញ្ញមញ្ញវិវុទ្ធានិ ហុត្វា ទិស្សន្តិ។

អដ្ឋកថាយំ បន “ហីនាយាវត្តនេន សិក្ខាបច្ឆក្ខានេនា”តិ (ចារា. អដ្ឋ.
២.៤៦៩) វិសុំ វុត្តត្វា ហីនាយាវត្តនេន សតិ សិក្ខំ អប្បច្ឆក្ខន្តេបិ ជីវរំ អធិដ្ឋានំ
វិជហាតិ, សិក្ខំ បច្ឆក្ខន្តេ សតិ ហីនាយ អនាវត្តនេបីតិ អធិប្បាយោ ទិស្សតិ,
តស្មា សិក្ខំ អប្បច្ឆក្ខាយ កេវលំ គិហិការំ ឧបគច្ឆន្តស្ស កិញ្ញាបិ ភិក្ខុភាវោ
អត្ថិ, ជីវរស្ស ច តស្ស សន្តកត្វា វិជហានំ, តថាបិ “ហីនាយាវត្តនេនា”តិ វុត្តត្វា
គិហិការូបគមនេនេវ អធិដ្ឋានំវិជហានំ សិយា យថា តំ លិដ្ឋបរិវត្តនេន។
គិហិការំ អនុបគន្ធា ច កេវលំ សិក្ខាបច្ឆក្ខានំ ករោន្តស្ស កិញ្ញាបិ ភិក្ខុលិដ្ឋំ
អត្ថិ, ជីវរស្ស ច តស្ស សន្តកត្វា វិជហានំ, តថាបិ “សិក្ខាបច្ឆក្ខានេនា”តិ
វុត្តត្វា សិក្ខាបច្ឆក្ខានេនេវ អធិដ្ឋានំវិជហានំ សិយា យថា តំ បច្ឆន្តរណោ, តស្មា
ភិក្ខុ វា ហោតុ ភិក្ខុនី វា, ហីនាយាវត្តិស្សាមីតិ ចិត្តេន គិហាលិដ្ឋគ្គហណេន ជីវរំ
អធិដ្ឋានំវិជហាតិ។ សិក្ខាបច្ឆក្ខានេន បន ភិក្ខុស្សេវ ជីវរំ ភិក្ខុនិយា
សិក្ខាបច្ឆក្ខានាភាវាតិ អយមម្ហាកំ ខន្តិ។

អង្គមវត្តអង្គបន្ទុកតិរិយបក្កន្តកាន់ បន ជីវស្ស អង្គជ្ជានវិជហនំ
អង្គកថាយំ អនាគតត្ថា តេសញ្ច ហិរណយាវត្ថានវេហារាភាវាវិចារេតព្ភំ។

កនិជ្ជន្តលិទ្ធិសេនាតិ ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទំ ទស្សតិ។ ឡោតោ បរតោតិ ឯត្ថ ច
“ឡោតោ ជិទ្ធិ អង្គជ្ជានំ ភិទ្ធិតិ, បរតោ ទ ភិទ្ធិតិ” តិ វុត្ថំ។ កបំ ឡោតោ ភាវា
វេទិតញ្ចោតិ? យថា នទិបរិច្ឆេទំ បទេសេ មនុស្សានំ វសនទិសាភាគេ តិវំ ឡោតោ
នាម ហោតិ, ឥតវទិសាភាគេ តិវំ ចារិមំ នាម, តថា ភិក្ខុនំ
និវាសនចារុបនជ្ជានភូតំ ជីវស្ស មជ្ឈជ្ជានំ យថាវុត្ថវិទិត្តិអាទិប្បមាណាស្ស
បទេសស្ស ឡោតោ នាម, ជីវស្ស យន្តជ្ជានំ បរំ នាម, ឥតិ លោកតោ វា យថា ច
ឡោតោ ភោគំ បរតោ អន្តំ កត្វា ជីវំ បេតព្ភន្តិ វុត្ថុ ភិក្ខុនោ អភិមុខជ្ជានំ ឡោតោ
នាម, ឥតវជ្ជានំ បរំ នាម, ឯវំ ភិក្ខុនំ និវាសនចារុបនជ្ជានំ ឡោតោ នាម, ឥតវំ បរំ
នាម។ ឯវំ សាសនតោ វា ឡោតោ ភាវា វេទិតញ្ចោ។ តេនេវ យោ បន ទុព្ភលជ្ជានេ
បឋមំ អគ្គឡំ ទត្វា បច្ឆា ទុព្ភលជ្ជានំ ជិទ្ធិត្វា អបនេតិ, អង្គជ្ជានំ ទ ភិទ្ធិតិ។
មណ្ឌលបរិវត្តនេបិ ឯសេវ នយោតិ សកលស្មី ជីវេ
អង្គជ្ជានភិទ្ធិនាភិទ្ធិនភាវោ ទស្សិតោ។ តេន វុត្ថំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ.
១.៤៦៩) “ឯស នយោតិ ឥមីនា បមាណយុត្តេសុ យត្ថ កត្តចិ ជិទ្ធិ អង្គជ្ជានំ
វិជហតិ តិអាទិអត្ថំ សង្កណ្ឌាតិ” តិ។

ខុទ្ទកំ ជីវន្តិ មុដ្ឋិបញ្ចកាទិភេទប្បមាណតោ អនូនមេវ ខុទ្ទកជីវំ។ មហន្តំ
វា ខុទ្ទកំ ករោតិ ឯត្ថ តិណ្ណំ ជីវរាទំ ចត្វសុ បស្សេសុ យស្មី បទេសេ ជិទ្ធិ
អង្គជ្ជានំ នវិជហតិ, តស្មី បទេសេ សមន្តតោ ជិទ្ធិត្វា ខុទ្ទកំ ករោត្តស្ស អង្គជ្ជានំ
នវិជហតិ តិ អង្គប្បយោ។ វិមតិវិនោទនិយំ បន វុត្ថំ “មហន្តំ វា ខុទ្ទកំ វា
ករោតិ ឯត្ថ អតិមហន្តំ ជីវំ មុដ្ឋិបញ្ចកាទិបច្ឆិមប្បមាណយុត្ថំ កត្វា
សមន្តតោ ជិទ្ធិនេនបិ វិច្ឆិទ្ធិនកាលេ ជិទ្ធិមាទជ្ជានំ ជិទ្ធិសង្ខំ ន កច្ឆតិ, អង្គជ្ជានំ ន

វិជហតិ ឯវាតិ សិដ្ឋតិ, ‘យដេត្វា ជិន្នតិ ន ភិដ្ឋតិ’តិ វចនេន ច សមេតិ។
បរិក្ខារចោឡំ បនវិកប្បន្ទបគបច្ឆិមប្បមាណាតោ ឡនំ កត្វា ជិន្នំ អធិដ្ឋានំ
វិជហតិ អធិដ្ឋានស្ស អនិស្សយត្តា, តានិ បុន ពាទ្ធានិ យជិតានិ បុន
អធិដ្ឋាតត្ថមេវាតិ វេទិតត្ថំ។ កេចិ បន ‘វស្សិកសាជិកជីវេ ទិដ្ឋា ជិន្នេ យទិបិ
ឯកេកំ ខណ្ឌំ បច្ឆិមប្បមាណំ ហោតិ, ឯកស្មីយេវ ខណ្ឌោ អធិដ្ឋានំ តិដ្ឋតិ, ន
ឥតវស្សី, ទ្វេ បន ន វដ្ឋតិ’តិ វុត្តត្តា និសីទនកណ្ឌបជិច្ឆាទីសុបិ ឯសេវ នយោតិ
វទន្តិ”តិ។

៤៧. សម្មទេ បរត្តា សម្មទាតិ បច្ចត្តវចនំ, តញ្ចាវិកប្បនាវិសេសនំ, តស្មា
“សម្មទេ”តិ ភុម្មត្ថេ និស្សក្កវចនំ កត្វាបិ អត្ថំ វទន្តិ, អភិមុខេតិ អត្ថោ។ អថ វា
សម្មទេន អត្ថនោ វាចាយ ឯវិកប្បនា សម្មទាវិកប្បនា។ បរម្មទេន វិកប្បនា
បរម្មទាវិកប្បនាតិ ករណត្ថេនបិ អត្ថោ ទដ្ឋញ្ញោ។ អយមេវ ចាឡិយា សមេតិ។
សន្និហិតាសន្និហិតការវន្តិ អាសន្នទូរការំ។ ឯត្តាវតា និដេតុំ វដ្ឋតិ ឯត្តកេនេវ
វិកប្បនាកិច្ចស្ស និដ្ឋិតត្តា អតិរេកជីវំ ន ហោតិ ទសាហាតិក្កមេ
និស្សគ្គិយំ ន ជនេតិ អធិប្បាយោ។ បរិភុញ្ញតុ... បេ... ន វដ្ឋតិ សយំ
អបច្ចទ្ធារណាបរិភុញ្ញនេ ចាទិត្តិយំ, អធិដ្ឋហនេ បរេសំ វិស្សជ្ជនេ ច ទុក្ខជញ្ច
សន្ធាយ វុត្តំ។ បរិភោគាទយោបិ វដ្ឋតិ បរិភោគវិស្សជ្ជនអធិដ្ឋានានិ វដ្ឋតិ។
អបិ-សទ្ទេន និដេតុម្បិ វដ្ឋតិ អត្ថោ។ ឯតេន បច្ចទ្ធារេបិ កតេ ជីវំ
អធិដ្ឋាតុកាមេន វិកប្បិតជីវមេវ ហោតិ, ន អតិរេកជីវំ, តំ បន
តិជីវរាទិនាមេន អធិដ្ឋាតុកាមេន អធិដ្ឋហិតត្ថំ, ឥតវេន វិកប្បិតជីវមេវ
កត្វា បរិភុញ្ញិតត្ថន្តិ ទស្សេតិ។

កេចិ បន “យំ វិកប្បិតជីវំ, តំ យាវ បរិភោគកាលា អបច្ចទ្ធារេបត្វា
និទហេតត្ថំ, បរិភោគកាលេ បន សម្មត្ថេ បច្ចទ្ធារេបត្វា អធិដ្ឋហិតា

បរិភូត្តាតត្ថំ។ យទិ ហិ តតោ បុព្វេបិ បច្ឆន្តរាបេយ្យ, បច្ឆន្តារេនេវ វិកប្បនាយ
វិភតត្តា អតិរេកជីវំ នាម ហោតិ, ធនាហោតិក្កមេ បត្តេវ និស្សគ្គិយំ, តស្មា
យំ អបរិភូត្តា ឋបេតត្ថំ, តនេវ វិកប្បតត្ថំ។ បច្ឆន្តារេ ច កតេ
អន្តោធនាហោយេវ អធិជ្ជាតត្ថំ។ យញ្ច អជ្ជកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៦៩) ‘តតោ
បរំ បរិភោគាទិ វដ្តតិ’ តិ អាទិ វុត្តំ, តំ ចាឡិយា វិវុដ្ឋតិ” តិ វទន្តិ, តំ តេសំ
មតិមត្តមេវ។ ចាឡិយញ្ច “អន្តោធនាហំ អធិជ្ជតិ វិកប្បតិ” តិ (ចារា. ៤៦៩) ច
“សាមំ ជីវំ វិកប្បត្វា អបច្ឆន្តារណំ បរិភូញេយ្យ ចាទិត្តិយ” តិ (ចា. ៣៧៣)
ច “អនាបត្តិ សោ វា ទេតិ, តស្ស វា វិស្សាសន្តោ បរិភូត្តតិ” តិ (ចា. ៣៧៦) ច
សាមញ្ញតោ វុត្តត្តា, អជ្ជកថាយញ្ច (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៦៩) “ឥមំ ជីវំ វា វិកប្បនំ វា
បច្ឆន្តរាមី” តិ អាទិនា បច្ឆន្តារំ អទស្សេត្វា “មយ្ហំ សន្តកំ បរិភូញ វា វិស្សន្តេហិ វា
យថាបច្ឆយំ ករោហី” តិ ឯវំ អត្តនោ សន្តកត្តំ អមោចត្វាវ បរិភោគាទិវសេន
បច្ឆន្តារស្ស វុត្តត្តា, “តតោ បភុតិ បរិភោគាទយោបិ វដ្តន្តិ” តិ អធិជ្ជានំ វិនាបិ
វិសុំ បរិភោគស្ស និធានស្ស ច វុត្តត្តា វិកប្បនាទន្តរមេវ បច្ឆន្តរាបេត្វា
អនធិជ្ជហិត្វា ឯវ ច តិ ជីវរាហិតំ វិកប្បនារហំ ជីវំ បរិភូត្តតុញ្ច និទហិតុញ្ច
ឥទំ ចាដក្កំ វិនយកម្មន្តិ ខាយតិ។ អបិ ច ពហុនំ បត្តានំ វិកប្បតុំ បច្ឆន្តេតុញ្ច
វុត្តត្តា បច្ឆន្តារេ តេសំ អតិរេកបត្តតា ធស្សិតាតិ សិដ្ឋតិ តេសុ ឯកស្សេវ
អធិជ្ជាតត្ថតោ, តស្មា អជ្ជកថាយំ អាគតនយេនេវ គហោតត្ថំ។

មិត្តោតិ ទន្ធមិត្តោ។ សន្និដ្ឋាតិ ទិដ្ឋមិត្តោ, ន ទន្ធមិត្តោ។ បញ្ញត្តិកោវិនោ
នហោតិ ឯវំ វិកប្បតេ អនន្តរមេវ ឯវំ បច្ឆន្តរិតត្ថន្តិ វិនយកម្មំ ន ជាតាតិ។
តេនាហ “ន ជាតាតិ បច្ឆន្តរិតុ” តិ។ ឥមនាបិ ចេតំ វេទិតត្ថំ
“វិកប្បនាសមនន្តរមេវ បច្ឆន្តារោ កាតញ្ចោ” តិ។ វិកប្បតិ វិកប្បនា នាមេសា
វដ្តតិ តិ អធិជ្ជតិ អធិជ្ជានំ វិយាតិ អធិប្បាយោ។

២៨. ឯវំ ចីវរេ អធិជ្ជានវិកប្បនាមយំ ទស្សន្តា ឥនានិ បត្តេ
អធិជ្ជានវិកប្បនាមយំ ទស្សន្តោ “បត្តេ បនា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ បតតិ
បិណ្ឌាចារតោ ឯត្តាតិ បត្តោ, ជិនសាសនភារោ ភិក្ខុភាវជនវិសេសោ។ វុត្តញ្ញោ
“បត្តំ បក្ខេ ទលេ បត្តោ, ភាវជនេ សោ គតេ តិសូ” តិ, តស្មី បត្តេ។ បនាតិ
បក្ខន្តវត្តេ និចារតោ។ នយោតិ អធិជ្ជានវិកប្បនាមយោ។ ចីវរេ
វុត្តអធិជ្ជានវិកប្បនាមយតោ អញ្ញាភូតោ អយំ វគ្គមាណោ បត្តេ
អធិជ្ជានវិកប្បនាមយោ វេទិតញ្ញោតិ យោជនា។ បត្តំ អធិជ្ជហន្តេន
បមាណាយុត្តោវ អធិជ្ជាតញ្ញោ, ន អប្បមាណាយុត្តាតិ សម្ពុត្តោ។ តេន
បមាណាតោ ឧនាធិកេ បត្តេ អធិជ្ជានំ ន វហតិ, តស្មា តាទិសំ បត្តំ
ភាវជនបរិភោគេន បរិភូញ្ញាតញ្ញោ ទស្សន្តិ។ វគ្គតិ ហិ “ឯតេ ភាវជនបរិភោគេន
បរិភូញ្ញាតញ្ញោ, ន អធិជ្ជានុបកា ន វិកប្បនុបកា” តិ។

ទ្វេ មគធនាឡិយោតិ ឯត្ត មគធនាឡិ នាម យា មាគធិកាយ តុលាយ
អឡុតេរសបលបរិមិតំ ឧទកំ គណ្ហាតិ។ សីហឡដីបេ បកតិនាឡិតោ ឧទ្ធកា
ហោតិ, ទមិឡនាឡិតោ បន មហន្តា។ វុត្តញ្ញោតំ សមន្តចាសាទិកាយំ (ចារា.
អដ្ឋ. ២.៦០២) “មគធនាឡិ នាម អឡុតេរសបលា ហោតីតិ អន្ធកដ្ឋកថាយំ
វុត្តំ។ សីហឡដីបេ បកតិនាឡិ មហន្តា, ទមិឡនាឡិ ឧទ្ធកា,
មគធនាឡិបមាណាយុត្តា, តាយ មគធនាឡិយា ទិយឡនាឡិ ឯកា
សីហឡនាឡិ ហោតីតិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្ត” តិ។ អថ វា មគធនាឡិ នាម យា
បញ្ច កុឌុវានិ ឯកញ្ច មុដ្ឋិ ឯកាយ ច មុដ្ឋិយា តតិយភាគំ គណ្ហាតិ។ វុត្តញ្ញោតំ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.៥៩៨-៦០២) “មគធនាឡិ នាម ធមសតា នាឡិតិ
កេចិ។ ‘អដ្ឋបសតា’ តិ អបរេ។ តត្ថ បុរិមានំ មតេន តិបសតាយ នាឡិយា ទ្វេ
នាឡិយោ ឯកា មគធនាឡិ ហោតិ។ បច្ឆិមានំ ចតុបសតាយ នាឡិយា ទ្វេ
នាឡិយោ ឯកា មគធនាឡិ។ អាចរិយធម្មចាលត្ថេវេន បន បកតិយា

ចតុមុដ្ឋិកំ កុឌុវំ, ចតុកុឌុវំ នាឡិកំ, តាយ នាឡិយា សោឡិស នាឡិយោ
នោលំ, តំ បន មគធនាឡិយា ទ្វាទស នាឡិយោ ហោន្តិតិ វុត្តំ, តស្មា តេន
នយេន មគធនាឡិ នាម បញ្ច កុឌុវានិ ឯកញ្ច មុដ្ឋិ ឯកាយ មុដ្ឋិយា
តតិយភាគញ្ច គណ្ណាតីតិ វេទិតញ្ច"ន្តិ។ តត្ថ កុឌុវោតិ បសតោ។ វុត្តញ្ច
អភិធានប្បដិបិកាយំ -

“កុឌុវោ បសតោ ឯកោ;
បត្តោ តេ ចតុរោ សិយុំ;
អាឡិកោ ចតុរោ បត្តា;
នោលំ វា ចតុរាឡិក"ន្តិ។

អថ វា មគធនាឡិ នាម យា ចតុកុឌុវាយ នាឡិយា ចតស្សោ នាឡិយោ
គណ្ណាតិ។ វុត្តញ្ចោតំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៦០២) “ធម៌ឡនាឡិតិ
បុរាណកនាឡិ សន្ធាយ វុត្តំ។ សា ច ចតុមុដ្ឋិកេហិ កុឌុវេហិ អដ្ឋកុឌុវា, តាយ
នាឡិយា ទ្វេ នាឡិយោ មគធនាឡិ គណ្ណាតិ, បុរាណា បន សីហន្តនាឡិ
តិស្សោ នាឡិយោ គណ្ណាតីតិ វេទិត្ត, តេសំ មតេន មគធនាឡិ ឥទានិ
វុត្តមាធាយ ចតុកុឌុវាយ ធម៌ឡនាឡិយា ចតុនាឡិកា ហោតិ, តតោ
មគធនាឡិតោ ឧបឡញ្ច បុរាណធម៌ឡនាឡិសម្ពាតំ បត្តំ នាម ហោតិ, ឯតេន
ច ឱមកោ នាម បត្តោ បត្តោទនំ គណ្ណាតីតិ ចាឡិវចនំ សមេតិ។
លោកិយេហិបិ -

‘លោកិយំ មគធខោតិ, បត្តទ្វយមុទាហជំ;
លោកិយំ សោឡិសបលំ, មាគធំ ធិគុណំ មត'ន្តិ។ (វិ.វិ. ដ. ១.៦០២) -

ឯវំ លោកេ នាឡិយា មគធនាឡិ ធិគុណាតិ ធន្សតា។ ឯវំ កយ្ហមាទេ
ឌីមកបត្តស្ស ច យាបនមត្តោននកាហិកា ច សិទ្ធា ហោតិ។ ន ហិ សក្កា
អដ្ឋកុឡុតោ ឡោននកាហិកា បត្តេន អដ្ឋបីកតំ បិណ្ឌាចាតំ បរិយេសិត្វា
យាបេតុំ។ តេនេវ វុត្តំ វេរញ្ញកណ្ឌជ្ជកថាយំ ‘បត្តោ នាម នាឡិមត្តំ ហោតិ,
ឯកស្ស បុរិសស្ស អលំ យាបនាយា’តិ”។ វុត្តម្យិ ហេតំ ជាតកដ្ឋកថាយំ (ជា.
អដ្ឋ. ៥.២០.០៩២) “បត្តោននោ នាលមយំ ធុរិទ្ធ”ត្ថិ, “ឯកស្ស ធិន្នំ ធូន្នំ តិណ្ឌំ
បហោតី”តិ ច, តស្មា ឥធ វុត្តនយានុសារេន គហោតព្ពន្ធិ។ **អាឈោបស្ស**
អាឈោបស្ស អន្ទូបន្តិ ឌីននស្ស ចតុភាគមត្តំ។ វុត្តញ្ញោតំ មជ្ឈិមនិកាយេ
ព្រហ្មាយុសុត្តសំវណ្ណនាយំ (ម. និ. អដ្ឋ. ២.៣៨៧) “ព្យញ្ញនស្ស មត្តោ នាម
ឌីននចតុត្ថភាគោ”តិ។ **ឌីននគតិកានីតិ** ឌីននស្ស គតិ គតិ យេសំ តានិ
ឌីននគតិកានិ។ **គតីតិ** ច ឌីកាសោ ឌីននស្ស អន្តោបរិសនសីលត្តា ឌីននស្ស
ឌីកាសោយេវ តេសំ ឌីកាសោ ហោតិ, ន អញ្ញំ អត្តនោ ឌីកាសំ គវេសន្តីតិ
អត្តោ។ **ភាជនបរិភោគនាតិ** ឌុនកាហារណាធិនា ភាជនបរិភោគេន។

ឯវំ បមាណតោ អធិដ្ឋានូបគាវិកប្បនូបគបត្តំ ធន្សេត្វា ឥនានិ ចាកតោ
មូលតោ ច តំ ធន្សេតុំ “**បមាណាយុត្តានម្មី**”តិ អាធិមាហា។ តត្ថ អយោបត្តោ
បញ្ចហិ ចាកេហិ បត្តោតិ កម្មារបក្កំយេវ អនធិដ្ឋហិត្វា
សមណសារុប្បនីលវណ្ណាករណត្ថាយ បុនប្បនំ នាសម្ពាសេហិ បចិតតញ្ចោ,
អយោបត្តស្ស អតិកក្ខត្វត្ថា កម្មារចាកេន សទ្ធិ បញ្ចវារបក្កោយេវ
សមណសារុប្បនីលវណ្ណា ហោតិ។ **មត្តិកាបត្តោ ធ្វិហិ ចាកេហិ បក្កោតិ**
ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ តស្ស បន មុនុកត្តា កុម្ភការកចាកេន សទ្ធិ
ធ្វិវារបក្កាបិ សមណសារុប្បនីលវណ្ណា ហោតិ។ ឯវំ កតោយេវ ហិ បត្តោ
អធិដ្ឋានូបគាវិកប្បនូបគោ ច ហោតិ, នាកតោ។ តេន វត្ថុតិ “ចាកេ ច មូលេ
ច សុនិដ្ឋិតេយេវ អធិដ្ឋានូបគោ ហោតិ។ យោ អធិដ្ឋានូបគោ, ស្សេវ

វិកប្បនូបតោ”តិ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ៤៨)។ សោ ហត្ថំ អាគតោបិ អនាគតោបិ
អធិដ្ឋាតព្ពោវិកប្បតព្ពោតិ ឯតេន ទូរេ បិតម្បិ អធិដ្ឋាតុំវិកប្បតុញ្ចា លភតិ,
ឋបិតជ្ជានសល្លក្ខណមេវ បមាណន្តិ ទស្សេតិ។ ឥនានិ តមេវត្ថំវិត្តារេតុមាហា
“យទិ បី”តិអាទិ។ បី-សន្តោវិត្តារជោតកោ។ តត្ថ បទិត្វា ឋបេស្សរមីតិ
កាឡវណ្ណាទាកំ សន្ធាយ វុត្ថំ។

ឥនានិ បត្តាធិដ្ឋានំ ទស្សេតុមាហា “តត្ថ ទ្វេ បត្តស្ស អធិដ្ឋានា”តិអាទិ។ តត្ថ
សាមន្តវិហារេតិ ឥទំ ឧបលក្ខណាវសេន វុត្ថំ, តតោ ទូរេ បិតម្បិ
អធិដ្ឋាតព្ពមេវ។ ឋបិតជ្ជានំ សល្លក្ខត្វាតិ ឥទម្បិ ឧបចារមត្ថំ,
បត្តសល្លក្ខណមេវេត្ថ បមាណំ។

ឥនានិ អធិដ្ឋានវិជហានំ ទស្សេតុ “ឯវំ អប្បមត្តស្ស”ត្យាទិមាហា។ តត្ថ បត្ត
វា ធិទ្ធិំ ហោតិ តិ មុខវដ្តិតោ ហោជ្ជា ទុដ្ឋុលមត្តោកាសតោ បដ្ឋាយ យត្ថ កត្តិ
ធិទ្ធិំ ហោតិ។

សត្តន្ធិ ធម្មានន្តិ -

“សាលី វីហិ ច កុទ្ទេសោ;
តោធូមោ វរកោ យវោ;
កង្ក្ខតិ សត្ត ធម្មានន្តិ;
នីវារាទី តុ តត្ថិទា”តិ។ -

វុត្តានំ សត្តវិជានំ ធម្មានន្តំ។

៤៩. ឯវំ បត្តាធិដ្ឋានំ ទស្សេត្វា ឥនានិ បត្តវិកប្បនំ ទស្សេតុ “វិកប្បនេ
បនា”តិអាទិមាហា។ តំ បីវវិកប្បនេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

៥០. ឯវំវិកប្បនាឈំ ធស្សេត្វា ឥនាធិ បត្តេ ភិទ្ទេ កត្តព្ភវិធី ធស្សេតុមាហា
 “ឯវំ អធិជ្ជហិក្ខា”ឥនាធិ។ តត្ថ អបត្តោតិ ឥមិនា អធិជ្ជានិវេទនាឈំ ធស្សេតិ។
 បញ្ចពន្ធនេបិ បត្តេ អបរិបុណ្ណាចាកេ បត្តេ វិយ អធិជ្ជានំ ន រុហតិ។ “តិបុបដ្ឋេន
 វា”តិ វុត្តត្តា តម្កលោហាធិកប្បិយលោហេហិ អយោបត្តស្ស ធិទ្ធី ធានេតុ
 វុត្តតិ។ តេនេវ “លោហមណ្ឌលកេនា”តិ វុត្តំ។ សុទ្ធវិហិ...បេ... ន វុត្តតិ ឥតិ ឥនំ
 ឧណ្ហាកោជនេ បក្ខិកេត្ត វិលីយមាធនត្តា វុត្តំ។ ជាណិកំ ឈាបេត្វា
 ចាសាណាបុណ្ណេន ពន្ធតុំ វុត្តតិ តិ ចាសាណាបុណ្ណេន សទ្ធិ ជាណិកំ បចិក្ខា
 តថាបក្កេន ចាសាណាបុណ្ណេន ពន្ធតុំ វុត្តតិ។ អបរិកោគេនាតិ
 អយុត្តបរិកោគេន។ “អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ អាធារក”ន្តិ វុត្តត្តា មញ្ចប័យាធិសុ
 យត្ថ កត្តចិ អាធារកំ វេបេត្វា តត្ថ បត្តំ វេបេតុំ វុត្តតិ
 អាធារកជ្ជបនោកាសស្ស អនិយមិតត្តាតិ វុត្តន្តិ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

អធិជ្ជានិកប្បនិវិនិច្ឆយកថាលង្ការេ នាម

អដ្ឋមោ បរិច្ឆេទោ។

៩. ចីវរវិប្បវាសវិនិច្ឆយកថា

៥១. ឯវំ អធិជ្ជានិកប្បនិវិនិច្ឆយកថំ ធស្សេត្វា ឥនាធិ ចីវរេន
 វិនាវាសវិនិច្ឆយករណំ ធស្សេតុំ “ចីវរេនវិនាវាសោ”ត្យាធិមាហា។ តត្ថ
 ចីយតីតិ ចីវរំ, ចយំ សញ្ញាយំ ករិយតីតិ អត្ថោ, អរិយទ្ធវោ វុត្តវិសេសោ។ ឥធន
 បន តិចីវរាធិជ្ជានេន អធិជ្ជហិក្ខា ធារិតំ ចីវរត្ថយមេវ។ វិនាតិ វុត្តនត្ថេ
 និចាតោ។ វសនំ វាសោ, វិនា វាសោ វិនាវាសោ, ចីវរេន វិនាវាសោ ចីវរវិនាវាសោ,

“ច័វវិប្បវាសោ”តិ វត្ថុព្រះវត្ថុច្ឆារវសេន, គាថាចាទបូរណត្ថាយ វា
អលុត្តសមាសំ កត្វា វរំ វត្ថុនិ ទដ្ឋព្វំ។ តថា ច វត្ថុតិ “តិច័វរាជិដ្ឋានេន...បេ....
វិប្បវាសោ”តិ, “ឥមំ សង្ឃាជី អធិដ្ឋាមិ, ឥមំ ឧត្តរាសន្តំ អធិដ្ឋាមិ, ឥមំ អន្តរវាសកំ
អធិដ្ឋាមិ”តិ វរំ នាមេន អធិដ្ឋិតានំ តិណ្ណំ ច័វរានំ ឯកេកេន វិប្បវាសោតិ
អត្ថោ, ឯកេនបិ វិជា វសិតុំ ន វដ្ឋតិ, វសន្តស្ស ភិក្ខុនោ សហ អរុណុក្កមនា
ច័វរំ និស្សគ្គិយំ ហោតិ, ចាចិត្តិយញ្ច អាបដ្ឋតិ តិ សម្ពុន្នោ។ វសិតព្វន្តិ ឯត្ថ
វសនកិរិយា ចតុស្សីយាបថសាធារណា, តស្មា កាយលក្ខំ វា ហោតុ អលក្ខំ វា,
អឡុតេយ្យរតនស្ស បទេសស្ស អន្តោ កត្វា តិដ្ឋន្តោបិ ចរន្តោបិ និសិន្នោបិ
និបន្នោបិ ហត្ថចាសេ កត្វា វសន្តោ នាម ហោតិ។

វរំ សាមញ្ញតោ អវិប្បវាសលក្ខណំ ទស្សេត្វា ឥនាទិ
គាមាទិបន្ទរសោកាសវសេនវិសេសតោ ទស្សេតុមាហ “គាមិ”ច្ចាទិ។ តត្ថ
គាមនិវេសនាទិ ចាកដានេវ។ ឧទោសិតោ នាម យានាទិនំ ភណ្ឌានំ សាលា។
អន្តោ នាម បដិរាជាទិបដិពាហនត្ថំ ឥដ្ឋកាហិ កតោ ពហលភិត្តិកោ
ចតុបញ្ចក្ខមិកោ បតិស្សយវិសេសោ។ មាឡោ នាម ឯកក្ខដសន្តិហិតោ
ចតុរស្សចាសាទោ។ ចាសាទោ នាម ទិយចាសាទោ។ ហម្មិយំ នាម
មុណ្ឌាច្ឆទនចាសាទោ, មុណ្ឌាច្ឆទនចាសាទោតិ ច ចន្ទិកផ្គុំណយុត្តោ
ចាសាទោតិ វុច្ឆតិ។ សត្តោ នាម ជង្គ្រសត្តោ វា សកជសត្តោ វា។ ខេត្តំ នាម
បុព្វល្លាហបរល្លាហនំ វិរុហនដ្ឋានំ។ ធម្មករណំ នាម ខលមណ្ឌលំ។ អារាមោ នាម
បុច្ឆារាមោ ជលារាមោ។ វិហារាទយោ ចាកដា វរំ។ តត្ថ និវេសនាទិនិ គាមតោ
ពហិ សន្និវិដ្ឋានិ គហិតានីតិ វេទិតព្វំ។ អន្តោគាមេ បិតានញ្ច គាមគ្គហណេន
គហិតត្តា គាមបរិហារោយេវាតិ។ គាមគ្គហណេន ច និគមនគរានិបិ
គហិតានេវ ហោន្តិ។

បរិខាយ វា បរិក្ខិត្តោតិ ឥមិនា សមន្តា ននីតទ្យាកាធិឧទកេន បរិក្ខិត្តោបិ
បរិក្ខិត្តោយេវាតិ ធស្សេតិ។ តំ បមាណំ អតិក្កមិត្វាតិ យរស្ស ឧបរិ អាគាសេ
អឡតេយ្យរតនប្បមាណំ អតិក្កមិត្វា។ សភាយេ វា វុត្តព្ពន្ធិ ឥមិនា
សភាសទ្ធស្ស បរិយាយោ សភាយសន្នោ នបុំសកលិដ្ឋោ អត្ថិតិ ធស្សេតិ។
សភាសន្នោ ហិ ឥត្តិលិដ្ឋោ, សភាយសន្នោ នបុំសកលិដ្ឋោតិ។ ធារមូលេ វាតិ
នគរស្ស ធារមូលេ វា។ តេសន្តិ សភាយនគរធារមូលានំ។ តស្ស វិជិយា
សភាយធារានំ គហណោនេវ តត្ថ សព្ពានិបិ គេហានិ, សា ច អន្តរវិជិ
គហិតាយេវ ហោតិ។ ឯត្ថ ច ធារវិជិយេវេសុ វសន្តេន
តាមប្បវេសនសហសេយ្យាធិនោសំ បរិហរិត្វា សុប្បជិច្ឆន្ទតាធិយុត្តេនេវ
ភវិតតំ។ សភា បន យទិ សព្ពេសំ វសនត្ថាយ បចាសទិសា កតា, អន្តរាម
វិយ យថាសុខំ វសិតុំ វដ្តតិតិ វេទិតតំ។ អតិហរិត្វា យវេ និក្ខិបតិតិ វិជិ មុញ្ញិត្វា
បិតេ អញ្ញាស្មី យវេ និក្ខិបតិ។ តេនាហា “វិជិហត្ថចាសោ ន រក្ខតិ”តិ។ បុរតោ វា
បច្ឆតោ វា ហត្ថចាសេតិ យរស្ស ហត្ថចាសំ សន្ធាយ វទតិ។

ឯវំ តាមវសេនវិប្បវាសាវិប្បវាសំ ធស្សេត្វា ឥនានិ និវេសនវសេន
ធស្សេត្តោ “សចេ ឯកកុលស្ស សន្តកំ និវេសនំ ហោតិ”តិអាធិមាហា។ តត្ថ
ឡិវរកោ នាម គព្ពស្ស អព្ពន្ធវេ អញ្ញោ គព្ពោតិ វទន្តិ, គព្ពស្ស វា
បរិយាយវេចនមេតំ។ ឥនានិ ឧទោសិតាធិវសេន ធស្សេត្តោ
“ឧទោសិតិ”ច្ឆាធិមាហា។ តត្ថ វុត្តនយេនេវាតិ “ឯកកុលស្ស សន្តកោ
ឧទោសិតោ ហោតិ បរិក្ខិត្តោ ចា”តិអាធិនា និវេសនេ វុត្តនយេន។ ឯវ-សន្នោ
វិសេសនិវត្តិ អត្តោ។ តេន វិសេសោ នត្ថិតិ ធស្សេតិ។

ឥនានិ យេសុ វិសេសោ អត្ថិ, តេ ធស្សេត្តោ “សចេ ឯកកុលស្ស
នាវា”តិអាធិមាហា។ តត្ថ បរិយាធិយិត្វាតិ វិនិវដ្ឋិត្វា, អដ្ឋោត្តិត្វា វា។

វុត្តមេវត្ថំ វិការេតិ “អន្តោបវិជ្ជេនា”តិអាទិនា។ តត្ថ អន្តោបវិជ្ជេនាតិ កាមស្ស,
នទិយា វា អន្តោបវិជ្ជេនា។ “សត្តេនា”តិ ចាបសេសោ។ នទិបរិហារោលព្ពតីតិ
ឯត្ថ “វិសុំ នទិបរិហារស្ស អវុត្តត្ថា កាមាទិហិ អញ្ញត្ថ វិយ
ចីវរបាត្តចាសោយេវ នទិបរិហារោ”តិ តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។ អញ្ញេ បន
“ឥមិនា អដ្ឋកថាវចនេន នទិបរិហារោបិ វិសុំ សិទ្ធាតិ នទិហត្តចាសោ ន
វិជហិតញ្ញោ”តិ វទន្តិ។ យថា បន អន្លោកាសេ សត្តព្ពន្ធរសេន អរញ្ញបរិហារោ
លព្ពតិ, ឯវំ នទិយំ ឧទកុក្ខេបរសេន នទិបរិហារោលព្ពតីតិ កត្វា អដ្ឋកថាយំ
នទិបរិហារោ វិសុំ អវុត្តោ សិយា សត្តព្ពន្ធបទកុក្ខេបសីមាធំ អរញ្ញនទិសុ
អពទ្ធសីមារសេន លព្ពមានត្ថា។ ឯវញ្ញ សតិ សមុទ្ធជាតស្សវេសុបិ បរិហារោ
អវុត្តសិទ្ធា ហោតិ នទិយា សមានលក្ខណត្ថា, នទិហត្តចាសោ ន
វិជហិតញ្ញោតិ បន អត្ថេ សតិ នទិយា អតិវិត្តារត្ថា ពហុសាធារណត្ថា ច
អន្តោនទិយំ ចីវរំ វេបេត្វា នទិហត្តចាសេ បិទេន ចីវរស្ស បវត្ថី ជានិគុំ ន សក្កា
ភវេយ្យ។ ឯស នយោ សមុទ្ធជាតស្សវេសុបិ។ អន្តោឧទកុក្ខេប វា តស្ស
ហត្តចាសេ វា បិទេន បន សក្កាតិ អយំ អម្ពាភំ អត្ថនោមតិ, វិចារេត្វា
គហេតព្ពំ។ វិហារសីមន្តិ អវិប្បវាសសីមំ សន្ធាយាហា។ ឯត្ថ ច វិហារស្ស
នាណកុលសន្តកភាវេបិ អវិប្បវាសសីមាបរិច្ឆេទព្ពន្ធរ សព្ពត្ថ
ចីវរអវិប្បវាសសម្ភវតោ បធានត្ថា តត្ថ សត្តបរិហារោ ន លព្ពតីតិ “វិហារំ
គត្វា វសិតព្ព”ន្តិ វុត្ថំ។ សត្តសមីបេតិ ឥទំ យថាវុត្តអព្ពន្ធបរិច្ឆេទរសេន វុត្ថំ។

យស្មា “នាណកុលស្ស បរិក្ខិត្តេ ខេត្តេ ចីវរំ និក្ខិបិត្វា ខេត្តទ្វារមូលេ វា
តស្ស ហត្តចាសេ វា វត្ថព្ព”ន្តិ វុត្ថំ, តស្មា ទ្វារមូលតោ អញ្ញត្ថ ខេត្តេបិ វសន្តេន
ចីវរំ និក្ខិបិត្វា ហត្តចាសេ កត្វាយេវ វសិតព្ពំ។

វិហារោ នាម សបរិក្ខតោ វា អបរិក្ខតោ វា សកលោ អាវាសោតិ វេទន្តិ។
យស្មីវិហារេតិ ឯតុ បន ឯកគេហមេវ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១. ៤៩១-
៤៩២) បន “វិហារោ នាម ឧបចារសីមា។ យស្មីវិហារេតិ តស្ស
អន្តោបរិវេណាទី សន្ធាយ វុត្ត” ត្ថិ វុត្តំ។ ឯកកុលាទិសន្តកតា ចេត្ត
កាវាបកានំ វសេន វេទិតញ្ច។

យំ មជ្ឈន្តិកេ កាលេ សមន្តា នាយា ជរតីតិ យទា មហាវីរិយំ ឧដុកមេវ
គច្ឆន្តំ ស្វរិយមណ្ឌលំ មជ្ឈន្តិកំ ចាបុណាតិ, តទាយំ ឱកាសំ នាយា ជរតិ, តំ
សន្ធាយ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ បន “នាយាយ ផុដ្ឋាកាសស្សាតិ ឧដុកំ
អវិក្ខត្តលេខុចាតព្ពន្ធរំ សន្ធាយ វេទតី” តិ វុត្តំ។ អគមនបថេតិ តទហេវ គន្ធា
និវត្តតុំ អសក្កលោយ្យកេ សមុទ្ទមជ្ឈេ យេ ទីបកា, តេស្វតិ យោជនា។
ឥតវស្មិន្តិ បុរតិមទិសាយ ចីវរេ។

៥២. នទី ឱតរតីតិ ហត្ថចាសំ មុញ្ញាត្វា ឱតរតិ។ នាបជ្ជតីតិ បរិភោគបច្ចយា
ទុក្ខដំ នាបជ្ជតិ។ តេនាហ “សោ ហី” តិអាទិ។ អបរិភោគារហត្ថាតិ ឥមិនា
និស្សន្តិយចីវរំ អនិស្សន្តិទ្វា បរិភុញ្ញន្តស្ស ទុក្ខដំ អចិត្តកន្តិ សិទ្ធិ។ ឯកំ
ចារុបិត្វា ឯកំ អំសក្កេជ ឋេបេត្វា គន្ធព្ពន្តិ ឥទំ ពហ្វនំ សញ្ញរណាដ្ឋានេ ឯវំ
អកត្វា គមនំ ន សារុប្បន្តិ កត្វា វុត្តំ, ន អាបត្តិអដ្ឋត្វា។ ពហិកាមេ ឋេបេត្វាបិ
អចារុបិតព្ពតាយ វុត្តំ “វិនយកម្មំ កាតព្ពន្តិ” ត្ថិ។ អថ វា វិហារេ សភាគំ ភិក្ខុំ ន
បស្សតិ, ឯវំ សតិ អាសនសាលំ គន្ធាវិនយកម្មំ កាតព្ពន្តិ យោជនា។
អាសនសាលំ គច្ឆន្តេន កី តីហិ ចីវរេហិ គន្ធព្ពន្តិ អាហ “សន្តវុត្តវេនា” តិ
នដ្ឋចីវរស្ស សន្តវុត្តវសាទិយនតោ។ សដ្ឋាជិ បន កី កាតព្ពាតិ អាហ “សដ្ឋាជិ
ពហិកាមេ ឋេបេត្វា” តិ។ ឧត្តរាសដ្ឋេ ច ពហិកាមេ ឋេបិតសដ្ឋាជិយញ្ច បឋមំ
វិនយកម្មំ កត្វា បច្ឆា ឧត្តរាសដ្ឋំ និវាសេត្វា អន្តរវាសកេ កាតព្ពំ។ ឯតុ ច

ពហិកាមេ ឋេបិតស្សបិ វិនយកម្មវចនតោ បរម្មទាបិ ឋិតំ និស្សន្និគំ, និស្សន្និ
ធាតុញ្ច វដ្តតីតិ វេទិតតំ។

ធម្មារាជំ កមនេ សឧស្សហត្ថា “និស្សយោ បនន បដិប្បស្សម្ពតី”តិ វុត្តំ។
មុហុត្ថំ...បេ... បដិប្បស្សម្ពតីតិ សឧស្សហត្ថេ កមនស្ស ឧបច្ឆន្ទត្ថា វុត្តំ, តេសំ
បន បុរាណា ឧដ្ឋហិត្វា សឧស្សហោន គច្ឆន្តានំ អរុណោ អន្តរា ឧដ្ឋិតេបិ ន
បដិប្បស្សម្ពតិ “យាវ អរុណោគ្គមនា សយន្តី”តិ វុត្តត្ថា។ តេនេវ “កាមំ
បរិសិត្វា...បេ... ន បដិប្បស្សម្ពតី”តិ វុត្តំ។ អញ្ញមញ្ញស្ស វចនំ
អគ្គហេត្វាតិអាទិម្ពំ សឧស្សហត្ថា កមនក្ខណោ បដិប្បស្សន្តិ ន វុត្តា។
ធនុកយេនាតិ តរុណាវច្ឆតាវិនំ អាជារិត្វា សិទ្ធីន បហារណាកយេន។
និស្សយោ ច បដិប្បស្សម្ពតីតិ ឯត្ថ ធនុកយាទីហិ ឋិតានំ យាវ កយរូបសមា
ហិតត្ថតោ “អន្តោអរុណោយេវ កមិស្សមី”តិ និយមេតុំ អសក្កុណោយ្យត្ថា
វុត្តំ។ យត្ថ បន ឯវំ និយមេតុំ សក្កា, តត្ថ អន្តរា អរុណោ ឧត្តតេបិ និស្សយោ ន
បដិប្បស្សម្ពតិ កេសជ្ជត្ថាយ កាមំ បរិជ្ជធម្មារាជំវិយ។

អន្តោសីមាយំ កាមន្តិ អវិប្បវាសសីមាសម្ពតិតោ បច្ឆា បតិជ្ជាបិតកាមំ
សន្ធាយ វេទតិ កាមញ្ច កាមុបចារញ្ច ឋេបេត្វា សម្ពន្ធិតត្ថតោ។ បរិជ្ជានន្តិ
អាចរិយន្តោវាសិកានំវិសុំវិសុំ គតានំ អវិប្បវាសសីមត្ថា នេវ ចីវរាជិ
និស្សគ្គិយានិ ហោន្តិ, សឧស្សហតាយ ន និស្សយោ បដិប្បស្សម្ពតិ។
អន្តរាមគ្គតិ ធម្មំ សុត្វា អាគច្ឆន្តានំ អន្តរាមគ្គេ។

ឥតិ វិនយសម្ពុហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

ចីវរវិប្បវាសវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

នវមោ បរិច្ឆេដោ។

១០. កណ្តាប់ដីសាមនវិនិច្ឆ័យកថា

៥៣. ឯវំ ធិវវិប្បវាសវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ កណ្តាប់ដីសាមនវិនិច្ឆ័យំ
កថេត្តំ “កណ្តាស្ស បដិសាមន”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ភទិតព្ពំ ភាជេតព្ពន្តិ កណ្តាំ,
ភទិតព្ពំ ឥន្ទិតព្ពន្តិ វា កណ្តាំ, កណ្តាន្តិ បរិកណ្តាន្តិ សត្តា ឯតេនាតិ វា កណ្តាំ,
មូលធនំ, បរិក្ខារោ វា។ វុត្តញ្ញំ អភិធានប្បធិបិកាយំ -

“ភាជនាទិបរិក្ខារេ, កណ្តាំ មូលធនេបិ ចា”តិ។

តស្ស កណ្តាស្ស, បដិសាមិយតេ បដិសាមនំ, វក្ខណំ គោបនន្តិ អត្តោ។ តេនាហ
“បរេសំ កណ្តាស្ស គោបន”ន្តិ។ មាតុ កណ្តាបិឡន្ធនំ តាលបណ្ណាម្បីតិ បិ-សន្តោ
សម្ពាវនត្តោ។ តេន បគេវ អញ្ញាតកានំ សន្តកន្តិ ទស្សេតិ។ គិហិសន្តកន្តិ
ឥមិនា បញ្ចន្តំ សហធម្មិកានំ សន្តកំ បដិសាមេតុំ វដ្ឋតីតិ ធិបេតិ។
កណ្តាភារិកសីសេនាតិ ឯតេនវិស្សសក្កាហាទិនា គហេត្វា បដិសាមេន្តស្ស
អនាបត្តីតិ ទស្សេតិ។ តេន វក្ខតិ “អត្តនោ អត្តាយ គហេត្វា
បដិសាមេតព្ព”ន្តិ។ ធន្ទេនបិ កយេនបីតិ វឡកីអាទីសុ ធន្ទេន, រាជវល្លភាទីសុ
កយេន ពលក្ការេន ចាតេត្វា គតេសុ ច បដិសាមេតុំ វដ្ឋតីតិ យោជេតព្ពំ។

សន្តោបនត្តាយ អត្តនោ ហត្ថេនិក្ខិត្តស្ស កណ្តាស្ស គុត្តជ្ជានេ
បដិសាមនបយោគំវិនា “នាហំ កណ្តាមី”តិអាទិនា អញ្ញាស្មី បយោគេ អកតេ
វជ្ជសន្តោភាទិកាលេ “ន ទានិ តស្ស ទស្សមិ, ន មយ្ហំ ទានិ ទស្សតី”តិ
ឧភោហិបិ សកសកជ្ជានេ និសីទិត្វា ធុរនិក្ខេបេ កតេបិ អវហារោ នត្តិ។ កេចិ
បនេត្ត “ចារាជិកមេវ បដិសាមនបយោគស្ស កតត្តា”តិ វទន្តិ, តំ តេសំ
មតិមត្តំ, ន សារតោ បច្ឆេតព្ពំ។ បដិសាមនកាលេ ហិស្ស យេយ្យចិត្តំ នត្តិ, “ន
ទានិ តស្ស ទស្សមី”តិ យេយ្យចិត្តប្បត្តិក្ខណោ ច សាមិនោ

ធុរនិក្ខេបចិត្តប្បវត្តិយា ហេតុត្វតោ កាយវិច័យយោគោ នត្ថិ, យេន សោ
អាបត្តិ អាបន្នេយ្យ។ ន ហិ អភិរិយសមុជ្ជាណ អយំ អាបត្តិតិ។ ធានេ
សឧស្សហោ, រក្ខតិ តាវាតិ អវហារំ សន្ធាយ អវុត្តត្តា “នាហំ
គណ្ហាមី” តិអាទិនា មុសាវាទករណោ ចាចិត្តិយមេវ ហោតិ, ន ទុក្ខដំ
ថេយ្យចិត្តាភាវេន សហបយោគស្សបិ អភាវតោតិ គហេតព្ធាំ។

យទិបិ មុខេន ឧស្សាមីតិ វទតិ... បេ... ចារាជិកន្តិ ឯត្ថ កតរបយោគេន
អាបត្តិ, ន តាវ បឋមេន កណ្ហាបដិសាមនបយោគេន តទា ថេយ្យចិត្តាភាវា,
នាបិ “ឧស្សាមី” តិ កថនបយោគេន តទា ថេយ្យចិត្តវិជ្ជមានេបិ បយោគស្ស
កប្បិយត្ថាតិ? វុច្ឆតេ - សាមិនា “ធម្មី” តិ ពហុសោ យាចិយមា នាបិ អទត្វា
យេន បយោគេន អត្តនោ អនាតុកាមតំ សាមិកស្ស ញាបេសិ, យេន ច សោ
អនាតុកាមោ អយំ វិក្ខិបតីតិ ញាត្វា ធុរំ និក្ខិបតិ, តេនេវ បយោគេនស្ស
អាបត្តិ។ ន ហេតុ ឧបនិក្ខិបត្តកណ្ហោ បរិយាយេន មុត្តិ អត្តិ។ អនាតុកាមតាយ
ហិ “កទា តេ ទិន្នំ, កត្ត តេ ទិន្ន” តិអាទិបរិយាយវចនេនេបិ សាមិកស្ស
ធុរនិក្ខិចាបិតេ អាបត្តិយេវ។ តេនេវ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ “កី តុម្ភេ ភណាថ... បេ...
ឧទិន្នំ ធុរនិក្ខេបេន ភិក្ខុនោ ចារាជិក” តិ។ បរសន្តកស្ស បរេហិ គណ្ហាបនេ ឯវ
ហិ បរិយាយតោ មុត្តិ, ន សព្ពត្ថាតិ គហេតព្ធាំ។ អត្តនោ ហេតុ និក្ខិបត្តត្ថាតិ ឯត្ថ
អត្តនោ ហេតុ សាមិនា ទិន្នតាយ កណ្ហាភាវិកជ្ជានេ បិតត្ថា ច ហិណាចារនេបិ
នត្ថិ អវហារោ, ថេយ្យចិត្តេន បន គហលោ ទុក្ខដតោ ន មុច្ឆតីតិ វេទិតព្ធាំ។
ឯសេវ នយោតិ អវហារោ នត្ថិ, កណ្ហាទេយ្យំ បន ហោតីតិ អធិប្បាយោ។

៥៤. បញ្ចន្នំ សហធម្មិកានន្តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីសិក្ខុមានសាមណោរសាមណេវីនំ។
ឯតេន ន កេវលំ គិហីនំ ឯវ, អថ ខោ តាបសបរិព្ភាជកាទីនម្យិ សន្តកំ
បដិសាមេតុំ ន វុត្តតីតិ ឧស្សេតិ។ ន ជ្ជេបិ គីវា ន ហោតិ, កស្មា?

អសម្បជ្ជិប្បាចិត្តាតិ អត្ថោ ។ ទុតិយេ ឯសេវ នយោតិ គីវា ន ហោតិ, កស្មា?
អជានិតត្តា។ តតិយេ ច ឯសេវ នយោតិ គីវា ន ហោតិ, កស្មា? បដិក្ខិបិតត្តា។
ឯត្ថ ច កាយេន វា វាចាយ វា ចិត្តេន វា បដិក្ខិត្តាបិ បដិក្ខិត្តាយេវ នាម
ហោតិ។

តស្សេវ គីវា ហោតិ, ន សេសភិក្ខុនំ, កស្មា? តស្សេវ ភណ្ណាគារិកស្ស
ភណ្ណាគារេ ឥស្សរការតោ។ ភណ្ណាគារិកស្ស គីវា ន ហោតិ
អលសជាតិកស្សេវ បមាទេន ហរិតត្តា។ ទុតិយេ ភណ្ណាគារិកស្ស គីវា ន
ហោតិ តស្ស អនាហេតិតត្តា។ នដ្ឋេ តស្ស គីវា តេន ឋបិតតត្តា។ តស្សេវ គីវា, ន
អញ្ញេសំ តេន ភណ្ណាគារិកេន សម្បជ្ជិតត្តា ឋបិតតត្តា ច។ នត្ថិ គីវា តេន
បដិក្ខិបិតតត្តា។ នដ្ឋំ សុនដ្ឋមេវ ភណ្ណាគារិកស្ស អសម្បជ្ជិប្បាបនតោ។ នដ្ឋេ គីវា
តេន ឋបិតតត្តា។ សព្វំ តស្ស គីវា តស្ស ភណ្ណាគារិកស្ស បមាទេន
ហរណតោ។ តត្ថេវ ឧបចារេ វិជ្ជមានេតិ ភណ្ណាគារិកស្ស សមីហេយេវ
ឧច្ចារបស្សាវជ្ជានេ វិជ្ជមានេ។

៥៥. មយិ ច មតេ សង្ឃស្ស ច សេនាសនេ វិនដ្ឋេតិ ឯត្ថ កេវលំ សង្ឃស្ស
សេនាសនំ មា វិនស្សីតិ ឥមិនា អធិប្បាយេន វិវិរុត្តម្បិ វដ្ឋតិយេវាតិ វទន្តិ។ “តំ
មារេស្សមី”តិ ឯត្ថកេ វុត្តេបិ វិវិរុត្តំ វដ្ឋតិ “គិលានបក្ខេ បិតតត្តា អវិសយោ”តិ
វុត្តត្តា។ មរណតោ ហិ បរំ គេលញ្ញំ អវិសយត្តញ្ច នត្ថិ។ “ទ្វារំ ជិន្និត្វា
ហរិស្សមា”តិ ឯត្ថកេ វុត្តេបិ វិវិរុត្តំ វដ្ឋតិយេវ។ សហាយេហិ ភវិតព្ពន្ធិ តេហិបិ
ភិក្ខាចារាជីហិ បរិយេសិត្វា អត្ថនោ សន្តកម្មិ កិញ្ចិ កិញ្ចិ ទាតព្ពន្ធិ វុត្តំ
ហោតិ។ អយញ្ញំ សាមីចីតិ ភណ្ណាគារេ វសន្តានំ ឥទំ វត្ថំ។ លោលមហាថេរោតិ
មន្ទោ មោម្ហហោ អាភិណ្ណាវិហារី សទា កិឡាបសុតោ វា មហាថេរោ។

៥៦. ឥតវេហិតិ តស្មីយេវ គព្ពេវ សន្តេហិ ភិក្ខុហិ។ វិហាររក្ខណាវារេ
និយុត្តោវិហារវារិកោ, វុឡ្យបដិចាជិយា អត្តនោ វារេ វិហាររក្ខណាកោ។
និវាបន្តិកត្ថវេតនំ។ ចោរានំ បដិបដំ គតេស្វតិ ចោរានំ អាគមនំ ញត្វា
“បឋមតវំយេវ គន្ធា សទ្ធិំ ករិស្សាមា” តិ ចោរានំ អភិមុខំ គតេសុ។ “ចោរេហិ
ហជកណ្ណំ អាហរិស្សាមា” តិ តេសំ អនុបដំ គតេសុបិ ឯសេវ នយោ។ **និពាទ្ធិ**
កត្វាតិ “អសុកកុលេ យាគុកត្តំ វិហារវារិកានំយេវា” តិ ឯវំ និយមនំ កត្វា។
ទ្វេ តិស្សោ យាគុសលាកា ច ចត្តារិ បញ្ច សលាកកត្តានិ ច លកមាណោវាតិ
ឥទំ និទស្សនមត្តំ, តតោ ឡនំ វា ហោតុ អធិកំ វា, អត្តនោ ច វេយ្យាវច្ឆករស្ស ច
យាបនមត្តំ លកនមេវ បមាណន្តិ គហេតព្ភំ។ **និស្សិតកេ ជគ្គាបេន្តិ** តិ អត្តនោ
អត្តនោ និស្សិតកេ ភិក្ខុាចរិយាយ ចោសេន្តា និស្សិតកេហិ វិហារំ ជគ្គាបេន្តិ។
អសហាយស្ស តិ សហាយវហិតស្ស។ “អសហាយស្ស អនុតិយស្ស” តិ
ចាហោ យុត្តោ។ បដិមំ បុរិមស្សេវ វេវចនំ។ អសហាយស្ស វា អត្តនុតិយស្ស
វាតិ ឥមស្មី បន ចាបេ ឯកេន អាជីតំ ទិដ្ឋំ នប្បហោតីតិ អត្តនុតិយស្សបិ វារោ
និវារិតោតិ វទន្តិ, តំ “យស្ស សភាកោ ភិក្ខុ កត្តំ អានេត្វា ធាតា នត្តិ” តិ ឥមីនា
ន សមេតិ, វីមសិតព្ភំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.១១២) បន
“អត្តនុតិយស្ស តិ អប្បិច្ឆស្ស។ អត្តាសរីរមេវ ទុតិយោ, ន អញ្ញោតិ ហិ
អត្តនុតិយោ, តទុកយស្សបិ អត្តស្ស វិការំនំ ‘យស្ស’ តិអាទិ។ ឯតេន សព្វេន
ឯកេកស្ស វារោ ន ចាបេតញ្ញោតិ ទស្សេតិ” តិ វុត្តំ។

ចាកវត្តត្ថាយាតិ និច្ចំ បចិតព្ពយាគុកត្តសម្ពាតវត្តត្ថាយ។ **ឋបេន្តិ** តិ
ធាយកា ឋបេន្តិ។ តំ គហេត្វាតិ តំ អាវាមិកាធិហិ ធិយមានំ ភាគំ គហេត្វា។
ឧបដិវន្តេន ឋាតព្ពន្តិ អញ្ញោកាសិករុក្ខមូលិកេនបិ ចាកវត្តំ ឧបនិស្សាយ
ដិវន្តេន អត្តនោ បត្តចីវរក្ខណត្ថាយ វិហារវារេ សម្បត្តេ ឋាតព្ភំ។ ន
គាហាបេតញ្ញោតិ ឯត្ថ យស្ស អញ្ញោកាសិកស្សបិ អត្តនោ អធិកបរិក្ខារោ ចេ

ឋបិតោ អត្ថិ, បីវរាទិសង្ឃិកភាគេបិ អាលយោ អត្ថិ, សោបិ គាហាបេតព្វោ។
បរិបុច្ឆន្តិ បុច្ឆិតបញ្ញាវិស្សន្ធនំ, អដ្ឋកថំ វា។ ទិគុណាន្តិ អញ្ញេហិ លព្ពមានតោ
ទិគុណំ។ បក្ខវារេនាតិ អឱមាសវារេន។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្គារេ

ភណ្ឌាបជិសាមនវិនិច្ឆយ កថាលង្គារោ នាម

ទសមោ បរិច្ឆេទោ។

១១. កយវិក្កយសមាបត្តិវិនិច្ឆយកថា

៥៧. ឯវំ ភណ្ឌាបជិសាមនវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ កយវិក្កយវិនិច្ឆយំ
កថេន្តោ “កយវិក្កយសមាបត្តិ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ កយនំ កយោ,
បរភណ្ឌាស្ស គហណំ, វិក្កយនំ វិក្កយោ, សកភណ្ឌាស្ស ទានំ, កយោ ច
វិក្កយោ ច កយវិក្កយំ។ សមាបជ្ជនំ សមាបត្តិ, តស្ស ធុរិយស្ស កិរិយស្ស
ករណំ។ តស្សរូបំ ទស្សេតិ “ឥមិនា” តិអាទិនា។

សេសញ្ញាតកេសុ សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតសម្ភវតោ តទភាវដ្ឋានម្បិ ទស្សេតុំ
“មាតរំ វា បន បិតរំ វា” តិអាទិ វុត្តំ។ តេន វិញ្ញត្តិសទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនព្វា ន
ហោតិ “ឥមិនា ឥទំ ទេហី” តិ វទន្តោតិ ទស្សេតិ, កយវិក្កយំ បន អាបជ្ជតិ
“ឥមិនា ឥទំ ទេហី” តិ វទន្តោតិ ទស្សេតិ។ ឥមិនា ច ឧបរិ អញ្ញាតកន្យាទិនា ច
សេសញ្ញាតកំ “ឥមំ ទេហី” តិ វទតោវិញ្ញត្តិ ន ហោតិ, “ឥមំ គណ្ហាហី” តិ បន
ទទតោ សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនំ, “ឥមិនា ឥមំ ទេហី” តិ កយវិក្កយំ អាបជ្ជតោ
និស្សគ្គិយន្តិ អយម្បិ អត្ថោ ទស្សេតោ ហោតិ មិគបទវលញ្ញនន្យាយេន។
តស្មាឥទ្ធាទិកេបិ “មាតាបិតុហិ សទ្ធិ កយវិក្កយំ, សេសញ្ញាតកេហិ សទ្ធិ ទ្វេ

អាបត្តិយោ, អញ្ញាតកេហ៍ សធី តិស្សោ អាបត្តិយោ" តិ វុត្តព្ពេ តេនេវ ន្យាយេន
ញាតុំ សក្កាតិ កត្វា ន វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ, អញ្ញាថា អព្យាបិតទោសោសិយា។

“ឥទំ ភត្តំ ភុញ្ញត្វា ឥទំ ករោថា” តិ វុត្តេ បុញ្ញាបរសម្ពន្ធាយ កិរិយាយ វុត្តត្តា
“ឥមិនា ឥទំ ទេហី” តិ វុត្តសទិសំ ហោតិ។ ឥទំ ភត្តំ ភុញ្ញ, ឥទំ នាម ករោថា” តិ
វា, “ឥទំ ភត្តំ ភុត្តោសិ, ឥទំ នាម ករោថា, ឥទំ ភត្តំ ភុញ្ញស្សសិ, ឥទំ នាម
ករោថា” តិ បន វុត្តេ អសម្ពន្ធាយ កិរិយាយ វុត្តត្តា កយវិក្កយោ ន ហោតិ។
វិយាសាទានំ ភត្តទានេ ច អនបេក្ខត្តា សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនំ ន ហោតិ,
ការាបនេ ហត្ថកម្មមត្តត្តាវិញ្ញត្តិ ន ហោតិ, តស្មា វដ្ឋតិ។ “ឯត្ថ ចា” តិ អាទិនា
អសតិបិ និស្សគ្គិយវត្ថុម្ហិ ចាចិត្តិយំ ទេសេតព្ពន្ធិ ទស្សេតិ។

អគ្គំ បុច្ឆិតុំ វដ្ឋតិ, ឯត្តាវតា កយវិក្កយោ ន ហោតិ តិ អត្ថោ។ គណ្ហាតុំ
វដ្ឋតិ តិ “ឥមិនា ឥទំ ទេហី” តិ អវុត្តត្តា កយវិក្កយោ ន ហោតិ, មូលស្ស
អត្ថិតាយ វិញ្ញត្តិបិ ន ហោតិ។ បត្តោ ន គហោតព្ពោ បរកណ្ហាស្ស
មហាគ្យតាយ។ ឯវំ សតិ កថំ កាតព្ពោតិ អាហា “មម វត្ថុ អប្បគ្គន្តិ
អាចិត្តិតព្ព” តិ គណ្ហំ អគ្យាបេត្វា ការេតព្ពតំ អាបជ្ជតិ
ថេយ្យាវហារសម្ពវតោ, ឧនមាសកំ ចេ អគ្យតិ, ទុក្ខជំ។ មាសកតោ បដ្ឋាយ
យាវ ឧនបញ្ចមាសកំ ចេ អគ្យតិ, ដុល្លច្ចយំ។ បញ្ចមាសកំ ចេ អគ្យតិ,
ចារាជិកន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ ទេតិ, វដ្ឋតិ បុញ្ញត្តាយ ទិន្នត្តា អធិកស្ស។
កប្បិយការកស្ស បន... ថេ... វដ្ឋតិ ឧភតោ កប្បិយកណ្ហាត្តា។ ឯកតោ
ឧភតោ វា ចេ អកប្បិយកណ្ហំ ហោតិ, ន វដ្ឋតិ។ “មា គណ្ហាហី” តិ វុត្តព្ពោ,
កស្មា? កប្បិយការកស្ស អនេកត្តា។

អញ្ញេន អប្បជិត្តហិតេន អត្ថោ, កស្មា? សត្តាហាកាលិកត្តា តេលស្ស។
បជិត្តហិតេលំ សត្តាហាបរមំ ឯវំ ថេ បេតព្ពំ, តស្មា តតោ បរំ ថេ បិតុកាមស្ស

អប្បដិគ្គហិតតេលេន អត្ថោ ហោតិ។ អប្បដិគ្គហិតំ ទូសេយ្យ,
អនិយមិតកាលំ អប្បដិគ្គហិតតេលំ នាឡិយំ អវសិដ្ឋបដិគ្គហិតតេលំ
អត្ថនោ កាលំ វត្ថោបេយ្យ។

៥៨. ឥទំ បត្តចតុក្កំ វេទិតព្ពន្ធិ អកប្បិយបត្តចតុក្កំ វុត្ថំ, បញ្ចមោ បន
កប្បិយោ។ តេន វត្ថុតិ “អយំ បត្តោ សព្វកប្បិយោ ពុទ្ធានម្យ
បរិភោគារហោ” តិ។ អយំ បត្តោ មហាអកប្បិយោ នាម, កស្មា? រូបិយំ
ឧគ្គល្លាត្វា អយពីដំ សមុដ្ឋាបេត្វា តេន លោហេន បត្តស្ស ការិតត្តា, ឯ
ពីជតោ បដ្ឋាយ ទូសិតត្តា។ យថា ច តតិយចារាជិកវិសយេ ថាវរបយោគេសុ
ចាសសូលាធិសុ មូលតោ បដ្ឋាយ ការិតេសុ កិស្មិញ្ចិ ទណ្ឌាមត្ថេ វា វាកមត្ថេ វា
អវសិដ្ឋេ សតិ ន មុច្ចតិ, សព្វស្មី នដ្ឋយេវ មុច្ចតិ, ឯវមិធាបិ ពីជតោ បដ្ឋាយ
កតត្តា តស្មី បត្តេ កិស្មិញ្ចិ បត្តេ អវសិដ្ឋេបិ កប្បិយោ ភវិតុំ ន សក្កា។ តថា ច
វត្ថុតិ “សចេបិ តំ វិនាសេត្វា ថាលកំ ការេតិ, តម្បិ អកប្បិយ” ឡាទិ។ ឯ
សន្តេបិ ទុតិយបត្តេ វិយ មូលេ ច មូលស្សាមិកានំ, បត្តេ ច បត្តស្សាមិកានំ
ទិន្នេ កប្បិយោ កាតុំ សក្កា ភវេយ្យ នុ ខោតិ អាសង្កាយមាហា “ន សក្កា
កេនចិ ឧចាយេន កប្បិយោ កាតុ” ឡិ។ តស្សត្ថោ - ទុតិយបត្តំ រូបិយំ
បដិគ្គល្លាត្វា គិហ៍ហិ បរិនិដ្ឋាបិតមេវ កិណាតិ, ន ពីជតោ បដ្ឋាយ ទូសេតិ,
តស្មា ទុតិយបត្តោ កប្បិយោ កាតុំ សក្កា, ឥធិ បន ពីជតោ បដ្ឋាយ ទូសិតត្តា
តេន ភិក្ខុនា តំ បត្តំ បុន អយចាសាណាពីដំ កាតុំ អសក្កុណោយ្យត្ថា,
បដិគ្គហិតរូបិយស្ស ច វឡញ្ចិតត្តា បុន សាមិកានំ ធាតុំ អសក្កុណោយ្យត្ថា ន
សក្កា កេនចិ ឧចាយេន កប្បិយោ កាតុឡិ។

ឥធានិ តំ អសក្កុណោយ្យត្ថំ អញ្ញោន បការេន វិត្ថារេតុ
“សចេបិ” តិអាធិមាហា។ ឥមិនា កិញ្ចិបិ អយវត្ថុម្ហិ អវសិដ្ឋេ សតិ អកប្បិយោវ

ហោតីតិ ធនេស្យតិ។ តេន វុត្ថំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.៥៩១) “រូបិយំ
ឧគ្គល្លាត្វាតិ ឥទំ ឧគ្គជ្ឈវសេន វុត្ថំ, មុត្តាធិឧគ្គជ្ឈវត្ថុម្បិ ឧគ្គល្លាត្វា ការីតម្បិ
បញ្ចន្ធនំ វដ្តតិ ឯវ។ សមុជ្ឈាបេតីតិ សយំ កន្លា វា ‘ឥមំ កហាបណាធិ
កម្មការាណំ ធឪតា ពីជំ សមុជ្ឈាបេហិ’តិ អញ្ញំ អាណាបេត្វា វា សមុជ្ឈាបេតិ។
មហាអកប្បិយោតិ អត្តនាវ ពីជតោ បដ្ឋាយ ទូសិតត្តា អញ្ញស្ស
មូលស្សមិកស្ស អភាវតោ វុត្ថំ។ សោ ហិ ចោវេហិ អច្ឆិន្នាបិ បុនលទ្ធោ
ជាធន្តស្ស កស្សបិបិ ធន វដ្តតិ។ យទិ ហិ វដ្តេយ្យ, តទ្យាកាធិសុ វិយ ‘អច្ឆិន្នា
វដ្តតី’តិ អាចរិយា វទេយ្យំ។ ន សក្កា កេនចិ ឧចាយេនាតិ សង្ឃស្ស វិស្សជ្ឈនេន
ចោរាធិអច្ឆិន្ននេនបិ កប្បិយោ កាតុំ ន សក្កា, ឥទញ្ច តេន រូបេន បិតំ
តម្កលកេន វត្ថុមុត្តាធិរូបេន បិតញ្ច សន្ធាយ វុត្ថំ។ ឧគ្គជ្ឈវត្ថុម្បិ ហិ
តម្កលកកប្បិយវត្ថុ ច ន សក្កា កេនចិ តេន រូបេន កប្បិយំ កាតុំ។ យទិ បន
សោភិត្ត តេន កប្បិយវត្ថុនា, ឧគ្គជ្ឈវត្ថុនា វា បុន រូបិយំ ចេតាបេយ្យ, តំ រូបិយំ
និស្សជ្ឈាបេត្វា អញ្ញេសំ កប្បិយំ កាតុម្បិ សក្កា ភវេយ្យាតិ ធន្ត”ន្តិ។ យំ បន
សាវត្ថុធិបនិយំ បបញ្ចិតំ, យញ្ច តមេវ គហេត្វា ចោរាណាជីកាយំ បបញ្ចិតំ, តំ
វិត្តាវេត្វា វុច្ឆមានំ អតិវិត្តាវតញ្ច ភវិស្សតិ, សោតូនញ្ច ឧត្តិញ្ញេយ្យំ, តស្មា
ឯត្តកមេវ វទិម្ហ, អត្ថិកេហិ បន តេសុ តេសុ បករណេសុ ឌីលោកេត្វា
គហេតព្ពន្ធិ។

ឧតិយបត្តេ បញ្ចន្ធម្បិ សហធម្មិកានំ ន កប្បតីតិ រូបិយស្ស បដិគ្គហិតត្តា,
កយវិក្កយស្ស ច កតត្តា។ សក្កា បន កប្បិយោ កាតុន្តិ គិហីហិ
បរិនិដ្ឋាបិតបត្តស្សេវ កិណិតត្តា, ពីជតោ បដ្ឋាយ អទូសិតត្តា,
មូលមូលស្សមិកានញ្ច បត្តបត្តស្សមិកានញ្ច វិជ្ជមានត្តា។ យថា បន សក្កា
ហោតិ, តំ ធនេស្យតុ “មូលេ”តិអាធិមាហ។

តតិយបត្តសទិសោយេវាតិ “បញ្ចន្ទម្បិ សហធម្មិកានំ ន វដ្តតិ, សក្កា បន
កប្បិយោ កាតុ” ត្ថិ ឥមំ នយំ និទ្ទិសតិ។ ននុ តតិយបត្តោ កប្បិយវោហារេន
គហិតោ, អថ កស្មា អកប្បិយោតិ ចោទនំ សន្ទាយាហ “កប្បិយវោហារេន
គហិតោបិ ទុតិយបត្តសទិសោយេវ, មូលស្ស សម្មជិដ្ឋិតត្តា អកប្បិយោ” តិ។
ទុតិយចោទនំ បន សយមេវ វទតិ។ ឯត្ថ ច “ទុតិយបត្តសទិសោយេវា” តិ
វុត្តត្តា មូលេ ច មូលស្សមិកានំ, បត្តេ ច បត្តស្សមិកានំ ទិន្នេ កប្បិយោ
ហោតិ, កប្បិយភណ្ឌំ ទត្វា គហេត្វា បរិភូញ្ចតុំ វដ្តតិ ទដ្ឋញ្ចោ។ មូលស្ស
អនិស្សជ្ជត្តាតិ យេន ឧគ្គហិតមូលេន បត្តោ កតោ, តស្ស មូលស្ស សង្ឃមជ្ឈេ
អនិស្សជ្ជត្តា។ ឯតេន រូបិយមេវ និស្សជ្ជិតត្ថំ, ន តម្កលកំ អរូបិយន្តិ ទស្សេតិ។
យទិ ហិ តេន សម្មជិដ្ឋិតមូលំ សង្ឃមជ្ឈេ និស្សជ្ជំ សិយា, តេន កប្បិយេន
កម្មេន អារាមិកាទិហិ គហេត្វា ទិន្នបត្តោ រូបិយបដិគ្គាហកំ វេបេត្វា សេសានំ
វដ្តេយ្យ។

ចតុត្ថបត្តេ ទុព្ពិចារិតត្តាតិ “ឥមេ កហាបណោ ទត្វា ឥទំ ទេហី” តិ
គហិតត្តា គិហិសន្តកានំ កហាបណានំ ទុដ្ឋវិចារិតត្តា ឯតស្ស
វិចារណាភស្ស ភិក្ខុនោ ឯវ ន វដ្តតិ អត្តោ។ មូលស្ស អសម្មជិដ្ឋិតត្តាតិ
ឯតេន មូលស្ស គិហិសន្តកត្ថំ ទស្សេតិ, តេនេវ បត្តស្ស រូបិយសំវោហារេន
អនុប្បន្នតញ្ច ទស្សេតិ, តេន ច តស្ស បត្តស្ស និស្សជ្ជិយាភារំ, ភិក្ខុស្ស ច
ចាចិត្តិយាភារំ ជីវេតិ, តេន ច ទុព្ពិចារិតមត្តេន ទុក្ខជមត្តភារំ បកាសេតិ។
និស្សជ្ជិតិ ឥទញ្ច ធានវសេន វុត្ថំ, ន វិនយកម្មវសេន។ តេនេវ ច “សប្បិស្ស
បូរាបេត្វា” តិ វុត្ថំ។

បញ្ចមបត្តេ សព្វកប្បិយោតិ អត្តនោ ច បញ្ចន្ទំ សហធម្មិកានញ្ច
ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធានញ្ច កប្បិយោ។ តេនាហ “ពុទ្ធានម្បិ បរិភោគារហោ” តិ។

ឥតិវិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេវិនយាលង្ការេ

កយវិក្កយសមាបត្តិវិនិច្ឆ័យកថាលង្ការោនាម

ឯកាទសមោបរិច្ឆេទោ។

១២. រូបិយាធិបជិត្តហណាវិនិច្ឆ័យកថា

៥៩. ឯវំ កយវិក្កយសមាបត្តិវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ

រូបិយាធិបជិត្តហណាវិនិច្ឆ័យំ កថេន្តោ “រូបិយាធិបជិត្តហោ” តិអាធិមាហា។ តត្ថ
សញ្ញាណត្ថាយ កតំ រូបំ ឯត្ថ អត្ថិតិ រូបិយំ, យំ កិញ្ចិ វោហារូបកំ ជនំ។ តេន

វុត្ថំ សមន្តចាសាធិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៣-៥៨៤) “ឥធ បន យំ កិញ្ចិ
វោហារកមនីយំ កហាបណាធិ អធិប្បេត” ត្ថិ។ បឋមំ អាធិយតីតិអាធិ, កី តំ?

រូបិយំ, រូបិយំ អាធិ យេសំ តេតិ រូបិយាធិយោ, ធាសិធាសខេត្តវត្ថុអាធិយោ,
បជិត្តហណំ បជិត្តហោ, សម្បជិច្ឆនន្តិ អត្តោ។ រូបិយាធិនំ បជិត្តហោ

រូបិយាធិបជិត្តហោ។ ជាតសមយេ ឧប្បន្នំ រូបមេវ រូបំ អស្ស ភវតិ, ន

វិការមាបជ្ជតីតិ ជាតរូបំ, សុវណ្ណំ។ ជវលសភាវតាយ សត្តេហិ រញ្ជិយតេតិ
រជតំ, សជ្ឈ។ ជាតរូបេន កតោ មាសកោ ជាតរូបមាសកោ។ រជតេន កតោ

មាសកោ រជតមាសកោតិ ឥទំ ចតុត្ថិជមេវ និស្សគ្គិយវត្ថុ ហោតិ, ន

លោហមាសកាធិយោតិ អាហា “តម្កលោហាធិហិ... បេ... សង្កហិតោ” តិ។

តម្កលោហាធិហិតិ អាធិ-សន្ទេន កំសលោហាវដ្ឋលោហាតិបុសីសាធិហិ កតោបិ

លោហមាសកោយេវាតិ ធស្សតិ។ កី ឥធមេវ និស្សគ្គិយវត្ថុ ហោតិ, ឧទាហុ

មុត្តាធិយោបីតិ អាហា “មុត្តា... បេ... ធុក្កជវត្ថុ” តិ។ ឥមេសំ ទិដ្ឋំ វត្ថុនំ កោ

វិសេសោតិ អាហា “តត្ថ និស្សគ្គិយវត្ថុ... បេ... ធុក្កជមេវា” តិ។ តត្ថ និស្សគ្គិយវត្ថុ

អត្តនោ អត្តាយ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ, សេសានំ អត្តាយ ទុក្ខជំ, ទុក្ខជវត្ថុ
សព្វេសំ អត្តាយ ទុក្ខជមេវាតិ យោជនា។

ឥនានិ តេសុ វត្ថុសុ កប្បិយាកប្បិយវិនិច្ឆយំ វិត្តារតោ ទស្សេតុំ អាហា
“តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ” តិ។ តត្ថ សម្មជិន្នតុំ ន វដ្ឋតិ, កស្មា? “ឥទំ សង្ឃស្ស
ទម្ម” តិ អកប្បិយវេហារេន ទិន្នត្តា។ ទត្វា បក្កមតិ, វដ្ឋតិ, កស្មា? សង្ឃស្ស
ហត្ថ អទត្វា វឡកីអាទីនំ ហត្ថ ទិន្នត្តា។ ឯវម្បិ វដ្ឋតិ គិហីនំ ហត្ថ បឋិតត្តា។
បដិក្ខិបិតុំ ន វដ្ឋតិ សង្ឃគណបុគ្គលានំ អនាមសិតត្តា។ “ន វដ្ឋតិ” តិ
បដិក្ខិបិតតំ “តុម្កេ គហេត្វា បេយថា” តិ វត្ថុត្តា។ បដិក្ខហណោបិ បរិភោគេបិ
អាបត្តិ តិ “សង្ឃស្ស ទម្ម” តិ វត្ថុត្តា បដិក្ខហណោ ចាចិត្តិយំ, បរិភោគេ ទុក្ខជំ។
ស្សេវ សាបត្តិកោតិ ទុក្ខជាបត្តិ សន្ធាយ វទតិ។ វទតិ, វដ្ឋតិ “តុម្កេ បច្ឆយេ
បរិភូញថា” តិ កប្បិយវេហារេន វត្ថុត្តា។ ធិវត្តាយ ទិន្នំ ធិវរេយេវ ឧបនេតតំ,
កស្មា? យថា នាយ កា វទន្តិ, តថា បដិបទ្ធិតព្ពត្តា។ សេនាសនបច្ឆយស្ស
ឥតរបច្ឆយត្ថយតោ វិសេសំ ទស្សេន្តោ “សេនាសនត្ថាយា” តិ អាទិមាហា។
ឥមិនា អវិស្សជ្ជិយអវេកខ្ចីយភារំ ទស្សេតិ។ ឯវំ សន្តេបិ អាបទាសុ កត្តព្វវិធី
ទស្សេន្តោ “សចេ បនា” តិ អាទិមាហា។

២០. ឯវំ និស្សគ្គិយវត្ថុសុ កត្តព្វវិធី ទស្សេត្វា ឥនានិ ទុក្ខជវត្ថុសុ កត្តព្វវិធី
ទស្សេន្តោ “សចេ កោចិ មយ្ហ” ឡាទិមាហា។ ឯត្ថ បន បដិក្ខហណោបិ
បរិភោគេបិ អាបត្តិ តិ ទុក្ខជមេវ សន្ធាយ វត្ថុត្ត។ តទ្យាកស្សបិ ខេត្តសង្កហិតត្តា
តស្ស បដិក្ខហណោបិ អាបត្តិ វត្ថុត្ត។ “ចត្តារោ បច្ឆយេ បរិភូញថាតិ ទេតីតិ ឯត្ថ
‘ភិក្ខុសង្ឃស្ស ចត្តារោ បច្ឆយេ បរិភូញតុំ តទ្យាកំ ទម្ម’ តិ វា
‘ចតុបច្ឆយបរិភោគត្ថំ តទ្យាកំ ទម្ម’ តិ វា វទតិ, វដ្ឋតិយេវ។ ‘ឥតោ តទ្យាកតោ
ឧប្បន្នេ បច្ឆយេ ទម្ម’ តិ វត្ថុត្ត បន វត្ថុត្តមេវ នត្តិ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ.

២.៥៣៧-៥៣៨) វុត្តំ។ វិមត្តិវិនោទនិយម្បិ (វិ. វិ. ដី. ១.៥៣៨-៥៣៩) តថេវ វត្ថា
“ឥនព្វា សង្ឃស្ស ធីយមានញោវ សន្ធាយ វុត្តំ, បុគ្គលស្ស បន ឯវម្បិ ទិន្នំ
តទ្ធាកខេត្តាទិ ន វដ្ឋតិ។ សុទ្ធិចិត្តស្ស បន ឧទកបរិភោគត្ថំ
ក្ខបចោក្ខរណិអាធមោ វដ្ឋន្តិ។ ‘សង្ឃស្ស តទ្ធាកំ អត្ថិ, តំ កថ’ន្តិ ហិ អាទិនា
សព្ពត្ថ សង្ឃវសេនេវ វុត្ត”ន្តិ វុត្តំ។ ហេតុ ភវិស្សតីតិ វសេ ភវិស្សតិ។

កប្បិយការកំ ឋបេថាតិ វុត្តេតិ សាមីចិវសេន វុត្តំ, អវុត្តេបិ ឋបេន្តស្ស ន
នោសោ អត្ថិ។ តេនាហ “ឧទកំ វាវេតុំ លព្ពតិ”តិ។ យស្មា បរសន្តកំ ភិក្ខុនំ
នាសេតុំ ន វដ្ឋតិ, តស្មា “ន សស្សកាលេ”តិ វុត្តំ។ សស្សកាលេបិ តាសេត្វា
មុញ្ញតុំ វដ្ឋតិ, អមុញ្ញតោ បន ភណ្ឌាធម្យំ។ ជនបទស្ស សាមីកោតិ ឥមិនាវ
យោ តំ ជនបទំ វិចារេតិ, តេនបិ អច្ឆិទ្ធិត្វា ទិន្នំ វដ្ឋតិយេវាតិ វទន្តិ។ បុន ទេតីតិ
អច្ឆិទ្ធិត្វា បុន ទេតិ, ឯវម្បិ វដ្ឋតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា យេន កេនចិ ឥស្សរេន
“បរិច្ឆត្តមិទំ ភិក្ខុហិ អស្សាមិក”ន្តិ សញ្ញាយ អត្តនោ គហេត្វា ទិន្នំ វដ្ឋតីតិ
ទស្សេតិ។ ឧទកវាហកន្តិ ឧទកមាតិកំ។ កប្បិយវោហារេបិ វិនិច្ឆយំ វត្តាមីតិ
ចាឋសេសោ។ ឧទកវសេនាតិ ឧទកបរិភោគត្ថំ។ សុទ្ធិចិត្តានន្តិ
ឧទកបរិភោគត្ថមេវ។ ឥទំ សហត្ថេន ច អកប្បិយវោហារេន ច ករោន្តេ
សន្ធាយ វុត្តំ។ “សស្សសម្មាទនត្ថ”ន្តិ ឯវំ អសុទ្ធិចិត្តានម្បិ បន សយំ អកត្វា
កប្បិយវោហារេន អាណាបេតុំ វដ្ឋតិ ឯវំ។ កប្បិយការកំ ឋបេតុំ ន វដ្ឋតីតិ
ឥទំ សហត្ថាទិនា កតតទ្ធាកត្តា អស្សារុប្បន្តិ វុត្តំ។ ឋបេន្តស្ស បន តំ បច្ឆយំ
បរិភុញ្ញន្តស្ស វា សង្ឃស្ស អាបត្តិ ន បញ្ញាយតិ, អដ្ឋកថាបមាណោន វា ឯត្ថ
អាបត្តិ គហេតព្វា។ អលដ្ឋិនា ការាបិ តេ វត្តព្ពមេវ នត្ថីតិ អាហា
“លដ្ឋិភិក្ខុនា”តិ, មត្តិកុទ្ធវណាទិសុ ការាបិ តេស្វតិ អធិប្បាយោ។

៦០. នវសស្សេតិ អកតបុត្តេ កេនាវេ។ កហាបណាតិ ឥមិនា ធម្មាដ្ឋាបនេ
តស្សេវ អកប្បិយន្តិ ធនស្សេតិ។ អបរិច្ឆិទ្ធភាគេតិ “ឯត្ថកេ ភូមិភាគេ ឯត្ថកោ
ភាគោ ធាតុញ្ញោ”តិ ឯវំ អបរិច្ឆិទ្ធភាគេ។ ធម្មាដ្ឋាបនេ កសតិ, បយោគេបិ
ទុក្ខជមេវ, ន កហាបណាដ្ឋាបនេវិយ។ “កសថ វេបថា”តិ វេចនេន សព្វេសម្មិ
អកប្បិយំ សិយាតិ អាហា “អវត្ថា”តិ។ ឯត្ថកោ នាម ភាគោតិ ឯត្ថ ឯត្ថកោ
កហាបណាតិ ឥទម្បិ សន្ធាយ វេទតិ។ តថាវុត្តេបិ ហិ តទា កហាបណានំ
អវិជ្ជមានត្តា អាយតី ឧប្បជ្ជមានំ អញ្ញេសំ វដ្ឋតិ ឯវំ។ តេនាហា “តស្សេវ តំ
អកប្បិយ”ន្តិ។ តស្ស បន សព្វបយោគេសុ បរិភោគេ ច ទុក្ខជំ។ កេចិ បន
ធម្មាបរិភោគេ ឯវំ អាបត្តិ, ន បុព្វភាគេតិ វេទន្តិ, តំ ន យុត្តំ, យេន
មិននវក្ខណាធិនា បយោគេន បច្ឆា ធម្មាបរិភោគេ អាបត្តិ ហោតិ តស្ស
បយោគស្ស ករណេ អនាបត្តិយា អយុត្តត្តា។ បរិយាយកថាយ បន សព្វត្ថ
អនាបត្តិ។ តេនេវ “ឯត្ថកេហិ វិហិហិ ឥទញ្ញិទញ្ញោ អាហារថា”តិ និយមវេចនេ
អកប្បិយំ វុត្តំ។ កហាបណាវិចារណេបិ ឯសេវ នយោ។ “វត្ថុ ច ឯវុបំ នាម
សំវិជ្ជតិ, កប្បិយការកោ នត្តិ តិ វត្ថុត្ថ”ន្តិអាធិវេចនញ្ញេត្ថ សាធកំ។ វដ្ឋយា វា
ធន្តោន វាតិ ឯត្ថ “ចាទេហិបិ មិនិតុំ ន វដ្ឋតិ”តិ វេទន្តិ។ ខលេ វា វត្ថា វក្ខតិ តិ
ឯត្ថ បន ថេនេត្វា គណ្ណាន្តេ ធិស្វា “មា គណ្ណាថា”តិ និវារេន្តោ វក្ខតិ នាម, សចេ
បន អវិចារេត្វា កេវលំ តុណ្ហិភូតោវ វក្ខណត្ថាយ ឱលោកេន្តោ តិដ្ឋតិ, វដ្ឋតិ។
“សចេបិ តស្មី តុណ្ហិភូតេ ចារិកាយ ហវន្តិ, មយំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
អាហារេស្សមា”តិ ឯវំ វត្ថុម្យិ វដ្ឋតិ”តិ វេទន្តិ។ និហារាបេតិ បដិសាមេតិ ឯត្ថាបិ
“សចេ បរិយាយេន វេទតិ, វដ្ឋតិ”តិ វេទន្តិ។ អបុព្វស្ស អនុប្បាធិតត្តា អញ្ញេសំ
វដ្ឋតិ តិ អាហា “តស្សេវេតំ អកប្បិយ”ន្តិ។

សព្វេសំ អកប្បិយំ, កស្មា? កហាបណានំ វិចារិតត្តាតិ ឯត្ថ
សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដ. ២.៥៣៧-៥៣៩) ឯវំ វិចារណា កតា - ននុ ច

ធុត្តិចារិតមត្តេន តស្សេវេតំ អកប្បិយំ, ន សព្វេសំ រូបិយសំវោហារេ
ចតុត្ថបត្តោវិយ។ វុត្តញ្ញំ តត្ថ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៩) “យោ បន រូបិយំ
អសម្បជ្ជិត្វា ‘ថេរស្ស បត្តំ កិណ្ឌិត្វា ទេហី’តិ បហិតកប្បិយការកេន សទ្ធិ
កម្មារកុលំ គន្ធា បត្តំ ទិស្វា ‘ឥមេ កហាបណោ គហេត្វា ឥមំ ទេហី’តិ
កហាបណោ ទាបេត្វា គហិតោ, អយំ បត្តោ ឯតស្សេវេ ភិក្ខុនោ ន វដ្ឋតិ
ធុត្តិចារិតត្តា, អញ្ញេសំ បន វដ្ឋតិ មូលស្ស អសម្បជ្ជិតត្តា”តិ, តស្មា យំ តេ
អាហារន្តិ, សព្វេសំ អកប្បិយំ។ កស្មា? កហាបណានំវិចារិតត្តាតិ ឥទំ កស្មា
វុត្តន្តិ? ឯត្ថ កេចិ វទន្តិ “កហាបណោ សាទិយិត្វាវិចារិតំ សន្ធាយ ឯវំ វុត្ត”ន្តិ,
សង្ឃិកត្តា ច ទិស្សន្តិតុំ ន សក្កា, តស្មា សព្វេសំ ន កប្បតីតិ តេសំ
អធិប្បាយោ។ កេចិ បន “អសាទិយិត្វាបិ កហាបណានំវិចារិតត្តា
រូបិយសំវោហារេ កតោ ហោតិ, សង្ឃិកត្តា ច ទិស្សន្តិតុំ ន សក្កា, តស្មា
សព្វេសំ ន កប្បតី”តិ វទន្តិ។ គណ្ឌិបទេសុ បន តីសុបិ ឥទំ វុត្តំ “ចតុត្ថបត្តោ
គិហិសន្តកានំយេវ កហាបណានំវិចារិតត្តា អញ្ញេសំ កប្បតិ, ឥធ បន
សង្ឃិកានំវិចារិតត្តា សព្វេសំ ន កប្បតី”តិ។ សព្វេសម្ប វាទោ តេន តេន
បរិយាយេន យុត្តោយេវាតិ។

២២. ចតុសាលទ្វារេតិ កោជនសាលំ សន្ធាយ វុត្តំ។

២៣. “វនំ ទម្មិ, អរញ្ញំ ទម្មិ”តិ វុត្តេ បន វដ្ឋតីតិ ឯត្ថ និវាសជ្ជានត្តា
បុគ្គលស្សបិ សុទ្ធិចិត្តេន គហេតុំ វដ្ឋតិ។ សីមំ ទេមាតិ
វិហារសីមាទិសាធារណាវចនេន វុត្តត្តា “វដ្ឋតី”តិ វុត្តំ។ បរិយាយេន
កថិតត្តាតិ “គណ្ហាហី”តិ អវត្វា “សីមា គតា”តិ បរិយាយេន កថិតត្តា។
បកតិភូមិករណាត្ថំ “ហេដ្ឋា គហិតំ បំសុ”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ ទានំ ទម្មិតិ ឯត្ថ
“មនុស្សំ ទម្មិតិ វុត្តេ វដ្ឋតី”តិ វទន្តិ។ វេយ្យាវច្ឆករន្តិអាទិនា វុត្តេ បុគ្គលស្សបិ

ធានាំ គហេតុំ វដ្តតិ “អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ អាហមិក” ត្ថិវិសេសេត្វា អនុញ្ញាតត្វា។
 តញ្ចោ ចិលិន្ទវច្ឆេន គហិតបរិភុត្តក្កមេន, ន គហដ្ឋានំ
 ធានបរិភោគក្កមេន។ ខេត្តាធម្មោ បន សព្វេ សង្ឃស្សេវ វដ្តន្តិ ចាឡិយំ
 បុគ្គលិកវសេន គហេតុំ អនុញ្ញាតត្វាតិ ធម្មតំ។ កុក្កជស្វកវេ... បេ... វដ្តតិ តិ
 ឯត្ថ កុក្កជស្វកវេសុ ធីយមាទេសុ “ឥមេហិ អម្ពាភំ អត្ថោ នត្ថិ, សុខំ ជីវន្តុ,
 អរញ្ញោវិស្សន្នេថា” តិ វត្ថុំ វដ្តតិ។ វិហារស្ស ទេមាតិ សង្ឃិកវិហារំ សន្ទាយ
 វុត្ថំ។ “ខេត្តវត្ថុបដិគ្គហណា បដិវរតោ ហោតិ” តិ អាធិនា (ធិ. និ. ១.១០, ១៩៤)
 សុត្តន្តេសុ អាគតបដិក្ខេចោ ភគវតោ អាបត្តិយាបិ ហេតុភាវេន កតោតិ
 ភគវតោ អធិប្បាយំ ជានន្តេហិ សង្ឃិកាភមហាថេវហិ
 ខេត្តបដិគ្គហណាធិនិស្សិតោ អយំ សព្វោបិ ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយោ វុត្តោតិ
 គហេតញ្ចោ។

២៤. ចីវរចេតាបន្នន្តិ ចីវរមូលំ។ បហិណោយ្យាតិ បេសេយ្យ។ ចេតាបេត្វាតិ
 បរិវត្តេត្វា។ អន្ធាទេហិតិ វេហារវចនមេតំ, ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ ទេហិតិ អយំ
 បនេត្ត អត្ថោ។ អាភតន្តិ អាជីតំ។

ឥមស្មី ហ្មោនេ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ជី. ២.៥២៨-៥៣១) ឯវំវិចារណា កតា
 - ឯត្ថ ច យំ វុត្ថំ មាតិកាជ្ជកថាយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ. រាជសិក្ខាបទវណ្ណានា) “ឥមីនា
 ចីវរចេតាបន្នេន ចីវរំ ចេតាបេត្វា ឥត្តន្ទាមំ ភិក្ខុំ ចីវរេន អន្ធាទេហិតិ ឥទំ
 អាគមនសុទ្ធិ ទស្សេតុំ វុត្ថំ។ សចេ ហិ ‘ឥទំ ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ ទេហិតិ’ តិ
 បេសេយ្យ, អាគមនស្ស អសុទ្ធត្វា អកប្បិយវត្ថុំ អារត្ត ភិក្ខុនា
 កប្បិយការកោបិ និទ្ទិសិតញ្ចោ ន ភវេយ្យា” តិ, តត្ថ អាគមនស្ស សុទ្ធិយា វា
 អសុទ្ធិយា វាវិសេសប្បយោជនំ ន ធិស្សតិ។ សតិបិ ហិ អាគមនស្ស អសុទ្ធភាវេ
 ទូតោ អត្តនោ កុសលតាយ កប្បិយវេហារេន វទតិ, កប្បិយការកោ ន

និទ្ទិសិតព្រោះតិ ៩ទំ នត្ថិ, ន ច ទូតេន កប្បិយវោហារវសេន វុត្តេ ឆាយកេន
“ឥទំ កបំ បេសិត”ន្តិ ព្រៀនិសី វិចារណា ឧបលព្ពតិ, អវិចារេត្វា ច តំ ន សក្កា
ជាតិកុំ។ យទិ បន អាគមនស្ស អសុទ្ធព្ពា កប្បិយការកោ និទ្ទិសិតព្រោះ ន
ភវេយ្យ, ចីវរានំ អត្ថាយ ទូតស្ស ហត្ថេ អកប្បិយវត្ថុម្ហិ បេសិតេ សព្ពត្ថ
ឆាយកេន កបំ បេសិតន្តិ បុច្ឆិត្វាវ កប្បិយការកោ និទ្ទិសិតព្រោះ ភវេយ្យ,
តស្មា អសតិបិ អាគមនសុទ្ធិយំ សចេ សោ ទូតោ អត្ថនោ កុសលតាយ
កប្បិយវោហារវសេន វេទតិ, ទូតស្សេវ វេចនំ គហេតព្ពំ។ យទិ ហិ
អាគមនសុទ្ធិយេវេត្ថ បមាណំ, មូលស្សមិកេន កប្បិយវោហារវសេន
បេសិតស្ស ទូតស្ស អកប្បិយវោហារវសេន វេទតោបិ កប្បិយការកោ
និទ្ទិសិតព្រោះ ភវេយ្យ, តស្មា សព្ពត្ថ ទូតវេចនេមេវ បមាណាន្តិ គហេតព្ពំ។ **ឥមិនា**
ចីវរេចតាបន្នេនាតិអាទិនា បន ឥមមត្តំ ទស្សេតិ “កប្បិយវសេន អាគតម្បិ
ចីវរមូលំ ព្រៀនិសេន ទូតវេចនេន អកប្បិយំ ហោតិ, តស្មា តំ បដិក្ខិបិតព្ព”ន្តិ។
តេនេវាហ “តេន ភិក្ខុនា សោ ទូតោ ឯវមស្ស វេចនីយោតិអាទី”តិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ១.៥៣៨-៥៣៩) បន ឯវំ វុត្តំ - យំ វុត្តំ
មាតិកាជ្ជកថាយំ (កដ្ឋា. អដ្ឋ. រាជសិក្ខាបទវណ្ណានា) “ឥមិនា ចីវរេចតាបន្នេន
ចីវរំ ចេតាបេត្វា ឥត្ថន្នាមំ ភិក្ខុំ ចីវរេន អច្ឆាទេហីតិ ឥទំ អាគមនសុទ្ធិ ទស្សេតុ
វុត្តំ។ សចេ ហិ ‘ឥទំ ឥត្ថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ទេហី’តិ បេសេយ្យ, អាគមនស្ស
អសុទ្ធព្ពា អកប្បិយវត្ថុំ អារព្ព ភិក្ខុនា កប្បិយការកោបិ និទ្ទិសិតព្រោះ ន
ភវេយ្យ”តិ, តំ និស្សគ្គិយវត្ថុទុក្កជវត្ថុភូតំ អកប្បិយចីវរេចតាបន្នំ
“អសុកស្ស ភិក្ខុនោ ទេហី”តិ ឯវំ អាគមនសុទ្ធិយា អសតិ, សិក្ខាបទេ
អាគតនយេន ទូតវេចនេ ច អសុទ្ធព្ព សព្ពថា បដិក្ខេចោយេវ កាតុំ វដ្តតិ, ន បន
“ចីវរញ្ច ខោ មយំ បដិក្ខណ្ណាមា”តិ វុត្តំ, តទនុសារេន វេយ្យាវច្ឆករញ្ច និទ្ទិសិតុ
អាគមនទូតវេចនានំ ឧភិទ្ធិ អសុទ្ធព្ពា, ចាឡិយំ អាគតនយេន បន

អាគមនសុទ្ធិយា សតិ ទូតវចនេ អសុទ្ធិបិ សិក្ខាបទេ អាគតនយេន សត្តំ
កាតុំ វុដ្ឋតីតិ និស្សនត្តំ វុត្តំ។ តេន ច យថា ទូតវចនាសុទ្ធិយម្បិ អាគមនេ សុទ្ធិ
វេយ្យាវច្ឆករំ និទ្ទិសិតុំ វុដ្ឋតិ, ឯវំ អាគមនាសុទ្ធិយម្បិ ទូតវចនេ សុទ្ធិ វុដ្ឋតិ
ឯវាតិ អយមត្ថោ អត្ថតោ សិទ្ធាវ ហោតិ។ ឧភយសុទ្ធិយំ វត្ថុព្រមេវ នត្ថិតិ
ឧភយាសុទ្ធិបក្ខមេវ សន្ធាយ មាតិកាជ្ជកថាយំ (កដ្ឋា. អដ្ឋ.
រាជសិក្ខាបទវណ្ណនា) “កប្បិយការកោបិ និទ្ទិសិតញោ ន ភវេយ្យ” តិ វុត្ថន្តិ
វេទិតព្ពំ។

យំ បទេត្ថ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.២៣៧-៥៣៩) “អាគមនស្ស សុទ្ធិយា
វា អសុទ្ធិយា វា វិសេសប្បយោជនំ ន និស្សតិ” តិ អាទិ វុត្ថំ, តំ
មាតិកាជ្ជកថាវចនស្ស អធិប្បាយំ អសល្លក្ខត្វា វុត្ថំ យថា វុត្ថនយេន
អាគមនសុទ្ធិអាទិនា សប្បយោជនត្ថា។ យោ បទេត្ថ “មូលស្សាមិកេន
កប្បិយវោហារវសេន, បេសិតទូតស្ស អកប្បិយវោហារេន វទតោបិ
កប្បិយការកោ និទ្ទិសិតញោ ភវេយ្យ” តិ អនិជ្ឈប្បសង្ក្កា វុត្ថោ, សោ
អនិជ្ឈប្បសង្ក្កា ឯវំ ន ហោតិ អភិមតត្ថា។ តថា ហិ សិក្ខាបទេ ឯវំ “បដិគ្គណ្ហតុ
អាយស្មា ជីវរចេតាបន្ន” ត្ថិ អកប្បិយវោហារេន វទតោ ទូតស្ស កប្បិយេន
កម្មេន វេយ្យាវច្ឆករេ និទ្ទិសិតញោ វុត្ថោ អាគមនស្ស សុទ្ធិត្ថា, អាគមនស្សបិ
អសុទ្ធិយំ បន កប្បិយេនបិ កម្មេន វេយ្យាវច្ឆករេ ន និទ្ទិសិតញោវាតិ អត្ថេវ
អាគមនស្ស សុទ្ធិអសុទ្ធិយា បយោជនំ។ កថំ បន ទូតវចនេន អាគមនសុទ្ធិ
វិញ្ញាយតីតិ? នាយំ ភារោ។ ទូតេន ហិ អកប្បិយវោហារេន វុត្ថោ ឯវំ
អាគមនសុទ្ធិ គវេសិតញោ, ន ឥតវត្ថុ។ តត្ថ ច តស្ស វចនក្ខមេន បុច្ឆិត្វា ច
យុត្តិអាទិហិ ច សក្កាវិញ្ញាតុំ។ ឥធាបិ ហិ សិក្ខាបទេ “ជីវរចេតាបន្នំ អាគត” ត្ថិ
ទូតវចនេនេវ ជីវំ កិណិទ្ធា ធាតុំ បេសិតភារោវិញ្ញាយតិ។ យទិ ហិ សព្ពថា
អាគមនសុទ្ធិ នវិញ្ញាយតិ, បដិក្ខេបោ ឯវំ កត្តញោតិ។

សុវណ្ណំ វជនំ កហាបណោ មាសកោតិ ឥមាធិ ហិ ចត្តារិ និស្សគ្គិយវត្ថុនិ,
មុត្តា មណី វេជ្ជរិយោ សង្ខា សិលា បរាជ្ឈំ លោហិតង្គោ មសារគលំ សត្វ
ធម្មានិ ធាសិធាសំ ខេត្តំ វត្ថុ បុច្ឆារាមជលារាមាធយោតិ ឥមាធិ ទុក្ខជវត្ថុនិ ច
អត្តនោ វា ចេតិយសង្ឃគណបុគ្គលានំ វា អត្តាយ សម្មជិដ្ឋិតុំ ន វដ្ឋន្តិ, តស្មា តំ
សាទិតុំ ន វដ្ឋន្តិ តិ ទស្សនត្ថំ “ន ខោ មយំ អាវុសោ ជីវេវចេតាបន្នំ
បជិគ្គណ្ណាមា” តិ វុត្ថំ។ ជីវេវញ្ច ខោ មយំ បជិគ្គណ្ណាមា” តិ អាទិ ទូតវចនស្ស
អកប្បិយត្ថេបិ អាគមនសុទ្ធិយា បជិបដ្ឋនវិធិទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ កាលេន
កប្បិយន្តិ យុត្តបត្តកាលេន យទា នោ អត្តោ ហោតិ, តទា កប្បិយំ ជីវេ
បជិគ្គណ្ណាមាតិ អត្តោ។ វេយ្យាវច្ឆករោតិ កិច្ចករោ, កប្បិយការកោតិ
អត្តោ។ “វេយ្យាវច្ឆករោ និទ្ទិសិតញ្ចោ” តិ ឥទំ “អត្ថិ បនាយស្មតោ កោចិ
វេយ្យាវច្ឆករោ” តិ កប្បិយវចនេន វុត្តត្តា អនុញ្ញាតំ។ សចេ បន ទូតោ “កោ
ឥមំ គណ្ណាតិ, កស្ស វា ទេមី” តិ វទតិ, ន និទ្ទិសិតញ្ចោ។ អារាមិកោ វា
ឧបាសកោ វាតិ ឥទំ សារុប្បតាយ វុត្ថំ, វេយ្យាវចនេន បញ្ច សហធម្មិកេ យោ
កោចិ កប្បិយការកោ វុត្តតិ។ ឯសោ ខោ អាវុសោ ភិក្ខុនំ វេយ្យាវច្ឆករោតិ ឥទំ
ទូតេន “អត្ថិ បនាយស្មតោ កោចិ វេយ្យាវច្ឆករោ” តិ បុច្ឆិតត្តា បុច្ឆាសភាគេន
ភិក្ខុស្ស កប្បិយវចនទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ ឯវេមេវ ហិ ភិក្ខុនា វត្ថុពុំ, ន វត្ថុពុំ “តស្ស
ទេហី” តិ អាទិ។ តេនេវ ចាឡិយំ “ន វត្ថុញ្ចោ តស្ស ទេហី” តិ អាទិមាហា។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៥៣៨-៥៣៩) បន “ឯសោ ខោ... ខេ... ន វត្ថុញ្ចោ តស្ស
ទេហី តិ អាទិ អកប្បិយវត្ថុសាទិយនបរិមោចនត្ថំ វុត្ថំ” តិ វុត្ថំ។

អាណត្តោ សោ មយាតិ យថា តុម្កាកំ ជីវេវេន អត្តេ សតិ ជីវេវ ទស្សតិ, ឯវំ
វុត្តោតិ អត្តោ។ វិមតិវិនោទនិយំ បន “សញ្ញាត្តោតិ អាទិ ឯវំ ទូតេន បុន វុត្តេ ឯវំ
ចោទេតុំ វុត្តតិ, ន ឥតរថាតិ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ” តិ វុត្ថំ។ ឯត្ថ បន ចាឡិយំ “សញ្ញាត្តោ
សោ មយា” តិ អាគតត្តា ឯវំ វុត្តោ, បុរិមវាក្យេ បន វិនយសង្គហប្បករណោ (វិ.

សង្គ. អដ្ឋ. ៦៤) “អាណាត្តោ សោ មយា” តិ បរិយាយវចនេន បរិវត្តិត្វា ឋបិតតត្តា
តថា វុត្តោ, តេន ច កប្បិយការកស្ស សញ្ញាបិតភាវេ ទូតេន ភិក្ខុស្ស បុន
អាហារេតិ ឯវ ភិក្ខុនា កប្បិយការកោ ចោទេតព្ពោ ហោតិ, ន អនាហារេតិ តិ
ទស្សេតិ។

អត្តោ មេ អារុសោ ជីវរេនាតិ ចោទនាល ក្ខណានិទស្សនមេតំ។ ឥទំ វា ហិ
វចនំ វត្ថុតំ, តស្ស វា អត្តោ យាយ កាយចិ ភាសាយ វត្ថុព្ពោ។ ទេហិ មេ
ជីវរុទ្ធិអាទិនិ បន ន វត្ថុញ្ញាការទស្សនតំ វុត្តានិ។ ឯតានិ ហិ វចនានិ, ឯតេសំ វា
អត្តោ យាយ កាយចិ ភាសាយ ន វត្ថុព្ពោ។ “ឯវំ វទន្តោ ច បដិក្ខិតតត្តា វត្ថុភេទេ
ទុក្កជំ អាបជ្ជតិ, ចោទនា បន ហោតិយេវ” តិ មហាគណ្ឌិបទេ
មជ្ឈិមគណ្ឌិបទេ ច វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ១.៥៣៨-៥៣៩) បន “ន
វត្ថុព្ពោ ‘ទេហិ មេ ជីវំ... បេ... ចេតាបេហិ មេ ជីវំ’ រុទ្ធិ ឥទំ ទូតេនាភត្រូបិយំ
បដិក្ខហេតុំ អត្តនា និទ្ធិជ្ជកប្បិយការកត្តាវ’ ទេហិ មេ ជីវំ... បេ... ចេតាបេហិ
មេ ជីវំ’ រុទ្ធិ វទន្តោ រូបិយស្ស បកតត្តា តេន រូបិយេន បរិវត្តិត្វា ‘ទេហិ
ចេតាបេហិ’ តិ រូបិយសំ វោហារំ សមាបជ្ជន្តោ នាម ហោតិ តិ តំ នោសំ ទូរតោ
បរិវន្នេតុំ វុត្តំ រូបិយបដិក្ខហាកេន សង្ឃមជ្ឈេ និស្សជ្ឈរូបិយេ វិយ។ វុត្តញ្ញំ តត្ថ
‘ន វត្ថុព្ពោ ឥមំ វា ឥមំ វា អាហារា’ តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៣-៥៨៤), តស្មា ន ឥទំ
វិញ្ញត្តិទោសេ បរិវន្នេតុំ វុត្តន្តិ វេទិតតំ ‘អត្តោ មេ អារុសោ ជីវរេនា’ តិ បិ
អវត្ថុព្ពតាប្បសង្កតោ។ តេនេវ ទូតនិទ្ធិជ្ជសុ រូបិយសំ វោហារសង្គាភាវតោ
អញ្ញំ កប្បិយការកំ ឋបេត្វាបិ អាហារាបេតព្ព” តិ វុត្តំ។ តត្ថាបិ “ទូតេន
ឋបិតរូបិយេន ចេតាបេត្វា ជីវំ អាហារាបេហិ” តិ អវត្វា កេវលំ “ជីវំ
អាហារាបេហិ” តិ ឯវំ អាហារាបេតព្ពន្តិ អធិប្បាយោ គហោតព្ពោតិ វុត្តំ។

ឥឡូវនេះ កុសលន្តិ ឯវិយាវតតិយំ ចោទនេន្តា តំ ជីវំ អភិជិដ្ឋានេតុំ សក្កាតិ
អត្តនោ បដិលាភវសេន, ឥឡូវនេះ កុសលំ សាធុ សុដ្ឋុ សុដ្ឋុវំ។ បតុក្ខត្ថំ បញ្ចក្ខត្ថំ
ធក្ខត្ថបរមំ តុល្លាភូតេន ឧទ្ទិស្ស ហតព្ពន្តិ ហនលក្ខណិនិទស្សនមេតំ។
ធក្ខត្ថបរមន្តិ ច ភាវនបុំសកវេនមេតំ។ ធក្ខត្ថបរមន្តិ ឯតេន ជីវំ ឧទ្ទិស្ស
តុល្លាភូតេនេវ ហតព្ពំ, ន អញ្ចំ កិញ្ចំ កាតព្ពន្តិ ឥទំ ហនលក្ខណំ។ តេនេវ “ន
អាសនេតិអាជី”តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។ សទ្ធសត្ថេ បន -

“កិរិយាវិសេសនំ សត្ថេ, វុត្ថំ ធាតុវិសេសនំ;
ភាវនបុំសកន្ត្រេវ, សាសនេ សមុជីវិត”ន្តិ។ -

វេនតោ កិរិយាវិសេសនមេវ សាសនេវេហារេន ភាវនបុំសកំ នាម
ជាតំ;

“មុទុំ បចតិឥច្ឆត្រ, បចនំ ភវតីតិ ច;
សុខំ សយតិឥច្ឆត្រ, ករេតិ សយនន្តិ ចា”តិ។ -

វេនតោ កិរិយាវិសេសនបទេន តុល្យាធិករណាភូតំ កិរិយាវិសេស្សបទំ
អកម្មកម្មិ សកម្មកម្មិ ភូតាតុករជាតុហិ សម្ពន្ធិតព្ពំ ហោតីតិ ឥមិនា
ញាយេន ធក្ខត្ថបរមំ ហនំ ភវិតព្ពំ, ធក្ខត្ថបរមំ ហនំ កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ ឯតេន
ធក្ខត្ថបរមំ ឯវំ ហនំ ភវិតព្ពំ, ន តតោ អធិកំ, ធក្ខត្ថបរមំ ឯវំ ហនំ កាតព្ពំ, ន
តតោ ឧទ្ធិន្តិ ឥមមត្តំ ទស្សេតិ។ ន អាសនេ និសីទិតព្ពន្តិ “ឥធ ភន្តេ និសីទថា”តិ
វុត្ថេបិ ន និសីទិតព្ពំ។ ន អាមិសំ បដិគ្គហេតព្ពន្តិ “យាគុខន្តកាធិកេនំ កិញ្ចំ
អាមិសំ គណ្ណាថ ភន្តេ”តិ យាចិយមាណេនបិ ន គណ្ណិតព្ពំ។ ន ធម្មោ ភាសិតញោតិ
“មជ្ឈលំ វា អនុមោទនំ វា ភាសថា”តិ យាចិយមាណេនបិ កិញ្ចំ ន ភាសិតព្ពំ,
កេវលំ “កីការណា អាគតោសី”តិ បុច្ឆិយមាណេន “ជាតាហិ អាវុសោ”តិ
វុត្ថញោ។

ឋានំ ភញ្ញតីតិ អាគតការណំ ភញ្ញតិ កោបេតិ។ ឋានន្តិ បីតិយា ច
ការណាស្ស ច នាមំ, តស្មា អាសនេ និសីទនេន ឋានំ កុប្បតិ,
អាគតការណាម្មិ, អាមិសបដិគ្គហណាទីសុ បន អាគតការណាមេវ ភញ្ញតិ,
ន ឋានំ។ តេនាហ “អាគតការណំ ភញ្ញតី”តិ។ កេចិ បន
“អាមិសបដិគ្គហណាទីនា ឋានម្មិ ភញ្ញតី”តិ វទន្តិ, តំ អដ្ឋកថាយ ន សមេតិ,
ដីកាយម្មិ នាណាវាទេ ទស្សេត្វា ឋានភញ្ញនំ វុត្ថំ, តំ អដ្ឋកថាវចនេន
អសំសន្ទនតោ គន្ធករុកយេន ន វទិម្ហ។ ឥទានិ យា តិស្សោ ចោទនា, ធម៌
ឋានានិ វុត្តានិ, តត្ថ វុទ្ធិហានី ទស្សេន្តោ “សចេ ចតុក្កុត្តំ ចោទេតី”តិអាទិមាហ។
យស្មា ច ឯកចោទនាវុទ្ធិយា ទិដ្ឋំ ឋានានំ ហានិ វុត្តា, តស្មា ចោទនា ទិគុណំ
ឋានន្តិ លក្ខណំ ទស្សិតំ ហោតិ។ ឥតិ ឥមីនា លក្ខណេន តិក្កុត្តំ ចោទេត្វា
ធកុត្តំ ឋាតព្ពំ, ទិក្កុត្តំ ចោទេត្វា អដ្ឋកុត្តំ ឋាតព្ពំ, សកី ចោទេត្វា ទសកុត្តំ
ឋាតព្ពំ។

តត្រ តត្រ ឋានេ តិដ្ឋតីតិ ឥទំ ចោទកស្ស បីតជ្ជានតោ អបក្កម្ម តត្រ
តត្រ ឧទ្ទិស្ស ឋានំយេវ សន្ធាយ វុត្ថំ។ កោ បន វាទោ នាណាទិវសេស្មតិ
នាណាទិវសេសុ ឯវំ ករោន្តស្ស កោ បន វាទោ, វត្ថព្ពមេវ នត្ថិតិ អធិប្បាយោ។
“សាមំ វា គន្ធព្ពំ, ទូតោ វា ចាហេតព្ពោតិ ឥទំ សភាវតោ ចោទេតុំ អនិច្ចន្តេនបិ
កាតព្ពមេវា”តិ វទន្តិ។ ន តំ តស្ស ភិក្ខុនោ កិញ្ចិ អត្ថំ អនុភោតីតិ តំ
ចីវរចេតាបន្នំ អស្ស ភិក្ខុនោ កិញ្ចិ អប្បមត្តកម្មិ កម្មំ ន និច្ឆាទេតិ។
យុញ្ញន្តាយស្មន្តោ សកន្តិ អាយស្មន្តោ អត្តនោ សន្តកំ ធនំ ចាបុណ្ណុ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.៥៣៨-៥៣៩) បន “យតស្ស ចីវរចេតាបន្ននិអាទិ
យេន អត្តនា វេយ្យាវច្ឆករោ និទ្ធិដ្ឋោ, ចីវរញ្ច អនិច្ឆាទិតំ, តស្ស កត្តព្ពទស្សនំ។
ឯវំ ភិក្ខុនា វត្ថុសាមិកានំ វុត្ថ ចោទេត្វា ទេន្តិ, វដ្ឋតិ ‘សាមិកា ចោទេត្វា ទេន្តិ’តិ
(ចារា. ៥៤១) អនាបត្តិយំ វុត្ថត្តា។ តេនេវ សោ សយំ អចោទេត្វា

ឧបាសកាធិបតី បរិយាយេន វត្ថុ ចោទាបេតិ, តេសុ សតក្ខត្តម្យំ ចោទេត្វា
ចីវរំ ធាបេន្តេសុ តស្ស អនាបត្តិ សិទ្ធា ហោតិ សិក្ខាបទស្ស
អនាណាត្តិកត្តា” តិ វុត្ថំ។

៦៥. កេនចិ អនិទ្ទិដ្ឋោ អត្តនោ មុខេនេវ ព្យាវជការំ វេយ្យាវច្ចករត្ថំ បត្តោ
មុខវេវជិកោ, អវិចារេតុកាមតាយាតិ ឥមិនាវិជ្ជមានម្យំ ធាតុំ អនិច្ចន្តា
អរិយាបិ វញ្ចនាធិប្បាយំ វិនា វេហារតោ នត្ថិតិ វនន្តិតិ ទស្សេតិ។
សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដី. ២.៥៣៧-៥៣៨) បទ “អវិចារេតុកាមតាយាតិ
ឥមស្មី បក្ខេ ‘នត្តម្ហាកំ កប្បិយការកោ’ តិ ឥទំ តាទិសំ ករោត្តោ
កប្បិយការកោ នត្ថិតិ ឥមិនា អធិប្បាយេន វុត្ថ” តិ វុត្ថំ។ ភេសជ្ជក្ខន្ធកេ
មេណ្ឌកសេដ្ឋវត្ថុម្ហិ (មហាវ. ២៨៩) វុត្ថំ “សន្តិភិក្ខុវេ” តិ អាទិវចនមេវ
មេណ្ឌកសិក្ខាបទំ នាម។ តត្ថ ហិ មេណ្ឌកេន នាម សេដ្ឋនា “សន្តិ ហិ ភន្តេ
មគ្គា កត្តារា អប្បោទកា អប្បភក្ខា ន សុករា អចាថេយ្យេន គន្ធី, សាធុ ភន្តេ
ភគវា ភិក្ខុនំ ចាថេយ្យំ អនុជានាតូ” តិ យាចិតេន ភគវតា “អនុជានាមិ ភិក្ខុវេ
ចាថេយ្យំ បរិយេសិតុំ។ តណ្ហាលោ តណ្ហាលត្ថិកេន, មុគ្គោ មុគ្គត្ថិកេន, មាសោ
មាសត្ថិកេន, លោណំ លោណត្ថិកេន, គុដ្ឋោ គុដ្ឋត្ថិកេន, តេលំ តេលត្ថិកេន,
សប្បិ សប្បិត្ថិកេនា” តិ វត្ថុ ឥទំ វុត្ថំ “សន្តិ, ភិក្ខុវេ, មនុស្សា សទ្ធា បសន្នា, តេ
កប្បិយការកានំ ហត្ថេ ហិរញ្ញំ ឧបនិក្ខបន្តិ ‘ឥមិនាយំ អយ្យស្ស កប្បិយំ, តំ
ទេថា’ តិ។ អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, យំ តតោ កប្បិយំ, តំ សាទិតុំ, ន ត្រេវាហំ, ភិក្ខុវេ,
កេនចិ បរិយាយេន ជាត្របរជតំ សាទិតព្ពំ បរិយេសិតព្ពន្ធិ វនាមី” តិ។
“កប្បិយការកានំ ហត្ថេ ហិរញ្ញំ និក្ខបន្តិ” តិ ឯត្ថាបិ ភិក្ខុស្ស អាហោចនំ
អត្ថិយេវ, អញ្ញថា អនិទ្ទិដ្ឋកប្បិយការកបក្ខំ ភជតីតិ ន ចោទេតត្តោ សិយា,
ឥទំ បទ ទូតេន និទ្ទិដ្ឋកប្បិយការកេ សន្ធាយ វុត្ថំ, ន បទ ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋេវ

អនិច្ចដ្ឋ វា។ តេនេវាហ “ឯត្ថ ចោទនាយ បរិមាណំ នត្ថិ” តិអាទិ។ យទិ មូលំ សន្ធាយ ចោទេតិ, តំ សាទិតមេវ សិយាតិ អាហ “មូលំ អសាទិយន្តេនា” តិ។

អញ្ញាតកអប្បវារិតេសុ វិយ បដិបទ្ធិតព្ពន្ធិ ឥទំ អត្ថនា ចោទនាជ្ជានញ្ច ន កាតព្ពន្ធិ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ បិណ្ឌាចាតាទីនំ អត្ថាយាតិ ឥមិនា បិវត្តាយេវ ន ហោតីតិ ទស្សេតិ។ ឯសេវ នយោតិ ឥមិនា វត្ថុសាមិនា និច្ចដ្ឋកប្បិយការកេសុបិ បិណ្ឌាចាតាទីនម្បិ អត្ថាយ ទិន្នេ ប ហានចោទនាទិសព្ពំ ហេជ្ជា វុត្ថនយេនេវ កាតព្ពន្ធិ ទស្សេតិ។

២៦. ឧបនិក្ខត្តសាទិយនេ បនាតិអាទិសុ “ឥទំ អយ្យស្ស ហោតូ” តិ វេរំ សម្ពុទ្ធា វា “អមុកស្មី នាម ហានេ មម ហិរញ្ញសុវណ្ណំ អត្ថិ, តំ តុយ្ហំ ហោតូ” តិ វេរំ បរម្ពុទ្ធា វា បិតស្ស កេវលំ វាចាយ វា ហត្ថមុទ្គាយ វា “តុយ្ហ” តិ វត្វា បរិច្ឆត្តស្ស កាយវាចាហិ អប្បនិក្ខិបិត្វា ចិត្តេន សាទិយនំ ឧបនិក្ខត្តសាទិយនំ នាម។ សាទិយតីតិ វុត្ថមេវត្ថំ វិភាវេតិ “គណ្ហិតុកាមោ ហោតី” តិ។

ឥទំ គុត្តជ្ជានន្តិ អាចិត្តិតព្ពន្ធិ បច្ចយបរិភោគំយេវ សន្ធាយ អាចិត្តិតព្ពំ។ “ឥធ និក្ខិចា” តិ វុត្ថេ “ឧគ្គណ្ហាបេយ្យ វា” តិ វុត្ថលក្ខណេន និស្សគ្គិយំ ហោតីតិ អាហ “ឥធ និក្ខិចាហីតិ ន វត្ថព្ព” តិ។ អថ វា “ឥទំ គុត្តជ្ជាន” តិ អាចិត្តិក្ខេន ហានស្ស គុត្តការមេវ ទស្សេតិ, ន វត្ថំ បរាមសតិ, តស្មា អាចិត្តិតព្ពំ។ “ឥធ និក្ខិចាហី” តិ បន វេនន្តោ និក្ខិបិតព្ពំ វត្ថំ និក្ខិចាហីតិ វត្ថំ បរាមសតិ នាម, តស្មា ន វត្ថព្ពំ។ បរតោ ឥទំ គណ្ហាតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច និស្សាយ បិតំ ហោតីតិ យស្មា តតោ ឧប្បន្នបច្ចយបរិភោគោ កប្បតិ, តស្មា កប្បិយំ និស្សាយ បិតំ, យស្មា បន ទុព្ពិចារណាយ តតោ ឧប្បន្នបច្ចយបរិភោគោ ន កប្បតិ, តស្មា អកប្បិយំ និស្សាយ បិតន្តិ វេទិតព្ពំ។ អថ វា ឥទំ ធនំ យស្មា “នយិទំ កប្បតី” តិ បដិក្ខត្ថំ, តស្មា កប្បិយំ និស្សាយ

បីតំ, យស្មា បន សត្វសោ អវិស្សជ្ជិតំ, តស្មា អកប្បិយំ និស្សាយ បីតំ។ អថ វា តំ
ធនំ យស្មា បច្ឆា សុដ្ឋវិចារណាយ សតិយា កប្បិយំ ភវិស្សតិ, ធុត្តិចារណាយ
សតិយា អកប្បិយំ ភវិស្សតិ, តស្មា កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច និស្សាយ បីតំ
ហោតីតិ។ វិមតិវិនោទនិយំ បន “ឯកោ សតំ វា សហស្សំ វា តិអាទិ រូបិយេ
ហេដ្ឋិមកោជិយា បវត្តនាការំ ទស្សេតុំ វុត្ត” ឬ “ន បន ឯវំ បដិបទ្ធិតត្ថមេវា តិ
ទស្សេតុំ, ‘ឥធនិក្ខិចាប្បា’ តិ វុត្ត ឧគ្គល្ហាបនំ ហោតីតិ អាហា ‘ឥធនិក្ខិចាប្បា’ តិ
ន វត្តត្ថ” ឬ “កប្បិយញ្ច... បេ... ហោតីតិ យស្មា អសាទិតត្ថា តតោ
ឧប្បន្នបច្ចយា វុត្តន្តិ, តស្មា កប្បិយំ និស្សាយ បីតំ, យស្មា បន ធុត្តិចារណាយ
សតិ តតោ ឧប្បន្នំ ន កប្បតិ, តស្មា អកប្បិយំ និស្សាយ បីតន្តិ វេទិតត្ថ” ឬ
វុត្ត”។

៦៧. សង្ឃមជ្ឈេ និស្សជ្ជិតត្ថន្តិ យស្មា រូបិយំ នាម អកប្បិយំ, តស្មា សង្ឃស្ស
វា គណស្ស វា បុគ្គលស្ស វា និស្សជ្ជិតត្ថន្តិ ន វុត្ត”។ យស្មា បន តំ
បដិគ្គហិតមត្តមេវ ហោតិ, ន តេន កិញ្ចិ កប្បិយភណ្ណំ ចេតាបិតំ, តស្មា
ឧទាយេន បរិភោគទស្សនត្ថំ “សង្ឃមជ្ឈេ និស្សជ្ជិតត្ថ” ឬ (ចារា. ៥៨៤) វុត្ត”។ ន
តេន កិញ្ចិ កប្បិយភណ្ណំ ចេតាបិតន្តិ ឥមិនា ចេតាបិតញ្ច, នត្តិ
បរិភោគុចាយោ ឧគ្គហេត្វា អនិស្សជ្ជរូបិយេន ចេតាបិតត្ថា។ ឦទិសញ្ញា
សង្ឃមជ្ឈេ និស្សជ្ជនំ កត្វាវ ធម្មត្វា ចាបិតិយំ ទេសាបេតត្ថន្តិ ទស្សេតិ។ កេចិ
បន “យស្មា និស្សគ្គិយវត្ថំ បដិគ្គហេត្វាបិ ចេតាបិតំ កប្បិយភណ្ណំ សង្ឃ
និស្សជ្ជំ កប្បិយការកេហិ និស្សជ្ជរូបិយេន បរិវត្តេត្វា
អាធិតកប្បិយភណ្ណាសទិសំ ហោតិ, តស្មា វិនាវ ឧទាយំ ភាជេត្វា បរិភុញ្ញិតុំ
វុត្តតិ” តិ វេទន្តិ, តំ បត្តចតុក្កាធិកថាយ ន សមេតិ។ តត្ថ ហិ រូបិយេន
បរិវត្តិតបត្តស្ស អបរិភោគោវ ទស្សិតោ, ន និស្សជ្ជនវិចារោតិ។ កប្បិយំ
អាចិក្ខិតត្ថន្តិ បព្ពជិតានំ សប្បិ វា តេលំ វា វុត្តតិ ឧទាសកាតិ ឯវំ អាចិក្ខិតត្ថំ។

អាវាមិកានំ វា បត្តភាគន្តិ ឥទំ គិហ្មំ ហត្ថគតោបិ សោយេវ ភាគោតិ
កត្វា វុត្តំ។ សចេ បន តេន អញ្ញំ បរិវត្តេត្វា អាវាមិកា ទេន្តិ, បរិភុញ្ញតុំ វុត្តតីតិ
មជ្ឈិមគណ្ឌិបទេ ចូឡ្យ គណ្ឌិបទេ ច វុត្តំ។ តតោ ហរិទ្វាតិ អញ្ញេសំ
បត្តភាគតោ ហរិទ្វា។ កសិណាបរិកម្មន្តិ អាសោកកសិណាបរិកម្មំ។
មញ្ញបីឋានំ វាតិ ឯត្ថ តតោ គហិតមញ្ញបីឋានំ បរិវត្តេត្វា អញ្ញំ ច គហិតំ,
វុត្តតីតិ វុត្តន្តិ។ ឆាយាបីតិ ភោជនសាលាទីនំ ឆាយាបិ។ បរិច្ឆេទាតិក្កន្ធាតិ
គេហបរិច្ឆេទំ អតិក្កន្ធា, ឆាយាយ គតគតជ្ជានំ គេហំ ន ហោតីតិ
អធិប្បាយោ។ មគ្គេនបីតិ ឯត្ថ សចេ អញ្ញោ មគ្គោ នត្ថិ, មគ្គំ អធិដ្ឋហិទ្វា គន្ធី
វុត្តតីតិ វុត្តន្តិ។ កីតាយាតិ តេន វុត្តនា កីតាយ។ ឧបនិក្ខេបំ វេបេទ្វា សង្ឃោ
បច្ឆយេ បរិភុញ្ញតីតិ សចេ ឧទាសកោ “អតិពហុ ឯតំ ហិរញ្ញំ, ឥទំ ភន្តេ អន្លេវ
នវិនាសេតព្ព”ន្តិ វុត្វា សយំ ឧបនិក្ខេបំ វេបេតិ, អញ្ញេន វា វេចាបេតិ, ឯវំ
ឧបនិក្ខេបំ វេបេទ្វា តតោ ឧប្បន្នបច្ឆយំ បរិភុញ្ញេត្តោ សង្ឃោ បច្ឆយេ បរិភុញ្ញតិ,
តេន វុត្តនា គហិតត្ថា “អកប្បិយ”ន្តិ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ១.៥៨៣-
៥៨៤) បន “ឧបនិក្ខេបំ វេបេទ្វាតិ កប្បិយការកេហិ វុឡិយា បយោជនំ
សន្ធាយ វុត្តំ។ អកប្បិយន្តិ តេន វុត្តនា គហិតត្ថា វុត្ត”ន្តិ វុត្តំ។

សចេ សោ ធម្មតីតិ យត្ថ កត្តចិ ឱបតិ, អថាបិ ន ធម្មតិ, សយំ គហេត្វា
គច្ឆតិ, ន វាវេតញ្ញោ។ នោ ច ធម្មតីតិ អថ នេវ គហេត្វា គច្ឆតិ, ន ធម្មតិ, “កី
មយ្ហំ ឥមិនា ព្យាចារេនា”តិ យេនកាមំ បក្កមតិ, តតោ យថាវុត្តលក្ខណោ
រូបិយធម្មកោ សមន្និតញ្ញោ។ យោ ន ធម្មាគតិន្តិអាទិសុ លោភវសេន តំ វុត្តំ
អត្ថនោ វា ករោត្តោ អត្ថានំ វា ឧក្កំសេត្តោ ធម្មាគតី នាម គច្ឆតិ។ ទោសវសេន
“នេវាយំ មាតិកំ ជានាតិ, នវិនយ”ន្តិ បរំ អបសាទេត្តោ ទោសាគតី នាម
គច្ឆតិ។ មោហាវសេន បមុជ្ជោ បមុជ្ជស្សតិការំ អាបជ្ជេត្តោ មោហាគតី នាម
គច្ឆតិ។ រូបិយបដិក្កាហកស្ស ភយេន ធម្មតុំ អវិសហេត្តោ ភយាគតី នាម

គង្គតិ។ ឯ អករោធិ្ទាន ធម្មាគតិ គង្គតិ, ធនោសាគតិ គង្គតិ, ធមោហាគតិ គង្គតិ, ធនាយាគតិ គង្គតិ ឆាមាតិ វេទិតញ្ចោ។

៦៨. បតិភោគាសំ អសមញ្ញាហន្តេន ធម្មតព្ពន្ធិ វេទិតញ្ចោ

និរេបេក្ខការាទស្សនបរន្តិ វេទិតញ្ចំ, តស្មា បតិភោគាជ្ជានេ ញាតេបិ តស្ស ភូមំ
ធម្មតព្ពន្ធិ វិយ និរេបេក្ខការាវាយេវេត្ថ បមាណន្តិ វេទិតញ្ចំ។
អសន្តសម្ភារឆាយាតិ អត្តនិ អវិជ្ជមានធុត្តិមនុស្សធម្មារោចនំ សន្ធាយ វុត្តំ។
ថេយ្យបរិភោគោ នាម អនរបាស្ស បរិភោគោ។ ភគវតា ហិ អត្តនោ សាសនេ
សីលវតោ បច្ចយា អនុញ្ញាតា, ន ទុស្សីលស្ស។ ឆាយ កានម្មិ សីលវតោ ឯវ
បរិច្ចាគោ, ន ទុស្សីលស្ស អត្តនោ កាវនំ មហាប្បលការាស្ស បច្ចាសីសនតោ។
ឥតិ សត្តារា អនុញ្ញាតត្ថា ឆាយកេហិ ច អបរិច្ចត្តត្ថា ទុស្សីលស្ស
បរិភោគោ ថេយ្យបរិភោគោ។ ឥណាវសេន បរិភោគោ ឥណាបរិភោគោ,
បដិគ្គាហកតោ ទក្ខិណាវិសុទ្ធិយា អការតោ ឥណំ គហេត្វា បរិភោគោ
វិយាតិ អត្តោ។ តស្មាតិ “សីលវតោ” តិអាទិនា វុត្តមេវត្ថំ ការណភាវេន
បច្ចាមសតិ។ ធិវំ បរិភោគេ បរិភោគេតិ កាយតោ មោចេត្វា បរិភោគេ
បរិភោគេ។ បុរេភត្ត... បេ... បច្ចមយាមេសុ បច្ចវេក្ខិតព្ពន្ធិ សម្ពុត្តោ។ តថា
អសក្កោន្តេន យថាវុត្តកាលវិសេសវសេន ឯកស្មី ធិវសេ ចតុក្ខត្ថំ តិក្ខត្ថំ
ទ្វិក្ខត្ថំ សកីយេវ វា បច្ចវេក្ខិតព្ពន្ធិ។

សចស្ស អប្បច្ចវេក្ខិតោវ អរុណោ ឧត្តង្គតិ, ឥណាបរិភោគជ្ជានេ តិជ្ជតិ តិ
ឯត្ថ ហិយ្យេ យំ មយា ធិវំ បរិភុត្ថំ, តំ យាវនេវ សីតស្ស បដិយាតាយ... បេ...
ហិរិកោមិនបដិច្ចាទនត្ថំ។ ហិយ្យេ យោ មយា បិណ្ឌាចាតោ បរិភុត្តោ, សោ នេវ
ទវាយាតិអាទិនា សចេ អតីតបរិភោគបច្ចវេក្ខិតព្ពន្ធិ ឯ កវេយ្យ,
ឥណាបរិភោគជ្ជានេ តិជ្ជតិ តិ វេទិតញ្ចំ, តំ វិមសិតព្ពន្ធិ។ សេនាសនម្មិ បរិភោគេ

បរិភោគតិ បវេសេ បវេសេ។ ឯវំ បន អសក្កោន្តន បុរេភត្តាធិសុ
 បច្ចវេក្ខិតតំ, តំ ហោជ្ជា វុត្តនយេនេវ សក្កាវិញ្ញាតុន្តិ ឥធិវិសុំ នវុត្តំ។
 សតិបច្ចយតាតិ សតិយា បច្ចយភារោ។ បដិគ្គហណាស្ស បរិភោគស្ស ច
 បច្ចវេក្ខណាសតិយា បច្ចយភារោ យុជ្ឈតិ, បច្ចវេក្ខិត្វាវ បដិគ្គហេតតំ
 បរិភូត្តិតព្ពញ្ញាតិ អត្ថោ។ តេនេវាហ “សតី កត្វា” តិអាទិ។ ឯវំ សន្តេបីតិ
 យទិបិ ធូសុបិ ហនេសុ បច្ចវេក្ខណា យុត្តា, ឯវំ សន្តេបិ។ អបរេ បនាហុ
 “សតិបច្ចយតាតិ សតិ ភេសជ្ជបរិភោគស្ស បច្ចយភារោ, បច្ចយេតិ អត្ថោ។ ឯវំ
 សន្តេបីតិ បច្ចយេ សតិបី” តិ, តំ តេសំ មតិមត្តំ។ តថា ហិ
 បច្ចយសន្និស្សិតសីលំ បច្ចវេក្ខណាយ វិសុជ្ឈតិ, ន បច្ចយសញ្ញាវមត្តេន។

ននុ ច “បរិភោគ ករោន្តស្ស អនាបត្តិ” តិ ឥមិនា ចាតិមោក្ខសំវរសីលំ
 វុត្តំ, តស្មា បច្ចយសន្និស្សិតសីលស្ស ចាតិមោក្ខសំវរសីលស្ស ច កោ
 វិសេសោតិ? វុច្ចតេ - បុរិមេសុ តាវ តីសុ បច្ចយេសុ វិសេសោ ចាកដោយេវ,
 គិលានបច្ចយេ បន យថា វតី កត្វា វុត្តមូលេ គោបិតេ តស្ស ដលានិបិ
 វក្ខិតានេវ ហោន្តិ, ឯវមេវ បច្ចវេក្ខណាយ បច្ចយសន្និស្សិតសីលេ វក្ខិតេ
 តប្បដិពទ្ធំ ចាតិមោក្ខសំវរសីលម្បិ និប្បន្នំ នាម ហោតិ។ គិលានបច្ចយំ
 អប្បច្ចវេក្ខិត្វា បរិភូត្តន្តស្ស សីលំ ភិជ្ជមាណំ ចាតិមោក្ខសំវរសីលមេវ ភិជ្ជតិ,
 បច្ចយសន្និស្សិតសីលំ បន បច្ឆាកត្តបុរិមយាមាធិសុ យាវ អរុណុក្កមនា
 អប្បច្ចវេក្ខន្តស្សេវ ភិជ្ជតិ។ បុរេភត្តញ្ញា អប្បច្ចវេក្ខិតាបិ គិលានបច្ចយំ
 បរិភូត្តន្តស្ស អនាបត្តិ, ឥធមេតេសំ នាណករណាត្តិ សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដ.
 ២.៥៨៥) អាគតំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៥៨៥) បន “ថេយ្យបរិភោគតិ បច្ចយស្សាមិនា
 ភគវតា អនុញ្ញាតត្តា វុត្តំ។ ឥណបរិភោគតិ ភគវតា អនុញ្ញាតម្បិ កត្តតំ

អកត្វា បរិភុត្តានតោ វុត្តំ។ តេន ច បច្ចយសន្និស្សិតសីលំ វិបជ្ជតីតិ ទស្សតិ។
បរិភោគេ បរិភោគេតិ កាយតោ មោចត្វា មោចត្វា បរិភោគេ។
បច្ចិមយាមេសុ បច្ចវេក្ខិតត្ថន្តិ យោជនា។ ឥណ្ឌាបរិភោគជ្ជានេ តិជ្ជតីតិ ឯត្ថ
‘ហិយ្យេ យំ មយា ជីវំ បរិភុត្តន្តិ’ អាធិនាបិ អតីតបច្ចវេក្ខណា វុត្តតីតិ វុទ្ធន្តិ។
បរិភោគេ បរិភោគេតិ ឧទកបតនជ្ជានតោ អន្តោបវេសនេសុ
និសីទនសយនេសុ ច។ សតិបច្ចយតា វុត្តតីតិ បច្ចវេក្ខណាសតិយា បច្ចយត្ថំ
លទ្ធុំ វុត្តតិ។ បដិគ្គហណោ ច បរិភោគេ ច បច្ចវេក្ខណាសតិ អវស្សំ លទ្ធិញ្ញាតិ
ទស្សតិ។ តេនាហា ‘សតី កត្វា’ តិអាធិ។ កេចិ បន ‘សតិបច្ចយតា បច្ចយេ សតិ
ភេសជ្ជបរិភោគស្ស ការណេ សតី’ តិ ឯវម្មិ អត្ថំ វុទ្ធន្តិ, តេសម្មិ បច្ចយេ
សតីតិ បច្ចយសញ្ញាវសល្លក្ខណេ សតីតិ ឯវមត្តោ គហេតញ្ញោ
បច្ចយសញ្ញាវមត្តេន សីលស្ស អសុជ្ឈនតោ។ បរិភោគេ អករោន្តស្សវ
អាបត្តតិ ឥមិនា ចាតិមោក្ខសំវរសីលស្ស ភេនោ ទស្សតោ, ន
បច្ចយសន្និស្សិតសីលស្ស តស្ស អតីតបច្ចវេក្ខណាយ វិសុជ្ឈនតោ។ ឯតស្មី
បន សេសបច្ចយេសុ ច ឥណ្ឌាបរិភោគាធិវចនេន បច្ចយសន្និស្សិតសីលស្សវ
ភេនោតិ ឯវមិមេសំ នាណាករណំ វេទិតត្ថន្តិ អាគតំ។

ឯតេសុ ជ្ជីសុ បករណេសុ “ឥណ្ឌាបរិភោគជ្ជានេ តិជ្ជតី” តិ ឯត្ថ ហិយ្យេ យំ
មយា ជីវំ បរិភុត្តន្តិ... បេ.... វុទ្ធន្តិ អាគតំ។ ឥមំ បន នយំ និស្សយ ឥនានិ
ឯកច្ឆេ បណ្ឌិតា “អជ្ជចាតោ បរិភុត្តំ សាយំ បច្ចវេក្ខន្តេន អជ្ជ យំ មយា ជីវំ
បរិភុត្តន្តិអាធិនា អតីតវសេន បច្ចវេក្ខណា កាតញ្ញា” តិ វុទ្ធន្តិ។ កេចិ “ហិយ្យេ
បរិភុត្តមេវ អតីតវសេន បច្ចវេក្ខណា កាតញ្ញា, ន អជ្ជ បរិភុត្តំ, តំ បន
បច្ចប្បន្នវសេន បច្ចវេក្ខណាយេវ” តិ វុទ្ធន្តិ។ តត្ថ មូលវចនេ ឯវំ វិចារណា
កាតញ្ញា។ កេចិ? ឥទំ ហិយ្យេត្យាធិវចនំ សុត្តំ វា សុត្តានុលោមំ វា អាចរិយវាទោ
វា អត្ថនោមតិ វាតិ។ តត្ថ ន តាវ សុត្តំ ហោតិ “សុត្តំ នាម សកលេ

វិនយបិដកេ ចាឡី”តិ វុត្តត្តា ឥមស្ស ច វចនស្ស ន ចាឡីក្ខតត្តា។ ន ច
សុត្តានុលោមំ “សុត្តានុលោមំ នាម ចត្តារោ មហាបទេសា”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥)
វុត្តត្តា ឥមស្ស ច មហាបទេសភាវកាវតោ។ ន ច អាចរិយវាទោ
“អាចរិយវាទោ នាម ធម្មសង្គហកេហិ បញ្ចហិ អរហន្តសតេហិ បបិតា
ចាឡីវិនិមុត្តា ឌីក្កន្តវិនិច្ឆយប្បវត្តា អដ្ឋកថាតន្តី”តិ វចនតោ ឥមស្ស ច
អដ្ឋកថាចាបភាវកាវតោ។ ន ច អត្ថនោមតិ “អត្ថនោមតិ នាម
សុត្តសុត្តានុលោមអាចរិយវាទេ មុញ្ញិត្វា អនុមាណេន អត្ថនោ ពុទ្ធិយា
នយគ្គាហោន ឧបដ្ឋិតាការកថនំ, អបិច សុត្តន្តានិធម្មវិនយដ្ឋកថាសុ អាគតោ
សព្វោបិ ថេរវាទោ អត្ថនោមតិ នាមា”តិ វុត្តត្តា ឥមស្ស ច អដ្ឋកថាសុ
អាគតត្ថេរវាទភាវកាវតោ។

ឥតិ -

“ចតុត្ថិធម្មំ វិនយំ, មហាថេរា មហិទ្ធិកា;
និហិត្វា បកាសេសុំ, ធម្មសង្គហកា បុរា”តិ។ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥) -

វុត្តសុ ចតុត្ថិធម្មំនយេសុ អនន្តោគធម្មតា ឥទំ វចនំវិចារេតព្ពំ។ តេន វុត្តំ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.៥៨៥) ដីកាចរិយេន “តំ វីមសិតព្ពំ”ន្តិ។ អថ វា
“នយគ្គាហោន ឧបដ្ឋិតាការកថនំ”ន្តិ ឥមីនាលក្ខណេន តេសំ តេសំ
អាចរិយានំ ឧបដ្ឋិតាការវសេន កថនំ អត្ថនោមតិ សិយា, ឯវម្មិ
វិចារេតព្ពមេវ។ “អត្ថនោមតិ អាចរិយវាទេ ឌីតារេតព្ពា។ សចេ តត្ថ ឌីតរតិ ថេរ
សមេតិ ច, គហេតព្ពា។ សចេ នេវ ឌីតរតិ ន សមេតិ, ន គហេតព្ពា។ អយញ្ញិ
អត្ថនោមតិ នាម សព្វទុព្ពលា”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥) វចនតោ ឥមស្ស ច
វចនស្ស អដ្ឋកថាវចនេ អនោតរណតោ អប្បវិសនតោ។ វុត្តញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ
“សចស្ស អប្បច្ចវេក្ខតោវ អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ, ឥណបរិភោគដ្ឋានេ តិដ្ឋតី”តិ។

អបរោនយោ - ក៏ ឥឡូវចង់ ចាឡើងចង់ វា អដ្ឋកថាវចនំ វា ដីការចង់ វា គន្ថន្តវចនំ វាតិ។ តត្ថ ន តាវ ចាឡើងចង់, ន អដ្ឋកថាវចនំ, ន គន្ថន្តវចនំ, អថ ខោ ដីការចង់ន្តិ។ ហោតុ ដីការចង់, សកវចនំ វា បវចនំ វា អធិប្បតវចនំ វា អនធិប្បតវចនំ វាតិ។ តត្ថ ន សកវចនំ ហោតិ, អថ ខោ បវចនំ។ តេនាហា “វទន្តិ” តិ។ ន ដីកាចរិយេន អធិប្បតវចនំ ហោតិ, អថ ខោ អនធិប្បតវចនំ។ តេនាហា “តំ វិមសិតត្ថ” ត្ថិ។ តេហិ បន អាចរិយេហិ

អតីតបរិភោគបច្ចវេក្ខណាតិ ឥទំ អតីតបរិភោគវសេន បច្ចវេក្ខណា អតីតបរិភោគបច្ចវេក្ខណាតិ បរិកប្បត្វា អតីតវាចកេន សឡេន យោដេត្វា កតំ ភវេយ្យ។ អតីតេ បរិភោគោ អតីតបរិភោគោ, អតីតបរិភោគស្ស បច្ចវេក្ខណា អតីតបរិភោគបច្ចវេក្ខណាតិ ឯវំ បន កតេ អតីតបរិភោគស្ស បច្ចប្បន្នសមីបត្តា បច្ចប្បន្នវាចកេន សឡេន កថំ ហោតិ យថា តំ នគរតោ អាគន្ធា និសិទ្ធិ បុរិសំ “កុតោ អាគន្ធិសី” តិ វុត្ថេ “នគរតោ អាគន្ធិមី” តិ បច្ចប្បន្នវាចកសឡេន កថំ។

វិនយសុត្តន្តវិសុទ្ធិមគ្គាធិសុ (ម. និ. ១.២៣; វិសុទ្ធិ. ១.១៨) ច “បដិសន្ធិ យោនិសោ ចីវំ បដិសេវតី” តិ វុត្ថមានវចនេនេវ ចាថោ ហោតិ, ន អតីតវចនេន, អតីតបរិភោគោតិ ច ឥមស្មីយេវ ទិវសេ បច្ឆាភត្តាធិកាលំ ឧបាទាយ បុរេភត្តាធិសុ បរិភោគោ ឥច្ឆិតត្តោ, ន ហិយេ្យា បរិភោគោ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ចេ? អដ្ឋកថាបមាលោន។ វុត្ថញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៥) “បិណ្ឌាចារោ អាលោបេ អាលោបេ, តថា អសក្កោន្តេន បុរេភត្តបច្ឆាភត្តបុរិមយាមបច្ឆិមយាមេសុ។ សចស្ស អប្បច្ចវេក្ខតោវ អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ, ឥណ្ឌាបរិភោគជ្ជានេ តិជ្ជតី” តិ។ ឯតេន បិណ្ឌាចាតំ អាលោបេ អាលោបេ បច្ចវេក្ខតោ ភោជនកិរិយាយ អបរិជិដ្ឋិតត្តា មុឡតោ បច្ចប្បន្នបច្ចវេក្ខណា ហោតិ, បុរេភត្តាធិសុ ចតុសុ កោដ្ឋាសេសុ បច្ចវេក្ខតោ

កោដនកិរិយាយ បរិនិដ្ឋិតត្តា អតីតបច្ចវេក្ខណា ហោតីតិ ឧស្សេតិ។ សា បន
បច្ចុប្បន្នសមីបត្តា វត្តមានវចននវិធីយតិ។ យទិ ហិ ហិយ្យោ បរិភុត្តានិ
អតីតបច្ចវេក្ខណោ បច្ចវេក្ខិតញ្ញានិ សិយុំ,
អតីតទុតិយទិវសតតិយទិវសាទិមាសសំវច្ឆរាទិបរិភុត្តានិបិ បច្ចវេក្ខិតញ្ញានិ
សិយុំ, ឯវញ្ញា សតិ យថាវុត្តអដ្ឋកថាវចនំ និវត្តកំ សិយា, តស្មា
អដ្ឋកថាវចនមេវ បមាណំ កាតត្ថំ។ យថាហ -

“ពុទ្ធន ធម្មាវិនយោ ច វុត្តោ;
យោ តស្ស បុត្តហិ តថេវ ញាតោ;
សោ យេហិ តេសំ មតិមច្ចជន្តា;
យស្មា បុរេ អដ្ឋកថា អកំសុ។

“តស្មា ហិ យំ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ;
តំ វជ្ជយិទ្ធាន បមាទលេខំ;
សព្វម្បី សិក្ខាសុ សការវាទំ;
យស្មា បមាណំ ឥធម្មាវិនយោ”ន្តិ។ (ចារា. អដ្ឋ. ១. គន្លាវម្ពកថា);

យស្មា ច សញ្ញាសវសុត្តានីសុ (ម. និ. ១.២៣) ភក្ខវតា ទេសិតកាលេ
ភិក្ខុកត្តកត្តា ឆាមយោគត្តា វត្តមានបឋមបុរិសវសេន “បដិសម្ពា យោនិសោ
ចីវរំ បដិសេវតី”តិ ទេសិតា, តទនុករណោ ភិក្ខុនំ បច្ចវេក្ខណាកាលេ
អត្តកត្តកត្តា អម្ពយោគត្តា វត្តមានឧត្តមបុរិសវសេន “បដិសម្ពា យោនិសោ
ចីវរំ បដិសេវាមី”តិ បច្ចវេក្ខិតញ្ញា ហោតិ, “សីតស្ស បដិយាតាយា”តិ អាទិនិ
តទត្ថសម្បទានបទានិ ច “បដិសេវតិ, បដិសេវាមី”តិ
វុត្តបដិសេវនកិរិយាយមេវ សម្ពន្ធិតញ្ញានិ ហោន្តិ, តានិ ច កិរិយាបទានិ
បច្ចុប្បន្នវសេន វា បច្ចុប្បន្នសមីបអតីតវសេន វា វត្តមានវិភត្តិយុត្តានិ ហោន្តិ,

តស៊ូ បច្ចុប្បន្នបរិភូត្តានំ វា អតីតបរិភូត្តានំ វា បច្ចុយានំ បច្ចវេក្ខណាកាលេ
“បដិសេវាមី”តិ វចនំ ភគវតោ វចនស្ស អនុគតត្តា ឧបបន្នមេវាតិ ធម្មតំ។

អនុវចនេបិ ឯវំវិចារណា កាតញ្ញា - “អដ្ឋ ចាតោ បរិភូត្តំ សាយំ
បច្ចវេក្ខន្តន អដ្ឋ យំ មយា ចីវំ បរិភូត្តន្តិអាទិនា អតីតវសេន បច្ចវេក្ខណា
កាតញ្ញា”តិ យេ វទន្តិ, តេ ឯវំ បុច្ឆតញ្ញា - កី ភវន្តោ ភគវតោ អតីតបរិភូត្តសុ
អតីតវសេន បច្ចវេក្ខណា ទេសិតាតិ? ន ទេសិតា។ កថំ ទេសិតាតិ?
“បច្ចវេក្ខតី”តិ បច្ចុប្បន្នវសេនេ ទេសិតាតិ។ កី ភោត្តោ ភគវតោ កាលេ
អតីតបរិភូត្តសុ បច្ចវេក្ខណា នត្ថិតិ? អត្ថិ។ អថ កស្មា ភគវតោ
បច្ចុប្បន្នវសេនេ បច្ចវេក្ខណា ទេសិតាតិ? បច្ចុប្បន្នសមីបវសេន វា
សាមញ្ញវសេន វា ទេសិតាតិ។ ឯវំ សន្តោ ភគវតោ អនុករណេន ឥនាទិបិ
អតីតបរិភូត្តានំ បច្ចុយានំ បច្ចុប្បន្នវសេន បច្ចវេក្ខណា កាតញ្ញាតិ។ យេ បន
ឯវំ វទន្តិ “ហិយេហ បរិភូត្តានមេវ អតីតបច្ចវេក្ខណា កាតញ្ញា, ន អដ្ឋ
បរិភូត្តានំ, តេសំ បន បច្ចុប្បន្នបច្ចវេក្ខណាយេវា”តិ, តេ ឯវំ វត្តញ្ញា - កី
ភោត្តោ យថា តុម្ពេ វទន្តិ, ឯវំ ចាឡិយំ អត្ថិតិ? នត្ថិ។ អដ្ឋកថាយំ អត្ថិតិ? នត្ថិ។
ឯវំ សន្តោ សាដ្ឋកថេសុ តេបិដកេសុ ពុទ្ធវចនេសុ អសីវិជ្ជមានំ តុម្ពាភំ វចនំ
កថំ បច្ចេតព្ពន្ធិ? អាចរិយបរម្បវវសេន។ ហោតុ តុម្ពាភំ អាចរិយលទ្ធិវសេន
កថំ, កាលោ នាម តិវិជោ អតីតោ អនាគតោ បច្ចុប្បន្នោតិ។ តត្ថ
បរិនិជ្ជិតកិរិយា អតីតោ នាម, អភិមុខកិរិយា អនាគតោ នាម,
អារទ្ធអនិជ្ជិតកិរិយា បច្ចុប្បន្នោ នាម។ តេនាហុ ចោរាណា -

“អារទ្ធានិជ្ជិតោ ភាវោ, បច្ចុប្បន្នោ សុនិជ្ជិតោ;
អតីតានាគតុប្បាទ-មប្បត្តាភិមុខា កិរិយា”តិ។

តត្ថ អង្គ វា ហោតុ ហិយ្យោ វា តតោ បុព្វេ វា, បរិភុត្តបច្ចយោ
សុបរិនិដ្ឋិតភុញ្ញនកិរិយត្តា អតីតោ នាម។ តត្ថ ហិយ្យោ វា តតោ បុព្វេ វា
បរិភុត្តបច្ចយោ អតិក្កន្តអរុណាគ្គមនត្តា ន បច្ចវេក្ខណារហោ, បច្ចវេក្ខិតោបិ
អប្បច្ចវេក្ខិតោយេវ ហោតិ, ឥណាបរិភោគជ្ជានេ តិដ្ឋតិ។ វុត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ
“សចស្ស អប្បច្ចវេក្ខិតោវ អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ, ឥណាបរិភោគជ្ជានេ តិដ្ឋតិ” តិ។
អន្លេវ បន ចីវរញ្ញំ សេនាសនញ្ញំ បរិភោគេ បរិភោគេ, បិណ្ឌាចាតំ អាលោបេ
អាលោបេ, ភេសន្តំ បដិគ្គហាលោ បរិភោគេ ច បច្ចវេក្ខិតោ
អបរិនិដ្ឋិតភុញ្ញនកិរិយត្តា បច្ចុប្បន្នបរិភុត្តបច្ចវេក្ខណា នាម ហោតិ។ បុរេ
បរិភុត្តំ តតោ បច្ឆា ចតុសុ កោដ្ឋាសេសុ បច្ចវេក្ខិតោ
សុបរិនិដ្ឋិតភុញ្ញនកិរិយត្តា អតីតបរិភុត្តបច្ចវេក្ខណា នាម ហោតិ។ ឯត្ថកំ
បច្ចវេក្ខណាយ ខេត្តំ, ន តតោ បុព្វេ បច្ឆា វា។ យថាហា អដ្ឋកថាយំ “សីលវតោ
អប្បច្ចវេក្ខិតបរិភោគោ ឥណាបរិភោគោ នាម។ តស្មា ចីវរំ បរិភោគេ
បរិភោគេ... បេ... ភេសន្តស្ស បដិគ្គហាលោបិ បរិភោគេបិ សតិបច្ចយតា
វុត្តតិ” តិ, តស្មា ហិយ្យោ បរិភុត្តស្ស ឥណាបរិភោគត្តា តំ អនាមសិក្ខា អង្គ
បរិភុត្តេសុ អតីតបច្ចុប្បន្នេសុ ភគវតោ វចនស្ស អនុករណោន
វុត្តមានិភត្តិយុត្តេន “បដិសេវាមី” តិ កិរិយាបទេន បច្ចវេក្ខណា សូបបច្ឆា
ហោតីតិ ទដ្ឋញ្ញា។ ព្រៀនិសបច្ចវេក្ខណាមេវ សន្ធាយ វិមតិវិនោទនិយាធិសុ (វិ. វិ.
ដ. ១. ៥៨៥) “បច្ចយសន្និស្សិតសីលស្ស អតីតបច្ចវេក្ខណាយ វិសុជ្ឈនតោ” តិ
វុត្តំ។

ឯវំ បច្ចយសន្និស្សិតសីលស្ស សុទ្ធិ ទស្សេត្វា ឥនាទិ តេនេវ បសង្កេន
សញ្ញាបិ សុទ្ធិយោ ទស្សេត្តំ “ចតុត្ថិជា ហិ សុទ្ធិ” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ សុជ្ឈតិ
ឯតាយាតិ សុទ្ធិ, យថាធម្មំ ទេសនាវ សុទ្ធិ ទេសនាសុទ្ធិ។ វុជ្ជានស្សបិ ចេត្ត
ទេសនាយ ឯវ សង្កហោ ទដ្ឋញ្ញា។ ជិន្នមូលាបត្តិនំ បន អភិក្ខតាបដិញ្ញាយេវ

ទេសនា។ អធិដ្ឋានវិសិដ្ឋា សំវារោវ សុទ្ធិ សំវារសុទ្ធិ។ ធម្មន សមេន បច្ចយានំ
បរិយេដ្ឋិ វេ សុទ្ធិ បរិយេដ្ឋិសុទ្ធិ។ ចតុស្ក បច្ចយេសុ វុត្តវិធិនា បច្ចវេក្ខណារ
សុទ្ធិ បច្ចវេក្ខណសុទ្ធិ។ ឯស តាវ សុទ្ធិសុ សមាសនយោ។ សុទ្ធិមន្តេសុ សីលេសុ
បន ទេសនា សុទ្ធិ ឯតស្សាតិ ទេសនាសុទ្ធិ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ន បុនេវ
ករិស្សាមីតិ ឯត្ថ ឯវន្តិ សំវារភេទំ សន្ធាយាហា។ បហាយាតិ វេជ្ជត្វា, អកត្វាតិ
អត្តោ។ វិមតិវិនោទនិយំ បន “សុដ្ឋតិ ទេសនាធិហិ, សោដិយតីតិ វា សុទ្ធិ,
ចតុត្ថិធសីលំ។ តេនាហា ‘ទេសនាយ សុដ្ឋនតោ’ តិអាទិ។ ឯត្ថ
ទេសនាគ្គហណោន វុដ្ឋានម្បិ ជិន្នមូលានំ អភិក្ខតាបជិញ្ញាបិ សង្កហិតា។
ជិន្នមូលាបត្តិនម្បិ ហិ ចារាជិកាបត្តិវុដ្ឋានេន ហេដ្ឋាបរិក្ខតំ ភិក្ខុសីលំ វិសុទ្ធិ
នាម ហោតិ។ តេន តេសំ មគ្គបដិលាភោបិ សម្បជ្ជតី” តិ វុត្តំ។

តត្ថ ទេសីយតិ ឧច្ឆារីយតីតិ ទេសនា, ទិសី ឧច្ឆារណេតិ ធាតុ, ទេសីយតិ
ញាបីយតិ ឯតាយាតិ វា ទេសនា, ទិស បេក្ខនេតិ ធាតុ។ ឧកយថាបិ
វិរតិបធានកុសលចិត្តសមុដ្ឋិតោ ទេសនាវចីភេទសន្តោ។ សំវារណំ សំវារោ, សំ-
បុត្ត វេ សំវារណេតិ ធាតុ, សតិបដានោ ចិត្តប្បាទោ។ បរិយេសនា បរិយេដ្ឋិ, បរិ-
បុត្ត ឥស បរិយេសនេតិ ធាតុ, វិរិយបដានោ ចិត្តប្បាទោ។ បដិ បុនប្បុនំ
ឱកាហេត្វា ឥក្ខនា បច្ចវេក្ខណា, បដិ-បុត្ត អវ-បុត្ត ឥក្ខ ទស្សនេដ្ឋេសូតិ ធាតុ,
បញ្ញាបដានោ ចិត្តប្បាទោ។ តេសុ ទេសនាយ វចីភេទសន្តការតោ វចីភេទំ
កាតុំ អសក្កោន្តស្ស ច ទុតិយកំ អលកន្តស្ស ច ន សម្បជ្ជតិ, សេសា បន
ចិត្តប្បាទមត្តការតោ វចីភេទំ កាតុំ អសក្កោន្តស្សបិ ទុតិយកំ អលកន្តស្សបិ
សម្បជ្ជន្តិ វេ, តស្មា គិលានាទិកាលេសុ បច្ចវេក្ខណាចាបំ
បឋិតុមសក្កោន្តេនបិ អត្ថំ មនសិ កត្វា ចិត្តេនេវ បច្ចវេក្ខណា កាតញ្ចាតិ។

ធាតុពុទ្ធជ្នន ឆាយំ, តំ អាទិយដ្ឋិតិ ឆាយាធា, អនុញ្ញាតេសុ សព្វេន សព្វំ
បរិភោគាភារតោ អនុញ្ញាតេសុយេវ ច បរិភោគសញ្ញាភារតោ ភិក្ខុហិ
បរិភូញ្ញិតព្រូបច្ចយា ភគវតោ សន្តកា។ ធម្មឆាយាធសុត្តញ្ញោត្ត សាធកន្តិ
“ធម្មឆាយាធា មេ, ភិក្ខុវេ, ភវេថ, មា អាមិសឆាយាធា, អត្ថិ មេ តុម្ពេសុ
អនុកម្មា, កិច្ចិ មេ សាវកា ធម្មឆាយាធា ភវេយ្យំ, នោ អាមិសឆាយាធា” តិ ឯវំ
បវត្ថំ ធម្មឆាយាធសុត្តញ្ញោ (ម. និ. ១. ២៩) ឯត្ថ ឯតស្មី អត្ថេ សាធកំ។ អវីតរាគានំ
តណ្ហាវសីកតាយ បច្ចយបរិភោគេ សាមិភារោ នត្ថិ, តទភារេន វីតរាគានំ
តត្ថ សាមិភារោ យថារុចិ បរិភោគសញ្ញាវតោ។ តថា ហិ តេ បដិកូលម្បិ
អប្បដិកូលាការេន អប្បដិកូលម្បិ បដិកូលាការេន តទុកយម្បិ វដ្ឋេត្វា
អដ្ឋបេក្ខណាការេន បច្ចយេ បរិភូញ្ញិត្ថិ, ឆាយ កានព្វា មនោរមំ បរិបូរេន្តិ។
តេនាហ “តេ ហិ តណ្ហាយ ឆាសព្វំ អតីតត្ថា សាមិនោ ហុត្វា បរិភូញ្ញិត្ថិ” តិ។
យោ បឆាយំ សីលវតោ បុព្វជ្ជនស្ស បច្ចវេក្ខិតបរិភោគោ, សោ
សីលាបរិភោគស្ស បច្ចនីកត្ថា អាណឈ្យបរិភោគោ នាម ហោតិ។ យថា បន
សីលាយិកោ អត្ថនោ រុចិយា ឥច្ឆិតំ ទេសំ គន្ធី នលភតិ, ឯវំ
សីលាបរិភោគយុត្តោ លោកតោ និស្សរិតុំ នលភតីតិ តប្បដិបក្ខត្ថា
សីលវតោ បច្ចវេក្ខិតបរិភោគោ អាណឈ្យបរិភោគោតិ វុច្ឆតិ, តស្មា
និប្បរិយាយតោ ចតុបរិភោគវិនិមុត្តោ វិសុយេវាយំ បរិភោគោតិ វេទិតព្វោ,
សោ ឥធវិសុំ នវុត្តោ, ឆាយជ្ជបរិភោគេយេវ វា សង្កហំ គច្ឆតីតិ។ សីលវាបិ ហិ
ឥមាយ សិក្ខាយ សមន្នាគតត្ថា សេក្ខោត្វេវ វុច្ឆតិ។

សព្វេសន្តិ អរិយានំ បុព្វជ្ជនានព្វា។ កថំ បុព្វជ្ជនានំ ឥមេ បរិភោគា
សម្ពវដ្ឋិតិ? ឧបចារវសេន។ យោ ហិ បុព្វជ្ជនស្សបិ សល្លេខបដិបត្តិយំ បិតស្ស
បច្ចយគេធំ បហាយ តត្ថ អនុបលិត្តេន ចិត្តេន បរិភោគោ, សោ
សាមិបរិភោគោវិយ ហោតិ។ សីលវតោ បន បច្ចវេក្ខិតបរិភោគោ

នាយដួបរិភោគោរិយ ហោតិ នាយកានំ មនោវេស្សវិរាជនតោ។ តេន វុត្ថំ
“នាយដួបរិភោគោយេវ វា សង្កបំ គច្ឆតិ” តិ។ កល្យាណបុគ្គជ្ជនស្ស បរិភោគ
វត្ថុពូមេវ នត្ថិ តស្ស សេក្ខសង្កហតោ។ សេក្ខសុត្ត ញោតស្ស (អ. និ. ៣.៨៦)
អត្ថស្ស សាធកំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.៥៨៥) បន “ធាតព្វដ្ឋន នាយំ, តំ អាទិយន្តីតិ
នាយាទា។ សត្តន្នំ សេក្ខានន្តិ ឯត្ថ កល្យាណបុគ្គជ្ជនាបិ សង្កហិតា តេសំ
អានឈ្យបរិភោគស្ស នាយដួបរិភោគ សង្កហិតត្ថាតិ វេទិតព្វំ។
ធម្មនាយាទសុត្តន្តិ “ធម្មនាយាទា មេ, ភិក្ខុវេ, ភវេ, មា
អាមិសនាយាទា” តិអាទិនា បវត្ថំ សុត្ថំ (ម. និ. ១.២៩)។ តត្ថ “មា មេ
អាមិសនាយាទាតិ ឯវំ មេ-សទ្ធិំ អានេត្វា អត្ថោ វេទិតព្វោ។ ឯវញ្ចិ
យថាវុត្ថុត្ថសាធកំ ហោតិ” តិ វុត្ថំ។ តត្ថ មេ មម អាមិសនាយាទា
ចតុបច្ចយភុញ្ញកាតិ ភគវតោ សម្ពន្ធកូតស្ស សម្ពន្ធកូតា បច្ចយា វុត្ថា, តស្មា
នាយកេហិ ទិន្នាបិ បច្ចយា ភគវតា អនុញ្ញាតត្ថា ភគវតោ បច្ចយាយេវ
ហោន្តីតិ ឯតស្ស អត្ថស្ស ធម្មនាយាទសុត្ថំ សាធកំ ហោតិ តិ អត្ថោតិ វុត្ថំ។

លទ្ធិនា សទ្ធិ បរិភោគោ នាម លទ្ធិស្ស សន្តកំ គហេត្វា បរិភោគោ។
អលទ្ធិនា សទ្ធិន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ អាទិតោ បជ្ជាយ ហិ អលទ្ធិ នាម នត្ថីតិ
ឥមិនា ទិដ្ឋទិដ្ឋសុយេវ អាសង្កំ ន កាតព្វាតិ ទស្សេតិ។ អត្ថនោ ភារកូតា
សទ្ធិវិហារិកាធយោ។ តេបិ និវារេតព្វាតិ យោ បស្សតិ, តេន និវារេតព្វាតិ
ចាថោ។ អដ្ឋកថាយំ បន “យោបិ អត្ថនោ ភារកូតេន អលទ្ធិនា សទ្ធិ បរិភោគំ
ករោតិ, សោបិ និវារេតព្វោ” តិ ចាថោ ទិស្សតិ, តថាបិ អត្ថតោ ឧភយថាបិ
យុដ្ឋតិ។ អត្ថនោ សទ្ធិវិហារិកាធយោបិ អលទ្ធិភាវតោ និវារេតព្វា។ អលទ្ធិហិ
សទ្ធិវិហារិកាធិហិ ឯកសម្ភោគំ ករោត្តា អញ្ជេបិ និវារេតព្វាវ។ សចេ ន ឱរមតិ,

អយម្បិ អលង្គិយេវ ហោតីតិ ឯត្ថ ឯវំ និវរិតោ សោ បុគ្គលោ អលង្គិណា សទ្ធិ
បរិភោគតោ ឡើមតិ វិរមតិ, ឥច្ឆតំ កុសលំ។ នោ ច ឡើមតិ, អយម្បិ
អលង្គិយេវ ហោតិ, តេន សទ្ធិ បរិភោគំ ករោន្តោ សោមិ អលង្គិយេវ ហោតីតិ
អត្តោ។ តេន វុត្ថំ “ឯវំ ឯកោ អលង្គិ អលង្គិសតម្បិ ករោតី” តិ។ អធម្មិយោតិ
អនេសនាធិហិ ឧប្បន្នោ។ ធម្មិយោតិ ភិក្ខាវរិយាធិហិ ឧប្បន្នោ។ សង្ឃស្សេវ
ទេតីតិ ភត្ថំ អគ្គហេត្វា អត្តនា លទ្ធសលាកំយេវ ទេតិ។

វិមតិវិនោទនិយំ បន “លង្គិណា សទ្ធិ បរិភោគតា ធម្មាមិសវសេន
មិស្សីភារោ។ អលង្គិណា សទ្ធិន្ត ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ ហិ
អលង្គិ នាម នត្ថីតិ ឥមិនា ទិដ្ឋទិដ្ឋសុ អាសង្កា នាម ន កាតញ្ញា,
ទិដ្ឋសុតាទិការណោ សតិ ឯវំ កាតញ្ញាតិ ទស្សេតិ។ អត្តនោ ភាវក្ខតា
សទ្ធិវិហារិកាធយោ។ សចេ ន ឡើមតីតិ អគតិគមនវសេន
ធម្មាមិសបរិភោគតោ ន ឡើមតិ។ អាបត្តិ នាម នត្ថីតិ ឥទំ អលង្គិទំ
ធម្មនុប្បន្នបច្ចយំ ធម្មកម្មញ្ញ សន្ធាយ វុត្ថំ។ តេសម្បិ ហិ
កុលទូសនាទិសមុប្បន្នំ បច្ចយំ បរិភូតញ្ញានំ វគ្គកម្មាទិនិ ករោន្តានញ្ញា អាបត្តិ
ឯវំ។ ‘ធម្មិយាធម្មិយបរិភោគោ បច្ចយវសេនេវ វេទិតញ្ញោ’ តិ វុត្ថត្តា ហេដ្ឋា
លង្គិបរិភោគាលង្គិបរិភោគា បច្ចយវសេន ឯកកម្មាទិវសេន ច វុត្តា ឯវាតិ
វេទិតញ្ញំ។ តេនេវ ទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៣៨៥-៣៨៦)
បោទកបុទិតកភារេ បិតា ទ្វេ អលង្គិណោ ធម្មបរិភោគម្បិ សន្ធាយ
‘ឯកសម្ពោគបរិភោគា ហុត្វា ជីវថា’ តិ វុត្តា តេសំ អញ្ញមញ្ញំ
ធម្មាមិសបរិភោគេ វិរោធាភារា។ លង្គិទមេវ ហិ អលង្គិណា សហ
តទុកយបរិភោគោ ន វុត្ថីតិ” តិ វុត្ថំ។

សេចក្តីបនលង្ហើអលង្ហើបគ្គណ្ឌតិ...បេ... អន្តរជាបេតិ ឯត្ថកេវលំ
បគ្គណ្ឌតុកាមតាយ ឯវំ កាតុំ នវដ្ឋតិ, ធម្មស្ស បនសាសនស្ស សោតុនញ្ច
អនុគ្គហត្ថាយ វដ្ឋតិ វេទិតតំ។ បុរិមនយេន “សោ អាបត្តិយា កាវេតញ្ចោ” តិ
វុត្តត្តា ឥមស្ស អាបត្តិយេវា វេទិតតំ។ ឧទ្ទេសគ្គហណាទិនា ធម្មស្ស បរិភោគោ
ធម្មបរិភោគោ។ ធម្មានុគ្គហេន គណ្ឌាន្តស្ស អាបត្តិយា អភាវេបិ ថេរោ តស្ស
អលង្ហើការិយេវ សន្ធាយ “ចាចោ កិរាយ” ត្ថិអាទិមាហ។ តស្ស បនសន្តិកេតិ
មហារក្ខិតតេស្ស សន្តិកេ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៥៨៥) បនឥមស្មី ហេនេវិត្តារតោវិនិច្ឆ័តំ។ កថំ?
ធម្មបរិភោគោតិ “ឯកកម្មំ ឯកុទ្ទេសោ” តិអាទិនា វុត្តសំវាសោ ចេវ
និស្សយគ្គហណាទិកោ សញ្ញោ និរាមិសបរិភោគោ ច វេទិតញ្ចោ។ “ន សោ
អាបត្តិយា កាវេតញ្ចោ” តិ វុត្តត្តាលង្ហើនោ អលង្ហើបគ្គហេ អាបត្តិ វេទិតតំ។
ឥតរោបីតិ លង្ហើបិ។ តស្សបិ អត្តានំ បគ្គណ្ឌាន្តស្ស អលង្ហើនោ, ឥមិនា ច
លង្ហើនោ វណ្ណភណាទិនាទិលាភំ បដិច្ច អាមិសគរុកតាយ វា គេហស្សិតបេមេន
វា តំ អលង្ហើ បគ្គណ្ឌាន្តោ លង្ហើ សាសនំ អន្តរជាបេតិ នាមាតិ ទស្សេតិ។ ឯវំ
គហជ្ជាទីសុ ឧបត្ថម្ភិតោ អលង្ហើ ពលំ លភិត្វា បេសលេ អភិកវិត្វា ន ចិរស្សេវ
សាសនំ ឧទ្ធម្មំ ឧត្តិទយំ ករោតីតិ។

ធម្មបរិភោគោបិ តត្ថ វដ្ឋតិ ឥមិនា អាមិសបរិភោគតោ ធម្មបរិភោគោវ
គរុកោ, តស្មា អតិរិយ អលង្ហើវិវេកេន កាតញ្ចោតិ ទស្សេតិ។ “ធម្មានុគ្គហេន
ឧត្តណ្ឌិតុំ វដ្ឋតិ” តិ វុត្តត្តា អលង្ហើស្សន្ទតាយសាសនេ ឱសក្កន្តេ, លង្ហើសុ ច
អប្បហោន្តេសុ អលង្ហើ បកតត្ថំ គណាប្បរកំ គហេត្វា ឧបសម្មទាទិករណេន
ចេវ កេចិ អលង្ហើនោ ធម្មាមិសបរិភោគេន សង្កហេត្វា សេសាលង្ហើគណាស្ស
និគ្គហេន ច សាសនំ បគ្គណ្ឌតុម្បិ វដ្ឋតិ ឯវ។

កេងបន្លំ “កោដិយំ បិតោ គន្លោតិ វុត្តត្តា គន្លបរិយាបុណ្ណមេវ
ធម្មបរិភោគោ, ន ឯកកម្មាធិ, តស្មា អលង្កិហិ សទ្ធិ ឧចាសថាធិកំ កម្មំ កាតុំ
វុត្តតិ, អាបត្តិ នត្ថិ” តិ វុត្តតិ, តំ ន យុត្តំ, ឯកកម្មាធិសុ ពហូសុ ធម្មបរិភោគសុ
អលង្កិណាបិ សទ្ធិ កត្តញ្ញាវត្ថាយត្តំ ធម្មបរិភោគំ ទស្សេតុំ ឥធនិទស្សនវសេន
គន្លស្សេវ សមុទ្ធជត្តា។ ន ហិ ឯកកម្មាធិកោ វិធិ ធម្មបរិភោគោ ន ហោតិ តិ
សក្កា វត្ថុំ អនាមិសត្តា ធម្មាមិសេសុ អបរិយាបន្នស្ស ច កស្សចិ អភាវា។
តេនេវ អជ្ជសាលិនិយំ ធម្មបដិសន្តារកថាយំ (ធរ. ស. អជ្ជ. ១៣៥១) “កម្មជ្ជានំ
កថេតព្ពំ, ធម្មោ វាចេតព្ពោ... បេ... អញ្ញានុវដ្ឋានមាណត្ថបរិវាសា ធាតព្ពា,
បព្ពដ្ឋាវហោ បព្ពាជេតព្ពោ, ឧបសម្មាធាវហោ ឧបសម្មាទេតព្ពោ... បេ... អយំ
ធម្មបដិសន្តារោ នាមា” តិ ឯវំ សង្ឃកម្មាធិបិ ធម្មកោដ្ឋាសេ ទស្សិតំ។ តេសុ បន
ធម្មកោដ្ឋាសេសុ យំ គណាបូរកាធិវសេន អលង្កិនោ អបេក្ខិត្វា ឧចាសថាធិ
វា តេសំ សន្តិកា ធម្មគ្គហណានិស្សយគ្គហណាធិ វា ករិយតិ, តំ ធម្មោ ចេវ
បរិភោគោ ចាតិ ធម្មបរិភោគោតិ វុត្តតិ, ឯតំ តថាវុបបច្ចយំ វិនា កាតុំ ន
វុត្តតិ, ករោន្តស្ស អលង្កិបរិភោគោ ច ហោតិ ទុក្ខជញ្ញា។ យំ បន អលង្កិសតំ
អនបេក្ខិត្វា តជ្ជនីយាធិនិគ្គហកម្មំ វា បរិវាសាធិឧបការកម្មំ វា
ឧគ្គហបរិបុច្ឆាធានាធិ វា ករិយតិ, តំ ធម្មោ ឯវ, នោ បរិភោគោ, ឯតំ អនុរូចានំ
កាតុំ វុត្តតិ, អាមិសទានេ វិយ អាបត្តិ នត្ថិ។ និស្សយទានម្យិ
តេវសសម្មតិទានាធិ ច វុត្តបដិបត្តិសាធិយនាធិបរិភោគស្សបិ ហេតុត្តា ន
វុត្តតិ។

យោ បន មហាអលង្កិ ឧទ្ធម្មំ ឧត្តនយំ សត្តសាសនំ ករោតិ, តស្ស
សទ្ធិវិហារិកាធិនំ ឧបសម្មាធាធិ ឧបការកម្មម្យិ ឧគ្គហបរិបុច្ឆាធានាធិ ច កាតុំ
ន វុត្តតិ, អាបត្តិ ឯវ ហោតិ, និគ្គហកម្មមេវ កាតព្ពំ។ តេនេវ អលង្កិបគ្គហោបិ
បដិក្ខិត្តោ។ ធម្មាមិសបរិភោគវិវដ្តនេនបិ ហិ ទុម្ពន្ធីនំ បុគ្គលានំ និគ្គហោវ

អធិប្បត្តោ, សោ ច បេសលានំ ជាសុវិហារសទ្ធម្មដ្ឋិតិវិនយានុគ្គហានិអត្ថាយ
ឯតទត្ថត្តា សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា, តស្មា យំ យំ ទុម្ពដ្ឋនំ ឧបត្ថម្ភាយ, បេសលានំ
អជាសុវិហារាយ, សទ្ធម្មបរិហានានិអត្ថាយ ហោតិ, តំ សព្វម្បី បរិភោគោ វា
ហោតុ អបរិភោគោ វា កាតុំ ន វដ្ឋតិ, វេ ករោត្តា សាសនំ អន្តរជាបេន្តិ,
អាបត្តិញ អាបដ្ឋន្តិ, ធម្មាមិសបរិភោគេសុ ចេត្ត អលដ្ឋិហិ
ឯកកម្មានិធម្មបរិភោគោ វេ បេសលានំ អជាសុវិហារាយ
សទ្ធម្មបរិហានានិអត្ថាយ ហោតិ, ន តថា អាមិសបរិភោគោ។ ន ហិ អលដ្ឋិនំ
បច្ចយបរិភោគមត្តេន បេសលានំ អជាសុវិហារានិ ហោតិ,
យថាវុត្តធម្មបរិភោគេន បន ហោតិ។ តប្បវិវដ្ឋនេន ច ជាសុវិហារានយោ។
តថា ហិ កតសិក្ខាបទវីតិក្កមា អលដ្ឋិបុគ្គលា ឧចាសថាទិសុ បរិដ្ឋា “តុម្ហេ
កាយទ្វារេ ចេវ វចីទ្វារេ ច វីតិក្កមំ ករោថា” តិអាទិនា ភិក្ខុហិ វត្តញ្ចា ហោន្តិ។
យថាវិនយញ្ចា អតិដ្ឋន្តា សង្ឃតោ ពហិករណានិវេសេន សុដ្ឋនិគ្គហេតញ្ចា,
តថា អកត្វា តេហិ សហ សំវេសន្តាមិ អលដ្ឋិនោវ ហោន្តិ “ឯកោបិ អលដ្ឋិ
អលដ្ឋិសតម្បី ករោតី” តិអាទិវចនតោ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៥)។ យទិ ហិ តេ វេ
អនិគ្គហិតា សិយុំ, សង្ឃេ កលហានី វឿត្វា
ឧចាសថាទិសាមគ្គិកម្មបទិពាហានានិ បេសលានំ អជាសុំ កត្វា កមេន តេ
នេវទត្តវដ្ឋិបុត្តកាធយោវិយ បរិសំ វឿត្វា អត្តនោវិប្បជិបត្តិ ធម្មតោ
វិនយតោ ធិបេន្តា សង្ឃភេទានិម្បី កត្វា ន ចិរស្សេវ សាសនំ អន្តរជាបេយ្យំ។
តេសុ បន សង្ឃតោ ពហិករណានិវេសេន និគ្គហិតេសុ សព្វោបិ អយំ ឧបទ្ទវោ
ន ហោតិ។ វុត្តញ្ចា “ទុស្សីលបុគ្គលេ និស្សាយ ឧចាសថោ ន តិដ្ឋតិ, បវារណា ន
តិដ្ឋតិ, សង្ឃកម្មានិ ន បវត្តន្តិ, សាមគ្គី ន ហោតិ... បេ.... ទុស្សីលេសុ បន
និគ្គហិតេសុ សព្វោបិ អយំ ឧបទ្ទវោ ន ហោតិ, តតោ បេសលា ភិក្ខុ ជាសុ

វិហារន្តី"តិ, តស្មា ឯកកម្មាធិធម្មបរិភោគោ អាមិសបរិភោគតោបិ អតិវិយ
អលង្កិវិរកេន កាតញ្ចោ, អាបត្តិករោ ច សទ្ធម្មបរិហានិហេតុត្តាតិ វេទិតព្ពំ។

អបិច “ឧចោសថោ ន តិដ្ឋតិ, បវារណា ន តិដ្ឋតិ, សង្ឃកម្មានិ ន បវត្តន្តី”តិ
ឯវំ អលង្កិហិ សទ្ធិ សង្ឃកម្មាករណស្ស អដ្ឋកថាយំ បកាសិតត្តាបិ ចេតំ
សិដ្ឋតិ។ តថា បរិវត្តលិដ្ឋស្ស ភិក្ខុនោ ភិក្ខុនុបស្សយំ គប្បន្តស្ស
បដិបត្តិកថាយំ “អាវាធិកា ច ហោន្តិ សង្កាហិកា លង្កិណិយោ, តា កោបេត្វា
អញ្ញាត្ត ន គន្តព្ពំ។ គប្បតិ ចេ, កាមន្តរនធិចារវត្តិវិប្បវាសគណាម្ហា
ឱហិយនាបត្តិហិ ន មុច្ចតិ... បេ... អលង្កិណិយោ ហោន្តិ, សង្កហំ បន ករោន្តិ, តាបិ
បរិច្ឆេទិកា អញ្ញាត្ត គន្តុលភតិ”តិ ឯវំ អលង្កិណិសុ ទុតិយិកាគហណាធិសុ
សំវាសាបត្តិបរិហារាយ នធិចារាគមនាធិគរុកាបត្តិដ្ឋានំ អនុញ្ញាតត្តា
តតោបិ អលង្កិសំវាសាបត្តិ ឯវំ សទ្ធម្មបរិហានិយា ហេតុភូតោ គរុកតរាតិ
វិញ្ញាយតិ។ ន ហិ លហុកាបត្តិដ្ឋានំ វា អនាបត្តិដ្ឋានំ វា បរិហារិតុំ
គរុកាបត្តិដ្ឋានំ វិភិក្កមំ អាចរិយា អនុជានន្តិ។ តថា អសំវាសបទស្ស
អដ្ឋកថាយំ “សព្វេហិបិ លង្កិបុគ្គលេហិ សមំ សិក្ខិតព្ពការតោ សមសិក្ខាតា
នាម។ ឯត្ថ យស្មា សព្វេហិ លង្កិនោ ឯតេសុ កម្មាធិសុ សហា វសន្តិ, ន ឯកោបិ
តតោ ពហិក្ខា សន្និស្សតិ, តស្មា តានិ សព្ពានិបិ គហេត្វា ឯសោ សំវាសោ
នាមា”តិ ឯវំ លង្កិហោវ ឯកកម្មាធិសំវាសោ វដ្ឋតិ បកាសិតោ។

យធិ ឯវំ កស្មា អសំវាសិកេសុ អលង្កិ ន គហិតោតិ? នាយំ វិរោធនា, យេ
គណាប្បរកេ កត្វា កតំ កម្ពំ កុប្បតិ, តេសំ ចារាធិកាធិអបកតត្តានញ្ចេវ
អសំវាសិកេត្តន គហិតត្តា។ អលង្កិនោ បន បកតត្តភូតាបិ សន្តិ, តេ ចេ
គណាប្បរកា ហុត្វា កម្ពំ សាធន្តិ, កេវលំ កត្វា អគតិគមនេន ករោន្តានំ
អាបត្តិករោ ហោន្តិ សភាគាបត្តិអាបន្នាវិយ អញ្ញមញ្ញំ។ យស្មា អលង្កិតព្ព

លង្ហិតញា បុប្ផដ្ឋនានំ ចិត្តក្ខណៈបដិពន្ធនំ, ន សត្តកាលិកំ។ សព្វាច្ច ហិ
វីតិក្កមចិត្ត ឧប្បន្នេ អលង្ហិនោ “ន បុន ព្យាទិសំ ករិស្សមី”តិ ចិត្តនលង្ហិនោ
ហោន្តិ។

តេសុ ច យេ បេសលេហិ ឡីវទិយមាធាបិ ន ឡីវមន្តិ, បុនប្បុនំ ករោន្តិ, តេ វេ
អសំវាសិតញា, ន ឥតវេ លង្ហិធម្ម ឡីក្កន្តត្ថា, តស្មាបិ អលង្ហិនោ អសំវាសិតេសុ
អគណោត្វា តប្បវិវដ្ឋនត្ថំ សោធនត្វាវ ឧចោសថាទិករណំ អនញ្ញាតំ។ តថា ហិ
“ចារិសុទ្ធិ អាយស្មន្តោ អាហោចេថ, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិស្សមី”តិ អាទិនា (មហាវ.
១៣៤) អបរិសុទ្ធាយ បរិសាយ ឧចោសថករណស្ស អយុត្តតា បកាសិតា,
“យស្ស សិយា អាបត្តិ, សោ អារិករេយ្យ... បេ.... ជាសុ ហោតិ”តិ (មហាវ. ១៣៤)
វេ អលង្ហិម្បិ លង្ហិធម្ម បតិដ្ឋាបេត្វា ឧចោសថករណប្បកាហេ ច វុត្តោ,
“កង្ខិត បរិសុទ្ធា... បេ.... បរិសុទ្ធត្ថាយស្មន្តោ”តិ (ចារា. ២៣៣) ច
ចារិសុទ្ធិឧចោសថេ “បរិសុទ្ធា អហំ, ភន្តេ, បរិសុទ្ធាតិ មំ ធារេថា”តិ (មហាវ.
១៦៨) ច វេ ឧចោសថំ ករោន្តានំ បរិសុទ្ធតា ច បកាសិតា, វេនមត្តេន
អនោមន្តានញា ឧចោសថបវារណជ្ជបនិធិ ច វុត្តោ, សត្តថា លង្ហិធម្ម
អនោក្កមន្តេហិ សំវាសស្ស អយុត្តតាយ និស្សយនានគ្គហណាបដិក្ខេចា,
តង្ហិយាទិនិគ្គហកម្មករណាឧក្ខេបនិយកម្មករណេន សាទុវត្តកបរិសស្ស
អលង្ហិស្ស អសំវាសិតត្ថាបនិធិ ច វុត្តោ, តស្មា យថាវុត្តហិ សុត្តន្តនយេហិ,
អដ្ឋកថាវេនេហិ ច បកតត្ថេហិបិ អបកតត្ថេហិបិ សព្វេហិ អលង្ហិហិ
ឯកកម្មាទិសំវាសោ ន វដ្ឋតិ, ករោន្តានំ អាបត្តិ វេ ឧប្បន្នំ បុគ្គលានំ
និគ្គហត្ថាយេវ សត្តសិក្ខាបទានំ បញ្ញត្តត្ថាតិ និដ្ឋមត្ត គន្ធាញ្ចំ។ តេនេវ
ឧតិយសង្កឹតិយំ បកតត្ថាបិ អលង្ហិនោ វដ្ឋបុត្តកាយសត្តរាជីហិ មហាន្តេន
វាយាមេន សង្ឃតោវិយោជិតា។ ន ហិ តេសុ ចារាជិកាទិអសំវាសិតាបត្តិ អត្ថិ,
តេហិ ធិបិតានំ ទសន្នំ វត្ថុនំ លហុកាបត្តិវិសយត្ថាតិ វុត្ថំ។

តស៊ូ សន្តិភាព មហាវត្តភ័យ តស៊ូ សន្តិភាព។

ឥត វិន័យ សង្គមាសវណ្ណនាគរ វិន័យលាងផ្កា

រូបិយាធិបតីគ្រហធានីនិច្ឆយ កថាសង្គារា ធាម

ឆ្ងាសមោ បរិច្ឆេទ។

១៣. ធានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ កថា

៦៩. ឯវំ រូបិយាធិបតីគ្រហធានីនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥធានិ
ធានវិស្សសគ្គាហលាភបរិណាមនីនិច្ឆយំ កថេតុំ
“ធានវិស្សសគ្គាហេហី”តិអាធិមាហា។ តត្ថ ធីយតេ ធានំ, ចីវរាធិវត្ថុំ អាវម្ពណំ
កត្វា បរេត្តោ អលោកប្បធានោ កាមាវចរកុសលកិរិយចិត្តប្បាទោ។ សសនំ
សាសោ, សសុ ហីសាយន្តិ ធាតុ, ហីសនន្តិ អត្តោ, វិគតោ សាសោ ឯតស្មា
តាហាតិ វិស្សសោ។ គហណំ តាហោ, វិស្សសេន តាហោ វិស្សសគ្គាហោ។
វិសេសនេ ចេត្ត ករណាវចនំ, វិស្សសវសេន តាហោ, ន យេយ្យចិត្តវសេនាតិ
អត្តោ។ លច្ឆតេតិ លាភោ, ចីវរាធិវត្ថុ, តស្ស លាភស្ស។ បរិណាមិយតេ
បរិណាមនំ, អញ្ញេសំ អត្តាយ បរិណាតស្ស អត្តនោ, អញ្ញស្ស វា បរិណាមនំ,
ធាបនន្តិ អត្តោ។ ធានវិស្សសគ្គាហេហី លាភស្ស បរិណាមនន្តិ ឯត្ថ ឧទ្ទេសេ
សមភិធិវិជ្ជស្ស “ធាន”ន្តិ បទស្ស អត្ថវិនិច្ឆយោ តាវ បឋមំ ឯវំ វេទិតញ្ញាតិ
យោជនា។ អត្តនោ សន្តកស្ស ចីវរាធិបរិក្ខារស្ស ធានន្តិ សម្ពុទ្ធា។ យស្ស
កស្សចិត្តិ សម្បធាននិទ្ទេសោ, យស្ស កស្សចិ បដិគ្គាហកស្សាតិ អត្តោ។

យធិនំ “ធាន”ន្តិ វត្ថុ, តត្ថ កីលក្ខណៈន្តិ អាហា “តត្ថិតំ ធានលក្ខណៈ”ន្តិ។
“ឥនំ តុយ្ហំ ទេមី”តិ វេទិតតិ ឥនំ តិវត្ថុសម្បជ្ជំ ធានលក្ខណំ ហោតីតិ យោជនា។

តត្ថ ឥន្ទ្រិ ធម្មនិទស្សនំ។ តុយ្ហន្តិ បដិគ្គាហកនិទស្សនំ។ ទេមីតិ
ធាយកនិទស្សនំ។ ទទាមីតិអាទិនិ បន បរិយាយវចនានិ។ វុត្ថញ្ចិ
“ធម្មនាយកបដិគ្គាហការីយ ធានស្ស”តិ, “តិណ្ណំ សម្មាសម្ពុទ្ធិភារា កុសលំ
ហោតិ”តិ ច។ “វត្ថុបរិច្ឆាគលក្ខណត្តា ធានស្ស”តិ ឥទំ បន
ឯកទេសលក្ខណកថនមេវ, កី ឯវំ ធីយមាណំ សម្មាសម្ពុទ្ធិយេវ ទិន្នំ ហោតិ, ឧទាហរ
បរម្មាបីតិ អាហា “សម្មាសម្ពុទ្ធិ បរម្មាសម្ពុទ្ធិ ទិន្នំយេវ ហោតិ”តិ។ តុយ្ហំ
គណ្ណាហិវាទិនិសុ អយមត្ថោ - “គណ្ណាហិវា”តិ វុត្ថេ “ទេមី”តិ វុត្ថសទិសំ
ហោតិ, តស្មា មុឡតោ ទិន្នត្តា សុទិន្នំ ហោតិ, “គណ្ណាមី”តិ ច វុត្ថេ មុឡតោ
គហណំ ហោតិ, តស្មា សុគ្គហិតំ ហោតិ។ “តុយ្ហំ មយ្ហ”ន្តិ ឥមាណិ បន
បដិគ្គាហកបដិពន្ធតាករណេវ វចនានិ។ តវ សន្តកំ ករោហិវាទិនិ បន
បរិយាយតោ ធានគ្គហណានិ, តស្មា ទុទិន្នំ ទុគ្គហិតញ្ច ហោតិ។ លោកេ ហិ
អបរិច្ឆេតុកាមាបិ បុន គណ្ណាតុកាមាបិ “តវ សន្តកំ ហោតុ”តិ និយ្យតេន្តិ
យថា តំ កុសរញ្ញោ មាតុ វជ្ជនិយ្យតនំ។ តេនាហា “នេវ ធាតា ធាតុំ ជាធាតិ, ន
ឥតរោ គហេតុ”ន្តិ។ សចេ បនាទិនិសុ បន ធាយកេន បញ្ញត្តិយំ
អកោវិទតាយ បរិយាយវចនេ វុត្ថេបិ បដិគ្គាហកោ អត្ថនោ បញ្ញត្តិយំ
កោវិទតាយ មុឡវចនេន គណ្ណាតិ, តស្មា “សុគ្គហិត”ន្តិ វុត្ថំ។

សចេ បន ឯកោទិនិសុ បន ធាយកោ មុឡវចនេន ទេតិ,
បដិគ្គាហកោបិ មុឡវចនេន បដិក្ខិបតិ, តស្មា ធាយកស្ស បុព្វេ អធិដ្ឋិតម្បិ
ចីវរំ ធានវសេន អធិដ្ឋានំវិជហតិ, បរិច្ឆេត្តត្តា អត្ថនោ អសន្តកត្តា
អតិរេកចីវរម្បិ ន ហោតិ, តស្មា ទសាហាទិក្កមេបិ អាបត្តិ ន ហោតិ។
បដិគ្គាហកស្សបិ ន បដិក្ខិបតត្តា អត្ថនោ សន្តកំ ន ហោតិ, តស្មា
អតិរេកចីវរំ ន ហោតិតិ ទសាហាទិក្កមេបិ អាបត្តិ នត្តិ។ យស្ស បន វុច្ឆតិតិ
ឯត្ថ បន ឥមស្ស ចីវរស្ស អស្សមិកត្តា បំសុក្ខលដ្ឋានេ បិតត្តា យស្ស វុច្ឆតិ,

តែង បំប៉នក្នុងការវេន គហេត្វា បរិភូត្តិតតំ, បរិភូត្តិតតំ បន ឆាយកេន
បុព្វអធិដ្ឋិតឃ្មី ឆានវសេន អធិដ្ឋានស្ស វិជហិតត្តា បុន អធិដ្ឋហិត្វា
បរិភូត្តិតតំ ឥតវេន បុព្វ អធិដ្ឋិតត្តាតិ ធម្មតំ។

ឥត្តន្ទាមស្ស ទេហិតិអាធិសុ បន អាណាត្យត្ថេ បវត្តាយ បញ្ចមីរិកត្តិយា
វុត្តត្តា អាណាត្តេន បដិក្កាហកស្ស ទិន្នកាលយេវ បដិក្កាហកស្ស សន្តកំ
ហោតិ, ន តតោ បុព្វេ, បុព្វេ បន អាណាបកស្សេវ, តស្មា “យោ បហំណាតិ,
តស្សេវ សន្តក” ត្ថិ វុត្តំ។ ឥត្តន្ទាមស្ស ធម្មិតិ បន បច្ចុប្បន្នត្ថេ បវត្តាយ
វុត្តមាធិរិកត្តិយា វុត្តត្តា តតោ បដ្ឋាយ បដិក្កាហកស្សេវ សន្តកំ ហោតិ, តស្មា
“យស្ស បហំយតិ, តស្ស សន្តក” ត្ថិ វុត្តំ។ តស្មាតិ ឥមិនា អាយស្មតា
វេវតត្ថេវេន អាយស្មតោ សាវិបុត្តស្ស ចីវរបេសនវត្ថុស្មី ភកវតា ទេសិតេសុ
អធិដ្ឋានេសុ ឥធម្ម វុត្តលក្ខណេន អសម្មោហតោ ជានិតព្ពន្ធិ ធស្សេតិ។

តត្ថ ឆ្វាធិដ្ឋិតំ, ស្វាធិដ្ឋិតន្តិ ច ន តិចីវរាធិដ្ឋានំ សន្ធាយ វុត្តំ, អថ ខោ សាមិកេ
ជីវន្តេវិស្សាសក្កាហជីវរកាវេន ច សាមិកេ មតេ មតកចីវរកាវេន ច គហាណំ
សន្ធាយ វុត្តំ, តតោ បន ធនាហោ អនតិក្កន្តេយេវ តិចីវរាធិដ្ឋានំ វា
បរិក្ខារោធិដ្ឋានំ វា វិកប្បនំ វា កាតតំ។ យោ បហំណាតិ ឆាយ កំ
សន្ធាយាហ, យស្ស បហំយតិ បដិក្កាហកំ។

បរិច្ឆេទិត្វា... បេ... ន លភតិ, អាហារាបេន្តោ ភណ្ឌាគ្យេន ការេតព្ពោតិ អត្ថោ។
អត្តនា... បេ... ធិស្សគ្គិយន្តិ ឥមិនា បរសន្តកភូតត្ថំ ជានន្តោ
ថេយ្យបសយ្ហវសេន អច្ឆិន្តន្តោ ចារាជិកោ ហោតិ ធស្សេតិ។
ចោរាណជីកាយំ បន “សកសញ្ញាយ វិនា ភណ្ឌន្តោ ភណ្ឌំ អគ្សាបេត្វា
អាបត្តិយា ការេតព្ពោ” តិ វុត្តំ។ សកសញ្ញាយ វិនាបិ
តាវកាលិកបំប៉នក្នុងសញ្ញាធិវសេន ភណ្ឌន្តោ អាបត្តិយា ន ការេតព្ពោ។

អង្គកថាយំ បន បសយ្ហាការំ សន្ធាយ វេទតិ។ តេនាហា “អច្ឆិទ្ធតោ
និស្សគ្គិយ”ន្តិ។ សចេ បន...បេ.... វេដ្ឋតីតិ តុដ្ឋនានំ អាហា, អថ បនាតិអាទិនា
កុបិតនានំ។ ឧភយថាបិ សយំ ទិន្នត្តា វេដ្ឋតិ, គហលោ អាបត្តិ នត្ថិតិ អត្ថោ។

មម សន្តិកេ...បេ.... ឯវំ បន នាតុំ ន វេដ្ឋតីតិ វត្ថុបរិច្ចាគលក្ខណត្ថា នានស្ស
ឯវំ ទទន្តោ អបរិច្ចជិត្វា ទិន្នត្ថា នានំ ន ហោតីតិ ន វេដ្ឋតិ, តតោ ឯវំ ទុក្ខដំ
ហោតិ។ អាហារាបេតុំ បន វេដ្ឋតីតិ បុព្វេ “អករោន្តស្ស ន ទេមី”តិ វុត្ថត្ថា
យថាវុត្ថឧបជ្ឈាយគ្គហណាទិនិ អករោន្តេ អាចរិយស្សេវ សន្តកំ ហោតីតិ
កត្វា វុត្ថំ។ ករោន្តេ បន អន្តេវាសិកស្ស សន្តកំ ភវេយ្យ សព្វសោ អបរិច្ចជិត្វា
ទិន្នត្ថា។ សកសញ្ញាយ វិជ្ជមានត្ថា “អាហារាបេតុំ វេដ្ឋតី”តិ វុត្ថំ សិយា។ ដីកាយំ
(សារត្ថ. ដី. ២.៦៣៥) បន “ឯវំ ទិន្ន ភតិសទិសត្ថា អាហារាបេតុំ វេដ្ឋតី”តិ វុត្ថំ។
ភតិសទិសេ សតិបិ កម្មេ កតេ ភតិ លទ្ធព្វា ហោតិ, តស្មា អាហារាបេតុំ ន
វេដ្ឋេយ្យ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ១.៦៣៥) បន “អាហារាបេតុំ វេដ្ឋតីតិ កម្មេ
អកតេ ភតិសទិសត្ថា វុត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ, តេន កម្មេ កតេ អាហារាបេតុំ ន វេដ្ឋតីតិ
សិទ្ធិ។ ឧបជ្ឈំ គណ្ហិស្សតីតិ សាមណោស្ស នានំ ទីបេតិ, តេន ច
សាមណោកាលេ ទត្វា ឧបសម្បទ្ធកាលេ អច្ឆិទ្ធតោបិ ចាចិត្តិយំ ទីបេតិ។ អយំ
តាវ នានេ វិនិច្ឆយោតិ ឥមិនា នានវិនិច្ឆយាទិនំ តិណ្ណំ វិនិច្ឆយានំ
ឯកបរិច្ឆេទកតភាវំ ទីបេតិ។

វិស្សាសគ្គាហលក្ខណវិនិច្ឆយកថា

៧០. អនុជ្ជានសេយ្យា នាម យាយ សេយ្យាយ សយិតោ យាវ
ជីវិតិទ្រ្ទិយុបច្ឆេទំ ន ចាបុណាតិ, តាវ វុច្ឆតិ។ ទទមាទេន ច មតកធនំ តាវ យេ
តស្ស ធនេ ឥស្សរា គហជ្ជា វា បព្ពជិតា វា, តេសំ នាតព្ពន្ធិ ឯត្ថ កេ គហជ្ជា កេ
បព្ពជិតា កេន ការណេន តស្ស ធនេ ឥស្សរាតិ? គហជ្ជា តាវ

គឺលានុបដ្ឋាកត្វតា តេន ការណេន គឺលានុបដ្ឋាកភាគត្វតេ តស្ស ជនេ
ឥស្សរា, យេសព្វា វាលីជានំ ហត្ថតោ កប្បិយ ការកេន បត្តាធិបរិក្ខារោ
គាហាបិតោ, តេសំ យំ ធាតព្ពមូលំ, តេ ច តស្ស ជនេ ឥស្សរា, យេសព្វា
មាតាបិតុនំ អត្ថាយ បរិច្ឆិន្ទិត្វា វត្ថានិ ឋបិតានិ, តេបិ តស្ស ជនស្ស ឥស្សរា។
ឯវមាធិនា យេន យេន ការណេន យំ យំ បរិក្ខារធនំ យេហិ យេហិ គហដ្ឋេហិ
លភិតត្ថំ ហោតិ, តេន តេន ការណេន តេ តេ គហដ្ឋា តស្ស តស្ស ជនស្ស
ឥស្សរា។

បព្ពដិតា បន ពាហិរកា តថេវ សតិ ការណេ ឥស្សរា។ បព្វាសុ បន
សហធម្មិកេសុ ភិក្ខុ សាមណេរា ច មតានំ ភិក្ខុសាមណេរានំ ជនំ វិនាបិ
ការណេន ធាយាធនាវេន លភន្តិ, ន ឥតរា។ ភិក្ខុនិសិក្ខុមាណសាមណេរីនម្បិ
ជនំ តាយេវ លភន្តិ, ន ឥតរេ។ តំ បន មតកធនភាជនំ
ចតុបច្ចយភាជនវិនិច្ឆយេ អារិ ភវិស្សតិ, ពហូ បន វិនយធរត្តោ ។ “យេ តស្ស
ជនស្ស ឥស្សរា គហដ្ឋា វា បព្ពដិតា វា” តិ ចាបំ និស្សាយ “មតភិក្ខុស្ស ជនំ
គហដ្ឋត្វតា ញាតកា លភន្តិ” តិ វិនិច្ឆិន្ទិ, តម្បិ វិនិច្ឆយំ តស្ស ច
យុត្តាយុត្តការំ តត្ថេវ វក្ខាម។

អនត្ថមនស្ស សន្តកន្តិ “ទុដ្ឋ កតំ តយា មយា អធិន្តំ មម សន្តកំ
គណ្ណាន្តេនា” តិ វចីភេទេន វា ចិត្តប្បាធមត្តេន វា ទោមនស្សប្បត្តស្ស សន្តកំ។
យោ បន បឋមំយេវ “សុដ្ឋ កតំ តយា មម សន្តកំ គណ្ណាន្តេនា” តិ វចីភេទេន វា
ចិត្តប្បាធមត្តេន វា អនុមោធិត្វា បច្ឆា កេនចិ ការណេន កុបិតោ,
បច្ឆាហារាបេតុំ ន លភតិ។ យោបិ អធាតុកាមោ, ចិត្តេន បន អធិវាសេតិ, ន
កិញ្ចិ វធនីតិ ឯត្ថ តុ ចោរណាជីកាយំ (សារត្ថ. ដ. ២.១៣១) “ចិត្តេន បន
អធិវាសេតិ តិ វុត្ថមេវត្ថំ វិភាវេតុំ ‘ន កិញ្ចិ វធនី’ តិ វុត្ថ” តិ វុត្ថំ។ ឯវំ សតិ

“ចិត្តេនា” តិ ឥទំ អធិវាសនកិរិយាយ ករណំ ហោតិ។ អនាតុកាមោតិ ឯត្ថាបិ
តមេវ ករណំ សិយា, តតោ “ចិត្តេន អនាតុកាមោ, ចិត្តេន អធិវាសេតី” តិវចនំ
ឡិចិត្យសម្មោសកំ នកវេយ្យ។ តំ វេបេត្វា “អនាតុកាមោ” តិ ឯត្ថ កាយេនាតិ
វា វាចាយាតិ វា អញ្ញំ ករណាម្បិ ន សម្ភវេតិ, តទសម្ភវេ សតិ វិសេសត្តវាចកោ
បន-សន្នោបិ និវត្តកោ។ ន កិញ្ចិ វេទតីតិ ឯត្ថ តុ វេទនកិរិយាយ ករណំ
“វាចាយា” តិ បទំ ឥច្ឆិតតំ, តថា ច សតិ អញ្ញំ អធិវាសនកិរិយាយ ករណំ, អញ្ញំ
វេទនកិរិយាយ ករណំ, អញ្ញា អធិវាសនកិរិយា, អញ្ញា វេទនកិរិយា, តស្មា
“វុត្តមេវត្ថំ វិភាវេតុ” ត្ថិ វុត្ថំ ន អរហតិ, តស្មា យោបិ ចិត្តេន អនាតុកាមោ
ហោតិ, បន តថាបិ វាចាយ អធិវាសេតិ, ន កិញ្ចិ វេទតីតិ យោជនំ កត្វា បន
“អធិវាសេតីតិ វុត្តមេវត្ថំ បកាសេតុំ ន កិញ្ចិ វេទតីតិ វុត្ត” ត្ថិ វុត្តមរហតិ។ ឯត្ថ
តុ បន-សន្នោ អរុចិលក្ខណសូចនត្ថោ។ “ចិត្តេនា” តិ ឥទំ អនាតុកាមកិរិយាយ
ករណំ, “វាចាយា” តិ អធិវាសនកិរិយាយ អវេទនកិរិយាយ ច ករណំ។
អធិវាសនកិរិយា ច អវេទនកិរិយាយេវ។ “អធិវាសេតី” តិ វុត្ត អវេទនកិរិយាយ
អចាកដការតោ តំ បកាសេតុំ “ន កិញ្ចិ វេទតី” តិ វុត្ថំ, ឯវំ គយ្ហមាណេ
បុញ្ញាបវេចនត្ថោ ឡិចិត្យសម្មោសកោ សិយា, តស្មា ឯត្ថ ករិវេហិ វិចារេត្វា
គហោតញ្ចោតិ។

លាភបរិណាមនិវិនិច្ឆយកថា

៧១. លាភបរិណាមនិវិនិច្ឆយេ តុម្ពាភំ សប្បិអាទិនិ អាភតានីតិ តុម្ពាភំ
អត្ថាយ អាភតានិ សប្បិអាទិនិ។ បរិណាតការំ ជានិត្វាបិ វុត្តវិជីនា វិញ្ញាបេន្តេន
តេសំ សន្តកមេវ វិញ្ញាបិតំ នាម ហោតីតិ អាហ “មយ្ហម្បិ ទេថាតិ វេទតិ,
វេទតី” តិ។

“បុប្ផម្បី អាហារេបតុំ នវដ្ឋតីតិ ឥទំ បរិណាតំ សន្ធាយ វុត្តំ, សចេ បន ឯកស្មី
ចេតិយេ បូជិតំ បុប្ផំ គហេត្វា អញ្ញស្មី ចេតិយេ បូជេតិ, វដ្ឋតី” តិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. ២.៦៦០) វុត្តំ។ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦៦០) បន និយមេត្វា
“អញ្ញស្ស ចេតិយស្ស អត្ថាយ រោមិតមាលាវច្ឆតោ” តិ វុត្តត្ថា នកេវលំ
បរិណាតភារោយេវ កថិតោ, អថ ខោ និយមេត្វា រោមិតភារោមិ។ បុប្ផម្បីតិ មិ-
សន្តេន កុតោ មាលាវច្ឆន្តិ ធស្សេតិ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.៦៦០) បន
“រោមិតមាលាវច្ឆតោតិ កេនចិ និយមេត្វា រោមិតំ សន្ធាយ វុត្តំ, អនោចិតំ
មិលាយមាណំ ឌីបិនិត្វាយត្ថ កត្ថចិ បូជេតុំ វដ្ឋតី” តិ វុត្តំ។ ឋិតំ ធិស្វាតិ សេសកំ
គហេត្វា ឋិតំ ធិស្វា។ ឥមស្ស សុនទស្ស មា ទេហិ, ឯតស្ស ទេហិតិ ឥទំ
បរិណាតេយេវ, តិវច្ឆានកតស្ស បរិច្ឆេទិត្វា ធិន្នេ បន តំ បលាបេត្វា អញ្ញំ
ភុញ្ញាបេតុំ វដ្ឋតិ, តស្មា “កត្ថ ទេមាតិអាទិនា ឯកេនាការេន អនាបត្តិ
ធស្សិតា។ ឯវំ បន អបុច្ឆិតេមិ ‘អបរិណាតំ ឥទ’ ត្ថិ ជានន្តេន អត្ថនោ វុចិយាយត្ថ
ឥច្ឆតិ, តត្ថ ទាបេតុំ វដ្ឋតី” តិ តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ យត្ថ ឥច្ឆថ, តត្ថ
ទេហិតិ ឯត្ថាបិ “តុម្ហាកំ វុចិយា” តិ វុត្តត្ថា យត្ថ ឥច្ឆតិ, តត្ថ ទាបេតុំ លភតិ។

បរិវារេ (បរិ. អដ្ឋ. ៣២៩) បន នវ អធិកានិ ធានានីតិ សង្ឃស្ស បរិណាតំ
អញ្ញសង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ, ចេតិយស្ស
បរិណាតំ អញ្ញចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ, បុគ្គលស្ស
បរិណាតំ អញ្ញបុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា បរិណាមេតិ ឯវំ
វុត្តានិ។ នវ បដិគ្គហា បរិភោគា ចាតិ ឯតេសំយេវ ធានានំ បដិគ្គហា ច
បរិភោគា ច។ តីណិ ធិកានិ ធានានីតិ សង្ឃស្ស និទ្ទំ សង្ឃស្សេវ ទេតិ,
ចេតិយស្ស និទ្ទំ ចេតិយស្សេវ ទេតិ, បុគ្គលស្ស និទ្ទំ បុគ្គលស្សេវ ទេតិ ឥមាទិ
តីណិ។ បដិគ្គហាបដិភោគាបិ តេសំយេវ បដិគ្គហា ច បរិភោគា ចាតិ អាគតំ។

ឥតិវិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេវិនយាលង្គារេ

ធានលក្ខណាធិវិនិច្ឆ័យកថាលង្គារោ នាម

តេសមោ បរិច្ឆេទោ។

១២. បថវិទណាធិវិនិច្ឆ័យកថា

៧២. ឯវំ ធានវិស្សាសគ្គាហលាភបរិណាមធិវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥធានិ
បថវិទិន្ទយំ កថេតុំ “បថវី” ត្យាធិមាហ។ តត្ថ បត្តរតីតិ បថវី, ប-បុព្វ ថវ
សន្តរណោតិ ធាតុ, វ-ការស្ស វ-ការោ, សសម្ពារបថវី។ តប្បកេធមាហ “ទ្វេ
បថវី, ជាតា ច បថវី អជាតា ច បថវី” តិ។ តាសំវិសេសំ ធស្សេតុំ “តត្ថ ជាតា
នាម បថវី” ត្យាធិមាហ។ តត្ថ សុទ្ធិបំសុកា... បេ... យេភុយ្យេនមត្តិកាបថវី
ជាតា នាម បថវី ហោតិ។ ន កេវលំ សាយេវ, អធិដ្ឋា បថវីមិ “ជាតា បថវី” តិ
វុច្ចតិ។ ន កេវលំ ឥមា ទ្វេយេវ, យោមិ បំសុបុព្វោ វា... បេ... ចាតុមាសំ ឡើយ, ឆោ
សោមិ “ជាតា បថវី” តិ វុច្ចតិ យោជនា។ ឥតរត្រមិ ឯសេវ នយោ។

តត្ថ សុទ្ធា បំសុកាយេវ ឯត្ថ បថវិយា អត្ថិ, ន ចាសាណាធយោតិ
សុទ្ធិបំសុកា។ តថា សុទ្ធិមត្តិកា។ អប្បា ចាសាណា ឯត្ថាតិ អប្បចាសាណា។
ឥតរេសុមិ ឯសេវ នយោ។ យេភុយ្យេន បំសុកា ឯត្ថាតិ យេភុយ្យេនបំសុកា,
អលុត្តសមាសោយំ, តថា យេភុយ្យេនមត្តិកា។ តត្ថ មុដ្ឋិប្បមាណាតោ ឧបរិ
ចាសាណា។ មុដ្ឋិប្បមាណា សក្ខរា។ កថលាតិ កថាលខណ្ឌាធិ។ មរុម្បាតិ
កជសក្ខរា។ វាលុកា វាលុកាយេវ។ យេភុយ្យេនបំសុកាតិ ឯត្ថ តីសុ
កោដ្ឋាសេសុ ទ្វេ កោដ្ឋាសា បំសុ, ឯកោ ចាសាណាធិសុ អញ្ញតរកោដ្ឋាសោ។
អធិដ្ឋាបីតិ ឧទ្ធចបត្តបចនកុម្មការាតចាធិវេសេន តថា តថា អធិដ្ឋា, សា បន

វិសុំ នត្ថិ, សុទ្ធបំសុអាទីសុ អញ្ញាតរាវាតិ វេទិតញ្ច។ យេតុយ្យេនសត្វរាតិ
ពហុតរសត្វរា។ ហត្ថិកុដ្ឋិយំ កិរ ឯកំ បដិប្បំ អាហារាបេត្វា ទោណិយំ ធាវិត្វា
បដិវិយា យេតុយ្យេនសត្វរាវំ ញត្វា សយំ ភិក្ខុ ចោក្ខរណី ខណ្ឌិស្វតិ។ យានិ
បន មជ្ឈេ “អប្បបំសុអប្បមត្ថិកា” តិ ទ្វេ បទានិ, តានិ
យេតុយ្យេនចាសាណាទិបញ្ចកមេវ បរិសន្តិ។ តេសញ្ញាវ ហិ ទ្វិន្នំ
បភេទវចនមេតំ, យទិទំ សុទ្ធចាសាណាទិអាទិ។

ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ យេតុយ្យេនបំសុ អប្បបំសុញ្ច បដិវិត្វា
ឧបឡបំសុកាបដិវិត្វា, តថាបិ បណ្ណាត្ថិវជ្ជសិក្ខាបទេសុ
សាវសេសបញ្ញត្តិយាបិ សម្ភវតោ ឧបឡបំសុកាយបិ បដិវិយា
ចាចិត្តិយមេវាតិ គហេតត្ថំ។ កេចិ បន “សព្វចន្ទាទីសុ ឧបឡចន្ទេ ទុក្ខជស្ស
វុត្តត្តា ឥធាបិ ទុក្ខជំយុទ្ធវិ” តិ វទន្តិ, តំ ន យុត្តំ ចាចិត្តិយវត្ថុកញ្ច
អនាបត្តិវត្ថុកញ្ច ទុវិធំ បដិវិ ឋបេត្វា អញ្ញាស្ស ទុក្ខជវត្ថុកាយ តតិយាយ
បដិវិយា អការវតោ។ ទ្វេយេវ ហិ បដិវិយោ វុត្តា “ជាតា ច បដិវិ អជាតា ច
បដិវិ” តិ, តស្មា ទ្វិសុ អញ្ញាតរាយ បដិវិយា ភវិតត្ថំ។ វិនយវិនិច្ឆយេ ច សម្មត្ថេ
គរុកលហុកេសុ គរុកេយេវ ឋាតព្ពត្តា ន សក្កា ឯត្ថ អនាបត្តិយា ភវិតុំ។
សព្វចន្ទាទីសុ បន ឧបឡ ទុក្ខជំយុត្តំ តត្ថ តាទិសស្ស ទុក្ខជវត្ថុនោ សម្ភវតោ។
វិមតិវិនោទនិយម្យិ (វិ. វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.៨៦) “អប្បបំសុមត្ថិកាយ បដិវិយា
អនាបត្តិវត្ថុភាវេន វុត្តត្តា ឧបឡបំសុមត្ថិកាយបិ ចាចិត្តិយមេវាតិ គហេតត្ថំ។
ន ហេតំ ទុក្ខជវត្ថុតិ សក្កា វត្ថុំ ជាតាជាតវិនិមុត្តាយ តតិយាយ បដិវិយា
អការវតោ” តិ វុត្ថំ។

ខណ្ឌន្តស្ស ខណ្ឌាបេន្តស្ស វាតិ អន្តមសោ ចាទន្ត្រុជ្ឈកេនបិ
សម្មជ្ជនិសលាកាយបិ សយំ វា ខណ្ឌន្តស្ស អញ្ញេន វា ខណ្ឌាបេន្តស្ស។

អង្គជនន្តិអាទិនា វុត្តត្ថា ឧដុកំ អាកាសតោ បតិវស្សោនកេន ឡើយ ដូច្នេះ
ជាតបដី ហោតិ, ន ធននាទីសុ បតិវា តតោ បវត្តឧនកេន តិន្ទន្តិ វេទិតញ្ចំ។
តតោតិ បុរាណសេនាសនតោ។ ឥដ្ឋកំ កណ្ណាមីតិអាទិ សុទ្ធិចិត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។
“ឧនកេនាតិ ឧដុកំ អាកាសតោយេវ បតិវឧនកេន។ សចេ បន អញ្ញាត
បហាវិត្វា បតិវេន ឧនកេន តេមិតំ ហោតិ, វុត្តតិ” តិ វេទិតញ្ចំ។ មណ្ឌាបត្តម្ពន្តិ
សាខាមណ្ឌាបត្តម្ពន្តិ។

៧៤. ឧទ្ទាល្សតិ ឧក្ខិបិត្វា។ តេន អបទេសេនាតិ តេន លេសេន។
អវិសយត្តា អនាបត្តិ ឯត្ថ សចេបិ និព្វាបេតុំ សក្កា ហោតិ, បឋមំ
សុទ្ធិត្ថេន ទិន្នត្តា ទហត្ថតិ សល្លក្ខេត្វាបិ តិដ្ឋតិ, អនាបត្តិ។ មហាមត្តិកន្តិ
ភិក្ខុលេបនំ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

បថវិទណានិវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

ចុទ្ធសមោ បរិច្ឆេទោ។

៧៥. ភូតកាមវិនិច្ឆយកថា

៧៥. ឯវំ បថវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ ភូតកាមវិនិច្ឆយំ កថេតុំ
“ភូតកាមោ”តិ អាទិមាហ។ តត្ថ ភវន្តិ អហុវុញ្ញាតិ ភូតា, ជាយន្តិ វឿន្តិ ជាតា
វឿន្តា ចាតិ អត្ថោ។ កាមោតិ វាសិ, ភូតានំ កាមោតិ ភូតកាមោ, ភូតា ឯវំ វា
កាមោ ភូតកាមោ, បតិដ្ឋិតហិ តតិណារុក្ខាជីនមេតំ អធិវចនំ។ តត្ថ “ភវន្តិ”តិ
ឥមស្ស វិវរណំ “ជាយន្តិ វឿន្តិ”តិ, “អហុវុ”ន្តិ ឥមស្ស “ជាតា វឿន្តា”តិ។ ឯវំ
ភូត-សន្តោ បច្ចុប្បន្នាតិ តវិសយោ ហោតិ។ តេនាហា វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ.
ចាចិត្តិយ ២.៩០) “ភវន្តិ វឿន្តិ, អហុវុន្តិ ពក្កុ”តិ។ ឥទានិ តំ ភូតកាមំ
ទស្សន្តោ “ភូតកាមោតិ បញ្ចហិ ពិដេហិ ជាតានំ រុក្ខលតាជីនមេតំ
អធិវចន”ន្តិ អាហា។ លតាជីនន្តិ អាទិ-សន្តេន ឱសធិគច្ឆាទយោ វេទិតញ្ញា។

ឥទានិ តានិ ពិជានិ សរូបតោ ទស្សន្តោ “តត្រិមាទិ បញ្ច
ពិជានី”តិ អាទិមាហ។ តត្ថ មូលមេវ ពិជំ មូលពិជំ។ ឯវំ សេសេសុបិ។ អថ វា មូលំ
ពិជំ ឯតស្សតិ មូលពិជំ, មូលពិជតោ វា និព្វត្តំ មូលពិជំ។ ឯវំ សេសេសុបិ។ តត្ថ

បឋមេនវិគ្គហេន ព័ជគាមោ ឯវលព្ពតិ, ធុតិយតតិយេហិ ភូតគាមោ។ ឥទានិ
តេ ភូតគាមេ សរុបតោ ធស្សេន្តោ “តត្ថ មូលព័ជំ នាមា” ត្យាទិមាហា។ តត្ថ
តេសុ បញ្ចសុ មូលព័ជំនីសុ ហលិទ្ធិ... បេ... ភទ្ទមុត្តកំ មូលព័ជំ នាមា។ ន កេវលំ
ឥមាទិយេវ មូលព័ជំនិ, អថ ខោ ឥតោ អញ្ញានិបិ យានិ វា បន ភូតគាមជាតានិ
អត្ថិ សន្តិ, មូលេ ជាយន្តិ, មូលេ សញ្ញាយន្តិ, ឯតំ ភូតគាមជាតំ មូលព័ជំ នាម
ហោតីតិ យោជនា។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ វុត្តញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ.
៩១) “ឥទានិ តំ ភូតគាមំ វិភជិត្វា ធស្សេន្តោ ‘ភូតគាមោ នាម បញ្ច
ព័ជំជាតានិ’ តិអាទិមាហា” តិ។ តត្ថ ភូតគាមោ នាមាតិ ភូតគាមំ ឧទ្ធវិទ្វា យស្មី
សតិ ភូតគាមោ ហោតិ, តំ ធស្សេន្តុំ “បញ្ច ព័ជំជាតានិ តិ អាហា” តិ
អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ។ ឯវំ សន្តេបិ “យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ, មូលេ ជាយន្តិ” តិអាទិនិ
ន សមេន្តិ។ ន ហិ មូលព័ជំនិ មូលាទីសុ ជាយន្តិ។ មូលាទីសុ ជាយមាណិនិ បន
តានិ ព័ជំជាតានិ, តស្មា ឯវមេត្តវណ្ណានា វេទិតញ្ញា - ភូតគាមោ នាមាតិ
វិភជិតព្ពបទំ។ បញ្ចាតិ តស្ស វិភាគបរិច្ឆេទោ។ ព័ជំជាតានិ តិ
បរិច្ឆន្នធម្មនិធស្សនំ, យតោ ពិជេហិ ជាតានិ ព័ជំជាតានិ, វុត្តាទីនំ ឯតំ
អធិវចនន្តិ ច។ យថា “សាលីនំ ចេបិ ឱទនំ ភុញ្ញាតិ” តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៧៦)
សាលិតណ្ហាលានំ ឱទនោ សាលិឱទនោតិ វុច្ឆតិ, ឯវំ ព័ជំតោ សម្ពុតោ ភូតគាមោ
“ព័ជ” ន្តិ វុត្តាតិ វេទិតញ្ញាតិ ច។

ជឡុព័ជន្តិ បព្ពព័ជំ។ បច្ចយន្តវសមវាយេ សទិសជលុប្បត្តិយា
វិសេសការណាភាវតោ វិរុហណាសមត្ថេ សាវដលេ និរុទ្ធា ព័ជ-សទ្ធោ
តទត្ថសំសិទ្ធិយា មូលាទីសុបិ កេសុបិ បវត្តតីតិ មូលាទីតោ និវត្តនត្ថំ ឯកេន
ព័ជសទ្ធនវិសេសេត្វា វុត្តំ “ព័ជ” ន្តិ “រូបរូបំ, ធុក្ខុធុក្ខុ” ន្តិ ច យថា។ និទ្ទេសេ
“យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ, មូលេ ជាយន្តិ មូលេ សញ្ញាយន្តិ” តិ ឯត្ថ ព័ជតោ
និព្ពត្តេន ព័ជំ ធស្សិតំ, តស្មា ឯវមេត្ត អត្ថោ ធម្មញ្ញោ - យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ,

អាណុវកសេវកមលនីលុប្បលបុណ្ណវិកកុវលយកុណ្ណាជលិមូលាធិកេនេ
 មូលេ គប្បវល្លិវុត្តាធិនិ ជាយន្តិ សញ្ញាយន្តិ, តានិ, យម្ពិ មូលេ ជាយន្តិ ចេវ
 សញ្ញាយន្តិ ច, តញ្ច ចាឡិយំ (ចាចិ. ៩៧) វុត្តហលិទ្ធានិ ច, សព្ពម្បិ ឯតំ មូលពិជំ
 នាម, ឯតេន ការិយោបចារេន ការណំ ទស្សិតន្តិ ទស្សេតិ។ ឯស នយោ
 ខន្ធពិជានីសុ។ យេវាបនកខន្ធពិជេសុ បនេត្ថ
 អម្ពាជកត្ថនុសាលនុហិចាលិភទ្កកកណិការាធិនិ ខន្ធពិជានិ។
 អម្ពិលាវល្លិចតុវស្សវល្លិកណាវេរាធិនិ ជឡ្ហពិជានិ។
 មកចិមល្លិកាសុមនជយសុមនាធិនិ អគ្គពិជានិ។ អម្ពជម្ពបនសជ្ជិអាធិនិ
 ពិជពិជានីតិ ទដ្ឋញ្ញានិ។ ភូតគាមេ ភូតគាមសញ្ញិ ជិន្នតិ វា ធនាបេតិ វាតិ
 សត្តកានិ គហេត្វា សយំ វា ជិន្នតិ, អញ្ញេន វា ធនាបេតិ។ ភិន្នតិ វា ភេនាបេតិ
 វាតិ ចាសាណាធិនិ គហេត្វា សយំ វា ភិន្នតិ, អញ្ញេន វា ភេនាបេតិ។ បចតិ វា
 បចាបេតិ វាតិ អគ្គី ឧបសំហវិត្វា សយំ វា បចតិ, អញ្ញេន វា បចាបេតិ,
 ចាចិត្តិយំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ តត្ថ អាបត្តិភេទំ ទស្សេន្តោ
 “ភូតគាមញ្ញិ”តិអាធិមាហា។ តត្ថ ភូតគាមបរិមោចិតន្តិ ភូតគាមតោ
 វិយោជិតំ។

៧៦. សញ្ញាច្ច ឧក្ខិបិតុំ ន វដ្ឋតីតិ ឯត្ថ “សញ្ញាច្ច”តិ វុត្តត្តា សរីរេ លក្ខការំ
 ញាត្វាបិ ឧដ្ឋហតិ, “តំ ឧទ្ធវិស្សមី”តិ សញ្ញាយ អការតោ វដ្ឋតិ។
 អនន្តកគ្គហណេន សាសបមត្តិកា គហិតា។ នាមញ្ញេតំ តស្សា
 សេវាលជាតិយា។ មូលបណ្ណានំ អការេន “អសម្បណ្ណភូតគាមេ នាមា”តិ
 វុត្តំ។ អភូតគាមមូលត្តាតិ ឯត្ថ ភូតគាមេ មូលំ ការណំ ឯតស្សាតិ
 ភូតគាមមូលេ, ភូតគាមស្ស វា មូលំ ការណាន្តិ ភូតគាមមូលំ។ ពិជគាមេ ហិ
 នាម ភូតគាមតោ សម្ពវតិ, ភូតគាមស្ស ច ការណំ ហោតិ។ អយំ បន
 តាធិសោ ន ហោតីតិ “អភូតគាមមូលត្តា”តិ វុត្តំ។

កិញ្ចាបិ ហិ តាលនាឡិកេរាធិនំ ខាលុ ឧទ្ធិ អវឡនតោ ភូតតាមស្ស
ការណំ នហោតិ, តថាបិ ភូតតាមសង្ខ្យបគតនិព្វត្តបណ្ណាមូលពិជតោ
សម្មតត្តា ភូតតាមតោ ឧប្បន្នោ នាម ហោតិ តិ ពិជតាមេន សង្ខហំ គប្បតិ។
សោ ពិជតាមេន សង្ខហិតោតិ អវឡនេនបិ ភូតតាមមូលត្តា វុត្តំ។

“អង្គេហារិតេ”តិ វត្ថា តមេវត្ថំ វិភាវេតិ “និលវណ្ណោ ជាតេ”តិ,
និលបណ្ណាស្ស វណ្ណាសទិសេ បណ្ណោ ជាតេតិ អត្ថោ, “និលវណ្ណោ ជាតេ”តិ វា
ចាថោ គហេតត្ថោ។ អមូលកភូតតាមេ សង្ខហំ គប្បតិ តិ ឥនំ នាឡិកេរាស្ស
អាវេណិកំ កត្វា វេទតិ។ “ចានីយយជាធិនំ ពហិ សេវាលោ ឧទកេ អដ្ឋិតត្តា
ពិជតាមនុលោមត្តា ច ទុក្ខជវត្ថុ”តិ វេទន្តិ។ កណ្ណាកម្មិ អញ្ចោហារិកមេវាតិ
និលវណ្ណាម្មិ អញ្ចោហារិកមេវ។

៧៧. សេលេយ្យកំ នាម សិលាយ សម្ពុតា ឯកា គន្ធជាតិ។ បុប្ផិតកាលតោ
បដ្ឋាយាតិ វិកសិតកាលតោ បតុតិ។ អហិប្បត្តកំ គណ្ណាឆ្នោតិ វិកសិតំ
គណ្ណាឆ្នោ។ មកុឡំ បន វុក្ខត្តចំ អកោបេន្តេនបិ គហេតុំ នវដ្ឋតិ។ “វុក្ខត្តចំ
វិកោបេតិ វុត្តត្តា វុក្ខេ ជាតំ យំ កិញ្ចា អហិប្បត្តកំ វុក្ខត្តចំ អវិកោបេត្វា
មត្តកតោ ធិន្តិត្វា គហេតុំ វដ្ឋតិ”តិ វេទន្តិ, តទយុត្តំ “អហិប្បត្តកំ យាវ មកុឡំ
ហោតិ, តាវ ទុក្ខជវត្ថុ”តិ វុត្តត្តា។ វុក្ខតោ មុច្ឆិត្វាតិ ឯត្ថ “យទិបិ កិញ្ចាមត្តំ
វុក្ខេ អល្លីនា ហុត្វា តិដ្ឋតិ, វុក្ខតោ គយ្ហមាណ បន វុក្ខច្ឆរី នវិកោបេតិ,
វដ្ឋតិ”តិ វេទន្តិ។ អល្លវុក្ខតោ នវដ្ឋតិ ឯត្ថាបិ វុក្ខត្តចំ អវិកោបេត្វា មត្តកតោ
តច្ឆេត្វា គហេតុំ វដ្ឋតិ វេទិតព្វំ។ ហត្ថកុក្កុច្ឆេនាតិ ហត្ថបាបល្ខេន។ ចានីយំ
នវាសេតព្ពន្ធិ ឥនំ អត្ថនោ អត្ថាយ នាមិតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ កេវលំ
អនុបសម្បន្នស្ស អត្ថាយ នាមិតេ បន បច្ឆា តតោលភិត្វា នវាសេតព្ពន្ធិ នត្ថិ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ចានិត្តិយ ២.៩២) បន “ចានីយំ នវាសេតព្ពន្ធិ ឥនំ

អត្ថនោ បិវនទានីយំ សន្ធាយ វុត្តំ, អញ្ញេសំ បន វដ្ឋតិ អនុគ្គហិតត្តា។ តេនាហា
អត្ថនា ខាទិតុកាមេនា” តិ វុត្តំ។ “យេសំ វុត្តានំ សាខា វុហតីតិ វុត្តត្តា យេសំ
សាខា ន វុហតិ, តត្ថ កប្បិយ ករណកិច្ចំ នត្ថី” តិ វនន្តិ។ វិមតិវិនោទនិយម្បិ
“យេសំ វុត្តានំ សាខា វុហតីតិ មូលំ អនោតារេត្វា បណ្ណាមត្ថនិគ្គមនមត្ថនាបិ
វង្សតិ, តត្ថ កប្បិយម្បិ អករោន្តោ ជិន្ននាឡិកេរវេឡុទណ្ណាទយោ កោបេតុ
វដ្ឋតី” តិ វុត្តំ។ “ចង្គមិតដ្ឋានំ ទស្សេស្សមី” តិ វុត្តត្តា កេវលំ ចង្គមនាធិប្បាយេន
វា មគ្គគមនាធិប្បាយេន វា អក្កមន្តស្ស, តិណានំ ឧបរិ និសីទនាធិប្បាយេន
និសីទន្តស្ស ច ទោសោ នត្ថិ។

៧៨. សមណកប្បហិតិ សមណានំ កប្បិយវោហារេហិ។ កិញ្ចាបិ
ពីជាទីនំ អគ្គិនា ដុដ្ឋមត្តេន, នខាទីហិ វិលិខនមត្តេន ច អវិវុឡិធម្មតា ន ហោតិ,
តថាបិ ឯវំ កតេយេវ សមណានំ កប្បតីតិ អគ្គិបរិជិតាទយោ
សមណាវោហារា នាម ជាតា, តស្មា តេហិ សមណាវោហារេហិ ករណាភូតេហិ
ជលំ បរិភូញ្ជិតុំ អនុជាធាមីតិ អធិប្បាយោ។ អពីជនិព្ពដ្ឋពីជានិបិ សមណានំ
កប្បន្តិទិ បញ្ញត្តបណ្ណាត្តិការតោ សមណាវោហារាឥន្ទ្រេវ សង្ខំ គតានិ។ អថ វា
អគ្គិបរិជិតាទីនំ បញ្ចន្ធិ កប្បិយភាវតោយេវ បញ្ចហិ
សមណកប្បិយភាវសង្ខារេហិ ការណេហិ ជលំ បរិភូញ្ជិតុំ អនុជាធាមីតិ
ឯវមេត្ត អធិប្បាយោ វេទិតញ្ចោ។ អគ្គិបរិជិតន្តិអាទីសុ “បរិចិត” តិ បឋន្តិ។
អពីជំ នាម តរុណាអម្ពជលាទិ។ និព្ពដ្ឋពីជំ នាម អម្ពបនសាទិ, យំ ពីជំ និព្ពដ្ឋេត្វា
វិសុំ កត្វា បរិភូញ្ជិតុំ សក្កា ហោតិ។ និព្ពដ្ឋេតព្ពំវិយោជេតព្ពំ ពីជំ យស្មី, តំ
បនសាទិ និព្ពដ្ឋពីជំ នាម។ “កប្បិយ” តិ វត្វាវ កាតព្វន្តិ យោ កប្បិយំ ករោតិ,
តេន កត្តព្ពបការស្សេវ វុត្តត្តា ភិក្ខុនា អវុត្តេហិ កាតុំ វដ្ឋតីតិ ន គហេតព្ពំ។
បុន “កប្បិយំ កាវេតព្ព” តិ ការាបនស្ស បឋមមេវ កថិតត្តា ភិក្ខុនា “កប្បិយំ
ករោហី” តិ វុត្តេយេវ អនុបសម្បន្នេន “កប្បិយ” តិ វត្វាវ អគ្គិបរិជិតាទិ

កាតព្វន្តិ គហេតព្វំ។ “កប្បិយន្តិ វចនំ បន យាយ កាយចិ ភាសាយ វត្ថុ
វដ្ឋតិ” តិ វទន្តិ។ “កប្បិយន្តិ វត្ថាវ កាតព្វ” ន្តិ វចនតោ បឋមំ “កប្បិយ” ន្តិ វត្ថា
បច្ឆា អគ្គិអាទិនា ដុសនាទិ កាតព្វន្តិ វេទិតព្វំ។ “បឋមំ អគ្គិម្ហិ និត្តិបិត្វា,
នខាទិនា វាវិជ្ឈិត្វា តំ អនុទ្ធវិត្វាវ កប្បិយន្តិ វត្ថុ វដ្ឋតិ” តិ បិ វទន្តិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.៩២) បន “កប្បិយន្តិ វត្ថាវាតិ
បុព្វកាល កិរិយាវសេន វុត្តេបិ វចនកូលោវ អគ្គិសត្តាទិនា ពិជគាមេ វណំ
កាតព្វន្តិ វចនតោ បន បុព្វេ កាតុំ ន វដ្ឋតិ, តញ្ចា ទិដា អកត្វា ធននភេទនមេវ
ទស្សេតព្វំ។ ករោន្តេន ច ភិក្ខុនា ‘កប្បិយំ ករោហី’ តិ យាយ កាយចិ ភាសាយ
វុត្តេយេវ កាតព្វំ។ ពិជគាមបរិមោចនត្ថំ បុន កប្បិយំ កាវេតព្វន្តិ ការាបនស្ស
បឋមមេវ អធិកតត្តា” តិ វុត្ថំ។

ឯកស្មី ពិជេ វាតិអាទីសុ “ឯកំយេវ ការេមីតិ អធិប្បាយេ សតិបិ
ឯកាពទុត្តា សព្វំ កតមេវ ហោតិ” តិ វទន្តិ។ ទារុវិជ្ឈតិ ឯត្ថ “ជានិត្វាបិ
វិជ្ឈតិ វាវិជ្ឈាបេតិ វា, វដ្ឋតិយេវា” តិ វទន្តិ។ ភត្តសិទ្ធិវិជ្ឈតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ
នយោ។ “តំ វិជ្ឈតិ, ន វដ្ឋតិ វដ្ឋអាទិនំ ភាជនគតិកត្តា” តិ វទន្តិ។
មរិចបក្កាទីហិ ច មិស្សេត្វាតិ ឯត្ថ ភត្តសិទ្ធិសម្ពន្ធវសេន ឯកាពទុតា
វេទិតព្វា, ន ជលានំយេវ អញ្ញមញ្ញសម្ពន្ធវសេន។ “កជាហេបិ កាតុំ វដ្ឋតិ” តិ
វុត្តត្ថា កជាហតោ នីហជាយ មិញ្ញាយ វា ពិជេ វា យត្ថ កត្ថចិ វិជ្ឈតុំ វដ្ឋតិ ឯវ។
ភិទ្ធាបេត្វា កប្បិយំ ការាបេតព្វន្តិ ពិជតោ មុត្តស្ស កជាហស្ស
ភាជនគតិកត្តា វុត្ថំ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណាធាត្វតេ វិនយាលង្ការេ

ភូតកាមវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

១៦. សហសេយ្យវិនិច្ឆ័យកថា

៧៩. ឯវំ ភូតកាមវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥនាទិ សហសេយ្យវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ
“ធុរិដំ សហសេយ្យក”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ទ្វេវិទា បកាវា យស្ស
សហសេយ្យកស្ស តំ ធុរិដំ, សហ សយនំ, សហ វា សយតិ ឯត្តាតិ
សហសេយ្យ, សហសេយ្យ ឯវំ សហសេយ្យកំ សកត្ថេ ក-បច្ចយវសេន។ តំ
បន អនុបសម្បន្ននសហសេយ្យមាតុកាមនសហសេយ្យវសេន ធុរិដំ។
តេនាហ “ធុរិដំ សហសេយ្យក”ន្តិ។ ធូត្តតិវត្តន្តិ ឯត្ថ វចនសិលីដ្ឋតាមត្ថន
ធូត្តគ្គហណំ កតន្តិ វេទិតព្ពំ។ តិវត្តព្ពំ សហវាសេ លព្ពមនេ ធូត្ត វត្តព្ពមេវ
នត្តិ ធូត្តគ្គហណំ វិសុំ ន បយោជេតិ។ តេនេវាហ “ឧត្តវធូត្តតិវត្តន្តិ ភគវា
សាមណោរាជំ សន្តីហករណត្ថាយ តិវត្តបរិហារំ អនាសី”តិ។ ធូត្តវំ
តិវត្តគ្គហណត្ថំ វា ធូត្តគ្គហណំ កតំ។ កេវលព្ពំ “តិវត្ត”ន្តិ វុត្ត អញ្ញត្ត
វាសេន អន្តរិកម្មិ តិវត្តំ គណ្ណាយ្យ។ ធូត្តវិសិដ្ឋំ បន តិវត្តំ វុច្ឆមាជំ តេន
អនន្តរិកមេវ តិវត្តំ ធូត្តេតិ។ វិមតិវិនោទនិយម្មិ (វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.៥០-៥១)
“ធូត្តគ្គហណំ វចនាលង្ការត្ថំ។ ធូត្តវំ តិស្សោវ វត្តិយោ សយិត្វា
ចតុត្តធូត្តិវសាទីសុ សយន្តស្សវ អាបត្តិ, ន ឯកន្តិកាធូត្តវសេន សយន្តស្សតិ
នស្សនត្តម្មិ តិ ធូត្ត”ន្តិ វុត្តំ។ សហសេយ្យំ ឯកតោ សេយ្យំ។ សេយ្យន្តិ ចត្ត
កាយប្បសារណាសន្តាតំ សយនម្មិ វុច្ឆតិ, យស្មី សេនាសនេ សយន្តិ, តម្មិ,
តស្មា សេយ្យំ កប្បយ្យតិ ឯត្ថ សេនាសនសន្តាតំ សេយ្យំ បរិសិត្វា
កាយប្បសារណាសន្តាតំ សេយ្យំ កប្បយ្យ សម្មាទេយ្យតិ អត្ថោ។
ធូត្តឧបាត្ថព្ពេនាតិ ឯត្ថ ធូត្តឧបាត្ថោ វឧត្តកិហត្ថន គហេតព្ពោ។ បញ្ចហិ

ធននេហិតិ ឥដ្ឋកាសិលាសុធាតិណាបណ្ណាសម្ព័ន្ធាតេហិ បញ្ចាហិ ធននេហិ។
វាចុគ្គតវសេនាតិ បគុណវសេន។

ឯក្ខបចារោតិ វុឡញ្ញនធារស្ស ឯកត្ថំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ.
ដ. ចាចិត្តិយ ២.៥០-៥១) បទ “ឯក្ខបចារោ ឯកេន មគ្គេន បរិសិទ្ធា អញ្ញោកាសំ
អនោក្កមិទ្ធា សព្ពត្ថ អនុបរិគមនយោគ្គោ, ឯតំ ពហុធារម្យំ ឯក្ខបចារោវ។
យត្ថ បទ កុដ្ឋាធិហិ វុទ្ធិទ្វារិសុំ ធារំ យោជេន្តិ, នាទ្ខបចារោ ហោតិ។ សចេ បទ
វុទ្ធិតិ ឯវ, វិសុំ ធារំ ន យោជេន្តិ, ឯតម្យំ ឯក្ខបចារោមេវ មត្តិកាធិហិ បិហិតធារោ
វិយ គញ្ញោតិ គហោតត្ថំ។ អញ្ញោថា គញ្ញេ បរិសិទ្ធា បមុខាធិសុ
និបន្នានុបសម្បន្នេហិ សហសេយ្យបរិមុត្តិយា គព្ពធារំ មត្តិកាធិហិ
បិទហាបេទ្វា ឧដ្ឋិតេ អរុណោវិវរាបេន្តស្សបិ អនាបត្តិ ភវេយ្យា” តិ វុត្ថំ។
ចតុសាលំ ឯក្ខបចារំ ហោតិតិ សម្ពន្ធា។ តេសំ បយោគេ បយោគេ ភិក្ខុស្ស
អាបត្តិតិ ឯត្ថ កេចិ “អនុជ្ជហនេន អកិរិយសមុជ្ជានា អាបត្តិ វុត្តា, តស្មី ខណោ
និទ្ទាយន្តស្ស កិរិយាភាវា។ ឥទញ្ចិ សិក្ខាបទំ សិយា កិរិយាយ, សិយា
អកិរិយាយ សមុជ្ជាតិ។ កិរិយាយ សមុជ្ជានតា ចស្ស តព្ពហុលវសេន វុត្តា” តិ
វុទ្ធិ។ “យថា ចេតំ, ឯវំ ធិវាសយនម្យំ។ អនុជ្ជហនេន, ហិ ធារាសំវរណេន ចេតំ
អកិរិយសមុជ្ជានម្យំ ហោតិ” តិ វុទ្ធិ, ឥទញ្ច យុត្តំ វិយ ធិស្សតិ, វីមសិទ្ធា
គហោតត្ថំ។

៨០. ឧបរិមតលេន សទ្ធិ អសម្ពុទ្ធភិក្ខុកស្សាតិ ឥទំ សម្ពុទ្ធភិក្ខុកេ វុត្តព្ពមេវ
នត្តិតិ ធិស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ ឧបរិមតលេ សយិតស្ស សង្គា ឯវ នត្តិតិ
“ហោដ្ឋាចាសានេ” តិ អាធិ វុត្ថំ។ នាទ្ខបចារោតិ យត្ថ ពហិ និស្សេណី កត្វា
ឧបរិមតលំ អាហោហន្តិ, តាធិសំ សន្ធាយ វុត្ថំ “ឧបរិមតលេមី” តិ។
អាភាសន្តណោ និបជ្ជន្តស្ស អាបត្តិអភាវតោ “ធននព្ពន្ធលេ” តិ វុត្ថំ។

សភាសង្ខេបនាតិ សភាការណ។ អឱកុដ្តកេ សេនាសនេតិ ឯត្ថ “អឱកុដ្តកេ
នាម យត្ថ ឧបឡំ មុញ្ញាតិសុ បស្សេសុ ភិត្តិយោ ពន្ធា ហោន្តិ, យត្ថ វា ឯកស្មី
បស្សេ ភិត្តិ ឧដ្ឋាបេត្វា ឧភោសុ បស្សេសុ ឧបឡំ ឧបឡំ កត្វា ភិត្តិយោ ឧដ្ឋាបេន្តិ,
តាធិសំ សេនាសន”ន្តិ តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ, គណ្ឌិបទេ បទ “អឱកុដ្តកេតិ
ធនំ អឱន អសម្មត្តកុដ្តកេ”តិ វុត្ថំ, តម្បិ នោ ន យុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ បទ
“សភាសង្ខេបនាតិ វុត្ថស្សេវ អឱកុដ្តកេតិ ឥមិនា សណ្ឋានំ ទស្សេតិ។ យត្ថ
តិសុ, ធូសុ វា បស្សេសុ ភិត្តិយោ ពន្ធា, ធនំ វា អសម្មត្តា អឱភិត្តិ, ឥទំ
អឱកុដ្តកេ នាមា”តិ វុត្ថំ។ វាឡសង្ខារោ នាម បរិក្ខេបស្ស អន្តោ ជម្ពាធិនំ ឧបរិ
វាឡរូបេហិ កតសង្ខារោ។

បរិក្ខេបស្ស ពហិ គតេតិ ឯត្ថ យត្ថ យស្មី បស្សេ បរិក្ខេបោ នត្តិ, តត្ថាបិ
បរិក្ខេបាបទេសតោ ពហិ គតេ អនាបត្តិយេវាតិ ទដ្ឋព្ភំ។ វិមតិវិនោទនិយំ
(វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.៥០-៥១) បទ “បរិក្ខេបស្ស ពហិ គតេតិ ឯត្ថ យស្មី បស្សេ
បរិក្ខេបោ នត្តិ, តត្ថ សចេ ភូមិតោ វុត្ថ ឧប្បំ ហោតិ, ឧភតោ ឧប្បវត្តតោ ហោដ្ឋា
ភូមិយំ និព្វកោសព្ពន្ធរេបិ អនាបត្តិ ឯវ តត្ថ សេនាសនេវាហារាភាវតោ។ អថ
វុត្ថ និចំ ភូមិសមមេវ សេនាសនស្ស ហោដ្ឋិមតលេ តិដ្ឋតិ, តត្ថ
បរិក្ខេបរហិតទិសាយ និព្វកោសព្ពន្ធរេ សព្ពត្ថ អាបត្តិ ហោតិ,
បរិច្ឆេទាភាវតោ បរិក្ខេបស្ស ពហិ ឯវ អនាបត្តិតិ ទដ្ឋព្ភំ”ន្តិ វុត្ថំ។
អបរិច្ឆិទ្ឋកត្តបចារេតិ ឯត្ថ មជ្ឈេវិវជ្ជណាវន្តាសុ មហាចតុសាលាសុ យថា
អាកាសដ្ឋណំ អនោតិវត្វា បមុខេនេវ គន្ធា សព្ពកព្រេ បរិសិទ្ឋំ ន សក្កា ហោតិ,
ឯវំ ឯកេកកត្តស្ស ធូសុ បស្សេសុ កុដ្ឋំ និហរិត្វា កតំ បរិច្ឆិទ្ឋកត្តបចារំ នាម,
ឥទំ បទ តាធិសំ ន ហោតិ តិ “អបរិច្ឆិទ្ឋកត្តបចារេ”តិ វុត្ថំ។ សព្ពកព្រេបិ
បរិសន្តិ កត្តបចារស្ស អបរិច្ឆិទ្ឋត្តា អាកាសដ្ឋណំ អនោតិវត្វាបិ បមុខេនេវ
គន្ធា តំ តំ គត្តំ បរិសន្តិ។ អថ កុតោ តស្ស បរិក្ខេបោយេវ សព្ពបរិច្ឆិទ្ឋត្តាតិ

វុត្តន្តិ អាហា “គត្តបរិក្ខេបោយេវ ហិស្ស បរិក្ខេបោ” តិ, ឥន្ទ្រា សមន្តា
គត្តភិក្ខុយោ សន្ធាយ វុត្តំ។ ចតុសាលវសេន ហិ សន្និវដ្ឋេ សេនាសនេ គត្តបមុខំ
វិសុំ អបរិក្ខត្តម្មិ សមន្តា បិក្ខំ គត្តភិក្ខុនំ វសេន បរិក្ខត្តំ នាម ហោតិ។

៨០. ឯកទិសាយ ឧដុកមេវ ជីយំ កត្វា សន្និវេសិតោ ចាសាទោ
ឯកសាលសន្និវេសោ។ ធ្វិសុ តីសុ ចតុសុ វា ទិសាសុ
សិដ្ឋាជកសណ្ឋានាទិវសេន កតា ធ្វិសាលាទិសន្និវេសា វេទិតញ្ចា។
សាលប្បភេទទីបនមេវ ចេត្ត បុរិមតោ វិសេសោតិ។ អដ្ឋចាចិត្តិយានីតិ
ឧបឡប្បន្នំ ឧបឡប្បវិច្ឆន្នំ សេនាសនំ ឧក្កជ្ជវត្ថុស្ស អាទី កត្វា ចាឡិយំ
ទស្សិតត្តា តតោ អធិកំ សព្វប្បន្នឧបឡប្បវិច្ឆន្នាទិកម្មិ សព្វំ ចាឡិយំ អវុត្តម្មិ
ចាចិត្តិយស្សេវ វត្ថុភាវេន ទស្សិតំ សិក្ខាបទស្ស បណ្ឌិតិវដ្ឋត្តា, គរុកេ
ហាតត្ថតោ ចាតិ វេទិតព្ពំ។ “សត្ត ចាចិត្តិយានី” តិ ចាឡិយំ វុត្តចាចិត្តិយទ្វយំ
សាមញ្ញតោ ឯកត្តេន គហេត្វា វុត្តំ។ ចាឡិយំ (ចាចិ. ៥៤) “តតិយាយ វត្តិយា
បុរាវុណា និក្ខមិត្វា បុន សយតី” តិ ឥទំ ឧក្កជ្ជវសេន វុត្តំ, អនិក្ខមិត្វា បុរាវុណា
ឧដ្ឋហិត្វា អន្តោននេន និសិន្នស្សាបិ បុន ទិវសេ សហសេយ្យេន អនាបត្តិ ឯវ។
ឯត្ថ ចតុកាគោ ចូឡកំ, ទ្វេកាគា ឧបឡំ, តីសុ កាគេសុ ទ្វេ កាគា យេភុយ្យន្តិ
ឥមីនាលក្ខណេន ចូឡកប្បន្នបរិច្ឆន្នាទីនិ វេទិតព្ពានិ។ ឥនានិ
ឧតិយសិក្ខាបទេបិ យថាវុត្តនយំ អតិទិសន្តោ “មាតុកាមេន... បេ.... អយមេវ
វិនិច្ឆយោ” តិ អាហា។ “មតិក្ខិយា ចារាជិកវត្ថុភូតាយបិ អនុចាទិន្នបក្ខេ បិក្ខត្តា
សហសេយ្យបត្តិ ន ជនេតី” តិ វេទន្តិ។ “អត្ថដ្ឋតេ សូរិយេ មាតុកាមេ និបន្នេ
និបដ្ឋតិ, អាបត្តិ ចាចិត្តិយស្សា” តិ (ចាចិ. ៥៧) វេនតោ ទិវា តស្ស សយន្តស្ស
សហសេយ្យបត្តិ ន ហោតិយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

សហសេយ្យវិនិច្ឆ័យកថាលង្ការោ នាម

សោឡសមោ បរិន្នេនោ។

១៧.

មញ្ចប្បីហធិសង្ឃកសេនាសនេសុបដិបទ្ធិតត្ថវិនិច្ឆ័យ កថា

៨២. ឯវំ សហសេយ្យវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥនានិ សង្ឃកេ វិហារេ សេយ្យាសុ
កត្តត្ថវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ “វិហារេ សង្ឃកេ សេយ្យ”ន្ទ្រាធិមាហា។ តត្ថ សមគ្គំ កម្មំ
សមុបកច្ឆតីតិ សង្ឃោ, អយមេវ វចនត្ថោ សព្វសង្ឃសាធារណោ។ សង្ឃស្ស
ធិន្នោ សង្ឃកោ, វិហារតិ ឯត្ថាតិ វិហារោ, តស្មី។ សយន្តិ ឯត្ថាតិ សេយ្យា, តំ។
អសន្តីតិ សន្តិទ្វាន។ បក្កមនំ បក្កមោ, គមនន្តិ អត្ថោ។ “វិហារេ សង្ឃកេ
សេយ្យំ, សន្តិទ្វាន បក្កមោ”តិ ឥមស្ស ឧទ្ទេសចាបស្ស សង្ឃកេ វិហារេ... បេ...
បក្កមនន្តិ អត្ថោ ធន្ទញ្ញាតិ យោជនា។ តត្រាតិ តស្មី បក្កមនេ អយំ ព្យៀនសោ
មយា វុច្ចមាណោ វិនិច្ឆ័យោ វេទិតញ្ញាតិ អត្ថោ។ កតមោ សោ វិនិច្ឆ័យោតិ អាហា
“សង្ឃកេ... បេ... ចាចិត្តិយ”ន្ទ្រ។ អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោ នាម សេនាសនតោ ទ្វេ
លេខ្ខចាតា។ ចាចិត្តិយន្តិ បឋមំ ចាទំ អតិក្កាមេន្តស្ស ទុក្កជំ, ទុតិយាតិក្កមេ
ចាចិត្តិយំ។ កថំ វិញ្ញាយតិ ច្ចាហ “យោ បនភិក្ខុ... បេ... វចនតោ”តិ។

តត្ថ សង្ឃកោ វិហារោ ចាកដោ, សេយ្យា អចាកដោ, សា កតិវិធានច្ចាហ
“សេយ្យា នាម... បេ... ធនវិធា”តិ។ តត្ថាបិ កតមា ភិសិ, កតមា
ចិមិលីកាធយោតិ អាហា “តត្ថ ភិសិ... បេ... ឯស នយោ បណ្ណាសន្តារេ”តិ។ តត្ថ
មញ្ចេ អត្ថវិតញ្ញាតិ មញ្ចកភិសិ, ឯវំ ឥតរត្រ, វណ្ណានុវត្តណត្ថំ កតាតិ

បដិឡាភិបាល សិក្ខា កតា។ ភូមិយំ អត្ថវិភាគ ចិមលិកាយ សតិ តស្សា
ឧបរិ, អសតិ សុទ្ធក្ខមិយំ អត្ថវិភាគ។ សីហនុបដិឡាភិបាល ឯវ
បដិក្ខេបនា ឥមិនា មញ្ញបិបាទិសុ អត្ថវិភាគ បុន សំហវិភាគ វេបនាទិវសេន
អត្ថនោ អត្ថាយ បរិហារណាមេវ នវដ្ឋតិ, ភូមត្ថរណាទិវសេន បរិភោគោ បន
អត្ថនោ បរិហារណំ ន ហោតិ ទស្សនតិ។ ខន្ធកេ ហិ “អន្តោបិ មញ្ញោ បញ្ញត្តានិ
ហោតិ, ពហិបិ មញ្ញោ បញ្ញត្តានិ ហោតិ” តិ ឯវ អត្ថនោ អត្ថាយ មញ្ញាទិសុ
បញ្ញាបេត្វា បរិហារណាវត្ថុស្មី “ន, ភិក្ខុវេ, មហាចម្មានិ ធារេតត្ថានិ សីហនុ
ព្យក្សបម្មំ ធិបិបម្មំ, យោ ធារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (មហាវ. ២៥៥)
បដិក្ខេបនា កតា, តស្មា វុត្ថនយេនេវត្ថ អធិប្បាយោ ទដ្ឋតោ។ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ជ. ចាចិត្តិយ ៣.១១២) បន “យទិ ឯវ ‘បរិហារណាយេវ បដិក្ខេបនា’ តិ
ឥទំ កស្មា វុត្ថនិ ចោទនំ កត្វា ‘អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សត្វំ ចាសាទបរិភោគ’ តិ
(ចូឡវ. ៣២០) វេនតោ បុគ្គលិកេបិ សេនាសនេ សេនាសនបរិភោគវសេន
និយមិតំ សុវណ្ណាយជាទិកំ បរិភូត្ថំ វុត្ថនាម្បិ កេវលំ អត្ថនោ សន្តកំ កត្វា
បរិភូត្ថំ ន វុត្ថតិ។ ឯវមិទំ ភូមត្ថរណាវសេន បរិភូត្ថំ វុត្ថនាម្បិ អត្ថនោ
សន្តកំ កត្វា តំ តំ វិហារំ ហវិភាគ បរិភូត្ថំ ន វុត្ថតិ ទស្សនតំ
បរិហារណាយេវ បដិក្ខេបនា វេទិតោ” តិ វុត្ថំ។

ចាវារោ កោដវេតិ បច្ចត្ថរណាត្ថាយេវ វេបិតា ឧត្តតលោមា
អត្ថរណាវសេសា។ ឯត្ថកមេវ វុត្ថនិ អដ្ឋកថាសុ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦) វុត្ថំ។ “ឥទំ
អដ្ឋកថាសុ តថាវុត្ថភាវទស្សនតំ វុត្ថំ, អញ្ញម្បិ តាទិសំ មញ្ញបិបេសុ អត្ថវិភាគំ
អត្ថរណាមេវ” តិ តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។ មាតិកាដ្ឋកថាយំ (កដ្ឋ. អដ្ឋ.
ទុតិយសេនាសនសិក្ខាបទវណ្ណនា) បន “បច្ចត្ថរណំ នាម ចាវារោ កោដវេតិ” តិ
និយមេត្វា វុត្ថំ, តស្មា គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ ឥមិនា ន សមេតិ, “វីមសិត្វា
គហេតត្ថ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ជ. ចាចិត្តិយ ៣.១១៦) វុត្ថំ។ វីមសិតេ បន

ឯវេទិកាបុរាណ បញ្ញាយតិ - មាតិកាដ្ឋកថាបិ អដ្ឋកថាយេវ, តស្មា
មហាអដ្ឋកថាធិសុ វុត្តនយេន “ចារាវរោ កោជវោ”តិ និយមេត្វា វុត្តំ, ឯវំ
និយមនេ សតិបិ យថា “លទ្ធាតបត្តោ រាជកុមារោ”តិ អាតបត្តស្ស
លទ្ធាតវេយេវ និយមេត្វា វុត្តបិ និទស្សននយវសេន
រាជកកុដភណ្ឌសាមញ្ញេន សមាធា វាលតីជនាធម្មោបិ វុត្តាយេវ ហោន្តិ, ឯវំ
“ចារាវរោ កោជវោ”តិ និយមេត្វា វុត្តបិ និទស្សននយវសេន តេហិ មញ្ញបីវេសុ
អត្ថវិតព្ភការសាមញ្ញេន សមាធា អញ្ញោ អត្ថរណាបិ វុត្តាយេវ ហោន្តិ, តស្មា
គណ្ឌិបទេសុ វុត្តវចនំ អដ្ឋកថាវចនស្ស បដិលោមំ ន ហោតិ, អនុលោមមេវាតិ
ទដ្ឋព្ភំ។

ឥមស្មី បន ថានេ “យេន វិហារោ ការតោ, សោ វិហារស្សមិកោ”តិ ចាបំ
និស្សាយ ឯកោច្ឆវិនយធរា “សង្ឃិកវិហារស្ស វា បុគ្គលិកវិហារស្ស វា
វិហារធាយកោយេវ សាមិកោ, សោយេវ ឥស្សរោ, តស្ស វុចិយា ឯវំ វសិតុំ
លភតិ, ន សង្ឃគណបុគ្គលានំ វុចិយា”តិ វិនិច្ឆយំ ករោន្តិ, សោ វីមសិតត្តោ,
កងំ អយំ ចាថា កិមត្ថំ សាធម៌ ឥស្សរត្ថំ វា អាបុច្ឆិតព្ភត្ថំ វាតិ? ឯវំ វីមសិតេ
“ភិក្ខុម្ហិ សតិ ភិក្ខុ អាបុច្ឆិតត្តោ”តិ អាធិវចនតោ អាបុច្ឆិតព្ភត្ថមេវ សាធម៌, ន
ឥស្សរត្ថន្តិ វិញ្ញាយតិ។

អថ សិយា “អាបុច្ឆិតព្ភត្ថ សិទ្ធិ ឥស្សរត្ថោ សិទ្ធិយេវ ហោតិ។
ឥស្សរការតោយេវ ហិ សោ អាបុច្ឆិតត្តោ”តិ។ តត្ថវំ វុត្តព្ភំ - “អាបុច្ឆន្តេន ច
ភិក្ខុម្ហិ សតិ ភិក្ខុ អាបុច្ឆិតត្តោ, តស្មី អសតិ សាមណោរោ, តស្មី អសតិ
អាវាមិកោ”តិ អាធិវចនតោ អាយស្មន្តានំ មតេន ភិក្ខុបិ សាមណោរោបិ
អាវាមិកោបិ វិហារការកោបិ តស្ស កុលេ យោ កោចិ បុគ្គលោបិ ឥស្សរោតិ
អាបន្ថេយ្យ, ឯវំ វិញ្ញាយមាធមិ ភិក្ខុម្ហិ វា សាមណោរោ វា អាវាមិកោ វា សតិ

តេយ្យេវ ស័ស្សរោ, នវិហារការកោ។ តេសុ ឯកស្ម័យ្យិ អសតិយេវ
វិហារការកោ ស័ស្សរោ សិយាតិ។ ឥមស្មី បន អធិការេ សង្ឃិកំ សេនាសនំ
រក្ខណត្ថាយ អាបុច្ឆិតព្ពំយេវ វេទតិ, ន ស័ស្សរការតោ អាបុច្ឆិតព្ពំ។ វុត្តញ្ញិ
អដ្ឋកថាយំ (ចាបិ. អដ្ឋ. ១១៦) “អនាបុច្ឆំ វា គច្ឆេយ្យាតិ ឯត្ថ ភិក្ខុម្ហិ សតិ ភិក្ខុ
អាបុច្ឆិតព្ពំ” តិអាទិ។

អថាបិ ឯវំ វេទេយ្យ “ន សកលស្ស វាក្យចាបស្ស អធិប្បាយត្ថំ សន្ទាយ
អម្ពេហិ វុត្តំ, អថ ខោ វិហារស្សមិកោ” តិ ឯតស្ស បទត្ថំយេវ សន្ទាយ វុត្តំ។
កថំ? សំ ឯតស្ស អត្ថីតិ សាមិកោ, វិហារស្ស សាមិកោ វិហារស្សមិកោ។
‘កោ វិហារស្សមិកោ នាមា’ តិ វុត្តេ ‘យេន វិហារោ ការតោ, សោ
វិហារស្សមិកោ នាមា’ តិ វុត្តញ្ញោ, តស្មា វិហារការកោ នាយកោ
វិហារស្សមិកោ នាមា តិ វិញ្ញាយតិ, ឯវំ វិញ្ញាយមា នេ សតិ សាមិកោ នាម
សស្ស ធនស្ស ស័ស្សរោ, តស្ស វុចិយា ឯវំ អញ្ញេ លភន្តិ, តស្មា
វិហារស្សមិកក្ខតស្ស នាយកស្ស វុចិយា ឯវំ ភិក្ខុ វសិទ្ធី លភន្តិ, ន
សង្ឃគណបុគ្គលានំ វុចិយា តិ ឥមមត្ថំ សន្ទាយ វុត្ត” តិ។ តេ ឯវំ វុត្តញ្ញោ - មា
អាយស្មន្តោ ឯវំ អវចុត្ត, យថា នាម “យជិកា ពោ ព្រហ្មា” តិ វុត្តោ សោ ព្រហ្មា
ឥនាទិ យជំន ករោតិ, បុរិមត្ថភាវេ បន ករោតិ, តស្មា “យជំ ករោតិ” តិ
វេននត្ថេន “យជិកា ពោ” តិ នាមំ លភតិ។ ឥតិ បុព្វេ លទ្ធនាមត្ថា
បុព្វវេហារវសេន ព្រហ្មក្ខតោបិ “យជិកា ពោ” ឥច្ឆេវ វុច្ឆតិ, ឯវំ សោ
វិហារការកោ ភិក្ខុនំ បរិច្ឆត្តកាលតោ បដ្ឋាយ វិហារស្សមិកោ ន ហោតិ
វុត្តបរិច្ឆាគលក្ខណត្ថា នានស្ស, បុព្វេ បន អបរិច្ឆត្តកាលេ វិហារស្ស
ការកត្តា វិហារស្សមិកោ នាម ហោតិ, សោ ឯវំ បុព្វេ លទ្ធនាមត្ថា
បុព្វវេហារវសេន “វិហារស្សមិកោ” តិ វុច្ឆតិ, ន, បរិច្ឆត្តស្ស វិហារស្ស
ស័ស្សរការតោ។ តេនេវ សម្មាសម្ពុទ្ធន “វិហារនាយកានំ វុចិយា ភិក្ខុ វសន្ត” តិ

អវត្តាសេនាសនបញ្ញាបកោ អនុញ្ញាតោតិ ទដ្ឋញ្ញោ។ តថា ហិ វុត្តំ
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.២៩៥) “តេសំ គេហានីតិ ឯត្ថ ភិក្ខុនំ
វាសត្ថាយ កតម្បិ យាវ ន ទេន្តិ, តាវ តេសំ សន្តកំយេវ ភវិស្សតីតិ ទដ្ឋញ្ញ”ន្តិ,
តេន ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ តេសំ សន្តកានិ ន ហោន្តីតិ ទស្សេតិ។ អយំ បន
កថា ចាបស្ស សម្មធិក្ខតត្តា ឥមស្មី ឋានេ កថិតា។ វិហារវិនិច្ឆយោ បន
ចតុបច្ចយភាជនវិនិច្ឆយេ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៩២ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ យោ
កោដិទិ ញាតកោ វា អញ្ញាតកោ វា យោ កោចិ។ យេន មញ្ញំ បីបំ វា វិនន្តិ, តំ
មញ្ញបីបកវានំ។

៨៣. សិលុច្ឆយលេណាន្តិ សិលុច្ឆយេ លេណំ, បព្ពតគុហាតិ អត្ថោ។
“សេនាសនំ ឧបចិកាហិ ខាយិត”ន្តិ ឥមស្មី វុត្ថស្មី បញ្ញត្តត្តា វុត្ថអនុរូបវសេន
អដ្ឋកថាយំ ឧបចិកាសង្គាយ អភាវេន អនាបត្តិ វុត្តា។ វុត្ថក្ខន្ធកេ (ចូឡវ.
៣៦០ អាទយោ) គមិកវុត្តំ បញ្ញាបេន្តេន “សេនាសនំ អាបុច្ឆិតញ្ញ”ន្តិ វុត្តត្តា
កេវលំ ឥតិកត្តព្ពតាមត្ថទស្សនត្ថំ “អាបុច្ឆនំ បនវុត្ថ”ន្តិ វុត្តំ, ន បនវុត្ថកេន
ទុក្កជន្តិ ទស្សនត្ថំ, តេនេវ អន្ទកដ្ឋកថាយំ “សេនាសនំ អាបុច្ឆិតញ្ញ”ន្តិ ឯត្ថ “យំ
ចាសាណាបិដ្ឋិយំ វា ចាសាណាត្ថម្ភេសុ វា កតសេនាសនំ យត្ថ ឧបចិកា
នារោហន្តិ, តំ អនាបុច្ឆន្តស្សបិ អនាបត្តិ”តិ វុត្តំ។ តស្មា យំ វុត្តំ គណ្ឌិបទេ
“តាទិសេ សេនាសនេ អនាបុច្ឆា គច្ឆន្តស្ស ចាចិត្តិយំ នត្ថិ, គមិកវុត្ថ
សេនាសនំ អនាបុច្ឆា គច្ឆន្តោ វុត្ថកេនោ ហោតិ, តស្មា ទុក្កជំ អាបជ្ជតិ”តិ, តំ ន
គហោតព្ពំ។

បច្ឆិមស្ស អាភោគេន មុត្តិ នត្ថីតិ តស្ស បច្ឆតោ គច្ឆន្តស្ស អញ្ញាស្ស
អភាវតោ វុត្តំ។ ឯកំ វា បេសេត្វា អាបុច្ឆិតញ្ញន្តិ ឯត្ថ គមនចិត្តស្ស
ឧប្បន្នជ្ជានតោ អនាបុច្ឆិត្វា គច្ឆន្តេ ទុតិយចាទុទ្ធាវេ ចាចិត្តិយំ។ មណ្ឌាបេ វាតិ

សាខាមណ្ឌលបេ វា បទវមណ្ឌលបេ វា។ រុក្ខមូលេតិ យស្ស កស្សចិ រុក្ខស្ស ហេដ្ឋា។
បលុដ្ឋតិវិនស្សតិ។

៨៤. មជ្ឈេ សំខិត្តំ បណាវសណ្ណានំ កត្វា ពន្ធន្តិ វរកបត្តាធិបា វេណី កត្វា
តាយ វេណីយា ឧភោសុ បស្សេសុ វិត្តតដ្ឋានេ ពហំ វេបេត្វា តតោ បដ្ឋាយ
យាវ មជ្ឈេដ្ឋានំ, តាវ អន្តោអាកឡនវសេន វេបេត្វា មជ្ឈេ សំខិត្តំ តត តត
ពន្ធត្វា កតំ។ យត្ថ កាកា វា កុលលា វា ន ឧបាទន្តិ យត្ថ ធុវនិវសេន
កុលាវកេ កត្វា វសមាធា ឯតេ កាកកុលលា, អញ្ញោ វា សកុណា តំ
សេនាសនំ ន ឧបាទន្តិ, តាធិសេ រុក្ខមូលេ និក្ខិបិតុំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។

៨៥. នវវាយិមោតិ អដុនា សុត្តន វីតកច្ឆេន បលិវេបិតមញ្ញោ។ ឱនទ្វោតិ
កប្បិយចម្មេន ឱនទ្វោ, សោវ ឱនទ្វកោ សកត្ថេ ក-បច្ចយវសេន។ តេន ហិ
វស្សេន សីយំ ន នស្សតិ។ ឧក្កជ្ឈអញ្ញោកាសិកោតិ ឥទំ តស្ស
សុខបដិបត្តិទស្សនមត្តំ, ឧក្កជ្ឈស្សបិ បន ជីវវកុដិ វដ្ឋតេវ។
កាយានុគតិកត្តាតិ ភិក្ខុនោ តត្ថវ និសិន្ធាការំ ធិបេតិ, តេន ច វស្សភយេន
សយំ អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តស្ស អាបត្តិ ទស្សេតិ។ អញ្ញោកាសិកានំ អតេមនត្ថាយ
និយមេត្វា ធាយកេហិ ទិន្នម្បិ អត្តានំ រក្ខន្តេន រក្ខិតព្ភមេវ។ “យស្មា បន
ធាយកេហិ ធានកាលេយេវ សតសហស្សក្សនកម្មិ កម្ពលំ ‘ចាទបុញ្ញនី
កត្វា បរិភុញ្ញថា’តិ ទិន្នំ តថេវ បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិ, តស្មា ឥទម្បិ
មញ្ញបីហិធិសេនាសនំ ‘អជ្ឈោកាសេបិ យថាសុខំ បរិភុញ្ញថា’តិ ធាយកេហិ
ទិន្នំ ច, សព្ពស្មិម្បិ កាលេ អជ្ឈោកាសេ និក្ខិបិតុំ វដ្ឋតិវិន វទន្តិ”តិ
សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.១០៨-១១០) វុត្តំ។ បេសេត្វា គន្ធាត្ថន្តិ វត្ថ
“យោ ភិក្ខុ ឥមំ ហំនំ អាគន្ធាវសតិ, តស្ស ទេថា”តិ វត្វា បេសេតព្ភំ។

វាលហាកានំ អនុជ្ជិតការំ សល្លកេត្វាតិ ឥមិនា គិម្ពានេបិ មេយេ ឧជ្ជិត
អញ្ញោកាសេ និក្ខិបិតុំ ន វដ្តតីតិ ទីបេតិ។ តត្រ តត្រាតិ ចេតិយផ្ដណាទិកេ
តស្មី តស្មី អញ្ញោកាសេ និយមេត្វា និក្ខិត្តា។ មជ្ឈតោ បដ្ឋាយ
ចាទដ្ឋានាភិមុខាតិ យត្ថ សមន្តតោ សម្មជ្ជិត្វា អផ្ដណមជ្ឈេ សព្ពនា កចវេស្ស
សង្កឡនេន មជ្ឈេ វាលិកា សញ្ញតា ហោតិ, តត្ថ កត្តញ្ញវិធិទស្សនត្ថំ វុត្ថំ,
ឧច្ឆវត្ថុចាទដ្ឋានាភិមុខំ, ភិត្តិចាទដ្ឋានាភិមុខំ វា វាលិកា ហរិតញ្ញាតិ អត្ថោ។
“យត្ថ វា បន កោណេសុ វាលិកា សញ្ញតា, តត្ថ តតោ បដ្ឋាយ
អបរទិសាភិមុខា ហរិតញ្ញា”តិ កេចិ អត្ថំ វទន្តិ។ កេចិ បន “សម្មជ្ជដ្ឋានស្ស
បទវលញ្ញេន អវិកោបនត្ថាយ សយំ អសម្មជ្ជដ្ឋានេ វេត្វា អត្ថនោ ចាទាភិមុខំ
វាលិកា ហរិតញ្ញាតិ វុត្ថ”ន្តិ វទន្តិ។ តត្ថ “មជ្ឈតោ បដ្ឋាយា”តិ វទនស្ស
បយោជនំ ន ទិស្សតិ។ សាវត្ថធិបនិយំ បន “ចាទដ្ឋានាភិមុខាតិ និសីទន្តានំ
ចាទដ្ឋានាភិមុខន្តិ កេចិ, សម្មជ្ជន្តស្ស ចាទដ្ឋានាភិមុខន្តិ អបរេ, ពហិវាលិកាយ
អគមននិមិត្តំ ចាទដ្ឋានាភិមុខា ហរិតញ្ញាតិ វុត្ថន្តិ ឯកេ”តិ វុត្ថំ។ កចវំ
ហត្ថហិ គហេត្វា ពហិ ធម្មតញ្ញន្តិ ឥមិនា “កចវំ ធម្មស្សមី”តិ វាលិកា ន
ធម្មតញ្ញាតិ ទីបេតិ។

៨៦. កប្បំលភិក្ខាតិ “គច្ឆា”តិ វុត្ថវចនេន កប្បំលភិក្ខា។ វេរស្ស ហិ
អាណត្តិយា គច្ឆន្តស្ស អនាបត្តិ។ បុរិមនយេនេវាតិ “និសីទិត្វា សយំ
គច្ឆន្តោ”តិ អាទិនា បុព្វេ វុត្ថនយេនេវ។

អញ្ញត្ថ គច្ឆតីតិ តំ មគ្គំ អតិក្កមិត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆតិ។ លេខ្ខចាតុបចារតោ
ពហិ បិតត្ថា “ចាទុទ្ធាវេន ការេតញ្ញោ”តិ វុត្ថំ, អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តស្ស បឋមចាទុទ្ធាវេ
ទុក្កដំ, ទុតិយចាទុទ្ធាវេ ចាទិត្តិយន្តិ អត្ថោ។ ចាកតិកំ អកត្វាតិ
អបជិសាមេត្វា។ អន្តរសន្និចាតេតិ អន្តរន្តរា សន្និចាតេ។

៨៧. អាវាសិកានយេវ បលិពោធាតិ ឯត្ថ អាគន្ធកេសុ អាគន្ធា កិញ្ចិ
 អវត្វា តត្ថ និសិន្នេសុបិ និសីទិទ្វា “អាវាសិកាយេវ ឧទ្ទិស្សន្តិ”តិ គតេសុបិ
 អាវាសិកានមេវ បលិពោធា។ មហាបច្ឆរិវាទេ បន “ឥទំ អម្ពាក”ន្តិ វត្វាបិ
 អវត្វាបិ និសិន្នានមេវាតិ អធិប្បាយោ។ មហាអដ្ឋកថាវាទេ “អាបត្តិ”តិ
 ចាចិត្តិយមេវ វុត្តំ។ មហាបច្ឆរិយំ បន សន្តរាបនេ ចាចិត្តិយេន ភវិតព្ពន្ធន្តិ
 អនាណាត្តិយា បញ្ញត្តត្តា ទុក្ខដំ វុត្តំ។ ឧស្សារកោតិ សរភាណាកោ។ សោ ហិ
 ឧទ្ទុឧទ្ទុ ចាឡិចាបំ សារេតិ បវត្តេតីតិ “ឧស្សារកោ”តិ វុច្ឆតិ។ “ឥទំ
 ឧស្សារកស្ស, ឥទំ ធម្មកថិកស្ស”តិ វិសុំ បញ្ញត្តត្តា អនាណាត្តិយា បញ្ញត្តេបិ
 ចាចិត្តិយេនេវ ភវិតព្ពន្ធន្តិ អធិប្បាយេន “តស្មី អាគន្ធា និសិន្នេ តស្ស
 បលិពោធា”តិ វុត្តំ។ កេចិ បន វទន្តិ “អនាណាត្តិយា បញ្ញត្តេបិ ធម្មកថិកស្ស
 អនុដ្ឋាបនីយត្តា ចាចិត្តិយេន ភវិតព្ព, អាគន្ធកស្ស បន បច្ឆា អាគតេហិ
 វុឡ្ហតេហិ ឧដ្ឋាបនីយត្តា ទុក្ខដំ វុត្ត”ន្តិ។

៨៨. ចាទបុញ្ញនំ នាម រដ្ឋកេហិ វា បិលោតិកាយ វា ចាទបុញ្ញនត្ថំ កតា។
 ជលកប័បំ នាម ជលកមយំ បីបំ។ អថ វា ជលកញ្ជោវ ធារុមយបីបញ្ច។
 ធារុមយបីបន្តិ ច ជលកមយមេវ បីបំ វេទិតព្ពំ។ ចាទកបលិកន្តិ
 អធាតចាទដ្ឋាបនកំ។ អវ្យាកាសេ រជនំ បចិទ្វា...បេ... បដិសាមេតព្ពន្ធន្តិ ឯត្ថ
 ថេវេ អសតិ រជនកម្មេ និដ្ឋិតេ បដិសាមេតព្ពំ។ “ភិក្ខុ វា សាមណោរោ វា
 អាវាសិកោ វាលង្កិ ហោតីតិ វុត្តត្តា អលង្កិ អាបុច្ឆិទ្វា គន្ធនំ នវដ្ឋតី”តិ វទន្តិ។
 ឱតាបេន្តោ...បេ... គច្ឆតីតិ ឯត្ថ “កិញ្ចាបិ ‘ឯត្ថកំ ទ្វរំ គន្ធព្ព’ន្តិ បរិច្ឆេទោ នត្ថិ,
 តថាបិ លេខុចាតំ អតិក្កម្ម នាតិទ្វរំ គន្ធព្ព”ន្តិ វទន្តិ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ
 មញ្ចាបីហិទិសដ្ឋិកសេនាសនេសុបដិបដ្ឋិតព្ព-

វិនិច្ឆ័យកថាលង្ការោ ឆាម

សត្តរសមា បរិច្ឆេទោ។

១៨. កាលិកវិនិច្ឆ័យកថា

៨៩. ឯវំ សង្ឃិកសេនាសនេសុ កត្តញ្ញវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ
ចតុកាលិកវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ “កាលិកានិបិ ចត្តារិ” តិអាធិមាហ។ តត្ថ ករណំ
កាលោ, កិរិយា។ កាលោ ឯវំ កាលោ រ-ការស្ស ល-កាលោ យថា
“មហាសាលោ” តិ។ កាលោតិ ចេត្ថ បច្ចុប្បន្នានិកិរិយា។ វុត្តញ្ញំ -

“អារទ្ធានិដ្ឋិតោ កាលោ, បច្ចុប្បន្នោ សុនិដ្ឋិតោ;
អតីតានាគតុប្បាទ-មប្បត្តានិមុខា កិរិយា” តិ។

ឯត្ថ បន តស្ស តស្ស កិរិយាសម្ពាស្ស កាលស្ស បភេទភូតោ
បុរេកត្តឯកអហោរត្តសត្តាហជីវិកបរិយន្តសម្ពាស្ស កាលវិសេសោ
អធិប្បតោ។ កាលេ តស្មី តស្មី កាលវិសេសេ បរិភូតញ្ញតញ្ញានីតិ កាលិកានិ។
បិ-សន្នោ សមុច្ចយត្ថោ, តេន កប្បិយា ចតុក្កមិយោតិ សមុច្ចេតិ។ ចត្តារិ តិ
សង្ឃានិទ្ទេសោ, តេន កាលិកានិ ឆាម ចត្តារិ ឯវំ ហោន្តិ, ន តីណិ ន បញ្ចាតិ
ទស្សេតិ, ឥទំ មាតិកាបទស្ស អត្ថវិវរណំ។ តត្ថ ឧទ្ទេសេ យំ មាតិកាយំ (វិ.
សង្គ. អដ្ឋ. គន្ថារម្ពកថា) “កាលិកានិបិ ចត្តារិ” តិ ឯវំ វុត្តំ, ឯត្ថ ឯតស្មី
មាតិកាបទេ ចត្តារិ កាលិកានិ វេទិតញ្ញានីតិ យោជនា។ កតមានិ តានីតិ
អាហា “យាវកាលិក” តិអាធិ។ យាវកាលិកំ... បេ... យាវជីវិកំ ឥតិ ឥមានិ វត្ថុនិ
ចត្តារិ កាលិកានិ ឆាមាតិ អត្ថោ។

ឥតនាទី តែសំ វត្តព្រាសីសេសនព្វា នាមលាភហេតុព្វា ទស្សន្តោ “តត្ថ
 បុរេភត្ត”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ តេសុ ចតុសុ កាលិកេសុ យំ កិញ្ចិ ខាទនីយំ
 កោជនីយំ យាវកាលិកំ, អដ្ឋវិធានំ យាមកាលិកំ, សប្បិអាទិបញ្ចវិធកេសន្តំ
 សត្តាហកាលិកំ, សត្តម្យំ បដិគ្គហិតំ យាវជីវិកំ ឥតិ វុច្ចតិ តិ សម្ពុន្ទោ។ យំ
 កិញ្ចិ ខាទនីយកោជនីយន្តិ ឯត្ថ អតិព្យាបិតំ បរិហារិតុំ វិសេសនមាហ
 “បុរេភត្ត”ន្ត្យាទិ។ បុរេភត្តំ បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ញិតត្ថមេវ យាវកាលិកំ, ន អញ្ចំ
 ខាទនីយំ កោជនីយន្ត្យត្តោ។ យាវ...បេ... បរិភុញ្ញិតត្ថតោតិ នាមលាភហេតុ,
 ឯតេន យាវ កាលោ អស្សាតិ យាវកាលិកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សនតិ។ អដ្ឋវិធំ ចានន្តិ
 ឯត្ថ អព្យាបិតំ បរិហារិតុមាហ “សន្ធិ អនុលោមចានេហី”តិ។ យាវ...បេ...
 តត្ថតោតិ នាមលាភហេតុ, ឯតេន យាមោ កាលោ អស្សាតិ យាមកាលិកន្តិ
 វចនត្ថំ ទស្សនតិ។ សត្តាហំ និធមតត្ថតោតិ នាមលាភហេតុ, ឯតេន សត្តាហោ
 កាលោ អស្សាតិ សត្តាហកាលិកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សនតិ។ សត្តម្យំ បដិគ្គហិតន្តិ
 ឯត្ថ អតិព្យាបិតំ បរិហារិតុំ “ឋបេត្វា ឧទក”ន្ត្យាហ។ យាវ...បេ...
 បរិភុញ្ញិតត្ថតោតិ នាមលាភហេតុ, តេន យាវជីវិ កាលោ អស្សាតិ យាវជីវិកន្តិ
 វចនត្ថំ ទស្សនតិ។

ឯត្តាហ - “យោ បនភិក្ខុ អទិន្នំ មុខទ្វារំ អាហារំ អាហារេយ្យ អញ្ញាត្រ
 ឧទកនន្តចោនា, ចាចិត្តិយ”ន្តិ (ចាចិ. ២៦៥) វចនតោ ននុ ឧទកំ អប្បដិគ្គហិតតំ,
 អថ កស្មា “ឋបេត្វា ឧទកំ អវសេសំ សត្តម្យំ បដិគ្គហិត”ន្តិ វុត្តន្តិ? សច្ចំ,
 បរិសុទ្ធុឧទកំ អប្បដិគ្គហិតតំ, កទ្ទមាទិសហិតំ បន បដិគ្គហេតតំ ហោតិ,
 តស្មា បដិគ្គហិតេសុ អន្តោគធារាវតោ “ឋបេត្វា ឧទក”ន្តិ វុត្តន្តិ។ ឯវមបិ
 “សត្តម្យំ បដិគ្គហិត”ន្តិ ឥមិនាវ សិទ្ធិំ បដិគ្គហេតត្ថស្ស ឧទកស្សបិ
 គហណតោតិ? សច្ចំ, តថាបិ ឧទកភាវេន សាមញ្ញតោ “សត្តម្យំ បដិគ្គហិត”ន្តិ
 ឯត្ថកេ វុត្តេ ឯកច្ឆស្ស ឧទកស្ស បដិគ្គហេតត្ថភាវតោ ឧទកម្យំ យាវជីវិកំ

នាមាតិ ញាយយេយ្យ, ន បន ឧទកំ យាវជីវីកំ សុទ្ធស្ស បដិគ្គហេតព្ពាភាវតោ,
តស្មា ៩ទំ វុត្តំ ហោតិ - ឯកច្ឆស្ស ឧទកស្ស បដិគ្គហេតព្ពាភាវេ សតិបិ សុទ្ធស្ស
អប្បដិគ្គហិតព្ពត្តា តំ ឧទកំ វេបេត្វា សព្ពម្មិ បដិគ្គហិតំ យាវជីវីកន្តិ វុច្ឆតីតិ។

៩០. មូលកម្មលាធិនំ ឧបទេសតោយេវ វេទិតព្ពានិ, តានិ បរិយាយតោ
វុច្ឆមាណនិបិ ន សក្កាវិញ្ញាតុំ។ បរិយាយន្តរេន ហិ វុច្ឆមាណេ តំ តំ នាមំ
អជានន្តានំ សម្មោហោយេវ សិយា, តស្មា តត្ថ ន កិញ្ចិ វក្ខាម។ ខាទនីយេ
ខាទនីយត្ថន្តិ បូរាណិខាទនីយេ វិជ្ជមានំ ខាទនីយកិច្ចំ ខាទនីយេហិ កាតព្វំ
ជិយន្តាហារណាសម្ពាតំ អត្ថំ បយោជនំ នេវ ជរន្តិ ន និច្ឆាទេន្តិ។ ឯកស្មី ទេសេ
អាហារកិច្ចំ សាធន្តំ វា អសាធន្តំ វា អបរស្មី ទេសេ ឧដ្ឋិតភូមិរសាទិតេទេន
អាហារជិយន្តាហារណកិច្ចំ អសាធន្តម្មិ វា សម្ភវេយ្យាតិ អាហា “តេសុ តេសុ
ជនបទេសុ” តិអាទិ។ កេចិ បន “ឯកស្មី ជនបទេ អាហារកិច្ចំ សាធន្តំ
សេសជនបទេសុបិ វិកាលេ ន កប្បតិ ឯវាតិ ទស្សនត្ថំ ៩ទំ វុត្ត” តិបិ វទន្តិ។
បកតិអាហារវសេនាតិ អញ្ជេហិ យាវកាលិកេហិ អយោជិតំ អត្ថនោ
បកតិយាវ អាហារកិច្ចករណាវសេន។ សម្មោហោយេវ ហោតិ តិ អនេកត្ថានំ
នាមានំ អប្បសិទ្ធានព្វា សម្ភវតោ សម្មោហោ ឯវ សិយា។ តេនេវេត្ថ មយម្មិ
មូលកម្មលាធិនំ បរិយាយន្តរទស្សនេ អាទរំ ន កិរម្ហ ឧបទេសតោវ
គហេតព្ពតោ។

យន្តិ វុត្តកន្តិ។

មុឡាលន្តិ ជូលតរុណាមូលមេវ។

វុក្ខវល្លិអាទិនន្តិ ហេដ្ឋា វុត្តមេវ សម្មិល្លោត្វា វុត្តំ។

អន្តោបថវីគតោតិ សាលកល្យាណិក្ខន្ធិ សន្ធាយ វុត្តំ។

សព្វកប្បិយានីតិ មូលតបត្តានីនំ វសេន សព្វសោ កប្បិយានិ, តេសម្ប
នាមវសេន ន សក្កា បរិយន្តំ ទស្សេតុន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

អង្គីវាទីនំ អបរិបក្កានេវ ជលានិ យាវជីវីកានីតិ ទស្សេតុ “អបរិបក្កានី” តិ
វុត្ថំ។

ហរីតកានីនំ អដ្ឋិនីតិ ឯត្ថ មិញ្ញំ បដិច្ចាទេត្វា វិតានិ កថាលានិ
យាវជីវីកានីតិ អាចរិយា។ មិញ្ញម្បិ យាវជីវីកន្តិ ឯកេ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ.
ចាចិត្តិយ ២.២៤៨-២៤៩) បន “ហរីតកានីនំ អដ្ឋិនីតិ ឯត្ថ ‘មិញ្ញំ យាវកាលិក’ កន្តិ
កេចិ វទន្តិ, តំ ន យុត្តំ អដ្ឋកថាយំ អវុត្ថត្ថា” តិ វុត្ថំ។

ហិដ្ឋុតិ ហិដ្ឋុកុតោ បក្សរិភនិយ្យសោ។ ហិដ្ឋុជតុអាទយោបិ
ហិដ្ឋុវិកតិយោ ឯវ។ តត្ថ ហិដ្ឋុជតុ នាម ហិដ្ឋុកុស្ស ទណ្ឌបត្តានិ បចិត្វា
កតនិយ្យសោ។ ហិដ្ឋុសិចានីកំ នាម ហិដ្ឋុបត្តានិ បចិត្វា កតនិយ្យសោ។
“អញ្ជេន មិស្សេត្វា កតោ” តិបិ វទន្តិ។ តកន្តិ អគ្គកោជិយា និក្ខន្ធសិលេសោ។
តកបត្ថិតិ បត្តតោ និក្ខន្ធសិលេសោ។ តកបណ្ឌិតិ បលាសេ ភដ្ឋិត្វា
កតសិលេសោ។ “ទណ្ឌតោ និក្ខន្ធសិលេសោ” តិបិ វទន្តិ។

៩០. យាមកាលិកេសុ បនាតិ ឯត្ថ កិញ្ញាបិ ចាឡិយំ
ខាទនីយកោជនីយបទេហិ យាវកាលិកមេវ សង្កហិតំ, ន យាមកាលិកំ,
តថាបិ “អនាបត្តិ យាមកាលិកំ យាមេ និទហិត្វា ភុញ្ញតិ” តិ ឥធ ចេវ
“យាមកាលិកេន ភិក្ខុវេ សត្តាហកាលិកំ... បេ... យាវជីវីកំ តទហុបដិគ្គហិតំ
យាមេ កប្បតិ, យាមាតិក្កន្តេ ន កប្បតិ” តិ អញ្ញត្ថ (មហាវ. ៣០៥) ប វុត្ថត្ថា
“យាមកាលិក” ត្ថិវចនសាមត្តិយតោ ច ភគវតោ អធិប្បាយញ្ញហិ
អដ្ឋកថាចរិយេហិ យាមកាលិកំ សន្និដ្ឋការកំ ចាចិត្តិយវត្ថុមេវ វុត្ថន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។

២. បេតា ធម្មជលរសន្តិ ឯត្ថ “តណ្ហាលោកនោទកម្មី
ធម្មជលរសោយេវា” តិ វុទ្ធិន្តិ។

៩២. សត្តាហាកាលិកេ បញ្ច ភេសន្តាជីតិ ភេសន្តិកិច្ចំ ករោន្ត វា មា វា,
ឯវំលទ្ធកេហារាវនិ បញ្ច។ “កោសប្បី” តិ អាទិនា លោកេ ចាកដំ ធស្សេត្វា
“យេសំ មំសំ កប្បតិ” តិ ឥមិនា អញ្ញេសម្បី រោហិតមិគាធិនំ សប្បី កហេត្វា
ធស្សេតិ។ យេសញ្ញា ជំរំ អត្ថិ, សប្បីម្បី តេសំ អត្ថិយេវ, តំ បន សុលភំ វា ទុល្លភំ
វា អសម្មាហត្ថំ វុត្ថំ។ ឯវំ នវនីតម្បី។ “យេសំ មំសំ កប្បតិ” តិ ច ឥទំ
និស្សគ្គិយវត្ថុធស្សនត្ថំ វុត្ថំ, ន បន យេសំ មំសំ ន កប្បតិ, តេសំ សប្បីអាទិ ន
កប្បតិ តិ ធស្សនត្ថំ។ មនុស្សឡិកាធិនិបិ ហិ នោ ន កប្បន្តិ។

៩៣. យាវ កាលោ នាតិក្កមតិ, តាវ បរិភុញ្ញតុំ វុត្ថតិ ឯត្ថ កាលោតិ
ភិក្ខុនំ ភោជនកាលោ អធិប្បតោ, សោ ច សព្វន្តិមេន បរិច្ឆេទេន
បិតមជ្ឈន្តិកា។ បិតមជ្ឈន្តិកាបិ ហិ កាលសង្កហំ គច្ឆតិ, តតោ បដ្ឋាយ បន
ខាទិតុំ វា ភុញ្ញតុំ វា ន សក្កា, សហសា បិវិតុំ សក្កា ភវេយ្យ, កុក្កច្ចកេន បន ន
កត្តត្ថំ។ កាលបរិច្ឆេទជាននត្តញ្ច កាលត្ថម្ភោ យោជេតញ្ញោ។ កាលន្តរេ វា
ភត្តកិច្ចំ កាតត្ថំ។ បដិគ្គហលោតិ គហលាមេវ សន្ធាយ វុត្ថំ។ បដិគ្គហិតមេវ
ហិ តំ, សន្និហិតំ ន កប្បតិ តិ បុន បដិគ្គហលាកិច្ចំ នត្ថិ, តេនេវ
“អដ្ឋោហរិភុកាមតាយ គណ្ណាន្តស្ស បដិគ្គហលោ” តិ វុត្ថំ។ មាតិកាជ្ជកថាយំ
(កម្ពុជ. អដ្ឋ. សន្និធិការកសិក្ខាបទវណ្ណានា) បន “អដ្ឋោហរិស្សមីតិ
គណ្ណាន្តស្ស គហលោ” ឥច្ឆេវ វុត្ថំ។

យន្តិយំ បត្តំ។ សន្និស្សតិ តិ យាគុយា ឧបរិ សន្និស្សតិ។ តេលវណ្ណោ បត្ត
សតិបិ និស្សេហភាវេ អន្តរិយា យំសន្តស្ស វណ្ណាវសេនេវ លេខា បញ្ញាយតិ,
តស្មា តត្ថ អនាបត្តតិ ធស្សនត្ថំ “សា អញ្ញោហារិកា” តិ វុត្ថំ។ សយំ

បដិគ្គហេត្វា អបរិច្ឆត្ថមេវ ហិ ទុតិយធិវសេ ន វដ្តតីតិ ឯត្ថ បដិគ្គហណោ
អនបេក្ខវិស្សន្ននេន, អនុបសម្បន្នស្ស និរេបេក្ខនាទេន វា វិជហិតបដិគ្គហណំ
បរិច្ឆត្ថមេវ ហោតីតិ “អបរិច្ឆត្ថ”ន្តិ ឥមិនា ឧកយថាបិ
អវិជហិតបដិគ្គហណាមេវ វុត្ថំ, តស្មា យំ បរស្ស បរិច្ឆជិត្វា អធិន្នម្បិ សចេ
បដិគ្គហណោ និរេបេក្ខវិស្សន្ននេន វិជហិតបដិគ្គហណំ ហោតិ, តម្បិ
ទុតិយធិវសេ វដ្តតីតិ វេទិតព្ពំ។ យទិ ឯវំ “បត្តោ ទុទ្ទោតោ ហោតី”តិ អាទិសុ
កស្មា អាបត្តិ វុត្តាតិ? “បដិគ្គហណំ អវិស្សន្នេត្វាវ សយំ វា អញ្ជេន វា តុច្ចំ
កត្វា ន សម្មា ធារិត្វា និដ្ឋាបិតេ បត្តេ លក្ខម្បិ អវិជហិតបដិគ្គហណាមេវ
ហោតីតិ តត្ថ អាបត្តិ”តិ តីសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។ កេចិ បន “សាមណោរាជំ
បរិច្ឆជន្តីតិ ឥមស្មី អធិការេ ឋត្វា ‘អបរិច្ឆត្ថមេវ’តិ វុត្ថត្តា អនុបសម្បន្នស្ស
បរិច្ឆត្ថមេវ វដ្តតិ, អបរិច្ឆត្ថំ ន វដ្តតីតិ អាបន្នំ, តស្មា និរាលយកាវេន
បដិគ្គហណោ វិជហិតេបិ អនុបសម្បន្នស្ស អបរិច្ឆត្ថំ ន វដ្តតី”តិ វទន្តិ។ តំ យុត្តំ
វិយ ន ទិស្សតិ។ យទគ្គេន ហិ បដិគ្គហណំ វិជហិតិ, តទគ្គេន សន្និធិម្បិ ន
ករោតិ វិជហិតបដិគ្គហណាស្ស អប្បដិគ្គហិតសទិសត្តា។ បដិគ្គហេត្វា
និទហិតេយេវ ច សន្និធិបច្ចយា អាបត្តិ វុត្តា។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ចាចិត្តិយ ២.២៥២-២៥៣) បន “អបរិច្ឆត្ថមេវាតិ
និរេបេក្ខតាយ អនុបសម្បន្នស្ស អធិន្នំ អបរិច្ឆត្តញ្ច យាវកាលិកាធិវត្ថុមេវ
សន្ធាយ វទតិ, ន បន តគ្គតបដិគ្គហណំ។ ន ហិ វុត្ថំ អបរិច្ឆជិត្វា
តត្ថតបដិគ្គហណំ បរិច្ឆជិត្ថំ សក្កា, ន ច តាទិសំ វចនំ អត្ថិ, យទិ ភវេយ្យ,
‘សចេ បត្តោ ទុទ្ទោតោ ហោតី...បេ... ភុញ្ញន្តស្ស ចាចិត្តិយ’ន្តិ វចនំ វិវុដ្ឋេយ្យ។ ន
ហិ ធាវនេន អាមិសំ អបនេតុំ វាយមន្តស្ស បដិគ្គហណោ អបេក្ខា វុត្ថតិ។ យេន
បុនធិវសេ ភុញ្ញតោ ចាចិត្តិយំ ជនេយ្យ, បត្តេ បន វត្ថុមាណា អបេក្ខា តគ្គតិកេ
អាមិសេបិ វុត្ថតិ ឯវ ឆាមាតិ អាមិសេ អនបេក្ខតា ឯត្ថ ន លព្ពតិ, តតោ

អាមិសេ អវិជហិតបដិគ្គហណំ បុនទិវសេ ចាចិត្តិយំ ជនេតីតិ ៩ទំ វុត្តំ។ អថ
មតំ ‘យទគ្គនេត្ត អាមិសានបេក្ខតា នលព្ពតិ, តទគ្គន
បដិគ្គហណានបេក្ខតាបិ នលព្ពតិ’តិ។ តថា សតិ យត្ថ អាមិសាបេក្ខា អត្ថិ,
តត្ថ បដិគ្គហណាបេក្ខាបិ នវិគច្ឆតីតិ អាបន្នំ, ឯវញ្ច បដិគ្គហណោ
អនបេក្ខវិស្សន្ននំវិសុំ នវត្ថព្ភំ សិយា, អដ្ឋកថាយញ្ចេតម្បិ
បដិគ្គហណាវិជហនំ ការណាត្ថន អភិមតំ សិយា។ ៩ទំ សុដ្ឋតវំ កត្វាវិសុំ
វត្ថព្ភំ ចីវរាបេក្ខាយ វត្ថមាឆាយបិ បច្ចុទ្ធាវេន អធិជ្ជានវិជហនំវិយ។ ឯតស្មិញ្ច
ឧចាយេ សតិ គណ្ឌិកាហតបត្តេសុ អវដ្ឋនតា ឆាម នសិយាតិ
វុត្តោវាយមត្តោ, តស្មា យំ វុត្តំ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.២៥២-
២៥៣) ‘យំ បរស្ស បរិច្ឆេទិកា អធិន្ទម្បិ សចេ បដិគ្គហណោ និរេក្ខវិស្សន្ននេន
វិជហិតបដិគ្គហណំ ហោតិ, តម្បិ ទុតិយទិវសេ វដ្ឋតី’តិអាទិ, តំ ន សារតោ
បច្ឆេតព្ភ”ន្តិ វុត្តំ។

ចាឡិយំ (ចាចិ. ២៥៥) “សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកំ អាហារត្ថាយ
បដិគ្គណាតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិអាទិនា សន្និហិតេសុ
សត្តាហកាលិកយាវជីវិកេសុ បុរេភត្តម្បិ អាហារត្ថាយ អដ្ឋោហារណេបិ
ទុក្ខជស្ស វុត្តត្តា យាមកាលិកេបិ អដ្ឋោហារេវិសុំ ទុក្ខជេន ភវិតព្ភន្តិ អាហា
“អាហារត្ថាយ អដ្ឋោហារតោ ទុក្ខជេន សទ្ធិ ចាចិត្តិយ”ន្តិ។ បកតិអាមិសេតិ
ឱទនាទិកប្បិយាមិសេ។ ទ្វេតិ បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ យាមកាលិកំ បុរេភត្តំ
សាមិសេន មុខេន ភុញ្ញតោ សន្និធិបច្ចយា ឯកំ, យាវកាលិកសំសដ្ឋតាយ
យាវកាលិកត្ថភជនេន អនតិវិត្ថបច្ចយា ឯកន្តិ ទ្វេ ចាចិត្តិយានិ។
វិកប្បទ្វយេតិ សាមិសនិរាមិសបក្ខទ្វយេ។ ធុល្លច្ចយំ ទុក្ខជញ្ច វឡតីតិ
មនុស្សមំសេ ធុល្លច្ចយំ, សេសអកប្បិយមំសេ ទុក្ខជំ វឡតិ។

បដិគ្គហណបច្ចយា តាវ ទុក្ខជន្នំ ឯត្ថ សន្និហិតត្ថា បុរេភត្តម្យំ ទុក្ខជមេវ។
សតិ បច្ចយេ បន សន្និហិតម្យំ សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកញ្ច ភេសន្នត្ថាយ
គណ្ណាន្តស្ស បរិភូត្តាន្តស្ស ច អនាបត្តិយេវ។

៩៤. ឧគ្គហិតកំ កត្វា និក្ខត្តន្តិ អបដិគ្គហិតំ សយមេវ គហេត្វា និក្ខត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៦២២) “ឧគ្គហិតកន្តំ បរិភោគត្ថាយ សយំ
គហិត”ន្តំ វុត្តំ។ សយំ ករោតីតិ បចិត្វា ករោតិ។ បុរេភត្តន្តំ តទហុបុរេភត្តមេវ
វដ្តតិ សវត្ថុកបដិគ្គហិតត្ថា។ សយំ កតន្តំ នវនីតំ បចិត្វា កតំ។
និរាមិសមេវាតិ តទហុបុរេភត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។

៩៥. អន្ធិ សយំ កតំ និរាមិសមេវ ភុញ្ញន្តស្ស កស្មា សាមំចាកោ ន ហោតីតិ
អាហា “នវនីតំ តាបេន្តស្ស”តិអាទិ។ បច្ឆាភត្តំ បដិគ្គហិតកេហិតិ ឡីនដិជនិ
សន្ធាយ វុត្តំ។ ឧគ្គហិតកេហិតិ កតំ អព្ពញ្ញនាទីសុ ឧបនេតព្ពន្ធិ យោជនា។
ឧភយេសម្បីតិ បច្ឆាភត្តំ បដិគ្គហិតឡីនដិហិ ច បុរេភត្តំ ឧគ្គហិតកេហិតិ ច
កតានំ។ ឯស នយោតិ និស្សគ្គិយំ ន ហោតីតិ អត្ថោ។ អកប្បិយមំសសប្បិម្ពីតិ
ហត្ថិអាទីនំ សប្បិម្ពី។ ការណបតិរូបកំ វត្វាតិ “សជាតិកានំ សប្បិភាវតោ”តិ
ការណបតិរូបកំ វត្វា។ សប្បិឈយេន វេទិតព្ពន្ធិ និរាមិសមេវ សត្តាហំ វដ្តតីតិ
អត្ថោ។ ឯត្ថាតិ នវនីតេ។ ឆោតំ វដ្តតីតិ អឆោតញ្ចេ, សវត្ថុកបដិគ្គហិតំ
ហោតិ, តស្មា ឆោតំ បដិគ្គហេត្វា សត្តាហំ និក្ខិបតុំ វដ្តតីតិ បេរាជំ
អធិប្បាយោ។

មហាសីវត្ថេវស្ស បន វត្ថុនោវិយោជិតត្ថា ទទិគុជ្ជិកាទីហិ
យុត្តតាមត្ថេន សវត្ថុកបដិគ្គហិតំ នាម ន ហោតិ, តស្មា តក្កតោ
ឧទ្ធទមត្ថមេវ បដិគ្គហេត្វា ឆោវត្វា, បចិត្វា វា និរាមិសមេវ កត្វា ភុញ្ញីស្វតិ
អធិប្បាយោ, ន បន ទទិគុជ្ជិកាទីហិ សហវិកាលេ ភុញ្ញីស្វតិ។ តេនាហា

“តស៊ូ នវជិតំ បរិភូតញ្ញន្តេ... បេ... សវត្ថុកបដិគ្គហំ នាម ន ហោតិ” តិ។ តត្ថ
អនោតំ បដិគ្គហោត្វាបិ តំ នវជិតំ បរិភូតញ្ញន្តេ ទទិអាទិនិ អបនេត្វា
បរិភូតញ្ញតត្ថន្តិ អត្តោ។ កេចិ បន “តក្កតោ ឧទ្ធទមត្ថមេវ ខាទីសូ” តិ វេចនស្ស
អធិប្បាយំ អជានន្តា “តក្កតោ ឧទ្ធទមត្ថំ អនោតម្បិ ទទិគុដ្ឋិ កាទិសហិតំ
វិកាលេ បរិភូតញ្ញតុំ វដ្ឋតិ” តិ វេទន្តិ, តំ ន គហោតត្ថំ។ ន ហិ
ទទិគុដ្ឋិ កាទិអាមិសេន សំសជ្ឈរសំ នវជិតំ បរិភូតញ្ញតុំ វដ្ឋតិ តិ សក្កាវត្ថុ។
នវជិតំ បរិភូតញ្ញន្តោតិ អនោវិទ្វា បដិគ្គហិតនវជិតំ បរិភូតញ្ញន្តេ។ ទទិ ឯវ
ទទិគតំ យថា “គូបគតំ មុត្តគត” ត្ថិ (ម. និ. ២.១១៩; អ. និ. ៩.១១)។ “ខយំ
គមិស្សតិ” តិ វេចនតោ ខិវំ បក្ខិបិទ្វា បក្កសប្បិអាទិបិ វិកាលេ កប្បតិ តិ
វេទិតត្ថំ។ ខយំ គមិស្សតិ តិ និរាមិសំ ហោតិ, តស៊ូ វិកាលេបិ វដ្ឋតិ តិ អត្តោ។
ឯត្តាវតាតិ នវជិតេ លក្ខមត្តេន វិសុំ ទទិអាទិវោហារំ អលទ្ធទេន អប្បមត្តេន
ទទិអាទិនាតិ អត្តោ, ឯតេន វិសុំ បដិគ្គហិតទទិអាទិហិ សហ បក្កំ
សវត្ថុកបដិគ្គហិតសម្ព័មេវ គច្ឆតិ តិ ទស្សេតិ។ តស្មិម្បីតិ និរាមិសត្វតេបិ។
កុក្កច្ឆកានំ បន អយំ អធិប្បាយោ - បដិគ្គហាលោ តាវ ទទិអាទិហិ
អសម្ពិទ្ធសត្តា កត្តេន សហិតគុដ្ឋបិណ្ឌាទិ វិយ សវត្ថុកបដិគ្គហិតំ នាម
ហោតិ។ តំ បន បចន្តេន ដោវិទ្វាវ បចិតតត្ថំ។ ឥតរថា បចនក្ខណោ
បច្ចមានទទិគុដ្ឋិ កាទិហិ សម្ពិទ្ធសតាយ សាមំបក្កំ ជាតំ, តេសុ ឌីណេសុបិ
សាមំបក្កមេវ ហោតិ, តស៊ូ និរាមិសមេវ បចិតតត្ថន្តិ។ តេនេវ “អាមិសេន សទ្ធិ
បក្កត្តា” តិ ការណំ វុត្ថំ។

ឯត្ថ ចាយំ វិចារណា - សវត្ថុកបដិគ្គហិតត្តាការេ អាមិសេន សហ
ភិក្ខុនា បក្កស្ស សយំចាកនោសោ វា បរិសម្ព័យតិ, យាវកាលិកតា វា។ តត្ថ
ន តាវ សយំចាកនោសោ ឯត្ថ សម្ពវតិ សត្តាហកាលិកត្តា។ យញ្ញិ តត្ថ
ទទិអាទិ អាមិសគតំ, តំ បរិភូតញ្ញន្តិ។ អថ បដិគ្គហិតទទិគុដ្ឋិ កាទិនា សហ

អត្តនា បក្កត្តា សវត្ថុកបក្កវិយ ភវេយ្យាតិ បរិសង្ក្ខេយតិ, តទា “អាមិសេន
សហ បដិគ្គហិតត្តា”តិ ការណាំ វត្ថុតំ, ន បន “បក្កត្តា”តិ, តថា ច ឧបឡត្តរាជំ
មតមេវ អង្គិកតំ សិយា។ តត្ថ ច សាមណោរាជីហិ បក្កម្បិ យាវកាលិកមេវ
សិយា បដិគ្គហិតទីរាជី បចិទ្វា អនុបសម្បន្នេហិ កតសប្បិអាទិវិយ, ន ច តំ
យុត្តំ ភិក្ខាបារេន លទ្ធនវនីតាជីនំ តក្កាទិអាមិសសំសជ្ជសម្ភវេន
អបរិភូត្តិតត្តាប្បសង្កតោ។ ន ហិ គហដ្ឋា ឆោវិទ្វា, សោធន្វា វា បត្ត
អាកិរន្តិទិ និយមោ អត្ថិ។

អដ្ឋកថាយញ្ច “យថា តត្ថ បតិភតណ្ហាលកណាទយោ ន បច្ឆន្តិ, ឯវំ... បេ....
បុន បចិទ្វា ទេតិ, បុរិមនយេនេវ សត្តាហំ វដ្តតិ”តិ ឥមិនា វចនេនបេតំ វិរុដ្ឋតិ,
តស្មា ឥធ កុក្កុច្ឆកានំ កុក្កុច្ឆប្បត្តិយា និមិត្តមេវ ន ទិស្សតិ។ យថា ចត្ថ, ឯវំ
“លទ្ធិ សាមណោរោ យថា តត្ថ តណ្ហាលកណាទយោ ន បច្ឆន្តិ, ឯវំ អគ្គិម្ហិ
វិលីយាបេត្វា... បេ.... ទេតិ”តិ វចនស្សបិ និមិត្តំ ន ទិស្សតិ។ យទិ ហិ ឯតំ
យាវកាលិកសំសគ្គបរិហារាយ វុត្តំ សិយា។ អត្តនាបិ តថា កាតតំ ភវេយ្យា។
គហដ្ឋេហិ ទិន្នសប្បិអាទិសុ ច អាមិសសំសគ្គសង្កា នវិកច្ឆេយ្យ។ ន ហិ គហដ្ឋា
ឯវំវិលីយាបេត្វា បរិស្សវេត្វា កណាតណ្ហាលាទី អបនេត្វា បុន បច្ឆន្តិ។ អបិច
ភេសន្នេហិ សទ្ធិ ទីរាជី បក្ខិបិទ្វា យថា ទីរាជី ខយំ គច្ឆតិ, ឯវំ បរេហិ
បក្កភេសន្នេតេលាទិបិ យាវកាលិកមេវ សិយា, ន ច តម្បិ យុត្តំ
ទទិអាទិខយករណត្ថំ “បុន បចិទ្វា ទេតិ”តិ វុត្តត្តា, តស្មា មហាសីវត្តរវាទេ
កុក្កុច្ឆំ អកត្វា អឆោតម្បិ នវនីតំ តទហុបិ បុនទិវសាទិសុបិ បចិតុំ,
តណ្ហាលាទិមិស្សំ សប្បិអាទិ អត្តនាបិ អគ្គិម្ហិ វិលីយាបេត្វា បុន តក្កាទិខយត្ថំ
បចិតុញ្ច វដ្តតិ។

តត្ថវិជ្ជមានស្សបិ បច្ចមានក្ខណោ សម្ពុទ្ធសស្ស យាវកាលិកស្ស
 អញ្ញោហារិកត្ថេន សវត្ថុកបដិគ្គហិតបុរេបដិគ្គហិតកានម្បិ
 អញ្ញោហារិកតោតិ និដ្ឋមេត្ត គន្ធាត្ថន្តិ។ តេនេវ “ឯត្តាវតាហិ
 សវត្ថុកបដិគ្គហិតំ នាម នហោតិ” តិ វុត្ថំ។ វិសុំ បដិគ្គហិតេន បន ឡាទិនា
 អាមិសេន នវនីតាទី មិស្សេត្វា ភិក្ខុនា វា អញ្ញោហិ វា បក្កតេលាទិភេសជ្ជំ
 សវត្ថុកបដិគ្គហិតសម្ពុទ្ធមេវ គច្ឆតិ តត្ថ បវិជ្ជយាវកាលិកស្ស
 អញ្ញោហារិកត្តាកាវា។ យំ បន បុរេបដិគ្គហិតភេសជ្ជេហិ សទ្ធិ អប្បដិគ្គហិតំ
 ឡាទី បក្ខិបិទ្វា បក្កតេលាទិកំ អនុបសម្បន្នេហេវ បក្កម្បិ
 សវត្ថុកបដិគ្គហិតម្បិ សន្និធិបិ នហោតិ តត្ថ បក្ខិវត្តឡាទិមិស្សបិ តស្មី ខណោ
 សម្ពុទ្ធសតាយ បុរេបដិគ្គហិតត្តាបត្តិតោ, សចេ បន អប្បដិគ្គហិតេហេវ,
 អញ្ញោហិ វា បក្កតេលាទិសុបិ អាមិសរសោ បញ្ញាយតិ, តំ យាវកាលិកំ
 ហោតិ វេទិតព្ពំ។ អយំ កថាមគ្គោ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៦២២)
 អាគតោ។ សាវត្ថុទីបនិយំ (សាវត្ថ. ដ. ២.៦២២) បន “កុក្កុទ្ធាយន្តិ កុក្កុទ្ធកាតិ
 តមិនា អត្ថនោបិ តត្ថ កុក្កុទ្ធសញ្ញាវម្បិ ធិបេតិ។ តេនេវ មាតិកាជ្ជកថាយំ
 (កម្ពុ. អដ្ឋ. ភេសជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណនា) ‘និព្ពន្ធិតសប្បិ វា នវនីតំ វា បចិត្តំ វុត្ថតិ’ តិ
 វុត្ថំ” ន្តិ ឯត្ថកមេវ អាគតោ។

ឧត្តហេត្វាតិ សយមេវ គហេត្វា។ តានិ បដិគ្គហេត្វាតិ តានិ ឡាទីនិ
 បដិគ្គហេត្វា។ គហិតន្តិ តណ្ហាលាទិវិគមត្តំ បុន បចិត្វា គហិតន្តិ អត្តោ។
 បដិគ្គហេត្វា ច ឋបិតភេសជ្ជេហិតិ អតិរេកសត្តាហបដិគ្គហិតេហិ
 យាវជីវិកភេសជ្ជេហិ, ឯតេន តេហិ យុត្តម្បិ សប្បិអាទិ
 អតិរេកសត្តាហបដិគ្គហិតំ នហោតិ ធស្សេតិ។ វន្តលិសមយេតិ
 វស្សកាលសមយេ, អនាតបកាលេតិ អត្តោ។ វុត្ថនយេន យថា តណ្ហាលាទីនិ

ន បច្ចុដ្ឋិត, តថាលង្ហើយ វេសម្បាទេត្វា ទេត្តិតិ លង្ហើសាមណោ គ្គហណំ។ អបិច
អលង្ហើនា អង្គោហរិតព្ពំ យំ កិញ្ចា អភិសង្ការេតុំ ន វដ្ឋតិ, តស្មាបិ វេសមាហ។

៩៦. តិលេ បដិគ្គហេត្វា កតតេលង្ហើ អត្តនា ភជ្ជាជិនិ អកត្វា កតតេលំ។
តេនេវ “សាមិសម្បិ វដ្ឋតិ” តិ វុត្តំ។ និព្ពដ្ឋិតត្តាតិ យាវកាលិកតោ វិវេចិតត្តា,
ឯតេន ឯលាអភារតោ យាវកាលិកត្តាភារំ, ភិក្ខុនោ សវត្ថុកបដិគ្គហណោន
យាវកាលិកត្ថបគមនញ្ចា ទស្សេតិ។ ឧភយម្បិ តិ អត្តនា អញ្ជេហិ ច កតំ។

យាវ អរុណាគ្គមនា តិដ្ឋតិ, និស្សគ្គិយន្តិ សត្តមេ ទិវសេ កតតេលំ សចេ
យាវ អរុណាគ្គមនា តិដ្ឋតិ, និស្សគ្គិយំ។

អច្ឆវសន្តិ ទុក្ខជវត្ថុនោ វសាយ អនុញ្ញាតត្តា តំសទិសានំ ទុក្ខជវត្ថុនំយេវ
អកប្បិយមំសសត្តានំ វសា អនុញ្ញាតា, ន បុល្លច្ចយវត្ថុ មនុស្សានំ វសាតិ អាហ
“វេបេត្វា មនុស្សវស” ន្តិ។ សំសជ្ជន្តិ បរិស្សាវិតំ។ តិណ្ណំ ទុក្ខជានន្តិ អង្គោហារេ
អង្គោហារេ តិណ្ណំ ទុក្ខជានិ សន្ធាយ វុត្តំ។ កិញ្ចាបិ បរិភោគត្តាយ វិកាលេ
បដិគ្គហណាបចនបរិស្សាវនាជិនុ បុព្វបយោគេសុ ចាឡិយំ, អដ្ឋកថាយញ្ចា
អាបត្តិ ន វុត្តា, តថាបិ ឯត្ថ អាបត្តិយា វេ ភវិតព្ពំ បដិក្ខិត្តស្ស ករណតោ
អាហារត្តាយ វិកាលេ យាមកាលិកាជិនំ បដិគ្គហណាវិយ។ “កាលេ
បដិគ្គហិតំ វិកាលេ អនុបសម្បន្នេនាបិ និបក្កំ សំសជ្ជញ្ចា បរិភុញ្ញន្តស្ស ទ្វេបិ
ទុក្ខជានិ ហោន្តិយេវ” តិ វទន្តិ។

យស្មា ឡីរាជិនិ បក្ខិបិទ្វា បក្កកេសជ្ជតេលេ កសជំ អាមិសគតិកំ, តេន
សហតេលំ បដិគ្គហេតុំ, បចិតុំ វា ភិក្ខុនោ ន វដ្ឋតិ, តស្មា វុត្តំ
“បក្កតេលកសដេវិយ កុក្កុទ្ធាយតិ” តិ។ “សចេ វសាយ សហ បក្កត្តា ន វដ្ឋតិ,
តំ កស្មា វដ្ឋតិ” តិ បុច្ឆន្តា “ភន្តេ... បេ... វដ្ឋតិ” តិ អាហំសុ, បេរោ

អតិកុក្កច្ចកតាយ “ឯតម្បី អាវុសោ ន វដ្តតី” តិ អាហា, រោគនិក្ខហត្ថាយ ឯវ
វសាយ អនុញ្ញាតត្ថំ សល្លកេត្វា បច្ឆា “សាធ្វ” តិ សម្បជិដ្ឋិ។

៩៧. “មធុករិហិ មធុមក្ខិកាហិ តិ ឥទំ ខុទ្ទកភមរាទំ ទិដ្ឋំ ឯវ វិសេសេន” តិ
កេចិ វទន្តិ។ អញ្ញោ បន “ឧណ្ហាកេសុ មធុករិកា មធុករិមក្ខិកា នាម, តាហិ
សហ តិស្សោ មធុមក្ខិកជាតិយោ” តិ វទន្តិ។ ភមរមក្ខិកាតិ
មហាបជលករិកា។ សិលេសសទិសន្តិ សុក្កតាយ វា បក្កតាយ វា យជីក្ខតំ។
ឥតវន្តិ តនុកមធុ។ មធុបជលន្តិ មធុរហិតំ កេវលំ មធុបជលំ។ “សច្ច
មធុសហិតំ បជលំ បជិក្កហេត្វា និក្ខិបន្តិ។ បជលស្ស ភាជនដ្ឋានិយត្ថា មធុនោ
វសេន សត្តាហាតិក្កមេ និស្សគ្គិយំ ហោតី” តិ វទន្តិ, “មធុមក្ខិតំ បន
មធុកតិកមេវា” តិ ឥមិនា តំ សមេតិ។

៩៨. “ដាលិកំ នាម ឧច្ឆម្ពា និព្ពត្ត” តិ ចាឡិយំ (ចាចិ. ២៦០) អវិសេសេន
វុត្តត្ថា, អដ្ឋកថាយញ្ច “ឧច្ឆរសំ ឧចាទាយ... បេ... អវុត្តកា ឧច្ឆរិកតិ
‘ដាលិក’ តិ វេទិតញ្ច” តិ វចនតោ ឧច្ឆរសោមិ និក្កសដោ សត្តាហាកាលិកោតិ
វេទិតញ្ចំ។ កេនចិ បន “មធុម្ហំ ចត្តារោ កាលិកា យថាសម្ពុរំ យោជេតញ្ច, ឧច្ឆម្ព
ចា” តិ វត្ថា “សមក្ខិកណ្ហំ សេលកំ មធុ យាវកាលិកំ, អនេលកំ ឧទកសម្ពិដ្ឋំ
យាមកាលិកំ, អសម្ពិដ្ឋំ សត្តាហាកាលិកំ, មធុសីតំ បរិសុទ្ធិ យាវជីវិកំ, តថា
ឧច្ឆរសោ សកសដោ យាវកាលិកោ, និក្កសដោ ឧទកសម្ពិដ្ឋោ
យាមកាលិកោ, អសម្ពិដ្ឋោ សត្តាហាកាលិកោ, សុទ្ធកសដំ យាវជីវិក” តិ ច
វត្ថា ឧត្តរិមិ ពហុធា បបញ្ចាតំ។ តត្ថ “ឧទកសម្ពិដ្ឋំ មធុ វា ឧច្ឆរសោ វា
សកសដោ យាវកាលិកោ, និក្កសដោ ឧទកសម្ពិដ្ឋោ យាមកាលិកោ” តិ ឥទំ
នេវ ចាឡិយំ, ន អដ្ឋកថាយំ ទិស្សតិ, “យាវកាលិកំ សមាទំ គរុតរម្បី
មុទ្ធិកាជាតិវសំ អត្តនា សំសជ្ឈំ លហុកំ យាមកាលិកការំ ឧបនេន្តំ ឧទកំ

លហុតរំ សត្តាហកាលិកំ អត្តនា សំសដ្ឋំ គរុតរំ យាមកាលិកការំ
ឧបនេតី”តិ ឯត្ថ ការណំ សោយេវ បុច្ឆិតញ្ចោ។ សព្ពត្ថ ចាឡិយំ អដ្ឋកថាយញ្ច
ឧទកសម្ពិទ្ធន គរុតរស្សបិ លហុកាវោបគមនំយេវ ទស្សិតំ។ ចាឡិយម្បិ
(មហាវ. ២៨៤) ហិ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, គិលានស្ស គុឡំ, អគិលានស្ស
គុឡោទក”ន្តិ វនន្តេន អគិលានេន បរិភុញ្ញតុំ អយុត្តាបិ គុឡោ ឧទកសម្ពិទ្ធន
អគិលានស្សបិ វដ្ឋតីតិ អនុញ្ញាតោ។

យម្បិ ច “ឧច្ចុ ចេ, យាវកាលិកោ, ឧច្ចុរសោ ចេ, យាមកាលិកោ, ជាណិតំ
ចេ, សត្តាហកាលិកំ, តថោ ចេ, យាវជីវិកោ”តិ អដ្ឋកថាវចនំ ទស្សេត្វា
“ឧច្ចុរសោ ឧទកសម្ពិទ្ធន យាមកាលិកោ”តិ អញ្ជេន កេនចិ វុត្ថំ, តម្បិ
តថាវិធស្ស អដ្ឋកថាវចនស្ស សមន្តចាសាទិកាយ វិនយដ្ឋកថាយ អភាវតោ
ន សារតោ បច្ឆេតព្ពំ, តតោយេវ ច “ឧច្ចុរសោ ឧទកសម្ពិទ្ធន អសម្ពិទ្ធន បិ
សត្តាហកាលិកោយេវា”តិ កេចិ អាចរិយា វនន្តិ។ ភេសដ្ឋក្ខន្ធកេ ច
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧច្ចុរស”ន្តិ ឯត្ថ តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ អវិសេសេន វុត្ថំ
“ឧច្ចុរសោ សត្តាហកាលិកោ”តិ។ សយំកតំ និរាមិសមេវ វដ្ឋតីតិ ឯត្ថ
អបរិស្សាវិតំ បដិគ្គហិតម្បិ ករណសមយេ បរិស្សាវេត្វា, កសដំ អបនេត្វា ច
អត្តនា កតន្តិ វេទិតព្ពំ, អយំ សារត្ថធិបដិចាថោ (សារត្ថ. ដ៏. ២.៦២៣)។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ១.៦២៣) បន ឧច្ចុរសំ ឧបាទាយាតិ
និក្ខេបសង្ខេបសស្សបិ សត្តាហកាលិកត្ថំ ទស្សេតិ “ឧច្ចុម្ហា និព្ពត្ថ”ន្តិ ចាឡិយំ
សាមញ្ញតោ វុត្ថុត្តា។ យំ បន សុត្តន្តដ្ឋកថាយំ “ឧច្ចុ ចេ, យាវកាលិកោ,
ឧច្ចុរសោ ចេ, យាមកាលិកោ, ជាណិតំ ចេ, សត្តាហកាលិកំ, តថោ ចេ,
យាវជីវិកោ”តិ វុត្ថំ, តំ អម្ពដលរសាទិមិស្សតាយ យាមកាលិកត្ថំ សន្ធាយ
វុត្ថុន្តិ គហេតព្ពំ, អវិនយវចនត្ថា តំ អប្បមាណាន្តិ។ តេនេវ “បុរេភត្តំ

បដិគ្គហិតេន អបរិស្សវិតឧច្ឆរសេនា"តិអាទិ វុត្ថំ។ និរាមិសមេវ វដ្តតិ តត្ថ
បរិជ្ជយាវកាលិកស្ស អញ្ញោហារិកត្តាតិ ឥទំ គុឡេ កតេ តត្ថវិជ្ជមានម្យី
កសដំ ចាកេន សុក្ខតាយ យាវជីវិកត្ថំ ភជតីតិ វុត្ថំ។ តស្ស យាវកាលិកត្ថ
ហិ សាមំចាកេន បុរេភត្ថេបិ អនុជ្ឈាហរណីយំ សិយាតិ។

“សវត្ថុកបដិគ្គហិតត្តា”តិ ឥទំ ឧច្ឆរសេ ចុណ្ហិវិចុណ្ហំ ហុត្វា បិតកសដំ
សន្ធាយ វុត្ថំ, តេន ច “អបរិស្សវិតេន អប្បដិគ្គហិតេន អនុបសម្បន្នេហិ កតំ
សត្តាហំ វដ្តតីតិ ទស្សេតី”តិ វុត្ថំ។

ឈាមឧច្ឆរណីតន្តិ អគ្គិម្ពិ ឧច្ឆំ តាបេត្វា កតំ។ កោដ្ឋិតឧច្ឆរណីតន្តិ
ឧច្ឆានុឧច្ឆកំ ជិន្និត្វា កោដ្ឋេត្វា និប្បិឡេត្វា បក្កំ។ តំ តត្ថវិជ្ជមានម្យី កសដំ
បក្កកាលេ យាវកាលិកត្ថំ វិជហតីតិ អាហ “តំ យុត្ត”ន្តិ។ សីតោទកេន
កតន្តិ មធុកបុច្ឆានិ សីតោទកេន មទ្ធិត្វា បរិស្សវេត្វា បចិត្វា កតំ។
“អបរិស្សវេត្វា កត”ន្តិ កេចិ, តត្ថ ការណំ ន ទិស្សតិ។ ជីវំ បក្ខិបិត្វា កតំ
មធុកដាលីតំ យាវកាលិកន្តិ ឯត្ថ ជីវំ បក្ខិបិត្វា បក្កតេលំ កស្មាវិកាលេ
វដ្តតីតិ ចេ? តេលេ បក្ខិត្ថំ ជីវំ តេលមេវ ហោតិ, អញ្ញំ បន ជីវំ បក្ខិបិត្វា កតំ
ជីវភាវំ គណ្ហាតីតិ ឥនមេត្ថ ការណំ។ យទិ ឯវំ ខណ្ឌាសក្ខរម្យី ជីវំ បក្ខិបិត្វា
ករោន្តិ, តំ កស្មា វដ្តតីតិ អាហ “ខណ្ឌាសក្ខរំ បនា”តិអាទិ។ តត្ថ ជីវជល្លិកន្តិ
ជីវជេណំ។

៩៩. “មធុកបុច្ឆំ បនា”តិអាទិ យាវកាលិករូបេន បិតស្សបិ អវដ្តនកំ
មេយតីជវត្ថំ ទស្សេតុំ អារទ្ធិំ។ អាហារកិច្ចំ ករោន្តានិ ឯតានិ កស្មា ឯវំ
បរិភូត្តិតញ្ញាតិ ចោទនាបរិហារាយ ភេសន្តោទិស្សំ ទស្សេន្តេន តប្បសន្តេន
សញ្ញានិបិ ឱទិស្សកានិ ឯកតោ ទស្សេតុំ “សត្តវិជញ្ញី”តិអាទិ វុត្ថំ
សមន្តចាសាទិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦២៣)។ វិនយសង្គហប្បករណោ បន តំ ន

វុត្តំ, “បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សតិ បច្ឆយេតិ វុត្តត្តា បដិគ្គហិតភេសជ្ជានិ
ទុតិយធិវសតោ បដ្ឋាយ បុរេភត្តម្យំ សតិ បច្ឆយេវ បរិភុញ្ញិតញ្ញានិ, ន
អាហារត្ថាយ ភេសជ្ជត្ថាយ បដិគ្គហិតត្តា” តិ វទន្តិ។ ធូរវាតចានកវាដេស្សតិ
មហាធូរស្ស វាតចានានញ្ច កវាដេសលកេសុ។ កសាវេ បក្ខិញ្ញានិ តានិ
អត្តនោ សភារំ បរិច្ចដន្តីតិ “កសាវេ... បេ... មកេត្តតញ្ញានី” តិ វុត្តំ,
យុណាចាណាកាធិបរិហារត្ថំ មកេត្តតញ្ញានីតិ អត្តោ។ អធិដ្ឋេតីតិ “ឥធានិ មយ្ហំ
អដ្ឋោហរណីយំ ន ភវិស្សតិ, ពាហិរេវ ភោគត្ថាយ ភវិស្សតី” តិ ចិត្តំ
ឧប្បាទេតីតិ អត្តោ។ តេនេវាហ “សប្បិញ្ច តេលញ្ច វសញ្ច មុទ្ធនិ តេលំ វា
អព្ពញ្ញនំ វា” តិ អាធិ, ឯវំ បរិភោគេ អនបេក្ខតាយ បដិគ្គហណំ វិជហតីតិ
អធិប្បាយោ។ ឯវំ អញ្ជេសុបិ កាលិកេសុ អនដ្ឋោហិវតុកាមតាយ សុទ្ធិចិត្តេន
ពាហិរេវ ភោគត្ថាយ និយមេបិ បដិគ្គហណំ វិជហតីតិ ឥទម្បិ វិសុំ ឯកំ
បដិគ្គហណាវិជហនន្តិ ទដ្ឋត្ថំ។

អញ្ជេន ភិក្ខុនា វត្តញ្ជោតិ ឯត្ថ សុទ្ធិចិត្តេន ទិន្នត្តា សយម្យំ អាហារាបេត្វា
បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិយេវ។ ទិដ្ឋម្បិ អនាបត្តីតិ យថា អញ្ញស្ស សន្តកំ ឯកេន
បដិគ្គហិតំ សត្តាហាតិក្កមេបិ និស្សគ្គិយំ ន ហោតិ បរសន្តកភាវតោ,
ឯវមិទម្បិ អវិភត្តត្តា ឧភយសាធារណម្បិ វិនិញ្ឆោតាភាវតោ និស្សគ្គិយំ ន
ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ បរិភុញ្ញិតុំ បន ន វដ្ឋតីតិ ភិក្ខុនា បដិគ្គហិតត្តា
សត្តាហាតិក្កមេ យស្ស កស្សចិ ភិក្ខុនោ បរិភុញ្ញិតុំ ន វដ្ឋតិ
បដិគ្គហិតសប្បិអាធិនំ បរិភោគស្ស សត្តាហោនេវ បរិច្ឆិន្ទត្តា។ “តានិ
បដិគ្គហេត្វា សត្តាហាបរមំ សន្និធិការកំ បរិភុញ្ញិតញ្ញានី” តិ (ចារា. ៦២៣) ហិ
វុត្តំ។

“អាវុសោ ឥមំ តេលំ សត្តាហាមត្តំ បរិភុណ្ណតុំ វុដ្ឋតិ” តិ ឥមិនា យេន
 បដិគ្គហិតំ, តេន អន្តោសត្តាហោយេវ បរស្សវិស្សជ្ជិតភាវំ ទស្សេតិ។ កស្ស
 អាបត្តិ តិ “បឋមំ តាវ ឧភិន្នំ សាធារណត្តា អនាបត្តិ វុត្តា, ឥទានិ បន ឯកេន
 ឥតរស្សវិស្សជ្ជការតោ ឧភយសាធារណតា នត្តិ តិ វិភត្តសទិសំ ហុត្វា បិតំ,
 តស្មា ឯត្ថ បដិគ្គហិតស្ស សត្តាហាមតិក្កមេ ឯកស្ស អាបត្តិយា ភវិតព្ភ” តិ
 មញ្ញមា នោ “កី បដិគ្គហណាបច្ចយា បដិគ្គហកស្ស អាបត្តិ, ឧទាហុ យស្ស
 សន្តកំ ជាតំ, តស្ស” តិ បុច្ឆតិ។ និស្សជ្ជការតោយេវ ច ឥធ “អវិភត្តភាវតោ” តិ
 ការណំ អវត្វា “យេន បរិគ្គហិតំ, តេន វិស្សជ្ជិតត្តា” តិ វុត្តំ, ឥទព្វា
 វិស្សជ្ជាភាវតោ ឧភយសាធារណតំ បហាយ ឯកស្ស សន្តកំ ហោន្តម្បិ យេន
 បដិគ្គហិតំ, តតោ អញ្ញស្ស សន្តកំ ជាតំ, តស្មា បរសន្តកបដិគ្គហណោវិយ
 បដិគ្គហកស្ស បដិគ្គហណាបច្ចយា នត្តិ អាបត្តិ តិ ទស្សនត្តំ វុត្តំ, ន បន “យេន
 បដិគ្គហិតំ, តេន វិស្សជ្ជិតត្តា” តិ វចនតោ អវិស្សជ្ជិតេ សតិ អវិភត្តេ បិ
 សត្តាហាមតិក្កមេ អាបត្តិ តិ ទស្សនត្តំ អវិស្សជ្ជិតេ អវិភត្តភាវតោយេវ
 អនាបត្តិយា សិទ្ធិត្តា។ សចេ បន ឥតរោ យេន បដិគ្គហិតំ, តស្សេវ
 អន្តោសត្តាហោ អត្ថនោ ភាគម្បិ វិស្សជ្ជេតិ, សត្តាហាមតិក្កមេ សិយា អាបត្តិ
 យេន បដិគ្គហិតំ, តស្សេវ សន្តកភាវមាបន្តត្តា។ “ឥតរស្ស
 អប្បដិគ្គហិតត្តា” តិ ឥមិនា តស្ស សន្តកភាវេ បិ អញ្ញេ ហិ
 បដិគ្គហិតសកសន្តកេវិយ តេន អប្បដិគ្គហិតភាវតោ អនាបត្តិ តិ ធិបេតិ,
 ឥមំ បន អធិប្បាយំ អជានិត្វា ឥតោ អញ្ញថា គណ្ឌិបទការាធិហិ បបញ្ចិតំ, ន
 តំ សារតោ បច្ឆេតព្ភំ, ឥទំ សារត្ថធិបដិវចនំ (សារត្ថ. ដ. ២.៦២៥)។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៦២៥) បន - សចេ ទិដ្ឋំ... បេ.... ន វុដ្ឋតិ តិ ឯត្ថ
 ចាថោ គឡិតោ, ឯវំ បនេត្ថ ចាថោ វេទិតព្ភោ - សចេ ទិដ្ឋំ សន្តកំ ឯកេន
 បដិគ្គហិតំ អវិភត្តំ ហោតិ, សត្តាហាមតិក្កមេ ទិដ្ឋម្បិ អនាបត្តិ, បរិភុណ្ណតុំ បន ន

វដ្តតីតិ។ អញ្ញាថា បន សទ្ធម្បយោគោបិ ន សង្កហំ គន្ធិតិ, “គណ្ឌិបទេបិ ច
អយមេវ ចាថោ ទស្សតោ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ជ. ២.៦២៥) វុត្ថំ។ “ទិន្នម្យ
អនាបត្តិ” តិ អវិភត្តត្តា វុត្ថំ។ “បរិភុញ្ញតុំ បន ន វដ្តតី” តិ ឥទំ “សត្តាហាបរមំ
សន្និធិការកំ បរិភុញ្ញតត្ថ” តិ (ចារា. ៦២៣) វចនតោ វុត្ថំ។ “យេន បដិគ្គហិតំ,
តេន វិស្សន្ន្តិតត្តា” តិ ឥមិនា ឧបសម្បន្នស្ស ធានម្យិ សន្ធាយ “វិស្សន្ន្តិត” តិ ឥទំ
វុត្ថន្តិ ទស្សតិ។ ឧបសម្បន្នស្ស និរេបេក្ខធិន្នវត្ថុម្ហិ បដិគ្គហណាស្ស អវិភតត្ថេបិ
សកសន្តកតា វិភតាវ ហោតិ, តេន និស្សគ្គិយំ ន ហោតិ។ “អត្តនាវ
បដិគ្គហិតត្ថំ សកសន្តកត្តញ្ញា” តិ ឥមេហិ ធ្វើហិ ការណោហោវ និស្សគ្គិយំ
ហោតិ, ន ឯកេន។ អនុបសម្បន្នស្ស និរេបេក្ខធានេ បន តទុកយម្យិ វិជហតិ,
បរិភោគោបេត្ថ វដ្តតិ, ន សាបេក្ខធានេ ធានលក្ខណាការតោ។ “វិស្សន្ន្តិត” តិ
ឯតស្មិញ្ច ចាឡិបទេ កស្សបិ អទត្វា អនេបេក្ខតាយ ធម្មនម្យិ សង្កហិតន្តិ
វេទិតត្ថំ។ “អនេបេក្ខា ទត្វា” តិ ឥទញ្ច បដិគ្គហណាវិជហនវិធិទស្សនត្ថមេវ វុត្ថំ។
បដិគ្គហណោ ហិវិជហិតេ បុន បដិគ្គហេត្វា បរិភោគោ សយមេវ វដ្តិស្សតិ,
តត្ថិជហនញ្ច វត្ថុនោ សកសន្តកតាបរិច្ឆាគេន ហោតីតិ។ ឯតេន ច វត្ថុម្ហិ
អន្តោហារណាបេក្ខាយ សតិ បដិគ្គហណាវិស្សន្ន្តនំ នាម វិសុំ ន លព្ពតីតិ
សិដ្ឋតិ។ ឥតថា ហិ “បដិគ្គហណោ អនេបេក្ខាវ បដិគ្គហណាវិស្សន្ន្តត្វា បុន
បដិគ្គហេត្វា ភុញ្ញតី” តិ វត្ថុត្ថំ សិយា, “អប្បដិគ្គហិតត្តា” តិ ឥមិនា ឯកស្ស
សន្តកំ អញ្ញេន បដិគ្គហិតម្យិ និស្សគ្គិយំ ហោតីតិ ទស្សតិ។ ឯវន្តិ “បុន
គហេស្សាមី” តិ អបេក្ខំ អកត្វា សុទ្ធិចិត្តេន បរិចត្តតំ បរាមសតិ។
បរិភុញ្ញន្នស្ស អនាបត្តិទស្សនត្ថន្តិ និស្សគ្គិយមូលិកាហិ ចាចិត្តិយាធិអាបត្តិហិ
អនាបត្តិទស្សនត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ បរិភោគេ អនាបត្តិទស្សនត្ថន្តិ ឯត្ថ បន
និស្សជ្ជបដិលាភស្ស កាយិកបរិភោគាធិសុ យា ទុក្ខជាបត្តិ វុត្តា, តាយ
អនាបត្តិទស្សនត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។

១០០. ឯវំ ចតុកាលិកបច្ចយំ ទស្សត្វា ឥនានិ តេសុវិសេសលក្ខណំ
ទស្សន្តោ “**ឥមេសុ បដា**” តិអាធិមាហ។ តត្ថ អកប្បិយភូមិយំ
សហសេយ្យបហោនកេ គេហេ វុត្តំ សង្ឃិកំ វា បុគ្គលិកំ វា ភិក្ខុស្ស,
ភិក្ខុនិយា វា សន្តកំ យាវកាលិកំ យាមកាលិកញ្ច ឯកវត្ថុម្បី បរិបតំ អន្តោវុត្តំ
នាម ហោតិ, តត្ថ បក្កញ្ច អន្តោបក្កំ នាម ហោតិ។ សត្តាហកាលិកំ បន
យាវជីវកញ្ច វដ្តតិ។ បដិគ្គហេត្វា ឯកវត្ថុវីតិនាមិតំ បនយំ កិញ្ច
យាវកាលិកំ វា យាមកាលិកំ វា អន្លោហវិគុកាមតាយ គណ្ណាន្តស្ស
បរិគ្គហណោ តាវ ទុក្ខជំ, អន្លោហរតោ បន ឯកមេកស្មី អន្លោហារេ
សន្និធិបច្ចយា ចាចិត្តិយំ ហោតិ តិ អត្ថោ។ ឥនានិ អញ្ញាម្បី វិសេសលក្ខណំ
ទស្សន្តោ “**យាវកាលិកំ បដា**” តិអាធិមាហ។ តត្ថ **សម្ពិន្ទរសានី** តិ
សំសជ្ជរសានិ។ ធីយកាលានិ វត្ថុនិ រស្សកាលេន សំសជ្ជានិ រស្សកាលមេវ
អនុវត្តន្តិ តិ អាហា “**យាវកាលិកំ បន... បេ... ឥណិបិ យាមកាលិកាធិនី**” តិ។
ឥតវេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មាតិអាធិសុ តទហុបុរេកត្ថមេវ វដ្តតិ, ន
តទហុបច្ឆាភត្តំ, ន វត្ថិយំ, ន ទុតិយធិវសាធិស្វតិ អត្ថោ។

កស្មាតិ បេ? តទហុបដិគ្គហិតេន យាវកាលិកេន សំសជ្ជត្តាតិ។ ឯត្ថ ច
“**យាវកាលិកេន សំសជ្ជត្តា**” តិ ឯត្ថកមេវ អវត្វា “**តទហុបដិគ្គហិតេនា**” តិ
វិសេសនស្ស វុត្តត្តា បុរេបដិគ្គហិតយាវកាលិកេន សំសជ្ជេសតិ
តទហុបុរេកត្ថម្បី ន វដ្តតិ, អន្លោហរណីយំ ហោតិ តិ វិញ្ញាយតិ។
“**សម្ពិន្ទរស**” ត្ថិ ឥមិនា សចេបិ សំសជ្ជំ, អសម្ពិន្ទរសំ សេសកាលិកត្ថយំ អត្តនោ
អត្តនោ កាលេ វដ្តតិ តិ ទស្សតិ។ **យាមកាលិកេនា** តិ ឯត្ថ
“**តទហុបដិគ្គហិតេនា**” តិ តតិយន្តវិសេសនបទំ អន្លោហវិគត្ថំ, បុព្វវាគ្យតោ វា
អនុវត្តតត្ថំ។ តស្ស ជលំ វុត្តនយមេវ។

ចោតកេសុ បន “យាមកាលិកេន សំសជ្ជំ បន ឥតរទ្ធយំ
តទហុបដិគ្គហិត”ន្តិ ទិស្សតិ, តំ ន សុន្ទរំ។ យត្ថ នត្ថិ, តមេវ សុន្ទរំ, កស្មា?
ទុតិយន្តញ្ញំ វិសេសនបទំ ឥតរទ្ធយំ វិសេសេតិ។ តតោ តទហុបដិគ្គហិតមេវ
សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកញ្ច យាមកាលិកេន សំសជ្ជេ សតិ យាវ
អរុណុក្កមនា វដ្ឋតិ, ន បុរេបដិគ្គហិតានីតិ អត្តោ ភវេយ្យ, សោ ន យុត្តោ។
កស្មា? សត្តាហកាលិកយាវជីវិកានំ អសន្និធិជនកត្តា, “ធីយកាលិកានិ
រស្សកាលិកំ អនុវត្តន្តិ”តិ ឥមិនាលក្ខណេន វិរុទ្ធត្តា ច, តស្មា
តទហុបដិគ្គហិតំ វា ហោតុ បុរេបដិគ្គហិតំ វា, សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកញ្ច
តទហុបដិគ្គហិតេន យាមកាលិកេន សំសជ្ជត្តា យាវ អរុណុក្កមនា វដ្ឋតិ
អត្តោ យុត្តោ, ឯវញ្ច ឧបរិ វក្ខមា នេន “សត្តាហកាលិកេន បន
តទហុបដិគ្គហិតេន សទ្ធិ សំសជ្ជំ តទហុបដិគ្គហិតំ វា បុរេបដិគ្គហិតំ វា
យាវជីវិកំ សត្តាហំ កប្បតិ”តិ វចនេន សមំ ភវេយ្យ។

អបិច “យាមកាលិកេន សំសជ្ជំ បន ឥតរទ្ធយំ តទហុ យាវ អរុណុក្កមនា
វដ្ឋតិ”តិ បុព្វចារ្យេន ភវិតត្ថំ, តំ លេខកេហិ អញ្ញេសុ ចារ្យេសុ
“តទហុបដិគ្គហិត”ន្តិ វិជ្ជមានំ ទិស្វា, ឥធ តទហុបទតោ បដិគ្គហិតបទំ
គឡិ តន្តិ មញ្ញមា នេហិ បក្ខិបិទ្វា លិខិតំ ភវេយ្យ, “តទហុ”តិ ឥទំ បន “យាវ
អរុណុក្កមនា”តិ បទំ វិសេសេតិ, តេន យាវ តទហុអរុណុក្កមនា វដ្ឋតិ, ន
ទុតិយាហាទិអរុណុក្កមនាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ តេនេវ ឧបរិចារ្យេ
“សត្តាហកាលិកេន បន តទហុបដិគ្គហិតេន”តិ រស្សកាលិកត្ថបទេន
តុល្យាធិករណំ វិសេសនបទំ តមេវ វិសេសេតិ, ន ធីយកាលិកត្ថំ
យាវជីវិកបទំ, តស្មា “តទហុបដិគ្គហិតេន សត្តាហកាលិកេន សំសជ្ជំ
តទហុបដិគ្គហិតំ វា បុរេបដិគ្គហិតំ វា យាវជីវិកំ សត្តាហំ កប្បតិ”តិ វុត្តំ។

ធ្វើបាបដិត្តហ៊ុតនាតិអាទិសុចិ “ធ្វើបាបដិត្តហ៊ុតន សត្តាហកាលិកេន
សំសជ្ជំ តទហុបដិត្តហ៊ុតំ វា បុរេបដិត្តហ៊ុតំ វា យាវជីវីកំ ឆាហំ វុដ្ឋតិ,
តិបាបដិត្តហ៊ុតន សត្តាហកាលិកេន សំសជ្ជំ តទហុបដិត្តហ៊ុតំ វា
បុរេបដិត្តហ៊ុតំ វា យាវជីវីកំ បញ្ចាហំ វុដ្ឋតិ, ចតុបាបដិត្តហ៊ុតន
សត្តាហកាលិកេន សំសជ្ជំ តទហុបដិត្តហ៊ុតំ វា បុរេបដិត្តហ៊ុតំ វា យាវជីវីកំ
ចតុរាហំ វុដ្ឋតិ, បញ្ចាបាបដិត្តហ៊ុតន សត្តាហកាលិកេន សំសជ្ជំ
តទហុបដិត្តហ៊ុតំ វា បុរេបដិត្តហ៊ុតំ វា យាវជីវីកំ តិហំ វុដ្ឋតិ,
ឆាបាបដិត្តហ៊ុតន សត្តាហកាលិកេន សំសជ្ជំ តទហុបដិត្តហ៊ុតំ វា
បុរេបដិត្តហ៊ុតំ វា យាវជីវីកំ ធ្វើហំ វុដ្ឋតិ, សត្តាបាបដិត្តហ៊ុតន
សត្តាហកាលិកេន សំសជ្ជំ តទហុបដិត្តហ៊ុតំ វា បុរេបដិត្តហ៊ុតំ វា យាវជីវីកំ
តទហោវ វុដ្ឋតិ”តិ ឯវំ សត្តាហកាលិកស្សេវ អតីតទិវសំ បរិហាបេត្វា
សេសទិវសវសេន យោជេតព្ពំ, ន យាវជីវីកស្សេវ ន ហិ យាវជីវីកស្សេ
ហាបេតព្ពោ អតីតទិវសោ នាម អត្ថិ សតិ បច្ឆយេ យាវជីវំ បរិភុញ្ញិតព្ពតោ។
តេនាហ “សត្តាហកាលិកម្មិ អត្តនា សទ្ធិ សំសជ្ជំ យាវជីវីកំ អត្តនោ
សភាវញ្ញោវ ឧបនេតី”តិ។ កេសុចិ ចោត្តកេសុ “យាមកាលិកេន សំសជ្ជំ បន
តតរទ្វយំ តទហុបដិត្តហ៊ុត”ន្តិ លិខិតំ ចាបំ និស្សាយ ឥមស្មិម្បិ ចាបេ
“តទហុបដិត្តហ៊ុតន្តិ ឥនមេវ ឥន្ទិតព្ពំន្តិ មញ្ញាមាណ “បុរេបដិត្តហ៊ុត”ន្តិ ចាបំ
បដិក្ខិបន្តិ។ កេសុចិ “បុរេភត្តំ បដិត្តហ៊ុតំ វា”តិ លិខិត្តិ, តំ សព្ពំ យថាវុត្តនយំ
អមនសិករោន្តាវិព្ពន្ធចិត្តា ឯវំ ករោន្តិតិ ទដ្ឋព្ពំ។

ឥមេសុ ចតុសុ កាលិកេសុ យាវកាលិកំ មជ្ឈន្តិកកាលាតិក្កមេ,
យាមកាលិកំ បច្ឆិមយាមាតិក្កមេ, សត្តាហកាលិកំ សត្តាហាតិក្កមេ
បរិភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិតិ វុត្តំ។ កតរសិក្ខាបទេន អាបត្តិ ហោតីតិ បុច្ឆាយមាហ
“កាលយាម”ឥទ្ធាទិ។ តស្សត្ថោ - យាវកាលិកំ កាលាតិក្កមេ បរិភុញ្ញន្តស្ស

“យោ បន ភិក្ខុវិកាលេ ខាធនីយំ វា ភោជនីយំ វា ខាធស្ស វា ភុញ្ញេយ្យ វា, ចាចិត្តិយ” ឆ្លំ ឥមិនាវិកាលេភោជនសិក្ខាបទេន (ចាចិ. ២៤៨) អាបត្តិ ហោតិ។ យាមកាលិកំ យាមាតិក្កមេ បរិភុញ្ញន្តស្ស “យោ បន ភិក្ខុ សន្និធិការកំ ខាធនីយំ វា ភោជនីយំ វា ខាធស្ស វា ភុញ្ញេយ្យ វា, ចាចិត្តិយ” ឆ្លំ ឥមិនា សន្និធិសិក្ខាបទេន (ចាចិ. ២៤៣) អាបត្តិ ហោតិ។ សត្តាហាកាលិកំ សត្តាហាតិក្កមេ បរិភុញ្ញន្តស្ស “យានិ ខោ បន តានិ គិលានានំ ភិក្ខុនំ បដិសាយនីយានិ ភេសជ្ជានិ, សេយ្យចិទំ, សប្បំ នវនីតំ តេលំ មធុ ជាណីតំ, តានិ បដិគ្គហេត្វា សត្តាហាបរមំ សន្និធិការកំ បរិភុញ្ញតព្ពានិ, តំ អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ” ឆ្លំ ឥមិនា ភេសជ្ជសិក្ខាបទេន (ចារា. ៦២២) អាបត្តិ ហោតិ។

ឥមានិ ចត្តារិ កាលិកានិ ឯកតោ សំសជ្ជានិ សម្ពុទ្ធសានិ បុរិមបុរិមកាលិកស្ស កាលវសេន បរិភុញ្ញតព្ពានីតិ វុត្តំ។ អសម្ពុទ្ធសានិ ចេ ហោតិ, កថំ បរិភុញ្ញតព្ពានីតិ អាហា “សចេ បនា” តិអាទិ។ តស្សត្ថោ សុវិញ្ញេយ្យាវ។

ឥតិ វិនយសង្កេតាសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

ចតុកាលិកវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

អដ្ឋារសមោ បរិច្ឆេទោ។

១៩. កប្បិយភូមិវិនិច្ឆយកថា

១០១. ឯវំ ចតុកាលិកវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ កប្បិយកុដិវិនិច្ឆយំ កថេតុ “កប្បិយា ចតុភូមិយោ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ កប្បន្តីតិ កប្បិយា, កប្ប

សាមគ្គីយេតិ ធាតុ។ ភវន្តិ ឯតាសុ អន្តោវុត្តអន្តោបក្កានីតិ ភូមិយោ, ចតស្សោ
 ភូមិយោ ចតុភូមិយោ, ចតស្សោ កប្បិយកុដិយោតិ អត្តោ។ កតមា តាតិ
 អាហា “ឧស្សវនន្តិកា...បេ... វេទិតញ្ញា”តិ។ កថំ វិញ្ញាយតិ ឆ្ងាហ
 “អនុជានាមិ...បេ... វេចនតោ”តិ។ ឥទំ ភេសន្តក្ខន្ធកថាធឿ (មហាវ. ២៩៥)
 សន្ធាយាហ។ តត្ថ ឧទ្ធី សាវនា ឧស្សវនា, ឧស្សវនា អន្តោ យស្ស
 កប្បិយភូមិយាតិ ឧស្សវនន្តិកា។ តាវោ និសីទន្តិ ឯត្ថាតិ គោនិសាទិកា, គោ-
 សន្ធិបបទ និ-បុព្វសទ វិសរណាគត្យាវសានេសូតិ ធាតុ។ គហបតីហិ ទិន្នាតិ
 គហបតិ, ឧត្តរបទលោបតតិយាតប្បិសោយំ។ កម្មវាចាយ សម្មន្និតញ្ញាតិ
 សម្មតីតិ ឯវមិមាសំ វិគ្គហោ កាតញ្ញោ។ តត្ថាតិ កប្បិយកុដិវិនិច្ឆយេ។ តំ បទ
 អវត្វាបីតិ អនុកដ្ឋកថាយំ វុត្តនយំ អវត្វាបិ។ បិ-សន្តេន តថាវចនម្បិ
 អនុជានាតិ។ អដ្ឋកថាសុ វុត្តនយេន វុត្តេតិ សេសអដ្ឋកថាសុ វុត្តនយេន
 “កប្បិយកុដិ ករោមា”តិ វា “កប្បិយកុដិ”តិ វា វុត្តេ។ សាធារណលក្ខណាន្តិ
 សព្វអដ្ឋកថានំ សាធារណំ ឧស្សវនន្តិកកុដិករណាលក្ខណំ។ ចយន្តិ អធិដ្ឋានំ
 ឧច្ឆវត្ថុំ។ យតោ បដ្ឋាយាតិ យតោ ឥដ្ឋកតោ សីលតោ មត្តិកាបិណ្ឌាតោ វា
 បដ្ឋាយ។ បឋមិដ្ឋកាទីនំ ហោជ្ជា ន វុត្តន្តិ បឋមិដ្ឋកាទីនំ ហោជ្ជាភូមិយំ
 បតិដ្ឋាបិយមាណា ឥដ្ឋកាទយោ ភូមិគតិកត្តា “កប្បិយកុដិ ករោមា”តិ វត្វា
 បតិដ្ឋាបេតុំ ន វុត្តន្តិ។ យទិ ឯវំ ភូមិយំ និខណ្ឌិត្វា បឋមិយមាណា ចម្កា កស្មា តថា
 វត្វា បតិដ្ឋាបេតុំ វុត្តន្តិ អាហា “ចម្កា បទ...បេ... វុត្តន្តិ”តិ។

សង្ឃសន្តកមេវាតិ វាសត្ថាយ កតំ សង្ឃកសេនាសនំ សន្ធាយ វេទតិ។
 ភិក្ខុសន្តកន្តិ វាសត្ថាយ ឯវ កតំ ភិក្ខុស្ស បុគ្គលិកសេនាសនំ។

១០២. មុខសន្និដ្ឋតិ ឥមិណា អន្តោវុត្តទុក្ខជមេវ ធិបេតិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៩៥) បទ ឯវំ វុត្ថំ - តំ បទ អវត្ថាបីតិ
បិ-សន្តេន តថាវចនម្បិ អនុជានាតិ។ អដ្ឋកថាសូតិ អន្ធកដ្ឋកថាវិហិតាសុ
សេសដ្ឋកថាសុ។ សាធារណលក្ខណ្ឌិ អន្ធកដ្ឋកថាយ សហ សព្វដ្ឋកថានំ
សមាណំ។ ចយន្តិ អធិដ្ឋានំ ឧច្ឆវត្ថុំ។ យតោ បដ្ឋាយាតិ យតោ ឥដ្ឋកាធិតោ
បដ្ឋាយ ចយំ អាធិ កត្វា ភិក្ខុ ឧដ្ឋាបេតុកាមាតិ អត្ថោ។ “ថម្ហា បទ ឧបវិ ឧត្តបន្តិ,
តស្មា វដ្ឋន្តិ” តិ ឯតេន ឥដ្ឋកថាសាធារណ ហេដ្ឋា បតិដ្ឋាបិយមាធាបិ យទិ
ចយតោ, ភូមិតោ វា ឯកផ្តុលមត្តម្បិ ឧត្តតា តិដ្ឋន្តិ, វដ្ឋន្តិ តិ សិទ្ធិំ ហោតិ។

អារាមោតិ ឧបចារសីមាបរិច្ឆិទ្ទោ សកលោ វិហារោ។ សេនាសនានីតិ
វិហារស្ស អន្តោ តិណកុដិអធិកានិ សង្ឃស្ស និវាសគេហានិ។
វិហារគោនិសាធិកា នាមាតិ សេនាសនគោនិសាធិកា នាម។ សេនាសនានិ ហិ
សយំ បរិក្ខិត្តានិបិ អារាមបរិក្ខេតាការេន “គោនិសាធិកា” តិ វុត្ថោ។
“ឧបឡបរិក្ខិត្តាបិ” តិ ឥមិនា តតោ ឧបរិក្ខិត្តោ យេតុយ្យេន អបរិក្ខិត្តោ
នាម, តស្មា អបរិក្ខិត្តសង្ឃមេវ គប្បតីតិ ទស្សេតិ។ ឯត្ថាតិ ឧបឡាធិបរិក្ខិត្តោ
កប្បិយកុដិលទ្ធុំ វដ្ឋតីតិ គោនិសាធិកាយ អភារេន សេសកប្បិយកុដីសុ
តីសុ យា កាចិ កប្បិយកុដិ កាតព្វាតិ អត្ថោ។

តេសំ គេហានីតិ ឯត្ថ ភិក្ខុនំ វាសត្ថាយ កតម្បិ យាវ ននេន្តិ, តាវ តេសំ
សន្តកំយេវ ភវិស្សតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។ វិហារំ វេហេត្វាតិ ឧបសម្បជ្ជានំ វាសត្ថាយ កតំ
គេហំ វេហេត្វាតិ អត្ថោ។ គេហន្តិ និវាសគេហំ។ តទព្វំ បទ ឧចោសថាគារាធិ
សព្វំ អនិវាសគេហំ ចតុកប្បិយភូមិវិមុត្តា បញ្ចមី កប្បិយភូមិ។
សង្ឃសន្តកេបិ ហិ ឯតាធិសេ គេហេ សុដ្ឋ បរិក្ខិត្តារាមដ្ឋេបិ អញ្ញោកាសេ វិយ
អញ្ញោវុត្តាធិនោសោ នត្ថិ។ យេន កេនចិ ជន្នេ បរិច្ឆន្នេ ច
សហសេយ្យប្បហោនកេ ភិក្ខុស្ស, សង្ឃស្ស វា និវាសគេហោ

អន្តោវុត្តាធិនោសោ, ន អញ្ញត្ថ។ តេនាហា “យំ បនា” តិអាធិ។ តត្ថ “សង្ឃិកំ វា
បុគ្គលិកំ វា” តិ ឥទំ កិញ្ចាបិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ សាមញ្ញតោ វុត្ថំ ភិក្ខុនំ បន សង្ឃិកំ
បុគ្គលិកញ្ចា ភិក្ខុនីនំ, តាសំ សង្ឃិកំ បុគ្គលិកញ្ចា ភិក្ខុនំ តិហិសន្តកដ្ឋានេ
តិដ្ឋតីតិ វេទិតតំ។

មុខសន្និដ្ឋតិ អន្តោសន្និហិតនោសោ ហិ មុខប្បវេសននិមិត្តំ អាបត្តិ ករោតិ,
នាញ្ញថា, តស្មា “មុខសន្និដ្ឋ” តិ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.២៩៥) វុត្តាតិ។

តត្ថ តត្ថ ខណ្ឌា ហោន្តិ ឧបឡតោ អធិកំ ខណ្ឌា ហោន្តិ។ សព្វស្មី ធននេ
វិនដ្ឋេតិ តិណាបណ្ណាធិវស្សបរិត្តាយកេ ធននេ វិនដ្ឋេ។ គោចានសីនំ បន ឧបរិ
វល្លិហិ ពទ្ធទណ្ឌោសុ បិគេសុបិ ជហិតវត្ថុកា ហោន្តិ ឯវ។
បក្ខចាសកមណ្ឌាលន្តិ ឯកស្មី បស្សេ តិណ្ណំ គោចានសីនំ ឧបរិ
បិគតិណាបណ្ណាធិធននំ វុច្ឆតិ។

១០៣. “អនុបសម្បន្នស្ស ទត្វា តស្ស” តិអាធិនា អកប្បិយកុដិយំ វុត្ថម្បិ
អនុបសម្បន្នស្ស ទិន្នេ កប្បិយំ ហោតិ, សាបេក្ខទានព្វេត្ថ វុត្ថតិ, បដិគ្គហណំ
វិយ ន ហោតីតិ ទស្សេតិ។ អន្តោបក្កសាមំបក្កេសុ បន “ន, ភិក្ខុវេ, អន្តោវុត្ថំ
អន្តោបក្កំ សាមំបក្កំ បរិភុញ្ញេតតំ, យោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ អន្តោ
ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ អន្តោបក្កំ សាមំបក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ តិណ្ណំ
ទុក្ខជានំ។ អន្តោ ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ អន្តោបក្កំ អញ្ញេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ,
អាបត្តិ ទិដ្ឋំ ទុក្ខជានំ។ អន្តោ ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិបក្កំ សាមំបក្កំ, តព្វោ
បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទិដ្ឋំ ទុក្ខជានំ។ ពហិ ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ អន្តោបក្កំ សាមំបក្កំ,
តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទិដ្ឋំ ទុក្ខជានំ។ អន្តោ ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិបក្កំ
អញ្ញេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ពហិ ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ
អន្តោបក្កំ អញ្ញេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ពហិ ចេ,

ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិបក្កំ សាមំបក្កំ, តព្វោ បរិភុព្វោយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ពហិ
បេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិបក្កំ អព្វេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុព្វោយ្យ, អនាបត្តិ"តិ
(មហាវ. ២៧៤) វេទនតោ ឯកំ តិរាបត្តិកំ, តីណិ ទុរាបត្តិកានិ, តីណិ
ឯកាបត្តិកានិ, ឯកំ អនាបត្តិកន្តិ អដ្ឋហោន្តិ។ តត្ថ អន្តោវុត្តន្តិ
អកប្បិយកុដិយំ វុត្ថំ។ អន្តោបក្កេបិ ឯសេវ នយោ។ សាមំបក្កន្តិ យំ កិញ្ចិ
អាមិសំ ភិក្ខុស្ស បចិត្តំ ន វដ្តតិ។ តត្ថ យំ វត្ថុពុំ, តំ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថមេវ។

ឥតិ វិនយសង្គហាសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

កប្បិយភូមិវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

ឯកុនវីសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

២០. បដិគ្គហណាវិនិច្ឆយកថា

៣០៤. ឯវំ កប្បិយភូមិវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ បដិគ្គហណាវិនិច្ឆយំ កថេត្តំ
“ខាទនីយាទិបដិគ្គាហោ”តិអាទិមាហា។ តត្ថ ខាទិយតេតិ ខាទនីយំ, ឋបេត្វា
បញ្ច ភោជនានិ សព្ពស្ស អដ្ឋោហរិតព្ពស្សតំ អធិវចនំ។ អាទិសទ្ធន
ភោជនីយំ សង្កណ្ឌាតិ។ បដិគ្គហណំ សម្បជិច្ឆនំ បដិគ្គាហោ, ខាទនីយាទិនំ
បដិគ្គាហោ ខាទនីយាទិបដិគ្គាហោ។ តេនាហ “អដ្ឋោហរិតព្ពស្ស យស្ស
កស្សចិ ខាទនីយស្ស វា ភោជនីយស្ស វា បដិគ្គហណា”ន្តិ។ បញ្ចសុ អន្ត្ថេសុ
ឧទ្ធករណមត្តន្តិ ឧក្ខិបនមត្តំ, ឥមិនា បដិគ្គហិតព្ពការស្ស បមាណំ ទស្សេតិ។
តេនេវ តាទិសេន បុរិសេន អនុក្ខិបនីយវត្ថុស្មី បដិគ្គហណំ ន រុហតីតិ ធិបេតិ។
“ហត្ថចាសោ”តិ ឥមិនា អាសន្នការំ។ តេនេវ ច ទូរេ ឋត្វា អភិហរន្តស្ស
បដិគ្គហណំ ន រុហតីតិ ធិបេតិ។ អភិហារេតិ បរិណាមិតភារោ, តេន ច

ត្រួតដូចកាដីសុ ន រុហតីតិ ជីបេតិ។ “ឧបេវា វា” តិអាទិនា ឆាយ កតោ
បយោគត្ថយំ ធស្សេតិ។ “តព្វោ” តិអាទិនា បដិគ្គាហកតោ បយោគត្ថយំ
ធស្សេតិ។

ឥធានិ តេសុ បញ្ចសុ អង្គេសុ ហត្ថចាសស្ស ធុរាជានតាយ តំ
ធស្សេតុមាហា “តត្ថិ” ធានិ។ តត្ថ អឱត្តេយ្យហត្ថោ ហត្ថចាសោ នាមាតិ
យោជនា។ “តស្ស ឡិមន្តោ” តិ ឥមិនា អាគាសេ ឧដ្ឋំ បត្វា បវេន ឧត្តិត្ថំ
គណ្ណាន្តស្សបិ អាសន្នត្ថត្វាចាទតលតោ បដ្ឋាយ ហត្ថចាសោ បរិច្ឆិទ្ធិតព្វោ, ន
សីសតោ បដ្ឋាយាតិ ធស្សេតិ។ តត្ថ “ឡិមន្តោ” តិ ឥមស្ស ហេដ្ឋិមន្តោតិ
អត្ថោ គហេតព្វោ។

ឯត្ថ ច បវារណាសិក្ខាបទដ្ឋកថាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២៣៨-២៣៩) “សចេ បន
ភិក្ខុ និសិន្នោ ហោតិ, អាសន្នស្ស បដ្ឋិមន្តតោ បដ្ឋាយា” តិអាទិនា
បដិគ្គាហកានំ អាសន្នស្ស ចារិមន្តតោ បដ្ឋាយ បរិច្ឆេទស្ស ធស្សិតត្ថា ឥធាបិ
អាគាសេ បិតស្ស បដិគ្គាហកស្ស អាសន្នត្ថត្វាចាទតលស្ស ចារិមន្តត្វាតោ
បណ្ឌិបរិយន្តស្ស ហេដ្ឋិមតលតោ បដ្ឋាយ, ឆាយ កស្ស បន ឡិមន្តត្វាតោ
ចាទត្ថលស្ស ហេដ្ឋិមបរិយន្តតោ បដ្ឋាយ ហត្ថចាសោ បរិច្ឆិទ្ធិតព្វោតិ ធន្តព្វំ។
ឥមិនាវ នយេន ភូមិយំ និបដ្ឋិត្វា ឧស្សីសកេ និសិន្នស្ស ហត្ថតោ
បដិគ្គណ្ណាន្តស្សបិ អាសន្នសីសន្នស្ស ចារិមន្តត្វាតោ គីវន្តតោ បដ្ឋាយេវ
ហត្ថចាសោ មិនិតព្វោ, ន ចាទតលតោ បដ្ឋាយ។ ឯវំ និបដ្ឋិត្វា ធានេបិ
យថានុរូបំ វេទិតព្វំ។ “យំ អាសន្នតវំ អង្គ” ត្ថិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២៣៨-២៣៩) ហិ វុត្ថំ។
អកល្លកោតិ គិលានោ សហត្ថា បរិភូត្ថិតុំ អសក្កោន្តោ មុខេន បដិគ្គណ្ណាតិ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ៏. ចាចិត្ថិយ ២.២៦៥) បន “អកល្លកោតិ គិលានោ
គហេតុំ វា” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ, ឯតេន អកល្លកោតិ គិលានោ វា អថ វា គហេតុំ

អកល្លកោ អសមត្តាតិ អត្តា ទស្សិតោ។ តេនាហ “សចេបិ នត្ថករណីយំ
ធិយមាណំ នាសាបុរេន អកល្លកោ វា មុខេន បដិគ្គណ្ហាតី” តិ។

១០៥. ឯកទេសេនាបីតិ អដ្ឋលីយា ដុដ្ឋមត្តេន។

តព្វោ បដិគ្គណ្ហាតិ, សត្តំ បដិគ្គហិតមេវាតិ វេណុកោដិយំ ពន្ធិត្វា
ឋបិតត្តា។ សចេ ភូមិយំ ឋិតមេវ យជំ ឆាយកេន ហត្ថចាសេ ឋត្វា “យជំ
ទស្សមី” តិ ទិន្នំ វេណុកោដិយា គហណាវសេន បដិគ្គណ្ហាតិ, ឧភយកោដិពន្ធិ
សត្តម្បិ បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ។ ភិក្ខុស្ស ហត្ថ អប្បិឡេត្វា បកតិយា
បីឡិយមាណំ ឧច្ចុរសំ សឆាយ “គណ្ហាថា” តិ វុត្តត្តា “អភិហារោ ន បញ្ញាយតី” តិ
វុត្តំ, ហត្ថចាសេ ឋិតស្ស បន ភិក្ខុស្ស អត្ថាយ បីឡិយមាណំ ឧច្ចុតោ បក្សរន្តំ
រសំ គណ្ហាតុំ វុត្តតិ។ ឆោណីកាយ សយំ បក្សរន្តំ ឧច្ចុរសំ មជ្ឈេ អារិវត្វា
វិស្សន្តិតម្បិ គណ្ហាតុំ វុត្តតិ។ បដិគ្គហណាសញ្ញាយាតិ “មញ្ញាធិនា
បដិគ្គហេស្សមី” តិ ឧប្បាទិតសញ្ញាយ, ឥមិនា “បដិគ្គណ្ហាមី” តិ វាចាយ
វុត្តព្ពកិច្ចំ នត្ថិតិ ទស្សេតិ។

យត្ថ កត្តចិ អដ្ឋកថាសុ, បទេសេសុ វា។ អសំហារិមេ ជលកេតិ
ថាមមជ្ឈិមេន អសំហារិយេ។ “តិណ្ឌិណិកាធិបណ្ឌេស្វតិ វេនតោ សាខាសុ
បដិគ្គហណំ រុហតីតិ ទដ្ឋត្ថ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.២៦៥)
វុត្តំ។ ចោរណាដីកាយម្បិ តថេវ វុត្តំ, តទេតំ វិចារេតព្ពំ។ អដ្ឋកថាយញ្ជិ
“ភូមិយំ អត្ថតេសុ សុខុមេសុ តិណ្ឌិណិកាធិបណ្ឌេសុ បដិគ្គហណំ ន រុហតី” តិ
វុត្តំ។ តំ តិណ្ឌិណិកាធិបណ្ឌានំ សុខុមត្តា តត្ថ ឋបិតអាមិសស្ស
អសណ្ឌាហនតោ ភូមិយំ ឋបិតសទិសត្តា “ន រុហតី” តិ វុត្តំ,
តិណ្ឌិណិកាធិសាខាសុ ឋបិតេបិ ឯវមេវ សិយា, តស្មា “សាខាសុ បដិគ្គហណំ
រុហតី” តិ វេនំ អយុត្តំ វិយ ទិស្សតិ។ អដ្ឋកថាយំ “ន រុហតី” តិ កិរិយាបទស្ស

“កស្មា” គឺ ហេតុបរិយេសនេ សតិ ន អញ្ចំ បរិយេសិតតំ, “សុខុមេសូ” គឺ វុត្ថំ វិសេសនបទំយេវ ហេតុមន្តវិសេសនំ ភវតិ, តស្មា តិច្ឆណិកបណ្ណាធិសុ បដិគ្គហណំ ន វុហតិ, កស្មា? តេសំ សុខុមត្តា។ អញ្ញេសុ បន បទុមិនីបណ្ណាធិសុ វុហតិ, កស្មា? តេសំ ឌីឡាវិកត្តាតិ ហេតុផលសម្ពន្ធនោ ឥច្ឆិតញ្ចាតិ ធិស្សតិ, តស្មា “តទេតំ វិចារេតព្ព” ត្ថិ វុត្ថំ។ តថា ហិ វុត្ថំ អដ្ឋកថាយំ “ន ហិ តានិ សន្ធាវេតុំ សមត្ថានីតិ មហាន្តេសុ បន បទុមិនីបណ្ណាធិសុ វុហតី” តិ។

១០៦. បុព្វាត្វា បដិគ្គហេត្វាតិ បុព្វតេបិ រជនបុណ្ណាសង្គាយ សតិ បដិគ្គហណត្ថាយ វុត្ថំ, ឆាសតិ។ តំ បឆាតិ បតិភវនំ អប្បដិគ្គហេត្វា ឧបរិ គហិតបិណ្ឌាចាតំ។ អនាបត្តីតិ ធុរ្ភបចិណ្ណាធិនោសោ នត្ថិ។ បុព្វាកោគស្ស អនុរូបវសេន “អនុបសម្បន្នស្ស ទត្វា... បេ... វដ្តតិ” តិ វុត្ថំ។ យស្មា បន តំ “អញ្ញេស្ស ធិស្សមី” តិ ចិត្តប្បាទមត្តេន បរសន្តកំ ន ហោតិ, តស្មា តស្ស អទត្វាបិ បដិគ្គហេត្វា បរិភុព្វិតុំ វដ្តតិ។ “អនុបសម្បន្នស្ស ធិស្សមី” តិ អាធិបិ វិនយទុក្ខជស្ស បរិហារាយ វុត្ថំ, តថា អកត្វា គហិតេបិ បដិគ្គហេត្វា បរិភុព្វតោ អនាបត្តិយេវ។ ភិក្ខុស្ស ទេតីតិ អញ្ញេស្ស ភិក្ខុស្ស ទេតិ។ កព្វិកន្តិ ឡីរសាធិយំ កិព្វិ ទ្រវំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ហត្ថតោ មោចេត្វា បុន គណ្ហាតិ, ឧត្តហិតកំ ហោតីតិ អាហ “ហត្ថតោ អមោចេន្តេនវា” តិ។ អាលុឡេន្តានន្តិ អាលោឡេន្តានំ, អយមេវ វា ចាថោ។ អាហរិត្វា ភូមិយំ ឋបិតត្តា អភិហារោ នត្ថីតិ អាហ “បត្តោ បដិគ្គហេតញ្ចា” តិ។

១០៧. បឋមតវំ ឧឡង្គតោ ថេវា បត្តេ បតន្តីតិ វត្ថ “យថា បឋមតវំ បតិភថេវេ ទោសោ នត្ថិ, តថា អាកិរិត្វា អបនេន្តានំ បច្ឆា បតិភថេវេបិ អភិហជត្តា នេវត្ថិ ទោសោ” តិ វទន្តិ។ ចរុកេនាតិ ខុទ្ទកភាជនេន។

“អភិបាជត្តាតិ ជីយមានក្ខណ៍ សន្ធាយ វុត្តំ។ ធាតុ អបនយនកាលេ បន
ធាវិកា វា ពិន្ទុនិ វា បតន្តិ, បុន បដិគ្គហេតត្ថំ អភិហារស្ស វិគតត្តា” តិ វុត្តន្តិ, តំ
យថា ន បតតិ, តថា អបនេស្សមីតិ បដិហារន្តេ យុដ្ឋតិ, បកតិសញ្ញាយ
អបនេន្តេ អភិហារោ ន ជិដ្ឋតិ, សុបតិ តំ។ បដិគ្គហិតមេវ ហិ តំ ហោតិ។
មុខវដ្តិយាបិ គហេតុំ វុត្តតិ អភិហរិយមានស្ស បត្តស្ស មុខវដ្តិយា ឧបរិកាគ
ហត្ថំ បសារេត្វា ដុសីតុំ វុត្តតិ។ ចានេន បេល្លេត្វាតិ ចានេន “បដិគ្គហេស្សមី” តិ
សញ្ញាយ អក្កមិត្វា។ កេជិតិ អភយតិវាសិនោ។ វចនមត្តមេវាតិ បដិពទ្ធំ
បដិពទ្ធបដិពទ្ធន្តិ សទ្ធមត្តមេវ នាណំ, កាយបដិពទ្ធមេវ ហោតិ, តស្មា តេសំ វចនំ
ន គហេតត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ ឯស នយោតិ “បដិពទ្ធបដិពទ្ធម្មិ
កាយបដិពទ្ធមេវា” តិ អយំ នយោ។ តថា ច តត្ថ កាយបដិពទ្ធ តប្បដិពទ្ធ ច
បុល្លច្ចយមេវ វុត្តំ។

តេន អាហារាបេតុន្តិ យស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកំ គតំ, តំ “ឥធ នំ អាណេហី” តិ
អាណាបេត្វា តេន អាហារាបេតុំ ឥតវស្ស វុត្តតិ អត្ថោ។ តស្មាតិ យស្មា
មូលដ្ឋស្សេវ បរិភោគោ អនុញ្ញាតោ, តស្មា។ តំ ទិវសំ ហត្ថេន គហេត្វា
ទុតិយទិវសេ បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ញន្តស្ស ឧគ្គហិតកបដិគ្គហិតំ ហោតិ តិ អាហា
“អនាមសិត្វា” តិ។ អប្បដិគ្គហិតត្ថា “សន្និធិបច្ចយា អនាបត្តិ” តិ វុត្តំ។
អប្បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ញន្តស្ស អនិទ្ធមុខទ្វារាបត្តិ ហោតិ តិ អាហា “បដិគ្គហេត្វា
បន បរិភុញ្ញិតត្ថ” តិ។ “ន តតោ បរន្តិ តទហោវ សាមំ អប្បដិគ្គហិតំ សន្ធាយ វុត្តំ,
តទហោវ បដិគ្គហិតំ បន បុនទិវសាធិសុ អប្បដិគ្គហេត្វាបិ បរិភុញ្ញិតុំ វុត្តតិ” តិ
វុត្តន្តិ។

១០៨. ជីយន្តិ ខយំ គប្បន្តិ, តេសំ បុណ្ណេហិ
បុល្លច្ចយអប្បដិគ្គហាណាបត្តិយោ ន ហោន្តិ តិ អធិប្បាយោ។ សត្តកេនាតិ

បដិគ្គហិតសត្តកេន។ នវសមុជ្ជិតន្តិ ឯតេនេវ ឧប្បអាទិសុ អភិនវលគ្គត្តា
អញ្ចេហារិកំ ន ហោតីតិ ធស្សេតិ។ ឯសេវ នយោតិ សន្និធិនោសាទី សន្ធាយ
វេទតិ។ តេនាហ “ន ហិ”តិអាទិ។ កស្មា បនេត្ថ ឧគ្គហិតបច្ចយា, សន្និធិបច្ចយា វា
នោសោ ន សិយាតិ អាហ “ន ហិ តំ បរិភោគត្ថាយ បរិហារន្តិ”តិ។ ឥមិនា ច
ពាហិរបរិភោគត្ថំ សាមំ គហេត្វា វា អនុបសម្បន្នេន ទិន្នំ វា បរិហារិតុំ វុត្តតីតិ
ធិបេតិ, តស្មា បត្តសម្មក្ខណាទិអត្ថំ សាមំ គហេត្វា បរិហារិតេតលាទី សេ
បរិភូញ្ចតុកាមោ ហោតិ, បដិគ្គហេត្វា បរិភូញ្ចន្តស្ស អនាបត្តិ។
អព្ពន្ធរបរិភោគត្ថំ បន សាមំ គហិតំ បដិគ្គហេត្វា បរិភូញ្ចន្តស្ស
ឧគ្គហិតបដិគ្គហណំ ហោតិ, អប្បដិគ្គហេត្វា បរិភូញ្ចន្តស្ស អទិន្នមុខទ្វារាបត្តិ
ហោតិ។ អព្ពន្ធរបរិភោគត្ថមេវ អនុបសម្បន្នេន ទិន្នំ គហេត្វា បរិហារន្តស្ស
សិទ្ធិលោណាកប្បោ វិយ សន្និធិបច្ចយា អាបត្តិ ហោតិ។ កេចិ បន
“ថាមមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស ឧទ្ធារណាមត្ថំ ហោតីតិអាទិនា វុត្តបញ្ចជ្ជសម្បត្តិយា
បដិគ្គហណាស្ស រុហណតោ ពាហិរបរិភោគត្ថម្យិ សេ អនុបសម្បន្នេហិ ទិន្នំ
គណ្ហាតិ, បដិគ្គហិតមេវា”តិ វេទន្តិ។ ឯវំ សតិ ឥធ ពាហិរបរិភោគត្ថំ
អនុបសម្បន្នេន ទិន្នំ គហេត្វា បរិហារន្តស្ស សន្និធិបច្ចយា អាបត្តិ វុត្តញ្ចា សិយា។
“ន ហិ តំ បរិភោគត្ថាយ បរិហារន្តិ”តិ ច ន វុត្តញ្ចំ, តស្មា ពាហិរបរិភោគត្ថំ
គហិតំ បដិគ្គហិតំ នាម ន ហោតីតិ វេទិតញ្ចំ។

យទិ ឯវំ បញ្ចសុ បដិគ្គហណាជ្ជេសុ “បរិភោគត្ថាយា”តិ វិសេសនំ វុត្តញ្ចិ?
ន វុត្តញ្ចំ។ បដិគ្គហណាញ្ចិ បរិភោគត្ថមេវ ហោតីតិ “បរិភោគត្ថាយា”តិ វិសុំ
អវត្វា “តញ្ចេ ភិក្ខុ កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា បដិគ្គណ្ហាតិ”តិ ឯត្ថកមេវ
វុត្តំ។ អបរេ បន “សតិបិ បដិគ្គហណោ ‘ន ហិ តំ បរិភោគត្ថាយ បរិហារន្តិ’តិ ឥធ
អបរិភោគត្ថាយ បរិហារណោ អនាបត្តិ វុត្តា”តិ វេទន្តិ។ តេន ច
បដិគ្គហណាជ្ជេសុ បញ្ចសុ សមិទ្ធេសុ អដ្ឋោហិតុកាមតាយ គហិតមេវ

បដិគ្គហិតំ នាម ហោតិ អដ្ឋោហិតញ្ចេសុយេវ បដិគ្គហណាស្ស
អនុញ្ញាតត្ថាតិ ទស្សេតិ។ តថា ពាហិរបរិភោគត្ថាយ គហេត្វា ឋបិតតេលាទិ
អដ្ឋោហិតុកាមតាយ សតិ បដិគ្គហេត្វា បរិភូត្ថំ វដ្តតីតិ ទស្សេតិ។
ឧទុក្ខលមុសលាទិនិទ្ធិយន្តិតិ ឯត្ថ ឧទុក្ខលមុសលានំ ខយេន
បិសិតកោដ្ឋិតកេសដ្ឋេសុ សចេ អាគន្ធកវណ្ណោ បញ្ញាយតិ, ន វដ្តតិ។ សុទ្ធំ
ឧទកំ ហោតីតិ រុក្ខសាខាទិហិ គឡិក្ខា បតនឧទកំ សឆាយ វុត្ថំ។

១០៩. បត្តោ វាស្ស បដិគ្គហេតញ្ចាតិ ឯត្ថាបិ បត្តគតំ ធុបិក្ខា ទេន្តស្ស ហត្ថ
លក្ខេន អាមិសេន ទោសាការត្ថំ បត្តបដិគ្គហណាទ្គំ អព្ពន្ធរបរិភោគត្ថមេវ
បត្តបដិគ្គហណំ វេទិតព្ពំ។ យំ សាមណោស្ស បត្តេ បតតិ...បេ.... បដិគ្គហណំ
នវិជហតីតិ ឯត្ថ បុនប្បនំ គណ្ណាន្តស្ស អត្ថនោ បត្តេ បក្ខិត្ថមេវ អត្ថនោ
សន្តកន្តិ សន្និដ្ឋានករណតោ ហត្ថគតំ បដិគ្គហណំ នវិជហតិ។ បរិច្ឆន្ទិត្វា ទិន្នំ
បន គណ្ណាន្តស្ស គហណាសមយេយេវ អត្ថនោ សន្តកន្តិ សន្និដ្ឋានស្ស កតត្ថា
ហត្ថគតំ បដិគ្គហណំ វិជហតិ។ កេសញ្ចិ អត្ថាយ ភត្ថំ បក្ខិបតីតិ ឯត្ថ
អនុបសម្បន្នស្ស អត្ថាយ បក្ខិបន្តេបិ អាគន្ធា គណ្ណាស្សតីតិ សយមេវ
បក្ខិបិក្ខា ឋបនតោ បដិគ្គហណំ នវិជហតិ។ អនុបសម្បន្នស្ស ហត្ថេ បក្ខិត្ថំ
បន អនុបសម្បន្ននេវ ឋបិតំ នាម ហោតីតិ បដិគ្គហណំ វិជហតិ
បរិច្ឆត្តការតោ។ តេន វុត្ថំ “សាមណោ...បេ.... បរិច្ឆត្តត្ថា”តិ។
កេសញ្ចិតិអាទិសុ អនុបសម្បន្នានំ អត្ថាយ កត្តចិ ឋបិយមានម្បិ ហត្ថតោ
មុត្តមត្តេ ឯវ បដិគ្គហណំ នវិជហតិ, អថ ខោ ភាជនេ បតិតមេវ បដិគ្គហណំ
វិជហតិ។ ភាជនញ្ចា ភិក្ខុនា បុនទិវសត្ថាយ អបេក្ខិតមេវាតិ តត្ថតម្បិ អាមិសំ
ទុទ្ទោតបត្តគតំ វិយ បដិគ្គហណំ វិជហតីតិ សង្គាយ “សាមណោស្ស ហត្ថេ
បក្ខិបិតព្ពំ”ន្តិ វុត្ថន្តិ វេទិតព្ពំ។ ព្យាទិសេសុ ហិ យុត្តិ ន គវេសិតញ្ចា, វុត្ថនយេនេវ
បដិបន្និតព្ពំ។

១១០. បត្តកតា យាត្រតិ ឥមិនា បត្តមុខវដ្តិយា ដុដ្ឋេបិ កុដេ យាតុ
បដិគ្គហិតា, ឧគ្គហិតា វា ន ហោតិ ភិក្ខុនោ អនិច្ចាយ ដុដ្ឋត្តាតិ ទស្សេតិ។
អាហារេតីតិ ហត្ថំ ដុសាហេតិ។ បដិគ្គហណ្ឌបតំ ការំ នាម ថាមមជ្ឈិមស្ស
បុរិសស្ស ឧក្ខេចារហំ។ កិញ្ចាបិ អវិស្សន្នេត្វាវ អញ្ជេន ហេត្ថេន បិទហន្តស្ស
នោសោ នត្ថិ, តថាបិ ន បិទហិតព្ពន្ធិ អដ្ឋកថាបមាណោនេវ គហេតព្ពំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.២៦៥) បទ “ន បិទហិតព្ពន្ធិ ហត្ថតោ មុត្តំ
សន្ធាយ វុត្តំ, ហត្ថកតំ បទ ឥតវេន ហេត្ថេន បិទហតោ, ហត្ថតោ មុត្តម្មិ វា
អដុសិត្វា ឧបរិ បិដានំ ចាតេន្តស្ស ន ទោសោ” តិ វុត្តំ។

១១១. បដិគ្គណ្ហាតិ ឆាយត្ថាយ ឧបរិ ជារិយមាណា មហាសាខាយេន
កេនចិ ជិដ្ឋេយ្យ, តត្ថ លក្ខរជំ មុខេ ចាតេយ្យ វាតិ កប្បិយំ កាហារេត្វា
បដិគ្គណ្ហាតិ។

មជ្ឈិកវារណត្ថន្តិ ឯត្ថ “សចេបិ សាខាយ លក្ខរជំ បត្ថេ បតតិ, សុខេន
បរិភុញ្ញតុំ សក្កាតិ សាខាយ បដិគ្គហិតត្វា អព្ពន្ធពរិភោគត្ថមេវិធ
បដិគ្គហណ្ឌន្តិ មូលបដិគ្គហណមេវ វុដ្ឋតី” តិ វុត្តំ។ អបរេ បទ
“មជ្ឈិកវារណត្ថន្តិ វចនមត្តំ គហេត្វា ពាហិវរិភោគត្ថំ គហិត” ន្តិ វុត្តិ។
កុណ្ឌាកេតិ មហាយដេ។ តស្មិម្បីតិ ចាជិយដេបិ។ អនុបសម្បន្នំ កាហារេត្វាតិ
តមេវ អដ្ឋោហារណីយំ កណ្ហំ អនុបសម្បន្នេន កាហារេត្វា។

ថេរស្ស បត្តំ ទុតិយត្ថេរស្សាតិ “ថេរស្ស បត្តំ មយ្ហំ ទេថា” តិ តេន អត្ថនោ
បរិច្ឆជាបេត្វា ទុតិយត្ថេរស្ស ទេតិ។ តុយ្ហំ យាតុំ មយ្ហំ ទេហិតិ ឯត្ថ ឯវំ វត្វា
សាមណោស្ស បត្តំ គហេត្វា អត្ថនោបិ បត្តំ តស្ស ទេតិ។ ឯត្ថ បនាតិ
“បណ្ឌិតោ សាមណោរោ” តិ អាទិបត្តបរិវត្តនកថាយំ។ ការណំ ឧបបរិក្ខិតព្ពន្ធិ
យថា មាតុអាទិនំ តេលាទិនិ ហារត្តោ តថាវុបេ កិច្ចេ អនុបសម្បន្នេន

អបរិវត្តត្វាវ បរិភុណ្ណតុំ លភតិ, ឯវមិធ បត្តបរិវត្តនំ អកត្វា បរិភុណ្ណតុំ កស្មា
នលភតីតិ ការណំ វិមសិតព្ពន្ធិ អត្តោ។ ឯត្ថ បន “សាមណោរហិ
គហិតតណ្ហាលេសុ បរិក្ខិណោសុ អវស្សំ អម្ពាភំ សាមណោរា សង្កហំ ករោន្តីតិ
ចិត្តប្បត្តិ សម្ពវតិ, តស្មា តំ បរិវត្តត្វាវ បរិភុណ្ណតព្ពំ។ មាតាបិតុនំ អត្ថាយ បន
ឆាយត្ថាយ វា គហលោ បរិភោគាសា នត្ថិ, តស្មា តំ វដ្ឋតី”តិ ការណំ វទន្តិ។
តេនេវ អាចរិយពុទ្ធនត្តត្ថេវេនបិ វុត្ថំ -

“មាតាបិតុនមត្ថាយ, តេលាទី ហរតោបិ ច;
សាខំ ឆាយាទិអត្ថាយ, ឥមស្ស នវិសេសតា។

“តស្មា ហិស្សវិសេសស្ស, ចិន្តេតព្ពំ តុ ការណំ;
តស្ស សាលយភារំ តុ, វិសេសំ តក្កយាមហា”ន្តិ។

ឥធមេវេត្ថ យុត្តតរំ អវស្សំ តថាវិជរិតក្កប្បត្តិយា សម្ពវតោ។ ន ហិ សក្កា
ឯត្ថ វិតក្កំ សោធនតុន្តិ។ មាតាទីនំ អត្ថាយ ហរលោ បន ឆាវស្សំ
តថាវិជរិតក្កប្បត្តិសក្កាវិតក្កំ សោធនតុំ។ យត្ថ ហិវិតក្កំ សោធនតុំ សក្កា,
តត្ថ នេវត្ថិ ទោសោ។ តេនេវ វក្ខតិ “សចេ បន សក្កោតិវិតក្កំ សោធនតុំ, តតោ
លទ្ធិ ខាទិតុម្បិ វដ្ឋតី”តិ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ចាចិត្តិយ ២.២៦៥) បន “ឯត្ថ
បនាតិ បត្តបរិវត្តនេ។ ការណន្តិ ឯត្ថ យថា សាមណោរា ឥតោ អម្ពាកម្មិ
ទេន្តីតិ វិតក្កោ ឧប្បជ្ជតិ, ន តថា អញ្ញត្ថាតិ ការណំ វទន្តិ, តព្វា យុត្តំ។ យស្ស
បន តាទិសោវិតក្កោ នត្ថិ, តេន អបរិវត្តត្វាបិ ភុណ្ណតុំ វដ្ឋតី”តិ វុត្ថំ។

១១២. និទ្ទាលេតុន្តិ ចាលេត្វា ចាសាណាសក្ករាទិអបនយនំ កាតុំ។ ឧទ្ធីនំ
អាហេបេតព្ពន្ធិ អនគ្គិកំ ឧទ្ធីនំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ឧទ្ធីនេ បច្ចមានស្ស អាលុឡនេ ឧបរិ
អបក្កតណ្ហាលា ហោជ្ជា បរិសិទ្ធា បច្ចន្តីតិ អាហា “សាមចាកព្យោវ ហោតី”តិ។

១១៣. អាជារកេ បត្តោ វេទិតោតិ អប្បជិត្តហិតាមិសោ បត្តោ បុន
បជិត្តហណាត្ថាយ វេទិតោ។ ចាលេតីតិ វិនា ការណំ ចាលេតិ, សតិបិ
ការណេ ភិក្ខុនំ បរិភោគារហំ ចាលេតុំ ន វដ្តតិ។ កិញ្ញាបិ “អនុជានាមិ,
ភិក្ខុវេ, អមនុស្សិកាពាធ អាមកមំសំ អាមកលោហិត”ន្តិ (មហាវ. ២៦៤)
តាធិសេ អាពាធ អត្ថនោ អត្ថាយ អាមកមំសបជិត្តហណំ អនុញ្ញាតំ,
“អាមកមំសបជិត្តហណា បជីវិតោ ហោតី”តិ (ធិ. និ. ១.១០, ១៩៤) ច
សាមញ្ញតោ បជិត្តត្ថំ, តថាបិ អត្ថនោ, អញ្ញាស្ស វា ភិក្ខុនោ អត្ថាយ
អត្តហិតត្ថា “សីហាវិយាសាធិ... បេ... វដ្តតី”តិ វុត្ថំ។ សក្កោតិ វិតក្កំ សោធនុត្តិ
“មយ្ហម្បិ ទេតី”តិ វិតក្កស្ស អនុប្បន្នការំ សល្លក្ខេតុំ សក្កោតិ, “សាមណោស្ស
ទស្សមី”តិ សុទ្ធិចិត្តន មយា គហិតន្តិ វា សល្លក្ខេតុំ សក្កោតិ។ សចេ បន
មូលេបិ បជិត្តហិតំ ហោតីតិ ឯត្ថ “គហេត្វា គតេ មយ្ហម្បិ ទទេយ្យន្តិ សញ្ញាយ
សចេ បជិត្តហិតំ ហោតី”តិ វទន្តិ។

១១៤. កោដ្ឋាសេ ករោតីតិ “ភិក្ខុ សាមណោរា ច អត្ថនោ អត្ថនោ អភិរុចិតំ
កោដ្ឋាសំ គណ្ណាន្ត”តិ សព្ពេសំ សមកេ កោដ្ឋាសេ ករោតិ។ គហិតាវសេសន្តិ
សាមណោវេហិ គហិតកោដ្ឋាសតោ អវសេសំ។ គណ្ហិត្វាតិ “មយ្ហំ ឥទំ
គណ្ហិស្សមី”តិ គហេត្វា។ ឥធ គហិតាវសេសំ នាម តេន គណ្ហិត្វា បុន វេទិតំ។

បជិត្តហេត្វាតិ តទហុ បជិត្តហេត្វា។ តេនេវ “យាវកាលិកេន
យាវជីវិកសំសត្តេ ទោសោ នត្ថី”តិ វុត្ថំ។ សចេ បន បុរិមទិវសេ បជិត្តហេត្វា
វេទិតា ហោតិ, សាមិសេន មុខេន តស្ស វដ្តិយា ធូមំ បិវិតុំ ន វដ្តតិ។
សមុទ្កោទកេនាតិ អប្បជិត្តហិតសមុទ្កោទកេន។

ហិមករកា នាម កថាចិ វស្សោទកេន សហ បតនកា ចាសាណាលេខា
វិយ យជិត្តតា ឧទករិសេសា, តេសុ បជិត្តហណាកិច្ចំ នត្ថិ។ តេនាហ

“ឧទកគតិកា ឯវា”តិ។ យស្មា កតកង្ខិ ឧទកំ បសានេត្វាវិសុំ តិដ្ឋតិ, តស្មា
“អញ្ចេហារិក”ន្តិ វុត្តំ។ ឥមិនា អប្បជិគ្គហិតាបត្តិហិ អញ្ចេហារិកំ,
វិកាលភោជនាបត្តិហិបិ អញ្ចេហារិកន្តិ ឧស្សេតិ។ លគ្គតីតិ សុក្ខេ មុខេ ច
ហេតុ ច មត្តិការវណ្ណំ ឧស្សេន្តំ លគ្គតិ។ ពហលន្តិ ហត្ថមុខេសុ អលគ្គនកម្មិ
បដិគ្គហេតព្ពំ។

វាសមត្ថន្តិ វេណុជីរភារំ ឧស្សេតិ។ ចានីយំ គហេត្វាតិ អត្តនោយេវ
អត្តាយ គហេត្វា។ សចេ បន បីតាវសេសកំ តត្តេវ អាកិវស្សមីតិ គណ្ហាតិ,
បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្តិ។ អាកិវតិ, បដិគ្គហេតព្ពន្តិ បុប្ផសស្ស
បញ្ញាយនតោ វុត្តំ។ វិក្ខម្ពេត្វាតិ វិយ្យហិត្វា, អបនេត្វាតិ អត្តោ។

១១៥. មហាភូតេស្វតិ ចាណាសរីរសន្និស្សិតេសុ បដិវិអាទិមហាភូតេសុ។
សព្ពំវដ្ដតីតិ អត្តនោ បវេសញ្ចា សរីរសន្និស្សិតំ សព្ពំវដ្ដតិ,
អកប្បិយមំសានុលោមតាយ ដុល្លច្ចយាទី ន ជនេតីតិ អធិប្បាយោ។ បតតីតិ
អត្តនោ សរីរតោ ធិន្ទិត្វា បតតិ។ “វុត្តតោ ធិន្ទិត្វា”តិ វុត្តត្វា មត្តិកត្តាយ បដិវិ
ខណិកុំ, អញ្ញម្បិ យំ កិញ្ចិ មូលបណ្ណាទិវិសភេសជ្ជំ ធិន្ទិត្វា ធារិកំ អកត្វាបិ
អប្បជិគ្គហិតម្បិ បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ដតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

ឥតិ វិនយសង្កហាសំវណ្ណាធាត្វតេ វិនយាលង្ការេ

បដិគ្គហណវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ ធាម

វីសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

២១. បវារណាវិនិច្ឆយកថា

១១៦. ឯវំ បដិគ្គហណាវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥនានិ បវារណាវិនិច្ឆយំ កថេតុំ
“បដិក្ខេបបវារណា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ បដិក្ខេបនំ បដិក្ខេបោ, អសម្បជិច្ឆនន្តិ
អត្ថោ។ បវារិយតេ បវារណា, បដិសេធនន្យត្ថោ។ បដិក្ខេបសម្ពាតា បវារណា
បដិក្ខេបបវារណា។ អថ វា បដិក្ខេបវសេន បវារណា បដិក្ខេបបវារណា។
បញ្ចន្ធុ ភោជនានំ អញ្ញតរំ ភុញ្ញន្តស្ស អញ្ញស្មី ភោជនេ អភិហាដេ
បដិក្ខេបសម្ពាតា បវារណាតិ សម្ពុត្ថោ។

១១៧. យំ អស្មាតីតិ យំ ភុញ្ញតិ។ អម្ចីលចាយាសាធិស្វតិ អាទិ-សន្ទេន
ជីវចាយាសាធិ សង្កណ្ណាតិ។ តត្ថ អម្ចីលចាយាសគ្គហណេន
តក្កាធិអម្ចីលសំយុត្តា យនយាគុ វុត្តា។ ជីវចាយាសគ្គហណេន ជីវសំយុត្តា
យាគុ សង្កយ្ហតិ។ បវារណំ ជនេតីតិ អនតិវត្តភោជនាបត្តិនិពន្ធនំ បដិក្ខេបំ
សាដេតិ។ កតោបិ បដិក្ខេបោ អនតិវត្តភោជនាបត្តិនិពន្ធនោ ន ហោតិ,
អកតជ្ជានេយេវ តិដ្ឋតីតិ អាហា “បវារណំ ន ជនេតី”តិ។

“យាគុ-សន្ទស្ស បវារណាជនកយាគុយាបិ សាធារណត្ថា ‘យាគុ’
គណ្ណាថា’តិ វុត្តេបិ បវារណា ហោតីតិ បវារណំ ជនេតិយេវាតិ វុត្ត”ន្តិ តិសុបិ
គណ្ណាបទេសុ វុត្តំ។ តំ បរតោ តត្ថេវ “ភត្តមិស្សកំ យាគុំ អាហារិក្ខា”តិ ឯត្ថ
វុត្តការណេន ន សមេតិ។ វុត្តញ្ញិ តត្ថ - ហេជ្ជា អយាគុកេ និមន្តនេ
ឧទកកញ្ញិកជីវាធិហិ សន្ធិ មន្ទិតំ ភត្តមេវ សន្ធាយ “យាគុំ គណ្ណាថា”តិ វុត្តត្ថា
បវារណា ហោតិ។ “ភត្តមិស្សកំ យាគុំ អាហារិក្ខា”តិ ឯត្ថ បនវិសុំ យាគុយា
វិជ្ជមានត្ថា បវារណា ន ហោតីតិ។ តស្មា តត្ថ វុត្តនយេនេវ ជីវាធិហិ សន្ធិ មន្ទិតំ
ភត្តមេវ សន្ធាយ “យាគុំ គណ្ណាថា”តិ វុត្តត្ថា យាគុយាវ តត្ថ អភាវតោ
បវារណា ហោតីតិ ឯវមេត្ថ ការណំ វុត្តញ្ញំ។ ឯវញ្ញិ សតិ បរតោ
“យេនាបុច្ឆិតោ, តស្ស អត្ថិតាយា”តិ អជ្ជកថាយ វុត្តការណេនបិ សំសន្ទតិ,

អញ្ញាថា គណ្ឌិបទេសុយេវ បុព្វាបរិវោធា អាបជ្ជតិ, អដ្ឋកថាយ ច ន
សមេតីតិ។ សចេ...បេ... បញ្ញាយតីតិ ឥមីនា វុត្តប្បមាណាស្ស
មជ្ជមសខណ្ឌាស្ស នហារុនោ វា សញ្ញាវមត្តំ ទស្សេតិ។ តាហីតិ បុដុកាហិ។

សាលីវីហិយវេហិ កតសត្វតិ យេភុយ្យនយេន វុត្តំ, សត្វ ធម្មានិ បន
ភជ្ជិត្វា កតោបិ សត្វយេវ។ តេនេវាហា “កង្កុវក...បេ... សត្វសង្កហមេវ
គប្បតី”តិ។ សត្វមោទកោតិ សត្វយោ បិណ្ឌាត្វា កតោ អបក្កោ សត្វគុឡោ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ចាចិត្តិយ ២.២៣៨-២៣៩) បន “សត្វមោទកោតិ សត្វំ
តេមេត្វា កតោ អបក្កោ, សត្វំ បន បិសិត្វា បិដ្ឋំ កត្វា តេមេត្វា បូរំ កត្វា
បចន្តិ, តំ ន បវារេតី”តិ វុត្តំ។

បញ្ចន្ធុ ភោជនានំ អញ្ញាតវសេន វិប្បកតភោជនការស្ស ឧបច្ឆិន្ទត្វា “មុខ
សាសបមត្តម្មី...បេ... ន បវារេតី”តិ វុត្តំ។ “អកប្បិយមំសំ បដិក្ខិបតិ, ន
បវារេតី”តិ វចនតោ សចេ សង្ឃិកំ លាភំ អត្តនោ អចាបុណ្ណំ ជានិត្វា វា
អជានិត្វា វា បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ បដិក្ខិបិតព្ពស្សេវ បដិក្ខិត្តត្វា,
អលជ្ជិសន្តកំ បដិក្ខិបន្តោបិ ន បវារេតិ។ អវត្ថុតាយាតិ
អនតិវិត្តាបត្តិសាធិកាយ បវារណាយ អវត្ថុការតោ។ ឯតេន
បដិក្ខិបិតព្ពស្សេវ បដិក្ខិត្តការំ ជីបេតិ។ យញ្ញំ បដិក្ខិបិតព្ពំ ហោតិ, តស្ស
បដិក្ខេចោ អាបត្តិយា អង្គំ ន ហោតីតិ តំ បវារណាយ អវត្ថុតិ វុច្ឆតិ។

១១៨. អាសន្នតវំ អង្គន្តិ ហត្ថចាសតោ ពហិ ឋត្វា ឱនមិត្វា ទេន្តស្ស សីសំ
អាសន្នតវំ ហោតិ, តស្ស ឱរិមន្តេន បរិច្ឆិន្ទិតព្ពំ។

ឧបនាមេតីតិ ឥមីនា កាយាភិហារំ ទស្សេតិ។ អបនាមេត្វាតិ អភិមុខំ
ហរិត្វា។ ឥទំ ភត្តំ គណ្ហាតិ វទតីតិ កិញ្ចំ អបនាមេត្វា វទតិ។ កេវលំ

វាចាកិហារស្ស អនធិប្បតត្តា គណ្ណាថាតិ គហេតុំ អារទ្ធី។ ហត្ថចាសតោ ពហិ
បិតស្ស សតិបិ ធាតុកាមតាកិហារេ បដិក្ខិបន្តស្ស ទូរភាវេនេវ បវារណាយ
អភាវតោ ថេរស្សបិ ទូរភាវមត្តំ គហេត្វា បវារណាយ អភាវំ ឧស្សេន្តោ
“ថេរស្ស ទូរភាវតោ”តិអាធិមាហ, ន បន ថេរស្ស អភិហារសម្ពុវតោ។ សចេបិ
គហេត្វា គតោ ហត្ថចាសេ បិតោ ហោតិ, កិញ្ចិ បន អវត្វា អាធារដ្ឋានេ
បិតត្តា អភិហារេ ឆាម ន ហោតីតិ “ទូតស្ស ច អនភិហារណតោ”តិ វុត្តំ។
“គហេត្វា អាគតេន ‘កត្តំ គណ្ណាថា’តិ វុត្តេ អភិហារេ ឆាម ហោតីតិ ‘សចេ បន
គហេត្វា អាគតោ ភិក្ខុ... ខេ... បវារណា ហោតី’តិ វុត្ត”ន្តិ តីសុបិ គណ្ណិបទេសុ
វុត្តំ។ កេចិ បន “បត្តំ កិញ្ចិបិ ឧបនាមេត្វា ‘ឥមំ កត្តំ គណ្ណាថា’តិ វុត្តន្តិ
គហេតត្ថ”ន្តិ វុទន្តិ, តំ យុត្តំ វិយ ទិស្សតិ វាចាកិហារស្ស ឥធអនធិប្បតត្តា។

បរិវេសនាយាតិ ភត្តក្កោ អភិបាជារ ហោតីតិ បរិវេសកេនេវ អភិបាជា
ហោតិ។ តតោ ធាតុកាមតាយ គណ្ណាន្តំ បដិក្ខិបន្តស្ស បវារណា ហោតីតិ ឯត្ថ
អគ្គណ្ណាន្តម្បិ បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតិយេវ។ កស្មា? ធាតុកាមតាយ
អភិបាជត្តា, “តស្មា សា អភិបាជារ ហោតី”តិ ហិ វុត្តំ។ តេនេវ តីសុបិ
គណ្ណិបទេសុ “ធាតុកាមតាកិហារេ សតិ កេវលំ ‘ទស្សមី’តិ គហណាមេវ
អភិហារេ ន ហោតិ, ‘ទស្សមី’តិ គណ្ណាន្តេបិ អគណ្ណាន្តេបិ
ធាតុកាមតាកិហារេវ អភិហារេ ហោតិ, តស្មា គហណាសមយេ វា
អគ្គហណាសមយេ វា តំ បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតី”តិ វុត្តំ។ ឥធានិ តស្ស
អសតិ ធាតុកាមតាកិហារេ គហណាសមយេបិ បដិក្ខិបតោ បវារណា ន
ហោតីតិ ឧស្សេតុំ “សចេ បនា”តិអាធិ វុត្តំ។ កជច្ឆនា អនុក្ខិត្តម្បិ បុព្វេ ឯវ
អភិបាជត្តា បវារណា ហោតីតិ “អភិបាជារ ហោតី”តិ វុត្តំ។ ឧទ្ធអមត្ថេតិ
ភាជនតោ វិយោជិតមត្ថេ។ ទ្វិន្ទ សមភារេបីតិ បរិវេសកស្ស ច អញ្ញាស្ស ច
ភត្តបច្ឆិការគ្គហណោ សម្ពុតេបីតិ អត្ថោ។

១១៩. រសំ គណ្ណាថាតិ ឯត្ថ កេវលំ មំសរសស្ស អបវារណាជនកស្ស
នាមេន វុត្តត្តា បដិក្ខបតោ បវារណា ន ហោតិ។ មជ្ឈរសន្តិអាទិសុ មច្ឆោ ច
រសញ្ញាតិ អត្ថសម្ពុតោ, វត្ថុនោបិ តាទិសត្តា បវារណា ហោតិ។ “ឥទំ
គណ្ណាថា”តិបិ អវត្ថា តុណ្ហីភូតេន អភិបាជំ បដិក្ខបតោបិ ហោតិ វេ។

ករម្ហុកោតិ មិស្សកាធិវចនមេតំ។ យញ្ញំ ពហូហិ មិស្សេត្វា ករោន្តិ, សោ
“ករម្ហុកោ”តិ វុច្ចតិ, សោ សចេបិ មំសេន មិស្សេត្វា កតោ ហោតិ, “ករម្ហុកំ
គណ្ណាថា”តិ អបវារណារហស្ស នាមេន វុត្តត្តា បដិក្ខបតោ បវារណា ន
ហោតិ។ “មំសករម្ហុកំ គណ្ណាថា”តិ វុត្តេ បន “មំសមិស្សកំ គណ្ណាថា”តិ វុត្តំ
ហោតិ, តស្មា បវារណាវ ហោតិ។

១២០. “ឧទ្ទិស្សកត”ន្តិ មញ្ញមាណោតិ ឯត្ថ “វត្ថុនោ កប្បិយត្តា
អកប្បិយសញ្ញាយ បដិក្ខបតោបិ អចិត្តកត្តា ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស
បវារណា ហោតិ”តិ វទន្តិ។ “ហោជ្ជា អយាគុកេ និមន្តនេ ឧទកកញ្ញិកជីវាទិហិ
សទ្ធិ មទ្ធិតំ ភត្តមេវ សន្ធាយ ‘យាគុំ គណ្ណាថា’តិ វុត្តត្តា បវារណា ហោតិ,
‘ភត្តមិស្សកំ យាគុំ អាហារិត្វា’តិ ឯត្ថ បន វិសុំ យាគុយា វិជ្ជមានត្តា បវារណា ន
ហោតិ”តិ វទន្តិ។ អយមេត្ថ អធិប្បាយោតិ “យេនាបុច្ឆិតោ”តិ អាទិនា វុត្តមេវត្ថំ
សន្ធាយ វទតិ។ ការណំ បនេត្ថ ឧទ្ទិសន្តិ ឯត្ថ ឯកេ តាវ វទន្តិ “យស្មា
យាគុមិស្សកំ នាម ភត្តមេវ ន ហោតិ, ជីវាទិកម្បិ ហោតិយេវ, តស្មា ករម្ហុកេ
វិយ បវារណាយ ន ភវិតត្ថំ, វេញ សតិ ‘យាគុ ពហុតរា វា ហោតិ សមសមា វា,
ន បវារេតិ, យាគុ មន្ទា, ភត្តំ ពហុតរំ, បវារេតិ’តិ ឯត្ថ ការណំ ឧទ្ទិស”ន្តិ។ កេចិ
បន វទន្តិ “យាគុមិស្សកំ នាម ភត្តំ, តស្មា តំ បដិក្ខបតោ បវារណាយ វេ
ភវិតត្ថំ, វេញ សតិ ‘ឥធ បវារណា ហោតិ, ន ហោតិ’តិ ឯត្ថ ការណំ
ឧទ្ទិស”ន្តិ។

យថា ចេត្ត ការណ៍ ទុក្ខសំ, ឯវំ បរតោ “មិស្សកំ គណ្ណាថា” តិ ឯត្ថាបិ
ការណ៍ ទុក្ខសមេវាតិ វេទិតញ្ចំ។ ន ហិ បវរណាប្បហោនកស្ស អប្បពហុភាវោ
បវរណាយ ភាវាភាវនិមិត្តំ, កិញ្ចេហិ បវរណាជនកស្ស នាម
គហណាមេវេត្ថ បមាណំ, តស្មា “ឥទញ្ច ករម្ហកេន ន សមាទេតញ្ច” ត្ថិអាទិនា
យម្បិ ការណ៍ វុត្ថំ, តម្បិ បុព្វេ វុត្ថេន សំសន្និយមាណំ ន សមេតិ។ យទិ ហិ
មិស្សកន្តិ ភត្តមិស្សកេយេវ វុទ្ធិ សិយា, ឯវំ សតិ យថា “ភត្តមិស្សកំ
គណ្ណាថា” តិ វុត្ថេ ភត្តំ ពហុតរំ វា សមំ វា អប្បតរំ វា ហោតិ, បវរេតិយេវ, ឯវំ
“មិស្សកំ គណ្ណាថា” តិ វុត្ថេបិ អប្បតរេបិ ភត្តេ បវរណាយ ភវិតញ្ចំ “មិស្សក” ត្ថិ
ភត្តមិស្សកេយេវ វុទ្ធិត្ថា។ តថា ហិ “មិស្សកន្តិ ភត្តមិស្សកេយេវ
វុទ្ធិវោហារត្ថា ឥទំ បន ភត្តមិស្សកមេវាតិ វុត្ថ” ត្ថិ តិសុបិ គណ្ណិបទេសុ វុត្ថំ។
អថ មិស្សកន្តិ ភត្តមិស្សកេ វុទ្ធិ ន ហោតិ, មិស្សកភត្តំ បន សន្ធាយ “មិស្សកំ
គណ្ណាថា” តិ វុត្ថត្ថិ។ ឯវម្បិ យថា អយាគុកេ និមន្តនេ ឱរាធិហិ សម្មទ្គិតំ ភត្តមេវ
សន្ធាយ “យាគុំ គណ្ណាថា” តិ វុត្ថេ បវរណា ហោតិ, ឯវមិធាបិ មិស្សកភត្តមេវ
សន្ធាយ “មិស្សកំ គណ្ណាថា” តិ វុត្ថេ ភត្តំ អប្បំ វា ហោតុ, ពហុ វា, បវរណា ឯវ
សិយា, តស្មា មិស្សកន្តិ ភត្តមិស្សកេ វុទ្ធិ វា ហោតុ, មិស្សកំ សន្ធាយ ភាសិតំ
វា, ឧភយថាបិ បុព្វេនាបរំ ន សមេតិ តិ កិមេត្ត ការណាចិន្តាយ។ ព្យាធិសេសុ បន
ថានេសុ អជ្ជកថាបមាណោនេវ គន្ធាត្ថត្ថិ អយំ អម្ពាភំ ឧត្ថិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ចាចិត្តិយ ២.២៣៨-២៣៩) បន “ឧទ្ទិស្សកតត្ថិ
មញ្ញមាទោតិ ឯត្ថ វុត្ថុនោ កប្បិយត្ថា ‘បវរិតោវ ហោតិ’ តិ វុត្ថំ។ តព្វោ
ឧទ្ទិស្សកតមេវ ហោតិ, បដិក្ខេហោ នត្ថិ។ អយមេត្តាធិប្បាយោតិ
‘យេនាបុច្ឆិតោ’ តិអាទិនា វុត្ថមេវត្ថំ សន្ធាយ វេទិតិ។ ការណ៍ បនេត្ត ទុក្ខសន្តិ
ភត្តស្ស ពហុតរភាវេ បវរណាយ សម្ពរការណ៍ ទុក្ខសំ, អញ្ញថា ករម្ហកេបិ
មច្ឆាធិពហុភាវេ បវរណា ភវេយ្យាតិ អធិប្បាយោ។ យថា ចេត្ត ការណ៍

ទុក្ខសំ, ឯវំ បរតោ ‘មិស្សកំ គណ្ណាថា’តិ ឯត្ថាបិ ការណំ ទុក្ខសមេវាតិ ទដ្ឋព្ភំ។
យញ្ច ‘ឥទំ បន ភត្តមិស្សកមេវា’តិអាទិ ការណំ វុត្ថំ, តម្បី ‘អប្បតំ ន
បវារេតី’តិ វេចនេន ន សមេតី”តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។

“វិសុំ កត្វា ទេតីតិ ភត្តស្ស ឧបរិ បិតំ រសាធិវិសុំ គហេត្វា ទេតី”តិ តីសុបិ
គណ្ណិបទេសុ វុត្ថំ។ កេហិចិ បន “យថា ភត្តសិទ្ធិំ ន បតតិ, តថា គាឡិ ហត្ថេន
បិឡេត្វា បរិស្សវេត្វា ទេតី”តិ វុត្ថំ។ តត្ថាបិ ការណំ ន ទិស្សតិ។ យថា ហិ
ភត្តមិស្សកំ យាគុំ អាហរិក្វា “យាគុំ គណ្ណាថា”តិ វត្វា យាគុមិស្សកំ ភត្តម្បី
ទេន្តំ បដិក្ខិបតោ បវារណា ន ហោតិ, ឯវមិធាបិ ពហុឡិវរសាធិសុ ភត្តេសុ “ឡិ
គណ្ណាថា”តិអាទិនិ វត្វា ទិដ្ឋានិ ឡិវាទិនិ វា ទេតុ ឡិវាទិមិស្សកំ ភត្តំ វា, ឧភយថាបិ
បវារណាយ ន ភវិតព្ភំ, តស្មា “វិសុំ កត្វា ទេតី”តិ តេនាការេន ទេន្តំ សន្ធាយ
វុត្ថំ, ន បន ភត្តមិស្សកំ កត្វា ធីយមាទំ បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតីតិ
ទស្សនត្ថន្តិ គហេតព្ភំ។ យទិ បន ភត្តមិស្សកំ កត្វា ធីយមាទេ បវារណា
ហោតីតិ អធិប្បាយេន អដ្ឋកថាយំ “វិសុំ កត្វា ទេតី”តិ វុត្ថំ, ឯវំ សតិ
អដ្ឋកថាយេវេត្ថ បមាណន្តិ គហេតព្ភំ, ន បន ការណាន្តំ គវេសិតព្ភំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.២៣៨-២៣៩) បន “វិសុំ កត្វា ទេតីតិ ‘រសំ
គណ្ណាថា’តិអាទិនា វាចាយ វិសុំ កត្វា ទេតីតិ អត្ថោ គហេតព្ភោ, ន បន
កាយេន រសាធិវិយោដេត្វាតិ តថា អវិយោជិតេបិ បដិក្ខិបតោ បវារណាយ
អសម្ភវតោ អបវារណាបហោនកស្ស នាមេន វុត្ថត្ថា ភត្តមិស្សកយាគុំ
អាហរិក្វា ‘យាគុំ គណ្ណាថា’តិ វុត្ថជ្ជានាធិសុ វិយ, អញ្ញថា ឯត្ថ យថា បុព្វាបរំ ន
វិវុដ្ឋតិ, តថា អធិប្បាយោ គហេតព្ភោ”តិ វុត្ថំ។

នាវា វា សេតុ វាតិអាទិម្ហំ នាវាទិអភិរុហនាទិក្ខណោ កិញ្ចិ ឫត្វាបិ
អភិរុហនាទិកាតព្វត្ថេបិ គមនតប្បរតាយ ហំនំ នាម ន ហោតិ, ជនសម្មទ្កេន

បន អនោកាសាធិការេន ហ៊ុតុំ ន វដ្តតិ។ អចាលេត្វាតិ វុត្តជ្ជានតោ អញ្ញាស្មី
បីបឋ្យនេសេ វា ឧទ្ធចំ វា អបេល្លេត្វា, តស្មី ឯវ បន ហ៊ុនេ បរិវត្តេតុំ លភតិ។
តេនាហា “យេន បស្សេនា” តិអាធិ។ សចេ ឧក្កជិកំ និសិទ្ធា ចាទេ អមុញ្ញាត្វាបិ
ភូមិយំ និសីទតិ, ភិយាបថំ វិកោបេន្តោ នាម ហោតីតិ ឧក្កជិកាសនំ
អវិកោបេត្វា សុខេន និសីទតុំ “តស្ស បន ហេដ្ឋា... បេ... និសីទនកំ ធាតព្ព” ត្ថិ
វុត្តុំ។ “អាសនំ អចាលេត្វាតិ បីបេ ដុដ្ឋាកាសតោ អាសិសទមំសំ អមោចេត្វា
អនុដ្ឋហិត្វាតិ វុត្តុំ ហោតិ។ អទិន្នាធានេ វិយ ហ៊ុនាចាវនំ ន គហេតព្ព” ត្ថិ តិសុបិ
គណ្ហិបទេសុ វុត្តុំ។

១២១. អកប្បិយកតត្ថិ ឯត្ថ អកប្បិយកតស្សេវ អនតិវត្តភាវតោ
កប្បិយំ អកាវាបេត្វា តស្មី បត្តេ បក្ខិត្តំ មូលជលាទិយេវ អតិវត្តំ ន ហោតិ,
អកប្បិយភោជនំ វា កុលទូសនាធិនា ឧប្បន្នំ។ សេសំ បន បត្តបរិយាបន្នំ
អតិវត្តមេវ ហោតិ, បរិភុញ្ញតុំ វដ្តតិ, តំ បន មូលជលាទី បរិភុញ្ញតុកាមេន
តតោ នីហិត្វា កប្បិយំ កាវាបេត្វា អញ្ញាស្មី ភាជនេ បេត្វា អតិវត្តំ
កាវាបេត្វា បរិភុញ្ញតព្ពំ។

១២២. សោ បុន កាតុំ ន លភតីតិ តស្មីយេវ ភាជនេ ករិយមាណំ បឋមំ
កតេន សទ្ធិ កតំ ហោតីតិ បុន សោយេវ កាតុំ ន លភតិ, អញ្ញោលភតិ។
អញ្ញាស្មី បន ភាជនេ តេន វា អញ្ញេន វា កាតុំ វដ្តតិ។ តេនាហា “យេន អកតំ,
តេន កាតព្ពំ, យញ្ច អកតំ, តំ កាតព្ព” ត្ថិ។ តេនាបីតិ ឯត្ថ បិ-សន្តោ ន កេវលំ
អញ្ញេន វា តិ ឥមមត្តំ ធិបេតិ។ ឯវំ កតត្ថិ អញ្ញាស្មី ភាជនេ កតំ។

បេសេត្វាតិ អនុបសម្បន្នស្ស ហត្ថេ បេសេត្វា។ ឥមស្ស វិនយកម្មភាវតោ
“អនុបសម្បន្នស្ស ហត្ថេ បីតំ ន កាតព្ព” ត្ថិ វុត្តុំ។

សេចក្តី បន អាមិសសំសង្ខារីតិ ឯត្ថ សេច មុខកតេនាបិ អនតិវិត្តន
អាមិសេន សំសង្ខារីតិ ហោតិ, ចាចិត្តិយមេវាតិ វេទិតតំ, តស្មា បរិវត្តន កោដនំ
អតិវិត្តំ កាវេត្វា ភុញ្ញន្តេនបិ យថា អកតេន មិស្សំ ន ហោតិ, ឯវំ មុខញ្ច
ហត្ថញ្ច សុទ្ធិំ កត្វា ភុញ្ញតតំ។ កិញ្ចាបិ អបរិវត្តស្ស បុរេភត្តំ
យាមកាលិកាធិនិ អាហារត្ថាយ បរិភូត្តោតាបិ អនាបត្តិ, បរិវត្តស្ស បន
បរិវរណមូលកំ ទុក្ខដំ ហោតិយេវាតិ “យាមកាលិកំ...បេ... អដ្ឋោហារេ
អដ្ឋោហារេ អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ ចាឡិយំ (ចាចិ. ២៤០) វុត្តំ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

បដិក្ខេបបរិវរណាវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

ឯកវិសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

២២. បព្ពដ្ឋាវិនិច្ឆយកថា

១២៣. ឯវំ បដិក្ខេបបរិវរណាវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ បព្ពដ្ឋាវិនិច្ឆយំ
កថេត្តំ “បព្ពដ្ឋាតិ ឯត្ថ បនា” ត្យាធិមាហ។ តត្ថ បឋមំ វេទិតញ្ញាតិ បព្ពដ្ឋា,
ឧបសម្បទាតោ បឋមំ ឧបកច្ឆិតញ្ញាតិ អត្ថោ។ ប-បុព្វ វេទ គតិម្ពីតិ ធាតុ។
កុលបុត្តនិ អាចារកុលបុត្តំ សន្ធាយ វេទិតិ។ យេ បុគ្គលា បដិក្ខត្តា, តេ
វេទិតាតិ សម្ពុត្តោ។ បព្ពដ្ឋាទោសវិវហិតោតិ បព្ពដ្ឋាយ អន្តរាយ ករេហិ
បញ្ចាពាធាធិនោសេហិ វិវហិតោ។ នឧបិជ្ជប្បមាណានិ ឯត្ថ កនិជ្ជុលិនឧបិជ្ជ
អធិប្បតា។ “តញ្ចេ នឧបិជ្ជប្បមាណាម្បិ វឌ្ឍនបក្ខេ បិតំ ហោតិ, ន
បញ្ចាជេតញ្ញាតិ ឥមិណ សាមញ្ញាលក្ខណំ ទស្សិតំ, តស្មា យត្ថ កត្តបិ
សរីរវេយវេសុ នឧបិជ្ជប្បមាណំ វឌ្ឍនកបក្ខេ បិតំ ចេ, ន វេទិតតិ សិទ្ធិ។ ឯវញ្ច

សតិ នឧបិដ្ឋប្បមាណាម្បិ អវឡនកបក្ខេ បីតំ ចេ, សព្វត្ថ វដ្ឋតីតិ អាបន្នំ, តញ្ចា
ន សាមញ្ញតោ អធិប្បតន្តិ បទេសវិសេសេយេវ និយមេត្វា ទស្សន្តោ ‘សច្ច
បនា’តិអាទិមាហ។ សច្ច ហិ អវិសេសេន នឧបិដ្ឋប្បមាណំ អវឡនកបក្ខេ បីតំ
វដ្ឋេយ្យ, ‘និវាសនចារុបនេហិ បកតិបដិច្ឆន្នជ្ជានេ’តិ បទេសនិយមំ ន ករេយ្យ,
តស្មា និវាសនចារុបនេហិ បកតិបដិច្ឆន្នជ្ជានតោ អញ្ញត្ថ នឧបិដ្ឋប្បមាណំ
អវឡនកបក្ខេ បីតម្បិ ន វដ្ឋតីតិ សិទ្ធិ។ នឧបិដ្ឋប្បមាណតោ ខុទ្ទកតវំ បន
អវឡនកបក្ខេ វា វឡនកបក្ខេ វា បីតំ ហោតុ, វដ្ឋតិ នឧបិដ្ឋប្បមាណតោ
ខុទ្ទកតវស្ស វឡនកបក្ខេ អវឡនកបក្ខេ វា បីតស្ស មុខាធិសុយេវ
បដិក្ខិត្តត្តា”តិ សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៨៨) វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ៨៨-៨៩) បន “បដិច្ឆន្នជ្ជានេ
នឧបិដ្ឋប្បមាណំ អវឡនកបក្ខេ បីតំ ហោតិ, វដ្ឋតីតិ វុត្ថត្តា អប្បដិច្ឆន្នជ្ជានេ
តាទិសម្បិ ន វដ្ឋតិ, បដិច្ឆន្នជ្ជានេបិ ច វឡនកបក្ខេ បីតំ ន វដ្ឋតីតិ សិទ្ធិមេវ
ហោតិ។ ចាកជដ្ឋានេបិ បន នឧបិដ្ឋប្បមាណតោ ឧនតវំ អវឡនកំ វដ្ឋតីតិ យេ
គណ្ហោយ្យំ, តេសំ តំ គហណំ បដិសេដេតុំ ‘មុខេ បនា’តិអាទិ វុត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។
គោធា...ចេ.... ន វដ្ឋតីតិ ឥមិនា តាទិសោបិ រោគោ កុដ្ឋយេវ អន្តោគធាតិ
ទស្សេតិ។ គណ្ហោបិ ឥមិនា នយេន វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ បន មុខាធិសុ
កោលជ្ជិមត្តតោ ខុទ្ទកតរោបិ គណ្ហោ ន វដ្ឋតីតិ វិសុំ ន ទស្សិតោ។
“អប្បដិច្ឆន្នជ្ជានេ អវឡនកបក្ខេ បីតេបិ ន វដ្ឋតី”តិ ឯត្ថកមេវ ហិ តត្ថ វុត្ថំ,
តថាបិ កុដ្ឋ វុត្ថនយេន មុខាធិសុ កោលជ្ជិប្បមាណតោ ខុទ្ទកតរោបិ គណ្ហោ
ន វដ្ឋតីតិ វិញ្ញាយតិ, តស្មា អវឡនកបក្ខេ បីតេបីតិ ឯត្ថ បិ-សន្តោ
អវុត្ថសម្បិណ្ឌានតោ, តេន កោលជ្ជិមត្តតោ ខុទ្ទកតរោបិ ន វដ្ឋតីតិ អយមត្តោ
ទស្សិតោយេវាតិ អម្ពាភំ ខន្តិ។ បកតិវណ្ណាជាតេតិ រោគហោតុកស្ស
វិការវណ្ណាស្ស អភារំ សន្ធាយ វុត្ថំ។

កាលដ្ឋមត្តកោតិ ពន្យល្យមាលោ។ “សញ្ញាតនវី ការេត្វា”តិ ចាថោ,
វិជ្ជមាននវី ការេត្វាតិ អត្តោ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.៨៨-៨៩)
បន “សច្ចវី ការេត្វាតិ វិជ្ជមាននវី ការេត្វាតិ អត្តោ, សញ្ញាវិន្តិ វា ចាថោ,
សញ្ញាតនអន្តិ អត្តោ។ គណ្ណាទីសុ រូបសន្តេសុបិ តំ ឋានំវិវណ្ណម្បិ ហោតិ, តំ
វដ្តតី”តិ វុត្តំ។

បទុមបុណ្ញវិកបត្តវណ្ណន្តិ វត្ថុបទុមសេតបទុមបុប្ផទលវណ្ណំ។ កុដ្ឋ
វុត្តនយេនេវាតិ “បដិច្ចន្ទជ្ជានេ អវឌ្ឍនកំ វដ្តតិ, អញ្ញាត ន កិញ្ចំ វដ្តតី”តិ
វុត្តនយំ ទស្សេតិ។ សោសព្យាដីតិ ខយរោគោ។ យក្ខម្មាទោតិ កទាចិ អាគន្ធា
ភូមិយំ ចាតេត្វា ហត្ថមុខាទិកំ អវយរំ ភូមិយំ ឃំសនកោ យក្ខោវ រោគោ។

១២៤. មហាមត្តោតិ មហាតិយា ឥស្សរិយមត្តាយ សមន្នាគតោ។ “ន
ធានាហំ ទេវស្ស ភដោ”តិ អាបុច្ឆតីតិ វញ្ញា ឯវ ទិន្នំ ឋានន្តរំ សន្ធាយ វុត្តំ។ យោ
បន រាជកម្មិកេហិ អមច្ឆាទីហិ ឋបិតោ, អមច្ឆាទីនំ ឯវ វា ភដោ ហោតិ, តេន តំ
តំ អមច្ឆាទិម្បិ អាបុច្ឆតុំ វដ្តតីតិ។

១២៥. “ធនពន្លោ”តិ វុត្តត្តា អចាកដហោរោ បញ្ចាជេតព្ពោតិ វិញ្ញាយតិ។
តេន វក្ខតិ “យេ បន អម្ពលពុជាទិហោរកា”តិអាទិ។ ឯវំ ជានន្តិ “សីលវា
ជាតោ”តិ ជានន្តិ។

១២៦. ភិទ្ធិត្វាតិ អន្តពន្ធនំ ភិទ្ធិត្វា។ ជិទ្ធិត្វាតិ សម្ពុលិកពន្ធនំ ជិទ្ធិត្វា។
មុញ្ញាត្វាតិ រដ្ឋពន្ធនំ មុញ្ញាត្វា។ វិវិវត្វាតិ តាមពន្ធនាទីសុ តាមទ្វារាទីនិវិវត្វា។
អបស្សមាណំ វា បលាយតីតិ បុរិសគុត្តិយំ បុរិសានំ គោបកានំ
អបស្សមាណំ បលាយតិ។

១២៩. បុរិមនយេនេវាតិ “កសាហតោ កតទណ្ឌកម្មោ”តិ ឯត្ថ
វុត្តនយេនេវ។

១៣០. បលាតោបីតិ ឥណ្ឌាស្សមិកានំ អាគមនំ ញត្វា ភយេន បលាតោបិ
ឥណ្ឌាយិកោ។ គីវា ហោតិ ឥណ្ឌាយិកភារំ ញត្វា អនាទវេន ឥណ្ឌាមុត្តកេ
ភិក្ខុភាវេ បវេសិតត្តា។

ឧបឡុបឡន្តិ ថោកំ ថោកំ។ ធាតត្ថមេវាតិ ឥណ្ឌាយិកេន ធនំ សម្មជ្ជតុ វា,
មា វា, ធានេ សឧស្សហេនេវ ភវិតតំ, អញ្ញេហិ ច ភិក្ខុហិ “មា ធុរំ និក្ខិចាហិ”តិ
វត្វា សហាយកេហិ ភវិតត្ថន្តិ ធស្សេតិ។ ធុរនិក្ខេបេន ហិស្ស ភណ្ឌាក្សេន
ការេតត្ថតា សិយាតិ។

១៣១. ធាសចារិត្តំ អាហេបេត្វា កីតោតិ ឥមិធា ធាសភាវបរិមោចនត្ថាយ
កីតំ និវត្តតិ។ តាធិសោ ហិ ធនក្តីតោបិ អធាសោ ឯវ។ វជិរេតុទ្ធិជីកាយំ (វជិរ.
ជី. មហាវគ្គ ៩៧) បន “ធនេចារិត្តន្តិ សាវនបណ្ណារោបនាធិកំ តំ តំ
ធនេចារិត្ត”ន្តិ វុត្តំ។ តត្ថ តត្ថ ចារិត្តវសេនាតិ តស្មី តស្មី ជនបទេ
ធាសបណ្ណាជ្ឈាបនាធិនា អធាសករណនិយាមេន។ អភិសេកាធិសុ
សត្តពន្ធនានិ មោចាបេន្តិ, តំ សន្ធាយ “សត្តសាធារណេនា”តិ វុត្តំ។

សេច សយមេវ បណ្ណំ អាហេបេន្តិ, ន វដ្ឋតីតិ តា ភុជិស្សិតិយោ “មយម្យិ
វណ្ណាធាសិយោ ហោមា”តិ អត្តនោ វក្ខណត្ថាយ សយមេវ វាជ្ជនំ ធាសិបណ្ណោ
អត្តនោ នាមំ លិខាបេន្តិ, តាសំ បុត្តាបិ វាជធាសាវ ហោន្តិ, តស្មា តេ បញ្ចាជេតុំ
ន វដ្ឋតិ។ តេហិ អធិន្ទា ន បញ្ចាជេតញ្ចាតិ យត្តកា តេសំ សាមិនោ, តេសុ ឯកេន
អធិន្ទេបិ ន បញ្ចាជេតញ្ចា។ ភុជិស្សេ កត្វា បន បញ្ចាជេតុំ វដ្ឋតីតិ យស្ស
វិហារស្ស តេ អាវាមិកា ធិន្ទា, តស្មី វិហារេ សង្ឃំ ញាបេត្វា ជាតិកម្មេន ធនាធិ

កត្វា ភុជិស្សេ កត្វា បញ្ចាជេតុំ វុដ្ឋតិ។ វជិរពុទ្ធិជីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៩៧)
បន “នេវទាសិបុត្តេ វុដ្ឋតិ លិខិតំ។ ‘អាវាមិកេ បញ្ចាជេតុកាមោ, អញ្ញមេកំ
នត្វា បញ្ចាជេតព្ព’ន្តិ វុត្តំ។ មហាបច្ឆវវាទស្ស អយមិធ អធិប្បាយោ,
‘ភិក្ខុសង្ឃស្ស អាវាមិកេ ទេមា’តិ ទិន្នត្តា ន តេ តេសំ ទាសា, ‘អាវាមិកោ ច នេវ
ទាសោ ន ភុជិស្សេ’តិ វុត្តព្ពតោ ន ទាសោតិ លិខិតំ។ តក្កាសិញ្ចនំ
សីហឡធិបេ ចារិត្តំ, តេ ច បញ្ចាជេតព្ពា សង្ឃស្ស អាវាមិកត្តា។ និស្សមិកំ ទាសំ
អត្តនាបិ ភុជិស្សំ កាតុំ លភតិ”តិ វុត្តំ។

សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៩៧) បន “តក្កំ សីសេ
អាសិត្តកសទិសាវ ហោន្តិតិ យថា អទាសេ ករោន្តា តក្កេន សីសំ ជោវិត្វា
អទាសំ ករោន្តិ, ឯវំ អាវាមិកវចនេន ទិន្នត្តា អទាសាវ តេតិ អធិប្បាយោ។
‘តក្កាសិញ្ចនំ បន សីហឡធិបេ ចារិត្ត’ន្តិ វុត្តំ។ នេវ បញ្ចាជេតព្ពោតិ វុត្តន្តិ
កប្បិយវចនេន ទិន្នេបិ សង្ឃស្ស អាវាមិកទាសត្តា ឯវំ វុត្ត”ន្តិ វុត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយម្យិ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.៩៧) “តក្កំ សីសេ អាសិត្តកសទិសាវ
ហោន្តិតិ កេសុចិ ជនបទេសុ អទាសេ ករោន្តា តក្កំ សីសេ អាសិញ្ចន្តិ, តេន កិវ
តេ អទាសា ហោន្តិ, ឯវមិទម្យិ អាវាមិកវចនេន ទិន្នម្យីតិ អធិប្បាយោ។ តថា
ទិន្នេបិ សង្ឃស្ស អាវាមិកទាសោ ឯវាតិ ‘នេវ បញ្ចាជេតព្ពោ’តិ វុត្តំ។
‘តាវកាលិកោ នាម’តិ វុត្តត្តា កាលបរិច្ឆេទំ កត្វា វា បច្ឆាបិ
គហេតុកាមតាយ វា ទិន្នំ សត្តំ តាវកាលិកមេវាតិ គហេតព្ពំ។
និស្សមិកទាសោ នាម យស្ស សាមិកុលំ អញ្ញាតិកំ មរណោន បរិក្ខីណំ, ន
កោចិ តស្ស ឆាយាទោ, សោ បន សមាទជាតិកេហិ វា និវាសតាមវាសីហិ វា
ឥស្សរេហិ វា ភុជិស្សេ កតោវ បញ្ចាជេតព្ពោ។ នេវទាសាបិ ទាសា ឯវ។ តេ ហិ
កត្តចិ ទេសេ រាជទាសា ហោន្តិ, កត្តចិ វិហារទាសា វា, តស្មា បញ្ចាជេតុំ ន
វុដ្ឋតិ”តិ វុត្តំ។

សាវត្ថុដ៏បដិឃ្ល (សាវត្ថុ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៩៧) បទ “និស្សមិកតាសោ នាម
យស្ស សាមិកា សបុត្តនាម មតា ហោត្ថិ, ន កោចិ តស្ស បរិគ្គាហកោ, សោបិ
បញ្ចាដេតុំ ន វដ្ឋតិ, តំ បទ អត្ថនាមិ ភុជិស្សំ កាតុំ វដ្ឋតិ។ យេ វា បទ តស្មី រដ្ឋ
សាមិនោ, តេហិបិ កាវាបេតុំ វដ្ឋតិ, ‘ទេវទាសិបុត្តំ បញ្ចាដេតុំ វដ្ឋតិ’ តិ តិសុបិ
គណ្ហិបទេសុ វុត្ថំ។ ‘ទាសស្ស បព្ពជិត្វា អត្ថនោ សាមិកេ ទិស្វា បលាយន្តស្ស
អាបត្តិ នត្ថិ’ តិ វដ្ឋតិ” តិ វុត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ បទ “ទាសម្មិ បញ្ចាដេត្វា
សាមិកេ ទិស្វា បដិច្ឆាទនត្ថំ អបនេន្តោ បទវារេន អទិន្នាទានាបត្តិយា
កាវេតញ្ចោ, ទាសស្ស បទ បលាយតោ អនាបត្តិ” តិ វុត្ថំ។

១៣២. ហត្ថច្ឆិន្ទកាធិវត្ថុសុ កណ្ណាមូលេតិ សកលស្ស កណ្ណាស្ស ធនំ
សន្ធាយាហ។ កណ្ណាសក្ខលិកាយាតិ កណ្ណាច្ចឡិកាយ។ យស្ស បទ
កណ្ណាវដ្ឋតិ ហេដ្ឋា កុណ្ណាលាទិវបទនិទ្ទំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ “តញ្ជិ សង្ឃជ្ជនក្ខមំ។
អជបទកេតិ អជបទនាសិកជ្ជិកោជិយំ។ តតោ ហិ ឧទ្ទំ ន វិច្ឆិន្ទិតុំ សក្កា
ហោតិ។ សន្ធិតុន្តិ អវិរូបសណ្ណានំ សន្ធាយ វុត្ថំ, វិរូបំ បទ បរិសទ្ធសកំ
អាចាទេតិ។

ឧជ្ឈសរីរោតិ វដ្ឋសរីរោ។ ព្រហ្មនោវិយ ឧដុកំ គត្តំ សរីរំ យស្ស សោ
ព្រហ្មដុតត្ថោ, ភគវា។ អវសេសោសត្ថោតិ ឥមិនា លក្ខណោន វហិតសត្ថោ។
ឯតេន វេបេត្វា មហាបុរិសំ ចក្កវត្តិញ្ច ឥតវេ សត្ថា ឧជ្ឈបក្ខិកាតិ ទស្សេតិ។
យេភុយ្យេន ហិ សត្ថា ខន្ធ កជិយំ ជាណ្ឌាស្វតិ តិសុ ហំនេសុ នមន្តិ, តេ កជិយំ
នមន្តា បច្ឆតោ នមន្តិ, ទិសុ ហំនេសុ នមន្តា បុរតោ នមន្តិ, ទីយសរីរោ បទ ឯកេន
បស្សេន វដ្ឋា ហោត្ថិ, ឯកេ មុខំ ឧន្នាមេត្វា នក្ខត្តានិ គណយន្តាវិយ ចរន្តិ, ឯកេ
អប្បមំសលោហិតា សូលសទិសា ហោត្ថិ, ឯកេ បុរតោ បញ្ចារា ហោត្ថិ,

បវេជ្ជមានា គង្គន្តិ។ បរិវដ្តមោតិ សមន្តតោ វដ្តកាយោ។ ឯតេន ឯវរុចា ឯវ
វាមនកា ន វដ្តន្តិតិ ធន្យេតិ។

១៣៣. អដ្ឋិសិរាចម្មសិរិរោតិ អដ្ឋិសិរាចម្មមត្តសិរិរោ។ ក្នុងក្នុងសីសោតិ
អនេកេសុ ហ៊ានេសុ បិណ្ឌិតម៍សតំ ធន្យេតុំ អាមេធិតំ កតំ។ តេនាហា
“តាលជលបិណ្ឌិតិសេនា”តិ។ តាលជលានំ មញ្ញវិ បិណ្ឌិតាម។
អនុបុព្វតនុកេន សីសេនាតិ ចេតិយដូបិកាវិយ កមេន កិសេន សីសេន។
មហាវេឡុបព្វវិយ អាធិតោ បដ្ឋាយ យាវ បរិយោសានា អវិសមដូលេន
សីសេន សមន្តាគតោ នាឡិសីសោ នាម។ កប្បសីសោតិ គដមត្តកំវិយ ធ្វិជា
ភិន្នសីសោ។ “កណ្ហិកកេសោវា”តិ ឥមស្ស វិវរណំ “ចាលាកេហិ”តិអាធិ។
មក្កជស្សេវ នលាជេបិ កេសានំ ឧដ្ឋិតការំ សន្ធាយាហា
“សីសលោមេហិ”តិអាធិ។

មក្កជភមុកោតិ នលាជលោមេហិ អវិភត្តលោមភមុកោ។ អក្ខិចក្កេហិតិ
អក្ខិមណ្ឌលេហិ។ កេករោតិ តិវិយំ បស្សនកោ។ ឧទកតារកាតិ
ឡិលោកេន្តានំ ឧទកេ បដិពិម្ពិកក្ខាយា។ ឧទកេពុព្ពឡន្តិ កេចិ។ អក្ខិតារកាតិ
អភិមុខេ បិតានំ នាយា។ អក្ខិភណ្ឌាកាតិបិ វេទន្តិ។ អតិបិដ្ឋលក្ខិ មជ្ឈាវក្ខិ។
មធុបិដ្ឋលក្ខិ មធុវណ្ណបិដ្ឋលំ។ និប្បឧមក្ខិតិ ឯតុ បឧម-សន្តោ
អក្ខិទលលោមេសុ និរុឡោ, តទភាវា និប្បឧមក្ខិ។ អក្ខិចាកេនាតិ
អក្ខិទលបរិយន្តេសុ បូតិតាបជ្ជនរោគេន។

ចិបិជនាសិកោតិ អនុន្តតនាសិកោ។ បដដ្ឋមណ្ឌកោ នាម
មហាមុខមណ្ឌកោ។ ភិន្នមុខោតិ ឧបក្កមុខបរិយោសានោ, សព្វនាវិវេជមុខោ
វា។ វដ្តមុខោតិ ឯកបស្សេ អបក្កមុ បិតហេជ្ជិមហានុកដ្ឋិកោ។ ឡិដ្ឋន្តិកោតិ

ឧកោសុ ឡើងសុ យត្ថ កត្តចិ ជាតិយា វា បច្ឆា វា សត្តាទិនា អបនីតមំសេន
ឡើងន សមន្ទាគតោ។ ឯឡមុខោតិ និច្ចបគ្បវិតលាលាមុខោ។

ភិក្ខុគលោតិ អវនតគលោ។ ភិក្ខុឧរោតិ អតិនិក្ខុឧរមជ្ឈោ។ ឯវំ ភិក្ខុបិដ្ឋិតិ។
សព្ពពោតន្តិ “កច្ចគត្តោ” តិអាទិ សន្ទាយ វុត្ថំ។ ឯត្ថ ច វិនិច្ឆយោ កុដ្ឋាទីសុ វុត្តោ
ឯវាតិ អាហា “វិនិច្ឆយោ” តិអាទិ។

វាតណ្ហាកោតិ អណ្ហាកេសុ វុទ្ធិរោគេន សមន្ទាគតោ, អណ្ហាវាតរោគេន
ឧទ្ទតពីណ្ហាកោសេន សមន្ទាគតោ វា។ យស្ស និវាសនេន បដិច្ចន្ទម្បិ ឧណ្ហាតំ
បកាសតិ, សោវ ន បញ្ចាជេតញ្ចោ។ វិកដោតិ តិវយំ គមនចាទេហិ
សមន្ទាគតោ, យស្ស ចង្គមតោ ជាណុកា ពហិ និកច្ចន្តិ។ សង្ឃដោតិ គច្ចតោ
បរិវត្តនចាទេហិ សមន្ទាគតោ, យស្ស ចង្គមតោ ជាណុកា អន្តោ បរិសន្តិ។
មហាជង្គោតិ ដូលជង្គោ។ មហាចាទោតិ មហាន្តេន ចាទតលេន យុត្តោ។
ចាទវេមជ្ឈោតិ បិដ្ឋិចាទវេមជ្ឈោ។ ឯតេន អគ្គចាទោ ច បណ្ឌិ ច សទិសាវាតិ
ទស្សេតិ។

១៣៤. មជ្ឈេ សំកុដិតចាទត្តាតិ កុណ្ឌាចាទតាយ ការណំ ទស្សេតិ, អគ្គេ
សំកុដិតចាទត្តាតិ កុណ្ឌាចាទតាយ។ កុណ្ឌាចាទស្សេវ ចង្គមនិវាសនំ
“បិដ្ឋិចាទគ្គេន ចង្គមតោ” តិ។ “ចាទស្ស ពាហិវន្តេនា” តិ ច “អព្ពន្ធពន្តេនា” តិ ច
ឥទំ ចាទតលស្ស ឧកោហិ បរិយន្តេហិ ចង្គមនំ សន្ទាយ វុត្ថំ។

មម្ពនន្តិ ខលិតវចនំ, យោ ឯកមេវក្ខវំ ចតុបញ្ចក្ខត្ថំ វេទតិ, តស្សេតំ
អធិវចនំ, ហេនករណាវិសុទ្ធិយា អភាវេន អដុដ្ឋក្ខវវចនំ។ វេទនានុករណេន ហិ
សោ “មម្ពនោ” តិ វុត្តោ។ យោ ច ករណាសម្បន្នោបិ ឯកមេវក្ខវំ
ហិក្ការពហុសោ វេទតិ, សោបិ ឥធរេវ សង្កយ្ហតិ។ យោ វា បន តំ និគ្គហេត្វាបិ

អនាមេធិតក្ខរមេវ សិបិលំ សិលិជ្ឈវចនំ វុត្ថំ សមត្ថោ, សោ បញ្ចាដេតញ្ចោ។
អាបត្តិតោ ន មុច្ចន្តិតិ ញាតា ករោត្តារំ ន មុច្ចន្តិ។ ជីវិតន្តរាយាទិអាបទាសុ
អរុចិយា កាយសាមគ្គី ទេន្តស្ស អនាបត្តិ។

១៣៥. អភព្ភបុគ្គលកថាសុ “យោ កាឡបក្ខេ ឥតី ហោតិ, ដុល្លាបក្ខេ
បុរិសោ, អយំ បក្ខបណ្ណាកោ”តិ កេចិ វទន្តិ។ អដ្ឋកថាយំ បន “កាឡបក្ខេ
បណ្ណាកោ ហោតិ, ដុល្លាបក្ខេ បនស្ស បរិឡាហោ វ្របសម្មតី”តិ
អបណ្ណាកបក្ខេ បរិឡាហវ្របសមស្សេវ វុត្ថត្ថា បណ្ណាកបក្ខេ
ឧស្សន្នបរិឡាហតា បណ្ណាកភាវាបត្តិតិ វិញ្ញាយតីតិ វិមំសិត្វា យុត្តតរំ
គហោតត្ថំ។ ឥត្ថិភាវោ បុម្ភាវោ វា នត្ថិ ឯតស្សាតិ អភាវកោ។ “តស្មីយេវស្ស
បក្ខេ បព្ពដ្ឋា វារិតាតិ ឯត្ថ អបណ្ណាកបក្ខេ បញ្ចាដេត្វា បណ្ណាកបក្ខេ
នាសេតញ្ចោ”តិ តីសុបិ គណ្ហិបទេសុ វុត្ថំ។ កេចិ បន “អបណ្ណាកបក្ខេ
បព្ពដិតោ សចេ កិលេសក្ខយំ ចាបុណាតិ, ន នាសេតញ្ចោ”តិ វទន្តិ, តំ តេសំ
មតិមត្តំ។ បណ្ណាកស្ស ហិ កិលេសក្ខយាសម្ភវតោ, ខីណកិលេសស្ស ច
បណ្ណាកភាវាធាបអអាតោ។ អហោតុកបដិសន្ធិកថាយញ្ចិ អវិសេសេន
បណ្ណាកស្ស អហោតុកបដិសន្ធិតា វុត្ថា, អាសិត្តឧស្សយបក្ខបណ្ណាកានញ្ច
បដិសន្ធិតោ បដ្ឋាយេវ បណ្ណាកភាវោ, ន បវត្តិយំយេវាតិ វទន្តិ។ តេនេវ
អហោតុកបដិសន្ធិនិទ្ទេសេ ជច្ចន្តពាទិរាទយោវិយ បណ្ណាកោ ជាតិសទ្ទេន
វិសេសេត្វា ន និទ្ទិដ្ឋោ។ ចតុត្ថចារាជិកសំវណ្ណនាយញ្ច (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៣៣)
អភព្ភបុគ្គលេ ទស្សន្តេន បណ្ណាកតិវច្ឆានគតឧកតោព្យញ្ញនកា តយោ
វុត្ថវិបជ្ជា អហោតុកបដិសន្ធិកា, តេសំ សក្កោ អវារិតោ, មក្កោ បន វារិតាតិ
អវិសេសតោ វុត្ថន្តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១០៩) អាគតំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១០៩) បន បណ្ឌាកវត្ថុស្មី
អាសិត្តឧស្សយបក្ខបណ្ឌាកា តយោបិ បុរិសភាវលីដ្ឋាធិយុត្តា
អហេតុកបដិសន្ធិកា, តេ ច កិលេសបរិយុដ្ឋានស្ស ពលវតាយ
នបុំសកបណ្ឌាកសធិសត្តា “បណ្ឌាកា” តិ វុត្តា, តេសុ
អាសិត្តឧស្សយបណ្ឌាកានំ ទិដ្ឋំ កិលេសបរិយុដ្ឋានំ យោនិសោមនសិការាធិហិ
វីតិក្កមតោ និវាវេតុម្បិ សក្កា, តេន តេ បញ្ញាជេតព្ពាតិ វុត្តា។ បក្ខបណ្ឌាកស្ស
បន កាឡបក្ខេ ឧម្មាទោវិយ កិលេសបរិឡាហោ អវត្តរន្តោ អាគច្ឆតិ, វីតិក្កម
បត្វា ឯវ ច និវត្តតិ, តស្មា តស្មី បក្ខេ សោ ន បញ្ញាជេតព្ពាតិ វុត្តា, តទេតំ
វិភាគំ ទស្សេតុំ “យស្ស បរេស” តិ វុត្តំ។ តត្ថ អាសិត្តស្សាតិ មុខ អាសិត្តស្ស
អត្តនោបិ អសុចិមុច្ឆនេន បរិឡាហោ វ្យបសម្មតិ។ ឧស្សយាយ ឧប្បន្នាយាតិ
ឧស្សយាយ វសេន អត្តនោ សេវេតុកាមតារាគេ ឧប្បន្នេ អសុចិមុត្តិយា
បរិឡាហោ វ្យបសម្មតិ។

“ពិជានិ អបនិតានិ” តិ វុត្តត្ថា ពិជេសុ បិ តេសុ និមិត្តមត្តេ អបនិតេ
បណ្ឌាកោ ន ហោតិ។ ភិក្ខុនោបិ អនាពាធបច្ចយា តទបនយនេ ឥល្លច្ចយមេវ,
ន បណ្ឌាកត្ថំ។ ពិជេសុ បន អបនិតេសុ អដ្ឋជាតម្បិ រាគេន កម្មនិយំ ន ហោតិ,
បុមភាវេវិគច្ឆតិ, មស្សអាធិបុរិសលីដ្ឋម្បិ ឧបសម្បទាបិ វិគច្ឆតិ,
កិលេសបរិឡាហោបិ ទុដ្ឋិវាវីតិក្កមោ ហោតិ នបុំសកបណ្ឌាកស្ស វិយ, តស្មា
ព្យាធិសោ ឧបសម្បន្នោបិ នាសេតព្ពាតិ វទន្តិ។ យទិ ឯវំ កស្មា ពិជុទ្ធរណោ
ចារាជិកំ ន បញ្ញត្តន្តិ? ឯត្ថ តាវ កេចិ វទន្តិ “បញ្ញត្តមេវេតំ ភគវតា ‘បណ្ឌាកោ
ភិក្ខុវេ’ អនុបសម្បន្នោ ន ឧបសម្បទេតព្ពោ, ឧបសម្បន្នោ នាសេតព្ពោ” តិ
វុត្តត្ថា” តិ។ កេចិ បន “យស្មា ពិជុទ្ធរណាក្ខណោ បណ្ឌាកោ ន ហោតិ, តស្មា
តស្មី ខណោ ចារាជិកំ ន បញ្ញត្តំ។ យស្មា បន សោ ឧទ្ធជពិជោ ភិក្ខុ អបរេន
សមយេន វុត្តនយេន បណ្ឌាកត្ថំ អាបជ្ជតិ, អភាវកោ ហោតិ, ឧបសម្បទាយ

អវត្ត, តតោ ឯវ ចស្ស ឧបសម្មទាវិគច្ឆតិ, តស្មា ឯស
បណ្ណាកត្តបគមនកាលតោ បដ្ឋាយ ជាតិយា នប្បុសកបណ្ណាកេន សន្តិ
យោដេត្វា ‘ឧបសម្មន្នោ នាសេតញ្ចោ’តិ អភញ្ចោតិ វុត្តោ, ន តតោ បុព្វេ។
អយញ្ច កិញ្ចាបិ សហេតុកោ, ភាវក្ខយេន បនស្ស អហេតុកសទិសតាយ
មគ្គោបិ ន ឧប្បជ្ជតី”តិ វេទន្តិ។ អបរេ បន “បព្ពដ្ឋតោ បុព្វេ ឧបក្កមេន
បណ្ណាកភាវមាបន្នំសន្ធាយ ‘ឧបសម្មន្នោ នាសេតញ្ចោ’តិ វុត្តំ, ឧបសម្មន្នស្ស
បន បច្ឆា ឧបក្កមេន ឧបសម្មទាបិ នវិគច្ឆតី”តិ, តំ ន យុត្តំ។ យទគ្គេន ហិ
បព្ពដ្ឋតោ បុព្វេ ឧបក្កមេន អភញ្ចោ ហោតិ, តទគ្គេន បច្ឆាបិ ហោតីតិ វិមំសិត្វា
គហេតព្ពំ។

ឥត្តត្ថាទិ ភាវោ នត្ថិ ឯតស្សាតិ អភាវកោ។ បព្ពដ្ឋា ន វារិតាតិ ឯត្ថ
បព្ពដ្ឋាគ្គហណោនេវ ឧបសម្មទាបិ គហិតា។ តេនាហ “យស្ស ចេត្ថ បព្ពដ្ឋា
វារិតា”តិ អាទិ។ តស្មី យេវស្ស បក្ខេ បព្ពដ្ឋា វារិតាតិ ឯត្ថ បន អបណ្ណាកបក្ខេបិ
បព្ពដ្ឋាមត្តមេវ លភតិ, ឧបសម្មទា បន តទាបិ ន វដ្ឋតិ, បណ្ណាកបក្ខេ បន
អាគតោ លីដ្ឋនាសនាយ នាសេតញ្ចោតិ វេទិតព្ពន្ធិ វុត្តំ។

១៣៦. ឧកតោព្យញ្ញនមស្ស អត្ថីតិ ឧកតោព្យញ្ញនកោតិ ឥមិនា
អសមាធាធិករណវិសយោ ពាហិវត្ថសមាសោយំ, បុរិមបទេ ច
វិភត្តិអលោចោតិ ទស្សេតិ។ ព្យញ្ញនន្តិ ចេត្ថ បុរិសនិមិត្តំ ឥត្ថិនិមិត្តញ្ច
អធិប្បេតំ។ អថ ឧកតោព្យញ្ញនកស្ស ឯកមេវ ឥន្ទ្រិយំ ហោតិ, ឧទាហុ ទ្វេតិ?
ឯកមេវ ហោតិ, ន ទ្វេ។ កថំវិញ្ញាយតីតិ ចេ? “យស្ស ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ជតិ, តស្ស
បុរិសិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ជតីតិ, នោ។ យស្ស វា បន បុរិសិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ជតិ, តស្ស
ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ជតីតិ, នោ”តិ (យម. ៣. ឥន្ទ្រិយយមក. ១៨៨) ឯកស្មី សន្តានេ
ឥន្ទ្រិយភូតភាវទ្វយស្ស ឧប្បត្តិយា អភិធម្មេ បដិសេធិតត្តា, តព្វា ខោ

ឥតឱកាសតាមព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ឥតស្រែចម្ការ, បុរិសឱកាសតាមព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ បុរិសស្រែចម្ការ។
យើង ឯង ទុក្ខវេទនាព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ អាការៈ អាបន្តនៃ ឥតស្រែចម្ការ ព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ការណ៍
រ៉ាំរ៉ៃ, តាម តាម ឥតឱកាស? រ៉ាំរ៉ៃ - ន តាម ឥតស្រែចម្ការ ទុក្ខវេទនាការណ៍។
កសិករ? សន្តិភាពអាការៈតាមព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ហើយ យើង ឥតស្រែចម្ការ រាជធានី
ឧប្បជ្ឈតិ, តាម បុរិសព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ចាកដំហែង, ឥតស្រែចម្ការ បដិច្ចនៃ គុណ្យ ហែង,
តាម ឥតស្រែចម្ការ ឥតរំ។ យើង ច តាម ឥតស្រែចម្ការ ទុក្ខវេទនាការណ៍ ភរិយ្យ,
សន្តិភាព ព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ឥតស្រែចម្ការ, ន បដិច្ចនៃ ឥតស្រែចម្ការ, តាម វេទិតព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ “ន តាម ឥត
ព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ, កម្មសហគមន៍ បដិច្ច រាជធានីមេរៀន ការណ៍”នៃ យើង ចស្រែចម្ការ
ឯកមេរៀន ឥតស្រែចម្ការ, តាម ឥតឱកាសតាមព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ សយម្បិ គតិ គណ្ឌាតិ,
បរម្បិ គណ្ឌាតិ។ បុរិសឱកាសតាមព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ បរិ គណ្ឌាតិ, សយម្បិ បដិច្ច
គណ្ឌាតិ សាវត្ថុបដិច្ច (សាវត្ថុ. ជី. មហាវគ្គ ៣.០០៦) អាគត។

វិមតិវិនោទនិយម (វិ.វិ. ជី. មហាវគ្គ ២.០០៦) បដិច្ច - ឥតឱកាសតាមព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ
ឥតស្រែចម្ការ, ឥតរា បដិច្ច បុរិសស្រែចម្ការ។ ឯកស្រែចម្ការ ហើយ ការណ៍ សហ ន
ឧប្បជ្ឈតិ យមកេ (យម. ៣.ឥតស្រែចម្ការ.០៨៨) បដិច្ចនៃ ទុក្ខវេទនា
បដិច្ច កម្មសហគមន៍ អកុសលចិត្តនៃ ការណ៍ ឧប្បជ្ឈតិ។
បដិច្ចនៃ បុរិសស្រែចម្ការ កម្មមេរៀន ព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ការណ៍, ន ការណ៍ តាម កេនិ
បដិច្ចនៃ បដិច្ចនៃ បដិច្ចនៃ អរុត្តនៃ កេរ្តិ៍ ការណ៍ សហគមន៍
ព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ បរិច្ចនៃ អរុត្តនៃ អរុត្តនៃ (ធម្ម. ស. អរុត្ត. ៦៣២-៦៣៣)
“ឥតស្រែចម្ការ បដិច្ច ឥតស្រែចម្ការ” តាម ឥតស្រែចម្ការ ព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ តាម រ៉ាំរ៉ៃ។
ឥត បដិច្ច អកុសលពលនៃ ឥតស្រែចម្ការ វិមតិ ព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ឧប្បជ្ឈតិ វេទិតព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ
ច តាម ឥតស្រែចម្ការ ការណ៍។ យើង ឥតស្រែចម្ការ រាជធានី ឧប្បជ្ឈតិ, តាម
បុរិសព្រំព័ទ្ធនៃកសិករ ចាកដំហែង, ឥត បដិច្ចនៃ យើង បុរិស រាជធានី ឧប្បជ្ឈតិ, តាម
ឥតស្រែចម្ការ ចាកដំហែង, ឥត បដិច្ចនៃ អាគត។

១៣៧. ថេយ្យាយ សំវាសោ ឯតស្សតិ ថេយ្យសំវាសកោ។ សោ ច ន
សំវាសមត្តស្សេវ ថេនកោ ឥធាធិប្បតោ, អថ ខោ លិដ្ឋស្ស តទុកយស្ស ច
ថេនកោបីតិ អាហា “តយោ ថេយ្យសំវាសកា” តិអាទិ។ ន យថាវុឡំ វន្តនំ
សាទិយតីតិ យថាវុឡំ ភិក្ខុនំ វា សាមណោរាជំ វា វន្តនំ ន សាទិយតិ។ យថាវុឡំ
វន្តនំ សាទិយតីតិ អត្តនា មុសាវាទំ កត្វា ទស្សិតវស្សានុរូបំ យថាវុឡំ វន្តនំ
សាទិយតិ។ ភិក្ខុវស្សកណាធាទិកោតិ ឥមិនា ន ឯកកម្មាទិកោវ ឥធសំវាសោ
នាមាតិ ទស្សតិ។

១៣៨. រាជ... បេ... ភយេនាតិ ឯត្ត ភយ-សន្ទោ បច្ឆេកំ យោជេតព្ពោ
“រាជភយេន ទុត្តិក្ខភយេនា” តិអាទិនា។ សំវាសំ នាធិវាសេតិ, យាវ សោ
សុទ្ធមានសោតិ រាជភយាទីហិ គហិតលិដ្ឋតាយ សោ សុទ្ធមានសោ យាវ
សំវាសំ នាធិវាសេតីតិ អត្តោ។ យោ ហិ រាជភយាទីវិនា កេវលំ ភិក្ខុ វព្ពោត្វា
តេហិ សទ្ធិ សំវសិតុកាមតាយ លិដ្ឋំ គណ្ហាតិ, សោ អសុទ្ធិចិត្តតាយ
លិដ្ឋគ្គហណោនេវ ថេយ្យសំវាសកោ នាម ហោតិ។ អយំ បន តាទិសេន
អសុទ្ធិចិត្តន ភិក្ខុ វព្ពោតុកាមតាយ អភាវតោ យាវ សំវាសំ នាធិវាសេតិ,
តាវ ថេយ្យសំវាសកោ នាម ន ហោតិ។ តេនេវ “រាជភយាទីហិ គហិតលិដ្ឋានំ
‘គិហិ មំ សមណោតិ ជានន្ទ’ តិ វព្ពានចិត្តេ សតិបិ ភិក្ខុនំ វព្ពោតុកាមតាយ
អភាវា ទោសោ ន ជាតោ” តិ តីសុបិ គណ្ហិបទេសុ វុត្ថំ។ កេចិ បន
“វូបសន្តកយតា ឥធសុទ្ធិចិត្តតា” តិ វន្តនិ, ឯវព្ពោ សតិ សោ វូបសន្តកយោ យាវ
សំវាសំ នាធិវាសេតិ, តាវ ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតីតិ អយមត្តោ វិញ្ញាយតិ។
ឥមស្មិញ្ចា អត្ត វិញ្ញាយមាទេ អវូបសន្តកយស្ស សំវាសសាទិយនេបិ
ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតីតិ អាបន្នេយ្យ, ន ច អដ្ឋកថាយំ អវូបសន្តកយស្ស
សំវាសសាទិយនេបិ អថេយ្យសំវាសកតា ទស្សិតា។ សព្ពចាសណ្ហិយកត្តានិ
កុញ្ញន្តោតិ ច ឥមិនា អវូបសន្តកយេនបិ សំវាសំ អសាទិយន្តេនេវ ភវិតព្ពន្ធ

ដីបេតិ។ តេជេវ តីសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ “យស្មាវិហារំ អាគន្ធា សង្ឃិកំ
គណ្ឌាន្តស្ស សំវាសំ បរិហារិតុំ ទុក្ករំ, តស្មា ‘សត្តចាសណ្ឌិយភត្តានិ ភុញ្ញន្តោ’ តិ
ឥទំ វុត្ត” ត្ថិ។ តស្មា រាជកយាធិហិ គហិតលិដ្ឋតាយេវេត្ថ សុទ្ធិចិត្តតាតិ
គហេតព្ភំ។

សត្តចាសណ្ឌិយភត្តានិ តិ សត្តសាមយិកានំ សាធារណំ កត្វា
វីដិចតុក្កាធិសុ ឋបេត្វា ធាតព្ភភត្តានិ។ កាយបរិហារិយានិ តិ កាយេន
បរិហារិតព្ភានិ។ អព្ភុត្តច្ឆន្តិ តិ អភិមុខំ គច្ឆន្តិ។ កម្មត្តានុដ្ឋានេនាតិ
កសិកោរក្ខាទិកម្មាករណេន។ តេជេវ បត្តចីវរំ អាធាយ វិហារំ គច្ឆតិ តិ
ចីវរានិ និវាសនចារុបនវសេន អាធាយ, បត្តព្ភា អំសក្ខុដេលគ្គេត្វាវិហារំ
គច្ឆតិ។

នាបិ សយំ ជាតាតិ តិ “យោ ឯវំ បព្ពជតិ, សោ ដេយ្យសំវាសកោ នាម
ហោតិ” តិ វា “ឯវំ កាតុំ នលភតិ” តិ វា “ឯវំ បព្ពជិតោ សមណោ នាម ន
ហោតិ” តិ វា ន ជាតាតិ។ យោ ឯវំ បព្ពជតិ, សោ ដេយ្យសំវាសកោ នាម
ហោតិ តិ ឥទំ បន និទស្សនមត្តំ។ អនុបសម្បន្នកាលេយេវាតិ ឥមិនា
ឧបសម្បន្នកាលេ សុត្វា សចេបិ នាវោចេតិ, ដេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ តិ
ដីបេតិ។

សិក្ខុំ អប្បច្ចក្ខាយ... បេ... ដេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ តិ ឥទំ ភិក្ខុហិ
ទិន្នលិដ្ឋស្ស អបរិច្ឆត្តត្វា ន លិដ្ឋតេនកោ ហោតិ, លិដ្ឋានុបស្ស សំវាសស្ស
សាទិតត្វា នាបិ សំវាសតេនកោ ហោតិ តិ វុត្តំ។ ឯកោ ភិក្ខុ កាសាយេ
សឧស្សាហោវ ឱទាតំ និវាសេត្វាតិ ឯត្ថាបិ ឥទេមេវ ការណំ ទដ្ឋព្ភំ។ បរតោ
“សាមណោវោ សលិដ្ឋេ បិតោ” តិ អាទិនា សាមណោវស្ស វុត្តវិជានេសុបិ

អយេយ្យសំវាសបក្ខេ អយមេវ នយោ។ “ភិក្ខុនិយាមិ ឯសេវ នយោ” តិ វុត្តមេវត្ថំ
“សាមិ ភិហិការំ បត្តយមាធា” តិ អាទិនាវិការេ តិ។

សចេ កោចិ វុឡ្ហបព្ពជិតោ តិ សាមណោ សន្ទាយ វុត្ថំ។ មហាបេឡាទីសូ តិ
ឯតេន ភិហិសន្តកំ ទស្សិតំ។ សាមណោ បដិចាជិយា... បេ... យេយ្យសំវាសកោ
ន ហោតិ តិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ យេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ, ចារាជិកំ បន
អាបជ្ជតិ យេវ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវា តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ជី. មហាវគ្គ
៣.១១០) វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ជី. មហាវគ្គ ២.១១០) បន - យេយ្យាយ
លិដ្ឋគ្គហណាមត្ថម្បិ ឥធសំវាសោ ឯវា តិ អាហា “តយោ យេយ្យសំវាសកា” តិ។ ន
យថាវុឡ្ហំ វន្ទនន្តិ ភិក្ខុនំ សាមណោ រាជំ វា វន្ទនំ ន សាទិយតិ។ យថាវុឡ្ហំ វន្ទនន្តិ
អត្តនា មុសាវាទេន ទស្សិតវស្សក្កមេន ភិក្ខុនំ វន្ទនំ សាទិយតិ។
ទហាវសាមណោ បន វុឡ្ហសាមណោ រាជំ, ទហាវភិក្ខុ ច វុឡ្ហរាជំ វន្ទនំ
សាទិយន្តោបិ យេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ។ ឥមស្មី អត្ថេ តិ សំវាសត្ថេន កត្ថេ។
ភិក្ខុវស្សនី តិ ឥទំ សំវាសត្ថេន កេ វុត្តចាបវសេន វុត្ថំ, សយមេវ បន បព្ពជិត្វា
សាមណោ វស្សនិ គណេន ឡោបិ ឧភយត្ថេន កោ ឯវ។ ន កេវលញ្ចា បុរិសោវ,
ឥត្ថិបិ ភិក្ខុនិសុ ឯវំ បដិបជ្ជតិ, យេយ្យសំវាសិការ។ អាទិកម្មិកាបិ ចេត្ថ ន
មុច្ឆន្តិ។ ឧបសម្បន្នេសុ ឯវ បញ្ញត្តាបត្តិ បដិច្ច អាទិកម្មិកា វុត្តា, តេនេវេត្ថ
អាទិកម្មិកាបិ ន មុត្តោ។

រាជ... បេ... ភយេនា តិ ឯត្ថ ភយ-សន្ទោ បច្ចេកំ យោជេតញ្ចោ។ យាវ សោ
សុទ្ធមានសោ តិ “ឥមីនា លិដ្ឋេន ភិក្ខុ វញ្ញត្វា តេហិ សំវសិស្សមី” តិ
អសុទ្ធិចិត្តាការេន សុទ្ធិចិត្តោ។ តេន ហិ អសុទ្ធិចិត្តេន លិដ្ឋេ គហិតមត្តេ បច្ឆា
ភិក្ខុហិ សហា សំវសតុ វា មា វា, លិដ្ឋត្ថេន កោ ហោតិ។ បច្ឆា សំវសន្តោបិ

អភព្វោ ហុត្វា សំវសតិ, តស្មា ឧភយត្ថេនកោចិ លិង្គត្ថេនកេ ឯវ បរិសតីតិ
វេទិតតំ។ យោ បន រាជាទិកយេន សុទ្ធិចិត្តោវ លិង្គំ គហេត្វាវិចរេន្តោ បច្ឆា
“ភិក្ខុវស្សនិ គណេត្វា ជីវស្សមី”តិ អសុទ្ធិចិត្តំ ឧប្បាទេតិ, សោ
ចិត្តប្បាទមត្តេន ថេយ្យសំវសកោ ន ហោតិ សុទ្ធិចិត្តេន គហិតលិង្គត្វា។ សចេ
បន សោ ភិក្ខុនំ សន្តិកំ គន្ធា សាមណោវស្សគណនាទី ករោតិ, តទា
សំវសត្ថេនកោ, ឧភយត្ថេនកោ វា ហោតីតិ ទដ្ឋតំ។ យំ បន បរតោ “សហ
ធុរិកេត្វេន អយម្បិ ថេយ្យសំវសកោវា”តិ វុត្ថំ, តំ ភិក្ខុហិ សង្កម្ម
សំវសាធិវាសនវសេន ធុរិកេត្វេន សន្ធាយ វុត្ថំ។ តេន វុត្ថំ “សំវសំ នាធិវាសេតិ,
យាវា”តិ, តស្ស តាវ ថេយ្យសំវសកោ នាម ន វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធា ទដ្ឋព្វោ។ ឯត្ថ ច
ចោរាទិកយំ វិនាចិ កិឡាធិប្បាយេន លិង្គំ គហេត្វា ភិក្ខុនម្បិ សន្តិកេ
បព្ពជិតាលយំ ទស្សេត្វា វន្តនាទី អសាទិយេន្តោចិ “សោភតិ នុ ខោ មេ
បព្ពជិតលិង្គ”តិ អាទិនា សុទ្ធិចិត្តេន គណ្ណេន្តោចិ ថេយ្យសំវសកោ ន ហោតីតិ
ទដ្ឋតំ។

សព្វថាសណ្ឌាយភត្តានិ តិ សព្វសាមយិកានំ សាធារណំ កត្វា បញ្ញត្តានិ
ភត្តានិ។ ឥទេវា ភិក្ខុនព្វោវ និយមិតភត្តគ្គហណេ សំវសោចិ សម្ពវេយ្យាតិ
សព្វសាធារណភត្តំ វុត្ថំ។ សំវសំ បន អសាទិយេត្វា អភិក្ខុកវិហារាទិសុ
វិហារភត្តានិ តិ ភុញ្ញេន្តោចិ ថេយ្យសំវសកោ ន ហោតិ ឯវ។ កម្មន្តានុដ្ឋានេនាតិ
កសិអាទិកម្មាករណេន។ បត្តចីវរំ អាទាយាតិ ភិក្ខុលិង្គវសេន សរីរេន
ធារេត្វា។

យោ ឯវ បព្ពជិតិ, សោ ថេយ្យសំវសកោ នាម ហោតីតិ ឥទំ និទស្សនមត្តំ។
“ថេយ្យសំវសកោ”តិ បន នាមំ អជានេន្តោចិ “ឯវំ កាតុំ ន វុច្ចតី”តិ វា
“ករោន្តោ សមណោ នាម ន ហោតី”តិ វា “យទិ អាហេចេស្សមិ, ធម្មយិស្សន្តិ

ម"ន្ត្រី វា "យេន កេនចិ បព្ពដ្ឋា មេ ន រុហតី" តិ ជាតាតិ, យេយ្យសំវាសកោ
ហោតិ។ យោ បន បឋមំ "បព្ពដ្ឋា ឯវំ មេ គហិតា" តិ សញ្ញា កេវលំ អន្តរា
អត្ថនោ សេតវត្ថុនិវាសនាទិវិប្បការំ បកាសេតុំ លង្គនោ ន កថេតិ, សោ
យេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ។ អនុបសម្បជ្ជកាលេយេវាតិ ឯត្ថ អវធារណេន
ឧបសម្បជ្ជកាលេ យេយ្យសំវាសកលក្ខណំ ញាត្វា វញ្ញនាយបិ នារោចេតិ,
យេយ្យសំវាសកោ ន ហោតីតិ ទីបេតិ។ សោ ហិ សុទ្ធិចិត្តេន គហិតលិដ្ឋត្តា
លិដ្ឋត្តេនកោ ន ហោតិ, លទ្ធិបសម្បជ្ជត្តា តទនុគុណាស្សេវ សំវាសស្ស
សាទិតត្តា សំវាសត្ថេនកោបិ ន ហោតិ។ អនុបសម្បជ្ជោ បន លិដ្ឋត្ថេនកោ
ហោតិ, សំវាសារហស្ស លិដ្ឋស្ស គហិតត្តា សំវាសសាទិយនមត្ថេន
សំវាសត្ថេនកោ ហោតិ។

សលិដ្ឋេ វិភោតិ សលិដ្ឋកាវេ វិភោ។ យេយ្យសំវាសកោ ន ហោតីតិ
ភិក្ខុហិ ទិន្នលិដ្ឋស្ស អបរិច្ឆត្តត្តា លិដ្ឋត្ថេនកោ ន ហោតិ។ ភិក្ខុបដិញ្ញាយ
អបរិច្ឆត្តត្តា សំវាសត្ថេនកោ ន ហោតិ។ យំ បន មាតិកាជ្ជកថាយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ.
បឋមចារាជិកវណ្ណនា) "លិដ្ឋានុបស្ស សំវាសស្ស សាទិតត្តា នាបិ
សំវាសត្ថេនកោ" តិ ការណំ វុត្ថំ, តម្បី ឥទមេវ ការណំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ឥតថា
សាមណេស្សបិ ភិក្ខុវស្សគណនាទីសុ លិដ្ឋានុបសំវាសោ ឯវ សាទិតេតាតិ
សំវាសត្ថេនកតា ន សិយា ភិក្ខុហិ ទិន្នលិដ្ឋស្ស ឧភិទ្ទម្បី សាធារណត្តា។ យថា
ចេត្ត ភិក្ខុ, ឯវ សាមណេរោបិ ចារាជិកំ សមាបន្នោ សាមណេរបដិញ្ញាយ
អបរិច្ឆត្តត្តា សំវាសត្ថេនកោ ន ហោតីតិ វេទិតញោ។ សោភតីតិ សម្បជ្ជិត្វាតិ
កាសាវធារណេ ធុរំ និក្ខិបិត្វា គិហិការំ សម្បជ្ជិត្វា។

សេចក្តីកោតខ្ពស់បំផុតនៃតាតិ សាមណេរំ សន្ទាយ វុត្តំ។ មហាបេណ្ឌជីសូតិ វិលីវាទិមយេសុ យរទ្វារេសុ បបិតេសុ ភត្តភាជនវិសេសេសុ។ ឯតេនវិហារេ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ វស្សកណ្តាធិនំ អករណំ ធស្សេតិ វុត្តំ។

១៣៩. តិត្ថិយបក្កន្តកកថាយំ តេសំ លិង្គេ អាទិន្នមត្តេ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតីតិ “តិត្ថិយោ ភវិស្សមី”តិ គតស្ស លិង្គគ្គហណេនេវ តេសំ លទ្ធិបិ គហិតាយេវ ហោតីតិ កត្វា វុត្តំ។ កេនចិ បន “តេសំ លិង្គេ អាទិន្នមត្តេ លទ្ធិយា គហិតាយបិ អគ្គហិតាយបិ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតី”តិ វុត្តំ, តំ ន គហេតព្ពំ។ ន ហិ “តិត្ថិយោ ភវិស្សមី”តិ គតស្ស លិង្គសម្បជ្ជិច្ឆនតោ អញ្ចំ លទ្ធិគ្គហណំ នាម អត្ថិ។ លិង្គសម្បជ្ជិច្ឆនេនេវ ហិ សោ គហិតលទ្ធិកោ ហោតិ។ តេនេវ “វីមសនត្ថំ កុសបិរាជិនី...បេ... យាវ ន សម្បជ្ជិតិ, តាវ តំ លទ្ធិ វត្តតិ, សម្បជ្ជិតមត្តេ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតី”តិ វុត្តំ។ នគ្គោវ អាជីវកានំ ឧបស្សយំ គច្ឆតិ, បទវារេ បទវារេ ទុក្ខជន្នំ “អាជីវកោ ភវិស្ស”ន្តិ អសុទ្ធិចិត្តេន គមនបច្ចយា ទុក្ខជំ វុត្តំ។ នគ្គេន ហុត្វា គមនបច្ចយាបិ បទវារេ ទុក្ខជា ន មុច្ឆតិយេវាតិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១១០) វុត្តំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១១០) បន -
តិត្ថិយបក្កន្តកាទិកកថាសុ តេសំ លិង្គេ អាទិន្នមត្តេ វីមសាទិអធិប្បាយំ វិនា “តិត្ថិយោ ភវិស្សមី”តិ សន្និដ្ឋានវសេន លិង្គេ កាយេន ធារិតមត្តេ។
សយមេវាតិ តិត្ថិយានំ សន្និកំ អគន្ធា សយមេវ សង្ឃារាមេបិ កុសបិរាជិនី និវាសេតិ។ អាជីវកោ ភវិស្សន្តិ...បេ... គច្ឆតីតិ អាជីវកានំ សន្និកេ តេសំ បព្ពជនវិធិនា “អាជីវកោ ភវិស្សមី”តិ គច្ឆតិ។ តស្ស ហិ តិត្ថិយការ្យបគមនំ បតិ សន្និដ្ឋានេវិជ្ជមានេបិ “គន្ធា ភវិស្សមី”តិ បរិកប្បិតត្តា បទវារេ ទុក្ខជមេវ វុត្តំ។ ទុក្ខជន្នំ ចាឡិយា អវុត្តេបិ មេថុនាទិសុ

វុត្តបុព្វបយោគទុក្ខជាតុលោមតោ វុត្តំ។ ឯតេន ច សន្និដ្ឋានវសេន លិដ្ឋេ
សម្មជិដ្ឋិតេ ចារាជិកំ, តតោ បុរិមបយោគេ ដុល្លច្ចយញ្ច វុត្តត្ថមេវ។
ដុល្លច្ចយក្ខណោ និវុត្តន្តោបិ អាបត្តិ ទេសាបេត្វា មុច្ចតិ ឯវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ យថា
ចេត្ត, ឯវំ សង្ឃកេទេបិ លោហិតុប្បាទេបិ ភិក្ខុនំ បុព្វបយោគាទីសុ
ទុក្ខជដុល្លច្ចយចារាជិកាហិ មុច្ចនសីមា ច វេទិតញ្ច។ សាសនវិវុទ្ធតាយេត្ត
អាទិកម្មកានម្បិ អនាបត្តិ ន វុត្តា។ បព្ពដ្ឋាយបិ អភព្ពតាទស្សនត្ថំ បនេតេ
អញ្ញោ ច ចារាជិកកណ្តោវិសុំ សិក្ខាបទេន ចារាជិកាទី អទស្សេត្វា ឥធ
អភព្ពេសុ ឯវ វុត្តាតិ វេទិតព្ពំ។

តំលទ្ធិតិ តិត្តិយវេសេ សេដ្ឋការវគ្គហណាមេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ តេសញ្ញា
តិត្តិយានំ សស្សតាទិក្កាហំ កណ្តោន្តោបិ លិដ្ឋេ អសម្មជិដ្ឋិតេ តិត្តិយបក្កន្តកោ
ន ហោតិ, តំលទ្ធិ អគ្គហេត្វាបិ “ឯតេសំ វតចរិយា សុន្ទរា” តិ លិដ្ឋិ សម្មជិដ្ឋន្តោ
តិត្តិយបក្កន្តកោ ហោតិ ឯវ។ លទ្ធិយា អភាវេនាតិ ភិក្ខុភាវេ សាលយតាយ
តិត្តិយភាវុបគមនលទ្ធិយា អភាវេន។ ឯតេន ច អាបទាសុ កុសដីរាជី
ចារុបន្តស្សបិ នគ្គស្សវិយ អនាបត្តិតិ ទស្សេតិ។ ឧបសម្មន្នភិក្ខុនា កថិតោតិ
ឯត្ថ សង្ឃកេទកោបិ ឧបសម្មន្នភិក្ខុនាវ កថិតោ, មាតុយាតកាទយោ បន
អនុបសម្មន្នោនាតិបិ ទដ្ឋព្ពន្ធិ អាគតំ។

១៤០. តិវច្ឆានកថាយំ “យោកោចិ អមនុស្សជាតិយោ, សញ្ញាវ ឥមស្មី
អត្ថេ តិវច្ឆានកតោតិ វេទិតញ្ចោ” តិ ឯតេន ឯសោ មនុស្សជាតិយោ ឯវ
ភកវតោ សាសនេ បព្ពជិតុំ វា ឧបសម្មន្និតុំ វា លភតិ, ន តតោ អញ្ញោតិ
ជីបេតិ។ តេនាហា ភកវា “តុម្ពេ ខោត្ត ឆាគា អវិវុទ្ធិធម្មា ឥមស្មី ធម្មវិនយេ” តិ
(មហាវ. ១១១)។

១៤១. អានន្តរិយកថាយំ តិរច្ឆានាធិអមនុស្សជាតិតោ
មនុស្សជាតិកានព្រ័យ បុត្តសុ មេត្តាធម្មោបិ តិក្ខុវិសទា ហោន្តិ
លោកុត្តរគុណារិយាតិ អាហា “មនុស្សត្ថិត្យតា ជនិកា មាតា” តិ។ យថា
មនុស្សនព្រ័យ កុសលបវត្ថុ តិក្ខុវិសទា, ឯ អកុសលបវត្ថុបីតិ អាហា
“សយម្បី មនុស្សជាតិកេនេវា” តិអាធិ។ អថ វា យថា សមាណជាតិយស្ស
វិកោបនេ កម្មំ គរុតរំ, ន តថាវិជាតិយស្សតិ អាហា “មនុស្សត្ថិត្យតា” តិ។
បុត្តសម្ពុទ្ធនេ មាតុបិតុសមញ្ញា, ទត្តកិត្តិមាធិវសេនបិ បុត្តវេហាហោ លោកេ
ទិស្សតិ, សោ ច ខោ បរិយាយតោតិ និប្បរិយាយសិទ្ធតំ ទស្សេតុំ “ជនិកា
មាតា” តិ វុត្ថំ។ យថា មនុស្សត្ថិត្យតាវេ វិតស្សេវ កុសលធម្មានំ
តិក្ខុវិសទស្សភាវាបត្ថិ យថា តំ តិណ្ណាម្បី ពោធិសត្វានំ ពោធិត្ថយនិព្ពត្តិយំ, ឯ
មនុស្សត្ថិត្យតាវេ វិតស្សេវ អកុសលធម្មានម្បី តិក្ខុវិសទស្សភាវាបត្ថិតិ អាហា
“សយម្បី មនុស្សជាតិកេនេវា” តិ។ អានន្តរិយេនាតិ ឯត្ថ ចុតិអនន្តរំ និរយេ
បដិសន្ធិជលំ អនន្តរំ នាម, តស្មី អនន្តរេ ជនកត្តេន និយុត្តំ អានន្តរិយំ, តេន។
អថ វា ចុតិអនន្តរំ ជលំ អនន្តរំ នាម, តស្មី អនន្តរេ និយុត្តំ, តន្តិព្ពត្តនេន
អនន្តរករណសីលំ, អនន្តរប្បយោជនំ វា អានន្តរិយំ, តេន អានន្តរិយេន
មាតុយាតកកម្មេន។ បិតុយាតកេបិ “យេន មនុស្សក្ខតោ ជនកោ បិតា
សយម្បី មនុស្សជាតិកេនេវ សតា សព្វាច្ច ជីវិតា វេហេបិតោ, អយំ
អានន្តរិយេន បិតុយាតកកម្មេន បិតុយាតកោ” តិអាធិនា សព្វំ វេទិតព្ពត្តិ
អាហា “បិតុយាតកេបិ ឯសេវ នយោ” តិ។

បរិវត្តិតលិដ្ឋម្បី មាតរំ វា បិតរំ វា ជីវិតា វេហេបេន្តស្ស អានន្តរិយកម្មំ
ហោតិយេវ។ សតិបិ ហិ លិដ្ឋបរិវត្ត សោ ឯវ ឯកកម្មនិព្ពត្តោ ភវន្តប្បពន្លោ
ជីវិតប្បពន្លោ, ន អញ្ញាតិ។ យោ បន សយំ មនុស្សា តិរច្ឆានក្ខតំ បិតរំ វា
មាតរំ វា, សយំ វា តិរច្ឆានក្ខតោ មនុស្សក្ខតំ, តិរច្ឆានោយេវ វា តិរច្ឆានក្ខតំ

ជីវិតា វោរោបេតិ, តស្ស កម្មំ អាណន្តិយំ ន ហោតិ, ភារិយំ បន ហោតិ,
អាណន្តិយំ អាហារេវ តិដ្ឋតិ។ ឯឡកចតុក្កំ សង្គាមចតុក្កំ ចោរចតុក្កញ្ចត្ត
កថេតព្ពំ។ “ឯឡកំ មារេមី” តិ អភិសន្និនាបិ ហិ ឯឡកជ្ជានេ បិតំ មនុស្សា
មនុស្សក្ខតំ មាតរំ វា បិតរំ វា មារេន្តោ អាណន្តិយំ ដុសតិ មរណាធិប្បាយេនេវ
អាណន្តិយវត្ថុនោ វិកោបិតត្តា។ ឯឡកាភិសន្និនា, បន មាតាបិតិអភិសន្និនា
វា ឯឡកំ មារេន្តោ អាណន្តិយំ ន ដុសតិ អាណន្តិយវត្ថុនោ អភារតោ។
មាតាបិតិអភិសន្និនា មាតាបិតរោ មារេន្តោ ដុស្សតេវ។ ឯស នយោ ឥតវស្មិម្បិ
ចតុក្កទ្ធយេ។ យថា ច មាតាបិតុសុ, ឯវំ អរហន្តេសុ ឯតានិ ចតុក្កានិ
វេទិតញ្ចានិ។ សព្ពត្ត ហិ បុរិមំ អភិសន្និចិត្តំ អប្បមាណំ, វេទកចិត្តំ, បន
តទារម្មណាជីវិតិន្ទ្រិយញ្ច បមាណំ។ កតានន្តិយកម្មោ ច “តស្ស កម្មស្ស
វិទាកំ បដិពាហេស្សមី” តិ សកលចក្កវាឡំ មហាចេតិយប្បមាណេហិ
កញ្ចនដូបេហិ បូរេត្វាបិ សកលចក្កវាឡំ បូរេត្វា និសិន្នស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាទានំ ទត្វាបិ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ សង្ឃាជិកណ្ណំ អមុញ្ចេន្តោ វិចិត្វាបិ
កាយស្ស ភេទានិរយមេវ ឧបបន្នតិ, បព្ពន្ធានំ ន លភតិ។ បិតុយាតកេ
វេសិយា បុត្តោតិ ឧបលក្ខណមត្តំ, កុលិតិយា អតិចារិនិយា បុត្តោបិ អត្តនោ
បិតរំ អជានិត្វា យាន្តេន្តោបិ បិតុយាតកោវ ហោតិ។

អរហន្តុយាតកកម្មេ អវសេសន្តិ អនាគាមិអាទិកំ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ,
វិត្តារោ បន តតិយចារាជិកវណ្ណានតោ គហេតព្ពោ។

“ទុដ្ឋចិត្តនា” តិ វុត្តមេវត្តំ វិភាវេតិ “វេទកចិត្តនា” តិ។ វេទកចេតនាយ ហិ
ទូសិតំ ចិត្តំ ឥធន ទុដ្ឋចិត្តំ នាម។ លោហិតំ ឧប្បាទេតិ ឯត្ត តថាគតស្ស
អភេដ្ឋកាយតាយ បរូបក្កមេន ចម្មន្នេន កត្វា លោហិតបក្សវណ្ណំ នាម នត្តិ,
សរីរស្ស បន អន្តោយេវ ឯកស្មី ហ្មនេ លោហិតំ សមោសរតិ, អាហារេន

បក្សប្បមានំ សញ្ញាតំ ហោតិ។ ទេវទត្តេន បរិទ្ធសិលតោ ភិជ្ជិត្វា គតា
សក្កលិកាបិ តថាគតស្ស ចាទន្តំ បហវិ, ជេសុនា បហាដោរិយ ចាទោ
អន្តោលោហិតោយេវ អហោសិ។ ជីវកោ បន តថាគតស្ស រុចិយា សត្តកេន
ចម្មំ ជិដ្ឋិត្វា តម្ហា ហំនា ទុដ្ឋលោហិតំ និហវិត្វា ជាសុមកាសិ, តេនស្ស
បុញ្ញកម្មមេវ អហោសិ។ តេនាហ “ជីវកោរិយា” តិអាទិ។

អថ យេ បរិនិព្វតេ តថាគតេ ចេតិយំ ភិន្នន្តិ, ពោធិំ ជិន្នន្តិ, ធាតុម្ហិ ឧបក្កមន្តិ,
តេសំ កី ហោតីតិ? ភារិយំ កម្មំ ហោតិ អានន្តរិយសទិសំ។ សធាតុកំ បន ជ្វបំ
វា បដិមំ វា ពាធមានំ ពោធិសាខំ ជិន្និតុំ វដ្ឋតិ។ សចេបិ តត្ថ និលីនា សកុណា
ចេតិយេ វជ្ជំ ចាតេន្តិ, ជិន្និតុំ វដ្ឋតិយេវ។ បរិភោគចេតិយតោ ហិ សរិវចេតិយំ
គរុតរំ។ ចេតិយវត្ថុំ ភិន្និត្វា គច្ឆន្តេ ពោធិមូលេបិ ជិដ្ឋិត្វា ហវិតុំ វដ្ឋតិ។ យា បន
ពោធិសាខា ពោធិយរំ ពាធិតិ, តំ គេហារក្ខណាត្ថំ ជិន្និតុំ នលភតិ។
ពោធិអត្តាយ ហិ គេហំ, ន គេហត្តាយ ពោធិ។ អាសនយរេបិ ឯសេវ នយោ។
យស្មី បន អាសនយរេ ធាតុ និហិតា ហោតិ, តស្ស រក្ខណាត្តាយ តំ សាខំ ជិន្និតុំ
វដ្ឋតិ។ ពោធិជគ្គនត្ថំ ឱដោហារណសាខំ វា បូតិជ្ជានំ វា ជិន្និតុំ វដ្ឋតិយេវ, សត្ត
រូបកាយបដិជគ្គនេរិយ បុញ្ញម្បិ ហោតិ។

សង្ឃភេទេ ចតុន្នំ កម្មានន្តិ អបលោកនាទីនំ ចតុន្នំ កម្មានំ។ អយំ
សង្ឃភេទកោតិ បកតត្ថំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ បុព្វេ ឯវ ចារាជិកំ សមាបន្នោ វា
វត្តាទិទោសេន វិបន្តបសម្បទោ វា សង្ឃំ ភិន្នន្តោបិ អានន្តរិយំ ន ដុសតិ, សង្ឃោ
បន ភិន្នោវ ហោតិ, បព្ពដ្ឋា ចស្ស ន វារិតាតិ ទដ្ឋព្ភំ។

ភិក្ខុនិទ្ធសនេ ឥច្ឆមានន្តិ ឱទាតវត្ថុវសនំ ឥច្ឆមានំ។ តេនេវាហ “តិហិភារេ
សម្បជិដ្ឋិតមត្តេយេវា” តិ។ នេវ បព្ពដ្ឋា អត្ថីតិ យោជនា។ យោ ច បដិក្ខិត្តេ

អភព្ថេ ច បុគ្គល ញាតិ បញ្ចាជេតិ, ឧបសម្បទេតិ វា, ទុក្ខដំ។ អជាទន្តស្ស
សព្វត្ថ អនាបត្តិតិ វេទិតព្វំ។

១៤២. គត្តមាសេហិ សទ្ធិវីសតិ វស្សានិ អស្សាតិ គត្តវីសោ។
ហាយនវឌ្ឍនន្តិ គត្តមាសេសុ អធិកេសុ ឧត្តរិ ហាយនំ, ឧនេសុ វឌ្ឍនន្តិ
វេទិតព្វំ។ ឯក្ខន្ធវីសតិវស្សន្តិ ទ្វាទស មាសេ មាតុកុច្ឆិស្មី វសិត្វា
មហាបវារណាយ ជាតកាលតោ បដ្ឋាយ ឯក្ខន្ធវីសតិវស្សំ។ ចាជិបទទិវសេតិ
បដ្ឋិមិកាយ វស្សបធមទទិវសេ។ “តីសវត្ថិទិវោ មាសោ”តិ (អ. និ. ៣.៧១;
៨.៤៣; វិភ. ១០២៣) វចនតោ “ចត្តារោ មាសា បរិហាយន្តិ”តិ វុត្ថំ។ វស្សំ
ឧក្ខន្ធន្តិ វស្សំ ឧទ្ធិ កឌ្ឍន្តិ, តតិយសំវច្ឆរេ ឯកមាសស្ស អធិកត្តា
មាសបរិច្ឆេទនវសេន វស្សំ ឧទ្ធិ កឌ្ឍន្តិ អត្ថោ, តស្មា តតិយោ សំវច្ឆរោ
តេរសមាសិកោ ហោតិ។ សំវច្ឆរស្ស បន ទ្វាទសមាសិកត្តា អដ្ឋារសសុ
វស្សេសុ អធិកមាសេ វិសុំ គហេត្វា “ធម៌ មាសា វឌ្ឍន្តិ”តិ វុត្ថំ។ តតោតិ
ធម៌មាសតោ។ ធិក្ខន្ធវា ហុត្វាតិ អធិកមាសេហិ សទ្ធិ បរិបុណ្ណាវីសតិវស្សត្តា
និព្វេមតិកា ហុត្វា។ យំ បន វុត្ថំ តីសុបិ គណ្ឌិបទេសុ “អដ្ឋារសន្និយេវ វស្សានំ
អធិកមាសេ គហេត្វា គណិតត្តា សេសវស្សទ្វយស្សបិ អធិកទិវសានិ ហោន្តិ,
តានិ អធិកទិវសានិ សន្ធាយ ‘ធិក្ខន្ធវា ហុត្វា’តិ វុត្ថំ”ន្តិ, តំ ន គហេតព្វំ។ ន ហិ
ទ្វិសុ វស្សេសុ អធិកទិវសានិ នាម វិសុំ ឧបលព្ពន្ធិ តតិយេ វស្សេ
វស្សក្ខន្ធនវសេន អធិកមាសេ បរិច្ឆេត្តយេវ អតិរេកមាសសម្ភវតោ, តស្មា
ទ្វិសុ វស្សេសុ អតិរេកទិវសានិ វិសុំ ន សម្ភវន្តិ។

“តេ ទ្វេ មាសេ គហេត្វាវីសតិ វស្សានិ បរិបុណ្ណានិ ហោន្តិ”តិ កស្មា វុត្ថំ,
ឯក្ខន្ធវីសតិវស្សន្តិ ច បុន អបរស្មី វស្សេ បក្ខិត្តេ វីសតិ វស្សានិ បរិបុណ្ណានិ
ហោន្តិតិ អាហា “ឯត្ថ បន...បេ... វុត្ថំ”ន្តិ។ អនេកត្ថត្តា និចាតានំ បន-សធា

ហ៊ុនធុន្តោ, ឯត្ត ហ៊ុន រុត្តំ ហោតិ។ ឥន្ទ្រា រុត្តស្សេវត្តស្ស សមត្ថនវសេន រុត្តំ។
ឥមំនា ច ឥមំ ធិបេតិ - យំ រុត្តំ “ឯក្ខន្ធវីសតិវស្សំ សាមណោ
និក្ខមនីយបុណ្ណាមាសី អតិក្កម្ម ចាជិបទទិវសេ ឧបសម្បាទេន្តី”តិ, តត្ថ
គព្ពមាសេបិ គហេត្វា ធ្វើហិ មាសេហិ អបរិបុណ្ណាវីសតិវស្សំ សន្ធាយ
“ឯក្ខន្ធវីសតិវស្សំ”ន្ត រុត្តំ, តស្មា អធិកមាសេសុ ធ្វើសុ គហិតេសុ ឯវីសតិ
វស្សនិ បរិបុណ្ណានិ នាម ហោន្តិតិ។ តស្មាតិ យស្មា គព្ពមាសាបិ គណនូបតា
ហោន្តិ, តស្មា។ ឯកវីសតិវស្សោ ហោតិ ជាតទិវសតោ បដ្ឋាយ វីសតិវស្សោ
សមាធា គព្ពមាសេហិ សន្ធិ ឯកវីសតិវស្សោ ហោតិ។ អញ្ញំ ឧបសម្បាទេតិ តិ
ឧបជ្ឈាយោ, កម្មវាចាចរិយោ វា ហុត្វា ឧបសម្បាទេតិ តិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ជ. ចាចិត្តិយ ៣.៤០b) អាគតំ។

គព្ពេ សយិតកាលេន សន្ធិវីសតិមំ វស្សំ បរិបុណ្ណាមស្សាតិ គព្ពវីសោ។
និក្ខមនីយបុណ្ណាមាសីតិ សាវណាមាសស្ស បុណ្ណាមិយា អាសាឡិបុណ្ណាមិយា
អនន្តរុបុណ្ណាមី។ ចាជិបទទិវសេតិ បច្ឆិមិកាយ វស្សបនាយិកាយ, ឆ្វាទស
មាសេ មាតុកុច្ឆិស្មី វសិត្វា មហាបវារណាយ ជាតំ ឧបសម្បាទេន្តីតិ អត្ថោ។
“តីសារត្ថធិវោ មាសោ, ឆ្វាទសមាសិកោ សំវច្ឆរោ”តិ វចនតោ “ចត្តារោ មាសា
បរិហាយន្តី”តិ រុត្តំ។ វស្សំ ឧក្ខន្ធន្តីតិ វស្សំ ឧទ្ធុ កឡន្តិ, “ឯកមាសំ
អធិកមាសោ”តិ ធម្មត្វា វស្សំ ឧបគច្ឆន្តីតិ អត្ថោ, តស្មា តតិយោ តតិយោ
សំវច្ឆរោ តេសមាសិកោ ហោតិ។ តេ ទ្វេ មាសេ គហេត្វាតិ
និក្ខមនីយបុណ្ណាមាសតោ យាវ ជាតទិវសក្ខតា មហាបវារណា, តាវ យេ ទ្វេ
មាសា អនាគតា, តេសំ អត្ថាយ អធិកមាសតោ លទ្ធភេ ទ្វេ មាសេ គហេត្វា។
តេនាហ “យោ បវារេត្វា វីសតិវស្សោ ភវិស្សតី”តិ អាទិ។ “និក្ខន្ធា ហុត្វា”តិ ឥទំ
អជ្ឈារសន្តំ វស្សនំ ឯវ អធិកមាសេ គហេត្វា តតោ វីសតិយា វស្សេសុបិ

ចាតុទ្ទស័នំ អត្ថាយ ចតុន្នំ មាសានំ បរិហាបនេន សព្វថា
បរិបុណ្ណវិសតិវស្សតំ សន្ធាយ វុត្តំ។

បរាវេត្វាវិសតិវស្សោ ភវិស្សតីតិ មហាបរាវណាធិវសេ អតិក្កន្តេ
គព្ភវស្សេន សហវិសតិវស្សោ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ តស្មាតិ យស្មា គព្ភមាសាបិ
គណនូបកា ហោន្តិ, តស្មា។ ឯកវិសតិវស្សោតិ ជាតិយាវិសតិវស្សំ សន្ធាយ
វុត្តំ។ អញ្ចំ ឧបសម្បទេតីតិ ឧបជ្ឈាយោ, អាចរិយោ វា ហុត្វា ឧបសម្បទេតិ។
សោមីតិ ឧបសម្បទេន្តោបិ អនុបសម្បន្នោតិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ.
ចាចិត្តិយ ២.៤០៦) អាគតំ។

ឯត្ថ សិយា - អដ្ឋកថាដីកាសុ “អជ្ឈារសសុ វស្សេសុ ធម៌ មាសា វឿន្តិ” តិ វុត្តំ,
ឥនានិ បន “ឯក្ខន្ធវិសតិយា វស្សេសុ សត្ត មាសា អធិកា” តិ វុត្តិ, កថមេត្ត
វិញ្ញាតព្វន្តិ? វុត្តតេ - អដ្ឋកថាដីកាសុ សាសនវេហារេន លោកិយគតី
អនុបកម្ម តីសុ តីសុ សំវច្ឆរេសុ មាសធម៌នំ គហេត្វា “អជ្ឈារសសុ វស្សេសុ ធម៌
មាសា វឿន្តិ” តិ វុត្តំ, ឥនានិ បន វេទវេហារេន ចន្ទស្វរិយគតិសម្ពាតំ តិថី
គហេត្វា គណនោ “ឯក្ខន្ធវិសតិយា វស្សេសុ សត្ត មាសា អធិកា” តិ វុត្តិ, តំ
វស្សបនាយិកកថាយំ អាវិ ភវិស្សតិ។

១៤៣. មាតា វា មតា ហោតីតិ សម្ពន្ធា។ សោយេវាតិ បព្ពដ្ឋាបេក្ខោ ឯវ។

១៤៤. “ឯកសីមាយញ្ច អញ្ជេបិ ភិក្ខុ អត្ថតិ ឥមិនា ឯកសីមាយំ ភិក្ខុម្ហិ
អសតិ ភណ្ឌាកម្មារោចនកិច្ចំ នត្ថិតិ ទស្សេតិ។ ឧណ្ហសីមាយ វា ឋត្វា
នធិសមុទ្ធាធិនំ វា គត្វា បព្ពាជេតព្ពោតិ ឯតេន សព្ពេ សីមជ្ឈកភិក្ខុ អាបុច្ឆិតព្ពា,
អនាបុច្ឆា បព្ពាជេតុំ ន វុត្តតីតិ ធិបេតិ។

១៤៥. អនាមជ្ជបិណ្ឌចាតន្តិ អគ្គហិតអគ្គំ បិណ្ឌចាតំ។

សាមណេរភាគសមកោ អាមិសភាគោតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ សាមណេរានំ
អាមិសភាគស្ស សមកមេវ ធីយមានត្តាវិសុំ សាមណេរភាគោ នាម នត្ថិ,
ហេដ្ឋា គច្ឆន្តំ បន ភត្តំ កនាចិ មន្តំ ភវេយ្យ, តស្មា ឧបរិ អគ្គហេត្វា
សាមណេរចាឡិយាវ គហេត្វា ធាតព្ពោតិ អធិប្បាយោ។ និយតបព្ពដ្ឋស្សេវ
ចាយំ ភាគោ ធីយតិ។ តេនេវ “អបក្កំ បត្ត”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ អញ្ញោ វា ភិក្ខុ
ធាតុកាមា ហោន្តិតិ សម្ពន្ធា។

១៤៦. សយំ បញ្ញាជេតព្ពោតិ កេសច្រូននាធិនិ សយំ ករោន្តេន

បញ្ញាជេតព្ពោ។ កេសច្រូននំ កាសាយច្ឆាននំ សរណានានន្តិ ហិ ឥមាធិ តីណិ
ករោន្តោ “បញ្ញាជេតី”តិ វុច្ចតិ, តេសុ ឯកំ ទ្វេ វាបិ ករោន្តោ តថា
វោហរិយតិយេវ, តស្មា ឯតំ បញ្ញាជេហិតិ កេសច្រូននំ កាសាយច្ឆាននញ្ច
សន្ធាយ វុត្តំ។ ឧបជ្ឈាយំ ឧទ្ទិស្ស បញ្ញាជេតីតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ ខណ្ឌសីមំ
នេត្វាតិ ភណ្ឌកម្មារោចនបរិហារណាត្ថំ វុត្តំ។ តេន សភិក្ខុកេ វិហារេ អញ្ញម្បិ
“ឯតស្ស កេសេ ជិន្នា”តិ វុត្តំ ន វដ្តតិ។ បញ្ញាជេត្វាតិ កេសច្រូននំ សន្ធាយ
វេទតិ។ ភិក្ខុតោ អញ្ញោ បញ្ញាជេតុំ នលភតីតិ សរណានានំ សន្ធាយ វុត្តំ។
តេនេវាហ “សាមណេរោ បនា”តិអាទិតិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ ជី. មហាវគ្គ
៣.៣៤) អាគតំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ជី. មហាវគ្គ ២.៣៤) បន - សយំ
បញ្ញាជេតព្ពោតិ ឯត្ថ “កេសមស្សំ ឌីហារេត្វា”តិអាទិវេចនតោ
កេសច្រូននកាសាយច្ឆាននសរណានានិ បព្ពជនំ នាម, តេសុ បច្ឆិមទ្វយំ
ភិក្ខុហិ ឯវ កាតព្វំ, កាវេតព្វំ វា។ បញ្ញាជេហិតិ ឥទំ តិវិធម្បិ សន្ធាយ វុត្តំ។
ខណ្ឌសីមំ នេត្វាតិ ភណ្ឌកម្មារោចនបរិហារណាត្ថំ។ ភិក្ខុនញ្ច អនារោចត្វា
ឯកសីមាយ “ឯតស្ស កេសេ ជិន្នា”តិ អញ្ញំ អាណាបេតុម្បិ ន វដ្តតិ។
បញ្ញាជេត្វាតិ កេសាធិច្រូននមេវ សន្ធាយ វុត្តំ “កាសាយានិ អច្ឆានេត្វា”តិ វិសុំ

វុត្តត្តា។ បញ្ហាដេតុំ នលភតិទិ សរណានាមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ អនុបសម្បន្នន
ភិក្ខុអាណាត្តិយា ទិន្នម្បិ សរណំ ន រុបាទិទិ វុត្តំ។

វេជីរពុទ្ធិដីកាយម្បិ (វេជីរ ដី. មហាវគ្គ ៣៤) - ខណ្ឌសីមំ នេត្វាទិ
ភណ្ឌកម្មារោចនបរិហារណាត្តំ វុត្តំ, តេន សភិក្ខុកេ វិហារេ អញ្ញម្បិ “ឯតស្ស
កេសេ ជិន្នា” ទិ វុត្តំ ន វដ្តទិ។ “បញ្ហាដេត្វា” ទិ ឥមស្ស អធិប្បាយបកាសនត្ថំ
“កាសាយានិ អន្ធានេត្វា ឯហី” ទិ វុត្តំ។ ឧបជ្ឈាយោ ចេ កេសមស្សឱរោបនាទីនិ
អកត្វា បព្ពដ្ឋត្ថំ សរណានិ ទេទិ, ន រុបាទិ បព្ពដ្ឋា។ កម្មវាចាយ សារេត្វា
ឧបសម្បទេទិ, រុបាទិ ឧបសម្បទា។ អបត្តចីវរានំ ឧបសម្បទាសិទ្ធិទស្សនតោ,
កម្មវិបត្តិយា អភាវតោ ចេតំ យុដ្ឋតេវាទិ ឯកេ។ ហោទិ ចេត្ថ -

“សលិដ្ឋស្សេវ បព្ពដ្ឋា, វិលិដ្ឋស្សបិ ចេតរា;
អបេតបុព្ពវេសស្ស, តំទ្វយា ឥទិ ចាបរេ” ទិ។

ភិក្ខុនាហិ សហត្ថេន វា អាណាត្តិយា វា ទិន្នមេវ កាសាវំ វដ្តទិ, អទិន្នំ ន
វដ្តទិទិ បន សន្តេស្សេវ កាសាវេសុ, នាសន្តេសុ អសម្ភវតោទិ តេសំ
អធិប្បាយោទិ អាគតោ។

ភព្ភហោទិ ភព្ភសភាវោ។ តមេវត្ថំ បរិយាយន្តរេន វិភាវេទិ
“សហេតុកោ” ទិ។ ញាតោទិ ចាកដោ។ យសស្សីទិ បរិវាសម្បត្តិយា
សមន្មាគតោ។

វណ្ណសណ្ឋានគន្ធាសយោកាសវេសេន អសុចិដេតុច្ចបដិកូលការំ ចាកដំ
ករោន្តេនាទិ សម្ពន្ធា។ តត្ថ កេសា នាមេតេ វណ្ណតោបិ បដិកូលា,
សណ្ឋានតោបិ គន្ធតោបិ អាសយតោបិ ឱកាសតោបិ បដិកូលា។ មនុញ្ញេបិ
ហិ យាគុបត្តេ វា ភត្តបត្តេ វា កេសវណ្ណំ កិញ្ចិ ទិស្វា “កេសមិស្សកមិទំ, ហរថ

ន"ន្តិ ជិតុច្ឆន្តិ, ឯវំ កេសា វណ្ណតោ បដិកូលា។ វត្ថី ភុញ្ញន្តាបិ កេសសណ្ឋានំ
អក្កវាកំ វា មកចិវាកំ វា ធុបិត្វា តថេវ ជិតុច្ឆន្តិ, ឯវំ សណ្ឋានតោបិ បដិកូលា។
តេលមក្ខនបុប្ផធូមាទិសន្តិវារិវហិតានញ្ច កេសានំ គន្ធា បរមជេតុច្ឆា
ហោតិ។ តតោ ជេតុច្ឆតរោ អគ្គិម្ហិ បក្ខិត្តានំ។ កេសា ហិ វណ្ណសណ្ឋានតោ
អប្បដិកូលាបិ សិយុំ, គន្ធន បន បដិកូលាយេវ។ យថា ហិ ធម្មាស្ស
កុមារកស្ស វច្ឆំ វណ្ណតោ ហាលិទ្ធិវណ្ណំ, សណ្ឋានតោ ហាលិទ្ធិបិណ្ឌិសណ្ឋានំ។
សន្តិវជ្ជានេ ធម្មិតញ្ច ឧទ្ទមាតកកាឡសុនខសវីរំ វណ្ណតោ តាលបក្កវណ្ណំ,
សណ្ឋានតោ វដ្តេត្វាវិស្សជ្ជមុទិដ្ឋសណ្ឋានំ, ធាហិបិស្ស សុមនមកុឡសទិសា,
តំ ឧភយម្បិ វណ្ណសណ្ឋានតោ សិយា អប្បដិកូលំ, គន្ធន បន បដិកូលមេវ,
ឯវំ កេសាបិ សិយុំ វណ្ណសណ្ឋានតោ អប្បដិកូលា, គន្ធន បន
បដិកូលាយេវាតិ។

យថា បន អសុចិដ្ឋានេ កាមនិស្សន្ទេន ជាតានិ សូបេយ្យបណ្ណានិ
នាគរិកមនុស្សានំ ជេតុច្ឆានិ ហោតិ អបរិភោគានិ, ឯវំ កេសាបិ
បុព្វលោហិតមុត្តកវិសបិត្តសេម្ហាទិនិស្សន្ទេន ជាតត្ថា បរមជេតុច្ឆាតិ។ ឯវំ
អាសយតោបិ បដិកូលា។ ឥមេ ច កេសា នាម គូបរាសិម្ហិ ឧដ្ឋិតកណ្ណាការិយ
ឯកតីសកោដ្ឋាសរាសិម្ហិ ជាតា, តេ សុសានសន្តិវជ្ជានាទិសុ ជាតសាកំរិយ,
បរិខានិសុ ជាតកមលកុវលយាទិបុប្ផំរិយ ច អសុចិដ្ឋានេ ជាតត្ថា
បរមជេតុច្ឆាតិ ឯវំ ឱកាសតោ បដិកូលាតិអាទិនា នយេន តចបញ្ចកស្ស
វណ្ណាទិវសេន បដិកូលភារំ បកាសេន្តេនាតិ អត្ថោ។

និដ្ឋិវនិស្សត្តភារំ វា ចាកជំ ករោន្តេនាតិ ឥមេ កេសា នាម
សីសកជាហាបលិវេឋនបម្មេ ជាតា, តត្ថ យថា វម្មិកមត្តកេ ជាតេសុ
កុណ្ណាតិណេសុ ន វម្មិកមត្តកោ ជាតាតិ "មយំ កុណ្ណាតិណានិ ជាតានិ"តិ,

នាបិ កុណ្ហាតិណានិ ជាធន្តិ “មយំ វម្មិកមត្តកេ ជាតានី” តិ។ ឯវមេវ ន
សីសកជាហបលិវេវនចម្ពំ ជាតានិ “មយិ កេសា ជាតា” តិ, នាបិ កេសា
ជាធន្តិ “មយំ សីសកជាហបលិវេវនចម្ពេ ជាតា” តិ, អញ្ញមញ្ញំ
អាភោគបច្ចវេក្ខណាហិតា ឯតេ ធម្មា។ ឥតិ “កេសា នាម ឥមស្មី សរីរេ
ចាដិយេក្តោ កោដ្ឋាសោ អចេតនោ អព្យាកតោ សុញ្ញោ និស្សត្តោ ជទ្វា
បថវីធាតូ” តិអាធិនា នយេន និដ្ឋវនិស្សត្តការំ បកាសេន្តេន។ បុព្វេតិ
បុរិមពុទ្ធានំ សន្តិកេ។ មទ្គិតសង្ខារោតិ នាមរូបវវត្ថានេន ចេវ
បច្ចយបរិគ្គហវសេន ច ញ្ញាណេន បរិមទ្គិតសង្ខារោ។ ភាវិតភាវនោតិ
កលាបសម្មសនាធិនា សព្វសោ កុសលភាវនាយ បូរណេន ភាវិតភាវនោ។
អធិនំ នវដ្ឋតិ ឯត្ថ “បព្វជ្ជា ន រុហតិ វនន្តិ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ.
មហាវគ្គ ៣.៣៤) វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.៣៤) បន - យសស្សីតិ
បរិវាសម្បន្នោ។ និដ្ឋវនិស្សត្តការំន្តិ “កេសា នាម ឥមស្មី សរីរេ ចាដិយេក្តោ
កោដ្ឋាសោ អចេតនោ អព្យាកតោ សុញ្ញោ និស្សត្តោ ជទ្វា
បថវីធាតូ” តិអាធិនយំ សង្កណ្ឌាតិ, សព្វំវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.៣១១)
អាគតនយេន គហេតព្វំ។ បុព្វេតិ បុព្វពុទ្ធប្បាទេសុ។ មទ្គិតសង្ខារោតិ
វិបស្សនាវសេន វុត្ថំ។ ភាវិតភាវនោតិ សមថវសេនបិ។

កាសាយានិ តិក្ខុត្ថំ វា... បេ... បដិគ្គាហាបេតព្ពោតិ ឯត្ថ
“សព្វទុក្ខនិស្សរណត្ថាយ ឥមំ កាសាវំ គហេត្វា” តិ វា “តំ កាសាវំ ទត្វា” តិ វា
វត្វា “បញ្ញាជេថ មំ, ភន្តេ, អនុកម្មំ ឧបាទាយា” តិ ឯវំ យាចនបុព្វកំ ជីវំ
បដិច្ចាបេតិ។ អថាបីតិអាធិ តិក្ខុត្ថំ បដិគ្គាហាបនតោ បរំ កត្តព្វវិធិទស្សនំ,
អថាបីតិ តតោ បរម្មីតិ អត្តោ។ កេចិ បន “ជីវំ អប្បដិគ្គាហាបេត្វា

បញ្ហាជនប្បការកេនទស្សនត្ថំ ‘អថាប៊ី’តិ វុត្ថំ។ អថាប៊ីតិ អថ វាតិ អត្ថោ”តិ
វេទន្តិ។ អទិន្នំ ន វេទន្តិតិ ឥមិនា បព្ពដ្ឋាន វុហតិតិ ទស្សេតិ។

១៤៧. ចានេ វន្តាបេត្វាតិ ចានាភិមុខំ នមាបេត្វា។ ទូរេ វន្តន្តោបិ ហិ ចានេ
វន្តតិតិ វុច្ឆតិតិ។ ឧបជ្ឈាយេន វាតិ ឯត្ថ យស្ស សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ គណ្ហាតិ, អយំ
ឧបជ្ឈាយោ។ យំ អាភិសមាចារិកេសុ វិនយនត្ថាយ អាចរិយំ កត្វា និយ្យាតេន្តិ,
អយំ អាចរិយោ។ សចេ បន ឧបជ្ឈាយោ សយមេវ សព្វំ សិក្ខាបេតិ, អញ្ញម្បិ ន
និយ្យាតេតិ, ឧបជ្ឈាយោវស្ស អាចរិយោបិ ហោតិ។ យថា ឧបសម្បទាកាលេ
សយមេវ កម្មវាចំ វាចេន្តោ ឧបជ្ឈាយោវ កម្មវាចាចរិយោបិ ហោតិតិ វុត្ថំ។

អនុញ្ញាតឧបសម្បទាតិ ញត្ថិចតុត្ថកម្មេន អនុញ្ញាតឧបសម្បទា។
ហានករណសម្បទន្តិ ឯត្ថ ឧរអាទិនិ ហានានិ, សំវុតាទិនិ ករណានិតិ
វេទិតញ្ញានិ។ អនុនាសិកន្តំ កត្វា ទានកាលេ អន្តរាវិច្ឆេទំ អកត្វា ទាតញ្ញានិតិ
ទស្សេតុំ “ឯកសម្ពន្ធានី”តិ វុត្ថំ។ វិច្ឆិទ្ធិត្វាតិ ម-ការន្តំ កត្វា ទានសមយេ វិច្ឆេទំ
កត្វា។

១៤៨. សព្វមស្ស កប្បិយាកប្បិយំ អាចិក្ខិតព្ពន្ធិ ទសសិក្ខាបទិនិមុត្តំ
បរាមាសាបរាមាសាធិកេទំ កប្បិយាកប្បិយំ អាចិក្ខិតព្ពំ។ អាភិសមាចារិកេសុ
វិនេតញ្ញោតិ ឥមិនា “សេខិយឧបជ្ឈាយវត្តាធិអាភិសមាចារិកសីលមនេន
បូរេតព្ពំ។ តត្ថ ច កត្តព្ពស្ស អករណោ, អកត្តព្ពស្ស ច ករណោ
ទណ្ហាកម្មារហោ ហោតិតិ ធិបេតិតិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ
៣.៣៤) វុត្ថំ។ អនុនាសិកន្តំ កត្វា ទានកាលេ អន្តរាវិច្ឆេទោ ន កាតញ្ញោតិ
អាហា “ឯកសម្ពន្ធានី”តិ។ អាភិសមាចារិកេសុ វិនេតញ្ញោតិ ឥមិនា
សេខិយវត្តាក្ខន្ធករត្ថេសុ, អញ្ញេសុ ច សុក្កវិស្សដ្ឋិអាទិលោកវដ្ឋសិក្ខាបទេសុ

ច សាមណេរេហិ វត្តិតតំ, តត្ថ អវត្តមាទោ អលង្គី ឧណ្ហាកម្មារហោ ច
ហោតីតិ ឧស្សេតីតិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.៣២)។

ឧរាទីនិ ឋានានិ នាម, សំរុតាទីនិ ករណានិ នាម។ អនុនាសិកន្តំ កត្វា
ឯកសម្ពន្ធនំ កត្វា ទានកាលេ អន្តរា អដ្ឋត្វា វត្តតំ, វិច្ឆិទ្ធិត្វា ទានកាលេបិ
យថាវុត្តជ្ជានេ ឯវវិច្ឆេទោ, អញ្ញាត្រ ន វដ្តតីតិ លិខិតំ, អនុនាសិកន្តេ ធីយមាទេ
ខលិត្វា “ពុទ្ធិ សរណំ គច្ឆាមី” តិ ម-ការេន មិស្សីភូតេ ខេត្តេ ឌីតិណ្ហាត្តា វដ្តតីតិ
ឧបតិស្សត្ថេវា។ មិស្សំ កត្វា វត្តំ វដ្តតិ, វចនកាលេ បន អនុនាសិកជ្ជានេ
វិច្ឆេទំ អកត្វា វត្តពុទ្ធិ ធម្មសិរត្ថេវា។ “ឯវំ កម្មវាចាយម្បី” តិ វុត្តំ។

ឧភតោសុទ្ធិយាវ វដ្តតីតិ ឯត្ថ មហាថេរេ បតិទទន្តាទិការណាតាយ
អចតុរស្សំ កត្វា វទតិ, ព្យត្តសាមណេរេ សមីបេ បិតោ បព្ពដ្ឋាបេ ភ្នំ ព្យត្តំ
វទាបេតិ, មហាថេរេន អវុត្តំ វទាបេតីតិ ន វដ្តតិ។ កម្មវាចាយ ឥតរោ ភិក្ខុ ថេ
វទតិ, វដ្តតីតិ។ សង្ឃោ ហិ កម្មំ ករោតិ, ន បុគ្គលោតិ។ ន,
នាសាសីមបវត្តកម្មវាចាសាមញ្ញនយេន បដិក្ខិបិតព្ពត្តា។ អថ ថេរេន ចតុរស្សំ
វុត្តំ បព្ពដ្ឋាបេ ភ្នំ វុត្តំ អសក្កោន្តំ សាមណេរេ សយំ វត្វា វទាបេតិ, ឧភតោសុទ្ធិ
ឯវ ហោតិ ថេរេន វុត្តស្សេវ វុត្តត្តា។ “ពុទ្ធិ សរណំ គច្ឆន្តោ អសាធារណោ
ពុទ្ធកុណំ, ធម្មំ សរណំ គច្ឆន្តោ និព្វានំ, សង្ឃំ សរណំ គច្ឆន្តោ សេក្ខធម្មំ
អសេក្ខធម្មញ្ច សរណំ គច្ឆតី” តិ អគ្គហិកគ្គហណាវសេន យោជនា កាតព្វា។
អញ្ញាថា សរណាត្ថយសង្ករទោសោ។ សព្ពមស្ស កប្បិយាកប្បិយន្តិ
ឧសសិក្ខាបទវិនិមុត្តំ បរាមាសាបរាមាសាទិភេទំ។ “អាភិសមាចារិកេសុ
វិនេតព្ពោ” តិ វចនតោ សេខិយឧបជ្ឈាយវត្តាទិអាភិសមាចារិកសីលមនេន
បូរេតព្ពំ។ តត្ថ ចារិត្តស្ស អករណោ, វារិត្តស្ស ករណោ ឧណ្ហាកម្មារហោ
ហោតី” តិ ធិបេតីតិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. មហាវគ្គ ៣២) អាគតោ។

អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ សាមណេរានំ ទស សិក្ខាបទានំ តិអាជីសុ សិក្ខិតញ្ញានិ
បទានិ សិក្ខាបទានិ, សិក្ខាកោដ្ឋាសាតិ អត្ថោ។ សិក្ខាយ វា បទានិ
សិក្ខាបទានិ, អធិសីលអធិចិត្តអធិបញ្ញាសិក្ខានំ អធិកមុចាយោតិ អត្ថោ។
អត្ថតោ បន កាមាវចរកុសលចិត្តសម្បយុត្តាវិរតិយោ, តំសម្បយុត្តធម្មា
បនេត្ត តគ្គហណេនេវ គហេតញ្ញា។ ចាលោតិ បរមត្ថតោ ជីវិតិន្ទ្រិយំ, តស្ស
អតិចាតនំ បពន្ធរសេន បវត្តិតុំ អនត្វា សត្តាធិហិ អតិក្កម្ម អភិភវិត្វា ចាតនំ
ចាលោតិចាតោ, ចាលាវជោតិ អត្ថោ។ សោ បន អត្ថតោ ចាលោ
ចាលាសញ្ញានោ ជីវិតិន្ទ្រិយុបច្ឆេទកឧបក្កមសមុជ្ជាបិកា វធកចេតនាវ, តស្ស
ចាលោតិចាតា វេរមណី, វេរហេតុតាយ វេរសង្ខាតំ
ចាលោតិចាតាធិចាបធម្មំ មណាតិ និហរតីតិ វិរតិ “វេរមណី” តិ វុច្ឆតិ។ វិរមតិ
ឯតាយាតិ វា “វិរមតិ” តិ វត្ថុព្រូ និវត្តនយេន “វេរមណី” តិ សមាទានវិរតិ វុត្តា។
ឯស នយោ សេសេសុបិ។

អធិន្ទស្ស អាទានំ អធិន្ទាទានំ, ខេយ្យចេតនា។ អព្រម្ភចរិយន្តិ អសេដ្ឋចរិយំ,
មគ្គនមគ្គបដិបត្តិសមុជ្ជាបិកា មេដុនចេតនា។ មុសាតិ អភូតវត្ថុ, តស្ស វាទោ
អភូតំ ញាត្វាវ ភូតតោវិញ្ញាបនចេតនា មុសាវាទោ។ បិដ្ឋប្បវាទិនិព្វត្តា សុរា ចេវ
បុច្ឆាសវាទិភេទំ មេរយញ្ច សុរាមេរយំ។ តទេវ មទនីយជ្ជេន មជ្ឈញ្ជោវ
បមាទការណាជ្ជេន បមាទជ្ជានញ្ច, តំ យាយ ចេតនាយ បិវតិ, តស្ស ឯវំ
អធិវចនំ។

អរុណុត្តមនតោ បដ្ឋាយ យាវ មជ្ឈន្តិកា, អយំ អរិយានំ ភោជនស្ស
កាលោ នាម, តទញ្ញោវិកាលោ។ កុញ្ញិតត្ថជ្ជេន ភោជនន្តិ ឥធសត្ថំ
យាវកាលិកំ វុច្ឆតិ, តស្ស អដ្ឋោហារណំ ឥធខត្តរបទលោបេន ភោជនន្តិ
អធិប្បតំ។ វិកាលេ ភោជនំ អដ្ឋោហារណំ វិកាលេ ភោជនំ, វិកាលេ

វាយាវកាលិកស្ស ភោជនំ អដ្ឋោហរណំ វិកាលភោជនន្តិបិ អត្ថោ
គហេតញ្ចោ, តំ អត្ថតោវិកាលេ យាវកាលិកអដ្ឋោហរណាចេតនា។

សាសនស្ស អនុលោមត្តាវិស្វកំ បដាលីភូតំ ទស្សនំ “វិស្វកទស្សនំ,
នច្ចគីតាទិទស្សនសវនានញ្ចោវ វដ្ឋកយុទ្ធជូតកិឡាទិសព្ភកិឡានព្វា នាមំ។
ទស្សនន្តិ ចេត្ត បញ្ចន្ទម្បិវិញ្ញាណានំ យថាសកំ វិសយស្ស
អាលោចនសភាវតាយ ទស្សនសទ្ធន សង្គហេតព្ភត្តា សវនម្បិ សង្គហិតំ។
នច្ចគីតវាទិតសទ្ធមិ ចេត្ត អត្ថនោ នច្ចនកាយនាទិនិបិ សង្គហិតានិតិ ទដ្ឋព្ភំ។

មាលាតិ ពទ្ធមពទ្ធិ វា បុប្ផំ, អន្តមសោ សុត្តាទិមយម្បិ អលង្ការត្ថាយ
បិឡ្យន្ទិយមាណំ មាលាត្រូវ វុច្ចតិ។ គន្ធន្តិ វាសចុណ្ណាទិវិលេបនតោ អញ្ញំ យំ
កិញ្ចិ គន្ធជាតំ។ វិលេបនន្តិ បិសិទ្ធា គហិតំ ឆរិរាគករណាញ្ចោវ គន្ធជាតព្វា។
ធារណំ នាម បិឡ្យន្ទនំ។ មណ្ឌានំ នាម ឧនដ្ឋានបូរណំ។ គន្ធវសេន, ឆរិរាគវសេន
វា សាទិយនំ វិភូសនំ នាម, មាលាទីសុ វា ធារណាទិនិ យថាគ្គមំ យោជេតព្ភានិ។
តេសំ ធារណាទិនំ ហំនំ ការណំ វីតិក្កមចេតនា។

ឧទ្ធាតិ ឧច្ច-សទ្ធន សមាធត្ថោ និចាតោ។ ឧទ្ធាសយនំ វុច្ចតិ បមាណាតិក្កន្តំ
អាសន្នាទិ។ មហាសយនំ អកប្បិយត្ថរណេហិ អត្ថតំ សលេហិតវិតានព្វា។
ឯតេសុ ហិ អាសនំ សយនព្វា ឧទ្ធាសយនមហាសយនសទ្ធមិ គហិតានិ
ឧត្តរបនលោបេន។ ជាត្រូវបរជតបដិក្កហាណាតិ ឯត្ថ រជតសទ្ធន
ធារុមាសកាទិ សព្ភំ រូបិយំ សង្គហិតំ។ មុត្តាមណីអាទយោបេត្ត
ធម្មកេត្តត្រូវត្ថាធម្មោ ច សង្គហិតាតិ ទដ្ឋព្ភា។ បដិក្កហាណ-សទ្ធន បន
បដិក្កាហាបនសាទិយនាទិនិបិ សង្គហិតានិ។

១៤៩. សេនាសនគ្គាហោ ច បដិប្បស្សម្ពុត្តិ ឥមំនា វស្សន្នេនំ ទស្សេតិ។
 ឧបសម្ពន្ធនម្បិ ចារាជិកសមាបត្តិយា សរណាគមនាទិសាមណោភាវស្សបិ
 វិនស្សនតោ សេនាសនគ្គាហោ ច បដិប្បស្សម្ពុតិ, សង្ឃលាភម្បិ តេ ន លកន្តីតិ
 វេទិតព្ពំ។ បុរិមិកាយ បុន សរណានិ គហិតានីតិ សរណាគហណោន សហ
 តទហោវស្ស វស្សបគមនម្បិ ទស្សេតិ។ បដិមិកាយ វស្សវាសិកន្តិ
 វស្សវាសិកលាភគ្គហណាទស្សនមត្តមេវេតំ, តតោ បុរេបិ វា បច្ឆាបិ វា
 វស្សវាសិកញ្ច ចីវរមាសេសុ សង្ឃេ ឧប្បន្នកាលចីវរញ្ច បុរិមិកាយ ឧបគន្ធា
 អរិបន្នសីលោ សាមណោរោលភតិ ឯវ។ សចេ បដិមិកាយ គហិតានីតិ
 បដិមិកាយ វស្សបគមនញ្ច ជិន្នវស្សតញ្ច ទស្សេតិ។ តស្ស ហិ
 កាលចីវរលាភោ ន ចាបុណាតិ, តស្មា “អបលោកេត្វាលាភោ ធាតញ្ចោ”តិ
 វុត្តំ។ វស្សវាសិកលាភោ បន យទិ សេនាសនស្សមិកា ឆាយកា
 សេនាសនគុត្តត្ថាយ បដិមិកាយ ឧបគន្ធា វុត្តំ កត្វា អត្ថនោ សេនាសនេ
 វសន្តស្សបិ វស្សវាសិកំ ធាតព្ពន្ធិ វេទន្តិ, អនបលោកេត្វាបិ ធាតញ្ចោវ។ យំ បន
 សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. មហាវគ្គ ៣.១០៨) “បដិមិកាយ វស្សវាសិកំ
 លច្ឆតីតិ បដិមិកាយ បុន វស្សំ ឧបគតត្តាលច្ឆតី”តិ វុត្តំ, តម្បិ វស្សវាសិកេ
 ឆាយកានំ ឥមំ អធិប្បាយំ និស្សាយ វុត្តញ្ចោ, សុន្ទរំ, សង្ឃិកំ, កាលចីវរម្បិ
 សឆាយ វុត្តញ្ចោ, ន យុដ្ឋតីតិ វេទិតព្ពំ។

ន អជានិត្វាតិ “សុរា”តិ អជានិត្វា បិវតោ
 ចាលាភតិចាតាវេរមណីអាទិសត្ថសីលភេទំ សរណាភេទញ្ច ន អាបជ្ជតិ។
 អកុសលំ បន សុរាចាតាវេរមណីសីលភេទោ ច ហោតិ មាលាទិធារណាទីសុ
 វិយាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឥតរាជីតិ វិកាលភោជនាវេរមណីអាទិនិ។ តានិបិ ហិ សញ្ញាច្ច
 វីតិក្កមន្តស្ស តំ តំ ភិដ្ឋតិ ឯវ, ឥតវីតរេសំ បន អភិដ្ឋនេន នាសនផ្កានិ ន
 ហោន្តិ។ តេនេវ “ឯតេសុ ភិន្នេសូ”តិ ភេទវេចនំ វុត្តំ។

អង្គុយ ទេសាបេតព្រោត “អង្គុយ មំ កន្ត អង្គុយ កមា” តិអាទិនា សង្ឃមង្គ្រ
ទេសាបេតា សរណសីលំ ធាតុត្ថន្ត អង្គុយ ចារាជិកត្ថា តេសំ។ តេនាហ
“លីដ្ឋនាសនាយ នាសេតព្រោត” តិ។ អយមេវ ហិ នាសនា ឥធានិប្បតាតិ
លីដ្ឋនាសនាការណេហិ ចារាជិកតាតាធិហិ អវល្លោកាសនាធិនំ សហ
បតិកត្ថា វុត្ថំ។ ននុ ច កណ្តាកសាមណោរោបិ មិច្ឆាធិដ្ឋិកោ ឯវ, តស្ស ច ហេដ្ឋា
ធល្ហាកម្មនាសនាវ វុត្ថា, ឥធម បន មិច្ឆាធិដ្ឋិកស្ស លីដ្ឋនាសនា វុច្ចតិ, កោ
ឥមេសំ កេនាតិ ចោធនំ មនសិ និធាយាហ “សស្សតុច្ឆេទានញ្ញា
អញ្ញាតវធិដ្ឋិកោ” តិ។ ឯត្ថ ចាយំ អង្គុយ យោ - យោ ហិ “អត្តា ឥស្សរោ” តិ វា
“និច្ឆា ធុរោ” តិអាទិនា វា “អត្តា ឧច្ឆិដ្ឋិស្សតិ វិនស្សិស្សតិ” តិអាទិនា វា
តិត្ថយបរិកប្បិតំ យំ កិញ្ចិ សស្សតុច្ឆេទធិដ្ឋិ ធុន្ទំ គហេត្វា វោហាតិ, តស្ស
សា ចារាជិកដ្ឋានំ ហោតិ, សោ ច លីដ្ឋនាសនាយ នាសេតព្រោត។ យោ បន
ញ្ញិធិសំ ធិដ្ឋិ អគ្គហេត្វា សាសនិកោវ ហុត្វា កេវលំ ពុទ្ធវចនាធិប្បាយំ
វិបរីតតោ គហេត្វា ភិក្ខុហិ ឱវទិយមាធាបិ អប្បជិនិស្សដ្ឋិត្វា វោហាតិ, តស្ស
សា ធិដ្ឋិ ចារាជិកំ ន ហោតិ, សោ បន កណ្តាកសាមណាយ ឯវ នាសេតព្រោត
វិមតិវិនោធនិយំ។ ឥមស្មី ហនេ សារត្តធិបនិយំ ធនសិក្ខាបទតោ បដ្ឋាយ
វិត្តារតោ វល្លាណា អាគតា, សា ចារាជិកាយំ សព្វសោ ចោត្តកំ អារុទ្ធា,
តស្មា ឥធម ន វិត្តារយិម្ហ។

១៥០. “អត្តនោ បរិវេណន្តិ ឥទំ បុគ្គលិកំ សន្ធាយ វុត្ថ” ត្ថិ កណ្តិបទេសុ វុត្ថំ។
អយំ បនេត្ត កណ្តិបទការាវនំ អង្គុយ យោ - វស្សគ្គន បត្តសេនាសនន្តិ ឥមិនា
តស្ស វស្សគ្គន បត្តំ សង្ឃិកសេនាសនំ វុត្ថំ។ អត្តនោ បរិវេណន្តិ ឥមិនាបិ
តស្ស វុត្ថុ បុគ្គលិកសេនាសនំ វុត្ថន្តិ។ អយំ បនេត្ត អម្ពា កំ ខន្តិ - យត្ថ វា វសតីតិ
ឥមិនា សង្ឃិកំ វា ហោតុ បុគ្គលិកំ វា, តស្ស និពាទ្ធវសនកសេនាសនំ វុត្ថំ។
យត្ថ វា បដិក្កមតីតិ ឥមិនា បន យំ អាចរិយុបដ្ឋាយស្ស វសនដ្ឋានំ

ឧបជ្ជានាធិនិមិត្តំ និពាទ្ធិំ បរិសតិ, តំ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ បរិសនដ្ឋានំ វុត្តំ, តស្មា
តទុកយំ ទស្សេតុំ “ឧកយេនបិ អត្តនោ បរិវេណញ្ច វស្សគ្គន
បត្តសេនាសនញ្ច វុត្ត”ន្តិ អាហា។ តត្ថ អត្តនោ បរិវេណន្តិ ឥមិនា
អាចរិយុបជ្ឈាយានំ និវាសនដ្ឋានំ ទស្សិតំ, វស្សគ្គន បត្តសេនាសនន្តិ ឥមិនា
បន តស្ស វសនដ្ឋានំ, តស្មា តទុកយម្បិ សង្ឃិកំ វា ហោតុ បុគ្គលិកំ វា,
អាវរណំ កាតព្វមេវាតិ។ មុខទ្វារិកន្តិ មុខទ្វារេន ភុញ្ញតព្វំ។ ទណ្ឌកម្មំ កត្វាតិ
ទណ្ឌកម្មំ យោជេត្វា។ ទណ្ឌន្តិ វិនេន្តិ ឯតេនាតិ ទណ្ឌា, សោយេវ កត្តព្ពត្តា
កម្មន្តិ ទណ្ឌកម្មំ, អាវរណាទិ។ ទណ្ឌកម្មមស្ស ករោថាតិ អស្ស ទណ្ឌកម្មំ
យោជេថ អាណាបេថ។ ទណ្ឌកម្មន្តិ វា និគ្គហកម្មំ, តស្មា និគ្គហមស្ស
ករោថាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ត ព្យាទិសេសុ ហានេសុ។

សេនាសនគ្គាហោ ច បដិប្បស្សម្ពន្ធិតិ ឥមិនា ជិន្នវស្សោ ហោតីតិ ជីបេតិ។
សចេ អាកិណ្ណោនោសោវ ហោតិ, អាយតី សំវេ ន តិជ្ជតិ, និក្ខឡិកញ្ចោតិ ឯត្ត
សចេ យាវតតិយំ វុច្ឆមានោ ន ឱរមតិ, សង្ឃំ អបលោកេត្វា នាសេតញ្ចោ, បុន
បព្ពជ្ជំ យាចមានោបិ អបលោកេត្វា បញ្ចាជេតញ្ចោតិ វទន្តិ។ បច្ឆិមិកាយ
វស្សវាសិកំ លច្ឆតីតិ បច្ឆិមិកាយ បុន វស្សំ ឧបគតត្តា លច្ឆតិ។
អបលោកេត្វា លាភោ ធាតញ្ចោតិ ជិន្នវស្សតាយ វុត្តំ។ ឥតរាជិ បញ្ច
សិក្ខាបធានីតិ វិកាលភោជនាធិនិ បញ្ច។ អច្ចយំ ទេសាបេតញ្ចោតិ “អច្ចយោ មំ
ភន្តេ អច្ឆាគមា”តិ អាធិនា នយេន ទេសាបេតញ្ចោតិ សាវត្ថជីបនិយំ (សាវត្ថ. ដ.
មហាវគ្គ ៣.១០៨) វុត្តំ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

បព្ពជ្ជាវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

ឆ្ងារីសតិមោ បរិច្ឆេទ។

ឧបសម្បទាវិនិច្ឆ័យកថា

ឯវំ បព្ពត្តាវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា តទទន្តំ ឧបសម្បទាវិនិច្ឆ័យោ កថេត្តោ, ឯវំ
សន្តេបិ អដ្ឋកថាយំ ឧបសម្បទាវិនិច្ឆ័យកថា ចាឡិវណ្ណាធាវសេនេវ អាគតា,
នោ ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆ័យវសេន, ឥមស្ស បន បករណស្ស
ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆ័យកថាភូតត្ថា តមកថេត្វា និស្សយវិនិច្ឆ័យោ ឯវំ អាចរិយេន
កថិតោ, មយំ បន ឧបសម្បទាវិនិច្ឆ័យស្ស អតិសុខមត្តា អតិគម្ពីរត្ថា
សុទុល្លភត្តា សាសនានុគ្គហត្ថំ អាចរិយេន អវុត្តម្យំ សមន្តចាសាធិកតោ
និហរិត្វាវិមតិវិនោទនិអាធិប្បករណេសុ អាគតវិនិច្ឆ័យេន អលង្ករិត្វា តំ
វិនិច្ឆ័យំ កថយិស្សម។

តេន ខោ បន សមយេនាតិ យេន សមយេន ភកវតា “ន ភិក្ខុវេ
អនុបជ្ឈាយកោ” តិអាធិសិក្ខាបទំ អបញ្ញត្តំ ហោតិ, តេន សមយេន។
អនុបជ្ឈាយកន្តិ ឧបជ្ឈំ អគាហាបេត្វា សព្វេន សព្វំ ឧបជ្ឈាយវិវហិតំ, ឯវំ
ឧបសម្បទានេវ ធម្មតោ ន អាមិសតោ សង្កហំ លភន្តិ, តេ បរិហាយន្តិយេវ, ន
វុឡន្តិ។ ន ភិក្ខុវេ អនុបជ្ឈាយកោតិ ឧបជ្ឈំ អគាហាបេត្វា និរុបជ្ឈាយកោ ន
ឧបសម្បទេត្តោ, យោ ឧបសម្បទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិតោ បជ្ឈាយ ឯវំ ឧបសម្បទេន្តស្ស អាបត្តិ ហោតិ, កម្មំ បន ន
កុប្បតិ។ កេចិ “កុប្បតិ” តិ វុទន្តិ, តំ ន គហេតព្ពំ។ “សង្ឃេន
ឧបជ្ឈាយេនា” តិអាធិសុបិ ឧភតោព្យញ្ញនកុបជ្ឈាយបរិយោសានេសុ ឯសេវ
នយោ។

អបត្តកា ហត្ថសុ បិណ្ឌាយ ចរន្តិតិ យោ ហត្ថសុ បិណ្ឌាលព្ពតិ,
តទត្ថាយ ចរន្តិ។ សេយ្យថាបិ តិត្តិយាតិ យថា អាជីវកនាមកា តិត្តិយា។
សូបព្យញ្ញនេហិ មិស្សេត្វា ហត្ថសុ វេបិតបិណ្ឌាមេវ ហិ តេ ភុញ្ញន្តិ។ អាបត្តិ
ទុក្ខជស្សាតិ វេ ឧបសម្មាទេន្តស្សេវ អាបត្តិ ហោតិ, កម្មំ បន ន កុប្បតិ,
អជីវកាជីវត្ថុសុបិ វសេវ នយោ។

យាចិតកេនាតិ “យាវ ឧបសម្មទំ ករោម, តាវ ទេថា” តិ យាចិត្វា
គហិតេន, តាវ កាលិកេនាតិ អត្ថោ។ ព្យាជិសេន ហិ បត្តេន វា ជីវេន វា
បត្តជីវេន វា ឧបសម្មាទេន្តស្សេវ អាបត្តិ ហោតិ, កម្មំ បន ន កុប្បតិ, តស្មា
បរិបុណ្ណាបត្តជីវេវ ឧបសម្មាទេតត្ថោ។ សចេ តស្ស នត្តិ, អាចរិយុបជ្ឈាយា
ចស្ស ធាតុកាមា ហោន្តិ, អញ្ញោ វា ភិក្ខុ, និវេកេហិ វិស្សន្តេត្វា អធិដ្ឋានុបកំ
បត្តជីវំ ធាតុតំ។

កោត្តេនបិ អនុស្សវេតុន្តិ “មហាកស្សបស្ស ឧបសម្មាទាបេក្ខោ” តិ វេ
កោត្តំ វត្វា អនុស្សវេតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ ទ្វេ ឯកានុស្សវេនេតិ ទ្វេ
ឯកតោ អនុស្សវេនេ, ឯកេន ឯកស្ស, អញ្ញេន ឥតរស្សាតិ វេ ទ្ធិហិ វា
អាចរិយេហិ ឯកេន វា ឯកក្ខណោ កម្មវាចំ អនុស្សវេន្តេហិ ឧបសម្មាទេតុំ
អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ ទ្វេ តយោ ឯកានុស្សវេនេ កាតុំ, តញ្ច ខោ ឯកេន
ឧបជ្ឈាយេនាតិ ទ្វេ វា តយោ វា ជនេ បុរិមនយេនេវ ឯកតោ អនុស្សវេនេ កាតុំ
អនុជានាមិ, តញ្ច ខោ អនុស្សវេនកិរិយំ ឯកេន ឧបជ្ឈាយេន អនុជានាមីតិ
អត្ថោ។ តស្មា ឯកេន អាចរិយេន ទ្វេ វា តយោ វា អនុស្សវេតញ្ច។ ទ្ធិហិ វា តីហិ
វា អាចរិយេហិ វិសុំ វិសុំ ឯកេន ឯកស្សាតិ វេ ឯកប្បហារេនេវ ទ្វេ តិស្សេវ វា
កម្មវាចា កាតតញ្ច។ សចេ បន នាជានិយា នានុបជ្ឈាយា ហោន្តិ, តិស្សត្ថេវា
សុមនត្ថេវស្ស សទ្ធិវិហារិកំ, សុមនត្ថេវា តិស្សត្ថេវស្ស សទ្ធិវិហារិកំ

អនុស្សាវេតិ, អញ្ញមញ្ញញ្ច គណបូរកា ហោត្តិ, វដ្តតិ។ សេនា នាមុបជ្ឈាយា
ហោត្តិ, ឯកោ អាចរិយោ ហោតិ, “នត្វេវ នាមុបជ្ឈាយេនា” តិ បដិក្ខិតត្តា ន
វដ្តតិ។ ឥទំ សន្ធាយ ហិ ឯស បដិក្ខេហោ។

បឋមំ ឧបជ្ឈំ គាហាបេតញ្ចោតិ ឯត្ថ វដ្ឋាវដ្ឋំ ឧបនិជ្ឈាយតីតិ ឧបជ្ឈា, តំ
ឧបជ្ឈំ “ឧបជ្ឈាយោ មេ, ភន្តេ, ហោហិ” តិ ឯវំ វនាបេត្វា គាហាបេតញ្ចោ។
វិត្តាយន្តីតិ វិត្តទូកត្តា ហោត្តិ។ យំ ជាតន្តិ យំ តវ សវីរេ ជាតំ និព្ពត្តំ វិជ្ជមានំ, តំ
សង្ឃមជ្ឈេ បុច្ឆន្តេ សន្តំ អត្ថីតិ វត្តព្ពន្ធអាទិ។ ឧល្លម្បតុ មន្តិ ឧទ្ធវតុ មំ។

តាវទេវាតិ ឧបសម្បន្នសមនន្តរមេវ។ នាយា មេតញ្ចោតិ ឯកចោរិសា វា
ទ្វិចោរិសា វាតិ នាយា មេតញ្ចោ។ ឧតុប្បមាណំ អាចិក្ខិតព្ពន្ធិ “វស្សានោ ហោមន្តោ
គិម្ហោ” តិ ឧតុប្បមាណំ អាចិក្ខិតព្ពំ។ ឯត្ថ ច ឧតុយេវ ឧតុប្បមាណំ។ សេនា
វស្សានាធយោ អបរិបុណ្ណា ហោត្តិ, យត្ថកេហិ ទិវសេហិ យស្ស យោ ឧតុ
អបរិបុណ្ណា, តេ ទិវសេ សល្លក្ខេត្វា សោ ទិវសភាគោ អាចិក្ខិតញ្ចោ។ អថ វា
“អយំ នាម ឧតុ, សោ ច ខោ បរិបុណ្ណា អបរិបុណ្ណា វា” តិ ឯវំ ឧតុប្បមាណំ
អាចិក្ខិតព្ពំ, “បុព្ពណ្ណា វា សាយន្តោ វា” តិ ឯវំ ទិវសភាគោ អាចិក្ខិតញ្ចោ។
សន្តីតីតិ ឥទេមេវ សព្ពំ ឯកតោ កត្វា “ត្វំ កីលភសិ, កា តេ នាយា, កី
ឧតុប្បមាណំ, កោ ទិវសភាគោ” តិ បុដ្ឋោ “ឥទំ នាម លភាមិ វស្សំ វា ហោមន្តំ វា
គិម្ពំ វា, អយំ មេ នាយា, ឥទំ ឧតុប្បមាណំ, អយំ ទិវសភាគោតិ វទេយ្យសី” តិ
ឯវំ អាចិក្ខិតព្ពំ។

ឱហាយាតិ ធម្មត្វា។ ទុតិយំ នាតុន្តិ ឧបសម្បទមាឡ កតោ បរិវេណំ
គច្ឆន្តស្ស ទុតិយកំ នាតុំ អនុជាធាមិ, ចត្តារិ ច អករណីយានិ អាចិក្ខិតុន្តិ
អត្តោ។ បណ្ណាបលាសោតិ បណ្ណាវណ្ណោ បត្តោ។ ពន្ធនា បវុត្តោតិ វណ្ណោតោ
បតិកោ។ អភញ្ចោ ហរិតត្តាយាតិ បុន ហរិតោ ភវិតុំ អភញ្ចោ។ បុដុសីលាតិ

មហាសីលា។ អយំ សមន្តបាសាទិកតោ នីហរិត្វា អាកតោ
ឧបសម្មទារិនិច្ឆយោ។

អនុបជ្ឈាយាទិវត្ថុសុ សិក្ខាបទំ អបញ្ញត្ថន្តិ “ន អនុបជ្ឈាយកោ
ឧបសម្មាទេតត្តោ” តិ (មហាវ. ១១៧) ឥដេវ បញ្ញាបិយមាទំ សិក្ខាបទំ សន្ធាយ
វុត្ថំ។ កម្មំ បន ន កុប្បតីតិ ឥទំ ឧបជ្ឈាយាការេបិ “ឥត្តន្នាមស្ស
ឧបសម្មទាបេក្ខា ឥត្តន្នាមេន ឧបជ្ឈាយេនា” តិ មតស្ស វា វិព្ពន្ធស្ស វា
បុរាណាឧបជ្ឈាយស្ស, អញ្ញស្ស វា យស្ស កស្សចិ អវិជ្ជមានស្សចិ នាមេន
សព្ពត្ថ ឧបជ្ឈាយ កិត្តនស្ស កតត្តា វុត្ថំ។ យទិ ហិ ឧបជ្ឈាយ កិត្តនំ ន ករេយ្យ,
“បុគ្គលំ ន បរាមសតី” តិ វុត្ថកម្មវិបត្តិ ឯវ សិយា។ តេនេវ ចាឡិយំ (មហាវ.
១១៧) “អនុបជ្ឈាយក” ត្ថិ វុត្ថំ, អដ្ឋកថាយម្បិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១១៧) អស្ស
“ឧបជ្ឈាយំ អកិត្តត្វា” តិ អវត្វា “ឧបជ្ឈាយំ អគាហាបេត្វា សព្ពេន សព្ពំ
ឧបជ្ឈាយវិហិតំ” ឥដ្ឋេវ អត្តោ វុត្តោ។ ចាឡិយំ សង្ខេន ឧបជ្ឈាយេនា តិ “អយំ
ឥត្តន្នាមោ សង្ខេស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខា, ឥត្តន្នាមោ សង្ខំ ឧបសម្មទំ យាចតិ
សង្ខេន ឧបជ្ឈាយេនា” តិ ឯវំ កម្មវាចាយ សង្ខមេវ ឧបជ្ឈាយំ កិត្តត្វា តិ
អត្តោ។ ឯវំ គណេន ឧបជ្ឈាយេនា តិ ឯត្ថាបិ “អយំ ឥត្តន្នាមោ គណស្ស
ឧបសម្មទាបេក្ខា” តិ អាទិនា យោជនា វេទិតញ្ញា។ ឯវំ វុត្តេបិ កម្មំ ន កុប្បតិ
ឯវ ទុក្ខជស្សេវ វុត្តត្តា, អញ្ញថា “សោ ច បុគ្គលោ អនុបសម្មន្នោ” តិ វេទេយ្យ។
តេនាហ “សង្ខេនា” តិ អាទិ។ តត្ថ បណ្ឌាកាទិ ឧបជ្ឈាយេហិ ករិយមាទេសុ
កម្មេសុ បណ្ឌាកាទិ កេវិនាវ យទិ បញ្ចវគ្គាទិ គណោ បូរតិ, កម្មំ ន កុប្បតិ,
ឥតវថា កុប្បតីតិ វេទិតព្ពំ។

អបត្តចីវរវត្ថុសុបិ បត្តចីវរាទំ អភារេបិ “បរិបុណ្ណស្ស បត្តចីវរ” ត្ថិ
កម្មវាចាយ សាវិតត្តា កម្មកោបំ អវត្វា ទុក្ខជមេវ វុត្ថំ។ ឥតវថា សាវនាយ

ហាបនតោ កម្មកោចោ ឯវ សិយា។ កេចិ បន “បឋមំ អនុញ្ញាតកម្មវាចាយំ
ឧបសម្បជ្ជាវិយ ឥនាទិបិ ‘បរិបុណ្ណស្ស បត្តចីវរ’ន្តិ អវត្ថា កម្មវាចាយ
ឧបសម្បជ្ជាបិ សូបសម្បជ្ជា ឯវ”តិ វទន្តិ, តំ ន យុត្តំ។ អនុញ្ញាតកាលតោ
បជ្ជាយ ហិ អបរាមសនំ សាវនាយ ហាបនវិបត្តិ ឯវ ហោតិ “ឥត្តន្ទាមោ សង្ឃំ
ឧបសម្បជ្ជំ យាចតី”តិ បទស្ស ហាបនេវិយ។ តម្បិ ហិ បច្ឆា អនុញ្ញាតំ, “សង្ឃំ,
ភន្តេ, ឧបសម្បជ្ជំ យាចាមី”តិ អាទិវាក្យេន អយាចេត្វា តម្បិ ឧបសម្បាទេន្តោ
“អយំ ឥត្តន្ទាមោ សង្ឃំ ឧបសម្បជ្ជំ យាចតី”តិ វត្ថាវ យទិ កម្មវាចំ ករោតិ, កម្ម
សុកតមេវ ហោតិ។ នោ ចេ, វិបន្នំ។ សព្ពបច្ឆា ហិ អនុញ្ញាតកម្មវាចតោ កិញ្ចិបិ
បរិហាបេតុំ ន វដ្តតិ, សាវនាយ ហាបនមេវ ហោតិ, អញ្ញោ វា ភិក្ខុ ធាតុកាមា
ហោន្តិតិ សម្ពន្ធា, អយមេត្ត វិមតិវិនោទនិយា (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១១៧)
អាភតោ វិនិច្ឆយោ។ សាវត្ថធិបនីវិនិច្ឆយោ បន ឥនេវ អន្តោគធា ហោតិ
អប្បតរត្តា អវិសេសត្តា ច។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ១១៧) បន “កេចិ កុប្បតីតិ វទន្តិ, តំ ន
គហេតត្ថ”ន្តិ យំ វុត្តំ, តំ “បញ្ចវគ្គករណីយញ្ចេ, ភិក្ខុវេ, កម្មំ, ភិក្ខុនិបញ្ចមោ
កម្មំ ករេយ្យ, អកម្មំ ន ច ករណីយ”ន្តិ អាទិនា (មហាវ. ៣៩០) នយេន វុត្តត្តា
បណ្ណាកានំ គណបូរណភាវេ ឯវ កម្មំ កុប្បតិ, ន សព្ពន្តិ កត្វា សុវុត្តំ, ឥតរថា
“បណ្ណាកុបជ្ឈាយេន កម្មំ ករេយ្យ, អកម្មំ ន ច ករណីយ”ន្តិ អាទិកាយ
ចាឡិយា ភវិតតំ សិយា។ យថា អបរិបុណ្ណបត្តចីវរស្ស ឧបសម្បាទនកាលេ
កម្មវាចាយំ “បរិបុណ្ណស្ស បត្តចីវរ”ន្តិ អសន្តំ វត្ថុំ កិត្តត្វា ឧបសម្បជ្ជាយ
កតាយ តស្មី អសន្តេបិ ឧបសម្បជ្ជា វុហតិ, ឯវ “អយំ ពុទ្ធវក្ខិតោ អាយស្មតោ
ធម្មវក្ខិតស្ស ឧបសម្បជ្ជាបេក្ខោ”តិ អវត្ថុំ បណ្ណាកុបជ្ឈាយាធិ, អសន្តំ វា វត្ថុំ
កិត្តត្វា កតាយបិ គណបូរណានមត្តិតាយ ឧបសម្បជ្ជា វុហតេវ។ “ន, ភិក្ខុវេ,
បណ្ណាកុបជ្ឈាយេន ឧបសម្បាទេតត្តោ, យោ ឧបសម្បាទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស,

សោ ច បុគ្គលោ អនុបសម្បន្នោ”តិអាទិវចនស្ស អភាវា អយមត្ថោ សិទ្ធាវ
ហោតិ។ ន ហិ ពុទ្ធាវត្តពុយុត្តំ ន វទន្តិ។ តេន វុត្តំ “យោ បនភិក្ខុ ជានំ
ឡនីសតិវស្សំ ... បេ... សោ ច បុគ្គលោ អនុបសម្បន្នោ”តិអាទិ (ចាចិ. ៤០៣)។
តថា “ព្យត្ថេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន សង្ឃោ ញាបេតញោ”តិ (មហាវ. ៧១)
វចនតោ ថេយ្យសំវាសកាទិអាចរិយេហិ អនុស្សាវនាយ កតាយ ឧបសម្បទា
ន រុហតិ តេសំ អភិក្ខុត្តាតិ វចនម្បំ ន គហេតព្វំ។

កិញ្ចាភិយ្យោ - “ឥមាទិ ចត្តារិ កម្មានិ បញ្ចហាការេហិ វិបជ្ជន្តី”តិអាទិនា
(បរិ. ៤៨២) នយេន កម្មានំ សម្បត្តិវិបត្តិយា កថិយមាធាយ “សត្តហិ
អាការេហិ កម្មានិ វិបជ្ជន្តី វត្ថុតោ វា ញត្ថិតោ វា អនុស្សាវនតោ វា សីមតោ វា
បរិសតោ វា ឧបជ្ឈាយតោ វា អាចរិយតោ វា”តិ អកថិតត្តា ន គហេតព្វំ។
“បរិសតោ វា”តិ វចនេន អាចរិយុបជ្ឈាយានំ វា សង្កហោ កតោតិ បេ? ន,
“ទ្វាទសហិ អាការេហិ បរិសតោ កម្មានិ វិបជ្ជន្តី”តិ ឯតស្ស វិភង្កេ
តេសមនាមជ្ឈត្តា, អយមត្ថោ យស្មា តត្ថ តត្ថ ស្ស បេន វុត្តចាឡិវសេនេវ
សក្កា ជានិតុំ, តស្មា នយមុខំ ទស្សេត្វា សំខិត្តោតិ អយមស្ស យុត្តិកវេសនាតិ
វុត្តំ។

តត្រិទំ វិចារេតព្វំ - អនុបជ្ឈាយកំ ឧបសម្បទេន្តោ តេ ភិក្ខុ
យថាវុត្តនយេន អភូតំ វុត្តំ កិត្តយីសុ, ឧទាហុ មុសាវាទភយា តានេវ បទានំ ន
សាវេសុន្តិ។ កិញ្ចេត្ត - យទិ តាវ ឧបជ្ឈាយាការតោ ន សាវេសុំ, “បុគ្គលំ ន
បរាមសតី”តិ វុត្តវិបត្តិប្បសង្កោ ហោតិ, អថ សាវេសុំ, មុសាវាទោ នេសំ
ភវតីតិ? វុច្ឆតេ - សាវេសុំយេវ យថាវុត្តវិបត្តិប្បសង្កកយា, “កម្មំ បន ន
កុប្បតី”តិ អជ្ឈកថាយំ វុត្តត្តា ច។ ន, មុសាវាទស្ស អសម្ភវតោ, មុសាវាទេនបិ
កម្មសម្ភវតោ ច។ ន ហិ សក្កា មុសាវាទេន កម្មវិបត្តិសម្បត្តិ កាតុន្តិ។ តស្មា

“អនុបជ្ឈាយកំ ឧបសម្មាទេន្តី” តិ វចនស្ស ច ឧភយនោសវិនិមុត្តោ អត្ថោ
បរិយេសិតញោ។

អយញ្ចេត្ត យុត្តិ - យថា បុព្វេ បព្វជ្ជបសម្បឧបជ្ឈាយេសុ វិជ្ជមានេសុបិ
ឧបជ្ឈាយគ្គហណក្កមេន អគ្គហិតត្ថា “តេន ខោ បន សមយេន ភិក្ខុ
អនុបជ្ឈាយកំ” ត្ថិអាទិ វុត្ថំ, តថា ឥធាបិ ឧបជ្ឈាយស្ស វិជ្ជមានេស្ស វ សតោ
អគ្គហិតត្ថា “អនុបជ្ឈាយកំ ឧបសម្មាទេន្តី” តិ វុត្ថំ។ កម្មវាចាបរិយេន បន
“គហិតោ តេន ឧបជ្ឈាយោ” តិ សញ្ញាយ ឧបជ្ឈាយំ កិត្តត្វា កម្មវាចំ
សាវេតព្ភំ។ កេនចិ វា ការណេន កាយសាមគ្គី អទេន្តស្ស ឧបជ្ឈាយស្ស ធន្តំ
គហិត្វា កម្មវាចំ សាវេតិ, ឧបជ្ឈាយោ វា ឧបសម្បទាបេក្ខស្ស ឧបជ្ឈំ ទត្វា
បច្ឆា ឧបសម្បន្នេ តស្មី តាទិសេ វត្ថុស្មី សមនុយុញ្ជិយមាណោ វា
អសមនុយុញ្ជិយមាណោ វា ឧបជ្ឈាយទានតោ បុព្វេ ឯវ សាមណោរោ
បដិជានាតិ, សិក្ខាបច្ចក្ខាតកោ វា អន្តិមវត្ថុអជ្ឈាបន្នកោ វា បដិជានាតិ,
ធន្តហារកាធយោ វិយ ឧបជ្ឈាយោ វា អញ្ញាសីមាគតោ ហោតិ។ កម្មវាចា
រុហតីតិ វត្វា “អនុជានាមិ ភិក្ខុវេ បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ វិនយធរបញ្ចមេន
គណេន ឧបសម្បទ” ត្ថិ វុត្ថត្ថា។ កេនិ “វិនយធរបញ្ចមេន ឧបជ្ឈាយេន
សន្និហិតេនេវ ភវិតព្ភ” ត្ថិ វុត្ថត្ថិ ចោរាណាគណ្ឌិបទេ វុត្ថំ។ សោ ច ចាថោ
អប្បមាណោ មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ តស្ស វចនស្សការតោ។ អសន្និហិតេបិ
ឧបជ្ឈាយេ កម្មវាចា រុហតីតិ អាបជ្ជតីតិ ចេ? ន។ កស្មា? កម្មសម្បត្តិយំ
“បុគ្គលំ បរាមសតី” តិ វុត្ថចាថោវ នោ បមាណំ។ ន ហិ តត្ថ អសន្និហិតោ
ឧបជ្ឈាយសម្ពាតោ បុគ្គលោ បរាមសនំ អរហតិ, តស្មា តត្ថ សម្បបរាមសនំ
វិយ បុគ្គលបរាមសនំ វេទិតព្ភំ។ សង្ឃេន គណេន ឧបជ្ឈាយេន ឧបសម្មាទេន្តិ
តេសំ អត្ថតោ បុគ្គលត្ថា, បណ្ឌាកាទិឧបជ្ឈាយេន ឧបសម្មាទេន្តិ
ឧបសម្មាទនកាលេ អវិទិតត្ថាតិ ចោរាណា។

អបត្តចីវរំ ឧបសម្មាទេន្តីតិ កម្មវាចាចរិយោ “បរិបុណ្ណាស្ស បត្តចីវរំ”ន្តិ
សញ្ញាយ, កេវលំ អត្ថសម្មត្តិ អនបេក្ខិត្វា សន្តបទនិហារេន វា “បរិបុណ្ណាស្ស
បត្តចីវរំ”ន្តិ កម្មវាចំ សាវេតិ។ យថា ឯតរហិ មតវិប្បវុត្តមាតាបិតិកោបិ
“អនុញ្ញាតោសិ មាតាបិតូហិ”តិ បុដ្ឋោ “អាម ភន្តេ”តិ វេទតិ, កី ពហុនា? អយំ
បនេត្ត សារោ - “តស្មី សមយេ ចត្តារិ កម្មានិ បញ្ចហាការេហិ វិបជ្ជន្តី”តិ
លក្ខណាស្ស ន តាវ បញ្ញត្តត្តា អនុបជ្ឈាយ កាធិ ឧបសម្មាទេន្តី។
វជ្ជនីយបុគ្គលានំ អវុត្តត្តា បណ្ឌាកុបជ្ឈាយាធិ ឧបសម្មាទេន្តិ,
តេរសន្តរាយបុច្ឆាយ អនស្សនត្តា អបត្តចីវរំកំ ឧបសម្មាទេន្តិ, “អនុជាធាមិ
ភិក្ខុវេ ញត្តិចតុត្ថេន កម្មេន ឧបសម្មាទេតុ”ន្តិ (មហាវ. ៦៩) ឯវំ សព្វបឋមំ
អនុញ្ញាតាយ កម្មវាចាយ “បរិបុណ្ណាស្ស បត្តចីវរំ”ន្តិ អវចនមេត្ត សាធកន្តិ
វេទិតព្ពំ។ តញ្ជិ វចនំ អនុក្កមេនានុញ្ញាតន្តិ។

ឥទំ តាវ សព្វថា ហោតុ, “មូកំ បញ្ញាជេន្តិ ពជិវំ បញ្ញាជេន្តិ”តិ ឥទំ កថំ
សម្មវិតុមរហាតិ អាធិតោ បដ្ឋាយ “អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ ឥមេហិ តីហិ
សរណាគមនេហិ បព្ពជ្ជ”ន្តិអាធិនា អនុញ្ញាតត្តាតិ? វុច្ចតេ - “ឯវញ្ច បន, ភិក្ខុវេ,
បញ្ញាជេតញ្ញាតិ, ឯវំ វេទេហិតិ វត្តញ្ញោ...បេ.... តតិយម្បិ សង្ឃំ សរណំ គច្ឆាមី”តិ
ឯត្ថ “ឯវំ វេទេហិតិ វត្តញ្ញោ”តិ ឥមស្ស វចនស្ស មិច្ឆា អត្ថំ គហេត្វា មូកំ
បញ្ញាជេសុំ។ “ឯវំ វេទេហិតិ”តិ តំ បព្ពជ្ជាបេក្ខំ អាណាបេត្វា សយំ ឧបជ្ឈាយេន
វត្តញ្ញោ “តតិយម្បិ សង្ឃំ សរណំ គច្ឆាមី”តិ, សោ បព្ពជ្ជាបេក្ខា តថា អាណាត្តា
ឧបជ្ឈាយវចនស្ស អនុអនុ វេទតុ វា មា វា, តត្ថ តត្ថ ភគវា “កាយេន
វិញ្ញាបេតិ, វាចាយ វិញ្ញាបេតិ, កាយេន វាចាយ វិញ្ញាបេតិ, គហិតោ ហោតិ
ឧបជ្ឈាយោ។ ធិន្នោ ហោតិ ធិន្នោ, ធិន្នោ ហោតិ ចារិសុទ្ធិ, ធិន្នោ ហោតិ
បវារណា”តិ វេទតិ។ តទនុមារេន វា កាយេន តេន បព្ពជ្ជាបេក្ខេន វិញ្ញត្តំ
ហោតិ សរណាគមនន្តិ វា លោកេបិ កាយេន វិញ្ញាបេន្តោ ឯវំ វេទតីតិ វុច្ចតិ, តំ

បរិយាយ គហេត្វា ម្ចាស់ បញ្ចាជន្តិតិ វេទិតត្ថំ។ ចោរាណាគណ្ឌិបទេ “ម្ចាស់ កង
បញ្ចាជន្តិតិ បុព្វំ កត្វា តស្ស កាយបសាទសម្ភវតោ កាយេន បហារំ ទត្វា
ហត្ថមុទ្ទាយ វិញ្ញាបេត្វា បញ្ចាជន្តិតិ” ត្ថំ វុត្ថំ។ កី ពហុនា?

អយំ បនេត្ត សារោ - យថា បុព្វេ បព្វជ្ជាធិការេ វត្តមាទេ បព្វជ្ជាភិលាបំ
ឧបច្ឆិន្ទិត្វា “បណ្ឌាកោ, ភិក្ខុវេ, អនុបសម្មន្នោ ន ឧបសម្មនេតត្ថោ” តិអាទិនា
(មហាវ. ១០៩) នយេន ឧបសម្មនវសេនេវ អភិលាចោ កតោ។
ថេយ្យសំវាសកបទេ អសម្ភវតោ កិញ្ចាបិ សោ ន កតោ, បព្វជ្ជាវ តត្ថ កតា,
សព្ពត្ថ បន ឧបសម្មនាភិលាបេន អធិប្បតោ តទនុការេតោ ឧបសម្មនាយ,
បព្វជ្ជាយ វាវតាយ ឧបសម្មនា វាវតា ហោតីតិ កត្វា, តថា ឥធ
ឧបសម្មនាធិការេ វត្តមាទេ ឧបសម្មនាភិលាបំ ឧបច្ឆិន្ទិត្វា ឧបសម្មនមេវ
សន្ធាយ បព្វជ្ជាភិលាចោ កតោតិ វេទិតត្ថោ។ កាមំ សោ ន កត្តត្ថោ, ម្ចាស់ បទេ
អសម្ភវតោ តស្ស វសេន អាទិតោ បដ្ឋាយ ឧបសម្មនាភិលាចោវ កត្តត្ថោ វិយ
ទិស្សតិ, តថាបិ តស្សេវ ម្ចាស់ ឧស្ស វសេន អាទិតោ បដ្ឋាយ បព្វជ្ជាភិលាចោវ
កតោ មិច្ឆាគហរណិនិវរណត្ថំ។ កង? “ម្ចាស់, ភិក្ខុវេ, អបត្តោ ឱសារណំ,
តព្វោ សង្ឃោ ឱសារេតិ, សោសារិតោ” តិ (មហាវ. ៣៩៦) វេចនតោ ហិ ម្ចាស់
ឧបសម្មន្នោ ហោតីតិ សិទ្ធិ, សោ កេវលំ ឧបសម្មន្នោវ ហោតិ, ន បន
បព្វជិតោ តស្ស បព្វជ្ជាយ អសម្ភវតោតិ មិច្ឆាគាហោ ហោតិ, តំ បរិវជ្ជាបេត្វា
យោ ឧបសម្មន្នោ, សោ បព្វជិតោវ ហោតិ។ បព្វជិតោ បន អត្ថិ កោចិ
ឧបសម្មន្នោ, អត្ថិ កោចិ អនុបសម្មន្នោតិ ឥមំ សម្មាគាហំ ឧប្បាទេតិ ភគវាតិ
វេទិតត្ថំ។

អបិច តេសំ ហត្ថច្ឆិន្ទាធិនំ បព្វជិតានំ សុបព្វជិតការេធិបនត្ថំ,
បព្វជ្ជាការេសង្ឃានិវរណត្ថោត្ថ បព្វជ្ជាភិលាចោ កតោ។ កង? “ន, ភិក្ខុវេ,

ហត្ថជិដ្ឋោ បញ្ចាដេតព្ពោ”តិអាទិនា (មហាវ. ១១៩) បដិក្ខេបេន, “បព្ពជិតា
សុបព្ពជិតា”តិ វុត្តជ្ជាណាការេន ច តេសំ បព្ពជ្ជាការសង្គា ភវេយ្យ, យថា
បសង្កា ភវេ, តថា បសង្កំ វេយ្យេយ្យ។ ខន្ធកេ ឧបសម្បទំ សន្ធាយ “ហត្ថជិដ្ឋោ,
ភិក្ខុវេ, អបត្តោ ឱសារណំ, តព្ពោ សង្ឃោ ឱសារេតិ, សោសារិតោ”តិអាទិនា
(មហាវ. ៣៩៦) នយេន ភគវា និវារេតិ។ តេនេវ នយេន បព្ពជិតា បនេតេ
សព្ពេចិ សុបព្ពជិតា ឯវាតិ ធិបេតិ។ អញ្ញាថា សព្ពេចេតេ ឧបសម្បជ្ជាវ ហោន្តិ, ន
បព្ពជិតាតិ អយមនិជ្ជប្បសង្កោ អាបជ្ជតិ។ កថំ? “ហត្ថជិដ្ឋោ, ភិក្ខុវេ, ន
បញ្ចាដេតព្ពោ, បព្ពជិតោ នាសេតព្ពោ”តិ វា “ន, ភិក្ខុវេ, ហត្ថជិដ្ឋោ
បញ្ចាដេតព្ពោ, យោ បញ្ចាដេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស, សោ ច អបព្ពជិតោ”តិ
(មហាវ. ១១៩) វា តន្តិយា វេចិតាយ ចម្បយ្យក្ខន្ធកេ “សោសារិតោ”តិ វុត្តត្តា
កេវលំ “ឥមេ ហត្ថជិដ្ឋោនយោ ឧបសម្បជ្ជាវ ហោន្តិ, ន បព្ពជិតា”តិ វា
“ឧបសម្បជ្ជាចិ ច បព្ពជិតា, នាសេតព្ពោ”តិ វា អនិជ្ជកោដ្ឋាសោ អាបជ្ជតីតិ
អធិប្បាយោ។

ឥទំ បនេត្ត វិចារេតព្ពំ - “សោ ច អបព្ពជិតោ”តិ វេចិតាការតោ មូគស្ស
បព្ពជ្ជាសិទ្ធិបសង្កតោ បព្ពជ្ជាចិ ឯកតោសុទ្ធិយា ហោតីតិ
អយមនិជ្ជកោដ្ឋាសោ កថំ នាបជ្ជតីតិ? បព្ពជ្ជាភិលាបេន ឧបសម្បជ្ជា
ឥនាធិប្បេតាតិ សម្មាគារោន នាបជ្ជតីតិ, អញ្ញាថា យថាព្យញ្ញំ អត្ថេ គហិតេ
យថាបញ្ញត្តទុក្ខជាការសង្ខារោ អបរោ អនិជ្ជកោដ្ឋាសោ អាបជ្ជតិ។ កថំ? “ន,
ភិក្ខុវេ, មូគោ បញ្ចាដេតព្ពោ, យោ បញ្ចាដេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ វុត្តទុក្ខជំ
បព្ពជ្ជាបរិយោសានេ ហោតិ, ន តស្សវិប្បកតាយ។ បុព្ពបយោគទុក្ខជមេវ ហិ
បឋមំ អាបជ្ជតិ, តស្មា មូគស្ស បព្ពជ្ជាបរិយោសានស្សេវ អភារតោ ឥមស្ស
ទុក្ខជស្ស ឱកាសោ ច ន សព្ពកាលំ សម្ពវេយ្យ, ឧបសម្បជ្ជាវសេន បន អត្ថេ
គហិតេ សម្ពវេតិ កម្មនិព្វត្តិតោ។ តេនេវ ចាឡិយំ “ន, ភិក្ខុវេ, បណ្ឌាកោ

ឧបសម្ព័ន្ធទេតព្រោះ, យោ ឧបសម្ព័ន្ធទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ ទុក្ខជំ ន
បញ្ញត្តិ។ អបញ្ញត្តត្តា បុព្វបយោគទុក្ខជមេវ ចេត្ត សម្ពុត្តិ, នេតវំ។ ឯត្តាវតា
សិទ្ធិមេតំ បព្វជ្ជាភិលាបេន ឧបសម្ព័ន្ធាវ តត្ថ អធិប្បតា, ន បព្វជ្ជាតិ។ ឯត្តាហ
សាមណោបព្វជ្ជា ន កាយបយោគតោ ហោតីតិ កជំ បញ្ញាយតីតិ? វុច្ចតេ -
កាយេន វិញ្ញាបេតីតិ អាទិត្តិកា ទស្សនតោតិ អាគតោ។

“កោត្តនបិ អនុស្សវេតុ” ត្ថិ (មហាវ. ១២២) វចនតោ យេន វោហារេន
វោហារតិ, តេន វជ្ជតីតិ សិទ្ធិ, តស្មា “កោ នាមោ តេ ឧបជ្ឈាយោ” តិ បុជ្ជេនបិ
កោត្តមេវ នាមំ កត្វា វត្ថុពុទ្ធិ សិទ្ធិ ហោតិ, តស្មា ចតុព្វិជេសុ នាមេសុ យេន
កេនចិ នាមេន អនុស្សវេន កាតព្វាតិ វទន្តិ។ ឯកស្ស ពហុនិ នាមានិ ហោន្តិ,
តត្ថ ឯកំ នាមំ ព្យាត្តិយា, ឯកំ អនុស្សវេនាយ កាតុំ ន វជ្ជតិ, អត្ថតោ
ព្យញ្ញនតោ ច អភិជ្ជាហិ អនុស្សវេនាហិ ភវិតពុទ្ធិ។ កិញ្ញាបិ “ឥត្តន្ទាមោ
ឥត្តន្ទាមស្ស អាយស្មតោ” តិ ចាឡិយំ “អាយស្មតោ” តិ បទំ បច្ឆា វុត្ថំ,
កម្មវាចាចាឡិយំ បន “អយំ ពុទ្ធវក្ខិកោ អាយស្មតោ ធម្មវក្ខិកស្ស” តិ បឋមំ
លិខន្តិ, តំ ឧប្បជិចាជិយា វុត្ថន្តិ ន បច្ចេតព្វំ។ ចាឡិយញ្ញំ “ឥត្តន្ទាមោ
ឥត្តន្ទាមស្ស” តិ អត្ថមត្តំ ទស្សីតំ, តស្មា ចាឡិយំ អវុត្តាបិ “អយំ ពុទ្ធវក្ខិកោ
អាយស្មតោ ធម្មវក្ខិកស្ស” តិ កម្មវាចាចាឡិយំ បយោកោ ទស្សីតោ។ “ន មេ
ទិដ្ឋោ ឥតោ បុព្វេ ឥច្ឆាយស្មា សាវិបុត្តោ” តិ ច “អាយស្មា សាវិបុត្តោ
អត្ថកុសលោ” តិ ច បឋមំ “អាយស្មា” តិ បយោកស្ស ទស្សនតោតិ វទន្តិ។
កត្ថបិ “អាយស្មតោ ពុទ្ធវក្ខិកស្ស” តិ វត្វា កត្ថបិ កេវលំ “ពុទ្ធវក្ខិកស្ស” តិ
សាវេតិ, សាវនំ ហាបេតីតិ ន វុច្ចតិ នាមស្ស អហាបិតត្តាតិ ឯកេ។ សចេ
កត្ថបិ “អាយស្មតោ ពុទ្ធវក្ខិកស្ស” តិ វត្វា កត្ថបិ “ពុទ្ធវក្ខិកស្សយស្មតោ” តិ
សាវេតិ, ចាហំនុបត្តា ខេត្តមេវ ឌីតិណ្ឌាន្តិបិ ឯកេ។ ព្យញ្ញនភេទប្បសង្កតោ

អនុស្សាវរីយ៍នាំ តំ ន វង្គតីតិ វង្គតិ។ សេច បន សព្វដ្ឋានេបិ ឯកេនេវ បកាវេន
វង្គតិ, វង្គតិ។

ឯកានុស្សាវរីយ៍នេតិ ឯត្ថ ឯកតោ អនុស្សាវរីយ៍នំ ឯតេសន្តិ ឯកានុស្សាវរីយ៍នាតិ
អសមាធិករណវិសយោ ពាហិវត្ថសមាសោតិ ទដ្ឋព្វំ។ តេនេវាហ “ទ្វេ
ឯកតោ អនុស្សាវរីយ៍នេ” តិ។ តត្ថ ឯកតោតិ ឯកក្ខណោតិ អត្ថោ,
វិភត្តិអលោបេន បាយំ និទ្ទេសោ។ បុរិមនយេនេវ ឯកតោ អនុស្សាវរីយ៍នេ កាតុន្តិ
“ឯកេន ឯកស្ស, អញ្ញេន ឥតវស្ស” តិអាទិនា បុព្វេ វត្ថនយេន ទ្វិហិ វា តីហិ វា
អាចរិយេហិ ឯកេន វា ឯកតោ អនុស្សាវរីយ៍នេ កាតុំ។ វង្គាវង្គំ ឧបនិជ្ឈាយតីតិ
ឧបនិជ្ឈាតិ ឥមិនា ឧបនិជ្ឈាយសន្តសមាធត្ថោ ឧបនិជ្ឈាសន្តោបិ តិ អត្ថំ ទស្សេតីតិ
សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១២៣)។

គោត្តនាមីតិ “អាយស្មតោ បិប្ផលិស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ ឯវំ នាមំ
អវត្វា គោត្តនាមេនបីតិ អត្ថោ, តេន “គោ នាមោ តេ ឧបនិជ្ឈាយោ” តិ បុជ្ជេន
គោត្តនាមេន “អាយស្មា កស្សទោ” តិ វត្ថព្វន្តិ សិទ្ធិំ ហោតិ។ តស្មា អញ្ញម្បិ យំ
កិញ្ចិ តស្ស នាមំ បសិទ្ធិំ, តស្មី វា ខណោ សុខគ្គហណាត្ថំ នាមំ បញ្ញាបិតំ, តំ សព្វំ
គហេត្វាបិ អនុស្សាវរីយ៍នា កាតព្វា។ យថា ឧបនិជ្ឈាយស្ស, ឯវំ
ឧបសម្មទាបេក្ខស្សបិ គោត្តនាមេន តន្ត្រីណិកនាមេន ច អនុស្សាវរីយ៍នំ កាតុំ
វង្គតិ, តស្មីម្បិ ខណោ “អយំ តិស្សោ” តិ វា “នាគោ” តិ វា នាមំ ករោន្តេហិ
អនុសាសកសម្មតិគោ បឋមមេវ កាតព្វំ។ ឯវំ អកត្វាបិ
អន្តរាយិកធម្មានុសាសនបុច្ឆនកាលេសុ “កិច្ចាមោសិ, អហំ ភន្តេ នាគោ នាម,
គោ នាមោ តេ ឧបនិជ្ឈាយោ, ឧបនិជ្ឈាយោ មេ ភន្តេ តិស្សោ នាមា” តិអាទិនា
វិញ្ញាបេន្តេន ឧទិន្នម្បិ ចិត្តេ “មមេតំ នាម” តិ យថា សញ្ញំ ឧប្បជ្ជតិ, ឯវំ

វិញ្ញាបេតក្ខំ។ សេច បន តស្មី ខណៈ បកតិណាមេន វត្តា បច្ឆា “តិស្សស្សា
នាមា” តិ អបុព្វនាមេន អនុស្សវេតិ, ន វដ្ឋតិ។

តត្ថ ច កិញ្ញាបិ ឧបជ្ឈាយស្សេវ នាមំ អគ្គហេត្វា យេន កេនចិ នាមេន
“តិស្សស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខា” តិ អាទិនាបិ បុគ្គលេ បរាមជ្ជេ កម្មំ សុកតមេវ
ហោតិ អនុបជ្ឈាយកាធិនំ ឧបសម្មទាកម្មំ វិយ ឧបជ្ឈាយស្ស អភាវេបិ
អភព្ថត្ថេបិ កម្មវាចាយ បុគ្គលេ បរាមជ្ជេ កម្មស្ស សិជ្ឈនតោ។
ឧបសម្មទាបេក្ខស្ស បន យថាសកំ នាមំ វិនា អញ្ញេន នាមេន អនុស្សវេត
កម្មំ កុប្បតិ, សោ អនុបសម្មន្នោវ ហោតិ។ តត្ថ បិតោ អញ្ញោ អនុបសម្មន្នោ
វិយ គហិតនាមស្ស វត្ថុបុគ្គលស្ស តត្ថ អភាវា, ឯតស្ស ច នាមស្ស
អនុស្សវនាយ អវុត្តត្តា។ តស្មា ឧបសម្មទាបេក្ខស្ស បកតិណាមំ បរិវត្តត្វា
អបុព្វេន នាគាធិនាមេន អនុស្សវិតុកាមេន បដិកច្ឆេវ “ត្វំ នាគោ” តិ អាទិនា
វិញ្ញាបេត្វា អនុសាសនអន្តរាយិកធម្មាបុច្ឆនក្ខណេសុបិ តស្ស ច សង្ឃស្ស ច
យថា ចាកដំ ហោតិ, តថា បកាសេត្វាវ នាគាធិនាមេន អនុស្សវេតក្ខំ។
ឯកស្ស ពហ្វនិ នាមាធិ ហោតិ, តេសុ ឯកំ គហេតុំ វដ្ឋតិ។

យំ បន ឧបសម្មទាបេក្ខឧបជ្ឈាយានំ ឯកត្ថ គហិតំ នាមំ តនេវ ញត្តិយា,
សព្ពត្ថ អនុស្សវនាសុ ច គហេតក្ខំ។ គហិតតោ ហិ អញ្ញស្មី គហិតេ ព្យញ្ញនំ
ភិដ្ឋំ នាម ហោតិ, កម្មំ វិបដ្ឋតិ។ អត្ថតោ ហិ ព្យញ្ញនតោ ច អភិដ្ឋា ឯវ ញត្តិ
អនុស្សវនា ច វដ្ឋតិ។ ឧបជ្ឈាយនាមស្ស បន បុរតោ “អាយស្មតោ
តិស្សស្សា” តិ អាទិនា អាយស្មន្តបទំ សព្ពត្ថ យោជេត្វាបិ អនុស្សវេតិ។ តថា
អយោជិតេបិ ទោសោ នត្ថិ។

ចាឡិយំ (មហាវ. ១២៦) បន កិញ្ញាបិ “ឥត្ថន្ទាមស្ស អាយស្មតោ” តិ
បច្ឆតោ “អាយស្មតោ” តិ បទំ វុត្ថំ, តថាបិ “អាយស្មា សារិបុត្តោ

អត្ថកុសលា" តិអាទិនា នាមស្ស បុរតោ 'អាយស្មន្តបទ' យោគស្ស ទស្សនតោ
បុរតោ បយោគោ យុត្តតោ, តញ្ច ឯកត្ថ យោជេត្វា អញ្ញត្ថ អយោជិតេបិ
ឯកត្ថ បុរតោ យោជេត្វា អញ្ញត្ថ បច្ឆតោ យោជនេបិ សាវនាយ ហាបនំ នាម ន
ហោតិ នាមស្ស អហាបិតត្តា។ តេនេវ ចាឡិយម្បី "ឥត្ថន្ទាមស្ស
អាយស្មតោ" តិ ឯកត្ថ យោជេត្វា "ឥត្ថន្ទាមេន ឧបជ្ឈាយេនា" តិអាទិសុ
"អាយស្មតោ" តិ ន យោជិតត្ថ វេទិត្ត។ តញ្ច កិញ្ចាបិ ឯវំ, តថាបិ សព្វដ្ឋានេបិ
ឯកេនេវ បកាវេន យោជេត្វា ឯវំ វា អយោជេត្វា វា អនុស្សាវនំ បសត្ថតវន្តិ
គហោតត្ថំ។

ឯកតោ សហោវ ឯកស្មី ខណោ អនុស្សាវនំ ឯតេសន្តិ ឯកានុស្សាវនា,
ឧបសម្មទាបេក្ខា, ឯតេ ឯកានុស្សាវនេ កាតុំ។ តេនាហ
"ឯកតោអនុសាវនេ" តិ។ ឥទញ្ច ឯកំ បទំ វិភត្តិអលោបេន ទដ្ឋត្ថំ។ ឯកេន វា តិ
ទ្ធិន្ទម្បី ឯកស្មី ខណោ ឯកាយ ឯវំ កម្មវាចាយ អនុស្សាវនេ ឯកេន
អាចរិយេនាតិ អត្ថោ។ "អយំ ពុទ្ធវត្ថិតោ ច អយំ ធម្មវត្ថិតោ ច អាយស្មតោ
សង្ឃវត្ថិតស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខា" តិអាទិនា នយេន ឯកេន អាចរិយេន
ទ្ធិន្ទមេកស្មី ខណោ អនុស្សាវននយោ ទដ្ឋត្ថោ, ឥមិនាវ នយេន តិណ្ណាម្បី ឯកេន
អាចរិយេន ឯកក្ខណោ អនុស្សាវនំ វេទិតត្ថំ។

បុរិមនយេនេវ ឯកតោ អនុស្សាវនេ កាតុន្តិ "ឯកេន ឯកស្ស, អញ្ញេន
ឥតវស្ស" តិអាទិនា បុព្វេ វុត្តនយេន ទ្ធិន្ទំ ទ្ធិហិ វា តិណ្ណំ តីហិ វា អាចរិយេហិ,
ឯកេន វា អាចរិយេន តយោបិ ឯកតោអនុស្សាវនេ កាតុន្តិ អត្ថោ។ "តញ្ច ខោ
ឯកេន ឧបជ្ឈាយេន, ន ត្វេវ នានុបជ្ឈាយេនា" តិ ឥទំ ឯកេន អាចរិយេន ទ្ធិហិ វា
តីហិ វា ឧបជ្ឈាយេហិ ទ្វេ វា តយោ វា ឧបសម្មទាបេក្ខេ ឯកក្ខណោ ឯកាយ
អនុស្សាវនាយ ឯកានុស្សាវនេ កាតុំ ន វេទិតតិ បដិក្ខេបបទំ, ន បទ

នាឆាចរិយេហិ នាធុបដ្ឋាយេហិ តយោ ឯកានុស្សាវនេ កាតុំ ន វដ្តតីតិ អាហា
“សចេ បន នាឆាចរិយា នាធុបដ្ឋាយា...បេ... វដ្តតី”តិ។ យព្ពេត្ថ “តិស្សត្ថេរោ
សុមនត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ, សុមនត្ថេរោ តិស្សត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិក”ន្តិ ឯវំ
ឧបដ្ឋាយេហិ អញ្ញមញ្ញំ សទ្ធិវិហារិកានំ អនុស្សាវនករណំ វុត្ថំ, តំ
ឧបលក្ខណមត្តំ។ តស្មា សចេ តិស្សត្ថេរោ សុមនត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ,
សុមនត្ថេរោ នន្តត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ អនុស្សាវេតិ, អញ្ញមញ្ញញ្ច គណបូរកា
ហោន្តិ, វដ្តតិ ឯវ។ សចេ បន ឧបដ្ឋាយោ សយមេវ អត្ថនោ សទ្ធិវិហារិកំ
អនុស្សាវេតិ, ឯត្ថ វត្ថព្ភមេវ នត្ថិ, កម្មំ សុកតមេវ ហោតិ, អនុបដ្ឋាយកស្សបិ
យេន កេនចិ អនុស្សាវិតេ ឧបសម្មទា ហោតិ, កិមង្គំ បន សឧបដ្ឋាយកស្ស
ឧបដ្ឋាយេនេវ អនុស្សាវនេតិ ទដ្ឋព្ភំ។ តេនេវ នវដ្តនបក្ខំ ទស្សេតុ “សចេ
បនា”តិអាទិមាហ។

ឧបដ្ឋាតិ ឧបដ្ឋាយសទ្ធិសមាទត្តោ អាការន្តោ ឧបដ្ឋាសន្នោតិ ទស្សេតិ។
ឧបដ្ឋាយ-សន្នោ ឯវ វា ឧបដ្ឋា, ឧបយោគបច្ចត្តវចនេសុ យ-ការ លោបំ កត្វា
ឯវំ វុត្តោ ករណាវចនាទីសុ ឧបដ្ឋាសទ្ធិស្ស បយោកាភាវាតិ ទដ្ឋព្ភំ។ ចាឡិយំ
អត្តនាវ អត្តានំ សម្មន្និតព្ពត្តិ អត្តនាវ កត្តភូតេន ករណាភូតេន អត្តានមេវ
កម្មភូតំ បតិ សម្មន្ននកិច្ចំ កាតព្វំ, អត្តានន្តិ វា បច្ចត្ថេ ឧបយោគវចនំ, អត្តនាវ
អត្តា សម្មន្និតព្ពោតិ អត្តោ។ ន កេវលញ្ច ឯត្ថេវ, អញ្ញត្រាបិ
តេរសសម្មតិអាទីសុ ឥមិនាវ លក្ខណេន អត្តនាវ អត្តា សម្មន្និតព្ពោវ។ អបិច
សយំ កម្មារហត្ថា អត្តានំ មុញ្ញាត្វា ចតុវគ្គាទិកោ គណោ សព្ពត្ថ ឥន្ទ្រិតព្ពោ។

សច្ចកាលោតិ “និក្ខហិស្សមី”តិ វញ្ជនំ បហាយ សច្ចស្សេវ តេ
ឥន្ទ្រិតព្ពកាលោ។ ភូតកាលោតិ វញ្ជនាយ អភាវេបិ មនុស្សត្តាទិវត្ថុនោ
ភូតតាយ អវស្សំ ឥន្ទ្រិតព្ពកាលោ, ឥតរថា កម្មកោចាទិអន្តរាយោ ហោតីតិ

អធិប្បាយោ។ មជ្ឈតិ អធាមុខោ។ ឧទ្ធកតិ អនុបសម្បទ្ឋការតោ
ឧបសម្បត្តិយំ បតិជ្ឈបេតុតិ អត្ថោ។

សព្វកម្មវាចាសុ អត្ថកោសល្លត្ថំ បនេត្ថ ឧបសម្បទកម្មវាចាយ ឯវមត្ថោ
ទដ្ឋញ្ញោ - សុណាតុតិ សវនាណត្ថិយំ បឋមបុរិសេកវចនំ។ តញ្ចា កិញ្ចាបិ យោ
សោ សង្ឃោ សវនកិរិយាយំ និយោជីយតិ, តស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធា “សុណាបី”តិ
មជ្ឈិមបុរិសវចនេន វត្ថុតំ, តថាបិ យស្មា សង្ឃសទ្ធិសន្និធានេ
បឋមបុរិសប្បយោគោ សទ្ធិវិទូហិ សមាចិណ្ឌោ
កវន្តកកវន្តអាយស្មាទិសទ្ធិសន្និធានេសុវិយ “អធិវាសេតុ មេ កវំ កោតមោ
(ចារា. ២២), ឯតស្ស សុគត កាលោ, យំ ភគវា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេយ្យ
(ចារា. ២៣), បក្កមតាយស្មា (ចារា. ៤៣៦), សុណាន្ត មេ អាយស្មន្តោ”តិអាទីសុ
(មហាវ. ១៦៨)។ តស្មា ឥធិ បឋមបុរិសប្បយោគោ កតោ។ អថ វា
ការវវសេនេតំ វុត្ថំ។ គរុជ្ជានិយេសុ ហិ ការវវសេន
មជ្ឈិមបុរិសបយោគុប្បត្តិយម្បិ បឋមបុរិសប្បយោគំ បយុជ្ជន្ត “នេសេតុ
សុគតោ ធម្ម”ន្តិអាទីសុ (ជី. និ. ២.៦៦; ម. និ. ២.៣៣៨; មហាវ. ៨) វិយាតិ ទដ្ឋតំ។
កេចិ បន “ភន្តេ អាវុសោតិ បនេ អបេក្ខិត្វា ឥធិ បឋមបុរិសប្បយោគោ”តិ
វទន្តិ, តំ ន សុទ្ធពំ “អាចរិយោ មេ, ភន្តេ, ហោហិ (មហាវ. ៧៧), ឥធិវុសោ ឧចារិ,
ឥមំ បព្ពជិតំ អនុយុញ្ញាហី”តិអាទីសុ (ចារា. ៥១៧) តប្បយោគេបិ
មជ្ឈិមបុរិសប្បយោគស្សេវ ទស្សនតោ។

មេតិ យោ សាវេតិ, តស្ស អត្ថនិទ្ទេសេ សាមិវចនំ។ ភន្តេតិ អាលបនត្ថ
វុឡេសុ សការវវចនំ, “អាវុសោ”តិ បទំ បន នវកេសុ។ តទុកយម្បិ និចាតោ
“តុម្ពេ ភន្តេ តុម្ពេ អាវុសោ”តិ ពហូសុបិ សមាជរូបត្តា។ សង្ឃោតិ អវិសេសតោ
ចតុវគ្គាទិកេ បកតត្ថបុគ្គលសមូហោ វត្ថុតិ។ ឥធិ បន បច្ចន្តិមេសុ ជនបនេសុ

បញ្ចវគ្គតោ បដ្ឋាយ, មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ ទសវគ្គតោ បដ្ឋាយ សង្ឃោតិ
គហោតញ្ចោ។ តត្រាយំ បិណ្ឌាត្ថោ - ភន្តេ, សង្ឃោ មម វេចនំ សុណាតូតិ។ ឥទញ្ច
នវកតវេន វត្តព្រំចំណុំ។ សេច បន អនុស្សាវកោ សព្វេហិ ភិក្ខុហិ វុឌ្ឍតរោ
ហោតិ, “សុណាតុ មេ, អារុសោ សង្ឃោ” តិ វត្តព្រំ។ សោបិ ចេ “ភន្តេ” តិ វេទយ្យ,
នវកតរោ វា “អារុសោ” តិ, កម្មកោចោ នត្ថិ។ កេចិ បន “ឯកត្ថ ‘អារុសោ’ តិ
វត្ថា អញ្ញត្ថ ‘ភន្តេ’ តិ វុត្តេបិ នត្ថិ ទោសោ ឧភយេនបិ អាលបនស្ស
សិជ្ឈនតោ” តិ វេទន្តិ។

ឥទានិ យមត្ថំ ញ្ញាបេតុកាមោ “សុណាតូ” តិ សង្ឃំ សវនេ និយោជេតិ, តំ
ញ្ញាបេន្តោ “អយំ ឥត្តន្ទាមោ” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ អយន្តិ ឧបសម្មទាបេក្ខស្ស
ហត្ថចាសេ សន្និហិតភាវទស្សនំ, តេន ច ហត្ថចាសេ បិតស្សេវ ឧបសម្មទា
រុហតីតិ សិជ្ឈតិ ហត្ថចាសតោ ពហិ បិតស្ស “អយ” ន្តិ ន វត្តព្រំតោ។ តេនេវ
អនុសាសកសម្មតិយំ សោ ហត្ថចាសតោ ពហិ បិតត្ថា “អយ” ន្តិ ន វុត្តោ, តស្មា
ឧបសម្មទាបេក្ខោ អនុបសម្មន្ទោ ហត្ថចាសេ បេបេតញ្ចោ។ អយំ ឥត្តន្ទាមោតិ
អយំ-សន្តោ ច អវស្សំ បយុន្តិតញ្ចោ, សោ ច ឥមស្មី បឋមនាមបយោគេ ឯវាតិ
គហោតព្រំ។ “ឥត្តន្ទាមោ” តិ ឥទំ អនិយមតោ តស្ស នាមទស្សនំ, ឧភយេនបិ
អយំ ពុទ្ធវក្ខតោតិ អាទិនាមំ ទស្សេតិ។ “ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ
ភិក្ខុធិករណាវិសយេ ពហុវិហិតសមាសោ, ឧបសម្មទំ មេ សង្ឃោ
អបេក្ខមាណោតិ អត្ថោ។ តស្ស ច ឧបជ្ឈាយតំ សមម្ពិកាវេន ទស្សេតុ
“ឥត្តន្ទាមស្ស អាយស្មតោ” តិ វុត្តំ។ ឯតេន “អយំ ពុទ្ធវក្ខតោ អាយស្មតោ
ធម្មវក្ខតស្ស សន្និវិហារិកក្ខតោ ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ ឯវាទិនា នយេន
នាមយោជនាយ សហ អត្ថោ ទស្សេតោ។ ឯត្ថ ច “អាយស្មតោ” តិ បទំ អវត្ថាបិ
“អយំ ពុទ្ធវក្ខតោ ធម្មវក្ខតស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ វុត្តំ វុដ្ឋតិ។ តេនេវ

ចាឡើយ “ឥត្តន្ទាមេន ឧបជ្ឈាយេនា” តិ ឯត្ថ “អាយស្មតោ” តិ បទំ ន វុត្ថំ។
យញ្ចេត្ថ វុត្ថំ, តំ ហេជ្ជា វុត្ថមេវ។

ននុ ចេត្ត ឧបជ្ឈាយេបិ ឧបសម្មទាបេក្ខោ វិយ ហត្ថចាសេ បិតោ ឯវ
ឥច្ឆិតតោ, អថ កស្មា “អយំ ឥត្តន្ទាមោ ឥមស្ស ឥត្តន្ទាមស្ស
ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ ឯវ ឧបជ្ឈាយស្ស នាមបរាមសនេបិ ឥទំ-សទ្ធិប្បយោគោ
ន កតោតិ? នាយំ វិរោធា ឧបជ្ឈាយស្ស អភាវេបិ កម្មកោចាកាវតោ។
កេវលញ្ចា កម្មនិព្វត្តិយា សន្តបទវសេន អវិជ្ជមានស្សបិ ឧបជ្ឈាយស្ស
នាមកិត្តំ អនុបជ្ឈាយស្ស ឧបសម្មទាធិស្សបិ ករិយតិ, តស្មា ឧបជ្ឈាយស្ស
អសន្និហិតាយបិ តប្បរាមសនមត្តេនេវ កម្មសិទ្ធិតោ “ឥមស្ស” តិ និទ្ធិសិទ្ធិំ ន
វុត្ថតិ តិ។

បរិសុទ្ធា អន្តរាយិកេហិ ធម្មេហិតិ អភព្ពត្តាធិកេហិ ឧបសម្មទាយ
អវត្ថកេហិ ចេវ បញ្ចពាធិបាត្តិដិហិ អាបត្តិកេហិ ច
អន្តរាយិកសភាវេហិ បរិមុត្តោ។ ឯវ វុត្ថ ឯវ អាបត្តិមត្ថកេហិ
បញ្ចពាធិដិហិ អបរិមុត្តស្សបិ ឧបសម្មទា វុហិតិ, នាញ្ចថា។ បរិបុណ្ណាស្ស
បត្តចីវរន្តិ បរិបុណ្ណាមស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខស្ស បត្តចីវរំ។ ឯវ វុត្ថ ឯវ
អបត្តចីវរស្សបិ ឧបសម្មទា វុហិតិ, នាញ្ចថា។ ឧបសម្មទំ យាចតីតិ “សង្ឃំ,
ភន្តេ, ឧបសម្មទំ យាចាមី” តិ អាធិនា (មហាវ. ១២៦) យាចាបិតការំ សន្ធាយ
វុត្ថំ។ ឯវ តេន សង្ឃេ អយាចិតេបិ “ឥត្តន្ទាមោ សង្ឃំ ឧបសម្មទំ យាចតី” តិ វុត្ថ
ឯវ កម្មំ អវិបន្នំ ហោតិ, នាញ្ចថា។ ឧបជ្ឈាយេនាតិ ឧបជ្ឈាយេន ករណាក្ខតេន,
ឥត្តន្ទាមំ ឧបជ្ឈាយំ កត្វា កម្មក្ខតំ ឧបសម្មទំ ទាតុំ និច្ឆាទេតុំ កត្តក្ខតំ សង្ឃំ
យាចតីតិ អត្តោ។ យាចនាតុនោ បន ទិកម្មកត្តា “សង្ឃំ ឧបសម្មទ” ន្តិ ទ្វេ
កម្មបទានិ វុត្តានិ។

យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្បន្តិ ឯត្ថ បត្តោ កាលោ ឥមស្ស កម្មស្សាតិ
បត្តកាលំ, អបលោកនាទិចតុត្ថិធំ សង្ឃគណកម្មំ, តនេវ សកត្តេ យ-
បច្ឆយេន “បត្តកល្ប”ន្តិ វុច្ឆតិ។ ឥធ បន ញត្តិចតុត្ថឧបសម្មនាកម្មំ អធិប្បតំ,
តំ កាតុំ សង្ឃស្ស បត្តកល្បំ ជាតំ។ យទិ អនុមតិគហវាសេន កម្មស្ស
បត្តកល្បតំ ញាបេតិ, យោ ហិ កោចិ តត្ថ អបត្តកល្បតំ មញ្ញិស្សតិ, សោ
វត្ថុតិ។ ឥមមេវ ហិ អត្ថំ សន្ធាយ អនុស្សាវនាសុ “យស្សាយស្មតោ ឧមតិ...បេ....
សោ ភាសេយ្យា”តិ (មហាវ. ១២៧) វុត្ថំ។ តនេតំ បត្តកល្បំ វត្ថុសម្មនា,
អន្តរាយិកេហិ ធម្មេហិ ចស្ស បរិសុទ្ធា, សីមាសម្មនា, បរិសាសម្មនា,
បុព្វកិច្ចនិដ្ឋានន្តិ ឥមេហិ បញ្ចហិ អន្តេហិ សង្កហិតំ។

តត្ថ វត្ថុសម្មនា នាម យថាវុត្ថេហិ ឯកានុសម្ភវុត្ថលេហិ ចេវ
អន្តិមវត្ថុអន្តិមបន្ថេហិ ច អញ្ញោ បរិបុណ្ណវិសតិវស្សោ អនុបសម្មនុក្ខតោ
មនុស្សបុរិសោ។ ឯតស្មិញ្ញំ បុគ្គលេ សតិ ឯវ ឥធំ សង្ឃស្ស ឧបសម្មនាកម្មំ
បត្តកល្បំ នាម ហោតិ, នាសតិ, កតញ្ច កុប្បមេវ ហោតិ។

អន្តរាយិកេហិ ធម្មេហិ ចស្ស បរិសុទ្ធា នាម យថាវុត្ថស្សេវ
ឧបសម្មនាវត្ថុក្ខតស្ស បុគ្គលស្ស យេ ឥមេ ភគវតោ បដិក្ខិត្តា
បញ្ចាពាធយុត្តន្តោយោ មាតាបិតុហិ អនុញ្ញាតតាបអយោសាធា ចេវ
ហត្ថន្តិដ្ឋានយោ ច ទោសធម្មា ការកសង្ឃស្ស អាបត្តាទិអន្តរាយិកេហតុតាយ
“អន្តរាយិកា”តិ វុច្ឆន្តិ, តេហិ អន្តរាយិកេហិ ទោសធម្មេហិ បរិមុត្តតា, ឥមិស្សា
ច សតិ ឯវ ឥធំ កម្មំ បត្តកល្បំ នាម ហោតិ, នាសតិ, កតំ បន កម្មំ សុកតមេវ
ហោតិ បេត្វា ឧនីវិសតិវស្សំ បុគ្គលំ។

សីមាសម្មនា បន ឧចោសថក្ខន្ធកេ (មហាវ. ១៣៨ អាធមយោ)
វត្ថុមាននយេន សត្តទោសវហិតាយ ពន្ធាពន្ធវិសេនេវ ធុរិយាយ សីមាយ

វសេន វេទិតញ្ច។ តាទិសាយ ហិ សីមាយ សតិ ឯវ ឥទំ កម្មំ បត្តកល្លំ នាម
ហោតិ, នាសតិ, កតញ្ច កម្មំ វិបជ្ជតិ។

បរិសាសម្បទា បន យេ ឥមេ ឧបសម្បទាកម្មស្ស សព្វន្តិមេន បរិច្ឆេទេន
កម្មប្បត្តា ទសហិ វា បញ្ចហិ វា អនុនាថាវាជិកំ អនាបន្នា អនុក្ខត្តា ច
សមានសំវាសកា ភិក្ខុ, តេសំ ឯកសីមាយ ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា ហំ,
ធន្តាហានញ្ច ធន្តស្ស អានយំ, សម្មទីក្ខតានញ្ច អប្បដិកោសំ,
ឧបសម្បទាបេក្ខវហិតានំ ឧចោសថក្ខន្ធកេ បដិក្ខតានំ
គហដ្ឋាទិអនុបសម្បទានញ្ចេវ ចារាជិកុក្ខិត្តកនាសំវាសកភិក្ខុនិទញ្ច
វជ្ជនិយបុគ្គលានំ សង្ឃស្ស ហត្ថចាសេ អភារោ ចាតិ ឥមេហិ ចតុហិ អង្កេហិ
សង្កហិតា។ ឯវរូចាយ ច បរិសាសម្បទាយ សតិ ឯវ ឥទំ បត្តកល្លំ នាម ហោតិ,
នាសតិ។ តត្ថ បុរិមានំ តិណ្ណំ អង្គានំ អញ្ញាតស្សបិ អភារេ កតំ កម្មំ វិបជ្ជតិ, ន
បច្ឆិមស្ស។

បុព្វកិច្ចនិដ្ឋានំ នាម យានិមាទិ “បឋមំ ឧបជ្ឈំ គាហាបេតញ្ចោ” តិអាទិនា
ចាឡិយំ (មហាវ. ១២៦) វុត្តានិ “ឧបជ្ឈាគាហាបនំ, បត្តចីវរាចិក្ខណំ, តតោ តំ
ហត្ថចាសតោ ពហិ បេសេត្វា អនុសាសកសម្មតិកម្មករណំ, សម្មតេន ច
គន្ធា អនុសាសនំ, តេន ច បឋមតវំ អាគន្ធា សង្ឃស្ស ញត្តិ ញាបេត្វា
ឧបសម្បទាបេក្ខំ ‘អាគន្ធហិ’ តិ ហត្ថចាសេ ឯវ អញ្ញានំ, តេន ភិក្ខុនំ ចាទេ
វន្តាបេត្វា ឧបសម្បទាយាចាបនំ, តតោ
អន្តរាយិកធម្មបុច្ឆកសម្មតិកម្មករណំ, សម្មតេន ច បុច្ឆន” តិ ឥមាទិ អដ្ឋ
បុព្វកិច្ចានិ, តេសំ សព្វេសំ យាថាវតោ ករណេន និដ្ឋានំ។ ឯតស្មិញ្ច
បុព្វកិច្ចនិដ្ឋាបនេ សតិ ឯវ ឥទំ សង្ឃស្ស ឧបសម្បទាកម្មំ បត្តកល្លំ នាម
ហោតិ, នាសតិ។ ឯតេសុ បន បុព្វកម្មេសុ អកតេសុបិ កតំ កម្មំ យថាវុត្តេសុ

វត្ថុសម្បត្តិអាទិសុវិជ្ជមាននៃសុភមង្គល ហោតិ។ តទៅមេត្ត បត្តកល្លំ
ឥមេហិ បញ្ចហិ អង្កេហិ សង្កហិតន្តិ វេទិតតំ។ ឥមិនា នយេន ហេដ្ឋា វុត្តេសុ,
វត្ថុមាននៃសុច សព្វេសុ កម្មេសុ បត្តកល្លតា យថាវហំ យោដេត្វា ញាតញ្ចា។

ឥត្តន្ទាមំ ឧបសម្បទេយ្យាតិ ឧបសម្បទានិច្ឆាទនេន តំសមដ្ឋី ករេយ្យ
ករោត្តតិ បត្តនាយំ, វិធិម្ហំ វា ឥទំ ទដ្ឋតំ។ យថា ហិ “នេវទត្ថំ សុខាបេយ្យា”តិ
វុត្តេ សុខមស្ស និច្ឆាទេត្វា តំ សុខសមដ្ឋីនំ ករេយ្យាតិ អត្តោ ហោតិ, វេមិធាបិ
ឧបសម្បទមស្ស និច្ឆាទេត្វា តំ ឧបសម្បទាសមដ្ឋីនំ ករេយ្យាតិ អត្តោ។
បយោជកព្យាបារេ ចេតំ។ យថា សុខយន្តំ កិញ្ចិ សុទ្ធកត្តារំ កោចិ ហេតុកត្តា
សុខហេតុនិច្ឆាទនេន សុខាបេយ្យាតិ វុច្ឆតិ, វេមិធាបិ ឧបសម្បទ្ធន្តំ សុទ្ធកត្តារំ
បុគ្គលំ ហេតុកត្តក្ខតោ សង្ឃោ ឧបសម្បទាហេតុនិច្ឆាទនេន
ឧបសម្បទេយ្យាតិ វុត្តោ។ ឯតេន ច សុខំ វិយ សុខទាយកេន សង្ឃេន
បុគ្គលស្ស ជ័យមាណ តថាបវត្តបរមត្ថធម្មេ ឧបាទាយ អរិយជនបញ្ញត្តា
ឧបសម្បទា នាម សម្មតិសច្ចតា អត្ថីតិ សមត្ថីតំ ហោតិ។ ឯត្ថ ច “ឥត្តន្ទាមោ
សង្ឃំ ឧបសម្បទំ យាចតី”តិ (មហាវ. ១២៧) វុត្តត្តា បរិវាសាទិសុ វិយ
យាចនាទុកុណំ “ឥត្តន្ទាមស្ស ឧបសម្បទំ ទេយ្យា”តិ អវត្វា “ឥត្តន្ទាមំ
ឧបសម្បទេយ្យា”តិ វុត្តត្តា ឥទំ ឧបសម្បទាកម្មំ ទានេ អសង្កហេត្វា
កម្មលក្ខណោ វេ សង្កហិតន្តិ ទដ្ឋតំ។ ឥមិនា នយេន “ឥត្តន្ទាមំ ឧបសម្បទេតិ,
ឧបសម្បទ្ទោ សង្ឃេនា”តិ ឯត្ថាបិ អត្តោ វេទិតតោ។ កេវលញ្ចិ តត្ថ
វត្ថុមានកាលអតីតកាលវសេន, ឥធម បន អនាមជ្ឈកាលវសេនាតិ ឯត្ថកមេវ
វិសេសោ។

ឯសាញត្ថិតិ “សង្ឃោ ញាបេតត្តោ”តិ វុត្តញាបនា ឯសា។ ឥទញ្ចា
អនុស្សាវនានម្បិ សញ្ញាវស្សនត្ថំ វុច្ឆតិ។ អវស្សព្វេតំ វត្ថុព្រមេវ។ ញត្ថិកម្មេ វេ

តំនូវត្តព្រំ។ តត្ថ បនយ្យ-ការេ វុត្តមត្តេ ឯវ ញត្តិកម្មំ និដ្ឋិតំ ហោតីតិ ទដ្ឋព្រំ។
ខមតីតិ វុច្ឆតិ។ ឧបសម្បទាតិ សង្ឃេន ធិយមាណា និដ្ឋាធិយមាណា ឧបសម្បទា,
យស្ស ខមតិ, សោ តុណ្ហាស្សាតិ យោជនា។ តុណ្ហីតិ ច អកថនត្ថេ និចាតោ,
អកថនកោ អស្ស ភវេយ្យាតិ អត្ថោ។ ខមតិ សង្ឃស្ស ឥត្តន្ទាមស្ស
ឧបសម្បទាតិ បកតេន សម្ពន្ធា។ តត្ថ ការណាមាហា “តស្មា តុណ្ហី”តិ។ តត្ថ
“អាសី”តិ សេសោ។ យស្មា “យស្ស នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យា”តិ តិក្ខត្តំ
វុច្ឆមាណេបិ សង្ឃេ តុណ្ហី និវេ អហោសិ, តស្មា ខមតិ សង្ឃស្សាតិ អត្ថោ។
ឯវត្ថុ ឥមិនា បការេន។ តុណ្ហីភាវេនេវេតំ សង្ឃស្ស វុច្ឆនភាវំ ធារយាមិ, ពុជ្ឈាមិ
ជាធាមីតិ អត្ថោ។ ឥតិ-សន្តោ បរិសមាបនត្ថេ កតោ, សោ ច កម្មវាចាយ អនន្តំ,
តស្មា អនុស្សាវកេន “ធារយាមី”តិ ឯត្ថ មិ-ការបរិយោសានមេវ វត្វា
និដ្ឋបេតព្ពំ, ឥតិ-សន្តោ ន បយុដ្ឋិតព្ពោតិ ទដ្ឋព្រំ។ ឥមិនា នយេន
សត្តកម្មវាចានមត្ថោ វេទិតព្ពោ។

ឯកចោរិសា វាតិអាទិសត្តានំ សរីរធាយំ ចាទេហិ មិនិត្វា
ជាននប្បការទស្សនំ។ ធនត្ថបធម្មិមិតា ហិ ធាយា “ចោរិសា”តិ វុច្ឆតិ, ឥទព្វា
ឧតុប្បមាណាចិក្ខណាទិ ច អាគន្ធកេហិ សន្និវិមសិត្វា វុឡ្ហនវភាវំ ញត្វា
វន្តនវជ្ជាបនាទិករណាត្ថំ វុត្តំ។ ឯតិ អាគច្ឆតិ, គច្ឆតិ ចាតិ ឧតុ, សោវ បមីយតេ
អនេន សំវច្ឆវត្ថុ បមាណាត្ថិ អាហា “ឧតុយេវ ឧតុប្បមាណា”ត្ថិ។ អបរិបុណ្ណាតិ
ឧបសម្បទាទិវេសេន អបរិបុណ្ណា។ យទិ ឧតុវេមជ្ឈេ ឧបសម្បទិកោ, តទា តស្មី
ឧតុម្ហិ អវសិដ្ឋទិវសាចិក្ខណំ ទិវសភាគាចិក្ខណាត្ថិ ទស្សេតិ។ តេនាហា
“យត្ថកេហិ ទិវសេហិ យស្ស យោ ឧតុ អបរិបុណ្ណោ, តេ ទិវសេ”តិ។ តត្ថ
យស្ស តត្ថណំ លទ្ធិបសម្បទស្ស បុគ្គលស្ស សម្ពន្ធិ យោ ឧតុ យត្ថកេហិ
ទិវសេហិ អបរិបុណ្ណោ, តេ ទិវសេតិ យោជនា។

ឆាយាទិកមេវ សត្តំ សង្កហេត្វា កាយិតត្ថតោ កថេតត្ថតោ សង្កតីតិ អាហ
 “ឥនមេវ”តិអាទិ។ តត្ថ ឯកតោ កត្វា អាចិត្តិតត្ថំ។ ត្ថំ កីលភសីតិ ត្ថំ
 ឧបសម្បទនកាលេ កតវស្សំ, កតវឧតុញ្ច លភសិ, កតវស្មី តេ ឧបសម្បទា
 លទ្ធាតិ អត្តោ។ វស្សន្តិ វស្សនឧតុ, ឥនញ្ច សំវច្ឆរាចិត្តណំ វិនា វុត្តម្បិ ន
 វិញ្ញាយតីតិ ឥមិនា ឧតុអាចិត្តណេវ សាសនវស្សេសុ វា កលិយុគវស្សនីសុ
 វា សហស្សិមេ វា សតិមេ វា អសុកឧតុ លភាមីតិ ទស្សិតន្តិ ទដ្ឋត្ថំ។ ឆាយាតិ
 ឥទំ ចាឡិយំ អាគតបដិចាជី សន្ទាយ វុត្តំ, វុត្តព្ភកម្មតោ បន
 កលិយុគវស្សនីសុ សត្តនេសបសិទ្ធសុ អសុកវស្សេ អសុកឧតុម្ហិ
 អសុកមាសេ អសុកកណ្តោ វា សុក្កោ វា បក្ខេ អសុកេ តិចិវាវិសេសយុត្តេ
 បុព្វណ្ណាទិទិវសភាគេ ឯត្ថកេ ឆាយាបមាណោ, ឆាទិកាបមាណោ វា មយា
 ឧបសម្បទាលទ្ធាតិ វទេយ្យសីតិ ឯវំ អាចិត្តិតត្ថំ។ ឥទំ សុដ្ឋ ឧត្តហេត្វា
 អាគន្តុកេហិ វុឡបដិចាជី ញត្វា បដិបជ្ជាហីតិ វុត្តត្ថំ។ ឥតិ ឯត្ថកោ កថាមត្តោ
 វិមតិវិនោទនិយំ អាគតោ។ វជិវតុទិដិកានយោ បន ឯកច្ឆោ ឥនេវ សង្កហំ
 គតោ, ឯកច្ឆោ អសន្តិជ្ជានវិនិច្ឆយត្តា សំសយហេតុកោ ហោតិ, តស្មា ឥន ន
 គហិតោតិ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

ឧបសម្បទាវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ។

២៣. និស្សយវិនិច្ឆយកថា

១៥១. ឯវំ ឧបសម្បទាវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥនានិ និស្សយវិនិច្ឆយំ កថេត្ថំ
 “និស្សយោតិ ឯត្ថ បនា”តិអាទិមាហា។ តត្ថ និស្សយនំ និស្សយោ, សេវនំ
 ភជនន្យត្តោ។ និបុត្តសិ សេវាយន្តិ ឆាតុ ភាវសាធនោ, ន “និស្សយ នំ វសតីតិ

និស្សយោ" តិ ឥធិវិយ អវុត្តកម្មសាធនោ។ តត្ថ ហិ សេវិតញោ បុគ្គលោលព្ភតិ,
ឥធិ បន សេវនកិរិយាតិ។ ឥធានិ តំ និស្សយំ បុច្ឆាបុព្ភត្ថមាយ វិស្សជ្ជនាយ
វិត្តារតោ បេតុំ "កេន ធាតញោ" តិ អាទិមាហា។ តត្ថ កេន ធាតញោ, កេន ន
ធាតញោ តិ និស្សយនាយ កំ កត្តារំ បុច្ឆតិ, កស្ស ធាតញោ, កស្ស ន ធាតញោ តិ
និស្សយបដិគ្គាហកំ សម្មទានំ, កងំ គហិតោ ហោតិ, កងំ បដិប្បស្សម្ពុតិ តិ
ការណំ, និស្សយ កេន វសិតព្ពំ, កេន ន វសិតព្ពន្ធ និស្សយបដិបន្ទកំ។ តតោ
បុច្ឆានុក្កមេន វិស្សជ្ជេតុំ "តត្ថ" ត្យាទិមាហា។ ន កេវលំ ឯត្ថេវ, អថ ខោ
និស្សយមុច្ឆនន្តេបិ "ព្យត្តេនា" តិ អាគតោ។

តត្ថ ឯត្ថ ច កោវិសេសោតិ អាហា "ឯត្ថ ច 'ព្យត្តោ' តិ ឥមិនា
បរិសុបដ្ឋាបកោ ពហុស្សតោ វេទិតញោ" តិ។ ឥធានិ បរិសុបដ្ឋាបកលក្ខណំ
នស្សេតុំ "បរិសុបដ្ឋាបកេន ហិ" តិ អាទិមាហា។ តត្ថ អភិវិនយេតិ សកលេ
វិនយបិដកេ។ វិនេតុន្តិ សិក្ខាបេតុំ។ ទ្វេវិភង្គា បគុណា វាចុគ្គតា កាតញ្ញា តិ
ឥទំ បរិបុច្ឆាវសេន ឧគ្គណ្ណានំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ វនន្តិ។ ឯកស្ស បមុជ្ជំ, ឥតវេសំ
បគុណំ ភវេយ្យា តិ អាហា "តិហិ ជនេហិ សទ្ធិ បរិវត្តនក្ខមា កាតញ្ញា" តិ។
អភិធម្មេតិ នាមរូបបរិច្ឆេទេ។ ហេដ្ឋិមា វា តយោ វគ្គា តិ មហាវគ្គតោ ហេដ្ឋា
សកាថាវគ្គោ និទានវគ្គោ ខន្ធវគ្គោ តិ ឥមេ តយោ វគ្គា។ "ធម្មបទម្បិ សហ
វត្ថុនា ឧគ្គហេតុំ វដ្ឋតី" តិ មហាបច្ឆវិយំ វុត្តត្តា ជាតកកាណាកេន សាដ្ឋកងំ
ជាតកំ ឧគ្គហេត្វាបិ ធម្មបទំ សហ វត្ថុនា ឧគ្គហេតព្ភមេវ។

បញ្ចហិ ភិក្ខុវេ អន្តេហិ សមន្នាគតេនា តិ អាទីសុ ន សាមណេរោ
ឧបដ្ឋាបេតញោ តិ ឧបដ្ឋាយេន ហុត្វា សាមណេរោ ន ឧបដ្ឋាបេតញោ។
អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធនា តិ អសេក្ខស្ស សីលក្ខន្ធនា បិ អសេក្ខោ សីលក្ខន្ធនា
នាម។ អសេក្ខស្ស អយន្តិ ហិ អសេក្ខោ, សីលក្ខន្ធនា។ ឯវំ សព្ពត្ថ។ ឯវញ្ច កត្វា

វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនសម្ពាសនស្ស បច្ចវេក្ខណញ្ញាណស្សបិ វសេន អបេក្ខិត្វា
ឧប្បន្នា អយំ កថា។ អសេក្ខសីលន្តិ ច ន អគ្គជលសីលមេវ អធិប្បេតំ, អថ ខោ
យំ កិញ្ចិ អសេក្ខសន្តានេ បវត្តសីលំ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកស្ស សីលស្ស
ឥធាធិប្បេតត្តា។ សមាធិក្ខន្ធានិស្សបិ វិមុត្តិក្ខន្ធបរិយោសានេសុ អយមេវ
នយោ, តស្មា យថា សីលសមាធិបញ្ញាក្ខន្ធា លោកិយមិស្សកា កថិតា, ឯវំ
វិមុត្តិក្ខន្ធាបីតិ តទន្តិវិមុត្តិអាទយោបិ វេទិតញ្ញា, ន បដិប្បស្សន្ធិវិមុត្តិ ឯវំ។
វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ បន លោកិយមេវ។ តេនេវ សំយុត្តនិកាយជ្ជកថាយំ
(សំ.និ. អដ្ឋ. ១.១.១៣៥) វុត្តំ “បុរិមេហិ ចត្វហិ បទេហិ
លោកិយលោកុត្តរសីលសមាធិបញ្ញាវិមុត្តិយោ កថិតា, វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ
បច្ចវេក្ខណញ្ញាណំ ហោតិ, តំ លោកិយមេវ” តិ។

អស្សន្ទោតិអាទិសុ តីសុ វត្ថុសុ សទ្ធា ឯតស្ស នត្ថិតិ អស្សន្ទោ។ នត្ថិ
ឯតស្ស ហិរិវតិ អហិរិកោ, អកុសលសមាបត្តិយា អធិគុដ្ឋមានស្សេតំ
អធិវចនំ។ ន ធិត្ថប្បតីតិ អនោត្ថប្បី, អកុសលសមាបត្តិយា ន ភាយតីតិ វុត្តំ
ហោតិ។ កុដ្ឋតំ សីទតីតិ កុសីតោ, ហីនវិរិយស្សេតំ អធិវចនំ។ អារទ្ធីវិរិយំ
ឯតស្សតិ អារទ្ធីវិរិយោ, សម្មប្បធានយុត្តស្សេតំ អធិវចនំ។ មុដ្ឋា សតិ
ឯតស្សតិ មុដ្ឋស្សតិ, នដ្ឋស្សតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឧបជ្ជិតា សតិ ឯតស្សតិ
ឧបជ្ជិតស្សតិ, និច្ចំ អារម្មណាភិមុខបវត្តសតិស្សេតំ អធិវចនំ។

អធិសីលេ សីលវិបន្នោ ច អដ្ឋាចារេ អាចារិបន្នោ ច អាបជ្ជិត្វា អវុដ្ឋិតោ
អធិប្បេតោ។ សស្សតុច្ឆេទសម្ពាសនំ អន្តំ គណ្ហាតិ, គាហាយតីតិ វា
អន្តគ្គាហិកា, មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ បុរិមាទិទ្វេ បទានីតិ “ន បដិពលោ ហោតិ អន្តេវាសី វា
សទ្ធិវិហារី វា គិលានំ ឧបដ្ឋាតុំ វា ឧបដ្ឋាបេតុំ វា, អនភិរតំ វូបកាសេតុំ វា
វូបកាសាបេតុំ វា” តិ ឥមាទិទ្វេ បទានិ។

អភិវិសិដ្ឋា ឧត្តមោ សមាបាវោ អភិសមាបាវោ, អភិសមាបាវោ
អភិសមាបាវិកោតិ ច សិក្ខិតត្ថតោ សិក្ខាតិ ច អភិសមាបាវិកសិក្ខា។
អភិសមាបាវំ វា អារព្ព បញ្ញត្តា សិក្ខា អភិសមាបាវិកសិក្ខា,
ខន្ធកវត្តបរិយាបន្នសិក្ខាយេតំ អធិវចនំ។ មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស អាទិភូតាតិ
អាទិព្រហ្មចរិយកា, ឧកតោវិកត្តបរិយាបន្នសិក្ខាយេតំ អធិវចនំ។ តេនេវ
“ឧកតោវិកត្តបរិយាបន្នំ វា អាទិព្រហ្មចរិយកំ, ខន្ធកវត្តបរិយាបន្នំ
អភិសមាបាវិក”ន្តិវិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.១១) វុត្ថំ, តស្មា សេក្ខបណ្ណាតិយន្តិ ឯត្ថ
សិក្ខិតត្ថតោ សេក្ខា, ភកវតា បញ្ញត្តត្ថា បណ្ណាតិ, សព្វាបិ
ឧកតោវិកត្តបរិយាបន្នា សិក្ខាបធម្មណ្ណាតិ “សេក្ខបណ្ណាតិ”តិ វុត្ថាតិ
គហោតព្វំ។ តេនេវ គណ្ឌិបទេបិ វុត្ថំ “សេក្ខបណ្ណាតិយន្តិ ចារាជិកមាធិ កត្វា
សិក្ខិតត្ថសិក្ខាបធម្មណ្ណាតិយ”ន្តិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៨២)។

ឧបជ្ឈាយាចរិយកថាយំ ន សាមណោ ឧបជ្ឈាបេតញ្ចោតិ ឧបជ្ឈាយេន
ហុត្វា ន បញ្ចាដេតញ្ចោ។ អសេក្ខស្ស អយន្តិ អសេក្ខា, លោកិយលោកុត្តរោ
សីលក្ខន្ធា។ អន្តក្កាហិកាយាតិ សស្សតុច្ឆេទកោដ្ឋាសក្កាហិកាយ។ បច្ឆិមាធិ
ទ្វេតិ អប្បស្សតោ ហោតិ, ទុប្បញ្ញោ ហោតីតិ ឥមាធិ ទ្វេ អដ្ឋាធិ។ បច្ឆិមាធិ
តីណីតិ ន បដិពាលោ ឧប្បន្នំ កុក្កច្ចំ ធម្មតោវិនោទេតុំ, អាបត្តិ ន ជាតាតិ,
អាបត្តិវុដ្ឋានំ ន ជាតាតីតិ ឥមាធិ តីណី។ កុក្កច្ចស្ស ហិ
ចាឡិអដ្ឋកថានយសម្ពាតធម្មតោវិនោទេតុំ អប្បដិពាលតា នាម អព្យត្តត្តា
ឯវ ហោតីតិ សាបិ អាបត្តិអដ្ឋមេវ វុត្ថា។

អភិវិសិដ្ឋា ឧត្តមោ សមាបាវោ អភិសមាបាវោ, វុត្ថប្បដិបត្តិសីលំ, តំ
អារព្ព បញ្ញត្តា ខន្ធកសិក្ខាបធម្មណ្ណតា សិក្ខា អភិសមាបាវិកា។

សិក្ខាបទធម្ម៌ ហ៊ី តទត្ថបរិបូរណត្ថិកេហ៊ី ឧគ្គហណាធិវសេន សិក្ខិតព្ពតោ
សិក្ខាតិ វុច្ឆតិ។ មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស អាធិក្ខតា ការណក្ខតា
អាធិព្រហ្មចរិយកា, ឧកតោវិភង្គបរិយាបន្នសិក្ខាបទំ។ តេនេវេត្ថ វិសុទ្ធិមគ្គបិ
(វិសុទ្ធិ. ១.១១) “ឧកតោវិភង្គបរិយាបន្នសិក្ខាបទំ អាធិព្រហ្មចរិយកំ,
ខន្ធកវត្ថបរិយាបន្ន អាភិសមាទារិក”ន្តិ វុត្ថំ, តស្មា សេក្ខបណ្ណាត្ថិយន្តិ ឯត្ថ
សិក្ខិតព្ពតោ សេក្ខា, ភកវតាវ បញ្ញត្តត្ថា បញ្ញត្តិ។ សព្វាបិ
ឧកតោវិភង្គបរិយាបន្នា សិក្ខាបទបណ្ណាត្ថិ “សេក្ខបណ្ណាត្ថិ”តិ វុត្ថាតិ
គហោតព្ពំ។ នាមរូបបរិច្ឆេទតិ ឯត្ថ កុសលត្ថិកាធិហ៊ី វុត្ថំ
ជាតិក្ខមិបុគ្គលសម្បយោគវត្ថាវម្ពណកម្មទ្វារលក្ខណវសាធិកេធមហ៊ី
វេទនាក្ខន្ធាធិបតុត្ថិធំ សនិព្ពានំ នាមំ, ភូតោចាធាយភេទំ រូបញ្ច បរិច្ឆិទ្ធា
ជាននបញ្ញា, តប្បកាសកោ ច គន្លោ នាមរូបបរិច្ឆេទោ នាម។ ឥមិនា
អភិធម្មត្ថកុសលេន ភវិតព្ពន្ធិ ធស្សេតិ។ សិក្ខាបេតុន្តិ ឧគ្គណ្ណាបេតុន្តិ
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.៨៤) វុត្ថំ។

១៥៣. អាយស្មតោ និស្សយ វច្ឆាមីតិ ឯត្ថ អាយស្មតោតិ ឧបយោគត្ថ
សាមិវចនំ, អាយស្មន្តំ និស្សយ វសិស្សមីតិ អត្ថោ។ យំ បន វុត្ថំ
សមន្តចាសាធិកាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៧៦) “ព្យត្តោ...បេ... វុត្ថលក្ខណោយេវា”តិ,
តំ បរិសូបជ្ជាកតហុស្សតំ សន្ធាយ វេទតិ។ បព្ពដ្ឋាឧបសម្បទធម្មន្តោវាសិកេហ៊ី
បន...បេ... តាវ វុត្ថំ កាតព្ពន្ធិ បព្ពដ្ឋាចរិយឧបសម្បទាចរិយធម្មាចរិយានំ
ឯតេហ៊ី យថាវុត្ថវុត្ថំ កាតព្ពំ។ តត្ថ យេន សិក្ខាបទានិ ធិន្នានិ, អយំ
បព្ពដ្ឋាចរិយោ។ យេន ឧបសម្បទកម្មវាចា វុត្ថា, អយំ ឧបសម្បទាចរិយោ។ យោ
ឧទ្ទេសំ វា បរិបុច្ឆំ វា ទេតិ, អយំ ធម្មាចរិយោតិ វេទិតព្ពំ។ សេសមេត្ត
ឧត្តានត្ថមេវ។

១៥២. និស្សយបដិប្បស្សន្តិកថាយំ ទិសំ គតោតិ បុន អាគន្ធកាមោ,
អនាគន្ធកាមោ វា ហុត្វា វាសត្ថាយ កញ្ចំ ទិសំ គតោ។ ភិក្ខុស្ស សភាគតន្តិ
បេសលភារំ។ ឱលោកេត្វាតិ ឧបបរិក្ខត្វា។ វិព្ពន្តេ... បេ... តត្ថ គន្ធាត្ថន្តិ ឯត្ថ
“សចេ កេនចិ ករណីយេន តទហេវ” គន្ធា អសក្កោន្តោ ‘កតិចាហេន
គមិស្សមី’តិ គមនេ សឧស្សហោ ហោតិ, វក្ខតី”តិ វទន្តិ។ មា ឥធម បដិក្កមីតិ
មា ឥធម បរិសិ។ តត្រេវ វសិតព្ពន្ធិ តត្រេវ និស្សយំ គហេត្វា វសិតព្ពំ។ តំយេវ
វិហារំ... បេ... វសិតុំ វដ្ឋតិ ឯត្ថ ឧបជ្ឈាយេន បរិច្ចត្តត្វា
ឧបជ្ឈាយសមោធានបរិហារោ នត្តិ, តស្មា ឧបជ្ឈាយសមោធានគតស្សបិ
អាចរិយស្ស សន្តិកេ គហិតនិស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ពតិ។

អាចរិយម្ហា និស្សយបដិប្បស្សន្តិសុ អាចរិយោ បក្កន្តោ វា ហោតិ ឯត្ថ
“បក្កន្តោតិ ទិសំ គតោ”តិ អាទិនា ឧបជ្ឈាយស្ស បក្កមនេ យោ វិនិច្ឆយោ វុត្តោ,
សោ តត្ថ វុត្តនយេនេវ ឥធាបិ សក្កា វិញ្ញាតុន្តិ តំ អវត្វា “កោចិ អាចរិយោ
អាបុច្ឆិត្វា បក្កមតិ”តិ អាទិនា អញ្ញោយេវ នយោ អារទ្វោ។ អយញ្ច នយោ
ឧបជ្ឈាយបក្កមនេបិ វេទិតញ្ញោយេវ។ ព្យាធិសេសុ ហិ ហ្មនេសុ
ឯកត្ថវុត្តលក្ខណំ អញ្ញត្ថាបិ ទដ្ឋព្ពំ។ សចេ ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កមិត្វា និវត្តតិ,
បដិប្បស្សទ្វោ ហោតិ ឯត្ថ ឯត្តាវតា ទិសាបក្កន្តោ នាម ហោតិ ឯត្ថ
អន្តោវាសិកេ អនិក្ខត្តុបេវេនិ និស្សយោ បដិប្បស្សម្ពតិ។ អាចរិយុបជ្ឈាយា ទ្វេ
លេខុចាតេ អតិក្កម្ម អញ្ញស្មី វិហារេ វសន្តិ ពហិឧបចារសីមាយំ
អន្តោវាសិកសន្តិវិហារិកានំ វសនដ្ឋានតោ ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កម្ម អញ្ញស្មី
សេនាសនេ វសន្តិ, អន្តោឧបចារសីមាយំ បន ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កមិត្វាបិ
វសតោ និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ពតិ។ “សចេបិ អាចរិយោ មុញ្ចិតុកាមោវ ហុត្វា
និស្សយបណាមនាយ បណាមេតី”តិ អាទិ សព្វំ ឧបជ្ឈាយស្ស អាណាត្តិយម្បិ
វេទិតព្ពន្ធិ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដ. មហាវគ្គ ៣.៨៣) វុត្តំ។

១៥៣. សាហូតិ សាធុ សុន្ទរំ។ លហូតិ អគរុ, សុករតាតិ អត្ថោ។ ឌីចាយិកន្តិ
ឌុចាយបដិសំយុត្តំ, ឯវំ បដិបដ្ឋនំ និត្តរណុចាយោតិ អត្ថោ។ បតិរូបន្តិ
សាមីចិកម្មមិទន្តិ អត្ថោ។ ចាសាធិកេនាតិ បសាទាវហោន,
កាយវដិបយោគេន សម្មាទេហិតិ អត្ថោ។ កាយេនាតិ ឯតទត្តវិញ្ញាបកំ
ហត្ថមុទ្ធានី ទស្សន្តោ កាយេន វិញ្ញាបេតិ។ “សាធុ”តិ សម្មជីដ្ឋនំ សន្ធាយាតិ
ឌុបជ្ឈាយេន “សាហូ”តិ អាធិសុ វុត្ថុសុ សន្ធិវិហារិកស្ស “សាធុ”តិ
សម្មជីដ្ឋនវចនំ សន្ធាយ “កាយេន វិញ្ញាបេតិ”តិ អាធិ វុត្ថុន្តិ អធិប្បាយោ។
អាយាចននានមត្តេនាតិ សន្ធិវិហារិកស្ស បឋមំ អាយាចនមត្តេន, តតោ
ឌុបជ្ឈាយស្ស ច “សាហូ”តិ អាធិនា វចនមត្តេនាតិ អត្ថោ។ អាចរិយស្ស សន្តិកេ
និស្សយគ្គហណោ អាយស្មតោ និស្សយ វដ្ឋាមីតិ អាយស្មន្តំ និស្សយ
វសិស្សមីតិ អត្ថោ។

១៥៤. និស្សយបដិប្បស្សន្ធិកថាយំ យោ វា ឯកសម្ពោគបរិភោគោ, តស្ស
សន្តិកេ និស្សយោ គហោតញ្ចោតិ ឥមិនាលដ្ឋីសុ ឯវំ និស្សយគ្គហណំ
និយោជេតិ អលដ្ឋីសុ បដិក្ខិត្តត្តា។ ឯត្ថ ច បរិភោគសន្ទេន ឯកកម្មាធិកោ
សំវាសោ គហិតោ បច្ចយបរិភោគស្ស សម្ពោគសន្ទេន គហិតត្តា។ ឯតេន ច
សម្ពោគសំវាសានំ អលដ្ឋីហិ សន្ធិ ន កត្តព្ពតំ ទស្សេតិ។ បរិហារោ នត្ថីតិ
អាបត្តិបរិហារោ នត្ថី។ តាធិសោតិ យត្ថ និស្សយោ គហិតបុញ្ចោ, យោ ច
ឯកសម្ពោគបរិភោគោ, តាធិសោ។ តថា វុត្ថុន្តិ “លហំ អាគមិស្សតិ”តិ
វុត្ថុញ្ចោតិ អត្ថោ។ ចត្តារិ បញ្ចា ទិវសានីតិ ឥទំ ឌុបលក្ខណមត្តំ។ យទិ
ឯកាហធិហោន សភាគតា បញ្ញាយតិ, ញាតទិវសេ គហោតញ្ចោ។ អថាបិ
ចតុបញ្ញាហោនបិ ន បញ្ញាយតិ, យត្ថកេហិ ទិវសេហិ បញ្ញាយតិ, តត្ថកានិ
អតិក្កាមេតញ្ចានិ។ សភាគតំ ឌីលោកេមីតិ បន លេសោ ន កាតញ្ចោ។ ទហារ
សុណន្តីតិ ឯត្ថ អសុត្វាបិ “អាគមិស្សតិ, កេនចិ អន្តរាយេន ចិរាយន្តី”តិ

សញ្ញាយ សតិបិ លត្តតេវ បរិហារោ។ តេនាហ “ឥធម៌ាហំ វសិស្សមីតិ
បហិណ្ឌតិ, បរិហារោ នត្ថិ” តិ។ ឯកទិវសម្បិ បរិហារោ នត្ថិ តិ គមនេ និរុស្សហំ
សន្ធាយ វុត្ថំ, សឧស្សហស្ស បន សេនាសនបដិសាមនាទិវសេន កតិចាហោ
គតេបិ ន ទោសោ។

តត្រេវ វសិតត្ថន្តិ តត្រេ សភាគដ្ឋានេ ឯវ និស្សយំ គហេត្វា វសិតត្ថំ។
តំយេវ វិហារំ... បេ... វសិតុំ វដ្ឋតិ តិ ឥមិនា ឧបជ្ឈាយេ សង្កណ្ណន្តេយេវ
តំសមោទានេ និស្សយបដិប្បស្សន្ធិ វុត្ថា, តស្មី បន កោធនេ វា
គណនិវេក្ខតាយ វា អសង្កណ្ណន្តេ អញ្ញេសុ គហិតោ និស្សយោ ន
បដិប្បស្សន្ធិ តិ ទស្សតិ។

អាចរិយម្ហា និស្សយបដិប្បស្សន្ធិយំ វុត្ថោ “កោចិ អាចរិយោ” តិ អាទិកោ
នយោ ឧបជ្ឈាយបក្កមនាទិសុបិ នេត្វា តត្ថ ច វុត្ថោ ឥធម៌ា ឧបាហោ
យោជេតញ្ញោ។ ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កម្ម អញ្ញស្មី វិហារេ វសន្តិ តិ ឧបចារសីមតោ
ពហិ អញ្ញស្មី វិហារេ អន្តេវាសិកាទិនំ វសនដ្ឋានតោ ទ្វេ លេខុចាតេ
អតិក្កមិច្ឆា វសន្តិ។ តេន ពហិឧបចារេបិ អន្តេវាសិកាទិនំ វសនដ្ឋានតោ ទ្វិន្តំ
លេខុចាតានំ អន្តេវ អាសន្នេ បទេសេ វសតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សន្ធិ តិ
ទស្សតិ។ អន្តោឧបចារសីមាយំ បន ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កមិច្ឆា វសតោ
និស្សយោ ន បដិប្បស្សន្ធិតេវាតិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.៨៣)
វុត្ថំ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

និស្សយវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

តេវីសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

២២. សីមាវិនិច្ឆ័យកថា

១៥៦. ឯវំ និស្សយវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ សីមាវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ “សីមាតិ
ឯត្ថ” ត្យាទិមាហ។ តត្ថ សីមាតិ សិរីយតេ សមគ្គេន សង្ឃេន កម្មវាចាយ
ពន្លឹយតេតិ សីមា។ សិ ពន្លេនតិ ឆាតុ, ម-បច្ចយោ, កិយាទិគណោយំ។
វិភាគវន្តានំ សភាវិភាវំ វិភាគេន វិនា ន ហោតីតិ អាហ “សីមា
នាមេសា... បេ... ហោតី” តិ។ តត្ថ ពន្លេសីមំ តាវ ទស្សេតុំ “តត្ថ
ឯកាទស” ត្យាទិមាហ។

វិសតិវគ្គករណីយបរមត្តា សង្ឃកម្មស្ស ហេដ្ឋិមន្តតោ យត្ថ កម្មារហេន
សន្និ ឯកវិសតិ ភិក្ខុ និសីទិតុំ សក្កោន្តិ, តត្ថកេ បទេសេ សីមំ ពន្លេតុំ វដ្តតិ, ន
តតោ ឡើង អាហ “អតិខុទ្ទកា នាម យត្ថ ឯកវិសតិ ភិក្ខុ និសីទិតុំ ន
សក្កោន្តិ” តិ។ បុរត្ថិមាយ ទិសាយាតិ ឥទំ និទស្សនមត្ថំ, តស្សំ បន ទិសាយំ
និមិត្តេ អសតិ យត្ថ អត្ថិ, តតោ បដ្ឋាយ បឋមំ “បុរត្ថិមាយ អនុទិសាយ,
ទក្ខិណាយ ទិសាយា” តិអាទិនា សមន្តា វិជ្ជមានជ្ជានេសុ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា បុន
“បុរត្ថិមាយ អនុទិសាយា” តិ បឋមកិត្តតំ បដិកិត្តតុំ វដ្តតិ តីហិ និមិត្តេហិ
សិដ្ឋាជកសណ្ឋានាយបិ សីមាយ សម្មន្និតត្ថេត្វា។ តិក្ខុត្ថំ សីមមណ្ឌលំ
សម្ពន្ធន្តេនាតិ វិនយជរេន សយំ ឯកស្មីយេវ ហ្មនេ ឋត្វា កេវលំ
និមិត្តកិត្តនវចនេនេវ សីមមណ្ឌលំ សមន្តា និមិត្តេន និមិត្តំ ពន្លេនាតិ អត្តោ។
តំតំនិមិត្តជ្ជានំ អគន្ធាបិ ហិ កិត្តេតុំ វដ្តតិ។ តិយោជនបរមាយបិ សីមាយ
សមន្តតោ តិក្ខុត្ថំ អនុបរិគមនស្ស ឯកទិវសេន ទុក្ខរត្តា វិនយជរេន សយំ
អទិដ្ឋម្យី បុព្វេភិក្ខុហិ យថាវត្ថុតំ និមិត្តំ “ចាសាលោកន្តេ” តិអាទិនា កេនបិ
វុត្តានុសារេន សល្លកេត្វា “ឯសោ ចាសាលោកនិមិត្ត” តិអាទិនា កិត្តេតុម្យី
វដ្តតិ ឯវ។

សំសង្ឃវិជចាតិ ឥមិនា អញ្ញមញ្ញស្ស អាសន្នតំ ជីវេតិ។ ពន្ធា ហោតិ តិ
 បច្ឆិមទិសាការេ សីមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឯករតនមត្តា សុវិញ្ញយ្យតរា ហោតិ តិ
 កត្វា វុត្តំ “បច្ឆិមកោជិយា ហត្ថមត្តា សីមន្តរិកា ឋបេតព្វា” តិ។
 ឯកផ្គុលិមត្តាបិ សីមន្តរិកា វដ្តតិយេវ។ តត្ថកេនបិ ហិ សីមា អសម្ពិជ្ជាវ
 ហោតិ។ ទិដ្ឋំ សីមាណំ និមិត្តំ ហោតិ តិ និមិត្តស្ស សីមតោ ពាហិរត្តា
 សីមសម្ពេទោ ន ហោតិ តិ វុត្តំ។ សីមសង្ករំ ករោតិ តិ វុត្តំ។ សីមប្បទេសំ បរិដ្ឋេ
 ទិដ្ឋំ សីមាណំ កតជ្ជានស្ស ទុវិញ្ញយ្យត្តា វុត្តំ, ន, បន តត្ថ កម្មំ កាតុំ ន វដ្តតិ តិ
 ទស្សនត្ថំ។ ន ហិ សីមា តត្ថកេន អសីមា ហោតិ, ទ្វេ បន សីមា បច្ឆា
 វុត្តិតវុត្តេន អដ្ឋោត្ថជត្តា ឯកាពន្ធា ហោតិ, តស្មា ឯកត្ថ ឋត្វា កម្មំ ករោត្តេហិ
 ឥតវំ សោធន្ទា កាតត្ថំ។ តស្ស បទេសន្តិ យត្ថ ឋត្វា ភិក្ខុហិ កម្មំ កាតុំ សក្កា
 ហោតិ, តាទិសំ បទេសំ, យត្ថ បន ឋិតេហិ កម្មំ កាតុំ ន សក្កា ហោតិ, តាទិសំ
 បទេសំ អន្តោករិក្ខា ពន្ធន្តា សីមាយ សីមំ សំភិទ្ធន្តិ នាម។ ន កម្មវាចំ វុត្តំ
 ករោត្តិ តិ កម្មវាចំ ន ភិទ្ធន្តិ, កម្មំ ន កោបេត្តិ តិ អធិប្បាយោ។

១៥៨. សុទ្ធបំសុបព្ពតោតិ ន កេនបិ កតោ សយំជាតោវ វុត្តោ។ តថា
 សេសាបិ។ ឥតរោមីតិ សុទ្ធបំសុបព្ពតាទិកោ បព្ពតោបិ។ ហត្ថិប្បមាណោតិ
 ឯត្ថ ភូមិកោ ឧត្តតបទេសេន ហត្ថិប្បមាណំ គហោតត្ថំ។ សារត្ថធិបនិយំ
 (សារត្ថ. ដ. មហាវគ្គ ៣.១៣៨) បន វជិរពុទ្ធិដីកាយព្វា (វជិរ. ដ. មហាវគ្គ ១៣៨)
 “ហត្ថិប្បមាណោ នាម បព្ពតោ ហោជ្ជិមកោជិយា អឌ្ឍជ្ជមរតនុព្ពេជោ” តិ វុត្តំ។
 ចត្វាហិ វា តិហិ វា តិ សីមភូមិយំ ចត្វសុ, តីសុ វា ទិសាសុ ឋិតេហិ, ឯកិស្ស ឯវ
 បន ទិសាយ ឋិតេហិ តតោ ពហូហិបិ សម្ពុត្តតុំ ន វដ្តតិ, ទីហិ បន ទីសុ ទិសាសុ
 ឋិតេហិបិ ន វដ្តតិ។ តស្មា តិ យស្មា ឯកេន ន វដ្តតិ, តស្មា។ តំ ពហិទ្ធា កត្វា តិ
 កិត្តិកនិមិត្តស្ស អសីមត្តា អន្តោសីមាយ ករណំ អយុត្តន្តិ វុត្តំ។ តេនាហ
 “សច្ចេ” តិ អាទិ។

ទូត្តិសបលគុឡបិណ្ឌប្បមាណាតា សណ្ឋានតោ គហេតញ្ចា, ន
តុលគណនាវសេន, ភារតោ បលបរិមាណញ្ចា មគធតុលាយ គហេតញ្ចំ, សា ច
លោកិយតុលាយ ទិគុណាតិ វុទ្ធិ។ សាវត្ថុទីបនិយំ (សាវត្ថុ. ដី. មហាវគ្គ
៣.១៣៨) បន “ទូត្តិសបលគុឡបិណ្ឌប្បមាណាតា តុលតាយ គហេតញ្ចា, ន
តុលគណនាយា” តិ វុត្ថំ។ អតិមហាឆ្មោបិ ភូមិតោ ហត្ថិប្បមាណំ អនុគន្ធា
ហេដ្ឋាភូមិយំ ឌុតិណ្ឌាយនតោ អនេកយោជនប្បមាណោបិ។ សចេ ហិ តតោ
ហត្ថិប្បមាណំ កូដំ ឧគ្គច្ឆតិ, បព្ពតសម្ព័មេវ គច្ឆតិ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី.
មហាវគ្គ ១៣៨) - សចេ ឯកាពន្ធាហោតិ, ន កាតព្វោតិ ឯត្ថ ចត្វសុ ធិសាសុ
ចតុន្នំ បព្ពតកូដានំ ហេដ្ឋា បិដ្ឋិចាសាណាសធិសេ ចាសាលោ បិតត្តា
ឯកាពន្ធាវេ សតិបិ បថវិតោ ឧទ្ធចំ តេសំ សម្ពន្ធន្ទ អសតិ ហេដ្ឋា
បថវិតតសម្ពន្ធមត្តេ អព្ពោហារិកំ កត្វា កិត្តេតុំ វុដ្ឋតិ។ តេនេវ
“បិដ្ឋិចាសាលោ អតិមហាឆ្មោបិ ចាសាណាសម្ព័មេវ គច្ឆតិ” តិ វុត្ថំ។ បថវិតោ
ហេដ្ឋា តស្ស មហន្តការេ គយ្ហមាណេ បព្ពតមេវ ហោតីតិ អនុគណ្ឌិបទេ វុត្ថំ។
បិដ្ឋិចា កតបំសុបុញ្ញេ តិណាគុម្ពរុក្ខា ចេ ជាយន្តិ, បព្ពតោ ហោតីតិ
ធម្មសិរិត្តេវេ, នេវាតិ ឧបតិស្សត្តេវេតិ វុត្ថំ។ ចាសាលោតិ
សុធាមយចាសាលោបិ វុដ្ឋតីតិ វុទ្ធិ, វីមំសិតព្ពំ ឥដ្ឋកាយ បដិក្ខិត្តត្តា។
សោបិ ខាណុកោវិយ ឧដ្ឋិចាសាលោបិ។ ចតុបញ្ចរុក្ខនិមិត្តមត្តម្យីតិ
ឯកច្ឆេសុ និមិត្តសន្នោ នត្ថិតិ វុត្ថំ។

អន្តោសារាទន្តិ តស្មី ខណោ តរុណាតាយ សារេ អវិជ្ជមាណេបិ បរិណាមេន
ភវិស្សមាណសារេបិ សន្ធាយ វុត្ថំ។ តាធិសានញ្ចា
សូចិនណ្ឌកប្បមាណាបរិណាហានំ ចតុបញ្ចមត្តានម្យី វនំ វុដ្ឋតិ។
អន្តោសារមិស្សកានន្តិ អន្តោសារេហិ រុក្ខេហិ សម្មិស្សានំ។ ឯតេន
តចសាររុក្ខមិស្សកានម្យី វនំ វុដ្ឋតីតិ ធស្សេតិ។ ចតុបញ្ចរុក្ខមត្តម្យីតិ

សាររុក្ខេ សន្ទាយ វុត្តំ។ វេទិតុន្តិដីកាយំ (វេទិតុ. ដី. មហាវគ្គ ១៣៨) បន “ឯត្ថ
តយោ ច សារុក្ខា ហោតិ, ទ្វេ អសារា, សារុក្ខានំ ពហុតំ ឥច្ឆិតតំ។ សុសានម្មិ
ឥធ វេនមេវាតិ សន្តិ កច្ឆតិ សយំជាតត្ថាតិ វុត្តំ។ កេចិ បន ‘ចតុស្ក ទ្វេ
អន្តោសារា ច, វដ្តតិ, អន្តោសារា អធិកា, សមា វា, វដ្តតិ, តស្មា ពហុសុបិ ទ្វេ ច
អន្តោសារា អត្ថិ, វដ្តតិ’ តិ វេនន្តិ” តិ វុត្តំ។ វេនមជ្ឈេវិហារំ ករោន្តិ តិ វុត្តយជាយ
អន្តរេ វុត្តេ អច្ឆិទ្ធា វាតិ អាទិហិ វិហារបរិច្ឆេទំ កត្វា អន្តោវុត្តន្តរេសុ ឯវ
បរិវេណបណ្ណាសាលាទីនំ ករណាវសេន យថា អន្តោវិហារម្មិ វេនមេវ ហោតិ,
ឯវិហារំ ករោន្តិ តិ អត្ថោ។ យទិ ហិ សត្តំ វុត្តំ ធិន្តិទ្វា វិហារំ ករេយ្យំ, វិហារស្ស
អវេនត្ថា តំ បរិក្ខិបិត្វា បិតវេនំ ឯកត្ថ កិត្តតត្ថំ សិយា, ឥធ បន អន្តោបិ វេនត្ថា
“វេនំ ឯ កិត្តតត្ថំ” តិ វុត្តំ។ សច ហិ តំ កិត្តត្ថំ, “ធិមិត្តស្ស ឧបរិ វិហារោ
ហោតិ” តិ អាទិនា អន្តរេ វុត្តនោសោ អាបជ្ជតិ។ ឯកទេសន្តិ វេនកទេសំ,
វុត្តវិវហិតជ្ជានេ កតវិហារស្ស ឯកបស្សេ បិតវេនស្ស ឯកទេសន្តិ អត្ថោ។

សូចិទណ្ហាប្បមាណោតិ វេនទណ្ហាប្បមាណោ។

“លេខនិទណ្ហាប្បមាណោ” តិ កេចិ។ មាតិកាជ្ជកថាយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ.
ទុព្ពលសិក្ខាបទវណ្ណនា) បន អវេកខ្ពិយវិនិច្ឆយេ “យោ កោចិ
អដ្ឋុលសូចិទណ្ហាមត្ថោបិ វេឡ... បេ... គរុកណ្ហា” តិ វុត្តត្ថា តនុតរោ
វេឡទណ្ហោតិ ច សូចិទណ្ហោតិ ច គហោតត្ថំ។ វេនទណ្ហកសរាវាទិសូតិ
វេឡបព្ពេ វា ទណ្ហបព្ពេ វា កបល្លកាទិមត្តិកកាជនេសុ វាតិ អត្ថោ។
តដ្ឋណម្មិ តិ តរុណាចោតកេ អមិលាយិត្វា វិហានជាតិកេ សន្ទាយ វុត្តំ។ យេ
បន បរិណតា សមូលំ ឧទ្ធវិត្វា រោបិតាបិ ធិន្តសាខាវិយ មិលាយិត្វា ចិវេន
នវមូលផ្កុប្បត្តិយា ជីវន្តិ, មិយន្តិយេវ វា, តាទិសេ កិត្តតត្ថំ ឯ វដ្តតិ។ ឯតត្ថិ
នវមូលសាខាធិគ្គមនំ។ សារត្ថទីបទិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៣៨) បន

“សូចនណ្ឌកប្បមាលោកតិ សីហន្ទដីបេ លេខនិទណ្ឌកប្បមាលោកតិ វេទន្តិ, សោ
ច កនិជ្ជន្តលិបរិមាលោកតិ ទដ្ឋត្ថ”ន្ត វុត្ថំ។

មជ្ឈេតិ សីមាយ មហាទិសានំ អន្តោ។ កោណានិ សីមាយ ចតុស្ក
កោណេសុ ទ្វិន្ទ ទ្វិន្ទ មគ្គានំ សម្ពន្ធជានំ។ បរភាគេ កិត្តតុំ វដ្ដតីតិ តេសំ ចតុន្ទំ
កោណានំ ពហំ និក្ខមិត្វា បិតេសុ អដ្ឋសុ មគ្គេសុ ឯកិស្សា ទិសាយ ឯកំ,
អញ្ញិស្សា ទិសាយ ចាបរន្ត ឯវំ ចត្តារោមិ មគ្គា ចតុស្ក ទិសេសុ កិត្តតុំ វដ្ដតីតិ
អធិប្បាយោ។ ឯវំ បន កិត្តតមគ្គេន កបំ ឯកាពន្ធតា វិគច្ឆតីតិ វិញ្ញាយតិ។
បរតោ គតជ្ជានេបិ ឯតេ ឯវ តេ ចត្តារោ មគ្គា។ “ចត្តារោ មគ្គា ចតុស្ក ទិសេសុ
គច្ឆន្តី”តិ ហិ វុត្ថំ, តស្មា ឯត្ថ ការណំ វិចិនិតត្ថន្តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ.
មហាវគ្គ ២.១៣៨) វុត្ថំ។ វិចិនន្តោ បន ឯវំ ការណំ បញ្ញាយតិ - បុព្វវាគ្យេបិ
“វិហារំ បរិក្ខមិត្វា ចត្តារោ មគ្គា”តិ, បរវាគ្យេបិ “វិហារមជ្ឈេន និព្វិជ្ឈិត្វា
គតមគ្គេបី”តិ វិហារមេវ សន្ធាយ វុត្តោ, តស្មា ឥធាបិ “កោណំ និព្វិជ្ឈិត្វា គតំ
បនា”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨) អដ្ឋកថាយំ វុត្តត្តា ឯតេ មគ្គា វិហារស្ស
កោណាមេវ និព្វិជ្ឈីសុ, ន អញ្ញមញ្ញំ មិស្សីសុ, តស្មា ឯកាពន្ធតាវាភាវា ចតុន្ទំ
មគ្គានំ ចតុស្ក ហេនេសុ កិត្តតុំ វដ្ដតីតិ។ សារត្តធិបនិយំ បន “បរភាគេ កិត្តតុំ
វដ្ដតីតិ ពហំ និក្ខមិត្វា បិតេសុ អដ្ឋសុ មគ្គេសុ ឯកិស្សា ទិសាយ ឯកំ, អបរាយ
ឯកន្តិ ឯវំ ចតុស្ក ហេនេសុ កិត្តតុំ វដ្ដតីតិ”តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដកាយំ
(វជិរ. ដ. មហាវគ្គ ១៣៨) បន “បរភាគេតិ ឯត្ថ ឯតេហិ ពន្ធជ្ជានតោ គតត្តា
វដ្ដតិ, តថា ធិយមគ្គេបិ គហិតជ្ជានតោ គតជ្ជានស្ស អញ្ញត្តាតិ វេទន្តី”តិ វុត្ថំ។
តម្បី ឯកាពន្ធនិមិត្តត្តា វិចារេតព្វំ។

ឧត្តរន្តិយា ភិក្ខុនិយាតិ ឥន្ទេ ចាឡិយំ ភិក្ខុនីនំ ននិចារកមនេ
ននិលក្ខណស្ស អាគតត្តា វុត្ថំ, ភិក្ខុនំ អន្តរវាសកតេមនមត្តម្បី វដ្ដតិយេវ។

សាវត្ថុនីបនិយម្យ (សាវត្ថុ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៣៨) “ភិក្ខុនិយា ឯវ គហវណ្ណោត្ត
ភិក្ខុនិវិកង្កេតិ ភិក្ខុនិវសេន នទីលក្ខណស្ស ចាឡិយំ អាគតត្តា តេនេវ នយេន
នស្សនត្ថំ កតំ។ សីមំ ពន្ធន្តានំ និមិត្តំ ហោតីតិ អយំ វុត្ថលក្ខណា នទី សមុទ្ធំ វា
បរិសេតុ តឡាកំ វា, បកវតោ បដ្ឋាយ និមិត្តំ ហោតី” តិ វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ
(វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ១៣៨) បន “អន្តរវាសកោ តេមិយតីតិ វុត្ថត្តា
តត្ថកប្បមាណាធុនកេយេវ កាតុំ វុត្ថតីតិ កេចិ។ ‘តេមិយតី’ តិ ឥមិនា
ហេដ្ឋិមកោនិយា នទីលក្ខណំ វុត្ថំ, ឯវរូបាយ នទិយា យស្មី ឯវេន ចត្តារោ
មាសេ អប្បំ វា ពហុំ វា ធុនកំ អដ្ឋោត្តវិទ្យា បវត្ថតិ, តស្មី ឯវេន អប្បោទកេបិ
ឋត្វា កាតុំ វុត្ថតីតិ ឯកេ” តិ វុត្ថំ។

នទីចតុក្កេបិ ឯសេវ នយោតិ ឥមិនា ឯកត្ថ កិត្តេត្វា អញ្ញត្ថ បរតោ
គតជ្ជានេបិ កិត្តេតុំ ន វុត្ថតីតិ នស្សេតិ។ តេនេវ ច “អសម្មិស្សន នទិយោ បន
ចតស្សោបិ កិត្តេតុំ វុត្ថតី” តិ អសម្មិស្សគ្គហណំ កតំ។ អដ្ឋោត្តវិទ្យា អាវរណំ
បវត្ថតិយេវាតិ អាវរណំ អដ្ឋោត្តវិទ្យា សន្មតិយេវ។ អបវត្ថមាណាតិ
អសន្មមាណុកា។ អាវរណញ្ចិ ឋត្វា នទិយា យត្ថកេ បទេសេ ធុនកំ អសន្មមាណំ
សន្មិដ្ឋតិ, តត្ថ នទីនិមិត្តំ កាតុំ ន វុត្ថតិ, ធុបរិ សន្មមាណជ្ជានេយេវ វុត្ថតិ។
អសន្មមាណជ្ជានេ បន ធុនកនិមិត្តំ កាតុំ វុត្ថតិ។ ឋិតមេវ ហិ ធុនកំ ធុនកនិមិត្តេ
វុត្ថតិ, ន សន្មមាណំ។ តេនេវាហ “បវត្ថនជ្ជានេ នទីនិមិត្តំ, អបវត្ថនជ្ជានេ
ធុនកនិមិត្តំ កាតុំ វុត្ថតី” តិ។ “បវត្ថនជ្ជានេ នទីនិមិត្តន្តិ វុត្ថត្តា សេតុតោ បរតោ
តត្ថកំ ធុនកំ យទិ បវត្ថតិ, នទី ឯវាតិ វនន្តិ។ ជាតស្សរាទិសុ ឋិតោទកំ
ជាតស្សរាទិបទេសេន អន្តរិកម្យិ និមិត្តំ កាតុំ វុត្ថតិ នទីចារសីមាយ និមិត្តំ
រិយ។ សចេ សោ បទេសោ កាលន្តរេន គាមខេត្តភារំ ចាបុណាតិ, តត្ថ អញ្ញំ
សីមំ សម្មន្តតុំ វុត្ថតី” តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ១៣៨) វុត្ថំ។ មូលេតិ
អាទិកាលេ។ នទីភិក្ខុត្វាតិ យថា ធុនកំ អនិច្ចន្តេហិ កស្សកេហិ មហោយេ

និងវេដ្ឋតុំ ន សក្កា, ឯវំ កូលំ ភិណ្ឌិត្វា។ នធិ ភិណ្ឌិត្វាតិ វា មាតិកាមុខទ្វារេន
នធិកូលំ ភិណ្ឌិត្វា។

ឧក្ខេបមន្តិ ធិយវដ្ឋនា កូដេហិ ឧស្សិញ្ចនិយំ។ ឧក្ខេបមន្តិ វា កូបតោវិយ
ឧក្ខេបិត្វា គហេតព្ភំ។ ឧក្ខេបមន្តិ វា ឧទ្ធវិត្វា គហេតព្ភកំ។

អសម្មិស្សេហិតិ សព្ពុទ្ធិសាសុ បិតបព្ពតេហិ ឯវំ វា ចាសាលោក្ខិយសុ
អញ្ញាតេហិ វា និមិត្តន្តរាព្យវហិតេហិ។ សម្មិស្សេហិតិ ឯកត្ថ បព្ពតោ, អញ្ញាត
ចាសាលោក្ខិ ឯវំ បិតេហិ អដ្ឋហិ។ និមិត្តានំ សតេនាបិតិ ឥមិនា ឯកិស្សាយេវ
ធិសាយ ពហុនិបំ និមិត្តានិ “បុរត្តិមាយ ធិសាយ កី និមិត្តំ, បព្ពតោ, ភន្តេ។ បុន
បុរត្តិមាយ ធិសាយ កី និមិត្តំ, ចាសាលោក្ខ, ភន្តេ” តិអាធិនា (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨)
កិត្តតុំ វេដ្ឋតិ ធនេស្សតិ។ សិដ្ឋាជកសណ្ឋានាតិ តិកោណា។

សិដ្ឋាជកសណ្ឋានាតិ វា តិកោណាសណ្ឋានា។ ចតុរស្សាតិ
សមចតុរស្សា។ មុទិដ្ឋសណ្ឋានា បន អាយតចតុរស្សា, ឯកកោដិយំ
សង្កាចិតា, តទញ្ញាយ វិត្តិណ្ណា វា ហោតិ។ មុទិដ្ឋសណ្ឋានាតិ វា មុទិដ្ឋភេរី វិយ
មជ្ឈេវិត្តតា ឧភោសុ កោដិសុ សង្កាចិតា ហោតិ។

១៥៩. ឯវំ ពទ្ធសីមាយ និមិត្តសម្បត្តិយុត្តតំ ធនេស្សត្វា ឥនានិ
បរិសសម្បត្តិយុត្តតំ ធនេស្សតុំ “បរិសសម្បត្តិយុត្តា នាមា” តិអាធិមាហា។ តត្ថ
សព្ពុទ្ធិមេន បរិច្ឆេទនាតិ សព្ពហេដ្ឋិមេន គណនបរិច្ឆេទេន, អប្បតរោ ចេ
គណោ ហោតិ តិ អធិប្បាយោ។ ឥមស្ស បន សីមាសម្បតិកម្មស្ស
ចតុវគ្គករណីយត្ថា “ចតុហិ ភិក្ខុហិ” តិ វុត្តំ។ សន្និបតិកាតិ សមគ្គា ហុត្វា
អញ្ញាមញ្ញស្ស ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា សន្និបតិកា។ ឥមិនា “ចតុវគ្គករណីយេ
កម្មេ ចត្តារោ ភិក្ខុ បកតត្ថា កម្មប្បត្ថា, តេ អាគតា ហោន្តិ” តិ វុត្តំ
បឋមសម្បត្តិលក្ខណំ ធនេស្សតិ។ យាវតិកា តស្មី កាមក្ខេត្តតិ យស្មី បទេសេ

សីម ពន្លឺតុកាមា, តស៊ី ឯកស្ស តាមកោដកស្ស អាយុប្បត្តិដ្ឋានភូតេ
តាមកេត្តេ បីតា ភិក្ខុតិ សម្ពុត្តោ។ ពន្លឺសីម វា នធិសមុទ្ធជាតស្សវេ វា
អនោក្កមិត្វាតិ ឯតេន ឯតា ពន្លឺសីមាធម្មោ តាមសីមតោ សីមន្តរក្ខតា, ន
តាសុ បីតា តាមសីមាយ កម្ពុំ ករោណ្ឌនំ វុត្តំ ករោន្តិ, តស្មា ន តេសំ ធម្មោ
អាហារិកញ្ចេតិ ធម្មេតិ។ តេ សព្វេ ហត្ថចាសេ វា កត្វាតិ វុត្តកម្មបរិហារណាត្ថំ
សន្និបតិភុំ សមត្ថេ តេ តាមកេត្តេ ជ្ជេ សព្វេ ភិក្ខុ សង្ឃស្ស ហត្ថចាសេ កត្វាតិ
អត្ថោ។ ធន្នំ វា អាហារិក្ខាតិ សន្និបតិភុំ អសមត្ថានំ ធន្នំ អាហារិក្ខា។ តស៊ី
តាមកេត្តេ យធិបិ សហស្សភិក្ខុ ហោន្តិ, តេសុ ចត្តារោយេវ កម្មប្បត្តា,
អវសេសា ធម្មារហា, តស្មា អនាគតានំ ធម្មោ អាហារិកញ្ចេតិ អត្ថោ, ឥមិនា
“ធម្មារហានំ ធម្មោ អាហាជា ហោតិ” តិ វុត្តំ ទុតិយសម្បត្តិលក្ខណាមាហ។
“សមុទ្ធិភូតា ន បដិក្កោសន្តិ” តិ វុត្តំ តតិយសម្បត្តិលក្ខណំ បន ឥមេសំ
សាមត្តិយេន វុត្តំ ហោតិ។

១៦០. ឯវំ ពន្លឺសីមាយ បរិសសម្បត្តិយុត្តតំ ធម្មេត្វា ឥនានិ
កម្មវាចាសម្បត្តិយុត្តតំ ធម្មេត្វតុំ “កម្មវាចាសម្បត្តិយុត្តា នាមា” តិ អាទិមាហ។
តត្ថ “សុណាតុ មេ” តិ អាទិនំ អត្ថោ ហោជ្ជា ឧបសម្បទកម្មវាចាវណ្ណនាយំ
វុត្តោវ។ ឯវំ វុត្តាយាតិ ឯវំ ឥមិនា អនុក្កមេន ឧចោសថក្ខន្ធកេ (មហាវ. ១៣៨-
១៣៩) ភកវតា វុត្តាយ។ បរិសុទ្ធាយាតិ ព្រាត្តិទោសអនុស្សាវននោសេហិ
បរិសមន្តតោ សុទ្ធាយ។ ព្រាត្តិទុតិយកម្មវាចាយាតិ ឯកាយ ព្រាត្តិយា ឯកាយ
អនុស្សាវនាយ ករិយមានត្តា ព្រាត្តិ ឯវំ ទុតិយា ឥមិស្សា កម្មវាចាយាតិ
ព្រាត្តិទុតិយកម្មវាចា, តាយ។ ធិមិត្តានំ អន្តោ សីមា ហោតិ, ធិមិត្តានិ សីមតោ
ពហិ ហោន្តិ ធិមិត្តានិ ពហិ កត្វា ហោជ្ជា បដិវិសន្ធារឧទកំ បរិយន្តំ កត្វា
សីមាយ កតត្តា។

១៦១. ឯវំ សមាណសំវាសកសីមាសម្មតិយា កម្មវាចាសម្បត្តិ ទស្សន្ទា
តនាទិ អធិដ្ឋិតតេចីវរិកោនំ ភិក្ខុនំ ចីវរេ សុខបរិភោគតំ ភក្កតា បញ្ញត្តំ
អវិប្បវាសសីមាសម្មតិកម្មវាចាសម្បត្តិ ទស្សន្ទោ “ឯវំ ពន្ទាយ
ច”ត្យាទិមាហា។ តត្ថ តិចីវរេន អវិប្បវាសំ សម្មន្នេយ្យាតិ យថា
អធិដ្ឋិតតេចីវរិកោ ភិក្ខុ អន្តោសីមាយំ តិចីវរេន វិប្បវសន្តោបិ
អវិប្បវាសោយេវ ហោតិ, ទុតិយកថិនសិក្ខាបទេន (ចារា. ៤៧១ អាទយោ)
អាបត្តិ ន ហោតិ, ឯវំ តំ សមាណសំវាសកសីមំ តិចីវរេន អវិប្បវាសំ
សម្មន្នេយ្យាតិ អត្ថោ។ ឋបេត្វា តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ចាតិ យទិ តិស្សា
សមាណសំវាសកសីមាយ អន្តោ តាមោ អត្ថិ, តំ តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ច ឋបេត្វា
តតោ វិនិមុត្តំ តំ សមាណសំវាសកសីមំ តិចីវរេន អវិប្បវាសំ សម្មន្នេយ្យាតិ
អត្ថោ។

សីមសង្ខ័យេវ គច្ឆតីតិ អវិប្បវាសសីមសង្ខ័យេវ គច្ឆតិ។ ឯកម្មិ កុលំ
បរិជ្ជំ វាតិ អភិនវកតគេហោសុ សព្វបឋមំ ឯកម្មិ កុលំ បរិជ្ជំ អត្ថិ។ អគតំ វាតិ
ចោរាណកតាមេ អញ្ញោសុ កុលេសុ គេហានិ ធម្មត្វា គតេសុបិ ឯកម្មិ កុលំ
អគតំ អត្ថិ អត្ថោ។

១៦២. ឯវំ សង្ខេបេន សីមាសម្មតិ ទស្សន្ទា បុនវិត្តារេន ទស្សន្ទោ
“អយមេត្ត សង្ខេបោ, អយំ បនវិត្តារោ”តិអាទិមាហា។ សីមាយ ឧបចារំ
ឋបេត្វាតិ អាយតី ពន្ធតញ្ញាយ សីមាយ នេសំ វិហារានំ បរិច្ឆេទតោ ពហិ
សីមន្តិកប្បហោនកំ ឧបចារំ ឋបេត្វា។ ពន្ធា សីមាយេសុ វិហារេសុ, តេ
ពន្ធសីមា។ ចាដិយេក្កន្តិ បច្ឆេកំ។ ពន្ធសីមាសទិសានីតិ យថា ពន្ធសីមាសុ បីតា
អញ្ញាមញ្ញំ ធម្មានិ អនេបក្ខិត្វា បច្ឆេកំ កម្មំ កាតុំ លភន្តិ, ឯវំ តាមសីមាសុ
បីតាបីតិ ទស្សតិ។ អន្តោនិមិត្តគតេហិ បនាតិ ឯកស្ស តាមស្ស ឧបឡំ

អន្តោកត្តកាមតាយ សតិ សព្វេសំ អាគមនេ បយោជនំ នត្ថិតិ កត្វា វុត្ថំ។
អាគន្ធពុត្តិ ច សាមីចិវសេន វុត្ថំ, នាយំ និយមោ “អាគន្ធពុត្តិមេវា” តិ។ តេនេវាហ
“អាគមនម្បិ អនាគមនម្បិ វុដ្ឋតិ” តិ។ អពទ្ធាយ ហិ សីមាយ នាណកាមកេត្តានំ
នាណសីមសភាវត្តា តេសំ អនាគមនេបិ វុត្តកម្មំ ន ហោតិ, តស្មា
អនាគមនម្បិ វុដ្ឋតិ។ ពទ្ធាយ បន សីមាយ ឯកសីមភាវតោ បុន អញ្ញស្មី កម្មេ
ករិយមាណេ អន្តោសីមគតេហិ អាគន្ធពុត្តិមេវាតិ អាហា “អវិប្បវាសសីមា... បេ...
អាគន្ធពុត្តិ” តិ។ និមិត្តកិត្តនកាលេ អសោធិតាយបិ សីមាយ នេវត្ថិ ទោសោ
និមិត្តកិត្តនស្ស អបលោកនាធិសុ អញ្ញតរភាវតោ។

ភេរិសញ្ញំ វាតិ សម្មន្ទនបរិយោសានំ ករោមាតិ វុត្វាតិ លិខិតំ។ តេន
តាធិសេ កាលេ តំ កប្បតីតិ សិទ្ធិំ ហោតិ។ ភេរិសញ្ញំ វា សម្ពុសញ្ញំ វាតិ បន
តេសំ សទ្ធិំ សុត្វា ឥនានិ សង្ខេបា សីមំ ពន្ធិតិ ព្យាត្វា អាគន្ធកកិក្ខនំ តំ
កាមកេត្តំ អប្បវេសនត្ថំ, អាហមិកាធិនញ្ច តេសំ និវារណត្ថំ
កម្មវាចារទ្ធកាលេយេវ សញ្ញា ករិយតិ, ឯវំ សតិ តំ ករណំ សប្បយោជនំ
ហោតិ។ តេនេវ “ភេរិសម្ពុសញ្ញំ កត្វា” តិ អវុត្វា “ភេរិសម្ពុសញ្ញំ កត្វា” តិ
សញ្ញាគ្គហណំ កតំ។ “សញ្ញំ កត្វា” តិ ច បុព្វកាលកិរិយំ វុត្វា “កម្មវាចាយ
សីមា ពន្ធិតញ្ញា” តិ អបរកាលកិរិយំ វុត្តតិ, បរិយោសានកាលេ បន
សព្វត្វិយាតាលិកសង្ខ័ដ្ឋំ កត្វា ទេវមនុស្សានំ អនុមោទនំ ការេតព្វំ ហោតីតិ
វេទិតព្វំ។

១៦៣. កណ្ណកម្មាបុច្ឆនំ សន្ធាយ បព្ពដ្ឋាគ្គហណំ។ សុខករណត្ថន្តិ សព្វេសំ
សន្និចាតនបរិស្សមំ បហាយ អប្បតរេហិ សុខករណត្ថំ។ ឯកវីសតិ ភិក្ខុ
កណ្ណាតីតិ វីសតិវុត្តករណីយបរមត្តា សង្ឃកម្មស្ស កម្មារហេន សទ្ធិ
ឯកវីសតិ ភិក្ខុ កណ្ណាតិ។ ឥនញ្ច និសិដ្ឋានំ វសេន វុត្ថំ។ ហេដ្ឋិមន្តតោ ហិ យត្ថ

ឯកវិសតិ ភិក្ខុ និសីទិតុំ សក្កោន្តិ, តត្ថកេ បទេសេ សីមំ ពន្ធតុំ វដ្តតិ។ ឥទព្វា
កម្មារហេន សហា អញ្ញានការកានម្បិ បហោនកត្តំ វុត្តំ។ **និមិត្តបតា**
ចាសាណា ឋបេតព្វាតិ ឥទំ យថាវុចិតជ្ជានេ វុត្តនិមិត្តាជីនំ ទុល្លភតាយ
វឡិក្ខា ឧភិទ្ធនំ ពទ្ធសីមាណំ សង្ករករណតោ ច ចាសាណានិមិត្តស្ស ច
តទការតោ យត្ថ កត្តចិ អានេត្វា ឋបេតុំ សុករតាយ ច វុត្តំ។ តថា
សីមន្តិកចាសាណា ឋបេតព្វាតិ ឯត្ថាបិ។ ចតុវដ្តលប្បមាណាបីតិ យថា
ខណ្ឌាសីមបរិច្ឆេទតោ ពហិ និមិត្តចាសាណំ ចតុវដ្តលមត្តំ ឋានំ សមន្តា
និគច្ឆតិ, អវសេសំ ឋានំ អន្តោខណ្ឌាសីមាយំ ហោតិយេវ, ឯវំ តេសុ ឋបិតេសុ
ចតុវដ្តលមត្តា សីមន្តិកា ហោតិ ទដ្ឋព្វំ។

សីមន្តិកចាសាណាតិ សីមន្តិកាយ ឋបិតនិមិត្តចាសាណា។ តេ បន
កិត្តេន្តេន ទក្ខិណតោ អនុបរិយាយន្តេនេវ កិត្តេតព្វា។ កេវំ? ខណ្ឌាសីមតោ ហិ
បច្ឆិមាយ ទិសាយ បុរតិមាភិមុខេន ឋត្វា “បុរតិមាយ ទិសាយ កី និមិត្ត”ន្តិ តត្ថ
សព្វានិ និមិត្តានិ អនុក្កមេន កិត្តេត្វា, តថា ឧត្តរាយ ទិសាយ ទក្ខិណាភិមុខេន
ឋត្វា “ទក្ខិណាយ ទិសាយ កី និមិត្ត”ន្តិ អនុក្កមេន កិត្តេត្វា, តថា បុរតិមាយ
ទិសាយ បច្ឆិមាភិមុខេន ឋត្វា “បច្ឆិមាយ ទិសាយ កី និមិត្ត”ន្តិ អនុក្កមេន
កិត្តេត្វា, តថា ទក្ខិណាយ ទិសាយ ឧត្តរាភិមុខេន ឋត្វា “ឧត្តរាយ ទិសាយ កី
និមិត្ត”ន្តិ តត្ថ សព្វានិ និមិត្តានិ អនុក្កមេន កិត្តេត្វា បុន បច្ឆិមាយ ទិសាយ
បុរតិមាភិមុខេន ឋត្វា បុរិមកិត្តិតំ វុត្តនយេន បុន កិត្តេតព្វំ។ ឯវំ ពហុនម្បិ
ខណ្ឌាសីមាណំ សីមន្តិកចាសាណា បច្ឆេកំ កិត្តេតព្វា។ **តតោតិ បច្ឆា។**
អវសេសនិមិត្តាជីតិ មហាសីមាយ ពាហិវន្តេសុ អវសេសនិមិត្តាជី។ ន
សក្ខិស្សន្តិ ភិ អវិប្បវាសសីមាយ ពទ្ធការំ អសល្លក្ខេត្វា
“សមាទសំវាសកសីមមេវ សមូហានិស្សមា”តិ វាយមន្តា ន សក្ខិស្សន្តិ។
ពទ្ធាយ ហិ អវិប្បវាសសីមាយ តំ សមូហានិត្វា “សមាទសំវាសកសីមំ

សមូហនិស្សរមា"តិ កតាយបិ កម្មវាចាយ អសមូហតាវ ហោតិ សីមា។
បឋមញ្ញំ អវិប្បវាសំ សមូហនិក្ខា បច្ឆា សីមា សមូហនិក្ខា។ ឧណ្ហាសីមតោ
បដ្ឋាយ ពន្ធនំ អាចិណ្ឌំ, អាចិណ្ឌាករណេនេវ ច សម្មោហោ ន ហោតីតិ អាហ
"ឧណ្ហាសីមតោវ បដ្ឋាយ ពន្ធតញ្ញា"តិ។ ឧភិន្នម្បិ ន កោបេន្តីតិ ឧភិន្នម្បិ កម្មំ ន
កោបេន្តី។ ឯវំ ពន្ធាសុ បន...បេ... សីមន្តិកា ហិ តាមកេត្តំ ភជតីតិ ន
អាវាសវសេន សាមគ្គិបរិច្ឆេទោ, កិន្តុ សីមាវសេនេវាតិ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។

កុដិគេហោតិ ភូមិយំ កតតិណាកុដិយំ។ ឧទុក្ខលន្តិ
ឧទុក្ខលាវាជសទិសឧទុក្ខការាជំ។ និមិត្តំ ន កាតព្វន្តិ រាជំ វា ឧទុក្ខលំ វា និមិត្តំ ន
កាតព្វំ។ ឥទញ្ច យថាវុត្តសុ អជ្ជសុ និមិត្តសុ អនាគតត្ថេន ន វុត្តតីតិ សិទ្ធម្បិ
"អវិនស្សកសញ្ញាណមិទ"ន្តិ សញ្ញាយ កោចិ មោហោន និមិត្តំ ករេយ្យាតិ
ទូរតោវិបត្តិបរិហារត្ថំ វុត្ថំ។ និមិត្តបគចាសាណោ វេបេត្វាតិ
សញ្ញាវិមនិមិត្តស្ស កម្មនតាយ វុត្ថំ។ ឯវំ ឧបរិ "ភិក្ខុ អកិក្ខេត្វា"តិអាទីសុបិ
សិទ្ធមេវត្ថំ បុនប្បនំ កថនេ ការណំ វេទិតព្វំ។ សីមាវិបត្តិ ហិ
ឧបសម្បទាទិសព្ពកម្មវិបត្តិមូលន្តិ តស្ស ទ្វារំ សព្ពថាបិ បិទហានវសេន វុត្តព្វំ។
សព្ពំ វុត្វាវ ឥធ អាចរិយាវិនិច្ឆយំ កបេសុន្តិ ទដ្ឋព្វំ។

ភិក្ខុន្តិ ឥជ្ឈកធារុមត្តិកាមយំ។ សិលាមយាយ បន ភិក្ខុយា និមិត្តបកំ ឯកំ
ចាសាណំ តំតំទិសាយ កិក្ខេត្តុំ វុត្តតិ។ អនេកសិលាហិ ចិនិតំ សកលំ ភិក្ខុ
កិក្ខេត្តុំ ន វុត្តតិ "ឯសោ ចាសាណោ និមិត្ត"ន្តិ ឯកវេចនេន វុត្តព្វតោ។
អន្តោកុដ្ឋមេវាតិ ឯត្ថ អន្តោកុដ្ឋេបិ និមិត្តានំ បិកោកាសតោ អន្តោ ឯវ សីមាតិ
គហោតព្វំ។ បមុខេ និមិត្តចាសាណោ វេបេត្វាតិ គញ្ញាភិមុខេបិ ពហិបមុខេ
គញ្ញវិគ្គារប្បមាណោ វោនេ ចាសាណោ វេបេត្វា សម្មន្តិតញ្ញា។ ឯវញ្ញំ គញ្ញបមុខានំ

អន្តរ បិតកុដ្ឋម្យំ ឧបាទាយ អន្តោ ច ពហិ ច ចតុរស្សសណ្ឋានា សីមា
ហោតិ។ ពហិតិ សកលស្ស កុដិលេណស្ស សមន្តតោ ពហិ។

អន្តោ ច ពហិ ច សីមា ហោតិ មជ្ឈេ បិតភិក្ខុយា សហ ចតុរស្សសីមា
ហោតិ។ ឧបរិចាសាទេយេវ ហោតិ" តិ ឥមំនា កត្តស្ស ច បមុខស្ស ច អន្តរ
បិតភិក្ខុយា ឯកត្តា តត្ថ ច ឯកវីសតិយា ភិក្ខុនំ ឱកាសាភាវេន ហេដ្ឋា ន
ឱតរតិ, ឧបរិភិក្ខុ បន សីមជ្ឈាវ ហោតិ តិ ទស្សេតិ។ ហេដ្ឋា ន ឱតរតិ ភិក្ខុតោ
ឱរំ និមិត្តានិ វេបេត្វា កិត្តិតត្តា ហេដ្ឋា អាគាសប្បទេសំ ន ឱតរតិ, ឧបរិ កតេ
ចាសាទេតិ អន្តោ។ ហេដ្ឋិមតលេ កុដ្ឋាតិ ហេដ្ឋិមតលេ ចតុសុ ទិសាសុ
បិតកុដ្ឋោ។ សចេ ហិ ទ្វីសុ, តិសុ វេ វា ទិសាសុ កុដ្ឋា តិដ្ឋយ្យ, ហេដ្ឋា ន
ឱតរតិ។ ហេដ្ឋាបិ ឱតរតិ សចេ ហេដ្ឋា អន្តោភិក្ខុយំ ឯកវីសតិយា ភិក្ខុនំ
ឱកាសោ ហោតិ, ឱតរតិ។ ឱតរមាណា ច ន ឧបរិសីមប្បមាណោ ន ឱតរតិ,
សមន្តា ភិក្ខុប្បមាណោ ន ឱតរតិ។ ចតុន្នំ បន ភិក្ខុនំ ពាហិវន្តបរិច្ឆេទេន
ហេដ្ឋាភូមិភាគេ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា ឱតរតិ, ន បន ភិក្ខុនំ ពហិ កេសគ្គមត្តម្យំ
ហំនំ។ ចាសាទភិក្ខុតោតិ ឧបរិមតលេ ភិក្ខុតោ។ ឱតរណាឆោតរណំ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពន្ធិ សចេ ហេដ្ឋា ឯកវីសតិយា ភិក្ខុនំ ឱកាសោ ហោតិ,
ឱតរតិ, នោ ច, ន ឱតរតិ អធិប្បាយោតិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ
៣.១៣៨) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១៣៨) បន
“ឧបរិសីមប្បមាណស្ស អន្តោកធានំ ហេដ្ឋិមតលេ ចតុសុ ទិសាសុ កុដ្ឋានំ
តុលារុក្ខហិ ឯកសម្ពន្ធតំ, តទន្តោ បដ្ឋិមសីមប្បមាណាតាទិព្វា សម្វាយ វុត្ត” តិ
វុត្តំ។ កិព្វាបេត្ត និយ្យហកាទយោ និមិត្តានំ បិតោកាសតាយ
ពជ្ឈមានក្ខណោ សីមា ន ហោតិ, ពជ្ឈាយ បន សីមាយ សីមជ្ឈាវ ហោតិ
ទដ្ឋព្វា។

បរិយន្តជម្ពូនន្តិ និមិត្តភក្តិចាសាណាត្តម្ភ សន្ទាយ វុត្តំ។ ឧបរិមតលេន
សម្ពុទ្ធា ហោតិ ឥទំ កុដ្ឋានំ អន្តរា សីមជ្ឈានំ ជម្ពូនំ អភារតោ វុត្តំ។ យទិ ហិ
កវេយ្យំ, កុដ្ឋេ ឧបរិមតលេន អសម្ពុន្ទេបិ សីមជ្ឈជម្ពូនំ ឧបរិ បិតោ ចាសាណោ
សីមជ្ឈោ ហោតិ។ សចេ បន ពហូនំ ជម្ពូន្តិ ឧបរិ កតចាសាណស្ស
ហោជ្ជាបថវិយំ សព្វពាហិរាយ ជម្ពូន្តិយា អន្តោ និមិត្តចាសាណោ បេត្វា
សីមា ពន្ធា ហោតិ, ឯត្ថ កថន្តិ? ឯត្ថាបិ “យំ តោ សីមជ្ឈជម្ពូនោ ជារិយមាណំ
តុលានំ ឧបរិមតលំ, សព្វំ តំ សីមជ្ឈមេវ, ឯត្ថ វិវាទោ នត្ថិ, យំ បន
សីមជ្ឈជម្ពូន្តិយា, អសីមជ្ឈាយ ពាហិរជម្ពូន្តិយា ច សមធុរំ ជារិយមាណំ
តុលានំ ឧបរិមតលំ, តត្ថ ឧបឡំ សីមា” តិ កេចិ វទន្តិ។ “សកលម្មិ
តាមសីមា” តិ អបរេ។ “ពន្ធសីមា ឯវា” តិ អញ្ញោ។ តស្មា កម្ពុ ករោន្តេហិ ករុហិ
និរាសន្តជ្ជានេ បេត្វា សព្វំ តំ អាសន្តជ្ជានំ សោធម្មោ កម្ពុ កាតព្វំ,
សន្តិជ្ជានការណំ វា គវេសិត្វា តទនុគុណំ កាតព្វំ។

តាលមូលកបព្ពតេតិ តាលក្ខន្ធមូលសទិសេ ហោជ្ជា ដូលោ ហុត្វា កមេន
កិសោ ហុត្វា ឧគ្គតោ ហិន្ទាលមូលសទិសោ នាម ហោតិ។ វិវាទសណ្ឋានោតិ
អហិច្ឆត្តកសណ្ឋានោ។ បណាវសណ្ឋានោតិ មជ្ឈេ តនុកោ, ហោជ្ជា ច ឧបរិ ច
វិត្តិល្គោ។ ហោជ្ជា វា មជ្ឈេ វាតិ មុទិន្តសណ្ឋានស្ស ហោជ្ជា, បណាវសណ្ឋានស្ស
មជ្ឈេ។ សប្បដលាសទិសោ បព្ពតេតិ សប្បដលោ វិយ ឧដ្ឋោ, មូលជ្ជានតោ
អញ្ញត្ថ អវនតសីសោ។ អាភាសបញ្ញាវន្តិ ភិក្ខុយា អបរិក្ខិតបញ្ញាវំ។
សីមប្បមាលោកិ អន្តោ អាភាសេន សទ្ធិ បច្ឆិមសីមប្បមាលោ។ សោ ច
ចាសាណោ សីមជ្ឈោតិ ឥមិនា ព្រៀនិសេហិ សុសិរចាសាណាលេណាកុដ្ឋាធិហិ
បរិច្ឆិទ្ធេ ភូមិកាគេ ឯវ សីមា បតិជ្ជាតិ, ន អបរិច្ឆិទ្ធេ។ តេ បន សីមជ្ឈត្តា សីមា
ហោតិ, ន សរូបេន សីមជ្ឈមញ្ញាទិ វិយាតិ ទស្សេតិ។ សចេ បន សោ
សុសិរចាសាណោ ភូមិ អនាហច្ច អាភាសគតោ ឱលម្ពតិ, សីមា ន ឱតរតិ។

សុសិរចាសាលោក បន សយំ សីមាបដិពន្ធត្តា សីមា ហោតិ, កង់ បន
បដិមប្បមាណាហិ តេហិ ឯតេហិ សុសិរចាសាលាធិហិ សីមា ន ឱតរតីតិ ឥទំ
សទ្ធាតព្ពន្ធិ? អដ្ឋកថាបមាណោតោ។

អបិចេត្ត សុសិរចាសាលាភិក្ខុអនុសារេន មូសិកាធិនំវិយ សីមាយ
ហេដ្ឋិមតលេ ឱតរណាកិច្ចំ នត្ថិ, ហេដ្ឋា បន បដិមសីមប្បមាណោ អាគាសេ
ទ្ធក្កុលមត្តពហលេហិ ចាសាលាភិក្ខុអាធិហិបិ ឧបរិមតលំ អាហាជ្ជ ឋិតេហិ
សព្ពសោ, យេភុយ្យេន វា បរិច្ឆិទ្ទេ សតិ ឧបរិ ពជ្ឈមាធា សីមា តេហិ
ចាសាលាធិហិ អន្តរិតាយ តប្បរិច្ឆិទ្ធាយ ហេដ្ឋាភូមិយាបិ ឧបរិមតលេន សទ្ធិ
ឯកក្ខណេ បតិដ្ឋាតិ, នធិចារសីមាវិយ នធិអន្តរិតេសុ ឧកោសុ តិរេសុ
លេណាធិសុ អបនីតេសុបិ ហេដ្ឋា ឱតិល្លាសីមា យាវ សាសនន្តរធានា ន
វិគច្ឆតិ, បឋមំ បន ឧបរិ សីមាយ ពន្ធាយ បច្ឆា លេណាធិកតេសុបិ
ហេដ្ឋាភូមិយំ សីមា ឱតរតិ ឯវ, កេចិ តំ ន ឥច្ឆន្តិ, ឯវំ ឧភយត្ត បតិដ្ឋិតា ច សា
សីមា ឯការ ហោតិ កោត្តាធិជាតិ វិយ ព្យត្តិកេទេសូតិ គហេតព្ពំ។ សព្ពា ឯវ
ហិ ពន្ធសីមា អពន្ធសីមា ច អត្ថនោ អត្ថនោ បកតិនិស្សយកេ
តាមារញ្ញាធិកេ ខេត្តេ យថាបរិច្ឆេទំ សព្ពត្ត សាកល្យេន ឯកស្មី ខណោ ព្យាបិនិ
បរមត្ថតោ អវិជ្ជមានម្បិ តេ តេ និស្សយក្ខតេ បរមត្ថធម្មេ, តំ តំ
កិរិយាវិសេសម្បិ វា ឧចាធាយ លោកិយេហិ សាសនិកេហិ ច យថាវហំ
ឯកត្ថេន បញ្ញត្តត្តា សនិស្សយេក្ខតា ឯវ។ តថា ហិ ឯកោ គាមោ អរញ្ញំ នធិ
ជាតស្សរោ សមុទ្ពាតិ ឯវំ លោកេ, “សម្មតា សា សីមា សង្ឃេន, អគាមកេ ច,
ភិក្ខុវេ, អរញ្ញោ សមន្តា សត្តព្ពន្ធា, អយំ តត្ថ សមាទសំវាសា
ឯក្ខេទោសថា” តិអាធិនា សាសនេ ច ឯកវេហារោ ធិស្សតិ, ន បរមត្ថតោ។
ឯកស្ស អនេកធម្មេសុ ព្យាបនមត្តិ កសិណោកទេសាធិវិកប្បាសមានតាយ
ឯកត្ថហានិតោតិ អយំ នោ មតិ។

អស្ស ហេដ្ឋាតិ សប្បដលាបព្ពតស្ស ហេដ្ឋា អាគាសបញ្ញាវេ។
 លេណាស្សាតិ លេណំ ចេ កតំ, តស្ស លេណាស្សាតិ អត្ថោ។ តមេវ បុន លេណំ
 បញ្ចហិ បកាវេហិ វិកប្បត្វា ឡិករណានោតរណាវិនិច្ឆយំ ទស្សេតុំ អាហា
 “សចេ បន ហេដ្ឋា”តិអាទិ។ តត្ថ “ហេដ្ឋា”តិ ឥមស្ស “លេណំ ហោតិ”តិ ឥមិនា
 សម្ពុត្តោ។ ហេដ្ឋា លេណាញ ឯកស្មី បទេសេតិ អាហា “អន្តោ”តិ, បព្ពតស្ស
 អន្តោ, បព្ពតមូលេតិ អត្ថោ។ តមេវ អន្តោសទ្ធី សីមាបរិច្ឆេទនវិសេសេតុំ
 “ឧបរិមស្ស សីមាបរិច្ឆេទស្ស ចារតោ”តិ វុត្ថំ។ បព្ពតចាទំ បន អបេក្ខិត្វា
 “ឡិកតោ”តិ វុត្ថព្រូបិ សីមាទិស្សយំ បព្ពតក្កំ សន្ធាយ “ចារតោ”តិ វុត្ថន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។
 តេនេវ “ពហិ លេណ”ន្តិ ឯត្ថ ពហិសទ្ធីវិសេសេន្តោ “ឧបរិមស្ស
 សីមាបរិច្ឆេទស្ស ឡិកតោ”តិ អាហា។ ពហិសីមា នឡិកតិ ឯត្ថ ពហិតិ
 បព្ពតចាទេ លេណំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ លេណាស្ស ច ពហិត្វតេ
 ឧបរិសីមាបរិច្ឆេទស្ស ហេដ្ឋាកាតេ សីមា នឡិកតិ អត្ថោ។ អន្តោសីមាតិ
 លេណាស្ស ច បព្ពតចាទស្ស ច អន្តោ អត្ថនោ ឡិករណាវហេដ្ឋានេ នឡិកតិ
 អត្ថោ។ “ពហិ សីមា នឡិកតិ, អន្តោសីមា នឡិកតិ”តិ ចេត្ថ អត្ថនោ
 ឡិករណាវហេដ្ឋានេ លេណាកាវេន សីមាយ សព្ពថា អនោតរណាមេវ ទស្សិតន្តិ
 គហោតព្ពំ។ តត្ថ ហិ អនោតរន្តិ ឧបរិ ឯវ ហោតិ អយំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ.
 ដី. មហាវគ្គ ២.១៣៨) អាគតោវិនិច្ឆយោ។

សារត្ថទីបទិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៣៨) បន “អន្តោលេណំ ហោតិ
 បព្ពតស្ស អន្តោលេណំ ហោតិ”តិ ឯត្ថកមេវ អាគតោ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ.
 ដី. មហាវគ្គ ១៣៨) ន “អន្តោលេណន្តិ បព្ពតស្ស អន្តោលេណំ។ ធ្វារំ បន
 សន្ធាយ ‘ចារតោ ឡិកតោ’តិ វុត្ថំ, សព្ពថាបិ សីមតោ ពហិលេណាន ឡិកតិ
 អធិប្បាយោ”តិ អាគតោ។ អយំ បន អន្តោលេណាពហិលេណាវិនិច្ឆយោ គម្ពីរោ
 ទុទ្ធសោ ទុរុតោនោតិ អាចរិយា វទន្តិ, តថាបិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី.

មហាវគ្គ ២.១៣៨) អាគតំ នយំ និស្សយេ សុដ្ឋវិនិច្ឆ័តញ្ចោវិញ្ញហ្មីតិ។ ពហិ
បតីតំ អសីមាតិអាទិនា ឧបរិចាសាទានីសុ អបិរិនិស្សយេសុ បីតា សីមាបិ
តេសំ វិនាសេន វិនិស្សតីតិ ទស្សិតន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

ចោក្ខវណី ខណ្ឌន្តិ, សីមាយេវាតិ ឯត្ថ សចេ ហេដ្ឋា ឧមដ្ឋនទី
សីមប្បមាណាតោ អន្ធា បឋមមេវ បវត្តា ហោតិ, សីមា ច បច្ឆា ពន្ធា នទីតោ
ឧបរិ ឯវ ហោតិ, នទី អាហាច្ច ចោក្ខវណីយា ច ខតាយ សីមា វិនិស្សតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។
ហេដ្ឋាបថវីតលេតិ អនន្តរា ភូមិវិវេរ។

សីមមាឡកេតិ ខណ្ឌសីមដ្ឋនោ។ វដ្តរុក្ខោតិ វដ្តំ ចារោហោបត្តម្ពេន
អតិទ្ធវម្បិ កន្តំ សមត្ថសាខាសមដ្ឋិតាយ វុត្តំ។ សព្វរុក្ខលតាទីនម្បិ សម្ពុន្នោ ន
វដ្តតិ ឯវ។ តេនេវ នាវារដ្ឋសេតុសម្ពុន្នោបិ បដិក្ខិតោ។ តតោតិ តតោ
សាខតោ។ មហាសីមាយ បថវីតលន្តិ ឯត្ថ អាសន្នតរម្បិ កាមសីមំ អគ្គហេត្វា
ពន្ធសីមាយ ឯវ កហិតត្តា កាមសីមពន្ធសីមាទំ អញ្ញមញ្ញំ រុក្ខាទិសម្ពុន្នោបិ
សម្ពេទនោសោ នត្តិ អញ្ញមញ្ញំ និស្សយេនិស្សិតភាវេន បវត្តិតោតិ កហេតព្ពំ។
យទិ ហិ តាសម្បិ សម្ពុន្នោសោ ភវេយ្យ, កេនី កាមសីមាយ ពន្ធសីមា
សម្ពុន្និតព្ពា ភវេយ្យ? យស្ស ហិ សីមាយ យាយ សីមាយ សន្ធិ សម្ពុន្នោ នោសោ
ភវេយ្យ, សា តត្ថ ពន្ធតុមេវ ន វដ្តតិ ពន្ធសីមឧទកុក្ខេបសីមាសុ ពន្ធសីមាវិយ,
អត្ថនោ អនិស្សយេភូតកាមសីមាទីសុ ឧទកុក្ខេបសីមាវិយ ច, តេនេវ “សចេ
បន រុក្ខស្ស សាខា វាតតោ និក្ខន្ធចារោហោ វា ពហិនទីតីវេ វិហារសីមាយ វា
កាមសីមាយ វា បតិដ្ឋិតោ”តិអាទិនា ឧទកុក្ខេបសីមាយ អត្ថនោ
អនិស្សយេភូតកាមសីមាទីហិ ឯវ សម្ពុន្នោសោ ទស្សិតោ, ន នទីសីមាយ,
ឯវមិធាបីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ អយព្វាត្ថោ ឧបរិ ចាកដោ ភវិស្សតិ។ អាហាច្ឆាតិ ដុសិត្វា។

មហាសីមំ វា សោធនត្វាតិ មហាសីមគតានំ សព្វេសំ ភិក្ខុនំ
ហត្ថចាសានយននន្ទាហរណាធិវសេន សកលំ មហាសីមំ សោធនត្វា។ ឯតេន
សព្វវិបត្តិយោ មោចត្វា បុព្វេ សុដ្ឋ ពន្ធនម្បិ ទ្វិន្នំ ពន្ធសីមានំ បច្ឆា
រុក្ខាធិសម្ពន្ធន ឧប្បជ្ឈនតោ ឡឺធិសោ ចាឡិមុត្តកោ សម្ពន្ធនោសោ អត្ថិតិ
នស្សតិ, សោ ច “ន, ភិក្ខុវេ, សីមាយ សីមា សម្ពិន្ទិតញ្ចា” តិអាធិនា ពន្ធសីមានំ
អញ្ញមញ្ញំ សម្ពេទន្ត្រាត្រូវណំ បដិក្ខិបិត្វា “អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ សីមំ សម្ពន្ធន្តេន
សីមន្តិកំ វេបេត្វា សីមំ សម្ពន្ធតុ” ន្តិ (មហាវ. ១៤៨) ឧភិន្នំ ពន្ធសីមានំ អន្តរា
សីមន្តិកំ វេបេត្វា ពន្ធតុ អនុជាធននេន សម្ពេទន្ត្រាត្រូវណាវិយ តាសំ
អញ្ញមញ្ញំ ផុសិត្វា តិជ្ជនវសេន ពន្ធនម្បិ ន វដ្ឋតីតិ សិទ្ធត្តា ពន្ធនម្បិ តាសំ បច្ឆា
អញ្ញមញ្ញំ ឯករុក្ខាធិហិ ផុសិត្វា ឋានម្បិ ន វដ្ឋតីតិ ភគវតោ អធិប្បាយញ្ញហិ
សន្តីតិការកេហិ និទ្ទាវតោ ពន្ធនកាលេ បដិក្ខិត្តស្ស សម្ពន្ធនោសស្ស
អនុលោមេន អកប្បិយានុលោមត្តា។ អយំ បន សម្ពន្ធនោសោ បុព្វេ សុដ្ឋ ពន្ធនំ
បច្ឆា សញ្ញាតត្តា ពជ្ឈមានក្ខណេវិយ អសីមត្ថំ កាតុំ ន សក្កាតិ, តស្មា
រុក្ខាធិសម្ពន្ធន អបនីតមត្ត តា សីមា ចាកតិកា ហោន្តិ។ យថា ចាយំ បច្ឆា ន
វដ្ឋតិ, ឯវំ ពជ្ឈមានក្ខណេវិយ តាសំ រុក្ខាធិសម្ពន្ធន សតិ តា ពន្ធតុំ ន វដ្ឋតីតិ
ធន្តំ។

កេចិ បន មហាសីមំ វា សោធនត្វាតិ ឯត្ថ “មហាសីមគតា ភិក្ខុ យថា តំ
សាខំ វា ចារោហំ វា កាយកាយបដិពទ្ធមិ ន ផុសន្តិ, ឯវំ សោធនមេវ
ឥធាធិប្បេតំ, ន សកលសីមាសោធន” ន្តិ វទន្តិ, តំ ន យុត្តំ អដ្ឋកថាយ
វិរុដ្ឋនតោ។ តថា ហិ “មហាសីមាយ បថវីតលំ វា តត្ថជាតករុក្ខាធិនិ វា
អាហន្ទ តិជ្ជតិ” តិ ឯវំ សាខាចារោហានំ មហាសីមំ ផុសិត្វា ឋានមេវ
សម្ពន្ធនោសេ ការណាត្តេន វុត្តំ, ន បន តត្ថ បិតភិក្ខុហិ សាខាធិនំ ផុសនំ។ យទិ
ហិ ភិក្ខុនំ សាខាធិ ផុសិត្វា ឋានមេវ ការណំ សិយា, “តស្ស សាខំ វា តតោ

និក្ខតចារាហេហំ វា មហាសីមាយ បរិជ្ជំ តត្រដ្ឋោ កោចិ ភិក្ខុ ដុសិទ្ធា តិដ្ឋតី" តិ
ភិក្ខុដុសនមេវ វត្ថុញ្ចំ សិយា។ យញ្ញំ តត្ថ មហាសីមាសោធនេ ការណំ, តនេវ
តស្មំ វាក្យេ បធានតោ ទស្សេតញ្ចំ។ ន ហិ អាហាច្ឆដ្ឋិតមេវ សាខាទី ដុសិទ្ធា
បិតោ ភិក្ខុ សោធនតញ្ញោ អាកាសជ្ជសាខាទី ដុសិទ្ធា បិតភិក្ខុស្សបិ
សោធនតញ្ញតោ, កី និវត្តកេន អាហាច្ឆដ្ឋានវចនេន, អាកាសជ្ជសាខាសុ ច
ភិក្ខុដុសនមេវ ការណាត្ថន វុត្ថំ, សោធនញ្ច តស្សេវ ភិក្ខុស្ស
ហត្ថចាសានយនាទិវសេន សោធនំ វុត្ថំ។ ឥធម បន "មហាសីមំ សោធនត្វា" តិ
សកលសីមាសាធារណវចនេន សោធនំ វុត្ថំ, អបិ ច សាខាទី ដុសិទ្ធា
បិតភិក្ខុមត្តសោធនេ អភិមតេ "មហាសីមាយ បជីវិតល" ន្តិ
វិសេសសីមាចាទានំ និវត្តកំ សិយា យត្ថ កត្ថចិ អន្តមសោ អាកាសេបិ វត្វា
សាខាទី ដុសិទ្ធា បិតស្ស សោធនតញ្ញតោ។

ធិន្ទិទ្ធា ពហិដ្ឋកា កាតញ្ញាតិ តត្ថ បតិដ្ឋិតការិវិយោជនវចនតោ ច
វិសភាគសីមាទំ ដុសនេនេវ សកលសីមាសោធនហេតុកោ អដ្ឋកថាសិទ្ធាយំ
ឯកោ សម្ពន្ធនោសោ អត្ថេវាតិ គហេតញ្ញោ។ តេនេវ
ឧទកុក្ខេបសីមាកថាយម្បិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៧) "វិហារសីមាយ វា
តាមសីមាយ វា បតិដ្ឋិតោ" តិ ច "នទីតីវេ បន ខាល្យាកំ កោដ្ឋេត្វា តត្ថ
ពន្ធនាវាយ វា ន វដ្ឋតី" តិ ច "សចេ បន សេតុ វា សេតុចាទា វា ពហិតីវេ
បតិដ្ឋិតា, កម្មំ កាតុំ ន វដ្ឋតី" តិ ច ឯវំ វិសភាគាសុ តាមសីមាសុ សាខាទីនំ
ដុសនមេវ សង្ករនោសការណាត្ថន វុត្ថំ, ន ភិក្ខុដុសនំ។ តថា ហិ "អន្តោនទិយំ
ជាតរុក្ខេ ពន្ទិទ្ធា កម្មំ កាតញ្ញ" តិ នទិយំ នាវាពន្ធនំ អនុញ្ញាតំ
ឧទកុក្ខេបនិស្សយត្ថេន នទិសីមាយ សភាគត្តា។ យទិ ហិ ភិក្ខុនំ ដុសនមេវ
បដិច្ច សព្ពត្ថ សម្ពន្ធនោសោ វុត្តោ សិយា, នទិយម្បិ ពន្ធនំ បដិក្ខិបិតញ្ចំ ភវេយ្យ។
តត្ថាបិ ហិ ភិក្ខុដុសនំ កម្មកោបការណំ ហោតិ, តស្មា សភាគសីមាសុ

បរិស័ទ្ធាភូមិអាទិ ដុស្សិក្ខា, អដុស្សិក្ខា វា សាខាទិម្ហិ បិទេ តំ សាខាទិ ដុស្សន្តាវ
ភិក្ខុ សោធនតញ្ញា។ វិសភាគសីមាសុ បន សាខាទិម្ហិ ដុស្សិក្ខា បិទេ តំ សាខាទិ
អដុស្សន្តាបិ សញ្ញេ ភិក្ខុ សោធនតញ្ញា, អដុស្សិក្ខា បិទេ បន តំ សាខាទិ ដុស្សន្តាវ
ភិក្ខុ សោធនតញ្ញាតិ និដ្ឋមេត្ត គន្តព្រំ។

យំ បនេត្ត កេចិ “ពទ្ធសីមាទំ ទិទ្ធិ អញ្ញមញ្ញំ វិយ ពទ្ធសីមកាមសីមាទម្បិ
តទញ្ញាសម្បិ សញ្ញាសំ សមាទសំ វាសកសីមាទំ អញ្ញមញ្ញំ រុក្ខាទិសម្ពន្ធន្នេ សតិ
តទុកយម្បិ ឯកសីមំ វិយ សោធនត្វា ឯកត្តេវ កម្មំ កាតព្វំ, អញ្ញថា កតំ កម្មំ
វិបជ្ជតិ, នត្តត្ថ សភាគវិសភាគភេទោ”តិ វទន្តិ, តំ តេសំ មតិមត្តំ
សភាគសីមាទំ អញ្ញមញ្ញំ សម្ពន្ធនោសាភាវស្ស វិសភាគសីមាទមេវ តញ្ញាវស្ស
សុត្តសុត្តានុលោមាទិវិនយនយេហិ សិទ្ធិត្តា។ តថា ហិ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
សីមំ សម្មន្និតុ”ន្តិ (មហាវ. ១៣៨) កាមសីមាយមេវ ពទ្ធសីមំ សម្មន្និតុ
អនុញ្ញាតត្តា តាសំ និស្សយនិស្សិតភាវេន សភាគតា,
សម្ពេទន្តោត្ថរណោទោសាភាវោ ច សុត្តតោវ សិទ្ធា។ ពន្ធនកាលេ បន
អនុញ្ញាតស្ស សម្ពន្ធស្ស អនុលោមតោ បច្ឆា សញ្ញាតរុក្ខាទិសម្ពន្ធន្នេ តាសំ
វជ្ជតិ ឯវ។ “យំ, ភិក្ខុវេ...បេ.... កប្បិយំ អនុលោមេតិ, អកប្បិយំ បដិពាហិតិ, តំ
វោ កប្បតី”តិ (មហាវ. ៣០៥) រុត្តត្តា ឯវំ តាវ កាមពទ្ធសីមាទំ អញ្ញមញ្ញំ
សភាគតា, សម្ពេទន្តោទោសាភាវោ ច សុត្តសុត្តានុលោមតោ សិទ្ធា, ឥមិនា ឯវ
នយេន អញ្ញសីមសត្តព្ពន្ធសីមាទំ នទិអាទិសីមឧទកុក្ខេបសីមាទញ្ញ
សុត្តសុត្តានុលោមតោ អញ្ញមញ្ញំ សភាគតា, សម្ពេទន្តោទោសាភាវោ ច
សិទ្ធាតិ វេទិតញ្ញា។

ពទ្ធសីមាយ បន អញ្ញាយ ពទ្ធសីមាយ នទិអាទិសីមាសុ ច ពន្ធតុ
បដិក្ខេបសិទ្ធិតោ ចេវ ឧទកុក្ខេបសត្តព្ពន្ធសីមាទំ នទិអាទិសុ ឯវ កាតុ

និយមនសុត្តសាមគ្គីយេន ពន្ធសីមគាមសីមាសុ ករណបដិក្ខេបសិទ្ធា ច
តាសំ អញ្ញមញ្ញសភាគតា ឧប្បត្តិក្ខណោ បច្ឆា ច រុក្ខាធិហិ
សម្មេទាទិទោសសម្ពុរោ ច វុត្តនយេន សុត្តសុត្តានុលោមតោវ សិដ្ឋន្តិ។ តេនេវ
អដ្ឋកថាយំ វិសភាគសីមានមេវ វេជ្ជរុក្ខាធិវេជ្ជនេហិ សម្ពុទ្ធទោសំ ទស្សេត្វា
សភាគានំ ពន្ធសីមគាមសីមាធិនំ សម្ពុទ្ធទោសោ ន ទស្សិតោ។ ន កេវលញ្ច ន
ទស្សិតោ, អថ ខោ តាសំ សភាគសីមានំ រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធចេហិ ទោសាភាវោហិ
ចាឡិអដ្ឋកថាសុ ញាបិតោ ឯវ។ តថា ហិ ចាឡិយំ (មហាវ. ១៣៨)
“បព្ពតនិមិត្តំ ចាសាណានិមិត្តំ វេននិមិត្តំ រុក្ខនិមិត្តំ” ត្ថិអាទិនា វឿនកនិមិត្តានិ
អនុញ្ញាតានិ, តេន នេសំ រុក្ខាធិនិមិត្តានំ វឿនេ ពន្ធសីមគាមសីមានំ
សង្ករទោសាភាវោ ញាបិតោវ ហោតិ, ទិដ្ឋំ បន ពន្ធសីមានំ ព្យាទិសោ សម្ពុទ្ធន
វេទិតិ។ វុត្តញ្ញ “ឯករុក្ខាបិ ទិដ្ឋំ សីមានំ និមិត្តំ ហោតិ, សោ បន វឿនេ
សីមសង្ករំ ករោតិ, តស្មា ន កាតញ្ញោ” តិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តិយោជនបរមំ
សីមំ ពន្ធតុ” ត្ថិ (មហាវ. ១៤០) វេនតោបិ ចាយំ ញាបិតោ។ តិយោជនបរមាយ
ហិ សីមាយ សមញ្ញា បរិយន្តេសុ រុក្ខលតាគុម្ពាធិហិ ពន្ធគាមសីមានំ និយមេន
អញ្ញមញ្ញំ សម្ពុទ្ធសុវ សម្ពុរតោ “ព្យាទិសំ សម្ពុទ្ធវិទាសេត្វាវ សីមា
សម្មន្និតត្ថា” តិ អដ្ឋកថាយម្បិ ន វុត្តំ។

យទិ ចេត្ត រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធន កម្មវិបត្តិ ភវេយ្យ, អវស្សមេវ វុត្តត្ថំ សិយា។
វិបត្តិបរិហារត្ថញ្ញា អាចរិយា និរាសង្គដ្ឋានេសុបិ “ភិក្ខុ អកិត្តេត្ថា” តិអាទិនា
សិទ្ធមេវត្ថំ បុនប្បុនំ អវោចំ, ឥធ បន “វេនមជ្ឈេវិហារំ ករោត្តិ, វេន
កិត្តេតត្ថ” ត្ថិអាទិនា រុក្ខលតាធិហិ និរន្តរេ វេនមជ្ឈេបិ សីមាពន្ធនមវោចំ។ តថា
ចម្ពានំ ឧបរិ កតចាសាធាធិសុ ហេដ្ឋា ចម្ពាធិហិ ឯកាពន្ធនុ ឧបរិមតលាធិសុ
សីមាពន្ធនំ ពហុធា វុត្តំ, តស្មា ពន្ធសីមគាមសីមានំ រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធនោ តេហិ
មុខតោវ វិហិតោ, អបិច គាមសីមានម្បិ ចាដេក្កំ ពន្ធសីមាសទិសតាយ

ឯកាយ កាមសីមាយ កម្មំ ករោណ្តេហិ ធិត្តិណាមត្តេនបិ សម្ពុទ្ធា
តាមន្តរបរម្យា អរញ្ញនទិសមុទ្ធា ច សោធនតញ្ញាតិ សកលំ ធិបំ សោធនត្វាវ
កាតត្ថំ សិយា។ ឯវំ បន អសោធនត្វា បឋមមហាសង្កឹតិកាលតោ បកុតិ
កតានំ ឧបសម្បទាធិកម្មានំ សីមាសម្មតីនញ្ញាវិបជ្ឈនតោ សព្វេសម្បិ ភិក្ខុនំ
អនុបសម្បន្នសង្គាបសង្កោ ច ទុន្ទិវារោ ហោតិ, ន ចេតំ យុត្តំ, តស្មា វុត្តនយេន
វិសភាគសីមានមេវ វុត្តាធិសម្ពន្ធខោសោ, ន ពទ្ធសីមកាមសីមាធិនំ
សភាគសីមានន្តិ គហេតត្ថំ។

មហាសីមាសោធនស្ស ទុក្ខរតាយ ខណ្ឌសីមាយមេវ យេកុយ្យេន
សង្ឃកម្មករណាន្តិ អាហា “សីមមាឡុកេ” តិអាធិ។ មហាសង្ឃសន្និចារតេសុ បន
ខណ្ឌសីមាយ អប្បហោនកតាយ មហាសីមាយ កម្មេ ករិយមាណេបិ អយំ
នយោ គហេតត្ថោវ។ ឧក្ខិចារេត្វាតិ ឥមិនា កាយបដិពទ្ធន សីមំ ដុសន្តោបិ
សីមជ្ឈោវ ហោតីតិ ធស្សេតិ។ បុរិមនយេបីតិ ខណ្ឌសីមតោ មហាសីមំ
បរិជ្ជសាខានយេបិ។ សីមជ្ជវុត្តសាខាយ និសិន្នោ សីមជ្ឈោវ ហោតីតិ អាហា
‘ហត្ថចាសមេវ អានេតត្ថោ’ តិ។ ឯត្ថ ច “វុត្តសាខាធិហិ អញ្ញមញ្ញសម្ពុទ្ធាសុ
ឯតាសុ ខណ្ឌសីមាយ តយោ ភិក្ខុ, មហាសីមាយ ទ្វេតិ ឯវំ ទ្វីសុ សីមាសុ
សីមន្តិកំ អដុសិត្វា, ហត្ថចាសញ្ញា អវិជហិត្វា បិតេហិ បញ្ចហិ ភិក្ខុហិ
ឧបសម្បទាធិ កម្មំ កាតុំ វុត្តតី” តិ កេចិ វុត្តិ, តំ ន យុត្តំ “នាធាសីមាយំ
បិតចតុត្ថោ កម្មំ ករេយ្យ, អកម្មំ ន ច ករណីយ” តិអាធិវចនតោ (មហាវ.
៣៨៩)។ តេនេវេត្តាបិ មហាសីមំ សោធនត្វា មាឡុកសីមាយមេវ កម្មករណំ
វិហិតំ។ អញ្ញថា ភិក្ខុសីមជ្ជតាយ តត្រដ្ឋស្ស គណបូរកត្តាភាវា កម្មកោចោវ
ហោតីតិ។

យទី ឯវំ កថំ ធនុចារិសុទ្ធិអាហារណាវសេន មហាសីមាសោធនន្តិ? តម្បី
វិនយញ្ញំ ន ឥច្ឆន្តិ, ហត្ថចាសានយនពហិសីមករណាវសេន បនេត្ត សោធនំ
ឥច្ឆន្តិ, ទិន្នស្សបិ ធនុស្ស អនាគមនេន មហាសីមជ្ឈោ កម្មំ កោបេតីតិ។ យទី
ចស្ស ធន្នាទិ នាគច្ឆតិ, កថំ សោ កម្មំ កោបេស្សតីតិ? ទិដ្ឋំ វិសភាគសីមា
សម្ពន្ធនោសតោ, សោ ច សម្ពន្ធនោសោ អជ្ឈកថាវចនប្បមាណតោ។ ន ហិ
វិនយេ សត្តត្ថ យុត្តិ សក្កា ញាតុំ ពុទ្ធកោចរត្តាតិ វេទិតត្ថំ។ កេចិ បន “សច
ទ្វេបិ សីមាយោ បូរេត្វា និរន្តរំ បីតេសុ ភិក្ខុសុ កម្មំ ករោន្តេសុ ឯកាយ ឯវ
សីមាយ គណោ ច ឧបសម្បទាបេក្ខោ ច អនុស្សាវកោ ច ឯកតោ តិដ្ឋតិ, កម្មំ
សុកតមេវ ហោតិ។ សច បន កម្មារហោ វា អនុស្សាវកោ វា សីមន្តរដ្ឋោ
ហោតិ, កម្មំ វិបដ្ឋតិ” តិ វេទន្តិ, តញ្ច ពទ្ធសីមតាមសីមាទិសភាគសីមាសុ ឯវ
យុដ្ឋតិ។ យាសុ អញ្ញមញ្ញំ រុក្ខាទិសម្ពន្ធនេសុបិ នោសោ នត្តិ, យាសុ បន អត្តិ, ន
តាសុ, វិសភាគសីមាសុ រុក្ខាទិសម្ពន្ធនេសតិ ឯកត្ថ បីតោ ឥតរដ្ឋានំ កម្មំ
កោបេតិ ឯវ អជ្ឈកថាយ សាមញ្ញតោ សោធនស្ស រុត្តត្តាតិ អម្ពាភំ ខន្តិ,
វីមសិត្វា គហេតត្ថំ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. មហាវគ្គ ៣.១៣៨) “ឧត្តិចាបេត្វា កាតុំ ន
វដ្ឋតីតិ ខណ្ឌសីមាយ អន្តោ បីតត្តា រុក្ខស្ស តត្ថ បីតោ ហត្ថចាសមេវ
អនេតញ្ញាតិ ឧត្តិចាបេត្វា កាតុំ ន វដ្ឋតី” តិ វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ.
មហាវគ្គ ១៣៨) បន “ឧត្តិចាបេត្វា កាតុំ ន វដ្ឋតិ, កស្មា? អន្តោ បីតត្តា។
រុក្ខស្ស ហិ ហេដ្ឋា បថីវគតំ មូលំ ខណ្ឌសីមាយេវ ហោតិ។ អញ្ញោហារិកំ វាតិ
អបរេ។ ‘មជ្ឈេ បន ធិន្នេ មហាសីមាយ បីតំ មូលំ មហាសីមមេវ ភជតិ,
ខណ្ឌសីមាយ បីតំ ខណ្ឌសីមមេវ ភជតិ តទាយត្ថបថីវាទិហិ
អនុគ្គហិតត្តា’ តិ ច វុត្តំ។ ‘សីមាយ បច្ឆា ឧដ្ឋិតរុក្ខេ និសីទិត្វា កម្មំ កាតុំ វដ្ឋតិ
បច្ឆា សីមាយំ កតគហេវិយា’ តិ វត្វា ‘ពន្ធនកាលេ បីតេ រុក្ខេ និសីទិត្វា កាតុំ

ន វង្គតិ ឧបរិសីមាយ អគមនតោ'តិ ការណំ វទន្តិ។ ឯវំ សតិ ពន្ធនកាលេ បុន
អាហេហណំ នាម នត្ថិ, ពន្ធតកាលេ ឯវំ អាហេហតីតិ អាបជ្ជតិ បច្ឆា ឧដ្ឋិតរុក្ខោ
បន តប្បជិតពន្ធត្តា សីមាសង្ខមេវ គតោ។ ឯវំ បុព្វេ ឧដ្ឋិតរុក្ខោបីតិ គហេតព្ពំ។
“យំ កិញ្ចី”តិ វចនតោ តិណាទិបិ សង្កហិតំ, មហាថេរាបិ តិណំ សោធម្មាវ
ករោន្តិ”តិ វុត្ថំ។

ន ឌីតវតីតិ បណាវសណ្ណានបព្ពតាទីសុ ហេដ្ឋា បមាណាហិតំ ហំនំ ន
ឌីតវតី។ កិញ្ចាបិ បនេត្ត ពជ្ឈីមាណក្ខណោ ឧទ្ធម្មិ បមាណាហិតបព្ពតាទិ
នាហេហតិ, តថាបិ តំ បច្ឆា សីមជ្ជតាយ សីមា ហោតិ។ ហេដ្ឋា
បណាវសណ្ណានាទិ បន ឧបរិ ពន្ធាយបិ សីមាយ សីមសង្ខំ ន គច្ឆតិ, តស្សេវ
វសេន “ន ឌីតវតី”តិ វុត្ថំ, ឥតវថា ឌីរោហណាហេហណាទំ សាធារណាវសេន
“ន ឌីតវតី”តិអាទិនា វត្តព្ពតោ។ ជាតំ យំ កិញ្ចីតិ និដ្ឋិតសីមាយ ឧបរិ ជាតំ
វិជ្ជមានំ បុព្វេ បីតំ បច្ឆា សញ្ញាតំ បរិដ្ឋញ្ច យំ កិញ្ចី សវិញ្ញាណាការិញ្ញាណកំ
សព្វម្បីតិ អត្តោ។ អន្តោសីមាយ ហិ ហតិក្ខន្ធាទិសវិញ្ញាណកេសុ និសិដ្ឋាបិ
ភិក្ខុ សីមជ្ជាវ ហោតិ។ ពន្ធាយ សីមាយាតិ ឥទញ្ច បករណាវសេន
ឧបលក្ខណតោ វុត្ថំ។ អពន្ធសីមាសុបិ សញ្ញាសុ បីតំ តំ សីមាសង្ខមេវ គច្ឆតិ។
ឯកសម្ពន្ធន គតន្តិ វុត្ថលតាទិតត្រជាតមេវសន្ធាយ វុត្ថំ។ តាទិសញ្ចី “ឥតោ
គត”ន្តិ វត្តព្ពតំ អរហតិ។

យំ បន “ឥតោ គត”ន្តិ វា “តតោ អាគត”ន្តិ វា វុត្ថំ អសក្កុណោយ្យំ ឧភោសុ
ពន្ធសីមកាមសីមាសុ ឧទកុក្ខេបនទីអាទីសុ ច តិរិយំ បតិវត្តន្តណាទិ, តត
កី កាតព្វន្តិ? ឯត្ថ បន “ពន្ធសីមាយ បតិដ្ឋិតភាគោ ពន្ធសីមា, កាមសីមាយ
បតិដ្ឋិតភាគោ កាមសីមា តទុភយសីមជ្ជបព្ពតាទិវិយ, ពន្ធសីមតោ
ឧដ្ឋិតវជ្ជរុក្ខស្ស ចាហេហោ, កាមសីមាយ កាមសីមតោ ឧដ្ឋិតវជ្ជរុក្ខស្ស

ចារាហេហេ ច ពន្ធសីមាយ បតិជ្ជតេបិ ឯសេវ នយោ។ មូលេ បតិជ្ជតកាលតោ
បដ្ឋាយ ហិ 'តតោ គតំ, តតោ អាគត'ន្តិ វុត្តំ អសក្កុណោយ្យតោ សោភាគោ
យថាបរិជ្ជសីមជ្ជសម្ព័ន្ធមេវ គប្បតិ។ តេសំ វុត្តចារាហោនំ អន្តរា បន
អាភាសជ្ជសាខា ភូមិយំ សីមាបរិច្ឆេទប្បមាណេន តទុកយសីមា ហោតិ"តិ
កេចិ វុត្តន្តិ។ យស្មា បនស្សា សាខាយ ចារាហោ បរិជ្ជសីមាយ បដិវិយំ មូលេហិ
បតិជ្ជហិក្ខាបិ យាវ សាខំវិនា ហតុំ ន សក្កោតិ, តាវ មូលសីមជ្ជតំ នវិជហតិ។
យនា បន សណ្ឋាតុំ សក្កោតិ, តនាបិ ចារាហាមត្ថមេវ បរិជ្ជសីមតំ សមុបេតិ,
តស្មា សព្វោបិ អាភាសជ្ជសាខាភាគោ បុរិមសីមជ្ជតំ នវិជហតិ តតោ
អាគតភាគស្ស អវិជហិតត្ថាតិ អម្ពាភំ ខន្តិ។ ឧទកុក្ខេបនទីអាទិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ តត្ថ ច វិសភាគសីមាយ ឯវ បរិជ្ជេ សកលសីមាសោធនំ, សភាគាយ
បរិជ្ជេ ជុសិក្ខា បិតមត្តភិក្ខុសោធនញ្ច សព្វំ បុព្វេ វុត្តនយមេវ។

១៦៤. ឯត្ថ ច នទីចារសីមាកថាយ ចារយតីតិ អន្លោត្តរតិ។ នទិយា
ឧភោសុ តិវេសុ បតិជ្ជហមាណា សីមា នទីអន្លោត្តរា នាម ហោតីតិ អាហា "នទី
អន្លោត្តរមាណ"ន្តិ។ អន្លោនទិយញ្ចិ សីមា ន ឌីតរតិ។ នទីលក្ខណេ បន អសតិ
ឌីតរតិ។ សា ច តនា នទីចារសីមា ន ហោតីតិ អាហា "នទិយា លក្ខណំ
នទីនិមិត្តេ វុត្តនយមេវ"តិ។ អស្សាតិ ភវេយ្យ។ អវស្សំ លព្ពនេយ្យ បន
ជុវនាវាវ ហោតីតិ សម្ពុន្ទោ។ ន នាវាយាតិ វិជនា នាវំវិនាបិ សីមា ពន្ធា សុពន្ធា
ឯវ ហោតិ, អាបត្តិបរិហារត្ថា នាវាតិ ទស្សេតិ។

វុត្តសង្ឃជមយោតិ អនេកវុត្តេ ឯកតោ យដេត្វា កតសេតុ។ វុត្តំ ជិន្និត្វា
កតោតិ ចាបសេសោ។ "សព្វនិមិត្តានំ អន្លោ បិតភិក្ខុ ហត្ថចាសេ កត្វាតិ វេទំ
ឧភិវុត្តំ តីរាណំ ឯកតាមខេត្តការំ សន្ធាយ វុត្តំ។ បព្ពតសណ្ឋាណាតិ ឯកតោ
ឧត្តតទីបសិទ្ធភ្នា សមន្តចាសាទិកាយំ វុត្តំ។

១៦៥. សីមាសមូហានកថាយំ សោតិ ភិក្ខុនិសង្ឃោ។ ទ្វេបីតិ ទ្វេ
សមាទសំវាសអវិប្បវាសសីមាយោ។ អវិប្បវាសសីមាតិ មហាសីមំ សន្ធាយ
វេទតិ។ តត្ថេវ យេតុយ្យេន អវិប្បវាសាតិ។ អវិប្បវាសំ អជានន្តាបីតិ ឥទំ
មហាសីមាយ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានត្ថំ, តស្ស ពាហិរបរិច្ឆេទញ្ច អជានន្តានំ វសេន
វុត្ថំ។ ឯវំ អជានន្តេហិមិ អន្តោសីមាយ ឋត្វា កម្មវាចាយ កតាយ សា សីមា
សមូហតាវ ហោតីតិ អាហា “សមូហានិតុញ្ញោ ពន្ធិតុញ្ញោ សក្ខិស្សន្តិ” តិ។
និរាសន្តជ្ជានេតិ ខណ្ឌាសីមាវហិតជ្ជានេ។ ឥនេញ្ច មហាសីមាយ វិជ្ជមានាយមិ
កម្មករណសុខត្ថំ ខណ្ឌាសីមា ឥន្ទ្រិតាតិ តំ ចេតិយ ផ្កណាទិពហុសន្តិចាតជ្ជានេ
ន ពន្ធិតិ វុត្ថំ។ តត្ថាបិ សា ពន្ធា សុពន្ធា ឯវំ មហាសីមាវិយ។ បដិពន្ធិតុំ បន ន
សក្ខិស្សន្តោវាតិ ឥទំ ខណ្ឌាសីមាយ អសមូហតត្ថា, តស្ស អវិជ្ជមានត្ថស្ស
អជាននេតោ ច មហាសីមាពន្ធនំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ខណ្ឌាសីមា បន និរាសន្តជ្ជានេ
ពន្ធិតុំ សក្ខិស្សន្តោវា។ សីមាសម្តេធំ កត្វាតិ ខណ្ឌាសីមាយ វិជ្ជមានបក្ខេបិ សីមាយ
សីមំ អន្តោត្ថរណសម្តេធំ កត្វា អវិជ្ជមានបក្ខេបិ សម្តេទសន្តាយ អនិវត្តនេន
សម្តេទសន្តំ កត្វា។ អវិហារំ ករេយ្យន្តិ សង្ឃកម្មានារហំ ករេយ្យំ។ បុព្វេ ហិ
ចេតិយ ផ្កណាទិនិរាសន្តជ្ជានេ កម្មំ កាតុំ សក្កា, ឥនាទិ តម្បិ វិទាសិតន្តិ
អធិប្បាយោ។ ន សមូហានិតត្ថាតិ ខណ្ឌាសីមំ អជានន្តេហិ ន សមូហានិតត្ថា។
ឧភោមិ ន ជានន្តិ ឧភិទ្ធិ បទេសនិយមំ វា តាសំ ទិទ្ធម្បិ វា អញ្ញាតរាយ វា
វិជ្ជមានតំ វា អវិជ្ជមានតំ វា ន ជានន្តិ, សត្តត្ថ សង្កា ឯវំ ហោតិ។ នេវ សមូហានិតុំ,
ន ពន្ធិតុំ សក្ខិស្សន្តិ ឥទំ និរាសន្តជ្ជានេ ឋត្វា សមូហានិតុំ សក្កោន្តាបិ
មហាសីមំ បដិពន្ធិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ ឥមមត្តំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ន ច សក្កា... បេ....
កម្មវាចា កាតុន្តិ ឥទំ សីមាពន្ធនកម្មវាចំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ តស្មាតិ យស្មា ពន្ធិតុំ ន
សក្កា, តស្មា ន សមូហានិតត្ថាតិ អត្ថោ។

កេចិ បន “ឡើងសេសុបិ វិហារេសុ ធម្មោមត្ថេ ភិក្ខុ គហេត្វា
 វិហារកោដិតោ បដ្ឋាយ វិហារបរិក្ខេបស្ស អន្តោ ច ពហិ ច សមន្តា លេខុចាតេ
 សព្ពត្ថ មញ្ញាប្បមាណោ ឡិកាសេ និរន្តរំ វត្ថោ បឋមំ អវិប្បវាសសីមំ, តតោ
 សមាទសំវាសកសីមញ្ញ សមូហននវសេន សីមាយ សមុគ្គោតេ កតេ តស្មី
 វិហារេ ខណ្ឌាសីមាយ, មហាសីមាយ វា វិភិវិជ្ជមានត្ថេ សតិ អវស្សំ ឯកស្មី
 មញ្ញាដ្ឋានេ តាសំ មជ្ឈតតា តេ ភិក្ខុ តា សមូហនេយ្យំ, តតោ កាមសីមា ឯវ
 អវសិស្សេយ្យ។ ន ហេត្ថ សីមាយ, តប្បវិច្ឆេទស្ស វា ជាទនំ អង្គំ។ សីមាយ បន
 អន្តោហំ ‘សមូហនិស្សមា’តិ កម្មវាចាករណាញេត្ថ អង្គំ។ អដ្ឋកថាយំ
 ‘ខណ្ឌាសីមំ បន ជាទន្តា អវិប្បវាសំ អជាទន្តាបិ សមូហនិតុញ្ចោ’ ពន្ធិតុញ្ច
 សក្ខិស្សន្តិ’តិ ឯវំ មហាសីមាយ បរិច្ឆេទស្ស អជាទនេបិ សមូហននស្ស វុត្តត្តា
 កាមសីមាយ ឯវ ច អវសិជ្ជាយ តត្ថ យថារុចិ ធុរិយម្បិ សីមំ ពន្ធិតុញ្ចោ’
 ឧបសម្មទាទិកម្មំ កាតុញ្ច វុត្តតិ”តិ វទន្តិ, តំ យុត្តំ វិយ ទិស្សតិ, វិមសិទ្ធា
 គហេតព្ពន្ធិវិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១៤៤) អាគតោវិនិច្ឆយោ។
 សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៤៤) បន “អវិប្បវាសសីមា ន
 សមូហនត្តោតិ មហាសីមំ សន្ធាយ វទតិ។ និវាសន្តជ្ជានេសុ វត្ថោតិ
 ចេតិយផ្កណាទីនំ ខណ្ឌាសីមាយ អនោកាសត្តា វុត្តំ។ ខណ្ឌាសីមញ្ញ ពន្ធនា
 តាទិសំ ហំនំ បហាយ អញ្ញាស្មី វិរិត្តេ ឡិកាសេ ពន្ធនិ។ អប្បេវ នាម សមូហនិតុ
 សក្ខិស្សន្តិ’តិ អវិប្បវាសសីមំយេវ សមូហនិតុ សក្ខិស្សន្តិ, ន ខណ្ឌាសីមំ។
 បដិពន្ធិតុ បន ន សក្ខិស្សន្តោវាតិ ខណ្ឌាសីមាយំ អញ្ញាតត្តា ន សក្ខិស្សន្តិ។ ន
 សមូហនិតត្តោតិ ខណ្ឌាសីមំ អជាទន្តេហិ ន សមូហនិតត្តោ”តិ វុត្តំ។

១៦៦. ឯវំ ពន្ធសីមាវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ អពន្ធសីមាវិនិច្ឆយំ ទស្សេតុំ
 “អពន្ធសីមា បនា”តិ អាហា។ សា កតិវិធាតិ អាហា “កាមសីមា សត្តព្ពន្ធសីមា
 ឧទកុក្ខេបសីមាតិ តិវិធា”តិ។ ចាឡិយំ (មហាវ. ១៤៧) “អសម្មតាយ, ភិក្ខុវេ,

សីមាយា"តិអាទិនា កាមសីមា ឯវ ពន្ធសីមាយ ខេត្តំ អរញ្ញនទីអាទយោវិយ
សត្តព្ពន្ធុរុទុកុក្ខេចាទីនំ, សា ច កាមសីមា ពន្ធសីមាយ រហិតជ្ជានេ សយមេវ
សមាទសំវាសា ហោតីតិ ទស្សេតិ។ "យា តស្ស កាមស្ស កាមសីមា"តិ ឯត្ថ
កាមបរិក្ខេបស្ស អន្តោ ច ពហិ ច ខេត្តវត្ថុអរញ្ញបព្ពតាទិកំ សព្ពំ កាមក្ខេត្តំ
សម្ពាយ "កាមស្ស"តិ វុត្ថំ, ន អន្តរយរមេវ, តស្មា តស្ស សកលស្ស
កាមក្ខេត្តស្ស សម្ពន្ធនិយា កាមសីមាតិ ឯវមត្តោ គហេតញ្ចោ។ យោ ហិ សោ
អន្តរយរខេត្តាទីសុ អនេកេសុ ភូមិភាគេសុ "គាមោ"តិ ឯកត្តេន
លោកជនេហិ បញ្ញត្តោ កាមវោហារោ, សោវ ឥធ "កាមសីមា"តិបិ វុច្ចតីតិ
អធិប្បាយោ។ គាមោ ឯវ ហិ កាមសីមា។ ឥមិនាវ នយេន ឧបរិ អរញ្ញំ នទី
សមុទ្ពោជាតស្សរោតិ, ឯវំ តេសុ តេសុ ភូមិប្បទេសេសុ ឯកត្តេន
លោកជនបញ្ញត្តានមេវ អរញ្ញាទីនំ អរញ្ញសីមាទិកាវោ វេទិតញ្ចោ, លោកេ បន
កាមសីមាទិវោហារោ កាមាទីនំ មរិយាទាយមេវ វុត្ថំ វុត្ថតិ, ន កាមក្ខេត្តាទីសុ
សព្ពត្ថ។ សាសនេ បន តេ កាមាទយោ ឥតវនិវត្តិអត្តេន សយមេវ អត្តនោ
មរិយាទាតិ កត្វា គាមោ ឯវ កាមសីមា, អរញ្ញមេវ អរញ្ញសីមា, សមុទ្ពោ ឯវ
សមុទ្ពសីមាតិ សីមាវោហារេន វុត្តាតិ វេទិតញ្ចោ។ ចាឡិយំ និកមស្ស វាតិ ឥទំ
កាមសីមប្បភេទំ ឧបលក្ខណាវសេន ទស្សេតុំ វុត្ថំ។ តេនាហា "នគរម្យិ
គហិតមេវា"តិ។

ពលី លក្ខន្តិ ឥទំ យេកុយ្យវសេន វុត្ថំ។ "អយំ គាមោ ឯត្ថកោ
ករិសភាគោ"តិអាទិនា បន រាជបណ្ណេសុ អាហេបិតេសុ ភូមិភាគេសុ យស្មី
យស្មី តទ្យាកមាតិកាសុសានបព្ពតាទិកេ បទេសេ ពលី ន គណ្ណាទ្តិ, សោបិ
កាមសីមា ឯវ។ រាជាទីហិ បរិច្ឆេទភូមិភាគោ ហិ សញ្ញាវ ឯវេត្វា
នទីលោធិជាតស្សវេ កាមសីមាតិ វេទិតញ្ចោ។ តេនាហា "បរិច្ឆេទត្វា រាជា
កស្សបិ ទេតី"តិ។ សចេ បន តត្ថ រាជា កញ្ចិ បទេសំ កាមន្តវេន យោជេតិ, សោ

បរិដ្ឋកាមសីមតំ ឯវ ភជតិ។ នធិជាតស្សវេ វិនាសេត្វា តទ្យាកាធិការំ វា
បូរេត្វា ខេត្តាធិការំ វា ចាបិតេសុបិ ឯសេវ នយោ។

យេ បន គាមា រាជចោរាធិកយបីឡិតេហិ មនុស្សហិ ធម្មតា ចិរម្បិ
និម្ពនុស្សា តិជ្ជន្តិ, សមន្តា បន គាមា សន្តិ, តេបិ ចាដក្កំ គាមសីមាវ។ តេសុ ហិ
រាជានោ សមន្តគាមវាសីហិ កសាបេត្វា វា យេហិ កេហិចិ កសិតជ្ជានំ លិខិត្វា
វា ពលី គណ្ណាន្តិ, អញ្ញេន វា គាមេន ឯកីការំ ឧបនេន្តិ, យេ បន គាមា រាជ្ជហិបិ
បរិច្ឆត្តា គាមខេត្តានន្តិកា មហាអរញ្ញេន ឯកីភូតា, តេ អគាមការញ្ញាសីមតំ
ចាបុណ្ណិ, បុរិមា គាមសីមាវិនស្សតិ, រាជានោ បន ឯកស្មី អរញ្ញាធិបទេសេ
មហាន្តំ គាមំ កត្វា អនេកសហស្សានិ កុលានិ វាសាបេត្វា តត្ថ វាសីនំ
កោគគាមាតិ សមន្តា ភូតគាមេ បរិច្ឆិត្វា ទេន្តិ, បុរាណានាមំ បន បរិច្ឆេទញ្ច
នវិនាសេន្តិ, តេបិ បច្ឆេកំ គាមសីមា ឯវ, ឯត្តាវតា បុរិមគាមសីមតំ ន
វិជហន្តិ។ សា ច ឥតរា ចាតិអាធិ “សមាទសំវាសា ឯក្ខេទោសថា” តិ
ចាឡិបទស្ស (មហាវ. ១៤៣) អធិប្បាយវិវរណំ។ តត្ថ ហិ សា ច រាជិន្ទាវសេន
បរិវត្តេត្វា សមុប្បន្នា អភិនវា, ឥតរា ច អបរិវត្តា បកតិគាមសីមា យថា
ពទ្ធសីមាយ សព្វំ សង្ឃកម្មំ កាតុំ វដ្តតិ, ឯវមេតាបិ សព្វកម្មារហតាសទិសេន
ពទ្ធសីមាសទិសា សមាទសំវាសា ឯក្ខេទោសថាតិ អធិប្បាយោ។ សាមញ្ញតោ
“ពទ្ធសីមាសទិសា” តិ វុត្តេ តិចីវរវិប្បវាសសីមំ ពទ្ធសីមំ ឯវ មញ្ញន្តិ តិ
តំសទិសតាធិវត្តនមុខេន ឧបរិសត្តព្ពន្ធសីមាយ តំសទិសតាបិ អត្ថិ តិ
ទស្សននយស្ស ឥធរេ បសន្តិ ទស្សតុំ “កោវល” តិអាធិ វុត្តិ។

វិញ្ញាដិសទិសេ អរញ្ញេតិ យត្ថ “អសុកគាមស្ស ឥទំ ខេត្ត” តិ
គាមវោហារោ នត្ថិ, យត្ថ ច នេវ កសន្តិ ន វបន្តិ, តាទិសេ អរញ្ញោ។ មច្ឆតន្ទានំ
អគមនបថា និម្ពនុស្សាវាសា សមុទ្ពន្ធធិបកាបិ ឯត្តេវ សង្កយ្ហន្តិ។ យំ យញ្ញិ

អតាមកេត្តត្បាញតំ នធិសមុទ្ធជាតស្សវរិវហិតបទេសំ, តំ សត្វំ អរញ្ញសីមាតិ
វេទិតព្ពំ។ សា ច សត្តព្ពន្ធសីមាវិទា សយមេវ សមាទសំវាសា ពទ្ធសីមាសទិសា,
នធិអាទិសីមាសុវិយ សត្តមេត្ត សង្ឃកម្មំ កាតុំ វដ្តតិ។ នធិសមុទ្ធជាតស្សវាទំ
តាវ អដ្ឋកថាយំ “អត្ថនោ សភាវេនេវ ពទ្ធសីមាសទិសា” តិអាទិនា វុត្តត្តា
សីមតា សិទ្ធា។ អរញ្ញស្ស បទ សីមតា កថន្តិ?

សត្តព្ពន្ធសីមាទុជាទស្សត្តាទិសាមត្ថិយតោ។ យថា ហិ កាមសីមាយ
វគ្គកម្មបរិហារត្ថំ ពហូ ពទ្ធសីមាយោ អនុញ្ញាតា, តាសញ្ចា ទិដ្ឋំ អន្តរា
អញ្ញមញ្ញំ អសម្ពេទត្ថំ សីមន្តិកា អនុញ្ញាតា, ឯវមិធ អរញ្ញេបិ
សត្តព្ពន្ធសីមា។ តាសញ្ចា ទិដ្ឋំ អន្តរាបិ សីមន្តិកាយ ចាឡិអដ្ឋកថាសុ
វិទានសាមត្ថិយតោ អរញ្ញស្សបិ សភាវេនេវ នធិអាទិនំវិយ សីមតាវោ តត្ថ
វគ្គកម្មបរិហារត្ថមេវ សត្តព្ពន្ធសីមាយ អនុញ្ញាតត្តាវ សិទ្ធាតិ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ
សីមាយមេវ ហិ បិតា សីមជ្ជានំ វគ្គកម្មំ ករោន្តិ, ន អសីមាយំ អាកាសេ បិតា
វិយ អាកាសជ្ជានំ។ ឯវមេវ ហិ សាមត្ថិយំ គហេត្វា “សញ្ញា, ភិក្ខុវេ, នធិ
អសីមា” តិអាទិនា (មហាវ. ១៤៧) បដិក្ខិត្តពទ្ធសីមាទម្បិ
នធិសមុទ្ធជាតស្សវាទំ អត្ថនោ សភាវេនេវ សីមតាវោ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ.
អដ្ឋ. ១៤៧) វុត្តាតិ គហេតព្ពោ។

អថស្ស បិតាកាសតោតិ តស្ស ភិក្ខុស្ស បិតាកាសតោ។ សចេបិ ហិ
ភិក្ខុសហស្សំ តិដ្ឋតិ, តស្ស បិតាកាសស្ស ពាហិវន្តតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុនំ
វគ្គកម្មបរិហារត្ថំ សីមាបេក្ខាយ ឧប្បន្នាយ តាយ សហ សយមេវ ឧប្បន្នា
សត្តព្ពន្ធសីមា សមាទសំវាសកាតិ អធិប្បាយោ។ យត្ថ បទ ឧទ្ទកេ អរញ្ញោ
មហាន្តេហិ ភិក្ខុហិ បរិបុណ្ណតាយ វគ្គកម្មសង្គាហាវេន សត្តព្ពន្ធសីមាបេក្ខា
នត្ថិ, តត្ថ សត្តព្ពន្ធសីមា ន ឧប្បជ្ជតិ។ កេវលាវញ្ញសីមាយមេវ, តត្ថ សង្ឃេន
កម្មំ កាតព្ពំ។ នធិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ វុត្តតិ ហិ “សចេ នធិ នាតិទីយា

ហោតិ, បកវតោ បដ្ឋាយ យាវ មុខទ្វារា សព្វត្ថ សង្ឃេនិសីទតិ,
ឧទកុក្ខេបសីមាយ កម្មំ នត្ថិ"តិអាទិ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៦៧), ឥមិនា ឯវ ច វចនេន
វគ្គកម្មបរិហារត្ថំ សីមាបេក្ខាយ សតិ ឯវ ឧទកុក្ខេបសត្តព្ពន្ធសីមា ឧប្បជ្ឈន្តិ,
នាសតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

កេចិ បន "សមន្តា អព្ពន្ធពំ មិនិត្វា បរិច្ឆេទករណេនេវ សីមា សញ្ញាយតិ, ន
សយមេវា"តិ វទន្តិ, តំ ន គហោតព្ពំ។ យទិ ហិ អព្ពន្ធបរិច្ឆេទករណាប្បការេន
សីមា ឧប្បជ្ឈេយ្យ, អពទ្ធសីមាវ ន សិយា ភិក្ខុនំ កិរិយាបការសិទ្ធិតោ។ អបិច
វឡកិហត្ថានំ បកតិហត្ថានព្វា លោកេ អនេកវិធត្តា, វិនយេ "ឡ្យិទិសំ
ហត្ថបមាណា"ន្តិ អវុត្តត្តា ច "យេន កេនចិ មិនិតេ ភគវតា អនុញ្ញាតេន នុ ខោ
ហត្ថេន មិនិតំ, ន នុ ខោ"តិ សីមាយ វិបត្តិសង្គា ភវេយ្យ, មិនន្តេហិ ច
អនុមត្តម្បិ ឧនមទិកមកត្វា មិនិតុំ អសក្កុណោយ្យតាយ វិបត្តិ ឯវ សិយា,
បរិសវសេន ចាយំ វឡមាណា តេសំ មិននេន វឡតិ, ហាយតិ វា។ សង្ឃេ ច កម្មំ
កត្វា គតេ អយំ ភិក្ខុនំ បយោគេន សមុប្បជ្ឈា សីមា តេសំ បយោគេន វិគច្ឆតិ
នវិគច្ឆតិ ច, កេនំ ពទ្ធសីមាវិយ យាវ សាសនន្តរធានា ន តិដ្ឋេយ្យ, វិចិត្តិយា ច
បុរាណាវិហារេសុវិយ សកលេបិ វិសុំ អរញ្ញេ កតសីមា សម្ពេទសង្គា ន
ភវេយ្យ, តស្មា សីមាបេក្ខាយ ឯវ សមុប្បជ្ឈតិ, តត្ថិកមេនវិគច្ឆតីតិ គហោតព្ពំ។
យថា ចេត្ថ, ឯវ ឧទកុក្ខេបសីមាយម្បិ នទីអាទិសុបិ។

តត្ថាបិ ហិ មជ្ឈិមបុរិសោ ន បញ្ញាយតិ, តថា សព្វថាមេន ទិបនំ, ឧភយត្ថបិ
ច យស្សំ ទិសាយំ សត្តព្ពន្ធស្ស, ឧទកុក្ខេបស្ស វា ឌីកាសោ នប្បហោតិ, តត្ថ
កេនំ មិននំ, ទិបនំ វា ភវេយ្យ, កាមក្ខេត្តាទីសុ បរិសនតោ អទេត្ថេ សីមា បរិដ្ឋា
កិដ្ឋាម សីមា នវិបជ្ឈេយ្យ។ អបេក្ខាយ សីមុប្បត្តិយំ បនយតោ បហោតិ, តត្ថ
សត្តព្ពន្ធបុគ្គលេសីមា សយមេវ បរិបុណ្ណា ជាយន្តិ។ យតោ បន

នប្បហោតិ, តត្ថ អត្ថនោ ខេត្តប្បមាណោនេ ជាយន្តិ, ន ពហិ។ យំ បនេត្ត
អព្ពន្ធរមិននប្បមាណស្ស វាលុកាធិឱបនកម្មស្ស ច ទស្សនំ, តំ
សយំជាតសីមាណំ បិតជ្ជានស្ស បរិច្ឆេទនត្ថំ កតំ តាម្បបចារយរូបចារជាននត្ថំ
លេខ្ពុសុប្បាធិឱបនវិធានទស្សនំវិយ។ តេនេវ មាតិកាជ្ជកថាយំ (កង្ខារ. អដ្ឋ.
ឧទរីសតិវស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា) “សីមំ វា សម្មន្ទតិ, ឧទកុក្ខេបំ វា បរិច្ឆេទតិ” តិ
វុត្ថំ។ ឯវំ កតេបិ តស្ស បរិច្ឆេទស្ស យាថាវតោ ញាតុំ អសក្កណោយ្យត្ថេន
បុគ្គលតោ ញាត្វា អន្តោ តិជ្ជន្តេហិ និរាសន្តជ្ជានេ ហាតព្ពំ, អញ្ចំ ពហិ ករោន្តេហិ
អតិទូរេ និរាសន្តជ្ជានេ បេសេតព្ពំ។

អបរេ បន “សីមាបេក្ខាយ កិច្ចំ នត្ថិ, មគ្គគមននហានាធិអត្ថេហិ
ឯកភិក្ខុស្មិម្បិ អរញ្ញោ វា នទីអាទីសុ វា បរិជ្ជេ តំ បរិក្ខិបិត្វា
សត្តព្ពន្ធបុគ្គលេកុក្ខេបសីមា សយមេវ បភាវិយ បធិបស្ស សមុប្បន្នតិ។
តាមកេត្តាធិសុ តស្មី ឱតិណ្ណាមត្ថេ វិកច្ឆតិ។ តេនេវេត្ថ ទិដ្ឋំ សង្ខារំវិសុំ កម្មំ
ករោន្តានំ សីមាទ្វយស្ស អន្តរា សីមន្តិកំ អញ្ចំ សត្តព្ពន្ធបុគ្គលេកុក្ខេបញ្ច បេបេតុ
អនុញ្ញាតំ។ សីមាបរិយន្តេ ហិ កេនចិ កម្មេន បេសិតស្ស ភិក្ខុនោ សមន្តា
សញ្ញាតា សីមា ឥតរេសំ សីមាយ ដុសិត្វា សីមាសម្តេធំ ករេយ្យ, សោ មា
ហោតូតិ វា, ឥតរថា ហត្ថចតុរដ្ឋុលមត្តាយបេត្ថ សីមន្តិកាយ
អនុជានិតព្ពតោ។ អបិច សីមន្តិកាយ បិតស្ស ឧភយត្ថ កម្មកោបវចនតោបិ
ចេតំ សិដ្ឋតិ តម្បិ បរិក្ខិបិត្វា សយមេវ សញ្ញាតាយ សីមាយ ឧភិន្នម្បិ សីមាណំ,
ឯកាយ ឯវំ វា សង្ករតោ។ ឥតរថា តស្ស កម្មកោបវចនំ ន យុដ្ឋេយ្យ។ វុត្ថញ្ញិ
មាតិកាជ្ជកថាយំ (កង្ខារ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា) ‘បរិច្ឆេទព្ពន្ធរេ ហត្ថចាសំ
វិជហិត្វា បិតោបិ បរិច្ឆេទតោ ពហិ អញ្ចំ តត្ថកំយេវ បរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្វា
បិតោបិ កម្មំ កោបេតី’ តិ។ កិញ្ច អតាមការញោ បិតស្ស
កម្មករណីញាវិរហិតស្សបិ ភិក្ខុនោ សត្តព្ពន្ធបរិច្ឆេទេ អញ្ចោកាសេ

ជីវវិប្បវាសោ ភក្កតា អនុញ្ញាតោ, សោ ច បរិច្ឆេទោ សីមា, ឯវំ អបេក្ខំវិនា
សមុប្បន្នា។ តេនេវេត្ថ ‘អយំ សីមា ជីវវិប្បវាសបរិហារម្បិលភតី’តិ (មហាវ.
អដ្ឋ. ១៤៧) វុត្ថំ, តស្មា កម្មករណីច្នំវិនាបិ វុត្ថនយេន សមុប្បត្តិ គហោតញ្ញា”តិ
វេទន្តិ។ តំ ន យុត្តំ បទីបបភាវិយ សព្វបុគ្គលានម្បិ បច្ចេកំ សីមាសម្ភវេន
សង្ឃ, គណោវា កម្មំ ករោន្តេ តត្ថ បីតានំ ភិក្ខុនំ សមន្តា បច្ចេកំ សមុប្បន្នានំ
អនេកសីមានំ អញ្ញមញ្ញំ សង្ករោសប្បសង្កតោ។ បរិសវសេន ចស្សា វឌ្ឍិ
ហានិ ច សម្ភវតិ, បច្ឆា អាគតានំ អភិនវសីមន្តុប្បត្តិ ឯវ, គតានំ សមន្តា
បីតសីមាវិនាសោ ច ភវេយ្យ។

ចាឡិយំ (មហាវ. ១៤៧) បន “សមន្តា សត្តព្ពន្ធរា, អយំ តត្ថ
សមាទសំវាសា”តិអាទិនា ឯកា ឯវ សត្តព្ពន្ធរា ឧទកុក្ខោ ច អនុញ្ញាតា, ន
ចេសា សីមា សភាវេន, ការណសាមត្តិយេន វា បភាវិយ បទីបស្ស ឧប្បជ្ជតិ,
កិន្តុ ភក្កតោ អនុជាននេនេវ។ ភក្កវា ច ឥមា អនុជានន្តោ ភិក្ខុនំ
វគ្គកម្មបរិហារេន កម្មករណសុខត្ថមេវ អនុញ្ញាសីតិ កថំ នហោនាទិកិច្ចេន
បរិជ្ជានម្បិ សមន្តា តាសំ សីមានំ សមុប្បត្តិ បយោជនាភាវា, បយោជនេ ច ឯកំ
ឯវ បយោជនន្តិ កថំ បច្ចេកំ ភិក្ខុគណាយ អនេកសីមាសមុប្បត្តិ។
“ឯកសីមាយ ហត្ថចាសំ អវិជហិតា បីតា”តិ (កដ្ឋា. អដ្ឋ. និទានវណ្ណាន) ហិ
វុត្ថំ។ យំ បន ធិន្នំ សីមានំ អន្តរា តត្ថកបរិច្ឆេទេនេវ សីមន្តិកាបបនវចនំ, តត្ថ
បីតានំ កម្មកោបវចនញ្ច, តម្បិ ឥមាសំ សីមានំ បរិច្ឆេទស្ស ទុញ្ចោធតាយ
សីមាយ សម្ពេទសន្តំ កម្មកោបសន្តញ្ច ទូរោ បរិហារីតុ វុត្ថំ។

យោ ច ជីវវិប្បវាសត្ថំ ភក្កតា អញ្ញោកាសេ ទស្សិតោ សត្តព្ពន្ធបរិច្ឆេទោ,
សោ សីមា ឯវ ន ហោតិ, ខេត្តតទ្យាកាទិបរិច្ឆេទោវិយ អយមេត្ថ ឯកោ
បរិច្ឆេទោវ។ តត្ថ ច ពហូសុ ភិក្ខុសុ ឯកតោ បីតេសុ តេសំវិសុំវិសុំ អត្ថនោ

បិតជ្ជានតោ បដ្ឋាយ សមន្តា សត្តព្ពន្ធរបរិច្ឆេទព្ពន្ធរេ ឯវំ ជីវំ ឋបេតព្ពំ, ន
បរិសបរិយន្តតោ។ បរិសបរិយន្តតោ បដ្ឋាយ ហិ អព្ពន្ធរេ គយ្ហមាណេ
សត្តព្ពន្ធរបរិយោសានេ ឋបិតជីវំ មជ្ឈេ បិតស្ស សត្តព្ពន្ធរតោ ពហិ ហោតិ តិ
តំ អរុណុគ្គមនេ និស្សគ្គិយំ សិយា។ សីមា បន បរិសបរិយន្តតោវ គហោតញ្ចា។
ជីវវិប្បវាសបរិហារោបេត្ថ អជ្ឈោកាសបរិច្ឆេទស្ស វិជ្ជមានត្តា វុត្តោ, ន បន
យាវ សីមាបរិច្ឆេទំ លព្ពមានត្តា មហាសីមាយ អវិប្បវាសសីមាវេហារោវិយ។
មហាសីមាយម្បិ ហិ តាមតាម្មបចារេសុ ជីវំ និស្សគ្គិយំ ហោតិ, ឥធាបិ មជ្ឈេ
បិតស្ស សីមាបរិយន្តេ និស្សគ្គិយំ ហោតិ, តស្មា យថាវុត្តសីមាបេក្ខាវសេនេវ
តាសំ សត្តព្ពន្ធខុកុក្ខេបសីមាណំ ឧប្បត្តិ, តព្ពិគមេនវិនាសោ ច គហោតញ្ចោតិ
អម្ពាភំ ខន្តិ, វីមសិត្វា គហោតព្ពំ។ អញ្ញោ វា បកាវោ ឥតោ យុត្តតរោ
គវេសិតញ្ចោ។

ឥធម បន “អរញ្ញោ សមន្តា សត្តព្ពន្ធរា” តិ ឯវំ ចាឡិយំ (មហាវ. ១៤៧),
“វិញ្ញាជិវិសធិសេ អរញ្ញោ សមន្តា សត្តព្ពន្ធរា” តិ អដ្ឋកថាយញ្ច (មហាវ. អដ្ឋ.
១៤៧) វុត្តាធិនិវន្តរេបិ អរញ្ញោ សត្តព្ពន្ធរសីមាយ វិហិតត្តា អត្ថនោ
និស្សយភូតាយ អរញ្ញសីមាយ សហ ឯតិស្ស វុត្តាធិសម្ពន្ធនោសាការោ,
បគេវ អតាមកេ វុត្តេតិ និស្សិតេបិ បទេសេ ជីវវិប្បវាសស្ស វុត្តបរិហារំ
វិនាវ អជ្ឈោកាសបរិហារោ ច អនុមតោតិ សិទ្ធាតិ វេទិតព្ពំ។

ឧបចារត្តាយាតិ សីមន្តិកត្តាយ។ សត្តព្ពន្ធរតោ អធិកំ វដ្ឋតិ, ឧនកំ បន ន
វដ្ឋតិ ឯវ សត្តព្ពន្ធរបរិច្ឆេទស្ស ទុព្ពិជានត្តា។ តស្មា សង្ឃីវិនា ឯកេនបិ ភិក្ខុនា
ពហិ តិជ្ឈន្តេន អញ្ញំ សត្តព្ពន្ធរំ អតិក្កមិត្វា ទូរេ ឯវ ឋាតព្ពំ។ ឥតរថា
កម្មកោបសន្តីរតោ។ ឧកុក្ខេបេបិ ឯសេវ នយោ។ តេនេវ វុត្តេតិ “ឧនកំ បន ន
វដ្ឋតិ” តិ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៦៧)។ ឥធមញ្ចេត្ត សីមន្តិកាវិធានំ ទ្វិន្នំ ពទ្ធសីមាណំ

សីមន្តិកានុជាននសុត្តានុលោមតោ សិទ្ធន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ កិញ្ចាបិ ហិ ភគវតោ
និទានវសេន ឯកគាមនិស្សិតានំ ឯកសភាគានញ្ច ទិដ្ឋំ ពទ្ធសីមានមេវ
អញ្ញមញ្ញំ សម្មេទអដ្ឋោត្តរណនោសបរិហារាយ សីមន្តិកា អនុញ្ញាតា,
តថាបិ តទនុលោមតោ ឯកំ អវញ្ញសីមំ នទីអាទិសីមញ្ច និស្សិតានំ
ឯកសភាគានំ ទិដ្ឋំ សត្តព្ពន្ធសីមានម្សិ ឧទកុក្ខេបសីមានម្សិ អញ្ញមញ្ញំ
សម្មេទដ្ឋោត្តរណំ, សីមន្តិកំ វិនា អព្យវធានេន ហ៊ានញ្ច ភគវតោ
អនភិមតមេវាតិ ញាត្វា អដ្ឋកថាចរិយា ឥធាបិ សីមន្តិការិទានមកំសុ។
វិសភាគសីមានម្សិ ហិ ឯកសីមានិស្សិតត្ថំ ឯកសភាគត្តញ្ចាតិ ទិហធម្មហិ
សមន្មាគមេ សតិ ឯវ សីមន្តិកំ វិនា ហ៊ានំ សម្មេទាយ ហោតិ, នាសតីតិ ទដ្ឋព្វំ។
សីមន្តិការិទានសាមគ្គិយេនេវ ចេតាសំ រុក្ខាទិសម្ពុន្ទោបិ ពទ្ធសីមារិយ
អញ្ញមញ្ញំ ន វដ្ឋតីតិ អយម្សិ នយតោ ទស្សិតោវាតិ គហេតព្វំ។

១៦៧. សភាវេនេវាតិ ឥមិនា គាមសីមារិយ អពទ្ធសីមាតិ ទស្សេតិ។
សព្ពមេត្ត សដ្ឋកម្មំ កាតុំ វដ្ឋតីតិ សមានសំវាសា ឯក្ខេបោសថាតិ ទស្សេតិ។
យេន កេនជីតិ អន្តមសោ សូករាទិនា សត្តេន។ មហោយេន បន
ឧណ្ហាតជ្ជានតោ និទ្ទដ្ឋានេ បតន្តេន ខតោ ឧទ្ធកោ វា មហាឆោ វា
លក្ខណយុត្តោ “ជាតស្សរោ”ត្រូវ វុច្ចតិ។ ឯត្ថបិ ឧទ្ធកេ ឧទកុក្ខេបកិច្ចំ នត្ថិ។
សមុទ្ធេ បន សព្ពត្ថ ឧទកុក្ខេបសីមាយមេវ កម្មំ កាតព្វំ សោធនុំ ទុក្ខរត្តា។
បុន តត្ថាតិ លោកវោហារសិទ្ធិសុ ឯវ តាសុ នទីអាទីសុ តីសុ អពទ្ធសីមាសុ
បុន វគ្គកម្មបរិហារត្ថំ សាសនវោហារសិទ្ធិយ អពទ្ធសីមាយ បរិច្ឆេទំ
ទស្សេត្តោតិ អធិប្បាយោ។ ចាឡិយំ (មហាវ. ១៤៧) “យំ មជ្ឈិមស្ស
បុរិសស្ស”តិអាទីសុ ឧទកំ ឧក្ខិបិត្វា ខិបីយតិ ឯត្ថាតិ ឧទកុក្ខេបោ, ឧទកស្ស
បតនោកាសោ, តស្មា ឧទកុក្ខេបោ, អយញ្ញេត្ថ បទសម្ពុន្ធវសេន អត្តោ -
បរិសបរិយន្តតោ បដ្ឋាយ សមន្តា យាវ មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស ឧទកុក្ខេបោ

ឧទកស្ស បតនដ្ឋានំ, តាវ យំ តំ បរិច្ឆេទដ្ឋានំ, អយំ តត្ថ នទីអាទីសុ អបរា
សមានសំវាសា ឧទកុក្ខេបសីមាតិ។

តស្ស អន្តោតិ តស្ស ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទស្ស ហ្វានស្ស អន្តោ។ ន កេវលញ្ចា
តស្ស អន្តោ, តតោ ពហិបិ, “ឯកស្ស ឧទកុក្ខេបស្ស អន្តោ ហំតុំ ន វដ្តតិ” តិ
វចនំ ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទស្ស ទុព្ពិជានតោ កម្មកោបសង្កា ហោតីតិ។ តេនេវ
មាតិកាជ្ជកថាយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណាន) “បរិច្ឆេទពុទ្ធលោ ហត្ថចាសំ
វិជហិត្វា បិតោបិ បរិច្ឆេទតោ ពហិ អញ្ញំ តត្ថកំយេវ បរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្វា
បិតោបិ កម្មំ កោបេតិ, ឥទំ សព្វអដ្ឋកថាសុ សន្និដ្ឋាន” ត្ថិ វុត្ថំ។ យំ បនេត្ត
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៤៧) “តស្ស អន្តោហត្ថចាសំ
វិជហិត្វា បិតោ កម្មំ កោបេតិ ឥមិនា បរិច្ឆេទតោ ពហិ យត្ថ កត្ថចិ បិតោ
កម្មំ ន កោបេតិ” តិ វត្វា មាតិកាជ្ជកថាវចនម្បិ បដិក្ខិបិត្វា “នេវ ចាឡិយំ ន
អដ្ឋកថាយំ ឧបលព្ពតិ” តិ អាទិ ពហុ បបញ្ចិតំ, តំ ន សុន្ទរំ ឥធ អដ្ឋកថាវចនេន
មាតិកាជ្ជកថាវចនស្ស នយតោ សំសន្ននតោ សង្ឃជនតោ។ តថា ហិ ទ្វិន្នំ
ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទានមន្តរា វិទតិ ចតុវគ្គលមត្តម្បិ សីមន្តិកំ អបេបេត្វា
“អញ្ញោ ឧទកុក្ខេបោ សីមន្តិកាយ បេបេត្តោ, “តតោ អធិកំ វដ្តតិ ឯវ, ឧនកំ
បន ន វដ្តតិ” តិ ឯវំ ឥធមេវ វុត្តេន ឥមិនា អដ្ឋកថាវចនេន សីមន្តិកោបចារេ
ឧទកុក្ខេបតោ ឧនកេ បបិតេ សីមាយ សីមាសម្ពេទតោ កម្មកោចាបិ វុត្តោ
ឯវ។ យទគ្គេន ច ឯវំ វុត្តោ, តទគ្គេន ច តត្ថ ឯកភិក្ខុនោ បវេសេបិ សតិ តស្ស
សីមជ្ជការតោ កម្មកោចា វុត្តោ ឯវ ហោតិ។ អដ្ឋកថាយំ “ឧនកំ បន ន
វដ្តតិ” តិ កថនព្វោតំ ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទស្ស ទុព្ពិជានន្តេនបិ
សីមាសម្ពេទសង្កាបរិហារត្ថំ វុត្ថំ។ សត្តព្ពន្ធសីមានមន្តរា តត្ថកបរិច្ឆេទេនេវ
សីមន្តិកវិធានវចនតោបិ ឯតាសំ ទុព្ពិជានបរិច្ឆេទតោ, តត្ថ ច បិតានំ

កម្មកោបសង្គ្រាសិដ្ឋតិ។ កម្មកោបសង្គ្រាសិដ្ឋនាម្យ អាចរិយា ធូរតោ បរិហារត្ថំ
“កម្មកោបដ្ឋាន”ន្តិ វត្ថាវ វេយសុន្តិ គហោតព្ពំ។

សារត្ថដ៏បដិសេធ (សារត្ថ. ដ៏. មហាវគ្គ ៣.១៤៧) បន - អបរិច្ឆិទ្ធាយាតិ
ពន្ធសីមាវសេន អកតបរិច្ឆេទាយ។ យេន កេនចិ ខណ៌ត្វា អកតោតិ
អន្តមសោ តិវច្ឆានេនចិ ខណ៌ត្វា អកតោ។ តស្ស អន្តោហត្ថចាសំ វិជហិត្វា
វិតោ កម្មំ កោបេតីតិ ឥមិនា បរិច្ឆេទតោ ពហិ យត្ថ កត្តចិ វិតោ កម្មំ ន
កោបេតីតិ ធិបេតិ។ យំ បន វុត្ថំ មាតិកាជ្ជកថាយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា)
“បរិច្ឆេទពុទ្ធវេ ហត្ថចាសំ វិជហិត្វា វិតោចិ បរិច្ឆេទតោ ពហិ អញ្ញំ តត្ថកំយេវ
បរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្វា វិតោចិ កម្មំ កោបេតិ, ឥទំ សព្ពអដ្ឋកថាសុ
សន្និដ្ឋាន”ន្តិ។ តត្ថ អញ្ញំ តត្ថកំយេវ បរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្វា វិតោចិ កម្មំ
កោបេតីតិ ឥទំ នេវ ចាឡិយំ, ន អដ្ឋកថាយំ ឧបលព្ពតិ, យេន ចេតំ ទិដ្ឋនំ សង្ខារំ
វិសុំ ឧចោសថាធិកម្មករណាធិការេ វុត្ថត្តា ឧទកុក្ខេបតោ ពហិ អញ្ញំ
ឧទកុក្ខេបំ អនតិក្កមិត្វា ឧចោសថាធិករណត្ថំ វិតោ សង្ខេព
សីមាសម្តេទសម្ភវតោ កម្មំ កោបេតីតិ ឥមិនា អធិប្បាយេន វុត្ថំ សិយា, វេយ្យា
យុដ្ឋេយ្យ។ តេនេវ មាតិកាជ្ជកថាយ លីនត្ថប្បកាសនិយំ (កម្ពុ. ដ៏.
និទានវណ្ណានា) វុត្ថំ “អញ្ញំ តត្ថកំយេវ បរិច្ឆេទន្តិ ទុតិយំ ឧទកុក្ខេបំ
អនតិក្កន្តោចិ កោបេតិ។ កស្មា? អត្ថនោ ឧទកុក្ខេបសីមាយ បរេសំ
ឧទកុក្ខេបសីមាយ អដ្ឋោត្ថជត្តា សីមាសម្តេទោ ហោតិ, តស្មា កោបេតី”តិ។
“ឥទំ សព្ពអដ្ឋកថាសុ សន្និដ្ឋាន”ន្តិ ច ឥមិនាវ អធិប្បាយេន វុត្ថន្តិ គហោតព្ពំ
សព្ពាសុចិ អដ្ឋកថាសុ សីមាសម្តេទស្ស អនិច្ឆិតត្តា។ តេនេវ ហិ “អត្ថនោ ច
អញ្ញោសញ្ញា ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទស្ស អន្តរា អញ្ញោ ឧទកុក្ខេបោ សីមន្តិកត្តាយ
វេយ្យាតព្ពោ”តិ វុត្ថំ។ អញ្ញោ បនេត្ថ អញ្ញោចាចិ បបញ្ចេន្តិ, តំ ន គហោតព្ពំ។

សព្វគ្គ សង្ឃា និសីទតីតិ ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា និសីទតិ។
ឧទកុក្ខបសីមាយ កម្មំ នត្ថិតិ យស្មា សញ្ញាបិ នទីបទេសោ ភិក្ខុហិ
អង្គោត្ថេជោ, តស្មា សមន្តតោ នទិយា អភាវា ឧទកុក្ខបប្បយោជនំ នត្ថិ។
ឧទកុក្ខបប្បមាណា សីមន្តិកា សុវិញ្ញយ្យតរា ហោតិ, សីមាសម្ពេទសង្គា ច
ន សិយាតិ សាមីចិទស្សនត្ថំ “អញ្ញោ ឧទកុក្ខោ ហោ សីមន្តិកត្ថាយ
ឋបេតញ្ញោ” តិ វុត្ថំ។ យត្ថកេន បន សីមាសម្ពេទោ ន ហោតិ, តត្ថកំ ឋបេតុ
វដ្ឋតិយេវ។ តេនេវាហុ ចោរាណា “យត្ថកេន សីមាសម្ពេទោ ន ហោតិ,
តត្ថកម្មិ ឋបេតុ វដ្ឋតិ” តិ។ ឧនកំ បន ន វដ្ឋតិ ឥទម្បិ ឧទកុក្ខបសីមាយ
បរិសវសេន វឡនតោ សីមាសម្ពេទសង្គា សិយាតិ តន្តិវារណាត្ថមេវ វុត្ថន្តិ វុត្ថំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយម្យ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ១៤៧) - យំ មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស
សមន្តា ឧទកុក្ខោតិ បន ឯតិស្សា នទិយា ចតុវគ្គាទីនំ សង្ឃានំ វិសុំ
ចតុវគ្គករណីយាទិកម្មករណាកាលេ សីមាបរិច្ឆេទទស្សនត្ថំ វុត្ថំ តិចីវរេន
វិប្បវាសាវិប្បវាសបរិច្ឆេទទស្សនត្ថម្បិ សត្តព្ពន្ធសីមាយ បរិច្ឆេទទស្សនំ
វិយាតិ អាចរិយា, តស្មា ឧទកុក្ខបបរិច្ឆេទាភាវេបិ អន្តោនទិយំ កម្មំ កាតុ
វដ្ឋតិ តិ សិទ្ធិ។ អយំ បន វិសេសោ - តត្ថ នាវាគតោ ចេ, នាវាយំ វុត្ថនយេន,
សត្តគតោ ចេ, សត្ត វុត្ថនយេន។ សោ ចេ អតិវេកចាតុមាសនិវុត្តោ ចេ, កាមេ
វុត្ថនយេន តិចីវរវិប្បវាសោ វេទិតញ្ញោ។ តត្ថាបិ អយំ វិសេសោ - សចេ សត្តោ
ឧទកុក្ខបស្ស អន្តោ ហោតិ, ឧទកុក្ខបសីមា បមាណាន្តិ ឯកេ។ សត្តោវ
បមាណាន្តិ អាចរិយា។ សចេ បនេត្ត ពហូ ភិក្ខុតិអាទិម្ហិ កេចិ អធិដ្ឋានុចោសថំ,
កេចិ គណុចោសថំ, កេចិ សង្ឃុចោសថន្តិ វត្ថុកាមតាយ “ពហូ សង្ឃា” តិ
អវត្វា “ភិក្ខុ” តិ វុត្ថំ។ ឧនកំ បន ន វដ្ឋតិ ឯត្ថ សីមាសម្ពេទសម្ភវតោតិ
ឧបតិស្សត្ថោវេ។ ឋបេន្តេ ហិ ឧនកំ ន ឋបេតត្ថំ, “អជ្ឈបេតុម្បិ វដ្ឋតិ ឯវា” តិ វុត្ថន្តិ
វុត្ថំ។

តន្ត្រី សីមំ។ សីយមេវ អតិក្កមតីតិ ឥមិនា តំ អនតិក្កមិត្វា អន្តោ ឯវ
បរិវត្តមាធាយ កាតុំ វដ្តតីតិ ធស្សេតិ។ ឯតទត្ថមេវ ហិ វាលីកាធិហិ
សីមាបរិច្ឆេទំ, ឥតរថា ពហិ បរិវត្តា នុ ខោ, នោ វាតិ កម្មកោបសង្កា
ភវេយ្យតិ។ អញ្ញិស្សា អនុស្សាវនាតិ កេវលាយ នធិសីមាយ អនុស្សាវនា។
អន្តោនធិយំ ជាតរុក្ខេ វាតិ ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទស្ស ពហិ ឋិតេ រុក្ខេ វា។
ពហិនធិតីរមេវ ហិ វិសភាគសីមត្តា អពន្ធិតព្ពដ្ឋានំ, ន អន្តោនធិ ធិស្សយត្តេន
សភាគត្តា។ តេនេវ “ពហិនធិតីវេ វិហារសីមាយ វា” តិអាធិនា តីរមេវ
អពន្ធិតព្ពដ្ឋានត្តេន ធស្សិតំ, ន បន នធិ។ ជាតរុក្ខេបិ ឋិតេហិតិ ឥទំ
អន្តោឧទកុក្ខេបដ្ឋំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ន ហិ ពហិឧទកុក្ខេបេ ភិក្ខុនំ ហិតុំ វដ្តតិ។

រុក្ខស្សាតិ តស្សេវ អន្តោឧទកុក្ខេបដ្ឋស្ស រុក្ខស្ស។ សីមំ វា សោធនត្វាតិ
យថាវុត្តំ វិហារេ ពន្ធសីមំ កាមសីមញ្ច តត្ថ ឋិតភិក្ខុនំ
ហត្ថចាសានយនពហិសីមករណាវសេនេវ សោធនត្វា។ យថា ច
ឧទកុក្ខេបសីមាយំ កម្មំ ករោន្តេហិ, ឯវំ ពន្ធសីមាយំ វា កាមសីមាយំ វា កម្មំ
ករោន្តេហិបិ ឧទកុក្ខេបសីមដ្ឋេ សោធនត្វាវ កាតព្វំ។ ឯតេនេវ
សត្តព្ពន្ធអរញ្ញសីមាហិបិ សទ្ធិ ឧទកុក្ខេបសីមាយ, ឥមាយ ច សទ្ធិ តាសំ
រុក្ខាធិសម្ពន្ធនោសោបិ នយតោ ធស្សិតោវ ហោតិ។ ឥមិនាវ នយេន
សត្តព្ពន្ធសីមាយ ពន្ធសីមកាមសីមាហិបិ សទ្ធិ, ឯតាសញ្ច សត្តព្ពន្ធសីមាយ
សទ្ធិ សម្ពន្ធនោសោ ញាតញ្ចា។ អដ្ឋកថាយំ បនេតំ សព្វំ វុត្តនយតោវ សក្កា
វិញ្ញាតុត្ថិ អញ្ញមញ្ញាសន្នានមេវេត្ថ ធស្សិតំ។

តត្រិទំ សុត្តានុលោមតោ នយគ្គហណាមុទំ - យថា ហិ ពន្ធសីមាយំ សម្មតា
ពន្ធសីមាវិបត្តិសីមា ហោតីតិ តាសំ អញ្ញមញ្ញំ រុក្ខាធិសម្ពន្ធនោ ន វដ្តតិ, ឯវំ
នធិអាធិសុ សម្មតាបិ ពន្ធសីមាវិបត្តិសីមាវ ហោតីតិ តាហិបិ សទ្ធិ តស្សា

រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធនៃ វដ្តតីតិ សិដ្ឋតិ។ ឥមិនា នយេន សត្តពុទ្ធសីមាយ
តាមនធិអាធិហិ សទ្ធិ, ឧទកុក្ខេបសីមាយ ច អវញ្ញាធិហិ សទ្ធិ
រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធស្សនវដ្តនកកាវោ ញាតញ្ចោ, ឯវមេតា ភក្កតា អនុញ្ញាតា
ពទ្ធសីមសត្តពុទ្ធបុគ្គលឧទកុក្ខេបសីមា អញ្ញាមញ្ញញ្ចោ អត្ថនោ និស្សយវិហិតាហិ
ឥតវិភាសំ និស្សយសីមាហិ ច រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធសតិ សម្ពេទនោសមាបដ្ឋតីតិ
សុត្តានុលោមនយោ ញាតញ្ចោ។

អត្ថនោ អត្ថនោ បន និស្សយភូតតាមាធិហិ សទ្ធិ ពទ្ធសីមាធិនំ តិស្សន្នំ
ឧប្បត្តិកាលេ ភក្កតា អនុញ្ញាតស្ស សម្ពេទនោត្ថរណស្ស អនុលោមនតោ
រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធបិ អនុញ្ញាតោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្វំ។ យធិ ឯវ
ឧទកុក្ខេបពទ្ធសីមាធិនំ អន្តរា កស្មា សីមន្តិកា នវិហិតាតិ?
និស្សយភេទសភាវភេទេហិ សយមេវ ភិន្នត្តា។ ឯកនិស្សយឯកសភាវានមេវ
ហិ សីមន្តិកាយ វិនាសំ ករោតីតិ វុត្តោវាយមត្តោ។ ឯតេនេវ នធិនិមិត្តំ កត្វា
ពទ្ធាយ សីមាយ សង្ខេ កម្ពំ ករោន្តេ នធិយម្បិ យាវ តាមកេត្តំ អាហាច បិតាយ
ឧទកុក្ខេបសីមាយ អញ្ញាសំ កម្ពំ កាតុំ វដ្តតីតិ សិទ្ធិ ហោតិ។ យា បនេតា
លោកវោហារសិទ្ធា តាមាញ្ញនធិសមុទ្ធជាតស្សសីមា បញ្ច, តា អញ្ញាមញ្ញំ
រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធបិ សម្ពេទនោសំ នាបដ្ឋតិ តថា លោកវោហារាភាវតោ។ ន ហិ
តាមាធយោ តាមន្តរាធិហិ នធិអាធិហិ ច រុក្ខាធិសម្ពុទ្ធមត្តេន សម្ពិទ្ធាតិ លោក
វោហារន្តិ។ លោកវោហារសិទ្ធានញ្ច លោកវោហារតោវ សម្ពេទោ វា អសម្ពេទោ
វា គហេតញ្ចោ, ន អញ្ញាថា។ តេនេវ អដ្ឋកថាយំ តាសំ អញ្ញាមញ្ញំ កត្តចិបិ
សម្ពេទនយោ ន ទស្សិតោ, សាសនវោហារសិទ្ធា ឯវ ទស្សិតោតិ។

ឯត្ថ បន ពទ្ធសីមាយ តាវ “ហេដ្ឋា បថីសន្ធារកំ ឧទកំ បរិយន្តំ កត្វា សីមា
គតា ហោតី” តិអាធិនា អនោភាគបរិច្ឆេទោ អដ្ឋកថាយំ សព្វថា ទស្សិតោ,

តាមសីមាដ៏ធំ បន ឧស្ស័ត្តោ។ ក្នុងមយំ ជានិតព្រោតិ? កេចិ តាវេត្ត
“តាមសីមាឧយោបិ ពន្ធសីមាវិយ បថវីសន្ធារកំ ឧទកំ អាហាច្ច តិដ្ឋតិ” តិ
វនន្តិ។

កេចិ បន តំ បដិក្ខបិក្ខា “នទីសមុទ្ធជាតស្សវសីមា, តាវ
តន្តិស្ស័តឧទកុក្ខេបសីមា ច បថវិយា ឧបវិតលេ ហេដ្ឋា ច ឧទកេន
អន្លោត្តរណាប្បទេសេ វេ តិដ្ឋន្តិ, ន តតោ ហេដ្ឋា ឧទកស្ស
អន្លោត្តរណាភាវា។ សេច បន ឧទកោយាទិនា យោជនប្បមាណាម្បិ និន្នដ្ឋានំ
ហោតិ, នទីសីមាឧយោវ ហោន្តិ, ន តតោ ហេដ្ឋា។ តស្មា នទីអាទីនំ ហេដ្ឋា
ពហិតីវមុខេន ឧមន្តេន, ឥទ្ធិយា វា បរិដ្ឋោ ភិក្ខុ នទិយំ បិតានំ កម្មំ ន កោបេតិ,
សោ បន អាសន្នកាមេ ភិក្ខុនំ កម្មំ កោបេតិ។ សេច បន សោ ឧភិន្នំ តីវតាមា
មន្ស័យ និសិទ្ធា ហោតិ, ឧភយតាមដ្ឋានំ កម្មំ កោបេតិ។ សេច បន តីវ
តាមក្ខេត្តំ ន ហោតិ, អតាមការញ្ញាមេវ។ តត្ថ បន តីវទ្វយេបិ សត្តព្ពន្ធសីមំ
វិនា កេវលាយ ឧទ្ធការញ្ញាសីមាយមេវ កម្មំ កោបេតិ។ សេច
សត្តព្ពន្ធសីមាយ ករោន្តិ, តទាយទិ តេសំ សត្តព្ពន្ធសីមាយ បរិច្ឆេទោ
ឯតស្ស និសិទ្ធាកាសស្ស បរតោ ឯកំ សត្តព្ពន្ធរំ អតិក្កមិក្ខា បិតោ ន
កម្មកោចោ។ នោ ច, កម្មកោចោ។ តាមសីមាយំ បន អន្តោឧមន្តេ វា ពិលេ វា
ខណ្ឌិត្វា វា យត្ថ បរិសិទ្ធិ សក្កា, យត្ថ វា សុវណ្ណាមណីអាទី ខណ្ឌិត្វា គណ្ឌិត្តិ,
គហេតុំ សក្កាតិ វា សម្ភារនា ហោតិ, តត្ថកំ ហេដ្ឋាបិ តាមសីមា, តត្ថ ឥទ្ធិយា
អន្តោ និសិទ្ធាបិ កម្មំ កោបេតិ។ យត្ថ បន បកតិមនុស្សានំ បវេសសម្ភារនាបិ
នត្ថិ, តំ សត្ថំ យាវ បថវីសន្ធារកឧទកា អរញ្ញាសីមាវ, ន តាមសីមា។
អរញ្ញាសីមាយម្បិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថបិ ហិ យត្ថកេ បទេសេ បវេសសម្ភារនា,
តត្ថកមេវ ឧបវិតលេ អរញ្ញាសីមា បវត្ថតិ។ តតោ បន ហេដ្ឋា ន អរញ្ញាសីមា
តត្ថ ឧបវិតលេន សហ ឯការញ្ញាវេហារាភាវតោ។ ន ហិ តត្ថ បរិដ្ឋំ អរញ្ញំ

បរិដ្ឋោតិ វេហារន្តិ, តស្មា តត្រដ្ឋោ ឧបរិ អរញ្ញាជ្ជានំ កម្មំ ន កោបេតិ
ឧមម្ព័នធិយំ បិតោវិយ ឧបរិនធិយំ បិតានំ។ ឯកស្មីញ្ញំ ចក្កវាឡេ
តាមនធិសមុទ្ធជាតស្សរេ មុញ្ញាត្វា តទរសេសំ អមនុស្សវាសំ ទេវព្រហ្មលោកំ
ឧបាទាយ សព្វំ អរញ្ញមេវ។ ‘តាមា វា អរញ្ញា វា’តិ វុត្តត្តា ហិ
នធិសមុទ្ធជាតស្សរាទិបិ អរញ្ញមេវ។ ឥធម បន នធិអាទិនំវិសុំ សីមាការេន
គហិតត្តា តទរសេសមេវ អរញ្ញំ គហេតព្វំ។ តត្ថ ច យត្ថកេ បទេសេ ឯកំ
អរញ្ញន្តិ វេហារន្តិ, អយមេកា អរញ្ញសីមា។ ឥន្ទបុរញ្ញំ សព្វំ ឯការញ្ញសីមា, តថា
អសុរយក្ខបុរាទិ។ អាកាសជ្ឈទេវព្រហ្មវិមាធានិ បន សមន្តា អាកាសបរិច្ឆិទ្ធានិ
បច្ចេកំ អរញ្ញសីមា សមុទ្ធមជ្ឈេ បព្ពតធិបកាវិយ។ តត្ថ សព្ពត្ថ
សត្តព្ពន្ធរសីមាយំ, អរញ្ញសីមាយមេវ វា កម្មំ កាតព្វំ, តស្មា ឥធាបិ
ឧបរិអរញ្ញតលេន សទ្ធិ ហេដ្ឋាបថវិយា ឯការញ្ញវេហារាភាវាវិសុំ
អរញ្ញសីមាតិ គហេតព្វំ។ តេនេវេត្ថ តាមនធិអាទិសីមាកថាយ អដ្ឋកថាយំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨) ‘ឥទ្ធិមា ភិក្ខុ ហេដ្ឋាបថវិតលេ បិតោ កម្មំ កោបេតី’តិ
ពទ្ធសីមាយំ ទស្សិតនយោ ន ទស្សិតោ”តិ វទន្តិ។

ឥនព្វោតាសំ តាមសីមាទិនំ ហេដ្ឋាបមាណាទស្សនំ សុត្តាទិវិរោធាភាវា
យុត្តំវិយ ទិស្សតិ, វីមសិត្វា គហេតព្វំ។ ឯវំ គហលោ ច តាមសីមាយំ សម្មតា
ពទ្ធសីមា ឧបរិតាមសីមំ, ហេដ្ឋា ឧទកបរិយន្តំ អរញ្ញសីមញ្ញ អវត្តរតីតិ តស្សា
អរញ្ញសីមាបិ ខេត្តន្តិ សិដ្ឋតិ។ ភគវតោ ច “សព្វា, ភិក្ខុវេ, នធិ
អសីមា”តិអាទិនា (មហាវ. ១៤៧) នធិសមុទ្ធជាតស្សរា ពទ្ធសីមាយ
អខេត្តការេន វុត្តា, ន បន អរញ្ញំ, តស្មា អរញ្ញម្បិ ពទ្ធសីមាយ ខេត្តមេវាតិ
គហេតព្វំ។ យទិ ឯវំ កស្មា តត្ថ សា ន ពជ្ឈតីតិ? បយោជនាភាវា។
សីមាបេក្ខានន្តរមេវ ហិ សត្តព្ពន្ធរសីមាយ សម្ភវតោ, តស្សា ច ឧបរិ សម្មតាយ
ពទ្ធសីមាយ សម្ពេទជ្ឈេត្ថរណានុលោមតោវិបត្តិសីមា ឯវ សិយា។

តាមក្បួន បន ឬ តាមការបញ្ជាក់ទេសឃ្លី អន្តោកវិទ្យា សម្មតា កិច្ចាបិ
សុសម្មតា អតាមការបញ្ជាក់ ភក្ត្រវិហិតាយ សត្តព្ពន្ធសីមាយបិ
អនិវត្តនតោ, តត្ថ បន កម្មំ កាតុំ បរិជ្ជានឃ្លី តតោ ពហិ កេវលាបញ្ជា
ករោន្តានឃ្លី អន្តរា តីណិ សត្តព្ពន្ធរាជិ ឬបេតព្ពនិ។ អញ្ញាថាវិបត្តិ ឯវ សិយាតិ
សព្វថា និវត្តកមេវ អតាមកេ អវបញ្ជា ពទ្ធសីមាករណន្តិ វេទិតព្ពំ។

អន្តោនទិយំ បរិជ្ជសាខាយាតិ នទិយា បដវីតលំ អាហាច្ច ឋិតាយ
សាខាយបិ, បកេវ អនាហាច្ច ឋិតាយ។ ចារោហេបិ ឯសេវ នយោ។ ឯតេន
សភាគនទីសីមំ ដុសិត្វា ឋិតេនវិសភាគសីមាសម្ពន្ធសាខាទិណ
ឧទកុក្ខបសីមាយ សម្ពន្ធនោ នវដ្ឋតីតិ ទស្សេតិ។ ឯតេនេវ មហាសីមំ
តាមសីមញ្ច ដុសិត្វា ឋិតេន សាខាទិណ មាឡិកសីមាយ សម្ពន្ធនោ នវដ្ឋតីតិ
ញាបិតោតិ ទដ្ឋញ្ចា។ អន្តោនទិយំយេវាតិ សេតុចាទានំ តីវដ្ឋិតត្ថំ និវត្តតិ។
តេន ឧទកុក្ខបបរិច្ឆេទតោ ពហិនទិយំ បតិដ្ឋិតត្ថេបិ សម្ពោទាការំ ទស្សេតិ។
តេនាហ “ពហិតីវេ បតិដ្ឋិតា”តិអាទិ។ យទិ ហិ ឧទកុក្ខបតោ ពហិ
អន្តោនទិយឃ្លី បតិដ្ឋិតត្ថេ សម្ពោទាករេយ្យ, តឃ្លី បដិក្ខិបិតព្ពំ ករេយ្យ
កម្មកោបស្ស សមាទត្តា, ន ច បដិក្ខិត្ថំ, តស្មា សព្វត្ថ អត្ថនោ
និស្សយសីមាយ សម្ពោទោសោ នត្ថេវាតិ កហោតព្ពំ។

អារវណោ វាតិ ទារុអាទិនិ ខណ្ឌិត្វា ឧទកនិវារណោ។ កោដ្ឋកពន្ធនេន
វាតិ មត្តិកាទិហិ ឬវេត្វា កតសេតុពន្ធនេន វា, ឧកយេនាបិ អារវណាមេវ
ទស្សេតិ។ “នទីវិទាសេត្វា”តិ វុត្តមេវត្ថំ វិភាវេតិ “ហេដ្ឋា ចាឡិ ពទ្ធា”តិ, ហេដ្ឋា
នទី អារវិត្វា ចាឡិ ពទ្ធាតិ អត្តោ។ ឆន្ទតោទកន្តិ អតិវិត្តាទកំ។ នទី ឱតវិត្វា
សន្តនដ្ឋានតោតិ ឥមិនា តទ្យាកនទីនំ អន្តរា បវត្តនដ្ឋានេ នវដ្ឋតីតិ ទស្សេតិ។
ឧប្បតិក្វាតិ តិរាទិភិទ្ធនវសេន វិបុលា ហុត្វា។ វិហារសីមន្តិ ពទ្ធសីមំ។

អគមនបថេតិ តទហោវ គន្ធានិវត្តិតុំ អសក្កុណោយ្យ។
អរញ្ញាសីមាសង្ឃមេវ គច្ឆតីតិ លោកវោហារសិទ្ធិ អតាមការញ្ញាសីមំ សន្ធាយ
វេទតិ។ តត្ថាតិ បកតិយា មច្ឆពន្ធានំ គមនបថេសុ ធីបកេសុ។

តំ ហំនន្តិ តេសំ អាវាជាធិនំ កតជ្ជានមេវ, ន អ កតន្តិ អត្ថោ។ លោណីតិ
សមុទ្កោទកស្ស ឧប្បត្តិវេគនិដ្ឋោ មាតិកាការេន បវត្តនកោ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៤៧) បន - គច្ឆន្តិយា បន នាវាយ
កាតុំ ន វដ្តតីតិ ឯត្ថ ឧទកុក្ខេបមនតិក្កមិត្វា បរិវត្តមាណយ កាតុំ វដ្តតីតិ
វេទិតព្ពំ។ សីមំ វា សោធម្មតាតិ ឯត្ថ សីមាសោធនំ នាម តាមសីមាធិសុ បីតានំ
ហត្ថចាសានយនាធិ។ “នទីវិជានេត្វា តទ្យាកំ ករោន្តី”តិ វុត្តមេវត្ថំ វិភាវេតិ
“ហេដ្ឋា ចាឡិ ពន្ធា”តិ, ហេដ្ឋា នទី អាវិវត្វា ចាឡិ ពន្ធាតិ អត្ថោ។ ធម្មតោទកន្តិ
តទ្យាករក្ខណត្ថំ ឯកមន្តេន ធម្មតមុទកំ។ ទេវេ អវស្សន្តេតិ ទុព្ពដ្ឋិកាលេ
វស្សនេបិ ទេវេ អវស្សន្តេ។ ឧប្បតិក្វាតិ ឧត្តរិក្វា។ តាមនិគមសីមំ ឧត្តរិក្វា
បវត្តតីតិ វុត្តប្បការេ វស្សកាលេ ចត្តារោ មាសេ អព្ភោច្ឆិដ្ឋា បវត្តតិ។
វិហារសីមន្តិ ពន្ធសីមំ សន្ធាយ វេទតិ។

អគមនបថេតិ យត្ថ តទហោវ គន្ធា បច្ឆាគន្តុំ ន សក្កោតិ, តាធិសេ
បទេសេ។ អរញ្ញាសីមាសង្ឃមេវ គច្ឆតីតិ សត្តព្ពន្ធសីមំ សន្ធាយ វេទតិ។ តេសន្តិ
មច្ឆពន្ធានំ។ គមនបរិយន្តស្ស ឱរតោតិ គមនបរិយន្តស្ស ឱរិមភាគេ ធីបកំ
បព្ពតញ្ច សន្ធាយ វុត្ថំ, ន សមុទ្កប្បទេសន្តិវុត្ថំ។

សម្ពិន្តន្តិ យត្ថ ចត្វហិ ភិក្ខុហិ និសីទិតុំ ន សក្កា, តត្ថ តតោ បដ្ឋាយ យាវ
កេសគ្គមត្តម្បិ អត្ថនោ សីមាយ ករោន្តា សម្ពិន្តន្តិ, ចតុន្នម្បិ ភិក្ខុនំ
បហោនកតោ បដ្ឋាយ យាវ សកលម្បិ អន្តោករោន្តា អន្តោត្ថវន្តិ វេទិតព្ពំ។

សំសង្ឃវិជចាតិ អញ្ញមញ្ញំ សិព្វិត្វា បិតមហាសាខមូលា, ឯតេន អញ្ញមញ្ញស្ស
អតិអាសន្នតំ ធិបេតិ។ សាខាយ សាខំ ដុសន្តាបិ ហិ ទូរជ្ជាបិ សិយុំ, តតោ
ឯកំសតោ សម្តេចលក្ខណំ ន ទស្សិតំ សិយាតិ តំ ទស្សេតុំ វិជបគ្គហណំ
កតំ។ ឯវញ្ញំ ភិក្ខុនំ និសីទិតុំ អប្បហោនកជ្ជានំ អត្ថនោ សីមាយ អន្តោសីមជ្ជំ
កិរិទ្ធា បុរាណវិហារំ ករោន្តា សីមាយ សីមំ សម្ពិន្ទន្តិ នាម, ន តតោ បរន្តិ
ទស្សិតមេវ ហោតិ។ **ពន្លាហោតិ** តិ ចោរាណាកិហារសីមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ តំ
អម្ពន្តិ អបរេន សមយេន បុរាណវិហារបរិក្ខេបាធិនំ វិនជ្ជត្តា អជាទន្តានំ តំ
បុរាណវិហារសីមាយ និមិត្តភូតំ អម្ពំ។ អត្ថនោ សីមាយ អន្តោសីមជ្ជំ កិរិទ្ធា
បុរាណវិហារសីមជ្ជំ ជម្ពុំ កិត្តេត្វា អម្ពជម្ពនំ អន្តរេ យំ ហំនំ, តំ អត្ថនោ សីមាយ
បរេសេត្វា ពន្លាតិ អត្តោ។ ឯត្ថ ច បុរាណសីមាយ និមិត្តភូតស្ស កាមជ្ជស្ស
អម្ពរុក្ខស្ស អន្តោសីមជ្ជាយ ជម្ពុយា សហ សំសង្ឃវិជបត្ថេបិ សីមាយ
ពន្ធនកាលេ វិបត្តិ វា បច្ឆា កាមសីមាយ សហ សម្តេនោ វា កម្មវិបត្តិ វា
នាហោសីតិ មុខតោវ វុត្តន្តិ វេទិតព្វំ។

បទេសន្តិ សង្ឃស្ស និសីទនប្បហោនកំ បទេសំ។ **សីមន្តិកំ**
ឯបេត្វាតិអាទិនា សម្តេចន្តោត្ថរណំ កត្វា ពន្ធសីមាបិ អញ្ញមញ្ញំ ដុសាបេត្វា
អព្យវធានេន ពន្ធសីមាបិ អសីមា ឯវាតិ ទស្សេតិ, តស្មា ឯកទុដ្ឋុលមត្តាបិ
សីមន្តិកា វដ្តតិ ឯវ។ សា បន ទុព្ពោធាតិ អដ្ឋកថាសុ ចតុវដ្តុលាទិកា វុត្តាតិ
ទដ្ឋព្វំ។ **ទិដ្ឋំ សីមាទន្តិ** ទិដ្ឋំ ពន្ធសីមាទំ។ **និមិត្តំ ហោតិ** តិ និមិត្តស្ស សីមតោ
ពាហិរត្តា ពន្ធនកាលេ តាវ សម្តេចនោសោ នត្ថិតិ អធិប្បាយោ។ ន កេវលញ្ច
និមិត្តកតោ ឯវ សង្កំ ករោតិ, អថ ខោ សីមន្តិកាយ បិតោ អញ្ញោបិ វុត្តោ
ករោតិ ឯវ, តស្មា អប្បមត្តិកាយ សីមន្តិកាយ វឿនករុក្ខាទយោ ន វដ្តន្តិ
ឯវ។ ឯត្ថ ច ឧបរិ ទិស្សមានទន្ធសាខាទិបរេសេសុ ឯវ សង្ករនោសស្ស សព្ពត្ត
ទស្សិតត្តា អទិស្សមានានំ មូលានំ បរេសេបិ ភូមិគតិកត្តា នោសោ នត្ថិតិ

សិដ្ឋតិ។ សេច បន មូលានិបិ ទិស្សមាណនិ នេវ បរិសន្តិ, សន្តិវេវ,
បព្ពតទាសាណា បន ទិស្សមាណិ ភូមិគតិកាយេវ។ យទិ បន ពន្ធនកាលេ
ឯវ ឯកោ ជូលរុក្ខោ ឧកយម្បិ សីមំ អាហាច្ច តិដ្ឋតិ, បច្ឆា ពន្ធា អសីមា ហោតីតិ
ទដ្ឋព្ភំ។

សីមសន្តិ សីមសម្ពេទំ។ យំ បនេត្ថ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ
៣.១៤៨) វុត្ថំ “សីមសន្តិ ករោតីតិ វឌ្ឍិទ្វា សីមប្បទេសំ បរិដ្ឋេទិទ្ធិន្នំ សីមាទំ
គតជ្ជានស្ស ធុត្តិញ្ញេយ្យត្តា វុត្ថ”ន្តិ, តំ ន យុត្តំ កាមសីមាយបិ សហ សន្តិ
ករោតីតិ វត្ថព្ភតោ។ តត្ថាបិ ហិ និមិត្តេ វឌ្ឍិតេ កាមសីមាទំសីមាទំ គតជ្ជានំ
ធុត្តិញ្ញេយ្យមេវ ហោតិ។ តត្ថ បន អវត្ថា ទិទ្ធិន្នំ ពន្ធសីមានមេវ សន្តិស្ស វុត្ថត្តា
យថាវុត្ថសម្ពន្ធនោសោវ សន្តិសន្តេន វុត្តាតិ គហោតព្ភំ។ ចាឡិយំ (មហាវ.
១៤៨) បន និទានវសេន “យេសំ, ភិក្ខុវេ, សីមា បច្ឆា សម្មតា, តេសំ តំ កម្ម
អធម្មិក”ន្តិអាទិនា បច្ឆា សម្មតាយ អសីមត្ថេ វុត្ថេបិ ទិសុ កាមសីមាសុ ឋត្វា
ទិហិ សង្ខេបិ សម្ពេទំ វា អន្លោត្តរណំ វា កត្វា សីមន្តិកំ អដ្ឋបេត្វា វា
វុត្តាហោហាទិសម្ពន្ធនំ អវិយោដេត្វា វា ឯកស្មី ខណោ កម្មវាចានិដ្ឋាបនវសេន
ឯកតោ សម្មតានំ ទិទ្ធិម្បិ សីមាទំ អសីមតា បកាសិតាតិ វេទិតព្ភំ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៤៨) “សំសង្ខិដទាតិ ឥមិនា
អញ្ញមញ្ញស្ស អាសន្នតំ ទីបេតិ។ ពន្ធា ហោតីតិ បន្តិមទិសាភាគេ សីមំ សន្ធាយ
វុត្ថំ។ តស្ស បទេសន្តិ យត្ថ ឋត្វា ភិក្ខុហិ កម្មំ កាតុំ សក្កា ហោតិ, តាទិសំ
បទេសំ។ យត្ថ បន បិតេហិ កម្មំ កាតុំ ន សក្កា ហោតិ, តាទិសំ បទេសំ អន្លោ
កវត្វា ពន្ធនា សីមាយ សីមំ សម្ពិទ្ធន្តិ នាម។ ទិទ្ធិន្នំ សីមាទំ និមិត្តំ ហោតីតិ
និមិត្តស្ស សីមតោ ពាហិវត្តា សីមសម្ពេទោ ន ហោតីតិ វុត្ថំ។ សីមសន្តិ
ករោតីតិ វឌ្ឍិទ្វា សីមប្បទេសំ បរិដ្ឋេទិទ្ធិន្នំ សីមាទំ គតជ្ជានស្ស ធុត្តិញ្ញេយ្យត្តា

វុត្ថុ, ន ប បន តត្ថ កម្មំ កាតុំ ន វដ្តតីតិ ទស្សនត្ថំ។ ន ហិ សីមា តត្ថកេន
អសីមា ហោតិ, ទ្វេ បន សីមា បច្ឆា វឡិទេន វុក្ខេន អន្លោត្តជា ឯកាពន្ធា
ហោន្តិ, តស្មា ឯកត្ថ ឋត្វា កម្មំ ករោន្តេហិ ឥតវំ សោធម្មត្វា កាតព្វ"ន្តិ វុត្ថុ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានក្ខតេ វិនយាលង្គារេ

សីមាវិនិច្ឆយកថាលង្គារោ នាម

ចតុវិសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

សីមាពន្ធនវិនិច្ឆយកថា

ឯវំ សីមាវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ចាឡិយំ សីមកថាយ

ឧចាសថក្ខន្ធកបរិយាបន្នត្តា ឧចាសថក្ខន្ធកានន្តរញ្ច បវារណាក្ខន្ធកស្ស
អាគតត្តា តទនុក្កមេន សីមាវិនិច្ឆយតោ ឧចាសថបវារណាវិនិច្ឆយំ
កថេតុមារទ្វេបិ សាសនវុទ្ធិករណាត្ថំ ឧបសម្បទាធិវិនយកម្មករណាជ្ជានភូតំ
សីមំ ពន្ធតុកាមាណំ លង្គិបេសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភិក្ខុនំ
បញ្ញាសតិវិរិយជននត្ថំ សីមាពន្ធនកថា អម្ពេហិ អារភីយតេ។ តត្ថ
អបលោកនាធិចតុត្ថិធកម្មករណាជ្ជានភូតា សីមា នាម ពន្ធអពន្ធវិសេន ធុរិជា
ហោតិ។ តត្ថាបិ ពន្ធសីមា ខណ្ឌាសីមា, សមាទសំវាសកសីមា,
អវិប្បវាសសីមាតិ តិព្ពិជា ហោតិ, តថា អពន្ធសីមាបិ គាមសីមា,
ឧទកុក្ខេបសីមា, សត្តព្ពន្ធសីមាតិ។ វុត្ថុញ្ញាតំ អាចរិយពុទ្ធនត្តត្ថេវេន
វិនយវិនិច្ឆយេ -

“ខណ្ឌាសមាទសំវាសាវិប្បវាសាតិ ភេទតោ;

ឥតិ ពន្ធា តិជា វុត្ថា, អពន្ធាបិ តិជា មតា។

“តាមតោ ឧទកុក្ខោ, សត្តពុទ្ធតោបិ ច;
តត្ថ តាមបរិច្ឆេទោ, តាមសីមាតិ វុច្ចតិ” តិ។

តត្ថ ពទ្ធសីមំ ពទ្ធតុក្កាមេន អតិខុទ្ទិកា, អតិមហាតិ, ខណ្ឌនិមិត្តា,
ឆាយានិមិត្តា, អនិមិត្តា, ពហិសីមេ បិតសម្មតា, ននិយា សម្មតា, សមុទ្ទេ
សម្មតា, ជាតស្សវេ សម្មតា, សីមាយ សីមំ សម្ពិទ្ធន្តេន សម្មតា, សីមាយ សីមំ
អន្លោត្តរន្តេន សម្មតាតិ វុត្តា ឥមា ឯកាទស វិបត្តិសីមាយោ អតិក្កមិត្វា
និមិត្តសម្បត្តិ, បរិសសម្បត្តិ, កម្មវាចាសម្បត្តិ វុត្តាយ តិវិជសម្បត្តិយា យុត្តំ
កត្វា បឋមំ កិត្តិតនិមិត្តេន សព្ទបន្ទិមកិត្តិតនិមិត្តំ សម្ពន្ធុំ កត្វា ពទ្ធតព្ពា។
វុត្តញ្ញោតំ អដ្ឋកថាចរិយេន កម្ពុវិភរណីយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា) “តត្ថ
ឯកាទស វិបត្តិសីមាយោ អតិក្កមិត្វា តិវិជសម្បត្តិយុត្តា និមិត្តេន និមិត្តំ
សម្ពន្ធុត្វា សម្មតា សីមា ពទ្ធសីមា នាមា” តិ។ ឯតេន ឯតេសុ ឯកាទសសុ
វិបត្តិសុ ឯកាយបិ យុត្តាយ, តិវិជសម្បត្តិសុ ឯកាយបិ អយុត្តាយ, និមិត្តេន
និមិត្តំ អសម្ពន្ធុំ កត្វា សម្មតាយ ច សតិ សីមា ន ហោតីតិ ធស្សេតិ។

ឯវំ សីមំ ពទ្ធតុក្កាមេន ភិក្ខុនា សព្ទលក្ខណាបរិបូរត្ថំ មហន្តោ ឧស្សហោ
ករណីយោ ហោតិ, តស្មា សីមាពទ្ធនកាលេ តីសុ សម្បត្តិសុ
បរិសសម្បត្តិសិទ្ធិយា បឋមំ តាវ តាមសីមា ឧបបរិក្ខិតព្ពា។ ឯត្ថាហ “ននុ
ពទ្ធសីមា វា ពទ្ធតព្ពា, អថ កស្មា តាមសីមា ឧបបរិក្ខិតព្ពា” តិ? តាមសីមាយំ
ឋត្វា ពទ្ធសីមាយ ពទ្ធតព្ពតោ។ វុត្តញ្ញោតំ ភកវតា “អសម្មតាយ, ភិក្ខុវេ,
សីមាយ អដ្ឋបិតាយ យំ តាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរតិ, យា តស្ស វា
តាមស្ស តាមសីមា, និគមស្ស វា និគមសីមា, អយំ តត្ថ សមាទសំវាសា
ឯក្ខេទសថា” តិ (មហាវ. ១៤៧)។ ឥធិ ចាឡិយំ សរូបេន អនាគតម្បិ
អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៧) “តាមគ្គហាលោន ចេត្ត នករម្បិ កហិតមេវ

ហោតី"តិ វុត្តត្តា នគរសីមាបិ គហិតា ហោតិ, តស្ស យស្មី អពទ្ធសីមាវិហារេ
ភិក្ខុ យំ គាមំ ឧបនិស្សាយ វិហារន្តិ, តស្ស គាមស្ស បរិច្ឆេទោ គាមសីមា នាម។
យំ និគមំ ឧបនិស្សាយ វិហារន្តិ, តស្ស និគមស្ស បរិច្ឆេទោ និគមសីមា នាម។ យំ
នគរំ ឧបនិស្សាយ វិហារន្តិ, តស្ស នគរស្ស បរិច្ឆេទោ នគរសីមា នាម។ តា
សញ្ញាបិ គាមសីមាតិ វុច្ចន្តិ។ តេសំ ភិក្ខុនំ សមាទសំវាសា ឯក្ខេទោសចពទ្ធសីមា
វិយ ឯកតោ ឧទោសថាទិសឡើយកម្មករណារហា ហោតិ, ព្យាទិសេយេវ ច
បទេសេ សីមំ ពន្ធតុមរហាតិ, ន ឧទោសថាទិសឡើយកម្មានុរហោ បទេសេតិ វុត្តំ
ហោតិ។

តត្ថ “យត្ថកេ បទេសេ តស្ស តស្ស គាមស្ស គាមភោជកា ពលី លភន្តិ,
សោ បទេសោ អប្បោ វា ហោតុ មហាឆោ វា, គាមសីមាត្វេវ សង្ខំ កច្ឆតី”តិ
អដ្ឋកថាយំ វចនតោ គាមាទិភោជកានំ ពលីលភន្តានំ គាមសីមា ហោតិ,
ឥទព្វា យេភុយ្យវសេន វុត្តំ។ ពលី អលភន្តោបិ រាជបណ្ណោ អាហេបិតបទេសេ
តស្ស គាមស្ស គាមសីមាយេវ។ វុត្តញ្ញា វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ
២.១៤៧) “ពលី លភន្តិតិ ឥទំ យេភុយ្យវសេន វុត្តំ។ ‘អយំ គាមោ ឯត្ថកោ
ករិសភាគោ’តិអាទិនា បន រាជបណ្ណោសុ អាហេបិតេសុ ភូមិភាគេសុ យស្មី
យស្មី តទ្ធាកមាតិកាសុសាទបព្វតាទិកេ បទេសេ ពលី ន គណ្ណាន្តិ, សោបិ
គាមសីមា វេ។ រាជាទីហិ បរិច្ឆេទភូមិភាគោ ហិ សញ្ញាវ វេបេត្វា
នទីលោធិជាតស្សវេ គាមសីមាតិ វេទិតញ្ញោ”តិ។ អយំ បកតិគាមសីមា
នាម។ “យម្បិ ឯកស្មីយេវ គាមក្ខេត្តេ ឯកំ បទេសំ, ‘អយំ វិសុំគាមោ ហោតូ’តិ
បរិច្ឆេទិត្វា រាជា កស្សចិ ទេតិ, សោបិ វិសុំគាមសីមា ហោតិយេវ”តិ
អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៧) វចនតោ រាជា “បកតិគាមក្ខេត្តេយេវ
បកតិគាមតោវិសុំ បកតិគាមេន អសម្មិស្សោ គាមោ ហោតូ”តិ យំ បទេសំ
ទេតិ, សោ បទេសោវិសុំគាមសីមា នាម។ ឥតិ បកតិគាមសីមា ច រាជ្ជនំ

ឥឡូវសេន បវត្តាវិសុំតាមសីមា ៨ ពន្ធសីមាវិយ សព្វកម្មារហា, តស្មា
អភិធរពន្ធសីមំ ពន្ធតុកាមេហិ បកតិកាមសីមំ វាវិសុំតាមសីមំ វា សោធនត្វា
កត្តត្ថំ ហោតិ។ តថា ហិ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ “តស្មា សា ៨ ឥតរា ៨
បកតិកាមនគរនិគមសីមា ពន្ធសីមាសទិសាយេវ ហោន្តិ” តិ។
វិមតិវិនោទនិយព្វា (វិ. វិ. ដ៏. មហាវគ្គ ២.១៤៧) “តត្ថ ហិ សា ៨ រាជិឡាវសេន
បវិវត្តិត្វា សមុប្បន្នា អភិធរា ៨ ឥតរា ៨ អបវិវត្តា បកតិកាមសីមា, យថា
ពន្ធសីមាយំ សព្វំ សង្ឃកម្មំ កាតុំ វុត្តតិ, វេមេតាបិ សព្វកម្មារហាសទិសេន
ពន្ធសីមាសទិសា, សា សមាទសំវាសា ឯក្ខេបាសថាតិ អធិប្បាយោ” តិ វុត្តំ។

កេចិ បន អាចរិយា “មយំ សីមំ ពន្ធតុកាមា, តស្មា ឯត្ថកោ ភូមិបរិច្ឆេទោ
វិសុំ ខេត្តំ ហោតូ” តិ រាជានំ អាបុច្ឆិត្វា តេន ឱកាសេ កតេ “ឥទំ វានំ
វិសុំតាមកេត្តំ ហោតិ” តិ មនសិ កត្វា តត្រដ្ឋយេវ ភិក្ខុ ៨
ហត្ថចាសានយនាទិនា សោធនត្វា សីមាសមូហនសីមាពន្ធនាទិនិ ករោន្តិ, តំ
ករណំ “អយំ វិសុំតាមោ ហោតូ តិ បរិច្ឆិត្វា រាជា កស្សបិ ទេតី” តិ
អដ្ឋកថាវចនេន, “សា ៨ រាជិឡាវសេន បវិវត្តិត្វា សមុប្បន្នា អភិធរា ៨ ចា” តិ
អាគតេន វិមតិវិនោទនីដីការវចនេន ៨ សមេន្តំវិយ ន ទិស្សតិ។ កថំ?
អដ្ឋកថាវចនេ តាវ “អយំ វិសុំតាមោ ហោតូ” តិ ឥមិនា ន កេវលំ
បុរិមតាមោយេវ តាមោ ហោតុ, អថ ខោ ឥទានិ បរិច្ឆិត្វា បទេសោបិ វិសុំយេវ
តាមោ ហោតូ តិ ឯកំយេវ តាមកេត្តំ ទ្វេ តាមេ ករោតីតិ ទស្សេតិ។ “រាជា
កស្សបិ ទេតី” តិ ឥមិនា តាមភោជកស្ស ទិន្នការំ បកាសេតិ, ឥធម បន នេវ ទ្វេ
តាមេ ករោតិ, ន ៨ តាមភោជកស្ស ទេតិ, កេវលំ ភិក្ខុនំ អនុមតិយា
យាវកាលិកវសេនេវ ឱកាសំ ករោតិ, វេវ អដ្ឋកថាវចនេនបិ សមេន្តំវិយ ន
ទិស្សតិ។ វិមតិវិនោទនីដីការវចនេនបិ “រាជិឡាវសេន បវិវត្តិត្វា” តិ ឥមិនា
អតាមភូតំ ខេត្តំ រាជិឡាវសេន បវិវត្តិត្វា តាមោ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ “អភិធរា

ចា"តិ ឥមិនា បុរាណតាមសីមា ច អភិវត្តតាមសីមា ចាតិ បុរិមតាមន
អមិស្សវិសុតាមលក្ខណ៍ ធម្មតិ។ ឥធម៌ បន រាជិញ្ញាវសេន បរិវត្តិទ្វា ខេត្តស្ស
វិសុតាមភូតភារោ ច អភិវត្តភារោ វិសុតាមលក្ខណ៍ ធម្មតិ, ឃី
ជីការវចនេនបិ សមេន្តវិយ ធម្មតិ។

វិនយវិនិច្ឆ័យជីកាយញ្ច “តាមបរិច្ឆេទោតិ សព្វធិសានុ សម្មា បរិច្ឆេទិទ្វា
‘ឥមស្ស បទេសស្ស ឯត្ថកោ ករោ’តិ ឃី ករេន និយមិតោ តាមប្បទេសោ”តិ
ឃី អាយវសេនេវ បរិច្ឆេទនំ វុត្ថំ, ន អនុមតិករណាមត្តេន, តស្មា
វិសុតាមលក្ខណ៍ អប្បត្តតាយ បកតិកាមេន សង្គរោ ហោតិ, ន តត្ថ
ឧចាសថាធិសង្ឃកម្មំ កាតុមរហាតិ,
ឧចាសថាធិសង្ឃកម្មករណារហាបទេសេយេវ
សីមាសម្មហាននសីមាពន្ធកម្មម្យិ ករណារហំ ហោតិ ព្រត្តិទុតិយកម្មត្ថា
តេសំ កម្មានំ, តស្មា តេសំ អាចរិយានំ តំ ករណំ អញ្ញោ អាចរិយា ន ឥច្ឆន្តិ។
អញ្ញោ បន អាចរិយា “តំ បរិច្ឆេទប្បទេសំ វិសុតាមោ ហោតូ”តិ រាជា កស្សចិ
ទេតិ, តាមភោជកោ ច តតោ ពលី បដិគ្គណាតិ, តទាវិសុតាមោ ហោតិ, ន
តតោ បុព្វេ”តិ វទន្តិ។ តេសំ តំ វចនំ “ឃី ករេន និយមិតោ បទេសោ”តិ
វិនិច្ឆ័យជីការវចនញ្ច “តាមាធិនំ ករត្ថាហាបរិច្ឆេទោ សមន្តតោ បទេសោ
តាមសីមា”តិ សីមាលង្ការគណ្ឌវចនញ្ច សន្ធាយ វុត្ថំ សិយា, តេសុ បន
“ឥមស្ស បទេសស្ស ឯត្ថកោ ករោ”តិ ឃី ករេន បរិច្ឆេទនំ វុត្ថំ, ន តាមភោជកស្ស
ពលីគ្គហណំ។ អដ្ឋកថាយញ្ច “រាជា កស្សចិ ទេតិ”តិ ទានមេវ វទតិ, ន
“តាមភោជកោ ច ពលី គណ្ឌាតិ”តិ បដិគ្គហណំ, តស្មា តម្យិ វចនំ អញ្ញោ
បណ្ឌិតា ន សម្មជិច្ឆន្តិ, តស្មា បថវិស្សរោ រាជា “ឥមស្មី តាមក្ខេត្ត
ឯត្ថកករិសមត្ថោ បទេសោ បុរិមតាមតោវិសុតាមោ ហោតូ”តិ បរិច្ឆេទិទ្វា

ទេតិ, ឯត្តាវតា សោ បទេសោ ពលី បដិគ្គហិតោ វា ហោតុ អប្បដិគ្គហិតោ វា,
វិសុំតាមោ នាម ហោតិ ទដ្ឋញ្ចេ។

ឯវំ បកតិកាមលក្ខណញ្ច វិសុំតាមលក្ខណញ្ច តថតោ ញត្វា ពន្ធសីមំ
ពន្ធតុកាមោ យទិ បកតិកាមសីមា នាតិវិត្តារា ហោតិ សុខរក្ខិតា, តមេវ
បកតិកាមសីមំ សុដ្ឋុរក្ខាបេត្វា សុដ្ឋុសោធនត្វា
សីមាសម្មហាននសីមាសម្មតិកម្មានិ កាតញ្ចានិ។ យទិ បន បកតិកាមសីមា
អតិវិត្តារា ហោតិ, និគមសីមា, នករសីមា វា ហោន្តិ, ពហុនំ ភិក្ខុនំ
និសិន្នជ្ជានសញ្ញារណជ្ជានត្តា សោធតុំ វា រក្ខិតុំ វា ន សក្កោន្តិ, ឯវញ្ច សតិ
បថវិស្សរាជ្ជហិ បរិច្ឆិន្ទាយ វិសុំតាមសីមាយ សុដ្ឋុសោធនត្វា សុរក្ខិតំ កត្វា
សីមាសម្មហាននសីមាសម្មតិកម្មំ កាតញ្ចំ។ កថំ បន សុដ្ឋុសោធនញ្ច សុដ្ឋុ
រក្ខណញ្ច កាតញ្ចំ? សីមំ ពន្ធតុកាមេន ហិ សាមន្តិហារេសុ ភិក្ខុ តស្ស តស្ស
វិហារេស្ស សីមាបរិច្ឆេទំ បុច្ឆិត្វា ពន្ធសីមវិហារានំ សីមាយ សីមន្តិកំ,
អពន្ធសីមវិហារានំ សីមាយ ឧបចារំ វេបេត្វា ទិសាចារិកភិក្ខុនំ
និស្សញ្ញារសមយេ សចេ ឯកស្មី តាមក្ខេត្តេ សីមំ ពន្ធតុកាមា, យេ តត្ថ
ពន្ធសីមវិហារា, តេសុ ភិក្ខុនំ “មយំ អន្ធិ សីមំ ពន្ធស្សាម, តុម្ហេ
សកសកសីមាយ បរិច្ឆេទតោ មា និក្ខមថា” តិ បេសេតញ្ចំ។ យេ
អពន្ធសីមវិហារា, តេសុ ភិក្ខុ ឯកជ្ឈំ សន្និចាតេតញ្ច, ធម្មារហានំ ធន្នោ
អាហារាបេតញ្ចេ។ ឯវំ សន្និបតិ តេសុ បន ភិក្ខុសុ ធម្មារហានំ ធន្នោ អាហារេ
តេសុ តេសុ មគ្គេសុ ច នទីតិត្តកាមទ្វារាទីសុ ច អាគន្ធកភិក្ខុនំ សីមំ សីមំ
ហត្ថចាសានយនត្តញ្ច ពហិសីមករណត្តញ្ច អាវាមិកេ ចេវ សមណុទ្កេសេ ច
វេបេត្វា ភេរិសញ្ញំ វា សង្ខសញ្ញំ វា កត្វា សីមា សម្មហានិតញ្ចាតិ។

នគរ ៥ ឥឡូវ សោធន៍ រក្ខណៈ សីមាសម្បត្តិកាលយេវ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ,
អថ កស្មា ឥឡ ឥសីមាសម្បហននេ វុត្តន្តិ? ឥសីស្សបិ សីមាសម្បហននកម្មស្ស
ញាតិទុតិយកម្មត្ថា បរិសសម្បត្តិជននតំ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ ឯវំ សន្តេបិ ឥឡ
សីមាសម្បហននកម្មំ នាម យទិ ចោរាណា ពទ្ធសីមា អត្ថិ, តទដ្ឋកសង្ខេប
ហត្ថចាសកតេ អញ្ញេសុ ភិក្ខុសុ កាមសីមំ បរិវេជ្ជសុបិ កម្មកេនា នត្ថិ។ យទិ
ចោរាណា ពទ្ធសីមា នត្ថិ, ឯវំ ម្បិ សតិ កេវលំ កាមសីមាភូតត្ថា
សីមាសម្បហននកម្ម អសម្បជ្ជន្តេបិ នោសោ នត្ថិ, អថ កស្មា សោធនា វុត្តាតិ?
សច្ចំ, តថាបិ សម្បហនិតត្ថា ចោរាណាសីមាបរិវេជ្ជនស្ស ទុរិញ្ញយ្យត្ថា។ សចេ ហិ
មហាតិយា ចោរាណាពទ្ធសីមាយ ឯកស្មី បទេសេ សីមំ សម្បហនិស្សមាតិ
សង្ខេប សន្តិបតិកេ តស្សាយេវ សីមាយ អញ្ញស្មី បទេសេ ភិក្ខុម្បិ បរិវេជ្ជ
អជានន្តស្សបិ កម្មំ វិបត្តិ, តស្មា មហុស្សហនេ សោធនតត្ថាវាតិ ទដ្ឋព្វំ។ ឯវំ
កាមសីមសោធនំ “បរិសសម្បត្តិយា យុត្តា នាម សត្តន្តិមេន បរិវេជ្ជនេន ចតុហិ
ភិក្ខុហិ សន្តិបតិកា យាវតិកា តស្មី កាមក្ខេត្ត ពទ្ធសីមំ វា
នទិសមុទ្ធជាតស្សវេ វា អនោក្កមិត្ថា បិតា ភិក្ខុ, តេ សព្វេ ហត្ថចាសេ វា កត្វា
ធន្តំ វា អាហរិត្វា សម្មតា” តិ កត្វាវិវរណិយំ (កត្វា. អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា)
អាគតត្ថា បរិសសម្បត្តិការណំ ហោតិ តិ វិញ្ញាយតិ។ តតោ “សីមាយ សីមំ
សម្ពិន្តន្តេន សម្មតា, សីមាយ សីមំ អន្លោត្តរន្តេន សម្មតា” តិ វុត្តេហិ ធ្វើហិ
វិបត្តិទោសេហិ មុច្ឆនតំ សីមសម្បហននកម្មំ កាតព្វំ។

សីមាយ អសម្បហតាយ សតិ កម្មំ វិបត្តិទ្វយំ អាបន្នេយ្យាតិ, តថា
សោធនតាយបិ កាមសីមាយ។ យទិ ចោរាណាពទ្ធសីមា វិជ្ជមានា ភវេយ្យ, តស្ស
វិជ្ជមានការំ អជានន្តា នំ ពទ្ធសីមំ ពន្លេយ្យំ។ ចោរាណាសីមាយ ហិ និមិត្តំ អន្លោ
កត្វា តស្ស សមីបេ ចោរាណាសីមាយ អន្លោ បិតំ អញ្ញំ និមិត្តំ កត្វា នំ
ពទ្ធសីមំ ពន្លេយ្យំ, សីមាយ សីមំ សម្ពិន្តន្តេន សម្មតា នាម ហោតិ។ តេន វុត្តំ

កង្ខារវិវត្តន៍ (កង្ខារ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) “សីមាយ សីមំ សម្ពុទ្ធន្តន សម្មតា
នាម អត្តនោ សីមាយ បរេសំ សីមំ សម្ពុទ្ធន្តន សម្មតា។ សចេ ហិ
ចោរាណកស្ស វិហារស្ស បុរត្ថិមាយ ទិសាយ អន្តោ ចេវ ជម្ពុ ចាតិ ទ្វេ រុក្ខា
អញ្ញមញ្ញំ សំសជ្ជិវិជចា ហោន្តិ, តេសុ អម្ពស្ស បដិមទិសាភាគេ ជម្ពុ។
វិហារសីមា ច ជម្ពុ អន្តោ កត្វា អម្ពំ កិត្តត្វា ពន្ធា ហោតិ, អថ បច្ឆា តស្ស
វិហារស្ស បុរត្ថិមទិសាយំ វិហារេ កតេ សីមំ ពន្ធន្តា ភិក្ខុ អម្ពំ អន្តោ កត្វា ជម្ពុ
កិត្តត្វា ពន្ធន្តិ, សីមាយ សីមា សម្ពុទ្ធា នាម ហោតី” តិ។ ចោរាណសីមាយ ច
ឯកទេសំ វា សកលចោរាណសីមំ វា អន្តោ កត្វា នំ សីមំ ពន្ធយ្យំ, សីមាយ
សីមំ អន្តោត្តរន្តន សម្មតា នាម។ វុត្តញ្ញោតំ កង្ខារវិវត្តន៍ (កង្ខារ. អដ្ឋ.
និទានវណ្ណនា) “សីមាយ សីមំ អន្តោត្តរន្តន សម្មតា នាម អត្តនោ សីមាយ
បរេសំ សីមំ អន្តោត្តរន្តន សម្មតា។ សចេ ហិ បរេសំ ពន្ធសីមំ សកលំ វា
តស្ស បទេសំ វា អន្តោ កត្វា អត្តនោ សីមំ សម្ពុទ្ធន្តិ, សីមាយ សីមំ
អន្តោត្តរតា នាម ហោតី” តិ។

យស្មី បទេសេ ចត្តារោ ភិក្ខុ និសីទិត្វា កម្ពំ កាតុំ ន សក្កាន្តិ, តត្ថ តតោ
បដ្ឋាយ យាវ កេសគ្គមត្តម្បិ អញ្ញេសំ ចោរាណពន្ធសីមប្បទេសំ អត្តនោ
សីមាយ អន្តោ ករោន្តោ សីមាយ សីមំ សម្ពុទ្ធាតិ នាម។ ចតុន្នំ ភិក្ខុនំ និសីទិតុំ
បហោនកដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ យាវ សកលម្បិ អញ្ញេសំ
ចោរាណពន្ធសីមាបទេសំ អត្តនោ សីមាយ អន្តោ ករោន្តោ សីមាយ សីមំ
អន្តោត្តរតិ នាម។ វុត្តញ្ញោតំ កង្ខារវិវត្តន៍ យាលីនត្ថបកាសនិយំ (កង្ខារ. អភិ.
ដ៏. និទានវណ្ណនា) “តស្ស បទេសន្តិ តស្ស ឯកទេសំ, យត្ថ វេត្វា ចត្វហិ
ភិក្ខុហិ កម្ពំ កាតុំ សក្កា ហោតិ, តាទិសំ ឯកទេសន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ យត្ថ បទ
វិតេហិ កម្ពំ កាតុំ ន សក្កា, តាទិសំ បទេសំ អន្តោ កត្វា សីមាយ សីមំ
សម្ពុទ្ធន្តិ នាម, ន តុ អន្តោត្តរន្តិ នាមាតិ គហេតត្ថ” តិ។ វិមតិវិនោទនិយម្បិ (វិ. វិ.

ដី. មហាវគ្គ ២.១៤៨) “យត្ថ ចត្វហិ ភិក្ខុហិ និសីទិតំ ន សក្កា, តត្ថកតោ
បដ្ឋាយ យាវ កេសគ្គមត្តម្យិ អត្ថនោ សីមាយ ករោត្តា សម្ពុទ្ធន្តិ, ចតុន្ទម្យិ
ភិក្ខុនំ បហោនកតោ បដ្ឋាយ យាវ សកលម្យិ អន្តោ ករោត្តា អដ្ឋោត្ថវន្តិតិ
វេទិតត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។

ឯវំ ហោតុ, តស្មី កាមសីមបរិច្ឆេទេ ចោរាណកសីមាយ វិជ្ជមានាយ
វិបត្តិទ្វយមោចនត្ថំ សីមាសមូហននកម្មំ សាត្តកំ, អវិជ្ជមានាយ កងំ សាត្តកំ
ភវេយ្យតិ សង្កានិវត្តនត្ថំ សីមាសមូហននកម្មំ អកត្វា អភិនវសីមាយ
ពជ្ឈមានាយ សង្កា ឧប្បន្នេយ្យ, ភកវតោ ជរមានកាលតោ បដ្ឋាយ
យាវជ្ជតនា គណនបបំ វីតិក្កន្តា ភិក្ខុ ឧបសម្បទាទិកម្មករណាត្ថំ តស្មី តស្មី
បទេសេ សីមំ ពន្ធន្តិ។ សា សីមា ឯត្ថ អត្ថិ, ឯត្ថ នត្ថិតិ ន សក្កា ជានិតំ, តស្មា
“អម្ពា កំ សីមាពន្ធនដ្ឋានេ ចោរាណកសីមា ភវេយ្យ នុ ខោ”តិ សង្កា ភវេយ្យ,
ឯវំ សតិ សា អភិនវសីមា ច អាសង្កនីយា ហោតីតិ សីមាយំ កតំ
ឧបសម្បទាទិកម្មម្យិ អាសង្កនីយំ ហោតិ, តស្មា សង្កានិវត្តនត្ថំ អភិនវសីមំ
ពន្ធតុកាមេហិ យតិបុត្តវេហិ អវស្សំ សីមាសមូហននកម្មំ កាតត្ថំ ហោតិ។
សមូហនន្តេហិ បន “សីមំ, ភិក្ខុវេ, សមូហនន្តេន បឋមំ តិច្ឆវេន អវិប្បវាសោ
សមូហន្តញ្ញោ, បច្ឆា សីមា សមូហន្តញ្ញោ”តិ (មហាវ. ១៤៤) វចនតោ បឋមំ
អវិប្បវាសសីមា សមូហនិតញ្ញោ, តតោ សមាទសំវាសកសីមា សមូហនិតញ្ញោ។
តស្មី សមូហននកាលេ ច “ខណ្ឌាសីមាយំ វត្វា អវិប្បវាសសីមា ន
សមូហន្តញ្ញោ, តថា អវិប្បវាសសីមាយ វត្វា ខណ្ឌាសីមាបិ។ ខណ្ឌាសីមាយ បន
បិទេន ខណ្ឌាសីមាវ សមូហនិតញ្ញោ, តថា ឥតរាយ បិទេន ឥតរា”តិ អដ្ឋកថាយំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៤) វចនតោ ខណ្ឌាសីមាយំ វត្វាវ ខណ្ឌាសីមា សមូហនិតញ្ញោ,
មហាសីមាយមេវ វត្វា មហាសីមា សមូហនិតញ្ញោ, អញ្ញិស្សា សីមាយ វត្វា

អញ្ញា សីមា ន សមូហនិតត្តា។ អដ្ឋកថាយំ អវិប្បវាសសីមាតិ មហាសីមំ វេទតិ
តត្ថេវ យេតុយ្យេន ជីវេន វិប្បវសនតោ។

“តត្ថ សចេ ខណ្ឌាសីមញ្ញា អវិប្បវាសសីមញ្ញា ជានន្តិ, សមូហនិតត្ថេវ
ពន្ធិតុញ្ញា សក្ខិស្សន្តិ។ ខណ្ឌាសីមំ បន ជានន្តា អវិប្បវាសំ អជានន្តាបិ
សមូហនិតត្ថេវ ពន្ធិតុញ្ញា សក្ខិស្សន្តិ។ ខណ្ឌាសីមំ បន អជានន្តា
អវិប្បវាសំយេវ ជានន្តា ចេតិយផ្គុំណាពោធិយផ្គុំណាឧបាសថាភារាជីសុ
និរាសផ្គុំជ្ជានេសុ ឋេត្វា អប្បេវ នាម សមូហនិតតុំ សក្ខិស្សន្តិ, បដិពន្ធិតុំ បន ន
សក្ខិស្សន្តេវ។ សចេ ពន្ធូយ្យំ, សីមាសម្តេធំ កត្វាវិហារំ អវិហារំ ករេយ្យំ,
តស្មា ន សមូហនិតត្តា។ យេ បន ឧកោបិ ន ជានន្តិ, តេនេវ សមូហនិតតុំ ន ពន្ធិតុំ
សក្ខិស្សន្តិ។ អយញ្ញិ សីមា នាម កម្មវាចាយ វា អសីមា ហោតិ
សាសនន្តរធានេន វា, ន ច សក្កាសីមំ អជានន្តេហិ កម្មវាចា កាតុំ, តស្មា ន
សមូហនិតត្តា, សាធុកំ បន ព្យាត្វាយេវ សមូហនិតត្តា ច ពន្ធិតត្តា ចា”តិ
អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៤) វេទនតោ “ឥធានិ សីមំ សមូហនិតស្សមា”តិ
បរិច្ឆិទ្គាយ តាមសីមាយ អន្តោ ខណ្ឌាសីមមហាសីមាធំ អត្ថិការំ វា នត្ថិការំ វា
តាសំ សីមាធំ បរិច្ឆេទញ្ញា ន ជានន្តិ, វេវ អជានន្តាភិក្ខុ តា ចោរាណាសីមាយោ
សមូហនិតតុំ ន សក្កុណោយ្យំ, ចោរាណាសីមំ សមូហនិតតុំ អសក្កោន្តា ច កថំ
អភិនវសីមំ ពន្ធិតុំ សក្កុណាស្សន្តិភិ បរម្បវេហិ អាចរិយេហិ សម្មាវិនិច្ឆ័តំ
អនុលោមនយំ និស្សាយ មហន្តំ ឧស្សាហំ កវិត្វា អន្តំ អបរិហាបេត្វា សម្មា
វិហិតនយេន ចោរាណាសីមំ សមូហនិតតុំ សក្ខិស្សន្តិ។

កថំ? តស្មី សីមាសមូហនិតតត្ថាលេ យទិ បកតិកាមសីមាយំ អារទ្ធី, តំ
បកតិកាមបរិច្ឆេទំ, យទិវិសុំតាមសីមាយំ អារទ្ធី, តំវិសុំតាមបរិច្ឆេទំ អញ្ញោសំ
ភិក្ខុនំ អប្បវិសនត្ថាយ សមន្តតោ សុសវិហិតារក្ខំ កាវាបេត្វា កម្មវាចំ

សាវៀតុំ សមត្ថេន ព្យត្តិពលសម្បន្នេន វិនយជរេន សហ សមាទសំវាសកេ
លង្កិបេសលេ ឥមស្ស កម្មស្ស ចតុវគ្គករណីយត្ថា ចត្តារោ ភិក្ខុ កម្មប្បត្ត
ភិក្ខុនំ បកតត្ថភាវស្ស ទុត្តិញ្ញោយ្យត្ថា វា តតោ អធិកប្បមាលោ ភិក្ខុ
គហេត្វា ឥធានិ ពន្ធិតព្ពាយ សីមាយ និមិត្តានំ វិហារបរិក្ខេបស្ស ច អន្តោ ច
សព្ពត្ត ពហិ ច សមន្តា លេខ្ខទាតមត្តេ បទេសេ សព្ពត្ត មញ្ចប្បមាលោ
មញ្ចប្បមាលោ ឋានេ ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា តិដ្ឋន្តា, និសីទន្តា វា ហុត្វា បឋមំ
អវិប្បវាសសីមាសម្ភហននកម្មវាចំ, តតោ

សមាទសំវាសកសីមាសម្ភហននកម្មវាចំ សាវៀត្វា សីមាយ សមុគ្គ្យតេ កតេ
ចោរាណសីមាសុ វិជ្ជមានាសុបិ បច្ឆិមន្តេន ឯកវីសតិយា ភិក្ខុនំ
និសីទនារហត្ថា សីមាយ មញ្ចប្បមាលោ មញ្ចប្បមាលោ ឋានេ តិដ្ឋន្តា ភិក្ខុ
អវស្សំ តាសុ សីមាសុ តិដ្ឋន្តា ភវេយ្យំ, តស្មា សីមជ្ជា ហុត្វា
សីមាសម្ភហននកម្មវាចំ វត្វា តា សីមា សម្ភហនេយ្យំ។ តតោ
ចោរាណពន្ធសីមាទំ សម្ភហតត្ថា កាមសីមាយេវ អវសិដ្ឋា ភវេយ្យាតិ។
វុត្តញ្ញេតំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១២២) “កេចិ បន ព្យាទិសេសុ
វិហារេសុ ធមញ្ចមត្តេ ភិក្ខុ គហេត្វា វិហារកោដិតោ បដ្ឋាយ
វិហារបរិក្ខេបស្ស អន្តោ ច ពហិ ច សមន្តា លេខ្ខទាតេ សព្ពត្ត មញ្ចប្បមាលោ
មញ្ចប្បមាលោ ឌីកាសេ និវន្តំ ឋត្វា បឋមំ អវិប្បវាសសីមំ, តតោ
សមាទសំវាសកសីមញ្ច សម្ភហននវសេន សីមាយ សមុគ្គ្យតេ កតេ តស្មី
វិហារេ ខណ្ឌាសីមាយ មហាសីមាយ ច វិជ្ជមានត្តេ សតិបិ អវស្សំ ឯកស្មី
មញ្ចដ្ឋានេ តាសំ មជ្ឈិកតា តេ ភិក្ខុ តា សម្ភហនេយ្យំ, តតោ កាមសីមា ឯវ
អវសិស្សេយ្យា” តិ។

“សាធុកំ បន ព្យាទាយេវ សម្ភហនិតព្ពា ចេវ ពន្ធិតព្ពា ចា” តិ អដ្ឋកថាយំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ១២២) វចនតោ សីមំ ជានន្តាយេវ សម្ភហនិតុំ សក្ខិស្សន្តិ, កថំ

អជានន្តាតិ។ ឥមស្មី សីមាសមូហននាធិការេ សីមំ វា សីមាបរិច្ឆេទំ វា
ជាននភារោ អង្គំ ន ហោតិ, អន្តោសីមាយំ បិតភារោ, “សីមំ សមូហនិស្សរមា” តិ
កម្មវាចាករណាត្ថំ ឥទមេវ ទ្វយំ អង្គំ ហោតិ, តស្មា ឥមីនា អង្គទ្វយេន សម្បន្នេ
សតិ ឥមំ អជានន្តាបិ សមូហនិតុំ សក្កោន្តិតិ។ ឥមីនា អង្គទ្វយេន សម្បន្នេ សតិ
សីមំ អជានន្តានំ សមូហនិតុំ សមត្ថភារោ កថំ វិញ្ញាតញ្ចេតិ? អដ្ឋកថាយំ
“ខណ្ឌសីមំ បន ជានន្តា អវិប្បវាសំ អជានន្តាបិ សមូហនិតុញ្ចេវ ពន្ធិតុញ្ច
សក្ខិស្សន្តិ” តិ វេ មហាសីមាយ បរិច្ឆេទំ អជាននដ្ឋានេបិ សមូហននស្ស វុត្តត្តា
វិមតិវិនោទនិយម្បិ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១៤៤) “ន ហេតុ សីមាយ,
តប្បរិច្ឆេទស្ស វា ជាននំ អង្គំ, សីមាយ បន អន្តោហានំ, ‘សមូហនិស្សរមា’ តិ
កម្មវាចាករណាញ អង្គំ។ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៤) ‘ខណ្ឌសីមំ បន
ជានន្តា អវិប្បវាសំ អជានន្តាបិ សមូហនិតុញ្ចេវ ពន្ធិតុញ្ច សក្ខិស្សន្តិ’ តិ វេ
មហាសីមាយ បរិច្ឆេទស្ស អជាននេបិ សមូហននស្ស វុត្តត្តា” តិ វុត្តំ។ តតោ
ចោរណាពន្ធសីមានំ សមូហតត្តា តាមសីមាយេវ អវសិជ្ជា ភវេយ្យាតិ តស្មី
អវសិជ្ជាយ តតោ បរំ កី កាតត្ថន្តិ។ តាមសីមាយ អវសិជ្ជាយ សតិ តំ
តាមសីមំ បុព្វេ វុត្តនយេន សោធនំ រក្ខណាញ កត្វា តិស្សំ តាមសីមាយំ
ខណ្ឌសីមំ មហាសីមញ្ច យថារុចិ ពន្ធិតុំ លភតិ, សីមំ អពន្ធិត្វាវ កេវលាយ
តាមសីមាយ ឧបសម្បទាទិសង្ឃកម្មញ្ច កាតុម្បិ លភតិ។

វុត្តញ្ច វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១៤៤) - “តាមសីមាយ វេ ច
អវសិជ្ជាយ តត្ថ យថារុចិ ធុរិយម្បិ សីមំ ពន្ធិតុញ្ចេវ ឧបសម្បទាទិកម្មំ កាតុញ្ច
វដ្តតីតិ វេទន្តិ, តំ យុត្តំ វិយ ទិស្សតិ, វីមសិត្វា គហេតត្ថ” តិ។ តស្មា យទិ
សដ្ឋិហត្តាយាមំ ចត្តាលីសហត្ថវិត្តាវ ខណ្ឌសីមមេវ កត្តកាមា ហោតិ, វត្តកេ
បទេសេ មញ្ចដ្ឋានំ គណ្ណាត្តោ បមាណយុត្តកោ មញ្ចេតិ
សត្តបដ្ឋិមប្បមាណយុត្តោ មញ្ចោ។ សោ ហិ បកតិវិទត្តិយា នវិទត្តិកោ,

អង្គវិទ្យុកោ វា ហោតិ។ តតោ ខុទ្ទកោ មញ្ញោ សីសុបដានំ វេបេត្វា ចានំ
បសារេត្វា និបដ្ឋិតុំ នប្បហោតិ តិ សព្វបច្ឆិមមញ្ញស្ស អាយាមប្បមាណាស្ស
សមន្តចាសាទិកាយំ វុត្តត្វា តតោ អធិកាយាមាបិ ហោតិយេវ។ មញ្ញស្ស
វិត្តារោ បន អាយាមស្ស ឧបទ្ទោ ហោតិ, តស្មា មញ្ញប្បមាណាជ្ជានំ អាយាមតោ
បញ្ចហត្ថំ, វិត្តារតោ បញ្ចវិទ្យុកកន្តិ គហេត្វា តេន បមាណេន គណ្ណោ
សដ្ឋិហត្ថាយាមំ សីមជ្ជានំ ចតុវិសតិមញ្ញកំ ហោតិ, ចត្តាលីសហត្ថវិត្តារំ
អជ្ជមញ្ញកំ ហោតិ។ ឯវំ គណ្ណោ ធិក្ខណុត្តរាយាមោ មញ្ញោ ហោតិ,
សដ្ឋិហត្ថាយាមំ សីមជ្ជានំ ឆ្វាទសមញ្ញកំ ហោតិ, ចត្តាលីសហត្ថវិត្តារំ
សោឡសមញ្ញកំ ហោតិ។ ឯវំ គណ្ណោ ចាចីនបច្ឆិមាយាមោ មញ្ញោ ហោតិ។
ធុរិយេបិ អាយាមំ វិត្តារេន គុណិតំ ករោត្តោ សកលំ អន្តោសីមជ្ជានំ
ឆ្វាទហុត្តរសតមញ្ញកំ ហោតិ, ពហិសីមជ្ជានម្យិ សមន្តតោ ឯកមញ្ញកំ វា
ត្វិតិមញ្ញកំ វា គហេតត្ថំ។ តេន សហ គណនំ វឡេតត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ.
ដី. មហាវគ្គ ២.១៤៤) បន “សមន្តោ លេខុចាតោ” តិ វុត្តំ, តំ បន
មហាសីមាពន្ធនកាលេ វិហារបរិក្ខេបស្ស ពហិឧបចារំ សន្ធាយ វុត្តំ សិយា។
ខណ្ឌសីមាយបិ ធូរតោ សមូហននេ នោសោ នត្តិ, ធុក្ករត្តា បន ការកានំ
បមាណំ ជានិតត្ថំ។ កល្យាណិយំ នាម សីមាយំ បន អាយាមតោ ចវិត្តារតោ ច
បញ្ចហត្ថប្បមាណំ ហ្មនំ ឯកកោដ្ឋាសំ កត្វា សមូហនតិ។ តម្យិ
បច្ឆិមមញ្ញប្បមាណាតោ អធិកមេវាតិ កត្វា កតំ។ ឥនានិ អម្ពេតិ វុត្តជ្ជានំ បន
បករណនយេន សំសន្ននត្តា យុត្តតរន្តិ ធម្មត្ថំ។

សមូហននាការោ បន ឯវំ វេទិតញោ - ឥនានិ ពន្ធិតញ្ញាយ សីមាយ និមិត្តានំ
អន្តោ ច ពហិ ច យថាវុត្តនយេន សមូហនិតត្ថសីមជ្ជានំ អាទាសតលំ វិយ សមំ
សុទ្ធិវិមលំ កត្វា យថាវុត្តមញ្ញប្បមាណំ មញ្ញប្បមាណំ ហ្មនំ អជ្ជបទកលេខំ
វិយ រដ្ឋនា វា ធលោក វា លេខំ ការាបេត្វា លេខានុសារេន តម្កមត្តិកបុណ្ណេន

វាសេតមត្តិកបុណ្ណាន វាវណ្ណាវិសេសំ ការាបេត្វា បន្តិ បន្តិ កោដ្ឋាសំ
កោដ្ឋាសំ ការាបេត្វា បុព្វេវុត្តនយេន អារក្ខំ សោធនញ្ច ការាបេត្វា “ឥនានិ
សីមំ សមូហានិស្សរមា” តិ ចត្តារោ វា តទុត្តរិ វា សមាទសំវាសកភិក្ខុ គហេត្វា
បឋមបន្តិយំ បឋមកោដ្ឋាសេ មញ្ញដ្ឋានេ ឋត្វា បឋមំ
អវិប្បវាសសីមាសមូហាននកម្មវាចំ, តតោ
សមាទសំវាសកសីមាសមូហាននកម្មវាចំ សាវេត្វា តស្មី កោដ្ឋាសេយេវ
អញ្ញមញ្ញស្ស ឋិតជ្ជានំ បរិវត្តេត្វា បរិវត្តេត្វា តិក្ខុត្ថំ វា សត្តក្ខត្ថំ វា
សមូហានិត្វា តតោ និក្ខមិត្វា បឋមបន្តិយំយេវ ទុតិយកោដ្ឋាសេ ឋត្វា តថេវ
កត្វា តតោ បឋមបន្តិយំយេវ អនុលោមនយេន យាវ អន្តិមកោដ្ឋាសា
ឯកេកស្មី កោដ្ឋាសេ តថេវ កត្វា បឋមបន្តិយា បរិក្ខិណាយ ទុតិយបន្តិយា
អន្តិមកោដ្ឋាសេ ឋត្វា តថេវ កត្វា តតោ បដ្ឋាយ ទុតិយបន្តិយំយេវ
បដិលោមនយេន យាវ អាទិកោដ្ឋាសា តថេវ កត្វា ឯវំ តតិយបន្តិអាទិសុបិ
ឯកទា អនុលោមតោ ឯកទា បដិលោមតោ គន្ធា សព្ពាសុ បន្តិសុ សព្ពស្មី
កោដ្ឋាសេ បរិក្ខិណោ ឥទំ សីមាសមូហាននកម្មំ និដ្ឋិតំ នាម ហោតិ។ “ចត្តារោ
តទុត្តរិ វា” តិ ឥទំ បន ឥមស្ស កម្មស្ស ចតុវគ្គករណីយត្តា វុត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១២២) បនភិក្ខុនំ បកតត្ថការស្ស
ទុវិញ្ញេយ្យត្តា លដ្ឋីបេសលភិក្ខុនញ្ច ទុល្លភត្តា “ធបញ្ញមត្តេ” តិ វុត្តំ។

កល្យាណីសីមាយំ បន សីហឡធិបតោ អភិនវសិក្ខំ គហេត្វា និវត្តន្តេហិ
គរហារិវាទមត្តម្បិ អលភន្តេហិ ធម្មចេតិយវញ្ញាវិចិនិត្វា គហិតេហិ ចុទ្ធសហិ
ភិក្ខុហិ កតន្តិ ចាសាណាលេខាយំ អាគតំ។ រតនបូរនគរេ បន
សិរីសុធម្មរាជាធិបតិនាមកស្ស ចូឡអគ្គរាជិនោ កាលេ
មហាសីហឡប្បត្តោតិ វិស្សតោ សិរីសទ្ធម្មកិត្តិនាមកោ មហាថេរវរោ
អត្តនោ វសនដ្ឋានស្ស អវិទូរេ បព្ពតមត្តកេ សីមំ ពន្លន្តោ អត្តនោ និស្សិតកេ

អគ្គហេតុ អត្តនា អភិវុទ្ធិតេ លង្ហិបេសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភូតេ អញ្ញោ
មហាថេរេ គហេត្វា អត្ថចតុត្ថោ ហុត្វា កម្មំ ករោតីតិ វុទ្ធិ។ តំ ឥមស្ស
កម្មស្ស ចតុវគ្គករណីយត្ថា តេសញ្ច ថេរោ បកតត្ថភារេ និរាសន្តត្ថា កតំ
ភវេយ្យ, វេទំ សន្តេបិ ភិក្ខុនំ បកតត្ថភារស្ស ទុព្ពិញ្ញេយ្យត្ថា
ចតុវគ្គករណីយកម្មស្ស អតិរេកចតុវគ្គន ករណោ ទោសាភារតោ
អតិរេកភិក្ខុហិ កតភារោ បសត្ថតរោ ហោតិ។ តេនេវ ច ការណោន
វិមតិវិនោទន្តនាមិកាយំ វិនយដីកាយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១៤៤) “ធម្មោមត្ថេ
ភិក្ខុ គហេត្វា” តិ វុត្ថំ, កល្យាណីសីមាយញ្ច បុទ្ទសហិ ភិក្ខុហិ កតន្តិ ទដ្ឋព្វំ។
វេទំ និដ្ឋិតេបិ បន សីមាសម្មហាននកម្មេ នាណវាទានំ នាណចរិយានំ
នាណនិកាយានំ នាណទេសវាសិកានំ ភិក្ខុនំ ចិត្តារាជនត្ថំ
គរហរិវាទមោចនត្ថញ្ច បុនប្បនំ តេហិបិ ភិក្ខុហិ តថេវ ការាបេតព្វំ។ វុត្ថញ្ច
អដ្ឋកថាយំ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨២-៤៨៣; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២៥១) “បុនប្បនំ បន កាតព្វំ។
តញ្ច កុប្បស្ស កម្មស្ស កម្មំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ, អកុប្បស្ស ជីវកម្មភារាយ
ហោតិ” តិ។ តេនេវ ច ការណោន ហំសាវតីនគរេ
អនេកបណ្ណាហត្ថិសាមិមហាធម្មរាជា សហបុញ្ញកម្មភូតតោ
មហាថេតិយតោ ចតុសុ ទិសាសុ សីមាសម្មហាននកាលេ រាមញ្ញទេសវាសីហិ
មហាថេរេហិ ច មរម្មទេសវាសីហិ មហាថេរេហិ ច វិសុំ វិសុំ ការាបេសីតិ
ទដ្ឋព្វំ។

យទិ បន មហាសីមំ ពន្លតុកាមោ ហោតិ, តទា ឧសភមត្ថំ វា ទិឧសភមត្ថំ
វា តទុត្តរិ វា បទេសំ សល្លកេត្វា “ឯត្ថកេ ថានេវិហារំ ករិស្សាមា” តិ បរិកេត្វបំ
ការាបេត្វា តស្ស វិហារបរិកេត្វបស្ស អន្តោ ច សព្ពត្ត ពហិ ច សមន្តា
លេខុទាតដ្ឋានេ មញ្ញប្បមាលោ មញ្ញប្បមាលោ ឱកាសេ ហេដ្ឋា វុត្ថនយេន
បន្តិកោដ្ឋាសេ កត្វា កម្មប្បត្តេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិនិរន្តរំ វត្វា បឋមំ

អវិប្បវាសសីមា តតោ សមាធសំវាសកសីមា ច សមូហានិតញ្ច។ ឯវំ សីមាយ
សមុគ្គតេ កតេ តស្មីវិហារេ ខណ្ឌាសីមាយ មហាសីមាយ ច វិជ្ជមានត្ថេ សតិ
អវស្សំ ឯកស្មី មញ្ញាដ្ឋានេ តាសំ មជ្ឈកតា តេ ភិក្ខុ តា សមូហានេយ្យំ, តតោ
តាមសីមា ឯវំ អវសិស្សេយ្យ, តស្សំ តាមសីមាយំ
ខណ្ឌាសីមាមហាសីមាវសេន ធុរិយា សីមា យថារុចិ ពន្ធិតញ្ច។ ពន្ធនាការំ បន
ឧបរិ វក្កាម។

កស្មា បន និមិត្តានំ ពហិចិ សីមាសមូហាននំ កតំ, ននុ និមិត្តានំ អន្តោយេវ
អភិនវសីមា ឥន្ទ្រតញ្ចាតិ តត្ថេវ សម្តេធរដ្ឋោត្តរណាវិមោចនត្ថំ
ចោរាណកសីមាយ សមូហាននំ កាតត្ថន្តិ? សច្ចំ, ធុរិញ្ញេយ្យត្ថា បន ឯវំ កតត្ថន្តិ
ធន្តំ។ ធុរិញ្ញេយ្យា ហិ ចោរាណកសីមាយ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានភារោ, តស្មា យទិ
និមិត្តានំ អន្តោយេវ សីមាសមូហាននំ ករេយ្យ, តតោ ពហិ ចោរាណកសីមា
តិដ្ឋេយ្យ, តតោ អប្បមត្តកំ ហ្មនំ អន្តោ បរិសេយ្យ, តំ ហ្មនំ កម្មវាចាចាឯកេន
សហ សីមាសមូហាននការ កសដ្ឋស្ស បតិជ្ជហនប្បហោនកំ ន ភវេយ្យ, ឯវំ
សន្តេសា ចោរាណកសីមា អសមូហតាវ ភវេយ្យ។ តំ សមូហតសញ្ញាយ
សីមាសម្ពន្ធនកាលេ អន្តោនិមិត្តដ្ឋានំ សម្មន្នេយ្យំ, តំ
អសមូហតចោរាណសីមាកោដិបរិដ្ឋត្ថា សីមាយ សីមំ សម្តេធនោសោ, យទិ
បន តំ ហ្មនំ ចតុន្នំ និសិន្នប្បហោនកំ ភវេយ្យ, សីមាយ សីមំ
អន្តោត្តរណនោសោ, យទិចិ អន្តោ ន បរិសតិ, និរន្តរំ ធុដ្ឋមត្តំ ហោតិ, ឯវម្បិ
សីមាសម្ពន្ធនោសោតិ ឥមស្មា ធានត្ថយាវិមោចនត្ថំ និមិត្តានំ ពហិចិ
សីមាសមូហាននំ កតំ។ តេនេវ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១៤៤)
“ពហិ ច សមន្តា លេខ្ខចាតេ” តិអាទិ វុត្ថន្តិ ធន្តំ។

កេច បន អាចរិយា សមន្តា និមិត្តានំ អន្តោ រដ្ឋបសារណំ កត្វា អន្តោ ឋត្វា
រដ្ឋយា ហេដ្ឋា ចាទេ បវេសេត្វា រដ្ឋតោ ពហិ កិញ្ចិមត្ថំ ឋានំ អតិក្កមិត្វា
សីមាសមូហានំ ករោត្តិ, តទេតំ វិចារេតព្ថំ។ ចាទគ្គដ្ឋបនមត្តេន
ចោរាណសីមាសមុគ្គតោ ន ហោតិ, អថ ខោ កម្មវាចាចាឋកេន សហ
កម្មបត្តសង្ឃស្ស បតិជ្ជានេន កម្មវាចាយ ចាឋនេន ច សមុគ្គតោ ហោតិ។
វុត្តញ្ញំ វិមតិវិនោទនិប្បករណេ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១២២) “សីមាយ បន
អន្តោឋានំ, ‘សមូហានិស្សមា’តិ កម្មវាចាយ ករណាញេត្ត អង្គ”ន្តិ, តស្មា
ឯកទេសេន អន្តោបរិជ្ជាយ ច ឯកសម្ពន្ធនេន បីតាយ ចោរាណកតទ្ធសីមាយ
សមុគ្គតោ អកតេ វុត្តនយេន នោសត្តយតោ ន មុច្ឆយ្យ, តស្មា និមិត្តតោ
ពហិបិ ឋត្វា សមូហាននករណាភារោ ចាសំសតរោ ហោតិ។ អញ្ញោ បន
អាចរិយា កម្មការកកិក្ខនំ បនវលញ្ញសម្ពន្ធនំ កត្វា សមូហានន្តិ, តំ
គរុករណាវសេន កតន្តិ គយ្ហមាទេ នោសោ នត្តិ។ ឯកច្ឆេ បន ថេរា
“ការកសង្ឃស្ស អក្កន្តជ្ជានេយេវ សីមា សមូហតា, ន អនក្កន្តជ្ជានេតិ
សញ្ញាយ បឋមតវំ សាលំ កវិត្វា បច្ឆា សីមាយ សមូហតាយ ចម្ពដ្ឋានេ
អក្កមិតុំ នលភតិ, តស្មា អសមូហតា សីមា”តិ វទន្តិ។

បុព្វេបិ សិរីខេត្តនគរេ មហាសត្តជម្ពរាជស្ស កាលេ តេន រញ្ញោ កតស្ស
នន្ទនិហារស្ស បុរេតោ តស្ស រញ្ញោ អគ្គមហេសិយា សីមាយ បតិជ្ជាបីតាយ
បឋមំ ជេតវនសាលំ កត្វា បច្ឆា សីមំ សមូហានីសុ, តទា តស្មី នគរេ
មហាវុត្តមូលិកោ នាម ឯកោ គណាចាមោក្ខត្ថេរោ “សចេ ចម្ពំវិជ្ជិត្វា ចាទេ
ឋេបេតុំ សក្ខិស្សមិ, ឯវំ សន្តេ អហំ អាគច្ឆិស្សមី”តិ វត្វា នាគច្ឆតិ។ សព្វេ ថេរា
“ន ចម្ពមត្តេន ចោរាណសីមា តិជ្ជតិ, ចម្ពស្ស សមន្តតោ ឋត្វា កម្មវាចាយ
កតាយ សីមា សមូហតា ហោតិ”តិ វត្វា តស្ស វចនំ អគ្គហេត្វា សមូហានីសុ
ថេវ ពន្លឹសុ ច។ ហំសាវតីនគរេ ធម្មចេតិយរញ្ញោ

កល្យាណីយសីមាពន្ធនកាលេបិ បឋមំ សាលំ កវិត្តាវ បច្ឆា សមូហនីសុ, ន ច
ចាឡិអដ្ឋកថាជីកាធិសុ “បទវលញ្ញសម្ពុត្តំ កត្វា សីមា សមូហនិតញ្ញា” តិ
ចាហេ អត្ថិ, “មញ្ញប្បមាណោ មញ្ញប្បមាណោ ហំនេ” តិ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ
២.១៤៤) បន អត្ថិ។ ចោរណសីមាយ អន្តោ ឋត្វា ឯកស្មី ហំនេ
សីមាសមូហននកម្មវាចាយ កតាយ សកលាបិ សីមា សមូហតាវ ហោតិ,
តស្មា “បទវលញ្ញសម្ពុត្តំ កត្វា សមូហនិតញ្ញា” ត្ថិ វចនំ បណ្ឌិតា ន សម្បជីច្ឆត្ថិ។
ព្យាធិសំ បន វចនំ គរុករណាវសេន វុត្តត្ថិ គយ្ហមាណេ កិញ្ញាបិ ទោសោ នត្ថិ,
តថាបិ សិស្សានុសិស្សានំ ទិដ្ឋានុគតិអាបជ្ជនការណំ ហោតិ។ តេ ហិ “អម្ពាភំ
អាចរិយា ឯវំ កថេន្តិ, ឯវំ ករោន្តិ” តិ ទឡិកម្មវសេន គហេត្វា តថា អកតេ
សីមា សមូហតា ន ហោតីតិ មញ្ញត្ថិ, តស្មា បករណាគតនយវសេនេវ ករណំ
វំ បសត្ថំ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

អបរម្មិ ឥមស្មី សីមាសមូហននាធិការេ ធម្មការវេហិ វិនយធរេហិ
ចិន្តេតព្ភំ គម្ពំ ទុទ្ទសំ ហំនំ អត្ថិ, តំ កតមន្តិ ចេ? “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,
តិយោជនបរមំ សីមំ សម្ពុត្តត្ថ” ត្ថិ (មហាវ. ១៤០) វចនតោ នាណាគាមកេត្តានិ
អវត្តវិត្វា សម្មតា តិយោជនិកាធិកាយោ មហាសីមាយោ ភគវតោ អនុញ្ញាតា
អត្ថិ, អថ ឯកំ គាមកេត្តំ សោធម្មា អារក្ខំ ទត្វា សីមាយ សមូហតាយ យទិ
តតោ អញ្ញេសុ គាមកេត្តេសុ ភិក្ខុ សន្តិ, ន គាមសីមា ពទ្ធសីមំ បរិច្ឆិត្តំ
សក្កោតិ, តស្មា តេ ភិក្ខុ តស្មី កម្មេ វគ្គំ ករេយ្យំ, ឯវំ សតិ សីមា សមូហតា ន
ភវេយ្យ, តាយ អសមូហតាយ សតិ អភិនវសីមា សម្ពុត្តតញ្ញា ន ភវេយ្យ, ឥតិ
ឥទំ ហំនំ ទុដ្ឋានំ ទុទ្ទសំ, តស្មា ចាសាណាច្ឆត្តំ វិយ ភគវតោ អាណំ គរុ
ករោន្តេហិ លទ្ធិបេសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភូតេហិ វិនយវិទូហិ សុដ្ឋ
ចិន្តេតព្ភំ ត្ថិ។

ឥសី អធិការ ចិន្តោត្តោ គវេសន្តោ វិចិន្តោ ឥទំ ការណំ ទិស្សតិ -
តិយោជនិកាទិមហាសីមាយោ ឥទ្ធិមន្តានំ ភិក្ខុនំ ធរមានកាលេ សន្និបតិភុំ វា
វិសោធនុំ វា សក្កុណោយ្យភាវតោ តមាវត្ថុ ភក្កតា អនុជាតិភា ភវេយ្យំ។
សត្តស្មី កាលេ សត្តស្មី បទេសេ សព្ពេ ភិក្ខុ តាទិសំ មហាសីមំ សោធនុំ វា
សន្និបតិភុំ វា ន សក្កា, ន ច ភក្កវា អសក្កុណោយ្យំ អលត្ថនេយ្យំ ការណំ
វេទេយ្យំ។ ភក្កវតោ ធរមានកាលេ រាជគហនគវេ អជ្ឈាស មហាវិហារា
ឯកសីមាវ ធម្មសេនាបតិសាវិបុត្តត្ថេវេន សម្មតាតិ។ សីហន្ទធិបេ
មហាវិហារសីមា អនុរាជបុរំ អន្តោកត្វា បវត្តា មហាមហិន្ទត្ថេវេន សម្មតាតិ
ច បករណេសុ ទិស្សតិ, ន តថា ឥសី ធម្មេ ទិយោជនិកា វា
តិយោជនិកា វា សីមា អសុកេន ភិក្ខុនា សម្មតាតិ ទិស្សតិ។ ឥសីព្យា
មរម្មទេសេ តាទិសានំ សីមានំ នត្ថិកាវេ ឧបបរិក្ខត្វា ជាតិព្រោ។ តថា ហិ
អនេកសតអនេកសហស្សវស្សកាលតោ ឧប្បន្នា ពទ្ធសីមា
ចាសាណាចម្ពិនិមិត្តេន សហ តស្មី តស្មី បទេសេ ទិស្សន្តិ។ អរិមទ្ធនបុរេ ច
អនុរុទ្ធមហារាជេន សម្មន្ទាបិតា ទ្វាសជ្ឈយាធិកសតហត្ថាយាមា
សត្តចត្តាលីសាធិកសតហត្ថវិត្តារា មហាសីមា និមិត្តេន សហ ទិស្សតិ។
រតនបុរនគវេ ច នរបតិវេយ្យស្វរមហារាជកាលេ
អជ្ឈសត្តតាធិកចតុសតកលិយុគេ សម្មន្ទតា សីមា ចាសាណាលេខាយ សទ្ធិ
ទិស្សតិ។ យទិ តិយោជនបរមាទិមហាសីមាយោ អត្ថិ, ចោរាណាចរិយា នំ នំ
ពទ្ធសីមំ ន ពន្ធយ្យំ, អថ ច បន ពន្ធន្តិ, តាសុ ច នវសីមាសុ
ឧបសម្បទាទិស្សកម្មំ ករោត្តិ, តតោ ឯវ ច គណនបថមតិក្កន្តា ភិក្ខុ
បរម្បវតោ វេទ្យន្តា យាវជ្ជតនា សាសនំ បតិជ្ឈបេន្តិ។ ឥមិនា ច ការណេន
ឥសី បទេសេ តិយោជនា សីមាយោ នត្ថិ តិវិញ្ញាយតិ។

អថ វា “វិហារបរិក្ខេបស្ស អន្តោ ច ពហិ ច សមន្តា លេខ្ពុចាតេ” តិ
វិហារបរិក្ខេបស្ស អន្តោ ច វិហារូបចារក្ខតេ ពហិ លេខ្ពុចាតេ ច ឋានេយេវ
សីមាសមូហននស្ស វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១៤៤) វុត្តត្តាបិ
តាធិសា មហាសីមាយោ នត្ថិតិ វិញ្ញាយតិ។ យទិ អត្ថិ, សីមាសមូហននំ
បករណាចរិយា ន កថេយ្យំ។ កថេន្តាបិ សមន្តា តិយោជនំ ឋានំ សោធម្មា
សីមាសមូហននំ កថេយ្យំ, តថា បន អកថេត្វា វិហារវិហារូបចារេសុយេវ
សីមាសមូហននស្ស កថិតត្តា តិយោជនិកាធិកាយោ មហាសីមាយោ នត្ថិតិ
វិញ្ញាយតិ។

អថ វា “ខណ្ឌាសីមំ បន ជានន្តា អវិប្បវាសំ អជានន្តាបិ សមូហនិតុញ្ចោ
ពន្ធិតុញ្ច សក្ខិស្សន្តិ” តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៤) វចនតោបិ តេសុ
តេសុ ជនបទេសុ តិយោជនិកាធិកាយោ មហាសីមាយោ នត្ថិតិ វិញ្ញាយតិ។
កថំ? យទិ តាធិសា សីមាយោ អត្ថិ, សកលម្បិ តំ សីមំ អសោធម្មា
សីមាសមូហននំ អដ្ឋកថាចរិយា ន កថេយ្យំ, អថ ច បន ខណ្ឌាសីមំ ជានន្តា
អវិប្បវាសំ អជានន្តាបិ សីមំ សមូហនិតុំ ពន្ធិតុញ្ច សមត្ថការំ កថេន្តិ, សា កថា
ខន្ធសីមាយ សីមន្តិកន្តិវតមត្តា ហុត្វា តស្មី កាមក្ខេត្ត អវិប្បវាសសីមា
ភវេយ្យ, តស្មា តស្មី ឋានេ ឋត្វា សមូហនិតុំ សមត្ថការេន អដ្ឋកថាចរិយេហិ
កថីយតិ, ន នាធាកាមក្ខេត្តានិ អវត្តវិច្ឆា សម្មតាយ តិយោជនិកាធិកេនាយ
សីមាយ អញ្ជេសុ កាមក្ខេត្តេសុ អញ្ជេសុ ភិក្ខុសុ សន្តេសុបិ សមូហនិតុំ
សមត្ថការេន, តេន ញាយតិ “ន សព្វេសុ ឋានេសុ តិយោជនិកាធិកេនាយោ
មហាសីមាយោ ន សន្តិ” តិ។ ព្រៀនិសានិ ការណានិ ភគវតោ អាណំ គរុំ
ករោន្តេហិ វិនយត្តវិទូហិ វិនយធរេហិ បុនប្ប្បនំ ចិន្តេតព្ពានិ ឧបបរិក្ខិតព្ពានិ,
ឥតោ អញ្ញានិបិ ការណានិ គវេសិតព្ពានិ តិ។

តេតា បរម្មី “សច អញ្ញានិបិ តាមកេត្តានិ អន្តោកាតុកាមា, តេសុ
តាមេសុ យេ ភិក្ខុ វសន្តិ, តេហិបិ អាគន្ធឫ” ត្ថិអាធិវចនតោ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨)
ឯកស្មីយេវ តាមកេត្តេ សីមំ ន ពន្ធន្តិ, អថ ខោ អញ្ញានិបិ តាមកេត្តានិ
អន្តោកិក្ខាបិ ពន្ធន្តិ, តស្មា ឥទានិ សម្មន្និតញ្ញាយ សីមាយ និស្សយក្ខតំ
បកតិកាមកេត្តំ វាវិសុំតាមកេត្តំ វា សោធិតន្តិ មនសិ ន កាតព្វំ។
កង្ខេបន្តតំ សីមាសម្មហាននកម្មវាចាភណ្ឌនសមយេ តេន តាមកេត្តេន
សម្ពន្ធនេសុ អញ្ញេសុ តាមកេត្តេសុ វសន្តេ ភិក្ខុបិ យាចិត្តា តតោ តាមកេត្តតោ
ពហិ ទូរេ វាសាបេតញ្ញា។ ឯវត្ថុ ករោន្តេ អញ្ញានិ តាមកេត្តានិ អន្តោកិក្ខា
ចោរាណសីមាយ វិជ្ជមានាយបិ តេ វគ្គំ កាតុំ ន សក្កោន្តិ។ តតោ
សីមាសម្មហាននកម្មវាចា សម្បជ្ជតិ, តស្មា ឯវុចោ សុខុមោ និបុណ្ណា អត្ថោ
វិនយធរេហិ ចិន្តេតញ្ញា។ ឯវំ សីមាសម្មហាននវិធានេន សីមាយ សីមំ
សម្ពិន្តន្តេន សម្មតា, សីមាយ សីមំ អន្លោត្តរន្តេន សម្មតាតិ វុត្តហិ ធ្វើហិ
វិបត្តិទោសេហិ មុត្តា ហោតិ។

តតោ “អតិខុទ្ទិកា អតិមហន្តិ” តិ (បរិ. ៤៨៦) វុត្តហិ វិបត្តិទោសេហិ
វិមុច្ចនតំ សីមាយ បមាណំ ជានិតព្វំ។ កថំ? សីមា នាម ឯកវីសតិយា ភិក្ខុនំ
និសីទិតុំ អប្បហោន្តេ សតិ អតិខុទ្ទិកា នាម ហោតិ, សម្មតាបិ សីមា ន
ហោតិ។ តិយោជនតោ បរំ កេសគ្គមត្តម្យំ ហំនំ អន្តោ ករោន្តេ សតិ
អតិមហតី នាម ហោតិ, សម្មតាបិ សីមា ន ហោតិ, តស្មា ឯកវីសតិយា ភិក្ខុនំ
និសីទនប្បហោនកតោ បដ្ឋាយ តិយោជនំ អនតិក្កមិត្តា យត្ថ យំ បមាណំ
សង្ឃោ ឥច្ឆតិ, តត្ថ តំ បមាណំ កត្វា សីមា សម្មន្និតញ្ញា។ កថំ វិញ្ញាយតិ តិ ចេ?
“តត្ថ អតិខុទ្ទិកា នាម យត្ថ ឯកវីសតិ ភិក្ខុ និសីទិតុំ ន សក្កោន្តិ។ អតិមហន្តិ
នាម អន្តមសោ កេសគ្គមត្តេនបិ តិយោជនំ អតិក្កមិត្តា សម្មតា” តិ
កង្ខេបវិភរណីយំ (កង្ខេប. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) វចនតោ វិញ្ញាយតិ។ ឯវំ សីមាយ

បមាណគ្គហណោន “អតិធុត្តិកា អតិមហន្តី” តិ វុត្តហិ ធ្វើហិ ទោសេហិ មុត្តា
ហោតិ។

តតោ “ខណ្ឌានិមិត្តា ឆាយានិមិត្តា អនិមិត្តា” តិ (បរិ. ៤៨៦) វុត្តហិ តីហិ
វិបត្តិទោសេហិ វិមុច្ចនត្ថំ និមិត្តកិត្តនំ កាតព្វំ, តត អសម្ពន្ធកិត្តនេន និមិត្តា
សីមា ខណ្ឌានិមិត្តា នាម។ កេមំ? សីមាយ ចត្វសុ ទិសាសុ ឋប័តនិមិត្តសុ
បុរត្តិមទិសាយ និមិត្តំ កិត្តត្វា អនុក្កមេន ទក្ខិណបច្ឆិមឧត្តរទិសាសុ និមិត្តានិ
កិត្តត្វា បុន បុរត្តិមទិសាយ និមិត្តំ កិត្តតព្វំ, ឯវំ កតេ អខណ្ឌានិមិត្តា នាម
ហោតិ។ យទិ បន បុរត្តិមទិសាយ និមិត្តំ កិត្តត្វា អនុក្កមេន
ទក្ខិណបច្ឆិមឧត្តរទិសាសុ និមិត្តានិ កិត្តត្វា ឋបេតិ, បុន បុរត្តិមទិសាយ
និមិត្តំ ន កិត្តតិ, ឯវំ ខណ្ឌានិមិត្តា នាម ហោតិ។ អបរាបិ ខណ្ឌានិមិត្តា នាម យា
អនិមិត្តបកថាសាលំ វា ពហិសារុក្ខំ វា ខាណុកំ វា បំសុបុព្វំ វា អន្តរា ឯកំ
និមិត្តំ កត្វា សម្មតា។ បព្ពតច្ឆាយាទីសុ យំ កិញ្ចំ ឆាយំ និមិត្តំ កត្វា សម្មតា
ឆាយានិមិត្តា នាម។ សព្ពសោ និមិត្តំ អ កិត្តត្វា សម្មតា អនិមិត្តា នាម។
ឥមេហិ តីហិ ទោសេហិ វិមុច្ចនត្ថាយ និមិត្តកិត្តនំ កាតព្វំ។

កេមំ? កម្មវាចាយ ចោរាណសីមាសម្ភហនំ កត្វា បរិសុទ្ធាយ កេវលាយ
គាមសីមាយ សង្ឃេន យថាជ្ឈាសយំ គហិតប្បមាណស្ស សីមមណ្ឌលស្ស
ចត្វសុ វា ទិសាសុ អដ្ឋសុ វា ទិសាសុ និមិត្តបកេ ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេនេន
ទុត្តិសបលគុឡបិណ្ឌាប្បមាណោ, ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេនេន ហត្ថិប្បមាណោតោ
ឧប្បមាណោ ចាសាណោ ឋបេត្វា និមិត្តានំ អន្លោ ឋិតេន កម្មវាចាថា ឋកេន
វិនយធរេន “បុរត្តិមាយ ទិសាយ កី និមិត្ត” តិ បុច្ឆិតព្វំ។ អញ្ញេន “ចាសាណោ,
ភន្តេ” តិ វត្តព្វំ។ បុន វិនយធរេន “ឯសោ ចាសាណោ និមិត្ត” តិ វត្តា កិត្តតព្វំ។
ឥមីនា នយេន សីមមណ្ឌលំ បទក្ខិណំ ករោន្តេន “បុរត្តិមាយ អនុទិសាយ,

ធន្ត្រិណាយ ធិសាយ, ធន្ត្រិណាយ អនុធិសាយ, បច្ឆិមាយ ធិសាយ, បច្ឆិមាយ អនុធិសាយ, ឧត្តរាយ ធិសាយ, ឧត្តរាយ អនុធិសាយ ក៏ និមិត្ត? ចាសាលោក, កន្លែង ឯសោ ចាសាលោក និមិត្ត"ន្ត កិត្តេត្វា បុន "បុរត្តិមាយ ធិសាយ ក៏ និមិត្ត? ចាសាលោក, កន្លែង ឯសោ ចាសាលោក និមិត្ត"ន្ត កិត្តេត្វា និដ្ឋបេតព្វំ។ វុត្តញ្ញំ កក្កាវិតរណីយំ (កក្កា. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) "ខណ្ឌនិមិត្តា នាម អយជិតនិមិត្តា វុច្ឆតី"តិអាធិ។ ឯវំ និមិត្តកិត្តនេន "ខណ្ឌនិមិត្តា ឆាយានិមិត្តា អនិមិត្តា"តិ វុត្តេហិ តីហិ វិបត្តិទោសេហិ វិមុត្តា ហោតិ។

តតោ បរំ "ពហិសីមេ បិតសម្មតា"តិ (បរិ. ៤៨៦) វុត្តវិបត្តិទោសតោ វិមុច្ចនត្ថំ សីមាសម្មតិកម្មវាចាចាបកាលេ សង្ឃស្ស បិតជ្ជានំ ជានិតព្វំ។ កម្មំ? យទិ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា សង្ឃេ និមិត្តានំ ពហិ បត្វា កម្មវាចាយ សីមំ សម្មន្នតិ, ពហិសីមេ បិតសម្មតា នាម ហោតិ, សីមា ន ហោតិ, តស្មា និមិត្តានិ កិត្តេត្វា សង្ឃេ និមិត្តានំ អន្តោ បត្វា កម្មវាចាយ សីមា សម្មន្នតញ្ញា។ វុត្តញ្ញេតំ កក្កាវិតរណីយំ "ពហិសីមេ បិតសម្មតា នាម និមិត្តានិ កិត្តេត្វា និមិត្តានំ ពហិ បិតេន សម្មតា"តិ។ ឯវំ សីមាសម្មន្ននជ្ជាននិយមេន "ពហិសីមេ បិតសម្មតា"តិ (បរិ. ៤៨៦) វុត្តវិបត្តិទោសតោ មុត្តា ហោតិ។

តតោ បរំ "នទិយំ សម្មតា, សមុទ្ធេ សម្មតា, ជាតស្សរេ សម្មតា"តិ (បរិ. ៤៨៦) វុត្តេហិ តីហិ វិបត្តិទោសេហិ ច វិមុច្ចនត្ថំ ឯវំ មនសិ កាតព្វំ - "សញ្ញា, ភិក្ខុវេ, នទី អសីមា, សញ្ញា សមុទ្ធោ អសីមោ, សញ្ញា ជាតស្សរោ អសីមោ"តិ (មហាវ. ១៤៧) ភកវតា វចនតោ នទីសមុទ្ធជាតស្សរេសុ សម្មតា សីមា ន ហោតិ, ចោរណាសីមវិគតាយ សុទ្ធាយ គាមសីមាយ សម្មតា ឯវំ សីមា ហោតិ, តស្មា គាមសីមាយមេវ ពទ្ធសីមា សម្មន្នតញ្ញា, ន នទីអាធិស្ឋតិ។ វុត្តញ្ញំ កក្កាវិតរណីយំ (កក្កា. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) "នទិយា សមុទ្ធេ ជាតស្សរេ

សម្មតា នាម ឯតេសុ នទីអាទីសុ សម្មតា"តិអាទិ។ ឯត្តាវតា "អយំ សីមា
អតិខុទ្ទិកា, អតិមហន្តិ, ខណ្ឌានិមិត្តា, ឆាយានិមិត្តា, អនិមិត្តា, ពហិសីមេ
វិតសម្មតា, នទិយំ សម្មតា, សមុទ្ទេ សម្មតា, ជាតស្សវេ សម្មតា, សីមាយ សីមំ
សម្ពិន្តន្តេន សម្មតា, សីមាយ សីមំ អន្លោត្តរន្តេន សម្មតា"តិ (បរិ. ៤៨៦) វុត្តហិ
ឯកាទសហិ នោសេហិ វិមុត្តា ហុត្វា "អញ្ចា មហិកា ធូមោ រដោ រាហូ"តិ
វុត្តហិ បញ្ចហិ ឧបក្កិលេសេហិ មុត្តំ ចន្ទមណ្ឌលំ វិយ, សូរិយមណ្ឌលំ វិយ ច
សុបរិសុទ្ធា ហោតិ។

តិវិជសម្បត្តិ នាម និមិត្តសម្បត្តិបរិសសម្បត្តិកម្មវាចាសម្បត្តិយោ។
តាសុ "បព្ពតនិមិត្តំ ចាសាណានិមិត្តំ វននិមិត្តំ វុក្ខនិមិត្តំ មគ្គនិមិត្តំ វម្មិកនិមិត្តំ
នទីនិមិត្តំ ឧទកនិមិត្ត"ន្តិ (មហាវ. ១៣៨) វុត្តេសុ អជ្ជេសុ និមិត្តេសុ តស្សំ តស្សំ
ទិសាយំ យថាលទ្ធានិ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា សម្មន្និតញ្ចា។ វុត្តញ្ចា កម្ពុវិភរណិយំ
(កម្ពុ. អជ្ជ. និទានវណ្ណនា) "បុរត្តិមាយ ទិសាយ កីនិមិត្តំ? ចាសាលោក, ភន្តេ។
ឯសោ ចាសាលោក និមិត្តន្តិអាទិនា នយេន កិត្តេត្វា សម្មតា"តិ។ តេសុ ច
អជ្ជេសុ និមិត្តេសុ វុក្ខនិមិត្តានីនំ យថាជ្ឈាសយជ្ឈានេសុ ទុល្លភការតោ វឌ្ឍិត្វា
ទិដ្ឋំ ពន្ធសីមានំ សង្ករករណតោ ច ចាសាណានិមិត្តស្ស បន តថា
សង្ករករណភាវតោ យចិច្ចិតជ្ឈានំ អាហរិត្វា វេបេតុំ សុករភាវតោ ច សីមំ
ពន្ធន្តេហិ ភិក្ខុហិ សីមមណ្ឌលស្ស សមម្ពា និមិត្តបតា ចាសាលោក វេបេតញ្ចា។
តេន វុត្តំ មហាវគ្គជ្ជកថាយំ (មហាវ. អជ្ជ. ១៣៨) "តំ ពន្ធន្តេហិ សមម្ពា
និមិត្តបតា ចាសាលោក វេបេតញ្ចា"តិ។ វិមតិវិនោទនិយញ្ច (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ
២.១៣៨) "និមិត្តបតា ចាសាលោក វេបេតញ្ចាតិ វេទំ យថាវុចិតជ្ឈានេ
វុក្ខនិមិត្តានីនំ ទុល្លភតាយា"តិអាទិ។ ឯត្តាវតា និមិត្តសម្បត្តិសម្ពាតំ បឋមដ្ឋំ
សូបបដ្ឋំ ហោតិ។

តតោ សីមាសម្មតិករណាត្ថំ សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន ចត្តារោកិក្ខុ
សន្និបតិក្ខា យាវតា តស្មី កាមេ ពន្ធសីមំ វា នទីសមុទ្ធជាតស្សរេ វា
អនោក្កមិត្វា វិភាគិក្ខុ សន្តិ, សព្ពេ តេ ហត្ថចាសេ វា កត្វា ធន្នំ វា អាហារិត្វា
យា សីមា សម្មតា, សា បរិសសម្មត្តិយុត្តា នាម ហោតិ។ តេន វុត្ថំ
កម្ពុរិករណីយំ (កម្ពុរ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) “បរិសសម្មត្តិយុត្តា នាម
សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន ចត្វាហិ ភិក្ខុហិ សន្និបតិក្ខា” តិអាទិ។ អថ តំ សីមំ ពន្ធន្តា
ភិក្ខុ សាមន្តវិហារេសុ វសន្តេ ភិក្ខុ តស្ស តស្ស វិហារស្ស សីមាបរិច្ឆេទំ បុច្ឆិត្វា
យេ ពន្ធសីមវិហារា, តេសំ សីមាយ សីមន្តិកំ វេបេត្វា, យេ អពន្ធសីមវិហារា,
តេសំ សីមាយ ឧបចារំ វេបេត្វា ទិសាចារិកភិក្ខុនំ និស្សញ្ញោសមយេ យទិ
ឯកស្មីយេវ តាមក្ខេត្តេ សីមំ ពន្ធតុកាមា, តស្មី យេ ភិក្ខុ ពន្ធសីមវិហារា,
តេសំ បេសេតព្ពំ “អដ្ឋ មយំ សីមំ ពន្ធស្សម, តុម្ពេ សកសកសីមាបរិច្ឆេទតោ
មា និក្ខមថា” តិ។ យេ អពន្ធសីមវិហារា, តេ សព្ពេ ឯកជ្ឈំ សន្និចាតាបេតព្ពា,
ធន្ធាហានំ ធន្ធា អាហារិតព្ពា។

អង្គកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨) “ឯវំ សន្និបតិភេតសុ បន ភិក្ខុសូ” តិអាទិ។
ឯត្តារតា បរិសសម្បត្តិសង្ខាតំ ធុតិយង្គំ សូបបន្ទំ ហោតិ។

តតោ បរំ កម្មវាចាចាប័សមយេ “សីមំ, ភិក្ខុវេ, សម្មន្នន្តេន បឋមំ
សមាទសំវាសកសីមា សម្មន្និតញ្ញា, បច្ឆា តិច័វរេន អវិប្បវាសោ សម្មន្និតញ្ញា” តិ
(មហាវ. ១២២) វេទនតោ បឋមំ សមាទសំវាសកសីមា សម្មន្និតញ្ញា, បច្ឆា
អវិប្បវាសសីមា សម្មន្និតញ្ញា, សមាទសំវាសកកម្មវាចាបរិយោសានេយេវ
និមិត្តានិ ពហិ កត្វា និមិត្តានំ អន្តោបមាណេនេវ សមាទសំវាសកសីមា
ចតុនហុតាធិកទ្វិលក្ខយោជនបុគ្គលំ មហាបថវីវិនិជ្ឈិត្វា
បថវីសន្ធារកឌុកំ បរិយង្គំ កត្វា គតា។ តេន វុត្តំ សមន្តចាសាធិកាយំ
“កម្មវាចាបរិយោសានេយេវ... បេ... គតា ហោតី” តិ។
អវិប្បវាសកកម្មវាចាបរិយោសានេ អវិប្បវាសសីមា យទិ អន្តោសីមាយ គាមោ
អត្ថិ, គាមញ្ច គាមូបចារញ្ច មុញ្ចិត្វា សមាទសំវាសកសីមាយ
គតបរិច្ឆេទេនេវ គតា។ ឥតិ តិច័វរេន អវិប្បវាសសីមា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ច
ន អវត្ថរតិ, សមាទសំវាសកសីមាវ អវត្ថរតិ, សមាទសំវាសកសីមា អត្ថនោ
ធម្មតាយ គច្ឆតិ។ អវិប្បវាសសីមា បន យត្ថ សមាទសំវាសកសីមា, តត្ថេវ
គច្ឆតិ។ តេន វុត្តំ សមន្តចាសាធិកាយំ “ឥតិ ភិក្ខុនំ អវិប្បវាសសីមា... បេ...
គច្ឆតី” តិ។ តស្មា -

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ សង្ឃោ, យាវតា សមន្តា និមិត្តា កិត្តិតា។ យទិ
សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឯតេហិ និមិត្តេហិ សីមំ សម្មន្នេយ្យ
សមាទសំវាសំ ឯក្កចោសថំ, ឯសា ញត្តិ។

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ សង្ឃោ, យាវតា សមន្តា និមិត្តា កិត្តិតា, សង្ឃោ
ឯតេហិ និមិត្តេហិ សីមំ សម្មន្នតិ សមាទសំវាសំ ឯក្កចោសថំ។

យស្សាយស្មតោ ខមតិ ឯតេហិ និមិត្តេហិ សីមាយ សម្មតិ
សមាទសំវាសាយ ឯក្ខតោសថាយ, សោ តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ,
សោ ភាសេយ្យ។ សម្មតា សា សីមា សង្ឃេន ឯតេហិ និមិត្តេហិ
សមាទសំវាសា ឯក្ខតោសថា, ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហិ។ ឯវមេតំ
ធារយាមី”តិ (មហាវ. ១៣៩)។

ឯសា សមាទសំវាសកកម្មវាចា,

“សុណាតុ មេ, កន្តេ សង្ឃេ, យា សា សង្ឃេន សីមា សម្មតា
សមាទសំវាសា ឯក្ខតោសថា។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃេ តំ សីមំ
តិច្ឆីវេន អវិប្បវាសំ សម្មន្នេយ្យ វេបេត្វា កាមញ្ច កាម្មបចារញ្ច, ឯសា
ញត្ថិ។

“សុណាតុ មេ, កន្តេ សង្ឃេ, យា សា សង្ឃេន សីមា សម្មតា
សមាទសំវាសា ឯក្ខតោសថា។ សង្ឃេ តំ សីមំ តិច្ឆីវេន អវិប្បវាសំ
សម្មន្នតិ វេបេត្វា កាមញ្ច កាម្មបចារញ្ច។ យស្សាយស្មតោ ខមតិ
ឯតិស្សា សីមាយ តិច្ឆីវេន អវិប្បវាសសម្មតិ វេបេត្វា កាមញ្ច
កាម្មបចារញ្ច, សោ តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យ។ សម្មតា
សា សីមា សង្ឃេន តិច្ឆីវេន អវិប្បវាសា វេបេត្វា កាមញ្ច កាម្មបចារញ្ច,
ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហិ។ ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ (មហាវ. ១៤៤)។

ឯសា អវិប្បវាសកកម្មវាចា ញត្ថិទោសអនុស្សាវនាទោសេ អនុជ្ឈេបេត្វា សុដ្ឋុ
ភណ្ឌិតញ្ច។ ឯត្តាវតា កម្មវាចាសម្មតិសម្ពាតំ តតិយដ្ឋំ សូបបន្ថំ ហោតិ។

ឯវមយំ សីមា អន្តោ មណីវិមាទំ ពហិ រជតបរិក្ខិត្តំ
វិមាទសាមិកេនេវបុត្តោតិ ឥមេហិ តិហិ អន្តេហិ សម្មន្នំ ចន្ទមណ្ឌលំ វិយ,

អន្តោ កនករីមានំ ពហិ ជលិកបរិក្ខត្តំ វិមានសាមិកនេវបុត្តោតិ ឥមេហិ
តីហិ អង្កេហិ សម្បជ្ជំ សុរិយមណ្ឌលំ វិយ ច
និមិត្តសម្បត្តិបរិសសម្បត្តិកម្មវាចាសម្បត្តិសម្ព័ន្ធតេហិ តីហិ អង្កេហិ សម្បជ្ជា
ហុត្វា អតិវិយ សោភតិវិរោចតិ, ជិនសាសនស្ស ចិវដ្ឋិតិការណភូតា ហុត្វា
តិដ្ឋតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។ វុត្តញ្ញោតំ ឧបោសថកូន្ទកថាឡិយំ “សីមំ, ភិក្ខុវេ, សម្មន្នន្តេន
បឋមំ សមាទសំវាសកសីមា សម្មន្និតញ្ញា” តិអាទិ។

“និមិត្តេន និមិត្តំ សម្មន្និត្វា” តិ ឯត្ថ បន បុព្វេ វុត្តនយេនេវ បុរត្តិមទិសតោ
បដ្ឋាយ បទក្ខិណំ កត្វា សព្វនិមិត្តានិ កិត្តត្វា ឧត្តរាទុទិសំ បត្វា តត្ថេវ
អដ្ឋបេត្វា បុព្វេ កិត្តិតំ បុរត្តិមទិសាយ និមិត្តំ បុន កិត្តត្វា សម្មតាតិ អត្តោ។
ឯវំ សម្មតា អយំ សីមា ឯកាទសហិវិបត្តិហិ មុត្តា, តីហិ សម្បត្តិហិ
សមន្នាគតា ហុត្វា សញ្ញាការសម្បជ្ជា បញ្ចវស្សសហស្សបរិមាណកាលំ
អបរិមាណំ ភិក្ខុនំ អបលោកនាទិចតុព្ពិជកម្មករណាជ្ជានភូតា ពន្ធសីមា
ហោតីតិ ទដ្ឋព្ភា។

យទិ បន សខណ្ឌសីមំ មហាសីមំ ពន្ធតុកាមា, បុព្វេ វុត្តនយេន សុដ្ឋុ
សោធនត្វា សម្មហនិតចោរណសីមាយ កេវលាយ បកតិកាមសីមាយ វា
វិសុំកាមសីមាយ វា ពន្ធតញ្ញា, តាសុ ច ធ្វីសុ សីមាសុបព្ពដ្ឋបសម្បទានីនំ
សង្ឃកម្មានំ សុខករណត្ថំ សីមា បឋមំ ពន្ធតញ្ញា, តំ បន ពន្ធន្តេហិ វុត្តំ
ជានិតព្ភំ។ សចេ ហិ ពោធិចេតិយភត្តសាលាទីនិ សព្វវត្ថុនិ បតិដ្ឋាបេត្វា
កតវិហារេ ពន្ធន្តេ, វិហារមជ្ឈេ ពហុនំ សមោសរណាជ្ជានេ អពន្ធត្វា
វិហារបច្ឆន្តេវិវិត្តោកាសេ ពន្ធតញ្ញា។ អកតវិហារេ ពន្ធន្តេហិ
ពោធិចេតិយាទីនំ សព្វវត្ថុនំ បតិដ្ឋានំ សល្លក្ខេត្វា យថា បតិដ្ឋិតេសុ វត្ថុសុ
វិហារបច្ឆន្តេវិវិត្តោកាសេ ហោតិ, ឯវំ ពន្ធតញ្ញា។ តថា ហិ វុត្តំ

សមន្តចាសាធិការយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨) “ឥមំ បន សមាទសំវាសកសីមំ
សម្មន្នន្តេហី” តិអាធិ។

កិត្តកប្បមាណា បន ខណ្ឌាសីមា ពន្ធិតត្តាតិ? ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន សេ
ឯកវីសតិ ភិក្ខុ កណ្ណាតិ, វដ្តតិ, តតោ ឱរំ ន វដ្តតិ។ បរំ ភិក្ខុសហស្សំ កណ្ណាដ្ឋិបិ
វដ្តតិ។ វុត្តញ្ញី អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. ១៣៨) “សា ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេនា” តិអាធិ។
ឯកវីសតិ ភិក្ខុតិ ច និសិទ្ធេ សន្ធាយ វុត្តំ, ឥទញ្ញា អញ្ញានករណាកាលេ
កម្មារហភិក្ខុនា សន្និវីសតិកណាស្ស សង្ឃស្ស និសីទនប្បហោនកត្តំ វុត្តំ។
វុត្តញ្ញី វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១៣៨) “ឯកវីសតិ ភិក្ខុ” តិអាធិ។ តំ
ខណ្ឌាសីមំ ពន្ធន្តេហី ភិក្ខុហិ សីមមាឡិកស្ស សមន្តា និមិត្តបតា ចាសាណា
ឋេបេតញ្ញា។ អន្តោខណ្ឌាសីមាយមេវ ឋេត្វា ខណ្ឌាសីមា ពន្ធិតត្តា។ “ឯសោ
ចាសាណោ និមិត្ត” តិ ឯវំ និមិត្តានិ កិត្តត្វា កម្មវាចាយ សីមា ពន្ធិតត្តា,
តស្សយេវ សីមាយ ទន្ធិកម្មត្តំ អវិប្បវាសកម្មវាចា កាតញ្ញា។ វុត្តញ្ញី
អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨) “តំ ពន្ធន្តេហី” តិអាធិ។ ឯវំ ខណ្ឌាសីមំ សម្មន្នត្វា
ពហិ សីមន្តិកចាសាណា ឋេបេតញ្ញា។ សីមន្តិកា បន្ធិមកោដិយា
ឯករតនប្បមាណា វដ្តតិ, វិទត្តិប្បមាណាបិ ចតុរផ្តលប្បមាណាបិ វដ្តតិ។
សេ បន វិហារោ មហា ហោតិ, ទ្វេបិ តិស្សោបិ តតុត្តិវិបិ ខណ្ឌាសីមាយោ
ពន្ធិតត្តា។ វុត្តញ្ញី អដ្ឋកថាយំ “សីមំ សម្មន្នត្វា” តិអាធិ។

ឯវំ ខណ្ឌាសីមំ សម្មន្នត្វា មហាសីមាសម្មតិកាលេ ខណ្ឌាសីមតោ និក្ខមិត្វា
មហាសីមាយ ឋេត្វា សមន្តា អនុបរិយាយន្តេហី សីមន្តិកចាសាណា
កិត្តតត្តា, តតោ អវសេសនិមិត្តានិ កិត្តត្វា ហត្ថចាសំ អវិជហន្តេហិ
កម្មវាចាយ សមាទសំវាសកសីមំ សម្មន្នត្វា តស្ស ទន្ធិកម្មត្តំ

អរិយ្យវាសកម្មវាចាបិ កាតត្តោ។ តថា ហិ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨)
“ឯវំ ខណ្ឌាសីមំ សម្មន្និត្វា”តិអាទិ។

“សមន្តា អនុបរិយាយន្តេហិ សីមន្តិកចាសាណា កិត្តតត្តោ”តិ វុត្តំ។ កថំ
កិត្តតត្តោតិ? ធខត្តិណតោ អនុបរិយាយន្តេនេវ កិត្តតត្តោ។ តថា ហិ
ខណ្ឌាសីមតោ បច្ឆិមាយ ទិសាយ បុរត្តាភិមុខេន វេទ្វា “បុរត្តិមាយ ទិសាយ កី
និមិត្ត”ន្តិ តត្ថ សព្ពានិ និមិត្តានិ អនុក្កមេន កិត្តត្វា តថា ឧត្តរាយ ទិសាយ
ធខត្តិណាភិមុខេន វេទ្វា “ធខត្តិណាយ ទិសាយ កី និមិត្ត”ន្តិ អនុក្កមេន កិត្តត្វា
តថា បុរត្តិមាយ ទិសាយ បច្ឆិមាភិមុខេន វេទ្វា “បច្ឆិមាយ ទិសាយ កី និមិត្ត”ន្តិ
អនុក្កមេន កិត្តត្វា តថា ធខត្តិណាយ ទិសាយ ឧត្តរាភិមុខេន វេទ្វា “ឧត្តរាយ
ទិសាយ កី និមិត្ត”ន្តិ តត្ថ សព្ពានិ និមិត្តានិ អនុក្កមេន កិត្តត្វា បុន បច្ឆិមាយ
ទិសាយ បុរត្តាភិមុខេន វេទ្វា បុរិមំ កិត្តិតំ វុត្តនយេនេវ បុន កិត្តតត្តំ។ ឯវំ
ពហុនម្បិ ខណ្ឌាសីមាទំ សីមន្តិកចាសាណា បច្ឆេកំ កិត្តតត្តោ, តតោ បច្ឆា
អវសេសនិមិត្តានិតិ មហាសីមាយ ពាហិរពន្ធនេសុ និមិត្តានិ។ ឯវំ
សីមន្តិកចាសាណា មហាសីមាយ អន្តោ និមិត្តានិ ហោន្តិ ទ្វិន្នំ សីមាទំ
សន្តិរោសាបគមនត្ថំ សីមន្តិកចាសាណាទំ វេបេតព្ពត្តា។ ឯវំ សមន្តា
អនុបរិយាយន្តេន សីមន្តិកចាសាណា កិត្តតត្តោ។ តថាហិ វុត្តំ
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១៣៨) “សីមន្តិកចាសាណាតិ
សីមន្តិកាយ វេបិតនិមិត្តចាសាណា, តេ បន កិត្តន្តេន បធខត្តិណតោ
អនុបរិយាយន្តេនេវ កិត្តតត្តោ”តិអាទិ។

កី ឥមិទា អនុក្កមេនេវ សីមា សម្មន្និតត្តោ, ឧទាហុ អញ្ញេនបិ អនុក្កមេន
សម្មន្និតត្តោតិ? សេច បន ខណ្ឌាសីមាយ និមិត្តានិ កិត្តត្វា តតោ សីមន្តិកាយ
និមិត្តានិ កិត្តត្វា មហាសីមាយ និមិត្តានិ កិត្តន្តិ, ឯវំ តីសុ ហេនេសុ និមិត្តានិ

កិត្តត្វាយ សីមំ ឥច្ឆន្តិ, តំ បឋមំ ពន្ធតុំ វុត្តតិ។ ឯវំ សន្តេបិ យថាវុត្តនយេន
ខណ្ឌសីមតោវ បដ្ឋាយ ពន្ធតត្តា។ តថា ហិ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ.
១៣៨) “សចេ បន ខណ្ឌសីមាយ និមិត្តានី” តិអាទិ។ ឯវំ

ខណ្ឌសីមមហាសីមពន្ធនេន ភិក្ខុនំ កោ គុណោតិ ចេ? ឯវំ ពន្ធនុ បន
សីមាសុ ខណ្ឌសីមាយ ឋិតា ភិក្ខុ មហាសីមាយំ កម្មំ ករោន្តានំ ភិក្ខុនំ កម្មំ ន
កោបេន្តិ, មហាសីមាយ វា ឋិតា ខណ្ឌសីមាយ កម្មំ ករោន្តានំ, សីមន្តរិកាយ
បន ឋិតា ឧភិន្នម្បិ ន កោបេន្តិ។ តាមក្ខេត្ត ឋត្វា កម្មំ ករោន្តានំ បន
សីមន្តរិកាយ ឋិតា កោបេន្តិ។ សីមន្តរិកា ហិ តាមក្ខេត្តំ ភពតិ។ តថា ហិ វុត្តំ
អដ្ឋកថាយំ “ឯវំ ពន្ធនុ បន សីមាសុ” តិអាទិ, ឯវំ ពន្ធសីមវិហារេសុ វសន្តា
ភិក្ខុ តិច្ឆវរាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋិតេហិ តិច្ឆវេហិ វិនា យថាវុចិ វសិតុំ លភន្តិ។ សចេ
បន តាមោ អត្ថិ, តាមតាម្មបចារេសុ ន លភតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

សីមាពន្ធនវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ។

២៥. ឧទោសថបវារណាវិនិច្ឆយកថា

១៦៨. ឯវំ សីមាវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥនាទិ ឧទោសថបវារណាវិនិច្ឆយំ កថេតុំ
“ឧទោសថបវារណាតិ ឯត្ថ” ត្យាទិមាហ។ តត្ថ ឧទោសថសន្នោ តាវ -

“ឧទ្ទេសេ ចាតិមោក្ខស្ស, បណ្ណាត្តិយមុទោសថោ;

ឧបវាសេ ច អដ្ឋង្គេ, ឧទោសថទិនេ សិយា” តិ។ -

វចនតោ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសេ បណ្ណាត្តិយំ ឧបវាសេ អដ្ឋង្គសីលេ ឧទោសថទិនេ ច
វុត្តតិ។ តថា ហេស “អាយាមារុសោ កប្បិន ឧទោសថំ គមិស្សាមា” តិអាទីសុ (ធិ.

និ. អដ្ឋ. ១.១៥០; ម. និ. អដ្ឋ. ៣.៨៥) ចាតិមោក្ខទ្កេសេ អាគតោ, “ឧចាសថោ
នាម នាគរាជា”តិអាទិនុ (ធិ. និ. ២.២៤៦) បណ្ណាតិយំ, “សុទ្ធស្ស វេ សទា ដេត្តុ,
សុទ្ធស្ស ឧចាសថោ សទា”តិអាទិនុ (ម. និ. ១.៧៩) ឧបវាសេ, “ឯវំ
អដ្ឋង្គសមន្នាគតោ ខោ, វិសាខេ, ឧចាសថោ ឧបវុត្តោ”តិអាទិនុ (អ. និ. ៨.៤៣)
អដ្ឋង្គសីលេ។ “ន, ភិក្ខុវេ, ឧចាសថេ សភិក្ខុកាអាវាសា អភិក្ខុកោ
អាវាសោ”តិអាទិនុ (ចា. ធិ. ១០៤៨) ឧចាសថទិនេ វុត្តតិ។ “ចារិសុទ្ធិឧចាសថោ
អធិជ្ឈានុចាសថោ”តិអាទិនុ ចារិសុទ្ធិអធិជ្ឈានេសុបិ វុត្តតិ។ តេ បន
ចាតិមោក្ខទ្កេសេ អន្តោគធាតិ កត្វាវិសុំ ន វុត្តោ។ ឥធម បន ចាតិមោក្ខទ្កេសេ
ឧចាសថទិនេ ច វុត្តតិ។ តត្ថ ចាតិមោក្ខទ្កេសេ ឧបវសនំ ឧចាសថោ, សីលេន
ឧបេតា ហុត្វា វសនន្យុត្តោ។ ឧចាសថទិនេ ឧបវសន្តិ ឯត្តាតិ ឧចាសថោ,
ឯតស្មី ទិវសេ សីលេន ឧបេតា ហុត្វា វសន្តិធយុត្តោ។

បវារណា-សន្តោ បន “បវារណា បដិក្ខេបេ, កថិតាជ្ឈេសនាយ ចា”តិ
អភិធានប្បធិបិកាយំ វេចនតោ បដិក្ខេបេ អជ្ឈេសនេ ច វុត្តតិ។ តត្ថ “យោ បន
ភិក្ខុ ភុត្តាវី បវារិតោ អនតិវត្តំ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ខាទេយ្យ វា ភុញ្ញេយ្យ
វា, ចា. ធិ. ត្តិយ”ន្តិអាទិនុ (ចា. ធិ. ២៣៨) បដិក្ខេបេ, “សន្នេហា បវារេយ្យ”តិអាទិនុ
(មហាវ. ២១០) អជ្ឈេសនេ, “អដ្ឋបវារណា ចាតុទ្ទសី”តិអាទិនុ (មហាវ. អដ្ឋ.
២១២) បវារណាទិវសេ។ សោ បន អជ្ឈេសនេទិវសោយេវាតិ វិសុំ ន វុត្តោ។ ឥធម
បន អជ្ឈេសនេ វុត្តតិ, តស្មា បវារីយេតេ បវារណា, បកាវេន ឥន្ទិយេតេធយុត្តោ។
ប-បុព្វ វរធាតុ ចុរាទិគណិកាយំ។

ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ ចាឡិយំ ឧចាសថក្ខន្ធកានន្តរំ វស្សបនាយិកក្ខន្ធកោ,
តទនន្តរំ បវារណាក្ខន្ធកោ សន្តិតោ, តថាបិ ឧចាសថបវារណាកម្មានំ
យេភុយ្យេន សមាទត្តា យមកមិវ ភូតត្តា មិស្សេត្វា កថេន្តោ សុវិញ្ញេយ្យេ

ហោតិ សល្លហុកគន្តោ ចាតិ មន្ទា ខន្ធកទ្ធយសង្កហិតំ អត្ថំ ឯកេនេវ
បរិច្ឆេទន ធនេស្សតិ អាចរិយោ។ តត្ថ ចាតុទ្ទសិកោ បន្ទវសិកោ
សាមគ្គីឧចោសថោតិ ទិវសវសេន តយោ ឧចោសថា ហោន្តិតិ សម្ពន្ធា។
ចតុទ្ទសិយំ និយុត្តោ ចាតុទ្ទសិកោ, ឯវំ បន្ទវសិកោ។ សាមគ្គីឧចោសថោ នាម
សង្ឃសាមគ្គិកទិវសេ កាតព្វឧចោសថោ។ ហេមន្តគិម្ហវស្សានំ តិណ្ណំ ឧត្ថនន្តិ
ឯត្ថ ហេមន្តឧត្ថ នាម អបរកត្តិកកាឡបក្ខស្ស ចាជិបទតោ បដ្ឋាយ
ជគ្គនបុណ្ណាមបរិយោសានា ចត្តារោ មាសា។ គិម្ហឧត្ថ នាម ជគ្គនស្ស
កាឡបក្ខចាជិបទតោ បដ្ឋាយ អាសាឡិបុណ្ណាមបរិយោសានា ចត្តារោ មាសា។
វស្សានឧត្ថ នាម អាសាឡិស្ស កាឡបក្ខចាជិបទតោ បដ្ឋាយ
អបរកត្តិកបុណ្ណាមបរិយោសានា ចត្តារោ មាសា។ តតិយសត្តមបក្ខេសុ ទ្វេ
ទ្វេ កត្វា ធន ចាតុទ្ទសិកាតិ ហេមន្តស្ស ឧត្ថនោ តតិយេ ច សត្តមេ ច បក្ខេ ទ្វេ
ចាតុទ្ទសិកា, មិគសិរមាសស្ស កាឡបក្ខេ, មាយមាសស្ស កាឡបក្ខេ ចាតិ
អត្តោ។ ឯវំ គិម្ហស្ស ឧត្ថនោ តតិយេ ចិត្តមាសស្ស កាឡបក្ខេ សត្តមេ
ជេដ្ឋមាសស្ស កាឡបក្ខេ ច, វស្សានស្ស ឧត្ថនោ តតិយេ សាវណស្ស
កាឡបក្ខេ ច សត្តមេ អស្សយុជមាសស្ស កាឡបក្ខេ ចាតិ អត្តោ។ សេសា
បន្ទវសិកាតិ សេសា អជ្ឈាវស បន្ទវសិកា។

ហោតិ ចេត្ថ -

“កត្តិកស្ស ច កាឡម្ហា;
យាវ ជគ្គនបុណ្ណាមា;
ហេមន្តកាលោតិ វិញ្ញេយ្យា;
អជ្ឈហោន្តិ ឧចោសថា។

“ជគ្គនស្ស ច កាឡម្ហា;

យាវ អាសាឡិបុណ្ណាមា;
គិម្ពកាលោតិ វិញ្ញោយ្យោ;
អដ្ឋហោន្តិ ឧចោសថា។

“អាសាឡិស្ស ច កាឡិម្ពា;
យាវ កត្តិកបុណ្ណាមា;
វស្សកាលោតិ វិញ្ញោយ្យោ;
អដ្ឋហោន្តិ ឧចោសថា។

“ឧត្ថនំ បន តិណ្ណាន្តំ, បក្ខេ តតិយសត្ថមេ;
ចតុទ្ទសោតិ ចាតិមោក្ខំ, ឧទ្ទិសន្តិ នយញ្ញោនា”តិ។ (កដ្ឋា. អភិ. ដ.
និទានវណ្ណានា);

ឯវំ ឯកសំវច្ឆវេ ចតុវិសតិ ឧចោសថាតិ ឯវំ ឥមិនា វុត្តនយេន ហេមន្តាជីនំ
តិណ្ណំ ឧត្ថនំ ឯកេកស្មី ឧត្ថម្ពំ បច្ចេកំ អដ្ឋអដ្ឋឧចោសថត្ថា
ឧតុត្តយសមោធានក្ខតេ ឯកស្មី សំវច្ឆវេ ចតុវិសតិ ឧចោសថា ហោន្តិតិ
អត្ថោ។ ឥទំ តាវ បកតិចារិត្តន្តិ ឥទំ ឯកស្មី សំវច្ឆវេ
ធិបាតុទ្ទសិកអដ្ឋាវសបន្នវសិកឧចោសថករណំ តាវ បឋមំ បកតិយា
សភាវេន ចារិត្តំ កាតព្វំ កម្មំ ហោតិ, ន ពហុតរាវាសិកាធិនា ការណេន
កាតព្វន្តិ អត្ថោ។

តថាវុបបច្ឆយេ សតិ អញ្ញាស្មិម្បិ ចាតុទ្ទសេ ឧចោសថំ កាតុំ វដ្តតីតិ “សកី
បក្ខេស្ស ចាតុទ្ទសេ វា បន្ទវសេ វា ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតុ”ន្តិ (មហាវ. ១៣៦)
វចនតោ “យោ បន អាគន្តុកេហិ អាវាសិកានំ អនុវត្តិតព្ព”ន្តិអាធិវចនតោ
(មហាវ. ១៧៨) ច តថាវុបបច្ឆយេ សតិ អញ្ញាស្មិម្បិ ចាតុទ្ទសេ ឧចោសថំ កាតុំ

វដ្តតីតិ អត្ថោ តត្ថ សកិន្តិ ឯកវារំ។ អាវាសិកានំ អនុវត្តិតត្ថំ អាវាសិកេហិ
“អន្តោសោ ចាតុទ្ទសោ” តិ បុព្វកិច្ចេ ករិយមាណេ អនុវត្តិតត្ថំ, ន
បដិក្កាសិតត្ថំ។ អាទិ-សន្នេន “អាវាសិកេហិ អាគន្ធកានំ អនុវត្តិតត្ថំ” ត្ថិ វចនំ,
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តេហិ ភិក្ខុហិ ទ្វេ តយោ ឧចោសថេ ចាតុទ្ទសិកេ កាតុំ,
កេមំ មយំ តេហិ ភិក្ខុហិ បឋមតរំ បវាយេយ្យមា” តិ (មហាវ. ២៤០) វចនញ្ច
សន្តិណ្ឌាតិ។ ឯត្ថ ច បឋមសុត្តស្ស ឯកេកស្ស ឧតុនោ តតិយសត្តមបក្ខស្ស
ចាតុទ្ទសេ វា អវសេសស្ស បន្ទវសេ វា សកី ចាតិមេក្ខំ ឧទ្ទិសិតត្ថំ។
បកតិចារិត្តវសេនបិ អត្ថសម្ភវតោ “អាគន្ធកេហិ” តិ អាទិនិ សុត្តានិ
ធស្សីតានីតិ វេទិតត្ថំ។ តថាវុបបច្ចយេ សតីតិ អញ្ញស្មិម្បិ ចាតុទ្ទសេ ឧចោសថំ
កាតុំ អនុវេ អាវាសិកា ពហុតរា ហោន្តិតិ ឯវមាទិកេ បច្ចយេ សតិ។
អញ្ញស្មិម្បិ ចាតុទ្ទសេតិ តិណ្ឌំ ឧត្ថនំ តតិយសត្តមបក្ខចាតុទ្ទសតោ អញ្ញស្មី
ចាតុទ្ទសេ។

តត្រាយំ ចាឡិ (មហាវ. ១៧៨) -

“ឥធម បន, ភិក្ខុវេ, អាវាសិកានំ ភិក្ខុនំ ចាតុទ្ទសោ ហោតិ,
អាគន្ធកានំ បន្ទវសោ។ សចេ អាវាសិកា ពហុតរា ហោន្តិ, អាគន្ធកេហិ
អាវាសិកានំ អនុវត្តិតត្ថំ។ សចេ សមសមា ហោន្តិ, អាគន្ធកេហិ
អាវាសិកានំ អនុវត្តិតត្ថំ។ សចេ អាគន្ធកា ពហុតរា ហោន្តិ,
អាវាសិកេហិ អាគន្ធកានំ អនុវត្តិតត្ថំ។

“ឥធម បន, ភិក្ខុវេ, អាវាសិកានំ ភិក្ខុនំ បន្ទវសោ ហោតិ, អាគន្ធកានំ
ចាតុទ្ទសោ។ សចេ អាវាសិកា ពហុតរា ហោន្តិ, អាគន្ធកេហិ អាវាសិកានំ
អនុវត្តិតត្ថំ។ សចេ សមសមា ហោន្តិ, អាគន្ធកេហិ អាវាសិកានំ

អនុវត្តិតតាំង។ សចរ អាគន្ធកា ពហុតរា ហោត្តិ, អាវាសិកេហិ អាគន្ធកានំ
អនុវត្តិតតាំង។

“ឥធម៌ បន, ភិក្ខុវេ, អាវាសិកានំ ភិក្ខុនំ ចាជិបទោ ហោតិ, អាគន្ធកានំ
បន្ទរសោ។ សចរ អាវាសិកា ពហុតរា ហោត្តិ, អាវាសិកេហិ អាគន្ធកានំ
នាកាមា ធាតញ្ញា សាមគ្គី, អាគន្ធកេហិ និស្ស័មំ គន្ធា ឧចាសថោ
កាតញ្ញោ។ សចរ សមសមា ហោត្តិ, អាវាសិកេហិ អាគន្ធកានំ នាកាមា
ធាតញ្ញា សាមគ្គី, អាគន្ធកេហិ និស្ស័មំ គន្ធា ឧចាសថោ កាតញ្ញោ។ សចរ
អាគន្ធកា ពហុតរា ហោត្តិ, អាវាសិកេហិ អាគន្ធកានំ សាមគ្គី វា ធាតញ្ញា,
និស្ស័មំ វា គន្ធាតាំង។

“ឥធម៌ បន, ភិក្ខុវេ, អាវាសិកានំ ភិក្ខុនំ បន្ទរសោ ហោតិ, អាគន្ធកានំ
ចាជិបទោ។ សចរ អាវាសិកា ពហុតរា ហោត្តិ, អាគន្ធកេហិ អាវាសិកានំ
សាមគ្គី វា ធាតញ្ញា, និស្ស័មំ វា គន្ធាតាំង។ សចរ សមសមា ហោត្តិ,
អាគន្ធកេហិ អាវាសិកានំ សាមគ្គី វា ធាតញ្ញា, និស្ស័មំ វា គន្ធាតាំង។ សចរ
អាគន្ធកា ពហុតរា ហោត្តិ, អាគន្ធកេហិ អាវាសិកានំ នាកាមា ធាតញ្ញា
សាមគ្គី, អាវាសិកេហិ និស្ស័មំ គន្ធា ឧចាសថោ កាតញ្ញោ”តិ។

តត្រាយំ អដ្ឋកថា (មហាវ. អដ្ឋ. ១៧៨) -

អាវាសិកានំ ភិក្ខុនំ ចាតុទ្ទសោ ហោតិ, អាគន្ធកានំ បន្ទរសោតិ ឯត្ថ យេសំ
បន្ទរសោ, តេ តិរោរដ្ឋតោ វា អាគតា, អតីតំ វា ឧចាសថំ ចាតុទ្ទសិកំ អកំសូតិ
វេទិតញ្ញា។ អាវាសិកានំ អនុវត្តិតតាំង អាវាសិកេហិ “អដ្ឋចាសថោ
ចាតុទ្ទសោ”តិ បុព្វកិច្ចេ ករិយមាទេ អនុវត្តិតតាំង, ន បដិក្កោសិតតាំង។ នាកាមា
ធាតញ្ញាតិ ន អនិច្ឆាយ ធាតញ្ញាតិ។

“អនុជានាមិ ភិក្ខុវេ” តិអាទិម្ហិ អយំ បវរណក្ខន្ធកាគតា ចាឡិ (មហាវ. ២៤០) - ឥធម៌ បន, ភិក្ខុវេ, សម្ពហុលា សន្និដ្ឋា សម្ពត្តា ភិក្ខុ អញ្ញាតវស្សី អាវាសេ វស្សំ ឧបគច្ឆន្តិ, តេសំ សាមន្តា អញ្ញេ ភិក្ខុ ភណ្ឌានការកា កលហការកា វិវាទការកា ភស្សការកា សង្ឃេ អធិករណការកា វស្សំ ឧបគច្ឆន្តិ “មយំ តេសំ ភិក្ខុនំ វស្សំវុត្តានំ បវរណាយ បវរណំ ឋបេស្សមា” តិ។ អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តេហិ ភិក្ខុហិ ទ្វេ តយោ ឧចោសថេ ចាតុទ្ទសិកេ កាតុំ, កថំ មយំ តេហិ ភិក្ខុហិ បឋមតរំ បវរេយ្យមាតិ។

តត្រាយំ អដ្ឋកថា (មហាវ. អដ្ឋ. ២៤០) - ទ្វេ តយោ ឧចោសថេ ចាតុទ្ទសិកេ កាតុន្តិ ឯត្ថ ចតុត្ថបញ្ចមា ទ្វេ, តតិយោ បន បកតិយាបិ ចាតុទ្ទសិកោយេវាតិ, តស្មា តតិយចតុត្ថា វា តតិយចតុត្ថបញ្ចមា វា ទ្វេ តយោ ចាតុទ្ទសិកា កាតតញ្ញា។ អថ ចតុត្ថេ កតេ សុណន្តិ, បញ្ចមា ចាតុទ្ទសិកា កាតតញ្ញា, ឯវម្បិ ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា ហោន្តិ។ ឯវំ ករោត្តា ភណ្ឌានការកានំ តេរសេ វា ចាតុទ្ទសេ វា ឥមេ បន្ទវសីបវរណំ បវរេស្សន្តិ តិ។

តត្ថ អយំ សារត្ថធិបនីចាហោ (សារត្ថ. ជី. មហាវគ្គ ៣. ២៤០) - ចតុត្ថេ កតេ សុណន្តិ តិ ចតុត្ថេ បន្ទវសីកុចោសថេ កតេ អម្ពាភំ បវរណំ ឋបេស្សន្តិ តិ សុណន្តិ។ ឯវម្បិ ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា ហោន្តិ តតិយេន សទ្ធិ ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា ហោន្តិ តិ។

តត្រាយំ វិមតិវិនោទនីចាហោ (វិ. វិ. ជី. មហាវគ្គ ២. ២៤០) - ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា ហោន្តិ តតិយបក្ខេ ចាតុទ្ទសិយា សទ្ធិ ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា ហោន្តិ។ ភណ្ឌានការកានំ តេរសេ វា ចាតុទ្ទសេ វា ឥមេ បន្ទវសីបវរណំ បវរេស្សន្តិ តិ ឥមីនា យថាសកំ ឧចោសថករណធិវសតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុនំ ចាតុទ្ទសីបន្ទវសីវោហារោ, ន ចន្ទគតិសិទ្ធិយា តិថិយា វសេនាតិ ទស្សេតិ។

កិញ្ចាបិ ឯវំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វាជូនំ អនុវត្តិតុ”ន្តិ (មហាវ. ១៨៦) វេនតោ
បនេត្ត លោកិយានំ តិថិ អនុវត្តន្តេហិបិ អត្ថនោ ឧចោសថក្កមេន ចាតុទ្ទសី
បន្ទវសី វា បន្ទវសី ចាតុទ្ទសី វា ករោន្តេហោវ អនុវត្តិតព្ពំ, ន បន
សោឡសមធិវសំ វា តេវសមធិវសំ វា ឧចោសថធិវសំ ករោន្តេហិ។ តេនេវ
ចាឡិយម្បិ (មហាវ. ២៤០) “ទ្វេ តយោ ឧចោសថេ ចាតុទ្ទសីកេ កាតុ”ន្តិ វុត្តំ។
អញ្ញាថា “ទ្វាទសិយំ, តេវសិយំ វា ឧចោសថោ កាតព្ពោ”តិ វុត្តព្ពតោ។ “សកី
បក្ខស្ស ចាតុទ្ទសេ វា បន្ទវសេ វា”តិ អាធិវេនម្បិ (មហាវ. ១៣៦)
ឧបវុត្តក្កមេនេវ វុត្តំ, ន តិថិក្កមេនាតិ គហេតព្ពន្តិ។

ន កេវលំ ឧចោសថធិវសាយេវ តយោ ហោន្តិ, អថ ខោ
បវារណាធិវសាបីតិ អាហា “បុរិមវស្សំវុត្តានំ បនា”តិ អាធិ។ មាសតិ ចន្ទោ វុច្ឆតិ
តស្ស គតិយា ធិវសស្ស មិនិតព្ពតោ, សោ ឯត្ថ សព្ពកលាបចារិប្បិយា
បុណ្ណោតិ បុណ្ណាមា។ បុព្វកត្តិកាយ បុណ្ណាមា បុព្វកត្តិកបុណ្ណាមា,
អស្សយុជបុណ្ណាមា។ សា ហិ បច្ឆិមកត្តិកំ និវត្តេតុ ឯវំ វុត្តា។ តេសំយេវាតិ
បុរិមវស្សំវុត្តានំយេវ។ ភណ្ឌានការកេហិតិ កលហការកេហិ។ បច្ឆក្កឡន្តិ
ឧក្កឡន្តិ, ភណ្ឌានការកេ អនុវាធិវសេន អស្សយុជបុណ្ណាមាធិ បរិច្ឆជន្តា
បវារណំ កាឡបក្ខំ ដុណ្ហបក្ខន្តិ ឧទ្ធិ កឡន្តិតិ អត្ថោ, “សុណាន្តមេ, អាយស្មន្តោ
អាវាសិកា, យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, ឥនានិ ឧចោសថំ ករេយ្យម, ចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ធិសេយ្យម, អាគមេ កាឡេ បវារេយ្យមា”តិ, “សុណាន្តមេ, អាយស្មន្តោ
អាវាសិកា, យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, ឥនានិ ឧចោសថំ ករេយ្យម, ចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ធិសេយ្យម, អាគមេ ដុណ្ហេ បវារេយ្យមា”តិ (មហាវ. ២៤០) ច ឯវំ ញត្តិយា
បវារណំ ឧទ្ធិ កឡន្តិតិ វុត្តំ ហោតិ។

អថាតិ អនន្តរត្ថេ និចាតោ។ ចតុទ្ទសន្នំ បូរណោ ចាតុទ្ទសោ, ទិវសោ។ យំ
សន្ធាយ “អាគមេ កាឡេ បវរេយ្យមា”តិ ព្រាត្ថី ឋបយីសុ។
បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណាមា វាតិ កោមុទិចាតុមាសិនិបុណ្ណាមទិវសោ វា។ យំ សន្ធាយ
“អាគមេ ជុល្លោ បវរេយ្យមា”តិ ព្រាត្ថី ឋបយីសុ។ តស្មី បន អាគមេ ជុល្លោ
កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយា អវស្សំ បវរេតត្ថំ។ ន ហិ តំ អតិក្កមិត្វា បវរេតុំ
លព្ពតិ។ វុត្ថញ្ញេតំ “តេ ច, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ភណ្ឌានការកា កលហការកា
វិវាទការកា ភស្សការកា សង្ឃេ អធិករណការកា តម្បិ ជុល្លំ
អនុវសេយ្យំ។ តេហិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុហិ សព្វេហាវ អាគមេ ជុល្លោ កោមុទិយា
ចាតុមាសិនិយា អកាមា បវរេតត្ថំ”ន្តិ (មហាវ. ២៤០)។ តេនេវាហ
“បច្ឆិមវស្សំវុត្ថានញ បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណាមា ឯវ វា”តិ។ យទិ ហិ តំ អតិក្កមិត្វា
បវរេយ្យ, ទុក្កជាបត្ថិ អាបន្នេយ្យំ។ វុត្ថញ្ញេតំ “ន ច, ភិក្ខុវេ, អបវរណាយ
បវរេតត្ថំ អញ្ញាត្រ សង្ឃសាមគ្គិយា”តិ (មហាវ. ២៣៣)។
វិសុទ្ធិបវរណាយោគតោ បវរណាទិវសា។ បិ-សន្នេន ន កេវលំ
បវរណាទិវសាវ, អថ ខោ តទញ្ញេ ឧចាសថទិវសាបិ ហោន្តិតិ ទស្សេតិ។
ឥទម្បីតិ បវរណាត្ថយម្បិ។ តថាវបបច្ចយេតិ ពហុតវាសិកាទិបច្ចយេ។ ទិដ្ឋំ
កត្តិកបុណ្ណាមាទន្តិ បុព្វកត្តិកបច្ឆិមកត្តិកសម្ពាតានំ ទិដ្ឋំ
អស្សយុជកោមុទិបុណ្ណាមាទំ។

ឥទានិ យោ សោ សាមគ្គិឧចាសថទិវសោ វុត្ថោ, តញ្ច តប្បសង្កេន
សាមគ្គិបវរណាទិវសញ្ច ទស្សេន្តោ “យទា បទា”តិ អាទិមាហ។ តត្ថ ឌីសាវិតេ
តស្មី ភិក្ខុស្មិន្តិ ឧត្តិត្ថកេ ភិក្ខុស្មី ឌីសាវិតេ, តំ គហេត្វា សីមំ គន្ធា អាបត្ថិ
ទេសាបេត្វា កម្មវាចាយ កម្មបជិប្បស្សន្តិវសេន បវេសិតេតិ វុត្ថំ ហោតិ។
តស្ស វុត្ថស្សាតិ តស្ស អធិករណស្ស។ តទា ឋបេត្វា ចុទ្ទសបន្តរសេ អញ្ញោ
យោ កោចិ ទិវសោ ឧចាសថទិវសោ នាម ហោតីតិ សម្ពន្ធា។ កស្មាតិ អាហ

“តាវនេវ ឧចាសថោ កាតព្វោ។ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតព្ពន្ធំ វេចនតោ” តិ។ តត្ថ
តាវនេវាតិ តំ ធិវសមេវ។ វេចនតោតិ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៤៧៥)
វុត្តត្តា។ យត្រ បន បត្តចីវរាទីនំ អត្ថាយ អប្បមត្តកេន ការណេន វិវេទន្តា
ឧចាសថំ វា បវារណំ វា វេបេន្តិ, តត្ថ តស្មី អធិករណេវិនិច្ឆ័តេ “សមគ្គា
ជាតម្ហា” តិ អន្តរា សាមគ្គិឧចាសថំ កាតុំ នលភន្តិ, ករោន្តេហិ អនុចាសថេ
ឧចាសថោ កតោ នាម ហោតិ។

កត្តិកមាសព្ពន្ធវេតិ ឯត្ថ កត្តិកមាសោ នាម បុព្វកត្តិកមាសស្ស
កាឡបក្ខចាដិបទតោ បដ្ឋាយ យាវ អបរកត្តិកបុណ្ណមា, តាវ
ឯក្ខនតីសវត្តិទិវា, តស្ស អព្ពន្ធវេ។ តតោ បុរេ វា បន បច្ឆា វា វដ្តតិ។
អយមេវាតិ យោ កោចិ ធិវសោយេវ។ ឥធាបិ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ សាមគ្គិយា
សទិសាវ សាមគ្គី វេទិតព្វោ។ យេ បន កិស្មីញ្ចិទេវ អប្បមត្តកេ បវារណំ
វេបេត្វា សមគ្គា ហោន្តិ, តេហិ បវារណាយមេវ បវារណា កាតព្វោ, តាវនេវ ន
កាតព្វោ, ករោន្តេហិ អបវារណាយ បវារណា កតោ នាម ហោតិ, “ន
កាតព្វាយេវា” តិ និយមេន យទិ ករោតិ, ទុក្ខជន្តិ ទស្សេតិ។ តត្ថ ហិ
ឧចាសថករណេ ទុក្ខជំ។ វុត្តព្រោតំ “ន, ភិក្ខុវេ, អនុចាសថេ ឧចាសថោ
កាតព្វោ អញ្ញាត្រ សង្ឃសាមគ្គិយា” តិ (មហាវ. ១៨៣)។

១៦៩. សង្ឃេ ឧចាសថោ នាម ឯកសីមាយំ សន្និបតិទេន
ចតុវគ្គាទិសង្ឃេន កត្តព្វោ ឧចាសថោ, សោ ច ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទេសោយេវ។
គណេ ឧចាសថោ នាម ឯកសីមាយំ សន្និបតិទេហិ ធ្វិហិ, តីហិ វា ភិក្ខុហិ
កត្តព្វោ ឧចាសថោ, សោ ច ចាវិសុទ្ធិឧចាសថោយេវ។ បុគ្គលេ ឧចាសថោ
នាម ឯកសីមាយំ និសិទ្ធនេ ឯកេន ភិក្ខុនា កត្តព្វោ ឧចាសថោ, សោ ច
អធិដ្ឋានុចាសថោយេវ។ តេនាហ “ការកវសេន អបរេបិ តយោ

ឧបាសថា"តិ។ កត្តញ្ញការវសេន វុត្តសុ តីសុ ឧបាសថេសុ សុត្តន្តោសោ នាម
ចាតិមោក្ខន្តោសោ។ សោ ធុរិយោ ធុរិយោចាតិមោក្ខន្តោសោ ច
អាណាចាតិមោក្ខន្តោសោ ច។ តត្រ ធុរិយោចាតិមោក្ខ, តស្ស ឧបាសោ
ស្សបេន កថនំ ធុរិយោចាតិមោក្ខន្តោសោ។ "ឥមស្មី វិចិត្តមេ អយំ នាម អាបត្តិ"តិ
ឯវំ អាបត្តិវសេន អាណាបនំ បញ្ញាបនំ អាណា។ សេសំ អនន្តរសទិសមេវ។

តត្ថ ធុរិយោចាតិមោក្ខន្តោសោ នាម -

“ខន្តិ បរមំ តចោ តិចិត្តា;
និព្ពានំ បរមំ វនន្តិ ពុទ្ធា;
ន ហិ បព្ពដិគោ បរុបយាតិ;
ន សមណោ ហោតិ បរំ វិហោឋយន្តោ។

“សព្ពចាបស្ស អករណំ, កុសលស្ស ឧបសម្មទា;
សចិត្តបរិយោទបនំ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ។

“អនុបវាទោ អនុបយាតោ, ចាតិមោក្ខ ច សំវារោ;
មត្តញ្ញតា ច ភត្តស្មី, បន្តញ្ញ សយនាសនំ;
អធិចិត្ត ច អាយោគោ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសន"ន្តិ។ (ធី. និ. ២.៩០; ធម. ប.
១៨៣-១៨៥) -

ឥមា តិស្សោ គាថា។

តត្ថ ខន្តិ បរមំ តចោតិ អធិវាសនខន្តិ នាម បរមំ តចោ។ តិចិត្តាតិ ខន្តិយា
ឯវំ វេវចនំ, តិចិត្តាសម្ពាតា អធិវាសនខន្តិ ឧត្តមំ តចោតិ អត្តោ។ និព្ពានំ បរមំ
វនន្តិ តិ សញ្ញាការេន បន និព្ពានំ បរមន្តិ វនន្តិ ពុទ្ធា។ ន ហិ បព្ពដិគោ

បរូបឃាតីតិ យោ អធិវាសនឧត្តិវិហិតត្តា បរំ ឧបឃាតេតិ ពាធិតិវិហិតសតិ,
សោ បព្ពជិតោ នាម ន ហោតិ។ ចតុត្ថចាទោ បន តស្សេវ វេវចនំ។ “ន ហិ
បព្ពជិតោ”តិ ឯតស្ស ហិ ន សមណោ ហោតីតិ វេវចនំ។ “បរូបឃាតី”តិ
ឯតស្ស បរំ វិហោឋយន្តោតិ វេវចនំ។ អថ វា បរូបឃាតីតិ សីលូបឃាតី។
សីលញ្ញំ ឧត្តមជ្ជេន បរន្តំ វុច្ចតិ។ យោ ច សមណោ បរំ យំ កញ្ចំ សត្តំ
វិហោឋយន្តោ បរូបឃាតី ហោតិ អត្តនោ សីលវិនាសកោ, សោ បព្ពជិតោ នាម
ន ហោតីតិ អត្តោ។ អថ វា យោ អធិវាសនឧត្តិយា អភាវា បរូបឃាតី ហោតិ,
បរំ អន្តមសោ ខំសមកសម្មិ សញ្ញា ជីវិតា វោរោបេតិ, សោ ន ហិ បព្ពជិតោ។
កី ការណា? មលស្ស អបព្ពជិតត្តា។ “បព្ពជយមត្តនោ មលំ, តស្មា
‘បព្ពជិតោ’តិ វុច្ចតី”តិ (ធម. ប. ៣៨៨) ឥទញ្ញំ បព្ពជិតលក្ខណំ។ យោបិ ន ហោវ
ខោ ឧបឃាតេតិ ន មារេតិ, អបិ ច ទណ្ឌាធិហិ វិហោឋេតិ, សោបិ បរំ
វិហោឋយន្តោ ន សមណោ ហោតិ។ កី ការណា? វិហោសាយ អសមិតត្តា។
“សមិតត្តា ហិ ចាទានំ, សមណាតិ បវុច្ចតី”តិ (ធម. ប. ២៦៥) ឥទញ្ញំ
សមណាលក្ខណំ។

ធុតិយកាថាយ សព្ពចាបស្សាតិ សព្ពាកុសលស្ស។ អករណាន្តិ
អនុប្បាទនំ។ កុសលស្សាតិ ចតុក្កមកកុសលស្ស។ ឧបសម្មទាតិ
ឧបសម្មាទនំ បដិលាភោ។ សចិត្តបរិយោទបនន្តិ អត្តនោ ចិត្តស្ស វោទាបនំ
បភស្សវការករណំ សព្ពសោ បរិសោធនំ, តំ បន អរហត្តេន ហោតិ, ឥតិ
សីលសំវេន សព្ពចាបំ បហាយ លោកិយលោកុត្តរាហិ សមថវិបស្សនាហិ
កុសលំ សម្មាទេត្វា អរហត្តជលេន ចិត្តំ បរិយោទបេតព្ពន្តិ ឯតំ ពុទ្ធាន
សាសនំ ឱវាទោ អនុសិដ្ឋិ។

តតិយតាថាយ អនុបវាទោតិ វាចាយ កស្សបិ អនុបវទនំ។
អនុបយាតោតិ កាយេន កស្សបិ ឧបយាតាករណំ។ ចាតិមោក្ខតិ យំ តំ
ចាតិមោក្ខំ បអតិមោក្ខំ អតិបមោក្ខំ ឧត្តមសីលំ។ ចាតិ វា អគតិវិសេសេហិ
មោក្ខតិ ឧត្តតិកយេហិ, យោ វា នំ ចាតិ, តំ មោក្ខតិចិ ចាតិមោក្ខន្តិ វុច្ចតិ,
តស្មី ចាតិមោក្ខ ច។ សំវរោតិ សត្តន្ធិ អាបត្តិក្ខន្ធានំ អវិភិក្កមលក្ខណោ
សំវរោ។ មត្តញ្ញតាតិ បដិគ្គហណាបរិភោគវសេន បមាណញ្ញតា។ បន្តញ្ញ
សយនាសនន្តិ ជនសង្ឃដ្ឋនវិហិតំ និដ្ឋនសម្ពាដំ វិវិតំ សេនាសនញ្ញ។ ឯត្ថ ច
ធ្វិហិយេវ បច្ឆយេហិ ចតុបច្ឆយសន្តោសោ ធិបិតោតិ វេទិតញ្ញោ
បច្ឆយសន្តោសសាមញ្ញេន ឥតវទ្ធយស្សបិ លក្ខណាហារនយេន ដោតិតត្តា។
អធិចិត្ត ច អាឈោគោតិ វិបស្សនាចាទកំ អដ្ឋសមាបត្តិចិត្តំ អធិចិត្តំ, តតោបិ
មគ្គជលចិត្តមេវ អធិចិត្តំ, តស្មី យថាវុត្ត អធិចិត្ត អាឈោគោ ច អនុឈោគោ
ចាតិ អត្ថោ។ ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនន្តិ ឯតំ បរស្ស អនុបវទនំ, អនុបយាតនំ,
ចាតិមោក្ខសំវរោ, បដិគ្គហណាបរិភោគេសុ មត្តញ្ញតា,
អដ្ឋសមាបត្តិវសិកាវាយ វិវិតសេនាសនសេវនញ្ញ ពុទ្ធានំ សាសនំ ឱវាទោ
អនុសិដ្ឋតិ។ ឥមា បន តិស្សោ តាថាយោ សព្វពុទ្ធានំ ចាតិមោក្ខុទ្ធសតាថា
ហោន្តិតិ វេទិតញ្ញោ, តំ ពុទ្ធា ឯវ ឧទ្ទិសន្តិ, ន សាវកា។ “សុណាតុ មេ ភន្តេ
សង្ឃោ” តិអាធិនា (មហាវ. ១៣២) នយេន វុត្តំ អាណាចាតិមោក្ខំ នាម, តំ
សាវកា ឯវ ឧទ្ទិសន្តិ, ន ពុទ្ធា។ ឥធមេវ ច ឥមស្មី អត្ថ ចាតិមោក្ខន្តិ អធិប្បតំ។

អនុបគតោ នាម តត្ថវ ឧបសម្មន្នោ, អសតិយា បុរិមិកាយ អនុបគតោ
វា។ ចាតុមាសិនិយន្តិ ចតុមាសិយំ។ សា ហិ ចតុន្នំ មាសានំ ចារិបុរិភូតាតិ
ចាតុមាសី, សា ឯវ “ចាតុមាសិនី” តិ វុច្ចតិ, តស្សំ ចាតុមាសិនិយំ,
បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណាមាសិយន្តិ អត្ថោ។ កាយសាមគ្គិន្តិ កាយេន សមគ្គការំ,
ហត្ថចាស្តបគមនន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

អយំ បនេត្តវិនិច្ឆយោ - សេច បុរិមិកាយ បញ្ចកិត្តុវស្សំ ឧបគតា
បដ្ឋមិកាយបិ បញ្ច, បុរិមេហិ ញត្ថិ វេបេត្វា បវារិតេ បដ្ឋមេហិ តេសំ សន្តិកេ
ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតញ្ចោ, ន ឯកស្មី ឧទោសថេត្ថ ទ្វេ ញត្ថិយោ វេបេតញ្ចា។
សេច បដ្ឋមិកាយ ឧបគតា ចត្តារោ តយោ ទ្វេ ឯកោ វា ហោតិ, ឯសេវ នយោ។
អថ បុរិមិកាយ ចត្តារោ, បដ្ឋមិកាយបិ ចត្តារោ តយោ ទ្វេ ឯកោ វា, ឯសេវ
នយោ។ អថ បុរិមិកាយ តយោ, បដ្ឋមិកាយ តយោ ទ្វេ ឯកោ វា, ឯសេវ នយោ។
ឥនព្វោត្ថ លក្ខណំ - សេច បុរិមិកាយ ឧបគតេហិ បដ្ឋមិកាយ ឧបគតា
ថោកតវា ចេវ ហោន្តិ សមសមា ច, សង្ឃបវារណាយ ច គណំ បូរេន្តិ,
សង្ឃបវារណាវសេន ញត្ថិ វេបេតញ្ចា។ សេច បន បដ្ឋមិកាយ ឯកោ ហោតិ,
តេន សទ្ធិតេ ចត្តារោ ហោន្តិ, ចតុន្និ សង្ឃញត្ថិ វេបេត្វា បវារេតុំ នវដ្ឋតិ។
គណញត្ថិយា បន សោ គណបូរកោ ហោតិ, តស្មា គណាវសេន ញត្ថិ វេបេត្វា
បុរិមេហិ បវារេតត្ថំ។ ឥតវេន តេសំ សន្តិកេ ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតញ្ចោ។
សេច បុរិមិកាយ ទ្វេ, បដ្ឋមិកាយ ទ្វេ វា ឯកោ វា, ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ សេច
បុរិមិកាយបិ ឯកោ, បដ្ឋមិកាយបិ ឯកោ, ឯកេន ឯកស្ស សន្តិកេ បវារេតត្ថំ,
ឯកេន ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតញ្ចោ។ សេច បុរិមេហិ វស្សបគតេហិ បច្ឆា
វស្សបគតា ឯកេនបិ អធិកតវា ហោន្តិ, បឋមំ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិត្វា បច្ឆា
ថោកតវេហិ តេសំ សន្តិកេ បវារេតត្ថំ។ កត្តិកចាតុមាសិនិបវារណាយ បន
សេច បឋមវស្សបគតេហិ មហាបវារណាយ បវារិតេហិ បច្ឆា ឧបគតា
អធិកតវា វា សមសមា វា ហោន្តិ, បវារណាញត្ថិ វេបេត្វា បវារេតត្ថំ, តេហិ
បវារិតេ បច្ឆា ឥតវេហិ ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតញ្ចោ។ អថ មហាបវារណាយ
បវារិតា ពហូ ហោន្តិ, បច្ឆា វស្សបគតា ថោកា វា ឯកោ វា, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិដ្ឋេ
បច្ឆា តេសំ សន្តិកេ តេន បវារេតត្ថន្តិ។

ថេរេត្វា បន បវរណាទិវសំ អញ្ញស្មី កាលេតិ អញ្ញស្មី ឧបោសថទិវសេ។
ឧទ្ទិដ្ឋមត្ត ចាតិមោក្ខតិ “បរិយោសិតមត្ត ឧទ្ទិស្សមាធន”តិ អបរិយោសិត
អាគតេ សតិ អវសេសស្ស ចាតិមោក្ខស្ស សោតព្ពត្តា ចារិសុទ្ធិឧបោសថំ
កាតុំ នវដ្ឋតិ។ អវុដ្ឋតាយាតិអាទិនិបិ ចាតិមោក្ខស្ស និដ្ឋិតកាលមេវ
បរិសាយ វិសេសេត្វា វទតិ។ សមសមា វាតិ បុរិមេហិ សមបរិមាណា។
ថោកតរា វាតិ បុរិមេហិ ថោកតរបរិមាណា។ ឯតេន ពហុតវេសុ អាគតេសុ
បុន ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតព្ពំ, ន ចារិសុទ្ធិឧបោសថោ កាតព្វេតិ ធស្សេតិ។

ឯកំសំ ឧត្តរាសដ្ឋំ ករិក្ខាតិ ឯកស្មី អំសេ សាដុកំ ឧត្តរាសដ្ឋំ ករិក្ខាតិ
អត្ថោ។ សុត្តនិចាតដ្ឋកថាយំ (សុ. និ. អដ្ឋ. ២.៣៤៥) បន “ឯកំសំ ជីវំ កត្វាតិ
ឯត្ថ បន បុន សណ្ឋាបនេន ឯវំ វុត្ថំ។ ឯកំសន្តិ ច វាមំសំ ចារុបិក្ខា បិតស្សេតំ
អធិវចនំ។ យតោ យថា វាមំសំ ចារុបិក្ខា បិតំ ហោតិ, តថា ជីវំ កត្វាតិ
ឯវមស្ស អត្ថោ វេទិតព្វោ”តិ វុត្ថំ។ អញ្ញលី បគ្គហេត្វាតិ
ធននខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញលី ឧក្ខិបិក្ខា។ សចេ បន តត្ថ ចារិវាសិកោបិ
អត្ថិ, សង្ឃនវកដ្ឋានេ និសីទិក្ខា តត្ថវ និសិន្នេន អត្ថនោ ចាឡិយា
ចារិសុទ្ធិឧបោសថោ កាតព្វោ។ ចាតិមោក្ខ បន ឧទ្ទិសិយមាធន ចាឡិយា
អនិសីទិក្ខា ចាឡិ វិហាយ ហត្ថចាសំ អមុញ្ញន្តេន និសីទិតព្ពំ។ បវរណាយបិ
ឯសេវ នយោ។

សព្ពំ បុព្វករណីយន្តិ សម្មជ្ជនាទិនវិវិធំ បុព្វកិច្ចំ។ ឥមិនា ពហូនំ
វសនដ្ឋានេយេវ ឧបោសថទិវសេ បុព្វកិច្ចំ កាតព្ពំ ន ហោតិ, អថ ខោ ឯកស្ស
វសនដ្ឋានេបិ កាតព្ពំយេវាតិ ធស្សេតិ។ យថា ច សព្វោ សង្ឃោ សភាគាបត្ថិ
អាបដ្ឋិក្ខា “សុណាតុ មេ, ភន្តេ សង្ឃោ... បេ... បដិករិស្សតិ”តិ (មហាវ. ១៧១)
ព្រាត្ថិ ថេរេត្វា ឧបោសថំ កាតុំ លភតិ, ឯវមេត្តាបិ តីហិ “សុណាន្តុ មេ,

អាយស្កន្តា, ឥមេភិក្ខុសភាគំ អាបត្តិ អាបន្នា, យទាអញ្ញំភិក្ខុសុទ្ធិ
អនាបត្តិកំបស្សីស្សន្តិ, តទាតស្សសន្តិកេតំ អាបត្តិ បដិករិស្សន្តិ”តិ
គណញ្ញត្តិ វេបេត្វា, ធ្វើហិបិ “អញ្ញំសុទ្ធិ បស្សីត្វា បដិករិស្សនាមា”តិ វេត្វា
ឧចាសថំ កាតុំវដ្តតិ។ ឯកេនបិ “បរិសុទ្ធិលភិត្វា បដិករិស្សនមី”តិ អាភោគំ
កត្វា កាតុំវដ្តតិ។

តទហូតិ តស្មី អហុ, តស្មី ទិវសេតិ អត្ថោ។ ឆានាសំវាសកេហិតិ
លទ្ធិឆានាសំវាសកេហិ។ អនាវាសោ នាម នវកម្មសាលាទិកោ យោកោចិ
បទេសោ។ អញ្ញាត្រសង្ឃេនាតិ សង្ឃប្បហោនកេហិ ភិក្ខុហិវិនា។ អញ្ញាត្រ
អន្តរាយាតិ បុព្វេវុត្តំ ទសវិធមន្តរាយំ វិនា។ សព្ពន្តិមេន បន បរិច្ឆេទេន
អត្ថចតុត្ថេ វា អន្តរាយេ វា សតិ គន្ធុវដ្តតិ។ យថា ច អាវាសាទយោ ន គន្ធព្ពា,
ឃំ សចេ វិហារេ ឧចាសថំ ករោន្តិ, ឧចាសថាធិដ្ឋានត្ថំ សីមាបិ នទិបិ ន
គន្ធព្ពា។ សចេ បទេត្ថ កោចិ ភិក្ខុ ហោតិ, តស្ស សន្តិកំ គន្ធុវដ្តតិ,
វិស្សជ្ជឧចាសថាបិ អាវាសា គន្ធុវដ្តតិ។ ឃំ គតោ អធិដ្ឋាតុម្បិ លភតិ។
អារញ្ញកេនបិ ភិក្ខុនា ឧចាសថទិវសេ គាមេ បិណ្ឌរាយ ចរិត្វា អត្ថនោ
វិហារមេវ អាគន្ធព្ពំ។ សចេ អញ្ញំវិហារំ ឱក្កមតិ, តត្ថ ឧចាសថំ កត្វាវ
អាគន្ធព្ពំ, អកត្វា អាគន្ធុ នវដ្តតិ, យំ ជញ្ញា “អដ្ឋេវ តត្ថ គន្ធុសក្កោមី”តិ
ឃំរូចោ បន អាវាសោ គន្ធព្ពោ។ តត្ថ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ ឧចាសថំ ករោន្តេនបិ ហិ
ឥមិនា នេវ ឧចាសថន្តរាយោ គតោ ភរិស្សតីតិ។

១៧០. ពហិ ឧចាសថំ កត្វា អាគតេនាតិ នទិយា វា សីមាយ វា យត្ថ កត្ថបិ
ឧចាសថំ កត្វា អាគតេន ធន្នោ ធាតញ្ញោ, “កតោ មយា ឧចាសថោ”តិ អច្ឆិតុំ
នលភតីតិ អធិប្បាយោ។ កិច្ចបសុតោ វាតិ គិលានុបដ្ឋានាធិកិច្ចបសុតោ វា។

សង្ឃ័យ នប្បហោតីតិ ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋំ អន្តរា ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា បដិចាជិយា ហំតុំ
នប្បហោតិ។

“អធម្មេន វុត្ត”ន្តិ ឯត្ថ ឯកសីមាយ ចត្វសុ ភិក្ខុសុ វិជ្ជមាទេសុ
ចាតិមោក្ខុទ្ធសោវ អនុញ្ញាតោ, តីសុ ទីសុ ច ចារិសុទ្ធិឧចាសថោវ, ឥធ បន
តថា អកតត្តា “អធម្មេនា”តិ វុត្តំ។ យស្មា បន ធន្ទចារិសុទ្ធិ សង្ឃ័យ ឯវ អាគច្ឆតិ,
ន គណេ ន បុគ្គលេ, តស្មា “វុត្ត”ន្តិ វុត្តំ។ សចេ បន ទ្វេ សង្ឃ័យ ឯកសីមាយំ
អញ្ញមញ្ញំ ធន្ទំ អាហារិក្ខា ឯកស្មី ខណោ វិសុំ សង្ឃកម្មំ ករោន្តិ, ឯត្ថ កថន្តិ?
កេចិ បន “តំ វុត្តតី”តិ វុត្តន្តិ, តំ ន គហោតត្ថំ វុត្តកម្មត្តា។ វុត្តកម្មំ ករោន្តានញ្ញំ
ធន្ទចារិសុទ្ធិ អញ្ញត្ថ ន គច្ឆតិ តថា វចនាភាវា, វិសុំ វិសុំ កម្មករណត្ថមេវ
សីមាយ អនុញ្ញាតត្តា ចាតិ គហោតត្ថំ វិហារសីមាយ បន សង្ឃ័យ វិជ្ជមាទេសិ
កេនចិ បច្ឆយេន ខណ្ឌសីមាយ តីសុ, ទីសុ វា ចារិសុទ្ធិឧចាសថំ ករោន្តេសុ
កម្មំ ធម្មេន សមគ្គមេវ ភិន្នសីមជ្ឈត្តាតិ ធន្ទត្ថំ។

“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តទហុចាសថេ ចារិសុទ្ធិ ទេន្តេន ធន្ទម្បិ ធាតុំ, សន្តិ
សង្ឃ័យស្ស ករណីយ”ន្តិ (មហាវ. ១៦៥) វុត្តត្តា ភគវតោ អាណំ ករោន្តេន “ធន្ទ
ធម្ម”តិ វុត្តំ។ “ធន្ទហារកោ ចេ, ភិក្ខុវេ, ទិន្នេ ធន្នេ តត្ថេវ បក្កមតិ, អញ្ញស្ស
ធាតត្ថោ ធន្នោ”តិ អាទិវចនតោ (មហាវ. ១៦៥) បុន អត្ថនោ
ធន្ទធានបរិស្សមវិនោទនត្ថំ “ធន្ទមេ ហរា”តិ វុត្តំ។ “ធន្ទហារកោ ចេ, ភិក្ខុវេ,
ទិន្នេ ធន្នេ សង្ឃប្បត្តោ សញ្ញាច្ច នារោចេតិ, អាហាដោ ហោតិ ធន្នោ,
ធន្ទហារកស្ស អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ វុត្តត្តា ទុក្ខជតោ តំ មោចេតុំ “ធន្ទមេ
អាហោចេហី”តិ វុត្តំ។ កាយេន វា វាចាយ វា ឧភយេន វា វិញ្ញាបេតត្ថោតិ
មនសាវ អចិន្តេត្វា កាយប្បយោគំ ករោន្តេន យេន កេនចិ អត្ថបច្ឆន្តេន វា, វាចំ
បន និច្ឆារេតុំ សក្កោន្តេន តថេវ វាចាយ វា, ឧភយថាបិ សក្កោន្តេន

កាយវាចាហ៊ី វា វិញ្ញាបេតព្វោ, ជាតាបេតព្វោតិ អត្ថោ។

“អយមត្ថោ”តិវចនតោ បនយាយ កាយចិបិ ភាសាយ វិញ្ញាបេតុំ វុត្តតិ។

ចារិសុទ្ធិនាទេបិ ធន្តនាទេ វុត្តសទិសោវវិនិច្ឆយោ, តំ បនទេន្តេន បឋមំ សន្តិ អាបត្តិ ទេសេតព្វោ។ ន ហិ សាបត្តិកោ សមាទោ “ចារិសុទ្ធិ ទម្មិ, ចារិសុទ្ធិ មេ ហរ, ចារិសុទ្ធិ មេ អាហេចេហិ”តិ វុត្តមហាតិ។ “សន្តិ សង្ឃស្ស ករណីយានី”តិ វុត្តព្រូ វចនវិបល្លាសេន “សន្តិ សង្ឃស្ស ករណីយ”ន្តិ វុត្តំ។ តេសញ្ច អត្តនោ ច ធន្តចារិសុទ្ធិ ទេតីតិ ឯត្ថ ធន្តោ ច ចារិសុទ្ធិ ច ធន្តចារិសុទ្ធិ ច ធន្តចារិសុទ្ធិ, តំ ទេតីតិ សរុបេកសេសេន អត្ថោ ទដ្ឋព្វោ។ ឥតរាតិ អញ្ញេសំ ធន្តចារិសុទ្ធិ។ ពិធុលសម្ពូលិកា ធន្តចារិសុទ្ធិតិ ឯត្ថ ពិធុលសម្ពូលិកា នាម ពិធុលពន្ធនំ។ តត្ថ ហិ សម្ពូលិកាយ បឋមវលយំ ទុតិយវលយំយេវ ចាបុណាតិ, ន តតិយំ, វេមយម្បិ ធន្តចារិសុទ្ធិ ធាយកេន យស្ស ទិន្នា, តតោ អញ្ញត្ថ ន កច្ឆតិ, តស្មា សា ពិធុលសម្ពូលិកសទិសត្ថា “ពិធុលសម្ពូលិកា”តិ វុត្តា។ ពិធុលសម្ពូលិកាគ្គហណាញោត្ថ យាសំ កាសញ្ចិ សម្ពូលិកានំ ឧបលក្ខណមត្តន្តិ ទដ្ឋព្វំ។

១៧៣. បវារណាទានេបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ បនវិសេសោ - តត្ថ “ធន្តំ មេ អាហេចេហិ”តិ, ឥធន បន “មមត្ថាយ បវារេហិ”តិ។ តត្ថ ធន្តហារកេ សង្ឃស្ស ហត្ថំ ឧបកតមត្ថេយេវ អាគតា ហោតិ។ ឥធន បន ឯវំ ទិន្នាយ បវារណាយ បវារណាហារកេន សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ បវារេតព្វំ “តិស្សោ, កន្តេ, ភិក្ខុ... បេ... បដិករិស្សាមី”តិ។ វិមតិវិនោទនិយំ “ឯវមេតំ ធារយាមិ, សុតា ខោ បនាយស្មន្តេហិតិ ឯត្ថ ‘ឯវមេតំ ធារយាមិ’តិ វត្វា ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ និទានំ, សុតា ខោ បនាយស្មន្តេហិ ចត្តារោ ចារាជិកា ធម្មា”តិ អាទិនា វុត្តព្វំ។ មាតិកាជ្ជកថាយញ្ចិ ឯវមេវ វុត្តំ។ សុតេនាតិ សុតបទេន។

១៧៤. និទានុទ្ទេសេ អនិដ្ឋិតេ ចាតិមោក្ខំ និទ្ទិដ្ឋំ នាម ន ហោតីតិ អាហា
“ទុតិយាទិសុ ឧទ្ទេសេសូ”តិអាទិ។

១៧៥. តីហិបិ វិធីហិតិ ឱសារណាកថនសរកញ្ញាហិ។ ឯត្ថ ច អត្ថំ
ភណ្ឌិតុកាមតាយ វា ភណ្ឌាបេតុកាមតាយ វា សុត្តស្ស ឱតារណំ ឱសារណំ
នាម។ តស្សេវ អត្ថប្បកាសនា កថនំ នាម។ កេវលំ ចាបស្សេវ សរេន ភណ្ឌំ
សរកញ្ញំ នាម។ សង្ខាយំ អនិដ្ឋហិត្វាតិ “សង្ខាយំ ករោមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា។
ឱសារេត្វា បន កថេន្តេនាតិ សយមេវ ចាបំ វេត្វា បច្ឆា អត្ថំ កថេន្តេន។ នវិវិជន្តិ
សង្ឃកណបុគ្គលេសុ តយោ, សុត្តុទ្ទេសចារិសុទ្ធិអនិដ្ឋានវសេន តយោ,
ចាតុទ្ទសីបន្ទរសីសាមគ្គិវសេន តយោតិ នវិវិជំ។ ចតុត្ថជន្តិ អនម្មេនវគ្គាទិ
ចតុត្ថជំ។ ទុវិជន្តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ ចាតិមោក្ខវសេន ទុវិជំ ចាតិមោក្ខំ។ នវិវិជន្តិ
ភិក្ខុនំ បញ្ច, ភិក្ខុនីនំ ចត្តារោតិ នវិវិជំ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ។ កតិមីតិ
កតិសទ្ធាបេក្ខំ ឥត្តិលីដ្ឋំ ទដ្ឋព្វំ។

ឧត្តវស្សេយេវាតិ ហេមន្តគិម្ពេសុយេវ។ វិញ្ញាបេតីតិ ឯត្ថ មនសា ចិន្តេត្វា
កាយវិការករណមេវ វិញ្ញាបនន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ ចាឡិយំ អញ្ញស្ស ឆាតព្វា
ចារិសុទ្ធិតិ ចារិសុទ្ធិនាយកេន បុន អញ្ញស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកេ ឆាតព្វា។ “ភូតំ
ឯវ សាមណោភារំ អាហេចេតី”តិ វុត្តត្តា ឧនីសតិវស្សកាលេ ឧបសម្មន្ទស្ស,
អន្តិមវត្ថុអដ្ឋាបន្ទសិក្ខាបច្ចក្ខាតកាទីនំ វា យាវ ភិក្ខុបដិញ្ញា វដ្តតិ, តាវ
តេហិ អាហាជាបិ ធន្ទចារិសុទ្ធិ អាគច្ឆតិ។ យទា បន តេ អត្តនោ
សាមណោរាទិភារំ បដិជានន្តិ, តតោ បដ្ឋាយ នាគច្ឆតីតិ ទស្សិតន្តិ ទដ្ឋព្វំ។
ចាឡិយម្បិ (មហាវ. ១៦៤) ហិ “ទិន្នាយ ចារិសុទ្ធិយា សង្ឃប្បត្តោ វិព្វមតិ... បេ....
បណ្ឌាកោ បដិជានាតិ, តិវច្ឆានគតោ បដិជានាតិ, ឧកតោព្យញ្ញនកោ
បដិជានាតិ, អាហាជា ហោតិ ចារិសុទ្ធិ”តិ វុត្តត្តា បណ្ឌាកាទីនំ ភិក្ខុបដិញ្ញាយ

វត្តមានកាលេសុ បន ធនូចារិសុទ្ធិយាវ អាគមនំ សិទ្ធិមេវ។ តេនាហ “ឧស
នយោ សព្ពត្តា” តិ។ ឧម្ពត្តកខិត្តចិត្តវេទនាដ្ឋានំ បន បកតត្តា អន្តរាមគ្គ
ឧម្ពត្តកាធិការេ បដិញ្ញាតេបិ តេសំ សង្ឃប្បត្តមត្តេនេវ ធន្នាធិ អាគច្ឆតីតិ
ធស្សេតិ។

ភិក្ខុនំ ហត្ថចាសន្តិ ឥមិនា គណបុគ្គលេសុ ធនូចារិសុទ្ធិយា អនាគមនំ
ធស្សេតិ។ “សង្ឃប្បត្តា” តិ ហិ ចាឡិយំ (មហាវ. ១៦៥) វុត្ថំ។ សង្ឃសន្និចាតតោ
បឋមំ កាតត្ថំ បុព្ពករណំ សង្ឃសន្និចាតេ កាតត្ថំ បុព្ពកិច្ចន្តិ ធន្នំ។ ចាឡិយំ
“នោ ចេ អធិជ្ឈហយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា” តិ ឯត្ថ អសញ្ញាច្ច អស្សតិយា
អនាបត្តិ។ យថា ចេត្ត, ឯវំ ឧបរិបិ, យត្ថ បន អចិត្តកាបត្តិ អត្តិ, តត្ថ វត្តាម។
បញ្ញត្តំ ហោតីតិ ឥមិនា ន សាបត្តិកេន ឧចាសថោ កាតញ្ចាតិ វិសុំ
បដិក្ខេចាការេបិ យថាវុត្តសុត្តសាមត្តិយតោ បញ្ញត្តមេវាតិ ធស្សេតិ។ ឥមិនា
ឯវំ នយេន “អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ, យំ តថាគតោ អបរិសុទ្ធាយ
បរិសាយ ឧចាសថំ ករេយ្យ, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យា” តិ អាធិសុត្តនយតោវ (អ.
និ. ៨.២០; ឧទ. ៤៥; ចូឡវ. ៣៨៦) អលដ្ឋិហិ សទ្ធិ ឧចាសថករណាម្បិ
បដិក្ខិត្តមេវ អលដ្ឋិនិក្ខហត្តត្តា សព្ពសិក្ខាបទានន្តិ ធន្នំ។
ចារិសុទ្ធិទានបញ្ញាបនេនាតិ ឥមិនា សាបត្តិកេន ចារិសុទ្ធិបិ ន ធាតញ្ចាតិ
ធិបិតំ ហោតិ។

១៧៦. ឧភោបិ ទុក្ខជន្តិ ឯត្ថ សភាគាបត្តិការំ អជាធិត្វា កេវលំ
អាបត្តិនាមេនេវ ធសេន្តស្ស បដិគ្គណ្ណាន្តស្ស ច អចិត្តកមេវ ទុក្ខជំ ហោតីតិ
វេទន្តិ។ យថា សង្ឃេ សភាគាបត្តិ អាបន្នោតិ ញត្តិ ឋបេត្វា ឧចាសថំ កាតុំ
លភតិ, ឯវំ តយោបិ “សុណាន្តុ មេ, អាយស្មន្តា, ឥមេ ភិក្ខុ សភាគំ អាបត្តិ
អាបន្នា” តិ អាធិនា វុត្តនយានុសារេនេវ គណញ្ញត្តិ ឋបេត្វា ធិហិ អញ្ញមញ្ញំ

អាហារចត្វា ឧបោសថំ កាតុំ វុដ្ឋតិ។ ឯកេន បន សាបត្តិកេន ទ្វំ គន្ធាបិ
បដិកាតុមេវ វុដ្ឋតិ, អសម្មាបុណាន្តេន “ភិក្ខុ លភិត្វា បដិករិស្សមី” តិ
ឧបោសថោ កាតត្រោ, បដិករិក្ខា ច បុន ឧបោសថោ កាតត្រោ។ កេនចិ
ករណីយេន គន្ធាតិ សីមាបរិច្ឆេទតោ ពហិត្វតំ គាមំ វា អរញ្ញំ វា គន្ធាតិ
អត្តោ។ ឯតេនេវ ឧបោសថញ្ញត្តិយា បឋមកាលេ សមគ្គា ឯវ តេ ញ្ញត្តិ
បេសុត្តិ សិទ្ធិ។ តេនេវ ចាឡិយំ (មហាវ. ១៧២) “ឧទ្ទិដ្ឋំ សុឧទ្ទិដ្ឋ” ត្ថិ
សត្តបន្ទរសកេសុបិ វុត្តំ។

សចេ បន វុឡ្ហតរោ ហោតីតិ បវារណាធាយកោ ភិក្ខុ វុឡ្ហតរោ ហោតិ។
ឯវញ្ញំ តេន តស្សត្ថាយ បវារីតំ ហោតីតិ ឯត្ថ ឯវំ តេន អប្បវារីតេបិ តស្ស
សង្ឃប្បត្តមត្តេន សង្ឃស្ស បវារណាកម្មំ សមគ្គកម្មមេវ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។
តេន ច ភិក្ខុនាតិ បវារណាធាយកេន ភិក្ខុនា។ ពហូបិ សមាធនវស្សិកា ឯកតោ
បវារេតុំ លភន្តីតិ ឯកស្មី សំវច្ឆរេ លទុបសម្បទតាយ សមាទុបសម្បទវស្សា
សព្វេ ឯកតោ បវារេតុំ លភន្តីតិ អត្តោ។

ឯត្ថ បន បណ្ឌិតេហិ ចិន្តេតព្ពំវិចារេតព្ពំ ការណំ អត្ថិ, កី បន តន្តិ? ឥទានិ
ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកាលេ -

“សម្មន្និដ្ឋី បដិចោ ច, ឧទកំ អាសនេន ច;
ឧបោសថស្ស ឯតានិ, បុព្វករណាន្តិ វុច្ឆតិ។

“ធនុចារិសុទ្ធិឧតុក្ខានំ, ភិក្ខុគណានា ច ឱវាទោ;
ឧបោសថស្ស ឯតានិ, បុព្វកិច្ចន្តិ វុច្ឆតិ។

“ឧបោសថោ យាវតីកា ច ភិក្ខុ កម្មប្បត្ថា;
សភាគាបត្តិយោ ច នវិដ្ឋន្តិ;

វដ្តនីយា ច បុគ្គលា តស្មី ន ហោន្តិ;

បត្តកល្យាណ្ឌ វុច្ឆតិ"តិ។ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៦៨) -

ឥមា កាថាយោ ធម្មជ្ឈេសកេន ចាបំយេវ ភណ្ណាបេត្វា ចាតិមោក្ខន្តេសកោ
អត្ថំ កថេតិ។ តតោ បុព្វករណបុព្វកិច្ចានិ សម្មា និដ្ឋាបេត្វា

“ទេសិតាបត្តិកស្ស សមគ្គស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស អនុមតិយា ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតុំ
អារាធនំ ករោមា”តិ ឥមំ វាក្យំ ចាបមេវ អជ្ឈេសកេន ភណ្ណាបេត្វា អត្ថំ
អវេត្វាវ “សាធូ”តិ វេត្វា ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសតិ។ បវារណាយបិ ឯសេវ នយោ។
“បវារណាយ ឯតានី”តិ ច “បវារណំ កាតុ”ន្តិ ច ឥមានិ បទានិយេវ វិសិដ្ឋានិ។

ក៏ ឥមានិ ធម្មជ្ឈេសកស្ស វេទនានិ, ឧទាហុ ចាតិមោក្ខន្តេសកស្សាតិ?
កិញ្ចេត្ត - យទិ ធម្មជ្ឈេសកស្ស វេទនានិ, ឯវំ សតិ កាថាត្ថយំ វេត្វា តាសំ
អត្ថម្បិ សោ ឯវំ កថេត្វា ឯតានិ បុព្វករណានិ ច ឯតានិ បុព្វកិច្ចានិ ច សង្ឃេន
កតានិ, ឥទញ្ច សង្ឃស្ស បត្តកល្យំ សមាធិតំ, តស្មា “ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ,
ចាតិមោក្ខ”ន្តិ តេនេវ វត្តព្វំ សិយា។ អថ ចាតិមោក្ខន្តេសកស្ស វេទនានិ, ឯវញ្ច
សតិ “សង្ឃោ, ភន្តេ, ថេវ ចាតិមោក្ខន្តេសំ អជ្ឈេសតិ, ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ថេរោ
ចាតិមោក្ខ”ន្តិ ធម្មជ្ឈេសកេន យាវតតិយំ អជ្ឈេសាបេត្វា “សម្មជ្ឈនី... បេ...
វុច្ឆតិ”តិ កាថំ វេត្វា ឥតិ “អជ្ឈកថាចរិយេហិ វុត្តានិ ឯតានិ បុព្វករណានិ
កតានី”តិ បុច្ឆិត្វា ធម្មជ្ឈេសកេន “អាម, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ធន្ទចារិសុទ្ធិ ... បេ...
វុច្ឆតិ”តិ កាថំ វេត្វា ឥតិ “អជ្ឈកថាចរិយេហិ វុត្តានិ ឯតានិ បុព្វកិច្ចានិ
កតានី”តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ឧចោសថោ... បេ... វុច្ឆតិ”តិ កាថំ វេត្វា
ឥតិ “អជ្ឈកថាចរិយេហិ វុត្តំ ឥទំ បត្តកល្យំ សមាធិត”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “អាម ភន្តេ”តិ
វុត្តេ “បុព្វករណបុព្វកិច្ចានិ សម្មា និដ្ឋាបេត្វា បត្តកល្យេ សមាធិតេ សមគ្គស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស អនុមតិយា ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតុំ អារាធនំ មយំ ករោមា”តិ

ចាតិមោក្ខទ្កេសកេន វុត្តតំ សិយា, ឯវំ សតិ អដ្ឋេសកអដ្ឋេសិតញ្ចនំ វចនំ
អសន្តរតោ ជានិតតំ ភវេយ្យតិ។

ឯត្ថ ច គាថាត្ថយស្ស អដ្ឋកថាចរិយេហិ វុត្តភារោ អដ្ឋកថាយមេវ
អាគតោ។ បន្តិមវាក្យំ បន នេវ ចាឡិយំ, ន អដ្ឋកថាយំ, ន ដីកាធិសុ ធិស្សតិ។
ឧទ្ទិសិក្ខាបករណេបិ -

“បុព្វកិច្ចេ ច ករណេ;
បត្តកល្លេ សមាធិតេ;
សុត្តំ ឧទ្ទិសតិ សង្ឃេ;
បញ្ចាធា សោវិភាវិតោ”តិ ច។

“បុព្វកិច្ចេ ច ករណេ;
បត្តកល្លេ សមាធិតេ;
ញត្ថិ វត្វាន សង្ឃេន;
កត្តព្រេវំ បវារណា”តិ ច។ -

វុត្តំ, ន វុត្តំ តថា។ មូលសិក្ខាបករណេយេវ តថា វុត្តំ, តស្មា អាចរិយានំ
អត្ថនោមតិ ភវេយ្យ។

តត្ថ “បុព្វករណបុព្វកិច្ចានិ សម្មា និដ្ឋាបេត្វា”តិ ឥមិនា
បុរិមគាថាទ្វយស្ស អត្ថមេវ កថេត្វា តតិយគាថាយ អត្ថោ ន កថិតោ។
“ទេសិតាបត្តិកស្ស”តិ ឥមិនា ច អាបត្តិយា ទេសិតភារោយេវ កថិតោ, ន
សត្តំ បត្តកល្លំ។ អាបត្តិយា ទេសិតភារេ ច សភាគាបត្តិយា ទេសិតភារោយេវ
បត្តកល្លស្មី អន្តោគដោ, ន ឥតរោ។ វុត្តញ្ញំ កម្ពុវិភរណិយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ.
និទានវណ្ណនា) “ឯតាសុ ហិ សភាគាបត្តិសុ អវិជ្ជមានាសុ, វិសភាគាបត្តិសុ

វិជ្ជាមាណសុបិ បត្តកល្លំ ហោតិយេវា”តិ។ “បុព្វករណបុព្វកិច្ចានិ សម្មា
និដ្ឋាបេត្វា ទេសិតាបត្តិកស្ស សមគ្គស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស អនុមតិយា ចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ទិសិតុំ អាវាធនំ ករោមា”តិ ឯត្ថកេយេវ វុត្ថេ អវសេសានិ តីណិ
បត្តកល្លដ្ឋានិ។ សេយ្យថិទំ - ឧចាសថោ, យាវតិកា ច ភិក្ខុ កម្មប្បត្តា,
វជ្ជនីយា ច បុគ្គលា តស្មី ន ហោន្តីតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៦៨)។ តេសុ អសន្តេសុបិ
ឧចាសថោ កាតត្តោតិ អាបជ្ជតិ, ន បន កាតត្តោ។ តេន វុត្ថំ “ន, ភិក្ខុវេ,
អនុចាសថេ ឧចាសថោ កាតត្តោ, យោ ករេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ
(មហាវ. ១៨៣) ច, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ចតុន្នំ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតុំ”តិ (មហាវ.
១៦៨) ច, “ន, ភិក្ខុវេ, សគហដ្ឋាយ បរិសាយ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតត្ថ”តិអាទិ
(មហាវ. ១៥២) ច, តស្មា ឧចាសថទិវសេសុ សង្ឃេ សន្និបតិ តេ សថេ បុព្វេវ
សម្មតោ ធម្មជ្ឈេសកោ អត្ថិ, ឥច្ឆតំ កុសលំ។ នោ ថេ, ឯកំ ព្យត្ថំ បដិពលំ ភិក្ខុ
សង្ឃេន សម្មត្តាបេត្វា តេន ធម្មជ្ឈេសកេន ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកំ ឧបសង្កមិត្វា
ឯកំសំ ឧត្តរាសង្កំ ករិត្វា ឧក្កជិកំ និសីទិត្វា អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស
វចនីយោ - សង្ឃោ, ភន្តេ, ថេវ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ អជ្ឈេសតិ, ឧទ្ទិសតុ ថេរោ
ចាតិមោក្ខំ។ ទុតិយម្បិ, ភន្តេ, សង្ឃោ...ថេ.... តតិយម្បិ, ភន្តេ, សង្ឃោ...ថេ....
ឧទ្ទិសតុ ថេរោ ចាតិមោក្ខន្តិ តិក្ខុត្ថំ យាចាបេត្វា តតោ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន -

“សម្មជ្ជនី បទីចោ ច, ឧទកំ អាសនេន ច;
ឧចាសថស្ស ឯតានិ, បុព្វករណន្តិ វុច្ឆតីតិ។ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៦៨; កដ្ឋា.
អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា) -

អដ្ឋកថាចរិយេហិ វុត្តានិ ចត្តារិ បុព្វករណានិ, កី តានិ កតានី”តិ បុច្ឆិតេ
ធម្មជ្ឈេសកេន “អាម, ភន្តេ”តិ វុត្ថេ បុន ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន -

“ធនុចារិសុទ្ធិឧតុក្ខានំ, ភិក្ខុគណានា ច ឱវាទោ;

ឧបាសមស្ស ឯតានិ, បុព្ពកិច្ចន្តិ វុច្ចតីតិ។ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៦៨; កដ្ឋា.
អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា) -

អដ្ឋកថាចរិយេហិ វុត្តានិ បញ្ចា បុព្ពកិច្ចានិ, កី តានិ កតានី"តិ បុច្ឆិតេ
ធម្មជ្ឈេសកេន "អាម ភន្តេ"តិ វុត្តេ បុន ចាតិមោក្ខន្តេសកេន -

“ឧបាសមេ យាវតីកា ច ភិក្ខុ កម្មប្បត្តា;
សភាគាបត្តិយោ ច នវិជ្ជន្តិ;
វិជ្ជនីយា ច បុគ្គលា តស្មី ន ហោន្តិ;
បត្តកល្លន្តិ វុច្ចតីតិ។ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៦៨; កដ្ឋា អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា) -

អដ្ឋកថាចរិយេហិ វុត្តានិ ចត្តារិ បត្តកល្លន្តានិ, កី តានិ សមាជីតានី"តិ បុច្ឆិតេ
ធម្មជ្ឈេសកេន "អាម, ភន្តេ"តិ វុត្តេ បុន ចាតិមោក្ខន្តេសកោ
“បុព្ពករណបុព្ពកិច្ចានិ សម្មា និជ្ជាបេត្វា បត្តកល្លន្តេ សមាជិតេ សង្ឃស្ស
អនុមតិយា ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិស្សាមា"តិ វត្ថា "សាធុ សាធូ"តិ ភិក្ខុសង្ឃេន
សម្បជិច្ឆិតេ "សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ"តិ អាទិនា ចាតិមោក្ខន្តេសកោ
ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសតីតិ អយមម្នាកំ ខន្តិ។

ឯតុ ច “ធម្មជ្ឈេសកេន... បេ... ឯវមស្ស វចនីយោ"តិ វុត្តំ, សោ
ធម្មជ្ឈេសកេន វចនីយភារោ កថំ វេទិតញ្ចេតិ? “ន, ភិក្ខុវេ, សង្ឃមជ្ឈេ
អនជ្ឈិជ្ជេន ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតព្ពំ, យោ ឧទ្ទិសេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា"តិ
(មហាវ. ១៥៤) វចនតោតិ។ “សង្ឃេន សម្មន្ទាបេត្វា"តិ វុត្តំ, តំ កថន្តិ?
“អជ្ឈេសនា ចេត្ត សង្ឃេន សម្មតធម្មជ្ឈេសកាយត្តា វា សង្ឃត្ថេរាយត្តា វា"តិ
អដ្ឋកថាយំ វុត្តត្តា។ “សង្ឃោ, ភន្តេ, បេវ ចាតិមោក្ខន្តេសំ អជ្ឈេសតិ, ឧទ្ទិសតុ,
ភន្តេ, បេរោ ចាតិមោក្ខ"ន្តិ អយំ អជ្ឈេសនាការោ កុតោ លព្ពតីតិ? ចាឡិកោ។

ចាឡើយញ៉ា (មហាវ. ១៥៥) “តេ ថេរំ អវ្យោសន្តិ, ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ថេរោ
ចាតិមោក្ខ”ន្តិ អាគតោ។

សេច បន ធម្មវ្យោសកោ វុឡ្ហតរោ, ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកោ នវកោ, “សង្ឃោ,
អាវុសោ, អាយស្មន្តំ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ អវ្យោសតិ, ឧទ្ទិសតុ អាយស្មា
ចាតិមោក្ខ”ន្តិ វត្តព្នំ។ តំ កុតោ លព្ពតិ? ចាឡើតោយេវ។ ចាឡើយញ៉ា (មហាវ.
១៥៥) “ឯតេនេវ ឧចាយេន យាវ សង្ឃនេវ កំ អវ្យោសន្តិ ឧទ្ទិសតុ អាយស្មា
ចាតិមោក្ខ”ន្តិ អាគតោ។ តតោ “ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន សម្មជ្ឈនី... បេ... បុច្ឆិតេ
ធម្មវ្យោសកេន ‘អាម, ភន្តេ’ តិ វុត្ត” តិ ឥទំ កុតោ លព្ពតិ? ចាឡើតោ
អដ្ឋកថាតោ ច។ និទានចាឡើយម្យិ ហិ “កី សង្ឃស្ស បុព្ពកិច្ច”ន្តិ អាគតំ,
អដ្ឋកថាយម្យិ (កថ្តា. អដ្ឋ. និទានវណ្ណាធា) “កី សង្ឃស្ស បុព្ពកិច្ចន្តិ សង្ឃោ
ឧចាសថំ ករេយ្យតិ... បេ... ឯវំ ទិហិ នាមេហិ នវិវិធំ បុព្ពកិច្ចំ ទស្សិតំ, កី តំ
កតន្តិ បុច្ឆតិ” តិ អាគតន្តិ។

ននុ ចេតំ អន្តោនិទានេយេវ អាគតំ, អថ កស្មា ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន
បុព្ពកាគេ វត្តព្នំ? សច្ចំ, តថាបិ តទនុលោមតោ ជានិតព្ពតោ វត្តព្នំ។
អដ្ឋកថាយញ៉ា ឥមា កាថាយោ សម្មជ្ឈនាធិនំ
បុព្ពករណាធិការព្រាហ្មកភាវេនេវ វុត្តា, ន ចាតិមោក្ខាវម្ពកាលេ
ភណ្ឌិតព្ពកាវេន។ អថ ច បន ឥទានិ ភណ្ឌិតិ, ឯវំ សន្តេ កិមត្ថំ ភណ្ឌិតិ
ចិន្តាយំ អន្តោនិទានេ “កី សង្ឃស្ស បុព្ពកិច្ច”ន្តិ វុត្តបុច្ឆានុលោមេន
បុព្ពករណាធិនំ និដ្ឋការបុច្ឆនត្ថំ ភណ្ឌិតិ ជានិតព្នំ។ វុត្តញ៉ា “ឯវំ វុត្តំ ចតុត្ថិធំ
បុព្ពករណំ កត្វាវ ឧចាសថោ កាតព្វោ” តិ (វិ. សង្ឃ. អដ្ឋ. ១៧៧), តស្មា
ចាឡើអដ្ឋកថានុលោមតោ ឥមិធា អនុក្កមេន កតេ សតិ ធម្មវ្យោសកោ
បញ្ញាយតិ, តស្ស អវ្យោសនាការោ បញ្ញាយតិ, ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកោ

បញ្ញាយតិ, តស្ស បុព្វករណាទីនំ និដ្ឋការ្យបុច្ឆនំ បញ្ញាយតិ, ធម្មដ្ឋេសកស្ស
វិស្សន្ធនំ បញ្ញាយតិ, តានិ និដ្ឋាបេត្វា ចាតិមោក្ខុទ្ធសកស្ស ចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ទិសិតុំ បដិញ្ញា បញ្ញាយតិ, ឯវំ ឥមេសំ កាថាវាក្យានំ វេទនេ បយោជនំ
បញ្ញាយតិ កត្វា បណ្ឌិតេហិ វិនយញ្ញហិ ចិរបដិច្ចន្នោ អយំ កថាមគ្គោ
បដិបទ្ធិតត្តោតិ។ បវារណាយចិ ឯសេវ នយោ។

ចាឡិយដ្ឋកថាទីនញ្ចិ, អនុរូបំ ឥមំ នយំ;
បុនប្បុនំ ចិន្តយន្តុ, បណ្ឌិតា វិនយញ្ញោ។

បុនប្បុនំ ចិន្តយិត្វា, យុត្តំ ចេ ធារយន្តុ តំ;
នោ ចេ យុត្តំ ធម្មយន្តុ, សម្មាសម្ពុទ្ធសាវកាតិ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណាធាត្វតេ វិនយាលង្ការេ

ឧចោសថបវារណាវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

បញ្ចវិសតិមោ បរិច្ឆេនោ។

២៦. វស្សបនាយិកវិនិច្ឆយកថា

១៧៩. ឯវំ ឧចោសថបវារណាវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ
វស្សបនាយិកវិនិច្ឆយំ កថេតុំ “វស្សបនាយិកាតិ ឯត្ថ” ត្យាទិមាហ។ តត្ថ
វសនំ វស្សំ។ កី តំ? វសនកិរិយា ភាវត្ថេ ឈ្យ-បច្ចយវសេន។ ឧបនយនំ
ឧបនយោ។ កោ សោ? ឧបគមនកិរិយា, វស្សស្ស ឧបនយោ វស្សបនយោ, សោ
ឯតិស្សា បញ្ញត្តិយា អត្ថិ, តស្មី វា វិជ្ជតីតិ វស្សបនាយិកា។ កា សា?
វស្សបនាយិកបញ្ញត្តិ។ អថ វា ឧបនយតិ ឯតាយាតិ ឧបនាយិកា មជ្ឈេ

ដើមរសេន។ វស្សស្ស ឧបនាយិកា វស្សបនាយិកា, សា ឯវ បុរេ ភវា បុរិមា
ភវត្ថេ ឥម-បច្ចុយវសេន, សា ឯវ បុរិមិកា សកត្ថេ ក-បច្ចុយវសេន, តស្មី បរេ
ឥត្ថិលិដ្ឋេ អ-ការស្ស ឥ-ការាទេសោ។ បច្ឆា ភវា បច្ឆិមា, សាវ បច្ឆិមិកា។

អស្សតិយា បន វស្សំ ន ឧបេតីតិ “ឥមស្មី វិហារេ ឥមំ តេមាសំ វស្សំ
ឧបេមី”តិ វជ្ជិកេនំ កត្វា ន ឧបេតិ។ “ន, ភិក្ខុវេ, អសេនាសនិកេន វស្សំ
ឧបគន្តព្គំ, យោ ឧបគច្ឆេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ (មហាវ. ២០៤) វជ្ជិកេនំ កត្វា
វស្សបគមនំ សន្ធាយ បដិក្ខេហោ, ន អាលយករណាវសេន ឧបគមនំ
សន្ធាយាតិ វទន្តិ។ ចាឡិយំ បន អវិសេសេន វុត្តត្តា អដ្ឋកថាយព្វា
ទុតិយចារាជិកសំវណ្ណនាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៨៤) “វស្សំ ឧបគច្ឆន្តេន ហិ
នាលកបដិបទំ បដិបន្នេនបិ បញ្ចន្ធិ ធននានំ អញ្ញាតវេន ធន្មយេវ សទ្ធារពន្ធន្ធ
សេនាសនេ ឧបគន្តព្គំ, តស្មា វស្សកាលេ សចេ សេនាសនំ លភតិ, ឥច្ឆេតំ
កុសលំ។ នោ ចេ លភតិ, ហត្ថកម្មំ បរិយេសិត្វាបិ កាតព្វំ។ ហត្ថកម្មំ
អលភន្នេន សាមម្បិ កាតព្វំ, ន ត្វេវ អសេនាសនិកេន វស្សំ ឧបគន្តព្គំ”ន្តិ
(មហាវ. ២០៤) ទន្ធិ កត្វា វុត្តត្តា អសេនាសនិកស្ស នាវាទីវិនា អញ្ញាត
អាលយមត្តេន ឧបគន្តំ ន វជ្ជតីតិ អម្ពាភំ ខន្តិ។ នាវាសត្តវជេសុយេវ ហិ
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, នាវាយ វស្សំ ឧបគន្ត”ន្តិអាទិនា (មហាវ. ២០៣) សតិ,
អសតិ វា សេនាសនេ វស្សបគមនស្ស វិសុំ អនុញ្ញាតត្តា “ន, ភិក្ខុវេ,
អសេនាសនិកេន វស្សំ ឧបគន្តព្គំ”ន្តិ (មហាវ. ២០៤) អយំ បដិក្ខេហោ។ តត្ថ ន
លភតីតិ អសតិ សេនាសនេ អាលយវសេនបិ នាវាទីសុ ឧបគមនំ វុត្តំ។ ចត្វសុ
ហិ សេនាសនេសុ វិហារសេនាសនំ ឥធាធិប្បតំ, ន ឥតវត្ថយំ។

ដន្តិតមញ្ញាទិកេនា កុដីតិ ឯត្ថ ដន្តិតមញ្ញោ នាម ជីយេ មញ្ញាទាទេ មជ្ឈេ
វិជ្ជិត្វា អដនិយោ បរេសេត្វា កតោ មញ្ញោ, តស្ស ឥទំ ឧបរិ, ឥទំ ហេជ្ជាតិ នត្ថិ។

បរិវេត្តត្វា អត្តតោបិ តាធិសោវ ហោតិ, តំ សុសានេ នេវជ្ជានេ ច វេបេន្តិ, ចតុន្នំ
ចាសាណាមំ ឧបរិ ចាសាណាំ អត្តរិច្ឆា កតំ គេហម្បិ “ជន្តិតមញ្ញោ” តិ វុច្ចតិ។

“ឥធ វស្សំ ឧបេមី” តិ ភិក្ខុត្ថំ វត្តព្ពន្ធិ សត្តស្ស អវិហារត្តា “ឥមស្មី វិហារេ” តិ
អវត្តា “ឥធ វស្សំ ឧបេមី” តិ ឯត្តកមេវ វត្តព្ពំ។ សត្តេ បន វស្សំ ឧបកន្ធី ន វដ្តតិ តិ
កុដិកាធិនំ អភារេន “ឥធ វស្សំ ឧបេមី” តិ វចីភេទំ កត្វា ឧបកន្ធី ន វដ្តតិ,
អាសយ ករណមត្តេនេវ វដ្តតិ តិ អធិប្បាយោ វិប្បកិរតិ តិ វិសុំ វិសុំ គច្ឆតិ។
តិសុ ឃានេសុ នត្តិ វស្សន្នេន អាបត្តិ តិ តេហិ សទ្ធិ គច្ឆន្តស្សេវ នត្តិ អាបត្តិ,
តេហិ វិយុដ្ឋិត្វា គមនេ បន អាបត្តិយេវ, បវាវេតុញ្ច ន លភតិ។

បរិសនធាវំ យោជេត្វា តិ សកវាជពន្ធមេវ យោជេត្វា។ បុរិមិកាយ... បេ... ន
បក្កមិតត្តា តិ ឥមិនា អាសាធិបុណ្ណមាយ អនន្តេវ ចាជិបទទិវសេ បុរិមវស្សំ
ឧបកន្ធា វស្សនឧតុនោ ចតុសុ មាសេសុ សព្ពបច្ឆិមមាសំ វេបេត្វា បុរិមំ
តេមាសំ វសិតព្ពំ។ សាវណបុណ្ណមិយា អនន្តេវ ចាជិបទទិវសេ បច្ឆិមវស្សំ
ឧបកន្ធា សព្ពបវេមមាសំ វេបេត្វា បច្ឆិមំ តេមាសំ វសិតព្ពំ។ វេវ អវសិត្វា
បុរិមិកាយ វស្សំ ឧបកតេន ភិក្ខុនា មហាបវារណាយ អន្តោ អរុណំ
អនុជ្ជាបេត្វា បច្ឆិមិកាយ ឧបកតេន ចាតុមាសិធិបវារណាយ អន្តោ អរុណំ
អនុជ្ជាបេត្វា អន្តរា ចារិកំ បក្កមេយ្យ, ឧបចារសីមាតិក្កមេយ្យេវ តស្ស
ភិក្ខុនោ ឧក្កជាបត្តិ ហោតិ តិ ធស្សេតិ។ ឥមមត្តំ ចាធិយា សមត្តតុ “ន
ភិក្ខុវេ... បេ... វចនតោ” តិ វុត្តំ។ យទិ វេវ វស្សំ ឧបកន្ធា សតិ ករណីយេ
បក្កមន្តស្ស សព្ពថាបិ អាបត្តិយេវ សិយាតិ ចោទនំ សន្ធាយាហ “វស្សំ ឧបកន្ធា
បនា” តិ អាធិ។ វេវ សន្តេ តទហោវ សត្តាហករណីយេន បក្កមន្តស្សេវ អនាបត្តិ
សិយា, ន ធិបាតិហំ វសិត្វា បក្កមន្តស្សតិ អាហ “កោ បន វាទោ” តិ អាធិ។

១៨០. ឥឡូវនេះ សត្វាហករណ៍យល់ក្នុងរំលឹកត្រូវតែ ទស្សន៍ “អនុជាធាមិ
ភិក្ខុវេ” តិអាទិមាហា។ តត “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សត្វន្នំ សត្វាហករណ៍យេន
បហិតេ គន្ធី, ន ត្រូវ អប្បហិតេ, ភិក្ខុស្ស ភិក្ខុនិយា សិក្ខមាធាយ
សាមណេស្ស សាមណេរិយា ឧចាសកស្ស ឧចាសិកាយា” តិ (មហាវ. ១៨៧)
ឯកំ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សត្វន្នំ សត្វាហករណ៍យេន អប្បហិតេបិ គន្ធី,
បគេវ បហិតេ, ភិក្ខុស្ស ភិក្ខុនិយា សិក្ខមាធាយ សាមណេស្ស សាមណេរិយា
មាតុយា ច បិតុស្ស ចា” តិ (មហាវ. ១៨៨) ឯកំ, “សចេ បន ភិក្ខុនោ ភាតា វា
អញ្ញោ វា ញាតកោ គិលានោ ហោតិ” តិ ឯកំ, “ឯកស្មី វិហារេ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ
វសន្តោ ភិក្ខុភត្តិកោ” តិ ឯកំ, “សចេ ភិក្ខុស្ស... បេ... អនភិវតិ វា កុក្កុច្ចំ វា
ធិដ្ឋិតតំ វា ឧប្បន្នំ ហោតិ” តិ ឯកំ, “កោចិ ភិក្ខុ គរុធម្មំ អជ្ឈាបន្តោ ហោតិ
បរិវាសារហោ” តិ ឯកំ, “ភិក្ខុនិយាបិ មានត្តារហាយា” តិ ឯកំ, “សាមណេរោ
ឧបសម្មន្និតុកាមោ... បេ... សិក្ខមាធា វា... បេ... សាមណេរី វា” តិ ឯកំ,
“ភិក្ខុស្ស ភិក្ខុនិយា វា សង្ឃោ កម្មំ កត្តកាមោ តជ្ជនីយំ វា” តិ ឯកំ, “សចេបិ
កតំយេវ ហោតិ កម្ម” តិ ឯកំ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សត្វករណ៍យេន គន្ធី” តិ
(មហាវ. ១៨៩) ឯកន្តិ ឯកានស ហឺនានិ ហោន្តិ។ តត បឋមតតិយចតុត្ថវសេន
តិសុ ហឺនេសុ បហិតេ ឯវ គន្ធី, នោ អប្បហិតេ។ សេសេសុ អជ្ជសុ
អប្បហិតេបិ គន្ធី, បគេវ បហិតេ។ វុត្តញ្ញំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ
២.១៩៩) “គន្ធីត្ថន្តិ សត្វករណ៍យេន អប្បហិតេបិ គន្ធី” តិ ឯកំ ច
អនុចាសកេហិបិ សាសនការំ ញាតុកាមេហិ បហិតេ តេសំ
បសាទវឌ្ឍិសម្បត្តេហិបិ សត្វាហករណ៍យេន គន្ធី វដ្ឋតិ គហោតត្ថំ។
ភិក្ខុភត្តិកោតិ ភិក្ខុនិស្សិតកោ។ សោ បន យស្មា ភិក្ខុហិ សទ្ធិ វសតិ, តស្មា
វុត្ត “ភិក្ខុហិ សទ្ធិ វសន្តោ” តិ។

១៨១. អបិចេត្តាតិ អបិច ឯត្តាតិ ធនោ, ឯត្ត ឯតស្មី
 សត្តាហករណីយវិនិច្ឆយេ អបិច អបរោ អយំ ព្យាធិសោ ចាឡិមុត្តកនយោ
 វស្សបនាយិកក្ខន្ធកចាឡិតោ មុត្តោ នយោ វេទិតញ្ចាតិ យោជនា។
 សមន្តចាសាធិកាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៩៩) បន
 “ចាឡិមុត្តករត្តិច្ឆេទវិនិច្ឆយោ” តិ ធិស្សតិ។ តថា ហិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ.
 មហាវគ្គ ២.១៩៩) “រត្តិច្ឆេទវិនិច្ឆយោតិ សត្តាហករណីយេន គន្ធា ពហិទ្ធា
 អរុណុដ្ឋាបនសម្ពាស្ស រត្តិច្ឆេទស្ស វិនិច្ឆយោ” តិ។ សារត្ថធិបនិយម្យ (សារត្ថ.
 ដ. មហាវគ្គ ៣.១៩៩) “សត្តាហករណីយេន គន្ធា ពហិទ្ធា អរុណុដ្ឋាបនំ
 រត្តិច្ឆេទោ” តិ។ អនិមន្តិតេន គន្ធីន វដ្តតីតិ ឯត្ត អនិមន្តិតត្តា សត្តាហកិច្ចំ
 អនិជ្ជហិត្វា គច្ឆន្តស្សបិ វស្សច្ឆេទោ ចេវ ទុក្ខជញ្ចា ហោតីតិ វេទិតព្វំ។
 យថាវុត្តញ្ញំ រត្តិច្ឆេទករណំ វិនា តិរោវិហារេ វសិត្វា អាគមិស្សមីតិ គច្ឆតោ
 វស្សច្ឆេទំ វនន្តិ។ គន្ធីន វដ្តតីតិ អន្តោឧបចារសីមាយំ បិតេនេវ
 សត្តាហករណីយនិមិត្តំ សល្លកេត្វា ឥមិនា និមិត្តេន គន្ធា “សត្តាហព្ពន្ធលេ
 អាគមិស្សមី” តិ អាភោគំ កត្វា គន្ធីន វដ្តតីតិ។ បុរិមក្ខណោ អាភោគំ កត្វា
 គមនក្ខណោ វិសរិត្វា គតេបិ ធនោសោ នត្តិ, “សករណីយោ បក្កមតី” តិ
 (មហាវ. ២០៧) វុត្តត្តា សព្វថា អាភោគំ អកត្វា គតស្ស វស្សច្ឆេទោតិ វនន្តិ។
 យោ បន សត្តាហករណីយនិមិត្តាភាវេបិ “សត្តាហព្ពន្ធលេ អាគមិស្សមី” តិ
 អាភោគំ កត្វា គន្ធា សត្តាហព្ពន្ធលេ អាគច្ឆតិ, តស្ស អាបត្តិយេវ, វស្សច្ឆេទោ
 នត្តិ សត្តាហស្ស សន្និវត្តត្តាតិ វនន្តិ, វិមសិត្វា គហេតព្វំ។

កណ្ណាកន្តិ ចីវរកណ្ណំ។ បហិណ្ឌន្តិ ចីវរធាវនាទិកម្មេន បហិណ្ឌន្តិ។
 សម្មាបុណ្ញំ ន សក្កោតិ, វដ្តតីតិ ឯត្ត “អន្តេវ អាគមិស្សមី” តិ សាមន្តវិហារំ
 គន្ធា បុន អាគច្ឆន្តស្ស អន្តរាមគ្គេ សចេ អរុណុគ្គមនំ ហោតិ, វស្សច្ឆេទោបិ ន
 ហោតិ, រត្តិច្ឆេទទុក្ខជញ្ចា នត្តិ វនន្តិ, តទហោវ អាគមនេ សឧស្សហត្តា

វស្សុច្ឆនោ វា អាបត្តិ វា ន ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ អាចរិយំ បស្សីស្សមីតិ បន
គន្ធុលកតីតិ “អគិលានម្បិ អាចរិយំ, ឧបជ្ឈាយំ វា បស្សីស្សមី”តិ
សត្តាហាករណីយេន គន្ធុលកតិ, និស្សយាចរិយំ ធម្មាចរិយញ្ច, បកេវ
ឧបសម្មទាចរិយឧបជ្ឈាយេ។ សចេ នំ អាចរិយោ “អដ្ឋ មា គច្ឆា”តិ វទតិ,
វដ្ឋតីតិ ឯវំ សត្តាហាករណីយេន អាគតានំ អន្តោសត្តាហាយេវ បុន អាគច្ឆន្តំ
សចេ អាចរិយោ, ឧបជ្ឈាយោ វា “អដ្ឋ មា គច្ឆា”តិ វទតិ, វដ្ឋតិ,
សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ អធិប្បាយោ។ វស្សុច្ឆនោ បន ហោតិយេវាតិ
ទដ្ឋព្ភំ សត្តាហាស្ស ពហិធ្វាវីតិនាមិតត្តា។

សចេ ទ្វំ គតោ សត្តាហាវារេន អរុណោ ឧដ្ឋាបេតញ្ចោតិ ឥមិនា
វស្សុច្ឆនកាណោ សតិ សត្តាហាករណីយេន គន្ធុម្បិ វដ្ឋតីតិ ធិបេតិ។ ឯត្ថ ធន
ទិវសានិ ពហិធ្វាវីតិនាមេត្វា សត្តមេ ទិវសេ បុរាណា ឯវ
អន្តោឧបចារសីមាយំ បរិសិទ្ធា អរុណំ ឧដ្ឋាបេត្វា បុនទិវសេ សត្តាហំ
អធិដ្ឋាយ គន្ធុព្ភន្តិ អធិប្បាយោ។ កេចិ បន “សត្តមេ ទិវសេ អាគត្វា អរុណំ
អនុដ្ឋាបេត្វា តទហេវ ទិវសភាកេចិ គន្ធុ វដ្ឋតី”តិ វទន្តិ, តំ ន គហោតព្ភំ
“អរុណោ ឧដ្ឋាបេតញ្ចោ”តិ វុត្តត្តា។ សត្តមេ ទិវសេ តត្ថ អរុណុដ្ឋាបនមេវ ហិ
សន្ធាយ ចាឡិយំ (មហាវ. ១៩៩) “សត្តាហំ សន្និវត្តោ កាតញ្ចោ”តិ វុត្តំ។ អរុណំ
អនុដ្ឋាបេត្វា គច្ឆន្តោ ច អន្តោ អប្បរិសិទ្ធា ពហិធ្វាវ សត្តាហំវីតិនាមេត្តោ ច
សមុច្ឆិន្ទវស្សោ ឯវ ភវិស្សតិ អរុណាស្ស ពហិ ឯវ ឧដ្ឋាបិតត្តា។ ឥតថា
“អរុណោ ឧដ្ឋាបេតញ្ចោ”តិ វចនំ និវត្តកំ សិយា។ “សត្តាហាវារេន អន្តោវិហារេ
បរិសិទ្ធា អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វា គន្ធុព្ភន្តិ វុត្តព្ភតោ អញ្ជោសុ ច ហិណេសុ
អរុណុដ្ឋាបនមេវ វុច្ឆតិ។ វក្ខតិ ហិ ចីវរក្ខន្ធកេ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦៤) “ឯកស្មី
វិហារេ វសន្តោ ឥតរស្មី សត្តាហាវារេន អរុណាមេវ ឧដ្ឋាបេតី”តិ។

អថាបិ យំ តេ វេទេយ្យំ “សត្តមេ ទិវសេ យទា កណិចិ បរិជ្ជេន
តំទិវសនិស្សិតោ អតីតារុណោ ឧដ្ឋាបិតោ នាម ហោតីតិ ឥមមត្តំ សន្ធាយ
អជ្ជកថាយំ វុត្ត”ន្តិ, តំ សទ្ធកតិយាបិ ន សមេតិ។ ន ហិ ឧដ្ឋិតេ អរុណោ បច្ឆា
បរិជ្ជោ តស្ស បយោជកោ ឧដ្ឋាបកោ ភវិតុមហតិ។ យទិ ភវេយ្យ, “វស្សំ
ឧបកត្តា បន អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វា តទហោវ សត្តាហាករណីយេន
បក្កមន្តស្ស”បីតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ២០៧) ឯត្ថ “អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វា”តិ វចនំ
វិវុដ្ឈេយ្យ។ តេនបិ តំទិវសនិស្សិតស្ស អរុណាស្ស ឧដ្ឋាបិតត្តា អារញ្ញកស្សបិ
ភិក្ខុនោ សាយន្តសមយេ អង្គយុត្តំ អរញ្ញំ គន្ធា ឯវ និវត្តន្តស្ស អរុណោ
ឧដ្ឋាបិតោ ធុតង្គញ្ចាវិសោធិតំ សិយា, ន ចេតំ យុត្តំ អរុណុគ្គមនកាលេ ឯវ
អរុណុដ្ឋាបនស្ស វុត្តត្តា។ វុត្តត្តា “កាលស្សេវ បន និក្ខមិត្វា អង្គយុត្តេ ហនេ
អរុណំ ឧដ្ឋាបេតត្ថំ។ សចេ អរុណុដ្ឋានវេលាយំ តេសំ អាពាធាវ ឡតិ, តេសំ ឯវ
កិច្ចំ កាតត្ថំ, ន ធុតង្គវិសុទ្ធិកេន ភវិតត្ថ”ន្តិ (វិសុទ្ធិ. ១.៣១)។ តថា
ចារិវាសិកាធិនម្យំ អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វា វត្តំ និក្ខិបន្តានំ វត្តិច្ឆេទោ វុត្តោ។
“ឧត្តតេ អរុណោ និក្ខិបិតត្ថ”ន្តិ (ប្ខដ្ឋវ. អដ្ឋ. ៩៧) ហិ វុត្តំ។
សហសេយ្យសិក្ខាបទេបិ អនុបសម្មន្នេហិ សហ និវុត្តភាវបរិមោចនត្ថំ
“បុរាណោ និក្ខមិត្វា”តិអាទិ (ចាចិ. ៥២) វុត្តំ។ ឯវំ ចីវរិប្បវាសាធិសុ ច សត្តត្ថ
វត្តិបរិយោសានេ អាគាមិអរុណាវសេនេវ អរុណុដ្ឋានំ ទស្សិតំ, ន
អតីតារុណាវសេន, តស្មា វុត្តនយេនេវេត្ថ អរុណុដ្ឋាបនំ វេទិតត្ថំ អញ្ញថា
វស្សច្ឆេទត្តា។

យំ បន វស្សំ ឧបកតស្ស តទហោវ អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វា សករណីយស្ស
បក្កមនវចនំ, តំ វស្សំ ឧបកតកាលតោ បដ្ឋាយ យទា កណិចិ និមិត្តេ សតិ
គមនស្ស អនុញ្ញាតត្តា យុត្តំ, ន បន សត្តាហាវេន គតស្ស អរុណំ
អនុដ្ឋាបេត្វា តទហោវគមនំ “អរុណោ ឧដ្ឋាបេតត្ថោ”តិ វុត្តត្តា។ យថា វា

“សត្តាហារាគតាយ បវរណាយ សករណីយោ បក្កមតិ, អាគន្ធម្យ វា សោ,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ តំ អាវាសំ ន វា អាគន្ធម្យ” តិអាទិនា (មហាវ. ២០៧)
បដិមសត្តាហោ អនាគមនេ អនុញ្ញាតេបិ អញ្ញាសត្តាហោសុ តំ ន វដ្ឋតិ។ ឯវំ
បឋមសត្តាហោ អរុណំ អនុជ្ជាបេត្វា គមនេ អនុញ្ញាតេបិ តតោ បរេសុ
សត្តាហោសុ អាគតស្ស អរុណំ អនុជ្ជាបេត្វា គមនំ ន វដ្ឋតិ ឯវំ តិ និដ្ឋមេត្ត
គន្តព្គំ។

សេច បវរិតកាលេ វស្សវាសិកំ ទេន្តិតិអាទិនា វស្សវាសិកមីវម្មី
កមិនមីវំ វិយ វស្សុវុត្តិវិហារបដិពទ្ធន្តិវិញ្ញាយតិ។ “យទិ សត្តាហារាទេ
អរុណំ ឧដ្ឋាបយីសុ, គហោតព្ព” តិ បន វុត្តត្តា សត្តាហាករណីយេន គន្ធា
សត្តាហាព្ពន្ធវេ អាគតា លភន្តិ។ កមិនានិសំសមីវំ បន សម្មំ អនាបុច្ឆា តេ ន
លភន្តិ។ វុត្តតិ ហិ “សត្តាហាករណីយេន គតាបិ ភាជនីយភណ្ឌំ លភន្តតិ វា
ឯវំ បំ អធម្មិកវត្ថំ ន កាតព្ព” តិ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៨២)។ ឥធម អាហាជន្តិវិហារតោ
ពហិ អាគតជ្ជានេ អានីតំ។

វាឡេហិ ឧត្តាឡា ហោន្តិ, គណ្ណាន្តិបិ បរិចាតេន្តិបីតិ ឯត្ថ គណ្ណាន្តិ គហោត្វា
ខាទន្តិ។ បរិចាតេន្តិ បលាបេន្តិ, អនុពទ្ធន្តិ អត្ថោ។ ឥមេសុ “តាឡេហិ
ឧត្តាឡា ហោន្តិ” តិអាទិសុ សម្មុទេនបរិយន្តេសុ វុត្តសុ កេវលំ អនាបត្តិ ហោតិ,
បវារេតុំ បន ន លភតីតិ ទដ្ឋព្គំ។ សេច បនាតិអាទិសុ យស្មា នាសាសីមាយំ ទិសុ
អាវាសេសុ វស្សុំ ឧបគច្ឆន្តស្ស “ទុតិយេ វសិស្សមី” តិ ឧបចារតោ និក្ខន្ធមត្ត
បឋមោ សេនាសនគ្គាហោ បដិប្បស្សម្ពតិ, តស្មា ចាឡិយំ (មហាវ. ២០៧)
“តស្ស, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ បុរិមិកា ច ន បញ្ញាយតី” តិ បឋមំ សេនាសនគ្គាហំ
សន្ធាយ វុត្តំ។ ទុតិយសេនាសនគ្គាហោ បន បុរិមិកា បញ្ញាយតេវ, តតេវ
តេមាសំ វសន្តោ បុរិមវស្សុវុត្តោ ឯវំ ហោតិ។ តតោ វា បន ទុតិយទិវសាទិសុ

“បឋមសេនាសនេ វសិស្សមី” តិ ឧបចារាតិក្កមេ បុរិមកាបិ ន បញ្ញាយតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

បដិស្សវស្ស វិសំវាទនបច្ចយា ហោន្តម្បិ ទុក្កជំ សតិយេវ បដិស្សវេ
ហោតីតិ អាហា “តស្ស តស្ស បដិស្សវស្ស វិសំវាទេ ទុក្កជ” ន្តិ។ តេនេវាហា “តព្វា
ខោ...បេ... វិសំវាទនបច្ចយា” តិ។ ចាឡិយំ (មហាវ. ២០៧) “សោ
សត្តាហានាគតាយ បវារណាយ សករណីយោ បក្កមតី” តិ វុត្តត្តា
បវារណាធិវសេបិ សត្តាហាករណីយំ វិនា គន្ធី ន វដ្ឋតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។ ឥមស្មី ឋានេ
“នវមិតោ បដ្ឋាយ គន្ធី វដ្ឋតី” តិ អដ្ឋកថាវចនំ កច្ចិ ឧបោសថធិវសតោ
ឧបនិធាយ នវមី ឥន្ទ្រតព្វា, ឧទាហុ លោកិយតិចិវសេនាតិ អាសម្ព័ន្ធន្តិ។ តច្រេវំ
វិនិច្ឆ័តព្ភំ - បុរិមកឧបទមាសកាឡបក្ខឧបោសថធិវសំ ឧបនិធាយ ឥន្ទ្រតព្វា,
ន លោកិយតិចិវសេន។ កឧបទមាសស្ស ហិ កាឡបក្ខឧបោសថធិវសំ
មរិយាទំ កត្វា តទនន្តរចាដិបទធិវសតោ បដ្ឋាយ គណីយមាទេ សតិ យោ
ធិវសោ នវមោ ហោតិ, តតោ បដ្ឋាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តិចិបេក្ខាយ បន
ឥត្តិលិដ្ឋវេហារោ, តតោ នវមិតោ បដ្ឋាយ អនាគតសត្តាហោ បវារណា
ហោតិ។

សត្តាហំ អនាគតាយ អស្សតិ សត្តាហានាគតា។ កា សា? បវារណា។
អស្សយុជមាសស្ស សុក្កបក្ខនវមិយំ សត្តាហាករណីយំ អធិដ្ឋាយ គច្ឆន្តោ
ភិក្ខុ អន្តោវស្សស្ស សត្តាហាមត្តាវសិជ្ជត្តា សត្តមអរុណោ ឧត្តតមត្ថេ
វុត្តវស្សោ ហោតិ, ទសមិយំ នាហមត្ថំ, ឯកាទសមិយំ បញ្ចាហមត្ថំ, ទ្វាទសិយំ
ចតុរាហមត្ថំ, តេរសិយំ តិហមត្ថំ, បុទ្ទសិយំ ទ្វិហមត្ថំ, បន្ទរសិយំ ឯកាហមត្ថំ
អវសិដ្ឋំ ហោតិ, តស្មា បវារណាធិវសស្ស បរិយោសានភូតអរុណាស្មី ឧត្តតេ
វុត្តវស្សោ ហោតិ, តស្មា តេសំ ភិក្ខុនំ កុក្កច្ឆរិនោទនត្ថំ ភគវា ធម្មស្សមី “សោ

សត្តាហានាគតាយ បវរណាយ សករណីយោ បក្កមតិ, អាគន្ធម្យ វា សោ,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ តំ អាវាសំ ន វា អាគន្ធម្យ, តស្ស, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ បុរិមិកា ច
បញ្ញាយតិ, បដិស្សវេ ច អនាបត្តី”តិ (មហាវ. ២០៧) អាហា។

សត្តាហានាគតាយ កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយាតិ ឯត្តាបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ
កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយាតិ បដិមកត្តិកបុណ្ណមាយំ។ សា ហិ កុមុទានំ
អត្ថិតាយ កោមុទី, ចតុន្នំ វស្សិកមាសានំ បរិយោសានត្តា ចាតុមាសិនីតិ
វុច្ចតិ។ តទា ហិ កុមុទានិ សុបុប្ផតានិ ហោន្តិ, តស្មា កុមុទា ឯត្ថ បុប្ផន្តិ
កោមុទីតិ វុច្ចតិ, កុមុទវតីតិ វុត្ថំ ហោតិ។

១៨២. អន្តោវស្សវត្ថុកថាយំ និពន្ធវត្ថំ បេហ្វាតិ សជ្ឈាយមនសិការាទីសុ
និវន្តរករណីយេសុ កត្តព្ភំ កតិកវត្ថំ កត្វា។ កសាវបរិកណ្ណាន្តិ កសាវេហិ
ភូមិបរិកម្មំ។ វត្ថុន្តិ កតិកវត្ថំ។

ឯវរូបំ អធម្មិកវត្ថំ ន កាតព្វន្តិ នាធាវេជ្ជកា ហិ ភិក្ខុ សន្និបតន្តិ, តត្ថ
កេចិ ធុព្ពលា អប្បថាមា ឯវរូបំ វត្ថំ អនុចាលេតុំ ន សក្កោន្តិ, តស្មា ឥធ
អាគតញ្ច ចតុត្ថចារាជិកវណ្ណានាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២២៧) អាគតំ អាវាសំ វា
មណ្ឌបំ វា សីមំ វា យំ កិញ្ចិ ឋានំ បរិច្ឆិន្ទិត្វា “យោ ឥមម្ហា អាវាសា បឋមំ
បក្កមិស្សតិ, តំ ‘អរហា’តិ ជានិស្សមា”តិ កតាយ កតិកាយ យោ “មំ
‘អរហា’តិ ជានន្ទ”តិ តម្ហា ឋានោ បឋមំ បក្កមតិ, ចារាជិកោ ហោតិ។ យោ បន
អាចរិយុបជ្ឈាយានំ វា កិច្ចេន មាតាបិតុនំ វា កេនចិទេវ ករណីយេន
ភិក្ខុចារវត្ថំ វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនំ អត្ថាយ អញ្ញេន វា តាទិសេន ករណីយេន
តំ ឋានំ អតិក្កមិត្វា កច្ចតិ, អនាបត្តិ។ សចេបិស្ស ឯវំ គតស្ស បច្ឆា ឥច្ឆាចារោ
ឧប្បជ្ឈតិ “ន ធានាហំ តត្ថ គមិស្សមិ, ឯវំ មំ អរហាតិ សម្ពាវេស្សន្តិ”តិ,
អនាបត្តិយេវ។

យោបិ កេនចិនេវ ករណីយេន តំ ហំនំ បត្វា សង្ឃាយមនសិការាធិវសេន
អញ្ញវិហិតោ វា ហុត្វា ចោរាធិហិ វា អនុពោធា មេឃំ វា ឧដ្ឋិតំ ទិស្វា អនោវស្សកំ
បរិសិតុកាមោ តំ ហំនំ អតិក្កមតិ, អនាបត្តិ, យានេន វា ឥទ្ធិយា វា គប្បន្តោបិ
ចារាជិកំ នាបជ្ជតិ, បទគមនេនេវ អាបជ្ជតិ។ តម្បី យេហិ សហ កតិកា កតា,
តេហិ សទ្ធិ អបុព្វំ អចរិមំ គប្បន្តោ នាបជ្ជតិ។ ឯវំ គប្បន្តោ ហិ សព្វេបិ អញ្ញមញ្ញំ
រក្ខត្តិ។ សចេបិ មណ្ឌាបរុក្ខមូលាធិសុ កិញ្ចិ ហំនំ បរិច្ឆិន្ទត្តិ “យោ ឯត្ថ និសីទតិ វា
ចន្ទ្រមតិ វា, តំ ‘អរហា’តិ ជាធិស្សម”, បុច្ឆានិ វា វេហេត្វា, “យោ ឥមាធិ គហេត្វា
បូជំ ករិស្សតិ, តំ ‘អរហា’តិ ជាធិស្សម” តិអាធិនា នយេន កតិកា កតា
ហោតិ, តត្រាបិ ឥន្ទាចារវសេន តថា ករោន្តស្ស ចារាជិកមេវ។ សចេបិ
ឧចាសកេន អន្តរាមគ្គវិហារោ វា កតោ ហោតិ, ចីវរាធិនិ វា វេហិតានិ ហោត្តិ
“យេ អរហន្តោ, តេ ឥមស្មី វិហារេ វសន្ត, ចីវរាធិនិ វា គណ្ហាន្ត” តិ, តត្រាបិ
ឥន្ទាចារវសេន វសន្តស្ស វា តានិ វា គណ្ហាន្តស្ស ចារាជិកមេវ, ឯតំ បទ
អធម្មិកកតិកវត្ថុ, តស្មា ន កាតព្វំ, អញ្ញំ វា ឯវរូបំ “ឥមស្មី តេមាសព្ពន្ធរ
សព្វេវ អារញ្ញកា ហោត្តិ បិណ្ឌាចាតិកតុតថ្កាធិអវសេសតុតថ្កធរា វា, អថ វា
សព្វេវ ឧណាសវា ហោត្តិ” តិ ឯវមាធិ។ នាធាវេរជ្ជកា ហិ ភិក្ខុ សន្មបតត្តិ។ តត្ថ
កេចិ ឧត្តលា អប្បថាមា ឯវរូបំ វត្ថុ អនុចាលេតុំ ន សក្កោត្តិ, តស្មា ឯវរូបម្បី
វត្ថុ ន កាតព្វំ។ “ឥមំ តេមាសំ សព្វេហេវ ន ឧទ្ទិសិតព្វំ, ន បរិបុច្ឆិតព្វំ, ន
បញ្ញាជេតព្វំ, មូគព្ពតំ គណ្ហិតព្វំ, ពហិសីមជ្ឈស្សបិ សង្ឃលាភោ ធាតព្វោ” តិ
ឯវមាធិកម្បី ន កត្តព្វមេវ។

តិវិធម្មីតិ បរិយត្តិបដិបត្តិបដិវេជវសេន តិវិធម្មី។ សោធនត្វា បញ្ញាជេថាតិ
ភព្វោ អាចារកុលបុត្ត ឧបបរិក្ខិត្វា បញ្ញាជេថ។ ភស្សេ មត្តំ ជាធិត្វាតិ វេជនេ
បមាណំ ព្រាត្វា។ ធនកថាវត្ថុ នាម អប្បិច្ឆាកថា សន្តដ្ឋិកថា បរិវេកកថា

អស់សគ្គកថា វិរិយាម្ពកថា សីលកថា សមាធិកថា បញ្ញាកថា វិមុត្តិកថា
វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកថា ។

វិគ្គហសំវត្ថុនិកំ វចនំវិគ្គហិកំ។ ចតុរាវក្ខំ អហាបេន្តាតិ ពុទ្ធានុស្សតិ
មេត្តា អសុភំ មរណានុស្សតីតិ ឥមំ ចតុរាវក្ខំ អហាបេន្តា។ ទន្ធកជ្ជខាទនវត្ថំ
អាចិត្តិតព្ពន្ធិ ឯត្ថ ឥទំ ទន្ធកជ្ជខាទនវត្ថំ - យោ ទេវសិកំ សង្ឃមជ្ឈេ ឱសរតិ,
តេន សាមណោរាជីហិ អាហារិទ្ធា ភិក្ខុនំ យថាសុខំ ភុញ្ញនត្ថាយ
ទន្ធកជ្ជមាឡកេ និក្ខិត្តេសុ ទន្ធកជ្ជេសុ ទិវសេ ទិវសេ ឯកមេវ ទន្ធកជ្ជំ
គហេតព្ពំ។ យោ បន ទេវសិកំ ន ឱសរតិ, បធានយវេ វសិត្វា ធម្មស្សវនេ វា
ឧចាសថគ្គេ វា ទិស្សតិ, តេន បមាណំ សល្លកេត្វា ចត្តារិ បញ្ច ទន្ធកជ្ជានិ
អត្ថនោ វសនជ្ជានេ វេបេត្វា ខាទិតព្ពានិ។ តេសុ ឱណេសុ សចេ បុនបិ
ទន្ធកជ្ជមាឡកេ ពហូនិ ហោន្តិយេវ, បុនបិ អាហារិទ្ធា ខាទិតព្ពានិ។ យទិ បន
បមាណំ អសល្លកេត្វា អាហារតិ, តេសុ អឱណេសុយេវ មាឡកេ ឱយតិ,
តតោ កេចិ ថេរា “យេហិ គហិតានិ, តេ បដិហារន្ត” តិ វទេយ្យំ, កេចិ “ខាទន្ត,
បុន សាមណោរា អាហារិស្សន្ត” តិ, តស្មា វិវាទបរិហារត្ថំ បមាណំ សល្លកេត្តតព្ពំ,
គហណោ បន ទោសោ នត្ថិ។ មគ្គំ កច្ឆន្តេនបិ ឯកំ វា ទេ វា ថវិកាយ បក្ខិបិត្វា
គន្ធព្ពន្ធិ។ ភិក្ខុចារវត្ថំ បិណ្ឌាចាតិកវត្ថុ អាវិភវិស្សតិ។

អន្តោកាម... បេ... ន កថេតព្ពានិ ឯត្ថ ចតុសុ បច្ឆយេសុ ចីវរេ ច
បិណ្ឌាចាតេ ច វិញ្ញត្តិបិ ន វដ្តតិ និមិត្តោភាសបរិកថាបិ។ សេនាសនេ
វិញ្ញត្តិមេវ ន វដ្តតិ, សេសានិ តីណិ វដ្តន្តិ។ គិលានបច្ឆយេ សព្ពម្បី វដ្តតិ។ ឯវំ
សន្តេបិ អាជីវំ សោធន្តេហិ ភិក្ខុហិ សុដ្ឋ វត្តិតព្ពានិ។ ឥមំនា
អាជីវចារិសុទ្ធិសីលំ ទស្សតំ។ វត្តិតព្ពន្ធិយេហិ ភវិតព្ពន្ធិ ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ។
ខន្ធកវត្តញ្ច សេឱយវត្តញ្ច បូរេតព្ពន្ធិ ចាតិមោក្ខសំវរសីលំ។

បច្ចុប្បន្នស្ម័គ្រចិត្តសីល បន តីហិម សាមគ្គីយតោ ធន្យតំ។ ឥតិ
ចតុចារិសុទ្ធិសីលបដិសំយុត្តា ឯវុចា និយ្យានិកកថា ពហុកាបិ វត្តញ្ញាតិ
អធិប្បាយោ។

ឥមស្មី វស្សបនាយិកាវិសយេ តេសុ តេសុ នគរេសុ តស្មី តស្មី រាជកាលេ
អបរិយន្តាវិវាទកថា ហោតិ។ កថំ? វស្សបនាយិកកក្កន្ធកេ (មហាវ. ១៨៦)
“តេន ខោ បន សមយេន រាជា មាគឆោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ វស្សំ
ឧក្កឡិវុកាមោ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ទូតំ ចាហោសិ ‘យទិ បនាយ្យា អាគមេ ដុល្លោ
វស្សំ ឧបគន្ធយ្យ’ន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ, ‘អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, រាជ្ជំ
អនុវត្តិតុ’”ន្តិ វចនំ និស្សយ ភគវតោ អធិមាសំ បញ្ញាត្តិ មញ្ញាមាណា
វេទសមយេន សំសន្និទ្ធា គយ្យមាណា អនេកវិហិតំ វិវាទំ ករោន្តិ។ វេទសមយេ
កិរ ទ្វេ អធិមាសានិ យាចាធិមាសញ្ច បត្តាធិមាសញ្ច។ តត្ថ កលិយុគគណានេ
ឯក្ខន្ធវិសតិគណានេន ភាជិតេ ទ្វេបញ្ចជ្ជនសតេរសសោឡសជ្ឈាវសវសេន
សត្តតា សេសោ ហោតិ, តេសំ វសេន ចម្មាធិមាស បញ្ចាធិមាស បស្វាធិមាស
នសាធិមាស តេរសាធិមាស សោឡសាធិមាស អជ្ឈាវសាធិមាសាតិ វោហារន្តិ។
អជ្ឈាវសាធិមាសំ បន អវសាធាធិមាសន្តិបិ វោហារន្តិ។ តេសុ បសុសោឡសានិ
អបត្តេយេវ អធិមាសបតនកលិយុគេ សំវច្ឆរមាសាធិវិសមកយេន យាចិត្តា
មាសស្ស អាកឡិវត្តតោ យាចាធិមាសន្តិ វោហារន្តិ, សេសានិ បន
បញ្ចមត្តេយេវ អធិមាសបតនកលិយុគេ មាសស្ស អាកឡិវត្តតោ
បត្តាធិមាសន្តិ។ តច្រេតំ យាចាធិមាសលក្ខណំ - តថតោ អជាធន្តា ចាឡិយា
សំសន្និទ្ធា ពិម្ពិសារញ្ញា ភគវតោ យាចិតាធិមាសត្តា យាចាធិមាសំ ធាម
ភវតិ, តស្មា ទ្វីសុ ឯវ យាចាធិមាសេសុ ធិវសេន សហ មាសោ អាកឡិវត្តតោ, ន
ឥតរេសូតិ វេទន្តិ, អញ្ញោ បន បញ្ចសុ បត្តាធិមាសេសុ ឯវ សហ ធិវសេន មាសោ
អាកឡិវត្តតោ, ន យាចាធិមាសេសូតិ។

អបរេ បន - “ទ្វេមា, ភិក្ខុវេ, វស្សបនាយិកា បុរិមិកា បដិមិកាតិ,
អបរដ្ឋគតាយ អាសាឡិយា បុរិមិកា ឧបគន្ធព្ពា, មាសគតាយ អាសាឡិយា
បដិមិកា ឧបគន្ធព្ពា” តិ តស្មីយេវ វស្សបនាយិកកក្កន្ធកេ (មហាវ. ១៨២)
អាគតាយ ចាឡិយា អត្ថំ អយោនិសោ គហេត្វា តិចិនក្កត្តយោគេ វេ
វស្សបគមនំ ភគវតា អនុញ្ញាតំ, តស្មា អាសាឡិបុណ្ណាមាយ អនន្តរក្ខតោ
ចាជិបទទិវសោ បុណ្ណាតិចិយា ច យុត្តោ ហោតុ,
បុញ្ញាសាឡិឧត្តរាសាឡិសង្ខារេសុ ទ្វិសុ នក្កត្តេសុ ឯកេកេន យុត្តោ ច,
វេរក្ខតោ កាលោ យទិវិនា ទិវសេន មាសកឡនេ សម្មជ្ជតិ, តថា ច សតិ
មាសមត្តាកឡនមេវ កាតព្វំ, យទិ ន សម្មជ្ជតិ, សហ ទិវសេន មាសាកឡនំ,
អយំ បិដកេន ច វេនេន ច អនុលោមោ វិនិច្ឆយោតិ វទន្តិ។

តត្រាប្បកេ វទន្តិ - “មា ឥតិ ចន្ទោ វុច្ចតិ តស្ស គតិយា ទិវសស្ស
មិនិតព្ពតោ, សោ ឯត្ថ សព្ពកលាចារិប្បិយា បុណ្ណាតិ បុណ្ណាមា” តិ អាទិនា
វិនយត្ថមញ្ញសាធិសុ (កដ្ឋា. អភិ. ដី. និទានវណ្ណានា) អាគមនតោ
បុណ្ណាតិចិយោគោបិ បុណ្ណាមិយា វេ ឥច្ឆិតព្ពោ, ន ចាជិបទេ, តថា
នក្កត្តយោគោបិ អាសាឡិសុ ក្កបក្កស្ស បន្ទរសេ ឧចោសថេ
“ឧត្តរាសាឡនក្កត្តេ, វេរ ធាតុ បតិដ្ឋិតា” តិ មហាវសេ វចនតោតិ។ តត្ថ បុរិមា
វទន្តិ - វេរ សន្តេ ឧចោសថទិវសេយេវ ចន្ទគ្គាហោ ច សូរិយគ្គាហោ ច ភវេយ្យ,
ឥនានិ បន កាឡបក្កចាជិបទាធិសុយេវ ចន្ទគ្គាហោ,
សុក្កបក្កចាជិបទាធិសុយេវ សូរិយគ្គាហោ បញ្ញាយតិ, តស្មា ចាជិបទេយេវ
តិចិនក្កត្តយោគោ ឥច្ឆិតព្ពោតិ។ បដិមាបិ វទន្តិ - តុម្ហាទិសានំ វាទិនំ វចនេន
បុព្វេ អាកឡិតព្ពទិវសានំ អនាកឡិតត្តា ទិវសបុញ្ញភារេន វេរ ហោតិ,
សច្ចតោ បន ឧចោសថទិវសេយេវ ចន្ទគ្គាហោ សូរិយគ្គាហោ ច ឥច្ឆិតព្ពោតិ។
ហោតុ, យថា ឥច្ឆេ, តថា វទេ, វេរ ក្ខតបុព្វេ សាជ្ឈកថេ តេ បិដកេ ពុទ្ធវចនេ

អត្ថិតិ? អត្ថិ។ គន្ធារជាតកេ (ជា. អដ្ឋ. ៣.៧.៧៥ គន្ធារជាតកវណ្ណានា) ហិ
ឧចាសថធិវសេ ចន្ទគ្គាហោ ទិក្ខុត្ថំ អាគតោ។ តញ្ចិ ជាតកំ ភីសុ បិដកេសុ
សុត្តបរិយាបន្នំ, បញ្ចសុ និកាយេសុ ខុទ្ទកនិកាយបរិយាបន្នំ, នវសុ
សាសនផ្នែសុ ជាតកបរិយាបន្នន្តិ។ ឯវំ វុត្ថុ បុរិមកា បជិវេនំ ធាតុំ ន
សក្កុណោយ្យន្តិ។

អថេកេច្ច “បិដកត្ថយេ អធិកមាសាយេវ សន្តិ, ន អធិកធិវសា
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៤០៤) ‘យំ បន វុត្ថំ ភីសុបិ គណ្ឌិបទេសុ
អជ្ឈារសន្និយេវ វស្សានំ អធិកមាសេ គហេត្វា គណិតត្តា
សេសវស្សទ្វយស្សបិ អធិកានិ ធិវសានិ ហោន្តេវ, តានិ អធិកធិវសានិ សន្ធាយ
និក្ខត្តា ហុត្វាតិ វុត្ថន្តិ, តំ ន គហេតព្ភំ។ ន ហិ ទិសុ វស្សេសុ អធិកធិវសា នាម
វិសុំ ឧបលព្ពន្ធិ តតិយេ វស្សេ វស្សក្ខន្ធនវសេន អធិកមាសេ បរិច្ចត្តេយេវ
អធិកមាសសម្ភវតោ, តស្មា ទិសុ វស្សេសុ អតិវេកធិវសា នាមវិសុំ ន
សម្ភវត្ថីតិ វេនតោ” តិ វេនន្តិ។ អថញ្ញេ វេនន្តិ - បិដកត្ថយេ អធិកធិវសាតិ
អាគតា អត្ថិ វេនិវេទិដីកាយំ (វេនិវ. ដី. ចាចិត្តិយ ៤០៤) “អវសេសានំ ទិដ្ឋំ
វស្សានំ អធិកធិវសានិ ហោន្តេវ, តស្មា និក្ខត្តា ហុត្វា ឧបសម្មាទេន្តិ” តិ
វេនតោតិ។ ឥតោ បរម្មិ វិវិជេន អាការេន កថេន្តិ។ សុទ្ធវេទិកាបិ ឯវំ វេនន្តិ,
វិនយធរា ភិក្ខុវិនយសមយវសេន វេនន្តិ។ អម្ពាភំ បន វេនសមយេ
ហត្ថគតគណានវសេនេវ ជានិតព្ពន្ធិ អលមតិបបញ្ចេន។ អត្ថិកេហិ
តិវស្សធិកសហស្សកលិយុគេ ធម្មរាជេន បុច្ឆិតត្តា កតំ អធិមាសបករណំ
ឱលោកេត្វា ជានិតព្ភំ។

ឥធម បន អធិប្បេតវិនិច្ឆយមេវ កថយាម។ បឋមទុតិយវាទេសុ ន
ពិម្ពិសាររាជា ភគវន្តំ អធិមាសបញ្ញាបនំ យាចតិ, ន ច ភគវា បញ្ញាបេតិ, ន

“តស៊ី វស្ស ឥទំ នាម អធិមាសំ ហោតិ” តិ វា “មាសមត្ថំ វា សហទិវសំ វា
អាភឡិកត្ថំ” តិ វា ចាឡិយំ អដ្ឋកថាជីកាសុ ច អត្ថិ, វាជា បន ឧបកដ្ឋាយ
វស្សបនាយិកាយ វេទសមយេ វស្សក្កឡនសម្ភវតោ ភិក្ខុនំ
បឋមអាសាឡិមាសេ វស្សំ អនុបកដ្ឋា ទុតិយអាសាឡិមាសេ ឧបកមនត្ថំ “យទិ
បនាយ្យា អាគមេ ដុល្លោ វស្សំ ឧបកន្នេយ្យ” តិ ទុតំ ចាហោសិ។ យទិ បន
ឧបកន្នេយ្យំ, សាធុ វតាតិ សម្ពន្ធិតត្ថំ។ ភិក្ខុ បន វញ្ញោ បហិតសាសនំ ភគវតោ
អាហោចសុំ។ ភគវា បន វស្សក្កឡនេ ភិក្ខុនំ គុណបរិហានិយា អភាវតោ
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វាជូនំ អនុវត្តិតុ” តិ (មហាវ. ១៨៦) អវោច។ តេន វុត្ថំ
អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៨៥) “អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ វាជូនំ អនុវត្តិតុ ឯត្ថ
វស្សក្កឡនភិក្ខុនំ កាចិ បរិហានិ នាម នត្ថិតិអនុវត្តិតុ អនុញ្ញាត” តិ។
វិមតិវិនោទនិយញ្ច (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១៨៥) វុត្ថំ “បរិហានិ
គុណបរិហានិ” តិ, តស្មា យាចាធិមាសោ វា ហោតុ បត្តាធិមាសោ វា, យស្មី
យស្មី កាលេ អនុវត្តនេន ភិក្ខុនំ សីលាធិគុណម្បិ បរិហានិ នត្ថិ, តស្មី តស្មី
កាលេ អនុវត្តិតត្ថំ។

កថំ បន អនុវត្តិតត្ថំ, កថំ ន អនុវត្តិតត្ថំ? យទិ អនុវត្តន្តេ បុព្វេ
ឧបវុត្តិវសតោ ឥនាធិ ឧបវសិតត្ថឧចោសថទិវសោ ចាតុទ្ទសោ វា បន្ទវសោ វា
ហោតិ, តថា សតិ អនុវត្តិតត្ថំ។ យទិ បន តេវសមោ វា សោឡិសមោ វា ហោតិ,
ន អនុវត្តិតត្ថំ។ អនុវត្តន្តោ ហិ អនុចោសថេ ឧចោសថកតោ ហោតិ, តតោ “ន,
ភិក្ខុវេ, អនុចោសថេ ឧចោសថោ កាតញ្ញោ, យោ កវេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ
(មហាវ. ១៨៣) វុត្ថុទុក្ខជំ អាបដ្ឋតិ, តស្មា សីលគុណបរិហានិសម្ភវតោ ន
អនុវត្តិតត្ថំ។ វុត្ថញ្ញា វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.២៤០) “អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, វាជូនំ អនុវត្តិតុ វេចនតោ បនេត្ថ លោកិយានំ តិថី អនុវត្តន្តេហិ
អត្ថនោ ឧចោសថក្កមេន ចាតុទ្ទសី បន្ទវសី វា, បន្ទវសី ចាតុទ្ទសី វា

ករោន្តេហោវ អនុវត្តិតត្ថំ, ន បន សោឡសមទិវសំ វា តេសមទិវសំ វា
ឧចាសថទិវសំ ករោន្តេហ្មី"តិ។

តតិយចតុត្ថវាទេបិ “កតិ វស្សបនាយិកា”តិ សំសយន្តានំ
សំសយវិនោទនត្ថំ “ទ្វេមា, ភិក្ខុវេ, វស្សបនាយិកា បុរិមិកា បច្ឆិមិកា”តិ
(មហាវ. ១៨៤) ភគវា អរោច។ តតោ តាសំ ទ្ធិន្នំ វស្សបនាយិកានំ
ឧបគមនកាលំ ទស្សេតុំ “អបរដ្ឋកតាយ អាសាឡិយា បុរិមិកា ឧបគន្តញ្ញា,
មាសកតាយ អាសាឡិយា បច្ឆិមិកា ឧបគន្តញ្ញា”តិ វុត្ថំ។ តត្រាយំ បិណ្ឌត្ថោ -
អាសាឡិបុណ្ណមិយា អនន្តរេ ចាជិបទទិវសេ បុរិមិកា ឧបគន្តញ្ញា,
សាវណបុណ្ណមិយា អនន្តរេ ចាជិបទទិវសេ បច្ឆិមិកា ឧបគន្តញ្ញាតិ។ តេន វុត្ថំ
អជ្ជកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៨៤) “តស្មា អាសាឡិបុណ្ណមាយ អនន្តរេ
ចាជិបទទិវសេ, អាសាឡិបុណ្ណមិតោ វា អបរាយ បុណ្ណមាយ អនន្តរេ
ចាជិបទទិវសេយេវ វិហារំ បដិជគ្គិត្វា ចានីយំ បរិភោជនីយំ ឧបដ្ឋាបេត្វា សត្ថំ
ចេតិយវន្តនាទិសាមីចិកម្មំ និដ្ឋាបេត្វា ‘ឥមស្មី វិហារេ ឥមំ តេមាសំ វស្សំ
ឧបេមី’តិ សកី វា ទ្ធិត្ថិត្ថត្ថំ វា វាចំ និច្ឆារេត្វា វស្សំ ឧបគន្តញ្ញ”តិ,
សារត្ថធិបនិយម្យិ (សារត្ថ. ដ. មហាវគ្គ ៣.១៨៤) “អបរដ្ឋតិ អាសាឡិតោ អបរំ
ទិនំ, ចាជិបទទិវសេ អត្ថោ”តិ, វិមតិវិនោទនិយម្យិ (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១៨៤)
“អបរស្មី ទិវសេតិ ទុតិយេ ចាជិបទទិវសេ”តិ ឯវំ ចាឡិអជ្ជកថាជីកាសុ
ចាជិបទទិវសេយេវ វស្សបគមនំ វុត្ថំ, ន វុត្ថំ “អមុកតិចិយោគេ”តិ វា
“អមុកនក្ខត្តយោគេ”តិ វា, តស្មា ចាជិបទទិវសេ ចាតោ អរុណុគ្គមនតោ
បដ្ឋាយ សកលទិវសំ សកលវត្ថិ យាវ ទុតិយអរុណុគ្គមនាយថារុចិតេ
កាលេ វស្សំ ឧបគន្តញ្ញត្ថិ ទដ្ឋត្ថំ។ តតោ ឯវំ វស្សបនាយិកកាលេ បុណ្ណាតិចិយា
យោគោ, ឧត្តរាសាឡិទក្ខត្តេន យោគោ ហោត្វតិ វន្តានំ វចនំ វិនយិវុទ្ធី

ហោតិ, តំ វចនំ គហេត្វា បុណ្ណាតិជិយោគំ ឧត្តរាសាឡ្យនក្ខត្តយោគព្វា
អាគមេត្វា វស្សំ ឧបគន្ធាបិ តថាគតេន អបញ្ញត្តំ បញ្ញបេតិ នាមាតិ ទដ្ឋព្វំ។

ឯវំ ចាឡិអដ្ឋកថាជីកាសុ ច បុណ្ណាតិជិយោគេ ឯវំ វស្សំ ឧបគន្ធាព្វំ, ន
ឯកាយ តិជិយា យុត្តេតិ វា ឧត្តរាសាឡ្យនក្ខត្តយោគេយេវ, ន
សាវណានក្ខត្តយោគេតិ វា អនាគតមេវ នាយំ គហេត្វា តថាគតេន បញ្ញត្តំ
វិយ ចោត្តកេសុ លិខិត្វា កេហិចិ ឋបិតត្តា សកលំ វិនយបិដកំ អបស្សន្តា
វេទសាមយិកា តំ វចនំ សទ្ធិហិត្វា វស្សបគមនកាលេ
បុណ្ណាតិជិឧត្តរាសាឡ្យយោគមេវ គវេសន្តា មាសទិវសេន សហ
អាកឡិតត្ថកាលេបិ មាសមត្តមេវ អាកឡិន្ទិ, មាសមត្តមេវ
អាកឡិតត្ថកាលេបិ សហ ទិវសេន អាកឡិន្ទិ, តស្មា ឯវំវាទិនោ ភិក្ខុ “អបញ្ញត្តំ
តថាគតេន បញ្ញត្តំ តថាគតេនាតិ ជិបេតិ” តិ វត្ថព្វតំ អាបជ្ជន្ទិ, តស្មា ភគវតិ
ការវសហិតាលជ្ជិនោ បណ្ឌិតា ឯវំ ន គណ្ឌិន្ទិតិ។ តិជិនក្ខត្តយោគោ បន
ឧចោសថទិវសេយេវ ពហុជា បិដកត្តយេ អាគតោ, ចោរាណាវេទគន្ថេសុ ច
បសំសិតោ, កធាបិ បន វេហារកាលោ តិជិយា នក្ខត្តេន ច វិសមោ ហោតិ,
តស្មា តំ សមេតុំ អធិមាសបតនកាលេ មាសម្បិ ទិវសម្បិ អាកឡិន្ទិ, តស្មា
អញ្ញស្មី កាលេ វិសមេបិ អាកឡនកាលេ សមាបេតព្វំ។ ឯវំ សតិ
មាសឧតុសំវច្ឆរានំ សមភារោ ហោតិ ទដ្ឋព្វំ។

បញ្ចមធម្មវាទេសុ អធិមាសោតិ អដ្ឋាសវស្សតោ អធិកមាសំ គហេត្វា
វុត្តោ, តស្មា “អធិកោ មាសោ អធិមាសោ” តិ កម្មធារយសមាសត្តា បុល្លិដ្ឋំ
កត្វា វុត្តោ។ បុព្វេ បន មាសបុញ្ញតោ អធិកយជិយោ គហេត្វា វុត្តោ, តស្មា
“មាសតោ អធិកំ អធិមាស” ត្ថិ អព្យយីការវសមាសត្តា នបុសកលិដ្ឋំ កត្វា
វុត្តំ។ ឥធម បន “ចោរាណាកត្តរា ឯក្ខនវិសតិវស្សំ សាមណោវ

និក្ខមនិយមបុណ្ណាមាសី អតិក្កម្ម ចាជិបទទិវសេ ឧបសម្បទានៃន្ទិ, តំ កស្មាតិ?
វុច្ចតេ - ឯកស្មី វស្សេ ធន ចាតុទ្ទសិកឧចាសថទិវសា ហោន្ទិ, ឥតិ វីសតិយា
វស្សេសុ ចត្តារោ មាសា បរិហាយន្ទិ, រាជាណោ តតិយេ តតិយេ វស្សេ វស្សំ
ឧបកឡន្ទិ, ឥតិ អជ្ឈាវសសុ វស្សេសុ ធន មាសា វឡន្ទិ, តតោ ឧចាសថវសេន
បរិហីនេ ចត្តារោ មាសេ អបនេត្វា ទ្វេ មាសា អវសេសា ហោន្ទិ, តេ ទ្វេ មាសេ
គហេត្វាវីសតិ វស្សានិ បរិបុណ្ណានិ ហោន្ទិ តិ និក្កម្មា ហុត្វា
និក្ខមនិយមបុណ្ណាមាសី អតិក្កម្ម ចាជិបទេ ឧបសម្បទានៃន្ទិ" តិ អជ្ឈកថាវចនេ
(ចា. អ. ២. ៤០៤) "និក្កម្មា ហុត្វា តិ អធិកមាសេហិ សទ្ធិ បរិបុណ្ណាវីសតិវស្សត្តា
និព្ពេមតិកា ហុត្វា" តិ អត្ថោ សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដ៏. ចា. តិ. ៣. ៤០៤)
វុត្តោ។

តត្រ ននុ ច "តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ អជ្ឈាវសន្ទំ... បេ... វុត្ត" និ វុត្តំ, តំ កថន្ទិ
ចោទនំ សន្ទាយ "យំ បន វុត្តំ... បេ... តំ ន គហេតព្ពន្ទិ" និ កិញ្ចាបិ វុត្តំ, តថាបិ តំ
គណ្ឌិបទេសុ វុត្តវចនំ ន គហេតព្ពន្ទិ អត្ថោ, កស្មា ន គហេតព្ពន្ទិ អាហា "ន
ហី" តិ អាទិ។ ហិ យស្មា ន ឧបលព្ពន្ទិ, តស្មា ន គហេតព្ពន្ទិ យោជនា។ កថំ
វិញ្ញាយតីតិ អាហា "តតិយេ" តិ អាទិ។ បរិច្ឆេត្តយេវ សម្ពុតោ, អបរិច្ឆេត្ត
អសម្ពុតោ ន ឧបលព្ពន្ទិ តិ ព្យតិវេកវសេន ហេតុផលយោជនា។ តស្មា តិ អាទិ
លទ្ធកុណំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ បន គណ្ឌិបទេសុ វុត្តមេវ គហេត្វា វទតិ។ ឯតានិ វចនានិ
សាមណោរាជំ វីសតិវស្សបរិបុណ្ណាភាវសាធកានិយេវ ហោន្ទិ, ន
អធិមាសបតនវាវេសុ សទិវសមាសាកឡនភាវសាធកានិ, តស្មា ឥមានិ
អាហារិក្ខា តំ អធិករណំ វិនិច្ឆ័តំ ន សក្កោន្ទិ។ ភិក្ខុ បន ពហុនំ សន្និចាតេ កិញ្ចា
ចាបំ អាហារិក្ខា កថេតុំ សមត្ថោ សោភតីតិ កត្វា ព្រៀនិសំ ចាបំ អាហារន្ទិ។

សុតសន្តិបយបណ្ឌិតា បន ឥន្ទ្រតត្ថស្ស អសាធកត្តា ឯវ្យុបំ ន អាហារន្តិ។
សុទ្ធវេទិកានម្បី វេទនេវិនយធរាវិនយមេវ ជានន្តិ, ន ពាហិរសមយំ។ អយំ បន
កថា ពាហិរសមយេ បវត្តា, តស្មាវិនយធរានំ អវិសយោតិ មញ្ញា វេទន្តិ។

វិនយធរា បន ឯកច្ឆេវិនយមេវ ជានន្តិ, ឯកច្ឆេ សកលំ បិដកត្ថយំ ជានន្តិ,
ឯកច្ឆេ សពាហិរសមយំ បិដកត្ថយំ ជានន្តិ, តស្មា កថេតុំ សមត្ថភារោយេវ
បមាណំ។ វេទិកានម្បី វេទនំ វេទប្បករណាគតមេវ បមាណំ។ ន យំ កិញ្ច
ហត្ថគតគណនមត្តំ, តស្មា យទា បថវិស្សរោ រាជា សទិវសំ មាសំ
អាកឡិវតុកាមោ “ដេជ្ជមាសកាឡបក្ខុឧចាសថំ បន្ទវសិយំ ករោន្ត” តិ
យាចិស្សតិ, តទា “សកី បក្ខុស្ស ចាតុទ្ទសេ វា បន្ទវសេ វា” តិ វេទនតោ
បន្ទវសិយំ ឧចាសថករណោ ទោសោ នត្ថិ, យទា សុទ្ធមាសមេវ
អាកឡិវតុកាមោ “ចាតុទ្ទសិយំ ករោន្ត” តិ យាចិស្សតិ, ឯវំ សតិ បកតិយាបិ
ដេជ្ជមាសកាឡបក្ខុឧចាសថោ ចាតុទ្ទសោយេវាតិ កត្វា ទោសោ នត្ថិ,
ឧភយថាបិ ឧចាសថោ សុកតោយេវ ហោតិ, តស្មា អនុវត្តិតញ្ឆោ។ តតោ បវំ
បឋមាសាឡមាសស្ស ដុល្លាបក្ខេបិ កាឡបក្ខេបិ ទុតិយាសាឡមាសស្ស
ដុល្លាបក្ខេបិ បន្ទវសិឧចាសថំ កត្វា ចាជិបទទិវសេ តិចិយោគំ វា
នក្ខត្តយោគំ វា អនោលោកត្វា ចាតោ អរុណុគ្គមនានន្តរតោ បដ្ឋាយ យាវ
បុន អរុណុគ្គមនា សកលទិវសវត្ថិយំ យថាជ្ឈាសយំ វស្សំ ឧបគច្ឆន្តោ
សូបគតោវ ហោតិ, នត្ថិ កោចិ ទោសោតិ ទដ្ឋញ្ឆោ។ ភវត្វេវំ, ចាតោវ វស្សំ
ឧបគច្ឆន្តោ អត្ថិតិ? អត្ថិ។ វុត្តញ្ឆោតំ សេនាសនក្ខន្ធកវណ្ណានាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ.
៣០៨) “សេច ចាតោវ គាហិតេ សេនាសនេ អញ្ញោវិតក្កចារិកោ ភិក្ខុ អាគន្ធា
សេនាសនំ យាចតិ, ‘គហិតំ, ភន្តេ, សេនាសនំ, វស្សបគតោ សង្ឃោ, រមណីយោ
វិហារោ, វុត្តមូលាទីសុ យត្ថ ឥច្ឆេ, តត្ថ វសថា’ តិ វុត្តញ្ឆោ” តិ។

ឥតិវិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេវិនយាលង្ការេ

វស្សបនាយិកវិនិច្ឆ័យកថាលង្ការោ នាម

ធូត្ថិសតិមោបរិច្ឆេទោ។

បឋមោភាគោនិដ្ឋិតោ។

។នមោតស្សភកវតោអរហតោសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

វិនយាលង្ការ-ជីកា (ទុតិយោភាគោ)

២៧. ឧបជ្ឈាយាទិវត្ថុវិនិច្ឆ័យកថា

ឧបជ្ឈាយវត្ថុកថាវណនា

១៨៣. ឯវំ វស្សបនាយិកវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានិ ឧបជ្ឈាយវត្ថាទិវត្ថុកថំ
កថេតុំ “វត្ថុន្តិ ឯត្ថា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ វត្ថេតព្ពំ បវត្ថេតព្ពន្តិ វត្ថំ,
សទ្ធិវិហារិកាធិហិ ឧបជ្ឈាយាទិសុ បវត្ថេតព្ពំ អាភិសមាចារិកសីលំ។ តំ
កតិវិធន្តិ អាហា “វត្ថំ នាមេតំ... បេ... ពហុវិធរ” ត្ថិ។ វច្ឆកុជិវត្ថុន្តិ ឯត្ថ ឥតិ-សុទ្ធោ
អាឡត្ថោ។ តេន សទ្ធិវិហារិកវត្ថុអន្តេវាសិកវត្ថុអនុមោទនវត្ថានិ សង្កយ្ហន្តិ។
វត្ថញ្ញំ តត្ថ តត្ថ អជ្ឈកថាសុ “បុទ្ទស ខន្ធកវត្ថានី” តិ។ វត្ថុក្ខន្ធកេ (បូឡូវ.
៣៥៦) ប ចាឡិយំ អាគតមេវ, តត្ថ បន អាគន្ធកវត្ថុតោ បដ្ឋាយ អាគតំ, ឥធន
ឧបជ្ឈាយវត្ថុតោ។ ឥតោ អញ្ញានិបិ បញ្ចសត្តតិ សេខិយវត្ថានិ ទ្វេអសីតិ
មហាវត្ថានិ ប វត្ថុមេវ។ តេសុ បន សេខិយវត្ថានិ មហាវិភង្គេ អាគតានិ,
មហាវត្ថានិ កម្មក្ខន្ធកថាវាសិកក្ខន្ធកេសុ (បូឡូវ. ៧៥ អាធយោ), តស្មា ឥធន

ចុះខ្ពស់ ខ្ពង់ក្បាលនិយម ធម្មតាទាំង។ តែសុំ ឧបជ្ឈាយវត្ថុ បឋមំ ធម្មតា “តត្ថ ឧបជ្ឈាយវត្ថុ តាវ ឯវំ វេទិតត្ថ” ឡាធិមាហ។

តត្ថ កោ ឧបជ្ឈាយោ, កេនជ្ជេន ឧបជ្ឈាយោ, កេនំ គហិតោ ឧបជ្ឈាយោ,
កេន វត្ថុតត្ថំ ឧបជ្ឈាយវត្ថុ, កតមំ តំ វត្ថុន្តិ? តត្ថ កោ ឧបជ្ឈាយោតិ
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ព្យត្ថេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន ធម្មវស្សេន វា
អតិវេកធម្មវស្សេន វា ឧបសម្មាទេតុ” ឡាធិមាហ (មហាវ. ៧៦)
ព្យត្ថិតាលសម្មាឡោ ឧបសម្មាទេតោ បដ្ឋាយ ធម្មវស្សោ វា អតិវេកធម្មវស្សោ
វា ភិក្ខុ ឧបជ្ឈាយោ។ កេនជ្ជេន ឧបជ្ឈាយោតិ វជ្ជាវជ្ជំ ឧបនិជ្ឈាយតីតិ
ឧបជ្ឈាយោ, សន្តិវិហារិកានំ ខុទ្ទកំ វជ្ជំ វា មហន្តំ វជ្ជំ វា ភុសោ ចិន្តេតីតិ អត្ថោ។
កេនំ គហិតោ ហោតិ ឧបជ្ឈាយោតិ សន្តិវិហារិកេន ឯកំសំ ឧត្តរាសន្តំ ករិត្វា
ឧក្កជិកំ និសីទិត្វា អញ្ជាលី បគ្គហេត្វា “ឧបជ្ឈាយោ មេ, ភន្តេ, ហោហី” តិ តិក្ខុត្ថុ
វុត្ថេ សចេ ឧបជ្ឈាយោ “សាហូ” តិ វា “លហូ” តិ វា “ឱចាយិក” ឡាធិមាហ វា “បតិរូប” ឡាធិមាហ
“ចាសាទិកេន សម្មាទេហី” តិ វា ឥមេសុ បញ្ចសុ បទេសុ យស្ស កស្សចិ
បទស្ស វសេន កាយេន វា វាចាយ វា កាយវាចាហិ វា “គហិតោ តយា
ឧបជ្ឈាយោ” តិ ឧបជ្ឈាយគ្គហណំ វិញ្ញាបេតិ, គហិតោ ហោតិ ឧបជ្ឈាយោ។
តត្ថ សាហូតិ សាធុ។ លហូតិ អគរុ, សុភរតាតិ អត្ថោ។ ឱចាយិកឡាធិមាហ
ឧចាយបដិសំយុត្តំ, ឯវំ បដិបជ្ជនំ និត្តរណុចាយោតិ អត្ថោ។ បតិរូបឡាធិមាហ
សាមីចិកម្មមិទន្តិ អត្ថោ។ ចាសាទិកេនាតិ បសាទាវហេន កាយវចីបយោគេន
សម្មាទេហីតិ អត្ថោ។

កេន វត្ថុតត្ថំ ឧបជ្ឈាយវត្ថុន្តិ គហិតឧបជ្ឈាយេន សន្តិវិហារិកេន វត្ថុតត្ថំ។
កតមំ តំ វត្ថុន្តិ ឥទំ អាគតមេវ, តត្ថ កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ ឧចាហនា ឱមុញ្ញាតិ
សចស្ស បច្ចុសកាលេ ចន្តមនត្ថាយ វា ឆោតចាទបរិហារណាត្ថាយ វា បដិមុក្កា

ឧបាហនា ចាទគតា ហោន្តិ, តា កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ អបនេត្វា។ តាទិសមេវ
មុខនោវនោទកំ ឆាតព្ពន្ធិ ឧតុម្បិ សរិវសភាវេ ច ឯកាការេ តាទិសមេវ
ឆាតព្ពំ។

សគុណំ កត្វាតិ ឧត្តរាសង្កំ សង្ឃាជិញ្ញាតិ ទ្វេ ចីវរាជំ ឯកតោ កត្វា តា
ទ្វេបិ សង្ឃាជិយោ ឆាតព្ពា។ សព្ពព្ពំ ចីវរំ សង្ឃាជិតត្ថា សង្ឃាជិតិ វុច្ចតិ។ តេន វុត្តំ
“សង្ឃាជិយោ ឆាតព្ពា”តិ។ បទីវីតិហារេហិតិ ឯត្ថ បទីវីតិហារតិ ឯត្ថាតិ
បទីវីតិហារោ, បទីវីតិហារាជ្ជានំ។ ទុតវិលម្ពិតំ អកត្វា សមគមនេន ទ្វិន្ទំ បទានំ
អន្តរេ មុដ្ឋិតនមត្តំ។ បទានំ វា វីតិហារណំ អភិមុខំ ហរិត្វា និក្ខេបោ
បទីវីតិហារោតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ ន ឧបជ្ឈាយស្ស ភណ្ឌាមាណស្ស
អន្តរន្តរា កថា ឧបាតេតព្ពាតិ អន្តរយវេ វា អញ្ញាត្រ វា ភណ្ឌាមាណស្ស អនិដ្ឋិតេ
តស្ស វេចនេ អញ្ញា កថា ន សមុដ្ឋាបេតព្ពា។ ឥតោ បដ្ឋាយាតិ “ន ឧបជ្ឈាយស្ស
ភណ្ឌាមាណស្ស”តិ ឯត្ថ ន-ការតោ បដ្ឋាយ។ តេន នាទិទ្វេវតិអាទីសុ ន-
ការបដិសិទ្ធសុ អាបត្តិ នត្ថិតិ ទស្សេតិ។ សព្ពត្ថ ទុក្កជាបត្តិតិ
អាបនាឧម្ពត្តទិត្តចិត្តវេទនាដ្ឋតាទីហិ វិនា បណ្ណាត្ថិ អជានិត្វាបិ វេទន្តស្ស
គិលានស្ស ច ទុក្កជមេវ។ អាបនាសុ ហិ អន្តរន្តរា កថា វុត្តំ វុដ្ឋតិ, ឯវមញ្ញេសុ ន-
ការបដិសិទ្ធសុ ព្រៀនិសេសុ, ឥតវេសុ បន គិលានោបិ ន មុច្ចតិ។ សព្ពត្ថ
ទុក្កជាបត្តិ វេទិតព្ពាតិ “ព្រៀនិសេសុ គិលានោបិ ន មុច្ចតិ”តិ ទស្សនត្ថំ វុត្តំ។
អញ្ញម្បិ ហិ យថាវុត្តំ ឧបជ្ឈាយវុត្តំ អនាទិវយេន អករោន្តស្ស អគិលានស្ស
វុត្តភេទេ សព្ពត្ថ ទុក្កជមេវ, តេនេវ វុត្តតិ “អគិលានេន ហិ សទ្ធិវិហារិកេន
សដ្ឋិវស្សេនបិ សព្ពំ ឧបជ្ឈាយវុត្តំ កាតព្ពំ, អនាទិវយេន អករោន្តស្ស វុត្តភេទេ
ទុក្កជំ។ ន-ការបដិសំយុត្តេសុ បន បទេសុ គិលានស្សបិ បដិក្ខិត្តកិរិយំ
ករោន្តស្ស ទុក្កជមេវ”តិ។ អាបត្តិសាមន្តា ភណ្ឌាមាណាតិ បទសោធម្ម(ចាបិ.
២២ អាទយោ)-ទុដ្ឋល្លាទិវសេន (ចារា. ២៨ក) អាបត្តិយា អាសន្តវាចំ

កណ្តាមាណោ។ អាបត្តិយា អាសន្នាវាចន្តិ ច អាបត្តិជនកមេវ វេចនំ សន្ធាយ វេទតិ។
យាយ ហិ វាចាយ អាបត្តិ អាបន្នតិ, សា វាចា អាបត្តិយា អាសន្នាតិ វុច្ឆតិ។

ចីវរេន បត្តំ វេបេត្វាតិ ឯត្ថ “ឧត្តរាសង្កស្ស ឯកេន កណ្តោន វេបេត្វា” តិ
កណ្តាបទេសុ វុត្តំ។ ហេដ្ឋាបីបំ វា បរាមសិត្វាតិ ឥទំ បុព្វេ តត្ថ ឋបិតបត្តាទិនា
អសង្ស្បជ្ជនត្ថាយ វុត្តំ។ ចក្ខុនា ឱលោកេត្វាបិ អញ្ញោសំ អភារំ ញាត្វាបិ ឋបេតុ
វដ្តតិ ឯវំ។ ចតុវដ្តលំ កណ្តំ ឧស្សរេត្វាតិ កណ្តំ ចតុវដ្តលប្បមាណំ អតិវេកំ
កត្វា ឯវំ ចីវរំ សង្ស្រិតតំ។ ឱភោគេ កាយពន្ធនំ កាតព្វន្តិ កាយពន្ធនំ
សង្ស្រិត្វា ចីវរភោគេ បក្ខិបិត្វា ឋបេតតំ។ សចេ បិណ្ឌាចាតោ ហោតិ ឯត្ថ
យោ គាមេយេវ វា អន្តរយេវ វា បដិក្កមនេ វា ភុញ្ញិត្វា អាគច្ឆតិ, បិណ្ឌំ វា ន
លភតិ, តស្ស បិណ្ឌាចាតោ ន ហោតិ, គាមេ អភុត្តស្ស បនលទ្ធភិក្ខុស្ស វា
ហោតិ, តស្មា “សចេ បិណ្ឌាចាតោ ហោតិ” តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ គាមេតិ
តាមបរិយាបន្នេ តាទិសេ កិស្មិត្វា បទេសេ។ អន្តរយេវេតិ អន្តោគេហោ។
បដិក្កមនេតិ អាសនសាលាយំ។ សចេបិ តស្ស ន ហោតិ, ភុញ្ញិតុកាមោ ច
ហោតិ, ឧទកំ ទត្វា អត្តនា លទ្ធតោបិ បិណ្ឌាចាតោ ឧបនេតព្ពោ។ តិក្ខត្តំ
ចានិយេន បុច្ឆិតព្ពោតិ សម្ពន្ធា, អាទិម្ហិ មជ្ឈេ អន្តេតិ ឯវំ តិក្ខត្តំ បុច្ឆិតព្ពោតិ
អត្តោ។ ឧបកដ្ឋាតិ អាសន្នោ។ ឆោតវាលិកាយាតិ ឧទកេន កតដ្ឋានេ និរជាយ
បរិសុទ្ធវាលិកាយ។

និទ្ទមេតិ ជន្លាយេវ ជលមានអគ្គិធូមរហិតេ។ ជន្លាយរញ្ជំ នាម
ហិមចាតពហុកេសុ ទេសេសុ តប្បច្ចយរោគបិដ្ឋាទិនិវរណត្ថំ
សរីរេសេនតាបនដ្ឋានំ។ តត្ថ កិវ អន្ធការបដិច្ចន្ទតាយ ពហូបិ ឯកតោ
បរិសិត្វា ចីវរំ និក្ខិបិត្វា អគ្គិតាបបរិហារាយ មត្តិកាយ មុខំ លិម្បិត្វា សរីរំ
យាវេទត្ថំ សេទេត្វា ចុណ្ណាទិហិ ឧត្តដ្ឋេត្វា នហាយន្តិ។ តេនេវ ចាឡិយំ (មហារ។

៦៦) “ចុណ្ណំ សន្តេតព្ព”ន្តិអាទិ វុត្ថំ។ សចេ ឧស្សហតីតិ សចេ បហោតិ។ វុត្ថមេវត្ថំ
 វិភាវេតិ “កេនចិ គេលញ្ញេន អនភិក្ខុតោ ហោតិ”តិ។ អបដិយំសន្តេនាតិ
 ភូមិយំ អបដិយំសន្តេន។ កវាជបីបន្តិ កវាជបីបញ្ចា បិដ្ឋសង្ឃាតញ្ចា អប្បបន្តេន។
 សន្តានកន្តិយំ កិញ្ចិ កីដកុលាវកមក្កដកសុត្តានិ។ ឧល្លោកា បឋមំ
 ឡិហារេតព្ពន្តិ ឧល្លោកតោ បឋមំ ឧល្លោកំ អាទី កត្វា អវហរិតព្ពន្តិ អត្ថោ។
 ឧល្លោកន្តិ ច ឧទ្ធំ ឡិលោកនដ្ឋានំ, ឧបរិភាគន្តិ អត្ថោ។
 អាលោកសន្និកណ្ណភាគាតិ អាលោកសន្និភាគា ច កណ្ណភាគា ច,
 អព្ពន្ធពាហិរវាតចានកវាជកានិ ច គព្ពស្ស ច ចត្តារោ កោណា សម្មន្តិតព្ពាតិ
 អត្ថោ។

អញ្ញត្ថ នេតព្ពោតិ យត្ថ វិហារតោ សាសនេ អនភិវតិ ឧប្បន្នា, តតោ
 អញ្ញត្ថ កល្យាណមិត្តានិសម្បត្តិយុត្តដ្ឋានេ នេតព្ពោ។ ន ច អន្ធិន្នេ ថេវេ
 បក្កមិតព្ពន្តិ រជិតថីវតោ យាវ អប្បមត្តកម្មិ រជនំ គឡតិ, ន តាវ
 បក្កមិតព្ពំ។ ន ឧបជ្ឈាយំ អនាបុច្ឆា ឯកច្ឆស្ស បត្តោ ធាតព្ពោតិអាទិ សព្ពំ
 ឧបជ្ឈាយស្ស វិសភាគបុគ្គលានំ វសេន កថិតំ។ ឯត្ថ ច វិសភាគបុគ្គលានន្តិ
 លន្និនោ វា អលន្និនោ វា ឧបជ្ឈាយស្ស អវឡិកាមេ សន្ធាយ វុត្ថំ។ សចេ បន
 ឧបជ្ឈាយោ អលន្និ ឡិវាធម្មិ ន កណ្ណាតិ, លន្និនោ ច ឯតស្ស វិសភាគា ហោន្តិ,
 តត្ថ ឧបជ្ឈាយំ វិហាយ លន្និហោវ សន្និ អាមិសាទិបរិភោគោ កាតព្ពោ។
 ឧបជ្ឈាយាទិភាវោ ហេតុ នប្បមាណន្តិ ធន្តព្ពំ។ បរិវេណំ គន្ធាតិ ឧបជ្ឈាយស្ស
 បរិវេណំ គន្ធា។ សុសានន្តិ ឥទំ ឧបលក្ខណំ។ ឧបចារសីមតោ ពហិ គន្ធកាមេន
 អនាបុច្ឆា គន្ធនំ ន វុត្ថតិ។ វុដ្ឋានមស្ស អាគមេតព្ពន្តិ គេលញ្ញតោ វុដ្ឋានំ អស្ស
 អាគមេតព្ពំ។

ឧបជ្ឈាយវត្ថកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អាចរិយវត្ថុកថាវណ្ណា

១៨៤. អាចរិយវត្ថុកថាយំ កោ អាចរិយោ, កេនជ្ជេន អាចរិយោ, កតិវិដោ
អាចរិយោ, កមំ គហិតោ អាចរិយោ, កេន វត្ថុតព្ពំ អាចរិយវត្ថុំ, កតមំ តំ វត្ថុន្តិ?
តត្ថ កោ អាចរិយោតិ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ទសវស្សំ និស្សាយ វត្ថុំ ទសវស្សេន
និស្សយំ ធាតុ”ន្តិអាទិវចនតោ (មហាវ. ៧៧) ព្យត្តិពលសម្មន្នោ ទសវស្សោ វា
អតិវេកទសវស្សោ វា ភិក្ខុ អាចរិយោ។ កេនជ្ជេន អាចរិយោតិ អន្តោវាសិកេន
អាគុសោ ចរិតញោតិ អាចរិយោ, ឧបជ្ឈាតញោតិ អត្ថោ។ កតិវិដោ អាចរិយោតិ
និស្សយាចរិយបព្ពដ្ឋាចរិយឧបសម្មនាចរិយធម្មាចរិយវសេន ចតុព្ពិជោ។ តត្ថ
និស្សយំ គហេត្វា តំ និស្សាយ វត្ថុញោ និស្សយាចរិយោ។ បព្ពដិកកាលេ
សិក្ខិតព្ពសិក្ខាបកោ បព្ពដ្ឋាចរិយោ។ ឧបសម្មនកាលេ កម្មវាចានុស្សាវកោ
ឧបសម្មនាចរិយោ។ ពុទ្ធវចនសិក្ខាបកោ ធម្មាចរិយោ នាម។ កមំ គហិតោ
ហោតិ អាចរិយោតិ អន្តោវាសិកេន ឯកំសំ ឧត្តរាសន្តំ កវិត្វា ឧក្កដិកំ និសីទិត្វា
អញ្ចលី បគ្គហេត្វា “អាចរិយោ មេ, ភន្តេ, ហោហិ, អាយស្មតោ និស្សាយ
វច្ឆាមី”តិ តិក្ខុត្ថំ វុត្តេ អាចរិយោ “សាហូ”តិ វា “លហូ”តិ វា “ធិចាយិក”ន្តិ វា
“បតិរូប”ន្តិ វា “ចាសាធិកេន សម្មាទេហី”តិ វា កាយេនវិញ្ញាបេតិ, វាចាយ
វិញ្ញាបេតិ, កាយវាចាហិវិញ្ញាបេតិ, គហិតោ ហោតិ អាចរិយោ។

កេន វត្ថុតព្ពំ អាចរិយវត្ថុន្តិ អន្តោវាសិកេន វត្ថុតព្ពំ អាចរិយវត្ថុំ។ ព្យត្តេន
ភិក្ខុនា បញ្ច វស្សានិ និស្សាយ វត្ថុតព្ពំ, អព្យត្តេន យាវជីវំ។ ឯត្ថ សចាយំ ភិក្ខុ
វុឡ្យតរំ អាចរិយំ នលភតិ, ឧបសម្មនាយ សជ្ឈិវស្សោ វា សត្តតិវស្សោ វា
ហោតិ, នវកតវស្សបិ ព្យត្តស្ស សន្តិកេ ឧក្កដិកំ និសីទិត្វា អញ្ចលី បគ្គហេត្វា
“អាចរិយោ មេ, អាវុសោ, ហោហិ, អាយស្មតោ និស្សាយ វច្ឆាមី”តិ ឯវំ តិក្ខុត្ថំ
វត្វា និស្សយោ គហេតញោ។ គាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆន្តេនបិ ឧក្កដិកំ និសីទិត្វា

អញ្ជូលី បង្កហេតុ “កាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆាមិ អាចរិយា” តិ វត្ថុពុំ។ ឯស នយោ
សព្វអាបុច្ឆនេសុ។ កតមំ តំ វត្ថុន្តិ ឯត្ថ ឧបជ្ឈាយវត្ថុតោ អញ្ជំ នត្ថិតិ អាហ
“ឥធមេវ ច... បេ... អាចរិយវត្ថុន្តិ វុច្ឆតិ” តិ។ ននុ ឧបជ្ឈាចរិយា ភិទ្ទបទត្ថា, អថ
កស្មា ឥធមេវ “អាចរិយវត្ថុ” ន្តិ វុច្ឆតិ តិ អាហ “អាចរិយស្ស កត្តព្ពត្ថា” តិ។ យថា
ឯកោមិ ភិក្ខុ មាតុភាតាភូតត្ថា “មាតុលោ” តិ ច ធម្ម សិក្ខាបកត្ថា
“អាចរិយោ” តិ ច វុច្ឆតិ, ឯវំ ឯកមេវ វត្ថំ ឧបជ្ឈាយស្ស កត្តព្ពត្ថា
“ឧបជ្ឈាយវត្ថុ” ន្តិ ច អាចរិយស្ស កត្តព្ពត្ថា “អាចរិយវត្ថុ” ន្តិ ច វុច្ឆតិ តិ
អធិប្បាយោ។ ឯវំ សន្តេបិ នាមេ ភិទ្ទេ អត្ថោ ភិទ្ទោ សិយាតិ អាហ “នាមមត្តមេវ
ហេតុ នាម” ន្តិ។ យថា “ឥន្ទោ សក្កោ” តិ អាទីសុ នាមមត្តមេវ ភិទ្ទំ, ន អត្ថោ,
ឯវំ មេត្តាបី តិ ទដ្ឋព្ពោ តិ។

ឥធានិ តស្មី វត្ថុ សទ្ធិវិហារិកអន្តេវាសិកានំ វសេនលព្ពមានំ កញ្ចិ
វិសេសំ ទស្សន្តោ “តត្ថ យាវ បីវរជន” ឡាទិមាហ។ តតោ ឧបជ្ឈាយាចរិយានំ
វសេនវិសេសំ ទស្សតុ “ឧបជ្ឈាយេ” ឡាទិមាហ។ តេសុ វត្ថំ សាទិយន្តេសុ
អាបត្តិ, អសាទិយន្តេសុ អនាបត្តិ, តេសុ អជានន្តេសុ, ឯកស្ស ភាវករលោមិ
អនាបត្តិតិ អយមេត្ត បិណ្ឌោត្ថោ។ ឥធានិ អន្តេវាសិកវិសេសវសេន
លព្ពមានវិសេសំ ទស្សតុមាហ “ឯត្ថ ចា” តិ អាទិ។

អាចរិយវត្ថុកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សទ្ធិវិហារិកវត្ថុកថាវណ្ណានា

សទ្ធិវិហារិកវត្ថុ កោ សទ្ធិវិហារិកោ, កេនជ្ឈេន សទ្ធិវិហារិកោ, កេន
វត្ថិតពុំ សទ្ធិវិហារិកវត្ថុ, កតមំ តំ វត្ថុន្តិ? តត្ថ កោ សទ្ធិវិហារិកោតិ
ឧបសម្មន្តោ វា ហោតុ សាមណោរោ វា, យោ ឧបជ្ឈំ គណ្ហាតិ, សោ

សុទ្ធិវិហារិកោ នាម។ កេនជ្ជន សុទ្ធិវិហារិកោតិ ឧបជ្ឈាយេន សុទ្ធិវិហារោ
 ឯតស្ស អត្ថំតិ សុទ្ធិវិហារិកោតិ អត្ថេន។ កេន វត្ថុតត្ថំ សុទ្ធិវិហារិកវត្ថុន្តិ
 ឧបជ្ឈាយេន វត្ថុតត្ថំ។ តេន វុត្ថំ វត្ថុក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣៧៨) “តេន ហិ, ភិក្ខុវេ,
 ឧបជ្ឈាយានំ សុទ្ធិវិហារិកេសុ វត្ថំ បញ្ញាបេស្សាមិ, យថា ឧបជ្ឈាយេហិ
 សុទ្ធិវិហារិកេសុ វត្ថុតត្ថំ”ន្តិ។ កតមំ តំ វត្ថុន្តិ ឥនានិ បករណាគតំ។ ឥមស្មី បន
 បករណេ សង្ខេបរុចិត្តា, អាចរិយសុទ្ធិវិហារិកអន្តេវាសិកវត្តានញា សមាធត្តា
 ទ្វេបិ ឯកតោ វុត្តា, តថាបិ វត្ថុក្ខន្ធកេវិសុំវិសុំ អាគតត្តាវិសុំវិសុំយេវ
 កថយាម។

សង្គ្រោះហេតុអ្នា អនុគ្រោះហេតុអ្នា ឱទ្ធិសាធិបាស្ស សង្គ្រោះហេតុ អនុគ្រោះហេតុ
 កាតព្វកិច្ច។ តត្ថ ឱទ្ធិសាធិ ចាឡិវចនំ។ បរិបុណ្ណាតិ ចាឡិយា អត្តវណ្ណានា។
 ឡោតិ អនោតិ វត្ថុស្មី “ឥទំ ករោហិ, ឥទំ មា ករិត្តា” តិ វចនំ។
 អនុសាសនីតិ ឡោតិ វត្ថុស្មី។ អបិច ឡោតិ វា អនោតិ វា បឋមំ វចនំ
 ឡោតិ, បុនប្បនំ វចនំ អនុសាសនីតិ ឧដ្ឋតំ។ សេច ឧបជ្ឈាយស្ស បត្តា
 ហោតីតិ សេច អតិវេកបត្តា ហោតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ បរិក្ខារោតិ
 អញ្ញាបិ សមណបរិក្ខារោ។ ឥធ ឧស្សក្កំ នាម ធម្មិយេន នយេន
 ឧប្បជ្ឈមានឧបាយបរិយេសនំ។ ឥតោ បរំ ឧត្តកជ្ជនានំ អាទី កត្វា
 អាចមនកុម្មិយា ឧទកសិញ្ញនបរិយោសានំ វត្ថំ គិលានស្សេវ សទ្ធិវិហារិ កស្ស
 កាតព្វំ។ អនភិវត្តិវេកាសនាធិ បន អគិលានស្សបិ កត្តព្ភមេវ។ ធីវំ
 វជន្តនាតិ “ឯវំ វជយ្យាសី” តិ ឧបជ្ឈាយតោ ឧបាយំ សុត្វា វជន្តន។ សេសំ
 វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។ សង្គ្រោះហេតុ អនុគ្រោះហេតុ ធីសុ អនាធិយំ
 បដិច្ច ធម្មាមិសេហិ អសង្កល្លាត្តានំ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ ទុក្ខជំ វត្ថុភេទត្តា។
 តេនេវ បរិវារេបិ (បរិ. ៣២២) “ន ទេន្លោ អាបជ្ជតី” តិ វុត្ថំ។ សេសំ
 សុរិញ្ញោយ្យមេវ។

សន្និសីទការវត្តកថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អន្តេវាសិកវត្តកថាវណ្ណនា

អន្តេវាសិកវត្ត កោ អន្តេវាសិកោ, កេនជ្ជេន អន្តេវាសិកោ, កតិវិទា
អន្តេវាសិកា, កេន វត្តិតត្ថំ អន្តេវាសិកវត្តំ, កតមំ តំ វត្តន្តិ? តត្ថ កោ
អន្តេវាសិកោតិ ឧបសម្បជ្ជោ វា ហោតុ សាមណោវោ វា, យោ អាចរិយស្ស
សន្តិកេ និស្សយំ គល្លាភិ, យោ វា អាចរិយស្ស ឡាវា គហេត្វា បព្ពជតិ, យោ វា
តេនានុស្សវិតោ ហុត្វា ឧបសម្បជ្ជតិ, យោ វា តស្ស សន្តិកេ ធម្មំ
បរិយាបុណាភិ, សោ សញ្ញោ អន្តេវាសិកោតិ វេទិតញ្ញោ។ តត្ថ បឋមោ
និស្សយន្តេវាសិកោ នាម, ធុតិយោ បព្ពជ្ជន្តេវាសិកោ នាម, តតិយោ
ឧបសម្បជ្ជន្តេវាសិកោ នាម, ចតុត្ថោ ធម្មន្តេវាសិកោ នាម។ អញ្ញត្ថ បន
សិប្បន្តេវាសិកោបិ អាគតោ, សោ ឥធនាធិប្បតោ។ កេនជ្ជេន អន្តេវាសិកោតិ
អន្តេ វសតីតិ អន្តេវាសិកោ អលុត្តសមាសវសេន។ កតិវិទា អន្តេវាសិកោតិ
យថាវត្តនយេន ចតុត្ថិទា អន្តេវាសិកា។

កេន វត្តិតត្ថំ អន្តេវាសិកវត្តន្តិ ចតុត្ថិទេហិ អាចរិយេហិ អន្តេវាសិកេសុ
វត្តិតត្ថំ។ យថាហា វត្តក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ៣៨២) “តេន ហិ, ភិក្ខុវេ, អាចរិយានំ
អន្តេវាសិកេសុ វត្តំ បញ្ញាបេស្សាមិ, យថា អាចរិយេហិ អន្តេវាសិកេសុ
វត្តិតត្ថំ”ន្តិ។ កតមំ តំ វត្តន្តិ យំ ភគវតា វត្តក្ខន្ធកេ វត្តំ, ឥធន ច សង្ខេបេន
ធស្សិតំ, តំ វត្តន្តិ។ ឥធន បន អត្តោ សន្និសីទការវត្ត វត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។
អយំ បន វិសេសោ - ឯតេសុ បព្ពជ្ជន្តេវាសិកោ ច ឧបសម្បជ្ជន្តេវាសិកោ ច
អាចរិយស្ស យាវជីវំ ភារោ, និស្សយន្តេវាសិកោ ច ធម្មន្តេវាសិកោ ច យាវ
សមីបេ វសន្តិ, តាវនេវ, តស្មា អាចរិយេហិបិ តេសុ សម្មា វត្តិតត្ថំ។

អាចរិយឆ្នេរសិកេសុ ហិ យោ យោ ន សម្មា វត្ថុតិ, តស្ស តស្ស អាបត្តិ
វេទិតញ្ច។

អឆ្នេរសិកវត្ថុកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អាគន្ធកវត្ថុកថាវណ្ណានា

១៨៥. អាគន្ធកវត្ថុ អាគន្ធពីតិ អាគន្ធកោ, តេន វត្ថុតព្ពន្ធិ អាគន្ធកវត្ថុ។
“ឥទានិ អារាមំ បរិសិស្សមី”តិ ឥមិនា ឧបចារសីមាសមីបំ ទស្សេតិ, តស្មា
ឧបចារសីមាសមីបំ បត្វា ឧចាហនាធិមុញ្ញនាទិ សព្វំ កាតព្វំ។ គហេត្វាតិ
ឧចាហនទណ្ឌកេន គហេត្វា។ ឧចាហនបុញ្ញនចោឡកំ បុច្ឆិត្វា ឧចាហនា
បុញ្ញិតញ្ចាតិ “កតវស្មី ហ្នានេ ឧចាហនបុញ្ញនចោឡក”ន្តិ អាវាសិកេ ភិក្ខុ
បុច្ឆិត្វា។ បត្តិវតព្ពន្ធិ សុក្ខាបនត្ថាយ អាតបេ បត្តិវតព្វំ។ សចេ នវកោ ហោតិ,
អភិវាទាបេតញ្ញាតិ តស្ស វស្សេ បុច្ឆិតេ យទិ ទហារោ ហោតិ, សយមេវ
វន្តិស្សតិ, តទា ឥមិនា វន្តាបិតោ ហោតិ។ និល្លោកេតញ្ញាតិ ធិលោកេតញ្ញា។
ពហិ វិភេនាតិ ពហិ និក្ខមន្តស្ស អហិនោ វា អមនុស្សស្ស វា មគ្គំ បត្វា វិភេន
និល្លោកេតញ្ញា។ សេសំ បុព្វេ វត្ថុនយេនេវ វេទិតព្វំ។

អាគន្ធកវត្ថុកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អាវាសិកវត្ថុកថាវណ្ណានា

១៨៦. អាវាសិកវត្ថុ អាវសីតិ អាវាសិកោ, តេន វត្ថុតព្ពន្ធិ អាវាសិកវត្ថុ។
តត្ថ អាវាសិកេន ភិក្ខុនា អាគន្ធកំ ភិក្ខុំ វុឡ្យតវំ ទិស្វា អាសនំ
បញ្ញាបេតព្ពន្ធិអាទិ ចាឡិយំ (ចូឡ្យវ. ៣៥៩) អាគតញ្ច អដ្ឋកថាយំ អាគតញ្ច
(ចូឡ្យវ. អដ្ឋ. ៣៥៩) គហេតព្វំ, គហេត្វា វត្ថុត្តា ចាកដមេវ, ឧចាហនបុញ្ញនំ បន

អត្ថនោ រុច្ឆិរសេន កាតព្វំ។ តេនេវ ហេតុ “សេច ឧស្សហតី” តិ វុត្ថំ, តស្មា
ឧបាហនា អបុញ្ញន្តស្សបិ អនាបត្តិ។ សេនាសនំ បញ្ញាបេតព្ពន្ធិ ឯត្ថ “កត្ត មយ្ហំ
សេនាសនំ ចាបុណាតី” តិ បុច្ឆិតេន សេនាសនំ បញ្ញាបេតព្ពំ, “ឯតំ សេនាសនំ
តុម្ហាកំ ចាបុណាតី” តិ ឯវំ អាចិត្តតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ បច្ឆោដេត្វា បត្តិវត្ថុ បន
វដ្តតិយេវ។ ឯតេន មញ្ញបីឋានី បច្ឆោដេត្វា បត្តិវត្ថុ ឧបរិ បច្ឆត្តរណំ ធាតុ
ធានម្យី សេនាសនបញ្ញាបនមេវាតិ ធស្សេតិ។ មហាអាវាសេបិ អត្ថនោ សន្តិកំ
សម្បត្តស្ស អាគន្ធកស្ស វត្ថំ អកាតុំ នលព្ពតិ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

អាវាសិកវត្ថុកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

គមីកវត្ថុកថាវណ្ណានា

១៨៧. គមីកវត្ថុ គន្លុំ គព្ភោតិ គមីកោ, តេន វត្ថុតព្ពន្ធិ គមីកវត្ថុ។
តត្រាយំ អនុត្តានបទវណ្ណានា - ធារកណ្ឌន្តិ សេនាសនក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ៣២២)
វុត្ថំ មញ្ញបីឋានី។ មត្តិកាកណ្ឌម្យី វជនភាជនាទិ សព្វំ តត្ថ វុត្ថប្បភេទមេវ។ តំ
សព្វំ អគ្គិសាលាយំ វា អញ្ញាតវស្មី វា គុត្តជ្ជានេ បដិសាមេត្វា គន្លត្ថំ,
អនោវស្សកេ បញ្ញាវេបិ វេបេតុំ វដ្តតិ។ សេនាសនំ អាបុច្ឆិត្វា បក្កមិតព្ពន្ធិ ឯត្ថ
យំ ចាសាលាបិដ្ឋិយំ វា ចាសាលាតម្កេសុ វា កតសេនាសនំ, យត្ថ ឧបចិកា
នារោហន្តិ, តំ អនាបុច្ឆន្តស្សបិ អនាបត្តិ។ ចត្វសុ ចាសាលោស្វតិអាទិ
ឧបចិកានំ ឧប្បត្តិជ្ជានេ បណ្ណាសាលាទិសេនាសនេ កត្តញ្ញាការទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។
អប្បេវ នាម អផ្កានិបិ សេសេយ្យន្តិ អយំ អន្លោកាសេ វេបិតម្ហិ អាទិសំសោ។
ឡិវស្សកកេហេ បន តិណោសុ ច មត្តិកាបិណ្ឌោសុ ច ឧបរិ បតន្តេសុ មញ្ញបីឋានំ
អផ្កានិបិ វិនស្សន្តិ។

គមីកវត្ថុកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

កត្តគ្គវត្តកថាវណ្ណានា

១៨៨. វត្តកូនកេ ឥមស្មី ឋានេ អនុមោទនវត្ថំ អាគតំ, តតោ កត្តគ្គវត្ថំ។
សារត្ថធិបនិយញ្ច (សារត្ថ. ដ. ចូឡវគ្គ ៣.៣៧៣-៣៧៤) “ឥមស្មី វត្តកូនកេ
(ចូឡវ. ៣៥៦) អាគតានិ

អាគន្ធការាសិកកមិយានុមោទនកត្តគ្គបិណ្ឌាចារិការញ្ញកសេនាសនជន្មាយ
វច្ឆកុដិឧបជ្ឈាយាចរិយសន្ធិវិហារិកអន្តេវាសិកវត្តានិ បុទ្ទស មហាវត្តានិ
នាមា” តិ អនុក្កមោ វុត្តោ, ឥធម បនវិនយសង្គហប្បករណោ គមិកវត្តតោ
កត្តគ្គវត្ថំ អាគតំ, អនុមោទនវត្ថំ បនវិសុំ អវត្វា កត្តគ្គវត្តេយវ អន្តោគជំ
កត្វា បច្ឆា វត្ថំ កត្តគ្គំ គន្ធា កត្តេ កុត្តេយវ អនុមោទនាករណតោ,
ចាឡិយញ្ច អញ្ញេសុ វត្តេសុ វិយ “តេន ហិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនា អនុមោទនវត្ថំ
បញ្ញាបេស្សមី” តិ វិសុំ វត្តភាវេន អនាគតត្តា កត្តគ្គវត្តេយវ អន្តោគជន្តិ
អាចរិយស្ស អធិប្បាយោ សិយា។ ឥមស្ស ច វិនយាលង្ការបករណស្ស តស្សា
វណ្ណានាភូតត្តា សំវណ្ណាតព្ពក្កមេនេវ សំវណ្ណានំ កថយិស្សម។

ភុញ្ញតព្ពន្ធិ កត្ថំ។ អជតិ គច្ឆតិ បវត្តតិ ឯត្តាតិ អគ្គំ។
“អាធិកោដ្ឋាសកោដីសុ, បុរតោក្កំ វេ តីស្ស” តិ អភិធានប្បធិបិកាយំ
អាគតេបិ “រាជគ្គន្ធិ រាជារហំ, សលាកគ្គន្ធិ សលាកគ្គហធានា” តិ អាធិសុ
អញ្ញេត្ថេសុបិ បវត្តនតោ កត្តស្ស អគ្គំ កត្តគ្គំ, កត្តបរិវិសនដ្ឋានំ, កត្តគ្គេ វត្តិតព្ពំ
វត្ថំ កត្តគ្គវត្តនិវិគ្គហោ។ តត្ថ អាហមេ កាលោ អាហេចិតោ ហោតីតិ “កាលោ
កន្តេ, និដ្ឋិតំ កត្ត” តិ អាហេចិតោ ហោតិ។ តិមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទេន្តេនាតិ ទ្វេ
ជាណុមណ្ឌលានិ នាភិមណ្ឌលញ្ច បដិច្ឆាទេន្តេន។ បរិមណ្ឌលំ និវាសេត្វាតិ
សមន្តតោ មណ្ឌលំ និវាសេត្វា។ ឧទ្ធុ នាភិមណ្ឌលំ, អធា ជាណុមណ្ឌលំ
បដិច្ឆាទេន្តេន ជាណុមណ្ឌលស្ស ហេដ្ឋា ជង្សជិតោ បដ្ឋាយ អដ្ឋង្គលមត្តំ

និវាសនំ ឡតារេត្វា និវាសេតព្ពំ, តតោ បរំ ឡតារេន្តស្ស ទុក្ខជន្មំ វុត្ថំ,
យថានិសិន្នស្ស ជាណាមណ្ឌលតោ ហោជ្ជា ចតុរុត្តរមត្ថំ បដិច្ចន្នំ ហោតីតិ
មហាបច្ឆវិយំ វុត្ថំ។ កាយពន្ធនំ ពន្ធាតិ តស្ស និវាសនស្ស ឧបរិ កាយពន្ធនំ
ពន្ធាត្វា “ន, ភិក្ខុវេ, អកាយពន្ធនេន គាមោ បរិសិតញោ, យោ បរិសេយ្យ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្ស” តិ (ប្បឡវ. ២៧៨) វុត្ថត្តា។ សគុណំ កត្វាតិ ៩ទំ ឧបជ្ឈាយវត្ថុ
វុត្ថមេវ។ “គណ្ឌិកំ បដិមុញ្ញាតិ ចាសកេ គណ្ឌិកំ បវេសេត្វា អន្តោគាមោ វា
ហោតុ វិហារោ វា, មនុស្សានំ បរិវិសនជ្ជានំ គច្ឆន្តេន ជីវំ ចារុបិត្វា កាយពន្ធនំ
ពន្ធាត្វា គមនមេវ វុត្ថតី” តិ មហាអដ្ឋកថាសុ វុត្ថំ។ ឯត្ថ ច មនុស្សានំ
បរិវិសនជ្ជានន្តិ យត្ថ អន្តោវិហារេបិ មនុស្ស សបុត្តនាវា អាវសិត្វា ភិក្ខុ នេត្វា
កោដេន្តិ។

សុប្បជិច្ឆន្នោនាតិ ន សសីសំ ចារុតេន, អថ ខោ គណ្ឌិកំ បដិមុញ្ញាត្វា
អនុវាតន្តេន គីរំ បដិច្ឆានេត្វា ឧភោ កណ្តោ សមំ កត្វា បដិសំហរិត្វា យាវ
មណីពន្ធា បដិច្ឆានេន្តេន។ សុសំវុតេនាតិ ហត្ថំ វា ចានំ វា អភិឡាបេន្តេន,
សុវិជិតេនាតិ អត្តោ។ ឡតិវុត្ថក្ខនាតិ ហោជ្ជាឡត្ថក្ខនា។ យោ អនាទិវិយំ
បដិច្ច តហំ តហំ ឡិលោកេន្តោ ភិយ្យោ តំ តំ ទិសាភាគំ ចាសានំ ក្ខជាតាវំ វីធី
ឡិលោកេន្តោ គច្ឆតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ឯកស្មី បន ហ្មានេ វត្វា
ហត្ថិអស្សនិបរិស្សយាកាវំ ឡិលោកេតុំ វុត្ថតិ។ អប្បសន្នោនាតិ ឯត្ថ កិត្តាវតា
អប្បសន្នោ ហោតិ? ធានសហត្ថេ គេហោ អាទិម្ហិ សង្ឃត្ថេរោ មជ្ឈេ ទុតិយត្ថេរោ
អន្តេ តតិយត្ថេរោតិ ឯវំ និសិន្នេសុ សង្ឃត្ថេរោ ទុតិយេន សន្និ មន្តេតិ,
ទុតិយត្ថេរោ តស្ស សន្នាញោវ សុណាតិ, កថញ្ចា វវត្ថុបេតិ, តតិយត្ថេរោ បន
សន្នមេវ សុណាតិ, កថំ ន វវត្ថុបេតិ, ឯត្តាវតា អប្បសន្នោ ហោតិ។ សចេ បន
តតិយត្ថេរោ កថំ វវត្ថុបេតិ, មហាសន្នោ នាម ហោតិ។

ន ឧត្តិកាយាតិ ន ឧត្តបេន, ឥត្តម្ពតលក្ខណោ ករណាវចនំ, ឯកតោ វា
ឧតតោ វា ឧត្តិកាយាតិ អត្ថោ។ អន្តោឥន្ទខីលតោ បដ្ឋាយ ន ឯវំ គន្តព្នំ។
និសិន្នកាលេ បន ធម្មករណំ នីហរន្តេនបិ ចីវរំ អនុត្តិបិទ្វាវ នីហរិតព្នំ។ ន
ឧដ្ឋក្សិកាយាតិ ន មហាហសិតំ ហសន្តោ, វុត្តនយេនេវេត្ត ករណាវចនំ។ ន
កាយប្បចាលកន្តិ កាយំ អចាលេត្វា កាយំ បគ្គហេត្វា និច្ចលំ កត្វា ឧដុកេន
កាយេន សមេន ភិយាបថេន។ ន ពាហុប្បចាលកន្តិ ពាហុំ អចាលេត្វា ពាហុំ
បគ្គហេត្វា និច្ចលំ កត្វា។ ន សីសប្បចាលកន្តិ សីសំ អចាលេត្វា សីសំ
បគ្គហេត្វា និច្ចលំ ឧដុំ ឋេបេត្វា។ ន ឧម្ពកតោតិ ឧម្ពកតោ នាម កដិយំ ហត្ថំ
ឋេបេត្វា កតខម្ពោ។ ន ឧក្កដិកាយាតិ ឯត្ត ឧក្កដិកា វុច្ឆតិ បណ្ឌិយោ ឧត្តិបិទ្វា
អគ្គចានេហិ វា អគ្គចានេ ឧត្តិបិទ្វា បណ្ឌិហិយេវ វា ភូមិ ដុសន្តស្ស គមនំ។
ករណាវចនំ បនេត្ត វុត្តលក្ខណាមេវ។ ន ឧត្តុណ្ឌិតោតិ សសីសំ ចារុតេន។ ន
បល្លត្តិកាយាតិ ន ទុស្សបល្លត្តិកាយ។ ឯត្ត អាឈោគបល្លត្តិកាបិ
ទុស្សបល្លត្តិកា ឯវ។ ន យេវ ភិក្ខុ អនុបឧដ្ឋាតិ យេវ ភិក្ខុ អតិអល្លិយិត្វា ន
និសីទិតព្នំ។ ន សង្ឃាជី ឧត្តិកាយាតិ ន សង្ឃាជី អត្តិកាយាតិ និសីទិតព្នំ។

សក្កច្ឆន្ទិ សតី ឧបដ្ឋាបេត្វា។ បត្តសញ្ញិតិ បត្តេ សញ្ញំ កត្វា។ សមសូបកោ
នាម យត្ត ភត្តស្ស ចតុត្ថភាគប្បមាលោកា សូចោ ហោតិ។ សមតិត្តិកន្តិ
សមបុណ្ណំ សមភវិតំ។ ដូបិកតំ បិណ្ឌាចាតំ បដិគ្គណ្ឌាតិ, អាបត្តិ ឧក្កដស្សាតិ
ឯត្ត ដូបិកតោ នាម បត្តស្ស អន្តោមុខវដ្តិលេខំ អតិក្កមិត្វា កតោ, បត្តេ
បក្ខិត្តោ ភវិតោ បូរិតោតិ អត្ថោ។ ឯវំ កតំ អគ្គហេត្វា
អន្តោមុខវដ្តិលេខាសមប្បមាលោកា គហោតព្ពោ។ “យំ កញ្ចិ យាគុំ វា ភត្តំ វា
ជលាជលំ វា អាមិសជាតិកំ សមតិត្តិកមេវ គហោតព្នំ, តព្វា ខោ
អធិដ្ឋានុបកេន បត្តេន, ឥតវេន បន ដូបិកតម្មិ វដ្តតិ។
យាមកាលិកសត្តាហកាលិកយាវជីវិកានិ បន អធិដ្ឋានុបកបត្តេ

ដូច្នេះកតាមនិមិត្តរូបនៃ វដ្តនៃ យំ បន ជ្វីសុ បត្តេសុ ភត្តំ គហេត្វា ឯកស្មី បូរេត្វា វិហារំ
បេសេតុំ វដ្តតិ” តិ មហាបច្ឆរិយំ វុត្តំ យំ បត្តេ បក្ខិបិយមាណំ
បូរេឧប្បទណ្ឌា ជលា ជលា ធិ ហេត្វា ធិ ហេត្វា តំ ដូច្នេះកតំ ឆាម ន ហោតិ។
បូរេវដ្តសកំ ឋបេត្វា បិណ្ឌាចាតំ ទេត្តិ, ដូច្នេះកតមេវ ហោតិ។
បុប្ផវដ្តសកតក្កោលកដុកដលា វដ្តសកេ បន ឋបេត្វា ទិដ្ឋំ ដូច្នេះកតំ ន
ហោតិ។ ភត្តស្ស ឧបរិ ថាលកំ វា បត្តំ វា ឋបេត្វា បូរេត្វា គណ្ឌាតិ, ដូច្នេះកតំ
ឆាម ន ហោតិ។ កុរុន្តិយម្បិ វុត្តំ “ថាលកេ វា បត្តេ វា បក្ខិបិត្វា តំ បត្តមត្តកេ
ឋបេត្វា ទេត្តិ, ចាដក្កភាជនំ វដ្តតិ។ ឥធម អនាបត្តិយំ គិលានោ ន អាគតោ,
តស្មា គិលានស្សបិ ដូច្នេះកតំ ន វដ្តតិ, សព្ពត្ត បន បដិគ្គហេតុមេវ ន វដ្តតិ,
បដិគ្គហិតំ បន ភុញ្ញិតុំ វដ្តតិ” តិ។

“សក្កច្ច” តិ ធម “បត្តសញ្ញា” តិ ធម ឧកយំ វុត្តនយមេវ។ សបធានន្តិ ភត្ត ភត្ត
ធិ អកត្វា អនុបដិចាជិយា។ សមសូបកេ វុត្តត្ថំ វុត្តមេវ។ ដូច្នេះកតោតិ
មត្តកតោ, វេមជ្ឈតោតិ អត្តោ។ ន សូបំ វា ព្យញ្ជនំ វា តិអាទិ ចាកដមេវ។
វិញ្ញត្តិយំ វុត្តត្ថំ នត្តិ។ ឧដ្ឋានសញ្ញាសិក្ខាបទេបិ គិលានោ ន មុញ្ញាតិ។
នាតិមហាឆោ កតាឆោតិ មយូរណ្ណំ អតិមហន្តំ, កុក្កដណ្ណំ អតិខុទ្ទកំ, តេសំ
វេមជ្ឈប្បមាណោ។ បរិមណ្ឌលំ អាលោចោតិ នាតិជីយោ អាលោចោ។
អនាហរេតិ អនាហរិតេ, មុខទ្វារំ អសម្មាបិតេតិ អត្តោ។ សញ្ញា ហត្ថោតិ ឯត្ត
ហត្ថសន្នោ តទេកទេសេសុ អង្គលីសុ ទដ្ឋញ្ញោ “ហត្ថមុទ្ធោ” តិអាទិសុ វិយ
សមុទាយេ បវត្តវេហារស្ស អវយវេ បវត្តនតោ។ ឯកផ្គុលីម្បិ មុខេ បក្ខិបិតុំ ន
វដ្តតិ។ ន សកតាឆោនាតិ ឯត្ត ធម្មំ កថេន្តោ ហរិតកំ វា លដ្ឋិមត្តកំ វា មុខេ
បក្ខិបិត្វា កថេតិ, យត្តកេន វចនំ បរិបុណ្ណំ ហោតិ, ភត្តកេ មុខម្ហិ សន្តេ
កថេតុំ វដ្តតិ។

បិណ្ឌក្រូចកន្ត្រិ បិណ្ឌំ ឧត្តិបិទ្វា ឧត្តិបិទ្វា។ កតាឡាវច្ឆេនកន្ត្រិ កតាឡាវ
អវនិទ្វិទ្វា អវនិទ្វិទ្វា។ អវគណ្ណាការកន្ត្រិ មគ្គដោរិយ គណ្ណា កត្វា កត្វា។
ហត្ថនិទ្ធុនកន្ត្រិ ហត្ថំ និទ្ធុនិទ្វា និទ្ធុនិទ្វា។ សិត្តាវការកន្ត្រិ សិត្តានិ អវកិរិទ្វា
អវកិរិទ្វា។ ជិដ្ឋានិច្ឆារកន្ត្រិ ជិដ្ឋំ និច្ឆារេទ្វា និច្ឆារេទ្វា។ ចបុចបុការកន្ត្រិ
“ចបុចបុ”តិ ឯវំ សទ្ធិំ កត្វា កត្វា។ សុរុសុរុការកន្ត្រិ “សុរុសុរុ”តិ ឯវំ សទ្ធិំ កត្វា
កត្វា។ ហត្ថនិល្លេហកន្ត្រិ ហត្ថំ និល្លេហិទ្វា និល្លេហិទ្វា។ ភុញ្ញន្តេន ហិ
អង្គុលិមត្តម្យំ និល្លេហិតុំ ន វដ្ឋតិ, យនយាគុដាលិកចាយាសាធិកេ បន
អង្គុលិហិ គហេទ្វា អង្គុលិយោ មុខេ បវេសេទ្វា ភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិ។
បត្តនិល្លេហកឌីដ្ឋនិល្លេហាកេសុបិ ឯសេវ នយោ, តស្មា អង្គុលិយាបិ បត្តោ ន
និល្លេហិតញ្ចោ, ឯកឌីដ្ឋាបិ ជិដ្ឋាយ ន និល្លេហិតញ្ចោ, ឌីដ្ឋមសេហិ ឯវ បន
គហេទ្វា អន្តោ បវេសេតុំ វដ្ឋតិ។

ន សាមិសេន ហត្ថេន ចានីយថាលកោតិ ឯតំ បដិក្ខលវសេន បដិក្ខត្ថំ,
តស្មា សង្ឃិកម្យំ បុគ្គលិកម្យំ គិហិសន្តកម្យំ អត្តនោ សន្តកម្យំ សង្ខម្យំ
សរាវម្យំ អាមិសមក្ខិតំ ន គហេតព្ភមេវ, គណ្ណាន្តស្ស ទុក្ខជំ។ សចេ បន
ហត្ថស្ស ឯកទេសោ អាមិសមក្ខិតោ ន ហោតិ, តេន បទេសេន គហេតុំ វដ្ឋតិ។
ន សសិត្ថកំ បត្តជោវនំ អន្តរយវេ ធម្មេតព្ភន្តិ ឯត្ថ ឧទ្ធវិទ្វា វាតិ សិត្តានិ ឯកតោ
ឧទ្ធវិទ្វា ឯកស្មី ថានេ វាសី កត្វា ឧទកំ ធម្មេតិ។ ភិទ្វិទ្វា វា ឧទកកតិកានិ កត្វា
ធម្មេតិ, បដិគ្គហេន សម្បជិច្ឆន្តោ នំ បដិគ្គហេ ធម្មេតិ, ពហិ និហិទ្វា វា ធម្មេតិ,
ឯវ ធម្មេន្តស្ស អនាបត្តិ។ ន តាវ ថេវេន ឧទកន្ត្រិ ភទំ ហត្ថជោវនឧទកំ សន្ធាយ
វុត្តំ។ អន្តរា បិចាសិតេន, បន គលេ វិលក្កាមិសេន វា ចានីយំ បិរិទ្វា ន
ជោវិតញ្ចាតិ។

ភត្តក្កវត្តកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អនុមោទនវត្ថុកថាវណ្ណានា

អនុមោទនវត្ថុ អនុបុនប្បនំ មោទិយតេ បមោទិយតេតិ អនុមោទនា។ កាសា? ធម្មកថា។ អនុមោទនាយ កត្តត្ថំ វត្ថំ អនុមោទនវត្ថុ។ បញ្ចមេ និសិន្នេតិ អនុមោទនត្ថាយ និសិន្នេ។ ឧបនិសិន្នកថា នាម ពហុសុ សន្និបតិទេសុ បរិកថាកថនំ។ សេសំ សុវិញ្ញាយ្យមេ។

អនុមោទនវត្ថុកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បិណ្ឌូចារិកវត្ថុកថាវណ្ណានា

១៨៩. បិណ្ឌូចារិកវត្ថុ បិណ្ឌិតញោ សង្ឃិវតញោតិ បិណ្ឌោ, បិណ្ឌូចារិតោ។ បិណ្ឌាយ ចរណំ សីលមស្សាតិ បិណ្ឌូចារី, សោ ឯវ បិណ្ឌូចារិកោ សកកត្ត កបច្ចយវសេន។ បិណ្ឌូចារិកេន វត្ថុតត្ថំ វត្ថំ បិណ្ឌូចារិកវត្ថុ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណានា - និវេសនំ នាម ឥត្ថិកុមារិកាធិនំ វសនជ្ជានំ។ យស្មា បរិសននិក្ខមនទ្វារំ អសល្លក្ខេត្វា សហសា បរិសន្តោវិសភាគារម្ពណំ វា បស្សេយ្យ, បរិស្សយោ វា ភវេយ្យ, តស្មា “និវេសនំ...បេ.... បរិសិតត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។ អតិទូរេ តិដ្ឋន្តោ អបស្សន្តោ វា ភវេយ្យ, “អញ្ញាស្ស គេហោ តិដ្ឋតី”តិ វា មញ្ញេយ្យ។ អច្ឆាសន្នេ តិដ្ឋន្តោ អបស្សិតត្ថំ វា បស្សេយ្យ, អសុណិតត្ថំ វា សុណេយ្យ, តេន មនុស្សនំ អគារវោ វា អប្បសាទោ វា ភវេយ្យ, តស្មា “នាតិទូរេ នាច្ឆាសន្នេ ឋាតត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។ អតិចិរំ តិដ្ឋន្តោ អនាតុកាមានំ មនោបទោសោ ភវេយ្យ, អញ្ញត្ថ ភិក្ខុា ច បរិក្ខយេយ្យ, អតិលហុកំ និវត្តន្តោ នាតុកាមានំ បុញ្ញហានិ ច ភវេយ្យ, ភិក្ខុនោ ច ភិក្ខុយ អសម្បជ្ឈនំ, តស្មា “នាតិចិរំ ឋាតត្ថំ, នាតិលហុកំ និវត្តិតត្ថំ, ឋិតេន សល្លក្ខេត្តត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។ សល្លក្ខណាការំ ធស្សេតិ “សចេ កម្មំ វា និក្ខិបតី”តិ អាទិនា។ តត្ថ កម្មំ វា

និក្ខិបតីតិ កប្បាសំ វា សុប្បំ វា មុសលំ វា យញ្ច គហេត្វា កម្មំ ករោន្តិ, បិតា វា
និសិន្នា វា ហោន្តិ, តំ និក្ខិបតិ។ បរាមសតីតិ គណ្ណាតិ។ ឋបេតិ វាតិ “តិដ្ឋប
កន្តេ” តិ វេទន្តិ ឋបេតិ នាម។ អវក្ការចាតីតិ អតិវេកបិណ្ឌាចាតំ អបនេត្វា
ឋបនត្ថាយ ឯកា សមុគ្គចាតិ។ ឯត្ថ ច សមុគ្គចាតិ នាម សមុគ្គបុជសទិសា
ចាតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បិណ្ឌាចារិកវត្ថុកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អារញ្ញិកវត្ថុកថាវណ្ណានា

១៩០. អារញ្ញិកវត្ថុ ន រមន្តិ ជនា ឯត្ថាតិ អារញ្ញំ។ វុត្តញ្ញិ -

“រមណីយានិ អារញ្ញានិ, យត្ថ ន រមតី ជនោ;

វីតរាគា រមិស្សន្តិ, ន តេ កាមគវេសិនោ” តិ។ (ធម. ប. ៩៩);

អារញ្ញេ វសតីតិ អារញ្ញិកោ, តេន វត្ថិតតំ វត្ថំ អារញ្ញិកវត្ថុ។ តត្រាយំ
វិសេសបទានមត្តោ - កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយាតិ អារញ្ញសេនាសនស្ស តាមតោ
ទូរត្តាវុត្ថំ, តេនេវ ការណេន “បត្តំ គហេត្វា ជីវំ ចារុបិទ្វា គច្ឆន្តោ បរិស្សមោ
ហោតី” តិ វុត្ថំ។ បត្តំ ជីវិកាយ បក្ខិបិទ្វា អំសេ លត្ថេត្វា ជីវំ ខន្ទេ ករិទ្ធា
អារញ្ញមគ្គោ ន ទុស្សោជនោ ហោតិ, តស្មា
កណ្តាកសវីសចាទិបរិស្សយវិមោចនត្ថំ ឧចាហនា អាហេហិទ្វា។ អារញ្ញំ នាម
យស្មា ចោរាជិនំ វិចរជ្ជានំ ហោតិ, តស្មា “ទារុកណ្ណំ មត្តិកាកណ្ណំ បដិសាមេត្វា
ធូរវាតចានំ ជកេត្វា វសនដ្ឋានតោ និក្ខមិតតុ” តិ វុត្ថំ។ ឥតោ បរាជិ
កត្តគ្គវត្ថុបិណ្ឌាចារិកវត្ថុសុ វុត្ថសទិសានេវ។ តាមតោ និក្ខមិត្វា សចេ
ពហិគាមេ ឧទកំ នត្ថិ, អន្តោគាមេយេវ កត្តកិច្ចំ កត្វា, អថ ពហិគាមេ អត្ថិ,

កត្តកិច្ចំ កត្វា បត្តំ ឆោវិត្វា វោធកំ កត្វា ថវិកាយ បត្តិបិត្វា ជីវំ សង្ខរិត្វា
អំសេ កវិត្វា ឧបាហនា អាហេហិត្វា គន្តព្ពំ។

កាជនំ អលកន្តោនាតិអាទិ អវញ្ញសេនាសនស្ស ទុល្លភទព្ពសម្ភារត្តា វុត្ថំ,
អគ្គិ ឧបដ្ឋាបេតព្ពោតិអាទិ វាឡមិគសរីសចាទិពាហិរបរិស្សយកាលេ ច
វាតបិត្តាទិអដ្ឋត្ថបអស្សយកាលេ ច ឥច្ឆិតព្ពត្តា។ ពហុនំ បន វសនដ្ឋានេ
តាទិសានិ សុលភានិ ហោន្តិតិ អាហា “គណាវាសិនោ បន តេនវិនាបិ វដ្ឋតិ” តិ។
កត្តវនឈ្លោ នាម បរិស្សយវិនោធនោ ហោតិ, តស្មា អវញ្ញវិហារន្តេន អវស្ស
ឥច្ឆិតព្ពោតិ វុត្ថំ “កត្តវនឈ្លោ ឧបដ្ឋាបេតព្ពោ” តិ។ នក្ខត្តានេវ នក្ខត្ថបទានិ។
ចោរាទីសុ អាគន្ធា “អដ្ឋ, ភន្តេ, កេន នក្ខត្ថេន ចន្ទោ យុត្តោ” តិ បុច្ឆិតេសុ “ន
ជាធាមា” តិ វុត្ថេ កុដ្ឋន្តិ, តស្មា វុត្ថំ “នក្ខត្ថបទានិ ឧត្តហេតព្ពានិ សកលានិ វា
ឯកទេសានិ វា” តិ, តថា ទិសាមូឡ្យេសុ “កតមាយំ, ភន្តេ, ទិសា” តិ បុច្ឆិតេសុ,
តស្មា “ទិសាកុសលេន ភវិតព្ព” តិ។

អវញ្ញកវត្តកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សេនាសនវត្តកថាវណ្ណានា

១៩១. សេនាសនវត្តេ សយន្តិ ឯត្តាតិ សេនំ, សយនន្តិ អត្តោ។ អាវសន្តិ
ឯត្តាតិ អាសនំ។ សេនញា អាសនញា សេនាសនំ។ សេនាសនេសុ កត្តព្ពំ វុត្ថំ
សេនាសនវត្តំ។ ឥធិ បន យំ វត្តព្ពំ, តំ ឧបដ្ឋាយវត្តកថាយំ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៨៣)
វុត្តមេវ។ តត្ថ បន ឧបដ្ឋាយេន វុត្តវិហារោ វុត្តោ, ឥធិ បន អត្តនា វុត្តវិហារោតិ
អយមេវវិសេសោ។ នវុត្តំ អនាបុច្ឆាតិ ឯត្ត តស្ស ឡីវកេ តទុបចារេ ច
អាបុច្ឆិតព្ពន្តិ វនន្តិ។ កោជនសាលាទីសុបិ ឯវមេវ បដិបទ្ធិតព្ពន្តិ
កោជនសាលាទីសុបិ ឧទ្ទេសទានាទិ អាបុច្ឆិត្វាវ កាតព្ពន្តិ អត្តោ។

សេនាសនវត្តកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ជន្មាយវវត្តកថាវណ្ណានា

១៩២. ជន្មាយវវត្ត ជាយតីតិ ជំ, កី តំ? សរីរំ។ ជំ តាយតិ រក្ខតីតិ ជន្មា, កា
សា? តិកិច្ឆា។ គយ្ហតេតិ យរំ, កី តំ? និវេសនំ, ជន្មាយ សរីរតិកិច្ឆាយ កតំ យរំ
ជន្មាយរំ, ជន្មាយវេ កត្តតំ វត្តំ ជន្មាយវត្តំ។ តត្ថ បរិកណ្ណានិ ពហិជគតិ។ សេសំ
ឧបជ្ឈាយវវត្ត វុត្តនយត្តា សុវិញ្ញយ្យមេវ។

ជន្មាយវវត្តកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

វច្ឆកុដិវត្តកថាវណ្ណានា

១៩៣. វច្ឆកុដិវត្ត វច្ឆយតេ ឧបាទយតេតិ វច្ឆំ, ករីសំ។ កុដិយតិ ជិដ្ឋិយតិ
អាតថោ ឯតាយាតិ កុដិ, វច្ឆត្ថាយ កតា កុដិ វច្ឆកុដិ, វច្ឆកុដិយា វត្តិតតំ វត្តំ
វច្ឆកុដិវត្តំ, ឥធ ច វត្តក្ខន្ធកេ អាចមនវត្តំ បឋមំ អាគតំ, បច្ឆា វច្ឆកុដិវត្តំ។
ឥមស្មី បន បករណោ បឋមំ វច្ឆំ កត្វា បច្ឆា អាចមតីតិ អធិប្បាយេន
វច្ឆកុដិវត្តំ បឋមំ អាគតំ, តស្មា តទនុក្កមេន កថយិស្សាម។ ទន្ធកដ្ឋំ
ខាទន្តេនាតិ អយំ វច្ឆកុដិយាបិ សព្ពត្ថេវ បដិក្ខេចោ។ និពទ្ធកមនត្ថាយាតិ
អត្តនា និពទ្ធកមនត្ថាយ។ បុគ្គលិកដ្ឋានំ វាតិ អត្តនោវិហារំ សន្ធាយ វុត្តំ។
សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

វច្ឆកុដិវត្តកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

ឧបជ្ឈាយវត្តាទិវត្តវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

២៨. ចតុបច្ចយភាជនីយវិនិច្ឆយកថា

ចីវរភាជនកថាវណ្ណានា

១៩៤. ឯវំ ឧបជ្ឈាយាទិវត្ថុសង្ខាតានិ បុទ្ទស ខន្ធកវត្តានិ កថេត្វា ឥទានិ
ចតុន្នំ បច្ចយានំ ភាជនំ កថេត្តោ “ចតុបច្ចយភាជន”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ចត្វតិ
សង្ខ្យាសព្ពនាមបទំ។ បដិច្ច ឯតិ សីតបដិយាតាទិកំ ជលំ ឯតស្មាតិ បច្ចយោ,
ចីវរាទិ, បច្ចយោ ច បច្ចយោ ច បច្ចយោ, ចត្តារោ បច្ចយោ ចតុបច្ចយំ, ភាជីយតេ
វិភាជីយតេ ភាជនំ។ ចតុបច្ចយស្ស ភាជនំ ចតុបច្ចយភាជនំ។ តេនាហ
“ចីវរាទិនំ ចតុន្នំ បច្ចយានំ ភាជន”ន្តិ។ តត្ថ តស្មី ចតុបច្ចយភាជនេ សមភិនិវិដ្ឋេ
ចីវរភាជនេ តាវ បឋមំ ចីវរបដិគ្គាហកោ...ហេ... វេទិតញោ។ កស្មា?
សង្ឃិកចីវរស្ស ធុក្ករភាជនត្ថាតិ សម្ពុត្តោ។ តត្ថ អាគតាគតំ ចីវរំ
បដិគ្គណ្ហាតិ, បដិគ្គហណាមត្ថមេវស្ស ភារោតិ ចីវរបដិគ្គាហកោ។
ចីវរបដិគ្គាហកេន បដិគ្គហិតំ ចីវរំ និទហិតិ, និទហនមត្ថមេវស្ស ភារោតិ
ចីវរនិទហកោ។ ភណ្ឌាការេ និយុត្តោ ភណ្ឌាការិកោ។ ចីវរាទិកស្ស ភណ្ឌាស្ស
ឋបនដ្ឋានភូតំ អគារំ ភណ្ឌាការំ។ ចីវរំ ភាជេតិ ភាគំ ករោតីតិ ចីវរភាជកោ។
ចីវរស្ស ភាជនំ វិភាគករណំ ចីវរភាជនំ, វិភជនកិរិយា។

តត្ថ “ចីវរបដិគ្គាហកោ វេទិតញោ”តិ វុត្តោ, សោ កុតោ លព្ពតេតិ អាហ
“បញ្ចហាផ្កហិ...ហេ... សម្ពុត្តិតញោ”តិ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ អាហ
“អនុជាធាមិ...ហេ... វេទនតោ”តិ។ ធន្ធនំ ធន្នោ, ឥច្ឆនំ បិហនន្តិ អត្តោ។ គមនំ
ករណំ គតិ, កិរិយា។ គារេយ្ហា គតិ អគតិ, ធន្នេន អគតិ ធន្នាគតិ។
សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ កថំ ធន្នាគតី គច្ឆតីតិ អាហ “តត្ថ បច្ឆា

អាគតានម្បី”តិអាទិ។ ឯវមិតរេសុបិ។ បញ្ចមង្គំ បន សតិសម្បជញ្ញយុត្តាការំ
នស្សេតិ។ សុក្កបក្ខេបិ ឥតោ បដិបក្ខវសេន វេទិតញ្ញោ។ តេជាហ
“តស្មា”តិអាទិ។

ឥមាយ កម្មវាចាយ វា អបលោកនេន វាតិ ឥទំ ឥមស្ស សម្មតិកម្មស្ស
លហុកកម្មត្តា វុត្តំ។ តថា ហិ វុត្តំ បរិវារជ្ជកថាយំ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨២) “អវសេសា
តេរស សម្មតិយោ សេនាសនក្កាហមតកថីវរនាណទិសម្មតិយោ ចាតិ ឯតានិ
លហុកកម្មានិ អបលោកេត្វាបិ កាតុំ វុដ្ឋន្តី”តិ។ អន្តោវិហារេ
សត្តសង្ឃមជ្ឈេបិ ខណ្ឌាសីមាយម្បិ សម្មន្និតុំ វុដ្ឋតិ ឯតុ អន្តោវិហារេតិ
ពទ្ធសីមវិហារំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ន ហិ អពទ្ធសីមវិហារេ
អបលោកនាទិចតុព្ពិជកម្មំ កាតុំ វុដ្ឋតិ ទុព្ពិសោធនត្តា។ ធុរវិហារជ្ជានេតិ
វិហារធុរស្ស សម្មខដ្ឋានេ។

១៩៧. ភណ្ឌាការសម្មតិយំ វិហារមជ្ឈេយេវាតិ
អវិប្បវាសសីមាសម្ពាតមហាសីមា វិហារស្ស មជ្ឈេយេវ សម្មន្និតញ្ញោ។ ឥមស្មី
បន ថានេ ឥមំ បន ភណ្ឌាការំ ខណ្ឌាសីមំ គន្ធា ខណ្ឌាសីមាយំ និសិន្នេហិ
សម្មន្និតុំ ន វុដ្ឋតិ, វិហារមជ្ឈេយេវ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, យទិ សង្ឃស្ស
បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥត្តន្នាមំ វិហារំ ភណ្ឌាការំ សម្មន្នេយ្យ”តិអាទិនា នយេន
“កម្មវាចាយ វា អបលោកនេន វា សម្មន្និតត្ថ”ន្តិ វេចនំ និស្សាយ ញត្តិទុតិយកម្មំ
ឧបចារសីមាយំ កាតុំ វុដ្ឋតិ គហេត្វា កថិននានកម្មម្បិ អពទ្ធសីមាភូតេ
វិហារេ ឧបចារសីមាយំ ករោន្តិ, ឯកេច្ឆេ ញត្តិកម្មម្បិ តថេវ គហេត្វា
អពទ្ធសីមវិហារេ ឧបចារសីមាមត្តេយេវ ឧចោសថបវារណំ ករោន្តិ, តទយុត្តំ,
ការណំ បនេត្ត កថិនវិនិច្ឆយកថាយំ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២២៦) អាវិ ភវិស្សតិ។

១៩៨. តុលាករតោតិ តុលាសទិសោ។ ឥន្ទ្រិ សាមណោរាជំ

ឧបឡបដិវិសទានំ។ ឥមំ កិរ ចាបំ អមនសិករោត្តា ឥទានិ កាលចិវរម្បិ
សាមណោរាជំ ឧបឡបដិវិសំ ទេន្ទិ។ ជាតិកម្មន្តិ បហោនកកម្មំ, យត្តកេន
វិនយាគតេន សម្មញ្ញនិពន្ធនាទិហត្ថកម្មេន វិហារស្ស ឧនតា នហោតិ, តត្ថកំ
កត្វាតិ អត្តោ។ សព្វេសន្តិ តត្រុប្បាទវស្សាវាសិកំ គណ្ណាន្តានំ សព្វេសំ ភិក្ខុនំ
សាមណោរាជញ្ច។ ភណ្ណាគារចិវរេបីតិ អកាលចិវំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឧក្កដិ
ករោន្តិ មហាសទ្ធិ ករោន្តិ។ ឯតន្តិ ឧក្កដិយា កតាយ សមភាគទានំ។ វិវដ្ឋិត្វា
ករោន្តិ កត្តព្ភកាលេសុ អកត្វា យថាវុចិត្តក្ខណោ ករោន្តិ។ សមបដិវិសោ
នាតព្ពោតិ កិរស្សមាតិ យាចន្តានំ បដិព្វាមត្តេនបិ សមកោ កោដ្ឋាសោ
នាតព្ពោ។

អតិរេកភាគនាតិ ទស ភិក្ខុ ហោន្តិ, សាជកាបិ ទសេវ, តេសុ ឯកោ
ទ្វាទស អគ្បតិ, សេសា ទសគ្បនកា។ សព្វេសុ ទសគ្បនកវសេន កុសេ
ចាតិតេ យស្ស ភិក្ខុនោ ទ្វាទសគ្បនកោ កុសោ ចាតិតោ, សោ “ឯត្តកេន មម
ចិវំ បហោតិ” តិ តេន អតិរេកភាគេន គន្ធកាមោ ហោតិ។ ឯត្ត ច ឯត្តកេន
មម ចិវំ បហោតិ ទ្វាទសគ្បនកេន មម ចិវំ បរិបុណ្ណំ ហោតិ, ន តតោ
ឧនេនាតិ សព្វំ គហេតុកាមោតិ អត្តោ។ ភិក្ខុ “អតិរេកំ អាវុសោ សង្ឃស្ស
សន្តក” ន្តិ វេទន្តិ, តំ សុត្វា ភគវា “សង្ឃកេ ច គណសន្តកេ ច អប្បកំ នាម នត្ថិ,
សព្វត្ថ សំយមោ កាតព្ពោ, គណ្ណាន្តេនបិ កុក្កច្ឆាយិតព្ភ” ន្តិ ទស្សេតុ
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អនុក្ខេបេ ទិន្នេ” តិ អាហា។ តត្ថ អនុក្ខេបោ នាម យំ កិញ្ចិ
អនុក្ខិបិតព្ភំ អនុប្បនាតព្ភំ កប្បិយភណ្ណំ, យត្ថកំ តស្ស បដិវិសេ អធិកំ,
តត្ថកេ អគ្បនកេ យស្មី កិស្មិញ្ចិ កប្បិយភណ្ណោ ទិន្នេតិ អត្តោតិ ឥមមត្តំ
សង្ខេបេន ទស្សេតុ “សេច ទស ភិក្ខុ ហោន្តិ” ត្បាទិ វុត្តំ។

វិកលកេតោសេត្វាតិ ឯត្ថ ចីវរវិកលកំ បុគ្គលវិកលកន្តិ ទ្វេវិកលកា។
តត្ថ ចីវរវិកលកំ នាម សព្ពេសំ បញ្ច បញ្ច វត្តានិ បត្តានិ, សេសានិបិ អត្ថិ,
ឯកេកំ បន ន ចាបុណាតិ, ធិន្ទិត្វា ធាតព្វានិ។ ធិន្ទន្តេហិ ច អឡមណ្ឌលាធិនំ វា
ឧបាហនថវិកាធិនំ វា បហោនកានិ ខណ្ឌានិ កត្វា ធាតព្វានិ,
ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន ចតុវគ្គលវិត្តាវម្បិ អនុវាតប្បហោនកាយាមំ ខណ្ឌំ កត្វា
ធាតុំ វដ្តតិ។ អបរិភោគំ បន ន កាតព្វន្តិ ឯវមេត្ថ ចីវរស្ស អប្បហោនកកាវោ
ចីវរវិកលកំ។ ធិន្ទិត្វា ធិន្ទ បនេតំ តោសិតំ ហោតិ។ អថ កុសថាតោ
កាតព្វោ, សចេបិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ កោដ្ឋាសេ ឯកំ វា ទ្វេ វា វត្តានិ នប្បហោន្តិ,
តត្ថ អញ្ញំ សាមណកំ បរិក្ខារំ បេត្វា យោ តេន តុស្សតិ, តស្ស តំ ភាគំ ធឪ
បច្ឆា កុសថាតោ កាតព្វោ។ ឥធម្មិ ចីវរវិកលកន្តិ អន្ធគកថាយំ វុត្ថំ។

បុគ្គលវិកលកំ នាម ធន ធន ភិក្ខុ គណេត្វា វគ្គំ ករោន្តានំ ឯកោ វគ្គោ
ន បូរតិ, អដ្ឋ វា នវ វា ហោន្តិ, តេសំ អដ្ឋ វា នវ វា កោដ្ឋាសា “តុម្ភេ ឥមេ
គហេត្វាវិសុំ ភាជេថា”តិ ធាតព្វា។ ឯវមយំ បុគ្គលានំ អប្បហោនកកាវោ
បុគ្គលវិកលកំ នាម។ វិសុំ ធិន្ទ បនេតំ តោសិតំ ហោតិ, ឯវំ តោសេត្វា
កុសថាតោ កាតព្វោតិ។ អថ វា វិកលកេតោសេត្វាតិ យោ ចីវរវិកាគោ
ឧនកោ, តំ អញ្ញេន បរិក្ខារេន សមំ កត្វា កុសថាតោ កាតព្វោតិ ឥមមត្តំ
ធស្សេតិ “សចេសព្ពេសំ បញ្ច បញ្ច វត្តានិ”តិ អាធិនា។

១៩៩. ឥតោ បរំ តេសុ តេសុ វត្ថុសុ អាគតវសេន អដ្ឋកថាយំ វុត្ថេសុ
វិនិច្ឆយេសុ សន្តេសុបិ តេសំ វិនិច្ឆយានំ អដ្ឋមាតិកាវិនិច្ឆយតោ អវិមុត្តត្តា
អដ្ឋមាតិកាវិនិច្ឆយេស្វរ បក្ខិបិត្វា ធស្សេតុំ “ឥធានិ អដ្ឋិមា,
ភិក្ខុវេ”តិ អាធិមាហា។ យា តា អដ្ឋមាតិកា ភគវតា វុត្ថា, តាសំ អដ្ឋន្តំ
មាតិកានំ វសេន វិនិច្ឆយោ ឥធានិ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ បរិក្ខេបាវហដ្ឋានេន

បរិច្ឆ័ន្តាតិ ឥមិនា អបរិក្ខត្តស្ស វិហារស្ស ធុរសន្និចាតជ្ជានាទិគោ
បឋមលេខុចាតស្ស អន្តោ ឧបចារសីមាតិ ទស្សេតិ។ ឥនានិ
ទុតិយលេខុចាតស្ស អន្តោបិ ឧបចារសីមាយេវាតិ ទស្សេតុំ “អបិចា”តិអាទិ
អារទ្ធុ។ ធុរសន្និចាតជ្ជានម្បិ បរិយន្តគតមេវ គហោតព្ពំ។ “ឯវំ សន្តេ តិយោជនេ
បិតាលាភំ គណ្ហិស្សន្តិ”តិអាទិនា ឥមេ លាភគ្គហណាទយោ
ឧបចារសីមាវសេនេវ ហោតិ, ន អវិប្បវាសសីមាវសេនាតិ ទស្សេតិ, តេន ច
ឥមានិ លាភគ្គហណាទិនិយេវ ឧបចារសីមាយំ កត្តព្ពានិ, ន
អបលោកនកម្មាទិនិ ចត្តាវិ កម្មានិ, តានិ បន អវិប្បវាសសីមាទីសុយេវ
កត្តព្ពានីតិ បកាសេតិ។ តថា ហិ វុត្តំ សារត្ថទីបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ
៣.៣៧៩) “ភិក្ខុនិទំ អារាមប្បវេសនសេនាសនបុច្ឆនាទិ
បរិវាសមានត្តារោចនវស្សន្នេទិនិស្សយសេនាសនក្កាហាទិ វិធានន្តិ ឥទំ សព្វំ
ឥមិស្សាយេវ ឧបចារសីមាយ វសេន វេទិតព្ព”ន្តិ។

លាភត្ថាយ បបិតា សីមា លាភសីមា។ លោកេ គាមសីមាទយោវិយ
លាភសីមា នាម វិសុំ បសិទ្ធា នត្តិ, កេនាយំ អនុញ្ញាតាតិ អាហា “នេវ
សម្មាសម្ពុទ្ធនា”តិអាទិ។ ឯតេន នាយំ សាសនវោហារសិទ្ធា,
លោកវោហារសិទ្ធា ឯវាតិ ទស្សេតិ។ ជនបទបរិច្ឆេទាតិ ឥទំ
លោកបសិទ្ធិសីមាសទ្ធត្ថវសេន វុត្តំ, បរិច្ឆេទព្ពន្ធម្បិ សព្វំ ជនបទសីមាតិ
គហោតព្ពំ។ ជនបទេវ ឯវ ជនបទសីមា, ឯវំ រដ្ឋសីមាទីសុបិ។ តេនាហ
“អាណាបវត្តិជ្ជាន”ន្តិអាទិ។ បថីវេមជ្ឈគតស្សាតិ យាវ ឧទកបរិយន្តា
ខណ្ឌាសីមត្តា វុត្តំ។ ឧបចារសីមាទីសុ បន អពទ្ធិសីមាសុ ហេដ្ឋាបថវិយំ សព្វត្ថ
បិតានំ ន ចាបុណាតិ, កូចាទិបវេសារហដ្ឋានេ បិតានញ្ញេវ ចាបុណាតីតិ
ហេដ្ឋា សីមកថាយំ វុត្តនយេនេវ តំតំសីមជ្ឈកាវេ វេទិតព្ពោ។
ចក្កវាឡសីមាយ ទិន្នំ បថីវេសន្តារកឧទកដ្ឋានេបិ បិតានំ ចាបុណាតិ សព្វត្ថ

ចក្កវាឡ វេហារត្តាតិ។ សមាធសំវាសអវិប្បវាសសីមាសុ ទិន្នស្ស ឥទំ ឆានត្ថំ -
“អវិប្បវាសសីមាយ ទម្មី”តិ ទិន្នំ គាមជ្ជានំ ន ចាបុណាតិ។ កស្មា? “ឋបេត្វា
គាមញ្ច គាមុបចារញ្ចា”តិ (មហាវ. ១២២) វុត្តត្តា។
“សមាធសំវាសកសីមាយទម្មី”តិ ទិន្នំ បន គាមេ ឋិតានម្បិ ចាបុណាតីតិ។

២០០-១. ពុទ្ធាធិវុត្តាតិ ពុទ្ធន ភគវតា អធិវុត្តា។ ឯកស្មិន្តិ ឯកស្មី វិហារេ។
ចាកវត្តន្តិ និពទ្ធានំ។ វត្តតីតិ បវត្តតិ។ តេហិ វត្តព្ពន្ធិ យេសំ សម្មុទេ ឯស
ទេតិ, តេហិ ភិក្ខុហិ វត្តព្ពំ។

២០២. ទុតិយភាគេ បន ថេរាសនំ អារុឡេតិ យាវ សង្ឃនវកំ ឯកវាវ
សព្ពេសំ ភាគំ ទត្វា ជីវេ អបរិក្ខិណោ បុន សព្ពេសំ ឆាតុំ ទុតិយភាគេ ថេរស្ស
ទិន្នេតិ អត្ថោ។ បុព្វេ វុត្តនយេនាតិ “តុយ្ហំ ភិក្ខុ តានិ ជីវរាជី”តិ (មហាវ.
៣៦៣) ភគវតា វុត្តនយេន។ បំសុក្ខលីកានម្បិ វដ្តតីតិ “តុយ្ហំ ទេមា”តិ អវត្វា,
‘ភិក្ខុនំ ទេម, ថេរានំ ទេមា’តិ វុត្តត្តា “បំសុក្ខលីកានម្បិ វដ្តតីតិ”តិ
សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដី. មហាវគ្គ ៣.៣៧៩) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី.
មហាវគ្គ ២.៣៧៩) បន បំសុក្ខលីកានម្បិ វដ្តតីតិ ឯត្ថ “តុយ្ហំ ទេមា”តិ
អវុត្តត្តាតិ ការណំ វទន្តិ។ យទិ ឯវំ “សង្ឃស្ស ទេមា”តិ វុត្តេបិ វដ្តេយ្យ, “ភិក្ខុនំ
ទេម, ថេរានំ ទេម, សង្ឃស្ស ទេមា”តិ វចនតោ ភេទោ ន ទិស្សតិ, វីមសិតព្ពមេត្ត
ការណាត្ថិ។ ចារុបិតុំ វដ្តតីតិ បំសុក្ខលីកានំ វដ្តតិ។ សាមិកេហិ វិចារិតមេវាតិ
ឧបាហានត្ថវិកាធិនមត្តាយ វិចារិតមេវ។

២០៣. ឧបឡំ ឆាតព្ពន្ធិ យំ ឧភតោសង្ឃស្ស ទិន្នំ, តតោ ឧបឡំ ភិក្ខុនំ ឧបឡំ
ភិក្ខុនីនំ ឆាតព្ពំ។ សចេបិ ឯកោ ភិក្ខុ ហោតិ, ឯកា វា ភិក្ខុនី, អន្តមសោ
អនុបសម្បទ្ធស្សបិ ឧបឡមេវ ឆាតព្ពំ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ភិក្ខុនីនញ្ច ទម្មី”តិ
វុត្តេ បន ន មជ្ឈេ ភិក្ខុត្វា ឆាតព្ពន្ធិ ឯត្ថ យស្មា ភិក្ខុនិបក្ខេ សង្ឃស្ស បច្ឆេកំ

អបរាមជ្ជត្តា ភិក្ខុនីនំ គណនាយ ភាគោ ធាតុញ្ចាតិ ធាយកស្ស
អធិប្បាយោតិ សិដ្ឋតិ, តថា ធានញា ភិក្ខុបិ គណេត្វា ទិន្នេ ឯវ យុដ្ឋតិ។
ឥតរថា ហិ “កិត្តកំ ភិក្ខុនំ ធាតុពុំ, កិត្តកំ ភិក្ខុនីនំ”ន្តិ នវិញ្ញាយតិ, តស្មា
“ភិក្ខុសង្ឃស្ស”តិ វុត្តវចនម្បី “ភិក្ខុន”ន្តិ វុត្តវចនសទិសមេវាតិ អាហា “ភិក្ខុ ឬ
ភិក្ខុនីយោ ឬ គណេត្វា ធាតុពុំ”ន្តិ។ តេជារាហ “បុគ្គលោ... បេ...
ភិក្ខុសង្ឃគ្មហឈោន គហិតត្តា”តិ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឬ ភិក្ខុនីនញា តុយ្ហញ្ចា”តិ
វុត្តេ បន បុគ្គលោ វិសុំ នលភតីតិ ឥទំ អជ្ជកថាបមាណោនេវ គហិតពុំ, ន
ហេតុវិសេសការណំ ឧបលព្ពតិ។ តថា ហិ “ឧភតោសង្ឃស្ស ឬ តុយ្ហញ្ចា
ទម្មី”តិ វុត្តេ សាមញ្ញវិសេសវចនេហិ សង្កហិតត្តា យថា បុគ្គលោ វិសុំ នលភតិ,
ឯវមិធាបិ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឬ តុយ្ហញ្ចា”តិ សាមញ្ញវិសេសវចនសញ្ញាវតោ
ភវិតពុំមេវ វិសុំ បុគ្គលបដិវិសេនាតិ វិញ្ញាយតិ, តស្មា អជ្ជកថាវចនមេវេត្ត
បមាណំ។ ចាបុណនដ្ឋានតោ ឯកមេវ នលភតីតិ អត្ថនោ វស្សត្ថេន
បត្តដ្ឋានតោ ឯកមេវ កោដ្ឋាសំ នលភតិ។ តត្ថ ការណាមាហ “កស្មា?
ភិក្ខុសង្ឃគ្មហឈោន គហិតត្តា”តិ, ភិក្ខុសង្ឃគ្មហឈោនេវ បុគ្គលស្សបិ
គហិតត្តាតិ អធិប្បាយោតិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. មហាវគ្គ ៣.៣៧៩) វុត្តំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.៣៧៩) បន ភិក្ខុសង្ឃសង្កេន
ភិក្ខុនញ្ជោវ គហិតត្តា, បុគ្គលស្ស បន “តុយ្ហញ្ចា”តិ វិសុំ គហិតត្តា ឬ តត្ថស្ស
អគ្គហិតត្តា ទដ្ឋញ្ចា, “ភិក្ខុនញា ភិក្ខុនីនញា តុយ្ហញ្ចា”តិ វុត្តដ្ឋានសទិសត្តាតិ
អធិប្បាយោ។ បុគ្គលប្បធានោ ហេតុ សង្ឃ-សង្កោ ទដ្ឋញ្ចា។ កេចិ បន
“ភិក្ខុសង្ឃគ្មហឈោន គហិតត្តា”តិ ចាបំ លិខន្តិ, តំ ន សុន្ទរំ តស្ស វិសុំ
នលភត្តហឈោ ការណាវចនត្តា។ តថា ហិ “វិសុំ សង្ឃគ្មហឈោន គហិតត្តា”តិ
វិសុំ បុគ្គលស្សបិ ភាគគ្មហឈោ ការណំ វុត្តំ។ យថា ចេត្ត បុគ្គលស្ស
អគ្គហឈោ, ឯវ ឧបរិ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឬ តុយ្ហញ្ចា”តិ អាទិសុបិ វិសុំ

សង្ឃាធិសន្តោសិ បុគ្គលស្ស អគ្គហណំ ទដ្ឋព្ភំ។ យទិ ហិ គហណំ សិយា,
សង្ឃតោបិ វិសុម្បីតិ ភាគទ្វយំ លកេយ្យ ឧភយត្ថ គហិតត្តាតិ វុត្ថំ។
បូជេតព្ពន្ធអាទិ គិហិកម្មំ ន ហោតីតិ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ហារាតិ វេទំ
បិណ្ឌាចាតហារណំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ តេនាហ “ភុញ្ញតុំ វុដ្ឋតិ” តិ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ហារា” តិ វុត្ថេបិ ហរិតព្ពន្ធ ព្យាជិសំ គិហិវេយ្យាវច្ឆំ ន ហោតីតិ កត្វា វុត្ថំ។

២០៤. អន្តោហោមន្តេតិ ឥមិនា អនត្ថតេ កថិនេ វស្សានំ បច្ឆិមេ មាសេ ទិន្នំ
បុរិមវស្សវុត្តានញ្ញេវ ចាបុណាតិ, តតោ បរំ ហោមន្តេ ទិន្នំ បច្ឆិមវស្សវុត្តានម្បិ
វុត្តវស្សត្តា ចាបុណាតិ, ហោមន្តតោ បន បរំ បិដ្ឋិសមយេ
“វស្សវុត្តសង្ឃស្ស” តិ ឯវំ បរិច្ឆិទ្ធា ទិន្នំ អនន្តេវ វស្សេ វា តតោ បរេសុ វា យត្ថ
កត្ថចិ តស្មី ភិក្ខុកាវេ វុត្តវស្សានំ សព្វេសំ ចាបុណាតិ។ យេ បន សព្វថា
អវុត្តវស្ស, តេសំ ន ចាបុណាតីតិ ទស្សេតិ។ លក្ខណញ្ញ វុទន្តិតិ
វិនយលក្ខណញ្ញនោ អាចរិយា វុទន្តិ។ លក្ខណញ្ញ វុទន្តិតិ វេទំ សន្និដ្ឋានវេទំ,
អដ្ឋកថាសុ អនាគតត្តា បន ឯវំ វុត្ថំ។ ពហិឧបចារសីមាយំ... បេ... សព្វេសំ
ចាបុណាតីតិ យត្ថ កត្ថចិ វុត្តវស្សានំ សព្វេសំ ចាបុណាតីតិ អធិប្បាយោ។
តេនេវ មាតិកាដ្ឋកថាយម្បិ (កដ្ឋ. អដ្ឋ. អកាលចីវរសិក្ខាបទវណ្ណនា) “សបេ
បន ពហិឧបចារសីមាយំ បិតោ ‘វស្សវុត្តសង្ឃស្ស ទម្មី’ តិ វុទតិ, យត្ថ កត្ថចិ
វុត្តវស្សានំ សព្វេសំ សម្បត្តានំ ចាបុណាតី” តិ វុត្ថំ។ គណ្ឌិបទេសុ បន
“វស្សវាសស្ស អនន្តរេ បទេសេ ឋត្វា វុត្តត្តា វស្សវុត្តានញ្ញ អវុត្តានញ្ញ
សព្វេសំ ចាបុណាតី” តិ វុត្ថំ, តំ ន គហោតព្ភំ។ ន ហិ “វស្សវុត្តសង្ឃស្ស ទម្មី” តិ
វុត្ថេ អវុត្តវស្សានំ ចាបុណាតិ។ សព្វេសម្បីតិ តស្មី ភិក្ខុកាវេ វុត្តវស្សានំ
សព្វេសម្បីតិ អត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ “វស្សវុត្តសង្ឃស្ស” តិ វុត្តត្តា។ សម្មឪក្ខតានំ
សព្វេសម្បីតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ វុទតិ តិ វស្សវុត្តសង្ឃស្ស ទម្មីតិ វុទតិ។
អតីតវស្សន្តិ អនន្តរាតីតវស្សំ។

២០៥. ឥឡូវ “អាទិស្ស ទេតិ” តិ បទំ វិកជនោ “អាទិស្ស ទេតិ តិ ឯត្ថា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ យាគុយា វា... បេ... ភេសន្តេ វា អាទិសិទ្ធា បរិច្ឆិទ្ធា ទេន្តោ ឆាយកោ អាទិស្ស ទេតិ នាមាតិ យោជនា។ សេសំ ចាកជមេ។

២០៦. ឥឡូវ “បុគ្គលស្ស ទេតិ” តិ បទំ វិកជនោ អាហា “បុគ្គលស្ស ទេតិ ឯត្ថា” តិ អាទិ។ សង្ឃតោ ច គណតោ ច វិនិមុត្តស្ស អត្តនោ កុល្លបកាទិបុគ្គលស្ស ទេន្តោ ឆាយកោ បុគ្គលស្ស ទេតិ នាមា។ តំ បន បុគ្គលិកទានំ បរម្មុខា វា ហោតិ សម្មុខា វា។ តត្ថ បរម្មុខា ទេន្តោ “ឥទំ បីវំ ឥត្តន្ទាមស្ស ទម្មី” តិ នាមំ ឧទ្ទិស្វា ទេតិ, សម្មុខា ទេន្តោ ច ភិក្ខុនោ ចាទមូលេ បីវំ បេត្វា “ឥទំ, ភន្តេ, តុម្ហាកំ ទម្មី” តិ វត្វា ទេតិ, តទុកយថាបិ ទេន្តោ បុគ្គលស្ស ទេតិ នាមាតិ អត្ថោ។ ន កេវលំ ឯកស្សេវ ទេន្តោ បុគ្គលស្ស ទេតិ នាម, អថ ខោ អន្តេវាសិកាទិហិ សទ្ធិ ទេន្តាបិ បុគ្គលស្ស ទេតិ នាមាតិ ទស្សេតុំ “សចេ បនា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ ឧទ្ទេសំ គហេតុំ អាគតោតិ តស្ស សន្តិកេ ឧទ្ទេសំ អគ្គហិតបុព្វស្សបិ ឧទ្ទេសំ គណ្ឌិស្សាមីតិ អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ អន្តេវាសិកការូបគមនតោ វុត្ថំ។ គហេត្វា គច្ឆន្តោតិ បរិនិដ្ឋិតឧទ្ទេសោ ហុត្វា គច្ឆន្តោ។ វុត្ថំ កត្វា ឧទ្ទេសបរិបុព្វាទិនិ គហេត្វា វិចារន្តានន្តិ ឥទំ “ឧទ្ទេសន្តេវាសិកាន” តិ ឥមស្សេវ វិសេសនំ។ តេន ឧទ្ទេសកាលេ អាគន្ធា ឧទ្ទេសំ គហេត្វា គន្ធា អញ្ញត្ថ និវេសន្តេ អនិពទ្ធាវិកេ និវត្តេតិ។

ឯវំ បីវំ ក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣៧៩) អាគតអដ្ឋមាតិការសេន បីវំ វិកជនំ ទស្សេត្វា ឥឡូវ តស្មីយេវ បីវំ ក្ខន្ធកេ មជ្ឈេ អាគតេសុ វត្ថុសុ អាគតនយំ និវត្តេត្វា ទស្សេន្តោ “សចេ កោចិ ភិក្ខុ” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ កី កាតព្វន្តិ បុព្វាយ តស្សេវ តានិ បីវារិនិ វិស្សជ្ជនា, សេសានិ ព្យាបកាទិវសេន វុត្តានិ។ បញ្ច មាសេតិ អច្ឆន្តសំយោគេ ឧបយោគវចនំ។ វុត្តី បយោជេត្វា

ឋបិតឧបនិក្ខេបតោតិ វស្សវាសិកត្ថាយ វេយ្យាវច្ឆកវេហិ វុឡី បយោដេត្វា
ឋបិតឧបនិក្ខេបតោ។ តត្រុប្បាទតោតិ នាឡិកេរាវាមាទិតត្រុប្បាទតោ។
អដ្ឋកថាយំ បន “ឥទំ ឥធ វស្សុវុត្ថសង្ឃស្ស ទេមាតិ វា វស្សវាសិកំ ទេមាតិ វា
វត្វា ទិន្នំ តំ អនត្តតកថិនស្សបិ បញ្ច មាសេ ចាបុណាតិ” តិ វុត្ថំ, តំ
វស្សវាសិកលាភវសេន ឧប្បន្នេ លព្ពមានវិសេសំ ទស្សេតុំ វុត្ថំ។ តត្ថ ឥនាតិ
អភិលាបមត្តមេវេតំ, ឥធ-សទ្ធីវិនា “វស្សុវុត្ថសង្ឃស្ស ទេមា” តិ វុត្តេបិ សោ ឯវ
នយោ។ អនត្តតកថិនស្សបិ បញ្ច មាសេ ចាបុណាតិ តិ
វស្សវាសិកលាភវសេន ឧប្បន្នត្ថា អនត្តតកថិនស្សបិ វុត្តវស្សស្ស បញ្ច
មាសេ ចាបុណាតិ, តតោ បរំ បន ឧប្បន្នវស្សវាសិកំ បុច្ឆិតព្ពំ “កី អតីតវស្សេ
ឥទំ វស្សវាសិកំ, ឧទាហុ អនាគតវស្សេ” តិ។ តត្ថ តតោ បរន្តិ បញ្ចមាសតោ
បរំ, គិម្ពានស្ស បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយាតិ អត្ថោ។

បីតិកា បន ន តិដ្ឋតីតិ ឯត្ថ អដ្ឋតាយ បីតិកាយ បុន អញ្ញស្មី ជីវេ ឧប្បន្នេ
សចេ ឯកោភិក្កុ អាគច្ឆតិ, មជ្ឈេ ជិន្ធិត្វា ទិហិបិ គហេតព្ពំ។ បីតាយ បន
បីតិកាយ បុន អញ្ញស្មី ជីវេ ឧប្បន្នេ សចេ នវកតរោ អាគច្ឆតិ, បីតិកា ហេដ្ឋា
គច្ឆតិ។ សចេ វុឡតរោ អាគច្ឆតិ, បីតិកា ឧទ្ធី អាហេហតិ។ អថ អញ្ញេ នត្ថិ, បុន
អត្ថនោ ចាបេត្វា គហេតព្ពំ។ ទុគ្គហិតានីតិ អគ្គហិតានិ, សង្ឃិកានេវ ហោន្តីតិ
អត្ថោ។ “ចាតិភេ កុសេ” តិ ឯកកោដ្ឋាសេ កុសទណ្ឌាកេ ចាតិភមត្ថេ សចេបិ
ភិក្ខុសហស្សំ ហោតិ, គហិតមេវ នាម ជីវំ។ “នាកាមា ភាកោ ធាតព្ពោ” តិ
អដ្ឋកថាវចនំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦៣), តត្ថ គហិតមេវ នាមាតិ “ឥមស្ស ឥទំ
បត្ត” តិ កិញ្ញាបិ នវិទិតំ, តេ បន ភាកា អត្ថតោ តេសំ បត្តាយេវាតិ
អធិប្បាយោ។

សត្តាហវ្យាករណម អរុណាមេវ ឧដ្ឋាបេតីតិ ឥទំ នាសាសីមវិហារេសុ
កត្តត្ថនយេន ឯកស្មិម្បិវិហារេ ធូសុ សេនាសនេសុ និវត្តភាវនស្សនត្ថំ វុត្ថំ,
អរុណុដ្ឋាបនេនេវ តត្ថ វុត្តោ ហោតិ, ន បន វស្សនេនបរិហារាយ។
អន្តោឧបចារសីមាយ ហិ យត្ថ កត្តចិ អរុណំ ឧដ្ឋាបេន្តោ អត្តនា
គហិតសេនាសនំ អប្បវិជ្ជាបិ វុត្តវស្សោ ឯវ ហោតិ។ គហិតសេនាសនេ បន
និវុត្តោ នាម ន ហោតិ, តត្ថ អរុណុដ្ឋាបនេ សតិ ហោតិ។ តេនាហ “បុរិមស្មី
ពហុតវំ និវសតិ នាមា” តិ។ ឯតេន ច ឥតវស្មី សត្តាហវ្យាករណម អរុណុដ្ឋាបនេ
សតិ ឯវ អប្បតវំ និវសតិ នាម ហោតិ, នាសតីតិ ធិបតំ ហោតិ។ ឥទន្តិ
ឯកាធិប្បាយនាមំ។ នាណលាភេហិតិអាធិសុ នាណវិសុំ វិសុំ លាភោ ឯតេសូតិ
នាណលាភា, ទ្វេវិហារា, តេហិ នាណលាភេហិ។ នាណវិសុំ វិសុំ ចាការាធិហិ
បរិច្ឆេន្តោ ឧបចារេ ឯតេសន្តិ នាមូបចារា, តេហិ នាមូបចារេហិ។
ឯកសីមវិហារេហិតិ ឯកសីមាយំ ធូហិវិហារេហិតិ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដ.
មហាវគ្គ ៣.៣៦៤) វុត្ថំ។ នាណលាភេហិតិ វិសុំ វិសុំ
និពទ្ធវស្សវាសិកលាភេហិ។ នាមូបចារេហិតិ នាណបរិក្ខេបនាណទ្វារេហិ។
ឯកសីមវិហារេហិតិ ធូន្តំ វិហារានំ ឯតេន ចាការេន បរិក្ខិត្តត្តា ឯកាយ
ឧបចារសីមាយ អន្តោគតេហិ ធូហិវិហារេហិតិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ.
មហាវគ្គ ២.៣៦៤)។ សេនាសនគ្គាហោ បដិប្បស្សម្ពតីតិ បឋមំ គហិតោ
បដិប្បស្សម្ពតិ។ តត្ថាតិ យត្ថ សេនាសនគ្គាហោ បដិប្បស្សម្ពតិ, តត្ថ។

២០៧. ភិក្ខុស្ស កាលកតេតិ ឯត្ថ កាលកត-សន្តោ ភាវសាធនោតិ អាហ
“កាលកិរិយាយា” តិ។ ចាឡិយំ គិលានុបដ្ឋាកានំ ចីវរនាទេ សាមណេរានំ
តិចីវរាធិដ្ឋានភាវា “ចីវរញ្ច បត្តញ្ចា” តិអាធិ សព្ពត្ថ វុត្ថំ។

២០៨. សធម៌ សហស្សំ អក្សតិ, គិលានុបដ្ឋាកានញ្ញោ ធាតុត្ថន្តិ សម្ពុទ្ធោ។
អញ្ញន្តិ តិច័រេបត្តតោ អញ្ញំ។ អប្បគ្សន្តិ អតិជិណ្ហាធិការេន និហិនំ។ តតោតិ
អវសេសបរិក្ខារតោ។ សព្វន្តិ បត្តំ ច័រេញ្ញោ។ តត តត សង្ឃស្សេវាតិ តស្មី តស្មី
វិហារេ សង្ឃស្សេវ។ ភិក្ខុនោ កាលកតដ្ឋានំ សន្ធាយ “ឥធា” តិ វុត្តព្ពេ
“តត្ថា” តិ វុត្តត្ថា វិច្ឆារេនត្ថា ច បរិក្ខារស្ស ឋបិតដ្ឋានំ វុត្តន្តិ វិញ្ញាយតិ។
ចាឡិយំ អវិស្សន្និកំ អវេក្កិកន្តិ អាគតាធាគតស្ស ចាតុទ្ធិសស្ស សង្ឃស្សេវ
សន្តកំ ហុត្វា កស្សចិ អវិស្សន្និកំ អវេក្កិកញ្ច ភវិតុំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។
“សន្តេ បតិវុបេ គាហកេ” តិ វុត្តត្ថា គាហកេ អសតិ អទត្វា ភាជិតេបិ
សុភាជិតមេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ទក្ខិណោទកំ បមាណន្តិ ឯត្ថ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ.
ដ៏. មហាវគ្គ ៣.៣៧៦) តាវ “យត្ថ បន ទក្ខិណោទកំ បមាណន្តិ ភិក្ខុ យស្មី រដ្ឋ
ទក្ខិណោទកបជិត្តហធាមត្ថេនបិ ទេយ្យធម្មស្ស សាមិនោ ហោន្តិតិ
អធិប្បាយោ” តិ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. មហាវគ្គ ២.៣៧៦) បន
“ទក្ខិណោទកំ បមាណន្តិ ឯត្ថ កានិ ច័រេវានិ ទស្សមីតិ បឋមំ ឧទកំ ចាតេត្វា
បច្ឆា ទេន្តិ, តំ យេហិ គហិតំ, តេ ភាគិនោវ ហោន្តិតិ អធិប្បាយោ” តិ វុត្តំ។
បរសមុទ្កតិ ជម្ពុទីបេ។ តម្កបណ្ឌិតីបញ្ជី ឧបាទាយេស ឯវំ វុត្តោ។

“មតកច័រេវ អធិដ្ឋាតី” តិ ឯត្ថ មគ្គំ គច្ឆន្តោ តស្ស កាលកិរិយំ សុត្វា
អវិហារដ្ឋានេ ច ធានសហត្ថព្ពន្ធរ អញ្ញោសំ ភិក្ខុនំ អភារំ ញ្ញត្វា “ឥទំ ច័រេវ
មយ្ហំ ចាបុណាតី” តិ អធិដ្ឋាតិ, ស្វាធិដ្ឋិតំ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញាតរោ
ភិក្ខុ ពហុភណ្ណោ ពហុបរិក្ខារោ កាលកតោ ហោតិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ
អាហេថេសុំ, “ភិក្ខុស្ស, ភិក្ខុវេ, កាលកតេ សង្ឃេ សាមី បត្តច័រេវ។ អបិច
គិលានុបដ្ឋាកា ពហុបការា, អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តិច័រេញ្ញោ បត្តញ្ច
គិលានុបដ្ឋាកានំ ធាតុ។ យំ តត្ថ លហុភណ្ឌំ លហុបរិក្ខារំ, តំ សមុទ្ធិភូតេន
សង្ឃេន ភាជេតុំ។ យំ តត្ថ គរុភណ្ឌំ គរុបរិក្ខារំ, តំ អាគតាធាគតស្ស

ចាតុទ្ទិសស្ស សង្ឃស្ស អវិស្សន្និកំ អវេកន្តិក"ន្តិ (មហាវ. ៣៦៩) ឥមិនា ចាថេន
ភគវា សព្ពញ្ញំ ភិក្ខុនំ អាមិសទាយន្តំ វិចារេសិ។

តត្ថ តិច័វរបត្តអវសេសលហុកណ្ណាគរុកណ្ណាវសេន អាមិសទាយន្តំ តិវិធំ
ហោតិ។ តេសុ តិច័វរបត្តំ គិលានុបដ្ឋាកស្ស ភាគោ ហោតិ,
អវសេសលហុកណ្ណំ សម្មាសម្ពុទ្ធិក្ខតសង្ឃស្ស, បញ្ចវិសតិវិធ គរុកណ្ណំ
ចាតុទ្ទិសសង្ឃស្ស។ ឥមិនា ឥតោ តិវិធកណ្ណតោ អញ្ញំ ភិក្ខុកណ្ណំ នាម នត្ថិ,
ឥមេហិ តិវិធមហិ បុគ្គលេហិ អញ្ញោ ទាយាទោ នាម នត្ថិ ទស្សេតិ។ ឥទានិ
បនវិនយធរា "ភិក្ខុនំ អកប្បិយកណ្ណំ គិហិក្ខុតា ញាតកា លភន្តិ" តិ វទន្តិ, តំ
កស្មាតិ ចេ? "យេ តស្ស ធនេ ឥស្សរា គហដ្ឋា វា បព្ពជិតា វា, តេសំ ធាតព្ព" ន្តិ
អដ្ឋកថាយំ អាគតត្ថាតិ។ សច្ចំ អាគតោ, សោ បន ចាថោ
វិស្សាសគ្គាហវិសយេ អាគតោ, ន ទាយន្តគហណាដ្ឋានេ។ "គហដ្ឋា វា បព្ពជិតា
វា" ឥច្ឆេវ អាគតោ, ន "ញាតកា អញ្ញាតកា វា" តិ, តស្មា ញាតកា វា ហោន្តុ
អញ្ញាតកា វា, យេ តំ គិលានំ ឧបដ្ឋហន្តិ, តេ គិលានុបដ្ឋាកភាគក្ខតស្ស
ធនស្ស ឥស្សរា គហដ្ឋបព្ពជិតា, អន្តមសោ មាតុគាមាបិ។ តេ សន្ធាយ "តេសំ
ធាតព្ព" ន្តិ វុត្តំ, ន បន យេ គិលានំ ឧបដ្ឋហន្តិ, តេ សន្ធាយ។ វុត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦៩) "គិលានុបដ្ឋាកោ នាម គិហិ វា ហោតុ បព្ពជិតោ វា,
អន្តមសោ មាតុគាមាបិ, សព្ពេ ភាគំ លភន្តិ" តិ។

អថ វា យោ ភិក្ខុ អត្ថនោ ជីវមានកាលេយេវ សព្វំ អត្ថនោ បរិក្ខារំ
និស្សន្និទ្ធា កស្សចិ ញាតកស្ស វា អញ្ញាតកស្ស វា គហដ្ឋស្ស វា បព្ពជិតស្ស
វា អទាសិ, កោចិ ច ញាតកោ វា អញ្ញាតកោ វា គហដ្ឋោ វា បព្ពជិតោ វា
វិស្សាសំ អគ្គហេសិ, តាទិសេ សន្ធាយ "យេ តស្ស ធនេ ឥស្សរា គហដ្ឋា វា
បព្ពជិតា វា, តេសំ ធាតព្ព" ន្តិ វុត្តំ, ន បន អតាទិសេ ញាតកោ។ វុត្តញ្ញំ

អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦៩) “សចេ បន សោ ជីវមាណោយេវ សត្តំ អត្តនោ
បរិក្ខារំ និស្សន្និទ្ធា កស្សចិ អនាសិ, កោចិ វា វិស្សាសំ អគ្គហេសិ, យស្ស ទិន្នំ,
យេន ច គហិតំ, តស្សេវ ហោតិ, តស្ស វុចិយា ឯវ គិលានុបដ្ឋាកា លភន្តី” តិ។
ឯវំ ហោតុ, កប្បិយភណ្ណោ បន កថន្តិ? តម្បី “គិហិញ្ញាតកានំ ធាតព្ភ” ន្តិ
ចាឡិយំ វា អដ្ឋកថាយំ វា ជីកាសុ វា នត្តិ, តស្មា វិចារេតព្ភមេតំ។

ជីវភាជនកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បិណ្ឌូចាតភាជនកថាវណ្ណានា

២០៩. ឥនាទិ បិណ្ឌូចាតភាជនវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ “បិណ្ឌូចាតភាជនេ
បនា” តិអាទិមាហា។ តត្ថ សេនាសនក្ខន្ធកេ សេនាសនភាជនេយេវ បឋមំ
អាគតេបិ ចតុបច្ចយភាជនវិនិច្ឆ័យត្ថា បច្ចយានុក្កមេន បិណ្ឌូចាតភាជនំ
បឋមំ ទស្សេតិ។ បិណ្ឌូចាតភាជនេ បន សង្ឃកត្តាធីសុ អយំ វិនិច្ឆ័យេតិ
សម្ពុទ្ធា។ កថំ ឯតានិ សង្ឃកត្តាធីនិ ភគវតា អនុញ្ញាតានិ តិ អាហ
“អនុជានាមិ... បេ... អនុញ្ញាតេសូ” តិ។ សង្ឃស្ស អត្ថាយ អាភតំ ភត្តំ សង្ឃភត្តំ
យថា “អាគន្តកស្ស អាភតំ ភត្តំ អាគន្តកភត្ត” តិ។ សង្ឃតោ ឧទ្ទិស្ស ឧទ្ទិសិត្វា
ធាតព្ភំ ភត្តំ ឧទ្ទេសភត្តំ។ និមន្តេត្វា ធាតព្ភំ ភត្តំ និមន្តនភត្តំ។ សលាកំ ចាតេត្វា
គាហេតព្ភំ ភត្តំ សលាកភត្តំ។ បក្ខេ បក្ខេទិវសេ ធាតព្ភំ ភត្តំ បក្ខភត្តំ។
ឧចាសថេ ឧចាសថទិវសេ ធាតព្ភំ ភត្តំ ឧចាសថភត្តំ។ ចាជិបទេ
ឧចាសថទិវសេតោ ទុតិយទិវសេ ធាតព្ភំ ភត្តំ ចាជិបទភត្តន្តិវិគ្គហោ។ ឋិតិកា
នាម នត្តីតិ សង្ឃត្ថេវតោ បដ្ឋាយ វស្សត្ថេន កាហាលំ ឋិតិកា នាម។

អត្តនោវិហារទ្វារេតិ វិហារស្ស ទ្វារកោដ្ឋកសមីបំ សន្ធាយ វុត្តំ។
កោជនសាលាយាតិ ភត្តុទ្ទេសដ្ឋានភូតាយ កោជនសាលាយំ។ វស្សត្ថេនាតិ

វិស្សកោដ្ឋាសេន។ ទិដ្ឋំ បនាតិ វត្វា យថា សោ ឆាយកោ វទតិ, តំ វិធី ទស្សេតុំ
“សង្ឃតោ ភន្តេ” តិ អាទិមាហ។ អន្តរយវេតិ អន្តោគហេ។
អន្តោឧបចារកតានន្តិ ឯត្ថ កាមទ្វារី បិ បតុក្កេសុ ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរំ ឧបចារោ
នាម។

អន្តរយវស្ស ឧបចារេ បនលព្ពមាធិសេសំ ទស្សេតុំ “យរូបចារោ
ចេត្តា” តិ អាទិមាហ។ ឯកវឌ្ឍញ្ញន្តិ ឯកេន ទ្វារេន វឌ្ឍញ្ញិតព្ពំ។
នាធានិវេសនេសូតិ នាធាកុលស្ស នាធិបចារេសុ និវេសនេសុ។ លង្គិ បេសលោ
អគតិកមនំ វង្គេត្វា មេធាវី ច ឧបបរិក្ខត្វា ឧទ្ទិសតីតិ អាហ “បេសលោ លង្គិ
មេធាវី ឥច្ឆិតញោ” តិ។ និសិទ្ធស្សបិ និទ្ទាយន្តស្សបិ តិ អនាទេ សាមីវចនំ,
វុឌ្ឍតេ និទ្ទាយន្តេ នវកស្ស កាហិតំ សុគ្គាហិតន្តិ អត្តោ។ តិ បិវរេវ វា វា តិ
ឯត្ថ “ឧទកមត្តលាភី វិយ អញ្ញោបិ ឧទ្ទេសកត្ថំ អលភិត្វា
វត្ថាធិអនេកប្បការកំ លភតិ ចេ, តស្សេវ ត” ត្ថិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។ អត្តនោ
វុចិវសេន យំ កិញ្ចិ វត្វា អាហរិតុំ វិស្សន្តិតត្តា វិស្សជ្ជទ្វតោ នាម។ យំ ឥច្ឆតីតិ
“ឧទ្ទេសកត្ថំ ទេថា” តិ អាទិធិនិ វទន្តោ យំ ឥច្ឆតិ។ បុច្ឆាសភាគេនាតិ
បុច្ឆាសទិសេន។

“ឯកា ក្នុងដ្ឋិតិកា នាម ហោតិ” តិ វត្វា តមេវ បិ តិ កំ វិភាវេន្តោ “រញ្ញោ វា
ហិ” តិ អាទិមាហ។ អញ្ញោហិ ឧទ្ទេសកត្តាធិហិ អមិស្សេត្វា វិសុំយេវ បិ តិ កាយ
គហេតព្ពត្តា “ឯកចារិកភត្តានិ” តិ វុត្ថំ។ ដេយ្យាយ ហវន្តិ បត្តហារកា
ហវន្តិ។ គីវា ហោតិ តិ អាណាបកស្ស គីវា ហោតិ។ សព្វំ បត្តស្សាមិកស្ស
ហោតិ តិ បិវរាទិកម្យិ សព្វំ បត្តស្សាមិកស្សេវ ហោតិ, “មយា ភត្តមេវ សន្ទាយ
វុត្ថំ, ន បិវរាទិ” ត្ថិ វត្វា គហេតុំ វុត្ថតិ តិ អត្តោ។ មនុស្សានំ វចនំ កាតុំ វុត្ថតិ តិ
វុត្ថា គច្ឆន្តិ តិ មនុស្សានំ វចនំ កាតុំ វុត្ថតិ តិ តេន ភិក្ខុនា វុត្ថា គច្ឆន្តិ។

អកតភាគោនាមាតិ អាគន្ធកភាគោនាម, អធិន្ទបុព្វភាគោតិ អត្ថោ។ សញ្ញា
សង្ឃោ បរិក្ខណ្ឌតូតិ វុត្ថុតិ ឯត្ថ “បឋមមេវ” សញ្ញាសង្ឃិកកត្តំ ទេថា”តិ វត្ថា
បច្ឆា ‘សញ្ញា សង្ឃោ បរិក្ខណ្ឌតូតិ អវុត្ថបិ ភាជេត្វា បរិក្ខណ្ឌតត្ថ”ន្តិ
គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។ កី អាហរីយតីតិ អវត្ថាតិ “កតរកត្តំ តយា អាហរីយតី”តិ
នាយកំ អបុច្ឆិត្វា។ បកតិបិតិកាយាតិ ឧទ្ទេសកត្ថបិតិកាយ។

បិណ្ឌាចាតភាជនកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និមន្តនកត្តកថាវណ្ណានា

២៧០. “ឯត្ថកេ ភិក្ខុ សង្ឃតោ ឧទ្ទិសិត្វា ទេថា”តិ អាទិនិ អវត្ថា “ឯត្ថកានំ
ភិក្ខុនំ កត្តំ ទេថា”តិ វត្ថា ទិន្នំ សង្ឃិកំ និមន្តនំ នាម។ បិណ្ឌាចាតិកានម្បិ
វដ្តតីតិ ភិក្ខាបរិយាយេន វុត្ថត្ថា វដ្តតិ។ បដិចាជិយាតិ លទ្ធិបដិចាជិយា។
វិច្ឆិនិត្វាតិ “កត្តំ គណ្ឌាថា”តិ បទំ អវត្ថា។ តេនេវាហ “កត្តន្តិ អវទន្តេនា”តិ។
អាសោបសង្ខេបេនាតិ ឯកេកបិណ្ឌាវសេន។ អយញ្ច នយោ និមន្តនេយេវ, ន
ឧទ្ទេសកត្ថេ។ តស្ស ហិ ឯកស្ស បហោនកប្បមាណំយេវ ភាជេតត្ថំ, តស្មា
ឧទ្ទេសកត្ថេ អាសោបជ្ជិតិកា នាម នត្ថិ។

អារុទ្ធាយេវ មាតិកំ។ សង្ឃតោ អដ្ឋភិក្ខុតិ ឯត្ថ យេ មាតិកំ អារុទ្ធា, តេ
អដ្ឋភិក្ខុតិ យោជេតត្ថំ។ ឧទ្ទេសកត្ថនិមន្តនកត្តាទិសង្ឃិកកត្តមាតិកាសុ
និមន្តនកត្តមាតិកាយ បិតិការវសេន អារុទ្ធា ភត្តុទ្ទេសកេន វា សយំ វា
សង្ឃតោ ឧទ្ទិសាបេត្វា គហេត្វា គន្ធត្ថំ, ន អត្តនា វុច្ឆិតេ គហេត្វាតិ
អធិប្បាយោ។ មាតិកំ អាហេបេត្វាតិ “សង្ឃតោ គណ្ឌាមី”តិ អាទិនា
វុត្ថមាតិកាកេនំ នាយកស្ស វិញ្ញាបេត្វាតិ អត្ថោ។ “ឯកវាវន្តិ យាវ តស្មី
អាវាសេ វសន្តិភិក្ខុ, សញ្ញេ លភន្តិ”តិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។ អយំ បទេត្ថ

អធិប្បាយោ - ឯកវារន្តិន ឯកទិវសំ សន្ធាយ វុត្តំ, យត្តកា បនភិក្ខុ តស្មី
អាវាសេ វសន្តិ, តេ សព្វេ។ ឯកស្មី ទិវសេ គហិតភិក្ខុ អញ្ញាទា អគ្គហេត្វា យាវ
ឯកវារំ សព្វេភិក្ខុ កោជិតា ហោន្តិតិ ជានាតិ ចេ, យេ ជានន្តិ, តេ គហេត្វា
គន្តព្ពន្តិ។ បដិពទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយាតិ តត្ថេវ វាសស្ស និពទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ។

និមន្តនភត្តកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សលាភកត្តកថាវណ្ណានា

២០០. ឧបនិពទ្ធិត្វាតិ លិទិត្វា។ តាមវសេនបីតិ យេតុយ្យេន
សមលាភតាមវសេនបី។ ពហ្វនិ សលាភកត្តានិ តីសំ វា ចត្តារីសំ វា ភត្តានិ។
សចេ ហោន្តិតិ អដ្ឋាហរិត្វា យោជេតព្ពំ។ សល្លកេត្វាតិ តានិ ភត្តានិ
បមាណាវសេន សល្លកេត្វា។ និគ្គហេន ទត្វាតិ ទ្វំ គន្តំ អនិច្ឆន្តស្ស និគ្គហេន
សម្មជីដ្ឋាបេត្វា។ បុនវិហារំ អាគន្ធាតិ ឯត្ថ វិហារំ អនាគន្ធា ភត្តំ គហេត្វា
បច្ឆាវិហារេ អត្តនោ ចាបេត្វា ភុញ្ញិតុម្បិ វដ្ឋតិ។ ឯកគេហាវសេនាតិ វីជិយម្បិ
ឯកបស្សេ យរទាឡិយា វសេន។ ឧទ្ទិសិត្វាបីតិ “អសុកកុលេ សលាភកត្តានិ
តុយ្ហំ ចាបុណន្តិ” តិ វត្វា។

២០២. វារតាមេតិ អតិទូរត្តា វារេន គន្តព្ពតាមេ។ សដ្ឋិតោ វា បណ្ណាសតោ
វាតិ ទណ្ឌាកម្មត្ថាយ ឧទកយជំ សន្ធាយ វុត្តំ។ វិហារវារោតិ សព្វភិក្ខុសុ
ភិក្ខុយ គតេសុ វិហាររក្ខណាវារោ។ នេសន្តិវិហារវារិកានំ។ ជាតិកម្មមេវាតិ
វិហាររក្ខណាកិច្ចស្ស បហោនកបដិចាទនមេវ។ ទូរត្តា និគ្គហេត្វាបិ វារេន
គហេតព្ពោ តាមោ វារតាមោ។ វិហារវារេ និយុត្តាវិហារវារិកា, វារេន
វិហាររក្ខណាកា។ អញ្ញាបត្តន្តិ បសាទញ្ញាបត្តំ។ ជាតិកម្មមេវ ភវន្តិតិ
វិហាររក្ខណត្ថាយ សង្ខេន ធាតព្ពោ អតិរេកលាភា ហោន្តិ។ ឯកស្សេវ

ចាបុណ្ណ៍នីតិ ទិវសេ ទិវសេ ឯកកស្ស ចាបិតានីតិ អត្ថោ។ សង្ឃនវកេន
លទ្ធកាលេតិ ទិវសេ ទិវសេ ឯកកស្ស ចាបិតានិទ្វេ តីណី ឯកចារិកភត្តានិ
តេនេវ និយាមេន អត្ថនោ ចាបុណ្ណនជ្ជានេ សង្ឃនវកេន លទ្ធកាលេ។

យស្ស កស្សចិ សម្មាសម្ពុទ្ធិកុតស្ស ចាបេត្វាតិ ឯត្ថ “យេភុយ្យេន ចេ ភិក្ខុ
ពហិសីមគតា ហោន្តិ, សម្មាសម្ពុទ្ធិកុតស្ស យស្ស កស្សចិ ចាបេតព្ធគំ សភាគត្តា
ឯកេន លទ្ធគំ សព្វេសំ ហោតិ, តស្មិម្បិ អសតិ អត្ថនោ ចាបេត្វា ធាតព្ធគំ”ន្តិ
គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ វសសលាកន្តិ ឧច្ឆវសសលាកំ។ សលាកវសេន បន
គាហិតត្តា ន សាទិតព្ពាតិ ៩ទំ អសារុប្បវសេន វុត្តំ, ន ធុតង្គកេនវសេន។
“សង្ឃតោ និរាមិសសលាកា... បេ... វដ្ឋតិយេវា”តិ ហិវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.២៦)
វុត្តំ។ សារត្ថធិបនិយម្បិ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.៣២៥) - សង្ឃតោ
និរាមិសសលាកាបិ វិហារេ បក្កកត្តម្បិ វដ្ឋតិយេវាតិ សាធារណំ កត្វា
វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.២៦) វុត្តត្តា, “ឯវំ គាហិតេ សាទិតព្ធគំ, ឯវំ ន សាទិតព្ធគំ”ន្តិ
វិសេសេត្វា អវុត្តត្តា ច “ភេសជ្ជាទិសលាកាយោ ចេត្ថ កិញ្ចាបិ
បិណ្ឌាចាតិកានម្បិ វដ្ឋន្តិ, សលាកវសេន បន គាហិតត្តា ន សាទិតព្ពា”តិ ឯត្ថ
អធិប្បាយោ វិមំសិតញោ។ យទិ ហិ ភេសជ្ជាទិសលាកា សលាកវសេន
គាហិតា ន សាទិតព្ពា សិយា, “សង្ឃតោ និរាមិសសលាកា វដ្ឋតិយេវា”តិ ន
វទេយ្យ, “អតិវេកលាកោ សង្ឃកត្តំ ឧទ្ទេសកត្ត”ន្តិអាទិវចនតោ (មហាវ. ១២៨)
ច “អតិវេកលាកំ បដិក្ខិចាមី”តិ សលាកវសេន គាហិតព្ធគំ ភត្តមេវ បដិក្ខិត្តំ,
ន ភេសជ្ជំ។ សង្ឃកត្តាទីនិ ហិ ចុទ្ធស ភត្តានិយេវ តេន ន សាទិតព្ពានីតិ វុត្តានិ។
ខន្ធកកាលាកានំ វា មតេន ៩ធឯ ឯវំ វុត្តន្តិ គហិតព្ធគំ វុត្តំ។ អគ្គតោ ធាតព្ពា
ភិក្ខា អគ្គភិក្ខា។ អគ្គភិក្ខាមត្តន្តិ ឯកកដប្បភិក្ខាមត្តំ។ លទ្ធា វា អលទ្ធា វា
ស្វេបិ គណ្ឌាយ្យាសីតិ លទ្ធិបិ អប្បមត្តតាយ វុត្តំ។ តេនាហ “យាវទត្តំ

លភតិ...បេ... អលភិត្វាសេ គណ្ហោយ្យាសីតិ វត្តញ្ចា"តិ។ អគ្គភិក្ខុមត្តន្តិ ហិ
ឯត្ថ មត្ត-សន្នោ ពហុការំ និវត្តតិ។

សលាកភត្តំ នាម វិហារេយេវ ឧទ្ទិសីយតិ វិហារមេវ សន្ធាយ
ដ៏យមានត្ថាតិ អាហា "វិហារេ អចាបិតំ បនា"តិអាទិ។ តត្រ
អាសនសាលាយាតិ តស្មី គាមេ អាសនសាលាយ។ វិហារំ អានេត្វា
គាហេតព្ពន្ធិ តថា វត្តា តស្មី ទិវសេ ទិន្នភត្តំ វិហារមេវ អានេត្វា បិតិកាយ
គាហេតព្ពន្ធ។ តត្ថាតិ តស្មី ទិសាកាគេ។ តំ គហេត្វាតិ តំ វាគាមសលាកំ
អត្តនា គហេត្វា។ តេនាតិ យោ អត្តនោ បត្តវាគាមេ សលាកំ ទិសាគមិកស្ស
អនាសិ, តេន។ អនតិក្កមន្តេយេវ តស្មី តស្ស សលាកា គាហេតព្ពន្ធិ យស្មា
ឧបចារសីមជ្ឈស្សេវ សលាកា ចាបុណាតិ, តស្មា តស្មី ទិសំគមិកេ
ឧបចារសីមំ អនតិក្កន្តេយេវ តស្ស ទិសំគមិកស្ស បត្តសលាកា អត្តនោ
ចាបេត្វា គាហេតព្ពន្ធ។

នេវសីកំ ចាបេតព្ពន្ធិ ឧបចារសីមាយំ បិតស្ស យស្ស កស្សចិ វស្សគ្នេន
ចាបេតព្ពន្ធ។ ឯវំ ឯតេសុ អនាគតេសុ អាសន្នវិហារេ ភិក្ខុនំ ភុព្ពិតុំ វដ្តតិ,
ឥតរថា សង្ឃិកំ ហោតិ។ អនាគតទិវសេតិ ឯត្ថ កជំ តេសំ ភិក្ខុនំ
អាគតានាគតភារោ វិញ្ញាយតីតិ បេ? យស្មា តតោ តតោ អាគតា ភិក្ខុ តស្មី
គាមេ អាសនសាលាយ សន្និបត្តិ, តស្មា តេសំ អាគតានាគតភារោ សក្កា
វិញ្ញាតុំ។ អម្ពាតំ គោចរគាមេតិ សលាកភត្តនាយកានំ គាមេ។ ភុព្ពិតុំ
អាគច្ឆន្តិតិ "មហាថេរោ ឯកកោវ វិហារេ ឌីហីនោ អវស្សំ សព្វសលាកា
អត្តនោ ចាបេត្វា បិតោ"តិ មញ្ញមាណា អាគច្ឆន្តិ។

សលាកភត្ត កថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បក្ខិកកត្តាទិកថាវណ្ណានា

២០៣. អភិលក្ខិតេសុ ចតុសុ បក្ខិទិវសេសុ ឆាតព្ពំ ភត្តំ បក្ខិកំ។
អភិលក្ខិតេសុតិ ឯត្ថ អភិទិ ឧបសារមត្តំ, លក្ខណិយេសុត្ថេច្ឆត្ថោ,
ឧចោសថសមាធនធម្មស្សវនបូជាសក្ការាទិករណត្តំ លក្ខិតព្ពេសុ
សល្លក្ខេតព្ពេសុ ឧបលក្ខេតព្ពេសុតិ វុត្តំ ហោតិ។ ស្មេ បក្ខោតិ អដ្ឋបក្ខិកំ ន
គាហេតព្ពន្ធិ អដ្ឋមិយា ភុញ្ញិតព្ពំ, សត្តមិយា ភុញ្ញនត្ថាយ ន គាហេតព្ពំ,
ឆាយកេហិ និយមិតទិវសេនេវ គាហេតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ តេនាហ “សចេ
បនា” តិអាទិ។ ស្មេ លូខន្តិ អដ្ឋ អាវាហមផ្តលាទិករណតោ អតិបណ្ឌិតំ ភោជនំ
ករិយតិ, ស្មេ តថា ន ភវិស្សតិ, អដ្ឋេវ ភិក្ខុ ភោជេស្សមាតិ អធិប្បាយោ។
សារត្ថទីបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.៣២៥) បន អញ្ញថា វុត្តំ។ បក្ខិកកត្តតោ
ឧចោសថិកកត្តស្ស ភេទំ ធស្សេន្តោ អាហ “ឧចោសថផ្កានិ
សមាទិយិត្វា” តិអាទិ។ ឧចោសថេ ឆាតព្ពំ ភត្តំ ឧចោសថិកំ។

បក្ខិកកត្តាទិកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អាគន្ធកកត្តាទិកថាវណ្ណានា

២០៤. និពន្ធចាបិតន្តិ “អសុករិហារេ អាគន្ធកា ភុញ្ញន្ត” តិ និយមិតំ។
គមិកោ អាគន្ធកកត្តម្បីតិ កាមន្តរតោ អាគន្ធា អវុបសន្តេន គមិកថិត្តេន
វសិត្វា បុន អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តំ សន្ធាយ វុត្តំ, អាវាសិកស្ស បន គន្ធកាមស្ស
គមិកកត្តមេវ លព្ពតិ។ “លេសំ ឱឡត្វា” តិ វុត្តត្ថា លេសាភាវេន យាវ
គមនបរិពន្ធាវិគច្ឆតិ, តាវ ភុញ្ញិតុំ វុត្តតិ ព្រាបិតន្តិ ធម្មតំ។

ធុរកត្តាទិកថាវណ្ណានា

២០៥. តណ្ហាលាទីនិ បេសេន្តិ...បេ... វដ្តតីតិ អភិបាជភិក្ខុត្តា វដ្តតិ។

២០៦. តថា បដិគ្គហិតត្តាតិ ភិក្ខុនាមេន បដិគ្គហិតត្តា។ បត្តំ បូរេត្វា
ថកេត្វា ទិន្នន្តិ “គុឡ្យ កកត្តំ ទេមា”តិ ទិន្នំ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

បិណ្ឌាចាតភាជនកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

គិលានបច្ចយភាជនកថាវណ្ណានា

២០៧. ឥតោ បរំ បច្ចយានុក្កមេន សេនាសនភាជនកថាយ វត្តញ្ញាយបិ
តស្ស មហាវិសយត្តា, គិលានបច្ចយភាជនីយកថាយ បន អប្បវិសយត្តា,
បិណ្ឌាចាតភាជនីយកថាយ អនុលោមត្តា ច តទនន្តរំ តំ ទស្សេតុមាហា
“គិលានបច្ចយភាជនីយំ បនា”តិអាទិ។ តត្ថ រាជរាជមហាមត្តាតិ
ឧបលក្ខណមត្តមេវេតំ។ ព្រាហ្មណមហាសាលគហបតិមហាសាលាឈោបិ
ឯវំ ករោន្តិយេវ។ យល្លិ បហវិត្វាតិអាទិ ហោជ្ជា វុត្តនយត្តា ច ចាកជត្តា ច
សុវិញ្ញេយ្យមេវ។ ឧបចារសីមំ...បេ... ភាជេតព្ពន្ធិ ឥទំ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ទិន្នត្តា វុត្តំ។
កុម្ភំ បន អារវ្លេត្វាតិ កុម្ភំ ទិសាមុខំ កត្វា។ សេច ជិនំ សប្បិ ហោតីតិ កក្ខដ្ឋំ
សប្បិ ហោតិ។ ថោកំ ថោកម្បិ ចាបេតុំ វដ្តតីតិ ឯវំ កតេ បិតិកាបិ តិដ្ឋតិ។
សិទ្ធិវេរមវិចាទិភេសជ្ជម្បិ អវសេសបត្តថាលកាទិសមណាបរិក្ខារោបីតិ
ឥមិណា ន កេវលំ ភេសជ្ជមេវ គិលានបច្ចយោ ហោតិ, អថ ខោ
អវសេសបរិក្ខារោបី គិលានបច្ចយេ អន្តោគធាយេវាតិ ទស្សេតិ។

គិលានបច្ចយភាជនកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សេនាសនក្តាហកថាវណ្ណានា

២០៨. សេនាសនភាជនកថាយំ សេនាសនគ្គាហោវិនិច្ឆ័យោតិ

សេនាសនភាជនមេវាហ។ តត្ថ ឧត្តកាលេ សេនាសនគ្គាហោ ច វស្សវាសេ
សេនាសនគ្គាហោ ចាតិ កាលវសេន សេនាសនគ្គាហោ នាម ធុរិយោ ហោតីតិ
យោជនា។ តត្ថ ឧត្តកាលេតិ ហេមន្តគិម្ពានឧត្តកាលេ។ វស្សវាសេតិ
វស្សនកាលេ។ ភិក្ខុំ ឧដ្ឋាបេត្វា សេនាសនំ ឆាតត្ថំ, អកាលោ នាម នត្តិ
ឆាយកេហិ “អាគតានាគតស្ស ចាតុទ្ធិសស្ស សង្ឃស្ស ទម្មី”តិ
ទិន្នសង្ឃិកសេនាសនត្តា។ ឯកេកំ បរិវេណន្តិ ឯកេកស្ស ភិក្ខុស្ស ឯកេកំ
បរិវេណំ។ តត្ថាតិ តស្មី លទ្ធិបរិវេណោ។ ធិយសាលាតិ ចន្តមនសាលា។
មណ្ឌលមាឡោតិ ឧបជ្ជានសាលា។ អនុទហាតីតិ បីឡោតិ។ អនាតុំ នលកតីតិ
ឥមិនា សញ្ញា អនេន្តស្ស បដិពាហនេ បរិសនតោ ទុក្ខជន្តិ ជីវេតិ។ ជម្ពុទីបេ
បនាតិ អរិយទេសេ ភិក្ខុ សន្ធាយ វុត្តំ។ តេ កិរ តថា បញ្ញាបេន្តិ។

២០៩. នកោចរកាមោ យដ្ឋេតញ្ចោតិ វុត្តមេវត្ថំ វិភាវេតិ “ន តត្ថ មនុស្ស
វត្តញ្ចា”តិអាទិនា។ វិតក្កំ ជិន្និត្វាតិ “ឥមិនា និហារេន គច្ឆន្តំ ទិស្វា និវាទេត្វា
បច្ឆយេ ទស្សន្តិ”តិ ឯវរូបំ វិតក្កំ អនុប្បាទេត្វា។ តេសុ ច ឯកោតិ តេសុ
មនុស្សេសុ ឯកោ បណ្ឌិតបុរិសោ។ ភណ្ឌបដិច្ឆាទនន្តិ បដិច្ឆាទនភណ្ឌំ,
សរីរបដិច្ឆាទនំ ជីវិត្តំ អត្តោ។ សុទ្ធិចិត្តត្តាវ អនវជ្ជន្តិ ឥទំ បុច្ឆិតក្ខណោ
ការណាចិត្តណំ សន្ធាយ វុត្តំ ន ហោតិ អសុទ្ធិចិត្តស្សបិ បុច្ឆិតបញ្ញាវិស្សជ្ជនេ
នោសាភាវា។ ឯវំ បន គតេ មំ បុច្ឆិស្សន្តិតិ សញ្ញាយ អគមនំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ
ទដ្ឋត្ថំ។

បដិជត្តិតញ្ចានីតិ ខណ្ឌាដុល្លាភិសន្តិរណសម្មជ្ជនាទីហិ បដិជត្តិតញ្ចានិ។
មុណ្ឌវេទិកាយាតិ ចេតិយស្ស ហម្មិយវេទិកាយ យដាការស្ស ឧបរិ
ចតុរស្សវេទិកាយ។ កត្ត បុច្ឆិតត្ថន្តិ បុច្ឆាយ យតោ បកតិយា លព្ពតិ, តត្ថ

បុត្តិតព្ពន្ធិវិស្សន្ទនា។ កស្មា បុត្តិតព្ពន្ធិអាទិ យតោ បកតិយាលព្ពតិ, តត្ថាបិ
បុច្ឆនស្ស ការណាសន្ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ បដិក្កម្មាតិ វិហារតោ អបសក្កិត្វា។
តមត្ថំ ឧស្សេន្តោ “យោជនទិយោជនន្តរេ ហោតី” តិ អាហា។ ឧបនិក្ខេបន្តិ ខេត្តំ វា
នាឡិកេរាធិអារាមំ វា កហាបណាធិនិ វា អារាមិកានំ និយ្យតេត្វា “តតោ
ឧប្បន្នា វុត្តិ វស្សវាសិកត្ថាយ ហោតូ” តិ ទិន្នំ។ វុត្ថំ កត្វាតិ តស្មី សេនាសនេ
កត្តព្ពន្ធពុត្ថំ កត្វា។ ឥតិ សទ្ធាធម្មេតិ ឯវំ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន សទ្ធាយ ធាតព្ព
វស្សវាសិកលាភវិសយេតិ អត្ថោ។

វុត្ថ បនាតិ តត្រុប្បាទេ ឧប្បន្នូបិយំ, តព្វា “តតោ ចតុបច្ចយំ
បរិភុញ្ញថា” តិ ទិន្នខេត្តាធិតោ ឧប្បន្នត្ថា កប្បិយការកានំ ហត្ថ
“កប្បិយភណ្ឌំ បរិភុញ្ញថា” តិ នាយកេហិ ទិន្នវត្ថុសទិសំ ហោតីតិ អាហា
“កប្បិយការកានញ្ចំ” តិ អាទិ។ សង្ឃសុដ្ឋតាយាតិ សង្ឃស្ស ហិតាយ។
បុគ្គលវសេនេវ កាតព្ពន្ធិ បរតោ វក្ខមាននយេន ភិក្ខុ បីវរេន កិលមន្តិ, ឯត្ថកំ
នាម តណ្ហាលភាគំ ភិក្ខុនំ បីវំ កាតុំ វុច្ឆតីតិ អាទិនា បុគ្គលបរាមាសវសេនេវ
កាតព្ពំ, “សង្ឃោ បីវរេន កិលមតី” តិ អាទិនា បន សង្ឃបរាមាសវសេន ធន
កាតព្ពំ។ កប្បិយភណ្ឌវសេនាតិ សាមញ្ញតោ វុត្ថមេវត្ថំ វិភាវេតុំ
“បីវតណ្ហាលាទិវសេនេវ ចា” តិ វុត្ថំ។ ច-កាហេ ចេត្ថ បនសទ្ធត្ថ វុត្ថតិ, ធន
សមុច្ចយត្ថតិ ធន្នំ។ បុគ្គលវសេនេវ កប្បិយភណ្ឌវសេន ច
អបលោកនប្បការំ ឧស្សេតុ “តំ បន ឯវំ កត្តព្ព” តិ អាទិ វុត្ថំ។

បីវបច្ចយំ សល្លក្ខេត្វាតិ សទ្ធាធម្មេតត្រុប្បាទវសេន តស្មី វស្សវាសេ
លព្ពមានបីវសង្ខាតំ បច្ចយំ “ឯត្ថក” តិ បរិច្ឆិទ្ធិត្វា។ សេនាសនស្សាតិ
សេនាសនក្កាហាបណាស្ស។ វុត្ថន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។ កស្មា ឯវំ វុត្ថន្តិ
អាហា “ឯវញ្ចំ” តិ អាទិ, សេនាសនក្កាហាបកស្ស អត្ថនាវ អត្ថនោ គហណំ

អសារុប្បំ, តស្មា ឧកោ អញ្ញមញ្ញំ កាហេស្សន្តីតិ អធិប្បាយោ។
សម្មតសេនាសនគ្គាហាបកស្ស អាណត្តិយា អញ្ញេន គហិតោបិ កាហោ
រុហតិយេវាតិ វេទិតព្ពំ។ អជ្ឈបិ សោឡសបិ ជនេ សម្មន្ទតុំ វដ្តតិ វិសុំ វិសុំ
សម្មន្ទតុំ វដ្តតិ, ឧទាហុ ឯកតោតិ? ឯកតោបិ វដ្តតិ។ ឯកកម្មវាចាយ សព្វេបិ
ឯកតោ សម្មន្ទតុំ វដ្តតិ។ និគ្គហកម្មមេវ ហិ សង្ឃោ សង្ឃស្ស ន ករោតិ។
សម្មតិទានំ បន ពហូនម្បិ ឯកតោ កាតុំ វដ្តតិ។ តេនេវ សត្តសតិកក្ខន្ធកេ
ឧញ្ញាហិកសម្មតិយំ អជ្ឈបិ ជនា ឯកតោ សម្មតាតិ។ អាសនយវន្តិ បដិមាយរំ។
មគ្គោតិ ឧបចារសីមព្ពន្ធរតតេ កាមាភិមុខមគ្គេ កតសាលា វុច្ឆតិ, ឯវំ
ចោក្ខរណីរុក្ខមូលាធិសុបិ។ រុក្ខមូលាធយោ ធន្នា កវាជពាទ្ធាវ សេនាសនំ។
តតោ បរាជិ សុវិញ្ញយ្យានិ។

២២០. មហាលាភបរិវេណកថាយំ លភន្តីតិ តត្រ វាសិនោ ភិក្ខុ លភន្តិ។
វិជដេត្វាតិ ឯកេកស្ស បហោនកប្បមាលោនវិយោដេត្វា។ អាវាសេស្វតិ
សេនាសនេសុ។ បក្ខិបិទ្វាតិ ឯត្ថ បក្ខិបនំ នាម តេសុ វសន្តានំ តតោ
ឧប្បន្នវស្សវាសិកទានំ។ បវិសិតព្ពន្ធិ អញ្ញេហិ ភិក្ខុហិ តស្មី មហាលាភេ
បរិវេណា វសិត្វា ចេតិយេ វត្ថុំ កត្វាវ លាភោ គហេតញ្ញោតិ អធិប្បាយោ។

២២១. បច្ចយំ វិស្សន្តេតិ ចីវរបច្ចយំ នាធិវាសេតិ។ អយម្បីតិ តេន
វិស្សន្តេតបច្ចយេបិ។ ចាទមូលេ ឋបេត្វា សាជកំ ទេន្តីតិ បច្ចយនាយ កា ទេន្តិ។
ឯតេន គហិដ្ឋេហិ ចាទមូលេ ឋបេត្វា ទិន្នម្បិ បំសុក្ខលិកានម្បិ វដ្តតិ តិ
ទស្សេតិ។ អថ វស្សវាសិកំ ទេមាតិ វទន្តីតិ ឯត្ថ “បំសុក្ខលិកានំ ន វដ្តតិ” តិ
អជ្ឈាហរិត្វា យោដេតព្ពំ។ វស្សំ វុត្ថភិក្ខុនន្តិ បំសុក្ខលិកតោ អញ្ញេសំ ភិក្ខុនំ។
ឧបនិពន្ធិត្វា កាហេតព្ពន្ធិ “តេស្មី រុក្ខេ វា មណ្ឌាបេ វា វសិត្វា ចេតិយេ វត្ថុំ កត្វា
គណ្ហាថា” តិ ឯវំ ឧបនិពន្ធិត្វា កាហេតព្ពំ។

ចាដបធអរុណតោតិអាទិ វស្សបនាយិកធិវសំ សន្ទាយ វុត្តំ។ អន្តរាមុត្តកំ
បនចាដបធអតិក្កមិទ្ធាបិ គាហេតុំ វុត្តតិ។ “កត្ត នុខោ វសិស្សមិ, កត្ត
វសន្តស្ស ជាសុ ភវិស្សតិ, កត្ត វា បច្ឆយេ លភិស្សមី”តិ វរំ ឧប្បន្នេន វិតក្កេន
ចរតីតិ វិតក្កចារិកោ។ ឥធានិយំ ធាយកា បច្ឆិមវស្សំវុត្តានំ វស្សវាសិកំ
ទេតិ, តត្ថ បដិបជ្ជនវិជី ទស្សេតុំ “បច្ឆិមវស្សបនាយិកធិវសេ បនា”តិអាទិ
អារទ្ធុំ។ អាគន្តកោ ចេភិក្ខុតិ ចីវរេ គាហិតេ បច្ឆា អាគតោ អាគន្តកោ ភិក្ខុ។
បត្តជ្ជានេតិ វស្សក្កេន អាគន្តកភិក្ខុនោ បត្តជ្ជានេ។ បឋមវស្សបគតាតិ
អាគន្តកស្ស អាគមនតោ បុរេតរមេវ បច្ឆិមិកាយ វស្សបនាយិកាយ
វស្សបគតា។ លទ្ធិលទ្ធិន្តិ បុនប្បនំ ធាយកានំ សន្តិកា អាគតាគតសាដកំ។

សាទិយន្តាបិ ហិ តេនេវ វស្សវាសិកស្ស សាមិនោតិ ជិន្នវស្សត្តា វុត្តំ។
បឋមមេវ កតិកាយ កតត្តា “នេវ អនាតុំ លភន្តិ”តិ វុត្តំ, ធាតត្ថំ វារេន្តានំ គីវា
ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ តេសមេវ ធាតត្ថន្តិ វស្សបគតេសុ
អលទ្ធុវស្សវាសិកានំ ឯកច្ឆានមេវ ធាតត្ថំ។ ភតិជិវិជ្ជន្តិ ភតិ កត្វារិយ និវិជ្ជំ
បរិយិជ្ជំ។ ភតិជិវិជ្ជន្តិ វា ចានីយុបជ្ជានាទិភតិ កត្វាលទ្ធុំ។ សង្ឃិកំ បនាតិអាទិ
កេសញ្ចំ វាទទស្សនំ។ តត្ថ សង្ឃិកំ បន អបលោកនកម្មំ កត្វា គាហិតន្តិ
តត្រុប្បាទំ សន្ទាយ វុត្តំ។ តត្ថ អបលោកនកម្មំ កត្វា គាហិតន្តិ
“ជិន្នវស្សវាសិកញ្ច ឥធានិ ឧប្បន្នេន កវស្សវាសិកញ្ច ឥមេសំ ធាតុំ វុត្តតិ”តិ
អនន្តរេ វុត្តនយេន អបលោកនំ កត្វា គាហិតំ សង្ឃេន ទិន្នត្តា វិព្ពន្តោបិ
លភតេវ, បតេវ ជិន្នវស្សោ។ បច្ឆយវសេន គាហិតំ បន តេមាសំ វសិទ្ធា
គហេតុំ អត្តនា ធាយកេហិ ច អនុមតត្តា ភតិជិវិជ្ជម្បិ ជិន្នវស្សាបិ វិព្ពន្តោបិ ន
លភតីតិ កេចិ អាចរិយា វទន្តិ។ ឥធាញ្ច បច្ឆា វុត្តត្តា បមាណំ, តេនេវ
វស្សបនាយិកធិវសេ វរំ ធាយកេហិ ទិន្នំ វស្សវាសិកំ គហិតភិក្ខុនោ
វស្សច្នេនំ អកត្វា វាសោវ ហេដ្ឋា វិហិតោ, ន ចានីយុបជ្ជានាទិភតិ កវណាមត្តំ។

យទិ ហិ តំ ភតិទិវិជ្ជមេវ សិយា, ភតិករណមេវ វិជាតព្ពំ, តស្មា វស្សត្ថេន
តាហិតំ ជិន្នវស្សនយោ នលភន្តិតិ វេទិតព្ពំ។

“ឥធន, ភិក្ខុវេ, វស្សវុត្ថោ ភិក្ខុវិព្ពមតិ, សង្ឃស្សេវ ត”ន្តិ (មហាវ. ៣៧៤-
៣៧៥) វចនតោ “វតជ្ជានេ... បេ... សង្ឃកំ ហោតី” តិ វុត្ថំ។ សង្ឃកំ ហោតី តិ
ឯតេន វុត្ថវស្សនម្បិ វស្សវាសិកភាតោ សង្ឃកតោ អមោចិតោ តេសំ
វិព្ពមេន សង្ឃកោ ហោតី តិ ទស្សេតិ។ មនុស្សេតិ ឆាយ កមនុស្សេ។ លភតី តិ
“មម បត្តភាវំ ឯតស្ស ទេថា” តិ ឆាយកេ សម្មជិច្ឆាបន្តេនេវ សង្ឃកតោ
វិយោជិតំ ហោតី តិ វុត្ថំ។ វរភាគំ សាមណោវស្សតិ តស្ស បឋមតាហត្ថា,
បេរេន បុព្វេ បឋមភាគស្ស គហិតត្ថា, ឥទានិ គយ្ហមានស្ស ទុតិយភាគត្ថា ច
វុត្ថំ។

២២២. ឥទានិ អន្តរាមុត្តសេនាសនគ្គាហំ ទស្សេតុ
“អយមបរោមី” ត្យាទិមាហ។ តត្ថ អបរោមី តិ បុព្វេ
វុត្តសេនាសនគ្គាហទ្វយតោ អញ្ញោមី តិ អត្ថោ។ ននុ ច “អយំ
សេនាសនគ្គាហោ នាម ទុរិដោ ហោតិ ឧតុកាលេ ច វស្សវាសេ ថា” តិ វុត្ថោ,
អថ កស្មា “អយមបរោមី” ត្យាទិ វុត្ថោតិ ចោទនំ សន្ធាយាហ “ទិវសវសេន
ហិ” តិ អាទិ។ អបរដ្ឋតតាយ អាសាឡិយាតិ បឋមវស្សបនាយិ កទិវសភូតំ
អាសាឡិបុណ្ណមិយា ចាជិបទំ សន្ធាយ វុត្ថំ, មាសគតាយ អាសាឡិយាតិ
ទុតិយវស្សបនាយិ កទិវសភូតសាវណបុណ្ណមិយា ចាជិបទំ។ អបរដ្ឋតតាយ
បវារណាតិ អស្សយុជបុណ្ណមិយា ចាជិបទំ។

២២៣. ឧតុកាលេ បដិពាហិតំ នលភតី តិ ហេមន្តគិម្ពេសុ អញ្ញោ
សម្បត្តភិក្ខុ បដិពាហិតំ នលភតិ។ នវកម្មន្តិ នវកម្មសម្មតិ។ អកតន្តិ
អបរិសន្ធិតំ។ វិប្បកតន្តិ អនិជ្ជិតំ។ ឯកំ មញ្ញជ្ជានំ ទត្វាតិ ឯកំ មញ្ញជ្ជានំ

បុគ្គលិក ទន្ទឹម តិរិយភាគ។ ឯវិស្សន្ទនម្បី ថាវេន ថាវេ
បរិវត្តនដ្ឋាននយោ បរិសតិ, ន ឥតរថា សព្វសេនាសនវិស្សន្ទនតោ។ សេ
សន្ធិវិហារិកាជនំ ធាតុកាមោ ហោតិ តិ សេ ឆោ សន្ធិស្ស ភណ្ឌាប្បបនដ្ឋានំ
វា អញ្ជេសំ ភិក្ខុនំ វសនដ្ឋានំ វា ធាតុំ ន ឥច្ឆតិ, អត្ថនោ សន្ធិវិហារិកាជនញ្ជេ
ធាតុកាមោ ហោតិ, តាធិសស្ស “តុយ្ហំ បុគ្គលិកមេវ កត្វា ជគ្គាហី” តិ ន សព្វំ
ធាតុត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ តត្ថស្ស កត្តត្ថវិធី ធស្សេន្តោ អាហា “កម្ម” ត្ថិអាធិ។
ឯវញ្ញតិអាធិម្ហិ ចយានុប្ប តតិយភាគេ វា ឧបឡភាគេ វា គហិតេ តំ ភាគំ ធាតុំ
លភតិ តិ អត្ថោ។ យេនាតិ តេសុ ទ្វីសុ តិសុ ភិក្ខុសុ យេន។ សោ សាមីតិ តស្ស
ភូមិយាវិហារករណោ សោវ សាមី, តំ បដិពាហិត្វា ឥតវេន ន កាតត្ថន្តិ
អធិប្បាយោ។

២២៤. អកតដ្ឋានេតិ សេនាសនតោ ពហិ ចយាជនំ អកតដ្ឋានេ។ ចយំ វា
បមុខំ វាតិ សន្ធិកសេនាសនំ និស្សាយ តតោ ពហិ ពន្ធិត្វា ឯកំ សេនាសនំ វា។
ពហិកុដ្ឋេតិ កុដ្ឋតោ ពហិ, អត្ថនោ កតដ្ឋានេតិ អត្ថោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវ។

សេនាសនគ្គាហកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចតុបច្ចយសាធារណកថាវណ្ណានា

២២៥. ចតុបច្ចយសាធារណកថាយំ សម្មតេន អប្បមត្តកវិស្សន្ទកេនាតិ
ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ វា អបលោកនកម្មេន វា សម្មតេន
អប្បមត្តកវិស្សន្ទកសម្មតិលទ្ធនេ។ អវិភត្តំ សន្ធិកភណ្ឌាត្ថិ បុច្ឆិតត្ថកិច្ចំ
នត្ថិតិ ឯត្ថ អវិភត្តំ សន្ធិកភណ្ឌាត្ថិ កុក្កុច្ចប្បត្តិអាការទស្សនំ, ឯវំ កុក្កុច្ចំ
កត្វា បុច្ឆិតត្ថកិច្ចំ នត្ថិ, អបុច្ឆិត្វាវ ធាតុត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ កស្មាតិ ចេ?

ឯត្ថកស្ស សង្ឃិកកណ្ណាស្ស វិស្សជ្ជនត្ថាយេវ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា
កតសម្មតិកម្មត្តា។ គុឡបិណ្ឌោ...បេ.... ធាតព្វោតិ ឯត្ថ គុឡបិណ្ឌា
តាលបក្កប្បមាណាន្តិ វេទិតព្ពំ។ បិណ្ឌាយ បរិជ្ជស្សបីតិ ៩ទំ ឧបលក្ខណមត្តំ។
អញ្ញេន ការណេន ពហិសីមគតស្សបិ ឯសេវ នយោ។ ឱទនបដិវិសោតិ
សង្ឃកត្តាទិសង្ឃិកឱទនបដិវិសោ។ អន្តោឧបចារសីមាយំ បិតស្សាតិ អនាទរេ
សាមីវចនំ, អន្តោឧបចារសីមាយំ បិតស្សេវ គាហេតុំ វដ្តតិ, ន ពហិឧបចារសីមំ
បត្តស្សាតិ អត្តោ។ វុត្តព្វោតំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២៥)
“ពហិឧបចារសីមាយ បិតានំ គាហេថាតិ វទន្តិ, ន គាហេតព្ព”ន្តិ។
អន្តោតាមដ្ឋានម្បីតិ ឯត្ថ បិ-សន្តោ អវុត្តសម្បិណ្ឌានត្ថោ, អន្តោតាមដ្ឋានម្បី
ពហិតាមដ្ឋានម្បី គាហេតុំ វដ្តតិ អត្តោ។ សម្ពាវនត្ថោ វា, តេន
អន្តោតាមដ្ឋានម្បី គាហេតុំ វដ្តតិ, បកេវ ពហិតាមដ្ឋានន្តិ។

ចតុបច្ចយសាធារណកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាភូតេ វិនយាលង្ការេ

ចតុបច្ចយភាជនីយវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

អដ្ឋវិសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

វិហារវិនិច្ឆយកថាវណ្ណានា

ឥទានិ ចតុបច្ចយន្តោគធាត្ថាវិហារស្ស ចតុបច្ចយភាជនកថានន្តរំ
វិហារវិនិច្ឆយកថា អារក្សីយតេ។ តត្រិទំ វុច្ចតិ -

“កោវិហារោ កេនជ្ជេន;

វិហារោ សោ កតិវិទោ;

កេន សោ កស្ស ឆាតញ្ចោ;
កង់កោ តស្ស ឥស្សរោ។

“កេន សោ គាហ៍តោ កស្ស;
អនុដ្ឋាបនិយា កតិ;
កតិហដ្ឋេហិ យុត្តស្ស;
ធុវាសាយ ធីយតេ”តិ។

តត្ថ កោវិហារោតិ ចត្វសុ បច្ឆយេសុ សេនាសនសម្ព័ន្ធាតោ ចត្វសុ
សេនាសនេសុ វិហារសេនាសនសម្ព័ន្ធាតោ ភិក្ខុនំ និវាសក្កតោ
បតិស្សយវិសេសោ។ កេនជ្ជេនវិហារោតិ វិហារន្ត ឯត្ថាតិ វិហារោ,
ឥរិយាបថទិព្ភព្រហ្មអរិយសម្ព័ន្ធាតេហិ ចត្វហិ វិហារេហិ អរិយា ឯត្ថ
វិហារន្តត្យត្ថោ។ សោ កតិវិជោតិ
សង្ឃិកវិហារគណសន្តកវិហារបុគ្គលិកវិហារវសេន តិព្ពិជោ។ វុត្តញ្ញេតំ
សមន្តចាសាទិកាយំ “ចាតុទ្ទិសំ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ភិក្ខុនំ ទិដ្ឋវិហារំ វា បរិវេណំ វា
អាវាសំ វា មហាន្តម្បំ ឧទ្ធកម្បំ អភិយុញ្ញតោ អភិយោគោ ន រុហតិ, អច្ឆិន្ទត្វា
គណ្ឌិតុម្បំ ន សក្កោតិ។ កស្មា? សព្វេសំ ធុវនិក្ខេបាភារតោ។ ន ហេតុ សព្វេ
ចាតុទ្ទិសា ភិក្ខុ ធុវនិក្ខេបំ ករេន្តិតិ។ ធីយភាណកាធិភេទស្ស បន គណស្ស,
ឯកបុគ្គលស្ស វា សន្តកំ អភិយុញ្ញត្វា គណ្ឌោស្តោ សក្កោតិ តេ ធុវ និក្ខេបាបេតុ,
តស្មា តត្ថ អាហមេ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញោ”តិ។ ឥមិនា
នាយកសន្តកោវិហារោ នាម នត្ថិតិ ធីបេតិ។

កេន សោ ឆាតញ្ចោតិ ខត្តិយេន វា ព្រាហ្មណេន វា យេន កេនចិ សោ
វិហារោ ឆាតញ្ចោ។ កស្ស ឆាតញ្ចោតិ សង្ឃស្ស វា គណស្ស វា បុគ្គលស្ស វា
ឆាតញ្ចោ។ កង់ ឆាតញ្ចោតិ យទិ សង្ឃស្ស ទេតិ, “ឥមំ វិហារំ អាគតាឆាតតស្ស

ចាតុទ្ទិសស្ស សង្ឃស្ស ទម្មី”តិ, យទិ គណស្ស, “ឥមំ វិហារំ អាយស្មន្តានំ
ទម្មី”តិ, យទិ បុគ្គលស្ស, “ឥមំ វិហារំ អាយស្មតោ ទម្មី”តិ ធាតុញ្ចោ។ កោ តស្ស
ឥស្សរោតិ យទិ សង្ឃស្ស ទេតិ, សង្ឃោ តស្ស វិហារស្ស ឥស្សរោ។ យទិ
គណស្ស ទេតិ, គណោ តស្ស ឥស្សរោ។ យទិ បុគ្គលស្ស ទេតិ, បុគ្គលោ តស្ស
ឥស្សរោតិ។ តថា ហិ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ “ធិបកាណកាធិកស្ស បន គណស្ស
ឯកបុគ្គលស្ស វា សន្តក”តិ។

កេន សោ គាហិកោតិ សេនាសនគ្គាហាបកេន សោ វិហារោ គាហិកោ។
វុត្តញ្ចេតំ ភគវតា “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បញ្ចហង្កេហិ សមន្មាគតំ
សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្និកំ, យោ ន ធម្មាគតី គច្ឆេយ្យ, ន ធាសាគតី
គច្ឆេយ្យ, ន មោហាគតី គច្ឆេយ្យ, ឯវេ, ភិក្ខុវេ, សម្មន្និតញ្ចោ, បឋមំ ភិក្ខុ
យាចិតញ្ចោ, យាចិត្វា ព្យត្តន ភិក្ខុនា បដិពលេន សង្ឃោ ញាបេតញ្ចោ -

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ
ឥត្ថន្នាមំ ភិក្ខុំ សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្នេយ្យ, ឯសា ញត្ថិ។

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, សង្ឃោ ឥត្ថន្នាមំ ភិក្ខុំ
សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្នតិ។ យស្សាយស្មតោ ខមតិ ឥត្ថន្នាមស្ស
ភិក្ខុនោ សេនាសនគ្គាហាបកស្ស សម្មតិ, សោ តុណ្ហាស្ស។ យស្ស
នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យ។

“សម្មតោ សង្ឃន ឥត្ថន្នាមោ ភិក្ខុ សេនាសនគ្គាហាបកោ, ខមតិ
សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហី, ឯវេមតំ ធារយាមី”តិ (ចូឡវ. ៣១៧)។

កស្ស សោ គាហិកោតិ ភិក្ខុនំ សោ វិហារោ គាហិកោ។ វុត្តញ្ចេតំ ភគវតា
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បឋមំ ភិក្ខុ គណេតុំ, ភិក្ខុ គណេត្វា សេយ្យា គណេតុំ,

សេយ្យា គណេត្វា សេយ្យគ្រុន គាហេតុ"ន្តិ (ចូឡវ. ៣០៨)។ អនុដ្ឋាបនិយា
កតីតិ ចត្តារោ អនុដ្ឋាបនិយា វុឡ្យតរោ គិលានោ ភណ្ណាគារិកោ សង្ឃតោ
លទ្ធិសេនាសនោតិ។ វុត្តញ្ញោតំ កង្ខារិវិវរណិយំ (កដ៌ខា. អដ្ឋ.
អនុបខជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា) "វុឡ្យោ ហិ អត្ថនោ វុឡ្យតាយ អនុដ្ឋាបនិយោ,
គិលានោ គិលានតាយ, សង្ឃោ បន ភណ្ណាគារិកស្ស វា
ធម្មកថិកវិនយធរគណាវាចកាចរិយានំ វា ពហូបការតំ គុណវិសិដ្ឋតញ្ច
សល្លក្ខេត្វា ធុវវាសត្ថាយ វិហារំ សល្លក្ខេត្វា សម្មន្និត្វា ទេតិ, តស្មា យស្ស
សង្ឃន ទិដ្ឋោ, សោមិ អនុដ្ឋាបនិយោ"តិ។

កតិហដ្ឋេហិ យុត្តស្ស ធុវវាសាយ ទីយតេតិ ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទន ទ្វីហិ អដ្ឋេហិ
យុត្តស្ស ធុវវាសត្ថាយ វិហារោ ទីយតេ។ កតមេហិ ទ្វីហិ? ពហូបការតាយ
គុណវិសិដ្ឋតាយ ចេតិ។ កថំវិញ្ញាយតីតិ ចេ? "ពហូបការតន្តិ
ភណ្ណាគារិកតាទិពហុឧបការការំ, ន កេវលំ ឥទមេវាតិ អាហ
'គុណវិសិដ្ឋតញ្ច'តិ។ តេន ពហូបការត្ថេបិ គុណវិសិដ្ឋតាភាវេ
គុណវិសិដ្ឋត្ថេបិ ពហូបការត្ថាភាវេ ទាតុំ វុដ្ឋតីតិ ទស្សេតី"តិ
វិនយត្ថមញ្ញសាយំ (កដ៌ខា. អភិ. ដ. អនុបខជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា) វចនតោ។
ឱមកបរិច្ឆេទន ឯកេន អដ្ឋេន យុត្តស្សបិ។ កតមេន ឯកេន អដ្ឋេន?
ពហូបការតាយ វា គុណវិសិដ្ឋតាយ វា។ កថំវិញ្ញាយតីតិ ចេ? "ពហូបការតំ
គុណវិសិដ្ឋតញ្ច សល្លក្ខេត្តាតិ ភណ្ណាគារិកស្ស ពហូបការតំ,
ធម្មកថិកាទីនំ គុណវិសិដ្ឋតញ្ច សល្លក្ខេត្តា"តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ.
បាចិត្តិយ ៣.១១៩-១២១) វចនតោ។

សេនាសនគ្គាហោ បន ធុរិដោ ឧតុកាលេ ច វស្សាវាសេ បាតិ
កាលវសេន។ អថ វា តយោ សេនាសនគ្គាហា បុរិមកោ បច្ឆិមកោ

អន្តរាមុត្តកោតិ។ តេសំវិសេសោហោជ្ជារុត្តារ។ “ឧតុកាលេ
សេនាសនគ្គាហោ អន្តរាមុត្តកោ ច តង្គិណបដិសល្លាណោ ចាតិ ទុត្តិជោ។
វស្សាវាសេ សេនាសនគ្គាហោ បុរិមកោ ច បច្ឆិមកោ ចាតិ ទុត្តិជោតិ ចត្តារោ
សេនាសនគ្គាហោ” តិ អាចរិយា វទន្តិ, តំ វចនំ ចាឡិយម្បិ អដ្ឋកថាយម្បិ ន
អាគតំ។ ចាឡិយំ (ចូឡវ. ៣០៨) បន “តយោមេ, ភិក្ខុវេ, សេនាសនគ្គាហោ
បុរិមកោ បច្ឆិមកោ អន្តរាមុត្តកោ” ឥច្ឆេវ អាគតោ, អដ្ឋកថាយម្បិ (ចូឡវ.
អដ្ឋ. ៣០៨) “តីសុ សេនាសនគ្គាហោសុ បុរិមកោ ច បច្ឆិមកោ ចាតិ ឥមេ ទ្វេ
តាហា ថាវេវ, អន្តរាមុត្តកោ អយំ វិនិច្ឆយោ” តិ អាគតោ។

ឥធានិ បន ឯកច្ឆេ អាចរិយា “ឥមស្មី កាលេ សព្វេវិហារា សង្ឃិការ, បុគ្គលិកវិហារោ នាម នត្ថិ។ កស្មា? វិហារោ ធាយកានំ វិហារោ នានកាលេ កុលូបកា ‘ឥមំ វិហារំ អាគតានាគតស្ស ចាតុទ្ធិសស្ស សង្ឃស្ស ទេមា’ តិ វចីភេទំ កាវាបេន្តិ, តស្មា នវិហារាបិ សង្ឃិការ ឯវ។ ឯកច្ឆេសុ វិហារេសុ ឯវ អវត្ថា ទេន្តេសុបិ ‘តស្មី ជីវន្តេ បុគ្គលិកោ ហោតិ, មតេ សង្ឃិកោយេវា’ តិ វុត្តត្តា ចោរាណកវិហារាបិ សង្ឃិការ ហោន្តិ” តិ វទន្តិ។ តច្រេតំវិចារេតព្ពោ - វចីភេទំ កាវាបេត្វា ទិន្នវិហារេសុបិ ធាយកា សង្ឃំ ឧទ្ធិស្ស ករោន្តា នាម អប្បកា, “ឥមំ នាម ភិក្ខុំ ឥមំ នាម ថេរំ វសាបេស្សាមី” តិ ចិន្តេត្វា បុត្តទារមិត្តាមច្ឆាធិហិ សម្មន្តេត្វា បតិជ្ជាបេន្តិ, បតិជ្ជានកាលេ អវទន្តាបិ នានកាលេ យេកុយ្យេន វទន្តិ។ អថ បន កុលូបកា នានកាលេ សិក្ខាបេត្វា វទាបេន្តិ, ឯវ វទន្តាបិ ធាយកា អប្បកា សង្ឃំ ឧទ្ធិស្ស ទេន្តិ, ពហុតរា អត្តនោ កុលូបកមេវ ឧទ្ធិស្ស ទេន្តិ។ ឯវ សន្តេ កុលូបកានំ វចនំ នវសុ អធម្មិកទានេសុ “បុគ្គលស្ស បរិណាតំ សង្ឃស្ស បរិណាមេតី” តិ (ចារា. ៦៦០; ចា. ៤៩២) វុត្តំ ឯកំ អធម្មិកទានំ អាបជ្ជតិ។ “តស្មី ជីវន្តេ បុគ្គលិកោ, មតេ សង្ឃិកោ” តិ អយំ ចាថោ មូលបុគ្គលិកវិសយេ ន អាគតោ, មូលសង្ឃិកវិហារំ ជគ្គាបេតុំ

បុគ្គលិកការបណ្តុះបណ្តាល អាគារ, តស៊ូ នវិហាររាប បុគ្គល ឧទ្ទិស្ស ទិដ្ឋា
សន្តិយេវ។ ចោរណាករិហាររាប មូល បុគ្គលិកវសេន ទិដ្ឋា សន្តិវិហារិកាធិនំ
បុគ្គលិកវសេនេ ទិដ្ឋមាណាបិ តស្មី ជីវន្តេយេវ វិស្សាសវសេន គយ្ហមាណាបិ
បុគ្គលិកា ហោន្តិយេវ, តស្មា សត្តសោ បុគ្គលិកវិហារស្ស អភាវវាទោ
វិចារេតញ្ចោវ។

អញ្ជោ បន អាចរិយា “ឥមស្មី កាលេ សង្ឃិកវិហារា នាម ន សន្តិ, សញ្ចេ
បុគ្គលិការ។ កស្មា? នវិហាររាបិ បតិដ្ឋាបនកាលេ ធានកាលេ ច
កុល្លបកកិក្ខុយេវ ឧទ្ទិស្ស កតត្តា បុគ្គលិការ, ចោរណាករិហាររាបិ
សិស្សានុសិស្សេហិ វា អញ្ជោហិ វា បុគ្គលេហិ វា បរិគ្គហិតត្តា, ន កធានិ
សង្ឃេន បរិគ្គហិតត្តា បុគ្គលិការ ហោន្តិ, ន សង្ឃិកា” តិ វេទន្តិ។ តត្រាប្បវ
វិចារេតញ្ចំ - នវិហារេបិ បតិដ្ឋានកាលេបិ ធានកាលេបិ ឯកច្ឆេ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស
ករោន្តិ, ឯកច្ឆេ បុគ្គលំ។ បុញ្ចេ បុគ្គលំ ឧទ្ទិស្ស កតេបិ អត្តកាមាណំ បណ្ឌិតានំ
វេទនំ សុត្វា បុគ្គលិកធានតោ សង្ឃិកធានមេវ មហាបួលតវន្តិ សទ្ធិហិត្វា
សង្ឃិកេ ករោន្តាបិ ឆាយកា សន្តិ, បុគ្គលិកវសេន បដិគ្គហិតេ
ចោរណាករិហារេបិ កេចិ ភិក្ខុ មរណកាលេ សង្ឃស្ស និយ្យាតេន្តិ។ កេចិ
កស្សចិ អទត្វា មរន្តិ, តធា សោវិហារោ សង្ឃិកោ ហោតិ។
សវត្ថុកមហាវិហារេ បន ករោន្តា រាជរាជមហាមត្តាធម្មោ
“បញ្ចវស្សសហស្សបរិមាណំ សាសនំ យាវ តិដ្ឋតិ, តាវ មម វិហារេ វសិត្វា
សង្ឃោ ចត្តារោ បច្ឆយេ បរិភុញ្ញត្វ” តិ បណ្ឌិតាយ ចិរកាលំ សង្ឃស្ស
បច្ឆយុប្បាទកំ កាមខេត្តាធិកំ “អម្ពាគំ វិហារស្ស ទេមា” តិ ទេន្តិ, វិហារស្សាតិ
ច វិហារេ វសនកសង្ឃស្ស ឧទ្ទិស្ស ទេន្តិ, ន កុល្លបកក្ខតស្ស ឯកបុគ្គលស្ស
ឯវ, តស្មា យេកុយ្យេន សង្ឃិកា ទិស្សន្តិ, ចាសាលោសុ អក្ខំ លិខិត្វាបិ វេហេន្តិ,
តស្មា សត្តសោ សង្ឃិកវិហារាភាវវាទោបិ វិចារេតញ្ចោវ។

អបរេ បន អាចរិយា “សមស្មី កាលេ វិហារធាយកសន្តការ, តស្មា
ធាយកាយេវវិចារេតុំ សស្សរា, នសង្ខេ, នបុគ្គលោវិហារធាយកេ
អសន្តេបិ តស្ស បុត្តដីតុនត្ថបនត្តាធមោយា យាវ កុលបរម្បរា តស្ស វិហារស្ស
សស្សរាវ ហោន្តិ។ កស្មាតិ ចេ? ‘យេនវិហារោ ការិតោ, សោវិហារសាមិកោ’ តិ
(ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦) អាគតត្ថា ច ‘តស្ស វា កុលេ យោ កោចិ អាបុច្ឆិតញ្ចោ’ តិ
(ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦) ច វចនតោវិហារស្សមិត្តតោ ធាយកោ វា តស្ស វំសេ
ឧប្បន្នោ វាវិចារេតុំ សស្សរោ។ ‘បច្ឆិន្នេ កុលវំសេ យោ តស្ស ជនបទស្ស
សាមិកោ, សោ អច្ឆិន្និត្វា បុន ទេតិ ចិត្តលបញ្ចតេ ភិក្ខុនា នីហជំ ឧទកវាហកំ
អឡនាគរាជមហេសីវិយ, វេស្សិ វេស្តិតិ’ តិ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៣៨-
៥៣៩) វចនតោវិហារធាយកស្ស កុលវំសេ បច្ឆិន្នេបិ តស្ស ជនបទស្ស
សស្សរោ រាជា វា រាជមហាមត្តោ វា យោ កោចិ សស្សរោ វាវិហារំ វិចារេតុំ
យថាជ្ឈាសយំ ធាតុំ វេស្តិតិ” តិ វេទន្តិ, តម្បិ អញ្ជោ បណ្ឌិតា នានុជានន្តិ។

កថំ? “យេនវិហារោ ការិតោ, សោវិហារសាមិកោ” តិ វចនំ
បុព្វវេហារវសេន វុត្តំ, ន សធានិ សស្សវសេន យថា ជេតវនំ,
បត្តស្សមិកោត្យាទិ។ យថា ហិ ជេតស្ស រាជកុមារស្ស វនំ ឧយ្យានំ ជេតវនន្តិ
វិគ្គហោ កតេ យទិបិ អនាថបិណ្ឌិកេន កិណិកាវិហារបតិជ្ជាបនកាលតោ
បជ្ជាយ រាជកុមារោ តស្ស ឧយ្យានស្ស សស្សរោ ន ហោតិ, តថាបិ
អនាថបិណ្ឌិកេន កិណិតកាលតោ បុព្វេ សស្សរក្ខតបុព្វត្ថា បុព្វវេហារវសេន
សព្ពនាបិ ជេតវនន្តេវ វេហារីយតិ។ យថា ច បត្តស្ស សាមិកោ
បត្តស្សមិកោតិ វិគ្គហោ កតេ យទិបិ ធាយកេហិ កិណិកាវិហារភិក្ខុស្ស
ទិន្នកាលតោ បជ្ជាយ កម្មារោ បត្តស្ស សស្សរោ ន ហោតិ, តថាបិ ធាយកេន
កិណិតកាលតោ បុព្វេ សស្សរក្ខតបុព្វត្ថា បុព្វវេហារវសេន
បត្តស្សមិកោត្រូវ វេហារីយតិ, វេស្សិ យទិបិ ភិក្ខុស្ស ទិន្នកាលតោ បជ្ជាយ

ឆាយកោវិហារស្ស ឥស្សរោ ន ហោតិ វុត្ថុបរិច្ចាគលក្ខណត្តា ឆានស្ស,
តថាបិ ឆានកាលតោ បុព្វេ ឥស្សរភូតបុព្វត្តា បុព្វវេហារវសេន
វិហារស្សមិកោត្រូវ វេហវីយតិ, ន មុឡតោ ឥស្សរភាវតោតិ វិញ្ញាយតិ,
តស្មា សង្ឃស្ស វា គណស្ស វា បុគ្គលស្ស វា ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ សង្ឃធម្មោ
បដិគ្គាហកា ឯវ វិចារេតុំ ឥស្សរា, ន ឆាយកោ។

កង់វិញ្ញាយតីតិ ចេ? សន្តេសុបិ អនាថបិណ្ឌិកាទីសុ វិហារឆាយកេសុ
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, បញ្ចហង្គេហិ សមន្នាគតំ ភិក្ខុំ សេនាសនគ្គាហាបកំ
សម្មន្និតុ”ន្តិអាទិនា (ចូឡូវ. ៣០៧) សង្ឃេន សម្មតំ សេនាសនគ្គាហាបកំ
អនុជានិត្វា, “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ... បេ.... សេយ្យគ្គេន គាហេតុ”ន្តិអាទិនា (ចូឡូវ.
៣០៨) សេនាសនគ្គាហាបកស្សេវ វិចារេតុំ ឥស្សរភាវស្ស វេចនតោ ច “ទ្វេ
ភិក្ខុ សង្ឃិកំ ភូមី គហេត្វា សោធម្មត្វា សង្ឃិកំ សេនាសនំ ករោន្តិ, យេន សា
ភូមិ បឋមំ គហិតា, សោ សាមី”តិ ច “ឧភោបិ បុគ្គលិកំ ករោន្តិ, សោយេវ
សាមី”តិ ច “យោ បន សង្ឃិកំ វល្លិមត្តម្យិ អគ្គហេត្វា អាហរិមេន ឧបករណេន
សង្ឃិកាយ ភូមិយា បុគ្គលិកវិហារំ កាវេតិ, ឧបឡំ សង្ឃិកំ ឧបឡំ បុគ្គលិក”ន្តិ
ច សង្ឃបុគ្គលានំយេវ សាមិភាវស្ស អដ្ឋកថាយំ វុត្ថត្តា ច វិញ្ញាយតិ។

“តស្ស វា កុលេ យោ កោចិ អាបុច្ឆិតញោ”តិ អដ្ឋកថាវេចនម្យិ តេសំ
វិហារស្ស ឥស្សរភាវទីបកំ ន ហោតិ, អថ ខោ គមិកោ ភិក្ខុ ទិសំ គន្ធកាមោ
វិហារេ អាបុច្ឆិតញភិក្ខុសាមណេរអាវាមិកេសុ អសន្តេសុ តេ អាបុច្ឆិត្វា
គន្ធត្ថការមេវ ទីបេតិ។ វុត្ថញោតំ អដ្ឋកថាយំ “ឥមំ បន ទសវិធម្យិ សេយ្យំ
សង្ឃិកេ វិហារេ សន្តិវត្វា វា សន្តរាបេត្វា វា បក្កមន្តេន អាបុច្ឆិត្វា បក្កមិតត្ថំ,
អាបុច្ឆន្តេន ច ភិក្ខុម្ហិ សតិ ភិក្ខុ អាបុច្ឆិតញោ... បេ.... តស្មី អសតិ អាវាមិកោ,
តស្មីម្យិ អសតិ យេន វិហារោ កាវតោ, សោ វិហារស្សមិកោ, តស្ស វា កុលេ

យោ កោចិ អាបុច្ឆិតត្តោ"តិ។ ឯវំ អាវាមិកស្សបិ អាបុច្ឆិតត្តោ
ឡិលោកនត្ថាយ វត្ថុសីសេនេវ អាបុច្ឆិតត្តោ, ន តេសំ សង្ឃិកសេនាសនស្ស
ឥស្សរភាវតោតិ ទដ្ឋព្ភំ។

“បច្ឆិន្នេ កុលវំសេ”ត្យាទិវចនញ្ច អកប្បិយវសេន កតានំ
អកប្បិយវេហារេន បដិគ្គហិតានំ ខេត្តវត្ថុតណ្ហកាធិនំ អកប្បិយត្តា ភិក្ខុហិ
បរិច្ឆតានំ កប្បិយករណត្ថាយ រាជាធិហិ គហេត្វា បុន តេសំយេវ ភិក្ខុនំ
ធានមេវ ធិបេតិ, ន តេសំ រាជាធិនំ តេហិ ភិក្ខុហិ អញ្ញេសំ
សង្ឃកណាបុគ្គលចេតិយានំ ធានំ។ យទិ ទេយ្យំ,
អធម្មិកធានអធម្មិកបអគ្គហអធម្មិកបរិភោគា សិយុំ។ វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេ (បរិ.
អដ្ឋ. ៣២៩) “នវ អធម្មិកានិ ធានានិ សង្ឃស្ស បរិណាតំ អញ្ញាសង្ឃស្ស វា
ចេតិយស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ, ចេតិយស្ស បរិណាតំ
អញ្ញាចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ, បុគ្គលស្ស បរិណាតំ
អញ្ញាបុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា បរិណាមេតិ”តិ។ អដ្ឋកថាយញ្ច
(បរិ. អដ្ឋ. ៣២៩) “នវ អធម្មិកានិ ធានានីតិ...បេ... ឯវំ វុត្តានិ។ នវ
បដិគ្គហបរិភោគាតិ ឯតេសំយេវ ធានានំ បដិគ្គហា ច បរិភោគា ចា”តិ វុត្តំ។
តស្មា យទិ រាជាធិយោ ឥស្សរភាតិ គហេត្វា អញ្ញាស្ស ទេយ្យំ, តម្បិ ធានំ
អធម្មិកធានំ ហោតិ, តំ ធានំ បដិគ្គហា ច អធម្មិកបដិគ្គហា ហោតិ, តំ ធានំ
បរិភុញ្ញាត្តា ច អធម្មិកបរិភោគា ហោតិ ទដ្ឋព្ភំ។

អថាបិ ឯវំ វទេយ្យំ “វិហារធានំ សង្ឃស្ស, អគ្គំ ពុទ្ធន វណ្ណិតន្តិអាធិសុ
(ចូឡវ. ២៩៥, ៣០៥) ‘សង្ឃស្ស’តិ អយំ សន្តោ ‘ធាន’ន្តិ ឯតុ សាមិសម្ពុទ្ធា ន
ហោតិ, អថ ខោ សម្បធានមេវ, ‘ធាយកស្ស’តិ បន សាមិសម្ពុទ្ធា
អដ្ឋាហរិតត្តោ, តស្មា សាមិក្ខតោ ធាយកោវ ឥស្សរោ, ន សម្បធានក្ខតោ

សង្ឃារ"តិ។ តេ ឯវំ វុត្តញ្ញា - "វិហារធានំ សង្ឃស្ស"តិ ឥទំ ធានសមយេ
បវត្តវសេន វុត្តំ, ន ទិន្នសមយេ បវត្តវសេន។ ធានកាលេ ហិ ធាយកោ
អត្តនោ វត្តក្ខតំ វិហារំ សង្ឃស្ស បរិច្ឆជិត្វា ទេតិ, តស្មា តស្មី សមយេ
ធាយកោ សាមី ហោតិ, សង្ឃា សម្មធានំ, ទិន្នកាលេ បនសង្ឃាវ សាមី
ហោតិ វិហារស្ស បដិគ្គហិតត្តា, ន ធាយកោ បរិច្ឆត្តត្តា, តស្មា សង្ឃា វិចារេតុំ
ឥស្សរោ។ តេនាហា ភគវា "បរិច្ឆត្តំ តំ, ភិក្ខុវេ, ធាយកេហិ"តិ (ចូឡវ. ២៧៣)។
ឥទំ បន សទ្ទលក្ខណភរុកា សទ្ធិហិស្សន្តិទិ វុត្តំ, អត្តតោ បន ជីវរាជីនំ ចតុន្ទ
បច្ឆយានំ ធានកាលេយេវ ធាយកសន្តកភារោ ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ
បដិគ្គហិតសន្តកភារោ សព្វេសំ ចាកដោ, តស្មា ឥទម្បិ វចនំ
ធាយកសន្តកភារសាធកំ ន ហោតិទិ ទដ្ឋព្ភំ។

ឯវំ ហោតុ, តថាបិ "សចេ ភិក្ខុហិ បរិច្ឆត្តភារំ ព្រាត្វា សាមិកោ វា តស្ស
បុត្តជីតរោ វា អញ្ញោ វា កោចិ វំសេ ឧប្បន្នោ បុន កប្បិយវោហារេន ទេតិ,
វុត្តតិ"តិ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៣៨-៥៣៩) វុត្តត្តា
វិហារស្សមិកក្ខតធាយកស្ស វា តស្ស បុត្តជីតាជីនំ វំសេ ឧប្បន្នានំ វា ធាតុំ
ឥស្សរភារោ សិទ្ធាយេវាតិ។ ន សិទ្ធា។ កស្មាតិ ចេ? ននុ វុត្តំ "ភិក្ខុហិ
បរិច្ឆត្តភារំ ព្រាត្វា"តិ, តស្មា អកប្បិយត្ថា ភិក្ខុហិ បរិច្ឆត្តមេវ
កប្បិយករណត្ថាយ ធាយកាជីហិ បុន កប្បិយវោហារេន ទេតិ, វុត្តតិ។ យថា
អប្បដិគ្គហិតត្ថា ភិក្ខុហិ អបរិភុត្តមេវ ខាទនីយភោជនីយំ ភិក្ខុសន្តកំយេវ
អាបត្តិមោចនត្ថំ ធាយកាធយោ បដិគ្គហាបេតិ, ន បរិភុត្តំ, យថា ច
ព័ជគាមបរិយាបន្នំយេវ ភិក្ខុសន្តកំ ព័ជគាមភូតគាមភារតោ បរិមោចនត្ថំ
កប្បិយការកាធយោ កប្បិយំ ករោន្តិ, ន អបរិយាបន្នំ, ឯវំ អកប្បិយំ ភិក្ខុហិ
បរិច្ឆត្តំយេវ តឡាកាទិកំ កប្បិយករណត្ថំ ធាយកាធយោ បុន ទេន្តិ, ន

អបរិច្ឆត្ថំ, តស្មា ឥទម្បី វចនំ កប្បិយករណត្ថំយេវ សាធនិ, ន ឥស្សរត្ថន្តិ
វិញ្ញាយតិ។

តថាបិ ឯវំ វេទេយ្យំ “ជាតិភូមិយំ ជាតិភូមិកា ឧបាសកា អាយស្មន្តំ
ធម្មិកត្ថេរំ សត្តហិ ជាតិភូមិកវិហារេហិ បញ្ចជយីសូតិ វចនតោ ឆាយកោ
វិហារស្ស ឥស្សរោតិ វិញ្ញាយតិ។ ឥស្សរត្ថាយេវ ហិ តេ ថេរំ បញ្ចជេតុំ សក្កា,
នោ អនិស្សរា”តិ, ន ខោ បនេរំ ទដ្ឋព្ភំ។ កស្មា? “ជាតិភូមិកា ឧបាសកា”ឥច្ឆេវ
ហិ វុត្ថំ, ន “វិហារឆាយកា”តិ, តស្មា តស្មី ទេសេ វសន្តា ពហារោ ឧបាសកា
អាយស្មន្តំ ធម្មិកត្ថេរំ អយុត្តចារិត្តា សកលសត្តវិហារតោ បញ្ចជយីសុ, ន
អត្តនោ វិហារឆាយកភារេន ឥស្សរត្ថា, តស្មា ឥទម្បី ឧបាហរណំ ន
ឥស្សរភាវធិបកំ, អថ ខោ អបរាជានុរូបករណភាវធិបកន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។ ឯវំ យទា
ឆាយកោ វិហារំ បតិជ្ជាបេត្វា ទេតិ, តស្ស មុញ្ចេចតនំ បត្វា ទិន្នកាលតោ
បជ្ជាយ សោ វា តស្ស វំសេ ឧប្បន្នោ វា ជនបទស្សមិករាជាធម្មោ វា ឥស្សរា
ភវិតុំ វា វិចារេតុំ វា នលភន្តិ, បដិគ្គាហកក្ខតោ សង្ឃោ វា គណោ វា បុគ្គលោ
វា សោយេវ ឥស្សរោ ភវិតុំ វា វិចារេតុំ វា នលភតិ ទដ្ឋព្ភំ។

តត្ថ ឆាយកាធិនំ ឥស្សរោ ភវិតុំ អលភនភារោ កងំ វិញ្ញាយតិ ថេ?
“វុត្ថុបរិច្ឆាគលក្ខណត្ថា ឆានស្ស, បថវាធិវុត្ថុបរិច្ឆាគេន ច បុន គហណាស្ស
អយុត្តត្ថា”តិ វិមតិវិនោទនិយំ វចនតោ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, យំ ធីយមាណំ
បតតិ, តំ សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ញិតុំ, បរិច្ឆត្ថំ តំ, ភិក្ខុវេ, ឆាយកេហិ”តិ (ចូឡវ.
២៧៣) ភគវតា វុត្ថត្ថា ច “បរិច្ឆត្ថំ តំ, ភិក្ខុវេ, ឆាយកេហិតិ វចនេន បនេត្ត
បរសន្តកាភារោ ធិបិតោ”តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថត្ថា ច វិញ្ញាយតិ។ សង្ឃធិនំ
ឥស្សរោ ភវិតុំ លភនភារោ កងំ ញាតញ្ចាតិ ថេ? សង្ឃិកោ នាម វិហារោ
សង្ឃស្ស ទិន្នោ ហោតិ បរិច្ឆត្ថោ, “បុគ្គលិកេ បុគ្គលិកសញ្ញិ អញ្ញាស្ស

បុគ្គលិក អាបត្តិ ឧក្រិដ្ឋ, អត្តនោ បុគ្គលិក អនាបត្តិ” តិ
 ចាចិត្តិយចាឡិយំ (ចាចិ. ១១៧, ១២៧) អាគមនតោ ច “អន្តមសោ
 ចតុរង្គុលចាទកំ តាមទារកេហិ បំស្វាភារកេសុ កីឡន្តេហិ កតម្បិ សង្ឃស្ស
 ទិន្នតោ បដ្ឋាយ គរុភណ្ឌំ ហោតី” តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២១) សមន្តចាសាទិកាយំ
 វចនតោ ច “អភិយោគេបិ ចេត្ត ចាតុទ្ធិសំ សង្ឃំ ឧទ្ធិស្ស ភិក្ខុនំ ទិន្នំ វិហារំ វា
 បរិវេណំ វា អាវាសំ វា មហាន្តម្បិ ឧទ្ធកម្បិ អភិយុញ្ញតោ អភិយោគោ ន រុហតិ,
 អច្ឆិន្ទតា គណ្ហិតុម្បិ ន សក្កោតិ។ កស្មា? សព្វេសំ ធុរនិក្ខេបាភាវតោ។ ន
 ហេតុ សព្វេ ចាតុទ្ធិសា ភិក្ខុ ធុរនិក្ខេបំ ករោន្តិតិ។ ធិយភាណាកាទិភេទស្ស
 បន គណស្ស ឯកបុគ្គលស្ស វា សន្តកំ អភិយុញ្ញតា គណ្ហន្តោ សក្កោតិ តេ
 ធុរំ និក្ខេបាបេតុ” តិ ឧត្តិយចារាជិកវណ្ណនាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១០២) វចនតោ ច
 វិញ្ញាយតិ។

កថំ ឆាយកាធិនំ វិចារេតុំ អលភនភាវេ វិញ្ញាយតីតិ ចេ? សន្តេសុបិ
 វេឡុវនិវហារាទិឆាយកេសុ តេសំ វិចារណំ អនុជាទិតា “អនុជាទាមិ, ភិក្ខុវេ,
 បញ្ចហន្តេហិ សមន្នាគតំ ភិក្ខុំ សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្ទតុ” តិ ភិក្ខុស្សវ
 សេនាសនគ្គាហាបកសម្មតិអនុជានតោ ច ភណ្ឌានការកេសុ
 កោសម្ពកភិក្ខុសុ សាវត្ថី អាគតេសុ អនាថបិណ្ឌិកេន ច វិសាខាយ
 មហាឧចាសិកាយ ច “កថាហំ, ភន្តេ, តេសុ ភិក្ខុសុ បដិបដ្ឋាមី” តិ (មហាវ.
 ៤៦៨) ឯវំ ជេតវនិវហារឆាយកបុព្វារាមវិហារឆាយកភូតេសុ អាហេចិតេសុបិ
 តេសំ សេនាសនិវចារណំ អវត្ថា អាយស្មតា សាវិបុត្តត្ថេវេន “កថំ នុ ខោ,
 ភន្តេ, តេសុ ភិក្ខុសុ សេនាសនេ បដិបដ្ឋិតព្ព” តិ អាហេចិតេ “តេន ហិ, សាវិបុត្ត,
 វិវិត្តំ សេនាសនំ ធាតព្ព” តិ វត្ថា “សចេ បន, ភន្តេ, វិវិត្តំ ន ហោតិ, កថំ
 បដិបដ្ឋិតព្ព” តិ វត្ថេ “តេន ហិ វិវិត្តំ កត្វាបិ ធាតព្ពំ, ន ត្វេវាហំ, សាវិបុត្ត, កេន ចិ
 បរិយាយេន វុឡុតរស្ស ភិក្ខុនោ សេនាសនំ បដិពាហិតព្ពន្តិ វទាមិ, យោ

បដិពាហេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ (មហាវ. ៤៧៣) ថេរស្សេវ សេនាសនស្ស
វិចារណស្ស អនុញ្ញាតត្ថា ច វិញ្ញាយតិ។

កង បន សង្ឃាធិនំ សេនាសនំ វិចារេតុំ លភនភារោ វិញ្ញាយតីតិ? “ឯវព្វា,
ភិក្ខុវេ, សម្មន្ទិចតព្ពោ - បឋមំ ភិក្ខុ យាចិតព្ពោ, យាចិត្វា ព្យត្តន ភិក្ខុនា
បដិពាលេន សង្ឃា ព្រាហេតព្ពោ -

សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃា... បេ.... សម្មតោ សង្ឃន ឥត្ថន្ទាមោ ភិក្ខុ
សេនាសនគ្គាហាបកោ, ឧមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហី, ឯវមេតំ ធារយាមីតិ
(ចូឡវ. ៣០៧)។

ឯវំ សង្ឃន សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្ទាបេត្វា បុន តេន សង្ឃសម្មតេន
សេនាសនគ្គាហាបកេន សេនាសនគ្គាហាកវិធានំ អនុជានិតុំ អនុជានាមិ,
ភិក្ខុវេ, បឋមំ ភិក្ខុ គណេតុំ, ភិក្ខុ គណេត្វា សេយ្យា គណេតុំ, សេយ្យា
គណេត្វា សេយ្យគ្គន កាហេតុ”ន្តិ វេចនតោ សង្ឃិកសេនាសនស្ស សង្ឃន
វិចារេតុំ លភនភារោ វិញ្ញាយតិ។

“ធីយភាណាកាធិភេទស្ស បន គណស្ស ឯកបុគ្គលស្ស វា ធិន្ទវិហារាធិ
អច្ឆិទ្ធិត្វា គណ្ណាន្តេ ធុរនិក្ខេបសម្ពវា ចារាជិក”ន្តិ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ.
១.១០២) អាគមនតោ ច “អត្ថនោ បុគ្គលិកេ អនាបត្តី”តិ ចាឡិយំ (ចាចិ. ១១៧)
អាគមនតោ ច “យស្មី បន វិស្សាសោ រុហតិ, តស្ស សន្តកំ អត្ថនោ
បុគ្គលិកមិវ ហោតីតិ មហាបច្ឆវិអាធិសុ វុត្ត”ន្តិ អដ្ឋកថាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១២)
វេចនតោ ច គណស្ស ធិន្ទោ គណសន្តកវិហារោ គណេនេវ វិចារីយតេ, នោ
ធាយកាធិហិ។ បុគ្គលស្ស ធិន្ទោ បុគ្គលិកវិហារោបិ បដិគ្គាហកបុគ្គលេនេវ
វិចារីយតេ, នោ ធាយកាធិហិតិ វិញ្ញាយតិ។ ឯវំ វិនយចាឡិយំ

អង្គកថាដីកាសុ ច វិហារស្ស សង្ឃិកគណសន្តកបុគ្គលិកវសេន តិវិធស្សេវ
វចនតោ ច តេសំយេវ សង្ឃិកគណបុគ្គលានំវិហារវិចារណស្ស អនុញ្ញាតត្ថា ច
ឆាយកសន្តកស្សវិហារស្សវិសុំ អវុត្តត្ថា ច ឆាយកានំវិហារវិចារណស្ស
អនុញ្ញាតត្ថា ច សង្ឃាធម្មោ ឯវវិហារស្ស ឥស្សរា ហោន្តិ, តេយេវ ច វិចារេតុ
លកន្តីតិ ទដ្ឋព្វំ។

ឯវំ ហោតុ, តេសុ បដិគ្គាហកក្ខតេសុ សង្ឃិកគណបុគ្គលេសុ សោវិហារោ
កស្ស សន្តកោ ហោតិ, កេន ច វិចារេតព្ពោតិ? វុច្ចតេ - សង្ឃិកវិហារេ តាវ
“អាគតាឆាគតស្ស ចាតុទ្ធិសស្ស សង្ឃស្ស ទម្មី” តិ ទិដ្ឋត្ថា បដិគ្គាហកេសុ
កាលកតេសុបិ តទព្ពោ ចាតុទ្ធិសសង្ឃោ ច អឆាគតសង្ឃោ ច ឥស្សរោ,
តស្ស សន្តកោ, តេន វិចារេតព្ពោ។ គណសន្តកេ បន តស្មី គណោ យាវ
ឯកោបិ អត្ថិ, តាវ គណសន្តកោវ, តេន អវសិដ្ឋេន ភិក្ខុនាវិចារេតព្ពោ។
សព្វេសុ កាលកតេសុ យទិ សកលគណោ វា
តំគណបរិយាបន្នអវសិដ្ឋបុគ្គលោ វា ជីវមានកាលេយេវ យស្ស កស្សចិ
ទិន្នោ, យេន ច វិស្សាសគ្គាហាវសេន គហិតោ, សោ ឥស្សរោ។ សចេបិ
សកលគណោ ជីវមានកាលេយេវ អញ្ញាគណស្ស វា សង្ឃស្ស វា បុគ្គលស្ស វា
ទេតិ, តេ អញ្ញាគណសង្ឃបុគ្គលា ឥស្សរា ហោន្តិ។ បុគ្គលិកវិហារេ បន សោ
វិហារស្សមិកោ អត្ថនោ ជីវមានកាលេយេវ សង្ឃស្ស វា គណស្ស វា
បុគ្គលស្ស វា ទេតិ, តេ ឥស្សរា ហោន្តិ។ យោ វា បន តស្ស ជីវមានស្សេវ
វិស្សាសគ្គាហាវសេន គណ្ហាតិ, សោវ ឥស្សរោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពោ។

កថំវិញ្ញាយតីតិ ចេ? សង្ឃិកេ វិហារស្ស គរុគណ្ឌត្ថា អវិស្សន្ទិយំ
អវេកន្តីកំ ហោតិ, ន កស្សចិ ឆាតព្វំ។ គណសន្តកបុគ្គលិកេសុ បន តេសំ
សាមិកត្ថា ឆានវិស្សាសគ្គាហា វុហន្តិ, “តស្មា សោ ជីវមានោយេវ សព្វំ អត្ថនោ

បរិក្ខារ ទិស្សន្ត្រា កស្សន្ត្រា អនាសិ, កោចិ វាវិស្សាសំ អគ្គហេសិ។ យស្ស ទិដ្ឋំ,
យេន ច គហិតំ, តស្សេវ ហោតិ” តិ ច “ទិដ្ឋំ សន្តកំ ហោតិ អវិភត្តំ, ឯកស្សី
កាលកតេ ឥតរោ សាមី, ពហុនម្បិ សន្តកេ ឯសេវ នយោ” តិ (មហាវ. អដ្ឋ.
៣៦៩) ច អដ្ឋកថាយំ វុត្តត្តាវិញ្ញាយតិ។

ឯវំ បនវិស្សន្ត្រា អទិដ្ឋំ “មមច្ចយេន អសុកស្ស ហោតូ” តិ ទានំ
អច្ចយទានត្ថា ន រុហតិ។ វុត្តញ្ញោតំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៤០៩) “សចេ ហិ
បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ យោ កោចិ កាលំ ករោន្តោ ‘មមច្ចយេន មយ្ហំ បរិក្ខារោ
ឧបជ្ឈាយស្ស ហោតុ, អាចរិយស្ស ហោតុ, សទ្ធិវិហារិកស្ស ហោតុ,
អន្តោវាសិកស្ស ហោតុ, មាតុ ហោតុ, បិតុ ហោតុ, អញ្ញស្ស វា កស្សនិ
ហោតូ” តិ វទតិ, តេសំ ន ហោតិ, សង្ឃស្សេវ ហោតិ។ ន ហិ បញ្ចន្តំ
សហធម្មិកានំ អច្ចយទានំ រុហតិ, គិហីនំ បន រុហតិ” តិ។ ឯត្ថ ច ឯកច្ចេ បន
វិនយធរា “គិហីនន្តិ បទំ សម្បទានន្តិ គហេត្វា ភិក្ខុនំ សន្តកំ អច្ចយទានវសេន
គិហីនំ ទទន្តេ រុហតិ, បញ្ចន្តំ បន សហធម្មិកានំ ទេន្តោ ន រុហតិ” តិ វទន្តិ។ ឯវំ
សន្តេ មាតាបិតុនំ ទទន្តោបិ រុហាយ្យ តេសំ គិហិភូតត្តា។ “អថ ច បន ‘មាតុ
ហោតុ, បិតុ ហោតុ, អញ្ញស្ស វា កស្សនិ ហោតូ” តិ វទតិ, តេសំ ន ហោតិ” តិ
វចនតោ ន រុហតិ តិ វិញ្ញាយតិ, តស្មា “គិហីនំ បនា” តិ ឥទំ ន សម្បទានវចនំ,
អថ ខោ សាមីវចនមេវា តិ ទដ្ឋព្ពំ។ តេន គិហីនំ បន សន្តកំ អច្ចយទានំ រុហតិ តិ
សម្ពន្ធា កាតព្វោ។

កិញ្ចា ភិយ្យោ - “សចេ ហិ បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ យោ កោចិ កាលំ
ករោន្តោ មមច្ចយេន មយ្ហំ បរិក្ខារោ” តិ អារភិត្វា “ន ហិ បញ្ចន្តំ សហធម្មិកានំ
អច្ចយទានំ រុហតិ, គិហីនំ បន រុហតិ” តិ វុត្តត្តា សាម្បត្តេ ធម្មីពហុវចនំ
សមត្ថិតំ ភវតិ។ យទិ ឯវំ “គិហីន” ន្តិ បទស្ស អសម្បទានត្ថេ សតិ កតមំ

សម្បទានំ ហោតីតិ? “យស្ស កស្សបី”តិ បទំ។ វុត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៤១៩) “មាតុ ហោតុ, បិតុ ហោតុ, អញ្ញស្ស វា កស្សបី ហោតុ”តិ។ អយមត្ថោ អដ្ឋកវត្ថុនា (ចារា. ១៥៨) ទីបេតព្រោះ ឯវំ ជីវមានកាលេយេវ ទត្វា មតេសុ វិនិច្ឆយោ អម្ពេហិ ញាតោ, កស្សបី អទត្វា មតេសុ វិនិច្ឆយោ កងំ ញាតព្រោះតិ? តត្ថាបិ សង្ឃិកេ តាវ ហេជ្ជា វុត្តនយេន សង្ឃេវ ឥស្សរោ, គណសន្តកេ បន ឯកច្ឆេសុ អវសេសា ឥស្សរោ, សព្ពេសុ មតេសុ សង្ឃេវ ឥស្សរោ។ វុត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦៩) “សព្ពេសុ មតេសុ សង្ឃិកំ ហោតី”តិ។ បុគ្គលិកេ បន វិហារស្ស គរុកណ្ណាត្តា អវិស្សន្ធិយំ អវេកង្គិកំ សង្ឃិកមេវ ហោតិ។

កងំ វិញ្ញាយតីតិ ចេ? “ភិក្ខុស្ស, ភិក្ខុវេ, កាលកតេ សង្ឃោ សាមី បត្តបីវេ, អបិច គិលានុបដ្ឋាកា ពហូបកាវា, អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សង្ឃេន តិបីវេ បត្តញ្ញ គិលានុបដ្ឋាកានំ ធាតុំ។ យំ តត្ថ លហុកណ្ណំ លហុបរិក្ខារំ, តំ សម្មាសម្ពុទ្ធិនេន សង្ឃេន ភាជេតុំ។ យំ តត្ថ គរុកណ្ណំ គរុបរិក្ខារំ, តំ អាគតាធាគតស្ស ចាតុទ្ធិសស្ស សង្ឃស្ស អវិស្សន្ធិយំ អវេកង្គិក”ន្តិ (មហាវ. ៣៦៩) តេន ភកវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធនេន វុត្តត្តា វិញ្ញាយតិ។ ឯវម្បី “គរុកណ្ណំ គរុបរិក្ខារំ”ឥច្ឆេវ ភកវតា វុត្តំ, ន “វិហារ”ន្តិ, តស្មា កងំ វិហារស្ស គរុកណ្ណាភាវេតិ វិញ្ញាយតីតិ? “វិហារោ វិហារវត្ថុ, ឥទំ ទុតិយំ អវេកង្គិក”ន្តិ ចាឡិយំ,

“ទ្វិសង្កហានិ ទ្វេ ហោន្តិ, តតិយំ ចតុសង្កហំ;
ចតុត្ថំ នវកោដ្ឋាសំ, បញ្ចមំ អដ្ឋកេទនំ។

“ឥតិ បញ្ចហិ វាសីហិ, បញ្ចនិម្មលលោចនោ;
បញ្ចវីសវិធំ នាថោ, គរុកណ្ណំ បកាសយី”តិ។ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២១) -

អដ្ឋកថាយញ្ច វុត្តត្តាវិញ្ញាយតិ។

ឥតិ ឆាយកោវិហារំ កត្វា កុល្លបកកិក្ខុស្ស ទេតិ, តស្ស
មុញ្ចេចេតនុប្បត្តិតោ បុព្ពកាលេ ឆាយកោវិហារស្សមិកោ ហោតិ, ឆាតុំ វា
វិចារេតុំ វា ឥស្សរោ, មុញ្ចេចេតនុប្បត្តិតោ បដ្ឋាយ បដិគ្គាហកកិក្ខុ សាមិកោ
ហោតិ, បរិភុញ្ញតុំ វា អញ្ញេសំ ឆាតុំ វា ឥស្សរោ។ សោ បុគ្គលោ អត្តនោ
ជីវមានក្ខណោយេវ សន្និវិហារិកាធិនំ និស្សន្និគ្វា ទេតិ, តទា តេ
សន្និវិហារិកាធិយោ សាមិកោ ហោន្តិ, បរិភុញ្ញតុំ វា អញ្ញេស្ស វា ឆាតុំ ឥស្សរោ។
យទិ បន កស្សចិ អនត្វាវ កាលំ ករោតិ, តទា សង្ឃោវ តស្ស វិហារស្ស
សាមិកោ ហោតិ, ន ឆាយកោ វា បុគ្គលោ វា, សង្ឃានុមតិយា វា បុគ្គលោ
បរិភុញ្ញតុំ លភតិ, ន អត្តនោ ឥស្សរោវតាយាតិ ទដ្ឋញ្ចោ។

ឯវំ មូលតោយេវ សង្ឃស្ស ទិន្នត្តា សង្ឃិកក្ខតវិហារោ វា មូលេ
គណបុគ្គលានំ ទិន្នត្តា គណសន្តកបុគ្គលិកក្ខតោបិ តេសំ គណបុគ្គលានំ
អញ្ញេស្ស និស្សន្និគវសេន អនត្វា កាលកតត្តា បច្ឆា សង្ឃិកភារំ បត្តវិហារោ
វា សង្ឃេន វិចារេតញ្ចោ ហោតិ។ សង្ឃេនបិ ភគវតោ អនុមតិយា
សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្និគ្វា កាហាបេតញ្ចោ។ វុត្តញ្ចេតំ សេនាសនក្ខន្ធកេ
(ចូឡវ. ៣០៧) “អថ ខោ ភិក្ខុនំ ឯតទហោសិ ‘កេន នុ ខោ សេនាសនំ
កាហេតញ្ច’ ត្ថិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - ‘អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
បញ្ចហាង្គហិ សមន្នាគតំ ភិក្ខុំ សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្និគុ’ ត្ថិ” អាទិ។

ឥមស្មី ហ្មឺន “សេនាសនគ្គាហោ ធាម វស្សកាលវសេន
សេនាសនគ្គាហោ, ឧតុកាលវសេន សេនាសនគ្គាហោ, ធុវាសវសេន
សេនាសនគ្គាហោតិ តិវិជោ ហោតិ។ តេសុ វស្សកាលវសេន
សេនាសនគ្គាហោ បុរិមវស្សវសេន សេនាសនគ្គាហោ, បច្ឆិមវស្សវសេន

សេនាសនគ្គាហោតិ ធុរិដោ។ ឧតុកាលវសេន សេនាសនគ្គាហោបិ
អន្តរាមុត្តកវសេន សេនាសនគ្គាហោ, តន្ត្រីណាបដិសល្លានវសេន
សេនាសនគ្គាហោតិ ធុរិដោ”តិ អាចរិយា វទន្តិ, ឯតំ ចាឡិយា ច អដ្ឋកថាយ ច
អសមេន្តរិយ ទិស្សតិ។ ចាឡិយញ្ញំ (ចូឡវ. ៣០៨) “អថ ខោ ភិក្ខុនំ
ឯតទហោសិ ‘កតិ នុ ខោ សេនាសនគ្គាហោ’តិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចសុ
- តយោមេ, ភិក្ខុវេ, សេនាសនគ្គាហា បុរិមកោ បច្ឆិមកោ អន្តរាមុត្តកោ។
អបរដ្ឋុតតាយ អាសាឡិយា បុរិមកោ គាហេតញ្ញោ, មាសតតាយ
អាសាឡិយា បច្ឆិមកោ គាហេតញ្ញោ, អបរដ្ឋុតតាយ បវរណាយ អាយតី
វស្សវាសត្ថាយ អន្តរាមុត្តកោ គាហេតញ្ញោ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខុវេ, តយោ
សេនាសនគ្គាហា”តិ ឯវំ អាគតោ, អដ្ឋកថាយម្បិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣០៨) “តិសុ
សេនាសនគ្គាហោសុ បុរិមកោ ច បច្ឆិមកោ ចាតិ ឥមេ ទ្វេ តាហា ថាវរា។
អន្តរាមុត្តកេ អយំ វិនិច្ឆយោ... បេ... អយំ តាវ អន្តោវស្សេ
វស្សបនាយិកាធិវសេន ចាឡិយំ អាគតសេនាសនគ្គាហាកថា, អយំ បន
សេនាសនគ្គាហោ នាម ធុរិដោ ហោតិ ឧតុកាលេ ច វស្សវាសេ ចា”តិ ឯវំ
អាគតោ, តស្មា សង្ឃេន សម្មតសេនាសនគ្គាហាបកេន វិចារេតញ្ញា។

សេនាសនគ្គាហោ នាម ឧតុកាលេ សេនាសនគ្គាហោ, វស្សវាសេ
សេនាសនគ្គាហោតិ ធុរិដោ។ តត្ថ ឧតុកាលោ នាម ហេមន្តឧតុគិម្ពឧតុវសេន
អដ្ឋមាសា, តស្មី កាលេ ភិក្ខុ អនិយតាវាសា ហោន្តិ, តស្មា យេ យទា អាគច្ឆន្តិ,
តេសំ តទា ភិក្ខុ ឧដ្ឋាបេត្វា សេនាសនំ ទាតត្ថំ, អកាលោ នាម នត្ថិ។ អយំ
ឧតុកាលេ សេនាសនគ្គាហោ នាម។ វស្សវាសេ សេនាសនគ្គាហោ បន
“បុរិមកោ បច្ឆិមកោ អន្តរាមុត្តកោ”តិ ចាឡិយំ អាគតនយេន តិរិដោ
ហោតិ។ អន្តរាមុត្តកោបិ ហិ អាយតី វស្សវាសត្ថាយ តាហិតត្ថា វស្សវាសេ
សេនាសនគ្គាហោមេវ បរិសតិ, ន ឧតុកាលេ សេនាសនគ្គាហោ។ វុត្តញ្ញំ

ភក្តីតា “អបរដ្ឋុតតាយ បវរណាយ អាយតី វស្សាវាសត្ថាយ អន្តរាមុត្តកោ
តាហោតញ្ចា” តិ។ តថ្នូណបដិសល្លានវសេន សេនាសនគ្គាហោតិ ច នេវ
ចាឡិយំ ន អដ្ឋកថាយំ វិសុំ អាគតោ, ឧតុកាលេ សេនាសនគ្គាហោយេវ
តទន្ទ្រសេនាសនគ្គាហោតិបិ តថ្នូណបដិសល្លានវសេន សេនាសនគ្គាហោតិបិ
វទន្តិ, តស្មា ឧតុកាលវសេន សេនាសនគ្គាហោបិ “អន្តរាមុត្តកវសេន
សេនាសនគ្គាហោ តថ្នូណបដិសល្លានវសេន សេនាសនគ្គាហោតិ ទុត្ថិជោ” តិ
ន វត្ថុញ្ចា។

អថាបិ វទន្តិ “យថាវុត្តេសុ បញ្ចេសុ សេនាសនគ្គាហេសុ ចត្តារោ
សេនាសនគ្គាហោ បញ្ចេសុសមន្មាគតេន សេនាសនគ្គាហោបកសម្មតិលទ្ធន
ភិក្ខុនា អន្តោឧបចារសីមជ្ជេន ហុត្វា អន្តោសីមជ្ជានំ ភិក្ខុនំ យថាវិនយំ
វិចារេតញ្ចា ហោន្តិ, តេ បនវិចារណា យាវដ្ឋកាលា ថាវរំ ហុត្វា ន តិដ្ឋតិ,
ធុវវាសវសេនវិចារណាមេវ យាវដ្ឋកាលា ថាវរំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ” តិ, តម្បី តថា ន
សក្កា វត្ថុ។ កស្មា? សេនាសនគ្គាហោបកតេនេ “ធុវវាសវសេន
សេនាសនគ្គាហោ” តិ ចាឡិយំ អដ្ឋកថាយញ្ចា នតិ។ ធុវវាសវសេនវិចារណាញ្ចា
សម្មតិលទ្ធន សេនាសនគ្គាហោបកេនវិចារេតតំ ន ហោតិ, អថ ខោ សមគ្គេន
សង្ឃេន អបលោកនកម្មវសេន ទុវដ្ឋសមន្មាគតស្ស ភិក្ខុស្ស អនុដ្ឋាបនីយំ
កត្វា ធានមេវ, តស្មា សមគ្គោ សង្ឃោ ពហូបការតាគុណាវិសិដ្ឋតាសម្ពាតេហិ
ជិហិ អង្គេហិ សមន្មាគតំ ភិក្ខុំ អបលោកនកម្មវសេន សម្មន្និក្ខា តស្ស
ជាសុកំ អាវាសំ ធុវវាសវសេន អនុដ្ឋាបនីយំ កត្វា នេតិ, តំ យាវដ្ឋកាលា ថាវរំ
ហុត្វា តិដ្ឋតិ តិ វត្ថុញ្ចា។

សមគ្គោ សង្ឃោវ ធុវវាសវសេន នេតិ, ន សេនាសនគ្គាហោបកោតិ
អយមត្ថោ កថំ ញាតញ្ចាតិ ចេ? “សង្ឃោ បន ភណ្ឌាការិកស្ស វា

ធម្មកថិកវិនយធរណីនំ វា គណាវាចកអាចរិយស្ស វា ពហូបការតំ
 គុណវិសិដ្ឋតញ្ច សល្លកេត្តោ ធុវាសត្ថាយ វិហារំ សម្មន្និត្វា ទេតី" តិ (ចា. បិ.
 អដ្ឋ. ១២០; កដ្ឋ. អដ្ឋ. អនុបទដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា) "សង្ឃោ បន ពហុស្សុតស្ស
 ឧទ្ទេសបរិបុត្តាធិហិ ពហូបការស្ស ការនិត្តារកស្ស ជាសុកំ អាវាសំ
 អនុដ្ឋាបនីយំ កត្វា ទេតី" តិ ច "សង្ឃោ បន ភណ្ឌាការិកស្ស វា
 ធម្មកថិកវិនយធរណីនំ វា គណាវាចកអាចរិយនំ វា ពហូបការតំ គុណវិសិដ្ឋតញ្ច
 សល្លកេត្តោ ធុវាសត្ថាយ វិហារំ សល្លកេត្តោ សម្មន្និត្វា ទេតី" តិ ច
 "ពហុស្សុតស្ស សង្ឃការនិត្តារកស្ស ភិក្ខុនោ អនុដ្ឋាបនីយសេនាសនម្បី" តិ
 (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦) ច "អបលោកនកម្មំ នាម សីមជ្ជកំ សង្ឃំ សោធនត្វា
 ធន្តារហានំ ធន្តំ អាហារិក្ខា សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា ភិក្ខុត្ថំ សាវេត្វា
 កត្តត្ថំ កម្ម" តិ ច អដ្ឋកថាសុ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨២) វេទនតោ សាធុកំ និស្សំសយេន
 ញាតញ្ចោតិ។

កថំ បន អបលោកនកម្មេន ធាតត្ថភារោ វិញ្ញាយតីតិ? "ពហុស្សុតស្ស
 សង្ឃការនិត្តារកស្ស ភិក្ខុនោ អនុដ្ឋាបនីយសេនាសនម្បី សង្ឃកិច្ចំ ករោន្តានំ
 កប្បិយការកាធិនំ ភត្តវេតនម្បី អបលោកនកម្មេន ធាតុំ វេដ្ឋតី" តិ
 បរិវារជ្ជកថាយំ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦) កម្មវគ្គ អាគតត្តាវិញ្ញាយតិ។ កថំ បន
 ធុវេសមន្ទាគតស្ស ភិក្ខុនោយេវ ធាតត្ថភារោ វិញ្ញាយតីតិ? "ពហូបការតន្តិ
 ភណ្ឌាការិកតាធិពហុឧបការភារំ។ ន កេវលំ ឥនមេវាតិ អាហា
 'គុណវិសិដ្ឋតញ្ច' តិ អាធិ។ តេន ពហូបការត្ថេបិ គុណវិសិដ្ឋត្តាភារេ,
 គុណវិសិដ្ឋត្ថេបិ ពហូបការត្តាភារេ ធាតុំ ន វេដ្ឋតីតិ ទស្សេតី" តិ
 វិនយត្ថមញ្ញសាយំ (កដ្ឋ. អដ្ឋ. ដ. អនុបទដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណនា) វុត្តត្តា
 វិញ្ញាយតិ។

កស្មា បន សេនាសនគ្គាហាបកេនវិចារេតញោ សេនាសនគ្គាហោ
យាវដ្ឋកាលា ន តិដ្ឋតីតិ? បញ្ចុដ្ឋសមន្ទាគតស្ស សេនាសនគ្គាហាបកស្ស
ភិក្ខុនោ ទុល្លភត្តា, នាណទេសវាសីនំ នាណចរិយកុលសម្ពវាទំ ភិក្ខុនំ
ឯកសម្ភោគបរិភោគស្ស ទុក្ខរត្តា ច ឥមេហិ ធ្វើហិ ការណេហិ ន តិដ្ឋតិ។
វុត្តញ្ញោតំ ភក្កវតា “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បញ្ចហាដ្ឋេហិ សមន្ទាគតំ ភិក្ខុ
សេនាសនគ្គាហាបកំ សម្មន្ទតុំ, យោ ន ធម្មាគតី គច្ឆេយ្យ, ន ទោសាគតី
គច្ឆេយ្យ, ន មោហាគតី គច្ឆេយ្យ, ន ភយាគតី គច្ឆេយ្យ, គហិតាគហិតព្យា
ជានេយ្យ” តិ (ចូឡវ. ៣១៧)។ អដ្ឋកថាយម្បិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១២២) “ឯវរូបេន ហិ
សភាគបុគ្គលេន ឯកវិហារេ វា ឯកបរិវេណេ វា វសន្តេន អត្តោ នត្ថី” តិ វុត្តំ។
កស្មា បន ធុវវាសត្ថាយ ធានវិចារោ យាវដ្ឋកាលា តិដ្ឋតីតិ?

បញ្ចុដ្ឋសមន្ទាគតាភាវេបិ សីមជ្ឈកស្ស សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា
កត្តត្ថត្តា។ វុត្តញ្ញា “អបលោកនកម្មំ នាម សីមជ្ឈកំ សង្ឃំ សោធម្មា
ធម្មារហាទំ ធនំ អាហារិទ្ធា សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា ភិក្ខុត្ថំ សាវេទ្ធា
កត្តត្ថំ កម្ម” តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨២)។

ឧតុកាលេ សង្ឃិកសេនាសនេ វសន្តេន អាគតោ ភិក្ខុ ន បដិពាហេតញោ
អញ្ញាត្រ អនុដ្ឋាបនីយា។ វុត្តញ្ញា ភក្កវតា “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វស្សានំ តេមាសំ
បដិពាហិតុំ, ឧតុកាលំ បន ន បដិពាហិតុ” តិ (ចូឡវ. ៣១៨)។ “អញ្ញាត្រ
អនុដ្ឋាបនីយា” តិ វុត្តំ, កតមេ អនុដ្ឋាបនីយាតិ? ចត្តារោ អនុដ្ឋាបនីយា
វុឡ្ហតរោ, ភណ្ណាភារិកោ, គិលានោ, សង្ឃតោ លទ្ធសេនាសនោ ច។ តត្ថ
វុឡ្ហតរោ ភិក្ខុ តស្មី វិហារេ អន្តោសីមជ្ឈកភិក្ខុសុ អត្ថនា វុឡ្ហតរស្ស អញ្ញាស្ស
អភាវា យថាវុឡ្ហំ កេនចិ អនុដ្ឋាបនីយោ។ ភណ្ណាភារិកោ សង្ឃេន សម្មន្ទត្វា
ភណ្ណាភារស្ស ទិន្នតាយ សង្ឃស្ស ភណ្ណំ រក្ខត្តោ គោបេត្តោ វសតិ, តស្មា សោ
ភណ្ណាភារិកោ កេនចិ អនុដ្ឋាបនីយោ។ គិលានោ គេលញ្ញាភិក្ខុតោ អត្ថនោ

លទ្ធផលសេដ្ឋកិច្ចនៃវសន្តោកេនចិ អនុដ្ឋាបនីយោ។ សង្ឃតោលទ្ធផលសេដ្ឋកិច្ចនៃ
សមគ្គន សង្ឃន ទិន្នសេដ្ឋកិច្ចនត្ថា កេនចិ អនុដ្ឋាបនីយោ។ វុត្តញ្ញិ
អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៤៣) “ចត្តារោហិ ធន វុដ្ឋាបេតញ្ញា វុឡុតរោ,
ភណ្ណាការិកោ, គិលានោ, សង្ឃតោលទ្ធផលសេដ្ឋកិច្ចនតិ។ តត្ថ វុឡុតរោ
អត្ថនោ វុឡុតាយ នវកតវេន ធន វុដ្ឋាបេតញ្ញោ, ភណ្ណាការិកោ សង្ឃន
សម្មន្និទ្ធា ភណ្ណាការស្ស ទិន្នតាយ, គិលានោ អត្ថនោ គិលានតាយ, សង្ឃោ
បន ពហុស្សុតស្ស ឧទ្ទេសបរិបុទ្ធាធិហិ ពហូបការស្ស ភារនិត្តារកស្ស
ជាសុកំ អាវាសំ អនុដ្ឋាបនីយំ កត្វា ទេតិ, តស្មា សោ ឧបការកតាយ ច
សង្ឃតោលទ្ធផលសេដ្ឋកិច្ចនតាយ ច ធន វុដ្ឋាបេតញ្ញោ”តិ។ វេបេត្វា ឥមេ ចត្តារោ អវសេសា
វុដ្ឋាបនីយាវ ហោន្តិ។

អបរស្មី ភិក្ខុម្ហំ អាគតេ វុដ្ឋាបេត្វា សេដ្ឋកិច្ចនំ ធាបេតញ្ញំ។ វុត្តញ្ញិ
អដ្ឋកថាយំ (ប្បឡាវ. អដ្ឋ. ៣០៨) “ឧតុកាលេ តាវ កេចិ អាគន្ធកា ភិក្ខុ បុរេភត្តំ
អាគច្ឆន្តិ, កេចិ បច្ឆាកត្តំ បឋមយាមំ វា មជ្ឈិមយាមំ វា បច្ឆិមយាមំ វា, យេ យធា
អាគច្ឆន្តិ, តេសំ តទាវ ភិក្ខុ ឧដ្ឋាបេត្វា សេដ្ឋកិច្ចនំ ធាតញ្ញំ, អកាលោ នាម
នត្ថិ”តិ។ ឯតវហិ បន សទ្ធា បសន្នា មនុស្សា វិហារំ កត្វា អប្បេកច្ចេ
បណ្ឌិតានំ វេចនំ សុត្វា “សង្ឃ ទិន្នំ មហាប្បល”ន្តិ ញាត្វា ចាតុទ្ទិសំ សង្ឃំ អារត្ត
“ឥមំ វិហារំ អាគតានាគតស្ស ចាតុទ្ទិសស្ស សង្ឃស្ស ទេមា”តិ វត្វា ទេន្តិ,
អប្បេកច្ចេ អត្ថនា បសន្នំ ភិក្ខុំ អារត្តំ វិហារំ កត្វាបិ ធានកាលេ តេន
ឧយ្យាជិតា ហុត្វា ចាតុទ្ទិសំ សង្ឃំ អារត្តំ វុត្តនយេន ទេន្តិ, អប្បេកច្ចេ
ករណកាលេបិ ធានកាលេបិ អត្ថនោ កុល្លបកភិក្ខុមេវ អារត្តំ បរិច្ចជន្តិ,
តថាបិ ទក្ខិណោទកចាតនកាលេ តេន សិក្ខាបិតាយ ថាវុត្តចាបំ វេជីភេទំ
ករោន្តិ, ចិត្តេន បន កុល្លបកស្សេវ ទេន្តិ, ន សព្ពសង្ឃសាធារណាត្ថំ ឥច្ឆន្តិ។

ឥមេសុ តីសុ ធានេសុ បឋមំ បុព្ពកាលេបិ ធានកាលេបិ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស
បវត្តត្តា សព្ពសង្ឃកំ ហោតិ។ ទុតិយំ បុព្ពកាលេ បុគ្គលំ ឧទ្ទិស្ស បវត្តមានម្មី
ធានកាលេ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស បវត្តត្តា សង្ឃិកមេវ។ តតិយំ បន បុព្ពកាលេបិ
ធានកាលេបិ កុល្លបកបុគ្គលមេវ ឧទ្ទិស្ស បវត្តតិ, ន សង្ឃំ, កេវលំ ភិក្ខុនា
វុត្តានុសារេនេវ វចីភេទំ ករោតិ។ ឯវំ សន្តេ “កី អយំ វិហារោ ចិត្តវសេន
បុគ្គលិកោ ហោតិ, វចីភេទវសេន សង្ឃិកោ” តិ ចិន្តាយំ ឯកច្ឆេ ឯវំ វទេយ្យំ -

“មនោបុព្ពជ្ជមា ធម្មា, មនោសេដ្ឋា មនោមយា;
មនសា ចេ បសន្នេន, ភាសតិ វា ករោតិ វា;
តតោ នំ សុខមន្វេតិ, ឆាយាវ អនចាយិនីតិ។ (ធម. ប. ២) -

វចនតោ ចិត្តវសេន បុគ្គលិកោ ហោតិ” តិ។ អញ្ញោ “យថា ឆាយកា វទន្តិ, តថា
បដិបទ្ធិតព្ពន្ធិ (ច្បឡូវ. អដ្ឋ. ៣២៥) វចនតោ វចីភេទវសេន សង្ឃិកោ ហោតិ” តិ។

តត្រាយំ វិចារណា - ឥទំ ធានំ បុព្ពេ បុគ្គលស្ស បរិណាតំ បច្ឆា សង្ឃស្ស
បរិណាមិតំ, តស្មា “សង្ឃិកោ” តិ វុត្តេ នវសុ អធម្មិកធានេសុ “បុគ្គលស្ស
បរិណាតំ សង្ឃស្ស បរិណាមេតី” តិ (ចារា. ៦៦០) វុត្តំ អដ្ឋមំ អធម្មិកធានំ
ហោតិ, តស្ស ធានស្ស បដិគ្គហាបិ បរិភោគាបិ អធម្មិកបដិគ្គហា
អធម្មិកបរិភោគា ហោតិ។ “បុគ្គលិកោ” តិ វុត្តេ តីសុ ធម្មិកធានេសុ
“បុគ្គលស្ស ទិន្នំ បុគ្គលស្សេវ ទេតី” តិ វុត្តំ តតិយធម្មិកធានំ ហោតិ, តស្ស
បដិគ្គហាបិ បរិភោគាបិ ធម្មិកបដិគ្គហា ធម្មិកបរិភោគា ហោតិ, តស្មា
បុគ្គលិកបក្ខំ ភជតិ។ អប្បេកច្ឆេ សុត្តន្តិកាទិគណោ បសីទិត្វា វិហារំ កាវេត្វា
គណាស្ស ទេន្តិ “ឥមំ វិហារំ អាយស្មន្តានំ ទម្មី” តិ។ អប្បេកច្ឆេ បុគ្គលេ បសីទិត្វា
វិហារំ កត្វា បុគ្គលស្ស ទេន្តិ “ឥមំ វិហារំ អាយស្មតោ ទម្មី” តិ។ ឯតេ បន
គណាសន្តកបុគ្គលិកា វិហារា ធានកាលតោ បដ្ឋាយ បដិគ្គហាកសន្តការ

ហោត្តិ, ន ឆាយកសន្តកា។ តេសុ គណសន្តកោ តាវ ឯកច្ឆេសុ មតេសុ
អវសេសានំ សន្តកោ, តេសុ ធរមាណេសុយេវ កស្សបិ ទេត្តិ, តស្ស សន្តកោ។
កស្សបិ អទត្វា សព្ពេសុ មតេសុ សង្ឃិកោ ហោតិ។ វុត្តញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦៩) “ទ្វិន្នំ សន្តកំ ហោតិ អវិភត្តំ, ឯកស្មី កាលកតេ ឥតរោ
សាមី, ពហុនំ សន្តកេបិ ឯសេវ នយោ។ សព្ពេសុ មតេសុ សង្ឃិកំវ ហោតិ” តិ។

បុគ្គលិកវិហារោបិ យទិ សោ បដិគ្គាហកបុគ្គលោ អត្តនោ
ជីវមានកាលេយេវ សន្តិវិហារិកាធិនំ ទេតិ, កោចិ វា តស្ស វិស្សាសេន តំ
វិហារំ អគ្គហេសិ, តស្ស សន្តកោ ហោតិ។ កស្សបិ អទត្វា កាលកតេ
សង្ឃិកោ ហោតិ។ វុត្តញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ “សោ ជីវមានោយេវ សត្តំ អត្តនោ
បរិក្ខារំ និស្សន្និទ្ធា កស្សបិ អទាសិ, កោចិ វា វិស្សាសំ អគ្គហេសិ។ យស្ស
ទិន្នោ, យេន ច គហិតោ, តស្សេវ ហោតិ” តិ។ ចាឡិយញ្ច (មហាវ. ៣៦៩)
“ភិក្ខុស្ស, ភិក្ខុវេ, កាលកតេ សង្ឃោ សាមី បត្តចីវរេ, អបិច គិលានុបដ្ឋាកា
ពហុបការា។ អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សង្ឃេន តិចីវរញ្ច បត្តញ្ច គិលានុបដ្ឋាកានំ
នាតុំ, យំ តត្ថ លហុភណ្ឌំ លហុបរិក្ខារំ, តំ សម្មុទ្ធិក្ខតេន សង្ឃេន ភាជេតុំ, យំ
តត្ថ គរុភណ្ឌំ គរុបរិក្ខារំ, តំ អាគតានាគតស្ស ចាតុទ្ធិសស្ស សង្ឃស្ស
អវិស្សន្និយំ អវេភន្តិក” ត្ថិ (មហាវ. ៣៦៩) វុត្តំ, តស្មា ឥមិនា នយេន វិនិច្ឆយោ
កាតត្តោ។

សង្ឃិកេ បន ចាឡិយំ អាគតានំ “បុរិមកោ បច្ឆិមកោ អន្តរាមុត្តកោ
ចា” តិ (ចូឡវ. ៣០៨) វុត្តានំ តិណ្ឌំ សេនាសនគ្គាហានញ្ច អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ.
អដ្ឋ. ៣០៨) អាគតានំ “ឧតុកាលេ ច វស្សាវាសេ ចា” តិ វុត្តានំ ទ្វិន្នំ
សេនាសនគ្គាហានញ្ច ឯតវហិ អសម្បជ្ឈនតោ អនុដ្ឋាបនីយចាឡិយំ
អាគតស្ស អត្តនោ សភាវេន អនុដ្ឋាបនីយស្ស ធុវាសត្ថាយ សង្ឃេន

ទិន្នតាយ អនុដ្ឋាបនីយស្ស វសេនេវិនិច្ឆយោ ហោតិ។ វុឡ្យតរគិលានា ហិ
អត្ថនោ សភាវេន អនុដ្ឋាបនីយា ហោតិ។ វុត្ថញ្ញោតំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ.
៣៤៣) “វុឡ្យតរោ អត្ថនោ វុឡ្យតាយ នវកតវេន ន វុដ្ឋាបេតញ្ញោ, គិលានោ
អត្ថនោ គិលានតាយា” តិ។ ភណ្ឌាការិកធម្មកថិកាធម្មយោ ធុវវាសត្ថាយ
សង្ឃេន ទិន្នតាយ អនុដ្ឋាបនីយា ហោតិ។ វុត្ថញ្ញា “សង្ឃោ បន ភណ្ឌាការិកស្ស
វា ធម្មកថិកវិនយធរាជិនំ វា... បេ.... ធុវវាសត្ថាយ វិហារំ សម្មន្និទ្ធា ទេតិ, តស្មា
យស្ស សង្ឃេន ទិន្នោ, សោមិ អនុដ្ឋាបនីយោ” តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១២០; កដ្ឋា. អដ្ឋ.
អនុបខជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា)។ សោ ឯវំ វេទិតញ្ញោ - ឯតវហិ សង្ឃិកវិហារេសុ
សង្ឃត្ថេវេសុ យថាកម្មត្ថេសុ តស្មី វិហារេ យោ ភិក្ខុ វុឡ្យតរោ, សោមិ “អយំ
វិហារោ មយា វសិតញ្ញោ” តិ វេទិតិ។ យោ តត្ថ ព្យត្តោ បដិពលោ, សោមិ តថេវ
វេទិតិ។ យេន សោ វិហារោ ការតោ, សោមិ “មយា បសិទិតបុគ្គលោ
អាហេបេតញ្ញោ” តិ វេទិតិ។ សង្ឃាបិ “មយមេវ ឥស្សរា, តស្មា អម្ពេហិ
ឥន្ទ្រតបុគ្គលោ អាហេបេតញ្ញោ” តិ វេទិតិ។ ឯវំទ្វិដា វា តិដា វា ចតុដា វា ភិន្នេសុ
មហាន្តំ អធិករណំ ហោតិ។

តេសុ វុឡ្យតរោ “ន ត្វេវាហំ, ភិក្ខុវេ, កេនចិ បរិយាយេន វុឡ្យតរស្ស អាសនំ
បដិពាហិតព្ពន្ធិ វេទាមិ, យោ បដិពាហេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ ចាឡិចាឯព្វា
(មហាវ. ៤៧៣; ចូឡ្យវ. ៣១៦), “វុឡ្យតរោ អត្ថនោ វុឡ្យតាយ នវកតវេន ន
វុដ្ឋាបេតញ្ញោ” តិ អដ្ឋកថាវចនញ្ញោ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៩ អាធម្មោ; កដ្ឋា. អដ្ឋ.
អនុបខជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា) គហេត្វា “អហមេវ ឯតុ វុឡ្យតរោ, មយា វុឡ្យតរោ
អញ្ញោ នត្ថិ, តស្មា អហមេវ ឥមស្មី វិហារេ វសិតុមនុច្ឆរិកោ” តិ សញ្ញា ហោតិ។
ព្យត្តាបិ “ពហុស្សុតស្ស សង្ឃការនិត្តារកស្ស ភិក្ខុនោ
អនុដ្ឋាបនីយសេនាសនម្បី” តិ បរិវារដ្ឋកថាវចនញ្ញោ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦),
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេន ទសវស្សេន វា

អតិរេកទស្សន៍ស្បែក វា ឧបសម្ព័ន្ធទេតុំ, ជិស្សយំ ទាតុ"ន្តិអាទិទាឡិវចនព្វា
(មហាវ. ៣៦, ៨២) គហេត្វា "អហមេវ ឯត្ថ ព្យត្តោ បដិពាលោ, ន មយា អញ្ញោ
ព្យត្តតរោ អត្ថិ, តស្មា អហមេវ ឥមស្ស វិហារស្ស អនុច្ឆរិកោ"តិ សញ្ញិ។
វិហារការកោបិ "យេន វិហារោ ការិតោ, សោ វិហារសាមិកោតិ វិនយចាហោ
(ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦) អត្ថិ, មយា ច ពហំ ធនំ បដិទ្វា អយំ វិហារោ ការិតោ, តស្មា
មយា បសន្នបុគ្គលោ អាហេបេតព្ពោ, ន អញ្ញោ"តិ សញ្ញិ។ សង្ឃបិ "សង្ឃិកោ
នាម វិហារោ សង្ឃស្ស ទិន្នោ ហោតិ បរិច្ឆេត្តោ"តិអាទិទាឡិវចនព្វា (ចាចិ.
១១៦, ១២១, ១២៦, ១៣១), អន្តមសោ ចតុរុត្តរចាទកំ កាមទារកេហិ
បំស្មារកេសុ កិឡន្តេហិ កតម្មិ សង្ឃស្ស ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ គរុភណ្ឌំ
ហោតិ"តិអាទិអដ្ឋកថាវចនព្វា (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២១) គហេត្វា "អយំ វិហារោ
សង្ឃិកោ សង្ឃសន្តិកោ, តស្មា អម្ពេហិ អភិរុចិតបុគ្គលោវ អាហេបេតព្ពោ, ន
អញ្ញោ"តិ សញ្ញិ។

តត្ថ វុឡ្យតរស្ស វចនេបិ "ន ត្វេវាហំ, ភិក្ខុវេ"ត្យាទិវចនព្វា (ចូឡវ. ៣១៦) តេសុ
តេសុ អាសនសាលាទីសុ អគ្គាសនស្ស វុឡ្យតរាហត្ថា ភត្តំ ភុញ្ញិត្វា និសិដ្ឋោបិ
ភិក្ខុ វុឡ្យតរោ អាគតេ វុដ្ឋាយ អាសនំ ទាតត្ថំ សន្ធាយ ភគវតា វុត្ថំ, ន ធុវវាសំ
សន្ធាយ។ "វុឡ្យតរោ អត្ថនោ វុឡ្យតាយ"ត្យាទិវចនព្វា (ចាចិ. អដ្ឋ. ១២០; កដ្ឋា.
អដ្ឋ. អនុបខជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា) យថាវុឡ្យំ សេនាសនេ ទីយមានេ វុឡ្យតរោ
អាគតេ នវកតរោ វុដ្ឋាបេតព្ពោ, វុដ្ឋាបេត្វា វុឡ្យតរស្ស សេនាសនំ ទាតត្ថំ,
វុឡ្យតរោ បន នវកតរោ ន វុដ្ឋាបេតព្ពោ។ កស្មា? "អត្ថនោ វុឡ្យតរតាយា"តិ
ឧតុកាលេ យថាវុឡ្យំ សេនាសនទានំ សន្ធាយ វុត្ថំ, ន ធុវវាសត្ថាយ ទានំ
សន្ធាយ, តស្មា ឥទម្មិ វចនំ ឧបបរិក្ខិតត្ថំ, ន សីយំ អនុជានិតត្ថំ។

ព្យាគីវចនេបិ “ពហុស្សុតស្ស សង្ឃការនិគ្គារកស្ស” ត្យាគីវចនញ្ច (បរិ. អដ្ឋ. ៤៤៥-៤៤៦) នពហុស្សុតមត្តន សង្ឃករិហារស្ស ឥស្សរការំ សន្ទាយ វុត្តំ, អថ ខោ តស្ស ភិក្ខុស្ស ពហូបការតំ គុណវិសិដ្ឋតញ្ច សល្លក្ខេត្វា សង្ឃន ជាសុកំ អាវាសំ អនុជ្ជាបនីយំ កត្វា ទិន្នេ សោ ភិក្ខុ កេនចិ តម្ហាវិហារា អនុជ្ជាបនីយោ ហោតិ, ឥមមត្តំ សន្ទាយ វុត្តំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ” ត្យាគីវចនញ្ច (មហាវ. ៨២) និស្សយាចរិយានំ លក្ខណំ បកាសេតុំ ភគវតា វុត្តំ, ន សង្ឃករិហារស្ស ឥស្សរត្តំ, តស្មា ឥទម្បិ វចនំ ឧបបរិក្ខិតត្ថំ, ន សីយំ អនុជានិតត្ថំ។

នាយកវចនំ បន នានុជានិតត្ថំ បដិពាហិតត្ថំ។ កស្មា? “យេនវិហារោ ការិតោ” ត្យាគីវចនស្ស អមុខ្យវេហារត្តា។ យថា ហិ បុគ្គន្ធនកាលេ វូចាទីសុ សញ្ញនស្ស ភូតបុព្វត្តា ភូតបុព្វគតិយា អរហាបិ “សត្តោ” តិ, វេ នានកាលតោ បុព្វេ តស្ស វិហារស្ស សាមិភូតបុព្វត្តា នាយកោ “វិហារសាមិកោ” តិ វុច្ឆតិ, ន ឥស្សរត្តា។ ន ហិ សកលេ វិនយបិដកេ អដ្ឋកថាដីកាសុ ច “វិស្សន្តេត្វា ទិន្នស្ស វិហារស្ស នាយកោ ឥស្សរោ” តិ វា “នាយកេនវិចារេតញ្ចោ” តិ វា “នាយកសន្តករិហារោ” តិ វា ចាថោ អត្ថិ, “សង្ឃិកោ, គណសន្តិកោ, បុគ្គលិកោ” ឥច្ឆេវ អត្ថិ, តស្មា តស្ស វចនំ នានុជានិតត្ថំ។

សង្ឃស្ស វចនេបិ “សង្ឃិកោ នាមវិហារោ” ត្យាគីវចនំ (ចាចិ. ១១៦, ១២១, ១២៦, ១៣១) សង្ឃសន្តកការំ សង្ឃនវិចារេតញ្ចការំ ទីបេតិ, សង្ឃោ បន វិចារេត្តោ បញ្ចន្តសមន្មាគតំ ភិក្ខុំ សេនាសនក្កាហាបកំ សម្មន្និក្ខា តេន យថាវុឡំ វិចារេតញ្ចោ វា ហោតិ, សមគ្គេន សង្ឃេន ធុវុឡំ សមន្មាគតស្ស ភិក្ខុនោ អបលោកនកម្មេន ធុវុសត្ថាយ ធាតញ្ចោ វា។ តេសុ

បញ្ចុដ្ឋសមន្ទាគតស្ស ភិក្ខុនោ ទុល្លភត្តា សេនាសនគ្គាហាបកសម្មតិយា
អភារេ សតិ ទុវុដ្ឋសមន្ទាគតោ ភិក្ខុ បរិយេសិតញោ។ ឯវំ បន អបរិយេសិត្វា
ភណ្ឌាការិកតាទិពហឧបការតាយុត្តស្ស
ពហុស្សុតតាទិគុណវិសិដ្ឋតាវិរបាស្ស ភិក្ខុនោ អាមិសគរុកតាទិវសេន
សង្ឃេន វិហារោ ធាតញោ ន ហោតិ, តស្មា សង្ឃវចនម្មិ ឧបបរិក្ខិតតំ, ន តាវ
អនុជានិតតំ។

អថ តីណិបិ វចនានិ សំសន្តេតញ្ចានិ។ តត្ថ សង្ឃស្ស ឥស្សរត្តា សង្ឃោ
បុច្ឆិតញោ “កោ បុគ្គលោ តុម្ពេហិ អភិរុចិតោ” តិ, បុច្ឆិត្វា “ឯសោ” តិ វុត្ថេ “កស្មា
អភិរុចិតោ” តិ បុច្ឆិត្វា “ឯសោ បុគ្គលោ អម្ពេ ជីវរាទិបច្ចយេហិ អនុគ្គហេតា,
អម្ពា កំ ញាតិសាលោហិតោ, ឧបជ្ឈាយោ, អាចរិយោ, សទ្ធិវិហារិកោ,
អន្តេវាសិកោ, សមាទុបជ្ឈាយកោ, សមាធាចរិយកោ, បិយសហាយោ, លាភី,
យសស្សី, តស្មា អម្ពេហិ អភិរុចិតោ” តិ វុត្ថេ “ន ឯត្តាវតា ធុវាសត្ថាយ
វិហារោ ធាតញោ” តិ បដិក្ខិបិតញោ។ អថ “ឯសោ បុគ្គលោ សព្ពេហិ អម្ពេហិ
វុឡុតរោ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌំ អរហតិ, ធុវាសត្ថាយ វិហារោ បន
តស្ស ធាតញោតិ អដ្ឋកថាចរិយេហិ ន វុត្ថោ” តិ វត្វា បដិក្ខិបិតញោ។ អថ
“ធម្មកថិកោ, វិនយធរោ, គណាវាចកអាចរិយោ” តិ វុត្ថេ “ឯសោ ធុវាសត្ថាយ
ទិន្នវិហារស្ស អនុច្ឆរិកោ, ឯតស្ស ធាតញោ” តិ អនុមោទិតញោ។ កថំ
វិញ្ញាយតីតិ ថេ? “សង្ឃោ បន ភណ្ឌាការិកស្ស វា ធម្មកថិកវិនយធរាទីនំ វា
គណាវាចកអាចរិយស្ស វា ពហូបការតំ គុណវិសិដ្ឋតញ្ច សល្លក្ខេត្តោ
ធុវាសត្ថាយ វិហារំ សម្មន្និត្វា ទេតី” តិ វចនតោ វិញ្ញាយតិ (បា.បិ. អដ្ឋ. ១២៩;
កម្ពុ. អដ្ឋ. អនុបខជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណនា)។

ឥឡូវនេះ សាធារណជន “កណ្តាប់កាត់កសិករ” តើ វិជ្ជមាននេះ កសិករ សាធារណជននេះ
កណ្តាប់កាត់កេរ្តិ៍ ឬ តើ វា កណ្តាប់កាត់កសិករ អតិថិជន យើង កសិករ
វិហារកសិករ កណ្តាប់កាត់ សម្បទានយុវជន, សោ កណ្តាប់កាត់វិហារកសិករ និស្សិត សង្ឃកសិករ
បន្តបន្ទាប់ កណ្តាប់កាត់ ឧបករណ៍ កសិករ, កសិករ ពហុប្បការកសិករ សង្គមកសិករ
សង្គម កណ្តាប់កាត់កសិករ ជាសកល អាស៊ាន ឯករាជ្យ ធុរកិច្ចសកល ធនធាន,
សោ កសិករ វិស័យ ធុរកិច្ចសកល ឯករាជ្យ “ធម្មតា កសិករ វិស័យ ធនធាន
វា” តើ អាទិសនេះ ពហុប្បការ អាទិសនេះ ធម្មតា វិស័យ ធនធាន មាន កសិករ
បណ្តាញ ពហុប្បការ មេធាវី លក្ខណៈ កសិករ កសិករ វត្ត កសិករ
សង្គម កសិករ អថាប “ឯសោ បុគ្គល ពហុប្បការ ឧទ្ទេសបរិបូណ៌ វិស័យ
ពហុប្បការ សង្គម កសិករ កសិករ” តើ វត្ត, “សោ ឯសោ ជាសកល កសិករ
អរហន្ត, អនុបាធិបតី កសិករ ធុរកិច្ចសកល វិហារកសិករ ឯករាជ្យ ធុរកិច្ចសកល” តើ វត្ត
អនុបាធិបតី កសិករ វិស័យ តើ ឬ? “សង្គម បន្ត ពហុប្បការ កសិករ
ឧទ្ទេសបរិបូណ៌ ពហុប្បការ កសិករ កសិករ ជាសកល អាស៊ាន
អនុបាធិបតី កសិករ ធុរកិច្ចសកល” តើ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៤៣) វត្ត កសិករ វិស័យ តើ។

អថាប “អយំ បុគ្គល ធម្មតា កសិករ វិស័យ ធនធាន កសិករ កសិករ
សង្គម កសិករ វិស័យ កសិករ តើ វត្ត, “សោ ឯករាជ្យ បុគ្គល កសិករ
ធុរកិច្ចសកល វិហារកសិករ សង្គម កសិករ សង្គម កសិករ ធុរកិច្ចសកល” តើ វត្ត អនុបាធិបតី
កសិករ វិស័យ តើ ឬ? “សង្គម បន្ត កសិករ កសិករ ធម្មតា កសិករ វិស័យ ធនធាន
វា កសិករ កសិករ កសិករ កសិករ កសិករ កសិករ កសិករ កសិករ កសិករ
ធុរកិច្ចសកល វិហារកសិករ សង្គម កសិករ ធុរកិច្ចសកល” តើ (ថាប. អដ្ឋ. ១២០; កសិករ. អដ្ឋ.
អនុបាធិបតី កសិករ ធុរកិច្ចសកល) វត្ត កសិករ វិស័យ តើ។

អថាបិ “ឯសោ បុគ្គលោ ពហុស្សុតោ សង្ឃការនិត្តារកោ” តិ វេទតិ, “សាធុ ឯតស្សបិ អនុជ្ជាបនីយំ កត្វា ធាតព្ពោ” តិ វេទា អនុមោទិតព្ពោ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ធម៌? “ពហុស្សុតស្ស សង្ឃការនិត្តារកស្ស ភិក្ខុនោ អនុជ្ជាបនីយសេនាសនម្មី” តិ បរិវារដ្ឋកថាយំ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦) វុត្តត្តា វិញ្ញាយតិ។ តតោ “ឯវំ ទុវុត្តសម្មាជ្ជោ បុគ្គលោ អន្តោសីមជ្ជោ វា ពហិសីមជ្ជោ វា” តិ បុច្ឆិត្វា “អន្តោសីមជ្ជោ” តិ វុត្ត “សាធុ សុដ្ឋ តស្ស ធាតព្ពោ” តិ សម្មជិច្ឆិតព្ពំ។ “ពហិសីមជ្ជោ” តិ វុត្ត “ន ធាតព្ពោ” តិ បដិក្ខិបិតព្ពំ។ កស្មាតិ ធម៌? “ន, ភិក្ខុវេ, និស្សីមេ បិតស្ស សេនាសនំ កាហេតព្ពំ, យោ កាហេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា” តិ (ចូឡវ. ៣០៨) វេទនតោតិ។

អថ “ទុវុត្តសមមន្ទាគតោ អន្តោសីមជ្ជោ អសតិ ឯកុត្តសមមន្ទាគតោ អន្តោសីមជ្ជោ អត្ថី” តិ បុច្ឆិត្វា “អត្ថី” តិ វុត្ត “សាធុ សុដ្ឋ ឯតស្ស ធាតព្ពោ” តិ សម្មជិច្ឆិតព្ពំ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ធម៌? “ពហូបការតំ គុណវិសិដ្ឋតព្វា សល្លកេត្តោតិ ភណ្ឌាការិកស្ស ពហូបការតំ ធម្មកថិកាធីនំ គុណវិសិដ្ឋតព្វា សល្លកេត្តោ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.០០៩-០២០) ឯកេកុត្តវសេន អាគតត្តា វិញ្ញាយតិ។ “អន្តោសីមជ្ជោ ឯកុត្តសមមន្ទាគតោ បិ នត្ថិ, ពហិសីមជ្ជោវ អត្ថី” តិ វុត្ត “អាគត្វា អន្តោសីមេ បិតស្ស ធាតព្ពោ” តិ វុត្តព្ពោ។ កស្មាតិ ធម៌? “អសម្មត្តានម្មិ ឧបចារសីមំ បរិដ្ឋានំ អន្តោវាសិកាធីសុ គណ្ណាន្តេសុ ធាតព្ពមេវា” តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វេទនតោ វិញ្ញាយតិ។

សធម៌ បន ឯកុត្តយុត្តភាវេន វា ទុវុត្តយុត្តភាវេន វា សមាធា ទ្វេ តយោ ភិក្ខុ អន្តោសីមាយំ វិជ្ជមានា ភវេយ្យំ, កស្ស ធាតព្ពោតិ? វុត្តតស្សាតិ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ធម៌? “ន ច, ភិក្ខុវេ, សង្ឃិកំ យថាវុត្តំ បដិពាហិតព្ពំ, យោ

បដិពាហេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា"តិ (ចូឡវ. ៣០១) វេចនតោតិ។ សេច បន
អន្តោសីមាយំ ឯកន្ទ្គយុត្តោ វា ទុវន្ទ្គយុត្តោ វា ភិក្ខុ នត្ថិ, សព្វេវ អាវាសិកា
ពាលា អព្យត្តា, ឯវំ សតិ កស្ស ធាតព្ពោតិ? យោ តំ វិហារំ អាគច្ឆតិ អាគន្ទកោ
ភិក្ខុ, សោ ចេ លង្គិ ហោតិ បេសលោ ពហុស្សុតោ សិក្ខាកាមោ, សោ តេហិ
អាវាសិកេហិ ភិក្ខុហិ អញ្ញត្ថ អគមនត្ថំ សន្និហំ កត្វា សោ អាវាសោ ធាតព្ពោ។

អយមត្ថោ កថំ ជានិតព្ពោតិ ចេ? “ឥធម បន, ភិក្ខុវេ, អញ្ញតវស្មី អាវាសេ
សម្ពហុលា ភិក្ខុវិហរន្តិ ពាលា អព្យត្តា, តេ ន ជានន្តិ ឧចោសថំ វា
ឧចោសថកម្មំ វា ចាតិមោក្ខំ វា ចាតិមោក្ខុទ្ធសំ វា។ តត្ថ អញ្ញោ ភិក្ខុ អាគច្ឆតិ
ពហុស្សុតោ អាគតាគមោ ធម្មជរោ វិនយជរោ មាតិកាជរោ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ
មេធាវី លង្គិ កុក្កច្ចកោ សិក្ខាកាមោ, តេហិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុហិ សោ ភិក្ខុ
សន្និហេតព្ពោ អនុគ្គហេតព្ពោ ឧបលាបេតព្ពោ ឧបដ្ឋាបេតព្ពោ ចុណ្ណាន
មត្តិកាយ ទន្តកជ្ជន មុខោទកេន។ នោ ចេ សន្និល្លោយ្យំ អនុគ្គល្លោយ្យំ
ឧបលាបេយ្យំ ឧបដ្ឋាបេយ្យំ ចុណ្ណាន មត្តិកាយ ទន្តកជ្ជន មុខោទកេន, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្សា"តិ (មហាវ. ១៦៣) សម្មាសម្ពុទ្ធន បញ្ញត្តត្តា, អដ្ឋកថាយព្វា
(មហាវ. អដ្ឋ. ១៦៣) “សន្និហេតព្ពោតិ ‘សាដុ, ភន្តេ, អាគតត្ថ, ឥធម ភិក្ខុ
សុលភា សូបព្យញ្ជនំ អត្ថិ, វេសថ អនុក្កល្លាមាធា’តិ ឯវំ បិយវេចនេន
សន្និហេតព្ពោ, បុនប្ប្បនំ តថាករណាវសេន អនុគ្គហេតព្ពោ, ‘អាម វេសិស្សមី’តិ
បដិវេចនទាបនេន ឧបលាបេតព្ពោ។ អថ វា ចត្វហិ បច្ចយេហិ សន្និហេតព្ពោ
ចេវ អនុគ្គហេតព្ពោ ច, បិយវេចនេន ឧបលាបេតព្ពោ, កណ្ណាសុខំ
អាសិកេតព្ពោតិ អត្ថោ, ចុណ្ណាធិហិ ឧបដ្ឋាបេតព្ពោ។ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ សេច
សកលោបិ សង្ឃេន ករោតិ, សព្វេសំ ទុក្ខជំ។ ឥធម នេវ ថេរោ, ន ទហោ មុច្ឆន្តិ,
សព្វេហិ វាវេន ឧបដ្ឋាតព្ពោ, អត្ថនោ វាវេ អនុបដ្ឋហន្តស្ស អាបត្តិ។ តេន បន
មហាថេរានំ បរិវេណាសម្មជ្ជនទន្តកជ្ជនាធាធិនិ ន សាទិតញ្ញានិ។ ឯវម្បិ សតិ

មហាថេរហិ សាយំចាតំ ឧបដ្ឋានំ អាគន្ធាតុំ។ តេន បន តេសំ អាគមនំ ញត្វា
បឋមតរំ មហាថេរានំ ឧបដ្ឋានំ គន្ធាតុំ។ សចស្ស សទ្ធិចរា ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកា អត្ថិ,
‘មយ្ហំ ឧបដ្ឋាកា អត្ថិ, តុម្កេ អប្បោស្សក្កា វិហារថា’តិ វុត្តត្ថំ។ អថាបិស្ស សទ្ធិ
ចរា នត្ថិ, តស្មីយេវ បន វិហារេ ឯកោ វា ទ្វេ វា វុត្តសម្បជ្ជា វនន្តិ ‘មយ្ហំ ថេរស្ស
កត្តត្ថំ ករិស្សាម, អវសេសា ជាសុ វិហារន្ត’តិ, សព្វេសំ អនាបត្តិ”តិ វុត្តត្តា។ ឯវំ
តាធិសំ ពហិសីមតោ អន្តោសីមមាគតំ

លជ្ជីបេសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភូតំ ភិក្ខុ អន្តោសីមាយ ធុវនិវាសត្ថាយ
ជាសុកំ អាវាសំ អនុដ្ឋាបនីយំ កត្វា ធាតព្ពោតិ វិញ្ញាយតិ។

ននុ ច “ន, ភិក្ខុវេ, និស្សីមេ បិតស្ស សេនាសនំ គាហេតព្ពំ, យោ គាហេយ្យ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ (ចូឡវ. ៣០៨) ភគវតា វុត្តំ, អថ កស្មា និស្សីមតោ
អាគតស្ស ធុវនិវាសត្ថាយ វិហារោ ធាតព្ពោតិ? វុច្ចតេ - “និស្សីមេ បិតស្ស”តិ
ឥទំ អនាទេវ សាមិវចនំ, តស្មា និស្សីមេ បិតំយេវ សេនាសនំ ន គាហេតព្ពន្តិ
អត្តោ ទដ្ឋព្ពោ, ន និស្សីមេ បិតស្ស តស្ស ភិក្ខុស្ស អន្តោសីមំ បរិជ្ជស្សបិ
សេនាសនំ ន គាហេតព្ពន្តិ អត្តោ, តស្មា បុព្វេ ពហិសីមាយំ បិតេបិ ឥនានិ
អន្តោសីមំ បរិជ្ជកាលតោ បដ្ឋាយ ចតុបច្ចយភាគោ លព្ពតិ។ វុត្តព្ពំ
អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) “អសុកវិហារេ កិវ ពហំ ជីវំ ឧប្បន្នន្តិ សុត្វា
យោជនន្តិ កវិហារតោបិ ភិក្ខុ អាគច្ឆន្តិ, សម្បត្តសម្បត្តានំ បិតជ្ជានតោ
បដ្ឋាយ ធាតព្ព”ន្តិ។ អន្តោសីមជ្ជេសុ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតុំ អសក្កោន្តេសុ យត្ថ
ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកោ អត្ថិ, សោ អាវាសោ គន្ធាតុ ហោតិ។ អន្តោវស្សេបិ
ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វិជារស្សំ វសិតុំ ន លភតិ។ យត្ថ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកោ
អត្ថិ, តត្ថ គន្ធាវស្សំ វសិតព្ពំ, តស្មា ពហិសីមតោ អាគតោបិ
លជ្ជីបេសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភិក្ខុ សង្គហេតព្ពោ ហោតិ។ វុត្តព្ពោតំ
ភគវតា -

“ឥធម៌ បន, ភិក្ខុវេ, អញ្ញាតវស្សី អាវាសេ តទហុចោសថេ សម្ពហុលា ភិក្ខុ
វិហារន្តិ ពាលា អព្យត្តា, តេ ន ជានន្តិ ឧចោសថំ វា ឧចោសថកម្មំ វា ចាតិមោក្ខំ
វា ចាតិមោក្ខុទ្ធសំ វា។ តេហិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុហិ ឯកោ ភិក្ខុ សាមន្តា អាវាសា
សន្និកំ ចាហោតញ្ចោ ‘គច្ឆារុសោ សំខិត្តេន វា វិត្តារេន វា ចាតិមោក្ខំ
បរិយាបុណ្ឌិត្វា អាគច្ឆា’តិ។ ឯវព្វោតំ លភេថ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ ចេ លភេថ,
តេហិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុហិ សព្វេហេវ យត្ថ ជានន្តិ ឧចោសថំ វា ឧចោសថកម្មំ វា
ចាតិមោក្ខំ វា ចាតិមោក្ខុទ្ធសំ វា, សោ អាវាសោ គន្តញ្ចោ។ នោ ចេ គច្ឆេយ្យំ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ឥធម៌ បន, ភិក្ខុវេ, អញ្ញាតវស្សី អាវាសេ សម្ពហុលា ភិក្ខុ វស្សំ
វសន្តិ ពាលា អព្យត្តា, តេ ន ជានន្តិ ឧចោសថំ វា ឧចោសថកម្មំ វា ចាតិមោក្ខំ វា
ចាតិមោក្ខុទ្ធសំ វា។ តេហិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុហិ ឯកោ ភិក្ខុ សាមន្តា អាវាសា
សន្និកំ ចាហោតញ្ចោ ‘គច្ឆារុសោ សំខិត្តេន វា វិត្តារេន វា ចាតិមោក្ខំ
បរិយាបុណ្ឌិត្វា អាគច្ឆា’តិ។ ឯវព្វោតំ លភេថ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ ចេ លភេថ,
ឯកោ ភិក្ខុ សត្តាហកាលិកំ ចាហោតញ្ចោ ‘គច្ឆារុសោ សំខិត្តេន វា វិត្តារេន វា
ចាតិមោក្ខំ បរិយាបុណ្ឌិត្វា អាគច្ឆា’តិ។ ឯវព្វោតំ លភេថ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ
ចេ លភេថ, ន, ភិក្ខុវេ, តេហិ ភិក្ខុហិ តស្មី អាវាសេ វស្សំ វសិតព្ពំ, វសេយ្យំ ចេ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្សតិ” (មហាវ. ១៦៣)។

ឯវព្វោតំ ឥតោ អាគតស្សបិ សង្ឃស្ស ឧបការំ កាតុំ សក្កោន្តស្ស
វិសិដ្ឋគុណយុត្តស្ស ធាតព្វភារោ វិញ្ញាយតិ, តស្មា “អម្ពាភំ គណោ ន ហោតិ,
អម្ពាភំ វសោ បវេណី ន ហោតិ, អម្ពាភំ សន្និដ្ឋសម្ពុត្តោ ន ហោតិ” តិអាធិនិ
វត្វា ន បដិក្ខិបិតញ្ចោ។ គណាធិភារោ ហិ អប្បមាណំ,
យថាវុត្តពហូបការតាធិភារោយេវ បមាណំ។ សាមគ្គិករណតោ បដ្ឋាយ ហិ
សមាគណោ ហោតិ។ តថា ហិ ឧត្តិត្តានុវត្តកានំ លទ្ធិនាសំវាសកានម្បិ
លទ្ធិវិស្សន្ធនេន តិវិធម្មក្ខេបនីយកម្មកតានំ កម្មនាសំវាសកានម្បិ

ឱសារណាំ កត្វា សាមគ្គីករណោន សំវាសោ ភគវតា អនុញ្ញាតោ។ អលង្គិ បន
ពហុស្សុតម្បី សង្គហំ កាតុំ ន វដ្តតិ។ សោ ហិ អលង្គិបរិសំ វុឡាបេតិ,
លង្គិបរិសំ ហាបេតិ។ ភណ្ឌានការកំ បនវិហារតោបិ និក្ខឡិតតំ។ តថា ហិ
“ភណ្ឌានការកកលហការកមេវ សកលសង្ឃរាមតោ និក្ខឡិតុំ លភតិ។
សោ ហិ បក្ខំ លភិត្វា សង្ឃម្បី ភិទ្ទេយ្យ។ អលង្គិអាទយោ បន អត្ថនោ
វសនដ្ឋានតោយេវ និក្ខឡិតតំ, សកលសង្ឃរាមតោ និក្ខឡិតុំ ន វដ្តតិ”តិ
អជ្ជកថាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១២៨) វុត្ថុ។

វុឡាបចាយនាធិសាមគ្គិរសរហិតំ វិសភាគបុគ្គលម្បី សង្គហំ កាតុំ ន
លភតិ។ វុត្ថញ្ចិ “ឯវរូបេន ហិ វិសភាគបុគ្គលេន ឯកវិហារេ វា ឯកបរិវេណោ
វា វសន្តេន អត្ថោ នត្ថិ, តស្មា សព្វត្រូវស្ស និវាសោ វារិតោ”តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១២២),
តស្មា អាវាសិកោ វា ហោតុ អាគន្ធកោ វា, សគណោ វា ហោតុ អញ្ញគណោ វា,
ពហុស្សុតសីលវន្តក្ខតោ ភិក្ខុ សង្គហេតញ្ចោ។ វុត្ថញ្ចិ ភគវតា -

“ពហុស្សុតំ ធម្មធរំ, សប្បញ្ញំ ពុទ្ធសារកំ;
នេក្ខំ ជម្ពោននស្សេវ, កោ តំ នន្ទិតុមរហតិ;
នេវាបិ នំ បសំសន្តិ, ព្រហ្មនាបិ បសំសិតោ”តិ។ (អ. និ. ៤.៦) -

អយំ អន្តោសីមជ្ឈេន សង្ឃេន ពហូបការតាគុណាវិសិដ្ឋតាសង្ខាតេហិ
គុណេហិ យុត្តស្ស សង្ឃការនិត្តារកស្ស ភិក្ខុនោ ជាសុកំ អាវាសំ
អនុដ្ឋាបនីយំ កត្វា ទានេវិនិច្ឆយោ។

យទា បន សង្ឃត្ថេរោ ជរាទុព្ពលតាយ វា រោគបីឡិតតាយ វា
វិវេកជ្ឈាសយតាយ វា គណំ អបរិហារិតុកាមោ អញ្ញស្ស ទាតុកាមោ,
អត្ថនោ អច្ចយេន វា កលហាវិវាទាភាវមិច្ឆន្តោ សន្តិវិហារិកាធិនំ

និយ្យតេតុកាមោ ហោតិ, តទា ន អត្ថនោ ឥស្សរវតាយ ធាតុញ្ចំ, អយំ វិហារោ
សង្ឃិកោ, តស្មា សង្ឃំ សន្និចារាបេត្វា តំ ការណំ អាចិក្ខិត្វា
ពហូបការតាគុណាវិសិដ្ឋតាយុត្តបុគ្គលោ វិចិនិត្វា តតោ សង្ឃោ
ចត្តារិ អគតិគមនានិ អនុបគម្ភា ភគវតោ អដ្ឋាសយានុប្បំ
លង្គិបេសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភូតំ បុគ្គលំ វិចិនិត្វា “អយំ ភិក្ខុ ឥស្សរ
វិហារស្ស អនុច្ឆរិកោ” តិ អាហេចេតិ។ មហាថេរស្សបិ តមេវ រុច្ឆតិ, ឥច្ឆតំ
កុសលំ។ នោ ថេ រុច្ឆតិ, អត្ថនោ ភារភូតំ វុត្តប្បការអង្គិយុត្តំ បុគ្គលំ
ធាតុកាមោ ហោតិ។ ឯវំ សន្តេ សង្ឃោ ធន្ទាធិអគតី ន គច្ឆតិ, បុគ្គលោវ គច្ឆតិ,
តស្មា សង្ឃិស្សេវ អនុមតិយា វិហារោ ធាតុញ្ចោ។

សថេ បន សង្ឃោ យំ កញ្ចំ អាមិសំ លភិត្វា យថាវុត្តគុណាវិយុត្តស្ស
ភិក្ខុនោ ធាតុកាមោ ហោតិ, បុគ្គលោ បន ភគវតោ អដ្ឋាសយានុប្បំ
វុត្តប្បការអង្គិយុត្តភូតស្សេវ ភិក្ខុស្ស ធាតុកាមោ, តទា បុគ្គលោបិ
សង្ឃបរិយាបន្នោយេវាតិ កត្វា ធម្មកម្មការកស្ស បុគ្គលស្សេវ អនុមតិយា
វិហារោ ធាតុញ្ចោ, ន សង្ឃានុមតិយា។ វុត្តញ្ចោតំ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ.
២.៥៣៨-៥៣៩) “សថេ សង្ឃោ កិញ្ចំ លភិត្វា អាមិសគរុកតាយ ន និវារេតិ,
ឯកោ ភិក្ខុ និវារេតិ, សោវ ភិក្ខុ ឥស្សរោ។ សង្ឃិកេសុ ហិ កម្មេសុ យោ ធម្មកម្មំ
ករោតិ, សោវ ឥស្សរោ” តិ។ វុត្តញ្ចំ -

“ធន្ទា ធាសា ភយា មោហា;
យោ ធម្មំ អតិវុត្តតិ;
និហិយតិ តស្ស យសោ;
កាឡបក្ខេវ ចន្ទិមា។

“ធន្ទា ធាសា ភយា មោហា;

យោ ធម្មំ នាតិវត្ថុតិ;
អាប្បរតិ តស្ស យសោ;
សុក្កបក្ខេវ ចន្ទិមា”តិ។ (ធី. និ. ៣.២៤៦; អ. និ. ៤.១៧-១៨; ចារិ. ៣៨២,
៣៨៦);

យថា បន ថេរោបិ កិត្យា អវត្ថា យថាកម្មផ្កតោ, សង្ឃាបិ ន កស្សចិ
វិចារេតិ, ឯវំ សង្ឃិកវិហារេ អភិក្ខុកេ សុញ្ញេ វត្ថុមាណេ តស្មី ទេសេ យេន
កេនចិ សាសនស្ស វុទ្ធិមិច្ឆន្តេន អាចរិយេន អន្តោសីមជ្ឈកា ភិក្ខុ ឯវំ
សមុស្សហោតព្វា “មា តុម្ភេ អាយស្មន្តោ ឯវំ អកត្ថ, អន្តោសីមជ្ឈកេសុ ភិក្ខុសុ
ពហូបការតាធិយុត្តំ បុគ្គលំ វិចិនថ, វិចិនិត្វាលភន្តា តស្ស បុគ្គលស្ស
សមគ្គេន សង្ឃេន ធុវវាសត្ថាយ វិហារំ អនុជ្ឈាបនីយំ កត្វា ទេថ, នោ ថេ
អន្តោសីមជ្ឈកេសុ ភិក្ខុសុ អលត្ថ, អថ ពហិសីមជ្ឈកេសុ ភិក្ខុសុ វិចិនថ។
ពហិសីមជ្ឈកេសុ ភិក្ខុសុ វិចិនិត្វា យថាវត្ថុអង្គុយុត្ថបុគ្គលេ លព្វមាណេ តំ
បុគ្គលំ អន្តោសីមំ បវេសេត្វា អន្តោសីមជ្ឈកស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយា
ធុវវាសត្ថាយ វិហារំ សម្មន្ទិត្វា អនុជ្ឈាបនីយំ កត្វា ទេថ។ ឯវំ ករោត្តា ហិ តុម្ភេ
អាយស្មន្តោ អប្បិច្ឆកថា-សន្តោសកថា-សល្លេខកថា-
បរិវិត្តកថាវិរិយាវម្ពកថា-សីលកថា-សមាធិកថា-បញ្ញាកថា-វិមុត្តិកថា-
វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកថាសម្ពាទនសកថាវត្ថុសម្បជ្ជំ បុគ្គលំ ឧបនិស្សាយ
អស្សុតបុព្វំ ធម្មំ សុណិស្សថ, សុតបុព្វំ ធម្មំ បរិយោទាបិស្សថ, កង្ខំ
វិនោទិស្សថ, ធិដ្ឋិ ឧជុំ ករិស្សថ, ចិត្តំ បសាទេស្សថ។ យស្ស លង្គិនោ បេសលស្ស
ពហុស្សុតស្ស សិក្ខាកាមស្ស ភិក្ខុនោ ភិក្ខុំ អនុសិក្ខុមាណា សទ្ធាយ វឿស្សន្តិ,
សីលេន វឿស្សន្តិ, សុតេន វឿស្សន្តិ, ចាគេន វឿស្សន្តិ, បញ្ញាយ វឿស្សន្តិ”តិ។
វត្ថុញ្ញោតំ វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.១៤) “កតមោ ឧបនិស្សយគោចរោ
ទសកថាវត្ថុគុណាសមន្មាគតោ កល្យាណមិត្តោ, យំ និស្សាយ អស្សុតំ

សុណាតិ, សុតំ បរិយោធិបេតិ, កង្ខំវិវាទតិ, ទិដ្ឋិ ឧជុំ ករោតិ, ចិត្តំ បសាទេតិ។
យស្ស វា អនុសិក្ខមាឆោ សឆាយ វឌ្ឍតិ, សីលេន វឌ្ឍតិ, សុតេន វឌ្ឍតិ, ចាគេន
វឌ្ឍតិ, បញ្ញាយ វឌ្ឍតិ, អយំ វុច្ចតិ ឧបនិស្សយគោចរោ”តិ។ ឯវំ សមុស្សាហេត្វា
ធម្មកថំ កត្វា អន្តោសីមជ្ឈកសង្ឃេនេវ ធុវាសវិហារោ ធាបេតព្ពោតិ។

ឯវំ ជិនសាសនស្ស, វឌ្ឍិកាមោ សុបេសលោ;
អកាសិ បញ្ញាវា ភិក្ខុ, សុដ្ឋ អាវាសនិច្ចយន្តិ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

វិហារវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ។

២៩. កថិនត្តារវិនិច្ឆយកថា

២២៦. ឯវំ ចតុបច្ចយភាជនវិនិច្ឆយំ កថេត្វា ឥទានិ កថិនវិនិច្ឆយំ
កថេតុមាហា “កថិនន្តិ ឯត្ថ បធា”តិអាទិ។ តត្ថ កថិនន្តិ កតមំ កថិនំ?
សម្មហបញ្ញត្តិ។ ន ហិ បរមត្ថតោ កថិនំ នាម ឯកោ ធម្មោ អត្ថិ, បុរិមវស្សុវុត្តា
ភិក្ខុ, អន្ធពបញ្ចវគ្គសង្ឃោ, ចីវរមាសោ, ធម្មេន សមេន ឧប្បន្នចីវរន្តិអាទិសុ
យេសុ នាមរូបេសុ សមុប្បជ្ឈមាទេសុ តេសំ នាមរូបធម្មានំ
សម្មហសមវាយសង្ខាតំ សម្មហបញ្ញត្តិមត្តមេវ កថិនំ។ អយមត្ថោ កថំ
ជានិតព្ពោតិ? “តេសញ្ញេវ ធម្មានំ សង្កហោ សមវាយោ នាមំ នាមកម្មំ
នាមធម្មំ និរុត្តិ ព្យញ្ញនំ អភិលាទោ, យទិនំ កថិន”ន្តិ បរិវារទាឡិយំ (បរិ.
៤០២) អាគតត្ថា ច, “តេសញ្ញេវ ធម្មានន្តិ យេសុ រូទាទិធម្មេសុ សតិ កថិនំ នាម
ហោតិ, តេសំ សមោធានំ មិស្សីភារោ។ នាមំ នាមកម្មន្តិអាទិនា បន ‘កថិន’ន្តិ
ឥទំ ពហូសុ ធម្មេសុ នាមមត្តំ, ន បរមត្ថតោ ឯកោ ធម្មោ អត្ថិតិ ទស្សេតិ”តិ

អដ្ឋកថាយំ (បរិ. អដ្ឋ. ៤១២) អាគតត្ថា ច, “យេសុ រូបាទិធម្មេសូតិ
បុរិមវស្សុវុត្ថា ភិក្ខុ, បញ្ចហិ អនូនោ សង្ឃោ, ចីវរមាសោ, ធម្មេន សមេន
សមុប្បន្នំ ចីវរន្តិ ឯវមាទីសុ យេសុ រូបាវុបធម្មេសុ។ សតីតិ សន្តេសុ។
មិស្សីភារោតិ សំសគ្គតា សមូហបញ្ញត្តិមត្តំ។ តេនាហ ន បរមត្ថតោ ឯកោ
ធម្មោ អត្ថីតិ ធស្សេតិ” តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. បរិវា ២.៤១២) អាគតត្ថា ច
ជានិតញ្ចាតិ។

កេនជ្ជេន កថិនន្តិ? ចីវរជ្ជេន។ កស្មា ចីវរន្តិ?

អនាមន្តោវាអសមាទានោវាគណកោជនយាវទត្ថចីវរយោចតត្ថចីវរុប្បាទស
ផ្ទៀតេ បញ្ចានិសំសេ អន្តោករណសមត្ថតាយ។ វុត្ថញ្ញិ សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ.
ដី. មហាវគ្គ ៣.៣០៦) “បញ្ចានិសំសេ អន្តោករណសមត្ថតាយ ចីវរន្តិ អត្ថោ” តិ,
តថា វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.៣០៦) វជិរពុទ្ធិដីកាយញ្ច (វជិរ. ដី.
មហាវគ្គ ៣០៦)។ អថ វា កេនជ្ជេន កថិនន្តិ? សង្កណ្ឌនជ្ជេន។ កថំ សង្កណ្ឌាតីតិ?
បញ្ចានិសំសេ អញ្ញត្ថ កន្តំ អទត្វា សង្កណ្ឌាតិ សង្ខិបិត្វា គណ្ឌាតិ។ វុត្ថញ្ញិ
វិនយត្ថមញ្ញសាយំ (កង្ខា. អភិ. ដី. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា) “បញ្ចានិសំសេ
អញ្ញត្ថ កន្តំ អទត្វា សង្កណ្ឌនជ្ជេន កថិន” ន្តិ។

កថិន-សន្តោ កាយ ធាតុយា កេន បច្ចយេន សិជ្ឈតីតិ? ដីកាចរិយា
ធាតុបច្ចយេ អចិន្តេត្វា អនិប្បន្នចាជិបទិកវសេនេវ វណ្ណាន្តិ, តស្មា អយំ សន្តោ
វុត្ថីសុទ្ធនាមត្វតោ អនិប្បន្នចាជិបទិកសន្តោតិ វុច្ចតិ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ចេ?
តីសុបិ វិនយដីកាសុ (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៣០៦; វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.៣០៦;
វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៦; កង្ខា. អភិ. ដី. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា) “ចីវរន្តិ អត្ថោ”
ឥច្ឆេវ វណ្ណាតត្ថា។ បញ្ចានិសំសេ អន្តោករណសមត្ថតាយាតិ បន ចីវតា ចស្ស
ហេតុបទមេវ។ អថ វា កថិន-សន្តោ កថធាតុយា ឥនបច្ចយេន សិជ្ឈតិ។ កថំ?

កង សង្គហណោតិមស្ស លទ្ធិធាតុសញ្ញាទិស្ស បញ្ញាទិសំសេ អញ្ញត្ថ គន្ធី
អនត្វា សង្គណ្ហាទីតិ អត្ថ “ឥន សព្ពត្ថា” តិ យោគវិភាគេន វា “សុបតោ ចា” តិ
ឯត្ថ ច-សន្នេន វា ឥនបច្ចយំ កត្វា បរក្ខរំ នេត្វា កមិនសទ្ធាតោ ស្សប្បត្តាទិម្ហិ
កតេ រូបំ។ កមំវិញ្ញាយទីតិ ចេ? “សង្គណ្ហានដ្ឋេនា” តិ វុត្ថំ
កម្ពីវិវរណីដីកាចាបំ និស្សាយ វិញ្ញាយទិ។ អថ វា កថ កិច្ចជីវនេតិ ធាតុតោ
ឥនបច្ចយំ កត្វា សិដ្ឋតិ។ អយមត្ថោ “កថ កិច្ចជីវនេ, មុទ្ធជនុតិយន្តោ ធាតុ,
ឥនោ” តិ អភិធានប្បធិបិកាដីកាយំ វុត្ថត្វា វិញ្ញាយទិ។

ពាហ្ម បន បណ្ឌិតា ឥមំ ចាប៌យេវ គហេត្វា “កថិន-សង្ខា
 មុទ្ធជនុតិយន្តោយេវ ហោតិ, ន ទន្តជោ” តិ វទន្តិ ចេវ លិខន្តិ ច, ន បនេវ
 ឯកន្តតោ វត្តព្រំ។ កស្មា? អភិធានប្បធិបិកាជីកាយំ កក្កឡបរិយាយំ
 គុណសទ្ធក្ខតំ កថិនសទ្ធិំ សន្ធាយ វុត្តំ, ន សាសនវោហារតោ នាមសទ្ធក្ខតំ។
 តេនេវាហ “បញ្ចកំ កក្កឡេ” តិ។ អនេកេសុ បន ចាឡិអដ្ឋកថាធិចោត្តកេសុ
 ជិនសាសនវោហារតោ នាមសទ្ធក្ខតោ កថិន-សង្ខា ទន្តជោយេវ យេតុយ្យេន
 បញ្ញាយតិ, តេនេវ ច ការណេន អភិធានប្បធិបិកាជីកាយម្យ
 វណ្ណាវិបរិយាយេ កថិនន្តិបិ វុត្តំ។ អថ វា កត្ត សិលាឃាយន្តិ ធាតុតោ
 ឥនបច្ចយំ កត្វា សសំយោគត្ថការំ និសំយោគំ កត្វា សិដ្ឋតិ។ អយមត្ថោ
 សិលាឃាធិសុត្តស្ស វុត្តិយំ “សិលាយ កត្តនេ” តិ វចនតោ, សទ្ធិនីតិយញ្ច
 “កត្តនំ បសំសន” ន្តិ វណ្ណិតត្ថា ច វិញ្ញាយតិ។ ឥទញ្ច វចនំ “ឥទញ្ចិ កថិនវត្ត
 នាម ពុទ្ធប្បសត្ត” ន្តិ អដ្ឋកថាវចនេន (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) សមេតិ។ អាចរិយា
 បន “កថធាតុ ឥនបច្ចយោ” តិ វិកល្យត្វា “កថ សមត្ថនេ” តិ អត្ថំ វទន្តិ, តំ
 ជីកាសុ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៣០៦; វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.៣០៦; វជិរ. ដី.
 មហាវគ្គ ៣០៦; កម្ពុ. អភិ. ដី. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណនា) “បិរន្តិ អត្ថោ” តិ វចនំ

អនុបេត្តិត្វា “បញ្ចានិសំសេ អន្តោករណាសមត្ថតាយា” តិ ហេតុមេវ
អត្ថភាវេន គហេត្វា វុត្តំ សិយា, តំ បន ជីវភាវស្ស ហេតុយេវ។

កថាវិគ្គហោ កាតញ្ចេតិ? អយំ កថិន-សន្តោ ចតុសុ បទេសុ នាមបទំ,
បញ្ចសុ នាមេសុ សុទ្ធនាមំ, ចតុសុ សុទ្ធនាមេសុ វុឡីសុទ្ធនាមំ, ជីសុ
ចាជិបទិកសន្តេសុ អនិប្បន្នចាជិបទិកសន្តេឌី, តស្មា វិគ្គហោ ន កាតញ្ចេ។
វុត្តញ្ចី -

“វុឡីខ្យាតំ និចាតញ្ច-បសក្កាលបនំ តថា;
សត្តនាមិកមេតេសុ, ន កតោ វិគ្គហោ ធសូ” តិ។

អយមត្ថោ “កថិនន្តិ... បេ.... ជីវន្តិ អត្ថោ” តិ ជីកាសុ (សាវត្ថ. ជី. មហាវគ្គ
៣.៣០៦; វិ. វិ. ជី. មហាវគ្គ ២.៣០៦; វជិរ. ជី. មហាវគ្គ ៣០៦; កម្ពុ. អភិ. ជី.
កថិនសិក្ខាបទវណ្ណនា) វចនតោ វិញ្ញាយតិ។ អថ វា បញ្ចានិសំសេ អញ្ញត្ថ គន្ធុ
អនត្វា កថតិ សង្គណ្ហាតិ តិ **កថិនំ**, អយំ វចនតោ
យថាវុត្តវិនយត្ថមញ្ញសាចាបវសេន (កម្ពុ. អភិ. ជី. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណនា)
វិញ្ញាយតិ។ អថ វា កថតិ កិច្ចនជីវតីតិ កថិនោ, វុត្តោ, តស្ស ឯសោតិ
កថិនោ, ជីវភាវេ, សោ ឯតស្ស អត្ថិតិ **កថិនំ**, បញ្ញត្តិជាតំ ប-ការស្ស ច-ការ
កត្វា កថិនន្តិវុត្តំ។ អយំ នយោ “កថ កិច្ចជីវនេ” តិ ធាតុត្ថសំវណ្ណនាយ ច
“បញ្ចានិសំសេ អន្តោករណាសមត្ថតាយា ជីវន្តិ អត្ថោ” តិ ជីការវចនេន (សាវត្ថ.
ជី. មហាវគ្គ ៣.៣០៦; វិ. វិ. ជី. មហាវគ្គ ២.៣០៦; វជិរ. ជី. មហាវគ្គ ៣០៦; កម្ពុ.
អភិ. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណនា) ច សមេតីតិ ធន្តញ្ចេ។ អថ វា កថីយតេ
សិលាយតេ បសំសីយតេ ពុទ្ធាធិប៉ាតិ **កថិនំ**, អយំ នយោ “កត្ថ សិលាយាយ” តិ
ធាតុត្ថសំវណ្ណនាយ ច “ឥធម្មិ កថិនវត្តំ នាម ពុទ្ធប្បសត្ថ” តិ (មហាវ. អដ្ឋ.
៣០៦) អដ្ឋកថាវចនេន ច សមេតីតិ ធន្តញ្ចេ។

ឯត្ថ បទ សង្ខេបរុចិត្តា អាចរិយស្ស សទ្ទលក្ខណំ អវិចារេត្វា អត្ថមេវ បុច្ឆំ
កត្វាវិស្សន្នេតុំ “កថិនំ អត្ថវិតុំ កេលភន្តិ, កេនលភន្តិ” តិអាទិមាហ។ តត្ថ
កេលភន្តិ តិ កេ សាធន្តិ តិ អត្ថោ។ បញ្ចា ជនាលភន្តិ តិ បញ្ចា ជនា សាធន្តិ។
កថិនទុស្សស្ស ហិ ឆាយកា បដិមកោដិយា ចត្តារោ ហោន្តិ, ឯកោ
បដិក្កាហាកោតិ។ “តត្រ, ភិក្ខុវេ, យាយំ ចតុវគ្គោ ភិក្ខុសង្ឃោ ឋបេត្វា តីណិ
កម្មានិ ឧបសម្បទំ បវារណំ អញ្ញាន” ត្ថិ ចម្បយ្យក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣៨៨) វុត្តត្តា
ន បញ្ចវគ្គករណីយន្តិ គហោតព្វំ។ បឋមប្បវារណាយ បវារិតាតិ ៩ទំ វស្សន្នេទំ
អកត្វា វស្សវុត្តការសទ្ធស្សនត្ថំ វុត្ថំ អន្តរាយេន អបវារិតានម្បិ វុត្តវស្សនំ
កថិនត្តារសម្ភវតោ។ តេនេវ “អប្បវារិតា វា” តិ អវត្វា “ធិន្ទវស្ស វា
បដិមិកាយ ឧបគតា វា នលភន្តិ” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។ អញ្ញស្មីវិហារេ
វុត្តវស្សបិ នលភន្តិ តិ នាធាសីមាយ អញ្ញស្មីវិហារេ វុត្តវស្ស ៩មស្មីវិហារេ
កថិនត្តារំ នលភន្តិ តិ អត្ថោ។ សព្វេតិ ធិន្ទវស្សនយោ, អនុបគតាបិ តត្ថេវ
សង្កហិតា។ អាទិសំសន្តិ កថិនាទិសំសន្តិវរំ។ ឯកំ អត្ថតថិវរំយេវ ហិ កថិនថិវរំ
នាម ហោតិ, អវសេសានិ ថិវរានិ វា សាជកា វា កថិនាទិសំសាយេវ នាម។
វត្ថុតិ ហិ “អវសេសកថិនាទិសំសេ ពលវវត្តានិ វស្សវាសិកបិតិកាយ
ធាតព្វានី” តិ។ (វិ. សង្ឃ. អដ្ឋ. ២២៦) ឥតវេសន្តិ បុរិមិកាយ ឧបគតានំ។

សោ ចេ បដិមិកាយ ឧបសម្បជ្ជតិ, គណបូរកោ ចេវ ហោតិ, អាទិសំសញ្ញា
លភតិ តិ ៩មិនា សាមណោរាទំ វស្សបគមនំ អនុញ្ញាតំ ហោតិ។ សោ ហិ
បុរិមិកាយ វស្សបគតត្តា អាទិសំសំលភតិ, បដិមិកាយ បទ ឧបសម្បជ្ជិតត្តា
គណបូរកោ ហោតិ តិ។ សេ បុរិមិកាយ ឧបគតា កថិនត្តារកុសលា ន
ហោន្តិ តិអាទិនា “អដ្ឋធម្មកោវិទោ ភិក្ខុ, កថិនត្តារមហាតី” តិ វិនយវិនិច្ឆយេ
(វិ. វិ. ២៧០៤) អាគតត្តា សយំ ចេ អដ្ឋធម្មកុសលោ, សយមេវ អត្ថវិតព្វំ។ នោ
ចេ, អញ្ញោ អដ្ឋធម្មកុសលេ បរិយេសិត្វា នេតព្វា, ឯវំ អកត្វា កថិនំ អត្ថវិតុំ ន

វដ្តតីតិ ឧស្សេតិ។ កងិនំ អត្តរាបេត្វាតិ សកាវិតវេនេន តេហិ ពាហិរតោ
អាគតត្ថេវេហិ សយំ កងិនំ ន អត្តវិតត្ថំ, សត្តបុត្តកិច្ចាទិកំ សវីទហិត្វា តេ
បុរិមិកាយ វស្សបគតា អន្តោសីមជ្ឈកិក្ខុយេវ អត្តរាបេត្តាតិ ឧស្សេតិ,
អញ្ញថា អញ្ញោ កងិនំ អត្តវិតិ, អញ្ញោ អានិសំសំ លភតីតិ អាបជ្ជតិ, ន បនេ
យុជ្ជតិ។ វត្ថុតិ ហិ “អានិសំសោ បន ឥតវេសំយេវ ហោតី”តិ។ ធានញ្ច
ភុញ្ញិត្វាតិ ខាទនីយភោជនីយភូតំ អន្ធានាទិធានំ ភុញ្ញិត្វា។ ន ហិ តេ វត្ថុធានំ
លភន្តិ។

កងិនបីវំ ទេមាតិ ធាតុំ វដ្តតីតិ ឯត្ថ “សង្ឃស្ស កងិនបីវំ ទេមា”តិ វត្ថុត្ថំ។
ឯវញ្ញិ សតិ “ឥទំ សង្ឃស្ស កងិនទុស្សំ ឧប្បន្ន”ន្តិ (មហាវ. ៣០៧) កម្មវាចាយ
សមេតិ។ អថ ច បន បុព្វេ កតបរិចយត្តា “សង្ឃស្ស”តិ អវុត្តេបិ សម្បធានំ
ចាកជន្តិ កត្វា អវុត្តំ សិយាតិ។ ឯត្ថេកេ អាចរិយា វនន្តិ “សង្ឃស្សតិ អវុត្តេបិ
កាលេ ទិន្នំ សង្ឃកំ ហោតី”តិ, តត្រេវំ វត្ថុត្ថំ “ន កាលេ ទិន្នំ សត្ថំ សង្ឃកំ
ហោតី”តិ។ កងិវិញ្ញាយតីតិ ថេ? “យញ្ច កាលេបិ សង្ឃស្ស វា ឥទំ
អកាលបីវំន្តិ, បុគ្គលស្ស វា ឥទំ តុយ្ហំ ទម្មីតិ អាទិនា នយេន ទិន្នំ, ឯតំ
អកាលបីវំ នាមា”តិ កម្ពុវិតរណិយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ.
អកាលបីវំសិក្ខាបទវណ្ណានា) អាគតត្តា បុគ្គលិកម្មិ ហោតីតិ វិញ្ញាយតិ,
តស្មា បរម្មុខាបិ នាមំ វត្វា សម្មុខាបិ ចាទម្បលេ ឋបេត្វា ទិន្នំ បុគ្គលិកមេវ
ហោតិ, ន សង្ឃកំ។ វត្ថុញ្ញេតំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) “បុគ្គលស្ស
ទេតីតិ ‘ឥមំ បីវំ ឥត្តន្ទាមស្ស ទម្មី’តិ ឯវំ បរម្មុខា វា, ចាទម្បលេ ឋបេត្វា ‘ឥមំ,
ភន្តេ, តុម្ហាកំ ទម្មី’តិ ឯវំ សម្មុខា វា ទេតី”តិ។ ឯវំ បុគ្គលិកេ សតិ តំ បីវំ
សង្ឃស្ស ភាជេតត្ថំ ហោតិ វា ន ហោតិ វាតិ? សោ បុគ្គលោ អត្តនោ
សន្និវិហារិកអន្តោវាសិកភូតស្ស សង្ឃស្ស វា អញ្ញស្ស សហធម្មិកសង្ឃស្ស វា
ភាជេតុកាមោ ភាជេយ្យ, អភាជេតុកាមោ “ភាជេត្ថ”តិ ន កេនចិ វេចនីយោ។

កង់វិញ្ញាយតីតិ ចេ? “ន ហិ បុគ្គលស្ស អាទិស្ស ទិន្នំ កេនចិ ភាជនីយំ
ហោតិ” តិ ដីកាសុ អាគមនតោវិញ្ញាយតិ។ អថេកេ អាចរិយា ឯវំ វទន្តិ
“កងិនស្ស ឯកំ មូលំ សង្ឃាតិ (បរិ. ៤០៨) វុត្តត្តា បុគ្គលំ ឧទ្ទិស្ស ទិន្នេបិ
សង្ឃាយត្ថំ សង្ឃិកំ ហោតិ។ យថា កី ‘សីមាយ ទម្មិ, សេនាសនស្ស ទម្មិ’ តិ
វុត្តេបិ តំ ទានំ សង្ឃិកំ ហោតិ, យថា ច ‘កងិនជីវំ ទម្មិ’ តិ វុត្តេ សង្ឃិកំ
ហោតិ” តិ។

តត្រូវវិចារេតត្ថំ - “កងិនស្ស ឯកំ មូលំ សង្ឃាតិ” តិ វចនំ (បរិ. ៤០៨)
កងិនស្ស មូលំ កងិនស្ស ការណំ ទស្សេតិ។ យថា ហិ មូលេ វិជ្ជមានេ វុក្ខោ
តិជ្ជតិ, អវិជ្ជមានេ ន តិជ្ជតិ, តស្មា មូលំ វុក្ខស្ស ការណំ ហោតិ, បតិជ្ជំ ហោតិ,
ឯវំ សង្ឃេវិជ្ជមានេ កងិនំ ហោតិ, នោ អវិជ្ជមានេ, តស្មា សង្ឃោ កងិនស្ស មូលំ
កងិនស្ស ការណំ នាម ហោតិ។ កងំ សង្ឃេវិជ្ជមានេ កងិនំ ហោតិ?
សព្វត្ថិមេន បរិច្ឆេទេន ចតុវគ្គភូតេន សង្ឃេន អត្តារាហស្ស ភិក្ខុនោ
ញាតិទុតិយ កម្មវាចាយ កងិនជីវេ ទិន្នេយេវ តេន ជីវេន អត្តតំ កងិនំ នាម
ហោតិ, នោ អទិន្នេ, តស្មា ចតុវគ្គសង្ឃេ អលព្ពមានេ សហស្សក្ខត្តំ “កងិនំ
ទម្មិ” តិ វុត្តេបិ កងិនំ នាម ន ហោតិ, តស្មា ឧបចារសីមាយ បរិច្ឆេទេវិហារេ
ឯកោ វា ទ្វេ វា តយោ វា ចត្តារោ វា ភិក្ខុវិហារន្តិ, តត្ថ កងិនជីវេ ឧប្បន្នេ
អញ្ញតោ បរិយេសិទ្ធា ចតុវគ្គសង្ឃោ ឯកោ បដិគ្គាហាកោតិ បញ្ចន្ធិ ភិក្ខុនំ
បូរណេ សតិ កងិនំ អត្ថវត្ថុំ លភតិ, នាសតិ, ឯវំ សង្ឃេវិជ្ជមានេយេវ កងិនំ
នាម ហោតិ, នោ អវិជ្ជមានេ, តស្មា សង្ឃស្ស កងិនស្ស មូលភូតតំ
ការណភូតតំ សន្ធាយ “កងិនស្ស ឯកំ មូលំ សង្ឃាតិ” តិ វុត្តំ។ “កងិន” ត្ថិ វុត្តេ
សង្ឃិកំយេវ ហោតិ, នោ បុគ្គលិកន្តិ អធិប្បាយោ ឯតស្មី ចាបេ នលព្ពតិ។
យថា កី “កិច្ចាធិករណស្ស ឯកំ មូលំ សង្ឃាតិ” (ចូឡវ. ២០៩) ឯត្ថ
អបលោកនកម្មញ្ញតិ កម្មញ្ញតិទុតិយ កម្មញ្ញតិចតុត្ថ កម្មសម្ពាតំ

កិច្ចាធិការណ៍ ចតុវគ្គាធិកេ សង្ឃវិជ្ជមានយេវ ហោតិ, នោ អវិជ្ជមានេ,
តស្មា សង្ឃស្ស កិច្ចាធិការណស្ស មូលភូតតំ ការណភូតតំ សន្ទាយ
“កិច្ចាធិការណស្ស ឯកំ មូលំ សង្ឃោ” តិ វុច្ចតិ, ឯវំសម្មទមិទំ ទដ្ឋព្ភា។

យទិច្ចិ វុត្ថំ “យថា ‘សីមាយ ទម្មិ, សេនាសនស្ស ទម្មិ’ តិ អាធិសុ តំ ទានំ
សង្ឃាយត្ថមេវ ហោតិ, តថា ‘កថិន ទម្មិ’ តិ វុត្ថេ បុគ្គលំ ឧទ្ទិស្ស ទិន្នេចិ
សង្ឃាយត្ថមេវ សង្ឃិកមេវ ហោតិ” តិ, តថាចិ ឯវំវិចារណា កាតព្វា -
“សីមាយ ទម្មិ, សេនាសនស្ស ទម្មិ” តិ អាធិសុ សីមា ច សេនាសនព្វា
ទានបដិក្កាហាកា ន ហោតិ, តស្មា សីមជ្ឈស្ស ច សេនាសនជ្ឈស្ស ច សង្ឃស្ស
អាយត្ថំ ហោតិ, បុគ្គលោ បន ទានបដិក្កាហាការ, តស្មា “ឥមំ កថិនចីវរំ
ឥត្ថន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ ទម្មិ” តិ បរម្មុខា វា តស្ស ភិក្ខុនោ ចាទមូលេ វេបេត្វា
សម្មុខា វា ទិន្នំ កថំ សង្ឃាយត្ថំ សង្ឃសន្តកំ ភវេយ្យ, ឯវំ សង្ឃស្ស អបរិណាតំ
បុគ្គលិកចីវរំ សង្ឃស្ស បរិណាមេយ្យ, នវសុ អធម្មិកទានេសុ ឯកំ ភវេយ្យ,
តស្ស ចីវរស្ស បដិក្កហោចិ នវសុ អធម្មិកបដិក្កហោសុ ឯកោ ភវេយ្យ, តស្ស
ចីវរស្ស បរិភោគោចិ នវសុ អធម្មិកបរិភោគេសុ ឯកោ ភវេយ្យ។ កថំ
វិញ្ញាយតីតិ ចេ? នវ អធម្មិកានិ ទានានិ តិ សង្ឃស្ស បរិណាតំ អញ្ញសង្ឃស្ស វា
ចេតិយស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ, ចេតិយស្ស បរិណាតំ
អញ្ញចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា បុគ្គលស្ស វា បរិណាមេតិ, បុគ្គលស្ស បរិណាតំ
អញ្ញបុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា បរិណាមេតិ, “នវ អធម្មិកា
បរិភោគា” តិ អាគតំ បរិវារចាឡិព្វា (បរិ. ៣២៩) “នវ បដិក្កហបរិភោគាតិ
ឯតេសំយេវ ទានានំ បដិក្កហា ច បរិភោគា ចា” តិ អាគតំ អដ្ឋកថព្វា (បរិ. អដ្ឋ.
៣២៩) ឱលោកេត្វា វិញ្ញាយតីតិ។

អថាបិ ឯវំ វេទន្តិ - ឆាយកោ សង្ឃត្តេស្ស វា គន្ធទុតង្គវសេន
អភិញ្ញាតស្ស វា ភត្តុទ្ទេសកស្ស វា បហិណាតិ “អម្ពាភំ ភត្តក្កហណាត្ថាយ អដ្ឋ
ភិក្ខុ គហេត្វា អាគច្ឆថា”តិ, សេចេបិ ញាតិឧបជ្ជាកេហិ បេសិតំ ហោតិ, ឥមេ
តយោ ជនា បុច្ឆិតុំ នលភន្តិ។ អាវុទ្ធាយេវ មាតិកំ, សង្ឃតោ អដ្ឋភិក្ខុ
ឧទ្ទិសាបេត្វា អត្តនវមេហិ គន្ធាត្ថំ។ កស្មា? ភិក្ខុសង្ឃស្ស ហិ ឯតេ ភិក្ខុ និស្សាយ
លាភោ ឧប្បជ្ជតីតិ។ គន្ធទុតង្គាធិហិ បន អនភិញ្ញាតោ អាវាសិកភិក្ខុ បុច្ឆិតុំ
លភតិ, តស្មា តេន “កី សង្ឃតោ គណ្ណាមិ, ឧទាហុ យេ ជាតាមិ, តេហិ សទ្ធិ
អាគច្ឆាមី”តិ មាតិកំ អាហេបេត្វា យថា ឆាយកា វេទន្តិ, តថា បដិបទ្ធិតព្ពន្ធិ
(ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២៥), ព្យាទិសេសុ ថានេសុ “សង្ឃស្ស លាភោ បុគ្គលំ ឧបនិស្សាយ
ឧប្បជ្ជតី”តិ វេចនំ ឧបនិឆាយ “សង្ឃស្ស លាភោ បុគ្គលំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជតិ,
បុគ្គលស្ស បត្តលាភោ សង្ឃំ អាមសិត្វា ទេន្តោ សង្ឃាយត្តោ ហោតី”តិ
វិញ្ញាយតីតិ។

ឥមស្មិម្បិ វេចនេ ឯវំ វិចារណា កាតញ្ញា - តស្មី តុ និមន្តនេន បុគ្គលំយេវ
និមន្តតិ, អថ ខោ សសង្ឃំ បុគ្គលំ និមន្តតិ។ តត្ថ តុ “សង្ឃ”ន្តិ អវត្វា “អដ្ឋ
ភិក្ខុ”តិ វុត្តត្តា “កី សង្ឃតោ គណ្ណាមិ, ឧទាហុ យេ ជាតាមិ, តេហិ សទ្ធិ
អាគច្ឆាមី”តិ អនភិញ្ញាតោ បុគ្គលោ បុច្ឆិតុំ លភតិ។ សង្ឃតេស្ស បន សង្ឃំ
បរិហារិត្វា វសិតត្តា “អដ្ឋភិក្ខុ”តិ វុត្តេ សង្ឃំ ឋបេត្វា អញ្ជេសំ
គហណាការណំ នត្ថិ, គន្ធទុតង្គវសេន អភិញ្ញាតបុគ្គលោបិ សង្ឃស្ស
បុញ្ញនិស្សិតត្តា “អដ្ឋភិក្ខុ”តិ វុត្តេ សង្ឃតោយេវ គណ្ណាតិ, ភត្តុទ្ទេសកស្សបិ
ទេវសិកំ សង្ឃស្សេវ ភត្តវិចារណត្តា “អដ្ឋភិក្ខុ”តិ វុត្តេ សង្ឃំ ឋបេត្វា
អញ្ជេសំ គហណាការណំ នត្ថិ។ ឯវំ “អដ្ឋភិក្ខុ គហេត្វា អាគច្ឆថា”តិ សហ
សង្ឃេន និមន្តិតត្តា “ឥមេ តយោ ជនា បុច្ឆិតុំ នលភន្តិ”តិ វុត្តំ, ន “ត្វំ
អាគច្ឆាមី”តិ បុគ្គលស្សេវ និមន្តនេន សតិបិ សង្ឃំ គហេត្វា អាគច្ឆតោតិ។ ឯវំ

“អង្គភិក្ខុ គហេត្វា អាគច្ឆថា” តិ សសង្ឃស្សេវ បុគ្គលស្សេវ និមន្តិតត្ថា សង្ឃោ
គហេតត្ថោ ហោតិ, ន “តុម្ពេ អាគច្ឆថា” តិ បុគ្គលស្សេវ និមន្តិតត្ថា, តស្មា
“បុគ្គលស្សេវ លាភោ សង្ឃាយត្ថោ” តិ ន សក្ការៈវត្ថុ, អង្គកថាទីសុ បករណេសុបិ
“បុគ្គលំ និស្សាយ សង្ឃស្សេវ លាភោ ឧប្បជ្ជតិ” ឥច្ឆេវ វុត្ថោ, ន “បុគ្គលស្សេវ
លាភោ សង្ឃាយត្ថោ” តិ។ ចីវរលាភខេត្តក្ខតាសុ អង្គសុ មាតិកាសុ ថ
“សង្ឃស្សេវ ទេតី” តិ ចរិសុំ, “បុគ្គលស្សេវ ទេតី” តិ ចរិសុំ អាគតំ។ បុគ្គលស្សេវ
ទេតីតិ “ឥមំ ចីវរំ ឥត្តន្ទាមស្ស ទម្មី” តិ ឯវំ បរម្មទា វា, ចាទម្បលេ ឋបេត្វា “ឥមំ
ភន្តេ តុម្ពាកំ ទម្មី” តិ ឯវំ សម្មទា វា ទេតីតិ។

ឥនានិ បន ចីវរំ ធាតុកាមា ឧចាសកា វា ឧចាសិកាយោ វា សយំ អនាគត្តា
បុត្តធាសាទយោ អាណាបេន្តាបិ “ឥមំ ចីវរំ ឥត្តន្ទាមស្ស ថេរស្ស ទេថា” តិ វត្វា
បុគ្គលស្សេវ ធាបេន្តិ, សាមំ គត្តា ទទន្តាបិ ចាទម្បលេ ឋបេត្វា វា ហេតុ ឋបេត្វា
វា ហេតុន ដុសាបេត្វា វា ទទន្តិ “ឥមំ, ភន្តេ, ចីវរំ តុម្ពេ ឧទ្ទិស្ស ឯត្តកំ ជនំ
បរិច្ឆេទិត្វា កតំ, ឯវញ្ច ឯវញ្ច ហត្ថកម្មំ កត្វា សម្មាទិតំ, តស្មា តុម្ពេ និវាសថ
ចារុបថ បរិគុញ្ញថា” តិ អាទិនិ វទន្តិ, តស្ស បុគ្គលស្សេវ បរិភោគករណមេវ
ឥច្ឆន្តិ, ន សង្ឃស្សេវ ធានំ។ កេចិ អតុដ្ឋកថម្បិ កថេន្តិ។ ឯវំ បុគ្គលមេវ ឧទ្ទិស្ស
ទិន្នចីវរស្សេវ សង្ឃេវ អាយត្តការណំ នត្ថិ។ “សចេ បន ‘ឥទំ តុម្ពាកញ្ច តុម្ពាកំ
អន្តេវាសិកានញ្ច ទម្មី’ តិ ឯវំ វទតិ, ថេរស្ស ថ អន្តេវាសិកានញ្ច ចាបុណាតី” តិ
(មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) អាគមនតោ ឯវំ វត្វា ទេន្តេ បន អាចរិយន្តេវាសិកានំ
ចាបុណាតិ, អនន្តេវាសិកស្សេវ បន ន ចាបុណាតិ។ “ឧទ្ទេសំ គហេតុំ អាគតោ
គហេត្វា គច្ឆន្តោ ថ អត្ថិ, តស្សេវ ចាបុណាតី” តិ អាគមនតោ ពហិសីមជ្ឈស្សេវ
ធម្មន្តេវាសិកស្សេវ ចាបុណាតិ។ “តុម្ពេហិ សទ្ធិំ និពទ្ធារិកភិក្ខុនំ ទម្មីតិ វុត្ថោ
ឧទ្ទេសន្តេវាសិកានំ វត្ថុ កត្វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទិនិ គហេត្វា វិចរន្តានំ សព្ពេសំ
ចាបុណាតី” តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) អាគមនតោ ឯវំ វត្វា ទេន្តេ

ធម្មន្តោវាសិកានំ វត្ថុបដិបត្តិការកាណព្យា អន្តោវាសិកានំ ចាបុណាតិ។ ឯវំ
ធាយកានំ វចនានុបមេវ ធានស្ស បវត្តនតោ “យថា ធាយកា វទន្តិ, តថា
បដិបទ្ធិតព្ព”ន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២៥) អដ្ឋកថាចរិយា វទន្តិ។

ឯវំ ឥនានិ ធាយកា យេតុយ្យេន បុគ្គលស្សេវ ទេន្តិ, សតេសុ សហស្សេសុ
ឯកោយេវ បណ្ឌិតោ ពហុស្សតោ ធាយកោ សង្ឃស្ស ទទេយ្យ,
បុគ្គលិកជីវេវ ព្យាសង្ឃិកភវនត្ថាយ អភិរិយមាណំ នព្វត្តិយា កម្មវាចាយ ច
អរហំ ហោតិ។ កថំវិញ្ញាយតីតិ ចេ? ព្វត្តិកម្មវាចាវិរោធតោ។ កថំវិរោធាតិ
ចេ? ព្វត្តិយា កម្មវាចាយ ច “ឥទំ សង្ឃស្ស កថិនទុស្សំ ឧប្បន្ន”ន្តិ កថិនជីវេវស្ស
សង្ឃិកភាវោ វុត្តោ, ឥនានិ បន តំ ជីវំ “បុគ្គលស្ស ទិន្នំ បុគ្គលិក”ន្តិ
វចនត្ថានុបតោ បុគ្គលិកំ ហោតិ, ឯវម្បិវិរោធា។ “សង្ឃោ ឥមំ កថិនទុស្សំ
ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ ទទេយ្យ កថិនំ អត្ថវិតុ”ន្តិ ឯត្ថ ច សង្ឃោតិ ធាតុយា កត្តា
ហោតិ, ភិក្ខុនោតិ សម្បទានំ, ឥធ បន សង្ឃស្ស តស្មី កថិនជីវេវ
អនិស្សរភាវតោ សង្ឃោ កត្តា ន ហោតិ, ភិក្ខុ បដិគ្គាហលក្ខណភាវតោ
សម្បទានំ ន ហោតិ, ឯវម្បិវិរោធា។ ធាយកេន បន សង្ឃស្ស បរិច្ចត្តត្តា
សង្ឃិកភូតំ កថិនជីវំ យស្មី កាលេ សង្ឃោ កថិនំ អត្ថវិតុ
អដ្ឋង្គសមន្មាគតស្ស ភិក្ខុនោ ទេតិ, តស្មី កាលេ ព្វត្តិទុតិយ កម្មវាចំ ឥនានិ
មនុស្ស “ព្រាត្រី”តិ វោហវន្តិ, តព្វា ជីវំ “ព្រាត្រិលទ្ធិជីវ”ន្តិ, តំ ជីវេវធាយកព្វ
“ព្រាត្រិលទ្ធិធាយកោ”តិ, តស្មា សង្ឃិកជីវេវមេវ ព្រាត្រិលទ្ធិ ហោតិ, នោ
បុគ្គលិកជីវំ។ ព្រាត្រិលទ្ធិកាលតោ បន បដ្ឋាយ តំ ជីវំ បុគ្គលិកំ ហោតិ។
កស្មា? អត្តារកបុគ្គលស្ស ជីវេវភាវតោតិ។

អថាបិ វទន្តិ “ទិន្នន្តិ ចាបព្វា ‘សាដេន្តិ’តិ ចាបព្វា ‘អាទិសំសំ លភន្តិ’តិ
ចាបព្វា ឧបនិធាយ អយមត្តោវិញ្ញាយតី”តិ, តត្ថាយមាចរិយានមធិប្បាយោ -

“ទិន្នំ ឥទំ សង្ឃេនា” តិ ឯត្ថ ទា-ធាតុយា សង្ឃេនា តិ កត្តា, ឥទន្តិ កម្មំ, ឥមស្ស កថិនចីវរស្ស សង្ឃិកត្តា សង្ឃេន ទិន្នំ ហោតិ, តេនវិញ្ញាយ តិ “កថិន” ត្ថិ វុត្ថុ សង្ឃិកំ ហោតិ តិ។ “កថិនត្ថារំ កេលភន្តិ តិ ឯត្ថ កេលភន្តិ តិ កេ សាដេន្តិ តិ អត្ថោ។ បញ្ច ជនា សាដេន្តិ” តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៦) វុត្ថំ។ តត្ថ បញ្ច ជនា តិ សង្ឃោ វុត្តោ, ឥមនាបិ វិញ្ញាយ តិ “កថិនត្ថិ វុត្ថុ សង្ឃិកំ ហោតិ” តិ។ អាទិសំសំ លភន្តិ តិ ឯត្ថ ច សង្ឃិកត្តា សព្វេ សីមជ្ឈកភិក្ខុ អាទិសំសំ លភន្តិ, ឥមនាបិ វិញ្ញាយ តិ “កថិនត្ថិ វុត្ថុ សង្ឃិកំ ហោតិ” តិ។

តត្រាប្បវិចារណា កាតត្តា - បុព្វេនាយកា ចត្តារោបិ បច្ចយេ យេភុយ្យេន សង្ឃស្សេវ ទេន្តិ, តស្មា សង្ឃស្ស ចតុបច្ចយភាជនកថា អតិវិត្តារា ហោតិ។ អប្បកតោ បន បុគ្គលស្ស ទេន្តិ, តស្មា សង្ឃស្ស ទិន្នំ កថិនចីវរំ សង្ឃេន អត្តារកស្ស បុគ្គលស្ស ទិន្នំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ សាដេន្តិ តិ ច កថិនទុស្សស្ស នាយកា ចត្តារោ, បដិគ្គាហកោ ឯកោតិ បញ្ច ជនា កថិនទានកម្មំ សាដេន្តិ តិ វុត្ថំ។ អាទិសំសំ លភន្តិ តិ ឥទញ្ច អត្តារកស្ស ច អនុមោទនានញ្ច ភិក្ខុនំ អាទិសំសលាភមេវ វុត្ថំ, ន ឯតេហិ ចាថេហិ “កថិន” ត្ថិ វុត្ថុ សង្ឃិកំ ហោតិ តិ អត្ថោវិញ្ញាតញ្ច ហោតិ តិ ទដ្ឋញ្ចោ។ សង្ឃស្ស ឧប្បន្នចីវរំ សង្ឃេន អត្តារកស្ស ទិន្នកាវោ កថំវិញ្ញាយ តិ តិ? “ឥទំ សង្ឃស្ស កថិនទុស្សំ ឧប្បន្នំ, សង្ឃោ ឥមំ កថិនទុស្សំ ឥត្ថន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ ទេតិ កថិនំ អត្ថវតុ” ត្ថិ វុត្ថំ ចាឡិចាបញ្ច (មហាវ. ៣០៧) “សង្ឃោ អដ្ឋ កថិនទុស្សំ លភិត្វា បុនទិវសេ ទេតិ, អយំ និចយសន្និដី” តិ វុត្ថំ អដ្ឋកថាចាបញ្ច ទិស្វា វិញ្ញាយ តិ តិ។ សង្ឃសន្តកភូតំ ចីវរមេវ ទានកិរិយាយ កម្មំ, សង្ឃោ កត្តា, បុគ្គលោ សម្មទានំ ភវិតុំ អរហតាវោ ច យថាវុត្តចាឡិចាបមេវ ឧបនិធាយ វិញ្ញាយ តិ តិ។

ឯវ៉ូ សន្តេ បុគ្គលស្ស ទិន្នំ បុគ្គលិកជីវំ សង្ឃិកំ កាតុំ កងំ បដិបទ្ឋិតត្ថន្តិ?
សចេ សោ បដិក្កាហកបុគ្គលោ ឆាយកានំ ឯវ៉ូ វទតិ “ឧចាសក ឆានំ នាម
បុគ្គលស្ស ទិន្នតោ សង្ឃស្ស ទិន្នំ មហាប្បលតវំ ហោតិ, តស្មា សង្ឃស្ស ទេហិ,
សង្ឃស្ស ទត្វា បុន សង្ឃន អត្តារាហស្ស ភិក្ខុនោ កម្មវាចាយ ទត្វា តេន
បុគ្គលេន យថាវិនយំ អត្ថតេយេវ កងិនំ នាម ហោតិ, ន បុគ្គលស្ស ទត្វា
បុគ្គលេន សាមយេវ អត្ថតេ, តស្មា សង្ឃស្ស ទេហិ” តិ ឧយ្យោដេត្វា សង្ឃស្ស
ឆាបិតេបិ តំ ជីវំ សង្ឃិកំ ហោតិ កងិនត្តារាហំ។ យទិ បន ឆាយកោ
អប្បស្សតតាយ “នាហំ, ភន្តេ, កិញ្ចិ ជាតាមិ, ឥមំ ជីវំ តុម្ហាកមេវ ទម្មី” តិ
វត្តតិ, ឯវ៉ូ សតិ បុគ្គលិកវសេនេវ សម្មជិដ្ឋិត្វា តេន បុគ្គលេន តំ ជីវំ សង្ឃស្ស
ទិន្នម្យិ សង្ឃិកំ ហោតិ។

យទិ ឯវ៉ូ សមណេវ សមណស្ស ទិន្នំ ជីវំ កងំ កងិនត្តារាហំ
ភវេយ្យតិ? នោ ន ភវេយ្យ។ វុត្តញ្ញោតំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) “កងិនំ
កេន ទិន្នំ វដ្ឋតិ? យេន កេនចិ ទេវេន វា មនុស្សេន វា បញ្ចន្នំ វា សហធម្មិកានំ
អញ្ញាតវេន ទិន្នំ វដ្ឋតិ” តិ។ អថ កស្មា បរម្មវត្ថុតេហិ អាចរិយេហិ
ញាតិលទ្ធិជីវតោ អវសេសានិ ជីវរាជិ សង្ឃស្ស ភាដេត្វា ឯវ៉ូ បរិកុញ្ញតានីតិ?
វុច្ឆតេ - ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ អាចរិយបរម្មរាគតអនុសារេនេវ បដិបទ្ឋិត្តិ, កេចិ
ពហុនំ កិរិយំ ទិស្វា ទិដ្ឋានុគតិវសេន បដិបទ្ឋិត្តិ, ពហុស្សតាបិ កេចិ ថេរា
អវុច្ឆន្តាបិ បវេណីភេទភយេន បដិបទ្ឋិត្តិ, អបរេ វុចិវសេន អត្ថញ្ញា អធិប្បាយញ្ញា
បរិណាមេត្វា គណ្ណាន្តិ, បករណាមេវានុគតភិក្ខុ បន យថាបករណាគតមេវ
អត្ថំ គហេត្វា សង្ឃិកញ្ញា បុគ្គលិកញ្ញា អមិស្សំ កត្វា, កាលជីវវញ្ញា
អកាលជីវវញ្ញា អមិស្សំ កត្វា គណ្ណាន្តិ។ ភិក្ខុនិវិភន្ត្រ (ចា. ៧៣៨) “បូលនន្ទា
ភិក្ខុនី អកាលជីវំ ‘កាលជីវំ’ ត្ថិ អធិដ្ឋហិត្វា ភាជាបេស្សតិ, អថ ភគវា
និស្សគ្គិយចាចិត្តិយាបត្តិ បញ្ញាបេសី” តិ អាគតំ, តស្មា

លង្ហើបសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភូតេនភិក្ខុនាអនេក-
ចាឡិអដ្ឋកថាធម្មោ បករណោ ឌីលោកេត្វាសំសន្និច្ចា បករណមេវានុគន្ធាត្ថំ,
ន អញ្ញោសំ កិរិយំ សទ្ធិហិតត្ថំ, ន ច អនុគន្ធាត្ថំ។ ភគវតោ ហិ ធរមានកាលេ វា
តតោ បច្ឆា វា បុព្វេ ធាយកា យេតុយ្យេន ចត្តារោ បច្ចយេ សង្ឃស្សេវ ទេន្តិ,
តស្មា សង្ឃិកសេនាសនស្ស សង្ឃិកជីវស្ស ច ពាហុល្លតោ បុព្វាចរិយា
សង្ឃស្ស ភាជេត្វា វេ បរិភុញ្ញីសុ។

ឥធានិ បន ធាយកា យេតុយ្យេន ចត្តារោ បច្ចយេ បុគ្គលស្សេវ ទេន្តិ, តស្មា
សេនាសនម្យិ អភិនវត្ថំ បុគ្គលិកមេវ ពហុលំ ហោតិ, ជីវម្មិ បុគ្គលិកមេវ
ពហុលំ។ ទលិទ្ធាបិ សុត្តកន្តនកាលតោ បដ្ឋាយ “ឥមំ ជីវំ កមិនកាលេ
ឥត្តន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ទស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ច តថេវ វត្វា ច សព្វកិច្ចានិ ករោន្តិ,
មហាទូនា ច សាជកស្ស កីលាតកាលតោ បដ្ឋាយ តថេវ ចិន្តេត្វា កថេត្វា
ករោន្តិ, ធានកាលេ ច “ឥមំ ជីវំ ឥត្តន្នាមស្ស ទេហី” តិ បុត្តនាសាធម្មោ វា
បេសេន្តិ, សាមំ វា គន្ធា ជីវំ តស្ស ភិក្ខុស្ស ចាទមូលេ វា ហត្ថេ វា វេបេត្វា “ឥមំ
ជីវំ តុយ្ហំ ទម្មី” តិ វត្វា វា ចិន្តេត្វា វា ទេន្តិ, សតេសុ វា សហស្សេសុ វា ឯកោ
បណ្ឌិតបុរិសោ “បុគ្គលស្ស ទិន្នធានតោ សង្ឃស្ស ទិន្នំ មហាប្បល” តិ ព្រាត្វា “ឥមំ
កមិនជីវំ សង្ឃស្ស ទម្មី” តិ វត្វា វា ចិន្តេត្វា វា ទេតិ, តស្ស សា ទក្ខិណា
សង្ឃគតា ហោតិ។ សចេ បន ធាយកោ បុគ្គលស្ស ធាតុកាមោ ហោតិ,
បុគ្គលោ បន តស្ស មហាប្បលភាវមិច្ឆន្តោ ទក្ខិណាវិភង្គសុត្តាទិធម្មទេសនាយ
(ម. និ. ៣.៣៧៦ អាធម្មោ) បុគ្គលិកធានតោ សង្ឃិកធានស្ស មហាប្បលភាវំ
ជាតាបេត្វា “ឥមំ តវ ជីវំ សង្ឃស្ស ទេហី” តិ ឧយ្យោដេតិ, ធាយកោបិ តស្ស
វេនំ សម្មជិដ្ឋិត្វា “ឥមំ កមិនជីវំ សង្ឃស្ស ទម្មី” តិ វត្វា វា ចិន្តេត្វា វា ទេតិ,
វេម្មិ សា ទក្ខិណា សង្ឃគតា ហោតិ។

យទិ បន ភិក្ខុនា ឧប្បោជិតោបិ ធុប្បញ្ញោ ធាយកោ តស្ស វចនំ
អនាទិយិត្វា បុគ្គលស្សេវ ទេតិ, តស្ស សា ទក្ខិណា បុគ្គលតតា ហោតិ។ អថ
បន សោ បុគ្គលោ សយំ សម្មជិដ្ឋិត្វា បុន សង្ឃស្ស បរិច្ឆជតិ, ឯវម្បី តំ ចីវរំ
សង្ឃីកំ ហោតិ, តំ សង្ឃីកវសេន ភាជេតត្ថំ។ យទិ បន ធាយកោបិ
បុគ្គលស្សេវ ទេតិ, បុគ្គលោបិ សម្មជិដ្ឋិត្វា ន បរិច្ឆជតិ, ឯវំ សន្តេ តំ ចីវរំ
បុគ្គលីកំ ហោតិ, ន កថិនកាលមត្តេន វា កថិនវចនមត្តេន វា សង្ឃីកំ
ហោតិ។ ឥធានិ បន ឥមិនា នយេន បុគ្គលីកចីវរំយេវ ពហុលំ ហោតិ។ ឯវំ
សន្តេបិ អាចរិយបរម្មរា បវេណី អភិទ្ធិតុកាមា សង្ឃីកំវិយ កត្វា ភាជេត្វា
បរិភុញ្ញីសុ។ យទិ មុឡតោ សង្ឃីកំ សិយា, សង្ឃេន ទិន្នតោ បរំ ឯកសូចិមត្តម្បី
បុគ្គលោ អធិកំ គណ្ហិតុំ នលកេយ្យ។

[illegible]

ភុញ្ញតិ, ឥតិ សង្ឃស្ស ទិន្នត្តា សង្ឃកំ ហោតិ។ ឥនានិ បន ឆាយកា អត្ថនោ
អត្ថនោ កុល្លបកស្ស វា ញាតិភិក្ខុស្ស វា ឧចាសថទិវសេសុ ភត្តំ ទេន្តិ, តំ
សង្ឃស្ស អទិន្នត្តា សង្ឃកំ ន ហោតិ។ ឯវំ សន្តេបិ ឧចាសថទិវសេ ទិន្នត្តា
មុខ្យវសេន បវត្តឧចាសថភត្តំ វិយ តទុបចារេន “ឧចាសថភត្ត”ន្តិ
វោហរិយតិ, ឯវំសម្មទមិទំ ទដ្ឋព្ពំ។

ឯវំ ឥមស្មី កាលេ យេភុយ្យេន បុគ្គលស្សេវ ទិន្នត្តា បុគ្គលិកភូតំ ជីវំ
ញាតិកម្មវាចារហំ ន ហោតិ, សង្ឃិកមេវ ញាតិកម្មវាចារហំ ហោតិ, តទេវ ច
បញ្ចានិសំសការណំ ហោតិ, តស្មា បណ្ឌិតេន បុគ្គលេន “ឧចាសកា សង្ឃ
ទេថ, សង្ឃ ទិន្នំ មហាប្បលំ ហោតិ”តិអាទិនា និយោជេត្វា ឆាបេតព្ពំ, សយំ វា
សម្មជិដ្ឋិត្វា សង្ឃស្ស បរិច្ឆេទតព្ពំ។ ឯវំ បរិច្ឆេទត្តា សង្ឃិកភូតំ ជីវំ
ញាតិកម្មវាចារហោ ហោតិ បញ្ចានិសំសនិច្ឆាទកញ្ច។ ឯវំ និយោជនញ្ច
“សង្ឃ កោតមិ ទេហិ, សង្ឃ តេ ទិន្នេ អហាព្យោវ បូជិតោ ភវិស្សាមិ សង្ឃោ
ចា”តិ (ម. និ. ៣.៣៧៦) ភគវតា វុត្តវចនំ អនុគតំ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

បរិកម្មំ ករោន្តានំ ភិក្ខុនំ យាគុភត្តញ្ច ឆាតុំ វដ្តតីតិ ឥទំ បុច្ឆិតត្តា នោសោ
នត្ថីតិ កត្វា វុត្តំ, អបុច្ឆិតេ បន ឯវំ កថេតុំ ន វដ្តតិ។ ខលិមក្ខិតសាដកោតិ
អហាតវត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សុដ្ឋុដោវិត្វាតិអាទិនា សបុព្ពករណំ អត្តារំ
ទស្សេតិ។ ដោវនសិព្ពនវជនកប្បករណេន ហិវិចារណានេននពន្ធនានិបិ
ទស្សិតានិយេវ ហោន្តិ, អត្តារទស្សនេន បច្ចុទ្ធារអធិដ្ឋានានិបិ ទស្សេតិ។
សូចិអាទិនិ ជីវំកម្មបករណានិ សង្ឃេត្វា ពហូហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិន្តិ ឥទំ បន
សិព្ពនស្ស ឧបករណានិទស្សនំ។ តទហោវាតិ ឥទំ បន ករណសន្និធិមោចនត្ថំ
វុត្តំ។ ឆាយកស្ស ហត្ថតោ សាដកំ លទ្ធិទិវសេយេវ សង្ឃេន អត្តារកស្ស

ភិក្ខុនោ ឆាតត្ថំ, ឯវំ អនេន្តេ និចយសន្និធិ ហោតិ។ អត្តារកេនបិ សង្ឃតោ
លទ្ធិទិវសេយេវ កថិនំ អត្តវត្ថុត្ថំ, ឯវំ អករោន្តេ ករណសន្និធិ ហោតិ។

អញ្ញានិ ច ពហ្វានិ អានិសំសវត្ថានិ ទេតីតិ ឥមំនា អត្តវត្ថុសាដកោយេវ
កថិនសាដកោ នាម, តតោ អញ្ញោ សាដកា ពហវោបិ កថិនានិសំសាយេវ
នាមាតិ ទស្សេតិ។ ឯតេន ច “កថិនានិសំសោ”តិ វត្ថានិយេវ វុត្ថានិ ន អគ្គោតិ
ធិបេតិ។ យទិ អគ្គោ វុត្ថោ សិយា, ឯវំ សតិ “ពហ្វានិសំសានិ កថិនវត្ថានិ
ទេតី”តិ វត្ថុត្ថំ, ឯវំ បន អវត្ថា “ពហ្វានិ កថិនានិសំសវត្ថានិ ទេតី”តិ វុត្ថំ, តេន
ញាយតិ “ន អគ្គោ វុត្ថោ”តិ, តស្មា ពហ្វានិសំសភារោ អគ្គវសេន ន
គហោតញ្ញោ, អថ ខោ វត្ថវសេនេវ គហោតញ្ញោតិ។ ឥតរោតិ អញ្ញោ នាយកោ។
តថា តថា ឡិវទិត្វា សញ្ញាបេតញ្ញោតិ “ឧចាសក ទានំ នាម សង្ឃស្ស
ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ មហាប្បលំ ហោតិ មហានិសំសំ, អត្តារោ បន ភិក្ខុនំ
ឧបការត្ថាយ ភគវតា អនុញ្ញាតោ, តស្មា ញត្តិលទ្ធម្មិ អលទ្ធម្មិ
មហាប្បលមេវា”តិ វា “ឧចាសក អយម្មិ នាយកោ សង្ឃស្សេវ ទេតិ, ត្វម្មិ
សង្ឃស្សេវ ទេសិ, ភគវតា ច -

‘យោ សីលវា សីលវន្តេសុ ទទាតិ ទានំ;
ធម្មេន លទ្ធិ សុបសន្និចត្តោ;
អភិសទ្ធិហំ កម្មជលំ ឧឡារំ;
តំ វេ ទានំ វិបុលជលន្តិ ព្រូមី’តិ។ (ម. និ. ៣.៣៨២) -

វុត្ថំ, តស្មា សង្ឃស្ស ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ មហាប្បលមេវា”តិ វា ឥតិអាទិនិ វត្ថា
សញ្ញាបេតញ្ញោ។

យស្ស សង្ឃោ កថិនចីវរំ នេតិ, តេន ភិក្ខុនា កថិនំ អត្ថវិតព្ពន្តិ យោជនា។
យោ ជិណ្ហាចីវរោ ហោតិ ភិក្ខុ, តស្ស ធាតព្ពន្តិ សម្ពុទ្ធោ។ ឥមស្មី ឋានេ ឥនានិ
ភិក្ខុ -

“បដិគ្គហណាញា សប្បាយំ, ញត្ថិ ច អនុសាវនំ;
កប្បតិទុ បច្ឆទ្ធារោ, អធិដ្ឋានត្ថរាជិ ច;
និយោជនានុមោទា ច, ឥច្ចយំ កថិនេវិធី” តិ។ -

ឥមំ កាថំ អាហរិត្វា កថិនធានកម្មវាចាយ បឋមំ កថិនចីវរស្ស
បដិគ្គហណាញា សប្បាយបុច្ឆនញា ករោន្តិ, តទយុត្តំ វិយ ទិស្សតិ។ កស្មាតិ ចេ?
“អដ្ឋហន្ត្ថេហិ សមន្នាគតោ បុគ្គលោ ភព្វោ កថិនំ អត្ថវិតុំ... បេ... បុព្វករណំ
ជាតាតិ, បច្ឆទ្ធារំ ជាតាតិ, អធិដ្ឋានំ ជាតាតិ, អត្ថារំ ជាតាតិ, មាតិកំ ជាតាតិ,
បលិពោធំ ជាតាតិ, ឧទ្ធារំ ជាតាតិ, អានិសំសំ ជាតាតិ” តិ បរិវារចាឡិយញា (បរិ.
៤០៩),

“អដ្ឋជម្ពុវិនោ ភិក្ខុ, កថិនត្ថាវមរហាតិ;
បុព្វបច្ឆទ្ធារាជិដ្ឋា-នត្ថារោ មាតិកាតិ ច;
បលិពោធា ច ឧទ្ធារោ, អានិសំសា បនដ្ឋិមេ” តិ។ (វិ. វិ. ២៧០៤, ២៧០៦) -

វិនយវិនិច្ឆយប្បករណោ ច អាគតេសុ អដ្ឋសុ អង្គេសុ អនាគតត្ថា ច
“បុព្វករណំ សត្តហិ ធម្មហិ សង្កហិតំ ឆោវនេនវិចារណោន ធរនេន ពន្ធនេន
សិព្ពនេន រជនេន កប្បករណោន” តិ បរិវារចាឡិយញា (បរិ. ៤០៨),

“ឆោវនញាវិចារោ ច, ធរនំ ពន្ធនម្បិ ច;
សិព្ពនំ រជនំ កប្បំ, បុព្វកិច្ចន្តិ វុច្ឆតិ” តិ។ (វិ. វិ. ២៧០៧) -

វិនយវិនិច្ឆ័យប្បករណេ ច វុត្តសុ សត្តសុ បុព្វករណេសុ អនាគតត្តា ច។

ន កេវលញ្ច បករណេសុ អនាគតមេវ, អថ ខោយុត្តិបិ ន ទិស្សតិ។ កថំ?
បដិគ្គហណំ នាម “យោ បន ភិក្ខុ អទិន្នំ មុខទ្វារំ អាហារំ អាហារេយ្យ អញ្ញាត្រ
ឧទកនន្តចោនា, ចាចិត្តិយ”ន្តិ (ចា. ២៦៥) យាវកាលិកាទីសុ
អដ្ឋោហរិតព្ពេសុ ចត្វសុ កាលិកវត្ថុសុ ភគវតា វុត្តំ, ន បីវេ, តំ បន
ចាទមូលេ វេបេត្វា ទិន្នម្បិ បរម្មទា ទិន្នម្បិ លត្តតេវ។ វុត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) “ឥមំ បីវំ ឥត្តន្នាមស្ស ទម្ងីតិ វេ បរម្មទា វា ចាទមូលេ
វេបេត្វា ‘ឥមំ តុម្ហាក’ន្តិ វេ សម្មទា វា ទេតិ”តិ, តស្មា បដិគ្គហណាកិច្ចំ នត្តិ,
ឆាយកេន បីវេ ទិន្នេ សង្ឃស្ស ចិត្តេន សម្បជីដ្ឋនមត្តមេវ បមាណំ ហោតិ។

សប្បាយបុច្ឆនញ្ច វេ ករោន្តិ - ឯកេន ភិក្ខុនា “គោន្តោ សង្ឃា សង្ឃស្ស
កថិនេ សម្បត្តេ កស្ស បុគ្គលស្ស សប្បាយាវហំ ហោតិ”តិ បុច្ឆិតេ ឯកោ ភិក្ខុ
នាមំ វត្វា “ឥត្តន្នាមស្ស ថេវស្ស សប្បាយាវហំ ហោតិ”តិ វទតិ, សប្បាយឥតិ ច
និវាសនចារុបនត្ថំ គហេត្វា វទន្តិ។ ឯតស្មី វចនេ សទ្ធតោ ច អត្តតោ ច
អធិប្បាយតោ ច យុត្តិ គវេសិតញ្ញា ហោតិ។ កថំ? សទ្ធតោ វគ្គភេទេ សតិយេវ
ពហុវចនំ កត្តត្ថំ, ន អភេទេ, វេ សទ្ធតោ។ សប្បាយឥតិវចនញ្ច អនុវបត្តេយេវ
វត្តត្ថំ, ន និវាសនចារុបនត្តេ, វេ អត្តតោ។ ឥទញ្ច បីវំ សង្ឃោ កថិនំ អត្ថវតុំ
បុគ្គលស្ស ទេតិ, ន និវាសនចារុបនត្ថំ។ វុត្តញ្ញំ ចាឡិយំ (មហាវ. ៣០៧) “សង្ឃោ
ឥមំ កថិនទុស្សំ ឥត្តន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ទេតិ កថិនំ អត្ថវតុំ”ន្តិ, តស្មា យុត្តិ
គវេសិតញ្ញា ហោតិ។ “បដិគ្គហណញ្ច សប្បាយ”ន្តិ អាទិកាថាបិ កត្តចិ ចាឡិយំ
អដ្ឋកថាជីកាទីសុ ច ន ទិស្សតិ, តស្មា ឥធ វុត្តនយេនេវ បដិបដ្ឋិតត្ថំ។

សចេ ពហុ ជីណ្ហាបីវេវ, វុឡស្ស ឆាតព្ពន្ធន្តិ ឥទំ កថិនបីវេស្ស សង្ឃកត្តា “ន
ច, ភិក្ខុវេ, សង្ឃកំ យថាវុឡំ បដិពាហិតត្ថំ, យោ បដិពាហេយ្យ, អាបត្តិ

ទុក្ខជស្ស” តិ ឥមិនា ចាឡិនយេន (ចូឡវ. ៣០១) វុត្ថំ។ ឯតេនេវ នយេន
សព្វេសុ ពលវចីវេសុ សន្តេសុបិ វុឡ្យស្សេវ ធាតព្ពន្ធិ សិទ្ធិ។ វុឡ្យសុ... បេ....
ធាតព្ពន្ធិ ករណសន្និធិមោចនត្ថំ វុត្ថំ។ តេនេវាហ “សចេ វុឡ្យ” ត្យាទិ។
នវកតវេនបិ ហិ ករណសន្និធិ មោចេត្វា កថិនេ អត្ថតេ អនុមោទនំ
ករោន្តស្ស សង្ឃស្ស បញ្ចានិសំសលាកោ ហោតីតិ។ អបិចាតិអាទិនា សង្ឃេន
កត្តត្ថវត្ថំ ទស្សេតិ។ វចនក្កមោ បន ឃំ កាតព្វោ - កថិនទុស្សំ លភិក្ខា សង្ឃេន
សីមាយ សន្និបតិ តេ ឯកេន ភិក្ខុនា “កន្តេ, សង្ឃស្ស ឥទំ កថិនទុស្សំ ឧប្បន្នំ,
សង្ឃេន ឥមំ កថិនទុស្សំ កថន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ទទេយ្យ កថិនំ អត្ថវិតុ” ត្ថិ វុត្ថុ
អញ្ញេន “យោ ជិណ្ឌាចីវរោ, តស្ស” តិ វត្ថុត្ថំ, តតោ បុរិមេន “ពហូ ជិណ្ឌាចីវរា” តិ
វា “នត្ថិ ឥធ ជិណ្ឌាចីវរា” តិ វា វុត្ថុ អបវេន “តេន ហិ វុឡ្យស្ស” តិ វត្ថុត្ថំ, បុន
បុរិមេន “កោ ឯត្ថ វុឡ្យ” តិ វុត្ថុ ឥតវេន “ឥត្តន្នាមោ ភិក្ខុ” តិ វត្ថុត្ថំ, បុន បុរិមេន
“សោ ភិក្ខុ តទហេវ ចីវំ កត្វា អត្ថវិតុ សក្កោតិ” តិ វុត្ថុ ឥតវេន “សោ
សក្កោតិ” តិ វា “សង្ឃោ មហាថេរេស្ស សង្កហំ ករិស្សតិ” តិ វា វត្ថុត្ថំ, បុន
បុរិមេន “សោ មហាថេរោ អដ្ឋហិ អដ្ឋហិ សមន្នាគតោ” តិ វុត្ថុ ឥតវេន “អាម
សមន្នាគតោ” តិ វត្ថុត្ថំ, តតោ “សាធុ សុដ្ឋ តស្ស ធាតព្ព” ត្ថិ វុត្ថុ ព្យត្តេន ភិក្ខុនា
បជិតាលេន សង្ឃោ ញាតព្វោ។

ឯត្ថ ច “កន្តេ, សង្ឃស្ស” តិ អាទិវចនំ “សុណាតុ មេ, កន្តេ, សង្ឃេន, ឥទំ
សង្ឃស្ស កថិនទុស្សំ ឧប្បន្នំ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃេន ឥមំ កថិនទុស្សំ
ឥត្តន្នាមស្ស ភិក្ខុនោ ទទេយ្យ កថិនំ អត្ថវិតុ” ត្ថិ ឥមាយ ព្រត្តិចាឡិយា
សមេតិ។ “យោ ជិណ្ឌាចីវរោ, តស្ស” តិ អាទិ “សង្ឃេន កស្ស” តិ អាទិ “សង្ឃេន
កស្ស ធាតព្ពំ, យោ ជិណ្ឌាចីវរោ ហោតី” តិ អាទិនា អដ្ឋកថាវចនេន (មហាវ.
អដ្ឋ. ៣០៦) សមេតិ។ “សោ មហាថេរោ អដ្ឋហិ អដ្ឋហិ សមន្នាគតោ” តិ អាទិ
“អដ្ឋហិ អដ្ឋហិ សមន្នាគតោ បុគ្គលោ ភព្វោ កថិនំ អត្ថវិតុ” ត្ថិ អាទិកាយ

បរិវារចាឡិយា (បរិ. ៤០៩) សមេតីតិ ទដ្ឋត្ថំ។ យស្ស បន ធីយតិ, តស្ស
ញាតិទុតិយ កម្មវាចាយ ធាតព្ពន្ធិ សម្ពន្ធោ។ ឥមីនា ឥមស្ស កថិនធានកម្មស្ស
គរុកត្តា ន អបលោកនមត្ថេន ធាតព្ពន្ធិ ឥមមត្តំ បកាសេតិ។ គរុកលហុកានំ
ភេទោ កម្មាកម្មវិនិច្ឆយកថាយំ អារិ ភវិស្សតិ។

ឯវំ ធិន្នេ បន កថិនេ បច្ចុទ្ធវិភត្តា អធិជ្ជាភត្តា វាចា ភិន្និត្តាតិ សម្ពន្ធោ។
សេច តំ កថិនទុស្សំ និដ្ឋិតបរិកម្មមេវ ហោតីតិ ឥមីនា កថិនទុស្សំ នាម ន
កេវលំ បកតិសាជកមេវ ហោតិ, អថ ខោ បរិនិដ្ឋិតសត្តវិធមុត្តកិច្ចជីវម្បិ
ហោតីតិ ទស្សេតិ, តស្មា និដ្ឋិតជីវស្មី ធិន្នេ សត្តវិធមុត្តកិច្ចករណេន អត្ថោ
នត្ថិ, កេវលំ បច្ចុទ្ធវណាធិនិយេវ កាតព្វានិ។ សេច បន កិញ្ចិ អបរិនិដ្ឋិតំ
ហោតិ, អន្តមសោ កប្បពិន្ទមត្តម្បិ, តំ និដ្ឋាបេត្វាយេវ បច្ចុទ្ធវណាធិនិ
កាតព្វានិ។ គណ្ហិកបដ្ឋចាសកបដ្ឋានិ បន សិព្ពនន្តោគធានិ, តានិបិ
និដ្ឋាបេត្វាយេវ កាតព្វានិ។ អនិដ្ឋាបេត្តោ អនិដ្ឋិតសិព្ពនកិច្ចមេវ ហោតិ។
វុត្តញ្ចិ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៦២-៤៦៣) “តត្ថ កតត្ថិ
សូចិកម្មបរិយោសានេន កតំ, សូចិកម្មបរិយោសានំ នាម យំ កិញ្ចិ សូចិយា
កត្តត្ថំ។ ចាសកបដ្ឋគណ្ហិកបដ្ឋបរិយោសានំ កត្វា សូចិយា បដិសាមន”ន្តិ។
ឥទញ្ចិ កថិនវត្តំ នាម ពុទ្ធប្បសត្តន្តិ “អត្ថតកថិនានំ វោ ភិក្ខុវេ បញ្ចា
កប្បិស្សន្តិ”តិអាទិនា បសត្តំ។

កតបរិយោសិតំ បន កថិនំ គហោត្វាតិ -

“ឆោវនញ្ចិវិចារោ ច, ឆេននំ ពន្ធនម្បិ ច;
សិព្ពនំ វជនំ កប្បំ, បុព្ពកិច្ចន្តិវុច្ឆតិ”តិ។ (វិ.វិ. ២៧០៧) -

វុត្តានិ សត្វវិធម្មត្ថករណានិ កត្វា បរិយោសាបិតំ កថិនីវរំ គហេត្វា។
អត្តារកេន ភិក្ខុនា បច្ឆន្ទវិភត្តា អធិដ្ឋាតត្តា វាចា ភិក្ខុតត្តាតិ សម្ពុទ្ធោ។
សង្ឃាជិយា កថិនំ អត្តវតុកាមោ ភិក្ខុ បុព្វេ តិចីវរាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋិតំ
ចោរាណិកំ សង្ឃាជិ “ឥមំ សង្ឃាជិ បច្ឆន្ទរាមី” តិ វត្វា បច្ឆន្ទវិភត្តា, តតោ
អនធិដ្ឋិតំ នវំ សង្ឃាជិ “ឥមំ សង្ឃាជិ អធិដ្ឋាមី” តិ វត្វា អធិដ្ឋាតត្តា, តតោ
អត្តរណាកាលេ តមេវ អធិដ្ឋិតសង្ឃាជិ “ឥមាយ សង្ឃាជិយា កថិនំ អត្តរាមី” តិ
វាចា ភិក្ខុតត្តាតិ អត្តោ។ ឯស នយោ ឥតវេសុ។ ឯតេន កថិនត្តារណំ នាម
វីចីភេទករណមេវ ហោតិ, ន កិញ្ចា កាយវិការករណាន្តិ ឥមមត្តំ ជីវេតិ។
តថា ហិ វុត្តំ វិនយត្ថមញ្ញសាយំ (កដ្ឋា. អភិ. ដី. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណនា)
“អត្តវិភត្តន្តិ អត្តរណំ កាតត្ថំ, តញ្ច ខោ តថាវីចីភេទករណមេវាតិ ទដ្ឋត្ថ” ត្ថិ។

តត្ថ បច្ឆន្ទារោ តិវិជោ “ឥមំ សង្ឃាជិ បច្ឆន្ទរាមី” តិ សង្ឃាជិយា បច្ឆន្ទារោ,
“ឥមំ ឧត្តរាសន្តំ បច្ឆន្ទរាមី” តិ ឧត្តរាសន្តស្ស បច្ឆន្ទារោ, “ឥមំ អន្តរាសកំ
បច្ឆន្ទរាមី” តិ អន្តរាសកស្ស បច្ឆន្ទារោតិ។ វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេ (បរិ. ៤០៨)
“បច្ឆន្ទារោ តីហិ ធម្មេហិ សន្តីហិតោ សង្ឃាជិយា ឧត្តរាសន្តេន
អន្តរាសកេនា” តិ។ អធិដ្ឋានំ តិវិជំ “ឥមំ សង្ឃាជិ អធិដ្ឋាមី” តិ សង្ឃាជិយា
អធិដ្ឋានំ, “ឥមំ ឧត្តរាសន្តំ អធិដ្ឋាមី” តិ ឧត្តរាសន្តស្ស អធិដ្ឋានំ, “ឥមំ អន្តរាសកំ
អធិដ្ឋាមី” តិ អន្តរាសកស្ស អធិដ្ឋានន្តិ។ វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេ (បរិ. ៤០៨) “អធិដ្ឋានំ
តីហិ ធម្មេហិ សន្តីហិតំ សង្ឃាជិយា ឧត្តរាសន្តេន អន្តរាសកេនា” តិ។

អថ វា អធិដ្ឋានំ ធុរិជំ កាយេន អធិដ្ឋានំ, វាចាយ អធិដ្ឋានន្តិ។ តត្ថ
ចោរាណិកំ សង្ឃាជិ “ឥមំ សង្ឃាជិ បច្ឆន្ទរាមី” តិ បច្ឆន្ទវិភត្តា នវំ សង្ឃាជិ ហត្ថេន
គហេត្វា “ឥមំ សង្ឃាជិ អធិដ្ឋាមី” តិ ចិត្តេន អាភោគំ កត្វា
កាយវិការករណេន កាយេន វា អធិដ្ឋាតត្ថំ, វីចីភេទំ កត្វា វាចាយ វា

អធិដ្ឋាតព្វំ។ វុត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៦៩; កដ្ឋា. អដ្ឋ.
កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា) “តត្ថ យស្មា ទ្វេ ចីវរស្ស អធិដ្ឋានានិ កាយេន វា
អធិដ្ឋេតិ, វាចាយ វា អធិដ្ឋេតិ វុត្តំ, តស្មា... បេ... អធិដ្ឋាតព្វំ” តិ។ អថ វា
អធិដ្ឋានំ ធុរិធំ សម្មាសម្ពាសនបរម្មាសម្ពាសនវសេន។ តត្ថ យទិ ចីវរំ ហត្ថចាសេ
បិតំ ហោតិ, “ឥមំ សង្ឃាជី អធិដ្ឋាមី” តិ វចីភេទំ កត្វា អធិដ្ឋាតព្វំ, អថ
អន្តោគព្រា វា សាមន្តិហារេ វា ហោតិ, បបិតដ្ឋានំ សល្លក្ខេត្វា “ឯតំ សង្ឃាជី
អធិដ្ឋាមី” តិ វចីភេទំ កត្វា អធិដ្ឋាតព្វំ។ វុត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៦៩;
កដ្ឋា. អដ្ឋ. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា) “តត្រ ធុរិធំ អធិដ្ឋានំ សេច ហត្ថចាសេ
ហោតិ” តិ អាទិ, វិនយត្ថមញ្ញសាយញ្ញ (កដ្ឋា. អភិ. ដី. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា)
“ធុរិធំ ធុរិធំ សម្មាសម្ពាសនបរម្មាសម្ពាសន ធុរិធំ” តិ។

អត្ថារោ កតិវិដោ? អត្ថារោ ឯកវិដោ។ វចីភេទករណេនេវ ហិ អត្ថារោ
សម្មជ្ជតិ, ន កាយវិការករណេន។ អយមត្ថោ យថាវុត្ត-បរិវាចាធុរិយា ច
“អត្ថវិតព្វន្តិ អត្ថរណំ កាតព្វំ, តញ្ញា ខោ តថាវចីភេទករណមេវា តិ ធម្មត្ថ” តិ
វិនយត្ថមញ្ញសាវចនេន ច វិញ្ញាយតិ។ អថ វា អត្ថារោ តិវិដោ វុត្តប្បភេទេន។
តត្ថ យទិ សង្ឃាជីយា កថិនំ អត្ថវត្ថុកាមោ ហោតិ, ចោរណិកា សង្ឃាជី
បច្ចុទ្ធវិតញ្ញា, នវា សង្ឃាជី អធិដ្ឋាតព្វំ, “ឥមាយ សង្ឃាជីយា កថិនំ អត្ថរាមី” តិ
វាចា ភិន្និតញ្ញា។ អថ ឧត្តរាសង្កេន កថិនំ អត្ថវត្ថុកាមោ ហោតិ, ចោរណិកា
ឧត្តរាសង្កេន បច្ចុទ្ធវិតញ្ញា, នវា ឧត្តរាសង្កេន អធិដ្ឋាតព្វំ, “ឥមីនា ឧត្តរាសង្កេន
កថិនំ អត្ថរាមី” តិ វាចា ភិន្និតញ្ញា។ អថ អន្តរាសកេន កថិនំ អត្ថវត្ថុកាមោ
ហោតិ, ចោរណិកា អន្តរាសកេន បច្ចុទ្ធវិតញ្ញា, នវា អន្តរាសកេន
អធិដ្ឋាតព្វំ, “ឥមីនា អន្តរាសកេន កថិនំ អត្ថរាមី” តិ វាចា ភិន្និតញ្ញា។
វុត្តញ្ញេតំ បរិវាចេ (បរិ. ៤១៣) “សេច សង្ឃាជីយា” តិ អាទិ។

ឯត្ថ សិយា - ក៏ បន “ឥមំ សង្ឃាជី បច្ចុទ្ធិរាមី” តិ វិសេសំ កត្វាវ បច្ចុទ្ធិតត្តា,
ឧទាហុ “ឥមំ បច្ចុទ្ធិរាមី” តិ សាមញ្ញតោបិ បច្ចុទ្ធិតត្តាតិ?
បរិក្ខារចោឡាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋិតំ ចីវរំ “ឥមំ បច្ចុទ្ធិរាមី” តិ សាមញ្ញតោ
បច្ចុទ្ធិតត្តំ, ន “ឥមំ សង្ឃាជី បច្ចុទ្ធិរាមី” តិ វិសេសតោ បច្ចុទ្ធិតត្តំ។ កស្មា? បុព្វេ
អលទ្ធនាមត្តា។ តិ ចីវរាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋិតំ បន ចីវរំ វិសេសតោយេវ បច្ចុទ្ធិតត្តំ,
ន សាមញ្ញតោ។ កស្មា? បដិលទ្ធវិសេសនាមត្តា។ ឥត បន កថិនាធិការេ បុព្វេ
តិ ចីវរាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋិតត្តា វិសេសតោយេវ បច្ចុទ្ធិតត្តន្តិ ទដ្ឋត្ថំ។ វុត្តញ្ញោតំ
បរិវារេ (បរិ. ៤០៨) កថិនាធិការេ “បច្ចុទ្ធារោ តីហិ ធម្មហិ សង្កហិតោ
សង្ឃាជិយា ឧត្តរាសន្តេន អន្តរាសកេនា” តិ។ ក៏ បន និច្ចតេចីវរិកោយេវ
កថិនំ អត្ថរិតុំ លភតិ, ឧទាហុ អវត្តាតេចីវរិកោបិតិ? តេចីវរិកោ ធុរិដោ
ធុតង្គតេចីវរិកវិនយតេចីវរិកវសេន។ តត្ថ ធុតង្គតេចីវរិកោ “អតិរេកចីវរំ
បដិក្ខិចាមិ, តេចីវរិកង្គំ សមាទិយាមី” តិ អធិដ្ឋហិត្វា ធារណតោ
សត្តកាលមេវ ធារេតិ។ វិនយតេចីវរិកោ បន យទា តិ ចីវរាធិដ្ឋានេន
អធិដ្ឋហិត្វា ធារេតុកាមោ ហោតិ, តទា តថា អធិដ្ឋហិត្វា ធារេតិ។ យទា បន
បរិក្ខារចោឡាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋហិត្វា ធារេតុកាមោ ហោតិ, តទា តថា
អធិដ្ឋហិត្វា ធារេតិ, តស្មា តិ ចីវរាធិដ្ឋានស្ស ធុប្បវិហារត្តា សត្តទា ធារេតុ
អសក្កោន្តោ ហុត្វា បរិក្ខារចោឡវសេន ធារេន្តោបិ តំ បច្ចុទ្ធិត្វា អាសន្នេ
កាលេ តិ ចីវរាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋហិត្វា កថិនំ អត្ថរិតុំ លភតិយេវាតិ ទដ្ឋត្ថំ។

កង្ខិ ទុកោ កថិនទានកម្មវាចាកណានសីមាយមេវ កថិនំ អត្ថរិតត្ថំ,
ឧទាហុ អញ្ញាសីមាយាតិ? យទិ កថិនទានកម្មវាចាកណានពទ្ធសីមា
វស្សបនាយិកខេត្តក្ខតឧបចារសីមាយ អន្តោ បិតា, ឯវំ សតិ តស្មីយេវ
សីមមណ្ឌលេ អត្ថរណំ កាតត្ថំ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ចេ?
“បរិនិដ្ឋិតបុព្វករណមេវ ចេ ទាយកោ សង្ឃស្ស ទេតិ, សម្មជិដ្ឋិត្វា

កម្មវាចាយ ឆាតព្វំ។ តេន ច តស្មីយេវ សីមមណ្ឌលេ អធិជ្ជហិក្ខា អត្ថវិក្ខា
សង្ខេប អនុមោទាបេតញ្ញា” តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៨)
អាគតត្តា វិញ្ញាយតីតិ។ យទិ ឯវំ “តស្មីយេវ សីមមណ្ឌលេ” ឥច្ឆេវ ដីកាយំ
វុត្តត្តា “យស្មី កិស្មិញ្ច សីមមណ្ឌលេ កម្មវាចំ ភណ្ឌិក្ខា តស្មីយេវ
សីមមណ្ឌលេ អត្ថវិក្ខា” តិ វុត្តព្វំ, ន “កថិននានកម្មវាចាកណានពទ្ធសីមា
វស្សបនាយិកខេត្តក្ខតឧបចារសីមាយ អន្តោ បិតា” តិ វិសេសំ កត្វា វុត្តព្វន្តិ?
ន ន វុត្តព្វំ។ កម្មវាចាកណានសីមា ហិ ពទ្ធសីមាក្ខតា, កថិនត្តារសីមា បន
ឧបចារសីមាក្ខតា, ឧបចារសីមា ច នាម ពទ្ធសីមំ អវត្ថវិក្ខាបិ គច្ឆតិ, តស្មា សា
សីមា ពទ្ធសីមា ច ហោតិ ឧបចារសីមា ចាតិ តស្មីយេវ សីមមណ្ឌលេ
កថិននានកម្មវាចំ ភណ្ឌិក្ខា តត្ថេវ អត្ថរណំ កាតព្វំ, ន យស្មី កិស្មិញ្ច
សីមមណ្ឌលេ កម្មវាចំ ភណ្ឌិក្ខា តត្ថេវ អត្ថរណំ កត្តព្វន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ ឯវម្បិ
“ឧបចារសីមាយ” ឥច្ឆេវ វុត្តព្វំ, ន “វស្សបនាយិកខេត្តក្ខតឧបចារសីមាយា” តិ,
តម្បិ វុត្តព្វមេវ។ តេសំ ភិក្ខុនំ វស្សបនាយិកខេត្តក្ខតាយ ឯវ ឧបចារសីមាយ
កថិនត្តារំ កាតុំ លភតិ, ន អញ្ញឧបចារសីមាយ។ វុត្តព្វំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) “អញ្ញស្មី វិហារេ វុត្តវស្សបិ ន លភន្តិ មហាបច្ឆរិយំ វុត្ត” តិ។

យថិច្ឆសិ, តថា ភវតុ, អបិ តុ ខលុ “កម្មវាចាកណានសីមា ពទ្ធសីមាក្ខតា,
កថិនត្តារសីមា ឧបចារសីមាក្ខតា” តិ តុម្ពេហិ វុត្តំ, តថាក្ខតភារោ កថំ
ជានិតញ្ញាតិ? វុច្ឆតេ - កថិនត្តារសីមាយំ តាវ ឧបចារសីមាក្ខតភារោ “សចេ
បន ឯកសីមាយ ពហូ វិហារា ហោន្តិ, សព្វេ ភិក្ខុ សន្និច្ចាតេត្វា ឯកត្ថ កថិនំ
អត្ថវិក្ខា” តិ ឥមិស្សា អដ្ឋកថាយ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) អត្ថំ សំវណ្ណាតុំ
“ឯកសីមាយាតិ ឯកឧបចារសីមាយាតិ អន្តោ យុដ្ឋតិ” តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ
(វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៦) អាគតត្តា វិញ្ញាយតិ។ កម្មវាចាកណានសីមាយ
ពទ្ធសីមាក្ខតភារោ បន “តេ ច ខោ ហត្ថចាសំ អវិជហិក្ខា ឯកសីមាយំ បិតា។

សីមា ច នាមេសា ពទ្ធសីមា អពទ្ធសីមាតិ ធុរិជា ហោតិ"តិ កង្ខារិវិភាគិយំ
(កង្ខារ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) អាគតត្ថា ច "សីមា ច នាមេសា កតមា, យត្ថ
ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា បិតា កម្មប្បត្តា នាម ហោន្តិទិ អនុយោគំ សន្ទាយ សីមំ
ឧស្សេន្តោ វិភាគវត្តានំ សភាវិការំ វិភាគឧស្សនមុខេនេវ ហោតិទិ 'សីមា ច
នាមេសា'តិ អាទិមាហា"តិ វិនយត្ថមញ្ញសាយំ (កង្ខារ. អភិ. ដ៏. និទានវណ្ណនា)
អាគតត្ថា ច វិញ្ញាយតិ។

តត្ថ កតិវិជា ពទ្ធសីមា, កតិវិជា អពទ្ធសីមាតិ? តិវិជា ពទ្ធសីមា
ខណ្ឌសីមាសមាទសំវាសសីមាអវិប្បវាសសីមាវសេន។ តិវិជា អពទ្ធសីមា
តាមសីមាឧទកុក្ខេបសីមាសត្តព្ពន្ធសីមាវសេនាតិ ឧដ្ឋញ្ញ។ កថាវិញ្ញាយតិទិ
ចេ? "ឯវំ ឯកាទស វិបត្តិសីមាយោ អតិក្កមិត្វា តិវិជសម្បត្តិយុត្តា និមិត្តន
និមិត្តំ សម្ពុទ្ធិត្វា សម្មតា សីមា ពទ្ធសីមាតិ វេទិតញ្ញ។ ខណ្ឌសីមា
សមាទសំវាសសីមា អវិប្បវាសសីមាតិ តស្សាយេវ ភេនោ។ អពទ្ធសីមា បទ
តាមសីមា សត្តព្ពន្ធសីមា ឧទកុក្ខេបសីមាតិ តិវិជា"តិ កង្ខារិវិភាគិយំ
(កង្ខារ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) អាគតត្ថា វិញ្ញាយតិ។ ឯវំ តិសុ ពទ្ធសីមាសុ, តិសុ
អពទ្ធសីមាសុតិ ធនុយេវ សីមាសុ កម្មប្បត្តសង្ឃស្ស
ចតុវគ្គករណីយាទិកម្មស្ស កត្តព្ពការវចនតោ សុទ្ធាយ ឧបចារសីមាយ
កម្មវាចាយ អភណ្ឌិតព្ពកាវោ វិញ្ញាយតិ។ អន្តោឧបចារសីមាយ ពទ្ធសីមាយ
សតិ តំ ពទ្ធសីមំ អវត្តវិទាបិ ឧបចារសីមាយ គមនតោ សា ពទ្ធសីមា
កម្មវាចាកណាធារហា ច ហោតិ កថិនត្តារហា ចាតិ វេទិតព្ពំ។

ននុ ច បន្ទុវសិវិជា សីមា អដ្ឋកថាសុ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩; កង្ខារ. អដ្ឋ.
អកាលបិវរសិក្ខាបទវណ្ណនា) អាគតា, អថ កស្មា ធន្យេវ វុត្តាតិ? សច្ចំ, តាសុ
បទ បន្ទុវសុ សីមាសុ ឧបចារសីមា សង្ឃលាភវិភជនាទិជ្ជានមេវ ហោតិ,

លាភសីមា តត្រុប្បាទកហណាដ្ឋានមេវ ហោតីតិ ឥមា ទ្វេសីមាយោ
សង្ឃកម្មករណាដ្ឋានំ ន ហោតិ, និកមសីមា នករសីមា ជនបទសីមា រដ្ឋសីមា
រដ្ឋសីមា ធិបសីមា ចក្កវាឡសីមាតិ ឥមា បន សីមាយោ កាមសីមាយ
សមានគតិកា កាមសីមាយមេវ អន្តោគធាតិ នវិសុំ វុត្តាតិ ទដ្ឋព្វំ។ ឯត្ថ ច
ឧបចារសីមាយ ពទ្ធសីមំ អវត្តវិទ្យា គតកាវោ កថំ ជានិតញ្ចាតិ? “ឧបចារសីមា
បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបេន, អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបាហដ្ឋានេន
បរិច្ឆិន្នា”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វុត្តត្ថា
បរិក្ខេបបរិក្ខេបាហដ្ឋានំ អន្តោ ពទ្ធសីមាយ វិជ្ជមានាយ តំ អវត្តវិទ្យា
ឧបចារសីមា គតា។ តថា ហិ “ឥមិស្សា ឧបចារសីមាយ ‘សង្ឃស្ស ទម្មី’តិ ទិន្នំ
បន ខណ្ឌសីមសីមន្តិកាសុ បិតានម្បិ ចាបុណាតិ”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩)
វុត្តំ។ តេន ញាយតិ “ឧបចារសីមាយ អន្តោ បិតា ពទ្ធសីមា ឧបចារសីមាបិ
នាម ហោតិ”តិ។ ហោតុ, ឯវំ សតិ អន្តោឧបចារសីមាយំ ពទ្ធសីមាយ សតិ
តត្ថេវ កថិននានកម្មវាចំ វាចាបេត្វា តត្ថេវ កថិនំ អត្ថវិតព្ពំ ភវេយ្យ,
អន្តោឧបចារសីមាយំ ពទ្ធសីមាយ អវិជ្ជមានាយ កថំ ករិស្សន្តិតិ?
អន្តោឧបចារសីមាយំ ពទ្ធសីមាយ អវិជ្ជមានាយ ពហិឧបចារសីមាយំ
វិជ្ជមានពទ្ធសីមំ វា ឧទកុក្កេបលភនដ្ឋានំ វា គន្ធា កម្មវាចំ វាចាបេត្វា បុន
វិហារំ អាគន្ធា វស្សបនាយិ កខេត្តភូតាយ ឧបចារសីមាយំ វត្វា កថិនំ
អត្ថវិតព្ពំ ទដ្ឋព្វំ។

ននុ ច កោ ឯវំ សន្តេ អញ្ញិស្សា សីមាយ ញាតិ, អញ្ញិស្សា អត្ថារោ ហោតិ, ឯវំ
សន្តេ “បរិនិដ្ឋិតបុព្វករណមេវ ច ធាយកោ សង្ឃស្ស ទេតិ, សម្មជិដ្ឋិត្វា
កម្មវាចាយ ធាតព្វំ។ តេន ច តស្មីយេវ សីមមណ្ឌលេ អធិដ្ឋហិត្វា អត្ថវិទ្យា
សង្ឃោ អនុមោទាបេតញ្ចា”តិ វុត្តេន វជិរពុទ្ធិដីការចនេន (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ
៣០៨) វិវុដ្ឋតីតិ? ននុ អវោចុម្ព “កម្មវាចាកណានសីមា ពទ្ធសីមាភូតា,

កងិនត្តារសីមា ឧបចារសីមាភូតា"តិ។ តស្មា វជិរពុទ្ធិដីការៗចនេន នវិរុដ្ឋតិ។
តត្ថ បុព្វេយេតុយៀន ពទ្ធសីមវិហារត្តា សមគ្គំ សង្ឃំ សន្និចាតេត្វា កម្មវាចំ
វាចាបេត្វា ឧបចារសីមពទ្ធសីមភូតេ តស្មីយេវ វិហារេ អត្តរណំ សន្ធាយ វុត្តំ។
ពទ្ធសីមវិហារេ អហោន្តេបិ អន្តោឧបចារសីមាយំ ពទ្ធសីមាយ វិជ្ជមានាយ
តត្ថេវ សីមមណ្ឌលេ កម្មវាចំ វាចាបេត្វា តត្ថេវ អត្ថវិតព្ពកាវោ អម្ពេហិបិ
វុត្តោយេវ។ យទិ បន នចេវ ពទ្ធសីមវិហារេ ហោតិ, ន ច អន្តោឧបចារសីមាយំ
ពទ្ធសីមា អត្ថិ, ឯវេវេវ វិហារេ កម្មវាចំ វាចាបេត្តំ នលភតិ, អញ្ញំ ពទ្ធសីមំ វា
ឧទកុក្ខេបំ វា គន្ធា កម្មវាចំ វាចាបេត្វា អត្ថនោវិហារំ អាគន្ធា
វស្សបនាយិកាឧត្តភូតាយ ឧបចារសីមាយ វេត្វា កងិនំ អត្ថវិតព្ពំ។ ឯវេវេវ
បរម្បវភូតា ពហោវោ អាចរិយវរា ករោន្តិតិ ធន្តំ។

អបរេ បន អាចរិយា “ពទ្ធសីមវិហារាយ សុទ្ធិឧបចារសីមាយ សតិ
តស្សំយេវ ឧបចារសីមាយំ ព្រាត្តិកម្មវាចាបិ វាចេតព្ពា, កងិនំ អត្ថវិតព្ពំ, ន
អញ្ញិស្សា សីមាយ ព្រាត្តិ, អញ្ញិស្សា អត្ថរណំ កាតព្ពំ”ន្តិ វធន្តិ។ អយំ បន
នេសមធិប្បាយោ - “កងិនត្តតសីមាយន្តិ ឧបចារសីមំ សន្ធាយ វុត្ត”ន្តិ
វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៦) កងិនត្តារជ្ជានភូតាយ សីមាយ
ឧបចារសីមាភាវោ វុត្តោ, តស្សំយេវ ដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៨) បុព្វេ
និទ្ទិដ្ឋថាបេ “តស្មីយេវ សីមមណ្ឌលេ អធិដ្ឋហិត្វា អត្ថវិត្វា សង្ឃោ
អនុមោទាបេតព្ពោ”តិ កម្មវាចាកណានសីមាយមេវ អត្ថវិតព្ពកាវោ ច វុត្តោ,
តស្មា អញ្ញិស្សា សីមាយ ព្រាត្តិ, អញ្ញិស្សា អត្ថរណំ ន កាតព្ពំ, តស្សំយេវ
ឧបចារសីមាយំ កម្មវាចំ សាវេត្វា តស្មីយេវ អត្តារោ កាតព្ពោ,
ឧបចារសីមតោ ពហិ បិតំ ពទ្ធសីមំ គន្ធា អត្ថរណាកិច្ចំ នត្តិតិ។

តត្រូវវិចារណា កាតព្វា - ឥទំ ភាសន្តរេសុ “ព្យាត្តី”តិ កថិតំ
 កថិនទានកម្មំ ចតុសុ សង្ឃកម្មេសុ ព្យាត្តិទុតិយកម្មំ ហោតិ,
 ព្យាត្តិទុតិយកម្មស្ស នវេសុ វាទេសុ កថិនទានំ, គរុកលហុកេសុ គរុកំ, យទិ
 “ឧបចារសីមាយំ ចត្តារិ សង្ឃកម្មានិ កាតព្វានី”តិ បករណេសុ អាគតំ
 អភវិស្សា, វេសំ សន្តេ តេសំ អាចរិយានំ វេទនានុបតោ ឧបចារសីមាយំ
 កថិនទានព្យាត្តិកម្មវាចំ វាចេតព្វំ អភវិស្សា, ន បន បករណេសុ
 “ឧបចារសីមាយំ ចត្តារិ សង្ឃកម្មានិ កាតព្វានី”តិ អាគតំ, អថ ខោ
 “សង្ឃលាភវិភជនំ, អាគន្តកវត្ថុំ កត្វា អាមាមប្បវិសនំ, គមិកស្ស ភិក្ខុនោ
 សេនាសនអាបុច្ឆនំ, និស្សយបអប្បស្សម្ពនំ, ចារិវាសិកមាទត្តចារិកភិក្ខុនំ
 អរុណុដ្ឋាបនំ, ភិក្ខុនីនំ អាមាមប្បវិសនអាបុច្ឆនំ ឥច្ឆេវមាធិនិ វេ
 ឧបចារសីមាយ កត្តព្វានី”តិ អាគតំ, តស្មា កថិនទានព្យាត្តិទុតិយកម្មវាចា
 កេវលាយំ ឧបចារសីមាយំ ន វាចេតព្វាតិ សិទ្ធា។ កថំវិញ្ញាយតីតិ ចេ?
 “អវិប្បវាសសីមា នាម តិយោជនាបិ ហោតិ, វេសំ សន្តេ តិយោជនេ វិតា លាភំ
 គណ្ហិស្សន្តិ, តិយោជនេ វត្វា អាគន្តកវត្ថុំ បូរេត្វា អាមាម បវិសិតព្វំ ភវិស្សតិ,
 គមិកោ តិយោជនំ គន្ធា សេនាសនំ អាបុច្ឆិស្សតិ, និស្សយបជិបន្នស្ស ភិក្ខុនោ
 តិយោជនាតិក្កមេ និស្សយោ បជិប្បស្សម្ពិស្សតិ, ចារិវាសិកេន តិយោជនំ
 អតិក្កមិត្វា អរុណំ ឧដ្ឋបេតព្វំ ភវិស្សតិ, ភិក្ខុនិយា តិយោជនេ វត្វា
 អាមាមប្បវិសនំ អាបុច្ឆិតព្វំ ភវិស្សតិ, សព្វម្បតំ ឧបចារសីមាយ
 បរិច្ឆេទវេសនេវ កាតុំ វេជ្ជតិ, តស្មា ឧបចារសីមាយមេវ ភាជេតព្វ”ន្តិ
 វេមាធិអដ្ឋកថាចាបតោ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វិញ្ញាយតីតិ។

អថេវំ វេទយ្យំ - “ឧបចារសីមា ព្យាត្តិទុតិយកម្មវាចាយ វានំ ន ហោតិ”តិ
 តុម្ភេហិ វុត្ថំ, អថ ច បន កតបុព្វំ អត្ថិ។ តថា ហិ
 ចីវរបដិក្កាហកសម្មតិចីវរនិទហកសម្មតិចីវរភាជកសម្មតិនំ “សុណាតុ

មេ...បេ... ឆាយយ៉ាមីតិ ឥមាយ កម្មវាចាយ វា អបលោកនេន វា អន្តោវិហារេ
សព្វសង្ឃមជ្ឈេបិ ខណ្ឌាសីមាយបិ សម្មន្និតុំ វុដ្ឋតិយេវា”តិ ឧបចារសីមាយំ
ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ និច្ចាទេតព្វកាវោ អដ្ឋកថាយំ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៩៤)
អាគតោ។ ភណ្ណាការស្ស បន “ឥមំ បន ភណ្ណាការំ ខណ្ឌាសីមំ គន្ធា
ខណ្ឌាសីមាយ និសិន្នេហិ សម្មន្និតុំ ន វុដ្ឋតិ, វិហារមជ្ឈេយេវ ‘សុណាតុ មេ,
ភន្តេ, សង្ឃោ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥត្ថន្ទាមំ វិហារំ ភណ្ណាការំ
សម្មន្នេយ្យា’តិអាទិនា នយេន កម្មវាចាយ វា អបលោកនេន វា សម្មន្និតព្វ”ន្តិ
អដ្ឋកថាយំ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៩៥) ឧបចារសីមាយមេវ ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ
សម្មន្និតព្វកាវោ អាគតោតិ។

តេ ឯវំ វុត្តញ្ញា - សចេបិ អដ្ឋកថាយំ អាគតំ “អន្តោវិហារេ”តិ ចាហោ
“វិហារមជ្ឈេ”តិ ចាហោ ច ឧបចារសីមំ សន្ធាយ វុត្តោតិ មញ្ញាមាណា តុម្ហេ
អាយស្មន្តោ ឯវំ អវុត្តតុ, តេ បន ចាហោ ឧបចារសីមំ សន្ធាយ អដ្ឋកថាចរិយេហិ
ន វុត្តា, អថ ខោ អវិប្បវាសសីមាសង្ខាតំ មហាសីមំ សន្ធាយ វុត្តា។ កថំ
វិញ្ញាយតីតិ ចេ? ខណ្ឌាសីមាយ វុត្តមានត្ថា។ ខណ្ឌាសីមាយ ហិ មហាសីមា ឯវំ
បដិយោគី ហោតិ។ ឧបចារសីមាតិ អយមត្ថោ កថំ ជានិតព្វោតិ ចេ? “ឥមំ បន
សមានសំវាសកសីមំ សម្មន្នន្តេហិ បព្ពដ្ឋបសម្បទាធិនំ សង្ឃកម្មានំ
សុខករណាត្ថំ បឋមំ ខណ្ឌាសីមា សម្មន្និតព្វា...បេ... ឯវំ ពន្ធាសុ បន សីមាសុ
ខណ្ឌាសីមាយ បីតា ភិក្ខុ មហាសីមាយ កម្មំ ករោន្តានំ ន កោបេន្តិ,
មហាសីមាយ វា បីតា ខណ្ឌាសីមាយ កម្មំ ករោន្តានំ។ សីមន្តរិកាយ បន បីតា
ឧទិន្នម្បិ ន កោបេន្តី”តិ វុត្តអដ្ឋកថាចាបវសេន (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨)
ជានិតព្វោតិ។ អថ វា តេហិ អាយស្មន្តេហិ
អាគតភណ្ណាការសម្មតិចាបវសេនបិ អយមត្ថោ វិញ្ញាយតិ។ កថំ?
ចីវរបដិក្កាហកាធិបុគ្គលសម្មតិយោ បន អន្តោវិហារេ សព្វសង្ឃមជ្ឈេបិ

ខណ្ឌសីមាយម្យី សម្ពុទ្ធិតុំ វដ្តតិ, ភណ្ឌការសម្ពាតិវិហារសម្ពុតិ បន
វិហារមជ្ឈេយេវាតិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ, តត្ថវិសេសការណំ បរិយេសិតតំ។

តត្រៃវិសេសការណំ បញ្ញាយតិ - “អញ្ញិស្សា សីមាយ វត្ថុ អញ្ញិស្សា
កម្មវាចា” តិ វត្ថុពុទ្ធាសបរិហារតុំ វុត្តំ។ បុគ្គលសម្ពុតិយោ ហិ បុគ្គលស្ស
វត្ថុត្តា យទិ មហាសីមក្ខតេ អន្តោវិហារេ កត្តកាមា ហោន្តិ, សព្វសង្ឃមជ្ឈេ តំ
វត្ថុក្ខតំ បុគ្គលំ ហត្ថចាសេ កត្វា ករេយ្យំ។ យទិ ខណ្ឌសីមាយ កត្តកាមា, តំ
វត្ថុក្ខតំ បុគ្គលំ ខណ្ឌសីមំ អានេត្វា តត្ថ សន្និបតិកកម្មប្បត្តសង្ឃស្ស
ហត្ថចាសេ កត្វា ករេយ្យំ។ ឧភយថាបិ យថាវុត្ថុទោសោ នតិ,
ភណ្ឌការសម្ពុតិ បន ភណ្ឌការស្ស វិហារត្តា ខណ្ឌសីមំ អានេតុំ ន សក្កា,
តស្មា យទិ តំ សម្ពុតិ ខណ្ឌសីមាយំ វត្ថុ ករេយ្យំ, វត្ថុ មហាសីមាយំ ហោតិ,
កម្មវាចា ខណ្ឌសីមាយន្តិ យថាវុត្ថុទោសោ ហោតិ, តស្មិញ្ច ទោសេ សតិ
វត្ថុវិបន្នត្តា កម្មំ វិបន្នតិ, តស្មា មហាសីមក្ខតវិហារមជ្ឈេយេវ សា សម្ពុតិ
កាតព្វាតិ អដ្ឋកថាចរិយានំ មតិ, ន ឧបចារសីមាយ ព្រាត្តិទុតិយកម្មំ
កាតព្វន្តិ។

អថាបិ ឯវំ វេទេយ្យំ “វិហារសន្តេន អវិប្បវាសសីមក្ខតា មហាសីមាវ វុត្តា,
ន ឧបចារសីមា” តិ ឥទំ វេចនំ កថំ បច្ចេតព្វន្តិ? ឥមិនាយេវ អដ្ឋកថាវចនេន។
យទិ ហិ ឧបចារសីមា វុត្តា ភវេយ្យ, ឧបចារសីមា នាម ពទ្ធសីមំ អវត្តវិគ្គាបិ
បវត្តា អាវាសេសុ វា ភិក្ខុសុ វា វឌ្ឍនេសុ អនិយមវសេន វឌ្ឍតិ, តស្មា ខណ្ឌសីមំ
អវត្តវិគ្គា បវត្តនតោវិហារេន សហ ខណ្ឌសីមា ឯកសីមាយេវ ហោតិ, ឯវំ
សតិ វិហារេ បិតំ ភណ្ឌការំ ខណ្ឌសីមាយ វត្ថុ សម្ពុទ្ធិតុំ សក្កា ភវេយ្យ, ន
បន សក្កា “ខណ្ឌសីមាយ និសិន្នេហិ សម្ពុទ្ធិតុំ ន វដ្តតិ” តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ.
អដ្ឋ. ៣៤៣) បដិសិទ្ធិត្តា។ តេន ព្រាយតិ “ឥមស្មី ថានេ វិហារសន្តេន

អរិយ្យវាសសីមក្ខតា មហាសីមា វុត្តា, ន ឧបចារសីមា"តិ។ ឧបចារសីមាយ
អនិយមវសេន វុត្តនកាវោ កងំ ជានិតញោតិ? "ឧបចារសីមា បរិក្ខិត្តស្ស
វិហារស្ស បរិក្ខេបេន, អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបាហដ្ឋានេន បរិច្ឆិន្នា ហោតិ។
អបិច ភិក្ខុនំ ធុវសន្និចាតដ្ឋានតោ វា បរិយន្តេ បិតភោជនសាលតោ វា
និពទ្ធវសនកអាវាសតោ វា ថាមមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស ទ្វិន្នំ លេខ្មាចាតានំ អន្តោ
ឧបចារសីមា វេទិតញោ, សា បន អាវាសេសុ វុត្តន្តេសុ វុត្តតិ, បរិហាយន្តេសុ
បរិហាយតិ។ មហាបច្ឆរិយំ បន ភិក្ខុសុបិ វុត្តន្តេសុ វុត្តតិ'តិ វុត្តំ, តស្មា សយេ
វិហារេ សន្និបតិភិក្ខុហិ សទ្ធិ ឯកាពទ្ធវា ហុត្វា យោជនសតម្បិ បូរេត្វា
និសីទន្តិ, យោជនសតម្បិ ឧបចារសីមាវ ហោតិ, សព្វេសំ លាភោ
ចាបុណាតិ"តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វចនតោតិ។

យទិ ឯវំ ឧបចារសីមាយ កមិនត្ថតកាវោ កស្មា វុត្តាតិ? កមិនត្ថរណំ
នាម ន សង្ឃកម្មំ, បុគ្គលកម្មមេវ ហោតិ, តស្មា វស្សបនាយិ កខេត្តក្ខតាយ
ឧបចារសីមាយ កាតញ្ចា ហោតិ។ ញត្តិកម្មវាចា បន សង្ឃកម្មក្ខតា, តស្មា
ឧបចារសីមាយ កាតុំ ន វុត្តតិ, សុវិសោធិតបរិសាយ ពទ្ធវាពទ្ធសីមាយមេវ
វុត្តតិ'តិ ទដ្ឋព្ភំ។ ននុ ច ភោ "កមិនំ អត្ថរិតុំ កេ លភន្តិ, កេ ន លភន្តិ?
គណានវសេន តាវ បច្ឆិមកោដិយា បញ្ចា ជនាលភន្តិ, ឧទ្ធី សតសហស្សម្បិ,
បញ្ចន្នំ ហេដ្ឋា ន លភន្តិ"តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ, អថ កស្មា "កមិនត្ថរណំ នាម ន
សង្ឃកម្មំ, បុគ្គលកម្មមេវ ហោតិ"តិ វុត្តន្តិ? "ន សង្ឃោ កមិនំ អត្ថរតិ, ន
គណោ កមិនំ អត្ថរតិ, បុគ្គលោ កមិនំ អត្ថរតិ"តិ បរិវារេ (បរិ. ៤១៤) វុត្តត្តា ច
អបលោកនកម្មាទីនំ ចតុន្នំ សង្ឃកម្មានំ វាទេសុ អបរិជ្ជត្តា ច។ អដ្ឋកថាយំ
បន កមិនត្ថារស្ស ឧបចារក្ខតំ កមិននានកម្មវាចាគណានកាលំ សន្ធាយ វុត្តំ។
តស្មិញ្ចិ កាលេ កមិននាយកា ចត្តារោ, បដិគ្គាហកោ ឯកោតិ
បច្ឆិមកោដិយា បញ្ចា ហោតិ, តតោ ហេដ្ឋា ន លភតិ'តិ។ ញត្តិកម្មវាចាយ

សង្ឃកម្មការវោ កង់ ជានិតព្រោតិ? “ចតុន្ទំ សង្ឃកម្មានំ ព្រាត្រិទុតិយកម្មស្ស
នវសុ ហំនេសុ កថិននាន” ឆ្លើយ អាគតត្ថា, “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, ឥទំ
សង្ឃស្ស កថិនទុស្សំ ឧប្បន្ន” ឆ្លើយ អាគតិ វុត្តត្ថា ចាតិ។

អបរេ បន អាចរិយា “ភាសន្តវេសុ ព្រាត្រិទុតិ វុត្តត្ថា កថិននានកម្មវាចា
អត្តារកិរិយាយ បរិសតិ, អត្តារកិរិយា ច ឧបចារសីមាយំ កាតព្វា, តស្មា
កថិននានកម្មវាចាបិ ឧបចារសីមាយំ កាតព្វាយេវា” តិ វុទ្ធន្តិ, តេសំ
អយមធិប្បាយោ - មហាវគ្គចាឡិយំ (មហាវ. ៣០៦) “ឯវេញ បន, ភិក្ខុវេ, កថិនំ
អត្តរិតត្ថ” ឆ្លើយ អាគតិ វា “ព្យត្ថេន ភិក្ខុនា បដិពលេន សង្ឃោ ព្រាបេតព្រោ... បេ...
ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ, អត្តតំ ហោតិ កថិន” ឆ្លើយ កថិននានព្រាត្រិកម្មវាចាតោ បដ្ឋាយ
យាវ អនុមោធនា ចាហោ អាគតោ, បរិវារចាឡិយញ្ច (បរិ. ៤០២) “កថិនត្ថារោ
ជានិតព្រោ” តិ ឧទ្ទេសស្ស និទ្ទេសេ “សចេ សង្ឃស្ស កថិនទុស្សំ ឧប្បន្ន ហោតិ,
សង្ឃេន កង់ បដិបទ្ធិតត្ថំ, អត្តារកេន កង់ បដិបទ្ធិតត្ថំ, អនុមោធកេន កង់
បដិបទ្ធិតត្ថ” ឆ្លើយ បុព្វំ និហរិ វា “សង្ឃេន ព្រាត្រិទុតិយេន កម្មេន កថិនត្តារកស្ស
ភិក្ខុនោ នាតត្ថំ... បេ... អនុមោធមា” តិ ព្រាត្រិតោ បដ្ឋាយ យាវ អនុមោធនា
ចាហោ អាគតោ, តស្មា ព្រាត្រិតោ បដ្ឋាយ យាវ អនុមោធនា សញ្ញាវិធិ
កថិនត្តារកិរិយាយំ បរិសតិ, តតោ កថិនត្តារកិរិយាយ ឧបចារសីមាយំ
កត្តព្វាយ សតិ ព្រាត្រិសម្ពាតកថិននានកម្មវាចាបិ ឧបចារសីមាយំ
កត្តព្វាយេវា តិ។

តត្រេវំវិចារណា កាតព្វា - អត្តារកិរិយាយ វិសុំ អនាគតាយ សតិ
“សញ្ញាវិធិ អត្តារកិរិយាយំ បរិសតិ” តិ វុត្តត្ថំ ភវេយ្យ, អថ ច បន
មហាវគ្គចាឡិយញ្ច បរិវារចាឡិយញ្ច អត្តារកិរិយាវិសុំ អាគតាយេវ, តស្មា
ព្រាត្រិសម្ពាតា កថិននានកម្មវាចា អត្តារកិរិយាយំ ន បរិសតិ, កេវលំ

អត្តារកិរិយាយ ឧបចារក្ខតត្តា បន តតោ បដ្ឋាយ អនុក្កមេន វុត្តំ។ យថា
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សីមំ សម្មន្និតុ” ត្ថិ សីមាសម្មតិ អនុជានិត្វា “ឯវញ្ច បន,
ភិក្ខុវេ, សម្មន្និតត្តា” តិ សីមាសម្មតិវិធី ទស្សន្តោ “បឋមំ និមិត្តា
កិត្តតត្តា... បេ... ឯវមេតំ ធារយាមី” តិ និមិត្តកិត្តនេន សហ
សីមាសម្មតិកម្មវាចា ទេសិតា, តត្ថ និមិត្តកិត្តនំ សីមាសម្មតិកម្មំ ន ហោតិ,
កម្មវាចាយេវ សីមាសម្មតិកម្មំ ហោតិ, តថាបិ សីមាសម្មតិកម្មវាចាយ
ឧបចារភាវតោ សហ និមិត្តកិត្តនេន សីមាសម្មតិកម្មវាចា ទេសិតា។ យថា ច
ឧបសម្បទាកម្មវិធី ទស្សន្តោ “បឋមំ ឧបជ្ឈំ គាហាបេតត្តោ... បេ... ឯវមេតំ
ធារយាមី” តិ ឧបជ្ឈាយគាហាបនាទិនា សហ ឧបសម្បទាកម្មំ ទេសិតំ, តត្ថ
ឧបជ្ឈាយគាហាបនាទិ ឧបសម្បទាកម្មំ ន ហោតិ, ញត្តិចតុត្ថកម្មវាចាយេវ
ឧបសម្បទាកម្មំ ហោតិ, តថាបិ ឧបសម្បទាកម្មស្ស សមីបេ ក្ខតត្តា
ឧបជ្ឈាយគាហាបនាទិនា សហ ញត្តិចតុត្ថកម្មវាចា ទេសិតា, ឯវមេតុ
កថិនទានកម្មវាចា អត្តារកិរិយា ន ហោតិ, តថាបិ អត្តារកិរិយាយ
ឧបចារក្ខតត្តា កថិនទានញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ សហ កថិនត្តារកិរិយា
ទេសិតា, តស្មា កថិនទានកម្មវាចា អត្តារកិរិយាយំ ន បរិសតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

អថ វា ញត្តិទុតិយកម្មវាចា ច អត្តារោ ចាតិ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា អតុល្យកិរិយា
អតុល្យកត្តារោ អតុល្យកម្មា អតុល្យកាលា ច ហោតិ, តេន វិញ្ញាយតិ
“ភាសន្តវេសុ ញត្តិតិ វុត្តា ញត្តិទុតិយកម្មវាចា អត្តារកិរិយាយំ ន
បរិសតី” តិ។ តត្ថ កថំ អតុល្យកិរិយា ហោតិ? កម្មវាចា ទានកិរិយា ហោតិ,
អត្តារោ បន្ទវសធម្មានំ ការណក្ខតា អត្តារកិរិយា, ឯវំ អតុល្យកិរិយា។ កថំ
អតុល្យកត្តារោតិ? កម្មវាចាយ កត្តា សង្ខេ ហោតិ, អត្តារស្ស កត្តា
បុគ្គលោ, ឯវំ អតុល្យកត្តារោ ហោតិ។ កថំ អតុល្យកម្មា ហោតិ? កម្មវាចាយ
កម្មំ កថិនទុស្សំ ហោតិ, អត្តារស្ស កម្មំ កថិនសង្ខាតា សមូហបញ្ញត្តិ, ឯវំ

អតុល្យកម្មា ហោន្តិ។ កង់ អតុល្យកាលា ហោន្តិ? កង់ននានកម្មវាចា
បុព្វករណបច្ចុទ្ធារអធិដ្ឋានានំ បុព្វេ ហោតិ, អត្តារោ តេសំ បច្ឆា, ឯវំ
អតុល្យកាលា ហោន្តិតិ។ អថ វា អត្តារោ “ឥមាយ សង្ឃាជិយា កង់នំ
អត្តរាមី” តិអាទិនា វចីភេទសង្ឃាតេន ឯកេន ធម្មេន សង្ឃហិតោ, ន
ព្រាត្តិអនុស្សាវនាទិនា អនេកេហិ ធម្មេហិ សង្ឃហិតោ។ វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេ (បរិ.
៤០៨) “អត្តារោ ឯកេន ធម្មេន សង្ឃហិតោ វចីភេទេនា” តិ។ ឥមិនាបិ ការណេន
ជានិតតំ “ន ព្រាត្តិ អត្តារេ បរិដ្ឋា” តិ។

អញ្ជោ បន អាចរិយា ឯវំ វទន្តិ - “កង់នត្ថារំ កេ លភន្តិ, កេ ន លភន្តិតិ?
គណានវសេន តាវ បច្ឆិមកោជិយា បញ្ចា ជនា លភន្តិ, ឧទ្ធុំ សតសហស្សម្បិ,
បញ្ចន្ធិ ហោដ្ឋា ន លភន្តិ” តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) អាគតត្តា
“ហោដ្ឋិមន្តតោ បញ្ចា ភិក្ខុ កង់នត្ថារំ លភន្តិ, តតោ អប្បកតរា ន លភន្តិ” តិ
វិញ្ញាយតិ។ “បញ្ចន្ធិ ជនានំ វដ្ឋតីតិ បច្ឆិមកោជិយា ចត្តារោ កង់នទុស្សស្ស
នាយកា, ឯកោ បដិក្កាហាកោតិ បញ្ចន្ធិ ជនានំ វដ្ឋតី” តិ កង្ខារីតរណីដីកាយំ
(កង្ខារ. អភិ. ដី. កង់នសិក្ខាបទវណ្ណនា) អាគតត្តា តស្មី វាក្យ “វដ្ឋតី” តិ
កិរិយាយ កត្តា “សោ កង់នត្តារោ” តិ វុច្ឆតិ, តស្មា អត្តារោតិ ឥមិនា “ឥមាយ
សង្ឃាជិយា កង់នំ អត្តរាមី” តិ វុត្តអត្តរណកិរិយា ន អធិប្បតា, ចត្វហិ
ភិក្ខុហិ អត្តារកស្ស ភិក្ខុនោ ព្រាត្តិយា ទានំ អធិប្បតន្តិវិញ្ញាយតិ។
“កង់នត្ថារំ កេ លភន្តិ... បេ... ឧទ្ធុំ សតសហស្សន្តិ ឥទំ អត្តារ កស្ស ភិក្ខុនោ
សង្ឃស្ស កង់នទុស្សនានកម្មំ សន្ទាយ វុត្ត” តិ វិនយវិនិច្ឆយដីកាយំ វុត្តំ។
តស្មិម្បិ ចាបេ ព្រាត្តិយា ទិន្និយេវ សន្ទាយ “បញ្ចា ជនា អត្តារំ លភន្តិ” តិ ឥទំ វចនំ
អដ្ឋកថាចរិយេហិ វុត្តំ, “ឥមាយ សង្ឃាជិយា កង់នំ អត្តរាមី” តិអាទិ បុគ្គលស្ស
អត្តរណំ សន្ទាយ ន វុត្តន្តិ ដីកាចរិយស្ស អធិប្បាយោ។ ឯវំ កង្ខារីតរណីដីកា-
វិនយវិនិច្ឆយដីកាការកេហិ អាចរិយេហិ “ព្រាត្តិទុតិយកម្មំ អត្តារោ នាមា” តិ

វិនិច្ឆ័តតត្តា ឧបចារសីមាយំ កមិននានព្រាត្តិកម្មវាចាករណំ យុត្តន្តិ
វិញ្ញាយតីតិ វនន្តិ។

តត្រេវវិចារណា កាតត្តា - “ព្រាត្តិទុតិយកម្មុយេវ អត្តារោ នាមា”តិ
ដីកាចរិយា ន វនេយ្យំ។ វនេយ្យំ ចេ, អដ្ឋកថាយ វិរុទ្ធា សិយា។ កម្មំ វិរុទ្ធាតិ
ចេ? “ជិន្នវស្សា វា បដិមិកាយ ឧបគតា វា ន លភន្តិ, អញ្ញស្មី វិហារេ វុត្តវស្សាបិ
ន លភន្តិ មហាបដិមិយំ វុត្ត”ន្តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) អាគតត្តា
“តេ ជិន្នវស្សាទយោ កមិនត្តារំ ន លភន្តិ”តិ វិញ្ញាយតិ។ យទិ ព្រាត្តិទុតិយកម្មុ
អត្តារោ នាម សិយា, ឯវំ សតិ តេ ភិក្ខុ ព្រាត្តិទុតិយកម្មេបិ គណាបូរកការេន
អប្បវិជ្ជា សិយុំ។ អថ ច បន “បុរិមិកាយ ឧបគតានំ បន សព្វេ គណាបូរកា
ហោន្តិ”តិ អដ្ឋកថាយ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) វុត្តត្តា តេ ព្រាត្តិទុតិយកម្មេ បវិជ្ជាវ
ហោន្តិ, តស្មា អដ្ឋកថាចរិយោ បញ្ចានិសំសហេតុភូតំ “ឥមាយ សង្ឃាជិយា
កមិនំ អត្តរាមី”តិ អាទិកំ វចីភេទំយេវ “អត្តារោ”តិ វនន្តិ, ន ព្រាត្តិទុតិយកម្មុ,
តស្មា តេ ជិន្នវស្សាទយោ បញ្ចានិសំសហេតុភូតំ កមិនត្តារំ ន លភន្តិ,
ព្រាត្តិទុតិយកម្មេ បន ចតុវគ្គសង្ឃបូរកការំ លភន្តិ វិញ្ញាយតិ។ បុនបិ វុត្តំ
អដ្ឋកថាយំ “សចេ បុរិមិកាយ ឧបគតា ចត្តារោ វា ហោន្តិ តយោ វា ទេ វា
ឯកោ វា, ឥតវេ គណាបូរកេ កត្វា កមិនំ អត្តវិតត្ថ”ន្តិ។ ឯវំ
អលព្ពមានកមិនត្តារេយេវ ជិន្នវស្សាទយោ គណាបូរកេ កត្វា
ព្រាត្តិទុតិយកម្មុវាចាយ កមិនទុស្សំ ទាបេត្វា បុរិមិកាយ ឧបគតេហិ
កមិនស្ស អត្តវិតត្ថការតោ “ព្រាត្តិទុតិយកម្មុយេវ អត្តារោ នាមាតិ
ដីកាចរិយា ន វនេយ្យ”ន្តិ អវចិម្ហាតិ។

ននុ ច ភោ ឥមស្មិម្បិ អដ្ឋកថាវចនេ “ឥតវេ គណាបូរកេ កត្វា កមិនំ
អត្តវិតត្ថ”ន្តិ វចនេន ចតុវគ្គសង្ឃេន កត្តត្ថំ ព្រាត្តិទុតិយកម្មុយេវ “អត្តារោ”តិ

វុត្តន្តិ? ន, បុព្វាបរិវោធតោ។ បុព្វេ ហិ ជិន្នវស្សាជីនំ កថិនំ អត្ថវត្ថំ
អលព្ពមានភារោ វុត្តោ, ឥធ “ព្រាត្តិទុតិយកម្មំ អត្តារោ” តិ វុត្តេ តេសម្មី
លព្ពមានភារោ វុត្តោ ភវេយ្យ, ន អដ្ឋកថាចរិយា បុព្វាបរិវុទ្ធិំ កថេយ្យំ, តស្មា
“កត្វា” តិ បទំ “អត្ថវត្ថុ” តិ បទេន សម្ពុជ្ឈន្តេន សមាណកាលវិសេសនំ អកត្វា
បុព្វកាលវិសេសនមេវ កត្វា សម្ពុទ្ធិតត្ថំ, ឯវំ សតិ បុព្វវចនេនាបរវចនំ
គង្គោនកេន យមុនោធកំរិយ សំសន្តតិ, បច្ឆាបិ ច “កម្មវាចំ សាវេត្វា កថិនំ
អត្ថរាបេត្វា ទានញ្ច ភុញ្ញត្វា គមិស្សន្តិ” តិ វិសុំ កម្មវាចាសាវនំ វិសុំ
កថិនត្ថរណំ បុព្វាបរាទុក្ខមតោ វុត្ថំ, តស្មា ព្រាត្តិទុតិយកម្មំ អត្តារោ នាម ន
ហោតិ, កេវលំ អត្តារស្ស ការណមេវ ឧបទារមេវ ហោតិ តិ ទដ្ឋព្ភំ។ កិញ្ច
ភិយ្យោ - “ន សង្ឃោ កថិនំ អត្ថវត្ថិ, ន គណោ កថិនំ អត្ថវត្ថិ, បុគ្គលោ កថិនំ
អត្ថវត្ថិ” តិ បរិវាវចនេន (បរិ. ៤១៤) អយមត្ថោ ជានិតព្ពោតិ។

យទិ ឯវំ កម្មវិវត្តរណីជីកាវិនយវិនិច្ឆយជីកាសុ អាគតថាឯនំ
អធិប្បាយោ កថំ ភាសិតព្ពោ ភវេយ្យ។ ននុ កម្មវិវត្តរណីជីកាយំ “វដ្ឋតិ” តិ
ឥមិស្សា កិរិយាយ កត្តា “សោ កថិនត្តារោ” តិ វុត្តោ, វិនយវិនិច្ឆយជីកាយញ្ច
“កថិនទុស្សទានកម្ម” តិ បទំ “សន្ធាយា” តិ កិរិយាយ កម្មំ, កថិនត្តារោ... បេ....
ឥធ “វុត្ត” តិ កិរិយាយ កម្មំ ហោតិ។ ឯវំ ជីកាសុ ជីតត្ថតោ អាគតថាបេសុ
សន្តេសុ “ព្រាត្តិទុតិយកម្មំយេវ អត្តារោ នាមាតិ ជីកាចរិយា ន វទេយ្យ” តិ ន
វុត្តព្ពន្ធិ? យេនាការេន អដ្ឋកថាវចនេន ជីកាវចនញ្ច បុព្វាបរាអដ្ឋកថាវចនញ្ច
អវិវុទ្ធិំ ភវេយ្យ, តេនាការេន ជីកាថាឯនំ អធិប្បាយោ គហោតព្ពោ។ កថំ?
កម្មវិវត្តរណីអដ្ឋកថាយំ (កម្មវ. អដ្ឋ. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា) “សោ
សព្ពន្ធិមេន បរិច្ឆេទេន បញ្ចន្ធិំ ជនានំ វដ្ឋតិ” តិ អាគតោ, តស្មី អដ្ឋកថាវចនេ
ចោនកេន ចោនេតព្ពស្ស អត្ថិតាយ តំ បរិហារិតុំ “បញ្ចន្ធិំ ជនានំ វដ្ឋតិ តិ
បច្ឆិមកោជិយា ចត្តារោ កថិនទុស្សស្ស ទាយកា, ឯកោ បដិគ្គាហកោតិ

បញ្ចន្ធន៍ ជនានំ វដ្តតី" តិ ចាហោ ដីកាចរិយេន វុត្តោ, កេចំ ចោទេតព្ពំ អត្ថិតិ? ភោ
អដ្ឋកថាចរិយ "សោ សព្ពន្ធមេន បរិច្ឆេនេន បញ្ចន្ធន៍ ជនានំ វដ្តតី" តិ វុត្តោ, ឯវំ
សតិ បញ្ចន្ធន៍ កថិនត្តារកានំ ឯវំ សោ កថិនត្តារោ វដ្តតិ, ន
ឯកទ្ធិតិ ចតុបុគ្គលានន្តិ អត្តោ អាបជ្ជតិ, ឯវំ សតិ "ន សង្ឃោ កថិនំ អត្តរតិ, ន
គណោ កថិនំ អត្តរតិ, បុគ្គលោ កថិនំ អត្តរតី" តិ អាគតចាឡិយា វិវុដ្ឋនតោ
អាគមវិរោធា អាបជ្ជតិ, តំ ចោទនំ បរិហារតោ "បញ្ចន្ធន៍ ជនានំ វដ្តតី តិ
បច្ឆិមកោដិយា ចត្តារោ កថិនទុស្សស្ស ទាយកា, ឯកោ បដិគ្គាហកោតិ
បញ្ចន្ធន៍ ជនានំ វដ្តតី" តិ ចាហោ ដីកាចរិយេន វុត្តោ។ តត្ថាយមធិប្បាយោ - ភោ
ចោទកាចរិយ អដ្ឋកថាចរិយេន កថិនត្តារកាលេ បញ្ចន្ធន៍ អត្តារកានំ ភិក្ខុនំ
វសេន "សោ សព្ពន្ធមេន បរិច្ឆេនេន បញ្ចន្ធន៍ ជនានំ វដ្តតី" តិ ចាហោ ន វុត្តោ, អថ
ខោ សង្ឃេន អត្តារកស្ស កថិនទុស្សនានកាលេ បច្ឆិមកោដិយា ចត្តារោ
កថិនទុស្សស្ស ទាយកា, ឯកោ បដិគ្គាហកោតិ បញ្ចន្ធន៍
ទាយកបដិគ្គាហកបុគ្គលានំ អត្ថិតាយ សោ បច្ឆា កត្តញ្ញោ អត្តារោ វដ្តតិ,
ការណសម្បត្តិយា ជលសម្បត្តិ ហោតិ, តស្មា តស្មី អដ្ឋកថាវចនេ
អាគមវិរោធា នាបជ្ជតីតិ។

វិនយវិនិច្ឆ័យដីកាយម្យី "កថិនត្តារំ កេ លកន្តិ, កេ ន លកន្តីតិ?
គណានវសេន តាវ បច្ឆិមកោដិយា បញ្ច ជនា លកន្តិ, ឧទ្ធចំ សតសហស្សម្យី,
បញ្ចន្ធន៍ ហេដ្ឋា ន លកន្តី" តិ អដ្ឋកថាវចនេ បរេហិ បុច្ឆិតព្ពស្ស អត្ថិតាយ តំ បុច្ឆ
វិស្សន្នេតុំ "ឥទំ អត្តារកស្ស ភិក្ខុនោ សង្ឃស្ស កថិនទុស្សនានកម្មំ សន្ធាយ
វុត្ត" តិ ចាហោ ដីកាចរិយេន វុត្តោ។ កេចំ បុច្ឆិតព្ពន្ធន៍ ចេ? ភោ អដ្ឋកថាចរិយ
"ហេដ្ឋិមកោដិយា បញ្ចន្ធន៍ ជនានំ វដ្តតី" តិ ឥទំ វចនំ កី បញ្ចានិសំសស្ស
ការណភូតំ "ឥមាយ សង្ឃាដិយា កថិនំ អត្តរាមី" តិ អាធិអត្តារ កិរិយំ សន្ធាយ
វុត្តំ, ឧទាហុ អត្តារស្ស ការណភូតំ កថិនទុស្សនានកម្មន្តិ។ កេចំ វិស្សន្នេនាតិ?

កោតប្រមុខ “ហេដ្ឋមកោដិយា បញ្ចន្ធិ ជនានំ វដ្តតិ” តិ ៩ទំ បញ្ចានិសំសស្ស
ការណាភូតំ “ឥមាយ សង្ឃាដិយា កថិនំ អត្តរាមី” តិ អាទិកំ អត្តារកិរិយំ
សន្ធាយ អដ្ឋកថាចរិយេន ន វុត្តំ, អថ ខោ អត្តារស្ស ការណាភូតំ
កថិនទានកម្មំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ។ តត្រាយមធិប្បាយោ - សង្ឃេន អត្តារកស្ស
ទិន្ននុស្សេន ឯវ កថិនត្តារោ សម្ភវតិ, ន វិចិត្រកាយ លទ្ធិចរិយេន វា
បុគ្គលិកចរិយេន វា សម្ភវតិ, តញ្ច កថិននុស្សទានកម្មំ ចត្តារោ
កថិននុស្សទាយ កា, ឯកោ បដិក្កាហាកោតិ បញ្ចសុ ភិក្ខុសុ វិជ្ជមានេសុយេវ
សម្មវដ្តតិ, ន តតោ ឧនេសូតិ បដ្ឋមកោដិយា បញ្ចន្ធិ វដ្តតិ, ការណាសិទ្ធិយា
ជលសិទ្ធិ ហោតិ, តេនេវ ច ការណេន “កថិននុស្សទានកម្មំ វុត្ត” ន្តិ មុឡវសេន
អវត្វា “សន្ធាយ វុត្ត” ន្តិ ឧបចារវសេនាហ។ ឯវ វុត្តេយេវ អដ្ឋកថាចនស្ស
បុញ្ញបរិវោដោ នត្តិ, អដ្ឋកថាចនេន ច ជីការចនំ វិវុទ្ធិ ន ហោតិ តិ ទដ្ឋព្ពំ,
“អបលោកនាទិសង្ឃកម្មករណត្ថំ ពទ្ធសីមា ភគវតា អនុញ្ញាតា” តិ ឥមិនា
វិនយលក្ខណេន ច សមេតិ។

“ឥមាយ សង្ឃាដិយា កថិនំ អត្តរាមី” តិ អាទិកា បន អត្តារកិរិយា
អបលោកនាទិសុ ចត្វសុ សង្ឃកម្មេសុ អប្បវិជ្ជា, អធិដ្ឋានាទយោ វិយ
បញ្ចានិសំសលាភការណាភូតា បុគ្គលកិរិយាវ ហោតិ តិ
វស្សបនាយិកខេត្តក្ខតាយ អន្តោឧបចារសីមាយ កាតព្វា, តស្មា
អន្តោឧបចារសីមាយំ ពទ្ធសីមាយ អវិជ្ជមានាយ ពហិឧបចារសីមាយំ ពទ្ធសីមំ
វា ឧទកុក្ខេបសត្តព្ពន្ធលភមានជ្ជានំ វា គន្ធា ញត្តិទុតិយកម្មេន កថិននុស្សំ
នាបេត្វា បុនវិហារំ អាគន្ធា អន្តោឧបចារសីមាយមេវ កថិនត្តរណំ
បុញ្ញចរិយេហិ កតំ, តំ សុកតមេវ ហោតិ តិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវ អគ្គហេត្វា
សុទ្ធិឧបចារសីមាយមេវ ញត្តិទុតិយកម្មំ កាតព្វន្តិ គយ្ហមានេ សតិ តេសំ
អាយស្មន្តានំ ទិដ្ឋានុគតី អាបដ្ឋមាណា សិស្សានុសិស្សា ធុវវាសត្ថាយ

វិហារធានាធិអបលោកនកម្មំ វា ឧបោសថបវារណាធិញ្ញត្តិកម្មំ វា
សីមាសម្ពុទ្ធជាធិញ្ញត្តិទុតិយកម្មំ វា ឧបសម្បជានិញ្ញត្តិចតុត្ថកម្មំ វា
ឧបចារសីមាយមេវ ករេយ្យំ, ឯវំ ករោត្តា ភគវតោ សាសនេ មហន្តំ ជជំ មហន្តំ
គុម្ពំ មហន្តំវិសមំ ករេយ្យំ, តស្មា តមករណត្ថំ យុត្តិតោ ច អាគមតោ ច
អនេកានិ ការណានិ អាហរិទ្ធា កថយិម្ហាតិ។

សាសនេ ការំ កត្វា, សទ្ធម្មស្សានុលោមតោ;
មយា កតំវិនិច្ឆយំ, សម្មា ចិន្តេន្តុ សាធកោ។

បុនប្បុនំវិចិន្តេត្វា, យុត្តំ ច ហោតិ គណ្ណាន្ត;
នោ ច យុត្តំ មា គណ្ណាន្ត, សម្មាសម្ពុទ្ធសាវកាតិ។

ឥតោ បរាធិបិ ការណសាធកានិ អាហរន្តិ អាចរិយា, តេសំ បដិវចនេន
អតិវិត្តារោ ភវិស្សតិ, ឧបចារសីមាយ ចតុន្តំ សង្ឃកម្មានំ កតជ្ជានភារោ បុព្វេ
វុត្តោវ, តស្មា តំ វចនំ មនសិ កត្វា សំសយំ អកត្វា ជារេតញ្ញោតិ។

“ឥមាយ សង្ឃាជិយា កថិនំ អត្តរាមី”តិ វាចា ភិក្ខុតញ្ញាតិ កី ឯត្ថកេន
វចីភេទេន កថិនំ អត្តតំ ហោតិ, ឧទាហុ អញ្ញោ កោចិ កាយវិការោ កាតញ្ញោ?
ន កាតញ្ញោ។ ឯត្ថកេនេវ ហិ វចីភេទេន អត្តតំ ហោតិ, កថិនំ។ វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេ
(បរិ. ៤០៨) “អត្តារោ ឯកេន ធម្មេន សង្គហិតោ វចីភេទេនា”តិ។

ឯវំ កថិនត្ថារំ ទស្សេត្វា អនុមោទាបនអនុមោទនេ ទស្សេន្តោ “តេន
កថិនត្ថារកេនា”តិ អាធិមាហា។ តត្ថ យេន ភិក្ខុនា “ឥមាយ សង្ឃាជិយា កថិនំ
អត្តរាមី”តិ អាធិនា វចីភេទេន កថិនំ អត្តតំ, តេន “កថិនស្ស អត្តារា បន្ទរស
ធម្មា ជាយន្តី”តិ បរិវារេ (បរិ. ៤០៣) អាគតត្តា កថិនត្ថារេន សហោវ បញ្ច
អាធិសំសា អាគតា, អថ កស្មា សង្ឃំ អនុមោទាបេតីតិ? កិញ្ចាបិ អត្តារកស្ស

ភិក្ខុនោ បញ្ចា អាធិសំសា អាគតា, សង្ឃស្ស បន អនាគតា, តស្មា សង្ឃស្ស ច
អាគមនតំ សង្ឃំ អនុមោទាបេតិ, សង្ឃោ ច អនុមោទនំ ករោតិ, ឯវំ កតេ
ឧភិន្នម្បិ អាធិសំសា អាគតា ហោន្តិ។ វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេ (បរិ. ៤០៣) “ទ្វិន្នំ
បុគ្គលានំ អត្ថតំ ហោតិ កថិនំ អត្តារកស្ស ច អនុមោទកស្ស ចា” តិ។ ឯត្ថ ច
កថិនត្តារកភិក្ខុតោ វុឡ្យតរោ ភិក្ខុ តស្មី សង្ឃ អត្ថិ, ឥធ វុត្តនយេន
អត្តារកេន “ភន្តេ” តិ វត្ថុពុំ, អនុមោទកេន “អាវុសោ” តិ។ យទិ បន
កថិនត្តារកោ ភិក្ខុ សព្វេសំ វុឡ្យតរោ ហោតិ, តេន “អាវុសោ” តិ វត្ថុពុំ, ឥតវេហិ
“ភន្តេ” តិ, ឯវំ សេសនយទ្វយេហិ។ ឯវំ សព្វេសំ អត្ថតំ ហោតិ កថិនត្ថិ។ ឥមេសុ
បន សង្ឃបុគ្គលេសុ យេ តស្មី វិហារេ បុរិមិកាយ វស្សំ ឧបគន្ធា
បឋមបរិវារណាយ បរិវារតា, តេយេវ អនុមោទិតុំ លភន្តិ, ធិន្ទវស្ស វា
បច្ឆិមិកាយ ឧបគតា វា អញ្ញាស្មី វិហារេ វុត្តវស្ស វា ន លភន្តិ, អនុមោទន្តាបិ
អាធិសំសំ ន លភន្តិ។

ឯវំ កថិនត្តារំ ទស្សេត្វា ឥធានិ ជីវរិភាគំ ទស្សេត្តុំ “ឯវំ អត្ថតេ បន
កថិនេ” តិ អាធិមាហា។ តត្ថ សចេ កថិនជីវរេន សទ្ធិ អាភតំ អាធិសំសន្តិ ឥមិទា
ឯកំ អត្ថតជីវរមេវ កថិនជីវំ នាម, តតោ អញ្ញំ តេន សទ្ធិ អាភតំ សព្វំ ជីវំ
កថិនានិសំសជីវំ នាមាតិ ទស្សេតិ។ វត្ថុតិ ហិ “អវសេសកថិនានិសំសេ
ពលវវត្តានី” តិ អាធិ។ តេន ព្រាយតិ “វត្ថុមេវ ឥធ អាធិសំសោ នាម, ន អគ្គោ,
កថិនសាជកេន សទ្ធិ អាភតានំ អញ្ញសាជកានំ ពហុលវសេន អត្ថវត្ថុពុំ, ន
កថិនសាជកស្ស មហាគ្យវសេនា” តិ។ ភិក្ខុសង្ឃោ អនិស្សរោ, អត្ថតកថិនោ
ភិក្ខុយេវ ឥស្សរោ។ កស្មា? ធាយកេហិ វិចារិតត្តា។ ភិក្ខុសង្ឃោ ឥស្សរោ,
កស្មា? ធាយកេហិ អវិចារិតត្តា, មូលកថិនស្ស ច សង្ឃ ធិន្នត្តា។
អវសេសកថិនានិសំសេតិ តស្ស ធិន្ទវត្ថេហិ អវសេសកថិនានិសំសវត្ថេ។
ពលវវត្តានីតិ អត្ថវត្ថុពុំ កថិនសាជកំយេវ អហតំ វា អហតកប្បំ វា ធាតុំ

វដ្តតិ, អាធិសំសចីវំ បន យថាសត្តិ យថាពលំ បុរាណំ វា អភិនវំ វា ទុព្ពលំ វា
ពលវំ វា ធាតុំ វដ្តតិ, តស្មា តេសុ ទុព្ពលវត្ថេ ឋិតិកាយ ធិន្នេ លទ្ធិភិក្ខុស្ស
ឧបការកំ ន ហោតិ, តស្មា ឧបការណាយោគ្គានិ ពលវវត្តានិ ធាតព្វានីតិ
អធិប្បាយោ។ វស្សវាសិកឋិតិកាយ ធាតព្វានីតិ យត្តកា ភិក្ខុ
វស្សវាសិកធិវំ លភីសុ, តេ ឋេបេត្វា តេសំ ហេដ្ឋតោ បដ្ឋាយ យថាគ្គមំ
ធាតព្វានិ។ យេវាសនតោ បដ្ឋាយាតិ យត្តកា ភិក្ខុ តិស្សំ កថិនត្ថតសីមាយំ
សន្តិ, តេសុ ជេដ្ឋកភិក្ខុតោ បដ្ឋាយ ធាតព្វានិ។ អាសនគ្គហណំ បន យថាវុឡំ
និសិន្នេ សន្ធាយ កតំ។ ឯតេន វស្សវាសិកកថិនានិសំសាជំ សមាធនតិកតំ
ធិបេតិ។ គរុកណ្ណំ ន ភាជេតព្ពន្ធិ កថិនសាជកេន សទ្ធិ អាកតេសុ មញ្ចបីហ្មធិកំ
គរុកណ្ណំ ន ភាជេតព្ពន្ធ, សង្ឃិកវសេនេវ បរិភុញ្ញេតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ តត្ថ
គរុកណ្ណាវិនិច្ឆយោ អនន្តរកថាយំ អាវិ ភវិស្សតិ។

ឥមស្មី បន ហ្មនេ វត្តព្នំ អត្ថិ។ កថំ? ឥធានិ ភិក្ខុ កថិនានិសំសចីវំ
កុសចាតំ កត្វាវិភជន្តិ, តំ យុត្តំ វិយ ន ធិស្សតីតិ។ កស្មាតិ ចេ?
“អវសេសកថិនានិសំសេ ពលវវត្តានិ វស្សវាសិកឋិតិកាយ ធាតព្វានិ,
ឋិតិកាយ អភាវេ យេវាសនតោ បដ្ឋាយ ធាតព្វានិ”តិ វចនតោតិ។ ឯវំ សន្តេ
កត្ថ កុសចាតោ កាតព្វេតិ? កណ្ណាគាវេ ឋេបេតចីវេតិ។ កថំវិញ្ញាយតីតិ
ចេ? “ឧស្សន្នំ ហោតីតិ ពហុ វាសិកតំ ហោតិ, កណ្ណាគាវំ ន គណ្ណាតិ។
សម្មទីភូតេនាតិ អន្តោឧបចារសីមាយំ ឋិតេន។ ភាជេតុន្តិ កាលំ យោសាបេត្វា
បដិចាជិយា ភាជេតុំ... បេ.... ឯវំ ឋេបេតេសុ ចីវេបដិវិសេសុ កុសោ
ចាតេតព្វោ”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៤៣) វុត្តត្តា, តស្មា ឥមិស្សំ
អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ ភាជេតព្ពន្ធិ អម្ពាភំ ខន្តិ។

ឯកច្ឆេទ បទភិក្ខុ ឯកកស្ស ឯកកស្មី ជីវេ អប្បហោន្តេ ជីវេ បរិវត្តត្វា
អកប្បិយវត្ថុំ គហោត្វា ភាជន្តិ, តំ អតិធិឡារិកមេវ។ អញ្ជេបិ ឯកច្ឆានំ ជីវេ រានំ
មហាគ្យតាយ ឯកច្ឆានំ អប្បគ្យតាយ សមគ្សំ កាតុំ ន សក្កាតិ តថេវ ករោន្តិ,
តម្បី ធិឡារិកមេវ។ តត្ថ ហិ អកប្បិយវត្ថុនា បរិវត្តនេបិ តស្ស វិចារណេបិ
ភាគគ្គហណេបិ អាបត្តិយេវ ហោតិ។ ឯក “កថិនំ នាម ទុត្តិចារណីយ” ត្ថិ វត្វា
អត្តរណំ ន ករោន្តិ, បុគ្គលិកវសេនេវ យថាជ្ឈាសយំ វិចារេន្តិ, តំ បទ យទិ
នាយកេហិ បុគ្គលស្សេវ ទិន្នំ, បុគ្គលេន ច សង្ឃស្ស អបរិច្ឆជិតំ, ឯវំ សតិ
អត្តនោ សន្តកត្តា យុត្តំ វិយ ទិស្សតិ។ យទិ បទ សង្ឃស្ស វា គណាស្ស វា ទិន្នំ,
បុគ្គលស្ស ទិន្នេបិ សង្ឃស្ស វា គណាស្ស វា បរិច្ឆជិតំ, ឯវំ សន្តេ សង្ឃគណានំ
សន្តកត្តា អយុត្តំ ភវេយ្យ។ អបរេ បទ កថិនវសេន បដិគ្គហិតេ វិចារេតុំ
ទុក្ខរន្តិ មញ្ញមាណ “ន មយំ កថិនវសេន បដិគ្គណាម, វស្សវាសិកភាវេនេវ
បដិគ្គណាម” តិ វត្វា យថារុចិ វិចារេន្តិ, តម្បី អយុត្តំ។ វស្សវាសិកម្បី ហិ
សង្ឃស្ស ទិន្នំ សង្ឃិកំ ហោតិយេវ, បុគ្គលស្ស ទិន្នំ បុគ្គលិកំ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ
ចេ? “សចេ បទ តេសំ សេនាសនេ បំសុក្ខលិកោ វសតិ, អាគតញ្ច តំ ទិស្វា
‘តុម្ហាកំ វស្សវាសិកំ ទេមា’ តិ វទន្តិ, តេន សង្ឃស្ស អាចិក្ខិតត្ថំ។ សចេ តានិ
កុលានិ សង្ឃស្ស នាតុំ ន ឥច្ឆន្តិ, ‘តុម្ហាកំយេវ ទេមា’ តិ វទន្តិ, សភាគោ ភិក្ខុ
‘វត្ថុំ កត្វា គណ្ណាហី’ តិ វត្តញ្ចោ, បំសុក្ខលិកស្ស បនេតំ ន វដ្តតី” តិ អដ្ឋកថាយំ
(ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣០៨; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២០៩) វត្តត្តា។

វស្សវាសិកំ ធុរិដំ សទ្ធាទេយ្យតត្រុប្បាទវសេន។ វត្តញ្ចោ អដ្ឋកថាយំ
(ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣០៨) “ឥតិ សទ្ធាទេយ្យេ នាយ កមនុស្សា បុច្ឆិតញ្ចា, តត្រុប្បាទេ
បទ កប្បិយការកា បុច្ឆិតញ្ចា” តិ។ សទ្ធាទេយ្យវស្សវាសិកម្បី
សវិហារាវិហារវសេន ធុរិដំ។ វត្តញ្ចោតំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣០៨)
“មហាបទុមត្ថេរោ បនាហ ន ឯវំ កាតត្ថំ។ មនុស្សា ហិ អត្តនោ

អាវាសបដិជគ្គនត្ថាយ បច្ចយំ ទេន្តិ, តស្មា អញ្ញោហិ ភិក្ខុហិ តត្ថ បរិសិតត្ថ"ន្តិ,
“យេសំ បន សេនាសនំ នត្ថិ, កេវលំ បច្ចយមេវ ទេន្តិ, តេសំ បច្ចយំ
អវស្សវាសិកេ សេនាសនេ គាហេតុំ វុឌ្ឍតិ”តិ ច។ តត្រុប្បាទវស្សវាសិកំ នាម
កប្បិយការកានំ ហេតុ កប្បិយវត្ថុបអភុញ្ញនត្ថាយ ទិន្នវត្ថុតោ និព្ពត្តំ។
វុត្តម្បិ ចេតំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣០៨) “កប្បិយការកានញ្ញា ហេតុ
‘កប្បិយភណ្ឌំ បរិភុញ្ញថា’តិ ទិន្នវត្ថុតោ យំ យំ កប្បិយំ, តំ សព្វំ បរិភុញ្ញតុំ
អនុញ្ញាត”ន្តិ។ ឯវំ វស្សវាសិកជីវម្បិ បុព្វេ យេភុយ្យេន សង្ឃស្សវ ទេន្តិ, តស្មា
“កជិនជីវំ ទេមា”តិ វុត្តេ កជិនជីវភាវេន បដិគ្គហេតព្ពំ, “វស្សវាសិកំ
ទេមា”តិ វុត្តេ វស្សវាសិកជីវភាវេនេវ បដិគ្គហេតព្ពំ។ កស្មា? “យថា
ឆាយកា វទន្តិ, តថា បដិបទ្ធិតត្ថ”ន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២៥) វចនតោ។

កិញ្ចិ អវត្វា ហេតុ វា ចាទមូលេ វា ឋបេត្វា គតេ កិ កាតព្ពន្តិ? តត្ថ សចេ
“ឥទំ វត្ថុ ចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា បរមុគ្គលស្ស វា អត្ថាយ បរិណាត”ន្តិ
ជានេយ្យ, តេសំ អត្ថាយ បដិគ្គហេតព្ពំ។ អថ “មមត្ថាយ បរិណាត”ន្តិ ជានេយ្យ,
អត្ថនោ អត្ថាយ បដិគ្គហេតព្ពំ។ វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេ (បរិ. ៣២៩) “នវ
អធម្មិកធានានី”តិ អាទិ។ អថ ន កិញ្ចិ ជានេយ្យ, អត្ថនោ ហេតុ វា ចាទមូលេ វា
កិញ្ចិ អវត្វា ឋបិតំ តស្សេវ បុគ្គលិកំ ហោតិ។ ន ហិ ចេតិយាធិនំ អត្ថាយ
បរិណាតំ កិញ្ចិ អវត្វា ភិក្ខុស្ស ហេតុ វា ចាទមូលេ វា ឋបេតីតិ។ វុត្តញ្ញោតំ
សមន្តចាសាធិកាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) “បុគ្គលស្ស ទេតីតិ ‘ឥមំ ជីវំ
ឥត្តន្ទាមស្ស ទម្មី’តិ ឯវំ បរម្មុខា វា ចាទមូលេ ឋបេត្វា ‘ឥមំ, ភន្តេ, តុម្ហាកំ ទម្មី’តិ
ឯវំ សម្មុខា វា ទេតី”តិ អាទិ។

“ឥមិស្សំ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ ភាជេតត្ថ”ន្តិ វុត្តំ, កថំ ភាជេតត្ថន្តិ?
“អវសេសកជិនានិសំសេ ពាលវវត្តានិ វស្សវាសិកវីតិកាយ ធាតព្ពានី”តិ

វុត្តត្តាយេ ភិក្ខុ ឥមស្មី វស្សេ វស្សវាសិកំ នលភីសុ, តេសំ ហេដ្ឋតោ បដ្ឋាយ
 ឯកេកំ ជីវំ វា សាជកំ វា ធាតព្ធិ។ អថ ជីវំ វា សាជកានំ វា អវសិដ្ឋេសុ
 សន្តេសុ បុន ថេរាសនតោ បដ្ឋាយ ទុតិយភាគោ ធាតព្ធិ។ តតោ ជីវំ វេសុ វា
 សាជកេសុ វា ខីណេសុ យេ លភន្តិ, តេសុ បច្ឆិមស្ស វស្សាទីនិ សល្លក្ខេតព្វានិ។
 ន កេវលំ តស្មី កថិនត្ថតទិវសេ ទិន្នទុស្សានិ ឯវ កថិនានិសំសានិ ឆាម ហោន្តិ,
 អថ ខោ យាវ កថិនស្ស ឧព្ពាហ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ទិន្នជីវំ វានិបិ សង្ឃិកេន
 តត្រុប្បាទេន អាហមិកេហិ អាភតជីវំ វានិបិ កថិនានិសំសានិយេវ ហោន្តិ។
 តស្មា តាទិសេសុ ជីវំ វេសុ ឧប្បជ្ឈមាទេសុ យថាវុត្តសល្លក្ខេតវស្សស្ស ភិក្ខុនោ
 ហេដ្ឋតោ បដ្ឋាយ បុនប្បុនំ គាហេតព្ធិ។ “បីតិកាយ អភាវេ ថេរាសនតោ
 បដ្ឋាយ ធាតព្វានី” តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) វចនតោ តស្មី វស្សេ
 វស្សវាសិកជីវំ វានំ អនុប្បជ្ឈនតោ វា ឧប្បជ្ឈមាទេសុបិ បីតិកាយ
 អគាហាបនតោ វា វស្សវាសិកបីតិកាយ អភាវេ សតិ លទ្ធព្វកថិនានិសំសេ
 តស្សំ ឧបចារសីមាយំ សព្វេ ភិក្ខុ បដិចាជិយា និសីទាបេត្វា ថេរាសនតោ
 បដ្ឋាយ បីតិកំ កត្វា ឯកេកស្ស ភិក្ខុនោ ឯកេកំ ជីវំ វា សាជកំ វា ធាតព្ធិ។
 សង្ឃនវកស្ស ធានកាលេបិ មហាថេរា អាគច្ឆន្តិ, “ភន្តេ, វីសតិវស្សានំ ទីយតិ,
 តុម្ហាកំ បីតិកា អតិក្កន្តា” តិ ន វុត្តព្វា, បីតិកំ វេបេត្វា តេសំ ទត្វា បច្ឆា
 បីតិកាយ ធាតព្ធិ។ ទុតិយភាគេ បន ថេរាសនំ អាវុឌ្ឍេ បច្ឆា អាគតានំ
 បឋមភាគោ ន ចាបុណាតិ, ទុតិយភាគតោ វស្សេក្កេន ធាតព្វោ។ អយំ
 បីតិការិចារោ ចតុបច្ចយភាជនកថាតោ (វិ. សង្ឃ. អដ្ឋ. ២០២) គហេតព្វោតិ។

ននុ ច កោ ឯកច្ឆានិ កថិនានិសំសជីវំ វានិ មហាគ្យានិ, ឯកច្ឆានិ អប្បគ្យានិ
 ហោន្តិ, កថំ ឯកេកស្ស ឯកេកស្មី ទិន្នេ អគ្យសមត្ថំ ភវេយ្យតិ? វុច្ឆតេ -
 ភណ្ឌាការជីវំ វា ភាជនេ អគ្យសមត្ថំ ឥច្ឆិតព្វំ។ តថា ហិ វុត្តំ ជីវំ វា ភូន្តកេ (មហាវ.
 ៣៤៣) “តេន ខោ បន សមយេន សង្ឃស្ស ភណ្ឌាការេ ជីវំ ឧស្សន្នំ ហោតិ។

ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សម្មាសម្ពុទ្ធិតេន សង្ខេន
 ភាជេតុំ... បេ... អថ ខោ ចីវរភាជកានំ ភិក្ខុនំ ឯតទហោសិ 'កមំ នុ ខោ ចីវរ
 ភាជេតព្ព'ន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បឋមំ
 ឧច្ឆិទិត្វា តុលយិត្វា វណ្ណាវណ្ណំ កត្វា ភិក្ខុ គណោត្វា វគ្គំ ពន្ធិត្វា ចីវរបដិវិសំ
 ឋបេតុ"ន្តិ។ អដ្ឋកថាយព្វា (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៤៣) “ឧច្ឆិទិត្វាតិ 'សទំ ជ្វលំ, សទំ
 សណ្តំ, សទំ យនំ, សទំ តនុកំ, សទំ បរិភុត្តំ, សទំ អបរិភុត្តំ, សទំ ធីយតោ ឯត្តកំ,
 បុជុលតោ ឯត្តក'ន្តិ ឯវំ វត្ថានិវិចិត្វា។ តុលយិត្វាតិ 'សទំ ឯត្តកំ អគ្សតិ, សទំ
 ឯត្តក'ន្តិ ឯវំ អគ្សបរិច្ឆេទំ កត្វា។ វណ្ណាវណ្ណំ កត្វាតិ សចេ សព្ពេសំ
 ឯកេកមេវ ទសទសអគ្សនកំ ចាបុណាតិ, សេច្ចតំ កុសលំ។ នោ ច
 ចាបុណាតិ, យំ នវ វា អដ្ឋវា អគ្សតិ, តំ អញ្ញេន ឯកអគ្សនកេន ច
 ទិអគ្សនកេន ច សទ្ធិ ពន្ធិត្វា ឯតេន ឧចាយេន សមេ បដិវិសេ ឋបេត្វាតិ
 អត្ថោ។ ភិក្ខុ គណោត្វា វគ្គំ ពន្ធិត្វាតិ សចេ ឯកេកស្ស ធីយមាទេ ធិវសោ ន
 បហោតិ, ទស ទស ភិក្ខុ គណោត្វា ទស ទស ចីវរបដិវិសេ ឯកវគ្គំ ពន្ធិត្វា ឯកំ
 ភណ្ឌិកំ កត្វា ឯវំ ចីវរបដិវិសំ ឋបេតុ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។ ឯវំ ឋបិតេសុ
 ចីវរបដិវិសេសុ កុសោ ចាតេតព្ពោ"តិ វុត្តំ។ តេន ព្យាយាតិ
 “ភណ្ឌាការចីវរភាជនេ អគ្សសមត្តំ សង្ខិតព្ពំ, កុសចាតោ ច កាតព្ពោ"តិ។

ឥមស្មី បន កថិនានិសំសចីវរភាជនេ អគ្សសមត្តំ ន សង្ខិតព្ពំ, កុសចាតោ
 ច ន កាតព្ពោ។ តថា ហិ វុត្តំ កថិនក្ខន្ធកដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) “ឯវំ
 អត្ថតេ បន កថិនេ សចេ កថិនចីវរេន សទ្ធិ អាភតំ អានិសំសំ ឆាយកា 'យេន
 អម្ពា កំ កថិនំ គហិតំ, តស្សេវ' ទេមា'តិ ទេន្តិ, ភិក្ខុសង្ខេ អនិស្សរោ។ អថ
 អវិចារេត្វាវ ទត្វា គច្ឆន្តិ, ភិក្ខុសង្ខេ សស្សរោ, តស្មា សចេ កថិនត្ថាវ កស្ស
 សេសចីវរានិបិ ទុព្ពលានិ ហោន្តិ, សង្ខេន អបលោកេត្វា តេសម្មិ អត្ថាយ
 វត្ថានិ ឆាតព្ពានិ, កម្មវាចា បន ឯកាយេវ វដ្តតិ។ អវសេសកថិនានិសំសេ

ពលវវត្តានិ វស្សវាសិកបិតិកាយ ធាតុញ្ញានិ។ បិតិកាយ អភាវេ ថេរាសនតោ
បដ្ឋាយ ធាតុញ្ញានិ”ឥច្ឆេវ វុត្ថំ, នវុត្ថំ “អគ្គបរិច្ឆេទំ កត្វា”តិ វា “កុសថាតោ
កាតញ្ញោ”តិ វា។ តេន ញាយតិ “កថិនានិសំសចីវរាជំ វស្សវាសិកបិតិកាយ
វា វុឡ្ហតរតោ វា បដ្ឋាយេវ ធាតុញ្ញានិ, នេវ អគ្គសមត្ថំ កាតត្ថំ, ន កុសោ
ចាតេតញ្ញោ”តិ។

ឥធានិ បន វស្សវាសិកភាវេន អធិន្ទត្តា វស្សវាសិកបិតិកាយ អកតត្តា
ច កថិនត្ថតថីវរតោ ច កថិនត្តារកស្ស អវសេសថីវត្ថាយ ធិន្ទវត្ថតោ ច
អវសេសកថិនានិសំសេ ពលវវត្តានិ វុឡ្ហតរតោ បដ្ឋាយ ឯកស្ស ភិក្ខុស្ស ឯកំ
វុត្ថំ ធាតត្ថំ, តេសុ បន វវំ វវំ វុឡ្ហស្ស ធាតត្ថំ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ចេ?
“បដ្ឋិមវស្សបនាយិកធិវសេ បន សចេ កាលំ យោសេត្វា សន្និបតិភេ សង្ឃ
កោចិ ធនបាត្ថំ វុត្ថំ អាហារិក្ខា វស្សវាសិកំ ទេតិ, អាគន្ទកោ សចេ
ភិក្ខុសង្ឃត្ថេរោ ហោតិ, តស្ស ធាតត្ថំ។ នវកោ ច ហោតិ, សម្មតេន ភិក្ខុនា
សង្ឃត្ថេរោ វត្តញ្ញោ ‘សចេ, ភន្តេ, ឥច្ឆេ, បឋមភាគំ មុញ្ញាត្វា ឥទំ វុត្ថំ គណ្ណាថា’តិ។
អមុញ្ញាត្តស្ស ន ធាតត្ថំ។ សចេ បន បុព្វេ គាហិកំ មុញ្ញាត្វា គណ្ណាតិ, ធាតត្ថំ។
ឯតេនេវ ឧចាយេន ទុតិយត្ថេរតោ បដ្ឋាយ បរិវត្តត្វា បត្តជ្ជានេ អាគន្ទកស្ស
ធាតត្ថំ។ សចេ បឋមវស្សបគតា ទ្វេ តីណិ ចត្តារិ បញ្ចា វា វត្តានិ អលត្ថំ, លទ្ធិ
លទ្ធិ ឯតេនេវ ឧចាយេន វិស្សជ្ជាបេត្វា យាវ អាគន្ទកស្ស សមកំ ហោតិ, តាវ
ធាតត្ថំ។ តេន បន សមកេលទ្វេ អវសិដ្ឋោ អនុភាគោ ថេរាសនេ ធាតញ្ញោ”តិ
សេនាសនក្ខន្ធកដ្ឋកថាយំ (ចូឡ្ហវ. អដ្ឋ. ៣០៨) វចនតោ តំសំវណ្ណានាភូតាយំ
វិមតិវិនោទនិយញ្ច (វិ. វិ. ដី. ចូឡ្ហវគ្គ ២.៣០៨) “អាគន្ទកោ សចេ ភិក្ខុតិ ថីវរ
គាហិកេ បច្ឆា អាគតោ អាគន្ទកោ ភិក្ខុ។ បត្តជ្ជានេតិ វស្សគ្គេន បត្តជ្ជានេ។
បឋមវស្សបគតាតិ អាគន្ទកស្ស អាគមនតោ បុរេតរមេវ បដ្ឋិមិកាយ
វស្សបនាយិកាយ វស្សបគតា។ លទ្ធិលទ្ធិន្តិ ធាយ កានំ សន្តិកា

អាគតាគតសាជក"ន្តិ វេនតោ, វេនិពុទ្ធិដីកាយញា (វេនិ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣០៨)
“បឋមភាគំ មុញ្ញាតិ ឥទំ ចេ បឋមភាគំ វត្ថុតោ មហាគ្សំ ហោតីតិ
លិខិត”ន្តិ វេនតោ ច វិញ្ញាយតិ។ ឯវំ អដ្ឋកថាយំ ដីកាសុ ច វស្សាវាសិកនាទេ
បច្ឆា អាគតំ មហាគ្សំ មហាថេរតោ បដ្ឋាយ បរិវត្តេត្វា តេហិ អនិច្ចតំយេវ
វស្សគ្គេន បត្តស្ស បច្ឆា អាគតស្ស ភិក្ខុនោ ធាតព្ភការស្ស វុត្តត្តា វំ វំ
វុឡស្ស ធាតព្ភន្តិ វិញ្ញាយតិ។

“សចេ បឋមវស្សបគតា ទ្វេ តីណិ ចត្តារិ បញ្ចា វា វត្ថានិ អលត្ថ”ន្តិ
វត្ថុគណនាយ ឯវ វុត្តត្តា, អគ្សគណនាយ អវុត្តត្តា ច កថិនានិសំសវត្ថស្ស ច
វស្សាវាសិកគតិកការស្ស វេនតោ កថិនានិសំសវត្ថានិ វត្ថុគណនាវសេនេវ
ភាជេតព្ភានិ, ន អគ្សសមភាវេនាតិ ច ទដ្ឋព្ភានិ, តេនេវ ច ការណេន “យោ
ពហូនិ កថិនានិសំសវត្ថានិ ទេតិ, តស្ស សន្តកេនេវ អត្ថវិតព្ភ”ន្តិ (មហាវ. អដ្ឋ.
៣០៦) វុត្តំ។ ពហូនិ ហិ កថិនានិសំសវត្ថានិ វិភជនកាលេ សង្ឃស្ស
ឧបការកានិ ហោតីតិ។

ចាឡិអដ្ឋកថាធិហិ, នេត្វា វុត្តំ វិនិច្ឆយំ;
កថិនេ ចីវរេ មយ្ហំ, ចិន្តយន្តុវិចក្ខណា។

ចិន្តយិ ត្វា បុនប្បនំ, យុត្តំ ចេ ធារយន្តុតំ;
អយុត្តព្ភោ ឥតោ អញ្ចំ, បរិយេសន្តុ ការណាន្តិ។

“យោ ច តត្ថ ចីវរប្បនោ, សោ នេសំ ភវិស្សតី”តិ ចីវរស្សេវ អត្ថតកថិនានំ
ភិក្ខុនំ សន្តកការស្ស ភគវតា វុត្តត្តា ចីវរតោ អញ្ចានិ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ធិន្ទានិ
បិណ្ឌាចាតាធិនិ វត្ថុនិ ឧបចារសីមំ បរិជ្ជស្ស អាគតាគតស្ស សង្ឃស្ស សន្តកំ
ហោតីតិ។ តថា ហិ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) “កថិនំ អត្ថរាបេត្វា

ធានព្យា ភុញ្ញាត្វា គមិស្សន្តិ, អាធិសំសោ បន ឥតរេសំយេវ ហោតី”តិ។
 “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សាមណោរាជំ ឧបឡបជីវីសំ ធាតុ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៣) ថាបំ
 ឧបនិស្សាយ កថិនាធិសំសចីវរម្បិ សាមណោរាជំ ឧបឡបជីវីសំយេវ ទេន្តិ, ន
 បនេវ កាតត្ថំ។ ភណ្ឌាការេ បបិតញ្ញា អកាលចីវរមេវ សាមណោរាជំ
 ឧបឡបជីវីសំ កត្វា ធាតត្ថំ។ វស្សវាសិកកថិនាធិសំសាធិកាលចីវរំ បន
 សមកមេវ ធាតត្ថំ។ វុត្តញ្ញោតំ ចីវរក្ខន្ធកដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៤៣)
 “សាមណោរាជំ ឧបឡបជីវីសន្តិ ឯត្ថ យេ សាមណោរា អត្តិស្សរា ភិក្ខុសង្ឃស្ស
 កត្តត្ថកម្មំ ន ករោន្តិ, ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាសុ យុត្តា អាចរិយុបជ្ឈាយានំយេវ
 វត្ថុបដិបត្តិ ករោន្តិ, អញ្ញោសំ ន ករោន្តិ, ឯតេសំយេវ ឧបឡភាគោ ធាតត្ថោ។
 យេ បន បុរេភត្តព្យា បច្ឆាភត្តព្យា ភិក្ខុសង្ឃស្សេវ កត្តត្ថកិច្ចំ ករោន្តិ, តេសំ
 សមកោ ធាតត្ថោ។ ឥធពញ្ចា បិដ្ឋិសមយេ ឧប្បន្នេន ភណ្ឌាការេ បបិតេន
 អកាលចីវរេនេវ កថិតំ, កាលចីវរំ បន សមកមេវ ធាតត្ថ”ន្តិ។

កង្ខំ នុ ខោ សាមណោរា វស្សំ ឧបគតា, យេន អាធិសំសំ លកេយ្យន្តិ? អាម
 ឧបគតាតិ។ កថំវិញ្ញាយតីតិ? “អថ ចត្តារោ ភិក្ខុ ឧបគតា, ឯកោ
 បរិបុណ្ណាវស្សោ សាមណោរោ, សោ ចេ បច្ឆិមិកាយ ឧបសម្បជ្ជតិ, គណាបូរកោ
 ចេវ ហោតិ, អាធិសំសញ្ចា លភតី”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) វចនតោ
 វជិរពុទ្ធិដីកាយញ្ច (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៦) “បច្ឆិមិកាយ ឧបសម្បន្នោ
 បឋមបវារណាយ បវារេតុម្បិ លភតិ, វស្សិកោ ច ហោតិ, អាធិសំសញ្ចា
 លភតីតិ សាមណោរាជំ វស្សបគមនំ អនុញ្ញាតំ ហោតិ។ សាមណោរា
 កថិនាធិសំសំ លភន្តីតិ វទន្តី”តិ វចនតោតិ។

តត្រុប្បាទេសុ កថិនាធិសំសេសុ យទិ អារាមិកា តណ្ហាលាធិហិ វត្តានិ
 ចេតាបេន្តិ, វត្តេហិបិ តណ្ហាលាធិនិ ចេតាបេន្តិ, តត្ថ កថំ បដិបទ្ធិតព្ពន្តិ?

វិភជនកាលេ វិជ្ជមានវត្ថុវសេន កាតព្វំ។ តថា ហិ វុត្ថំ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៦) “តត្រុប្បាទេន តណ្ហាលាទិនា វត្ថុសុ ចេតាបិតេសុ អត្តតកថិនានមេវ តានិ វត្ថានិ ចាបុណ្ណានិ។ វត្ថុហិ បន តណ្ហាលាទិសុ ចេតាបិតេសុ សព្ពេសំ តានិ ចាបុណ្ណានិ វុត្ថុ”ន្តិ។ “សចេ បន ឯកសីមាយំ ពហុ វិហារា ហោន្តិ”តិ ឯត្ថ កតវសីមា អធិប្បតាតិ? ឧបចារសីមា។ ឧបចារសីមាយំយេវ ហិ សង្ឃលាភវិភជនាទិកំ សិជ្ឈតិ។ វុត្ថុញ្ចេតំ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៦) “កថិនត្ថតសីមាយន្តិ ឧបចារសីមំ សន្ធាយ វុត្ថំ, ឧបចារសីមជ្ឈស្ស មតកថិវរាទិភាគិយតាយ ពទ្ធសីមាយ តត្រុប្បាទាការតោវិញ្ញាយ្យមេតំ ‘ឧបចារសីមា’ អធិប្បតា”តិ”។

ឯវំ កថិនត្ថារំ ទស្សេត្វា សង្ឃេវ រុចិតាយ មាតិកាបលិពោធខណ្ឌេវ អទស្សេត្វាវ អន្តេ អាទិសំសំ ទស្សេត្ថំ “អត្តតកថិនានំ វោ ភិក្ខុវេ”តិអាទិមាហា។ តត្ថ អដ្ឋវិទា មាតិកា បក្កមនន្តិកា, និដ្ឋានន្តិកា, សន្តិដ្ឋានន្តិកា, នាសនន្តិកា, សវនន្តិកា, អាសាវច្ឆេទិកា, សីមាតិក្កន្តិកា, សហុញ្ញាវាទិ។ តត្ថ អត្តតកថិនោ ភិក្ខុ កតបរិយោសិតំ ចីវរំ អាធាយ “ឥមំ វិហារំ ន បច្ឆេស្សមី”តិ បក្កមតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ ឧបចារសីមាតិក្កមេនេវ កថិនុញ្ញារោ ភវតិ, បញ្ចានិសំសានិ អលភនេយ្យា ហោតិ។ អយំ កថិនុញ្ញារោ បក្កមនមេវស្ស អន្តក្ខតត្ថា បក្កមនន្តិកោ នាម ហោតិ។

អត្តតកថិនោ ភិក្ខុ អនិដ្ឋិតមេវ អត្តនោ ភាគក្ខតំ ចីវរំ អាធាយ អញ្ញំ វិហារំ គតោ, តស្ស ពហិឧបចារសីមគតស្ស ឯវំ ហោតិ “ឥមស្មីយេវ វិហារេ ឥមំ ចីវរំ កាវេស្សមិ, ន បុរាណាវិហារំ បច្ឆេស្សមី”តិ, សោ ពហិសីមាយមេវ តំ ចីវរំ កាវេតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ តស្មី ចីវរេ និដ្ឋិតេ កថិនុញ្ញារោ ហោតិ។ អយំ កថិនុញ្ញារោ ចីវរនិដ្ឋានមេវស្ស អន្តោតិ និដ្ឋានន្តិកោ នាម។

ភិក្ខុ អត្ថតកថិនោ អកតចីវរមាធាយ បក្កមតិ, តស្ស
ពហិសមគតស្ស ឯវំ ហោតិ “ឥមំ ចីវរំ នេវ កាវេស្សមិ,
ចោរាណវិហារញ្ច ន បច្ឆេស្សមី”តិ, តស្ស ភិក្ខុនោ តេន សន្និដ្ឋានេន
កថិនុញ្ញារោ ហោតិ។ អយំ កថិនុញ្ញារោ សន្និដ្ឋានមេវស្ស អន្តោតិ
សន្និដ្ឋានន្តិកោ នាម។

អត្ថតកថិនោ ភិក្ខុ អកតមេវ ចីវរំ អាធាយ បក្កមតិ, ពហិសមគតស្ស
តស្ស ឯវំ ហោតិ “ឥធើរិមំ ចីវរំ កាវេស្សមិ, ន ច ចោរាណវិហារំ
បច្ឆេស្សមី”តិ, តស្ស ចីវរំ កុរុមាណំ ចោរាធិហិ នស្សតិ, អគ្យាធិហិ វិនស្សតិ,
កថិនុញ្ញារោ ហោតិ។ អយំ កថិនុញ្ញារោ នាសនមេវស្ស អន្តោតិ នាសនន្តិកោ
នាម។

អត្ថតកថិនោ ភិក្ខុ អកតចីវរមាធាយ “ឥមំ វិហារំ បច្ឆេស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា
បក្កមតិ, តស្ស ពហិសមគតស្ស ឯវំ ហោតិ “ឥធើរិមំ ចីវរំ កាវេស្សមី”តិ,
សោ កតចីវរោ សុណាតិ “វិហារេ កិវ សឿ្បន កថិនំ ឧព្ពត”ន្តិ, តេន
សវនមត្តេនស្ស កថិនំ ឧព្ពតំ ហោតិ។ អយំ កថិនុញ្ញារោ សវនមេវស្ស អន្តោតិ
សវនន្តិកោ នាម។

អត្ថតកថិនោ ភិក្ខុ អញ្ញត្ថ បច្ឆាសាចីវរការណា បក្កមតិ, តស្ស
ពហិសមគតស្ស ឯវំ ហោតិ “ឥធបហិសមមាយមេវ ចីវរបច្ឆាសំ បយិរុចាសមិ,
នវិហារំ បច្ឆេស្សមី”តិ, សោ តត្ថេវ តំ ចីវរបច្ឆាសំ បយិរុចាសតិ, សោ តំ
ចីវរបច្ឆាសំ អលភមាធា ចីវរាសា បច្ឆិជ្ជតិ, តេនេវ តស្ស ភិក្ខុនោ កថិនុញ្ញារោ
ភវតិ។ អយំ កថិនុញ្ញារោ អាសាវច្ឆេទសហិតត្តា អាសាវច្ឆេទិកោ នាម។

អត្ថកថាដែលនិក្ខេប អត្ថកថាវិហារ អាធាយ “ឥមំវិហារំ បច្ឆេស្សមី” តិ ចិន្តេត្ថា
បក្កមតិ, សោ ពហិសីមគតោ តំ ចីវរំ កាវេតិ, សោ កតចីវរោ “វិហារំ
បច្ឆេស្សមី” តិ ចិន្តេត្ថោ ពហិឧបទាវសីមាយមេវ កថិនុញ្ញារកាលំ វីតិនាមេតិ,
តស្ស កថិនុញ្ញារោ ភវតិ។ អយំ កថិនុញ្ញារោ ចីវរកាលស្ស
អន្តិមទិវសសម្ពាទាយ សីមាយ អតិក្កន្តត្ថា សីមាតិក្កន្តិកោ នាម។

អត្ថកថាដែលនិក្ខេប ចីវរំ អាធាយ “ឥមំវិហារំ បច្ឆេស្សមី” តិ ចិន្តេត្ថា
បក្កមតិ, សោ កតចីវរោ “វិហារំ បច្ឆេស្សមី” តិ ចិន្តេត្ថោ បច្ឆាគន្ធាវិហារេ
កថិនុញ្ញារំ បប្បេតិ, តស្ស ភិក្ខុនោវិហារេ ភិក្ខុហិ សហ កថិនុញ្ញារោ ភវតិ។
អយំ កថិនុញ្ញារោវិហារេ ភិក្ខុហិ សហ កតត្ថា សហុញ្ញារោ នាម។ អយំ
អជ្ជវិដោ កថិនុញ្ញារោ អជ្ជមាតិកា នាម។ វុត្ថញ្ញោតំ កថិនុក្ខន្ធកថាធិយំ
(មហាវ. ៣១០) “អជ្ជមា, ភិក្ខុវេ, មាតិកា កថិនុស្ស ឧញ្ញារាយ បក្កមនន្តិកា
និដ្ឋានន្តិកា សន្តិដ្ឋានន្តិកា នាសនន្តិកា សវនន្តិកា អាសាវច្ឆេទិកា
សីមាតិក្កន្តិកា សហុញ្ញារាតិ។ ភិក្ខុ អត្ថកថាដែលនិក្ខេប កតចីវរមាធាយ បក្កមតិ
‘ន បច្ឆេស្ស’ តិ, តស្ស ភិក្ខុនោ បក្កមនន្តិកោ កថិនុញ្ញារោ” តិ អាទិ,
វិនយវិនិច្ឆ័យប្បករណោ ច -

“បក្កមនញ្ច និដ្ឋានំ, សន្តិដ្ឋានញ្ច នាសនំ;
សវនមាសា ច សីមា ច, សហុញ្ញារោតិ អជ្ជមា” តិ។ (វិ. វិ. ២៧០៩);

បលិពោធាធុរិដោ អាវាសបលិពោធា, ចីវរបលិពោធាតិ។ តត្ថ “យស្មី
វិហារេ កថិនំ អត្ថតំ ហោតិ, តស្មី វសិស្សមី” តិ អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តោបិ “បុន តំ
វិហារំ អាគច្ឆិស្សមី” តិ សាបេក្ខោ ហោតិ។ អយំ អាវាសបលិពោធា នាម។
តស្ស ភិក្ខុនោ ចីវរំ អកតំ វា ហោតិ អបរិយោសិតំ វា, “អញ្ញតោ ចីវរំ
លច្ឆាមី” តិ អាសាវា អនុបច្ឆិដ្ឋា ហោតិ។ អយំ ចីវរបលិពោធា នាម។ វុត្ថញ្ញោតំ

ក៏ដឹងក្នុងកេ (មហាវ. ៣២៥) “កតមេ ច, ភិក្ខុវេ, ទេ ក៏ដឹងស្ប បលីពោធា?
អាវាសបលីពោធា ច ចីវរបលីពោធា ច។ កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, អាវាសបលីពោធា
ហោតិ? ឥធម, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុវេសតិ វា តស្មី អាវាសេ, សាបេក្ខោ វា បក្កមតិ
‘បច្ឆេស្សន្តិ, ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ, អាវាសបលីពោធា ហោតិ។ កថញ្ច, ភិក្ខុវេ,
ចីវរបលីពោធា ហោតិ? ឥធម, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុវេនោ ចីវរំ អកតំ វា ហោតិ វិប្បកតំ
វា, ចីវរាសា វា អនុបច្ឆិន្នា, ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ, ចីវរបលីពោធា ហោតិ” តិ។

ឧត្តារោ ធុរិយោ អដ្ឋមាតិកាឧត្តារាអន្តរុត្តារវេសេន។ តត្ថ
ពហិឧបចារសីមគតានំ ភិក្ខុនំ វេសេន វុត្តា សត្ត ក៏ដឹងត្តារា ច ពហិឧបចារសីម
គន្ធា និវត្តត្វា ក៏ដឹងត្ថតវិហារេ អន្តរុត្តារំ បត្វា ភិក្ខុហិ សហ អន្តរុត្តារស្ស
កតត្តា សហុត្តារសម្ពាតោ ឯកោ ក៏ដឹងត្តារោ ចាតិ ឥមេ អដ្ឋ ក៏ដឹងត្តារា
អដ្ឋមាតិកាយ បរិដ្ឋត្តា អដ្ឋមាតិកាឧត្តារោ នាម។ ពហិសីមំ អគន្ធា តស្មីយេវ
វិហារេ និសីទិត្វា ក៏ដឹងត្តារំ ព្យាត្តិទុតិយកម្មវាចាយ ក៏ដឹងត្តារោ
អដ្ឋមាតិកាយ អប្បវិជ្ជោ ហុត្វា កាលបរិច្ឆេទំ អប្បត្វា អន្តរាយេវ កតត្តា
អន្តរុត្តារោ នាម។

អន្តរុត្តារសហុត្តារា ព្យាត្តិទុតិយកម្មវាចាយេវ កតា, ឯវំ សន្តេ កោ តេសំ
វិសេសោតិ? អន្តរុត្តារោ ពហិសីមំ អគន្ធា អន្តោសីមាយមេវ ឋិតេហិ ភិក្ខុហិ
កតោ។ សហុត្តារោ ពហិសីមំ គតេន ភិក្ខុនា បច្ឆាគន្ធា តំ អន្តរុត្តារំ បត្វា តេហិ
អន្តោសីមជ្ជេហិ ភិក្ខុហិ សហ កតោតិ អយមេតេសំ វិសេសោ។
បក្កមនន្តិកាធម្មោ សត្ត ក៏ដឹងត្តារា ន កម្មវាចាយ កតា, កេវលំ ទិដ្ឋំ
បលីពោធានំ ឧបច្ឆេនេន បញ្ចហិ អានិសំសេហិ វិគតត្តា ក៏ដឹងត្តារា នាម
ហោន្តិ។ វុត្តញ្ចោតំ អាចរិយពុទ្ធនត្តត្ថេវេន វិនយវិនិច្ឆយេ -

“អដ្ឋន្តំ មាតិកានំ វា, អន្តរុត្តារតោបិ វា;

ឧត្តារាបិ ធុរេ វុត្តា, កថិនស្ស មហេសីនា"តិ។

តដ្ឋីកាយម្យី “**អដ្ឋន្នំ មាតិកានន្តិ** ពហិសីមគតានំ វសេន វុត្តា។
បក្កមនន្តិកានយោ សត្ត មាតិកា ពហិសីមំ គន្ធា អន្តរុញ្ញារំ សម្មត្តស្ស វសេន
វុត្តា, សហុញ្ញារោ ឥមាសំ អដ្ឋន្នំ មាតិកានំ វសេន ច។ **អន្តរុញ្ញារតោបិ វាតិ**
ពហិសីមំ អគន្ធា តត្ថេវ វសិត្វា កថិនុញ្ញារកម្មេន ឧត្តតកថិនានំ វសេន
លព្ពនតោ អន្តរុញ្ញារោតិ មហេសីនា កថិនស្ស ឧត្តារា ធុរេ វុត្តាតិ យោជនា។
ពហិសីមំ គន្ធា អាគតស្ស វសេន សឧញ្ញារោ, ពហិសីមំ អគតានំ វសេន
អន្តរុញ្ញារោតិ ឯកោយេវ ឧត្តារោ ទ្វិជា វុត្តោ"តិ វុត្តំ។

កស្មា បន អន្តរុញ្ញារវសេន កម្មវាចាយ កថិនំ ឧត្តតន្តិ? មហាទានំ
នាតុកាមេហិ ឧចាសកេហិ អាគតស្ស សង្ឃស្ស អកាលចីវរំ នាតុកាមេហិ
យាចិតត្តា។ វុត្តញ្ញំ ភិក្ខុនីវិភង្គទាឡិយំ (ចាចិ. ៩២៥) “តេន ខោ បន សមយេន
អញ្ញាតវេន ឧចាសកេន សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស វិហារោ កាវាបិតោ ហោតិ, សោ តស្ស
វិហារស្ស មហោ ឧភតោសង្ឃស្ស អកាលចីវរំ នាតុកាមោ ហោតិ។ តេន ខោ
បន សមយេន ឧភតោសង្ឃស្ស កថិនំ អត្ថតំ ហោតិ។ អថ ខោ សោ
ឧចាសកោ សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា កថិនុញ្ញារំ យាចី"តិអាទិ។ កថំ បន កម្មវាចា
កាតញ្ញាតិ? “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ
កថិនំ ឧទ្ធករេយ្យ, ឯសា ញត្តិ។ សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, សង្ឃោ កថិនំ ឧទ្ធករតិ។
យស្សាយស្មតោ ខមតិ កថិនស្ស ឧទ្ធារោ, សោ តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ, សោ
ភាសេយ្យ។ ឧត្តតំ សង្ឃេន កថិនំ, ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហី, ឯវមេតំ
ជារយាមី"តិ ឯវំ កាតញ្ញាតិ។ វុត្តញ្ញំ ភិក្ខុនីវិភង្គេ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, កថិនំ
ឧទ្ធករតុំ, ឯវញ្ច បន, ភិក្ខុវេ, កថិនំ ឧទ្ធករតត្ថំ។ ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន សង្ឃោ
ញាបេតញ្ចោ - សុណាតុ មេ...បេ.... ជារយាមី"តិ។

ឯតេន ច កថិនុត្តារេន បុព្វេ កតំ កថិនុស្សនានព្យាត្តិនុតិយ កម្មវាចំ
ឧត្តតន្ត្រី វនន្តិ, ន បន កថិនុស្សនានព្យាត្តិនុតិយ កម្មំ ឧត្តតំ, អថ ខោ
អត្ថារកម្មមេវាតិ ទដ្ឋតំ។ យទិ ហិ កថិនុស្សនានព្យាត្តិនុតិយ កម្មំ ឧត្តតំ
ភវេយ្យ, តាយ កម្មវាចាយ កថិនុស្សនានស្ស សិដ្ឋនតោ ឥមាយ
កថិនុត្តារកម្មវាចាយ តំ បុព្វេ ទិន្ននុស្សំ បុន អាហារាបេតតំ សិយា, ន
បញ្ចានិសំសវិតមនំ។ យស្មា បន ឥមាយ កថិនុត្តារកម្មវាចាយ
បញ្ចានិសំសវិតមនមេវ ហោតិ, ន បុព្វេ ទិន្នកថិនុស្សស្ស បុន អាហារាបនំ។
តេន វិញ្ញាយតិ “បញ្ចានិសំសលាភការណំ អត្ថរណាកម្មមេវ ឥមាយ
កថិនុត្តារកម្មវាចាយ ឧទ្ទរិយតិ, ន កថិនុស្សនានព្យាត្តិនុតិយ កម្មវាចាតិ,
តស្មា កថិនុត្តារកម្មវាចាករណតោ បច្ឆា សង្ឃស្ស ឧប្បន្នំ ជីវំ អកាលជីវំ
ហោតិ, សង្ឃោ បញ្ចានិសំសេ ន លភតិ, ជីវំ សត្តសង្ឃិកំ ហុត្វា
អាគតាគតស្ស សង្ឃស្ស ភាជនីយំ ហោតិ ទដ្ឋតំ។ អយមត្ថោ
កថិនុស្សនានព្យាត្តិនុតិយ កម្មវាចាយ ច កថិនុត្តារកម្មវាចាយ ច អត្ថញ្ច
អធិប្បាយញ្ច សុដ្ឋវិនិច្ឆ័និទ្វា បុព្វាបរំ សំសន្និទ្វា បច្ឆេតព្ពោតិ។

ឯត្ថ សិយា - កថិនុត្តារំ យាចន្តានំ សព្វេសំ កថិនុត្តារោ ធាតព្ពោ, ឧទាហុ
ឯកទ្វានន្តិ, កិព្ពោត្ថ - យទិ តាវ សព្វេសំ ធាតព្ពោ, កថិនុត្តារកម្មេន
បញ្ចានិសំសវិតមនតោ សង្ឃស្ស លាភន្តរាយោ ភវេយ្យ, អថ ឯកទ្វានំ
មុខាលោកនំ វិយ សិយាតិ? យទិ កថិនុត្តារមូលកលាភតោ
កថិនុត្តារមូលកលាភោ មហាន្តោ ភវេយ្យ, តេសំ យាចន្តានំ កថិនុត្តារោ
ធាតព្ពោ។ យទិ អប្បកោ, ន ធាតព្ពោ។ យទិ សមោ, កុលប្បសាទត្ថាយ
ធាតព្ពោតិ។ តថា ហិ វុត្ថំ អដ្ឋកថាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៩២៧) “កិធិសោ កថិនុត្តារោ
ធាតព្ពោ, កិធិសោ ន ធាតព្ពោតិ? យស្ស អត្ថារមូលកោ អានិសំសោ មហា,
ឧត្តារមូលកោ អប្បោ, ឯវុចោ ន ធាតព្ពោ។ យស្ស បន អត្ថារមូលកោ

អាធិសំសោ អប្បោ, ឧត្តរមូលកោ មហា, វេទ្យោ ធាតុញ្ចោ។ សមាធិសំសោបិ
សធាបិចាលនត្ថំ ធាតុញ្ចោវា” តិ។ ឥមិនាបិ វិញ្ញាយតិ “បញ្ចាធិសំសានំ
ការណភូតំ អត្តារកម្មមេវ ឧទ្ទរីយតិ, ន កថិនុស្សនានភូតំ
ញាត្តិទុតិយកម្ម” តិ។

អាធិសំសកថាយំ បញ្ចាតិ ឥធានិ វុច្ចមានា អនាមន្តចារាធយោ បញ្ចា
កិរិយា។ កប្បិស្សន្តិកំ កប្បា ភវិស្សន្តិ, អនាបត្តិការណា ភវិស្សន្តិកំ អត្តោ។
អនាមន្តចារោតិ អនាមន្តត្វា ចរណំ។ យោ ហិ ធាយកេហិ ភត្តន និមន្តិតោ
ហុត្វា សភត្តោ សមាធាវិហារេ សន្តំភិក្ខុំ អនាមន្តត្វា កុលេសុ ចារិត្តំ
អាបជ្ជតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ ចារិត្តសិក្ខាបទេន ចាចិត្តិយាបត្តិ ហោតិ, សា អាបត្តិ
អត្តតកថិនស្ស ន ហោតីតិ អត្តោ។ តត្ថ ចារិត្តសិក្ខាបទំ នាម “យោ បន ភិក្ខុ
និមន្តិតោ សភត្តោ សមាធាសន្តំភិក្ខុំ អនាបុច្ឆា បុរេភត្តំ វា បច្ឆាភត្តំ វា
កុលេសុ ចារិត្តំ អាបជ្ជេយ្យ អញ្ញាត្រ សមយា, ចាចិត្តិយំ។ តត្ថាយំ សមយោ
ជីវរធានសមយោ ជីវរការសមយោ, អយំ តត្ថ សមយោ” តិ អចេលកវគ្គ
បញ្ចមសិក្ខាបទំ (ចាចិ. ២៩៩-៣០០)។ ជីវវិប្បវាសោតិ តិណ្ណំ ជីវរាជំ អញ្ញាតរេន
វា សព្វេន វាវិនា ហត្ថចាសេ អកត្វា អរុណាដ្ឋាបនំ, វេទំ ករោតោបិ
ទុតិយកថិនសិក្ខាបទេន អាបត្តិ ន ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ តត្ថ ច
ទុតិយកថិនសិក្ខាបទំ នាម “និដ្ឋិតជីវស្មី បន ភិក្ខុនា ឧត្តតស្មី កថិនេ
ឯករត្តម្យំ ចេ ភិក្ខុ តិជីវរេន វិប្បវាសេយ្យ អញ្ញាត្រ ភិក្ខុសម្មតិយា, និស្សគ្គិយំ
ចាចិត្តិយ” តិ អាគតំ និស្សគ្គិយេសុ ទុតិយសិក្ខាបទំ (ចារា. ៤៧២)។

គណកោជនន្តិ ឯតេន គណកោជនសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ វុត្តាតិ
សម្ពុទ្ធា។ តត្ថ គណកោជនំ នាម “អម្ពាភំ ភត្តំ ទេថា” តិ ភិក្ខុនំ វិញ្ញាតិយា វា
“អម្ពាភំ ភត្តំ គណ្ហាថា” តិ ធាយកានំ និមន្តនេន វា អកប្បិយវេហារេន

ចត្តារោ វា អតិរេកា វា ភិក្ខុ ឯកតោ បដិគ្គណ្ឌិត្វា ឯកតោ ភុញ្ញនំ។
គណាកោជនសិក្ខាបទំ នាម “គណាកោជនេ អញ្ញាត្រ សមយា ចាចិត្តិយំ។
តត្ថាយំ សមយោ គិលានសមយោ ជីវនានសមយោ ជីវការសមយោ
អន្ធានគមនសមយោ នាវាភិរុហនសមយោ មហាសមយោ
សមណភត្តសមយោ, អយំ តត្ថ សមយោ” តិ អាគតំ កោជនវគ្គ
ទុតិយសិក្ខាបទំ (ចាចិ. ២០៥)។ អនិច្ចតំ អវិកប្បិតំ វដ្ឋតីតិ
បឋមកថិនសិក្ខាបទេន អាបត្តិ ន ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ តត្ថ
បឋមកថិនសិក្ខាបទំ នាម “និច្ចតជីវស្មី បនភិក្ខុនា ឧត្តតស្មី កថិនេ
ធនាហបរមំ អតិរេកជីវំ ជារេតព្ពំ, តំ អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ
ចាចិត្តិយ” ត្ថិ អាគតំ និស្សគ្គិយេសុ បឋមសិក្ខាបទំ (ចារា. ៤៧២)។
កថិនត្ថតសីមាយាតិ ឧបចារសីមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ មតកជីវន្តិ មតស្ស ជីវំ។
តត្រុប្បាទេនាតិ សង្ឃសន្តកេន អាវាមុយ្យានខេត្តវត្ថុអាទិនា។ យំ សង្ឃកំ ជីវំ
ឧប្បជ្ជតិ, តំ តេសំ ភវិស្សតីតិ ឥមិនា ជីវមេវ កថិនត្ថារកានំ ភិក្ខុនំ សន្តកំ
ហោតិ, តតោ អញ្ញំ បិណ្ឌាចាតភេសជ្ជាធិកំ អាគតាគតស្ស សង្ឃស្ស សន្តកំ
ហោតីតិ ធស្សេតិ។

ឯវំ អដ្ឋង្គសម្បន្នោ, លង្គិ ភិក្ខុ សុបេសលោ;
ករេយ្យ កថិនត្ថារំ, ឧត្តារញ្ចាបិ សាធុកន្តិ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្គារេ

កថិនត្ថារវិនិច្ឆយកថាលង្គារោ នាម

ឯកុនតីសតិមោ បរិច្ឆេនោ។

៣០. គរុកណ្ណាវិនិច្ឆ័យកថា

២២៧. ឯវំ កថិនវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥនានិ គរុកណ្ណាវិនិច្ឆ័យំ ទស្សេតុំ
“គរុកណ្ណាវិនិច្ឆ័យំ ឯត្ថា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ គរុតិ -

“បុមេ អាចរិយាទិម្ហិ, គរុ មាតាបិតុសុបិ;

គរុ តីសុ មហាន្តេ ច, ទុដ្ឋរាលហុកេសុ ចា”តិ។ -

វុត្តេសុ អនេកេត្តេសុ អលហុកវាចកោ។ កណ្ណ-សន្នោ “ភាជនាទិបរិក្ខារេ,
កណ្ណំ មូលធនេបិ ចា”តិ ឯត្ថ ភាជនាទិបរិក្ខារត្ថោ ហោតិ។ វចនត្ថោ បន គរុន្តិ
ឧត្តប្បន្តិ ឧត្តតា ចាកជា ហោន្តិ គរុនិ, ភទិកញ្ចានិ ឥច្ឆិតញ្ចានិ តិ កណ្ណានិ, គរុនិ
ច តានិ កណ្ណានិ ចាតិ គរុកណ្ណានិ, អាហមាទិនិ វត្ថុនិ។ ឥតិ អាទិនា នយេន
សេនាសនក្ខន្ធកេ ភគវតា ទស្សិតានិ ឥមានិ បញ្ច វត្ថុនិ គរុកណ្ណានិ នាមាតិ
យោជេតព្ពំ។

មញ្ចេសុ មសារកោតិ មញ្ចាទានេ វិជ្ជិត្វា តត្ថ អជនិយោ បវេសេត្វា
កតោ។ ពុទ្ធិកាតោតិ អជនិហិ មញ្ចាទានេ ខំសាបេត្វា បល្លង្គសង្ខេបេន
កតោ។ កុឡិវចានកោតិ អស្សមេណ្ឌកាទិនំ ចាទសទិសេហិ ចាទេហិ
កតោ។ យោ វា បន កោចិ វត្ថុចានកោ, អយំ វុច្ឆតិ “កុឡិវចានកោ”តិ។
អាហច្ឆចានកោតិ អយំ បន “អាហច្ឆចានកោ នាម មញ្ចោ អង្កេវិជ្ជិត្វា កតោ
ហោតិ”តិ ឯវំ បរតោ ចាឡិយំយេវ (ចាចិ. ១៣១) វុត្តោ, តស្មា អជនិយោ
វិជ្ជិត្វា តត្ថ ចាទសិខំ បវេសេត្វា ឧបរិ អាណី ទត្វា កតមញ្ចោ
អាហច្ឆចានកោតិ វេទិតព្ពំ។ បីថេបិ ឯសេវ នយោ។

ឧណ្ណាភិសិទ្ធិនៃ បញ្ចន្ត អញ្ញតរាតិ ឧណ្ណាភិសិ ចោធុភិសិ វាកភិសិ
 តិណភិសិ បណ្ណាភិសិ តិ ឥមេសំ បញ្ចន្ត ភិសិន្ធិ អញ្ញតរា។ បញ្ច ភិសិយោតិ
 បញ្ចហិ ឧណ្ណាភិសិ ប្រតិភិសិយោ។ តូលគណនាយ ហិ ឯតាសំ គណនា។
 តត្ថ ឧណ្ណាភិសិ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ
 មនុស្សលោមំ យំ កិញ្ចិ កប្បិយាកប្បិយមំសជាតិនំ បក្ខិបតុប្បទានំ លោមំ,
 សត្វំ ឥធម៌ ឧណ្ណាភិសិ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ
 អញ្ញតរា ភិសិន្ធិ កត្វា តំ សត្វំ បក្ខិបតុ ភិសិ កាតុំ វដ្តតិ។ ឯតាសំ ឯតាសំ
 បន អបក្ខិបតុ កម្ពុលមេវ ចតុគ្គណំ វា បញ្ចគុណំ វា បក្ខិបតុ កតាបិ
 ឧណ្ណាភិសិសម្ពេទ្ធ គប្បតិ។ ចោធុភិសិ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ ឯតាសំ
 បុរាណចោធុ វា សំហវិទ្យា វា អន្តោ បក្ខិបតុ វា កតា ចោធុភិសិ, យំ កិញ្ចិ
 វាកំ បក្ខិបតុ កតា វាកភិសិ, យំ កិញ្ចិ តិណំ បក្ខិបតុ កតា តិណភិសិ,
 អញ្ញតរា សុទ្ធតមាលបត្តំ យំ កិញ្ចិ បណ្ណំ បក្ខិបតុ កតា បណ្ណាភិសិ
 វេទិតញ្ញា។ តមាលបត្តំ បន អញ្ញន មិស្សមេវ វដ្តតិ, សុទ្ធិ ន វដ្តតិ។ ភិសិយា
 បមាណនិយមោ នត្តិ, មញ្ញភិសិ បិបតិសិ ភូមត្តរណភិសិ ចម្ពុមនភិសិ
 ចាធិបុញ្ញនភិសិ ឯតាសំ អនុបតោ សល្លក្ខេត្វា អត្តនោ វិចារសេន បមាណំ
 កាតត្ថំ។ យំ បនេតំ ឧណ្ណាភិសិ បញ្ចវិធាតុលម្បិ ភិសិយំ វដ្តតិ, តំ មស្សរកេបិ
 វដ្តតិ កុរុន្តិយំ វត្ថុំ។ តត្ថ មស្សរកេតិ ចម្ពុមយភិសិយំ។ ឯតាសំ មស្សរកំ
 បរិភូត្តិ វដ្តតិ ភិសិន្ធិ ហោតិ។

ពិម្ពាហនេ តិណំ តូលនិ រុក្ខតូលំ លតាតូលំ ចោធិតូលន្តិ។ តត្ថ
 រុក្ខតូលន្តិ សិម្ពលិ រុក្ខាភិសិ យេសំ កេសញ្ចិ រុក្ខានំ តូលំ។ លតាតូលន្តិ
 ឱវរុក្ខាភិសិ យាសំ កាសញ្ចិ លតានំ តូលំ។ ចោធិតូលន្តិ ចោធិតិណាភិសិ
 យេសំ កេសញ្ចិ តិណាភិសិ កានំ អន្តមសោ ឧប្បនធុនធុនធុន តូលំ។
 សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដ. ចូឡវគ្គ ៣.២៩៧) បន “ចោធិតូលន្តិ

ឯកតិណ្ឌតូល"ន្តី វុត្តំ, ឯតេហិ តីហិ សព្ពក្ខតតាមា សង្កហិតា ហោន្តិ។
 វុត្តវល្លិតិណាជាតិយោ ហិ មុញ្ញាត្វា អញ្ញោ ក្ខតតាមា នាម នត្ថិ, តស្មា យស្ស
 កស្សនិ ក្ខតតាមស្ស តូលំ ពិម្ពោហានេ វដ្ឋតិ, ភិសី បន ចាបុណីត្វា សព្ពម្មេតំ
 “អកប្បិយតូល”ន្តី វុត្តតិ ន កេវលញ្ច ពិម្ពោហានេ ឯតំ តូលមេវ, ហំសមោរាជិនំ
 សព្ពសកុណានំ, សីហានិនំ សព្ពចតុប្បធានញ្ច លោមម្មិ វដ្ឋតិ។
 បិយដ្ឋុបុប្ផពាកុឡបុប្ផាទិ បន យំ កិញ្ចិ បុប្ផំ ន វដ្ឋតិ។ តមាលបត្តំ សុទ្ធិមេវ ន
 វដ្ឋតិ, មិស្សកំ បន វដ្ឋតិ, ភិសីនំ អនុញ្ញាតំ បញ្ចវិធំ ឧណ្ហាទិតូលម្មិ វដ្ឋតិ។
 អន្ធកាយិកានិ បន ពិម្ពោហានានិ ន វដ្ឋន្តិ។ **អន្ធកាយិកានីតិ**
 ឧបឡកាយប្បមាណានិ, យេសុ កដិតោ បដ្ឋាយ យាវ សីសំ ឧបទហន្តិ វេបេន្តិ។
 សីសប្បមាណំ បន វដ្ឋតិ, **សីសប្បមាណំ** នាម យស្ស វិត្តារតោ តីសុ កណ្តោសុ
 ទិដ្ឋំ កណ្តានំ អន្តរំ មិនិយមានំ វិទត្ថិ ចេវ ចតុវដ្តលញ្ច ហោតិ, មជ្ឈដ្ឋានំ
 មុដ្ឋិរតនំ ហោតិ, ធីយតោ បន ធិយឡរតនំ វា ទិវរតនំ វាតិ កុរុទ្ធិយំ វុត្តំ, អយំ
 សីសប្បមាណាស្ស ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទោ, ឥតោ ឧទ្ធី ន វដ្ឋតិ, ហេដ្ឋា បន វដ្ឋតីតិ
 អជ្ជកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៩៧) វុត្តំ។ តត្ថ “តីសុ កណ្តោសុ ទិដ្ឋំ កណ្តាន”ន្តិ
 ចាបំ ឧបនិឆាយ ពិម្ពោហានស្ស ឧភោសុ អន្តេសុ វេបេតព្ពចោឡ្យ កំ
 តិកោណាមេវ ករោន្តិ ឯកច្វេ។ “ឥទញ្ច ហំនំ គណ្ឌិដ្ឋាន”ន្តិ វុត្តិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៩៧) បន “**សីសប្បមាណំ** នាម យត្ថ
 គីវាយ សហ សកលំ សីសំ វេបេតុំ សក្កា, តស្ស ច មុដ្ឋិរតនំ វិត្តារប្បមាណាន្តិ
 ទស្សន្តោ **វិត្តារតោ** តិអាទិមាហា។ ឥទញ្ច ពិម្ពោហានស្ស ឧភោសុ អន្តេសុ
 វេបេតព្ពចោឡ្យ ប្បមាណានស្សនំ, តស្ស វសេន ពិម្ពោហានស្ស វិត្តារប្បមាណំ
 បរិច្ឆិដ្ឋតិ, តំ វដ្ឋំ វា ចតុវស្សំ វា កត្វា សិព្ពិតំ យថា កោដិតោ កោដិវិត្តារតោ
 បុប្ផលដ្ឋានំ មុដ្ឋិរតនប្បមាណំ ហោតិ, ឯវំ សិព្ពិតព្ពំ, ឥតោ អធិកំ ន វដ្ឋតិ។ តំ
 បន អន្តេសុ វេបេតចោឡ្យ កោដិយា កោដិ អាហាច្ឆ ទិគុណំ កតំ តិកណ្តំ

ហោតិ, តេសុ តីសុ កណ្តោសុ ទិដ្ឋំ កណ្តោនំ អន្តរំ វិទតិ ចតុរដ្ឋលំ ហោតិ,
មជ្ឈដ្ឋានំ កោដិតោ កោដិ អាហាច្ឆ មុដ្ឋិវតនំ ហោតិ, ឥទមស្ស
ឧក្កជ្ជប្បមាណា"ន្តិ វុត្តត្តា ពិម្ពោហានស្ស ឧកោសុ អន្តេសុ បេបេតព្វចោឡ្យ កំ
បកតិយាយេវ តិកណ្តាំ ន ហោតិ, អថ ខោ កោដិយា កោដិ អាហាច្ឆ
ទិគុណាកតកាលយេវ ហោតិ, តស្មា តំ ចោឡ្យ កំ វដ្តំ វា ហោតុ ចតុរស្សំ វា,
ទិគុណំ កត្វា មិនិយមានំ តិកណ្តាមេវ ហោតិ, ទិដ្ឋព្វា កណ្តោនំ អន្តរំ
ចតុរដ្ឋលាធិកំ វិទតិ មត្តំ ហោតិ, តស្ស ច ចោឡ្យ កស្ស មជ្ឈដ្ឋានំ មុដ្ឋិវតនំ
ហោតិ, តស្សេវ ចោឡ្យ កស្ស បមាណោ ពិម្ពោហានស្ស មជ្ឈដ្ឋានម្មិ មុដ្ឋិវតនំ
ហោតិ តិ វិញ្ញាយតិ តិ។

“កម្ពុលមេវ... បេ... ឧណ្ណាភិសិសដ្ឋមេវ គប្បតិ តិ សាមញ្ញតោ វុត្តត្តា
គោនកាធិអ កប្បិយម្មិ ឧណ្ណាមយត្ថរណំ ភិសិយំ បក្ខិបិក្ខា សយិតុំ វដ្តតិ តិ
នដ្ឋព្វំ។ មស្សរកេតិ ចម្មមយភិសិយំ, ចម្មមយំ បន ពិម្ពោហានំ តូលបុណ្ណាម្មិ ន
វដ្តតិ" តិ ច វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៩៧) វុត្តំ។ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២៩៧) បន “សីសប្បមាណាន្តិ យត្ថ គលវាជកតោ
បដ្ឋាយ សព្ពសីសំ ឧបទហន្តិ, តំ សីសប្បមាណំ ហោតិ, តព្វា ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទតោ
តិវិយំ មុដ្ឋិវតនំ ហោតិ តិ នស្សេតុ ‘យត្ថ វិត្តារតោ តីសុ
កណ្តោសុ’ តិ អាធិមាហ។ មជ្ឈដ្ឋានំ មុដ្ឋិវតនំ ហោតិ តិ ពិម្ពោហានស្ស មជ្ឈដ្ឋានំ
តិវិយតោ មុដ្ឋិវតនប្បមាណំ ហោតិ” តិ វុត្តំ។ អរញ្ញរោតិ ពហុឧទកកណ្តោនកា
មហាចាដិ។ ជលំ គណ្ឌិតុំ អលន្តិ អរញ្ញរោ, វដ្តចាដិវិយ ហុត្វា ថោកំ ធីយមុខោ
មជ្ឈេ បរិច្ឆេទំ នស្សេត្វា កតោតិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ វុត្តព្រោតំ អដ្ឋកថាយន្តិ
អដ្ឋាហារសម្ពន្ធា។

ទិសផ្ដាច់ហានិទ្ធិ ហោត្តិ ទ្វេ បឋមទុតិយអវិស្សន្ធិយានិ “អាហមោ
អាហមវត្ថុ” តិ ច “វិហារោវិហារវត្ថុ” តិ ច វុត្ថុទ្វេទ្វេវត្ថុសង្កហានិ ហោត្តិ។
តតិយំ អវិស្សន្ធិយំ “មញ្ញោ បីបំ ភិសិ ពិម្ពោហាន” តិ វុត្ថុចតុវត្ថុសង្កហំ ហោតិ។
ចតុតំ អវិស្សន្ធិយំ “លោហកុម្មី លោហភាណកំ លោហវារកោ
លោហកដាហំ វាសិ ជរសុ កុហរី កុដាលោ និខានន” តិ វុត្ថុនវកោដ្ឋាសវន្តំ
ហោតិ។ បញ្ចមំ អវិស្សន្ធិយំ “វល្លិ វេជ្ជ មុញ្ញំ បព្ពដំ តិណំ មត្តិកា ធារុកណ្ណំ
មត្តិកាកណ្ណ” តិ វុត្ថុអដ្ឋភេទនំ អដ្ឋបភេទវន្តំ ហោតិ តិ យោជនា។
បញ្ចនិម្មលលោចនោតិ មំសចក្កុទិព្ពចក្កុធម្មចក្កុពុទ្ធចក្កុសមន្តចក្កុនំ វសេន
និម្មលបញ្ចលោចនោ។

សេនាសនក្ខន្ធកេ អវិស្សន្ធិយំ កីជាគិរិវត្ថុស្មី អវេកង្គិយន្តិ ឯត្ថ
“សេនាសនក្ខន្ធកេ តាមការវាសវត្ថុស្មី អវិស្សន្ធិយំ កីជាគិរិវត្ថុស្មី
អវេកង្គិយ” តិ វុត្ថុពុំ។ កស្មា? ទិដ្ឋម្បី វត្ថុនំ សេនាសនក្ខន្ធកេ អាគតត្តា។
សេនាសនក្ខន្ធកេតិ អយំ សាមញ្ញាធារោ។ តាមការវាសវត្ថុស្មី
កីជាគិរិវត្ថុស្មីន្តិ វិសេសាធារោ។ អយមត្ថោ ចាឡី ឌីលោកេត្វា បច្ចេតព្ពោ។
តេនេវ ហិ សមន្តចាសាទិកាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០) “សេនាសនក្ខន្ធកេ” តិ
អវត្វា “ឥធ” ឥច្ឆេវ វុត្ថុំ, ឥធាតិ ឥមិនា តាមការវាសវត្ថុំ ទស្សេតិ, កីជាគិរិវត្ថុ
បន សរុបតោ ទស្សិតមេវ។ សាមញ្ញាធារោ បន តំសំវណ្ណានាការតោ អវុត្តាបិ
សិដ្ឋតិ តិ ន វុត្តាតិ វិញ្ញាយតិ។

២២៨. ថាវរេន ច ថាវរំ, គរុកណ្ណាន ច គរុកណ្ណាន្តិ ឯត្ថ បញ្ចសុ កោដ្ឋាសេសុ
បុរិមទ្វយំ ថាវរំ, បច្ឆិមត្ថយំ គរុកណ្ណាន្តិ វេទិតព្ពំ។ សមកមេវ ទេតីតិ ឯត្ថ ឧនកំ
ទេន្តម្បី វិហារវត្ថុសាមន្តំ គហេត្វា ទ្វរតរំ ទុក្ខកោបំ វិស្សន្ធព្មេតុំ វដ្ដតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។
វត្ថុតិ ហិ “ភិក្ខុនព្វោ មហាគ្យតរំ... បេ.... សម្បជិដ្ឋិតុំ វដ្ដតី” តិ។ ជាធាបេត្វាតិ

ភិក្ខុសង្ឃស្ស ជាធាបេត្វា, អបលោកេត្វាតិ អត្ថោ។ ននុ តុម្កាកំ ពហុតរំ
វុត្តាតិ វុត្តត្ថន្តិ ឥទំ សាមិកេសុ អត្តនោ ភណ្ឌស្ស មហាគ្សតំ អជាតិច្ឆា ទេន្តេសុ
តំ ញាត្វា យេយ្យចិត្តេន គណ្ណតោ អវហារោ ហោតីតិ វុត្តំ។ វិហារេន វិហារោ
បរិវត្តេតញ្ចាតិ សវត្ថុកេន អញ្ញោសំ ភូមិយំ កតចាសាទាទិណ, អវត្ថុកេន វា
សវត្ថុកំ បរិវត្តេតត្ថំ, អវត្ថុកំ បន អវត្ថុកេនេវ បរិវត្តេតត្ថំ កេវលំ ចាសាទស្ស
ភូមិតោ អថាវត្តា។ ឯវំ ថាវេសុបិ ថាវវិភាគំ ញាត្វាវ បរិវត្តេតត្ថំ។

“កប្បិយមញ្ញោ សម្មជិដ្ឋិតញ្ចាតិ ឥមិនា សុវណ្ណាទិវិចិត្តំ អកប្បិយមញ្ញោ
‘សង្ឃស្ស’តិ វុត្តេបិ សម្មជិដ្ឋិតំ ន វុត្តតីតិ ទស្សេតិ។ វិហារស្ស ទេមា’តិ វុត្តេ
សង្ឃស្ស វុត្តតិ, ន បុគ្គលស្ស ទេត្តាទិ វិយាតិ ទដ្ឋព្ភ”ន្តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ.
ចូឡវគ្គ ២.៣២០) វុត្តំ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ចូឡវគ្គ ៣.៣២០) បន
“កប្បិយមញ្ញោ សម្មជិដ្ឋិតញ្ចាតិ ‘សង្ឃស្ស ទេមា’តិ ទិន្នំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ
បន វិហារស្ស ទេមា’តិ វុត្តន្តិ, សុវណ្ណាជតមយាទិអកប្បិយមញ្ញោបិ
សម្មជិដ្ឋិតំ វុត្តតី”តិ វុត្តំ។ ន កេវលំ... បេ... បរិវត្តេតត្ថំ វុត្តន្តិតិ ឥមិនា អថាវេន
ថាវរម្បិ អថាវរម្បិ បរិវត្តេតត្ថំ វុត្តតីតិ ទស្សេតិ។ ថាវេន អថាវរមេវ ហិ
បរិវត្តេតត្ថំ ន វុត្តតិ។ “អកប្បិយំ វា មហាគ្សំ កប្បិយំ វាតិ ឯត្ថ អកប្បិយំ នាម
សុវណ្ណាមយមញ្ញោទិ អកប្បិយភិសិពិម្ពោហនាទិ ច។ មហាគ្សំ កប្បិយំ នាម
ទន្តមយមញ្ញោទិ, ចាវាវាទិកប្បិយអត្ថរណាទិទិ ចា”តិ សារត្ថធិបនិយំ វុត្តំ,
វិមតិវិនោទនិយំ បន “អកប្បិយំ វាតិ អាសន្និអាទិ, បមាណាតិក្កន្តំ
ពិម្ពោហនាទិ ច។ មហាគ្សំ កប្បិយំ វាតិ សុវណ្ណាទិវិចិត្តំ កប្បិយវោហារេន
ទិន្ន”ន្តិ វុត្តំ។

២២៩. “កាឡលោហា ... បេ... ភាជេតញ្ចោ”តិ វុត្តត្តា វុត្តកំសលោហាមយម្បិ
ភាជនំ បុគ្គលិកម្បិ សម្មជិដ្ឋិតុម្បិ បរិហារតុម្បិ វុត្តតិ បុគ្គលានំ

“អឌ្ឍពហុតិ កប្បរតោ បដ្ឋាយ យាវ អំសក្ខជន្តិ លិខិត” ភ្នំ វុត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២.៣២១) បន “អឌ្ឍពហុប្បមាណា នាម
អឌ្ឍពហុមត្តា, អឌ្ឍព្យាមមត្តាតិបិ វេទន្តី” ភ្នំ វុត្តំ។ យោត្តានីតិ ចម្មវដ្ឋកា។
តត្ថជាតកាតិ សង្ឃិកក្ខមិយំ ជាតា។

“អដ្ឋង្គុលសូចិទណ្ឌាមត្តោតិ ធីយសោ អដ្ឋង្គុលមត្តោ បរិណាហតោ
បណ្ណាសូចិទណ្ឌាមត្តោ” ភ្នំ សារត្ថធីបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ចូឡវគ្គ ៣.៣២១)
វិមតិវិនោទនិយំ បន (វិ.វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២.៣២១) “អដ្ឋង្គុលសូចិទណ្ឌាមត្តោតិ
សរទណ្ឌាទិសូចិអាការតនុទណ្ឌាកមត្តោបិ” ភ្នំ វុត្តំ។ អដ្ឋង្គុលប្បមាណោតិ
ធីយសោ អដ្ឋង្គុលប្បមាណោ។ វិត្តោចាត្ថកោបិ ភ្នំ អលិខិតោចាត្ថកោបិ, ឥទព្វា
បណ្ណាប្បសង្កេន វុត្តំ។

អាសន្និកោតិ ចតុរស្សបីបំ វុត្តតិ “ឧច្ឆកម្មិ អាសន្និក” ភ្នំ (ចូឡវ. ២៩៧)
វេទនតោ។ ឯកតោកាគេន ធីយបីបមេវ ហិ អដ្ឋង្គុលចាទកំ វុត្តតិ,
ចតុរស្សាសន្និកោ បន បមាណាតិក្កន្តោបិ វុត្តតិ វេទិតព្វោ។ សត្តង្គោ នាម
តិសុ ទិសាសុ អបស្សយំ កត្វា កតមព្វោ, អយម្មិ បមាណាតិក្កន្តោបិ វុត្តតិ។
កទ្ធិបីបន្តិ វេត្តមយំ បីបំ វុត្តតិ។ បីបិកាតិ បិលោតិកតន្តំ បីបមេវ។
ឯឡកចាទបីបំ នាម ធារុបដិកាយ ឧបរិចាទេ វេបេត្វា ភោជនជលកំ វិយ
កតបីបំ វុត្តតិ។ អាមណ្ឌាកវណ្ណាកបីបំ នាម អាមលកាការេន
យោធិតពហុចាទបីបំ។ ឥមាទិ តាវ ចាឡិយំ អាគតបីបំ។ ធារុមយំ បន
សត្តម្មិ បីបំ វុត្តតិ។

“យដ្ឋនជលកំ នាម យត្ថ វេបេត្វា វេទិតបីបំ ហត្ថេន យដ្ឋេន្តិ។ យដ្ឋនមុត្តរោ
នាម អនុវាតាទិយដ្ឋនត្ថំ កតោតិ វេទន្តី” ភ្នំ សារត្ថធីបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ចូឡវគ្គ
៣.៣២១) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២.៣២១) “យដ្ឋនជលកំ

យដ្ឋនមុគ្គរោតិ ឥនំ រជិតចីវរំ ឯកស្មី មជ្ឈេន្ទ្រមុគ្គរេ វេបេត្វា ឯកស្ស
មជ្ឈជលកស្ស ឧបរិ វេបេត្វា ឧបរិ អបរេន មជ្ឈជលកេន និក្កុដ្ឋិត្វា ឯកោ ឧបរិ
អក្កមិត្វា តិដ្ឋតិ, ទ្វេ ជនា ឧបរិជលកំ ធ្វិសុ កោដិសុ គហេត្វា អបរាបរំ
អាកឡនិកឡនំ ករោត្តិ, ឯតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ហេត្ថ វេចាបេត្វា ហេត្ថន
បហារណំ បន និដ្ឋិតវជនស្ស ចីវរស្ស អល្លកាលេ កាតត្ថំ, ឥនំ បន
ជលកមុគ្គរេហិ យដ្ឋនំ សុក្ខកាលេ ថទ្ធការិរិមោចនត្ថន្តិ ទដ្ឋត្ថំ"ន្តិ វុត្តំ។
“អម្ពណន្តិ ជលកេហិ ចោក្ខរណីសទិសកតចានីយភាជនំ។ រជនទោណីតិ
យត្ថ បក្កវជនំ អាកិរិត្វា វេបេន្តិ"តិ សារត្ថធិបនិយំ។ វិមតិរិនោទនិយំ បន
“អម្ពណន្តិ ឯកទោណីកនាវាជលកេហិ ចោក្ខរណីសទិសំ កតំ។
ចានីយភាជនន្តិបិ វេនន្តិ។ រជនទោណីតិ ឯកទារុណាវ កតំ រជនភាជនំ។
ឧទកទោណីតិ ឯកទារុណាវ កតំ ឧទកភាជន"ន្តិ វុត្តំ។

ឧស្សេតិ"តិ វុត្ថំ។ ធម្មមុដ្ឋិបណ្ណានិ កាលបណ្ណំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ បត្តកជាហន្តិ
បត្តបចនកជាហំ។ គណ្ឌិកាតិ ជីវគណ្ឌិកា។ វិជោតិ កាយពន្ធនវិជោ។

ឥនានិវិនយត្ថមញ្ញសាយំ (កម្ពុជា. អភិ. ជ. ទុព្ពលសិក្ខាបទវណ្ណនា)
អាគតនយោ វុច្ចតេ - អារាមោ នាម បុច្ឆារាមោ វា ជលារាមោ វា។ អារាមវត្ថុ
នាម តេសំយេវ អារាមានំ អត្ថាយ បរិច្ឆិន្ទិត្វា បរិតោកាសោ។ តេសុ វា
អារាមេសុ វិនដ្ឋេសុ តេសំ ចោរាណកក្ខមិកាគោ។ វិហារោ នាម យំ កិញ្ចិ
ចាសាទានិសេនាសនំ។ វិហារវត្ថុ នាម តស្ស បតិជ្ជានោកាសោ។ មញ្ញោ នាម
មសារកោ ពុទ្ធិកាពន្ធា កុឡិវចាទកោ អាហរច្ចចាទកោតិ ឥមេសំ បុព្វេ វុត្ថានំ
ចតុន្នំ មញ្ញានំ អញ្ញាតរោ។ បីបំ នាម មសារកាទិនំយេវ ចតុន្នំ បីឋានំ អញ្ញាតរំ។
ភិសិ នាម ឧណ្ហភិសិអាទិនំ បញ្ចន្នំ ភិសិនំ អញ្ញាតរំ។ ពិម្ពោហានំ នាម
វុក្ខតូលលតាតូលចោជក៏តូលានំ អញ្ញាតរេន បុណ្ណំ។ លោហកុម្ពី នាម
កាឡលោហាន វា តម្ពលោហាន វា យេន កេនចិ កតកុម្ពី។
លោហកាណកាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ បន កាណកន្តិ អវញ្ញោ វុច្ចតិ។
វារកោតិ យដោ។ កជាហំ កជាហមេវ។ វាសិអាទិសុ វល្លិអាទិសុ ច ទុវិញ្ញេយ្យំ
នាម នត្ថិ...ខេ...។

តត្ថ ថាវរេន ថាវរន្តិវិហារវិហារវត្ថុនា អារាមអារាមវត្ថុវិហារវិហារវត្ថុ។
ឥតរេនាតិ អថាវរេន, បច្ឆិមរាសិត្តយេនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អកប្បិយេនាតិ
សុវណ្ណមយមញ្ញាទិនា ចេវ អកប្បិយភិសិពិម្ពោហានេហិ ច។
មហាគ្យកប្បិយេនាតិ ទន្តមយមញ្ញាទិនា ចេវ ចាវារាទិនា ច។ ឥតរន្តិ អថាវរំ។
កប្បិយបរិវត្តនេន បរិវត្តតុន្តិ យថា អកប្បិយំ ន ហោតិ, ឯវំ បរិវត្តតុ...ខេ...
ឯវំ តាវ ថាវរេន ថាវរបរិវត្តនំ វេទិតព្ពំ។ ឥតរេន ឥតរបរិវត្តនេ បន មញ្ញាបីបំ
មហាន្តំ វា ហោតុ, ឧទ្ធកំ វា, អន្តមសោ ចតុវគ្គលចាទកំ កាមទារកេហិ

បំស្លាភារកេសុ កើឡើងហិ កតម្មិ សង្ឃស្ស ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ គរុកណ្ណំ
ហោតិ...បេ... សតគ្សនកេន វា សហស្សគ្សនកេន វា មព្វេន អព្វំ
មព្វសតម្មិ លភតិ, បរិវត្តត្វា គហេតព្វំ។ ន កេវលំ មព្វេន មព្វោយេវ,
អារាមអារាមវត្ថុវិហារវិហារវត្ថុបីឋិតិសិពិម្ពោហានានិបិ បរិវត្តតុំ វដ្តន្តិ។ ឯស
នយោ បីឋិតិសិពិម្ពោហានេសុបិ។

កាឡលោហាតម្ពលោហកំសលោហវដ្តលោហានន្តិ ឯត្ថ កំសលោហំ
វដ្តលោហញ កិត្តិមលោហំ។ តីណិ ហិ កិត្តិមលោហានិ កំសលោហំ វដ្តលោហំ
ហារក្ខន្ធិ។ តត្ថ តិបុតម្ពេ មិស្សេត្វា កតំ កំសលោហំ។ សីសតម្ពេ មិស្សេត្វា
កតំ វដ្តលោហំ។ រសតម្ពេ មិស្សេត្វា កតំ ហារក្ខន្ធិ។ តេន វុត្ថំ “កំសលោហំ
វដ្តលោហញ កិត្តិមលោហ”ន្តិ។ តតោ អតិវេកន្តិ តតោ អតិវេកគណ្ណានកោ។
សារកោតិ មជ្ឈេ មកុឡំ ទស្សេត្វា មុខវដ្តិវត្ថតំ កត្វា បិដ្ឋិតោ នាមេត្វា
កាតព្វំ ឯកំ ភាជនំ។ សរវន្តិបិ វទន្តិ។ អាទិ-សទ្ទេន កញ្ចានកាជនំ
គិហិឧបករណានំ គហាណំ។ តានិ ហិ ខុទ្ទកានិបិ គរុកណ្ណានេវ
គិហិឧបករណាត្តា។ បិ-សទ្ទេន បកេវ មហន្តានិទិ ទស្សេតិ, ឥមា និ បន
ភាជនីយានិ ភិក្ខុបករណាត្តាតិ អធិប្បាយោ។ យថា ច ឯតានិ, ឯវំ កុណ្ហិកាបិ
ភាជនីយា។ វត្ថុតិ ហិ “យថា ច មត្តិកាភណ្ឌោ, ឯវំ លោហភណ្ឌាបិ កុណ្ហិកា
ភាជនីយកោដ្ឋាសមេវ ភជនី”តិ។ សង្ឃិកបរិភោគេនាតិ អាគន្ធកានំ
វុឡ្យតរានំ ទត្វា បរិភោគេន។ គិហិវិកជាតិ គិហិហិវិកតា បញ្ញត្តា, អត្ថនោ វា
សន្តកករណេន វិរូបំ កតា។ បុគ្គលិកបរិភោគេន ន វដ្តតីតិ អាគន្ធកានំ
អទត្វា អត្ថនោ សន្តកំ វិយ គហេត្វា បរិភូត្តំ ន វដ្តតិ។ បិប្ផលិកោតិ កត្តរិ។
អារកណ្ណកំ សូចិវេជកំ។ តាឡំ យន្តំ។ កត្តរយដ្ឋិវេជកោ កត្តរយដ្ឋិវេជយំ។
យថា តថា យនកតំ លោហន្តិ លោហវដ្តិ លោហគុឡោ លោហបិណ្ឌិ

លោហចក្កលិកន្តិ ឯវំ យនកតំ លោហំ។ ទីរចាសាណាមយានីតិ
មុនុកទីរវណ្ណាចាសាណាមយានី។

គិហិរិកដានិបិ ន វដ្ឋន្តិ អនាមាសត្តា។ បិ-សន្តេន បគេវ
សង្ឃិកបរិភោគេន វា បុគ្គលិកបរិភោគេន វាតិ ទស្សេតិ។
សេនាសនបរិភោគោ បន សព្វកប្បិយោ, តស្មា ជាត្រូចាទិមយអា សព្វាបិ
សេនាសនបរិក្ខារា អាមាសា។ តេនាហ “សេនាសនបរិភោគេ បនា” តិអាទិ។

សេសាតិ តតោ មហាត្តរី វាសិ។ យា បនាតិ យា កុហរី បន។ កុទាលោ
អន្តមសោ ចតុវដ្តលមត្តោបិ គរុកណ្ណាមេវ។ និខាទនំ ចតុវស្សមុខំ វា ហោតុ
នោលិមុខំ វា វដ្ឋំ វា ឧដុកំ វា, អន្តមសោ សម្មញ្ញនីទណ្ឌាវេជនម្បិ, ទណ្ឌាពន្ធព្វោ,
គរុកណ្ណាមេវ។ តេនាហ “កុទាលោ ទណ្ឌាពន្ធនិខាទនំ វា អគរុកណ្ណំ នាម
នត្ថិ” តិ។ សិខាដិកា នាម ខុរកោសោ, សិខំ បន ទណ្ឌាពន្ធនិខាទនំ
អនុលោមេតីតិ អាហ “សិខាម្បិ និខាទនេនេវ សង្កហិត” តិ។ សចេ បន វាសិ
អទណ្ឌកំ ជលមត្តំ, ភាជនីយំ។ ឧបក្ខវេតិ វាសិអាទិកណ្ណា។

បត្តពន្ធកោ នាម បត្តស្ស គណ្ឌិកាទិការកោ។ “បដិមាទំ
សុវណ្ណាទិបត្តការកោ” តិបិ វទន្តិ។ តិបុច្ឆេទនកសត្ថំ សុវណ្ណាច្ឆេទនកសត្ថំ
កតបរិកម្មចម្មច្ឆិទនកខុទ្ទកសត្ថន្តិ ឥមាទិ ចេត្ត តីណិ បិប្ផលិកំ
អនុលោមន្តិ អាហ “អយំ បន វិសេសោ” តិអាទិ។ ឥតរាជីតិ
មហាកត្តិអាទីនិ។

អឡុពាហុប្បមាណាតិ កប្បរតោ បដ្ឋាយ យាវ អំសក្ខជប្បមាណា,
វិទត្តិចតុវដ្តលប្បមាណាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថជាតកាតិ សង្ឃិកភូមិយំ ជាតា,
អារក្ខសិរិទានេន រក្ខិតត្តា រក្ខិតា ច សា មញ្ញសាទីសុ បក្ខិត្តំ វិយ យថា តំ ន

នស្សតិ, ឯវំ គោបនតោ គោបិតា បាតិ រក្ខិតគោបិតា។ តត្ថជាតកាបិ បន
អរក្ខិតា គរុកណ្ណាមេវ ន ហោតិ។ សង្ឃកម្មេ ច បេតិយកម្មេ ច កតេតិ ឥមិនា
សង្ឃសន្តកេន បេតិយសន្តកំ រក្ខិតុំ បរិវត្តិតុញ្ច វដ្តតិ ធិបេតិ។ សុត្តំ បនាតិ
វដ្តិតញ្ចេវ អវដ្តិតញ្ច សុត្តំ។

អដ្ឋង្គុលសូចិទណ្ឌាមត្តោតិ អន្តមសោ ធិយសោ អដ្ឋង្គុលមត្តោ
បរិណាហតោ សីហន្ទ-បណ្ណាសូចិទណ្ឌាមត្តោ។ ឯត្ថាតិ វេទ្យកណ្ណោ។ ទង្គំ
គេហំ យេសំ តេតិ ទង្គគេហា។ ន វាវេតញ្ចាតិ “មា គណ្ហាត្វា កច្ឆថា” តិ ន
និសេធនញ្ច។ ទេសន្តរកតេន សម្បត្តិវិហារេ សង្ឃិកាវាសេ វេបេតញ្ច។

អវសេសញ្ច ធននតិណ្ឌន្តិ មុញ្ញបញ្ចដេហិ អវសេសំ យំ កិញ្ច ធននតិណ្ឌំ។
អដ្ឋង្គុលប្បមាណោបីតិ វិត្តារតោ អដ្ឋង្គុលប្បមាណោ។ លិខិតចោត្តកោ បន
គរុកណ្ណំ ន ហោតិ។ កប្បិយចម្មានីតិ មិកាធិនំ ចម្មានិ។ សព្វំ ចក្កយុត្តយានន្តិ
រថសកជាទិកំ សព្វំ ចក្កយុត្តយានំ។ វិសង្ខតចក្កំ បន យានំ ភាជនីយំ។
អនុញ្ញាតវាសិ នាម យា សិចាជិកាយ បក្ខិបិត្វា បរិហារិតុំ សក្កាតិ វុត្តា។
មុដ្ឋិបណ្ណំ តាលបត្តំ។ តញ្ចិ មុដ្ឋិនា គហេត្វា បរិហារន្តិ “មុដ្ឋិបណ្ណ” ន្តិ វុច្ឆតិ។
“មុដ្ឋិបណ្ណន្តិ ធនត្ថច្ឆទបណ្ណាមេវា” តិ កេចិ។ អរណីសហិតន្តិ អរណីយុកឡំ,
ឧត្តារណី អធរារណីតិ អរណីទ្វយន្តិ អត្ថោ។ ជាតិកម្មំ កត្វាតិ អន្តមសោ
តំអគ្បនកវាលិកាយបិ ថាវំ វង្ខិកម្មំ កត្វា។ កុណ្ហិកាតិ អយកុណ្ហិកា ចេវ
តម្កលោហកុណ្ហិកា ច។ ភាជនីយកោដ្ឋាសមេវ ភជតីតិ ភាជនីយបក្ខមេវ
សេវតិ, ន តុ គរុកណ្ណាន្តិ អត្ថោ។ កញ្ចនកោ បន គរុកណ្ណាមេវាតិ អធិប្បាយោ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

គរុកណ្ណាវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

៣០. ចោទនាធិវិនិច្ឆ័យកថា

២៣០. ឯវំ គរុកណ្ណាវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥនាធិ ចោទនាធិវិនិច្ឆ័យំ កថេតុំ
“ចោទនាធិវិនិច្ឆ័យោតិ ឯត្ថ បនា”តិអាធិមាហ។ តត្ថ ចោធិយតេ ចោទនា,
នោសារោបនន្តិ អត្ថោ។ អាធិ-សន្តេន សារណានយោ សន្ត្រុណាតិ។ វុត្តញ្ញោតំ
កម្មក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ៤, ៥) “ចោទេត្វា កតំ ហោតិ, សារេត្វា កតំ ហោតិ,
អាបត្តិ រោបេត្វា កតំ ហោតិ”តិ។ “ចោទេតុំ បន កោលភតិ, កោ នលភតិ”តិ
ឥនំ អនុទំសនាធិប្បាយំ វិនាបិ ចោទនាលក្ខណំ ធស្សេតុំ វុត្តំ។
សីលសម្បន្នោតិ ឥនំ ទុស្សីលស្ស វចនំ អប្បមាណន្តិ អធិប្បាយេន វុត្តំ។
ភិក្ខុនីនំ បន ភិក្ខុំ ចោទេតុំ អនិស្សរត្តា ‘ភិក្ខុនិមេវា’តិ វុត្តំ។ សតិបិ ភិក្ខុនីនំ
ភិក្ខុសុ អនិស្សរកាវេ តាហិ កតចោទនាបិ ចោទនាវហត្តា ចោទនាយេវាតិ
អធិប្បាយេន “បញ្ចបិ សហធម្មិកា លភន្តិ”តិ វុត្តំ។ ភិក្ខុស្ស សុត្វា
ចោទេតិ តិអាធិនា ចោទកោ យេសំ សុត្វា ចោទេតិ, តេសម្បី វចនំ
បមាណមេវាតិ សម្បជិច្ឆិតត្តា តេសំ ចោទនាបិ វុហតេវាតិ ធស្សេតុំ “ថេរោ
សុត្តំ និធស្សេសី”តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ជី. ២.៣៨៥-៣៨៦) វុត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ជី. ១.៣៨៦) បន “អមូលកចោទនាបសន្តេន
សមូលកចោទនាលក្ខណានី ធស្សេតុំ ‘ចោទេតុំ បន កោលភតិ, កោ ន
លភតិ’តិអាធិ អារទំ។ ‘ភិក្ខុស្ស សុត្វា ចោទេតិ’តិអាធិសុត្តំ យស្មាយេ
ចោទកស្ស អញ្ញោសំ វិបត្តិ បកាសេន្តិ, តេបិ តស្មី ខណោ ចោទកកាវេ ឋត្វាវ
បកាសេន្តិ, តេសញ្ច វចនំ គហេត្វា ឥតរោបិ យស្មា ចោទេតុញ្ច អសម្បជិច្ឆន្តំ
តេហិ តិត្តិយសាវកបរិយោសានេហិ បឋមចោទកេហិ សម្បជិច្ឆាបេតុញ្ច
លភតិ, តស្មា ឥធសាធកកាវេន ឧទ្ធទដន្តិ វេទិតព្ព”ន្តិ វុត្តំ។

គរុកានំ ទិដ្ឋន្តិ ចារាជិកសង្ឃាទិសេសានំ។ អវសេសានន្តិ ដុល្លច្ចយាទីនំ
បញ្ចន្តំ អាបត្តិនំ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ នាម “នត្ថិ ទិដ្ឋ” ត្តិអាទិនយប្បវត្តា ទសវត្ថុកា ទិដ្ឋិ។
“អន្តវា លោកោ អនន្តវា លោកោ” តិអាទិកា អន្តំ គណ្ណាបកទិដ្ឋិ អន្តត្ថាហិកា
នាម។ អាជីវហេតុ បញ្ញត្តានំ ធន្តន្តិ អាជីវហេតុបិ អាបដ្ឋិតញ្ចានំ
ឧត្តរិមនុស្សធម្ម ចារាជិកំ, សញ្ជារិត្តេ សង្ឃាទិសេសោ, “យោ តេ វិហារេ វសេតិ,
សោ អរហា” តិ បរិយាយេន ដុល្លច្ចយំ, ភិក្ខុស្ស បណ្ឌិតភោជនវិញ្ញត្តិយា
ចាចិត្តិយំ, ភិក្ខុនិយា បណ្ឌិតភោជនវិញ្ញត្តិយា ចាជិទេសនីយំ,
សូចោទនវិញ្ញត្តិយា ទុក្ខជន្តិ ឥមេសំ បរិវារេ (បរិ. ២៨៧) វុត្តានំ ធន្តំ។ ន ហេតា
អាបត្តិយោ អាជីវហេតុ ឯវ បញ្ញត្តា សញ្ជារិត្តាទីនំ អញ្ញាថាបិ អាបដ្ឋិតព្ភតោ។
អាជីវហេតុបិ ឯតាសំ អាបដ្ឋនំ សន្ធាយ ឯវ វុត្តំ, អាជីវហេតុបិ បញ្ញត្តានន្តិ
អត្តោ។ ទិដ្ឋិបត្តិអាជីវិបត្តិហិ ចោទេន្តោបិ តម្កលិកាយ អាបត្តិយា ឯវ
ចោទេតិ។

“កស្មា មំ ន វន្តសី” តិ បុច្ឆិតេ “អស្សមណោសិ, អសក្សបុត្តិយោសី” តិ
អវន្តនការណស្ស វុត្តត្តា អន្តិមវត្ថុ អជ្ឈាបន្នោ ន វន្តិតព្ភោតិ វន្តិ។
ចោទេតុកាមតាយ ឯវ អវន្តិច្ឆា អត្តនា វត្តព្ភស្ស វុត្តមត្ថំ ឯវេត្វា
អវន្តិយភារេ តំ ការណំ ន ហោតីតិ ចូឡ គណ្ឌិបទេ មជ្ឈិមគណ្ឌិបទេ ច វុត្តំ។
អន្តិមវត្ថុអជ្ឈាបន្តស្ស អវន្តិយេសុ អវុត្តត្តា តេន សទ្ធិ សយន្តស្ស
សហសេយ្យាបត្តិយា អភាវតោ, តស្ស ច បដិគ្គហណស្ស វុហនតោ តទេវ
យុត្តតវន្តិវិញ្ញាយតិ។ កិញ្ញាបិ យាវ សោ ភិក្ខុភារំ បដិជានាតិ, តាវ វន្តិតព្ភោ,
យទា បន “អស្សមណោម្ហី” តិ បដិជានាតិ, តទា ន វន្តិតព្ភោតិ អយមេត្ត
វិសេសោ វេទិតព្ភោ។ អន្តិមវត្ថុ អជ្ឈាបន្តស្ស ហិ ភិក្ខុភារំ បដិជានន្តស្សេវ
ភិក្ខុភារោ, ន តតោ បរិវារេ ភិក្ខុភារំ អប្បដិជានន្តោ ហិ អនុបសម្មន្តបក្ខំ
ភជតិ។ យស្មា អាមិសំ ទេន្តោ អត្តនោ ឥច្ឆិតជ្ជានេយេវ ទេតិ, តស្មា បដិចាជិយា

និសិទ្ធានំ យាគុកត្តាជីនិ នេន្តេន ឯកស្ស ចោទេតុកាមតាយ អទិន្នេបិ ចោទនា
នាម នហោតីតិ អាហា “នតាវ តាចោទនាហោតី”តិ។

២៣០. ចោទេតញ្ញោតិ ចុទិតោ, ចុទិតោ ឯវ ចុទិតកោ, អបរាជវន្តោ
បុគ្គលោ។ ចោទេតីតិ ចោទកោ, អបរាជបកាសកោ។ ចុទិតកោ ច ចោទកោ
ច ចុទិតកចោទកា។ ឧត្តាហិកាយាតិ ឧត្តហន្តិវិយោដេន្តិ ឯតាយ អលជ្ជីនំ
តជ្ជនី វា កលហំ វាតិ ឧត្តាហិកា, សង្ឃសម្មតិ, តាយ។ វិនិច្ឆ័ននំ នាម តាយ
សម្មតភិក្ខុហិ វិនិច្ឆ័ននមេវ។ អលជ្ជស្សន្ទាយ ហិ បរិសាយ សមថក្ខន្ធកេ
អាគតេហិ ធនហាដ្ឋេហិ សមន្នាគតា ទ្វេ តយោភិក្ខុ តត្ថេវ វុត្តាយ
ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ សម្មន្និតញ្ញា។ វុត្តញ្ញោតំ សមថក្ខន្ធកេ (បូឡវ. ២៣០-
២៣២) -

“តេហិ ចេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុហិ តស្មី អធិករណោវិនិច្ឆ័យមាទេ អនន្តានិ
ចេវ ភស្សនិ ជាយន្តិ, ន ចេកស្ស ភាសិតស្ស អត្ថោវិញ្ញាយតិ។
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ឯវរូបំ អធិករណំ ឧត្តាហិកាយ វូបសមេតុំ។
ធនហាដ្ឋេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ ឧត្តាហិកាយ សម្មន្និតញ្ញោ, សីលវា
ហោតិ, ចាតិមោក្ខាសំវេសំវុត្ថោវិហរតិ អាចារកោចរសម្មន្នោ
អណ្តាមត្តេសុ វុដ្ឋេសុ ភយទស្សវី សមាធាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ,
ពហុស្សតោ ហោតិ សុតធ្វេវេ សុតសន្និចយោ, យេ តេ ធម្មា
អាទិកល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា បរិយោសានកល្យាណា សាត្តំ
សព្វញ្ញនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធិំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវធន្តិ, តថាវូបស្ស
ធម្មា ពហុស្សតា ហោន្តិ ធាតា វចសា បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា ទិដ្ឋិយា
សុប្បដិវិទ្ធា, ឧភយានិ ខោ បទស្ស ចាតិមោក្ខានិ វិត្ថារេន ស្វាគតានិ
ហោន្តិ សុវិភត្តានិ សុប្បវត្តិនិ សុវិនិច្ឆ័តានិ សុត្តសោ អនុញ្ញានសោ,

វិន័យ ខោ បន ឆេកា ហោតិ អសំបីរោ, បដិពលោ ហោតិ ឧកោ
អត្ថបច្ឆតិកេ អស្សាសេតុំ សញ្ញាបេតុំ និដ្ឋាបេតុំ បេក្ខេតុំ បស្សីតុំ
បសាទេតុំ, អធិករណសមុប្បាទ្យបសមកុសលោ ហោតិ, អធិករណំ
ជាតាតិ, អធិករណសមុទយំ ជាតាតិ, អធិករណានិរោធំ ជាតាតិ,
អធិករណានិរោធគាមិនិបដិបទំ ជាតាតិ។ អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, ឥមេហិ
ទសហង្គេហិ សមន្នាគតំ ភិក្ខុំ ឧញ្ញាហិកាយ សម្មន្និតុំ។

“ឯវញ្ច បន, ភិក្ខុវេ, សម្មន្និតញ្ចោ។ បឋមំ ភិក្ខុ យាចិតញ្ចោ, យាចិត្វា
ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេន សង្ឃោ ញាបេតញ្ចោ -

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, អម្ពាភំ ឥមស្មី អធិករណោ
វិនិច្ឆ័យមាទេ អនន្តានិ ចេវ ភស្សានិ ជាយន្តិ, ន ចេកស្ស ភាសិតស្ស
អត្តោវិញ្ញាយតិ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥត្តន្ទាមញ្ច
ឥត្តន្ទាមញ្ច ភិក្ខុំ សម្មន្នេយ្យ ឧញ្ញាហិកាយ ឥមំ អធិករណំ រូបសមេតុំ,
ឯសាញតិ។

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, អម្ពាភំ ឥមស្មី អធិករណោ
វិនិច្ឆ័យមាទេ អនន្តានិ ចេវ ភស្សានិ ជាយន្តិ, ន ចេកស្ស ភាសិតស្ស
អត្តោវិញ្ញាយតិ។ សង្ឃោ ឥត្តន្ទាមញ្ច ឥត្តន្ទាមញ្ច ភិក្ខុំ សម្មន្នតិ
ឧញ្ញាហិកាយ ឥមំ អធិករណំ រូបសមេតុំ។ យស្សាយស្មតោ ឧមតិ
ឥត្តន្ទាមស្ស ច ឥត្តន្ទាមស្ស ច ភិក្ខុនោ សម្មតិ ឧញ្ញាហិកាយ ឥមំ
អធិករណំ រូបសមេតុំ, សោ តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ, សោ
ភាសេយ្យ។

“សម្មតោ សង្ឃេន ឥត្តន្ទាមោ ច ឥត្តន្ទាមោ ច ភិក្ខុ ឧញ្ញាហិកាយ ឥមំ
អធិករណំ វ្យាបសមេតុំ, ឧមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុល្លា, វ្យាមេតុំ
ធារយាមី”តិ។

តេហិ ច សម្មតេហិ វិសុំ វា និសីទិទ្វា តស្ស វ្យា វា បរិសាយ “អញ្ញេហិ ន
កិញ្ចិ កថេតព្ព”ន្តិ សាវេទ្វា តំ អធិករណំ វិនិច្ឆិតព្ពំ។ តុម្ហាកន្តិ
ចុទិតកថោនកេ សន្ទាយ វុត្តំ។

“កិម្ហិតិ កិស្មី វុត្តស្មី។ កិម្ហិ នម្បិ ន ជាធាសីតិ កិម្ហិ នន្តិ វចនម្បិ ន ជាធាសិ។
ធាស្ស អនុយោគោ ធាតញ្ញោតិ ធាស្ស បុច្ឆា បដិបុច្ឆា ធាតព្ព”តិ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.៣៨៥-៣៨៦) វុត្តំ, វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ.
១.៣៨៦) បន - កិម្ហិតិ កិស្មី វុត្តស្មី, កតវិបត្តិយន្តិ អត្ថោ។ កិម្ហិ នំ ធាមាតិ ឥទំ
“កតវាយ វិបត្តិយា វតំ ចោទេសី”តិ យាយ កាយចិ វិញ្ញាយមាធាយ
ភាសាយ វុត្តេបិ ចោទកស្ស វិនយេ អបកតញ្ញតាយ
“សីលាចារិទិដ្ឋិអាជីវិបត្តិសុ កតវាយាតិ មំ បុច្ឆតិ”តិ វិញ្ញាតុំ អសក្កោន្តស្ស
បុច្ឆា, ន បន “កិម្ហិតិ”តិ អាទិបទត្ថមត្តំ អជាទន្តស្ស។ ន ហិ អនុវិជ្ជកោ ចោទកំ
ពាលំ អបរិចិតភាសាយ “កិម្ហិ ន”ន្តិ បុច្ឆតិ។ កិម្ហិ នម្បិ ន ជាធាសីតិ ឥទម្បិ
វចនមត្តំ សន្ទាយ វុត្តំ ន ហោតិ។ “កតវិបត្តិយា”តិ វុត្ត “អសុកាយ
វិបត្តិយា”តិ វុត្តម្បិ “ន ជាធាសី”តិ វចនស្ស អធិប្បាយមេវ សន្ទាយ វុត្តន្តិ
គហោតព្ពំ។ តេនេវ វុត្តតិ “ធាស្ស អនុយោគោ ធាតញ្ញោ”តិ។

“តស្ស នយោ ធាតញ្ញោ”តិ តស្សតិ ពាលស្ស លទ្ធិស្ស។ “តស្ស នយោ
ធាតញ្ញោ”តិ វាចា ច “កិម្ហិ នំ ចោទេសីតិ សីលវិបត្តិយា”តិ អាទិ
អធិប្បាយប្បកាសនមេវ នយទានំ វុត្តំ, ន បន កិម្ហិ-នំ-
បទានំ បរិយាយមត្តទស្សនំ។ ន ហិ ពាលោ “កតវិបត្តិយំ នំ ចោទេសី”តិ

ឥសស្ស វេទនស្ស អត្តញ្ញាតេបិ វិបត្តិប្បកេទំ, អត្តនា ចោទិយមាណំ
វិបត្តិស្សបញ្ចា ជានិគំ សក្កោតិ, តស្មា តេនេវ អជាននេន អលង្គិ
អបសាទេតញ្ញោ។ កិម្ហិ នន្តិ ឥទម្បិ ឧបលក្ខណាមត្តំ។ អញ្ញេន វា យេន កេនចិ
អាគារេន អវិញ្ញាតំ បកាសេត្វា វិស្សន្នេតញ្ញោវ។ “ធុម្ពន្ធីនំ បុគ្គលានំ
និគ្គហាយា” តិអាទិវេទនតោ “អលង្គិនិគ្គហត្ថាយ... បេ... បញ្ញត្ត” តិ វុត្តំ។
ឯហិតិ ឯតិ, ហិ-កាហេ ឯតុ អាគមោ ធុម្ពញ្ញោ, អាគមិស្សតិ តិ អត្តោ។
ធុជ្ជសន្តានេនាតិ ធុជ្ជនិយាមេន។ អលង្គិស្ស បដិញ្ញាយ ឯវ កាតព្វន្តិ
វេទនបដិវេទនក្កមេនេវ ទោសេ អារិក្ខតេបិ អលង្គិស្ស “អសុទ្ធា អហា” តិ
ទោសសម្បជិច្ឆនបដិញ្ញាយ ឯវ អាបត្តិយា កាតព្វន្តិ អត្តោ។ កេនចិ បន
“អលង្គិស្ស ឯតំ នត្ថិតិ សុទ្ធិបដិញ្ញាយ ឯវ អនាបត្តិយា កាតព្វន្តិ អយមេត្ត
អត្តោ សង្កហិតោ” តិ វេទន្តិ, តំ ន យុត្តំ អនុវិជ្ជកស្សេវ និរត្តកត្តាបត្តិតោ,
ចោទកេនេវ អលង្គិបដិញ្ញាយ ហិតព្វតោ។ ទោសោបកមបដិញ្ញា ឯវ ហិ ឥធ
បដិញ្ញាតិ អធិប្បតោ, តេនេវ វក្ខតិ “ឯតម្បិ នត្ថិ, ឯតម្បិ នត្ថិតិ បដិញ្ញំ ន
ទេតិ” តិអាទិ។

តទត្ថធិបនត្ថន្តិ អលង្គិស្ស ទោសេ អារិក្ខតេបិ តស្ស
ទោសោបកមបដិញ្ញាយ ឯវ កាតព្វតាធិបនត្ថំ។ វិវាទវត្ថុសង្ខាតេ អត្ត
បច្ចតិកា អត្តបច្ចតិកា។ សញ្ញំ ធាតុតិ តេសំ កថាបច្ឆេទត្ថំ
អភិមុខករណាត្តញ្ញា សង្កំ កត្វា។ វិនិច្ឆ័នតំ អនុជ្ឈវិកោតិ អសុទ្ធាតិ សញ្ញាយ
ចោទកបក្ខេ បរិជ្ជត្តា អនុវិជ្ជកភាវតោ ពហិក្ខតត្តា អនុវិជ្ជតំ
អសក្កុណោយ្យត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សន្តោហេ ឯវ ហិ សតិ អនុវិជ្ជតំ សក្កា,
អសុទ្ធិលទ្ធិយា បន សតិ ចុទិតកេន វុត្តំ សព្វំ អសច្ចតោបិ បដិភាតិ, កបំ តត្ថ
អនុវិជ្ជនា សិយាតិ។

តថា នាសិតកោវ ភវិស្សតីតិ ឥមិនាវិនិច្ឆយម្បិ អនត្តា សង្ខតោ
វិយោជនំ នាម លិង្គនាសនាវិយ អយម្បិ ឯកោ នាសនប្បកាពោតិ ធស្សេតិ។
ឯកសម្ភោគបរិភោគាតិ ឥទំ អត្តនោ សន្តិកា តេសំ វិមោចនត្ថំ វុត្ថំ, ន បន
តេសំ អញ្ញមញ្ញសម្ភោគេ យោជនត្ថំ។

វិវដ្តិ ហោតីតិ សញ្ញា អាបត្តិ អាបន្នោ ហោតិ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ អលង្កិ
នាម នត្ថិតិ ឥទំ “បក្ខានំ អនុវត្តណាត្ថាយ បដិញ្ញំ ន ទេតី” តិ ឥមស្ស
អលង្កិលក្ខណសម្ភវស្ស ករណាវចនំ។ បដិញ្ញាទិតកាលតោ បដ្ឋាយ អលង្កិ
នាម ឯវ, បុរិមោលង្កិកាវោ ន រក្ខតីតិ អត្តោ។ បដិញ្ញំ ន ទេតីតិ “សចេ មយា
កតនោសំ វក្ខាមិ, មយំ អនុវត្តកា ភិជ្ជិស្សន្តិ” តិ បដិញ្ញំ ន ទេតិ។ ហ្នានេ ន
តិជ្ជតីតិ លង្កិជ្ជានេ ន តិជ្ជតិ, កាយវាចាសុ វីតិក្កមោ ហោតិ ឯវាតិ
អធិប្បាយោ។ តេនាហ “វិនិច្ឆយោ ន ធាតព្ភោ” តិ, បុព្វេ បក្ខិកានំ បដិញ្ញាយ
វ្យបសមិតស្សបិ អធិករណស្ស ធុវ្យបសន្តតាយ អយម្បិ តថា នាសិតកោវ
ភវិស្សតីតិ អធិប្បាយោ។

២៣២. អធិន្ទាធានវត្ថុវិនិច្ឆ័នន្តេន បញ្ចវិសតិ អវហារា សាធុកំ
សល្លក្ខេតតញ្ញាតិ ឯត្ថ បញ្ចវិសតិ អវហារា នាម បញ្ច បញ្ចកានិ, តត្ថ បញ្ច
បញ្ចកានិ នាម នាធាតុល្អាបញ្ចកំ ឯកតុល្អាបញ្ចកំ សាហាត្ថិកបញ្ចកំ
បុព្វបយោគបញ្ចកំ ថេយ្យវហារបញ្ចកន្តិ។ តថា ហិ វុត្ថំ កម្ពុវិវតរណិយំ
(កម្ពុ. អដ្ឋ. ធុតិយចារាជិកវណ្ណានា) “តេ បន អវហារា បញ្ច បញ្ចកានិ
សមោធានេត្វា សាធុកំ សល្លក្ខេតតញ្ញា” តិ អាទិ។ តត្ថ
នាធាតុល្អាបញ្ចកឯកតុល្អាបញ្ចកានិ បទភាជនេ (ចារា. ៩២) វុត្ថានំ
“អាទិយេយ្យ, ហរេយ្យ, អវហរេយ្យ, ឥវិយាបដំ វិកោបេយ្យ, ហ្នានា
ចារេយ្យ” តិ ឥមេសំ បធានំ វសេន លព្ពន្តិ។ តថា ហិ វុត្ថំ ចោរណេហិ -

“អាទិយន្តោ ហរន្តោវ;
ហរន្តោ ភិយាបជំ;
វិកោបេន្តោ តថា ឋានា;
ចារេន្តាបិ បរាជិកោ”តិ។

តត្ថ នាណកណ្តាបញ្ចកំ សវិញ្ញាណករវិញ្ញាណករសេន ទដ្ឋព្ពំ, ឥតរំ
សវិញ្ញាណករសេនេវ។ កង្វះ? អាទិយេយ្យាតិ អារាមំ អភិយុញ្ញាតិ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្ស។ សាមិកស្ស វិមតី ឧប្បាទេតិ, អាបត្តិ មុល្លច្ចយស្ស។ សាមិកោ “ន
មយ្ហំ ភវិស្សតី”តិ ផុរំ និក្ខិបតិ, អាបត្តិ ចារាជិកស្ស។ ហរេយ្យាតិ អញ្ញាស្ស
កណ្តំ ហរន្តោ សីសេ ភារំ ថេយ្យចិត្តោ អាមសតិ, ទុក្ខជំ។ ជន្មាបេតិ, មុល្លច្ចយំ។
ខន្ធឡំ រោបេតិ, ចារាជិកំ។ អវហរេយ្យាតិ ឧបនិក្ខិក្ខំ កណ្តំ “ទេហិ មេ កណ្តា”ន្តិ
វុច្ចមានោ “នាហំ កណ្តាមី”តិ កណាតិ, ទុក្ខជំ។ សាមិកស្ស វិមតី ឧប្បាទេតិ,
មុល្លច្ចយំ។ សាមិកោ “ន មយ្ហំ ភវិស្សតី”តិ ផុរំ និក្ខិបតិ, ចារាជិកំ។ ភិយាបជំ
វិកោបេយ្យាតិ “សហកណ្តាហារកំ នេស្សមី”តិ បឋមំ ចាទំ អតិក្កាមេតិ,
មុល្លច្ចយំ។ ទុតិយំ ចាទំ អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ ឋានា ចារេយ្យាតិ ថលដ្ឋំ កណ្តំ
ថេយ្យចិត្តោ អាមសតិ, ទុក្ខជំ។ ជន្មាបេតិ, មុល្លច្ចយំ។ ឋានា ចារេតិ, ចារាជិកំ។
ឯវំ តាវ នាណកណ្តាបញ្ចកំ វេទិតព្ពំ។ សស្សាមិកស្ស បន ធាសស្ស វា
តិរច្ឆានគតស្ស វា យថាវុត្តន អភិយោគាធិនា នយេន អាទិយនហរណា
អវហរណា ភិយាបជំវិកោបន ឋានាចារនវសេន ឯកកណ្តាបញ្ចកំ វេទិតព្ពំ។
តេនាហុ ចោរាណា -

“តត្ថ នានេកកណ្តានំ, បញ្ចកានំ វសា បន;
អាទិយនាទិបញ្ចកា, ទុវិជាតិ ឧទីវតា”តិ។

កតម៌ សាហត្ថិកបញ្ចក្កំ? សាហត្ថិកោ អាណត្ថិកោ និស្សគ្គិយោ
អត្តសាធិកោ ធុរនិក្ខេបោតិ។ តថា ហិ វុត្ថំ -

“សាហត្ថាណត្ថិកោ ចេវ, និស្សគ្គិយោត្តសាធិកោ;
ធុរនិក្ខេបកោ ចាតិ, ឥទំ សាហត្ថបញ្ចក”ន្តិ។

តត្ថ សាហត្ថិកោ ឆាម បរស្ស ភណ្ឌំ សហត្ថា អវហរតិ។ អាណត្ថិកោ
ឆាម “អសុកស្ស ភណ្ឌំ អវហរា”តិ អញ្ញំ អាណាបេតិ។ និស្សគ្គិយោ ឆាម
សុត្តយាតបរិកប្ប្រតោកាសានំ អន្តោ ឋត្វា ពហិ ចាតនំ។ អត្តសាធិកោ ឆាម
“អសុកស្ស ភណ្ឌំ យទា សក្កោសិ, តទា តំ អវហរា”តិ អាណាបេតិ។ តត្ថ
សចេ បរោ អនន្តរាយិកោ ហុត្វា តំ អវហរតិ, អាណាបកស្ស
អាណត្ថិក្ខណោយេវ ចារាជិកំ។ បរស្ស វា បន តេលកុម្មិយា ចាទគ្បនកំ តេលំ
អវស្សំ បិរនកានិ ឧបាហនាជីនិ បក្ខិបតិ, ហត្ថតោ មុត្តមត្តេយេវ ចារាជិកំ។
ធុរនិក្ខេបោ បន អារាមាភិយោគឧបនិក្ខិត្តភណ្ឌាវសេន វេទិតញ្ចោ។
តាវកាលិកភណ្ឌោទេយ្យានិ អនេន្តស្សបិ ឯសេវ នយោតិ ឥទំ
សាហត្ថិកបញ្ចក្កំ។

កតម៌ បុព្ពបយោគបញ្ចក្កំ? បុព្ពបយោគោ សហបយោគោ សំវិទាវហារោ
សង្កេតកម្មំ និមិត្តកម្មន្តិ។ តេន វុត្ថំ -

“បុព្ពសហបយោគោ ច, សំវិទាហារណំ តថា;
សង្កេតកម្មំ និមិត្តំ, ឥទំ សាហត្ថបញ្ចក”ន្តិ។

តត្ថ អាណត្ថិវសេន បុព្ពបយោគោ វេទិតញ្ចោ។ វាណាចាវនវសេន, ទិលាជីនិ
សង្កាមេត្វា ខេត្តាទិក្ខហារាវសេន ច សហបយោគោ វេទិតញ្ចោ។
សំវិទាវហារោ ឆាម “អសុកំ ឆាម ភណ្ឌំ អវហរិស្សរាមា”តិ សំវិទហិត្វា

សម្ពន្ធយើត្វា អវហរណាំ។ ឯវំ សំវិទហិត្វា គតេសុ ហិ ឯកេនបិ តស្មី កល្យា
ហាណា ចារិតេ សព្វេសំ អវហារោ ហោតិ។ សង្កេតកម្មំ នាម សញ្ញាននកម្មំ។
សចេ ហិ បុរេភត្តាធិសុ យំ កិញ្ចិ កាលំ បរិច្ឆេទិត្វា “អសុកស្មី កាលេ ឥត្តន្នាមំ
កល្យាណំ អវហារា”តិ វុត្តោ សង្កេតតោ អបច្ឆា អបុរេ តំ អវហរតិ,
សង្កេតការកស្សុ សង្កេតករណក្ខណោយេវ អវហារោ។ និមិត្តកម្មំ នាម
សញ្ញាប្បទនតំ អក្ខិនិខណានាធិនិមិត្តករណាំ។ សចេ ហិ ឯវំ កតនិមិត្តតោ
អបច្ឆា អបុរេ “យំ អវហារា”តិ វុត្តោ, តំ អវហរតិ, និមិត្តការកស្សុ
និមិត្តក្ខណោយេវ អវហារោតិ ឥទំ បុព្វបយោគបញ្ចកំ។

កតមំ ថេយ្យាវហារបញ្ចកំ? ថេយ្យាវហារោ បសម្ពាវហារោ
បរិកប្បាវហារោ បដិច្ចន្នាវហារោ កុសាវហារោតិ។ តេន វុត្តំ -

“ថេយ្យា បសម្ពា បរិកប្បា, បដិច្ចន្នា កុសា តថា;
អវហារា ឥមេ បញ្ច, ថេយ្យាវហារបញ្ចក”ន្តិ។

តត្ថ យោ សន្និច្ឆេទាធិនិ កត្វា អធិស្សមាណោ អវហរតិ,
ក្ខេតុលាក្ខេតុមានក្ខេតុកហាបណាធិហិ វា វា វា ត្រេត្វា កល្យាណតិ, តស្សេវំ
កល្យាណតោ អវហារោ ថេយ្យាវហារោតិ វេទិតញ្ចោ។ យោ បន បសម្ព ពលក្ការេន
បរេសំ សន្តកំ កល្យាណតិ គាមយាតកាធយោវិយ, អត្តនោ បត្តពលិតោ វា
វុត្តនយេនេវ អធិកំ កល្យាណតិ រាជភជាធយោវិយ, តស្សេវំ កល្យាណតោ អវហារោ
បសម្ពាវហារោតិ វេទិតញ្ចោ។ បរិកប្បេត្វា គហណំ បន បរិកប្បាវហារោ
នាម។

សោ កល្យាណកាសស្ស វសេន ធុរិដោ។ តត្រាយំ កល្យាបរិកប្បា -
សាជកត្តិកោ អន្តោគព្ពំ បរិសិទ្ធា “សចេ សាជកោ ភរិស្សតិ, កល្យាស្សមិ។

សេច សុត្តំ, ន គណ្ឌិស្សមី"តិ បរិកប្បេត្វា អនុការេ បសិព្ពកំ គណ្ឌាតិ។ តត្រ
ចេ សាដកោ ហោតិ, ឧទ្ធារេយេវ ចារាជិកំ។ សុត្តព្វោ ហោតិ, រក្ខតិ។ ពហិ
នីហរិត្វា មុញ្ញិត្វា "សុត្ត"ន្តិ ញាត្វា បុន អាហរិត្វា ឋបេតិ, រក្ខតិយេវ។ "សុត្ត"ន្តិ
ញាត្វាបិ យំ លទ្ធិំ, តំ គហោតព្ពន្ធិ គប្បតិ, បទវារេន ការេតព្ពោ។ ភូមិយំ ឋបេត្វា
គណ្ឌាតិ, ឧទ្ធារេ ចារាជិកំ។ "ចោរោ ចោរោ"តិ អនុពោនោ ធម្មេត្វា បលាយតិ,
រក្ខតិ។ សាមិកា ទិស្វា គណ្ឌាន្តិ, រក្ខតិយេវ។ អញ្ញោ ចេ គណ្ឌាតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។
សាមិកេសុ និវត្តន្តេសុ សយំ ទិស្វា បំសុក្ខលសញ្ញាយ "បគេវេតំ មយា គហិតំ,
មម ធានិ សន្តក"ន្តិ គណ្ឌាន្តស្សបិ ភណ្ឌាទេយ្យមេវ។ តត្ថ យ្វាយំ "សេ
សាដកោ ភវិស្សតិ, គណ្ឌិស្សមី"តិ អាទិនា នយេន បវត្តោ បរិកប្បោ, អយំ
ភណ្ឌាបរិកប្បោ នាម។ ឱកាសបរិកប្បោ បន ឯវំ វេទិតព្ពោ - ឯកោ បន
បរិវេណាទិនិ បរិវេណា កិញ្ចិ លោកនេយ្យភណ្ឌំ ទិស្វា គព្ពទ្វារបមុខហេដ្ឋា
ចាសាទទ្វារកោដ្ឋករុក្ខមូលាទិវសេន បរិច្ឆេទំ កត្វា "សេ មំ ឯត្ថន្តរេ
បស្សិស្សន្តិ, ទដ្ឋកាមតាយ គហោត្វា វិចរេន្តោ វិយ ទស្សមិ។ នោ ចេ បស្សិស្សន្តិ,
ហរិស្សមី"តិ បរិកប្បេតិ, តស្ស តំ អាទាយ បរិកប្បិតបរិច្ឆេទំ អតិក្កន្តមត្ត
អវហារោ ហោតិ។ ឥតិ យ្វាយំ វុត្តនយេនេវ បវត្តោ បរិកប្បោ, អយំ
ឱកាសបរិកប្បោ នាម។ ឯវមិមេសំ ទិទ្ធិំ បរិកប្បានំ វសេន បរិកប្បេត្វា
គណ្ឌាតោ អវហារោ បរិកប្បាវហារោតិ វេទិតព្ពោ។

បដិច្ឆាទេត្វា បន អវហារណំ បដិច្ឆន្តាវហារោ។ សោ ឯវំ វេទិតព្ពោ - យោ
ភិក្ខុ ឧយ្យាណាទីសុ បរេសំ ឱមុញ្ញិត្វា ឋបិតំ អន្តុលិមុទ្ធិកាទី ទិស្វា "បច្ឆា
គណ្ឌិស្សមី"តិ បំសុនា វា បល្លោន វា បដិច្ឆាទេតិ, តស្ស ឯត្តាវតា ឧទ្ធារោ
នត្ថិតិ ន តាវ អវហារោ ហោតិ។ យថា បន សាមិកាវិចិនន្តា អបស្សិត្វា "ស្មេ
ជានិស្សមា"តិ សាលយាវ គតា ហោន្តិ, អថស្ស តំ ឧទ្ធារេតោ ឧទ្ធារេ អវហារោ។
"បដិច្ឆន្តកាលេយេវ ឯតំ មម សន្តក"ន្តិ សកសញ្ញាយ វា "គតាធានិ តេ,

ឆ្នាំ ៩៨"នៃ បំណុលសញ្ញាយ វា គណៈនុស្ស បន គណៈនុយ្យ។ តេសុ
នុតិយតតិយនិសេ អាគន្ធាវិចិត្រា អនិស្វា ធុរនិក្ខេបំ កត្វា គតេសុបិ
គហិតំ គណៈនុយ្យមេវ។ បច្ឆា ញត្វា ចោទិយមានស្ស អននតោ សាមិកានំ
ធុរនិក្ខេបេ អវហារោ ហោតិ។ កស្មា? យស្មា តស្ស បយោគន តេហិ ន ទិដ្ឋំ។
យោ បន តថាវបំ គណៈនុ យថាថានេ បិតំយេវ អប្បដិច្ឆាទេត្វា ថេយ្យចិត្តោ
ចានន អក្កមិត្វា កន្ថមេ វា វាលីកាយ វា បវេសេតិ, តស្ស បវេសិតមត្តេយេវ
អវហារោ។

កុសំ សង្គាមេត្វា បន អវហារណំ កុសាវហារោ នាម។ សោបិ ឯវំ វេទិតញ្ចោ
- យោ ភិក្ខុវិលីវមយំ វា តាលបណ្ណមយំ វា កតសញ្ញាណំ យំ កិញ្ចំ កុសំ
ចាតេត្វា ចីវរេ ភាទិយមាន អត្ថនោ កោដ្ឋាសស្ស សមីបេ បិតំ សមគ្សតរំ វា
មហាគ្សតរំ វា សមសមំ វា អគ្សេន បរស្ស កោដ្ឋាសំ ហិតុកាមោ អត្ថនោ
កោដ្ឋាសេ បតិទំ កុសំ បរស្ស កោដ្ឋាសេ ចាតេតុកាមតាយ ឧទ្ធវតិ, រក្ខតិ
តាវ។ បរស្ស កោដ្ឋាសេ ចាតិតេ រក្ខតេវ។ យទា បន តស្មី បតិតេ បរស្ស
កោដ្ឋាសតោ បរស្ស កុសំ ឧទ្ធវតិ, ឧទ្ធអមត្តេ អវហារោ។ សចេ បឋមតរំ
បរស្ស កោដ្ឋាសតោ កុសំ ឧទ្ធវតិ, អត្ថនោ កោដ្ឋាសេ ចាតេតុកាមតាយ
ឧទ្ធវរេ រក្ខតិ, ចាតនេបិ រក្ខតិ។ អត្ថនោ កោដ្ឋាសតោ បន អត្ថនោ កុសំ
ឧទ្ធវតោ ឧទ្ធវរេយេវ រក្ខតិ, តំ ឧទ្ធវិត្វា បរកោដ្ឋាសេ ចាតេនុស្ស ហត្ថតោ
មុត្តមត្តេ អវហារោ ហោតិ, អយំ កុសាវហារោ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តោ
បន សមន្តចាសាទិកតោ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៩២) គហេតញ្ចោ។

តុលយិត្វាតិ ឧបបរិក្ខិត្វា។

សាមីចិតិ វត្ថុំ, អាបត្តិ បន នត្តិតិ អធិប្បាយោ។

មហាជនសម្បជ្ជាតិ មហាជនសង្ខារកោ។ កង្កែបជនកាយេតិ អបគតេ
ជនកាយេ។ “ឥន្ទញ្ច កាសាវំ អត្តនោ សន្តកំ កត្វា ឯតស្សេវ ភិក្ខុនោ ទេហី” តិ
កី ការណា ឯវមាហា? ចីវរស្សមិកេន ធុរនិក្ខេបោ កតោ, តស្មា តស្ស អទិន្នំ
គហេតុំ នវដ្តតិ។ អវហារកោបិ វិប្បជិសាវស្ស ឧប្បន្នកាលតោ បដ្ឋាយ
ចីវរស្សមិកំ បរិយេសន្តោ វិចរតិ “ទស្សមី” តិ, ចីវរស្សមិកេន ច “មមេត” តិ
វុត្តេ ឯតេនបិ អវហារកេន អាលយោ បរិច្ឆេត្តា, តស្មា ឯវមាហា។ យទិ ឯវំ
ចីវរស្សមិកាយេវ “អត្តនោ សន្តកំ គណ្ហាហី” តិ កស្មា ន វុត្តេតិ? ឧទិន្នំ
កុក្កច្ឆរីនោទនត្ថំ។ កថំ? អវហារកស្ស “មយា សហត្ថេន ន ទិន្នំ,
គណ្ហាទេយ្យមេត” តិ កុក្កច្ឆំ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, ឥតរស្ស “មយា បឋមំ ធុរនិក្ខេបំ កត្វា
បច្ឆា អទិន្នំ គហិត” តិ កុក្កច្ឆំ ឧប្បជ្ឈេយ្យតិ។

សមគ្សន្តិ អប្បគ្សំ។

ធារុអត្ថំ ជរតីតិ ធារុហិ កត្តព្ភកិច្ចំ សាធនិ។ មយិ សន្តេតិអាទិ សត្តំ រញ្ញា
បសាទេន វុត្តំ, យេវេន បន “អនុច្ឆរិកំ កត” តិ ន មញ្ញេតព្ភំ។

ឯកទិវសំ ទន្តកជ្ជន្ទនាទិណ យា អយំ អគ្សហានិ វុត្តា, សា
គណ្ហាស្សមិណ កិណិក្វា គហិតមេវ សន្ធាយ វុត្តា។ សត្តំ បនេតំ
អដ្ឋកថាចរិយប្បមាលោន គហេតព្ភំ។ ចាសាណាញា សក្ខរញ្ច
ចាសាណាសក្ខរំ។

“ធារេយ្យ អត្ថំ វិចក្ខុណោ” តិ ឥមស្សេវ វិវរណំ “អាបត្តី វា អនាបត្តី
វា” តិអាទិ។ “សិក្ខាបទំ សមំ តេនា” តិ ឥតោ បុព្វេ ឯកា គាថា -

“ទុតិយំ អទុតិយេន, យំ ជិនេន បកាសិតំ;
បរាជិតកិលេសេន, ចារាជិកបទំ ឥធា” តិ។

តាយ សង្ខី យដេត្វា អនុតិយេន បរាជិតកិលេសេន ជិនេន ទុតិយំ យំ ឥទំ
ចារាជិកបទំ បកាសិតំ, ឥធនេន សមំ អនេកនយវោកិល្លំ គម្ពីរត្ថវិនិច្ឆយំ
អញ្ញំ កិញ្ចំ សិក្ខាបទំ នវិជ្ជតីតិ យោជនា។ តត្ថ បរាជិតកិលេសេនាតិ សន្តានេ
បុន អនុប្បត្តិធម្មតាចានេ ចតុហិ មគ្គញ្ញាណេហិ សហ វាសនាយ
សមុច្ឆិន្ទសព្វកិលេសេន។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.១៥៩) បន
“បរាជិតកិលេសេនាតិ វិជិតកិលេសេន, និកិលេសេនាតិ អត្ថោ” តិ វុត្ថំ។
ឥនាតិ ឥមស្មី សាសនេ។

តេនាតិ តេន ទុតិយចារាជិកសិក្ខាបទេន។ អត្ថោ នាម ចាឡិអត្ថោ។
វិនិច្ឆយោ នាម ចាឡិមុត្តវិនិច្ឆយោ។ អត្ថោ ច វិនិច្ឆយោ ច អត្ថវិនិច្ឆយោ, តេ
គម្ពីរាយស្មិន្ទ គម្ពីរត្ថវិនិច្ឆយំ ។ វត្ថុម្ហំ ឌីតិល្លោតិ ចោទនាវសេន វា អត្ថនាវ
អត្ថនោ វីតិក្កមារោចនវសេន វា សង្ឃមជ្ឈេ អធិដ្ឋានាវត្ថុស្មី ឌីតិល្លោ។
ឯត្ថាតិ ឌីតិល្លោ វត្ថុស្មី។ វិនិច្ឆយោតិ អាបត្តានាបត្តិនិយមនំ។ អវត្វាវាតិ “ត្វំ
ចារាជិកំ អាបន្នោ” តិ អវត្វាវ។ កប្បិយេបិ ច វត្ថុស្មិន្ទ អត្ថនា គហេតុំ កប្បិយេ
មាតុបិតុអាទិសន្តកេបិ វត្ថុស្មី។ លហុវត្ថិនោតិ ថេយ្យចិត្តប្បាទេន
លហុបរិវត្ថិនោ។ អាសីវិសន្តិ សីយមេវ សកលសរីរេ ជរណាសមត្ថវិសំ។

២៣៣. បកតិមនុស្សេហិ ឧត្តរិតរាជំ ពុទ្ធាធិឧត្តមបុរិសានំ អធិគមធម្មោតិ
ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ, តស្ស បរេសំ អាហោចនំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មាហោចនំ។ តំ
វិនិច្ឆិនន្តេន ធម្មានានិ សោធនតញ្ញានីតិ យោជនា។ តត្ថ កីតេ អធិគតន្តិ
អធិគមបុច្ឆា។ កិន្តិតេ អធិគតន្តិ ឧបាយបុច្ឆា។ កនាតេ អធិគតន្តិ
កាលបុច្ឆា។ កត្ថតេ អធិគតន្តិ ឌីកាសបុច្ឆា។ កតមេតេ កិលេសា បហីនាតិ
បហីនកិលេសបុច្ឆា។ កតមេសំ ត្វំ ធម្មានំ លាភីតិ បដិលទ្ធិធម្មបុច្ឆា។ ឥនានិ
តមេវ ធម្មានវិសោធនំ វិត្ថាវេតុមាហា “សចេ ហី” តិអាទិ។ តត្ថ ឯត្ថាវតាតិ

ឯត្ថកេន ព្យាករណ៍វចនមត្តេន ន សក្ការោ កាតព្វោ។ ព្យាករណ៍ឆ្នាំ ឯកស្ស
អយាថាវតោបិ ហោតីតិ។ ឥមេសុ ធនុ ហ្មនេសុ សោធនត្ថំ ឯវំ វត្ថុញ្ញាតិ យថា
នាម ជាត្រូបបតិរូបកម្មិ ជាត្រូបំ វិយ ខាយតីតិ ជាត្រូបំ
និយំសនតាបនធនេហិ សោធនត្ថំ, ឯវំមេវ ឥទានេវ វុត្ថេសុ ធនុ ហ្មនេសុ
បក្ខិបិទ្វា សោធនត្ថំ វត្ថុញ្ញា។ វិមោក្ខាទីសូតិ អាទិ-សន្នេន
សមាបត្តិញ្ញាណទស្សនមគ្គការវនាជលសង្ខិកិរិយាទី សង្គណ្ឌាតិ។ ចាកដោ
ហោតិ អធិគតិវិសេសស្ស សតិសម្មាសាភាវតោ។ សេសបុប្ផាសុបិ “ចាកដោ
ហោតិ”តិ បទេ ឯសេវ នយោ។

សព្វេសញ្ញា អត្តនា អធិគតមគ្គេន បហីនា កិលេសា ចាកដោ ហោតីតិ ឥទំ
យេកុយ្យវសេន វុត្ថំ។ កស្សចិ ហិ អត្តនា អធិគតមគ្គវជ្ជកិលេសេសុ
សន្នេហោ ឧប្បជ្ជតិយេវ មហានាមស្ស សក្កស្ស វិយ។ សោ ហិ សក្កានាម
សមាធាបិ “តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯវំ ហោតិ - កោ សុ នាម មេ ធម្មោ អជ្ឈត្ថំ
អប្បហីនោ, យេន មេ ឯកនា លោកធម្មាបិ ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋន្តិ,
នោសធម្មាបិ ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋន្តិ, មោហធម្មាបិ ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋន្តិ”តិ
(ម. និ. ១.១៧៥) ភគវន្តំ បុច្ឆិ។ អយំ កិរ រាជា សក្កានាមិមគ្គេន
លោកនោសមោហា និវរសេសា បហីយន្តីតិ សញ្ញា អហោសីតិ។

យាយ បដិបទាយ យស្ស អរិយមគ្គោ អាគច្ឆតិ, សា បុព្វភាគបដិបត្តិ
អាគមនបដិបទា។ សោធនតញ្ញាតិ សុទ្ធា, ឧទាហុ ន សុទ្ធាតិ វិចារណាវសេន
សោធនតញ្ញា។ “ន សុដ្ឋតីតិ តត្ថ តត្ថ បមាទបដិបត្តិសម្ភវតោ។ អបនេតញ្ញាតិ
អត្តនោ បដិញ្ញាយ អបនេតញ្ញា”តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.១៩៧-១៩៨)។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ១.១៩៧) បន “ន សុដ្ឋតីតិ បុច្ឆិយមាធា បដិបត្តិក្កមំ
ឧល្លង្គិទ្វា កថេសិ។ អបនេតញ្ញាតិ តយា វុត្ថក្កមេនាយំ ធម្មោ ន សក្កា

អធិកន្ត្រិះ អធិកតមានតោ អបនេតញ្ចោ"តិ វុត្តំ។ "សុដ្ឋតិ"តិ វត្ថា
សុដ្ឋនាការំ ធនេស្សតុំ "ធីយវត្ថុ"ន្តិអាទិ វុត្តំ។ បញ្ញាយតីតិ ឯត្ថាបិ "យធី"តិ បទំ
អានេត្វាយធិ សោភិត្តុ តាយ បដិបទាយ បញ្ញាយតីតិ សម្ពន្ធា។ ចតុស្ក
បច្ចយេសុ អលគ្គត្ថា "អាកាសេ ចាណិសមេន ចេតសា"តិ វុត្តំ។ វុត្តសទិសំ
ព្យាករណំ ហោតីតិ យោជនា។ តត្ថ វុត្តសទិសន្តិ តស្ស ភិក្ខុនោ ព្យាករណំ
តមស្មី សុត្តេ វុត្តន សទិសំ, សមន្តិ អត្តោ។ វិណាសវស្ស បដិបត្តិសទិសា
បដិបត្តិ ហោតីតិ ធីយវត្ថុ សុវិក្ខម្ពិតកិលេសត្ថា, ឥនេហ្វ អរហត្ថំ
បដិជានន្តស្ស វសេន វុត្តំ។ តេនាហា "វិណាសវស្ស នាមា"តិអាទិ។
វិណាសវស្ស នាម...បេ... ន ហោតីតិ បហិនិបល្លាសត្ថា, ជីវិតនិកន្តិយា ច
អភាវតោ ន ហោតិ, បុព្វជ្ជនស្ស បន អប្បហិនិបល្លាសត្ថា
ជីវិតនិកន្តិសញ្ញាវតោ ច អប្បមត្តកេនបិ ហោតិ, ឯវំ សុវិក្ខម្ពិតកិលេសស្ស
វុត្តនសេក្ខធម្មបដិជាននំ ឥមិនា ភយុប្បាទនេន, អម្ពិលាទិទស្សនេ
ខេឡប្បាទាទិនា ច ន សក្ការីមំសិតុំ, តស្មា តស្ស វចនេនេវ តំ សទ្ធាតត្ថំ។

អយំ ភិក្ខុ សម្មន្ធវេយ្យាករណោតិ ឥទំ ន កេវលំ អភាយនកមេវ
សន្ធាយ វុត្តំ ឯកច្ចស្ស សូរជាតិកស្ស បុព្វជ្ជនស្សបិ អភាយនតោ,
វជ្ជនីយារម្មណានំ ពទេសាឡវាទិអអពលមទ្ធនាទិនំ ឧបយោជនេបិ
ខេឡប្បាទាទិតណ្ហាប្បត្តិវហិតំ សត្តថា សុវិសោធិតមេវ សន្ធាយ វុត្តន្តិ
វេទិតត្ថំ។

២៣៤. "នីហរិត្វាតិ សាសនតោ នីហរិត្វា"តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ.
២.៤៥) វុត្តំ, វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៤៥) បន "នីហរិត្វាតិ ចាឡិតោ
ឧទ្ទរិត្វា"តិ។ តថា ហិ "បញ្ចហុចាលិ, អន្តេហិ សមន្នាគតេន ភិក្ខុនា
នាទុយុញ្ញិតត្ថំ។ កតមេហិ បញ្ចហិ? សុត្តំ ន ជានាតិ, សុត្តានុលោមំ ន

ជាជាតិ" តិអាទិចាធិតោ (បរិ. ៤៤២) សុត្តំ សុត្តានុលោមញ្ញំ នីហរីសុ,
 “អនាបត្តិ ឯវំ អម្ពាភំ អាចរិយានំ ឧគ្គហោ បរិបុច្ឆាតិ ភណាតិ” តិ ឯវមាធិតោ
 អាចរិយវាទំ, “អាយស្មា ឧចាលិ ឯវមាហា អនាបត្តិ អាវុសោ សុបិនន្តោ” តិ
 (ចារា. ៧៨) ឯវមាធិតោ អត្ថនោមតិ នីហរីសុ។ សា ច ថេរស្ស អត្ថនោមតិ
 សុត្តន សង្កហិតត្ថា សុត្តំ ជាតំ, ឯវមញ្ញាបិ សុត្តានិហិត សង្កហិតាវ គហោតញ្ញា,
 នេតរាតិ វេទិតញ្ញំ។ អថ វា នីហរិក្ខាតិ វិភជិត្វា, សាដ្ឋកមំ សកលំ វិនយបិដកំ
 សុត្តានិសុ ចតុសុ បទេសេសុ បក្ខិបិត្វា ចតុធាវិភជិត្វា វិនយំ បកាសេសុ
 តត្ថិនមុត្តស្ស អភាវាតិ អធិប្បាយោ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយម្យ (វជិរ. ដី. ចារាជិក
 ៤៥) “នីហរិក្ខាតិ ឯត្ថ សាសនតោ នីហរិក្ខាតិ អត្តោ... បេ... តាយ ហិ
 អត្ថនោមតិយា ថេរោ ឯតទគ្គជ្ជបនំ លភតិ។ អបិច វុត្តញ្ញោតំ ភគវតា
 ‘អនុបសម្បន្នេន បញ្ញាត្តន វា អបញ្ញាត្តន វា វុច្ឆមានោ... បេ... អនាទិយំ
 ករោតិ, អាបត្តិ ឧក្កជស្សា’ តិ។ តត្ថ ហិ បញ្ញាត្តំ នាម សុត្តំ, សេសត្ថយំ អបញ្ញាត្តំ
 នាម។ តេនាយំ ‘ចតុត្ថិដញ្ញំ វិនយំ, មហាថេរា’ តិ គាថា សុវុត្តា” តិ វុត្តំ។

វុត្តន្តិ មិលិន្ទបញ្ឆោ នាគសេនត្ថេរេន វុត្តំ។ បជ្ជតេ អនេន អត្តោតិ បទំ,
 ភគវតា កណ្ណាធិវណ្ណាប្បត្តិដ្ឋានំ អាហាច្ឆ វិសេសេត្វា ភាសិតំ បទំ អាហាច្ឆបទំ,
 ភគវតោយេវ វចនំ។ តេនាហា “អាហាច្ឆបទន្តិ សុត្តំ អធិប្បត” តិ សារត្ថធិបនិយំ
 (សារត្ថ. ដី. ២. ៤៥) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ១. ៤៥) បទ
 “កណ្ណាធិវណ្ណាប្បត្តិដ្ឋានករណាធិហិ នីហរិក្ខា អត្ថនោ វចិវញ្ញត្តិយាវ ភាសិតំ
 វចនំ អាហាច្ឆបទ” តិ វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤៥) បទ “អដ្ឋ
 វណ្ណាដ្ឋានានិ អាហាច្ឆ វុត្តន បទនិកាយេនាតិ អត្តោ, ឧទាហរេន
 កណ្ណាក្កន្តេន បទសម្មហេនាតិ អធិប្បាយោ” តិ វុត្តំ។ “ឥទំ កប្បតិ, ឥទំ ន
 កប្បតិ” តិ ឯវំ អវិសេសេត្វា “យំ ភិក្ខុវេ មយា ‘ឥទំ ន កប្បតិ’ តិ អប្បជិត្តត្ថំ,
 តញ្ឆោ អកប្បិយំ អនុលោមេតិ, កប្បិយំ បជិតាហាតិ, តំ វោ ន

កប្បតី" តិអាទិនា (មហាវ. ៣០៥) វុត្តសាមញ្ញលក្ខណំ ឥធ រសោតិ អធិប្បតន្តិ
អាហា "រសោតិ សុត្តានុលោម" ត្តិ។ រសោតិ សារោ "បត្តរសោ" តិអាទិសុ (ធិ. ស.
៦២៨-៦៣០) វិយ, បដិក្ខត្តានុញ្ញាតសុត្តសារោតិ អត្ថោ។ រសោតិ វាលក្ខណំ
បដិវត្តកំ អនុទ្ធវិទ្យាលក្ខណានុលោមេន វុត្តត្តា។ រសេនាតិ តស្ស
អាហាធូកាសិតស្ស រសេន, តតោ ឧទ្ធកេន វិនិច្ឆយេនាតិ អត្ថោ។ សុត្តនាយា
វិយ ហិ សុត្តានុលោមត្តិ។ ធម្មសង្គាហកបតុតិអាចរិយបរម្មរតោ អាទិតា
អជ្ជកថាតន្តិ ឥធ "អាចរិយវំសោ" តិ អធិប្បតាតិ អាហា "អាចរិយវំសោតិ
អាចរិយវំនោ" តិ, អាចរិយវំនោ "អាចរិយវំសោ" តិ វុត្តោ ចាឡិយំ វុត្តានំ
អាចរិយានំ បរម្មរាយ អាភតោវ បមាណន្តិ ទស្សនត្ថំ។ អធិប្បាយោតិ
ការណោបបត្តិសិទ្ធា ឧហាថោហនយបវត្តោ បច្ចក្ខាទិបមាណាបតិរូបកោ។
អធិប្បាយោតិ ឯត្ថ "អត្តនោមតី" តិ កេចិ អត្ថំ វទន្តិ។

វិនយបិដកេ ចាឡិ តិ ឥធ អធិការវសេន វុត្តំ, សេសបិដកេសុបិ
សុត្តានិចតុនយា យថានុរូបំ លត្តន្តោ។

"មហាបទេសាតិ មហាឱកាសា។ មហាផ្កានិ វិនយស្ស បតិដ្ឋាបនដ្ឋានានិ,
យេសុ បតិដ្ឋាបិតោ វិនយោ វិនិច្ឆ័យតិ អសន្តេហតោ, មហាផ្កានិ វា
ការណានិ មហាបទេសា, មហាផ្កានិ វិនយវិនិច្ឆយការណានីតិ វុត្តំ ហោតិ។
អត្ថតោ បន 'យំ ភិក្ខុវេ' តិអាទិនា វុត្តសាធិប្បាយា ចាឡិយេវ មហាបទេសាតិ
វទន្តិ។ តេនេវាហា 'យេ ភក្កវតា ឯវំ វុត្តា' តិអាទិ។ ឥមេ ច មហាបទេសា ខន្ធកេ
អាភតា, តស្មា តេសំ វិនិច្ឆយកថា តត្ថោវ អាវិ ភវិស្សតីតិ ឥធ ន វុច្ចតី" តិ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.៤៥) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ១.៤៥) បន
"មហាបទេសាតិ មហាឱកាសា មហាវិសយា, តេ អត្ថតោ 'យំ
ភិក្ខុវេ' តិអាទិចាឡិវសេន អកប្បិយានុលោមតោ កប្បិយានុលោមតោ ច

បុគ្គលេហិ នយតោ តថា តថា កល្យាណា អត្ថនយា ឯ។ តេ ហិ ភកវតា
សរុបតោ អវុត្តសុបិ បដិក្ខិត្តានុលោមេសុ អនុញ្ញាតានុលោមេសុ ច សេសេសុ
កិច្ចេសុ និវត្តិបវត្តិហេតុតាយ មហាកោចរាតិ ‘មហាបទេសា’តិ វុត្តា, ន បន
‘យំ ភិក្ខុវេ’ មយា ឥទំ ន កប្បតិ’តិ អាទិនា វុត្តា សាធិប្បាយា ចាឡិយេវ តស្សា
សុត្តេ បវិជ្ជត្តា។ ‘សុត្តានុលោមម្មិ សុត្តេ ឌីតារេតព្ធំ... បេ... សុត្តមេវ ពលវតវ’ន្តិ
(ចារា. អដ្ឋ. ១. ៤៥) ហិ វុត្តំ។ ន ហេសា សាធិប្បាយា ចាឡិ សុត្តេ ឌីតារេតព្ធំ, ន
គហេតព្ធំ វា ហោតិ។ យេនាយំ សុត្តានុលោមំ សិយា, តស្មា ឥមំ
ចាឡិ អធិប្បាយំ និស្សាយ បុគ្គលេហិ កហិតា យថាវុត្តអត្ថាវ សុត្តានុលោមំ,
តំបកាសកត្តា បន អយំ ចាឡិបិ សុត្តានុលោមន្តិ គហេតព្ធំ។ តេនាហា ‘យេ
ភកវតា ឯវុត្តា’តិ អាទិ។ ‘យំ ភិក្ខុវេ’តិ អាទិចាឡិនយេន ហិ បុគ្គលេហិ
កហិតព្ធំ យេ អកប្បិយានុលោមាធយោ អត្ថា វុត្តា, តេ មហាបទេសាតិ
អត្ថោ”តិ វុត្តំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយម្មិ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤៥) “បរិវារជ្ជកថាយំ ឥធ ច កិញ្ញាបិ
‘សុត្តានុលោមំ នាម ចត្តារោ មហាបទេសា’តិ វុត្តំ, អថ ខោ
មហាបទេសនយសិទ្ធិំ បដិក្ខិត្តាបដិក្ខិត្តំ អនុញ្ញាតានុញ្ញាតំ
កប្បិយាកប្បិយន្តិ អត្ថតោ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ យស្មា ‘ហំនំ ឌីកាសោ
បទេសោតិ ការណារេវ ចនាទិ ‘អដ្ឋានមេតំ, អានន្ត, អនវកាសោ’តិ អាទិ
សាសនតោ, ‘និគ្គហជ្ជាន’ន្តិ ច ‘អសន្និដ្ឋិជ្ជាន’ន្តិ ច ‘អសន្និដ្ឋិ ច បន បទេសោ’តិ ច
លោកតោ, តស្មា មហាបទេសាតិ មហាការណានីតិ អត្ថោ។ ការណំ នាម
ញាបកោ ហេតុ ឥធាធិប្បតំ, មហាន្តកាវោ បន តេសំ មហាវិសយត្តា
មហាភូតានំវិយ។ តេ ធុរិធាវិនយមហាបទេសា សុត្តន្តិកមហាបទេសា
ចាតិ។ តត្ថ វិនយមហាបទេសាវិនយេ យោគំ កច្ឆន្តិ, ឥតវេ ឧភយត្ថាបិ, តេនេវ
បរិវារេ (បរិ. ៤៤២) អនុយោគវត្ថេ ‘ធម្មំ ន ជាតាតិ, ធម្មានុលោមំ ន ជាតាតិ’តិ”

វុត្តំ។ តត្ថ ធម្មន្តិ វេបេត្វា វិនយបិដកំ អវសេសំ បិដកទ្វយំ, ធម្មានុលោមន្តិ
សុត្តន្តិកេ ចត្តារោ មហាបទេសេតិអាទិ។

យទិសាបិ តត្ថ តត្ថ ភគវតោ បវត្តិតា បកិណ្ណកទេសនាវ អដ្ឋកថា, សា
បន ធម្មសង្គាហកេហិ បឋមំ តីណិ បិដកានិ សង្គាយិត្វា តស្ស
អត្តវណ្ណានាមុបេនេវ វាចនាមគ្គំ អាហេបិតត្តា “អាចរិយវាទោ”តិ វុច្ចតិ
“អាចរិយា វនន្តិ សំវណ្ណាន្តិ ចាឡិ ឯតេនា”តិ កត្វា។ តេនាហ “អាចរិយវាទោ
នាម...បេ.... អដ្ឋកថាតន្តិ”តិ។ តិស្សោ ហិ សង្កឹតិយោ អារុទ្ធិយេវ ពុទ្ធវចនស្ស
អត្តសំវណ្ណានាគូតោ កថាមគ្គោ មហាមហិន្ទត្ថេវន តម្កបណ្ឌិទីបំ អាភតោ,
បច្ឆា តម្កបណ្ឌិយេហិ មហាថេរេហិ សីហឡភាសាយ វេបិតោ
និកាយន្តវលទ្ធិសង្ករបរិហរណាត្ថំ។ ភគវតោ បកិណ្ណកទេសនាគូតា ច
សុត្តានុលោមកូតា ច អដ្ឋកថា យស្មា ធម្មសង្គាហកត្ថេវហិ
ចាឡិវណ្ណានាគូមេន សង្កហេត្វា វុត្តា, តស្មា អាចរិយវាទោតិ វុត្តា។ ឯតេន ច
អដ្ឋកថា សុត្តសុត្តានុលោមេសុ អត្តតោ សង្កយ្ហតិ វេទិតត្ថំ។ យថា ច ឯសា,
ឯវំ អត្តនោមតិបិ បមាណកូតា។ ន ហិ ភគវតោ វចនំ វចនានុលោមញ្ច
អនិស្សាយ អគ្គសាវកាធយោបិ អត្តនោ ញ្ញាណាពលេន សុត្តានិធម្មវិនយេសុ
កិញ្ចិ សម្មតិបរមត្ថកូតំ អត្ថំ វុត្ថំ សក្កោន្តិ, តស្មា សព្វម្បី វចនំ សុត្ត
សុត្តានុលោមេ ច សង្កយ្ហតិ។ វិសុំ បន អដ្ឋកថាទីនំ សង្កហិតត្តា តទវសេសំ
សុត្តសុត្តានុលោមតោ គហេត្វា ចតុធាវិនយោ និទ្ទិដ្ឋា។

កិញ្ចាបិ អត្តនោមតិ សុត្តានិហិ សំសន្និធាវ បរិកប្បិយតិ, តថាបិ សា ន
សុត្តានិសុ វិសេសតោ និទ្ទិដ្ឋាតិ អាហា “សុត្តសុត្តានុលោមអាចរិយវាទេ
មុញ្ញាត្វា”តិ។ អនុពុទ្ធិយាតិ សុត្តានិយេវ អនុគតពុទ្ធិយា។ នយគ្គាហេនាតិ
សុត្តានិតោ លព្ពមាននយគ្គហណោន។ អត្តនោមតិ សាមញ្ញតោ បឋមំ

ឧស្សេត្វា ឥនាទិ តមេវិសេសេត្វា ឧស្សេត្តោ “អបិចា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ
“សុត្តន្តាភិក្ខុវិទយជ្ជកថាសូ”តិ វេចនតោ បិដកត្ថយស្សបិ សាធារណា ឯសា
កថាតិ វេទិតញ្ច។ ថេវវាទោតិ មហាសុមត្ថោរាជីនំ គាហោ។ ឥនាទិ តត្ថ
បដិបទ្ធិតញ្ចាការំ ឧស្សេត្តោ អាហា “តំ បនា”តិអាទិ។ តត្ថ អត្ថនាតិ អត្ថនា
នយតោ គហិតេន អត្ថេន។ ចាឡិទ្ធិ អត្ថនោ គាហស្ស និស្សយភូតំ សាដ្ឋកថំ
ចាឡិ។ ចាឡិយាតិ តប្បដិក្ខេបត្ថំ បរេនាភតាយ សាដ្ឋកថាយ ចាឡិយា,
អត្ថនា គហិតំ អត្ថំ និស្សយ, ចាឡិញ្ច សំសន្និទ្ធាតិ អត្ថោ។ អាចរិយវាទេតិ
អត្ថនា បរេន ច សមុទ្ធដអដ្ឋកថាយ។ ឌីតាវេតញ្ចាតិ ញ្ញាលោន
អនុប្បវេសេតញ្ច។ ឌីតាវេតិ ថេវ សមេតិ ចាតិ អត្ថនា ឧទ្ធដេហិ សំសន្ននវសេន
ឌីតាវេតិ, បរេន ឧទ្ធដេន សមេតិ។ សព្ពុទ្ធាលាតិ អសព្ពុញ្ញបុគ្គលស្ស
នោសវាសនាយ យាថាវតោ អត្ថសម្បជិបត្តិអភាវតោ វុត្ថំ។

បមាធិចាបវសេន អាចរិយវាទស្ស សុត្តានុលោមេន អសំសន្ននាបិ សិយាតិ
អាហា “ឥតរោ ន គហេតញ្ច”តិ។ សមេន្តមេវ គហេតញ្ចន្តិ យេ សុត្តេន សំសន្នន្តិ,
ឯវុចាវ អត្តា មហាបទេសតោ ឧទ្ធវិតញ្ចាតិ ឧស្សេតិ តថា តថា
ឧទ្ធដអត្តានំយេវ សុត្តានុលោមត្តា។ តេនាហា “សុត្តានុលោមតោ ហិ សុត្តមេវ
ពាលវតរ”ត្ថិ។ អថ វា សុត្តានុលោមស្ស សុត្តេកទេសត្ថេបិ សុត្តេវិយ “ឥទំ
កប្បតិ, ឥទំ ន កប្បតិ”តិ បរិច្ឆិទ្ធិត្វា អាហាច្ឆកាសិតំ កិញ្ចី នត្ថិតិ អាហា
“សុត្តា...បេ.... ពាលវតរ”ត្ថិ។ អប្បដិវត្តិយន្តិ អប្បដិពាហិយំ។
ការកសដ្ឋ្យសទិសន្តិ បមាណត្តា សន្តិការកសដ្ឋ្យសទិសំ។ “ពុទ្ធានំ
បិតកាលសទិស”ត្ថិ ឥមិនា ពុទ្ធានំយេវ កថិតធម្មការំ ឧស្សេតិ,
ធរមានពុទ្ធសទិសន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ សុត្តេ ហិ បដិពាហិតេ ពុទ្ធាវ បដិពាហិតោ
ហោតិ។ “សកវាទី សុត្តំ គហេត្វា កថេតិ តិ សកវាទី អត្ថនោ សុត្តំ គហេត្វា

វោហរតិ។ បរវាធិ សុត្តានុលោមន្តិ អញ្ញនិកាយវាធិ អត្ថនោ និកាយេ
សុត្តានុលោមំ គហេត្វា កថេតី”តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. ២.៤៥) វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៤៥) បទ “សកវាធិ សុត្ថំ គហេត្វា
កថេតីតិអាធិសុ យោ យថាភូតមត្តំ គហេត្វា កថនសីលោ, សោ សកវាធិ។
សុត្ថន្តិ សង្កឹតិត្តយារុន្ទំ ចាឡិវចនំ។ បរវាធិតិ មហាវិហារវាសី វា ហោតុ
អញ្ញនិកាយវាសី វា, យោ វិបរីតតោ អត្ថំ គហេត្វា កថនសីលោ, សោវ ឥធ
‘បរវាធិ’តិ វុត្ថោ។ សុត្តានុលោមន្តិ សង្កឹតិត្តយារុន្ទំ វា អនារុន្ទំ វា យំ កិត្យា
វិបល្លាសតោ វា វញ្ញនាយ វា ‘សង្កឹតិត្តយាគតមិទ’ន្តិ ទស្សីយមាណំ
សុត្តានុលោមំ។ កេចិ ‘អញ្ញនិកាយេ សុត្តានុលោម’ន្តិ វទន្តិ, តំ ន យុត្តំ
សកវាធិបរវាធិនំ ឧភិន្នម្បិ សង្កឹតិត្តយារុន្ទំ សុត្តាធិនមេវ គហេតព្ពតោ។ តថា
ហិ វក្ខតិ ‘តិស្សោ សង្កឹតិយោ អារុន្ទំ ចាឡិអាគតំ បញ្ញាយតិ,
គហេតព្ពន្តិអាធិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥)។ ន ហិ សកវាធិ អញ្ញនិកាយសុត្តាធិ
បមាណតោ គណ្ហាតិ។ យេន តេសុ សុត្តាធិសុ ទស្សីតេសុ តត្ថ ឋាតព្ពំ
ភវេយ្យ, វក្ខតិ ច ‘បរោ តស្ស អកប្បិយការ’សាធកំ សុត្ថតោ ពហុំ ការណាព្វា
វិនិច្ឆយព្វា ទស្សតិ...បេ.... សាធូតិ សម្បជិដ្ឋិត្វា អកប្បិយេយេវ ឋាតព្ពន្តិ
(ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥), តស្មា បរវាធិនាបិ សង្កឹតិត្តយេ អនារុន្ទម្បិ អនារុន្ទមិធ្វេវ
ទស្សីយតិ, កេវលំ តស្ស តស្ស សុត្តាធិនោ សង្កឹតិត្តយេ អនាគតស្ស កូដតា,
អាគតស្ស ច ព្យញ្ញនន្ទាយាយ អញ្ញថា អធិប្បាយយោជនា ច វិសេសា, តត្ថ ច
យំ កូដំ, តំ អបនិយតិ។ យំ អញ្ញថា យោជិតំ, តំ តស្ស វិបរីតតាទស្សនត្ថំ
តទញ្ញេន សុត្តាធិនា សំសន្ននា ករីយតិ។ យោ បទ បរវាធិនា គហិតោ
អធិប្បាយោ សុត្តន្តាធិនា សំសន្នតិ, សោ សកវាធិនាបិ អត្ថនោ គាហំ
វិស្សដ្ឋេត្វា គហេតព្ពតិ ឧភិន្នម្បិ សង្កឹតិត្តយាគតមេវ សុត្ថំ បមាណាន្តិ
វេទិតព្ពំ។ តេនេវ កថាវត្ថុបករណោ ‘សកវាទេ បញ្ច សុត្ថសតានិ បរវាទេ

បញ្ជា'តិ, សុត្តសហស្សម្បិ អធិប្បាយគ្គហណាធានត្ថន សង្កឹតិក្កយាគតមេវ
គហិតំ, ននិកាយន្តរេ"តិ វុត្ថំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤៥) បន "បរវាទីតិ អម្ពាភំ
សមយវិជាននកោ អញ្ញនិកាយិកោតិ វុត្ថំ។ បរវាទី សុត្តានុលោមន្តិ កថំ?
'អញ្ញត្រ ឧទកនន្តចោនា'តិ សុត្តំ សកវាទិស្ស, តទនុលោមតោ
នាឡិកេរជលស្ស ឧទកម្បិ ឧទកមេវ ហោតីតិ បរវាទី ច។

‘នាឡិកេរស្ស យំ តោយំ, បុរាណំ បិត្តវឌ្ឍនំ;
តមេវ តរុណំ តោយំ, បិត្តយំ ពលវឌ្ឍន'ន្តិ។ -

ឯវំ បរវាទិនា វុត្ថេ សកវាទី ធម្មជលស្ស គតិកត្តា, អាហារត្ថស្ស ច
ជរណតោ 'យាវកាលិកមេវ ត'ន្តិវនន្តោ បដិក្ខិបតី"តិ។ ខេបំ វា គរហំ វា
អកត្វាតិ "កី ឥមិនា"តិ ខេបំ បដិក្ខេបំ ធម្មនំ វា "កិមេស ពាលោ វទតិ, កិមេស
ពាលោ ជាតាតី"តិ គរហំ និទ្ធី វា អកត្វា។ សុត្តានុលោមន្តិ អត្តនា អវុត្ថំ
អញ្ញនិកាយេ សុត្តានុលោមំ។ "សុត្ត ឱតារេតព្ពន្ធិ សកវាទិនា សុត្ត
ឱតារេតព្ព"ន្តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.៤៥)។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី.
១.៤៥) បន "សុត្ត ឱតារេតព្ពន្ធិ យស្ស សុត្តស្ស អនុលោមនតោ ឥទំ
សុត្តានុលោមំ អកាសិ, តស្មី, តទន្ធរេ វា អញ្ញតរស្មី សុត្ត អត្តនា គហិតំ
សុត្តានុលោមំ អត្តតោ សំសន្ននវសេន ឱតារេតព្ពំ។ 'ឥមិនា ច ឥមិនា ច
ការណេន ឥមស្មី សុត្ត សំសន្នតី'តិ សំសន្នត្វា ទស្សេតព្ពន្ធិ អត្តោ"តិ វុត្ថំ។
សុត្តស្មីយេវ ហតព្ពន្ធិ អត្តនោ សុត្តយេវ ហតព្ពំ។ អយន្តិ សកវាទី។ បរោតិ
បរវាទី។ អាចរិយវាទោ សុត្ត ឱតារេតព្ពាតិ យស្ស សុត្តស្ស សំវណ្ណនាវសេន
អយំ អាចរិយវាទោ បរត្តោ, តស្មី, តាទិសេ ច អញ្ញស្មី សុត្ត

បុព្វបទអត្ថសំសន្ទនវសេន ឱតារេតព្វំ។ ការយ្យាចរិយវាទោតិ បមាទលិខិតោ,
ភិទ្ទលទ្ធិកេហិ ច បរិភោតោ, វស នយោ សព្ពត្ថ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤៥) បទ - បរោ អាចរិយវាទន្តិ “សុដ្ឋំ
បរិហារតីតិ ឯត្ថ ឧបចារំ ឱក្កមិត្វា កិញ្ញាបិ បរិហារតិ, អវហារោ ឯវា” តិ
អដ្ឋកថាវចនតោ “តថា ករោន្តោ ចារាជិកមាបដ្ឋតី” តិ បរវាទិនា វុត្ថេ
សកវាទី “សុដ្ឋំ បរិហារតិ, អាបត្តិ ឧក្កជស្សា” តិ សុត្តំ តត្ថេវ
អាគតមហាអដ្ឋកថាវចនេន សទ្ធិ ទស្សេត្វា បដិសេធនី។ តថា ករោន្តស្ស
ឧក្កជមេវាតិ។ បរោ អត្ថនោមតិន្តិ ឯត្ថ “បុរេភត្តំ បរសន្តកំ អវហារតិ
បុរេភត្តមេវ ហរិស្សមីតិ វាយមន្តស្ស បច្ឆាភត្តំ ហោតិ, បុរេភត្តបយោគោវ
សោ, តស្មា មូលដ្ឋោ ន មុច្ចតីតិ តុម្ហាកំ ចេវវាទត្ថា មូលដ្ឋស្ស ចារាជិកមេវា” តិ
បរវាទិនា វុត្ថេ សកវាទី “តំ សង្កេតំ បុរេ វា បច្ឆា វា តំ ភណ្ឌំ អវហារតិ,
មូលដ្ឋស្ស អនាបត្តិ” តិ សុត្តំ ទស្សេត្វា បដិក្ខិបតិ។

បរោ សុត្តន្តិ “អនិយតហេតុធម្មោ សម្មត្តនិយតហេតុធម្មស្ស
អារម្មណាបច្ចយេន បច្ចយោ” តិ សុត្តំ បដ្ឋានេ លិខិតំ ទស្សេត្វា “អរិយមគ្គស្ស ន
និព្វានមេវារម្មណា” តិ បរវាទិនា វុត្ថេ សកវាទី អារម្មណាតិកាទិសុត្តានុលោមេន
ឱតរតីតិ បដិក្ខិបតិ។ សុត្តានុលោមេ ឱតរន្តំយេវ ហិ សុត្តំ នាម, នេតវ។ តេន
វុត្ថំ “ចាឡិអាគតំ បញ្ញាយតី” តិ ឯត្ថកេនបិ សិទ្ធិ “តិស្សោ សដ្ឋីតិយោ អារុទ្ធា
ចាឡិអាគតំ បញ្ញាយតី” តិ អាទិ។ តាទិសញ្ញា បមាទលេខន្តិ អាចរិយោ។
“អប្បមាទោ អមតបទំ, បមាទោ មច្ចុនោ បទ” តិ (ធម. ប. ២៧) វចនតោ
ទិន្នភោជនេ ភុញ្ញាត្វា បរិស្សយានិ បរិវដ្តិត្វា សតី បច្ចុប្បដ្ឋបត្វា វិហារន្តោ និច្ចោ
ហោតីតិ។ ឯវុបស្ស អត្ថស្ស អារុទ្ធាម្បិ សុត្តំ ន គហេតព្វំ។ តេន វុត្ថំ “នោ ច
តថា បញ្ញាយតី” តិ សិទ្ធិបិ “នោ ច តថា បញ្ញាយតិ, ន ឱតរតិ ន សមេតីតិ។

ពាហិរកសុត្តំ វា” តិ វុត្តត្តា អត្ថនោ សុត្តម្បិ អត្ថន អសមេន្តំ ន គហេតត្ថំ។
បរោ អាចរិយវាទន្តិអាទិសុ ទ្វិសុ នយេសុ បមាទលេខវសេន តត្ថ តត្ថ
អាគតជ្ជកថាវចនំ ថេរវាទេហិ សទ្ធិ យោជេត្វា វេទិតត្ថំ។

អថាយំ អាចរិយវាទំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តន្តិ បរវាទិនា “មូលព័ជំ
នាម ហាលិទ្ធិ សិទ្ធិវេរំ វចា... បេ... ពិជេ ពិជសញ្ញំ ជិន្នតិ វា ធនាបេតិ វា ភិន្នតិ
វា... បេ... អាបត្តិ ចាចិត្តិយស្ស” តិ (ចាចិ. ៩១) តុម្ហាកំ ចាបត្តា “ហាលិទ្ធិគណ្ឌិ
ជិន្នន្តស្ស ចាចិត្តិយ” ត្ថិ វុត្ត សកវាទី “យានិ វា បនញ្ញានិ អត្ថិ មូលេ ជាយន្តិ,
មូលេ សញ្ញាយន្តិ” តិអាទិ ទស្សេត្វា តស្ស អជ្ជកថាសម្ពាទេន អាចរិយវាទេន
បដិក្ខបតិ។ ន ហិ គណ្ឌិម្ហិ គណ្ឌិ ជាយតីតិ។ បរោ សុត្តានុលោមន្តិ បរវាទិនា
“អនាបត្តិ ឯវំ អម្ហាកំ អាចរិយានំ ឧគ្គហោ” តិ វចនស្សានុលោមតោ “អម្ហាកំ
ចោរាណភិក្ខុ ឯកចាសាទេ គព្ពំ ថកេត្វា អនុបសម្បន្នេន សយិតុំ វដ្តតីតិ តថា
កត្វា អាគតា, តស្មា អម្ហាកំ វដ្តតីតិ តុម្ហេសុ ឯវំ ឯកច្ឆេសុ វទន្តេសុ “តុម្ហាកំ ន
កិញ្ចិ វត្ថុំ សក្កា” តិ វុត្ត សកវាទី “សុត្តំ សុត្តានុលោមញ្ច ឧគ្គហិតកានំយេវ
អាចរិយានំ ឧគ្គហោ បមាណ” ត្ថិអាទិអជ្ជកថាវចនំ ទស្សេត្វា បដិសេធទតិ។
បរោ អត្ថនោមតិទ្ធិ “ធារំ វិវិទ្វា អនាបុច្ឆា សយិតេសុ កេ មុច្ឆន្តិ” តិ ឯត្ថ បន
ទ្វេបិ ជនា មុច្ឆន្តិ - យោ ច យក្ខតហិតកោ, យោ ច ពទ្ធិត្វា និបដ្ឋាបិតោតិ
តុម្ហាកំ ថេរវាទត្តា អញ្ញេ សញ្ញេបិ យថា តថា វា និបន្នាទយោបិ មុច្ឆន្តិតិ
បដិសេធទតិ។

អថ បនាយំ អត្ថនោមតី គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តន្តិ “អាបត្តិ
អាបជ្ជន្តិ” តិ បរវាទិនា វុត្ត សកវាទី “ទិវា កិលន្តរូចោ មញ្ជោ និសិន្នោ ចាទេ
ភូមិតោ អមោចេត្វាវ និធាវសេន និបជ្ជតិ, តស្ស

អនាមត្តិ” គឺអាទិអដ្ឋកថាវចនំ ទស្សត្វា ឯកកន្ត្រៃនិបន្នាទយោបិ មុច្ចត្តិ
បដិសេធនិ។

អថាយំ អត្ថនាមតិ គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តានុលោមន្តិ
“នោមនស្សម្យាហំ ទេវានមិន្ទ ទុរិយេន វនាមិ សេវិតព្ពម្បិ
អសេវិតព្ពម្បិ តិអាទិវចនេហិ (ជី. និ. ២.៣៦០) សំសន្ទនតោ សធារោសេ
នោសោ តុម្កាកំ នត្ថិ, តេន វុត្តំ ‘បុត្តធារស្ស សង្គហោ” តិ (ខុ. បា. ៥.៦; សុ. និ.
២៦៥) បរវាទិនា វុត្តេ “កិញ្ចាបិ សកវាទី ពហុស្សតោ ន ហោតិ, អថ ខោ
រាគសហិតេនេវ អកុសលេន ភវិតព្ព” ន្តិ បដិក្ខិបតិ។ សេសេសុបិ ឥមិនា
នយេន អញ្ញាថាបិ អនុបតោ យោជេតព្ពំ, ឥទំ សព្ពំ ឧបតិស្សត្ថោរាទយោ អាហុ។
ធម្មសិវិត្ថោ បន “ឯត្ថ បរោតិ វុត្តោ អញ្ញានិកាយិកោ, សោ បន អត្ថនោ
សុត្តានិយេវ អាហារតិ, តានិ សកវាទី អត្ថនោ សុត្តានិម្ពិ ឌីតារេត្វា សចេ
សមេតិ, គល្លាភាតិ។ នោ ច, បដិក្ខិបតិ” តិ វទតីតិ អាគតំ។

ននុ ច “សុត្តានុលោមតោ សុត្តមេវ ពលវតរ” ន្តិ ហេត្វា វុត្តំ, ឥធម បន “សុត្តំ
សុត្តានុលោម ឌីតារេត្វ” ន្តិអាទិ កស្មា វុត្តន្តិ? នាយំ វិរោធា,
“សុត្តានុលោមតោ សុត្តមេវ ពលវតរ” ន្តិ ឥទញ្ចិ សកមតេយេវ សុត្តំ សន្ធាយ
វុត្តំ។ តត្ថ ហិ សកមតិបរិយាបន្នមេវ សុត្តានិ សន្ធាយ “អត្ថនាមតិ
សព្ពុទ្ធព្ពលា, អត្ថនាមតិតោ អាចរិយវាទោ ពលវតរោ, អាចរិយវាទតោ
សុត្តានុលោមំ ពលវតរំ, សុត្តានុលោមតោ សុត្តមេវ ពលវតរ” ន្តិ ច វុត្តំ។ ឥធម
បន បរវាទិនា អាជីតំ អញ្ញានិកាយេ សុត្តំ សន្ធាយ “សុត្តានុលោម សុត្តំ
ឌីតារេត្វ” ន្តិអាទិ វុត្តំ, តស្មា បរវាទិនា អាជីតំ សុត្តានិ អត្ថនោ
សុត្តានុលោមអាចរិយវាទអត្ថនាមតិសុ ឌីតារេត្វា សមេន្តិយេវ គហេតព្ពំ,
ឥតរំ ន គហេតព្ពន្តិ អយំ នយោ ឥធម វុច្ចតីតិ ន កោចិ បុញ្ញាបរិរោធាតិ អយំ

សាវត្ថុដ៏បដិបទ្ទិសតោ (សាវត្ថុ. ដ. ២.២៥) នយោវិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ១.២៥) បន “យំ កិញ្ចំ កូដសុត្ថំ ពាហិរកសុត្តាធិវចនំ ន គហេតព្ពន្ធិ ធស្សេតុំ សុត្ថំ សុត្តានុលោមេ ឱតារេតព្ពន្ធិអាទិ វុត្ថំ” ឆ្លំ វុត្ថំ។

ពាហិរកសុត្ថន្ត តិស្សោ សង្កឹតិយោ អនាវុត្ថុធុឡវេស្សន្តរាជិនិ ច មហាសង្ឃិកនិកាយវាសីនំ សុត្តានិ។ វេទល្លាជិនន្តិ អាទិ-សន្តេន ធុឡឧម្មុគ្គាទិគ្គហណំ វេទិតព្ពំ។ ឥតវំ ការយ្ហសុត្ថំ ន គហេតព្ពំ។ “អត្ថនោមតិយមេវ ឋាតព្ព” ឆ្លំ ឥមិនា អញ្ញនិកាយតោ អានីតសុត្ថតោបិ សកនិកាយេ អត្ថនោមតិយេវ ពលវត្ថរាតិ ធស្សេតិ។ “សកវាជី សុត្ថំ គហេត្វា កថេតិ, បរវាជី សុត្ថមេវ” តិ វេមាទិនា សមាទជាតិកានំ វសេន វារោ ន វុត្ថោ។ សុត្ថស្ស សុត្ថយេវ ឱតារណំ ភិក្ខុវិយ ហុត្វា ន បញ្ញាយតិ, វុត្ថនយេនេវ ច សក្កា យោជេតុន្តិ។

ឥនានិ សកវាជីបរវាជិនំ កប្បិយាកប្បិយាទិការំ សន្ធាយ វិវាទេ ឧប្បន្នេ តត្ថ បដិបទ្ទិសត្វវិធី ធស្សេន្តោ អាហា “អថ បនាយំ កប្បិយន្តិ គហេត្វា កថេតិ” តិអាទិ។ អថ វា វេ សុត្ថសុត្តានុលោមាទិមុខេន សាមញ្ញតោវិវាទំ ធស្សេត្វា ឥនានិ វិសេសតោវិវាទវត្ថំ តព្ពន្ធិន្ទយមុខេន សុត្តាទិញ ធស្សេតុំ “អថ បនាយំ កប្បិយ” ឆ្លំអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ សុត្ថេ ច សុត្តានុលោមេ ច ឱតារេតព្ពន្ធិ សកវាទិនា អត្ថនោយេវ សុត្ថេ ច សុត្តានុលោមេ ច ឱតារេតព្ពំ។ បរោ ការណំ នវិន្ទតិ បរវាជី ការណំ នលភតិ។ សុត្ថតោ ពហុំ ការណាញាវិនិច្ឆយញ្ច ធស្សេតិ តិ បរវាជី អត្ថនោ សុត្ថតោ ពហុំ ការណាញាវិនិច្ឆយញ្ច អាហាវិត្វា ធស្សេតិ, “សាធូតិ សម្មជិដ្ឋិត្វា អកប្បិយេយេវ ឋាតព្ព” ឆ្លំ ឥមិនា អត្ថនោ និកាយេ សុត្តាជិនិ អលភន្តេន សកវាទិនា បរវាជីវចនេយេវ ឋាតព្ពន្ធិ វេទតិ។ សុត្ថេ ច សុត្តានុលោមេ ចាតិ វុត្ថ ច-កាវោវិកប្បនត្តោ, តេន

អាចរិយវាទាជីនម្យី សង្ក័ហោ។ តេនាហា “ការណាញាវិនិច្ឆ័យញា ទស្សេតី” តិ។
តត្ថ ការណាញា សុត្តាជីនយំ និស្សាយ អត្ថនោមតិយា ឧទ្ធពំ ហេតុ។ វិនិច្ឆ័យន្តិ
អដ្ឋកថាវិនិច្ឆ័យំ។

ទិដ្ឋម្យី ការណាញាយា ទិស្សេតីតិ សកវាទីបរវាទីនំ ឧទិដ្ឋម្យី
កប្បិយាកប្បិយការសាធកំ ការណាបតិរូបកញ្ញាយា ទិស្សេតី។ តត្ថ
ការណាញាយាតិ សុត្តាជីសុ “កប្បិយ” ន្តិ កាហាស្ស, “អកប្បិយ” ន្តិ កាហាស្ស ច
និមិត្តភូតេន កិច្ចេន បដិចាទនិយំ អវិភូតការណំ ការណាញាយា,
ការណាបតិរូបកន្តិ អត្ថោ។ យទិ ទិដ្ឋម្យី ការណាញាយា ទិស្សេតិ, កស្មា
អកប្បិយេយេវ ហាតព្ពន្ធិ អាហា “វិនយញ្ញា បត្វា” តិអាទិ។ “វិនយំ បត្វា” តិ
វុត្ថមេវត្ថំ ចាកជតរំ កត្វា ទស្សេន្តោ អាហា “កប្បិយាកប្បិយវិចារណំ
អាគម្មា” តិ។ វុទ្ធិតព្ពន្ធិអាទិសុ ឧត្តិញ្ញោយ្យវិនិច្ឆ័យេ កប្បិយាកប្បិយភាវេ សតិ
“កប្បិយ” ន្តិ គហណំ វុទ្ធិតព្ពំ, “អកប្បិយ” ន្តិ គហណំ កាឡំ កាតព្ពំ,
អបរាបរាប្បវត្តំ កប្បិយគ្គហណំ សោតំ បដិទ្ធិតព្ពំ, គរុកភាវសង្ខតេ
អកប្បិយេយេវ ហាតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ អថ វា វុទ្ធិតព្ពន្ធិ កប្បិយសញ្ញាយ
វីតិក្កមការណំ វុទ្ធិតព្ពំ, តំនិវារណាចិត្តំ ឧទ្ធច្យតរំ កាតព្ពំ។ សោតំ បដិទ្ធិតព្ពន្ធិ
តត្ថ វីតិក្កមប្បវត្តិ បដិទ្ធិតព្ពា។ គរុកភាវេតិ អកប្បិយភាវេតិ អត្ថោ។

ពហូហិ សុត្តវិនិច្ឆ័យការណេហិតិ ពហូហិ សុត្តហិ ចេវ តតោ
អាទិតវិនិច្ឆ័យការណេហិ ច។ អថ វា សុត្តេន អដ្ឋកថាវិនិច្ឆ័យេន ច
លទ្ធការណេហិ។ អត្ថនោ គហណំ នវិស្សន្នេតព្ពន្ធិ សកវាទិនា អត្ថនោ
“អកប្បិយ” ន្តិ គហណំ នវិស្សន្នេតព្ពន្ធិ អត្ថោ។

ឥនានិ វុត្ថមេវត្ថំ និគមេន្តោ “ឯវ” ន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ យោតិ
សកវាទីបរវាទីសុ យោកោចិ។ កេចិ បន “សកវាទីសុយេវ យោកោចិ

ឥតធាតុប្បត្តិ"តិ វេទន្តិ, ឯវំ សន្តេ "អថ បនាយំ កប្បិយន្តិ គហេត្វា
កថេតី"តិអាទិសុ សព្ពត្ត ឧភោមិ សកវាទិនោយេវ សិយំ ហេដ្ឋា វុត្តស្សេវ
និកមនវសេន "ឯវ"ន្តិអាទិនា វុត្តត្តា, តស្មា តំ ន គហេតព្ភំ។ អតិវេកការណំ
លភតីតិ ឯត្ត សុត្តាធិសុ បុរិមំ បុរិមំ អតិវេកការណំ នាម, យោ វា សុត្តាធិសុ
ចត្វសុ ពហុតវំ ការណំ លភតិ, សោ អតិវេកការណំ លភតិ នាម។

សុដ្ឋ បវត្តិ ឯតស្សាតិ, សុដ្ឋ បវត្តតិ សីលេនាតិ វា សុប្បវត្តិ។ តេនាហា
"សុប្បវត្តិ តិ សុដ្ឋ បវត្ត"ន្តិ។ វាចាយ ឧគ្គតំ វាចុគ្គតំ, វេចសា សុគ្គហិតន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។ អថ វា វាចុគ្គតន្តិ វាចាយ ឧគ្គតំ, តត្ថ និវន្តំ វិចិត្តិ អត្តោ។ សុត្តតោតិ
ឥមស្ស វិវរណំ "ចាឡិតោ"តិ។ ឯត្ត ច "សុត្តំ នាម សកលំ វិនយបិដក"ន្តិ
វុត្តត្តា បុន សុត្តតោតិ តទត្ថបដិចាទកំ សុត្តាភិធម្មចាឡិវេចនំ អធិប្បតំ។
អនុញ្ញានសោតិ ឥមស្ស វិវរណំ "បរិបុច្ឆតោ ច អដ្ឋកថាតោ ចា"តិ។ ចាឡិ
អនុគន្ធា អត្ថស្ស ញ្ញានតោ បកាសនតោ "អនុញ្ញាន"ន្តិ ហិ បរិបុច្ឆា
អដ្ឋកថា ច វុច្ឆតិ។ ឯត្ត ច អដ្ឋកថាយ វិសុំ គហិតត្តា "បរិបុច្ឆា"តិ ថេវវាទោ
វុត្តោ។ អថ វា បរិបុច្ឆាតិ អាចរិយស្ស សន្តិកា ចាឡិយា អត្ថសវនំ។ អដ្ឋកថាតិ
ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ។ តទុកយម្បិ ចាឡិ អនុគន្ធា អត្ថស្ស ញ្ញានតោ
"អនុញ្ញាន"ន្តិ វុត្តំ។

វិនយេតិ វិនយាចារេ។ តេនេវ វុត្តតិ "វិនយំ អជហន្តោ
អវោក្កមន្តោ"តិអាទិ។ តត្ថ បតិដ្ឋានំ នាម សញ្ញាច្ច អាបត្តិយា អនាបដ្ឋនាទិនា
ហោតីតិ អាហា "លដ្ឋិកាវេន បតិដ្ឋិតោ"តិ, តេនលដ្ឋិ ហោតីតិ វុត្តំ ហោតិ។
វិនយធរស្ស លក្ខណោ វុត្តព្ពេ កី ឥមិនា លដ្ឋិកាវេនាតិ អាហា "អលដ្ឋិ
ហិ"តិអាទិ។ តត្ថ ពហុស្សតោបីតិ ឥមិនា បឋមលក្ខណសមន្មាគមំ ធស្សេតិ។
លាភគរុកតាយាតិ ឥមិនា វិនយេ វិចិត្តាយ អភាវេ បឋមលក្ខណាយោកា

កិច្ចករោ ន ហោតិ, អថ ខោ អកិច្ចករោ អនត្ថករោ ឯវាតិ ទស្សតិ។
សង្ឃភេទស្ស បុព្វភាគេ បវត្តកលហស្សេតំ អធិវចនំ សង្ឃរាជីតិ។
កុក្កច្ចកោតិ អណ្តាមត្តសុបិ វដ្ឋេសុ ភយទស្សនវសេន កុក្កច្ចំ ឧប្បាទេន្តោ។
តន្តិ អវិសំវាទេត្វាតិ ចាឡិ អញ្ញថា អកត្វា។ អរោក្កមន្តោតិ អនតិក្កមន្តោ។

វិត្ថុនតីតិ អត្ថំ អទិស្វា និត្ថុនតិ, វិត្ថុម្ពតិ វា។ វិប្បន្ទតីតិ កម្មតិ។ សន្តិជ្ជតុំ ន
សក្កោតីតិ ឯកស្មីយេវ អត្ថេ បតិជ្ជាតុំ ន សក្កោតិ។ តេនាហ “យំ យំ បរេន
វុច្ចតិ, តំ តំ អនុជាធាតី” តិ។ សករាជំ ធម្មត្វា បរវាជំ គណ្ណាតីតិ “ឧច្ចម្ពំ កសដំ
យាវជីវិកំ, វសោ សត្តាហកាលិកោ, តទុកយវិនិមុត្តោ ច ឧច្ច នាម វិសុំ នតិ,
តស្មា ឧច្ចបិ វិកាលេ វដ្ឋតី” តិ បរវាជិនា វុត្តេ តម្បិ គណ្ណាតិ។ ឯកេកលោមន្តិ
បលិតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ យម្ពីតិ យស្មី បុគ្គលេ។ បរិក្ខយំ បរិយាធានន្តិ អត្ថតោ
ឯកំ។

អាចរិយបរម្បរាតិ អាចរិយានំ វិនិច្ឆយបរម្បរា។ តេនេវ វក្ខតិ “អត្ថនោមតី
បហាយ... បេ... យថា អាចរិយោ ច អាចរិយាចរិយោ ច ចាឡិញ្ចា បរិបុច្ឆញ្ចា វទន្តិ,
តថា ញាតុំ វដ្ឋតី” តិ។ ន ហិ អាចរិយានំ នាមមត្ថតោ បរម្បរាជានេន បយោជនំ
អត្ថិ។ បុព្វាបរាទុសន្តិតោតិ បុព្វវចនស្ស អបរវចនេន សហ
អត្ថសម្ពន្ធជាននតោ។ អត្ថតោតិ សទ្ធត្ថបិណ្ឌាត្ថអធិប្បតត្តាទិតោ។
ការណតោតិ តទត្ថបបត្តិតោ។ អាចរិយបរម្បរាទ្តិ ឥមស្សេវ វេវចនំ
“ថេរវាទន្ត” ត្ថិ, ថេរបជិចាជិត្តិ អត្តោ។ ទ្វេ តយោ បរិវដ្តាតិ ទ្វេ តយោ បរម្បរា។

ឥមេហិ ច បន តីហិ លក្ខណេហីតិ ឯត្ថ បឋមេន លក្ខណេន វិនយស្ស
សុដ្ឋ ឧគ្គហិតភារោ វុត្តោ, ទុតិយេន តត្ថ លដ្ឋិការេន ថេវ អចលតាយ ច
សុប្បតិដ្ឋិតតា, តតិយេន ចាឡិអដ្ឋកថាសុ សរូបេន អនាគតានម្បិ
តទនុលោមតោ អាចរិយេហិ ទិន្ននយតោ វិនិច្ឆិនិតុំ សមត្ថតា។ ឌីតិណ្ឌោ

វត្តស្ម័គ្រ ចោទនាវសេន វីតិក្កមវត្តស្ម័គ្រ សង្ឃមជ្ឈ ឌីតិណ្ណា។ ចោទកេន ច
បុទិតកេន ច វត្ត វត្តព្រតិ ឯវ ឌីតិណ្ណាវត្ត និស្សាយ ចោទកេន “ទិដ្ឋ
សុត” ត្ថិអាទិនា, បុទិតកេន “អត្ថិ” តិអាទិនា ច យំ វត្តព្រំ, តស្មី វត្តព្រំ វត្តព្រំ វត្តព្រំ
អត្ថា។ វត្ត ឌីលោកេតព្រំ តស្មី តស្មី សិក្ខាបទស្មី វត្ត ឌីលោកេតព្រំ។
“តិណ្ណា វា បណ្ណា វា... បេ... យោ អាគច្ឆេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ ហិទំ
និស្សត្ថិយេ អញ្ញាតកវិញ្ញាតិសិក្ខាបទស្មី (ចារា. ៥១៧) វត្តស្ម័គ្រ បញ្ញត្តិ។

បុល្លច្ចយទុញ្ញាសិកាបត្តិទំ មាតិកាយ អនាគតត្ថា “បញ្ញាទំ អាបត្តិទំ
អញ្ញាតវ” ត្ថិ វត្ត។ តិកទុក្ខជន្ត “អនុបសម្បន្ន ឧបសម្បន្នសញ្ញា ឧដ្ឋាយ តិ
ទិយតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិអាទិនា (ចា. ១០៦) អាគតំ តិកទុក្ខជំ។ អញ្ញាតវ
វា អាបត្តិទំ “កាលេ វិកាលសញ្ញា, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស, កាលេ វេមតិកោ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្ស” តិអាទិកំ (ចា. ២៥០) ទុកទុក្ខជំ សន្ធាយ វត្ត។

អន្តរាបត្តិទំ ឯត តស្មី តស្មី សិក្ខាបទេ អាគតវត្តវីតិក្កមវិទា អញ្ញាស្មី
វត្តវីតិក្កមេ និទានតោ បកុតិ វិទិតវត្តបរិយោសានា អន្តរន្តរា វត្តា អាបត្តិ។
ឥធម បន “វត្ត ឌីលោកេតិ” តិ វិសុំ គហិតត្ថា តទវសេសា អន្តរាបត្តិ តិ គហិតា។
បដិលាតំ ឧត្តិបតិ ឥធម្មិ វិសិព្ពនសិក្ខាបទេ (ចា. ៣៥០) អាគតំ, តត្ថ
ឧប្បមាទំ អលាតំ អត្ថិកថាវាទិតោ ពហិ បតិ អវិជ្ជាតមេវ បដិឧត្តិបតិ,
បុន យថាហិ ឯ បេតិ តិ អត្ថា។ វិជ្ជាតំ បន បដិឧត្តិបន្តស្មី ចា. ត្ថិយមេវ។

អនាបត្តិទំ ឯត អន្តរន្តរា វត្តា អនាបត្តិបិ អត្ថិ, “អនាបត្តិ, ភិក្ខុវេ, ឥទ្ធិមស្ស
ឥទ្ធិវិសយេ” តិអាទិវិយ សាបិ សង្កយ្ហតិ។ សិក្ខាបទន្តរេស្មតិ វិទិតវត្ត
អន្តោកត្វា ឯកេកស្មី សិក្ខាបទន្តរេ។

ចារាជិកាបត្តិតិ ន វត្តព្រហ្ម ៩៨ អាបន្តបុគ្គលេន លង្កិធម្មេ បត្យាយថាភូតំ
អាវិករណេបិ ធុត្តិនិច្ឆយំ អធិន្ទាធានាទី សន្វាយ វុត្តំ។ យំ បន មេដុនាទីសុ
វិជានំ, តំ វត្តព្រហ្មមេវ។ តេនាហ “មេដុនធម្មវីតិក្កមេ ហី” តិអាទិ។ យោ បន
អលង្កិតាយ បដិញ្ញំ អធិត្វាវិក្ខេបំ ករោតិ, តស្ស អាបត្តិ ន សក្កា ធិឡាវិកាបិ
វិនិច្ឆ័នតុំ។ យាវ សោ យថាភូតំ នាវិករោតិ, សង្ឃស្ស ច អាបត្តិសន្តោហាន
វិគច្ឆតិ, តាវ នាសិតការេ ភវិស្សតិ។ សុខុមាតិ អត្តនោបិ
ធុវិញ្ញេយ្យសភាវស្ស លហុបវិវត្តិនោ ចិត្តស្ស សីយបវិវត្តិតាយ វុត្តំ។
សុខុមាតិ វា ចិត្តបវិវត្តិយា សុខុមតាយ សុខុមា។ តេនាហ “ចិត្តលហុកា” តិ,
ចិត្តំ វិយ លហុកាតិ អត្តោ។ អថ វា ចិត្តំ លហុ សីយបវិវត្តិ ឯតេសន្តិ
ចិត្តលហុកា។ តេតិ តេ វីតិក្កមេ។ តំវត្តកន្តិ តេ
អធិន្ទាធានមនឌុស្សវិគ្គហវីតិក្កមា វត្ត អធិជ្ជានំ ការណមេតស្សាតិ តំវត្តកំ។

យំ អាចរិយោ កណាតិ, តំ ករោហីតិអាទិ សព្វំ លង្កិបេសលំ កុក្កច្ចកមេវ
សន្វាយ វុត្តំ។ យោ យាថាវតោ បកាសេត្វា សុទ្ធិមេវ គវេសតិ, តេនបិ។
ចារាជិកោសីតិ ន វត្តព្រហ្ម តិ អនាបត្តិកោជិយាបិ សន្តិយមានត្តា វុត្តំ។ តេនេវ
“ចារាជិកោច្ឆាយា” តិ វុត្តំ។ “សីលានិ សោធនត្វាតិ យំវត្តកំ កុក្កច្ចំ ឧប្បន្នំ, តំ
អមនសិកវិត្វា អវសេសសីលានិ សោធនត្វា” តិ សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដ.
២.៤៥) វុត្តំ, វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៤៥) បន “សីលានិ សោធនត្វាតិ យស្មី
វីតិក្កមេ ចារាជិកាសង្កា វត្តតិ, តត្ថ ចារាជិកាភាវបក្ខំ គហេត្វា
ទេសនាវុដ្ឋានកាមិនំ អាបត្តិនំ សោធនវសេន សីលានិ សោធនត្វា” តិ។
ចាកជការេតោ សុខវលញ្ញតាយ ច “ទូត្តិសាការំ តាវ មនសិ ករោហី” តិ វុត្តំ,
ឧបលក្ខណាវសេន វា។ អញ្ញស្មី កម្មជ្ជានេ កតបរិចយេន តមេវ មនសិ
កាតព្វំ។ យំ កិញ្ចំ វា អភិរុចិតំ មនសិ កាតុំ វដ្តតេវ។ កម្មជ្ជានំ យជយតីតិ
អន្តរន្តរា ខណ្ឌំ អធិស្សេត្វា ចិត្តេន សន្និ អារម្មណភាវេន ចិរកាលំ យជយតិ។

សង្ខារ ចាកជា ហុត្វា ឧបជ្ឈហន្តីតិ វិបស្សនាកម្មជ្ជានិកោ ចេ, តស្ស សង្ខារ
ចាកជា ហុត្វា ឧបជ្ឈហន្តី។

សចេ កតចារាជិកវីតិក្កមោ ភវេយ្យ, តស្ស សតិបិ អសវិតុកាមតាយ
វិប្បជិសារវត្ថុវសេន បុនប្បនំ តំ ឧបជ្ឈហន្តីតិ ចិត្តកក្កតំ នវិន្ទតិ។ តេន វុត្ថំ
“កម្មជ្ជានំ ន យជយតី” តិអាទិ។ កម្មជ្ជានំ ន យជយតីតិ
ចិត្តក្ខោភាទិតហុលស្ស សុទ្ធសីលស្សបិ ចិត្តំ ន សមាធិយតិ, តំ ឥធ
ចារាជិកមូលន្តិន គហោតព្វំ។ កតចាបមូលកេន វិប្បជិសារេនេវេត្ថ ចិត្តស្ស
អសមាធិយនំ សន្ធាយ “កម្មជ្ជានំ ន យជយតី” តិអាទិ វុត្ថំ។ តេនាហ
“វិប្បជិសារគ្គិនា” តិអាទិ។ អត្តនាតិ ចិត្តេន ករណាភូតេន បុគ្គលោ កត្តា
ជាតាតិ, បច្ចេត្ត វា ករណាវចនំ, អត្តា សយំ ជាតាតីតិ អត្តោ។ អញ្ញា ច ទេវតា
ជានន្តីតិ អារក្ខទេវតាហិ អញ្ញា បរចិត្តវិទុនិយោ ទេវតា ជានន្តិ។

ឥមស្មី ហ្នានេ បណ្ឌិតេហិ វិចារេតព្វំ ការណំ អត្ថិ។ កថំ? ឥនានិ ឯកច្ឆេ
វិនយធរា បឋមចារាជិកវិសយេ វត្ថុម្ហិ ឌីតិណ្ណោ ឥត្តិយា វា បុរិសេន វា គហជ្ជេន
វា បព្ពជិតេន វា ចោទិយមាទេ ចុទិតកំ ភិក្ខុំ បុច្ឆិត្វា បដិញ្ញាយ អទីយមាធាយ
តំ ភិក្ខុំ សុសានេ ឯកកមេវ សយាបេន្តិ, ឯវំ សយាបិយមាធា សោ ភិក្ខុ សចេ
ភយសន្តាសវិវហិតោ សព្វវត្ថី តស្មី សុសានេ សយិតុំ វា និសីទិតុំ វា សក្កោតិ,
តំ “បរិសុទ្ធា ឯសោ” តិ វិនិច្ឆ័នន្តិ។ សចេ បន ភយសន្តាសប្បត្តោ សព្វវត្ថី
សយិតុំ វា និសីទិតុំ វា ន សក្កោតិ, តំ “អសុទ្ធា” តិ វិនិច្ឆ័នន្តិ, តំ អយុត្តំ វិយ
ទិស្សតិ។ កស្មាតិ ចេ? អដ្ឋកថាយ វិរុទ្ធាតិ, អដ្ឋកថាយំ
ទុតិយតតិយចារាជិកវិសយេ ឯវ តថាវុចោ វិចារេ វុត្តោ, ន
បឋមចតុត្ថចារាជិកវិសយេ។ វុត្តញ្ញា តត្ថ “មេដុនធម្មវីតិក្កមោ ហិ
ឧត្តរិមនុស្សធម្មវីតិក្កមោ ច ឌីឡារិកោ, អទិន្នាទានមនុស្សវិគ្គហវីតិក្កមា បន

សុខុមា ចិត្តលហុកា, តេ សុខុមេនេវ អាបជ្ជតិ, សុខុមេន រក្ខតិ, តស្មា
វិសេសេន តំវត្ថុកំ កុក្កុច្ចំ បុច្ឆិយមាណា"តិ។ ដីកាយញ្ច (សារត្ថ. ដី. ២.៤៥) វុត្ថំ
“តំវត្ថុកន្តិ តេ អធិន្នាទានមនុស្សវិគ្គហវីតិក្កមា វត្ថុ អធិជ្ជានំ
ការណាមេតស្សាតិ តំវត្ថុក"ន្តិ, ឥធម្មិ ឯកំ ការណំ។

តត្ថាបិ អញ្ញោ បណ្ឌិតេបិ វិនិច្ឆ័នាបេត្វា តេសម្បិ
ចារាជិកច្ឆាយាទិស្សនេយេវ តថាវិនិច្ឆ័យោ កាតត្តោ, ន សុទ្ធកាវទិស្សនេ។
វុត្ថញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ “អាបត្តិ អវត្វា ‘សចស្ស អាចរិយោ ធរតិ...បេ.... អថ
ឧហរស្សបិ ចារាជិកច្ឆាយាវ ឧបជ្ជាតិ, តេនបិ ‘ចារាជិកោសី’តិ ន វត្ថុញ្ញោ។
ទុល្លកោ ហិ ពុទ្ធប្បនោ, តតោ ទុល្លភត្តា បព្ពដ្ឋា ថ ឧបសម្បទា ថ, ឯវំ បន
វត្ថុញ្ញំ"ន្តិ, ឥធមេកំ។ និសីទាបិយមាណោបិ វិវិត្តោកាសេយេវ និសីទាបេតត្តោ, ន
សុសានេ។ វុត្ថញ្ញំ តត្ថ “វិវិត្តំ ឱកាសំ សម្មជ្ជិត្វា ទិវាវិហារំ និសីទិត្វា"តិអធិ,
ឥធមេកំ។ វិវិត្តោកាសេ និសីទាបិយមាណោបិ ទិវាយេវ និសីទាបេតត្តោ, ន វត្ថិ។
តថា ហិ វុត្ថំ “ទិវសំ អតិក្កន្តម្បិ ន ជានាតិ, សោ ទិវសាតិក្កមេ ឧបជ្ជានំ
អាគតោ ឯវំ វត្ថុញ្ញំ"តិ, ឥធមេកំ។

ព្យាជិសំ វិជានំ សយំ អាហេតេ ឯវំ វិជានតម្កំ, ន បរេហិ ចោទិយមាណេ។ តថា
ហិ វុត្ថំ “ឯវំ កតវីតិក្កមេន ភិក្ខុនា សយមេវ អាគន្ធា អាហេតេ
បជិបដ្ឋិតត្ថំ"ន្តិ។ អថ កស្មា ឥទានិ ឯវំ ករោន្តិតិ? គិហីនំ អសក្ខិកអដ្ឋករណោ
ឧទកេ និមុដ្ឋាបនំវិយ មញ្ញាមាណា ឯវំ ករោន្តិ។ តម្បិ មាយាកុសលា មនុស្សា
វិវិដេហិ ឧចាយេហិ វិតថំ ករោន្តិ, តស្មា សច្ចម្បិ ហោតិ, អសច្ចម្បិ ហោតិ។
តេនេវ ថ ការណេន មហោសធបណ្ឌិតាទយោ ពោធិសត្តា អសក្ខិកម្បិ អដ្ឋំ
ឧទកេនិមុដ្ឋាបនាទិណា ន វិនិច្ឆ័នន្តិ, ឧភិន្នំ វេចនំ បរិសំ កាហាបេត្វា តេសំ វេចនញ្ច
កិរិយញ្ច បរិគ្គហេត្វា សច្ចញ្ច វិតថញ្ច ញ្ញាត្វាវ វិនិច្ឆ័នន្តិ។ សាសនេ បន ភិក្ខុ

សូរជាតិកាបិ សន្តិ, ភីរុកជាតិកាបិ សន្តិ។ សុសានញ្ច នាម
បកតិមនុស្សានម្បិ ភយសន្តាសករំ ហោតិ, រត្តិកាលេ បន អតិវិយ ភយានកំ
ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ, ឯវំភូតេ សុសានេ រត្តិយំ ឯកោ អសហាយោ ហុត្វា
និបជ្ជាបិយមាណោ ភីរុកជាតិកោ ភិក្ខុ បរិសុទ្ធសីលោបិ សមាណោ កី ន
កាយេយ្យ, កងំ សព្ពរត្តិ សយិ តុំ វា និសីទិតុំ វា សក្កុណោយ្យ, តថាវុបំ ភិក្ខុ
“អបរិសុទ្ធោ”តិ វេទន្តោ កងំ កិច្ចករោ ភវិស្សតិ។

អលដ្ឋិ បន សូរជាតិកោ អត្ថនោ វដ្ឋំ បដិច្ចាទេតុកាមោ ភាយន្តោបិ
អភាយន្តោវិយ ហុត្វា “សចេ វិការំ ទស្សេស្សមិ, អនត្ថំ មេ ភវិស្សន្តិ”តិ
អនត្ថភយេន អធិវាសេត្វា សយិ តុំ វា និសីទិតុំ វា សក្កុណោយ្យ, ឯវុបំ បុគ្គលំ
“បរិសុទ្ធោ”តិ វេទន្តោ កងំ សុវិនិច្ឆ័តោ ភវិស្សតិ តិ។ ឥធម្មិ ឯកំ ការណំ។

អថាបិ វេទយ្យំ - យថា ឧទកេ និមុជ្ជាបិ តមនុស្សានំ អសច្ចវាទីនំ
ទេវតានុភាវេន កុម្មីលាទយោ អាគន្ធា គណ្ណាន្តាវិយ ឧបជ្ជហន្តិ, តស្មា
អសច្ចវាទិនោ សីយំ ប្បវន្តិ, សច្ចវាទីនំ បន ន ឧបជ្ជហន្តិ, តស្មា តេ សុខេន
និសីទិតុំ សក្កោន្តិ, ឯវំ តេសម្បិ ភិក្ខុនំ អបរិសុទ្ធសីលានំ ទេវតានុភាវេន
សីហាព្យគ្បាទយោ អាគតាវិយ បញ្ញាយន្តិ, តស្មា តេ សព្ពរត្តិ សយិ តុំ វា
និសីទិតុំ វា ន សក្កោន្តិ។ បរិសុទ្ធសីលានំ បន តថា ន បញ្ញាយន្តិ, តស្មា តេ
សព្ពរត្តិ ទេវតាបិ រត្តិកា ហុត្វា ភយសន្តាសរហិតា សុសានេ សយិ តុំ វា
និសីទិតុំ វា សក្កោន្តិ, ឯវំ ទេវតា សក្ខី កត្វាវិនិច្ឆ័តត្ថា សុវិនិច្ឆ័តមេវ ហោតីតិ,
តម្បិ តថា ន សក្កាវត្ថុ។ កស្មា? អដ្ឋកថាជីកាទីសុ តថា អវុត្ថត្ថា។
អដ្ឋកថាយញ្ញា “វិវិត្តំ ឱកាសំ សម្មន្និទ្ធា ទិវាវិហារំ និសីទិត្វា សីលានិ សោធន្តា
‘ទូត្តិសាការំ តាវ’ មនសិករោបី”តិ វត្ថុញ្ញោ។ សចេ តស្ស អរោកំ សីលំ
កម្មជ្ជានំ យជយតិ, សម្ពាទា ចាកជា ហុត្វា ឧបជ្ជហន្តិ, ឧបចារប្បនាប្បត្តិវិយ

ចិត្តំ ឯកគ្គំ ហោតិ, ទិវសំ អតិក្កន្ធម្មំ ន ជាតាតិ... បេ... យស្ស បន សីលំ ភិទ្ធិ
ហោតិ, តស្ស កម្មជ្ជានំ ន យជយតិ, បតោទាភិកុទ្ធិវិយ ចិត្តំ កម្មតិ,
វិប្បជិសារគ្គិនា ឧយ្ហតិ, តត្ថចាសាលោ និសិទ្ធាវិយ តម្ពណញ្ញោវ វុជ្ជាតិ" តិ
ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។

ដីកាយម្យី (សារត្ថ. ដី. ២.៤៥) “កម្មជ្ជានំ យជយតិ តិ អន្តរន្តរា ខណ្ឌំ
អនស្សេត្វា ចិត្តន សទ្ធិ អារម្មណភាវេន ចរិកាលំ យជយតិ។ សម្ពាទា ចាកជា
ឧបជ្ជហន្តិ វិបស្សនាកម្មជ្ជានិកោ បេ, តស្ស សម្ពាទា ចាកជា ហុត្វា
ឧបជ្ជហន្តិ។ សេ កតចារាជិកវីតិក្កមោ ភវេយ្យ, តស្ស សតិបិ
អសវិតុកាមតាយ វិប្បជិសារវត្ថុវសេន បុនប្បនំ តំ ឧបជ្ជហន្តិ ចិត្តកក្កតំ
នវិន្ទតិ” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយម្យី (វិ.វិ. ដី. ១.៤៥) “កម្មជ្ជានំ យជយតិ តិ
វិប្បជិសារមូលកេន វិក្ខេបេន អន្តរន្តរា ខណ្ឌំ អនស្សេត្វា បពន្ធវសេន ចិត្តន
សង្ឃជយតិ។ សម្ពាទា វិបស្សនាកម្មជ្ជានវសេន វុត្ថំ។ សាបត្តិកស្ស ហិ
បគុណម្យី កម្មជ្ជានំ ន សុដ្ឋ ឧបជ្ជាតិ។ បកេវ ចារាជិកស្ស។ តស្ស ហិ
វិប្បជិសារនិទ្ទតាយ ចិត្តំ ឯកគ្គំ ន ហោតិ។ ឯកស្ស បន
វិតក្កវិក្ខេបាទិពហុលស្ស សុទ្ធសីលស្សបិ ចិត្តំ ន សមាធិយតិ, តំ វេ
ចារាជិកមូលន្តំ ន គហេតព្ពំ។ កតចាបមូលកេន វិប្បជិសារេនេវេត្ថ ចិត្តស្ស
អសមាធិយនំ សន្ទាយ ‘កម្មជ្ជានំ ន យជយតិ’ តិ អាទិ វុត្ថំ” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ, ន
វុត្ថំ “នេវតានុភាវេនា” តិ អាទិ, តស្មា យទិ ពុទ្ធសាសនេ សគារវោ សិក្ខាកាមោ
ភិក្ខុ ទុតិយតតិយចារាជិកវិសយេ អត្ថនោ កញ្ចវីតិក្កមំ ទិស្វា “ចារាជិកំ
អាបន្នោ នុខោ អហំ, ន នុខោ” តិ សំសយបក្ខន្ធាវិនយធរំ ឧបសម្ព័មិត្វា តំ
វីតិក្កមំ យថាភូតំ អាទិក្ខិត្វា បុច្ឆេយ្យ, តតោវិនយធរេន អដ្ឋកថាយំ

វុត្តនយេនេវ “សត្តំ បុព្វវិធានំ កត្វាវិវិត្តំ ឱកាសំ សម្មជ្ជិត្វា ទិវាវិហារំ និសីទិត្វា សីលានិ សោធនត្វា ទូត្តិសាការេ តាវ មនសិករោហី” តិ វត្តកមេវ វត្តព្រោ, ន វត្តព្រោ “សុសានេ សេយ្យំ កប្បហី” តិអាទិ។ អាគតកាលេបិ អដ្ឋកថាយំ អាគតនយេនេវ បុព្វត្វា អដ្ឋកថាយំ អាគតនយេនេវស្ស សុទ្ធាសុទ្ធការោ វត្តព្រោតិ ទដ្ឋព្វំ។

ឯវំ ហោតុ, ឯវំ សន្តេ ឥទានិ បឋមចារាជិកវិសយេ ចោទេន្តានំ កថំ វិនិច្ឆយោ កាតព្វោតិ? ចោទកេន វត្តស្មី អាហេចិតេ ចុទិតកោ បុព្វតព្រោ “សន្តមេតំ, នោ” តិ ឯវំ វត្តំ ឧបបរិក្ខិត្វា ភូតេន វត្តនា ចោទេត្វា សារេត្វា ញត្តិសម្បទាយ អនុស្សាវនសម្បទាយ តំ អធិករណំ វូបសមេតព្វំ។ ឯវម្បិ អលជ្ជី នាម “ឯតម្បិ នត្ថិ, ឯតម្បិ នត្ថិ” តិ វទេយ្យ, បដិញ្ចំ ន ទេយ្យ, អថ កី កាតព្វន្តិ? ឯវម្បិ អលជ្ជិស្ស បដិញ្ចាយ ឯវ អាបត្តិយា កាវេតព្វំ យថា តំ តិបិដកច្ចឡាភយត្ថេវេនាតិ។ វុត្តព្រោតំ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៣៨៥-៣៨៦) “ឯវំ លជ្ជីនា ចោទិយមា នោ អលជ្ជី ពហូសុបិ វត្តសុ ឧប្បន្នេសុ បដិញ្ចំ ន ទេតិ, សោ ‘នេវ សុទ្ធោ’ តិ វត្តព្រោ, ន ‘អសុទ្ធោ’ តិ, ដីវមតកោ នាម អាមកបូតិកោ នាម ចេស។ សចេ បនស្ស អញ្ញម្បិ តាទិសំ វត្ត ឧប្បជ្ជតិ, នវិនិច្ឆិតព្វំ, តថា នាសិតកោវ ភវិស្សតិ” តិអាទិ។

២៣៥. ឯវំ វិនយេនេវ លក្ខណញ្ចា ធម្មានុឡោកនញ្ចា វិទិត្វា ឥទានិ... បេ... វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ កិមត្ថន្តិ អាហា “យា សា... បេ... ជាននត្ថ” ត្ថិ។ យា សា បុព្វេ វុត្តប្បភេទា ចោទនា អត្ថិ, តស្សាយេវ សម្បត្តិវិបត្តិជាននត្ថំ អាទិមជ្ឈបអយោសាធានីនំ វសេន វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោ, ន អវុត្តចោទនាបភេទជាននត្ថន្តិ អត្ថោ។ សេយ្យបិទន្តិ បុច្ឆនត្ថេ និចាតោ, សោ វិនិច្ឆយោ កតមោតិ អត្ថោ។

បោទនាយ កតិ មូលានិ, កតិ វត្ថុនិ, កតិ ភូមិយោតិ ឯត្ថ
 “កតិហាការេហិ”តិបិ វត្ថុតំ។ វត្ថុញ្ញោតំ បរិវារេ (បរិ. ៣៦២) បោទនាកណ្ណោ
 “បោទនាយ កតិ មូលានិ, កតិ វត្ថុនិ, កតិ ភូមិយោ, កតិហាការេហិ
 បោទេតិ”តិ។ មេត្តចិត្តោ វត្តាមិ, នោ ទោសន្តរោតិ ឯតស្សបិ បរតោ
 “បោទនាយ ឥមា បញ្ច ភូមិយោ។ កតមេហិ ធូហាការេហិ បោទេតិ, កាលេន
 វា បោទេតិ, វាចាយ វា បោទេតិ, ឥមេហិ ធូហាការេហិ បោទេតិ”តិ វត្ថុតំ។
 កស្មា? បោទនាកណ្ណោ (បរិ. ៣៦២) តថាវិជ្ជមានតោតិ។ បន្ទសសុ ធម្មេសុ
 បតិជ្ជាតព្ពន្ធិ បរិសុទ្ធកាយសមាចារតា, បរិសុទ្ធវិចីសមាចារតា, មេត្តចិត្ត
 បច្ចុប្បដ្ឋិតតា, ពហុស្សុតតា, ឧភយចាតិមោក្ខស្វាគតតា, កាលេន វចនតា,
 ភូតេន វចនតា, សណ្ណេន វចនតា, អត្ថសញ្ញាតេន វចនតា, មេត្តចិត្តោ ហុត្វា
 វចនតា, ការុញ្ញតា, ហិរេសិកា, អនុកម្មតា, អាបត្តិវុដ្ឋានតា,
 វិនយបុរេក្ខារតាតិ។ វត្ថុញ្ញោតំ ឧចាលិបញ្ចកេ (បរិ. ៤៣៦) “បោទកេនុចាលិ
 ភិក្ខុនា បរំ បោទេតុកាមេន ឯវំ បច្ចវេក្ខិតតំ - បរិសុទ្ធកាយសមាចារេ នុ
 ខោម្ហិ... បេ... បរិសុទ្ធវិចីសមាចារេ នុ ខោម្ហិ... បេ... មេត្តំ នុ ខោ មេ ចិត្តំ
 បច្ចុប្បដ្ឋិតំ សព្វាហ្មចារីសុ... បេ... ពហុស្សុតោ នុ ខោម្ហិ សុតជរោ
 សុតសន្និចយោ... បេ... ឧភយានិ ខោ មេ ចាតិមោក្ខានិវិត្តារេន
 ស្វាគតានិ... បេ... កាលេន វត្តាមិ, នោ អកាលេន, ភូតេន វត្តាមិ, នោ
 អភូតេន, សណ្ណេន វត្តាមិ, នោ ជរុសេន, អត្ថសញ្ញាតេន វត្តាមិ, នោ
 អនត្ថសញ្ញាតេន, មេត្តចិត្តោ វត្តាមិ, នោ ទោសន្តរោ... បេ... ការុញ្ញតា,
 ហិរេសិកា, អនុកម្មតា, អាបត្តិវុដ្ឋានតា, វិនយបុរេក្ខារតា”តិ។

តត្ថ ការុញ្ញតាតិ ការុណិកភារោ។ ឥមិនា ករុណា ច ករុណាបុព្វភាគោ
 ច ទស្សិតោ។ ហិរេសិកាតិ ហិតគវេសនតា។ អនុកម្មតាតិ តេន ហិរេន
 សំយោជនតា។ អាបត្តិវុដ្ឋានតាតិ អាបត្តិតោ វុដ្ឋាបេត្វា សុទ្ធន្តេ បតិជ្ជាបនតា។

វត្តំ ចោទេត្វា សារេត្វា បដិញ្ញំ អាហេបេត្វា យថាបដិញ្ញាយ កម្មករណំ
 វិនយបុរេត្វាតា នាម។ អមូលកម្មំ សមូលកម្មំ “មូល”ន្តិ គហេត្វា វនន្តិ
 អាហា “ទ្វេ មូលានី”តិ។ កាលេន វត្តាមីតិ អាទីសុ ឯកោ ឯកំ ឌីកាសំ កាវេត្វា
 ចោទេន្តោ កាលេន វនន្តិ នាម។ សង្ឃមជ្ឈេ គណាមជ្ឈេ
 សលាកគ្គយាគុអគ្គវិតក្កមាឡ កភិក្កាចារមគ្គអាសនសាលាទីសុ,
 ឧបជ្ជាកេហិ បរិវារិតក្កលោ វា ចោទេន្តោ អកាលេន វនន្តិ នាម។ តច្ឆេន វត្តនា
 ចោទេន្តោ ភូតេន វនន្តិ នាម។ តុច្ឆេន ចោទេន្តោ អភូតេន វនន្តិ នាម។ “អម្ពោ
 មហាលូក បរិសាវចរ បំសុក្ខលិក ធម្មកថិក បតិវ្យុបំ តវ ឥទ”ន្តិ វនន្តោ
 ជរុសេន វនន្តិ នាម។ “ភន្តេ, មហាលូកា បរិសាវចរា បំសុក្ខលិកា ធម្មកថិកា
 បតិវ្យុបំ តុម្ហាកំ ឥទ”ន្តិ វនន្តោ សល្លោន វនន្តិ នាម។ ការណាទិស្សិតំ កត្វា
 វនន្តោ អត្ថសញ្ញាតេន វនន្តិ នាម។ មេត្តចិត្តោ វត្តាមិ, នោ នោសន្តរោតិ
 មេត្តចិត្តំ ឧបជ្ជាបេត្វា វត្តាមិ, ន ធុដ្ឋចិត្តោ ហុត្វា។ សច្ចេ ច អកុប្ប្យ ចាតិ
 វីរីសច្ចេ ច អកុប្បតាយ ច។ ចុទិតកេន ហិ សច្ចញ្ច វត្តតំ, កោចោ ច ន
 កាតត្តោ, អត្តនា ច ន កុច្ឆិតតំ, បរោ ច ន យដ្ឋេតត្តោតិ អត្តោ។

ឥមស្មី ហ្មនេ “សង្ឃេន ឌីតិល្អាវនោតិល្អំ ជានិតតំ - អនុវិជ្ជកេន យេន
 ធម្មេន យេន វិនយេន យេន សត្តសាសនេន តំ អធិករណំ វ្យុបសម្មតិ, តថា តំ
 អធិករណំ វ្យុបសមេតត្ត”ន្តិ វត្តតំ។ វត្តត្រោតំ ចោទនាកល្លោ (បរិ. ៣៦៣)
 “ចោទកេន កថំ បដិបទ្ធិតតំ? ចុទិតកេន កថំ បដិបទ្ធិតតំ? សង្ឃេន កថំ
 បដិបទ្ធិតតំ? អនុវិជ្ជកេន កថំ បដិបទ្ធិតតំ? ចោទកេន កថំ បដិបទ្ធិតត្តន្តិ?
 ចោទកេន បញ្ចសុ ធម្មសុ បតិដ្ឋាយ បរោ ចោទេតត្តោ។ កាលេន វត្តាមិ នោ
 អកាលេន, ភូតេន វត្តាមិ នោ អភូតេន, សល្លោន វត្តាមិ នោ ជរុសេន,
 អត្ថសញ្ញាតេន វត្តាមិ នោ អនត្ថសញ្ញាតេន, មេត្តចិត្តោ វត្តាមិ នោ
 នោសន្តរោតិ។ ចោទកេន ឯវំ បដិបទ្ធិតតំ។ ចុទិតកេន កថំ បដិបទ្ធិតត្តន្តិ?

ចុះទិកកេន ជីសុ ធម្មសុ បតិជ្ជាតត្ថំ សច្ចេ ច អកុហ្មេ ច។ ចុះទិកកេន ឯវំ
បដិបទ្ឋិតត្ថំ។ សង្ឃេន កថំ បដិបទ្ឋិតត្ថន្តិ? សង្ឃេន ឌីតិណ្ណានោតិណ្ណំ ជានិតត្ថំ។
សង្ឃេន ឯវំ បដិបទ្ឋិតត្ថំ។ អនុវិជ្ជកេន កថំ បដិបទ្ឋិតត្ថន្តិ? អនុវិជ្ជកេន យេន
ធម្មេន យេន វិនយេន យេន សត្តសាសនេន តំ អធិករណំ វ្យាបសម្មតិ, តថា តំ
អធិករណំ វ្យាបសមេតត្ថំ។ អនុវិជ្ជកេន ឯវំ បដិបទ្ឋិតត្ថន្តិ។

អដ្ឋកថាយម្បិ (បរិ. អដ្ឋ. ៣៦២-៣៦៣) “ចោទនាយ កោ អាទិទិអាទិបុទ្ធានំ
វិស្សន្ទេន សច្ចេ អកុហ្មេ ចាតិ ឯត្ថ សច្ចេ បតិជ្ជាតត្ថំ អកុហ្មេ ច, យំ កតំ វា
អកតំ វា, តនេវ វត្ថុត្ថំ, ន ចោទកេ វា អនុវិជ្ជកេ វា សង្ឃេ វា កោចោ
ឧប្បាទេតព្ពោ។ ឌីតិណ្ណានោតិណ្ណំ ជានិតត្ថន្តិ ឌីតិណ្ណាញ អនោតិណ្ណាញ វចនំ
ជានិតត្ថំ។ តត្រាយំ ជាននិធិ - ឯត្ថកា ចោទកស្ស បុព្ពកថា, ឯត្ថកា
បច្ឆិមកថា, ឯត្ថកា ចុទិកកស្ស បុព្ពកថា, ឯត្ថកា បច្ឆិមកថាតិ ជានិតត្ថា។
ចោទកស្ស បមាណំ គណ្ហិតត្ថំ, ចុទិកកស្ស បមាណំ គណ្ហិតត្ថំ, អនុវិជ្ជកស្ស
បមាណំ គណ្ហិតត្ថំ។ អនុវិជ្ជកោ អប្បមត្តកម្មិ អហាបេន្តោ ‘អាវុសោ,
សមន្មាហរិទ្ធា ឧដ្ឋំ កត្វា អាហារា’តិ វត្ថុព្ពោ, សង្ឃេន ឯវំ បដិបទ្ឋិតត្ថំ។ យេន
ធម្មេន យេន វិនយេន យេន សត្តសាសនេន តំ អធិករណំ វ្យាបសម្មតិ ឯត្ថ
ធម្មាតិ ភូតំ វត្ថុ។ វិនយោតិ ចោទនា ចេវ សារណា ច។ សត្តសាសនន្តិ
ព្រាត្តិសម្បទា ចេវ អនុស្សាវនសម្បទា ច។ ឯតេន ហិ ធម្មេន ច វិនយេន ច
សត្តសាសនេន ច អធិករណំ វ្យាបសម្មតិ, តស្មា អនុវិជ្ជកេន ភូតេន វត្ថុនា
ចោទេត្វា អាបត្តិ សារេត្វា ព្រាត្តិសម្បទាយ ចេវ អនុស្សាវនសម្បទាយ ច តំ
អធិករណំ វ្យាបសមេតត្ថំ, អនុវិជ្ជកេន ឯវំ បដិបទ្ឋិតត្ថន្តិ អាគតំ, តស្មា
វត្ថុព្ពមេត្តកំ ទ្វយន្តិ។

ឯវំ ឯកទេសេន ចោទនាកណ្ណានយំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ឯកទេសេនេវ
មហាសង្គាមនយំ ទស្សេត្តោ “អនុវិជ្ជកេន ចោទកោ បុច្ឆិតញោ” តិអាទិមាហ។
តត្ថ យំ ខោ ត្វំ, អាវុសោ, ឥមំ ភិក្ខុំ ចោទេសិ, កិម្ហំ នំ ចោទេសីតិ
ចោទនាសាមញ្ញតោ វុត្តំ, ចាឡិយំ (មហាវ. ២៣៧) បន បវារណាដ្ឋបនវសេន
ចោទនំ សន្ទាយ “យំ ខោ ត្វំ, អាវុសោ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ បវារណំ បឋេសី” តិ
វុត្តំ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

ឯវំ ឯកទេសេន មហាសង្គាមនយំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ឯកទេសេនេវ
ចូឡសង្គាមនយំ ទស្សេតុំ “សង្គាមាវចរេន ភិក្ខុនា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ
សង្គាមាវចរេន ភិក្ខុនាតិ សង្គាមោ វុច្ឆតិ អធិករណវិនិច្ឆយត្ថាយ
សង្ឃសន្និចារតោ។ តត្រ ហិ អត្ថបច្ឆតិកា ចេវ សាសនបច្ឆតិកា ច ឧទ្ទម្ហំ
ឧត្តិនយំ សត្តសាសនំ ធិបេត្តា សមោសវន្តិ វេសាលិកា វជ្ជិបុត្តកាវិយ។ យោ
ភិក្ខុ តេសំ បច្ឆតិកានំ លទ្ធិ មទ្ធិត្វា សកវាទធិបនត្ថាយ តត្ថ អវចរតិ,
អន្លោកាហេត្វាវិនិច្ឆយំ បវត្តតិ, សោ សង្គាមាវចរោ នាម យសត្ថោរោវិយ,
តេន សង្គាមាវចរេន ភិក្ខុនា សង្ឃំ ឧបសង្កមន្តេន នីបចិត្តេន សង្ឃោ
ឧបសង្កមិតញោ។ នីបចិត្តេនាតិ មានទ្ធីនំ និចារតេត្វា និហតមានចិត្តេន។
រដោហារណាសមេនាតិ ចាទបុញ្ញនសមេន, យថា រដោហារណាស្ស សំកិលិដ្ឋេវា
អសំកិលិដ្ឋេវា ចាទេ បុញ្ញិយមានេ នេវ រាគោ ន ទោសោ, ឯវំ ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ
អវជ្ជន្តេន អទុស្សន្តេនាតិ អត្តោ។ យថាបតិវ្រេ អាសនេតិ យថាបតិវ្រំ
អាសនំ ញាត្វា អត្តនោ ចាបុណានដ្ឋានេ យេវានំ ភិក្ខុនំ បិដ្ឋិ អទស្សេត្វា
និសីទិតព្ពំ។

អនាជាកថិកេនាតិ នាជារិធំ តំ តំ អនត្ថកថំ អកថេន្តេន។
អតិវច្ឆានកថិកេនាតិ ធិដ្ឋសុតមុតម្បិ រាជកថាទិកំ តិវច្ឆានកថំ អកថេន្តេន។

សាមី វា ធម្មា ភាសិតត្តោតិ សង្ឃសន្និចាតជ្ជានេ កប្បិយាកប្បិយសន្និស្សិតា
វា រូចារូបបរិច្ឆេទសមថទារិបស្សនាចារជ្ជាននិសង្ខវត្តាទិនិស្សិតា វា កថា
ធម្មា នាម។ ឯវរូចោ ធម្មា សយំ វា ភាសិតត្តោ, បរោ វា អដ្ឋេសិតត្តោ។ យោ
ភិក្ខុ តថាវរូបំ កថំ កថេតុំ បហោតិ, សោ វត្តត្តោ “អាវុសោ, សង្ឃមជ្ឈម្ហិ បញ្ចោ
ឧប្បន្នេ តុំ កថេយ្យាសី” តិ។ អរិយោ វា តុណ្ហីភារោ នាតិមញ្ញិតត្តោតិ អរិយា
តុណ្ហី និសីទន្តា ន ពាលបុប្ផជ្ជនារិយ និសីទន្តិ, អញ្ញាតរំ កម្មជ្ជានំ គហេត្វាវ
និសីទន្តិ។ ឥតិ កម្មជ្ជានមនសិការវសេន តុណ្ហីភារោ អរិយោ តុណ្ហីភារោ
នាម, សោ នាតិមញ្ញិតត្តោ, “កី កម្មជ្ជានានុយោគេនា” តិ នាវជានិតត្តោ,
អត្ថនោ បតិវុបំ កម្មជ្ជានំ គហេត្វាវ និសីទិតព្ពន្ធិ អត្ថោ។

ន ឧបជ្ឈាយោ បុច្ឆិតត្តោតិ “កោ នាម តុយ្ហំ ឧបជ្ឈាយោ” តិ ន បុច្ឆិតត្តោ។
ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ន ជាតីតិ “ខត្តិយជាតិយោ តុំ ព្រាហ្មណជាតិយោ” តិ ឯវំ
ជាតិ ន បុច្ឆិតត្តោ។ ន អាគមោតិ “ធិយភាណាកោ តុំ មជ្ឈិមភាណាកោ” តិ ឯវំ
អាគមោ ន បុច្ឆិតត្តោ។ កុលបទេសោបិ ខត្តិយកុលាទិវសេនេវ វេទិតត្តោ។
អត្រស្ស បេមំ វា ទោសោ វាតិ តត្រ បុគ្គលេ ឯតេសំ ការណានំ អញ្ញាតវសេន
បេមំ វា កវេយ្យ ទោសោ វា។

នោ បរិសកប្បិកេនាតិ បរិសកប្បិកេន បរិសានុវិធាយកេន ន ភវិតព្ពំ,
យំ បរិសាយ រុច្ឆតិ, តទេវ ចេតេត្វា កប្បេត្វា ន កថេតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ ន ហត្ថមុទ្ធា
ទស្សេតព្ពាតិ កថេតព្ពេ ច អកថេតព្ពេ ច សញ្ញាជននត្ថំ ហត្ថវិការោ ន
កាតត្តោ។

អត្ថំ អនុវិធិយន្តេនាតិ វិនិច្ឆយបដិវេធមេវ សល្លក្ខេន្តេន, “ឥទំ សុត្ថំ
ឧបលព្ពតិ, ឥមស្មី វិនិច្ឆយេ ឥទំ វក្ខាមី” តិ ឯវំ បរិគុលយន្តេន និសីទិតព្ពន្ធិ
អត្ថោ។ ន ច អាសនា វុជ្ជាតព្ពន្ធិ ន អាសនា វុជ្ជាយ សន្និចាតមណ្ឌលេ វិចរិតព្ពំ។

វិនយធរេ ហិ ឧដ្ឋិតេ សព្វា បរិសា វុដ្ឋហន្តិ, តស្មា ន វុដ្ឋាតព្ពំ។ នវីតិហាតព្ពន្ធន វិនិច្ឆយោ ហាបេតព្ពោ។ ន កុម្មុត្តោ សេវិតព្ពោតិ ន អាបត្តិ ធិបេតព្ពោ។

អសាហសិកេន ភវិតព្ពន្ធន សហសា ការិណា ភវិតព្ពំ, ន សហសា ធុរុត្តវចនំ កថេតព្ពន្ធអត្តោ។ វចនក្ខមេនាតិ ធុរុត្តវាចំ ឧបនសីលេន។ ហិតបរិសក្កិនាតិ ហិតេសិនា ហិតគវេសិនា ករុណា ច ករុណាបុព្វភាគោ ច ឧបដ្ឋាបេតព្ពោតិ អយំ បទទ្វយេបិ អធិប្បាយោ។ អនសុរុត្តនាតិ ន អសុរុត្តន, អសុរុត្តំ វុច្ឆតិ វិក្កាហិកកថាសម្ពាសំ អសុន្ទវចនំ, តំ ន កថេតព្ពន្ធអត្តោ។ អត្ថា

បរិគ្គហេតព្ពោតិ “វិនិច្ឆនិតុំ វុបសមេតុំ សក្ខិស្សមិ នុ ខោ, នោ”តិ ឯវំ អត្ថា បរិគ្គហេតព្ពោ, អត្ថនោ បមាណំ ជានិតព្ពន្ធអត្តោ។ បរោ បរិគ្គហេតព្ពោតិ “លទ្ធិយា នុ ខោ អយំ បរិសា សក្កា សញ្ញាបេតុំ, ឧទាហុ នោ”តិ ឯវំ បរោ បរិគ្គហេតព្ពោ។ ចោទកោ បរិគ្គហេតព្ពោតិ “ធម្មចោទកោ នុ ខោ, នោ”តិ ឯវំ បរិគ្គហេតព្ពោ។ ចុទិតកោ បរិគ្គហេតព្ពោតិ “ធម្មចុទិតកោ នុ ខោ, នោ”តិ ឯវំ បរិគ្គហេតព្ពោ។ អធម្មចោទកោ បរិគ្គហេតព្ពោតិ តស្ស បមាណំ ជានិតព្ពំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។

វុត្ថំ អហាបេន្តេនាតិ ចោទកចុទិតកេហិ វុត្ថវចនំ អហាបេន្តេន។ អវុត្ថំ អបកាសេន្តេនាតិ អនោសជំ វុត្ថំ អបកាសេន្តេន។ មន្ទោ ហាសេតព្ពោតិ មន្ទោ មោម្មឡោ បគ្គណ្ឌិតព្ពោ, “ននុ ត្វំ កុលបុត្តោ”តិ ឧត្តដេត្វា អនុយោគវុត្ថំ កថាបេត្វា តស្ស អនុយោគោ គណ្ឌិតព្ពោ។ ភីរុ អស្សាសេតព្ពោតិ យស្ស សង្ឃមជ្ឈំ វា គណមជ្ឈំ វា អនោសជបុព្វត្តា សារជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, តាធិសោ “មា ភាយិ, វិស្សត្តោ កថយាហិ, មយំ តេ ឧបត្ថម្ភា ភវិស្សមា”តិ វត្វាបិ អនុយោគវុត្ថំ កថាបេតព្ពោ។ ចណ្ណា និសេធនព្ពោតិ អបសារេតព្ពោ តន្តេតព្ពោ។ អសុចិ វិភាវេតព្ពោតិ អលទ្ធិ បកាសេត្វា អាបត្តិ នេសាបេតព្ពោ។ ឧដុមទ្ធពេនាតិ យោ ភិក្ខុ ឧដុ សីលវា កាយវត្តាធិរហិតោ, សោ មទ្ធពេនេវ

ឧបជ្ជិតព្រោះ ជម្នះសុច បុគ្គលសុចាតិ ឯត្ថយោ ជម្នះគរុកោហោតិ, ឧបុគ្គលគរុកោ, អយមេវ ជម្នះសុច បុគ្គលសុច មជ្ឈត្តោតិ វេទិតព្រោះ សេសំ សុវិន័យោយ្យមេវ។

ឥតិវិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេវិនយាលង្ការេ

ចោទនាទីវិនិច្ឆ័យ ក្រសួងផ្លូវគោក ជាម

ឯកតិសតិមា បរិច្ឆេទ។

៣២. គរុកោសត្តវុជ្ជាធិវិទិច្ចយកថា

បដិច្ចនុបរិវាសកថា

២៣៦. ឯវំ ចោទនាទិវិនិច្ឆ័យំ កថេត្វា ឥទានំ គរុកាបត្តិវុដ្ឋានំវិនិច្ឆ័យំ
 កថេតុំ “គរុកាបត្តិវុដ្ឋាន”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ គរុ អលហុកំ បដិករណំ
 ឯតិស្សា អាបត្តិយាតិ គរុកា, អាបជ្ជិតញ្ញាតិ អាបត្តិ, គរុកា ច សា អាបត្តិ ចាតិ
 គរុកាបត្តិ, វុដ្ឋហតេ វុដ្ឋានំ, គរុកាបត្តិយា វុដ្ឋានំ គរុកាបត្តិ វុដ្ឋានំ។ កី តំ?
 សង្ឃទិសេសាបត្តិតោ បរិសុទ្ធភារោ។ តេនាហ “បរិវាសមានត្តាទិហិ
 វិនយកម្មេហិ គរុកាបត្តិតោ វុដ្ឋាន”ន្តិ។ កិញ្ញាបិ ចតុត្ថិជោ បរិវាសោ,
 អប្បជិច្ឆន្ទបរិវាសោ បន ឥធ នាធិប្បតោតិ អាហ “តិវិជោ បរិវាសោ”តិ។ តថា
 ហិ វុត្តំ សមន្តចាសាទិកាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៥) “តត្ថ ចតុត្ថិជោ បរិវាសោ -
 អប្បជិច្ឆន្ទបរិវាសោ បដិច្ឆន្ទបរិវាសោ សុទ្ធន្តបរិវាសោ សមោធានបរិវាសោតិ។
 តេសុ ‘យោ សោ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញាបិ អញ្ញាតិតិយបុញ្ចោ ឥមស្មី ធម្មវិនយ
 អាកម្ព័តិ បព្ពដ្ឋំ, អាកម្ព័តិ ឧបសម្បទំ, តស្ស ចត្តារោ មាសេ បរិវាសោ
 ធាតព្ភោ’តិ ឯវំ មហាខន្ធកេ (មហាវ. ៨៦) វុត្តោ តិតិយបរិវាសោ

អប្បជីច្ឆន្ទបរិវាសោ នាម។ តត្ថ យំ វុត្តត្ថំ, តំ វុត្តមេវ។ អយំ បន ឥធ
អនធិប្បតោ”តិ។ ឥតោ បរំ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ សុវិញ្ញាយោតិ តស្មា
ទុត្តិញ្ញាយុជ្ជានេយេវ វុល្លាយិស្សាម។

២៣៧. ឯវំ យោ យោ អាបន្នោ ហោតិ, តស្ស តស្ស នាមំ គហោត្វា កម្មវាចា
កាតញ្ញាតិ ឯតេន ចាឡិយំ សព្ពសាធារណាវសេន “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ,
អយំ ឥត្តន្ទាមោ ភិក្ខុ”តិ ច “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥត្តន្ទាមស្ស
ភិក្ខុនោ”តិ ច អាគតេបិ កម្មវាចាភណានកាលេ តថា អភណិក្ខា “អយំ
ពុទ្ធវក្ខិតោ ភិក្ខុ”តិ ច “ឥមស្ស ពុទ្ធវក្ខិតស្ស ភិក្ខុនោ”តិ ច ឯវំ សកសកនាមំ
ឧទ្ធវិក្ខាវ កម្មវាចា កាតញ្ញាតិ ទស្សេតិ។

មាឡកសីមាយមេវ វុត្តំ សមាទាតត្ថំ, ន តតោ ពហិ។ កស្មា? “អញ្ញត្ថ
កម្មវាចា អញ្ញត្ថ សមាទាន”ន្តិ វុត្តត្ថនោសប្បសង្កតោ។ អសមាទិន្ទវុត្តស្ស
អាហេចនាសម្ភវតោ, មាឡកសីមាយ សន្និបតិទានំ ភិក្ខុនំ ឯកស្សបិ
អនាហេចនេ សតិ វត្ថិច្ឆេទសម្ភវតោ ច។ បរិវាសំ សមាទិយាមិ, វុត្តំ
សមាទិយាមីតិ ឥមេសុ ទ្វីសុ បទេសុ ឯកេកេន វា ឧភោហិ បទេហិ វា
សមាទាតត្ថំ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ចេ? “ឯកបទេនបិ ចេត្ត និក្ខិត្តោ ហោតិ
បរិវាសោ, ទ្វីហិ បន សុនិក្ខិត្តោយេវ, សមាទានេបិ ឯសេវ នយោ”តិ
វុត្តមានត្ថា។ សមាទិយិត្វា តត្ថេវ សង្ឃស្ស អាហេចតត្ថំ, ន តត្ថ អនាហេចត្វា
អញ្ញត្ថ គន្ធាត្ថំ។ កស្មា? វុដ្ឋិតាយ បរិសាយ បុន សន្និចាតេតុំ ទុក្ករត្ថា, ឯកស្សបិ
ភិក្ខុនោ អនាហេចត្វា អរុណុដ្ឋាបនេ សតិ វត្ថិច្ឆេទករត្ថា។

អាហេចន្តេន ឯវំ អាហេចតត្ថន្តិ សម្ពន្ធា។ “អហំ ភន្តេ... បេ... សង្ឃោ
ធារេត្វ”តិ ឯត្ថកមេវ វុត្វា យាចនេ វិយ “ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ”តិ អវុត្តត្ថា
អច្ឆាយិកករណេ សតិ ឯកវាវំ អាហេចិតេបិ ឧបបន្នមេវាតិ ទដ្ឋត្ថំ។

វេទិយាមហាំ កន្តេ, វេទិយតីតិ មំ សង្ឃោ ធារេតូតិ ឯត្ថ “វេទិយាមីតិ ចិត្តេន
 សម្មជិដ្ឋិត្វា សុខំ អនុករាមិ, ន តប្បច្ចយា អហំ ទុក្ខិតោតិ អធិប្បាយោ” តិ
 សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.៩៧) វុត្ថំ។ ឯត្ថ ច “សុខំ វេទេមិ
 វេទន” តិ អាទិសុ វិយ មិ-សន្នោ អនុករនេត្តា ហោតិ។ វជិរេតុទិដ្ឋកាយំ (វជិរ. ដី.
 ចូឡវគ្គ ៩៧) បន “វេទិយាមីតិ ជានេមិ, ចិត្តេន សម្មជិដ្ឋិត្វា សុខំ អនុករាមិ, ន
 តប្បច្ចយា អហំ ទុក្ខិតោតិ អធិប្បាយោតិ លិខិត” តិ វុត្ថំ។ ឯត្ថ បន “ធិបត្តរោ
 លោកវិទូ” តិ អាទិសុ វិយ ញាណេត្តា អនុករនេត្តា ច។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី.
 ចូឡវគ្គ ២.៩៧) បន “វេទិយាមហាន្តិ ជានាបេមហំ, អាហោចមីតិ អត្តោ,
 អនុករាមីតិ បិស្សុ អត្ថំ វេទន្តិ។ បុរិមំ បន បសំសន្តិ អាហោចនវេចនត្តា” តិ។ ឯត្ថ តុ

-

“សម្មន្នំ សាលិកេធារំ, សុវា ខាទន្តិ ព្រាហ្មណៈ;
 បដិវេទេមិ តេ ព្រាហ្មណៈ, ន ទំ វាវេតុមុស្សហេ” តិ។ -

អាទិសុ វិយ អាហោចនេត្តាតិ ទដ្ឋញ្ចោ។

អាហោចត្វា... បេ.... និក្ខិបិតព្ពន្ធិ ទុក្ខជបរិមោចនត្ថំ វុត្ថំ។ កេចិ បន
 “តទហោវ បុន វុត្ថំ សមាទិយិត្វា អរុណំ ឧដ្ឋាបេតុកាមស្ស
 វត្តិច្ឆេទបរិហារត្ថម្បី” តិ វេទន្តិ។ យស្ស មាឡកេ ធារោចិតំ, តស្ស អាហោចត្វា
 និក្ខិបិតព្ពន្ធ។ យស្ស អាហោចិតំ, តស្ស បុន អាហោចនកិច្ចំ នត្ថិ, កេវលំ
 និក្ខិបិតព្ពន្ធមេវ។ “សភាកាភិក្ខុ វសន្តិ” តិ វុត្ថត្តា វិសភាកានំ វសនដ្ឋានេ វុត្ថំ
 អសមាទិយិត្វា ពហិ ឯវ កាតុម្បី វដ្តតីតិ ទដ្ឋព្ពន្ធ។ ទេ លេខ្ខនាតេ អតិក្ខមិត្វាតិ
 ឥទំ វិហារេ ភិក្ខុនំ សន្និយាទិសទ្ធសវន្ធបចារិជហានត្ថំ វុត្ថំ, មហាមគ្គតោ
 ឡិក្ខម្មាតិ ឥទំ មគ្គបដិបន្នានំ ភិក្ខុនំ សវន្ធបចារាភិក្ខុមនត្ថំ, គុម្ពេន វាតិអាទិ
 ទស្សន្ធបចារិជហានត្ថំ។ សោមិ កេនចិ កម្មេន បុរេអរុណោ ឯវ គច្ឆតីតិ ឥមិនា

អាហារនាយ កតាយ សព្វេសុ ភិក្ខុសុ ពហិវិហារំ គតេសុបិ
ឡនេគណេចរណាទោសោ វាវិប្បវាសទោសោ វា ន ហោតិ អាហារេនតត្ថា
សហវាសស្សាតិ ទស្សេតិ។ តេនាហ “អយញ្ញា” តិអាទិ។ អនិក្ខត្តវត្ថេន
អន្តោឧបចារគតានំ សព្វេសម្មិ អាហារេតត្ថា។ “អយំ និក្ខត្តវត្ថុស្ស
បរិហារោ” តិ វុត្ថំ, តត្ថ និក្ខត្តវត្ថុស្សាតិ វុត្ថំ និក្ខិបិទ្វា បរិវសន្តស្សាតិ អត្ថោ។
អយំ បនេត្ថ ថេរស្ស អធិប្បាយោ - វុត្ថំ និក្ខិបិទ្វា បរិវសន្តស្ស ឧបចារគតានំ
សព្វេសំ អាហារេនកិច្ចំ នត្ថិ, ទិដ្ឋុចានំ សុតសទ្ធានំ អាហារេតត្ថំ,
អធិដ្ឋអសុតានម្មិ អន្តោទ្វាទសហត្ថគតានំ អាហារេតត្ថំ។ ឥទំ វុត្ថំ និក្ខិបិទ្វា
បរិវសន្តស្ស លក្ខណានិ។ ថេរស្សាតិ មហាបទុមត្ថេរស្ស។

២៣៨. កុក្កច្ឆវិនោទនត្ថាយាតិ ឥមេសុ បដិច្ចន្ទទិវសប្បមាលោន
បរិវសិតទិវសេសុ “សិយុំ នុ ខោ តិវិជរត្តិច្ឆេទការណាយុត្តានិ កានិចិ ទិវសានិ,
ឯវំ សតិ អបរិបុណ្ណាបរិវាសទិវសត្ថា ន មានត្តារហោ ភវេយ្យ, អសតិ ច
មានត្តារហោភវេ មានត្ថំ ទិន្ទម្មិ អទិន្ទយេវ ភវេយ្យ, ឯវញ្ច សតិ
អាបន្នាបត្តិតោ វុដ្ឋានំ ន ភវេយ្យ” តិ ឥមស្ស វិនយកុក្កច្ឆស្ស វិនោទនត្ថាយ។
ឯកេន វា ទិហិ វា តិហិ វា ទិវសេហិ អធិកតរាទិទិវសានិ បរិវសិទ្វា ននុ ចាយំ
បរិវុត្ថបរិវាសោ, តស្មានេន មានត្ថមេវ យាចិតត្ថំ, អថ កស្មា វុត្ថំ សមាទិយិទ្វា
មានត្ថំ យាចិតត្ថន្តិ អាហាតិ ចោទនំ មនសិ ករោន្តេន វុត្ថំ “អយញ្ញា វត្ថុ
សមាទិន្នេ” តិអាទិ។ ហិ យស្មា អយំ ភិក្ខុ វត្ថុ សមាទិន្នេ ឯវ មានត្តារហោ
ហោតិ, ន អសមាទិន្នេ, ឥតិ តស្មា វុត្ថំ សមាទិយិទ្វា មានត្ថំ យាចិតត្ថន្តិ
សម្ពុត្តោ។ ននុ ច កម្មវាចាយំ “សោ បរិវុត្ថបរិវាសោ សង្ឃំ មានត្ថំ យាចតិ” ឥច្ឆេវ
វុត្ថំ, ន វុត្ថំ “សមាទិន្នវត្ថោ” តិ, អថ កស្មា “វត្ថុ សមាទិន្នេ ឯវ មានត្តារហោ
ហោតិ” តិ វុត្ថន្តិ ចោទនំ សន្ធាយាហ “និក្ខត្តវត្ថេន បរិវុត្ថត្ថា” តិ។ យស្មា អយំ
ភិក្ខុ និក្ខត្តវត្ថេន ហុទ្វា បរិវុត្ថោ ហោតិ, នោ អនិក្ខត្តវត្ថេន, តស្មា

និក្ខិត្តវត្ថុន ហុត្វា បរិវត្តត្តា អយំ ភិក្ខុ វត្ថុ សមាទិន្នេ ឯវ មានត្តារហោ
ហោតិ, នោ អសមាទិន្នេតិ យោជនា។ តថា ហិ វុត្ថំ “អនិក្ខិត្តវត្ថុស្ស បន បុន
សមាទានកិច្ចំ នត្ថិ។ សោ ហិ បដិច្ចន្នទិវសាតិក្កមេនេវ មានត្តារហោ ហោតិ,
តស្មា តស្ស មានត្ថំ ធាតព្វមេវា”តិ។

ចតុហិ បញ្ចហិ វា ភិក្ខុហិ សទ្ធិន្តិ ឧនេគណោចរណាទោសាវិមុច្ចនត្ថំ។
បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបតោតិអាទិ កិញ្ចាបិ ចាឡិយំ នត្ថិ, អថ ខោ
អដ្ឋកថាចរិយានំ វចនេន តថា ឯវ បដិបទ្ធិតព្វន្តិ ច វុត្ថំ។ “អត្ថិការំ
សល្លក្ខេត្វាតិ ធានសហត្ថេ ឧបចារេ សល្លក្ខេត្វា, អនិក្ខិត្តវត្ថានំ
ឧបចារសីមាយ អាគតការំ សល្លក្ខេត្វា សហវាសាទិកំ វេទិតព្វន្តិ ច វុត្ថំ។
‘និក្ខិបន្តេន អាហេចត្វា និក្ខិបិតព្វំ បយោជនំ អត្ថិ’តិ ច វុត្ថំ, ន បន តំ បយោជនំ
ធស្សិត”ន្តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. ចូឡវគ្គ ៩៧) វុត្ថំ, វត្ថុភេទទុក្ខជា
មុច្ចនបយោជនំ ហោតីតិ វេទិតព្វំ។

២៣៩. អញ្ចានំ កាតុំ ន វដ្ឋតីតិ កតម្បិ អកតមេវ ហោតីតិ អត្ថោ។
“តេនាបិ វុត្ថំ សមាទិយិត្វា អាហេចត្វា អញ្ចានំ យាចិតព្វ”ន្តិ វុត្តត្តា
អញ្ចានយាចនត្ថំ មានត្ថស្ស សមាទិយនកាលេបិ អាហេចតព្វមេវ។ បុព្វេ
មានត្ថចារិតកាលេ អាហេចិតមេវាតិ អនាហេចត្វា អញ្ចានំ ន យាចិតព្វន្តិ
វិញ្ញាយតិ។ ឯវ មានត្ថយាចនកាលេបិ បរិវាសំ សមាទិយិត្វា
អាហេចតព្វមេវាតិ ធន្តព្វំ។

២៤០. ចិណ្ឌាមានត្ថោ ភិក្ខុ អព្ពេតព្ពោតិ ចិណ្ឌាមានត្ថស្ស ច អញ្ចាធារហស្ស
ច ទិណ្ឌាធាករណត្តា វុត្ថំ។ អញ្ញថា “អញ្ចាធារហោ អព្ពេតព្ពោ”តិ វុត្ថព្វំ សិយា។
ឧក្ខេបនីយកម្មកតោបិ អត្ថនោ លទ្ធិក្កហណាវសេន សភាគភិក្ខុម្ហិ សតិ
តស្ស អនាហេចាបេតុំ នលភតិ។

“អនន្តរាយិកស្ស បន អនន្តរាយិកសញ្ញាយ ធានយតោ អច្ឆន្ទាវា” តិ
ចាថោ។ អវេរិភាវេន សភាគោ អវេរិសភាគោ។ “សភាគសង្ឃាធិសេសំ
អាបន្នស្ស បន សន្តិកេ អាវិ កាតុំ ន វដ្តតី” តិ បសង្កតោ ឥដេវ បកាសិតំ។
លហុកេសុ បដិក្ខេចោ នត្ថិ។ តត្ថ ព្រាត្តិយា អាវិ កត្វា ឧចាសថំ កាតុំ
អនុញ្ញាតត្តាលហុកសភាគំ អាវិ កាតុំ វដ្តតីតិ។ សភាគសង្ឃាធិសេសំ បន
ព្រាត្តិយា អាហេចនំ ន វដ្តតីតិ កិរ។ “តស្ស សន្តិកេ តំ អាបត្តិ បដិករិស្សតិ
(មហាវ. ១៧១) វុត្តត្តាលហុកស្សេវាយំ សមនុញ្ញតា។ ន ហិ សក្កា សុទ្ធស្ស
ឯកស្ស សន្តិកេ សង្ឃាធិសេសស្ស បដិករណំ កាតុ” តិ លិខិតំ។ លហុកេសុ ប
សភាគំ អាវិ កាតុំ ន វដ្តតីតិ។ តស្មា ឯវ ហិ ព្រាត្តិយា អាវិ ករណំ អនុញ្ញាតំ,
ឥតរថា តំ និរត្តកំ សិយា។ អញ្ញមញ្ញារោចនស្ស វដ្តតិ, តតោ ន វដ្តតីតិ
ធិបនត្ថមេវ ព្រាត្តិយា អាវិ ករណមនុញ្ញាតំ, តេនេវ ឥធ “សភាគសង្ឃាធិសេសំ
អាបន្នស្ស” តិ អាធិ វុត្តំ, អយមត្ថោ “ឯត្តាវតា តេ ទ្វេ និរាបត្តិកា ហោន្តិ, តេសំ
សន្តិកេ សេសេហិ សភាគាបត្តិយោ ទេសេតព្ពា” តិ វចនេន កម្ពុរិវិភវណិយម្បិ
(កម្ពុរ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) បកាសិតោវ។ សង្ឃាធិសេសំ បន ព្រាត្តិយា
អាហេចត្វា ឧចាសថំ កាតុំ វដ្តតិ។ តស្ស ព្រាត្តិយា អយមត្ថោ - យទា សុទ្ធិ
ភិក្ខុំ បស្សីស្សតិ, តស្ស សន្តិកេ អញ្ញមញ្ញារោចនវសេន បដិករិស្សតិ, ឯវ
បដិកតេ “ន ច, ភិក្ខុវេ, សាបត្តិកេន ចាតិមោក្ខំ សោតព្ពំ, យោ សុណោយ្យ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (ចូឡវ. ៣៨៦) វុត្តាបត្តិតោ មោក្ខោ ហោតិ, តស្មា “គរុកំ
វា ហោតុ លហុកំ វា, ព្រាត្តិយា អាវិ កាតុំ វដ្តតី” តិ វុត្តំ។ ឧភោសុ នយេសុ
យុត្តតរំ គហេតព្ពំ។ “នាមព្យោវ អាបត្តិ ចាតិ តេន តេន វីតិក្កមេនាបន្ទាបត្តិ
អាបត្តិ។ នាមន្តិ តស្ស អាបត្តិយា នាម” តិ លិខិតំ។ អាហេចត្វា និក្ខិបិតព្ពន្ធិ ឯត្ត
អាហេចនំ វុត្តភេទទុក្ខជបរិហារណាប្បយោជនន្តិ វេទិតព្ពំ។

“សតិយេវ អន្តរាយេ អន្តរាយិកសញ្ញា ធានេតិ, អប្បន្នា ហោតិ។
 អន្តរាយិកស្ស បន អន្តរាយិកសញ្ញាយ វា អន្តរាយិកសញ្ញាយ វា
 ធានយតោ អប្បន្នាវា” តិបិ ចាហេ។ អរេវីតិ ហិតកាមោ។ ឧទុស្កេ អរុណោតិ
 ឧដ្ឋិតេ អរុណោ។ សុទ្ធស្ស សន្តិកេតិ សភាគសង្ឃាធិសេសំ អនាបន្នស្ស
 សន្តិកេ។ វត្ថុន្តិ អសុចិមោចនាធិវីតិក្កមំ។ សុក្កវិស្សជ្ជិតិ វត្ថុ ចេវ គោត្តញ្ចាតិ
 “សុក្កវិស្សជ្ជ” តិ ឥទំ អសុចិមោចនលក្ខណស្ស វីតិក្កមស្ស បកាសនតោ វត្ថុ
 ចេវ ហោតិ, សជាតិយសាធារណវិជាតិយវិនិវត្តសភាវាយ សុក្កវិស្សជ្ជិយា
 ឯវ បកាសនតោ គោត្តញ្ច ហោតីតិ អត្ថោ។ កំ តាយតីតិ ហិ គោត្តំ។
 សង្ឃាធិសេសោតិ នាមព្យោវ អាបត្តិ ចាតិ សង្ឃាធិសេសោតិ តេន តេន
 វីតិក្កមេន អាបន្នស្ស អាបត្តិនិកាយស្ស នាមបកាសនតោ នាមព្យោវ ហោតិ,
 អាបត្តិសភាវតោ អាបត្តិ ច។

សុទ្ធស្សាតិ សភាគសង្ឃាធិសេសំ អនាបន្នស្ស, តតោ វុដ្ឋិតស្ស វា។
 អញ្ញាស្មិន្តិ សុទ្ធន្តបរិវាសវសេន អាបត្តិវុដ្ឋានតោ អញ្ញាស្មី អាបត្តិវុដ្ឋានេ។
 បដិច្ឆាទិយិត្តាតិ បដិច្ឆន្នា។ កា សា? អាបត្តិ។ ធិវសាធិហិ បរិច្ឆន្តិត្វា វសនំ
 បរិវាសោ។ កោ សោ? វិនយកម្មករណំ។ បដិច្ឆន្នាយ អាបត្តិយា បរិវាសោ
 បដិច្ឆន្តបរិវាសោ។

បដិច្ឆន្តបរិវាសកថា និដ្ឋិតា។

សុទ្ធន្តបរិវាសកថា

២២២. សុដ្ឋនំ សុទ្ធោ, កោ សោ? អាបត្តិវិគមោ។ អមតិ ឱសានការំ គច្ឆតីតិ
 អន្តោ, សុទ្ធោ អន្តោ យស្ស បរិវាសស្សាតិ សុទ្ធត្ថោ, សុទ្ធត្ថោ ច សោ បរិវាសោ

ចាតិ សុទ្ធន្តបរិវាសោ, សុទ្ធកាលំ បរិយន្តំ កត្វា អសុទ្ធកាលប្បមាណេន
បរិច្ឆិទ្ធា កតបរិវាសោ។

សុទ្ធន្តបរិវាសកថា និដ្ឋិតា។

ឱទានសមោទានបរិវាសកថា

២៤៣. សមោធិយតេ សមោទានំ, នាណកាលិកា នាណវត្ថុកា អាបត្តិយោ
អក្កាធិវសេន សមោទានំ ឯកីករណំ, សមោទានេត្វា កតោ បរិវាសោ
សមោទានបរិវាសោតិ វិគ្គហោ។ កម្មវាចាយំ “បដិកស្សិតោ សង្ឃន
ឥត្តន្នាមោ ភិក្ខុ អន្តរា សម្ពហុលានំ អាបត្តិនំ អប្បជិច្ឆន្នានំ
មូលាយបដិកស្សនា, ឧមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុល្លី, ឯវមេតំ ធារយាមី” តិ ឯត្ថ
កត្យត្ថធាតុយា កម្មនិ ច នយនត្ថធាតុយា កម្មនិ ច តទត្ថសម្បទានេ ច
វិភត្តិបរិណាមេ ចាតិ ឥមេសុ ចតុសុ ហ៊ានេសុ អាយាទេសស្ស វុត្តន្តា,
បដិបុត្តកសធាតុយា ច នយនត្ថត្ថា “មូលាយ” តិ ឥទំ “បដិកស្សិតោ” តិ ឯត្ថ
កម្មំ, តស្មា “បដិកស្សិតោ... បេ... មូលាយ” ឥតិ ឯត្ថកមេវ ភវិត្តំ, ន
“មូលាយបដិកស្សនា” តិ ឯវំ មញ្ញមាណ សទ្ធិវិទុនោ “បដិកស្សនា” តិ ឥទំ
អធិកន្តិ វា វេទេយ្យំ មក្ខេយ្យំ វា, ន បនេតំ វត្តត្ថំ។ នវចាបេសុយេវ អយំ ចាហោ
សទ្ធិលក្ខណយុត្តោ វា អយុត្តោ វាតិ ចិន្តេតត្តោ, ន បន ចាឡិយជ្ជកថាធិតោ
អាគតេសុ ចោរាណាចាបេសុ។ តេសុ បន កដំ យោជិយមាណោ អយំ ចាហោ
សទ្ធិយុត្តិយា ច អត្ថយុត្តិយា ច សមន្មាគតោ ភវេយ្យតិ យោជនាការោយេវ
ចិន្តេតត្តោ។ អយញ្ច ចាហោ ចោរាណាចាឡិចាហោវ, តស្មា
“មូលាយបដិកស្សនា” តិ ឥទំ ករណាវសេន វិបរិណាមេត្វា
“មូលាយបដិកស្សនាយ បដិកស្សិតោ” តិ យោជេតត្ថំ។

ក៏បំបែកសព្វ ហោរាណាថាភារា ជាតិព្រាហ្មណ៍? បករណ៍ អាគតត្ថា។
វុត្តញ្ញវិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ចូឡវគ្គ ២.១០២) “ចាឡិយំ បដិកស្សតោ
សង្ឃន ឧទាយី ភិក្ខុ អន្តរា ឯកិស្សា អាបត្តិយា...បេ... មូលាយបដិកស្សនាតិ
ឥទំ ករណាវសេនវិបរិណាមេត្វា មូលាយបដិកស្សនាយ បដិកស្សតោតិ
យោជេតព្ព”ន្តិ។ អថ វា “មូលាយ បដិកស្សនា មូលាយបដិកស្សនា”តិ
អលុត្តសមាសវសេន ឧត្តរបទេន សមាសំ កត្វា សង្ឃន ឥត្ថន្ទាមោ ភិក្ខុ
អន្តរា សម្ពហុលានំ អាបត្តិនំ អប្បជិច្ឆន្ទានំ ហេតុ បដិកស្សតោ។ សា
មូលាយបដិកស្សនា ឧមតិ សង្ឃស្សាតិ យោជេតព្ពំ។ តថា ហិ វុត្តំ តត្ថេវ (វិ.វិ.
ដ៏. ចូឡវគ្គ ២.១០២) “អថ វា មូលាយបដិកស្សនា ឧមតិ សង្ឃស្សាតិ ឧត្តរបទេន
សហ បច្ចត្តវសេនេវ យោជេតុម្បិ វដ្តតិ”តិ។

តំ ទេន្តន បឋមំ មូលាយ បដិកស្សត្វា បច្ឆាបរិវាសោ ធាតព្រាហ្មណ៍ ឯត្ថ តំ
ឱធានសមោធានបរិវាសំ ទេន្តន បឋមំ តំ ភិក្ខុំ មូលាយ បដិកស្សត្វា
មូលទិវសេ អាគត្តិក្វា តស្ស អន្តរាបត្តិយា សមោធានបរិវាសោ ធាតព្រាហ្មណ៍
អត្ថោ។ យថា កី វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ចូឡវគ្គ ២.១០២) “ឧទាយី ភិក្ខុ អន្តរា
ឯកិស្សា អាបត្តិយា...បេ... មូលាយ បដិកស្សត្វាតិ ឯត្ថ អន្តរា ឯកិស្សា
អាបត្តិយា ហេតុក្វតាយ ឧទាយី ភិក្ខុ មូលាយ បដិកស្សត្វា មូលទិវសេ
អាគត្តិក្វា តស្ស អន្តរាបត្តិយា សមោធានបរិវាសំ ទេត្វតិ យោជនា”តិ វុត្តំ។
មហាសុមត្ថេវាទេ អាវិការាបេត្វាវិស្សន្ទេតព្រាហ្មណ៍ តស្ស អតេកិច្ចការំ
តេនេវ សង្ឃស្ស ចាកដំ ការេត្វាលដ្ឋិគណតោវិយោជនវសេន
វិស្សន្ទេតព្រាហ្មណ៍ អត្ថោ។

ឱធានសមោធានបរិវាសកថា និដ្ឋិតា។

អក្សសមោធានបរិវាសកថា

២២៤. អគ្គន អគ្គវសេន អវហវសេន សមោធានំ អគ្គសមោធានំ,
អាបន្នាសុ សម្ពហុលាសុ អាបត្តិសុ យា អាបត្តិយោ ចិរតវប្បជិច្ឆន្នាយោ, តាសំ
អគ្គន សមោធាយ តាសំ វត្តិបរិច្ឆេទវសេន អវសេសានំ ឧនតវប្បជិច្ឆន្នានំ
អាបត្តិនំ បរិវាសោ ធីយតិ, អយំ វុច្ឆតិ អគ្គសមោធានោ។ សតំ អាបត្តិយោតិ
កាយសំសក្កាធិវសេន ឯកធិវសេ អាបន្នា សតំ អាបត្តិយោ។ ឧសសតន្តិ
សហស្សអាបត្តិយោ។ វត្តិសតំ ធានយិ ត្វាធាតិ យោជេតតំ។

“អគ្គសមោធានោ ធាម សភាគវត្ថុកាយោ សម្ពហុលា អាបត្តិយោ អាបន្នស្ស
ពហុវត្ថុ បដិច្ឆាធិតាបត្តិយំ និក្ខិបិត្វា ធាតព្វោ, ឥតរោ ធានាវត្ថុកានំ វសេនាតិ
អយមេតេសំ វិសេសោ” តិ វជិរពុទ្ធិដកាយំ (វជិរ. ដ. ចូឡវគ្គ ១០២) វុត្ថំ។

អគ្គសមោធានបរិវាសកថា និដ្ឋិតា។

២២៦. លិង្គបរិវត្តនកកថាយំ យទិ កស្សចិ ភិក្ខុនោ ឥត្តិលិង្គំ ចាតុ
ភវេយ្យ, កី តេន បុន ឧបជ្ឈា កហេតព្វា, បុន ឧបសម្បទា កាតព្វា, កី
ភិក្ខុបសម្បទាតោ បដ្ឋាយ វស្សកណាធា កាតព្វា, ឧទាហុ ឥតោ បដ្ឋាយាតិ
បុច្ឆាយ សតិ តំ បរិហារិតុមាហា “សចេ” តិអាធិ។ ឯវំ សន្តេ សា ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនំ
មជ្ឈេយេវ វសិតតំ ភវេយ្យាតិ ចោទនំ សន្ធាយាហា “អប្បតិរូប” តិអាធិ។ ឯវំ
សន្តេ ភិក្ខុភូតកាលេ អាបន្និតាបត្តិយោ កបំ កាតព្វាតិ ចោទនំ មនសិ កត្វា
អាហា “យា ទេសនាគាមិនិយោ វា” តិអាធិ។ តត្ថ ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនំ ហិ សាធារណាតិ
សញ្ញវត្តាធម្មោ។ អសាធារណាតិ សុក្កវិស្សជ្ជិអាធម្មោ។ ហោតុ ភគវតោ
អនុញ្ញាតវសេន លិង្គ បរិវត្ត អសាធារណាបត្តិហិ វុដ្ឋិតភារោ, បុន
បកតិលិង្គ ឧប្បន្នេ បុន អាបត្តិ សិយាតិ អាសន្តំ បរិហារិតុ “បុន
បកតិលិង្គ” តិអាធិ វុត្ថំ។ ឥធានិ តមត្ថំ ចាឡិយា សាធនុ
“វុត្តព្ភោត” តិអាធិមាហា។ តស្សត្ថោ បឋមចារាជិកវណ្ណោនាយ ដីកាសុ (សារត្ថ.

ដី. ២.៦៩; វជិរ. ដី. ចារាជិក ៦៩) វុត្តនយេនេវ ឧដ្ឋត្តោ, ឥធម៌ បន
គរុកាបត្តិវុដ្ឋានកថាភូតត្តា សាយេវ កថា វុច្ឆតេ។

២៤៧. តត្ថ ភិក្ខុនិហិ សាធារណាយ បដិច្ចន្ទាយ អាបត្តិយាតិ
សញ្ញាវត្តាធិអាបត្តិយា, ហេតុត្ថេ ចេតំ ករណាវចនំ។ បរិវាសន្តស្សាតិ អនាទរេ
សាមិវចនំ។ បក្ខមានត្ថមេវ ឆាតព្ពំ, ន បុន បរិវាសោ ឆាតព្ពោ ភិក្ខុនិកាលេ
អបរិវាសារហត្ថាតិ អធិប្បាយោ។ មានត្ថំ ចរន្តស្សាតិ អនាទរេយេវ សាមិវចនំ,
ធារត្ថមានត្ថេ អាចិណ្ណោយេវ បរិវត្តតិ, បុន បក្ខមានត្ថមេវ ឆាតព្ពន្តិ។ តេន
វក្ខតិ “សចេ ចិណ្ណាមានត្ថស្ស” តិអាធិ។ អកុសលវិចារកេ បរិក្ខិណោតិ
បុរិសិទ្ធិយស្ស អន្តរធានំ សន្ទាយ វុត្តំ។ ឥត្ថិទ្ធិយបតិជ្ជានំ បន
កុសលវិចារកមេវ។ វុត្តញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ “ឧភយម្បិ អកុសលេន អន្តរធាយតិ,
កុសលេន បដិលព្ពតិ” តិ។ ធារត្ថំ មានត្ថមេវ ឆាតព្ពំ, ន បរិវាសោ ឆាតព្ពោ, ន វា
បក្ខមានត្ថំ ឆាតព្ពំ។

“អយំ បន វិសេសោ” តិ វត្ថា តំ វិសេសំ ឧស្សេតុមាហា “សចេ” តិអាធិ។
បរិវាសនានំ នត្ថិ, ធារត្ថំ មានត្ថមេវ ឆាតព្ពំ។ កស្មា? ភិក្ខុនិកាលេ បដិច្ចន្ទត្តា។
ភិក្ខុកាលេ ធម្មាយេវ ហិ អាបត្តិ បរិវាសារហា ហោតិ, នោ ភិក្ខុនិកាលេ តិ
អយមេតាសំ វិសេសោ។ បក្ខមានត្ថំ ចរន្តិយាតិ អនាទរេ សាមិវចនំ,
បក្ខមានត្ថេ អាចិណ្ណោយេវាតិ អត្ថោ។ តថា ហិ វក្ខតិ
“ចិណ្ណាមានត្តាយា” តិអាធិ។ ធារត្ថំ មានត្ថំ ចរន្តស្សាតិអាធិ វុត្តនយមេវ។

បរិវាសវិនិច្ឆយកថា

ឥនានិ សង្ឃាធិសេសាបត្តិ យស្មា សាវសេសគរុកាបត្តិ ហោតិ សតេកិច្ចា,
តស្មា យថា នាម រោគាតុរោ បុគ្គលោ កិញ្ចិ អត្តនោ ហិតសុខការណំ កាតុំ ន

សក្កោតិ, តមេនំ ការុណីកោ តិកិច្ចកោ ករុណាសញ្ញោទិសោ តិកិច្ចំ កត្វា
គេលញ្ញោតោ វុជ្ជាបេត្វា ហិរតសុខំ ជនេតិ, ឯវំ សង្ឃាទិសេសាបត្តិសមដ្ឋី បុគ្គលោ
អាណាវីតិក្កមន្តរាយិកការតោ សគ្គមោក្ខមគ្គំ សោធនុំ ន សក្កោតិ, តមេនំ
មហាការុណីកោ ភគវា មហាករុណាយ សញ្ញោទិសោនសោ អនេកេហិ
នយេហិ អាបត្តិតោ វុជ្ជានំ កត្វា សគ្គមោក្ខសុខេ បតិជ្ឈបេតិ, ភគវតោ
អធិប្បាយញ្ញោនោ អដ្ឋកថាចរិយាបិ អនេកេហិ ការណេហិ ភគវតោ វចនស្ស
អត្ថំ បកាសេត្វាវិសុទ្ធកាមានំ នយំ ទេន្តិ, តថា ដីកាចរិយាទយោបិ។ ឯវំ ទិន្នេ
បន នយេ យោនិសោ មនសិ កាតុំ សក្កោត្តា បណ្ឌិតា យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ឈន្តិ,
អសក្កោត្តា អញ្ញាថា អត្ថំ គហេត្វា ន យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ឈន្តិ, តេសំ ទិដ្ឋានុកតិ
អនុកច្ឆន្តា សិស្សាទយោបិ តថេវ ករោន្តិ, តស្មា ភគវតោ វចនញ្ច បុព្វេនាបរំ
សំសន្និត្វា អដ្ឋកថាដីកាទិវចនញ្ច សម្មា តុលយិត្វា តថតោ ភគវតោ
អធិប្បាយំ ញ្ញាត្វា យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ឈន្តេហិ គរុកាបត្តិតោ វុជ្ជហនត្ថំ យោគោ
ករណីយោ។

តស្មា យទាភិក្ខុ អាគច្ឆន្តិវិនយធរស្ស សន្និកំ “គរុកាបត្តិវុជ្ជានំ
ករិស្សមា”តិ, តទាវិនយធរេន “ត្វំ កតរាបត្តិ អាបន្នោ”តិ បុច្ឆិតញ្ចោ។
“សង្ឃាទិសេសំ អាបន្នោ”តិ វុត្ថេ “កតរសង្ឃាទិសេស”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមំ នាមា”តិ
វុត្ថេ សុក្ករិស្សដ្ឋិយំ មោចេតុកាមចេតនា, ឧបក្កមោ, មុច្ឆនន្តិ ទីលី អដ្ឋានិ។
កាយសំសគ្គេ មនុស្សិត្តិ, ឥត្តិសញ្ញិតា, កាយសំសគ្គរាគោ, តេន រាគេន
វាយាមោ, ហត្ថក្កាហាទិសមាបជ្ឈនន្តិ បញ្ច អដ្ឋានិ។ ទុដ្ឋល្លវាចាយំ មនុស្សិត្តិ,
ឥត្តិសញ្ញិតា, ទុដ្ឋល្លវាចស្សាទរាគោ, តេន រាគេន ឱភាសនំ, តទ្ទិណាវិជាននន្តិ
បញ្ច អដ្ឋានិ។ អត្ថកាមេ មនុស្សិត្តិ, ឥត្តិសញ្ញិតា, អត្ថកាមចារិចរិយាយ
រាគោ, តេន រាគេន វណ្ណាភណនំ, តទ្ទិណាវិជាននន្តិ បញ្ច អដ្ឋានិ។ សញ្ញវិត្ថេ
យេសុ សញ្ញវិត្ថំ សមាបជ្ឈតិ, តេសំ មនុស្សជាតិកតា, នាលំវចនីយតា,

បដិគ្គណ្ណានីមំសនបច្ឆាហរណានីតិ បញ្ច អដ្ឋានិ។ កុដិការេ ឧល្លិក្ខានីនំ
អញ្ញាតរតា, ហេដ្ឋិមបមាណាសម្ពុរោ, អនេសិតវត្ថុកតា, បមាណាតិក្កន្តតា,
អត្ថុទ្ធសិកតា, វាសាការតា, លេបយជនាតិ សត្ត បមាណាយុត្តានីសុ ធនា
អដ្ឋានិ។ វិហារការេ តានិយេវ ធម៌ អដ្ឋានិ។ ទុដ្ឋនោសេ យំ ចោទេតិ, តស្ស
ឧបសម្មន្នោតិ សង្ខ្យបគមនំ, តស្សី សុទ្ធសញ្ញតា, យេន ចារាជិកេន ចោទេតិ,
តស្ស ទិដ្ឋានិវេសន អមូលកតា, ចារាជិប្បាយេន សម្មទាចោទនា, តស្ស
តដ្ឋានិវិជាននន្តិ បញ្ច អដ្ឋានិ។ អញ្ញភាគិយេ អញ្ញភាគិយស្ស អធិករណស្ស
កត្យាទេសំ លេសមត្តំ ឧចាទិយនតា, បុរិមានិ បញ្ញាតិ ធម៌ អដ្ឋានិ។ សង្ខតេន
កេនាយ បរក្កមនំ, ធម្មកម្មេន សមនុភាសនំ, កម្មវាចាបរិយោសានំ,
អប្បដិនិស្សន្ននន្តិ ចត្តារិ អដ្ឋានិ។ កេនានុវត្តកេ អន្តេសុ យថា តត្ថ បរក្កមនំ,
ឯវំ ឥធម៌ អនុវត្តនន្តិ ចត្តារិ អដ្ឋានិ។ ទុព្ភចេ អន្តេសុ យថា តត្ថ បរក្កមនំ, ឯវំ ឥធម៌
អវចនិយ ករណតាតិ ចត្តារិ អដ្ឋានិ។ កុលទូសកេ អន្តេសុ យថា តត្ថ
បរក្កមនំ, ឯវំ ឥធម៌ ធនាទិហិ ចាបនន្តិ ចត្តារិ អដ្ឋានិ។ ឥតិ ឥមាទិ អដ្ឋានិ
សោធនត្វាសចេ អន្តចារិប្បិ ហោតិ, “សង្ខាទិសេសោ”តិ វត្តព្ពោ។ នោ ចេ,
“នាយំ សង្ខាទិសេសោ, ឥល្លច្ចយានីសុ អញ្ញាតរាបត្តិ”តិ វត្ត “នាយំ
វុដ្ឋានកាមិនី, ទេសនាកាមិនី អយំ អាបត្តិ, តស្មា បតិរូបស្ស ភិក្ខុស្ស សន្តិកេ
ទេសេហិ”តិ វត្ត ទេសាបេតព្ពោ។

អថ បន អនាបត្តិច្ឆាយា បញ្ញាយតិ, “អនាបត្តិ”តិ វត្ត ឧយ្យោជេតព្ពោ។
សចេ បន សង្ខាទិសេសច្ឆាយា បញ្ញាយតិ, “ត្វំ ឥមំ អាបត្តិ អាបដ្ឋិត្វា ធានេសិ,
ន ធានេសី”តិ បុច្ឆិត្វា “ន ធានេមី”តិ វុត្ត “តេន ហិ ត្វំ ន បរិវាសារហោ,
មាទត្តារហោវ ហោតី”តិ វត្តព្ពោ។ “ធានេមី”តិ បន វុត្ត “ទសសុ អាការេសុ
អញ្ញាតរការណេន ធានេសិ, ឧទាហុ អញ្ញាការណេនា”តិ បុច្ឆិត្វា “ទសសុ
អញ្ញាតរការណេនា”តិ វុត្ត “ឯវម្បិ មាទត្តារហោ ហោតិ, ន បរិវាសារហោ”តិ

វត្តព្រែក។ អថ “អញ្ញាការណោនា” តិ វទតិ, ឯវំ សន្តេបិ “តំ អាបត្តិអាបន្នការំ
ជានន្តោ បជិច្ឆាទេសិ, ឧទាហុ អជានន្តោ” តិ បុច្ឆិទ្វា “អជានន្តោ បជិច្ឆាទេសិ” តិ
វុត្តេ ច “អាបត្តិអាបន្នការំ សរន្តោ បជិច្ឆាទេសិ, ឧទាហុ វិសិទ្ធា បជិច្ឆាទេសិ” តិ
បុច្ឆិទ្វា “វិសិទ្ធា បជិច្ឆាទេសិ” តិ វុត្តេ ច “អាបត្តិអាបន្នការំ វេមតិកោ ហុត្វា
បជិច្ឆាទេសិ, ឧទាហុ និព្វេមតិកោ ហុត្វា” តិ បុច្ឆិទ្វា “វេមតិកោ ហុត្វា” តិ វុត្តេ
ច “ន តំ បរិវាសារហោ, មានត្តារហោវ ហោតិ” តិ វត្តព្រែក។

អថ “ជានន្តោ បជិច្ឆាទេសិ” តិ វុត្តេ ច “សរន្តោ បជិច្ឆាទេសិ” តិ វុត្តេ ច
“និព្វេមតិកោ ហុត្វា បជិច្ឆាទេសិ” តិ វុត្តេ ច “តំ បរិវាសារហោ” តិ វត្តព្រែក។
វុត្តព្រែកំ សមុច្ចយក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ១២២) “សោ ឯវំ វទតិ ‘យាយំ, អាវុសោ,
អាបត្តិ ជាបជិច្ឆន្នា, ធម្មិកំ តស្ស អាបត្តិយា បរិវាសទានំ, ធម្មត្តា រុហតិ។ យា
ច ខ្វាយំ, អាវុសោ, អាបត្តិ អជាបជិច្ឆន្នា, អធម្មិកំ តស្ស អាបត្តិយា
បរិវាសទានំ, អធម្មត្តា ន រុហតិ។ ឯកិស្ស, អាវុសោ, អាបត្តិយា ភិក្ខុ
មានត្តារហោ” តិ ច, “សោ ឯវំ វទតិ ‘យាយំ អាបត្តិ សរមានបជិច្ឆន្នា, ធម្មិកំ
តស្ស អាបត្តិយា បរិវាសទានំ, ធម្មត្តា រុហតិ។ យា ច ខ្វាយំ អាបត្តិ
អសរមានបជិច្ឆន្នា, អធម្មិកំ តស្ស អាបត្តិយា បរិវាសទានំ, អធម្មត្តា ន
រុហតិ។ ឯកិស្ស, អាវុសោ, អាបត្តិយា ភិក្ខុ មានត្តារហោ” តិ ច, “សោ ឯវំ វទតិ
‘យាយំ, អាវុសោ, អាបត្តិ និព្វេមតិកបជិច្ឆន្នា, ធម្មិកំ តស្ស អាបត្តិយា
បរិវាសទានំ, ធម្មត្តា រុហតិ។ យា ច ខ្វាយំ, អាវុសោ, អាបត្តិ វេមតិកបជិច្ឆន្នា,
អធម្មិកំ តស្ស អាបត្តិយា បរិវាសទានំ, អធម្មត្តា ន រុហតិ។ ឯកិស្ស, អាវុសោ,
អាបត្តិយា ភិក្ខុមានត្តារហោ” តិ ច។

ឯវំ បរិវាសារហាការំ បកាសេត្វា “អយំ ភិក្ខុ បរិវាសារហោ, តីសុ
បរិវាសេសុ កតរបរិវាសារហោ” តិ ចិន្តេត្វា “ភិក្ខុ តំ កតិ អាបត្តិយា

ធានេសី”តិ បុច្ឆិត្វា “ឯកំ អាបត្តិ”ន្តិ វា “ទ្វេ តីណិ តតុត្តរិ វា អាបត្តិយោ
ធានេមី”តិ វា វុត្តេ “កតីហំ តំ អាបត្តិ បដិច្ចាធនេសី”តិ បុច្ឆិត្វា “ឯកាហាមេវាហំ
បដិច្ចាធនេសី”តិ វា “ធ្វីហំ តីហំ តតុត្តរិ វា បដិច្ចាធនេសី”តិ វា វុត្តេ “យាវតីហំ
បដិច្ចាធនេសី, តាវតីហំ តំ បដិវសិស្សសី”តិ វុត្តញ្ញោ។ វុត្តញ្ញោតំ ភគវតា
“យាវតីហំ ជានំ បដិច្ចាធនេសី, តាវតីហំ តេន ភិក្ខុនា អកាមា បរិវត្តព្ភ”ន្តិ។
តតោ “អយំ ភិក្ខុ អាបត្តិបរិយន្តំ ជានាតិ, តស្មា បដិច្ចន្ទបរិវាសារហោ”តិ
(ហរ. ៤៤២) ញាត្វា តទន្ធរូបា កម្មវាចា កាតញ្ញោ។

ឯត្ថ ច អាបត្តិបរិយន្តបុច្ឆនំ កម្មវាចាករណាត្ថមេវ ហោតិ,
វត្តិបរិយន្តបុច្ឆនំ បន តទត្ថញ្ញោវ សុទ្ធទ្ទបរិវាសស្ស អនន្ធរូបការទស្សនត្ថញ្ញោ
ហោតិ។ វុត្តញ្ញោ អដ្ឋកថាយំ (បុឡ. អដ្ឋ. ១០២) “សោ ធុរិយោ ចូឡសុទ្ធនោ
មហាសុទ្ធនោតិ, ធុរិយោបិ ចេស វត្តិបរិច្ឆេទំ សកលំ វា ឯកច្ចំ វា អជានន្តស្ស ច
អសរន្តស្ស ច តត្ថ វេមតិកស្ស ច ធាតញ្ញោ។ អាបត្តិបរិយន្តំ បន អហំ ឯត្ថកា
អាបត្តិយោ អាបន្នោ’តិ ជានាតុ វា, មា វា, អការណាមេត”ន្តិ។ តតោ តស្ស
ភិក្ខុនោ និសីទនជ្ជានំ ជានិតព្ភំ។ ធុរិយោ និសីទនជ្ជានំ អនិក្ខត្តវត្ថេន
និសីទិតព្ភជ្ជានំ, និក្ខត្តវត្ថេន និសីទិតព្ភជ្ជានន្តិ។

តត្ថ អប្បភិក្ខុកោវិហារេ សភាគភិក្ខុនំ វសនជ្ជានេ ឧបចារសីមាបរិច្ឆេន្នោ
អន្នោវិហារោ អនិក្ខត្តវត្ថេន និសីទិតព្ភជ្ជានំ ហោតិ។ ឧបចារសីមំ អតិក្កម្ម
មហាមគ្គតោ ឌីក្កម្ម គុម្ភវតិបដិច្ចន្ទជ្ជានំ និក្ខត្តវត្ថេន និសីទិតព្ភជ្ជានំ ហោតិ។
វុត្តញ្ញោ អដ្ឋកថាយំ (បុឡ. អដ្ឋ. ១០២) “សច អប្បភិក្ខុកោវិហារោ ហោតិ,
សភាគភិក្ខុ វសន្តិ, វត្តំ អនិក្ខិបិត្វា វិហារេយេវ វត្តិបរិគ្គហោ កាតញ្ញោ។ អថ
ន សក្កា សោធនុំ, វុត្ថនយេនេវ វត្តំ និក្ខិបិត្វា បច្ឆសសមយេ ឯកេន ភិក្ខុនា
សន្និ មានត្តវណ្ណនាយំ វុត្ថនយេនេវ ឧបចារសីមំ អតិក្កមិត្វា មហាមគ្គា ឌីក្កម្ម

បដិច្ចន្ទដ្ឋានេ និសីទិត្វា អន្តោអរុណោយេវ វុត្តនយេនេវ វុត្តំ សមាទិយិត្វា តស្ស
ភិក្ខុនោ បរិវាសោ អាហោចេតព្ពា”តិ។ “មានត្តវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវា”តិ ច
“សេច អប្បភិក្ខុកោ វិហារោ ហោតិ, សភាគា ភិក្ខុ វសន្តិ, វុត្តំ អនិក្ខិបិត្វា
អន្តោវិហារេយេវ វត្តិយោ គណោតព្ពា។ អថ ន សក្កា សោធនុំ, វុត្តនយេនេវ
វុត្តំ និក្ខិបិត្វា បច្ឆសសមយេ ចត្វាហិ បញ្ចាហិ វា ភិក្ខុហិ សទ្ធិ បរិក្ខិត្តស្ស
វិហារស្ស បរិក្ខេបតោ, អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបាហជ្ជានតោ ទ្វេ លេខ្ខចាតេ
អតិក្កមិត្វា មហាមគ្គតោ ឌីក្កម្ម គុម្ពេន វា វតិយា វា បដិច្ចន្ទដ្ឋានេ និសីទិតព្ព”ន្តិ
(វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២៣៨) ឥទំ វចនំ សន្ធាយ វុត្តំ។

តត្ថ អប្បភិក្ខុកោ វិហារោ ហោតិ ឥទំ ពហុភិក្ខុកោ វិហារេ អញ្ញោ ភិក្ខុ
គប្បន្តិ, អញ្ញោ ភិក្ខុ អាគប្បន្តិ, តស្មា វត្តិច្ឆេទវត្តភេទការណានិ សោធនុំ
ទុក្ខរត្នា វុត្តំ។ វុត្តតិ ហិ “អថ ន សក្កា សោធនុំ”ន្តិ។ សភាគា ភិក្ខុ វសន្តិ ឥទំ
វិសភាគានំ វេរិភិក្ខុនំ សន្តិកេ វុត្តំ អាហោចេតព្ពា បកាសេតុកាមោ ហោតិ,
តស្មា វុត្តំ។ វុត្តញ្ញិ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២៣៦) “តស្មា
អវេរិសភាគស្ស សន្តិកេ អាហោចេតព្ពា។ យោ បន វិសភាគោ ហោតិ សុត្វា
បកាសេតុកាមោ, វេរុបស្ស ឧបជ្ឈាយស្សបិ សន្តិកេ នាហោចេតព្ពា”តិ, តស្មា
វិសភាគានំ វសនដ្ឋានេ វុត្តំ អសមាទិយិត្វា ពហិយេវ កាតុម្បិ វដ្ឋតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។
វិហារេយេវាតិ អន្តោឧបចារសីមាយមេវ។ វុត្តតិ ហិ “អថ ន សក្កា...បេ....
ឧបចារសីមំ អតិក្កមិត្វា”តិ។ វត្តិបរិគ្គហោ កាតព្ពាតិ វត្តិគណនា កាតព្ពា។
វុត្តញ្ញិ មានត្តវណ្ណនាយំ “វត្តិយោ គណោតព្ពា”តិ។ អថ ន សក្កា សោធនុំ
ពហុភិក្ខុកត្តា វា វិហារស្ស វិសភាគានំ វសនដ្ឋានត្តា វា
វត្តិច្ឆេទវត្តភេទការណានិបិ សោធនុំ ន សក្កា។ វុត្តំ និក្ខិបិត្វាតិ បរិវាសវុត្តំ
និក្ខិបិត្វា។ បច្ឆសសមយេតិ បដិមយាមកាលេ អរុណោទយតោ បុរេតរមេវ។
តថា ហិ វុត្តតិ “អន្តោអរុណោយេវ វុត្តនយេន វុត្តំ សមាទិយិត្វា តស្ស ភិក្ខុនោ

បរិវាសោ អាហោចតញ្ចោ”តិ។ ឯកេន ភិក្ខុនា សទ្ធិន្តិ វិប្បវាសវត្តិ ឆ្នេនវិមុច្ចនត្ថំ
វិនា បកតត្ថេន

សភិក្ខុកអាវាសអអ ក្ខុកអនាវាសគមនសម្ពាតវត្តកេនវិមុច្ចនត្ថញ្ច វុត្ថំ។
តថា ហិ វុត្ថំ “ន, ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកេន ភិក្ខុនា សភិក្ខុកា អាវាសា អភិក្ខុកោ
អនាវាសោ គន្តញ្ចោ អញ្ញាត្រ បកតត្ថេន អញ្ញាត្រ អន្តរាយា”តិ (ចូឡវ. ៧៦)។

មានត្រូវឆ្លើយនាយ វុត្ថនយេនាតិ “បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបតោ,
អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបាហជ្ជានតោ ទ្វេ លេខ្ខាតេ អតិក្កមិត្វា”តិ វុត្ថនយេន។
យទិ ឯវំ វិសមមិទំ នយទស្សនំ, បរិក្ខេបបរិក្ខេបាហជ្ជានេ ឯវ ហិ
ឧបចារសីមា ហោតិ, កស្មា តត្ថ ឧបចារសីមតោ ទ្វេលេខ្ខាតាតិក្កមោ វុត្ថោ,
ឥធ បន ឧបចារសីមាតិក្កមោ ឯវាតិ? សច្ចំ, តថាបិ វិហារេ ភិក្ខុនំ
សជ្ឈាយាទិសទ្ធសវនសញ្ញាវតោ សុវិទូរាតិក្កមោ វុត្ថោ, ឥធ បន
ឧបចារសីមតោ អតិក្កមមត្តោបិ អតិក្កមោយេវាតិ កត្វា វុត្ថោ។
ពុទ្ធមតញ្ញោ ហិ អជ្ជកថាចរិយា។ តថា ហិ វុត្ថំ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ.
ចូឡវគ្គ ៩៧) “បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបតោតិអាទិ កិញ្ចាបិ ចាឡិយំ នត្ថិ,
អថ ខោ អជ្ជកថាចរិយានំ វចនេន តថា ឯវ បដិបដ្ឋិតព្ពន្ធិ ច វុត្ថ”ន្តិ។

មានត្រូវឆ្លើយនាយ ចត្វហិ បញ្ចហិ វា ភិក្ខុហិ សទ្ធិន្តិ ឥទំ បន
ឧនេគណោចរណាវត្តិ ឆ្នេនវិមុច្ចនត្ថំ វុត្ថំ។ ទ្វេ លេខ្ខាតេ អតិក្កមិត្វាតិអាទិ
អញ្ញោសំ ភិក្ខុនំ សវនូបចារទស្សនូបចារវិជហានត្ថំ វុត្ថំ។ តេនេវាហ
ដីកាចរិយោ “ទ្វេ លេខ្ខាតេ អតិក្កមិត្វាតិ ឥទំ វិហារេ ភិក្ខុនំ
សជ្ឈាយាទិសទ្ធសវនូបចារវិជហានត្ថំ វុត្ថំ, ‘មហាមគ្គតោ ឱក្កម្មាតិ ឥទំ
មគ្គបដិបដ្ឋានំ ភិក្ខុនំ សវនូបចារវិជហានត្ថំ, គុម្ភេន វាតិអាទិ
ទស្សនូបចារវិជហានត្ថ”ន្តិ។ តស្មា យថាវុត្ថំ ធុរិធំ ហំនំ

បរិវេសន្តមានតួចារិកភិក្ខុហិំ និសីទិតព្ពដ្ឋានំ ហោតិ។ តេសុ ច យទិ
 អន្តោវិហារេយេវ និសីទិត្វា បរិវេសតិ, ឧបចារសីមគតានំ សព្វេសំ ភិក្ខុនំ
 អាហារេចតព្ពំ ហោតិ។ អថ ពហិឧបចារសីមាយំ, ទិដ្ឋចានំ សុតសទ្ធានំ
 អាហារេចតព្ពំ។ អទិដ្ឋអសុតានម្បិ អន្តោទ្វាទសហត្ថគតានំ អាហារេចតព្ពមេវ។
 វុត្តញ្ញិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ “វុត្តំ និក្ខិបិត្វា វេសន្តស្ស ឧបចារសីមគតានំ សព្វេសំ
 អាហារេចនកិច្ចំ នត្ថិ, ទិដ្ឋចានំ សុតសទ្ធានំ អាហារេចតព្ពំ។ អទិដ្ឋអស្សតានម្បិ
 អន្តោទ្វាទសហត្ថគតានំ អាហារេចតព្ពំ។ ឥទំ វុត្តំ និក្ខិបិត្វា វេសន្តស្ស លក្ខណានិ
 វុត្ត”ន្តិ។ ឥទព្វា វុត្តំ អនិក្ខិបិត្វា វេសន្តស្ស អន្តោវិហារេយេវ វត្តិបរិគ្គហស្ស ច
 និក្ខិបិត្វា វេសន្តស្ស ឧបចារសីមំ អតិក្កមិត្វា វត្តសមាទានស្ស ច អដ្ឋកថាយំ
 វុត្តត្តា វុត្តំ។ ឧបចារោ បន អន្តោសីមាយ ឋិតានំ សកលឧបចារសីមា ហោតិ,
 ពហិឧបចារសីមាយ ឋិតានំ ទ្វាទសហត្ថមត្តំ។ តេនេវ ហិ
 ឧទ្ទេសភត្តាទិសជ្ឈលាកោ យទិ អន្តោសីមាយ ឧប្បជ្ជតិ, សីមជ្ឈកសជ្ឈស្ស
 ហោតិ។ យទិ ពហិសីមាយំ, ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរេ បត្តភិក្ខុនំ, តស្មា
 ឧបចារវេសនបិ វេស អន្តោវិញ្ញាយតិ។ តថា ហិ វុត្តំ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ.
 ចូឡវគ្គ ៩៧) “អត្ថិការំ សល្លក្ខេត្វាតិ ទ្វាទសហត្ថ ឧបចារេ សល្លក្ខេត្វា
 អនិក្ខិត្តវត្តានំ ឧបចារសីមាយ អាគតការំ សល្លក្ខេត្វា សហវាសាទិកំ
 វេទិតព្ពន្ធិ ច វុត្ត”ន្តិ។

ឯវំ អនិក្ខិត្តវត្តានំ ហុត្វា បរិវេសន្តានំ អន្តោវិហារេយេវ វេសនស្ស,
 និក្ខិត្តវត្តានំ ហុត្វា បរិវេសន្តានំ វិហារតោ ពហិ ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កមិត្វា
 វេសនស្ស ច អដ្ឋកថាទីសុ បករណេសុ អាគតត្តា តថាគតនយោ
 បករណាគតនយោ ហោតិ។ ឥទានិ បន អាចរិយា អនិក្ខិត្តវត្តស្ស ច
 វត្តិច្ឆេទវត្តភេទនោសេ បរិហារិតុំ អតិទុក្ខវត្តា, និក្ខិត្តវត្តស្ស ច ទេវសិកំ
 បច្ឆុសសមយេ ពហិសីមគមនស្ស ទុក្ខត្តា, វាឡសរីសថាទិបរិសយស្ស ច

អាសន្និតព្រហ្មការតោ រត្តិប្បន្តវត្តភេទបរិហារណាវសេន លក្ខណាចារិប្បិមេវ
មនសិ ករោត្តានិក្ខត្តវត្តាបិ សមាធា អន្តោវិហារេយេវ បរិវាសវសនញ្ច
មានត្ថចរណញ្ច ករោត្តិ។

ឯកច្ឆេ អាចរិយា ពហិឧបចារសីមាយំ បតិរូបជ្ជានេ បកតត្តានំ ភិក្ខុនំ
វសនសាលំ កាវាបេត្វា ចារិវាសិកភិក្ខុនំ និបជ្ជនមញ្ចំ សត្តតោ ធន្ទបរិច្ឆ័ន្តំ
សទ្ធារពន្ធនំ សុគុត្តំ កាវាបេត្វា តំ បទេសំ វតិយា បរិក្ខិចាបេត្វា
សាយន្តសមយេ តត្ថ គន្ធា ឧបជ្ជាកសាមណោរណយោ និវត្តាបេត្វា បុរិមយាមេ
វា មជ្ឈិមយាមេ វា សមន្តតោ សទ្ធិជ្ជនកាលេ បកតត្តភិក្ខុ សាលាយំ
និបជ្ជាបេត្វា ចារិវាសិកភិក្ខុ វត្តំ សមាធាបេត្វា អាហោចាបេត្វា អត្តនោ
អត្តនោ មញ្ចកេសុ និបជ្ជាបេត្វា បច្ឆិមយាមកាលេ ឧដ្ឋាបេត្វា អរុណោ ឧដ្ឋិតេ
អាហោចាបេត្វា វត្តំ និក្ខិចាបេត្តិ។ ឯស នយោ បករណេសុ អនាគតត្តា
អាចរិយានំ មតេន កតត្តា អាចរិយនយោ នាម។ ឯស នយោបិ យថាវុតតោ
បករណេសុ អនាគតោបិ បករណានុលោមវសេន រត្តិប្បន្តវត្តភេទនោសេ
បរិហារិត្វាលជ្ជិបេសលេហិ ពហុសុរុតេហិ សិក្ខាកាមេហិ វិនយេ បកតញ្ញហិ
វិចារិតោ សមាធា សុន្ទរេ បសត្តោវ ហោតិ, តស្មា “អនុលោមនយោ” តិបិ វត្តំ
វត្តតិ។

ននុ ច អនិក្ខត្តវត្តានំយេវ អន្តោវិហារេ វសនំ អជ្ជកថាយំ វុត្តំ, អថ កស្មា
និក្ខត្តវត្តាបិ សមាធា វសន្តិទិ? សច្ចំ, តត្ថ បន អប្បភិក្ខុកត្តា សភាគភិក្ខុនំ
វសនដ្ឋានត្តា ច រត្តិប្បន្តវត្តភេទនោសេ ច បរិហារិតុំ សក្កុណោយ្យការតោ
សកលរត្តិន្ទ្រម្បិ វត្តំ អនិក្ខិចាបេត្វា វសនំ វុត្តំ, ឥធិ បន តថា
អសក្កុណោយ្យការតោ ធិវា វត្តំ និក្ខិចាបេត្វា រត្តិយំ សមាធិយន្តោ អាគន្ធកានំ
អនាគមនកាលការតោ, សទ្ធិជ្ជនកាលការតោ ច រត្តិប្បន្តវត្តភេទនោសេ

បរិហារីតុំ សក្កុណោយ្យត្តា តទនុលោមោយេវ ហោតីតិ មន្ទា អាចរិយា ឯវំ
ករោន្តីតិ ធម្មតំ។

ឯវំ ហោតុ, ពហិឧបចារសីមាយ វសន្តានំ បដិច្ចន្ទដ្ឋានេ និសីទនមេវ
អដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ, ន បកតត្ថសាលាករណមញ្ចករណាធិនិ, អថ កស្មា ឯតានិ
ករោន្តីតិ? សច្ចំ, តថាបិ បកតត្ថសាលាករណំ ចារិវាសិកានំ ភិក្ខុនំ
បកតត្ថេហិ ភិក្ខុហិ វិប្បវាសវត្ថិច្ឆេទវត្ថុភេទនោសបរិហារណាត្ថំ, តំ “តយោ
ខោ, ឧចាលិ, ចារិវាសិកស្ស ភិក្ខុនោ វត្ថិច្ឆេទា សហវាសោ, វិប្បវាសោ,
អនារោចនា” តិ វុត្ថចាបំ (ចូឡ្យវ. ៨៣) អនុលោមេតិ។ មញ្ចករណំ
សហវាសវត្ថិច្ឆេទវត្ថុភេទនោសបរិហារណាត្ថំ, តំ “ន, ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកេន
ភិក្ខុនា បកតត្ថេន ភិក្ខុនា សទ្ធិំ ឯកច្ឆន្នេ អាវាសេ វត្ថត្ថំ, ន ឯកច្ឆន្នេ អនាវាសេ
វត្ថត្ថំ, ន ឯកច្ឆន្នេ អាវាសេ វា អនាវាសេ វា វត្ថត្ថំ” តិ វុត្ថចាបញ្ច (ចូឡ្យវ. ៨៤)
យថាវុត្ថចាបញ្ច អនុលោមេតិ។ អាទិ-សទ្ធីន សាយន្តសមយេ គមនាធិនិ
សង្កណ្ឌាតិ។ តេសុ អដ្ឋកថាយំ បច្ចសសមយេ គមនេ ឯវំ វុត្ថេបិ
សាយន្តសមយេ គមនំ វត្ថិគមនស្ស ពហុបរិស្សយត្តា បរិស្សយវិនោទនត្ថំ, តំ
“អន្តរាយតោ បរិមុច្ឆនត្ថាយ គន្ធាមេវា” តិ វុត្ថំ អដ្ឋកថាចាបំ (ចូឡ្យវ. អដ្ឋ. ៧៦)
អនុលោមេតិ។ ឧបដ្ឋាកសាមណោរាធិនំ និវត្តាបនំ អនុបសម្បន្នេន
សហសេយ្យសង្កានិវត្តនត្ថំ, តំ “យោ បន ភិក្ខុ អនុបសម្បន្នេន សហសេយ្យំ
កប្បយ្យ, ចាចិត្តិយ” តិ វុត្ថំ មាតិកាចាបំ (ចាចិ. ៤៩) អនុលោមេតិ។
បុរិមយាមេ វា មជ្ឈិមយាមេ វា សមន្តតោ សទ្ធិនិជ្ឈនកាលេ បកតត្ថភិក្ខុ
សាលាយំ និបដ្ឋាបេត្វា ចារិវាសិកភិក្ខុនំ វត្ថុសមាទាបនំ អញ្ញភិក្ខុនំ
សទ្ធិសវនិវិជ្ជនត្ថំ, តំ អនារោចនវត្ថិច្ឆេទនោសបរិហារណាត្ថំ, តំ
យថាវុត្ថវត្ថិច្ឆេទចាបំ អនុលោមេតិ។

នគរ ច អង្គកថាយំ អន្តោអរុណោយេវ វត្តសមាទាបនំ វុត្តំ, អថ កស្មា
“បុរិមយាមមជ្ឈិមយាមេសុ” តិ វុត្តន្តិ? នាយំ ទោសោ, ហិយ្យេអរុណុគ្គមនតោ
បដ្ឋាយ ហិ យាវ អង្គអរុណុគ្គមនា ឯកោ វត្តិន្តិវោ អង្គអរុណាស្ស អន្តោ នាម,
អង្គអរុណតោ បដ្ឋាយ បច្ឆាកាលោ អរុណាស្ស ពហិ នាម, តស្មា
បុរិមមជ្ឈិមយាមេសុ កតវត្តសមាទានម្បិ អរុណោទយតោ បុរេ កតត្តា
អន្តោអរុណោ កតំយេវ ហោតិ។ វត្តំ អសមាទិយិត្វា និបជ្ជនេ ច សតិ
និទ្ទាវសេន អរុណុគ្គមនកាលំ អជានិត្វា វត្តសមាទានំ អតិក្កន្តំ ភវេយ្យ, តស្មា
បុរេតរមេវ សមាទានំ កត្វា និបជ្ជនំ ញាយាគតំ ហោតិ, “អន្តោអរុណោយេវ
វុត្តនយេនេវ វត្តំ សមាទិយិត្វា” តិ វុត្តអង្គកថាចាបញ្ច (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២)
អនុលោមេតិ។

ឯវំ ហោតុ, ឯវំ សន្តេបិ កស្មា “អាហោចាបេត្វា” តិ វុត្តំ, នគរ មាឡ កសីមាយំ
សមាទិន្នកាលេយេវ វត្តមាហោចិត្តិ? សច្ចំ អាហោចិតំ, អយំ បនភិក្ខុ ទិវា វត្តំ
និក្ខិបិត្វា និសិន្នោ, ឥនានិ សមាទិន្នោ, តស្មា មាឡ កសីមាយ អាហោចិត្តម្បិ បុន
អាហោចេតព្ពំ ហោតិ។ ឥធម្មិ “អន្តោអរុណោយេវ វុត្តនយេនេវ វត្តំ សមាទិយិត្វា
តស្ស ភិក្ខុនោ បរិវាសោ អាហោចេតព្ពោ” តិ ចាបំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២)
អនុលោមេតិ។ អថ “អត្ថនោ អត្ថនោ មញ្ញកេសុ និបជ្ជាបេត្វា” តិ កស្មា វុត្តំ,
នគរ អញ្ញមញ្ញស្ស មញ្ញេសុ និបជ្ជមាណបិ បកតត្តសាលតោ
និព្វោទកបតនដ្ឋានតោ ពហិ និបជ្ជមាណ សហវាសរអអាច្ឆេនទោសតោ
មុត្តាយេវាតិ? ន បនេវ ទដ្ឋព្ពំ។ ន ហិ ចារិវាសិកោ បកតត្តភិក្ខុហោវ ឯកច្ឆន្ទ
និបន្នោ សហវាសវត្តិច្ឆេទប្បត្តោ ហោតិ, អថ ខោ អញ្ញមញ្ញម្បិ ហោតិយេវ។
វុត្តញ្ចេតំ សមន្តចាសាទិកាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៨១) “សចេ ហិ ទ្វេ ចារិវាសិកា
ឯកតោ វសេយ្យំ, តេ អញ្ញមញ្ញស្ស អដ្ឋាចារំ ញាត្វា អការវា វាវិប្បជិសារិនោ
វា ហុត្វា ចាបិដ្ឋតំ វា អាបត្តិ អាបន្នេយ្យំ វិព្ពមេយ្យំ វា, តស្មា នេសំ

សហសេយ្យា សព្វប្បការេន បដិក្ខត្តា”តិ។ “បដិមយាមកាលេ ឧដ្ឋាបេត្វា
អរុណេ ឧដ្ឋិតេ អាហេចាបេត្វា វត្ថំ និក្ខិចាបេន្តិ”តិ ឯត្ថ អរុណេ អនុដ្ឋិតេយេវ
វត្ថុនិក្ខិបនេ ករិយមាណេ វត្ថិច្ឆេនោ ហោតិ, សា វត្ថិ គណនូបតា ន ហោតិ,
តស្មា បឋមបរិច្ឆេទេ វត្ថំ អរុណាកថាវិនិច្ឆយំ ឱលោកេត្វា អរុណាក្ខមនភាវោ
សុដ្ឋ ជានិតញោ។

“អាហេចាបេត្វា វត្ថំ និក្ខិចាបេតញ្ច”ន្តិ វត្ថំ។ កស្មា អាហេចាបេតិ, ននុ
សមាទិន្នកាលេយេវ អាហេចិតន្តិ? សច្ចំ, តថាបិ
ចារិវាសិកវត្ថុសមាទានកាលេ អាហេចិតេសុ ភិក្ខុសុ ឯកច្ឆេ និក្ខិបនកាលេ
គច្ឆន្តិ, អញ្ញោ អាគច្ឆន្តិ, ឯវំ បរិសសង្កមនម្បិ សិយា, តថា ច សតិ អភិនវាគតានំ
សញ្ញាវា អាហេចេតព្ភំ ហោតិ, អសតិ បន អភិនវាគតភិក្ខុម្ហិ អាហេចនកិច្ចំ នត្ថិ។
ឯវំ សន្តេបិ អាហេចនេ នោសាភាវតោ បុន អាហេចនំ ញាយាគតំ ហោតិ,
មានត្ថចរណកាលេ បន សមាទានេ អាហេចិតេបិ និក្ខិបនេ អវស្សំ
អាហេចេតព្ភមេវ។ កស្មា? ធិវសន្តវភាវតោ។ “នេវសិកំ អាហេចេតព្ភ”ន្តិ (ចូឡវ.
អដ្ឋ. ៩០) ហិ វត្ថំ។ ឯវំ សន្តេបិ សាយំ សមាទានកាលេ អាហេចេស្សតិ, តស្មា
និក្ខិបនេ អាហេចនកិច្ចំ នត្ថិតិ ចេ? ន, សាយំ សមាទានកាលេ ឯតេ ភិក្ខុ
អាគច្ឆិស្សន្តិបិ, ន អាគច្ឆិស្សន្តិបិ, អនាគតានំ កថំ អាហេចេតុំ លភិស្សតិ,
អនាហេចនេ ច សតិ វត្ថិច្ឆេនោ សិយា, តស្មា តស្មី ធិវសេ អរុណេ ឧដ្ឋិតេ
វត្ថុនិក្ខិបនេតោ បុរេយេវ អាហេចេតព្ភន្តិ នោ មតិ, សុដ្ឋតវំ ឧបដាវេត្វា
គហេតព្ភំ។ ឯវំ បករណាគតនយេន វា បករណានុលោមអាចរិយនយេន វា
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អាណំ បតិដ្ឋាបេន្តេន វិនយកោវិទេន ពហុស្សុតេន
លដ្ឋិបេសលក្ខតេន វិនយជេន វិសុទ្ធិកាមានំ បេសលានំ ភិក្ខុនំ
សីលវិសុទ្ធត្ថាយ សុដ្ឋវិចារេត្វា បរិវាសវត្ថាមានត្ថចរណាវត្ថានិ
អាចិក្ខិតញានិតិ។

ឥមស្មី ហ្នាលេ លង្ហើកិក្ខុនំ បរិវាសាទិកថាយ កុសលត្ថំ ឆានាវាទនយោ
វុច្ចតេ - កេចិកិក្ខុ “បកតត្ថសាលំ កុរុមាទេន តស្សា សាលាយ មជ្ឈេ ជម្ពំ
និមិត្តំ កត្វា តតោ ទ្វាទសហត្ថមត្ថំ បទេសំ សល្លក្ខេត្វា យថា បញ្ញាត្ត
ចារិវាសិកានំ មញ្ជោ និបន្នស្ស ភិក្ខុស្ស គីវា តស្ស បទេសស្ស ឧបរិ ហោតិ,
តថា បញ្ញាបេតញ្ជោ។ ឯវំ កតេ សុកតំ ហោតី” តិ វទន្តិ ករោន្តិ ច។ ឯកច្ឆ
“មញ្ជោ និបន្នស្ស ភិក្ខុស្ស កជិ តស្ស បទេសស្ស ឧបរិ ហោតិ, យថា
បញ្ញាបេតញ្ជោ, ឯវំ កតេ សុកតំ ហោតី” តិ វទន្តិ ករោន្តិ ច, តំ វចនំ នេវ
ចាឡិយំ, ន អដ្ឋកថាជីកាធិសុវិជ្ជតិ, កេវលំ តេសំ បរិកប្បមេវ។ អយំ បទ
នេសំ អធិប្បាយោ សិយា - “ទ្វាទសហត្ថំ បទ ឧបចារំ មុញ្ញាត្វា និសីទិតុំ វដ្តតី” តិ
អដ្ឋកថាយំ វុត្តវចនញ្ច “អថ ទ្វាទសហត្ថំ ឧបចារំ ធិក្កមិត្វា អជានន្តស្សេវ
គច្ឆតិ, វត្តិច្ឆេនោ ហោតិ ឯវ, វត្តភេនោ បទ នត្ថី” តិ អដ្ឋកថាវចនញ្ច (ចូឡវ.
អដ្ឋ. ៩៧) “អទិជ្ជអស្សតានម្បិ អន្តោទ្វាទសហត្ថគតានំ អាហោចេតព្ព” ត្ថិ
វុត្តជីការវចនញ្ច (សារត្ថ. ជី. ចូឡវគ្គ ៣.៩៧) “អទិជ្ជអស្សតានម្បិ
អន្តោទ្វាទសហត្ថគតានំ អាហោចេតព្ពំ, ‘ឥទំ វត្ថំ និក្ខិបិត្វា វសន្តស្ស លក្ខណ’ ត្ថិ
វុត្ត” ត្ថិ វុត្តវជិវពុទ្ធិជីការវចនញ្ច (វជិវ. ជី. ចូឡវគ្គ ៩៧) “អត្ថិការំ សល្លក្ខេត្វា តិ
ទ្វាទសហត្ថ ឧបចារេ សល្លក្ខេត្វា, អនិក្ខិត្តវត្ថានំ ឧបចារសីមាយ អាគតការំ
សល្លក្ខេត្វា សហវាសាទិកំ វេទិតព្ព” ត្ថិ វុត្ថំ វជិវពុទ្ធិជីការវចនញ្ច បស្សិត្វា
អយោនិសោ អត្ថំ គហេត្វា សព្ពត្ថ ទ្វាទសហត្ថមេវ បមាណំ, តតោ ឧទម្បិ
អធិកម្បិ ន វដ្តតិ, តស្មា យថាវុត្តនយេន មជ្ឈេ ជម្ពតោ ទ្វាទសហត្ថមត្ថ
បទេសេ និបន្នស្ស ភិក្ខុស្ស គីវា វា កជិ វា ហោតុ, ឯវំ សន្តេ
ទ្វាទសហត្ថប្បទេសេ ចារិវាសិកភិក្ខុ ហោតិ, តតោ សហវាសតោ វា
វិប្បវាសតោ វា វត្តិច្ឆេនវត្តភេនោសា ន ហោន្តិតិ។

តត្រូវ យុត្តាធិការវិចារណា កាតព្វកិច្ច។ យថាវុត្តចាថេសុ បឋមចាបស្ស
អយមធិប្បាយោ - បកតត្ថកិក្ខុម្ហំ ធម្មាយ និសិន្នេយទិ ចារិវាសិកកិក្ខុ
អាសនេ និសីទិតុកាមោ, បកតត្ថស្ស ភិក្ខុនោ និសិន្នជ្ជានតោ ទ្វាទសហត្ថំ
ឧបចារំ មុញ្ញាត្វាវ និសីទិតុំ វដ្តតិ, ន ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរេតិ។ ឯតេន ធ្វើសុបិ ធម្មាយ
និសិន្នេសុ ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរេបិ វដ្តតិ, ទ្វាទសហត្ថប្បទេសតោ ពហិ និសីទន្តោ
អាសនេបិ និសីទិតុំ វដ្តតិ ទស្សេតិ។ តេនាហា “ន ធម្មាយ និសិន្នេតិ បកតត្ថ
ភូមិយំ និសិន្នេ ឥតវេន អន្តមសោ តិណាសន្តរេបិ ឧច្ចតវេ វាលិកតលេបិ វា ន
និសីទិតព្ពំ, ទ្វាទសហត្ថំ បន ឧបចារំ មុញ្ញាត្វា និសីទិតុំ វដ្តតិ” តិ (ប្បឡាវ. អដ្ឋ.
៨១)។ ឥតិ បកតត្ថ ធម្មាយ និសិន្នេ ចារិវាសិកេន និសីទិតព្ពន្ធជានធិបកោ អយំ
ចាថោ, ន មញ្ញាបញ្ញាបនជ្ជានសយនជ្ជានធិបកោ, តំ បុញ្ញាបរិបុណ្ណំ សកលំ
ចាបំ អនោលោកេត្វា ឯកទេសមត្តមេវ បស្សិត្វា បរិកប្បវេសន អយោនិសោ
អធិប្បាយំ គណ្ណានិ។

ទុតិយចាបស្ស បន អយមធិប្បាយោ - ពហិ ឧបចារសីមាយ បដិច្ចន្នជ្ជានេ
វត្ថុំ សមាទិយិត្វា និសិន្នេ ភិក្ខុស្មី តស្ស និសិន្នជ្ជានតោ ទ្វាទសហត្ថំ ឧបចារំ
ឡិក្ខមិត្វា តស្ស អជានន្តស្សេវ អញ្ញោ ភិក្ខុ គច្ឆតិ, តស្ស ចារិវាសិកស្ស
ភិក្ខុនោ វត្ថុច្ឆេទោ ហោតិ, វត្ថុភេទោ បន នត្ថិ។ កស្មា វត្ថុច្ឆេទោ ហោតិ?
ឧបចារំ ឡិក្ខមិត្តា។ កស្មា ន វត្ថុភេទោ? អជានន្តត្ថាតិ។ ឯតេន
ពហិឧបចារសីមាយ ឧបចារោ ទ្វាទសហត្ថប្បមាលោក ហោតិ
អាហេចនកេត្តភូតោតិ ទស្សេតិ។ តេនាហា “គុម្ពេន វា វតិយា វា បដិច្ចន្នជ្ជានេ
និសីទិតព្ពំ, អន្តោអរុណោយេវ វត្ថុនយេន វត្ថុំ សមាទិយិត្វា អាហេចតព្ពំ។ សចេ
អញ្ញោ កោចិ ភិក្ខុ កេនចិទេវ ករណីយេន តំ ហំនំ អាគច្ឆតិ, សចេ ឯស តំ
បស្សតិ, សទ្ធិំ វាស្ស សុណាតិ, អាហេចតព្ពំ។ អនាហេចន្តស្ស វត្ថុច្ឆេទោ ថេវ
វត្ថុភេទោ ច។ អថ ទ្វាទសហត្ថំ ឧបចារំ ឡិក្ខមិត្វា អជានន្តស្សេវ គច្ឆតិ,

វត្តិច្ឆេទោ ហោតិ ឯវ, វត្តកេនោ បន នត្ថិ"តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៩៧)។ ឥតិ អយម្បិ
ចាថា អាហេចនកេត្តតិធិបកោ ហោតិ, ន មញ្ចបញ្ញាបនាធិធិបកោតិ ទដ្ឋព្វំ។

តតិយចាវស្ស បន អយមធិប្បាយោ - កី ពហិឧបចារសីមាយ
វត្តសមាទានដ្ឋានំ អាគតភិក្ខុនំ ទិដ្ឋចានំ សុតសទ្ធានំយេវ អាហេចតព្វន្តិ
បុច្ឆាយ សតិ អទិដ្ឋអស្សតានម្បិ អន្តោទ្វាទសហត្ថកតានំ អាហេចតព្វន្តិ
វិស្សជ្ជេតព្វន្តិ។ ឯតេន អទិដ្ឋអស្សតានំ បន អន្តោទ្វាទសហត្ថកតានំយេវ
អាហេចតព្វំ, ន ពហិទ្វាទសហត្ថកតានំ, ទិដ្ឋសុតានំ បន
អន្តោទ្វាទសហត្ថកតានម្បិ ពហិទ្វាទសហត្ថកតានម្បិ អាភាសាទិកតានម្បិ
អាហេចតព្វមេវាតិ ទស្សេតិ។ តេនាហា “អយំ បនេត្ត ថេរស្ស អធិប្បាយោ - វត្តំ
និក្ខិបិត្វា បរិវសន្តស្ស ឧបចារកតានំ សព្វេសំ អាហេចនកិច្ចំ នត្ថិ, ទិដ្ឋចានំ
សុតសទ្ធានំ អាហេចតព្វំ, អទិដ្ឋអស្សតានម្បិ អន្តោទ្វាទសហត្ថកតានំ
អាហេចតព្វំ។ ឥទំ វត្តំ និក្ខិបិត្វា បរិវសន្តស្ស លក្ខណា”ន្តិ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ
៣.៩៧)។ ឥតិ អយម្បិ ចាថា អាហេចតព្វលក្ខណធិបកោ ហោតិ, ន
មញ្ចបញ្ញាបនាធិធិបកោតិ។ ចតុត្ថចាវស្ស អធិប្បាយោបិ តតិយចាវស្ស
អធិប្បាយសទិសោវ។

បញ្ចមចាវស្ស បន អយមធិប្បាយោ - អត្ថិការំ សល្លកេត្តាតិ ឯត្ថ ឯតស្មី
អដ្ឋកថាវចនេ និក្ខិត្តវត្តានំ ភិក្ខុនំ អត្ថនោ និសិទ្ធដ្ឋានតោ ទ្វាទសហត្ថ
ឧបចារេ អញ្ញេសំ ភិក្ខុនំ អត្ថិការំ សល្លកេត្តា អនិក្ខិត្តវត្តានំ ឧបចារសីមាយ
អញ្ញេសំ ភិក្ខុនំ អាគតការំ សល្លកេត្តា សហវាសាទិកំ វេទិតព្វំ។ អាទិ-សន្នេន
វិប្បវាសអនាហេចនឧនេគណោចរណានិ សង្គណ្ហាតិ។ អយញ្ច យស្មា គណាស្ស
អាហេចត្វា ភិក្ខុនញ្ច អត្ថិការំ សល្លកេត្តា វសិ, តស្មា និក្ខិត្តវត្តានំ
ពហិឧបចារសីមាយ សមាទិទ្ធត្តា អត្ថនោ និសិទ្ធដ្ឋានតោ ទ្វាទសហត្ថ

ឧបចារេ អញ្ជើសំ ភិក្ខុនំ អត្ថិការំ សល្លកេត្តា អនិក្ខត្តវត្ថានំ អន្តោវិហារេ
សមាទិន្នត្តា ឧបចារសីមាយ អញ្ជើសំ ភិក្ខុនំ អាគតការំ សល្លកេត្តា
សហវាសវិប្បវាសអនាវោចនឡនេគណោចរណសម្ពាតានិ វត្ថុច្ឆេទការណានិ
វេទិតញ្ញានីតិ។ វុត្ថញ្ញា អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៩៧) “អយញ្ច យស្មា គណស្ស
អាវោចេត្វា ភិក្ខុនញ្ច អត្ថិការំ សល្លកេត្តាវ វសិ, តេនស្ស
ឡនេគណោចរណនោសោ វាវិប្បវាសោ វា ន ហោតី” តិ។ ឥតិ អយញ្ច ចាថោ
បកតត្ថភិក្ខុសុ គតេសុបិ វត្ថំ អាវោចេត្វា ភិក្ខុនំ អត្ថិការំ សល្លកេត្តា
វសិតត្តា នោសាការមេវ ធិបេតិ, ន មញ្ចបញ្ញាបនាធិនិ។ ឥតិ ឥមេសំ ចាថានំ
អយោនិសោ អធិប្បាយំ គហេត្វា “សព្ពត្ថ ទ្វាទសហត្ថមេវ បមាណា” ត្ថិ
មញ្ញមាណាវិចារីសុ, តេសំ ធិដ្ឋានុគតី អាបជ្ជមាណា សិស្សានុសិស្សានុយោបិ
តថេវ ករោត្តិ, តទេតំ អប្បមាណំ។

កថំ? យំ តត្ថ បកតត្ថសាលាយ មជ្ឈេ ជម្ពំ និមិត្តំ កត្វា ទ្វាទសហត្ថំ
មិនីសុ, តទប្បមាណំ។ ន ហិ ជម្ពេន វា សាលាយ វា សហវាសោ វាវិប្បវាសោ វា
វុត្ថោ, អថ ខោ បកតត្ថភិក្ខុនាវ។ វុត្ថញ្ញា សមន្តចាសាទិកាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ.
៨៣) “តត្ថ សហវាសោតិ យាយំ បកតតេន ភិក្ខុនា សទ្ធិ ឯកច្ឆន្ទតិអាធិនា
នយេន វុត្ថោ ឯកតោ វាសោវិប្បវាសោតិ ឯកកស្សេវ វាសោ” តិ។ យញ្ញិ
តតោ ទ្វាទសហត្ថមត្តជ្ជានេ ភិក្ខុស្ស គីវាជ្ជបនំ វា កជិជ្ជបនំ វា វទត្ថិ, តទបិ
អប្បមាណំ។ ពហិឧបចារសីមាយ ហិ បរិវសន្តស្ស ភិក្ខុស្ស សកលសរីរំ
បកតត្ថភិក្ខុនំ អន្តោទ្វាទសហត្ថេ ឧបចារេ វេបេតព្ពំ ហោតិ, ន ឯកទេសមត្តំ។

តេសំ បន អយមធិប្បាយោ សិយា - ទ្វាទសហត្ថប្បទេសតោ
សកលសរីរស្ស អន្តោករណោ សតិ សហវាសោ ភវេយ្យ, ពហិករណោ សតិ
វិប្បវាសោ, តេន ឧបឡំ អន្តោ ឧបឡំ ពហិ ហោត្វតិ, តំ មិច្ឆាញ្ញាណាវសេន

ហោតិ។ ន ហិ សហវាសនោសោ ធានសហត្ថន កថិតោ, អថ ខោ ឯកច្ឆន្ទេ
សយនេន។ វុត្តញ្ញោតំ ភគវតោ ចារិវាសិកក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ៨០) “ន, ភិក្ខុវេ,
ចារិវាសិកេន ភិក្ខុនា បកតត្ថេន ភិក្ខុនា សទ្ធិ ឯកច្ឆន្ទេ អាវាសេ វត្ថុពុំ, ន
ឯកច្ឆន្ទេ អនាវាសេ វត្ថុពុំ, ន ឯកច្ឆន្ទេ អាវាសេ វា អនាវាសេ វា វត្ថុពុំ”ន្តិ។
អដ្ឋកថាយម្បិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៨០) វុត្តំ “ឯកច្ឆន្ទេ អាវាសេ” តិអាធិសុ អាវាសោ
នាម វសនត្ថាយ កតសេនាសនំ។ អនាវាសោ នាម ចេតិយយវំ ពោធិយវំ
សម្មញ្ញនិអដ្ឋកោ នារុអដ្ឋកោ ចានីយមាឡោ វច្ឆកុដិ ធារកោដ្ឋកោតិ
ឯវមាធិ។ តតិយបទេន តទុកយម្បិ កហិតំ, ‘ឯតេសុ យត្ថ កត្តចិ ឯកច្ឆន្ទេ
ធននតោ ឧទកបតនជ្ជានបរិច្ឆន្ទេ ឱកាសេ ឧក្ខិត្តកោ វសិតុំ នលភតិ,
ចារិវាសិកោ បន អន្តោអាវាសេយេវ នលភតិ’ តិ មហាបច្ឆវិយំ វុត្តំ។
មហាអដ្ឋកថាយំ បន ‘អវិសេសេន ឧទកចាតេន វារិត’ តិ វុត្តំ។ កុរុន្តិយំ
‘ឯតេសុ ឯត្តកេសុ បញ្ចវណ្ណធននពទ្ធជ្ជានេសុ ចារិវាសិកស្ស ច ឧក្ខិត្តកស្ស ច
បកតត្ថេន សទ្ធិ ឧទកចាតេន វារិត’ តិ វុត្តំ, តស្មា នានូបចារេបិ ឯកច្ឆន្ទេ ន
វត្ថុតិ។ សចេ បនេត្ត តទហុបសម្បន្នេបិ បកតត្ថេ បឋមំ បរិសិទ្ធា និបន្នេ
សដ្ឋិវស្សោបិ ចារិវាសិកោ បច្ឆា បរិសិទ្ធា ជានន្តោ និបដ្ឋតិ, វត្ថិច្ឆេនោ ចេវ
វត្ថុភេទទុក្ខជញ្ញោ, អជានន្តស្ស វត្ថិច្ឆេនោវ, ន វត្ថុភេទទុក្ខជំ។ សចេ បន តស្មី
បឋមំ និបន្នេ បច្ឆា បកតត្ថោ បរិសិទ្ធា និបដ្ឋតិ, ចារិវាសិកោ ច ជានាតិ,
វត្ថិច្ឆេនោ ចេវ វត្ថុភេទទុក្ខជញ្ញោ។ នោ ច ជានាតិ, វត្ថិច្ឆេនោវ, ន
វត្ថុភេទទុក្ខជន្តិ, តស្មា សាលាយបិ វិហារេបិ ធននតោ ឧទកបតនជ្ជានតោ
មុត្តមត្តេយេវ សហវាសនោសោ នវិជ្ជតីតិ ធន្តំ។

ឯកច្ឆេ បន មជ្ឈិមត្ថម្ភតោ ធានសហត្ថាយាមេន ធន្តោកេន ចក្កំ ភមិទ្ធា
សមន្តតោ ពាហិរេ លេខំ ករោន្តិ, ឯវំ កតេ សា ពាហិរេលេខា អាវដ្ឋតោ
ធាសត្តតិហត្ថមត្តា ហោតិ, តតោ តំ បទេសំ ធានសហត្ថេន ធន្តោកេន

មិនត្រូវ កាដិយមានំ ធរាគមេវ ហោតិ, តតោ តេសំ ធរាគានំ សីមាយ
ឯកេកស្មី មញ្ចេ បញ្ញបិយមានេ ធម្មេវ មញ្ញដ្ឋានានិ ហោន្តិ, តស្មា ឯកស្មី
វដ្ឋមណ្ឌលេ ធរិតិក្ខុយេវ អបុព្វំ អចរិមំ វសិតុំ លភន្តិ, ន តតោ ឧទ្ធីន្តិ វទន្តិ។
កស្មា បន ឯវំ ករោន្តិតិ? បុព្វេ វុត្តនយេន “សព្ពត្ថ ទ្វាទសហត្ថមត្ថមេវ
បមាណ”ន្តិ គហិតត្តា។ ឯវំ កិរ នេសមធិប្បាយោ - ចារិវាសិកោ បកតត្ថស្ស
ភិក្ខុនោ ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរេ សយមាណោ សហវាសោ សិយា, ពាហិរេ
សយមាណោ វិប្បវាសោ, តថា អញ្ញមញ្ញស្សបីតិ។ ឯវំ ករោន្តានំ បន នេសំ
សកអធិប្បាយោបិ ន សិជ្ឈតិ, កុតោ ភគវតោ អធិប្បាយោ។

កថំ? ចារិវាសិកោ ភិក្ខុ បកតត្ថភិក្ខុនញ្ចេ អញ្ញមញ្ញស្ស ច
ទ្វាទសហត្ថមត្ថេ បទេសេ ហោត្វតិ នេសមធិប្បាយោ។ អថ បន មជ្ឈិមត្ថម្ហំ
និមិត្តំ កត្វា មិនិយមាណា សមន្តតោ ពាហិរលេខា ថម្ពតោយេវ
ទ្វាទសហត្ថមត្តា ហោតិ, ន បកតត្ថភិក្ខុហិ។ តេ ហិ ថម្ពតោ ពហិ
ឯករតនទ្ធិតិរតនាធិដ្ឋានេ បីតា, ពាហិរតោបិ លេខាយេវ ថម្ពតោ
ទ្វាទសហត្ថមត្តា ហោតិ, ន តស្សបរិ និបន្នភិក្ខុ។ សោ ហិ ទ្វិរតនមត្តេនបិ
តិរតនមត្តេនបិ លេខាយ អន្តោបិ ហោតិ ពហិបិ។ អញ្ញមញ្ញស្សបិ
ធរាគសីមាយេវ អញ្ញមញ្ញស្ស ទ្វាទសហត្ថមត្តា ហោតិ, ន តស្សបរិ
បញ្ញត្តមញ្ញោ វា តត្ថ និបន្នភិក្ខុ វា។ មញ្ញោ ហិ ឯករតនមត្តេន វា
ទ្វិរតនមត្តេន វា សីមំ អតិក្កមិត្វា បីតោ, ភិក្ខុបិ សយមាណា ន សីមាយ
ឧបរិយេវ សយន្តិ, វិទត្តិមត្តេន វា រតនមត្តេន វា សីមំ អតិក្កមិត្វា វា អប្បត្វា វា
សយន្តិ, តស្មា តេ ចារិវាសិកា ភិក្ខុ បកតត្ថភិក្ខុនម្មិ អញ្ញមញ្ញស្សបិ
ទ្វាទសហត្ថមត្តដ្ឋាយិនោ ន ហោន្តិ, តតោ ឧនាវ ហោន្តិ, តស្មា
សកអធិប្បាយោបិ ន សិជ្ឈតិ។

ភគវតោ បន អធិប្បាយោ - យទិ អប្បភិក្ខុកាធិអង្គសម្មន្តត្ថាវិហារស្ស
វត្ថំ អនិក្ខិបិត្វា អន្តោវិហារេយេវ បរិវេសតិ, វេសតិ បកតត្ថេន ភិក្ខុនា ន
ឯកច្ឆន្ទេ អាវាសេ វេសិតព្ពំ។ យទិ តាធិសអាវាសេ វា អនាវាសេ វា ធននតោ
ឧទកបតនដ្ឋានស្ស អន្តោ សយេយ្យ, សហវាសោ នាម, វត្តិច្ឆេទោ ហោតីតិ
អយមត្ថោ យថាវុត្ត-ចាឡិយា ច អដ្ឋកថាយ ច បកាសេតញ្ញោ។ ន ឯកច្ឆន្ទេ
អាវាសេ ធូហិ វត្ថព្ពំ។ យទិ វេសេយ្យ, វុឡស្ស វត្តិច្ឆេទាយេវ, នវកស្ស វត្តិច្ឆេទោ
ចេវ វត្តភេទទុក្ខជញ្ញា ហោតិ។ សមវស្សា ច, អជានន្តស្ស វត្តិច្ឆេទាយេវ,
ជានន្តស្ស ឧភយម្បីតិ អយមត្ថោ “តយោ ខោ, ឧចាលិ, ចារិវាសិកស្ស ភិក្ខុនោ
វត្តិច្ឆេទា សហវាសោ វិប្បវាសោ អនារោចនា”តិ ច “ន, ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកេន
ភិក្ខុនា ចារិវាសិកេន វុឡតវេន សធូំ ន ឯកច្ឆន្ទេ អាវាសេ វត្ថព្ពំ”ន្តិ (ចូឡវ. ៨២)
ច “វុឡតវេនាតិ ឯត្ថ... បេ... ស ច ហិ ទ្វេ ចារិវាសិកា ឯកតោ វេសេយ្យំ, តេ
អញ្ញមញ្ញស្ស អដ្ឋាចារំ ញាត្វា អការវា វា វិប្បជិសារិនោ វា ហុត្វា ចាបិដ្ឋតំ វា
អាបត្តិ អាបដ្ឋេយ្យំ វិព្ពមេយ្យំ វា, តស្មា នេសំ សហសេយ្យា សព្ពប្បការេន
បជិត្តិត្ថា”តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៨៤) ច ឥមេហិ ចាឡិអដ្ឋកថាថា ថេហិ
បកាសេតញ្ញោ។ វិប្បវាសេបិ ចារិវាសិកេន អភិក្ខុកេ អាវាសេ ន វត្ថព្ពំ,
បកតត្ថេន វិនា អភិក្ខុកោ អាវាសោ ន គន្តញ្ញោ, ពហិសីមាយំ ភិក្ខុនំ
វេសនដ្ឋានតោ ទ្វាធសហត្ថប្បមាណស្ស ឧបចារស្ស អន្តោ និសីទិតព្ពន្ធន្តិ
ភគវតោ អធិប្បាយោ។

អយមត្ថោ “ន, ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកេន ភិក្ខុនា សភិក្ខុកា អាវាសា
អភិក្ខុកោ អាវាសោ គន្តញ្ញោ អញ្ញាត្រ បកតត្ថេន អញ្ញាត្រ អន្តរាយា”តិ អាធិ
(ចូឡវ. ៧៦) ច “តយោ ខោ, ឧចាលិ... បេ... អនារោចនា”តិ ច “ចត្តារោ ខោ,
ឧចាលិ, មានត្ថចារិកស្ស ភិក្ខុនោ វត្តិច្ឆេទា សហវាសោ, វិប្បវាសោ,
អនារោចនា, ឧនេគណោចរណា”ន្តិ (ចូឡវ. ៩២) ច “វិប្បវាសោតិ ឯកកស្សេវ

វាសោ"តិ ច "អយញ្ញោ យស្មា គណស្ស អាហោចត្វា ភិក្ខុនញ្ច អត្ថិការំ
សល្លក្ខេត្វាវ វសី, តេនស្ស ឧនេគណោចរណោទោសោ វាវិប្បវាសោ វា ន
ហោតី"តិ ច "អត្ថិការំ សល្លក្ខេត្វាតិ ទ្វាទសហត្ថេ ឧបចារេ សល្លក្ខេត្វា,
អនិក្ខត្តវត្តានំ ឧបចារេសីមាយ អាគតការំ សល្លក្ខេត្វា សហវាសាធិកំ
វេទិតញ្ច"ន្តិ ច អាគតេហិ ចាឡិយដ្ឋកថា-វជិរពុទ្ធិដីកាចាបេហិ បកាសេតញ្ចោ,
តស្មាវិហារេ បរិវសន្តស្ស ឧបចារេសីមាយ អព្ពន្ធរេ យត្ថ កត្ថចិ វសន្តស្ស នត្ថិ
វិប្បវាសោ, ពហិឧបចារេសីមាយំ បរិវសន្តស្ស ភិក្ខុនំ និសិន្នបរិយន្តតោ
ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរេ វសន្តស្ស ច នត្ថិ វិប្បវាសោតិ, តញ្ច បរិវាសកាលេ "ឯកេន
ភិក្ខុនា សទ្ធិ"ន្តិ វេនតោ ឯកស្សបិ ភិក្ខុនោ, មានត្ថចរណកាលេ "ចត្វហិ
បញ្ចហិ វា ភិក្ខុហិ សទ្ធិ"ន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) វេនតោ ច ចតុន្នំ បញ្ចន្នម្បិ
ភិក្ខុនំ ហត្ថចាសក្ខតេ ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរេបិ វសិតុំ លភតិ, នត្ថិ វិប្បវាសោតិ
ទដ្ឋព្ពំ។

វត្ថុំ សមាធិយិត្វា តេសំ ភិក្ខុនំ អាហោចិតកាលតោ បន បដ្ឋាយ កេនចិ
ករណីយេន តេសុ ភិក្ខុសុ គតេសុបិ យថាវុត្តអដ្ឋកថាចាបេនយេន វិប្បវាសោ
ន ហោតិ។ តថា ហិ វុត្ថំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២.៩៧) "សោបិ កេនចិ
កម្មេន បុរេអរុណោ ឯវ គច្ឆតីតិ ឥមិនា អាហោចនាយ កតាយ សព្វេសុបិ
ភិក្ខុសុ ពហិវិហារំ គតេសុ ឧនេគណោចរណោទោសោ វាវិប្បវាសោទោសោ វា ន
ហោតិ អាហោចិតត្តា សហវាសស្សាតិ ទស្សេតិ។ តេនាហា 'អយញ្ញោ'តិអាធិ"តិ។
អបរេ បន អាចរិយា "ពហិសីមាយ វត្ថុសមាទានដ្ឋានេ វតិបរិក្ខេចោបិ
បកតត្ថភិក្ខុហោវ កាតញ្ចោ, ន កម្មារហភិក្ខុហិ។ យថា លោកេ ពន្ធនាការាធិ
ទណ្ឌការកេហិ ឯវ កត្តព្ពំ, ន ទណ្ឌារហេហិ, ឯវមិធាបី"តិ វេនន្តិ, តម្បិ
អដ្ឋកថាធិសុ ន ទិស្សតិ។ ន ហិ វតិបរិក្ខេចោ ទណ្ឌកម្មត្ថាយ ការិតោ, អថ
ខោ ទស្សន្ធបចារវិជហនត្ថមេវ។ តថា ហិ វុត្ថំ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ.

ចូឡ្យវគ្គ ៣.៩៧) “គុម្ពេន វា វតិយា វា បដិប្បន្នដ្ឋានេតិ
ធស្សន្ទបចារវិជហនត្ថ”ន្តិ។ តថា វិមតិវិនោទនិយម្មិ (វិ. វិ. ដី. ចូឡ្យវគ្គ ២.៩៧)
“គុម្ពេន វា វតិអាទិ ធស្សន្ទបចារវិជហនត្ថ”ន្តិ។ ឥតោ បរំ អដ្ឋកថាយំ
វុត្តនយេនេវ បរិវាសធានញោ មាធិត្ថធានញោ វេទិតព្ពំ។ យត្ថ បន សំសយិតព្ពំ
អត្ថិ, តត្ថ សំសយិវិនោទនត្ថាយ កថេតព្ពំ កថយាម។

ឯកច្ឆេទិក្ខុ ឯវំ វទន្តិ - ចារិវាសិកោ ភិក្ខុ វុឡ្យតរោបិ សមាធា វត្ថុ
សមាធិន្នេ នវកដ្ឋានេ បិតោ។ តថា ហិ វុត្ថំ “យត្ថ បន និសីទាបត្វា បរិវិសន្តិ,
តត្ថ សាមណោរាជំ ជេដ្ឋកេន, ភិក្ខុនំ សង្ឃនវកេន ហុត្វា និសីទិតព្ពំ”ន្តិ (ចូឡ្យវ.
អដ្ឋ. ៧៥) តស្មា អាហេចិតកាលាធិសុ “អហំ ភន្តេ”ឥច្ឆេវ វត្ថព្ពំ, ន “អហំ
អាវុសោ”តិ។ តច្រេតវំ វិចារណា កាតព្ពា - ចារិវាសិកាធម្មោ ភិក្ខុ
សេយ្យបរិយន្តអាសនបរិយន្តភាគិតាយ នវកដ្ឋានេ បិតា, ន ឯកន្នេន
នវកភូតត្ថា។ តថា ហិ វុត្ថំ ភកវតា “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកានំ ភិក្ខុនំ
បញ្ច យថាវុឡ្យំ ឧចោសថំ បវារណំ វស្សិកសាជិកំ ឱណោជនំ ភត្ថ”ន្តិ (ចូឡ្យវ.
៧៥)។ អដ្ឋកថាយញោ (ចូឡ្យវ. អដ្ឋ. ៨០) “បកតត្ថំ ភិក្ខុំ ទិស្វា អាសនា វុដ្ឋាតព្ពំ,
បកតត្ថោ ភិក្ខុំ អាសនេន និមន្តេតព្ពោ”តិ ឯតិស្សា ចាឡិយា សំវណ្ណោនាយ
“វុដ្ឋាតព្ពំ, និមន្តេតព្ពោតិ តទហុបសម្មន្នម្មិ ទិស្វា វុដ្ឋាតព្ពមេវ, វុដ្ឋាយ ច ‘អហំ
ឥមីនា សុខនិសិដ្ឋោ វុដ្ឋាបិតោ’តិ បរម្មខេន ន ភត្ថព្ពំ, ‘ឥទំ អាចរិយ អាសនំ, ឯត្ថ
និសីទថា’តិ ឯវំ និមន្តេតព្ពោយេវា”តិ ឯត្ថេវ “អាចរិយា”តិ អាសនេវិសេសោ
វុត្ថោ, ន អញ្ញាត្ថ។ យទិ វុឡ្យតរេនបិ “ភន្តេ”ឥច្ឆេវ វត្ថព្ពោ សិយា, ឥធាបិ “ឥទំ,
ភន្តេ, អាសន”ន្តិ វត្ថព្ពំ ភវេយ្យ, ន បន វុត្ថំ, តស្មា ន តេសំ តំ វចនំ សារតោ
បច្ឆេតព្ពំ។ ឥមស្មី បន វិនយសង្កហប្បករណោ (វិ. សង្ក. អដ្ឋ. ២៣៧)
“អាហេចន្នេន សចេ នវកតរោ ហោតិ, ‘អាវុសោ’តិ វត្ថព្ពំ។ សចេ វុឡ្យតរោ,

‘ភន្តេ’តិ វត្តព្ភ”ន្តិ វត្តំ, ឥទព្វា “ឯកេន ភិក្ខុនា សទ្ធិ”ន្តិ ហេជ្ជា វត្តត្ថា តំ
បដិគ្គាហកក្ខតំ បកតត្ថំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ វត្តន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។

ពហេវោ បន ភិក្ខុ ចារិវាសិកំ ភិក្ខុំ សង្ឃមជ្ឈេ និសីទាបេត្វា វត្តំ
យាចាបេត្វា កម្មវាចាបរិយោសានេ សមាទាបេត្វា អាហេចនមការេត្វា
សង្ឃមជ្ឈតោ និក្ខមាបេត្វា បរិសបរិយន្តេ និសីទាបេត្វា តត្ថ និសីន្នេន
អាហេចាបេត្វា វត្តំ និក្ខិចាបេន្តិ, ឯវំ ករោន្តានព្វា នេសំ អយមធិប្បាយោ - អយំ
ភិក្ខុ វត្តេ អសមាទិន្នេ វុឡ្យដ្ឋានិយោបិ ហោតិ, តស្មា យាចនកាលេ ច
កម្មវាចាសវនកាលេ ច វត្តសមាទានកាលេ ច សង្ឃមជ្ឈេ និសីទនារហោ
ហោតិ, វត្តេ បន សមាទិន្នេ នវកដ្ឋានិយោ, តស្មា ន សង្ឃមជ្ឈេ និសីទនារហោ,
អាសនបរិយន្តកាគិតាយ បរិសបរិយន្តេយេវ និសីទនារហោតិ, តទេតំ ឯវំ
វិចារេតព្ភំ - អយំ ភិក្ខុ សង្ឃមជ្ឈេ និសីទមាណោ អាសនំ គហេត្វា យថាវុឡ្យ
និសីន្នេន ហោតិ, អថ ខោ កម្មារហភាវេន អាសនំ អគ្គហេត្វា អញ្ចលី
បគ្គហេត្វា ឧក្កដិកមេវ និសីន្នោ ហោតិ, កម្មារហោ ច នាម សង្ឃមជ្ឈេយេវ
ឋេបេតព្វោ ហោតិ, នោ ពហិ, តស្មា “សង្ឃមជ្ឈេ និសីទនារហោ ន ហោតី”តិ ន
សក្កា វត្តំ តស្មី កាលេ, និក្ខមាបិទេ ច វត្តាហេចនវត្តនិក្ខិបនានំ អនិដ្ឋិតត្ថា
អញ្ញមញ្ញំ អាហាច្ច សុដ្ឋ និសិទ្ធិ ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរិតុមសក្កុណោយ្យត្ថា,
ចីវរកណ្តាចាទបិដ្ឋអាទិហិ ពាទិតត្ថា អគារវកិរិយាវិយ ទិស្សតិ,
អាហេចនកិរិយញ្ច វត្តនិក្ខិបនព្វា សង្ឃមជ្ឈេយេវ កត្តព្ភំ បរិយន្តេ និសីទិត្វា
ករោន្តោ អដ្ឋកថាវិរោធា ហោតិ។ វត្តញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡ្យវ. អដ្ឋ. ៩៧) “វត្តំ
សមាទិយិត្វា តត្ថេវ សង្ឃស្ស អាហេចតព្ភំ...បេ.... អាហេចត្វា សបេ
និក្ខិបិតុកាមោ, វត្តនយេនេវ សង្ឃមជ្ឈេ និក្ខិបិតព្ភំ”ន្តិ។ កស្មា?
សមាទានដ្ឋានេយេវ អាហេចាបេត្វា តត្ថេវ និក្ខិចាបេត្វា និដ្ឋិតសព្ពកិច្ចមេវ
និក្ខមាបេត្វា អត្ថនោ អាសនេ និសីទាបេន្តោ ញ្ញាយាគតោតិ អម្ពាភំ ខន្តិ។

តថា សាយំ វុត្តារោចនកាលេ ពហូសុ ចារិវាសិកេសុ វុឡ្យតំ បឋមំ
សមាទាបេត្វា អាវេចាបេត្វា អនុក្កមេន សព្ទបច្ឆា នវកតំ សមាទាបេន្តិ
អាវេចាបេន្តិ, តតោ និក្ខិបនកាលេ បន នវកតំ បឋមំ អាវេចាបេត្វា
និក្ខិចាបេន្តិ, តតោ អនុក្កមេន វុឡ្យតំ សព្ទបច្ឆា អាវេចាបេត្វា និក្ខិចាបេន្តិ។
តេសំ អយមធិប្បាយោ សិយា - យទា ទស ភិក្ខុ បកតត្តា ទស ភិក្ខុ
ចារិវាសិកា ហោន្តិ, តទា វុឡ្យតវេន បឋមំ សមាទិយិត្វា អាវេចិតេ តស្ស
អាវេចនំ អវសេសា ឯក្ខន្ធវិសតិ ភិក្ខុ សុណាន្តិ, ទុតិយស្ស អដ្ឋាវស, តតិយស្ស
សត្តវសាតិ អនុក្កមេន ហាយិត្វា សព្ទនវកស្ស អាវេចនំ ទស បកតត្តា
សុណាន្តិ សេសានំ អបកតត្តភាវតោ។ តតោ និក្ខិបនកាលេ សព្ទនវកោ បុព្វ
អត្តនា អាវេចិតានំ ទសន្នំ ភិក្ខុនំ អាវេចេត្វា និក្ខិបតិ, តតោ បដិលោមេន
ទុតិយោ ឯកាទសន្នំ, តតិយោ ទ្វាទសន្នន្តិ អនុក្កមេន វុឡ្យត្វា សព្ទដេជ្ឈកោ
អត្តនា បុព្វ អាវេចិតានំ ឯក្ខន្ធវិសតិភិក្ខុនំ អាវេចេត្វា និក្ខិបតិ, ឯវំ
យថា អនុក្កមេន និក្ខិបនំ ហោតិ។ សព្ទដេជ្ឈកេ បន បឋមំ និក្ខិត្តេ សតិ បុព្វ
អត្តនា អាវេចិតានំ នវន្នំ ភិក្ខុនំ តទា អបកតត្តភាវតោ អាវេចិតានំ សន្តិកេ
និក្ខិបនំ ន ហោតិ, តថា សេសានំ។ តេសំ បន ឯកទ្វានំ ឡនំ ហោតិ, ឯកទ្វានំ
អធិកំ, តស្មា យថាវុត្តនយេន សព្ទនវកតោ បដ្ឋាយ អនុក្កមេន និក្ខិបិតព្ពន្តិ។

ឯវំវាទីនំ បន តេសមាយស្មន្តានំ វាទេ បកតត្តាយេវ ភិក្ខុ អាវេចេតព្ពា
ហោន្តិ, នោ អបកតត្តា។ បុព្វ អាវេចិតានំយេវ សន្តិកេ វត្ថំ និក្ខិបិតព្ពំ ហោតិ,
នោ អនាវេចិតានំ។ ឯវំ បន បកតត្តាយេវ ភិក្ខុ អាវេចេតព្ពា ន ហោន្តិ, អថ
ខោ អបកតត្តាបិ “សចេ ទ្វេ ចារិវាសិកា គតជ្ជានេ អញ្ញមញ្ញំ បស្សន្តិ, ឧភោហិ
អញ្ញមញ្ញស្ស អាវេចេតព្ព”ន្តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តត្តា។ បុព្វ អាវេចិតានម្បិ
អនាវេចិតានម្បិ សន្តិកេ អាវេចេត្វា និក្ខិបិតព្ពមេវ “សចេ សោ ភិក្ខុ
កេនចិទេវ ករណីយេន បក្កន្តោ ហោតិ, យំ អញ្ញំ សព្ទបឋមំ បស្សតិ, តស្ស

អាហារចេត្វា និក្ខិបិតត្ថុ"ន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) វុត្តត្តា, តស្មា តថា អករោន្តេបិ
សព្ពេសំ អាហារិកតត្តា នត្តិ ទោសោ។ អប្បេកក្ខេ ភិក្ខុ "បកតត្ថស្សេវាយំ
អាហារេនា"តិ មញ្ញមាណា សាយំ វុឡ្យបដិចាជិយា វត្ថំ សមាទិយិទ្ធា អាហារេចត្វា
អត្តនោ សយនំ បរិសិទ្ធា ធារជគ្គនសយនសោធនាធិនិ ករោន្តា អញ្ញេសំ
អាហារិកំ ន សុណាន្តិ។ អប្បេកក្ខេ ចាតោ សយំ អាហារេចត្វា និក្ខិបិត្វា អញ្ញេសំ
អាហារេនំ វា និក្ខិបនំ វា អនាគមេត្វា ភិក្ខុចារាជនំ អត្ថាយ គច្ឆន្តិ, ឯវំ
ករោន្តានំ តេសំ អាហារេនំ ឯកច្ឆានំ អសុតភាវសម្ភវតោ សាសន្តោ ហោតិ
ចារិវាសិកានំ អញ្ញមញ្ញាហារេនស្ស បករណេសុ អាគតត្តា។ ន កេវលំ
សារត្ថធិបនិយំយេវ, អថ ខោ វជិរពុទ្ធិដីកាយម្យិ (វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ៧៦) "សចេ
ទ្វេ ចារិវាសិកា គតជ្ជានេ អញ្ញមញ្ញំ បស្សន្តិ, ឧភោហិបិ អញ្ញមញ្ញស្ស
អាហារេចតត្ថំ អវិសេសេន 'អាគន្តុកេន អាហារេចតត្ថំ, អាគន្តុកស្ស អាហារេចតត្ថុ"ន្តិ
វុត្តត្តា"តិ វុត្ថំ។

តថា អប្បេកក្ខេ បកតត្តា ភិក្ខុ ចារិវាសិកេសុ ភិក្ខុសុ សាយំ
វត្ថុសមាទានត្ថំ បកតត្ថសាលតោ និក្ខិបិត្វា អត្តនោ អត្តនោ សយនសមីបំ
គតេសុ អត្តនោ
សយនបញ្ញាបនបអក្ការបបនអញ្ញមញ្ញាហារេនសល្លាបករណាធិវសេន
អាឡោលេន្តា ចារិវាសិកានំ វត្តាហារេនំ ន សុណាន្តិ, ន មនសិ ករោន្តិ។
អប្បេកក្ខេ ចាតោ វត្ថុនិក្ខិបនកាលេ ចារិវាសិកភិក្ខុសុ
វត្តាហារេនវត្ថុនិក្ខិបនានិ ករោន្តេសុបិ និទ្ទាបសុតា ហុត្វា ន សុណាន្តិ។ ឯវំ
ករោន្តានម្យិ តេសំ ឯកច្ឆានំ អស្សុតសម្ភវតោ វត្តាហារេនំ សាសន្តំ ហោតីតិ។
ហោតុ សាសន្តំ, សុណាន្តានំ អស្សុតសម្ភវេបិ អាហារេកានំ សម្មាអាហារេនេន
វត្ថុស្ស បរិបុណ្ណត្តា កោ ទោសោតិ ចេ? អាហារេកានំ សម្មា អាហារិកតត្តា វត្ថុ
បរិបុណ្ណេបិ វត្ថុភេទទុក្ខដតោវ វិមុត្តោ សិយា, ន វត្ថិច្ឆេទតោ។ វុត្ថញ្ចិ

សមន្តបាសាទិកាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៦) “សចេ វាយមន្តោបិ សម្មាបុណ្ហតុំ វា
សាវេតុំ វា ន សក្កោតិ, វត្តិច្ឆេទោវ ហោតិ, ន វត្តភេទទុក្កជ”ន្តិ។

អថញ្ញោ ភិក្ខុ វត្តំ សមាទិយិត្វា វត្តិំ និបន្នា និទ្ទាភាវេន មនុស្សសទ្ធម្ម័
សុណាន្តិ, ភេរិអាទិសទ្ធម្ម័ សុណាន្តិ, សកជនាវាទិយានសទ្ធម្ម័ សុណាន្តិ, តេ តេន
សទ្ធន អាសន្តន្តិ “ភិក្ខុនំ នុ ខោ អយ”ន្តិ, តេ តេន ការណេន វត្តិច្ឆេទំ មញ្ញន្តិ។
កស្មា? “អយញ្ញា នេសំ ធម្មសទ្ធិំ វា ឧក្កាសិតសទ្ធិំ វា ឱបិតសទ្ធិំ វា សុត្វា
អាគន្ធកការំ ជានាតិ, គន្ធា អាហោចេតព្ពំ។ គតកាលេ ជានន្តេនបិ អនុពន្ធិត្វា
អាហោចេតព្ពមេវ។ សម្មាបុណ្ហតុំ អសក្កោន្តស្ស វត្តិច្ឆេទោវ ហោតិ, ន
វត្តភេទទុក្កជ”ន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៦) វុត្តត្ថាតិ។ តេ ឯវំ សញ្ញាបេតព្ពា -
មាយស្មន្តោ ឯវំ មញ្ញត្ថ, នាយំ ចាហោ ពហិសីមជ្ឈវសេន វុត្តោ, អថ ខោ
ឧបចារសីមជ្ឈវសេន វុត្តោ។ វុត្តញ្ញា តត្ថេវ “យេបិ អន្តោវិហារំ អប្បវិសិត្វា
ឧបចារសីមំ ឱក្កមិត្វា គច្ឆន្តិ”តិ។ តត្ថបិ អាគន្ធកការស្ស ជានិតត្វា វត្តិច្ឆេទោ
ហោតិ, តស្មា ទូរេសទ្ធសវនមត្តេន វត្តិច្ឆេទោ នត្ថិ, “អយំ ភិក្ខុនំ សទ្ធា, អយំ
ភិក្ខុហិ វាទិតភេរិយណ្ណាទិសទ្ធា, អយំ ភិក្ខុហិ ចាទិតសកជនាវាទិសទ្ធា”តិ
និសីទ្ធគ្នានតោ ជានន្តោយេវ វត្តិច្ឆេទករោ ហោតិ។ តេនាហា “អាយស្មា
ករីកតិស្សត្ថេរោ ‘សមណោ អយ’ន្តិ វវត្តានមេវ បមាណ”ន្តិ។

ទិវា ទូរេ គច្ឆន្តំ ជនកាយំ ទិស្វាបិ “ឥមេ ភិក្ខុ នុ ខោ”តិ បរិកប្បន្តា វត្តិច្ឆេទំ
មញ្ញន្តិ, តម្បី អការណំ។ កស្មា? “ភិក្ខុ”តិ វវត្តានស្ស អភាវា។ វុត្តញ្ញា
អដ្ឋកថាយំ “នទីអាទីសុ នាវាយ គច្ឆន្តម្បី បរតិវេ បិតម្បី អាកាសេ គច្ឆន្តម្បី
បព្ពតថលអរញ្ញាទីសុ ទូរេ បិតម្បី ភិក្ខុំ ទិស្វា សចេ ‘ភិក្ខុ’តិ វវត្តានំ អត្ថិ,
នាវាទីហិ វា គន្ធា មហាសទ្ធិំ កត្វា វា វេគេន អនុពន្ធិត្វា វា អាហោចេតព្ព”ន្តិ។ ឥតិ
ភិក្ខុំ ទិស្វាបិ “ភិក្ខុ”តិ វវត្តានមេវ បមាណំ។ អភិក្ខុំ បន “ភិក្ខុ”តិ វវត្តានេ

សន្តិបិ វា អសន្តិបិ វា ក៏ វត្តពុំ អត្ថិ, ពហារោ បន ភិក្ខុ ឥទ្ធិ រូបនស្សនំ
សន្តិសវនញ្ច អាសន្តន្តា “បកាតេ សតិ ទំ ទ្វយំ ភវេយ្យ, តស្មា មនុស្សានំ
គមនកាលសន្តិករណកាលតោ បុព្វេយេវ វត្តំ និក្ខិបិតព្ព”ន្តិ មញ្ញាមាណា
អនុគ្គតេយេវ អរុណោ វត្តំ និក្ខិបន្តិ, តទយុត្តំ វត្តិច្ឆេទត្តាតិ។

អថ បន វិនយធរេន “កិត្តកា តេ អាបត្តិយោ, ធានេសិ, កីវតីហំ
បដិច្ឆាទេសី”តិ បុដ្ឋោ សមាធា “អហំ, ភន្តេ, អាបត្តិបរិយន្តំ ន ជាតាមិ,
វត្តិបរិយន្តំ ន ជាតាមិ, អាបត្តិបរិយន្តំ នស្សរាមិ, វត្តិបរិយន្តំ នស្សរាមិ,
អាបត្តិបរិយន្តេ វេមតិកោ, វត្តិបរិយន្តេ វេមតិកោ”តិ វុត្ត “អយំ ភិក្ខុ
សុទ្ធឺន្តបរិវាសារហោ”តិ ព្រាត្វា តស្សបិ ធុរិធគ្គា ចូឡសុទ្ធឺន្តមហាសុទ្ធឺន្តវសេន
“តេសុ អយំ ភិក្ខុ ឥមស្ស អរហោ”តិ ព្រាបនត្ថំ ឧបសម្មទតោ បដ្ឋាយ
អនុលោមក្កមេន វា អាហេចិតទិវសតោ បដ្ឋាយ បដិលោមក្កមេន វា “កិត្តកំ
កាលំ ត្វំ អាហេចនអារិករណាទិវសេន សុទ្ធោ”តិ បុច្ឆិត្វា “អាម ភន្តេ, ឯត្តកំ
កាលំ អហំ សុទ្ធោម្ហី”តិ វុត្ត “អយំ ភិក្ខុ ឯកច្ចំ វត្តិបរិយន្តំ ជាតាតិ, តស្មា
ចូឡសុទ្ធឺន្តារហោ”តិ ព្រាត្វា តស្ស សុទ្ធឺកាលំ អបនេត្វា អសុទ្ធឺកាលវសេន
បរិយន្តំ កត្វា ចូឡសុទ្ធឺន្តបរិវាសោ ធាតព្ពោ។ អយំ ឧទ្ធម្មិ អាហេហាតិ, អដោបិ
ឱរោហាតិ។ យោ បន អនុលោមវសេន វា បដិលោមវសេន វា បុច្ឆិយមាធា
“សកលម្មិ វត្តិបរិយន្តំ អហំ ន ជាតាមិ នស្សរាមិ, វេមតិកោ ហោមី”តិ វុត្ត
“អយំ ភិក្ខុ សកលម្មិ វត្តិបរិយន្តំ ន ជាតាតិ, តស្មា មហាសុទ្ធឺន្តារហោ”តិ
ព្រាត្វា តស្ស ឧបសម្មទតោ បដ្ឋាយ យាវ វត្តសមាធានា ឯត្តកំ កាលំ បរិយន្តំ
កត្វា មហាសុទ្ធឺន្តបរិវាសោ ធាតព្ពោ។ ឧទ្ធុអាហេហានអដោឱរោហានភារោ
បនេសំ អជ្ជកថាយំ (ចូឡវ. អជ្ជ. ១០២) វុត្តោយេវ។ ឥតោ បរម្មិ វិធានំ
អជ្ជកថាយំ អាគតនយេនេវ ទដ្ឋព្ពំ។

ឥតទានិ បន ពហារោ ភិក្ខុ “អយំ ចូឡសុទ្ធគ្នារហោ, អយំ
មហាសុទ្ធគ្នារហោ” តិ អវិចីនន្តា អន្តោកម្មវាចាយំ “អាបត្តិបរិយន្តំ ន ជាតាតិ,
រត្តិបរិយន្តំ ន ជាតាតិ, អាបត្តិបរិយន្តំ នស្សរតិ, រត្តិបរិយន្តំ នស្សរតិ,
អាបត្តិបរិយន្តេ វេមតិកោ, រត្តិបរិយន្តេ វេមតិកោ” តិ អវិសេសវចនមេវ
មនសិ ករោន្តា “ឥមាយ កម្មវាចាយ ទិន្នំ សុទ្ធគ្នាបរិវាសំ គហេត្វា បញ្ចាបាមត្ថំ
វា ទសាបាមត្ថំ វា បរិវសិត្វា អបរិយន្តរត្តិបដិច្ឆាទិតាហិ អបរិយន្តាហិ
អាបត្តិហិ មោក្ខោ ហោតិ” តិ មញ្ញន្តា បញ្ចាបាមត្ថំ វា ទសាបាមត្ថំ វា បរិវសិត្វា
មានត្ថំ យាចន្តិ, វេ ករោន្តា តេ ភិក្ខុ សហស្សក្ខត្តំ បរិវសន្តាបិ អាបត្តិតោ ន
មុច្ឆេយ្យំ។ កស្មាតិ ចេ? ចាឡិយា ច អដ្ឋកថាយ ច វិវុដ្ឋនតោ។ វុត្តញ្ញិ ចាឡិយំ
(ចារា. ៤៤២) “យាវតីហំ ជានំ បដិច្ឆាទេតិ, តាវតីហំ តេន ភិក្ខុនា អកាមា
បរិវត្តញ្ចំ។ បរិវុត្តបរិវាសេន ភិក្ខុនា ឧត្តរំ ធារត្ថំ ភិក្ខុមានត្ថាយ បដិបដ្ឋិតញ្ចំ។
ចិណ្ឌាមានត្ថោ ភិក្ខុ យត្ថ សិយាវិសតិគណោ ភិក្ខុសង្ឃោ, តត្ថ សោ ភិក្ខុ
អព្ពេតព្ពោ” តិ, តស្មា បដិច្ឆន្តទិវសមត្ថំ អបរិវសិត្វា មានត្តារហោ ឆាម ន
ហោតិ, អមានត្តារហស្ស មានត្ថទានំ ន រុហតិ, អចិណ្ឌាមានត្ថោ អព្ពាធារហោ
ន ហោតិ, អនព្ពាធារហស្ស អព្ពានំ ន រុហតិ, អនព្ពិតោ ភិក្ខុ អាបត្តិមុត្តោ
បកតត្តោ ន ហោតីតិ អយមេត្ថ ភគវតោ អធិប្បាយោ។

អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) បន ចូឡសុទ្ធគ្នេ “តំ គហេត្វា បរិវសន្តេន
យត្ថកំ កាលំ អត្ថនោ សុទ្ធិ ជាតាតិ, តត្ថកំ អបនេត្វា អវសេសំ មាសំ វា
ទិមាសំ វា បរិវសិតញ្ច” តិ, មហាសុទ្ធគ្នេ “តំ គហេត្វា គហិតទិវសតោ យាវ
ឧបសម្បទទិវសោ, តាវ រត្តិយោ គណេត្វា បរិវសិតញ្ច” តិ វុត្តំ, តស្មា
បដិច្ឆន្តរត្តិប្បមាណំ បរិវសន្តោយេវ មានត្តារហោ ហោតិ, ន
បញ្ចាបាទសាហារត្តិប្បមាណាមត្ថំ បរិវសន្តោតិ អយំ អដ្ឋកថាចរិយានំ
អធិប្បាយោ។ តេនេវ ច ការណេន ទេសនាអារោចនាទីហិ សព្ពកាលំ អាបត្តិ

សោធន៍ត្រូវសន្តាន់លង្ហើបសលាន់ សិក្ខាកាមាន់ ភិក្ខុនំ សុទ្ធន្តបរិវាសំ ធាតុ
អយុត្តរ្យចោ, ទេសនាអាហារេនាទីហិ អាបត្តិ អសោធន៍ត្រូវ បមាទវសេន
ចិរកាលំ វសន្តានំ ជនបទវាសិកាទីនំ ធាតុ យុត្តរ្យចោតិ វេទិតព្ពំ។ ឯត្ថាបិ
អវសេសវិនិច្ឆយោ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

អថ បនរិទយធរេន “តុំ, អារុសោ, កតវអាបត្តិ អាបន្នោ, កតិ វត្តិយោ តេ
នាទីតា” តិ បុដ្ឋោ “អហំ, ភន្តេ, សង្ឃាទិសេសំ អាបត្តិ អាបន្និត្រូវ បក្ខមត្តំ
បដិច្ចាទីតា, តេនាហំ សង្ឃំ បក្ខបរិវាសំ យាទិត្រូវ សង្ឃេន ទីន្នេ បក្ខបរិវាសេ
បរិវាសិត្រូវ អនិក្ខត្តវត្តោវ ហុត្រូវ អន្តរា សង្ឃាទិសេសាបត្តិ អាបន្និត្រូវ
បញ្ចាហមត្តំ នាទីតា” តិ វុត្តេ “អយំ ភិក្ខុ សមោធានបរិវាសារហោ, តីសុ ច
សមោធានបរិវាសេសុ ឌីធានសមោធានារហោ” តិ ព្រាហ្ម “តេន ហិ ភិក្ខុ តុំ
មូលាយបដិកស្សនារហោ” តិ វត្រា តំ មូលាយ បដិកស្សិត្រូវ បរិវុត្តទិវសេ
អទិវសេ កត្រូវ អន្តរា បដិច្ចន្នេ បញ្ចា ទិវសេ មូលាបត្តិយា បដិច្ចន្នេសុ ទិវសេសុ
សមោធានត្រូវ ឌីធានសមោធានោ ធាតព្ពោ។ ឥតោ បរាទិ ឌីធានសមោធានេ
វត្តព្ពំវេនាទិ ចាឡិយំ អដ្ឋកថាយព្ពោ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពាទិ។

អថ បនរិទយធរេន បុដ្ឋោ “អហំ, ភន្តេ, សម្ពហុលា សង្ឃាទិសេសា
អាបត្តិយោ អាបន្និ, សម្ពហុលា អាបត្តិយោ ឯកាហប្បដិច្ចន្នាយោ... បេ....
សម្ពហុលា អាបត្តិយោ ធនាហប្បដិច្ចន្នាយោ” តិ វុត្តេ “អយំ ភិក្ខុ
អគ្បសមោធានារហោ” តិ ព្រាហ្ម តាសំ អាបត្តិនំ យា អាបត្តិយោ
ចិរតវប្បដិច្ចន្នាយោ, តាសំ អគ្បេន សមោធានបរិវាសោ ធាតព្ពោ។ តត្រេវ
វេទិត្ត - “យា អាបត្តិយោ ចិរតវប្បដិច្ចន្នាយោ, តាសំ អគ្បេន
សមោធានបរិវាសោ ធាតព្ពោ” តិ វុត្តោ, ឯវំ សន្តេ
បក្ខប្បដិច្ចន្នាសប្បដិច្ចន្នាទីសុ កថន្តិ? តេសុបិ “យា អាបត្តិយោ

បក្ខប្បជិច្ឆន្ទាយោ, យា អាបត្តិយោ មាសប្បជិច្ឆន្ទាយោ"តិ វុត្ថុញ្ចោតិ។ យទិ ឯវំ
ចាឡិវិរោធា អាបន្តតិ។ ចាឡិយញ្ចំ ទសាហប្បជិច្ឆន្ទបរិយោសាធា ឯវំ អាបត្តិ
ទស្សិតា, ន បក្ខប្បជិច្ឆន្ទមាសប្បជិច្ឆន្ទាយោតិ? សច្ចំ, ចាឡិយំ តថាទស្សនំ
បន នយទស្សនមត្តំ។ តថា ហិ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡ្យវ. អដ្ឋ. ១០២) "បញ្ចទស
ទិវសានិ បជិច្ឆន្ទាយ 'បក្ខប្បជិច្ឆន្ទ'ន្តិ វុត្ថា យោជនា កាតញ្ចា... បេ... ឯវំ យាវ
សដ្ឋិសំវច្ឆរំ, អតិវេកសដ្ឋិសំវច្ឆរប្បជិច្ឆន្ទន្តិ វា តតោ វា ភិយ្យេបិ វុត្ថា យោជនា
កាតញ្ចា"តិ។ មហាបទុមត្ថេវេនបិ វុត្តំ "អយំ សមុច្ចយក្ខន្ធកោ នាម ពុទ្ធានំ
បិតកាលសទិសោ, អាបត្តិ នាម បជិច្ឆន្ទា វា ហោតុ អប្បជិច្ឆន្ទា វា
សមកឧនតរអតិវេកប្បជិច្ឆន្ទា វា, វិនយធរស្ស កម្មវាចំ យោជេតុំ
សមត្ថភារោយេវេតុ បមាណ"ន្តិ, តស្មា បក្ខប្បជិច្ឆន្ទាទិនំ កម្មវាចាករណោ
កុក្កច្ចំ ន កាតញ្ចន្តិ។

ហោតុ, ឯវម្បិ បក្ខប្បជិច្ឆន្ទំ បរិយន្តំ កត្វា កតាយ កម្មវាចាយ តតោ ឧទ្ធចំ
អាបត្តិ នត្ថិតិ កថំ ជានេយ្យតិ? ឥធានិ សិក្ខាកាមា ភិក្ខុ ទេវសិកម្បិ
ទេសនាវេចនាវិករណានិ ករោន្តិ ឯកាហិកទ្ធិហិកាទិវសេនបិ, កិច្ចបសុតា
ហុត្វា តថា អសក្កោន្តាបិ ឧចោសថទិវសំ នាតិក្កមន្តិ, គិលានាទិវសេន
តទតិក្កន្តាបិ អតិក្កន្តភាវំ ជានន្តិ, តស្មា តទតិក្កន្តភាវេ សតិ
អតិវេកបក្ខប្បជិច្ឆន្ទមាសប្បជិច្ឆន្ទាទិវសេន វឡេត្វា កម្មវាចំ ករេយ្យ,
តទតិក្កន្តភាវេ បន អសតិ បក្ខប្បជិច្ឆន្ទបរិយន្តា ហោតិ, តស្មា
បក្ខបរិយន្តកម្មវាចាករណំ ព្រាយាគតំ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

ឯវំ ហោតុ, តថាបិ យទេតំ "សម្ពហុលា អាបត្តិយោ
ឯកាហប្បជិច្ឆន្ទាយោ... បេ... សម្ពហុលា អាបត្តិយោ បក្ខប្បជិច្ឆន្ទាយោ"តិ វុត្តំ,
តត្ថ ឥមិនាយេវ អនុក្កមេន មយា បដិច្ឆាទិតា អាបត្តិយោ ហោន្តិតិ កថំ

ជានេយ្យ, អជានេយ្យ ច សតិ “យា ច ខ្វាយំ, អាវុសោ, អាបត្តិ អជានប្បជិច្ឆន្ទា,
អធម្មិកំ តស្ស អាបត្តិយា បរិវាសទានំ, អធម្មត្តា ន រុហតិ” តិ ឥទំ អាបជ្ជតិ តិ?
នាបជ្ជតិ។ តត្ថ ហិ អាបត្តិយា អាបន្នការំ អជានន្តោ ហុត្វា បដិច្ឆាទេតិ, តស្មា
“អាបត្តិ ច ហោតិ អាបត្តិសញ្ញា ចា” តិ វុត្ថអាបត្តិសញ្ញាតាភាវា អប្បជិច្ឆន្ទមេវ
ហោតិ, តស្មា អប្បជិច្ឆន្ទាយ អាបត្តិយា បរិវាសទានំ អធម្មិកំ ហោតិ។ ឥធ បន
“ឯត្ថកា វត្ថិយោ មយា ធាទិតា” តិ ធន្ទកាលមេវ ន ជាតាតិ, តទជានភាវេ
សតិបិ បរិវាសទានំ រុហតិ។ តេនេវ ច ការណេន សុទ្ធន្តបរិវាសេ (ចូឡវ. ១៥៦-
១៥៧) “អាបត្តិបរិយន្តំ ន ជាតាតិ, វត្ថិបរិយន្តំ ន ជាតាតិ, អាបត្តិបរិយន្តំ
នស្សវតិ, វត្ថិបរិយន្តំ នស្សវតិ, អាបត្តិបរិយន្តេ វេមតិកោ, វត្ថិបរិយន្តេ
វេមតិកោ” តិ វត្ថិបរិយន្តស្ស អជានន អសរណាវេមតិកភាវេ សតិបិ
បរិវាសទានំ វុត្ថំ, តស្មា ធាទិតកាលំ តថតោ អជានន្តោបិ “សម្ពហុលា
អាបត្តិយោ ឯកាហាប្បជិច្ឆន្ទាយោ... បេ... សម្ពហុលា អាបត្តិយោ
បក្ខប្បជិច្ឆន្ទាយោ” តិ ឯត្ថ អប្បវិជ្ជស្ស អភាវា សម្បជ្ជតិយេវាតិ ទដ្ឋព្ភំ។

អថាបិ ឯវំ វនេយ្យំ - “សម្ពហុលា អាបត្តិយោ ឯកាហាប្បជិច្ឆន្ទាយោ... បេ...
សម្ពហុលា អាបត្តិយោ បក្ខប្បជិច្ឆន្ទាយោ” តិ វុត្ថ តេសុ ទិវសេសុ អាបត្តិយោ
អត្ថិ បដិច្ឆន្ទាយោបិ, អត្ថិ អប្បជិច្ឆន្ទាយោបិ, អត្ថិ ចិវប្បជិច្ឆន្ទាយោបិ, អត្ថិ
អចិវប្បជិច្ឆន្ទាយោបិ, អត្ថិ ឯកាបិ, អត្ថិ សម្ពហុលាបិ, សព្វា តា អាបត្តិយោ
ឯតេនេវ បទេន សង្កហិតា សិយុត្តិ? សង្កហិតា ឯវ។ ន ហេតុ សំសយោ
កាតព្វោ។ វុត្ថព្វោតំ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) “អញ្ញាស្មី បន អាបត្តិវុដ្ឋានេ
ឥទំ លក្ខណំ - យោ អប្បជិច្ឆន្តំ អាបត្តិ ‘បដិច្ឆន្ទា’ តិ វិនយកម្ហំ ករោតិ, តស្ស
អាបត្តិ វុដ្ឋាតិ។ យោ បដិច្ឆន្តំ ‘អប្បជិច្ឆន្ទា’ តិ វិនយកម្ហំ ករោតិ, តស្ស ន វុដ្ឋាតិ។
អចិវប្បជិច្ឆន្តំ ‘ចិវប្បជិច្ឆន្ទា’ តិ ករោន្តស្សបិ វុដ្ឋាតិ, ចិវប្បជិច្ឆន្តំ
‘អចិវប្បជិច្ឆន្ទា’ តិ ករោន្តស្ស ន វុដ្ឋាតិ។ ឯកំ អាបត្តិ អាបជ្ជិត្វា ‘សម្ពហុលា’ តិ

ករោន្តស្សបិ វុជ្ជាតិ ឯកំ វិនា សម្ពហុលានំ អភាវតោ។ សម្ពហុលា បន
អាបដ្ឋិត្វា ‘ឯកំ អាបដ្ឋិត្តិ ករោន្តស្ស ន វុជ្ជាតី’ តិ, តស្មា ឯតេហិ បទេហិ
សញ្ញាសំ បដិច្ចន្ទាបត្តិនំ សង្កហិតត្តា តាហិ អាបត្តិហិ វុជ្ជានំ សម្ពវតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

អថ បនវិនយធរេន បុដ្ឋោ “អហំ, ភន្តេ, សម្ពហុលា សង្ឃាទិសេសា
អាបត្តិយោ អាបដ្ឋិ ឯកំ សុក្កវិស្សដ្ឋិ, ឯកំ កាយសំសគ្គំ, ឯកំ ទុដ្ឋល្លវាចំ, ឯកំ
អត្តកាមំ, ឯកំ សញ្ញវិត្តំ, ឯកំ កុដិការំ, ឯកំ វិហារការំ, ឯកំ ទុដ្ឋនោសំ, ឯកំ
អញ្ញភាគិយំ, ឯកំ សង្ឃភេទំ, ឯកំ ភេទានុវត្តកំ, ឯកំ ទុព្ភចំ, ឯកំ
កុលទូសក” ត្ថិ វុត្ថេ “អយំ ភិក្ខុ មិស្សកសមោធានបរិវាសារហោ” តិ ព្យាគ្វា
អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) អាគតនយេន បរិវាសោ ធាតព្ភោ។ ឯត្ថាហា -
អគ្បសមោធានមិស្សកសមោធានានំ កោវិសេសោ, កី នាធាវត្តកាយោ?
វុច្ចតេ - អគ្បសមោធានបរិវាសោ អចិរយ្យដិច្ចន្ទា អាបត្តិយោ ចិរយ្យដិច្ចន្ទាយំ
អាបត្តិយំ សមោធានេត្វា តស្សា ចិរយ្យដិច្ចន្ទាយ អាបត្តិយា អគ្បវសេន ធីយតិ,
មិស្សកសមោធានបរិវាសោ នាធាវត្តកា អាបត្តិយោ សមោធានេត្វា តាសំ
មិស្សកវសេន ធីយតិ, អយមេតេសំ វិសេសោ។ អថ វា អគ្បសមោធានោ
សភាគវត្ថុនំ អាបត្តិនំ សមោធានវសេន ហោតិ, ឥតរោ វិសភាគវត្ថុនត្ថិ
អាចរិយា។ តេនេវាហា អាចរិយវជិរពុទ្ធិត្ថេរោ (វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ១០២)

“អគ្បសមោធានោ នាម សភាគវត្តកាយោ សម្ពហុលា អាបត្តិយោ អាបន្នស្ស
ពហុវត្តី បដិច្ចាទិតាបត្តិយំ និក្ខិបិត្វា ធាតព្ភោ, ឥតរោ នាធាវត្តកានំ វសេនាតិ
អយមេតេសំ វិសេសោ” តិ។

អថ សិយា “ឯវំ ចិរយ្យដិច្ចន្ទាយោ ច អចិរយ្យដិច្ចន្ទាយោ ច នាធាវត្តកាយោ
អាបត្តិយោ អាបន្នស្ស កោ បរិវាសោ ធាតព្ភោ អគ្បសមោធានោ វា
មិស្សកសមោធានោ វា, អថ តទុកយា វា” តិ។ កិញ្ចេត្ត - យទិ អគ្បសមោធានំ

ឧទេយ្យ, ចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិ ច អចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិ ច សភាគវត្ថុកាហិ អាបត្តិហិ
វុដ្ឋិតោ ភវេយ្យ, ចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិ ច អចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិ ច នោវិសភាគវត្ថុកាហិ។
យទិ ច មិស្សកសមោធានំ ឧទេយ្យ, សមាណកាលប្បជិច្ឆន្ទាហិវិសភាគវត្ថុហិ
អាបត្តិហិ វុដ្ឋិតោ ភវេយ្យ, នោ អសមាណកាលប្បជិច្ឆន្ទាហិ សភាគវត្ថុកាហិ
ច, អថ តទុកយម្បិ ឧទេយ្យ, “ឯកស្មី កម្មេ ទ្វេ បរិវាសា ទាតញ្ចា” តិ នេវ
ចាឡិយំ, ន អដ្ឋកថាយំ វុត្ថន្តិ? វុច្ឆតេ - ឥទញ្ចិ សព្វម្បិ បរិវាសាទិកំ វិនយកម្មំ
វត្ថុវសេន វា គោត្តវសេន វា នាមវសេន វា អាបត្តិវសេន វា កាតុំ វដ្ឋតិយេវ។

តត្ថ សុក្កវិស្សជ្ជីតិ វត្ថុ ចេវ គោត្តញ្ចា។ សង្ឃាទិសេសោតិ នាមញ្ចេវ អាបត្តិ
ច។ តត្ថ “សុក្កវិស្សជ្ជី កាយសំសគ្គ” ត្ថិអាទិវចនេនាបិ “នាធាវត្ថុកាយោ” តិ
វចនេនបិ វត្ថុ ចេវ គោត្តញ្ចា គហិតំ ហោតិ, “សង្ឃាទិសេសោ” តិ វចនេនបិ
“អាបត្តិយោ” តិ វចនេនបិ នាមញ្ចេវ អាបត្តិ ច គហិតា ហោតិ, តស្មា
អក្សសមោធានវសេន បរិវាសេ ទិន្ន “អហំ, ភន្តេ, សម្ពហុលា សង្ឃាទិសេសា
អាបត្តិយោ អាបដ្ឋិ” ត្ថិអាទិវចនេនេវ វត្ថុស្ស ច គោត្តស្ស ច នាមស្ស ច
អាបត្តិយា ច គហិតត្ថា ចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិ អចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិ ច សភាគវត្ថុកាហិ
ច វិសភាគវត្ថុកាហិ ច សញ្ញាហិ អាបត្តិហិ វុដ្ឋាតីតិ ទដ្ឋព្វំ។ វត្ថុញ្ចេតំ
សមន្តចាសាទិកាយំ “ឯត្ថ ច ‘សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិយោ អាបដ្ឋិ
នាធាវត្ថុកាយោ’ តិបិ ‘សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិយោ អាបដ្ឋិ’ ត្ថិបិ ឯវំ បុព្វេ
វុត្ថនយេន វត្ថុវសេនបិ គោត្តវសេនបិ នាមវសេនបិ អាបត្តិវសេនបិ យោដេត្វា
កម្មវាចំ កាតុំ វដ្ឋតិយេវាតិ អយំ មិស្សកសមោធានោ” តិ, ឥមស្មីញ្ចា
វិនយសង្គហប្បករណោ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២២៥) តថេវ វត្ថា “តស្មា ន ឥធិវិសុំ
កម្មវាចំ យោដេត្វា ទស្សយិស្សាម, បុព្វេ សញ្ញាបត្តិសាធារណំ កត្វា យោដេត្វា
ទស្សិតាយ ឯវ កម្មវាចាយ នាធាវត្ថុកាហិបិ អាបត្តិហិ វុដ្ឋានសម្ភវតោ
សាយេវេត្ថ កម្មវាចា អល” ត្ថិ។

យទិ ឯវំ អាចរិយវជិវពុទ្ធិត្ថវេន ទិទ្ធំវិសេសោ ន វត្ថុញ្ចោ, អថ កស្មា
វុត្តាតិ? តិសុ សមោធានបរិវាសេសុ ធិធានសមោធានោ
មូលាយបដិកស្សនាយ ធិដ្ឋនិតកាលេយេវ ធាតញ្ចោ,
អគ្គសមោធានមិស្សកសមោធានបរិវាសា បនវិសុំយេវ ធាតញ្ចោ។ “ឯវំ ទិន្នេ
ឯតេសំ កោវិសេសោ” តិ ចិន្នាយំ វិសេសសម្ពុវមត្តទស្សនត្ថំ វុត្តោ។
អដ្ឋកថាយំ បន បរិវាសាទិកម្មស្ស លក្ខណំ ទស្សេតុ “វត្ថុវសេន
វា” តិ អាទិមាហ, តស្មា លក្ខណាវសេនេវ សភាគវត្ថុកាហិមិ អាបត្តិហិ វុដ្ឋានំ
សម្ពុវតិ។ តេនេវ ច ការណេន សាវត្ថុទីបដិធានិកាយំ វិនយដីកាយញ្ច
វិមតិវិនោទនិធានិកាយំ វិនយដីកាយញ្ច ន កោចិ វិសេសោ វុត្តាតិ ទដ្ឋញ្ចោ។

យទិ ឯវំ មិស្សកសមោធានកម្មវាចាយមិ ចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិ
អចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិមិ អាបត្តិហិ វុដ្ឋានំ សម្ពុវេយ្យ។ តត្ថមិ ហិ “អហំ, ភន្តេ,
សម្ពហុលា សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិយោ អាបដ្ឋី នាធាវត្ថុកាយោ” តិមិ “ឯកា
សុក្កវិស្សដ្ឋិ... បេ.... ឯកា កុលទូសកា” តិមិ វត្ថុពុំ។ ឯវំ សតិ “សម្ពហុលា” តិមិ
“សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិយោ” តិមិ វត្ថុកោត្តនាមាបត្តិហិ កិត្តនសម្ពុវតោ
ចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិមិ អចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិមិ អាបត្តិហិ វុដ្ឋានំ សម្ពុវេយ្យតិ? ន បនេវ
ទដ្ឋពុំ។ វត្ថុទិកិត្តនញ្ចិ សញ្ញាបត្តិនំ គល្លានត្ថំ ហោតិ។ ឯវំ គល្លាន្តេមិ
បដិច្ឆន្នកាលស្ស អកចិតត្តា “ឯត្ថកំ នាម កាលំ បរិវសិតត្ត” ត្ថិ ន បញ្ញាយតិ,
តស្មី អបញ្ញាយមាទេ តេន បមាណេន បរិវាសោ ន ហោតិ, តស្មី អសតិ
អាបត្តិតោ វុដ្ឋានំ ន សម្ពុវតិ, តស្មា មិស្សកសមោធានកម្មវាចាយ
ចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិមិ អចិវប្បជិច្ឆន្ទាហិមិ អាបត្តិហិ វុដ្ឋានំ ន សម្ពុវតិ ទដ្ឋពុំ។

បរិវាសវិនិច្ឆយកថា និដ្ឋិតា។

មានត្ថវិនិច្ឆយកថា

មានត្ថកថាយម្យ មានត្ថំ នាម អប្បជិច្ឆន្ទមានត្ថំ បដិច្ឆន្ទមានត្ថំ បក្ខមានត្ថំ
សមោធានមានត្ថន្តិ ចតុត្ថិដំ ហោតិ។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ សង្ឃាទិសេសំ អាបត្តិ
អាបដ្ឋិត្វា តំ ទិវសមេវ អាហោចេតិ, ឯករត្តិមត្តម្យំ ន បដិច្ឆាទេតិ, តស្ស បរិវាសំ
អទត្វាវ ទិន្នំ មានត្ថំ អប្បជិច្ឆន្ទមានត្ថំ នាម។ យោ អាបដ្ឋិត្វា ទសហិ អាការេហិ
វិនា តំ ទិវសំ នាហោចេតិ, ឯករត្តាទិវសេន បដិច្ឆាទេតិ, តត្ថ យថាបដិច្ឆន្ទទិវសំ
បរិវាសំ ទត្វា បរិវត្តបរិវាសស្ស ទិន្នំ មានត្ថំ បដិច្ឆន្ទមានត្ថំ នាម។ អាបត្តិ
អាបដ្ឋិត្វា បដិច្ឆន្ទាយ វា អប្បជិច្ឆន្ទាយ វា ភិក្ខុនិយា បក្ខមត្តមេវ ទិន្នំ មានត្ថំ
បក្ខមានត្ថំ នាម។ ភិក្ខុ បន បដិច្ឆន្ទាយ អាបត្តិយា បរិវសិត្វា
អនិក្ខត្តវត្តកាលេយេវ បុន អាបដ្ឋិត្វា ន បដិច្ឆាទេតិ, តស្ស មូលាយ
បដិកស្សិត្វា បរិវត្តទិវសេ អទិវសេ កត្វា អប្បជិច្ឆាទិតត្តា សមោធានបរិវាសំ
អទត្វា ទិន្នំ មានត្ថំ សមោធានមានត្ថំ នាម។ មានត្តាវហាកាលេបិ
មានត្ថចរណាកាលេបិ អញ្ញាវហាកាលេបិ ឯសេវ នយោ។ តេសុ តីណិ
មានត្តានិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេន សុវិញ្ញយ្យត្តា ន វុត្តានិ។ បក្ខមានត្ថំ បច្ឆា
អាគមិស្សតិ។

យានិ បន បរិវាសមានត្តានិ អនវដ្ឋិតត្តា បុប្ផជ្ជនស្ស គិហិអាទិវសេន
បរិវត្តនេ សតិ បុន ធាតញ្ញាធាតញ្ញកាវេ សង្កិតញ្ញានិ, តានិ ទស្សេតុំ ចាឡិយំ
អនេកេហិ បកាវេហិវិត្តាវតោ វុត្តានិ។ តេសុ ភិក្ខុនំ សំសយវិនោទនត្តាយ
ឯកទេសំ ទស្សេតុំ “សច កោចី”តិអាទិមាហ។ តត្ថ វិញ្ញមតីតិ វិរូចោ ហុត្វា
ភមតិ, ហីនាយាវត្តតិ គិហិ ហោតីតិ អត្ថោ។ សាមណោហោហោតីតិ
ឧបសម្បន្ទការំ ជហិត្វា សាមណោវការំ ឧបគច្ឆតិ។ តត្ថ ចារាជិកប្បត្តកាវេន
វា “គិហិតិ មំ ធារេថា”តិអាទិនា សិក្ខាបច្ឆក្ខានេន វា គិហិ ហោតិ។ តេសុ
បឋមេន បុន ឧបសម្បទាយ អភព្ពត្តា បុន បរិវាសោ ន វុហតិយេវ, ទុតិយេន
បន បុន ឧបសម្បទាយ ភព្ពត្តា “សោ ច បុន ឧបសម្បជ្ជតី”តិ វុត្តំ។ ឥតរោ បន

ចារាជិកប្បត្តិការវេន សាមណេរោ ន ហោតិ។ កស្មា? សរណគមនាជំនំ
វិនស្សនតោ។ វុត្តញ្ញំ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១០៨)

“ឧបសម្បជ្ជានម្យំ ចារាជិកសមអាបត្តិយា

សរណគមនាទិសាមណោភារវស្សបិ វិនស្សនតោ សេនាសនគ្គាហោ ច

បដិប្បស្សម្ពតិ, សង្ឃលាភម្យំ តេន លភន្តីតិ វេទិតព្ព”ន្តិ, គិហី បុន ហុត្វា បុន

សាមណោភារវមត្តំ លទ្ធព្ពំ ហោតិ។ “សាមណេរោតិ មំ ធារេថា”តិអាទិនា បុន

សិក្ខាបច្ចក្ខានេ កតេ សិយា សាមណោភារោ, តតោបិ បុន

ឧបសម្បជ្ជិតុកាមតាយ សតិ សិយា ឧបសម្បជ្ជនាការោ។ “គិហីតិ មំ

ធារេថា”តិអាទិនា សិក្ខាបច្ចក្ខានំ កត្វា គិហីភារំ ឧបគតេបិ បុន

សាមណោបព្ពជ្ជំ បព្ពជ្ជិត្វា សាមណេរោ ហោតិ។ តតោ បុន ឧបសម្បជ្ជិតុ

លទ្ធព្ពត្តា “បុន ឧបសម្បជ្ជិតី”តិ វុត្តោ។ តេសំ ភិក្ខុភារេ បរិវាសេ អនិដ្ឋិតេបិ

គិហីសាមណោភារំ បត្តត្តា បរិវាសោ ន វុហតិ ឧបសម្បជ្ជានមេវ បរិវាសស្ស

ភគវតា បញ្ចត្តត្តាតិ អត្ថោ។

ឯវំ សន្តេ បុន ឧបសម្បជ្ជន្តស្ស កី បរិវាសោ បុន ធាតព្ពោតិ អាហា “សោ ចេ
បុន ឧបសម្បជ្ជិតី”តិអាទិ។ តស្សត្ថោ - សោ វិព្ពន្ធកោ សោ វា សាមណេរោ បុន
ឧបសម្បជ្ជនាការំ ឧបគច្ឆតិ, បុរិមំ បុព្ពេ ភិក្ខុភូតកាលេ ទិន្នំ បរិវាសទានំ ឯវំ
ឥទានិ បរិវាសទានំ ហោតិ។ យោ បរិវាសោ បុព្ពេ ភិក្ខុភូតកាលេ ទិន្នោ, សោ
បរិវាសោ សុទិន្នោ, ទុទិន្នោ ន ហោតិ។ យោ យត្តកោ កាលោ បរិវុត្តោ, សោ
តត្តកោ កាលោ សុបរិវុត្តោយេវ ហោតិ, ន ទុបរិវុត្តោ, តស្មា អវសេសោ
កាលោ បរិវសិតព្ពោតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - បុព្ពេ ភិក្ខុកាលេ បក្ខប្បដិច្ចន្ទាយ
អាបត្តិយា បរិវាសំ គហេត្វា ធនទិវសមត្តំ បរិវសិត្វា អនិដ្ឋិតេយេវ បរិវាសេ
វិព្ពមិត្វា សាមណេរោ វា ហុត្វា បុន ឧបសម្បជ្ជនេន អវសេសបញ្ចទិវសេ
បរិវសិត្វា បរិវាសោ និដ្ឋាបេតព្ពោតិ។ មានត្តារហាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឧបត្ថម្ភការណ៍សុបិន តស៊ូ កាល អជានន្តត្ថា “បរិវាសោ ន រុហតី” តិ វុត្ថំ។ តិណ្ហាម្បិ
ឧត្តត្ថការណ៍ កម្មនាសំវាសកត្តា តេហិ សហសំវាសោយេវ នត្ថិតិ
ឧត្តត្ថការណ៍ បរិវាសោ ន រុហតី តិ វុត្ថំ។

សេច បុន ឱសារីយតីតិ ឧក្ខេបនីយកម្មំ បដិប្បស្សម្ពនវសេន
សមានសំវាសកការំ បវេសីយតិ។ “សេច កស្សចិ ភិក្ខុនោ ឥត្ថលិដ្ឋំ
ចាតុភវតី” តិអាទីសុ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថនយេនេវ អត្ថោ សុវិញ្ញយោ ហោតិ។ យំ
បន វុត្ថំ “បក្ខមានត្ថំ បច្ឆា អាគមិស្សតី” តិ, តច្រើន ជាតតត្ថំ - បក្ខមានត្ថន្តិ
ភិក្ខុនិយា ធាតត្ថមានត្ថំ។ តំ បន បដិច្ចដ្ឋាយបិ អប្បដិច្ចដ្ឋាយបិ អាបត្តិយា
អឱមាសមត្ថមេវ ធាតត្ថំ។ វុត្ថញ្ញោតំ “គរុធម្មំ អដ្ឋាបដ្ឋាយ ភិក្ខុនិយា
ឧកតោសង្ឃេ បក្ខមានត្ថំ ចរិតត្ថ” ត្ថិ (ចា. ១៤៩; ចូ. ៤០៣; អ. និ. ៨.៥១)។ តំ
បន ភិក្ខុនីហិ អត្ថនោ សីមំ សោធម្មា វិហារសីមាយ វា វិហារសីមំ សោធម្មំ
អសក្កោន្តិហិ ខណ្ឌសីមាយ វា សព្វន្តិមេន បរិច្ឆេទេន ចតុវគ្គកណំ
សន្និចាតាបេត្វា ធាតត្ថំ។ សេច ឯកា អាបត្តិ ហោតិ, ឯកិស្សា វសេន, សេច ទ្វេ
វា តិស្សា វា សម្ពហុលា វា ឯកវត្ថុកា វា នាវាវត្ថុកា វា, តាសំ តាសំ វសេន
វត្ថុកោត្តនាមអាបត្តិសុ យំ យំ ឥច្ឆតិ, តំ តំ អាទាយ យោជនា កាតត្ថា។

តត្រិទំ ឯកាបត្តិវសេន មុខមត្តនិទស្សនំ - តាយ អាបដ្ឋាយ ភិក្ខុនិយា
ភិក្ខុនិសង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្កំ ករិត្វា វុឡានំ ភិក្ខុនីនំ ចាទេ វន្តិត្វា
ឧក្កដិកំ និសីទិត្វា អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វចនីយោ “អហំ, អយ្យ, ឯកំ
អាបត្តិ អាបដ្ឋិ តាមន្តរំ, សាហំ, អយ្យ, ឯ ឯកិស្សា អាបត្តិយា តាមន្តរាយ
បក្ខមានត្ថំ យាចាមី” តិ។ ឯវំ តិក្ខុត្ថំ យាចាបេត្វា ព្យត្ថាយ ភិក្ខុនិយា
បដិពាលាយ សង្ឃោ ព្រាបេតត្ថោ “សុណាតុ មេ, អយ្យ, សង្ឃោ, អយំ ឥត្តន្ទាមា
ភិក្ខុនី ឯកំ អាបត្តិ អាបដ្ឋិ តាមន្តរំ, សា សង្ឃំ ឯកិស្សា អាបត្តិយា តាមន្តរាយ

បក្ខុមានត្ថំ យាចតិ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃេ ឥត្តន្ទាមាយ ភិក្ខុនិយា
ឯកិស្សា អាបត្តិយា តាមន្តរាយ បក្ខុមានត្ថំ ទទេយ្យ, ឯសា ព្យាត្តិ។ សុណាតុ
មេ, អយ្យេ, សង្ឃេ...បេ... ទុតិយម្បិ។ តតិយម្បិ ឯតមត្ថំ វេទាមិ។ សុណាតុ មេ,
អយ្យេ, សង្ឃេ...បេ... ភាសេយ្យ។ ទិន្នំ សង្ឃេន ឥត្តន្ទាមាយ ភិក្ខុនិយា ឯកិស្សា
អាបត្តិយា តាមន្តរាយ បក្ខុមានត្ថំ, ឧមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហិ, ឯវេមតំ
ធារយាមី"តិ។

កម្មវាចាបរិយោសានេ វត្ថំ សមាទិយិទ្វា ភិក្ខុមានត្តកថាយំ វុត្តនយេនេវ
សង្ឃស្ស អាហោចត្វា និក្ខិត្តវត្ថំ វេសិតុកាមាយ តថេវ សង្ឃស្ស មជ្ឈេ វា
បក្កន្តាសុ ភិក្ខុនិសុ ឯកភិក្ខុនិយា វា ទុតិយិកាយ វា សន្តិកេ វុត្តនយេនេវ
និក្ខិបិតព្ពំ។ អញ្ញាស្ស បន អាគន្ធកាយ សន្តិកេ អាហោចត្វា និក្ខិបិតព្ពំ,
និក្ខិត្តកាលតោ បជ្ជាយ បកតត្តជ្ជានេ តិដ្ឋតិ។

បុន សមាទិយិទ្វា អរុណំ ឧដ្ឋបេន្តិយា បន ភិក្ខុនីនំយេវ សន្តិកេ វេសិតុំ ន
លព្ពតិ។ “ឧកតោសង្ឃេ បក្ខុមានត្ថំ ចរិតព្ពំ”ន្តិ ហិ វុត្ថំ, តស្មា អស្សា
អាចរិយុបជ្ឈាយាហិ វិហារំ គន្ធា សង្គាហាកបក្ខេ បិតោ ឯកោ មហាថេរោ វា
ធម្មកថិកោ វា ភិក្ខុ វុត្តព្ពោ “ឯកិស្សា ភិក្ខុនិយា វិនយកម្មំ កត្តព្ពមត្តិ, តត្រ
នោ អយ្យា ចត្តារោ ភិក្ខុ បេសេថា”តិ។ សង្គហំ អកាតុំ ន លព្ពតិ,
“បេសេស្សាមា”តិ វុត្តព្ពំ។ ចត្វហិ បកតត្តភិក្ខុនិហិ មានត្តចារិទិ ភិក្ខុនី
គហោត្វា អន្តោអរុណោយេវ និក្ខិបិត្វា តាម្បបចារតោ ទ្វេ លេខ្ខចាតេ
អតិក្កមិត្វា មគ្គា ឌុក្កម្ម គុម្ភវតិអាទិហិ បដិច្ចន្នេ ហ្វានេ និសីទិតព្ពំ,
វិហារូបចារតោបិ ទ្វេ លេខ្ខចាតា អតិក្កមិតព្ពា។ ចត្វហិ បកតត្តភិក្ខុហិបិ
តត្ត គន្ធា, គន្ធា បន ភិក្ខុនិហិ សទ្ធិ ន ឯកជ្ជានេ និសីទិតព្ពំ, បដិក្កមិត្វា អវិទូរេ
ហ្វានេ និសីទិតព្ពំ។ កុរុនិមហាបច្ឆវសុ បន “ភិក្ខុនិហិ ព្យត្ថំ ឯកំ វា ទ្វេ វា

ឧបាសិកាយោ ភិក្ខុហិមិ ឯកំ វា ទ្វេ វា ឧបាសកេ អត្តរក្ខណត្ថាយ គហេត្វា
គន្តព្ភ”ន្តំ វុត្ថំ។ កុរុន្តិយំយេវ ច “ភិក្ខុនុបស្សយស្ស ច វិហារស្ស ច ឧបចារំ
មុញ្ញាតុំ វុដ្ឋតិ”តិ វុត្ថំ, “តាមស្សា”តិ ន វុត្ថំ។

ឯវំ និសិន្នេសុ បន ភិក្ខុនីសុ ច ភិក្ខុសុ ច តាយ ភិក្ខុនិយា “មានត្ថំ
សមាធិយាមិ, វុត្ថំ សមាធិយាមិ”តិ វុត្ថំ សមាធិយិត្វា ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស តាវ ឯវំ
អាហោចេតព្ភំ “អហំ, អយ្យ, ឯកំ អាបត្តិ អាបដ្ឋិ តាមន្តរំ, សាហំ សង្ឃំ ឯកិស្សា
អាបត្តិយា តាមន្តរាយ បក្ខមាណត្ថំ យាបិ, តស្សា មេ សង្ឃោ ឯកិស្សា អាបត្តិយា
តាមន្តរាយ បក្ខមាណត្ថំ អធាសិ, សាហំ មានត្ថំ ចរាមិ, វេទិយាមហំ អយ្យ,
វេទិយតីតិ មំ សង្ឃោ ធារេត្វ”តិ។

តតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស សន្តិកំ គន្ធា ឯវំ អាហោចេតព្ភំ “អហំ, អយ្យ, ឯកំ
អាបត្តិ អាបដ្ឋិ... បេ... វេទិយាមហំ អយ្យ, វេទិយតីតិ មំ សង្ឃោ ធារេត្វ”តិ។
ឥធាបិ យាយ កាយចិ ភាសាយ អាហោចេតុំ វុដ្ឋតិ។ អាហោចេត្វា ច
ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស វុសន្តិកេ និសីទិតព្ភំ, អាហោចិតកាលតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុនំ គន្ធា
វុដ្ឋតិ។ សចេ សាសន្តា ហោតិ, ភិក្ខុនិយោ តតេវ ហំនំ បច្ឆាសីសន្តិ, ហំតព្ភំ។
សចេ អញ្ញោ ភិក្ខុ វា ភិក្ខុនី វា តំ ហំនំ ឯតិ, បស្សន្តិយា អាហោចេតព្ភំ។ នោ ចេ
អាហោចេតិ, វត្តិច្ឆេនោ ចេវ វុត្តភេទទុក្ខជញ្ញា។ សចេ អជានន្តិយា ឯវំ ឧបចារំ
ឡិក្ខមិត្វា គប្បតិ, វត្តិច្ឆេនាវ ហោតិ, ន វុត្តភេទទុក្ខជំ។ សចេ ភិក្ខុនិយោ
ឧបជ្ឈាយាធិនំ វុត្តករណាត្ថំ បគេវ គន្ធកាមា ហោន្តិ,
វត្តិវិប្បវាសកណាឡិហ័យនកាមន្តរាបត្តិរក្ខណាត្ថំ ឯកំ ភិក្ខុនី បេហេត្វា គន្ធា,
តាយ អរុណោ ឧដ្ឋិតេ តស្សា សន្តិកេ វុត្ថំ និក្ខិបិតព្ភំ។ ឯតេនុចាយេន អឧណ្ណា
បញ្ចានស វត្តិយោ មានត្ថំ ចរិតព្ភំ។

អធិក្ខត្តវត្តោយ បន ចារិវាសិកក្ខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ សម្មា វត្តិតតំ។ អយំ
 បនវិសេសោ - “អាគន្ធកស្ស អាហោចេតតំ”ន្តិ ឯត្ថ យត្តកា បុរេភត្តំ វា
 បច្ឆាភត្តំ វា តំ កាមំ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនិយោ វា អាគន្ធន្តិ, សព្ពេសំ អាហោចេតតំ។
 អនាហោចេន្តិយា វត្តិច្ឆេទោ ចេវ វុត្តភេទទុក្កជញ្ញា។ សចេបិ វត្តិ កោចិ ភិក្ខុំ តំ
 កាមុបចារំ ឌីក្កមិទ្វា គច្ឆតិ, វត្តិច្ឆេទោ ហោតិយេវ, អជាននបច្ឆយា បន
 វុត្តភេទតោ មុច្ឆតិ។ កុរុន្តិអាធិសុ បន “អធិក្ខត្តវត្តភិក្ខុនំ វុត្តនយេនេវ
 កេចេតតំ”ន្តិ វុត្តំ, តំ ចារិវាសិកវត្តាធិនំ ឧបចារសីមាយ បរិច្ឆេទត្តា យុត្តតរំ
 ធិស្សតិ។ ឧចាសថេ អាហោចេតតំ, បវារណាយ អាហោចេតតំ, ចតុន្នំ ភិក្ខុនញ្ច
 ភិក្ខុនិញ្ច ទេវសិកំ អាហោចេតតំ។ សចេ ភិក្ខុនំ តស្មី កាមេ ភិក្ខាបាហោ
 សម្បជ្ជតិ, តត្ថវ គន្ធាតំ។ នោ ចេ សម្បជ្ជតិ, អញ្ញាត្រ ចរិទ្វាបិ តត្រ អាគន្ធា
 អត្តានំ ធស្សេត្វា គន្ធាតំ, ពហិកាមេ វា សង្កេតជ្ជានំ កាតតំ “អសុកស្មី នាម
 ហ្មានេ អម្ពេ បស្សិស្សតិ”តិ។ តាយ សង្កេតជ្ជានំ គន្ធា អាហោចេតតំ, សង្កេតជ្ជានេ
 អធិស្វាវិហារំ គន្ធា អាហោចេតតំ។ វិហារេ សព្ពភិក្ខុនំ អាហោចេតតំ។ សចេ
 សព្ពេសំ សក្កា ន ហោតិ អាហោចេតតំ, ពហិ ឧបចារសីមាយ បទ្វា ភិក្ខុនិយោ
 បេសេតញ្ច, តាហិ អាធិតានំ ចតុន្នំ ភិក្ខុនំ អាហោចេតតំ។ សចេ វិហារេ ទ្វារោ
 ហោតិ សាសន្តោ, ឧចាសកេ ច ឧចាសិកាយោ ច គហេត្វា គន្ធាតំ។ សចេ បន
 អយំ ឯកា វសតិ, វត្តិវិប្បវាសំ អាបជ្ជតិ, តស្មាស្ស ឯកា បកតត្តា ភិក្ខុនិ
 សម្មន្និទ្វា ធាតញ្ច ឯកច្ឆន្នេ វសនត្ថាយ។

ឯវំ អខណ្ឌំ មានត្តំ ចរិទ្វាវិសតិគណោ ភិក្ខុនិសង្ឃេ វុត្តនយេនេវ អញ្ញានំ
 កាតតំ។ “សចេ មានត្តំ ចរមាធា អន្តរាបត្តិ អាបជ្ជតិ, មូលាយ បដិកស្សិទ្វា
 តស្ស អាបត្តិយា មានត្តំ ធាតតំ”ន្តិ កុរុន្តិយំ វុត្តំ, ឥទំ បក្ខមានត្តំ នាម។ ឥទំ បន
 បក្ខមានត្តំ សមន្តចាសាទិកាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២)
 ចាឡិមុត្តវិនយវិនិច្ឆយភាវេន អាគតម្បិ ឥមស្មី វិនយសង្កហប្បករណោ

អាចរិយេន អនុទូជំ។ អយំ បនាចរិយស្ស អធិប្បាយោ សិយា - ឥទំ បក្ខមាទត្ថំ
ភិក្ខុនិយោយេវ សន្ធាយ ភគវតាវិសុំ បញ្ញត្តំ, ភិក្ខុហិ អសាធារណំ, ឥមស្មីញ្ច
កាលេ ភិក្ខុនិសង្ឃោ នត្ថិ, តស្មា គន្ធស្ស លហុភាវត្ថំ ឥទម្បិ អញ្ញម្បិ វ្យាទិសំ
អន្ស្របេ ភិក្ខុតព្ពន្ធិ។ អម្ពេហិ បន ភិក្ខុនិសង្ឃេ អវិជ្ជមានេបិ “ភិក្ខុសង្ឃោ ភិក្ខុនិហិ
សមាទាតព្ពវត្ថំ ជាទិស្សតិ។ ‘ទុព្ពលជាតិកា ហិ ភិក្ខុកជាតិកា ភិក្ខុនិយោ
ភគវតោ អាណំ បតិជ្ជាបេន្តិយោ វេរុបំ ទុក្កំ ទុរភិសម្ពុរំ’ វត្ថំ សមាទយីសុ,
កិមខ្ពំ បន មយ’ន្តិ មនសិ ករោន្តា ភគវតោ អាណំ បតិជ្ជាបេន្តា បរិវាសាទិវត្ថំ
សមាទិយីស្សន្តិ” តិ មន្ទា អាចរិយេន អនុទូជម្បិ ឥមស្មី វិនយាលង្គារប្បករណេ
ឧទ្ទដំ, តស្មា សម្មាសម្ពុទ្ធេ សញ្ញាតសន្ធាបេមការវាទិយុត្តេហិ
សត្តសាសនករេហិ ភិក្ខុហិ សម្មា សិក្ខិតព្ពំ។ ឥតោ បរាទិ អដ្ឋកថាយំ
អាគតនយេនេវ វេទិតព្ពានិ។

មានត្ថវិនិច្ឆ័យកថា និដ្ឋិតា។

២៤៨. ចារិវាសិកវត្ថុកថាយំ នវកតវំ ចារិវាសិកន្តិ អត្តនា នវកតវំ
ចារិវាសិកំ។ ចារិវាសិកស្ស ហិ អត្តនា នវកតវំ ចារិវាសិកំ វេបេត្វា អញ្ញោ
មូលាយបដិកស្សនាវហា មានត្តាវហា មានត្តចារិក អញ្ញាវហាបិ
បកតត្ថជ្ជានេយេវ តិដ្ឋន្តិ។ តេនាហា “អន្តមសោ
មូលាយបដិកស្សនាវហាទីនម្បី” តិ។ អន្តមសោ
មូលាយបដិកស្សនាវហាទីនម្បីតិ អាទិ-សន្តេន
មានត្តាវហាមានត្តចារិកអញ្ញាវហា សន្តិណ្ឌាតិ។ តេ ហិ ចារិវាសិកានំ,
ចារិវាសិកា ច តេសំ បកតត្ថជ្ជានេ វេ តិដ្ឋន្តិ។ អនោតចាទដ្ឋបនកន្តិ យត្ថ
វេត្វា ចាទេ ឆោវន្តិ, តាទិសំ ធារុដលកខណ្ឌាទី។ ចាទយំសន្តិ
សក្ខរកថលាទី។ ចាទេ យំសន្តិ វេតេនាតិ ចាទយំសនំ, សក្ខរកថលាទី។ វុត្តញ្ញិ

ភក្តីតា “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តិស្សោ ចានយំសនិយោ សក្ខំ កថលំ
សមុទ្ធដេណ” ត្តិ (ចូឡវ. ២៦៩)។ សន្និវហារិកានម្បិ សាទិយន្តស្សាតិ
សន្និវហារិកានម្បិ អភិវាទនាទី សាទិយន្តស្ស។ វត្ថុ ករោន្តិ ឯត្ថកមត្តស្ស
វត្ថុត្តា សន្និវហារិកាទីហិមិ អភិវាទនាទី កាតុំ ន វដ្តតិ។ “មា មំ គាមប្បវេសនំ
អាបុច្ឆថា” តិ វត្ថុ អនាបុច្ឆាបិ គាមំ បរិសិទ្ធិ វដ្តតិ។

យោ យោ វុឡោតិ ចារិវាសិកេសុ ភិក្ខុសុ យោ យោ វុឡោ។ នវកតវស្ស
សាទិតុន្តិ ចារិវាសិកេនវកតវស្ស អភិវាទនាទី សាទិតុំ។ “ចារិសុទ្ធិឧចោសថេ
ករិយមាណេ” តិ ឥទំ បវារណាទិវសេសុ សង្ឃេ បវារេន្តេ អនុបគតនិច្ឆេស្សាទីហិ
ករិយមាណំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថម្បិ សន្ធាយ វត្ថុ។ តត្ថោតិ
សង្ឃនវកជ្ជានេយេវ។ អត្តនោ ចាឡិយា បវារេតព្ពន្តិ អត្តនោ វស្សគ្រន
បត្តចាឡិយា បវារេតព្ពំ, ន បន សព្វេសុ បវារេតេសូតិ អត្តោ។

ឡិណោជនំ នាម វិស្សជ្ជនំ, តំ បន ចារិវាសិកេន ចាបិតស្ស អត្តនា
សម្បជិច្ឆិតស្សេវ បុនទិវសាទិអត្តាយ វិស្សជ្ជនំ កាតព្វំ។ អសម្បជិច្ឆិតា ចេ
វិស្សជ្ជតិ, ន លភតីតិ វត្ថុ។ យទិ បន ន គណ្ណាតិ នវិស្សជ្ជតីតិ យទិ
បុរិមទិវសេ អត្តនោ ន គណ្ណាតិ, គហេត្វា ច នវិស្សជ្ជតិ។

ចតុស្សាលភត្តន្តិ ភោជនសាលាយ បដិចាជិយា ទីយមាណំ ភត្តំ។
ហត្ថចាសេ វិគេនាតិ ធាយ កស្ស ហត្ថចាសេ វិគេន,
បដិគ្គហណាវុហនជ្ជានេតិ អធិប្បាយោ។ មហាបេជ្ឈភត្តេបីតិ មហាន្តេសុ
ភត្តបដិអាទិភាជនេសុ វេបេត្វា ទីយមាណភត្តេសុបិ។ ឥតោ បរម្បិ
ចារិវាសិកវត្ថុ ចាឡិយំ (ចូឡវ. ៧៥) អាគតនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ បន
អជ្ជកថាយំ អាគតនយេនេវ អត្តោ សុវិញ្ញោយ្យោ ហោតិ, តស្មា
ទុត្តិញ្ញោយ្យជ្ជានេយេវ កថយិស្សាម។

“ន សាមណេរោ ឧបជ្ឈាបេតព្ពោ” តិ ឯត្ថ ទុត្តិដំ សាមណេរំ ទស្សេតុំ
“អញ្ញោ” តិ អាទិមាហា។ “ន ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតព្ពោ” តិ ឯត្ថ លទ្ធសម្មតិកេន
អាណត្តោបិ គរុធម្មេហិ អញ្ញោហិ វា ឱវទិតុំ ន លភតីតិ អាហា “បដិពលស្ស វា
ភិក្ខុស្ស ភារោ កាតព្ពោ” តិ។ អាគតា ភិក្ខុនិយោ វត្ថព្ពាតិ សម្ពុទ្ធា។
សវចនីយន្តិ សនោសំ។ ជេដ្ឋកជ្ជានំ ន កាតព្ពន្តិ បធានជ្ជានំ ន កាតព្ពំ។ កី តន្តិ
អាហា “ចាតិមោក្ខទ្កេសកេនា” តិ អាទិ។

រដេហិ បាតា ឧបបាតា ភូមិ ឯតិស្សាតិ រដោបាតភូមិ, រដោកិណ្ណាភូមិ តិ
អត្ថោ។ បច្ចយន្តិ វស្សាវាសិកលាភំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ឯកបស្សេ ឋត្វាតិ ចាឡិ
វិហាយ ភិក្ខុនំ បច្ឆតោ ឋត្វា។ សេនាសនំ ន លភតីតិ
សេយ្យបរិយន្តភាគិតាយ វស្សគ្គេន គណ្ឌិតុំ ន លភតិ។ អស្សាតិ ភវេយ្យ។
“អាគន្តុកេន អាហេចេតព្ពំ, អាគន្តុកស្ស អាហេចេតព្ពំ” ន្តិ អវិសេសេន វុត្ថត្វា
សចេ ទ្វេ ចារិវាសិកា គតជ្ជានេ អញ្ញមញ្ញំ បស្សន្តិ, ឧភោហិបិ អញ្ញមញ្ញស្ស
អាហេចេតព្ពំ។ យថា ពហិ ទិស្វា អាហេចិតស្ស ភិក្ខុនោ វិហារំ អាគតេន បុន
អាហេចនកិច្ចំ នត្ថិ, ឯវំ អញ្ញវិហារំ គតេនបិ តត្ថ បុព្វេ អាហេចិតស្ស បុន
អាហេចនកិច្ចំ នត្ថិ វទន្តិ។ អវិសេសេនាតិ ចារិវាសិកស្ស ច ឧត្តិត្ថកស្ស ច
អវិសេសេន។

ឱពទ្ធន្តិ បលិតុទ្ធិ។ សហវាសោតិ វុត្ថប្បការេ ធន្នេ ភិក្ខុនា សទ្ធិ សយនមេវ
អធិប្បេតំ, ន សេសតិវិយាបថកប្បនំ។ សេសមេត្ថ សុវិញ្ញាយ្យមេវ។

ចាបិជ្ជតរាតិ ចារាជិកាបត្តីតិ ឧត្តសវសេន វុត្ថំ។
សញ្ញវត្តាទិបណ្ណាត្តិវជ្ជតោ បន សុក្កវិស្សជ្ជាទិកា លោកវជ្ជាវ។ តត្ថបិ
សង្ឃកេនាទិកា ចាបិជ្ជតរា ឯវ។ កម្មន្តិ ចារិវាសិកកម្មវាចាតិ ឯតេន
“កម្មភូតា វាចា កម្មវាចា” តិ កម្មវាចាសទ្ធស្ស អត្ថោបិ សិទ្ធាតិ វេទិតព្ពោ។

សវចនីយន្តិ ឯត្ថ ស-សន្តោ “សន្តិ”អត្ថំ វេទតិ, អត្ថនោ វេទនេន អត្ថនោ
បវត្តនកម្មន្តិ ឯវេមត្ថ អត្ថោ ធម្មញ្ញោ, “មា បក្កមាហី”តិ វា “ឯហី វិនយធរាជំ
សមុទីការ”ន្តិ វា ឯវំ អត្ថនោ អាណាយ បវត្តនកកម្មំ ន កាតព្វន្តិ
អធិប្បាយោ។ ឯវញ្ញំ កេនចិ សវចនីយេ កតេ អនាទរេន អតិក្កមិតុំ ន វដ្តតិ,
ពុទ្ធស្ស សង្ឃស្ស អាណា អតិក្កន្តា នាម ហោតិ។ រដោហាតក្ខមីតិ
បណ្ណាសាលាវិសេសនំ។ បច្ចយន្តិ វស្សវាសិកជីវំ។ សេនាសនំ ន លភតីតិ
វស្សគ្រនេ ន លភតិ។ អបណ្ណកបដិបទាតិ អវិវទ្ធបដិបទា។ សចេ
វាយមន្តោបីតិ ឯត្ថ អវិសយការំ ព្យាត្វា អវាយមន្តោបិ សង្កយ្ហតិ។
អវិសេសេនាតិ ចារិវាសិកុក្ខិត្តកានំ សាមញ្ញេន។
បញ្ចវណ្ណធននពន្ធនដ្ឋានេស្វតិ បញ្ចប្បការធនេហិ ធន្ធនដ្ឋានេសុ។ ឌីពទ្ធន្តិ
ឌុដ្ឋានាធិព្យាចារបដិពទ្ធី, បីឌីតន្តិ អត្ថោ។ មញ្ចោ វា បីបេ វាតិ ឯត្ថ វាសន្តោ
សមុច្ឆយត្ថោ។ តេន តន្តិកាចម្មខណ្ឌាធិសុ ធិយាសនេសុបិ និសីទិតុំ ន វដ្តតីតិ
ធិបិតំ ហោតិ។ ន វត្ថុភេទទុក្ខជន្តិ វុឡ្យតរស្ស ជានន្តស្សបិ វត្ថុភេទេ ទុក្ខជំ
នត្ថិតិ ធស្សេតិ។ វត្ថំ និក្ខិចាបេត្វាតិ ឥទម្បិ បរិវាសាធិមេវ សន្ធាយ វុត្ថំ, ន
សេសកម្មានិ។

“សេនាសនំ ន លភតិ សេយ្យបរិយន្តភាគិតាយ។ ឧទ្ទេសាធិនិ ធាតុម្បិ ន
លភតីតិ វេទន្តិ។ ‘តទហុបសម្បន្នេបិ បកតត្ថ’តិ វេទនតោ អនុបសម្បន្នេហិ
វសិតុំ វដ្តតិ។ សមវស្សតិ ឯតេន អបច្ឆា អបុរិមំ និបដ្ឋនេ ទ្វិន្នម្បិ
វត្ថុភេទាបត្តិការំ ធិបេតិ។ អត្ថនោ អត្ថនោ នវកតវន្តិ ចារិវាសិកាធិនវកតវំ។
បឋមំ សង្ឃមជ្ឈេ បរិវាសំ គហេត្វា និក្ខិត្តវត្ថេន បុន ឯកស្សបិ សន្តិកេ
សមាធិយិតុំ និក្ខិបិតុញ្ច វដ្តតិ, មាណត្ថេ បុន និក្ខិបិតុំ វដ្តតិ។
ឧនេគលោចរណាធាសត្តា ន គហេតុន្តិ ឯកេ។ បឋមំ អាធិន្ទវត្ថំ ឯកស្ស

សន្តិកេយ្យថា និក្ខិបតុំ វដ្តតិ, តថា សមាទិយិ តុម្បិ វដ្តតិ តិ
ចោរាណាគណ្ឌិបទេ" តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. ចូឡវគ្គ ៧៦) វុត្តន្តិ។

ឥទំ ឯត្ថ យំ វត្ថំ "ចតុនុវតិចារិវាសិកវត្ថុ" ន្តិ ចារិវាសិកក្ខន្ធកថាឡិយំ
(ចូឡវ. ៧៥) អាគតំ, សមន្តបាសាទិកាយម្បិ ឯត្ថ កាយ ថាឡិយា (ចូឡវ. អដ្ឋ.
៧៥-៨៤) វណ្ណានំ វត្ថា "ចារិវាសិកវត្ថុកថា និដ្ឋិតា" តិ អាហ។ ឥមស្មី
វិនយសង្គហបករណេ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២៤៨) បន "ន ធមាយំ ចង្គមន្តេ ចង្គមេ
ចង្គមិតព្ព" ន្តិ ឥមស្សានន្តរំ "ចារិវាសិកចតុត្ថោ ចេ, ភិក្ខុវេ" តិ អាទីនិ អគ្គហេត្វា
"ន, ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកេន ភិក្ខុនា សាទិតព្ព" ន្តិ អាទីនិ បឋមំ បញ្ញត្តបទានិ
គហេត្វា តេសំ បទានំ សំវណ្ណានំ កត្វា "ឥទំ ចារិវាសិកវត្ថុ" ន្តិ អញ្ញថា
អនុក្កមោ វុត្ថោ, សោ ថាឡិយា ច អដ្ឋកថាយ ច ន សមេតិ។ អាចរិយស្ស បន
អយមធិប្បាយោ សិយា - "ចារិវាសិកចតុត្ថោ ចេ, ភិក្ខុវេ" តិ អាទីនិ
ចារិវាសិកភិក្ខុនំ សមាទិយិតព្ពានិ ន ហោន្តិ, អថ ខោ កម្មការកានំ ភិក្ខុនំ
កត្តព្ពាកត្តព្ពកម្មទស្សនមេតំ, តស្មា ចារិវាសិកវត្ថុ ន បវេសេតព្ពំ។ "ន,
ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកេន ភិក្ខុនា សាទិតព្ព" ន្តិ អាទីនិ បន ចារិវាសិកភិក្ខុនំ
សម្មាវត្ថិតព្ពវត្តានិយេវ ហោន្តិ, តស្មា ឥមាទិយេវ ចារិវាសិកវត្ថុ
បវេសេតព្ពានិ តិ។ អម្ពេហិ បន ថាឡិអដ្ឋកថាដីកាសុ អាគតានុក្កមេន បឋមំ
បញ្ញត្តវត្តានំ អត្ថំ បឋមំ ទស្សេត្វា បច្ឆា បញ្ញត្តបទានំ អត្ថោ បច្ឆា វុត្ថោ តិ
ទដ្ឋព្ពោ។

ឥតិ វិនយសង្គហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

គរុកាបត្តិវុដ្ឋានវិនិច្ឆយកថាលង្ការោ នាម

ទូត្តិសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

៣៣. កម្មាកម្មវិនិច្ឆ័យកថា

២៤៩. ឯវំ គរុកាបត្តិវុដ្ឋានវិនិច្ឆ័យកថំ កថេត្វា ឥទានិ
កម្មាកម្មវិនិច្ឆ័យកថំ កថេត្តំ “កម្មាកម្មន្តិ ឯត្ថ បណា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ
សមគ្គេន សង្ឃេន ករិយតេ តន្តិ កម្មំ, អបលោកនាទិចតុព្វិជវិនយកម្មំ។
ឥតវស្សិ ឯសេវ នយោ។ អ-កាពោ វុទ្ធិអត្ថោ, ន វុទ្ធិប្បត្តំ កម្មំ អកម្មំ។ កម្មញ្ញ
អកម្មញ្ញ កម្មាកម្មំ វជ្ជាវជ្ជិវិយ, ជលាជលំ វិយ ច។ តត្ថ ច កម្មន្តិ
អបលោកនកម្មញ្ញត្ថិកម្មទ្វយំ។ អកម្មន្តិ
ញ្ញត្ថិទុតិយកម្មញ្ញត្ថិចតឧត្តកម្មទ្វយំ។ អថ វា កម្មន្តិ ចតុស្កបិ ឯតេសុ
លហុកកម្មំ។ អកម្មន្តិ គរុកកម្មំ។ កម្មាកម្មន្តិ ឯត្ថ បណវិនិច្ឆ័យោ ឯវំ
វេទិតញ្ញោតិ យោជនា។ តត្ថ បណាតិ បក្ខន្តវត្ថេ និចាតោ,
គរុកាបត្តិវុដ្ឋានវិនិច្ឆ័យកថាបក្ខតោ អញ្ញោ កម្មាកម្មវិនិច្ឆ័យកថាបក្ខោ
វេទិតញ្ញោតិ វា មយា វុច្ឆតេតិ វា អត្ថោ។

ចត្តារិ កម្មានីតិ ឯត្ថ ចត្តារិ បរិច្ឆេទនិទស្សនំ។ តេនវិនយកម្មានិ នាម
ចត្តារិ ឯវំ ហោន្តិ, ន ឥតោ ឧនាទិកានីតិ នស្សេតិ។ កម្មានីតិ
បរិច្ឆេទកម្មនិទស្សនំ។ អបលោកនកម្មន្តិអាទិនិ បរិច្ឆេទកម្មានំ ឧទ្ទេសកថនំ។
តត្ថ អបលោកិយតេ អាយាជិយតេ អបលោកនំ, អបបុព្វលោកនាតុ
អាយាជនត្ថេ, យុបច្ឆយោ ភាវត្ថវាចកោ។ អបលោកនវសេន កត្តព្វំ កម្មំ
អបលោកនកម្មំ, សីមជ្ឈកសង្ឃំ អបលោកេត្វា សង្ឃានុមតិយា កត្តព្វំ កម្មំ។
ញាបនា ញត្ថិ, សង្ឃស្ស ជានាបនាតិ អត្ថោ។ ញត្ថិយា កត្តព្វំ កម្មំ ញត្ថិកម្មំ,
អនុស្សាវនំ អកត្វា សុទ្ធិញត្ថិយាយេវ កត្តព្វកម្មំ។ ទិដ្ឋំ បូរណំ ទុតិយា, ញត្ថិ
ទុតិយា ឯតេសុ កម្មស្សាតិ ញត្ថិទុតិយំ, ញត្ថិទុតិយញ្ញ តំ កម្មញ្ញាតិ
ញត្ថិទុតិយកម្មំ, ឯកាយ ញត្ថិយា ឯកាយ អនុស្សាវនាយ កត្តព្វកម្មំ។ ចតុន្តំ

បូរណ៍ ចតុត្ថិ, ព្រាត្ថិ ចតុត្ថិ ឯតស្ស កម្មស្សាតិ ព្រាត្ថិចតុត្ថំ, ព្រាត្ថិចតុត្ថញ្ច តំ
កម្មញ្ចាតិ ព្រាត្ថិចតុត្ថកម្មំ, ឯកាយ ព្រាត្ថិយា តីហិ អនុស្សាវនាហិ
កត្តព្ភកម្មំ។ តេន វក្ខតិ “អបលោកនកម្មំ នាម សីមជ្ឈកសង្ឃំ
សោធនត្វា” តិអាទិ។

ឯវំ ចត្តារិ កម្មានិ ឧទ្ទិសិត្វា បរិវារេ (បរិ. ៤៨២ អាទយោ) កម្មវគ្គ
អាគតនយេនេវ តេសំ ចតុន្នំ កម្មានំ វិបត្តិការណានិ បុច្ឆិត្វា វិស្សន្នេតុំ
“ឥមានិ ចត្តារិ កម្មានិ កតិហាការេហិ វិបជ្ឈន្តិ? បញ្ចហាការេហិ
វិបជ្ឈន្តិ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ វត្ថុតោតិ វិនយកម្មស្ស ការណាភូតវត្ថុតោ។
ព្រាត្ថិតោ អនុស្សាវនតោតិ ទ្វេបិ កម្មវាចាយមេវ។ សីមតោតិ
កម្មករណដ្ឋានភូតពទ្ធសីមតោ។ បរិសតោតិ
កម្មប្បត្តនន្ទារហភូតការកសង្ឃតោ។ តានិយេវ ហិ បញ្ច សព្ពេសំ
វិនយកម្មានំ វិបត្តិការណានិ ហោន្តិ។

តតោ តំ កម្មវិបត្តិការណាភូតំ វត្ថុំ ចាឡិនយេន វិត្តារេតុំ
“សម្មុទ្ទាករណីយំ កម្មំ អសម្មុទ្ទា ករោតិ, វត្ថុវិបន្នំ អធម្មកម្ម” ឡាទិមាហា។
តត្ថ សម្មុទ្ទាករណីយំ បដិបុច្ឆាករណីយំ បដិញ្ញាយ ករណីយន្តិ ឥមេសំ តិណ្ណំ
អតថាករណោន, សតិវិនយោ អម្ពុទ្ធិវិនយោ តស្សចាបិយសិកា
តន្ត្រីនិយកម្មំ និយសកម្មំ បញ្ចាជនិយកម្មំ បដិសារណីយកម្មំ ឧក្ខេបនិយកម្មំ
បរិវាសោ មូលាយបដិកស្សនា មានត្តំ អញ្ចានំ ឧបសម្បទន្តិ ឥមេសំ
តេរសកម្មានំ អញ្ញាកម្មារហស្ស អញ្ញាកម្មករណោន, ឧចោសថោ បវារណាតិ
ឥមេសំ ទិព្វំ អធិវសេ ករណោន, បណ្ណាកោ ថេយ្យសំវាសកោ
តិត្តិយបក្កន្តកោ តិរច្ឆានគតោ មាតុយាតកោ បិតុយាតកោ
អរហន្តយាតកោ លោហិតុប្បាទកោ សង្ឃភេទកោ ភិក្ខុនិទ្ទសកោ

ឧកតោព្យញ្ញនកោ ឡនីសតិវស្សោ អន្តិមវត្ថុអដ្ឋាបន្នបុព្វោតិ ឥមេសំ
តេរសន្នំ បុគ្គលានំ ឧបសម្បទាកម្មករណោន ឥតិ ឥមាទិ ឯកតីស កម្មានិ
វត្ថុវិបន្នំ អធម្មកម្មំ ហោតិ។ ញត្តិតោ បញ្ច, អនុស្សាវនតោ បញ្ចាតិ ឥមាទិ
ទស ការណានិ អន្តោកម្មវាចាយមេវ លភន្តិ, សីមតោ ឯកាទស ការណានិ
សីមាសម្មតិវសេន លភន្តិ, បរិសតោ ទ្វាទស ការណានិ
ចតុវគ្គបញ្ចវគ្គទសវគ្គវិសតិវគ្គសម្ពាទេសុ ចតុសុ សង្ខេបុ ឯកេកស្មី
កម្មបត្តនន្ទារហសម្មជីក្ខុតសម្ពាទានំ តិណ្ណំ តិណ្ណំ សង្ខានំ វសេន លភន្តិតិ។

ឯវំ កម្មវិបត្តិការណានិ ទស្សេត្វា បុន ចតុវគ្គសង្ខាទីសុ សន្និសិទ្ធានំ
ភិក្ខុនំ វិសេសនាមំ ទស្សេត្តំ “ចតុវគ្គករណោ កម្មេ” តិអាទិមាហ។ តំ
សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

២៥០. តតោ បរំ ចតុន្នំ កម្មានំ ហំនំ សង្ខេបតោ ទស្សេត្តំ “អបលោកនកម្មំ
កតិ ហំនាទិ គច្ឆតិ” តិអាទិមាហ។ តម្បិ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

២៥១. តតោ តានិយេវ កម្មានិ តេសុ ហំនេសុ បវត្តានិ វិត្តារតោ
បកាសេតុកាមោ “អយំ តាវ ចាឡិនយោ។ អយំ បនេត្ត អាទិតោ បដ្ឋាយ
វិនិច្ឆយកថា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ តស្សំ វិនិច្ឆយកថាយំ ចតុសុ កម្មេសុ កតមំ
អបលោកនកម្មំ នាមាតិ បុច្ឆាយំ តំ ទស្សេតុមាហ “អបលោកនកម្មំ
នាមា” តិអាទិ។ តត្ថ សីមជ្ឈកសង្ខំ សោធនត្វាតិ
អវិប្បវាសសម្ពាទមហាសីមជ្ឈកំ សង្ខំ សោធនត្វា។ ន ហិ ខណ្ឌសីមាយ
សន្និបតិទេ សង្ខេប សោធនតត្ថកិច្ចំ អត្ថិ, អវិប្បវាសសីមាសម្ពាទាយ
មហាសីមាយ បនវិត្តារត្តា ពហុនំ ភិក្ខុនំ វសនដ្ឋានត្តា សមគ្គការត្ថំ
សោធនតត្ថំ ហោតិ។ ធន្ទារហានំ ធន្នំ អាហារិត្វាតិ តិស្សំ សីមាយំ
ចតុវគ្គាទិគណំ បូរេត្វា ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា បិតេហិ ភិក្ខុហិ អញ្ញោសំ

ហត្ថចាស់ អនាគតានំ បកតត្ថភិក្ខុនំ ធនំ អាហរិត្វា។ វុត្តញ្ញី “ចតុវគ្គករណេ
កម្មេ ចត្តារោភិក្ខុ បកតត្តា កម្មប្បត្តា, អវសេសា បកតត្តា ធន្តារហា” តិ
(បរិ. ៤៩៧)។ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស អនុមតិយាតិ ធន្តស្ស អាហរិតត្តា ហត្ថចាស់
អាគតាបិ អនាគតាបិ សព្វេភិក្ខុ សមគ្គាយេវ ហោន្តិ, តស្មា សមគ្គស្ស
សង្ឃស្ស អនុមតិយា។ តិក្ខត្ថំ សាវេត្វាតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ,
សង្ឃេ” តិអាធិនា កម្មវាចំ អភណ្ឌិត្វា “វុច្ចតិ សង្ឃស្ស។ ទុតិយម្បិ... បេ...
តតិយម្បិ វុច្ចតិ សង្ឃស្ស” តិ តិក្ខត្ថំ សាវេត្វា កត្តព្ភកម្មំ អបលោកនកម្មំ
នាមាតិ យោជនា។ វុត្តនយេនេវាតិ អបលោកនកម្មេ វុត្តនយេនេវ។ ឥមិនា
“សីមជ្ឈកសង្ឃំ សោធនត្វា, ធន្តារហានំ ធនំ អាហរិត្វា” តិ ឥទំ ទ្វយំ អតិទិសតិ។
ឥតវេសុបិ ឯសេវ នយោ។

តត្ថ តេសុ ចត្វសុ កម្មេសុ កី អញ្ញកម្មំ ឥតវកម្មវសេន កាតព្វន្តិ ចោទនំ
សន្ធាយាហ “តត្រ” ឥទ្ធាធិ។ ឯវំ ហោតុ, ឯវំ សន្តេ អវិសេសេន សព្វម្បិ កម្មំ
អញ្ញវសេន កត្តព្វន្តិ អាហ “ព្រាត្តិទុតិយកម្មំ បនា” តិអាធិ។ តត្ថ បន-សន្តោ
វិសេសត្ថជោតកោ, ព្រាត្តិទុតិយកម្មេ បនវិសេសោ អត្ថីតិ អត្ថោ។ ឥតោ
បរាធិ សុវិញ្ញយ្យនេវ។ បដិក្ខត្តមេវ អជ្ឈកថាយន្តិ អជ្ឈហារសម្ពន្ធា។ យធិ
ឯវំ អក្ខរបរិហីនាធិសុ សន្តេសុ កម្មកោចោ សិយាតិ ចោទនំ មនសិ កត្វា
អាហ “សចេ បនា” តិអាធិ។ តត្ថ អក្ខរបរិហីនន្តិ “សុណាតុ មេ” តិអាធិសុ សុ-
ការ ណា-ការ តុ-ការាធិនំ ភស្សនំ។ បទបរិហីនន្តិ សុណាតុតិអាធិនំ
វិភត្យន្តបទានំ ភស្សនំ។ ទុវុត្តបទំ បន ឧបរិ វុត្តតិ។

ឥនានិ បុនប្បនវចនេ បយោជនំ ឧស្សេន្តោ “ឥទំ អកុប្បកម្មេ ទន្ធិកម្មំ
ហោតិ, កុប្បកម្មេ កម្មំ ហុត្វា តិជ្ជតិ” តិ អាហ។ តត្ថ ឥទន្តិ ឥទំ បុនប្បនំ
វុត្តកម្មំ។ អកុប្បកម្មេតិ អកុប្ប ហិរាវហោ បុរេកតកម្មេ។ ទន្ធិកម្មំ

ហោតីតិ ជីវតកម្មំ ហោតិ ឯកាយ រដ្ឋយា ពន្ធិតត្ថការេ
ទុតិយតតិយាទិវដ្ឋហិ ពន្ធនំវិយ។ កុប្បកម្មេតិ អក្ខរបរិហីនាទិវសេន កុប្ប
អជ្ជានាហេ បុរេកតកម្មេ។ កម្មំ ហុត្វា តិដ្ឋតីតិ បុនប្ប្នំ វុត្តេ សតិ តេសំ
អក្ខរបរិហីនាទិនំ សោទិតត្តា បរិសុទ្ធកម្មំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ។ អកុប្បកម្មេ
កុប្បកម្មេតិ វា ភាវេនភាវលក្ខណេត្ថ ភុម្មវចនំ។ បុរេតំ កតកម្មស្មី
អកុប្បកម្មេ សតិ បច្ឆា ឥទំ បុនប្ប្នំ វុត្តកម្មំ ទទ្ទិកម្មំ ហោតិ,
បុរេកតកម្មស្មី កុប្បកម្មេ សតិ ឥទំ បុនប្ប្នំ វុត្តកម្មំ អកុប្បំ វា នាហំ
បរិសុទ្ធកម្មំ ហុត្វា តិដ្ឋតីតិ។ ឥមំ ចាបំ និស្សាយ អាចរិយវរា ឯកបុគ្គលម្យិ
អនេកក្ខត្តំ ឧបសម្បទកម្មំ ករោន្តិ។ កស្មា បន តេ ភិក្ខុ
លង្កិបេសលពហុស្សុតសិក្ខាកាមភូតានំ អត្តនោ អាចរិយុបដ្ឋាយានំ សន្តិកេ
សិក្ខំ គណ្ណាន្តិទិ? ន តេ អត្តនោ អាចរិយុបដ្ឋាយានំ សន្តិកា លទ្ធិសិក្ខំ
បច្ឆក្ខាយ អញ្ញំ គណ្ណាន្តិ, អថ ខោ តាយ ឯវ សទ្ធិ ធិគុណាតិគុណំ ករោន្តិ។ ឯវ
សន្តេបិ បុរិមសិក្ខាយ អសទ្ធិហន្តាយេវ ករេយ្យំ, នោ សទ្ធិហន្តាទិ? នោ
អសទ្ធិហន្តា, សទ្ធិហន្តាបិ តេ ភិក្ខុ បុនប្ប្នំ ករណេ យុត្តិតោបិ អាគមតោបិ
អាទិនំ អបស្សន្តា អាទិសំសមេវ បស្សន្តា ករោន្តិទិ។

កតំ យុត្តិតោ អាទិសំសំ បស្សន្តិ? យថា ហិ លោកេ អភិសិទ្ធិម្យិ រាជានំ
បុនប្ប្នំ នាភិសិញ្ចនេ អាទិនំ ន បស្សន្តិ, អថ ខោ អភិសេកានុកាវេន
រាជិទ្ធិប្បត្តតាទិហិ ការណេហិ អាទិសំសមេវ បស្សន្តិ, យថា ច សាសនេ
ចេតិយំ វា បទិមំ វា និដ្ឋិតសត្តកិច្ចំ “អនេកជាតិសំសារ” ន្តិអាទិហិ ភគវតោ
វចនេហិ អភិសេកមង្គលំ ករោន្តាបិ បុនប្ប្នំ ករណេ អាទិនំ អបស្សន្តា
អតិរេកតំ មហិទ្ធិកតាមហានុភាវតាទិអាទិសំសមេវ បស្សន្តា បុនប្ប្នំ
ករោន្តិយេវ, ឯវមេវ កតឧបសម្បទកម្មំ ភិក្ខុ បុននេវ កម្មវាចាកណេ
អាទិនំ អបស្សន្តា បុព្វេ កតកម្មស្មី វុត្តអាទិសុ បញ្ចសុ អន្តេសុ ឯកស្មិម្យិ អន្តេ

អបរិបុណ្ណា សតិ កម្មកោបសម្ភវេតា ឥនាទិ កតកម្មេន បរិបុណ្ណាអង្កេ សតិ
កម្មសម្មត្តិសម្ភវេតា បុព្វេ កម្មសម្មត្តិសម្ភវេបិ ទន្ធិកម្មបិរតរសម្ភវេតា
អាទិសំសំ បស្សន្តា ករោន្តិ។ កថំ អាគមតោ អាទិសំសំ បស្សន្តិ?
យថាវុត្តបរិវារជ្ជកថាចាបរិវនយសង្កហាចាបេសុ ទុវុត្តបទស្ស សោធនត្ថំ
បុនប្បុនំ វុត្តព្ភការវស្ស ឧបលក្ខណានយេន វេចនតោ។
សេសញ្ញត្តិទោសអនុស្សាវនទោសានញ្ញ
វុត្តវិបត្តិសីមវិបត្តិបរិសវិបត្តិទោសានញ្ញ សោធនំ ទស្សិតំ ហោតិ។ តេនេវ ច
ការណេន អយម្មិ បច្ឆិមចាហោ អាចរិយេន វុត្តោ។ តស្សតោ ហោជ្ជា វុត្តោវ។
ឥតិ បុព្វេ កតកម្មស្ស កោបសម្ភវេបិ ឥនាទិ កតកម្មេន សម្មជ្ជនសម្ពាតំ
អាទិសំសំ អាគមតោ បស្សន្តិទិ ទដ្ឋព្ភំ។

កេចិ បន អាចរិយា ឥមំ “បុនប្បុនំ វុត្តំ វុត្តឥតិ ចាបំ តស្មីយេវ
បឋមកម្មករណកាលេ ទុវុត្តសោធនត្ថំ វុត្តព្ភតំ សន្ធាយ វុត្តំ, ន ចិរកាលេ” តិ
វេទន្តិ, តទេតំ វេចនំ នេវ អដ្ឋកថាយំ អាគតំ, ន ជីកាទិសុ វិនិច្ឆ័តំ, តេសំ
មតិមត្តមេវ, តស្មា ន គហោតព្ភំ។ អបិច តស្មី ខណោ បុនប្បុនំ វេចនតោបិ
អបរភាគេ វេចនំ មហាប្បលំ ហោតិ មហាទិសំសំ។ តស្មីញ្ញំ កាលេ បុនប្បុនំ
ភណេន ញ្ញត្តិទោសអនុស្សាវនទោសានិ បច្ឆិមភណេន សុដ្ឋភណេន្តោ
សោធនត្ថំ សក្កុណោយ្យ, ន វុត្តវិបត្តិសីមវិបត្តិបរិសវិបត្តិទោសានិ។ តស្មីញ្ញំ
ខណោ តមេវ វុត្ត, សា ឯវ សីមា, សា ឯវ បរិសា, តស្មា តានិ បុនប្បុនវេចនេន
សោធនត្ថមសក្កុណោយ្យានិ ហោន្តិ។ អបរភាគេ ករោន្តោ បន បុព្វេ
អបរិបុណ្ណាវីសតិវស្សការវេន វុត្តវិបត្តិភូតេបិ ឥនាទិ បរិបុណ្ណាវីសតិវស្សត្តា
វុត្តសម្មត្តិ ហោតិ, បុព្វេ សីមសង្ករាទិការវេន សីមវិបត្តិសម្ភវេបិ ឥនាទិ
តទការវត្ថាយ សុដ្ឋសោធនតត្តា សីមសម្មត្តិ ហោតិ, បុព្វេ វុត្តកម្មាទិវសេន
បរិសវិបត្តិសម្ភវេបិ ឥនាទិ តទការវត្ថាយ សុដ្ឋសោធនតត្តា បរិសសម្មត្តិ

ហោតិ, ឯវំ បញ្ចវិបត្តិយោ សោធនត្វា បញ្ចសម្មត្តិយោ សម្មាទេត្វា កាតុំ
សក្កុណោយ្យតោ បឋមកាលេ បុនប្បុនំ ភណ្ឌានតោបិ អបរភាគេ ភណ្ឌំ
មហាប្បលំ ហោតិ មហានិសំសន្តិ វេទិតព្ពំ។

យទិ ឯវំ ឧបសម្មនសិក្ខាយ ទហារោ ភវេយ្យាតិ? ន ភវេយ្យ។ កស្មា?
ចោរាណសិក្ខំ អប្បច្ចក្ខិត្វា តាយ ឯវំ បតិដ្ឋិតត្តាតិ។ ឯវំ សន្តេបិ
បុរេកតកម្មស្ស សម្មជ្ឈនភាវេន តិដ្ឋន្តេ សតិ តាយ បិតត្តា អទហារោ សិយា។
បុរិមកម្មស្ស អសម្មជ្ឈនភាវេន ឥនានិ កតកម្មេយេវ ឧបសម្មនភាវេន
តិដ្ឋន្តេ សតិ កស្មា ទហារោ ន ភវេយ្យាតិ? ឯវំ សន្តេ ទហារោ ភវេយ្យ។ ឯវំ
ទហារោ សមាធនោ បុរិមសិក្ខាយ វស្សំ គណេត្វា យថាវុឡំ វន្តនាទីនិ
សម្មជិច្ឆន្តោ មហាសាវន្តោ ភវេយ្យាតិ? ឯវំ បុរិមសិក្ខាយ អដ្ឋិតភាវំ
បច្ឆិមសិក្ខាយ ឯវំ លទ្ធិបសម្មនភាវំ តថតោ ជានន្តោ ឯវំ ករោន្តោ សាវន្តោ
ហោតិ, ឯវំ បន អជានន្តោ “បុរិមសិក្ខាយមេវ បិតោ” តិ មញ្ញិត្វា ឯវំ ករោន្តោ
អនវន្តោតិ វេទិតព្ពំ។ កថំ វិញ្ញាយតីតិ ចេ? “អនាបត្តិ ឧនីវិសតិវស្សំ
បរិបុណ្ណាសញ្ញាតិ ឯត្ថ កិញ្ញាបិ ឧបសម្មាទេន្តស្ស អនាបត្តិ, បុគ្គលោ បន
អនុបសម្មន្តោវ ហោតិ។ សចេ បន សោ ទសវស្សច្ចយេន អញ្ញំ ឧបសម្មាទេតិ,
តំ ចេ មុញ្ញិត្វា គណេ បូរតិ, សូបសម្មន្តោ។ សោបិ ច យាវ ន ជានាតិ, តាវស្ស
នេវ សគ្គន្តរាយោ, ន មោក្ខន្តរាយោ។ ញត្វា បន បុន ឧបសម្មជ្ជិតព្ពំ” ត្ថិ
សមន្តចាសាទិកាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៤០b) អាគតត្តា វិញ្ញាយតិ។ ឯវំ វត្ថុវិបន្នត្តា
កម្មកោបតោ អនុបសម្មន្តស្ស បុគ្គលស្ស ឧបជ្ឈាយោ ភវិតុំ យុត្តកាលេ បុន
ឧបសម្មជ្ឈនេន ឧបសម្មន្តភូតភាវស្ស អដ្ឋកថាយំ អាគតត្តា ឥមីនា នយេន
សីមវិបន្នបអសវិបន្នញ្ញត្តិវិបន្នអនុស្សាវនីវន្តភូតត្តា កម្មកោបតោ បុព្វេ
អនុបសម្មន្តភូតំ បុគ្គលម្យិ អបរភាគេ វុឡិប្បត្តិកាលេបិ បញ្ចវិបត្តិនោសានិ
សោធនត្វា បុន ឧបសម្មនកម្មវាចាករណេន ឧបសម្មាទេតុំ វដ្តតិ។ សោបិ

បុគ្គលោ បុព្វកម្មកាលេ អនុបសម្បន្នោ ហុត្វាបិ អបរកម្មកាលេ
ឧបសម្បន្នោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពោ។

ឯកច្ឆេ បនភិក្ខុ ចោរាណាសិក្ខុំ បច្ចក្ខាយ នវសិក្ខុមេវ គណ្ហីសុ, តេ បន
ភិក្ខុ នវសិក្ខុវសេន ទហារាវ ភវន្តិ, ឯវំ ករណញ្ចា អតិវិយ គុណវិសិដ្ឋំ អត្តនោ
នវកតំ ភិក្ខុំ ទិស្វា តស្មី បុគ្គលេ បយិរុចាសិតុកាមោ តំ បុគ្គលំ អត្តនា
វុឡ្យតំ កាតុកាមោ អត្តានំ ទហារំ កាតុកាមោ ហុត្វា ធម្មការវេន ករោន្តោ
យុត្តោ ភវេយ្យ។ អថ បន សិក្ខាសម្បន្នំ កត្តកាមោ ឯវំ ករេយ្យ, សិក្ខា នាម
បញ្ចន្តសមន្មាគតេ សតិ សម្បជ្ជតិ, សីលវិសុទ្ធិយេវ ការណំ ហោតិ, តស្មា
យទិ បុរិមសិក្ខា អដ្ឋតា ភវេយ្យ, បច្ចក្ខានកិច្ចំ នត្ថិ, សយមេវ បតិតា ហោតិ។
បុរិមសិក្ខាយ វិចារយ សតិវិព្ពមិតុកាមោយេវ បច្ចក្ខានំ ករេយ្យ, ន
ភិក្ខុភិវត្តកាមោ, សោ បន ចតុចារិសុទ្ធិសីលមេវ បរិសុទ្ធិ ករេយ្យ, តស្មា
ចោរាណាសិក្ខាយ បច្ចក្ខានំ អយុត្តំ វិយ ទិស្សតិ។ តតោ ចោរាណាសិក្ខុំ
បច្ចក្ខាយ នវសិក្ខុគហាណតោ បុនប្បនំ ករណំយេវ យុត្តតំ ទិស្សតិ។
កស្មា? ចោរាណាសិក្ខុំ បច្ចក្ខាយ នវសិក្ខុគហាណោ បុរិមកម្មំ អសម្បជ្ជិត្វា
បច្ឆិមកម្មសម្បជ្ជនេ សតិ កិញ្ចាបិ បុរិមសិក្ខា នត្ថិ, យា បច្ចក្ខាតព្ពា, តថាបិ
នវសិក្ខាយ សម្បជ្ជិតត្តា ទោសោ នត្ថិ, ទហារភារំ បត្តោបិ យុត្តរូចោយេវ។

យទិ បុរិមកម្មម្យិ បច្ឆិមកម្មម្យិ សម្បជ្ជតិយេវ, ឯវំ សតិ បុរិមសិក្ខាយ
បច្ចក្ខានំ នវត្ថុកំ។ បច្ឆិមសិក្ខាយ វិចោបិ ទហារភារំ បត្តត្តា អយុត្តរូចោ។
យទិ បន បុរិមកម្មមេវ សម្បជ្ជតិ, ន បច្ឆិមកម្មំ, ឯវំ សតិ បុព្វ
វិចោរាណាសិក្ខាបិ បច្ចក្ខានេន បតិតា។ បច្ឆិមសិក្ខាបិ បច្ឆិមកម្មស្ស
បញ្ចន្តវិបត្តិនំ អញ្ញាតវេន យោគតោ ន សម្បជ្ជតិ, តស្មា បុរិមសិក្ខាយ ច
បតិតត្តា បច្ឆិមសិក្ខាយ ច អលទ្ធត្តា ឧភតោ ភជ្ជត្តា អយុត្តោវ ហោតិ។

ចោរណសិក្ខុ អប្បច្ចក្ខាយ នវសិក្ខាកហណោ បន សតិ បុរិមកម្មំ សម្បន្នំ
ហុត្វា បច្ឆិមកម្មំ អសម្បន្នំ ហោន្តម្បី បុរិមសិក្ខាយ បតិដ្ឋិតោយេវ, បុរិមំ
អសម្បន្នំ ហុត្វា បច្ឆិមំ សម្បន្នម្បី បច្ឆិមសិក្ខាយ បិតោ ឯវ។
បុរិមបច្ឆិមកម្មទ្វយម្បី បញ្ចហន្តេហិ សម្បន្នម្បី ទន្ធិកម្មជីវតរក្ខតាយ
បុរិមសិក្ខាយ បិតោយេវ សោភិត្តុ ហោតិ, តស្មា បុរិមសិក្ខុំ បច្ចក្ខាយ
នវសិក្ខាកហណោតោ បុរិមសិក្ខុំ អប្បច្ចក្ខាយ បុនប្បនំ នវសិក្ខាកហណំ
យុត្តតរំ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

ឥមំ បន បុនប្បនំ ករោន្តានំ អាចរិយានំ វាទំ អមនសិករោន្តា អញ្ជោ
អាចរិយា អនេកប្បការំ អនិច្ឆិតកម្មំ កថេន្តិ។ កថំ? ឯកច្ឆេ ថេរា ឯវំ វទន្តិ “ឥ
ឥមេ ភិក្ខុ ឯវំ ករោន្តា ចារាជិកប្បត្តំ ភិក្ខុំ បុន សិក្ខាយ បតិដ្ឋាបេស្សាមាតិ
មញ្ញន្តិ” តិ។ តេ ថេរា បុនប្បនំ កម្មវាទំ ភណ្ឌេន ភិក្ខុ ទិស្វា “ឥមេ ភិក្ខុ ឥមីនា
ការណេន ឯវំ ករោន្តិ” តិ ចិន្តេត្វា ឯវមាហំសុ។ ឯកច្ឆេ បន ថេរា “កស្មា ឥមេ
ភិក្ខុ បុនប្បនំ ករោន្តិ, យថា នាម អសនិ ឯកវារមេវ បតន្តិ សត្តេ ជីវិតក្ខយំ
ចាបេតិ, ឯវមេវ ភគវតោ អាណាភូតា កម្មវាចា ឯកវារំ ភណ្ឌមាណា កម្មំ
សិដ្ឋាបេតិ, ន អនេកវារ” តិ, តេ បិ “កម្មសិដ្ឋនត្ថាយ បុនប្បនំ ភណ្ឌន្តិ” តិ
ចិន្តេត្វា ឯវមាហំសុ។ ពហារោ បន ភិក្ខុ បុនប្បនំ ករោន្តេ ទិស្វា ឯវំ វទន្តិ “ឥមេ
ភិក្ខុ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ ទិន្នសិក្ខុំ អសទ្ធិហន្តា ឯវំ ករោន្តិ,
អាចរិយុបជ្ឈាយគុណាបរាជកា ឯតេ សមណា” តិ។ តេ “បុព្វសិក្ខុំ
អសទ្ធិហិត្វា បុនប្បនំ ករោន្តិ” តិ មញ្ញន្តា ឯវមាហំសុ។

អបរេ បន ថេរា “បឋមំ ឧបសម្បទកម្មវាចាភណ្ឌនកាលេយេវ បុនប្បនំ
វត្ថុព្ភំ, ន អបរភាគេ” តិ, តត្ថ ការណំ ហេដ្ឋា វុត្ថមេវ។ អញ្ជោ ឯវមាហំសុ
“ព្រាត្រិទុតិយ កម្មវាចាយមេវ បុនប្បនំ វត្ថុព្ភន្តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ, ន

ព្រាត្រិចតុត្តកម្ម, អថ ច បនិមេ ភិក្ខុ ព្រាត្រិចតុត្តកម្មភូតាយ
ឧបសម្បទកម្មវាចាយ បុនប្បុនំ ករោត្តិ, ឯតំ អដ្ឋកថាយ ន សមេតី"តិ, តំ
នីតត្ថមេវ គហេត្វា វទីសុ។ នេយ្យត្ថតោ បន ឥមិនា នយេន ចតុសុបិ កម្មេសុ
បុនប្បុនំ កាតព្វន្តិ ទស្សេតិ។ កម្មសង្ករមេវ ហិ ព្រាត្រិទុតិយកម្មេវិសេសតោ
វទតិ, បុនប្បុនំ វត្ថុព្វភារោ បន សព្វេសុតិ ទដ្ឋព្វោ។ តេនេវ ហិ
ព្រាត្រិចតុត្តកម្មវាចាយ ឧបសម្បទ្ធជ្ជានេយេវ បុព្វេ អនុបសម្បទ្ធស្ស បុគ្គលស្ស
បច្ឆា ឧបសម្បទ្ធិតព្វភារោ អដ្ឋកថាយំ វុត្តោតិ។

បដិបុច្ឆាករណីយាទីសុប័តិ ឯតុ អាទិសទ្ធនេ បដិញ្ញាយ ករណីយាទយោ
សង្កណ្ណាតិ។ តត្ថ បដិបុច្ឆាយ ករណីយំ អប្បដិបុច្ឆា ករោតីតិ បុច្ឆិត្វា
ចោទេត្វា សារេត្វា កាតព្វំ អបុច្ឆិត្វា អចោទេត្វា អសារេត្វា ករោតិ។
បដិញ្ញាយ ករណីយំ អប្បដិញ្ញាយ ករោតីតិ បដិញ្ញំ អាហេបេត្វា យថាទិន្នាយ
បដិញ្ញាយ កាតព្វំ អបដិញ្ញាយ បដិញ្ញំ អករោត្តស្ស វិលបន្តស្ស ពលក្ការេន
ករោតិ។ សតិវិនយារហស្សាតិ ទត្ថមល្លបុត្តត្ថេរសទិសស្ស ឌីណាសវស្ស។
អម្ពុទ្ធុវិនយារហស្សាតិ គគ្គភិក្ខុសទិសស្ស ឧម្ពុត្តកស្ស។
តស្សទាបិយសិកកម្មារហស្សាតិ ឧបវាឡភិក្ខុសទិសស្ស ឧស្សន្ធហាបស្ស។
តជ្ជនីយកម្មារហស្សាតិ បណ្ឌាកលោហិតកភិក្ខុសទិសស្ស
ភណ្ឌានការកស្ស។ និយសកម្មារហស្សាតិ សេយ្យសកភិក្ខុសទិសស្ស
អភិណ្ណាបត្តិកស្ស។ បព្ពាជនីយកម្មារហស្សាតិ
អស្សជិបុនព្វសុកភិក្ខុសទិសស្ស កុលទូសកស្ស។
បដិសារណីយកម្មារហស្សាតិ សុធម្មភិក្ខុសអសស្ស ឧចាសកេ ជាតិអាទីហិ
ទូសេន្តស្ស។ ឧកេបនីយកម្មារហស្សាតិ ធន្ទភិក្ខុសទិសស្ស អាបត្តិ
អបស្សន្តស្ស អាបត្តិ អទេសេន្តស្ស អវិជ្ជភិក្ខុសទិសស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិ
អវិស្សជ្ជេន្តស្ស។ បរិវាសារហស្សាតិ បដិច្ចន្ទសង្ឃាទិសេសាបត្តិកស្ស។

មូលាយបដិកស្សនាវហស្សតិ អន្តរាបត្តិ អាបន្ទស្ស។ មានត្តាវហន្តិ
អប្បដិច្ចន្ទសង្ឃទិសេសាបត្តិកំ។ អត្តាវហន្តិ ចិណ្ឌាមានត្ថំ ភិក្ខុំ។
ឧបសម្បទេតិ ឧបសម្បទកម្មំ ករោតិ។

អនុចោសថេ ឧចោសថំ ករោតិ តិ អនុចោសថទិវសេ ឧចោសថំ ករោតិ។
ឧចោសថទិវសោ នាម វេយ្យា កត្តិកមាសំ អវសេសេសុ ឯកានសេសុ
មាសេសុ ភិទ្ទស្ស សង្ឃស្ស សាមគ្គិទិវសោ ច យថាវុត្តា ចាតុទ្ទសបន្ទវសា ច,
ឯតំ តិប្បការម្បិ ឧចោសថទិវសំ វេយ្យា អញ្ញស្មី ទិវសេ ឧចោសថំ ករោត្តោ
អនុចោសថេ ឧចោសថំ ករោតិ នាម។ យត្រ ហិ បត្តិវិវាទិអត្ថាយ
អប្បមត្តកេន ការណោនវិវទន្តា ឧចោសថំ វា បវារណំ វា វេយ្យា, តត្ថ តស្មី
អធិករណោវិនិច្ឆ័តេ “សមគ្គា ជាតម្ហា” តិ អន្តរា សាមគ្គិឧចោសថំ កាតុំ ន
លភន្តិ, ករោត្តោហិ អនុចោសថេ ឧចោសថោ កតោ នាម ហោតិ។

អប្បវារណាយ បវារេតិ តិ អប្បវារណាទិវសេ បវារេតិ។ បវារណាទិវសោ
នាម ឯកស្មី កត្តិកមាសេ ភិទ្ទស្ស សង្ឃស្ស សាមគ្គិទិវសោ ច បច្ចក្កឡិកា
វេយ្យាទិវសោ ច ទ្វេ ច បុណ្ណាមាសិយោ, ឯតំ ចតុត្ថិធំ បវារណាទិវសំ វេយ្យា
អញ្ញស្មី ទិវសេ បវារេត្តោ អប្បវារណាយ បវារេតិ នាម។ ឥធាបិ
អប្បមត្តកស្ស វិវាទស្ស រូបសមេ សាមគ្គិបវារណំ កាតុំ ន លភន្តិ។ ករោត្តោហិ
អប្បវារណាយ បវារណា កតោ ហោតិ តិ អយំ អដ្ឋកថាចាថោ (បរិ. អដ្ឋ.
៤៨៣)។

“ឧម្ពត្តកស្ស ភិក្ខុនោ ឧម្ពត្តកសម្ពុតិ ឧម្ពត្តកេន យាចិត្តា កតេ
អសម្ពុទាបិ ធាតុំ វុត្តតិ, តត្ថ និសិន្នេបិ ន កុប្បតិ និយមាភាវតោ។ អសម្ពុទា
កតេ បន ធនោសាភាវំ ធស្សេតុំ ‘អសម្ពុទា កតំ សុកតំ ហោតិ’ តិ វុត្តំ។ ទ្វេតេន
ឧបសម្បទា បន សម្ពុទា កាតុំ ន សក្កា កម្មវាចាធានត្ថសម្ពុវតោ។

បត្តនិក្ខេបនាមយោ ហត្ថបាសតោ អបនីតមត្តេបិ កាតុំ វុដ្ឋន្តិ។
សង្ឃសម្មាសាសនា យាវតីកា ភិក្ខុ កម្មប្បត្តា, តេ អាគតា ហោន្តិ,
ធន្ទាហានំ ធន្ទា អាហាតោ ហោតិ, សម្មាសាសនា បដិក្កោសន្តិ, អយំ
សង្ឃសម្មាសាសនា យេន ធម្មេន យេន វិនយេន យេន សត្តសាសនេន សង្ឃោ កម្មំ
ករោតិ, អយំ ធម្មសម្មាសាសនា វិនយសម្មាសាសនា តត្ថ ធម្មាតិ ភូតំ វុត្ថុវិនយោតិ
ចោទនា ចេវ សារណា ច។ សត្តសាសនំ នាម ព្រាហ្មណ៍សម្មាសាសនា ចេវ
អនុស្សាវនសម្មាសាសនា ច។ យស្ស សង្ឃោ កម្មំ ករោតិ, តស្ស សម្មាសាសនា
បុគ្គលសម្មាសាសនា កត្តិកមាសស្ស បរាវណាមាសត្ថា “ឋបេត្វា កត្តិកមាស”ន្តិ
វុត្ថុ។ បច្ចុក្កឡិកា ឋបិតទិវសោ ចាតិ កាឡបក្ខេ ចាតុទ្ទសី បន្ទវសី វា សន្ធាយ
វុត្ថុ។ ទ្វេ បុណ្ណាមាសិយោតិ បឋមបច្ឆិមវស្សបតតានំ វសេន វុត្ថុ”ន្តិ
សារត្តនិបនិយំ (សារត្ត. ដី. បរិវាវ ៣.៤៨៣) អាគតំ។

“ឋបិតទុច្ចោសថបរាវណានំ កត្តិកមាសេ សាមគ្គិយា កតាយ
សាមគ្គិបរាវណំ មុត្តិកា ទុច្ចោសថំ កាតុំ ន វុដ្ឋនីតិ អាហា “ឋបេត្វា
កត្តិកមាស”ន្តិ។ សចេ បន តេសំ នាណសីមាសុ មហាបរាវណាយ វិសុំ
បរិវត្តានំ កត្តិកមាសត្ថន្តេវ សាមគ្គី ហោតិ, សាមគ្គីទុច្ចោសថោ ឯវ តេហិ
កាតត្ថោ, ន បរាវណា ឯកស្មី វស្សេ កតបរាវណានំ បុន បរាវណាយ
អវិហិតត្ថា។ សាមគ្គីទិវសោ ហោតីតិ អនុចោសថទិវសេ សាមគ្គីករណំ
សន្ធាយ វុត្ថុ។ សចេ បន ចាតុទ្ទសីយំ បន្ទវសីយំ វា សង្ឃោ សាមគ្គី ករោតិ,
តទា សាមគ្គីទុច្ចោសថទិវសោ ន ហោតិ, ចាតុទ្ទសីបន្ទវសីទុច្ចោសថោ
ហោតិ។ ឧបរិ បរាវណាយបិ ឯសេវ នយោ។ បច្ចុក្កឡិកា ឋបិតទិវសោ ចាតិ
ភណ្ឌានការកេហិ ឧបទ្ទតា វា កេនចិទេវ ករណីយេន បរាវណាសង្កហំ វា
កត្វា ឋបិតោ កាឡបក្ខេ ចាតុទ្ទសីទិវសោ ច។ ទ្វេ ច បុណ្ណាមាសិយោតិ
បុព្វកត្តិកបុណ្ណាមា បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណាមា ចាតិ ទ្វេ បុណ្ណាមាសិយោ។ ឯតំ

ចតុត្ថជន្តិ បុណ្ណាមាសិទ្ធកយេន សទ្ធិ សាមគ្គីបវារណំ ចាតុទ្ទសីបវារណាញា
សម្ម័យ្យោត្វា, ឥន្ទញា បកតិចារិត្តវសេន វុត្តំ។ តថារូបបច្ចយេ បន សតិ ឧភិន្នំ
បុណ្ណាមាសីនំ បុរិមា ទ្វេ ចាតុទ្ទសីយោ, កាឡបក្ខចាតុទ្ទសីយា អនន្តរា
បន្ទសីបីតិ ឥមេបិ តយោ ធិវសា បវារណាធិវសា ឯវាតិ ឥមំ សត្តវិធម្ម័
បវារណាធិវសំ វេបេត្វា អញ្ញាស្មី ធិវសេ បវារេតុំ ន វដ្ឋតី” តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.
វិ. ដ. បរិវារ ២.៤៨៣) អាគតំ។

ឯវំ វត្ថុវិបត្តិវិនិច្ឆយំ ទស្សេត្វា ឥនានិ ញត្តិវិបត្តិវិនិច្ឆយំ
អនុស្សាវនីវិបត្តិវិនិច្ឆយញ្ច ទស្សេន្តោ “ញត្តិតោវិបត្តិយំ បនា” តិ អាធិមាហា។
តត្ថ បញ្ចមញ្ញត្តិវិបត្តិយំ “បច្ឆា វា ញត្តិ វេបេតី” តិ ឯតស្ស សំវណ្ណានាយំ
អនុស្សាវនកម្មំ កត្វាតិ បឋមំ អនុស្សាវនំ សាវេត្វា “ឯសា ញត្តិ” តិ
អនុស្សាវនានន្តរមេវ សកលំ ញត្តិ វត្វា, បរិយោសានេ “ឯសា ញត្តិ” តិ វត្វាតិ
អធិប្បាយោ។

២៥២. ចតុត្ថអនុស្សាវនីវិបត្តិសំវណ្ណានាយំ “ប្បាយន្តិ ព្យញ្ញនប្បភេទោ
អធិប្បតោ។ ទសដា ព្យញ្ញនពុទ្ធិយា បភេទោតិ ឯត្ថ ទសដា ទសវិជេន
ព្យញ្ញនានំ បភេទោតិ យោជេតព្ពំ។ កេនាយំ បភេទោតិ អាហា
‘ព្យញ្ញនពុទ្ធិយា’ តិ។ យថាធិប្បតត្ថព្យញ្ញនតោ ព្យញ្ញនសម្ពាតានំ អក្ខរានំ
ជនិកា ពុទ្ធិ ព្យញ្ញនពុទ្ធិ, តាយ ព្យញ្ញនពុទ្ធិយា,
អក្ខរសមុជ្ជាបកចិត្តភេទេនេវាតិ អត្ថោ។ យំ វា សំយោគបរំ កត្វា វុច្ចតិ,
ឥនម្បិ ករុកន្តិ យោជនា” តិ វិមតិវិនោទនិយំ វុត្តំ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. បរិវារ ៣.៤៨៥) បន “ថានករណានិ សិចីលានិ
កត្វា ឧទ្ធារេតព្ពមក្ខំ សិចីលំ, តានិយេវ ជនិតានិ អសិចីលានិ កត្វា
ឧទ្ធារេតព្ពមក្ខំ ជនិតំ។ ទ្វិមត្ថកាលំ ទីយំ, ឯកមត្ថកាលំ វស្សំ។ ទសដា

ព្យញ្ជនពុទ្ធិយា បកេនោតិ ឯវំ សិលីលាទិវសេន ព្យញ្ជនពុទ្ធិយា
អក្ខរុប្បាទកចិត្តស្ស ធនប្បការេន បកេនោ។ សព្វានិ ហិ អក្ខរានិ
ចិត្តសមុជ្ជានានិ យថាធិប្បតត្តព្យញ្ជនតោ ព្យញ្ជនានិ ច។ សំយោគោ បរោ
ឯតស្មាតិ សំយោគបរោ។ ន សំយោគបរោ អសំយោគបរោ អាយស្មតោ
ពុទ្ធវក្ខិតថេរស្ស យស្ស ន ឧមតី'តិ ឯត្ថ ត-ការ ន-ការសហិតារោ
អសំយោគបរោ។ ករណានីតិ កណ្ណានីតិ" ឥតិ ឯត្ថកំ វុត្ថំ។

បុនវិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. បរិវារ ២.៤៨៥) “តត្ថ អាយស្មតោតិអាទីសុ
សរាទន្តរីតានិ ស-ការ ម-ការាទិព្យញ្ជនានិ ‘សំយោគោ’តិ វុច្ចន្តិ។ យោ
សំយោគោ បរោ យស្ស អ-ការាទិនោ, សោ សំយោគបរោ នាម។ វស្សន្តិ អ-
ការាទិព្យញ្ជនហិតំ បទំ។ អសំយោគបរន្តិ ‘យស្ស ន ឧមតី’តិអាទីសុ ស-ការ
ន-ការាទិព្យញ្ជនសហិតំ បទំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ត-ការស្ស ថ-ការំ អកត្វា
‘សុណាតុ មេ’តិអាទី អវត្វា វគ្គន្តរេ សិលីលមេ’ កត្វា ‘សុណាជុ មេ’តិអាទី
វេទន្តោបិ ធុរុត្ថំ ករោតិយេវ វេបេត្វា អនុរូបំ អាទេសំ។ យញ្ញិ
‘សច្ចិកត្តបរមត្ថនា’តិ វត្ថុព្កេ ‘សច្ចិកជ្ជបរមជ្ជនា’តិ ច ‘អត្ថកថា’តិ ច វត្ថុព្កេ
‘អជ្ជកថា’តិ ច តត្ថ តត្ថ វុច្ចតិ, តាទិសំ ចាឡិអជ្ជកថាទីសុ ទិជ្ជបយោគំ
តទន្ទុបញ្ចា វុត្ថំ វុដ្ឋតិ, តតោ អញ្ចំ ន វុដ្ឋតិ។ តេនាហ អនុក្កមាគតំ បវេណី
អវិនាសេន្តនា’តិអាទិ។ ទីយេ វត្ថុព្កេ វស្សន្តិអាទីសុ ‘ភិក្ខុន’ន្តិ វត្ថុព្កេ ‘ភិក្ខុន’ន្តិ
វា ‘ពហុសូ’តិ វត្ថុព្កេ ‘ពហុសូ’តិ វា ‘នក្ខមតី’តិ វត្ថុព្កេ ‘ន ឧមតី’តិ វា
‘ឧបសម្បទាបេក្ខោ’តិ វត្ថុព្កេ ‘ឧបសម្បទាបេខោ’តិ វា ឯវំ អនុរូបជ្ជានេសុ ឯវ
ទីយវស្សាទិវស្សទីយាទិវសេន បរិវត្ថុតុំ វុដ្ឋតិ, ន បន ‘នាគោ’តិ វត្ថុព្កេ
‘នគោ’តិ វា ‘សង្ឃោ’តិ វត្ថុព្កេ ‘សឃោ’តិ វា ‘តិស្សោ’តិ វត្ថុព្កេ ‘តិសោ’តិ វា
‘យាចតី’តិ វត្ថុព្កេ ‘យាចន្តី’តិ វា ឯវំ អនុរូបជ្ជានេសុ វុត្ថំ។ សម្ពុទ្ធិ បន វវត្តានញ្ចា

សព្វថាមី វុត្តតិក្ខិ គហេតព្ភ"ន្តិ អាគតំ។ សេសានិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ សុដ្ឋ
សល្លក្ខេតព្ភានិ។

២៥៣. សីមវិបត្តិវិនិច្ឆ័យោ បន ហេជ្ជា សីមកថាយំ សព្វេន កថិតោ, តស្មា
តត្ថ វុត្តនយេនេវ គហេតព្ភា។

បរិសរិបត្តិកថាយ ចតុវគ្គករណេតិ ចតុវគ្គន សង្ឃេន កត្តព្ភេ។
អនិស្សរិតាតិ ឧទោសថជ្ជបនាទិនា វា លទ្ធិនាសំវាសកកាវេន វា ន
ពហិកតា។ អដ្ឋកថាយព្ភា “អបកតត្ថស្សតិ ឧត្តិកត្ថស្ស វា យស្ស វា
ឧទោសថបវារណា វេហិតា ហោន្តិ”តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤២៥) វុត្តត្ថា
វេហិតឧទោសថបវារណា ភិក្ខុ អបកតត្ថោ ឯវាតិ គហេតព្ភំ។
បរិសុទ្ធសីលាតិ ចារាជិកំ អនាបន្នា អធិប្បតា។ បរិវាសាទិកម្មេសុ បន
គរុកដ្ឋាមី អបកតត្ថោ ឯវាតិ គហេតព្ភំ។ អវសេសា...បេ.... ធម្មារហាវ ហោន្តិ
ហត្ថចាសំ វិជហិត្វា វិភេត សន្ធាយ វុត្តំ, អវិជហិត្វា វិភេត បន ធម្មារហា ន
ហោន្តិ, តេមី ចតុវគ្គាទិតោ អធិកា ហត្ថចាសំ វិជហិត្វាវ ធម្មារហា ហោន្តិ,
តស្មា សង្ឃតោ ហត្ថចាសំ វិជហិត្វា វិភេតនេវ ធម្មោ វា ចារិសុទ្ធិ វា ធាតព្ភា។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. បរិវា ៣.៤៨៨) បន “អនុក្ខត្តា ចារាជិកំ
អនាបន្នា ច បកតត្ថាតិ អាហា ‘បកតត្ថា អនុក្ខត្តា’តិអាទិ។ តត្ថ
អនិស្សរិតាតិ បុរិមបទស្សេវ វេវចនំ។ បរិសុទ្ធសីលាតិ ចារាជិកំ អនាបន្នា។ ន
តេសំ ធម្មោ វា ចារិសុទ្ធិ វា ឯតីតិ តីសុ ទ្ធិសុ វា និសិទ្ធនេសុ ឯកស្ស វា ទ្ធិន្នំ វា
ធន្ធិចារិសុទ្ធិ អាហាជាមី អនាហាជាវ ហោតីតិ អធិប្បាយោ”តិ អាគតោ។ ឯវំ
ចាឡិយព្ភា អដ្ឋកថាយ ច ចតុន្ទម្បិ កម្មានំ សម្បត្តិ ច វិបត្តិ ច អាគតា,
ដីកាចរិយេហិ ច វិនិច្ឆ័តា, តស្មា អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ ចត្តារិ កម្មានិ

កត្តព្វានិ, ន អវុត្តនយេន។ វុត្តញ្ញិ សមន្តហសាទិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ១.
គន្ថារម្ភកថា; ២.៤៣១) -

“ពុទ្ធន ធម្មាវិនយោ ច វុត្តោ;
យោ តស្ស បុត្តេហិ តថេវ ញាតោ;
សោ យេហិ តេសំ មតិមច្ចជន្តា;
យស្មា បុរេ អដ្ឋកថា អកំសុ។

“តស្មា ហិ យំ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ;
តំ វជ្ជយិទ្ធាន បមាទលេខំ;
សព្ពម្បិ សិក្ខាសុ សការវានំ;
យស្មា បមាណំ ឥធ បណ្ឌិតាន”ន្តិ។

ឥមស្មិញ្ញិ កម្មវគ្គ អបលោកនាទីនំ ចតុន្នំ កម្មានំ ករណជ្ជានំ
ឯកាទសវិបត្តិសីមវិមុត្តំ ពទ្ធសីមភូតំយេវ វុត្តំ, “ឯកាទសហិ អាការេហិ
សីមតោ កម្មានិវិបជ្ជន្តិ”តិ (បរិ. ៤៨៦) វចនតោ ន អពទ្ធខបចារសីមភូតំ។ ន ហិ
តត្ថ ឯកាទសវិបត្តិ អត្ថិ។ អដ្ឋកថាយម្បិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨២) “អបលោកនកម្មំ
នាម សីមដ្ឋកសង្ឃំ សោធស្វា ធន្ទារហានំ ធន្នំ អាហរិទ្ធា សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស
អនុមតិយា តិក្ខត្តំ សាវេទ្វា កត្តព្វំ កម្ម”ន្តិ អបលោកនកម្មស្សាបិ
ពទ្ធសីមាយមេវ កត្តព្វកាវោ វុត្តោ, ន ឧបចារសីមាយំ។ ន ហិ តត្ថ
សីមដ្ឋកសង្ឃសោធនញ្ច ធន្ទារហានញ្ច អត្ថិ, អន្តោសីមំ បរិជ្ជបរិជ្ជានំ
សង្ឃលាភោ ធាតញ្ចេយេវ ហោតិ, តស្មា “ញាតិកម្មភូតំ
ឧចាសថបវារណាកម្មំ អពទ្ធសីមវិហារេហិ កត្តព្វ”ន្តិ គណ្ណាត្ថានំ អាចរិយានំ
វាទោបិ “ញាតិទុតិយកម្មភូតំ កថិននានកម្មំ ឧបចារសីមាយមេវ កត្តព្វ”ន្តិ
គណ្ណាត្ថានំ អាចរិយានំ វាទោបិ ចាឡិវិរោធា អដ្ឋកថាវិរោធា ច ហោតីតិ

វេទិតព្រោះ។ យមេត្ត វត្តព្រំ, តំ ឧទោសថបវារណកថាវណ្ណនាយព្យា
កថិនកថាវណ្ណនាយព្យា វត្ត, អត្ថិកេហិ តត្ថ សុដ្ឋ ឌីលោកេត្វា សំសយោ
វិនោទេតព្រោះ។

ឥនានិ សព្ពេ ភិក្ខុ លេខការេហិ បរិចយវសេន សព្ពគន្លានំ អាទិម្ហិ លិខិតំ
មហានមក្ការចាបំ សរណាគមនស្ស, កម្មវាចាយ ច អារម្ភកាលេ មហតា
ឧស្សាហេន ភណ្ឌិ, សោ បន ចាហោ នេវ សរណាគមនបរិយាបន្នោ, ន
កម្មវាចាបរិយាបន្នោ, នាមិ កម្មវាចាយ បុព្វករណាបរិយាបន្នោ, តស្មី
អភណ្ឌិតេ បិ ន សរណាគមនស្ស វា កម្មវាចាយ វា ហានិ អត្ថិ, ន ភណ្ឌិតេ វឌ្ឍិ,
តស្មា បករណាចរិយា សរណាគមនារម្មេបិ កម្មវាចារម្មេបិ តស្ស
មហានមក្ការចាបស្ស វណ្ណានំ ន វទន្តិ, វទន្តោ បន “ភគវតោ អរហតោ
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស” ឥតិ បទានំ អត្ថោ
វិសុទ្ធិមគ្គសមន្តចាសាទិកាសារត្ថធិបដិអាទិប្បករណេសុ “ភគវា អរហំ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ” ឥតិបទានំ អត្ថោ វិយ វិត្ថារេន វត្តព្រំ សិយា, វេ សន្តេបិ
ភគវតោ យថាភូតគុណធិបនវសេន បវត្តត្តា សព្ពេបិ អាចរិយា សព្ពេសុ
គន្លារម្ពេសុ តិក្ខុត្ថំ មជ្ឈិមត្ថំ ភណ្ឌិ។ ភណ្ឌេហិ ច បន ន-ការ មោ-ការាធិនំ
ហេនករណាធិសម្បទំ អហាបេន្តេន សិលីនធនិតធិយវស្សាទិវិសេសំ មនសិ
ករោន្តេន សមណាសារុប្បេន បរិមណ្ឌលេន បទព្យញ្ញេន ភណ្ឌិតព្រំ ហោតិ,
ន អតិអាយតកេន គីតសទ្ធសទិសេន សន្តេន។ វត្តព្រំតំ ភគវតា “ន, ភិក្ខុវេ,
អាយតកេន គីតស្សវេន ធម្មោ គាយិតព្រំ, យោ គាយេយ្យ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្សា” តិ (ចូឡវ. ២៤៩)។

“ឯកមត្តោ ភវេ វស្សោ, ទ្វិមត្តោ ធិយមុច្ចតេ;
តិមត្តោ តុ ប្បតោ ព្រោយ្យោ, ព្យញ្ញេនព្យាឡមត្តិក” តិ។ -

សន្តប្បករណាចរិយេហិ វុត្តំ សន្តលក្ខណំ និស្សយ ន-ការាទីសុ វស្សត្វតេ
អសវេ ឯកមត្តំ, ន-ព្យញ្ញនេ អឌ្ឍមត្តំ សម្មិណ្ឌោត្វា ទិយឌ្ឍមត្តកាលំ បមាណំ
កត្វា ឧទ្ធារីយតេ។ មោ-ការាទីសុ ទិយត្វតេ ឌី-ការាទីសវេ ទ្វិមត្តំ, ម-
ការាទីព្យញ្ញនេ អឌ្ឍមត្តំ សម្មិណ្ឌោត្វា អឌ្ឍតេយ្យមត្តកាលំ បមាណំ កត្វា
ឧទ្ធារីយតេ, ន តតោ ឧទ្ធិន្តិ។ ននុ “បុតោ តិមត្តោ ព្រោយ្យោ” តិ វុត្តន្តិ? សច្ចំ, សា
បន ទូរតោ អង្គាយនាទីសុយេវ លព្ពតិ, នាញ្ញត្ថ។ វុត្តញ្ញំ ការិកាយំ -

“ទូរតោ អង្គានេ គីតេ, តថេវ រោទនេបិ ច;
បុតោ តិមត្តិកា វុត្តោ, សព្វេតេ នេត្ត គយ្ហវេ” តិ។ -

កិត្តកេន បន កាលេន ឯកមត្តា វិញ្ញាយ្យតិ?
អក្ខិនិមិសធម្មិសមត្តកាលេនាតិ អាចរិយា។ ឯកេ បន អាចរិយា
“អន្ត្តលីដោជនកាលប្បមាណោនា” តិ វុត្តន្តិ។ វុត្តញ្ញំ
អាចរិយធម្មសេនាបតិត្ថវេន -

“បមាណំ ឯកមត្តស្ស, និមិសុម្ពិសតោព្រាវុ;
អន្ត្តលីដោជកាលស្ស, បមាណោនាបិ អព្រាវុ” តិ។

ឯវំ សន្តសត្តាចរិយេហិ វចនតោ សុទ្ធវស្សសវដ្ឋានេ ឯកមត្តាបមាណំ,
សព្យញ្ញនវស្សសវដ្ឋានេ ទិយឌ្ឍមត្តាបមាណំ, សុទ្ធិទិយសវដ្ឋានេ
ទ្វិមត្តាបមាណំ, សព្យញ្ញនទិយសវដ្ឋានេ អឌ្ឍតេយ្យមត្តាបមាណំ កាលំ
សល្លក្ខេត្វា ឧទ្ធារីយតេ។

ឥនានិ បន ភិក្ខុ មហានមក្ការភណានេ ពលវុធស្សាហំ កត្វា ភណាត្តា
វស្សដ្ឋានេសុ ទ្វិតិមត្តាកាលំ ទិយដ្ឋានេសុ ចតុបញ្ចមត្តាកាលំ សវំ បឋបេត្វា
ភណាត្តិ, តទយុត្តំ វិយ ទិស្សតិ។ អបវេ បឋមវារេ ភណិត្វា “សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា” តិ

បរិយោសានបទំ បត្វាបិ តត្ថ អដ្ឋបេត្វា បុន “នមោ តស្ស” តិ ភណ្ឌិត្វា ស-
ការេ ឋេបេត្វា ថោកំ វិស្សមិត្វា ទុតិយវារេ “ភគវតោ” តិ ឥទំ អាទិ កត្វា យារ
បរិយោសានំ ភណ្ឌិត្វា ឋេបេត្តិ។ តតិយវារេ បន អាទិតោ បជ្ជាយ បរិយោសានេ
ឋេបេត្តិ។ ឯវំ ភណ្ឌិត្វា ពហូ បសំសន្តិ, ឯវំ បន កាតព្វន្តិ នេវ ចាឡិយំ, ន
អដ្ឋកថាយំ វិជ្ជតិ។ យថា ញត្តិ ចតុត្ថកម្មេ ករិយមានេ តីណិ អនុស្សវនានិ
សទ្ធតោ ច អត្ថតោ ច អភិជ្ជានិ អញ្ញមញ្ញំ សង្ករិវហិតានិ កត្វា ភណ្ឌិតព្វានិ,
ឯវំ មហានមក្ការចាបេ តិក្ខុត្ថំ ភញ្ញមានេ តយោ វារា សទ្ធតោ ច អត្ថតោ ច
អភិជ្ជេ កត្វា សង្ករិវហិតេ កត្វា អាទិតោ អារភិត្វា បរិយោសានេ ឋេបេតព្វា
ហោន្តិតិ។

តត្រាយមេកេឯវំ វនន្តិ - យថា នាម ជវេន កច្ចន្តស្ស ឋាតព្វជ្ជានំ បត្វាបិ
សហសា ឋាតុំ ន សក្កោតិ, ឯកចាទមត្តំ កត្វា តិជ្ជតិ, ឯវំ អាទិតោ ភណ្ឌិត្វា
ពលវឌ្ឍស្សហត្ថា បរិយោសានេ បត្តេបិ ឋេបេតុំ ន សក្កោតិ, “នមោ តស្ស” តិ
ទ្វិបទមត្តំ ភណ្ឌិត្វា សក្កោតិតិ។ ឯវំ សន្តេ ទុតិយតតិយវារេសុ កស្មា
សក្កោតិតិ? តទា បន ទុតិយវារេ ថោកំ វិស្សមិតត្ថា លទ្ធស្សសោ ហុត្វា
សក្កោតិតិ។ ឯវំ តេ អាយស្មន្តោ សយមេវ អត្តានំ វិហាតំ ចាបេត្តិ។ ន ហិ
“មហានមក្ការំ ភណ្ឌិត្វេន បឋមវារេ ពលវឌ្ឍហោន ភណ្ឌិតព្វោ” តិ ភគវតោ
បញ្ញត្តោ, ធម្មសង្កាហកត្ថេវហិ វា ឋេបិតោ អត្ថិ។ ឯវំ សន្តេ យថា
ចាតិមោក្ខុទ្ធសកេន ចាតិមោក្ខុំ ឧទ្ទិសន្តេន យត្ថកា ភិក្ខុ ចាតិមោក្ខុំ
សុណាន្តិ, តេសំ សវនប្បមាលោន យារ បរិយោសានា ឧទ្ទិសិតុំ អត្ថនោ
សវប្បមាលំ កហេត្វា ចាតិមោក្ខោ ឧទ្ទិសិតព្វោ, ឯវំ កម្មវាចំ ភណ្ឌិត្វេនបិ
សីមមណ្ឌលេ និសិទ្ធភិក្ខុនំ សវនប្បមាលោន យារ បរិយោសានា អត្ថនោ
សវប្បមាលំ កហេត្វា ភណ្ឌិតព្វាតិ។

អបរេ បន អាចរិយា មោ-ការាជីសុ ឡិ-ការន្តបទេសុ អញ្ជោសំ បទានំ
អតិរេកេន សរេន ទុត្តិក្ខត្តំ អនុករណាសទ្ធី អនុពន្លាបយមាណា ភណ្ឌិ, តេសំ
អាចរិយានំ តាទិសំ ភណ្ឌានំ សុត្វា បរិចយប្បត្តា អញ្ជោ ភិក្ខុ វា គហដ្ឋា វា
អញ្ជោសំ អាចរិយានំ កម្មវាចំ ន គរុំ ករោត្តិ, តាយ កម្មវាចាយ ឧបសម្បទា
អលភិតញ្ញាវិយ មញ្ញាត្តិ, តាទិសំ បន ភណ្ឌានំ តេសំ អាចរិយានំ សិស្សានុសិស្សា
ឯវ តថា ភណ្ឌិ, ន អញ្ជោ អាចរិយា។ តេ បន ចោរាណាចរិយានំ សរសម្បទានំ
អនុករណាសទ្ធី ហិតម្បិ សហិតំ វិយ ខាយមាណំ សុណាន្តានំ អតិមនោរថំ សទ្ធី
សុត្វា ទិដ្ឋានុគតី អាបជ្ជន្តា ឯវ ករោត្តិ មញ្ជោ។ ន ហិរិនយេ វា សទ្ធីសត្តេសុ វា
តថា ភណ្ឌិតព្ពន្ធី អត្ថិ, តស្មាវិចារេតព្ពមេតន្តិ។

ពហូ បន ភិក្ខុ “សិចីលំ ជនិតញ្ច ទីយរស្ស” ត្ថិអាទិនាវិនយេ
កថិតវិនិច្ឆយញ្ច “ឯត្ថ បញ្ចសុ វក្កេស្វ” តិអាទិនា សទ្ធីសត្តេសុ កតវិនិច្ឆយញ្ច
អជាណន្តា បិដកត្តយកោវិទានំ វិនយេ ធរពហុស្សតត្ថេរានំ សន្តិកា
អលទ្វេបទេសា ហុត្វា តត្ថ តត្ថ ឧបសម្បទំ ករោត្តានំ ភិក្ខុនំ វចនមេវ
គហេត្វា ហោយ្យោចាទេយ្យំ អជាណន្តា បុព្វេ បរទេសតោ អាគតានំ បុញ្ញវន្តានំ
សរសម្បទានំ មហាថេរានំ អនោសរេន ភណ្ឌាមាណានំ សរំ សុត្វា តេសំ ថេរវរានំ
មតី អបុច្ឆិត្វាវ យថាទិដ្ឋំ យថាសុតំ លិខិត្វា ឋបេន្តា អនុក្កមេន បណ្ឌិតេហិ
ហសិតត្ថំ អយុត្តំ កថំ ទីបេន្តា “ឥមស្មី ឋានេ ព្យគ្សិយា សទ្ធីសទិសំ សទ្ធី ករោត្តិ,
ឥមស្មី ឋានេ សកុណិយា សទ្ធីសទិសំ សទ្ធី ករោត្តិ, ឥមស្មី ឋានេ
តម្កលកសជចាតំ ករោត្តិ, ឥមស្មី ឋានេ ទក្ខិណតោ នមន្តា ភណ្ឌិ, ឥមស្មី
ឋានេ វាមតោ នមន្តា ភណ្ឌិ, ឥមស្មី ឋានេ វិលាសំ កុរុមាណា ភណ្ឌិ” តិអាទិនិ
វត្វា តនេវ សទ្ធិហន្តា រុក្ខមូលឧមជ្ឈលេណាទិសុ និសីទិត្វា តមេវ វចនំ
អនុសិក្ខន្តា តទន្ទុបំ កម្មវាចំ ភណ្ឌាន្តា “អហំ កម្មវាចាកុសលោ” តិ វត្វា

ពាលជនេ សញ្ញាបេត្វា តេសំ តេសំ ឧបសម្បទាបេក្ខានំ កម្មវាចំ ភណ្ឌិន្តិ, ឥមេ
ភិក្ខុ ភគវតោ អាណំ អតិក្កាមេន្តិ, សាសនំ ឱសក្កាបេន្តិទិ ទដ្ឋញ្ច។

អថាបរេបិ ភិក្ខុ កាមកាវាសាធិសុ វសន្តា បណ្ឌិតានំ សន្តិកេ
អបយិរុចាសមាណា វត្ថុសម្បត្តិម្យី វត្ថុវិបត្តិម្យី
ញត្តិអនុស្សាវនសីមបរិសសម្បត្តិម្យី វិបត្តិម្យី តថតោ អជាទន្តា ពហារោ
សិស្សេ ឋបេត្វា បព្ពដ្ឋញ្ច ឧបសម្បទញ្ច ករោន្តា បរិសំ វឌ្ឍាបេន្តិ, តេបិ
ភគវតោ សាសនំ ឱសក្កាបេន្តិ, តស្មា ភគវតោ អាណំ ករោន្តេហិ
លដ្ឋីបេសលេហិ ពហុស្សុតេហិ សិក្ខាកាមេហិ សប្បរិសភិក្ខុហិ ឯវុចានំ
ភិក្ខុនំ សហាយកេហិ ឧបត្ថម្ភកេហិ ឯកសម្ភោគសំវាសករេហិ ន ភវិតព្ពំ។
ឥនានិ ភិក្ខុ -

“ច-ការន្តំ ស-ការន្តំ, ត-ការន្តសមំ វទេ;
ញ-ការន្តំ ល-ការន្តំ, ន-ការន្តសមំ វទេ” តិ។ -

ឥមំ សិលោកំ ឧបនិស្សាយ សរណគមនេបិ “ពុទ្ធិ សរណំ គច្ឆាមី” តិ ចាបំ “ពុទ្ធិ
សរណំ គច្ឆាមី” តិ បឋន្តិ។ កម្មវាចាយម្យី “បឋមំ ឧបជ្ឈំ
គាហាបេតព្ពោ” តិ អាទិចាបំ “បឋមំ ឧបជ្ឈំ គាហាបេតព្ពោ” តិ អាទិនា បឋន្តិ។
ឯត្ថ យុត្តិតោបិ អាគមតោបិ ការណំ ចិន្តេតព្ពំ។

តត្រាយំ យុត្តិចិន្តា - “ច-ការន្តំ ស-ការន្តំ, ត-ការន្តសមំ វទេ” តិ ឯត្ថ ច-
កាហេ តាលុដោ, ត-កាហេ ទន្តដោ, ឯវមេតេ អក្ខរា ហ៊ានតោបិ អសមាណា។ ច-
កាហេ ជិដ្ឋាមជ្ឈករណោ, ត-កាហេ ជិដ្ឋគ្គករណោ, ឯវំ ករណតោបិ
អសមាណា។ ច-កាហេ ធុតិយវគ្គបរិយាបន្នោ, ត-កាហេ ចតុត្ថវគ្គបរិយាបន្នោ,
ឯវំ វគ្គតោបិ អសមាណា។ សំយោគក្ខរវសេន ន បុព្វក្ខរា សុតី លកន្តា

សរសៃសំចាបុណ្ណិ, តេនេវ ច-ការេន សទ្ធសត្តការាវរិយា “សំយោគេ បរេ
រស្សត្ត” ឆ្លុះ ច “សំយោគបុត្តា ឯ-ការេ-ការា រស្សត្ត” តិ ច វន្តិ។ ឯ
សន្តេ កង់ អសមាជ្ជានិកេន អសមាជ្ជករណេន អសមាជ្ជគ្រេន
សំយោគក្ខេនេន លទ្ធសុតិកា អក្ខរា តតោ អញ្ញេន អសមាជ្ជានិកេន
អសមាជ្ជករណេន អសមាជ្ជគ្រេន សំយោគក្ខេនេន លទ្ធសមាជ្ជសុតិកា
ភវេយ្យំ។ ន កេវលញ្ច ឯតេ អក្ខរា អសមាជ្ជានិកា អសមាជ្ជករណា
អសមាជ្ជគ្រាវ ហោត្តិ, អថ ខោ អនាសន្នជ្ជានិកា អនាសន្នករណា
អនាសន្នគ្រា ច ហោត្តិ។ យថា ច វីណាំ វាទេន្តានំ ទូរេ តន្តិស្សរេន តតោ ទូរេ
តន្តិស្សរេ អសមាជោ ហោតិ, ឯ ទូរជ្ជានិកេន អក្ខរេន ទូរករណេន តតោ
ទូរជ្ជានិកោ ទូរករណា សមាជ្ជសុតិកោ កង់ ភវេយ្យ, វគ្គក្ខរានញ្ច អញ្ញមញ្ញំ
អសមាជ្ជសេន អសមាជ្ជសុតិសេន បវត្តនតោ “វគ្គន្តំ វា វគ្គ” តិ សុត្ត
និគ្គហិតស្ស វគ្គន្តករណេន សតិ អញ្ញវគ្គស្មី បរេ អញ្ញវគ្គន្តំ ន ចាបុណ្ណាតិ,
“វគ្គេ យោសាយោសានំ តតិយបឋមា” តិ សុត្តេន ច អសទិសទ្វេភាវករណេ
អញ្ញវគ្គ អញ្ញវគ្គទ្វេភាវោ ន ហោតិ។

យទិ ច ច-ការន្តក្ខេនេន ត-ការន្តក្ខេនេន សមាជ្ជសុតិកោ សិយា, ឯ សតិ កី
ច-ការន្តក្ខេនេន លេខនេន សព្ពត្ត ត-ការន្តមេវ លីខេយ្យ, តថា បន អលិខិត្វា
បយោគានុរូបំ បឋមក្ខរស្ស សទិសទ្វេភាវជ្ជានេ “កត្វោ កត្វាយនោ” តិ,
អសទិសទ្វេភាវជ្ជានេ “វត្តោ វត្តាយនោ” តិ តតិយក្ខរស្ស សទិសទ្វេភាវជ្ជានេ
“មជ្ឈំ សម្មជ្ឈ” ឆ្លុះ, អសទិសទ្វេភាវជ្ជានេ “ឧបជ្ឈា ឧបជ្ឈាយោ” តិ
សមាជ្ជានសមាជ្ជករណេន អសមាជ្ជក្ខរានមេវ ទ្វេភាវោ លីខីយតិ, នោ
ឥតរេសំ, តស្មា បយោគានុរូបំ ច-ការន្ត ជ-ការន្តជ្ជានេសុ
សកវគ្គសុតិសេនេវ វត្តព្វំ, ន អញ្ញវគ្គសុតិសេនេវ ស-ការន្ត បន ស-
ការស្ស ត-ការេន សមាជ្ជានិកត្តា សមាជ្ជករណត្តា ច វគ្គអវគ្គសេន

ភិន្នេស អវគ្គត្ថុរាជំ វគ្គត្ថុរេហិ សាធារណត្ថា ច អវគ្គត្ថុរាជំ វគ្គត្ថុរាជំ វិយ វិសុ
សុតិយា អភារតោ ច ស-ការន្តស្ស ត-ការន្តភណ្ឌំ យុត្តំ សិយា។ ស-ការេហិ
ហិ ទន្ធដោ, ត-ការេហិ, ស-ការេហិ ជ្ឈីវគ្គករណោ, ត-ការេហិ, តស្មា
សមានជ្ជានិកានំ សមានករណានំ អត្ថុរាជំ សមានសុតិភារោ យុត្តោ។ ញ-
ការន្ត ល-ការន្តានំ ន-ការន្តភណ្ឌនេហិ ឥមិនា នយេន ញ-ការន្ត ន-ការន្តានំ
អសមានសុតិភារោ ល-ការន្ត ន-ការន្តានំ សមានសុតិភារោ ទដ្ឋញ្ចាតិ។
អយមេត្ថ យុត្តិចិន្តា។

អាគមចិន្តា បន ឯវំ កាតញ្ចា -

“ច-ការន្តំ ស-ការន្តំ, ត-ការន្តសមំ វេទេ;

ញ-ការន្តំ ល-ការន្តំ, ន-ការន្តសមំ វេទេ”តិ។ -

អយំ សិលោកោ កុតោ បកវោ, កត្ត អាគតោ, កេន ការិតោតិ? តត្ថ កុតោ
បកវោតិ ភគវន្តស្មា វា ធម្មសង្គាហកត្ថុរេហិ វា អដ្ឋកថាចរិយេហិ វា បកវោ។
កត្ត អាគតោតិ វិនយេ វា សុត្តន្តេ វា អភិធម្មេ វា ចាឡិយំ វា អដ្ឋកថាយ វា
ជីកាធិសុ វា អាគតោ។ កេន ការិតោតិ

នេត្តិនិរុត្តិបេដកោបទេសកច្ចាយនប្បករណាការកេន អាយស្មតា
មហាកច្ចាយនត្ថុរេន វា មុខមត្តធិបនិការកេន វេជីវតុទ្ធាចរិយេន វា
បទ្យបសិទ្ធិការកេន ពុទ្ធិបិយាចរិយេន វា សទ្ធិនីតិប្បករណាការកេន
អគ្គវិសាចរិយេន វា តទញ្ញសត្តការកេហិ មហាថេរេហិ វា ការិតោតិ ឯវំ
អាគមចិន្តាយំ សតិ អយំ សិលោកោ ភគវន្តស្មា បកវោ ធម្មសង្គាហកត្ថុរេហិ
វា អដ្ឋកថាចរិយេហិ វាតិ ន បញ្ញាយតិ។ “វិនយេ វា សុត្តន្តេ វា អភិធម្មេ វា
ចាឡិយំ វា អដ្ឋកថាយ វា ជីកាសុ វា អាគតោ”តិ ហិ ន សក្កា វត្ថុ។

កង្វាយនាចរិយាធិបតី សន្តសត្តការកេហិ អាចរិយេហិ កតោតិបិ ន ទិស្សតិ។
ឯវំ សន្តេ អប្បាជិហីរកតំ ឥទំ វចនំ អាបជ្ជតិ។

ឯវំ បន មយំ ចិន្តយិម្ហា - រាមញ្ញទេសេ កិរ សកភាសាយំ ច-ការន្ត ញ្ញ-
ការន្តា ន សន្តិ, តេនេវ រាមញ្ញទេសិយា ភិក្ខុ “សច្ច”ឥតិ ឥមំ ចាបំ វទន្តា
“សត្វ”ឥតិ វទន្តិ, “បញ្ចង្គ”ឥតិ ចាបំ វទន្តា “បន្ទង្គ”ឥតិ វទន្តិ, តស្មា អត្តនោ
វិសយេ អវិជ្ជមានំ ច-ការន្ត ញ្ញ-ការន្តំ យថាចាបំ វត្ថុមសក្កោន្តេហិ តេហិ
ភិក្ខុហិ សកភាសានុរូបតោ អយំ សិលោកោ ការិតោ ភវិស្សតីតិ។ ឯវំ
សន្តេបិ មរម្មភាសាយ ច-ការន្ត ញ្ញ-ការន្តបទានំ សុតិវិសេសវសេនវិសុំ
បញ្ញាយនតោ មរម្មទេសិយា ភិក្ខុ តំ សិលោកំ អនុវត្តិថា “ពុទ្ធិ សរណំ
គច្ឆាមី”តិ វា “បឋមំ ឧបត្ថ្នំ តាហាបេតព្រោ”តិ វា “ហេតុបត្តយោ
អារម្មណបត្តយោ”តិ វា វត្ថុំ ន អរហន្តិ។ រាមញ្ញទេសិយាបិ សកភាសាយ វិសុំ
អវិជ្ជមានម្យិ ច-ការន្ត ញ្ញ-ការន្តបទំ សកភាសាកថនកាលេយេវ ភាសានុរូបំ
ត-ការន្ត ន-ការន្តភាវេន កថេតព្រំ, មាគធភាសាកថនកាលេ បន
មាគធភាសាយ ច-ការន្ត ញ្ញ-ការន្តបទានំ វិសុំ បយោគទស្សនតោ
មាគធភាសានុរូបំ ច-ការន្ត ញ្ញ-ការន្តបទានំ វិសុំ សុតិវិសេន យថាចាបមេវ
កថេតព្រំនីតិ នោ មតិ។ អយមេត្ត អាគមចិន្តា។

ជិនសាសនមារត្ត, កថាយំ កថិតា មយា;
យុត្តាយុត្តំ ចិន្តយន្ត, បណ្ឌិតា ជិនសាវកា។

យុត្តាយុត្តំ ចិន្តយិត្វា, យុត្តព្រោ ជារយន្ត តំ;
អយុត្តព្រោ បជហន្ត, មាណសវិវដ្តិតាតិ។

២៥៤. ឯវំ ចតុន្នំ កម្មានំ សម្មត្តិវិបត្តិ ទស្សត្វា ឥនាទិ តេសំ កម្មានំ
ហានប្បភេទំ ទស្សន្តោ “អបលោកនកម្មំ កតមាទិ បញ្ចា ហានាទិ
តច្ឆតិ” តិអាទិមាហ។ តត្ថ វិនិច្ឆយោ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។
អនុត្តានបទត្ថមេវ ទស្សយិស្សម។ “ឯតវហិ សចេបិ សាមណោរោ” តិអាទិសុ
ពុទ្ធាទីនំ អវណ្ណភាសនម្បិ អកប្បិយាទី កប្បិយាទិភាវេន ទីបនម្បិ
ទិដ្ឋិវិបត្តិយំយេវ បរិសតិ, តេនេវ វុត្តតិ “តំ លទ្ធិវិស្សន្ទ្វាបេតញោ” តិ។
ភិក្ខុនម្បិ ឯសេវ នយោ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោតិ ពុទ្ធវចនាទិប្បាយំ វិបរីតតោ
គណ្ណាន្តោ, សោ ឯវ “អន្តក្កាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ” តិ វុត្តោ។ កេចិ បន
“សស្សតុច្ឆេទានំ អញ្ញាតវទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ” តិ វទន្តិ, តំ ន យុត្តំ។
សស្សតុច្ឆេទតាហស្ស សាមណោរោនំ លិង្គនាសនាយ ការណាត្ថន ហេដ្ឋា
អដ្ឋកថាយមេវ វុត្តត្តា ឥធ ច ទណ្ឌកម្មនាសនាយ ឯវ អធិប្បតត្តា។
កាយសម្ភោគសាមគ្គីតិ សហសេយ្យបដិក្ខហណាទិ។ សោរតោតិ សុភេ រតោ,
សុដ្ឋ ឱរតោតិ វា សោរតោ។ និវាតវុត្តិ តិ និចវុត្តិ។

តស្សបិ ធាតញោតិ វិជ្ជមានំ មុខរាទិការំ និស្សាយ អប្បដិបុច្ឆិត្វាបិ បដិញ្ចំ
អគ្គហេត្វាបិ អាបត្តិ អនារោបេត្វាបិ ទេសិតាយបិ អាបត្តិយា ខុំសនាទិតោ
អនោរមន្តស្ស ធាតញោវ។ ឱរមន្តស្ស បន ខមាបេន្តស្ស ន ធាតញោ។
ព្រហ្មទណ្ឌស្ស ធានន្តិ ខរទណ្ឌស្ស ឧក្កដ្ឋទណ្ឌស្ស ធានំ។ តជ្ជនីយាទិកកម្មេ ហិ
កតេ ឱវាទានុសាសនិប្បធានបដិក្ខេហោ នត្តិ, ទិន្នព្រហ្មទណ្ឌ បន តស្មី សទ្ធិ
តជ្ជនីយកម្មាទិកតេហិ បដិក្ខត្តម្បិ កាតុំ ន វដ្តតិ “នេវ វុត្តញោ” តិអាទិនា
អាហាបសល្លាបមត្តស្សបិ ន-ការេន បដិក្ខតត្តា។ តញ្ចិ ទិស្វា ភិក្ខុ គីវំ
បរិវត្តេត្វា ឱលោកនមត្តម្បិ ន ករោត្តិ, ឯវំ វិវរដ្ឋេតតំ និម្មទនករណាត្ថមេវ
តស្ស ទណ្ឌស្ស អនុញ្ញាតត្តា។ តេនេវ ជន្មត្ថេរោបិ ឧក្ខេបនីយាទិកម្មកតោបិ
អភាយិត្វា ព្រហ្មទណ្ឌ ទិន្ន “សង្ឃេនាហំ សត្តថាវិវដ្ឋិតោ” តិ មុច្ឆិតោ បបតិ។

យោ បន ព្រហ្មទណ្ឌកតេន សទ្ធិ ញត្វា សំសង្ខារា អវិវដ្តត្វា វិហារតិ, តស្ស
ទុក្ខជមេវាតិ គហេតត្ថំ។ អញ្ញថា ព្រហ្មទណ្ឌាវិជានស្ស និរត្តកតាបសង្កតោ។
តេនាតិ ព្រហ្មទណ្ឌកតេន។ យថា តជ្ជនីយាទិកម្មកតេហិ, ឯវមេវ តតោ
អធិកម្មិ សង្ខំ អាវាធខន្តេន សម្មា វត្ថុតត្ថំ, តញ្ច “សោរតោ និវាតវុត្ថិ” តិអាទិនា
សរុបតោ ធស្សិតមេវ។ តេនាហ “សម្មា វត្ថុត្វា ខមាបេន្តស្ស ព្រហ្មទណ្ឌោ
បដិប្បស្សម្ពេតញ្ចោ” តិ។ បដិសង្ខាតិ បដិសង្ខាយ, ញាណេន ឧបបរិក្ខត្វា។

យំ តំ ភកវតា អវន្តិយកម្មំ អនុញ្ញាតន្តិ សម្ពន្ធា។ “តស្ស ភិក្ខុនោ
ទណ្ឌកម្មំ កាតុ” ត្ថិ សាមញ្ញតោ អនុញ្ញាតប្បការំ ធស្សេត្វា បុន វិសេសតោ
អនុញ្ញាតប្បការំ ធស្សេតុំ “អថ ខោ” តិអាទិ ចាឡិឧទ្ធទាតិ វេទិតត្ថំ។ ឥមស្ស
អបលោកនកម្មស្ស ឋានំ ហោតីតិ អបលោកនកម្មសាមញ្ញស្ស បវត្ថិជ្ជានំ
ហោតិ។ វិសេសព្យតិរេកេន អវិជ្ជមានម្មិ តទញ្ញត្ថ អប្បវត្ថិ ធស្សេតុំ
វិសេសនិស្សិតំ វិយ វោហរីយតិ។ “កម្មញ្ញោ លក្ខណា” ត្ថិ ឥមិនា
ឱសារណានិវេសេន គហិតាវសេសានំ សព្វេសំ
អបលោកនកម្មសាមញ្ញលក្ខណាវសេន គហិតត្ថា “កម្មញ្ញោ
លក្ខណាមស្សាតិ កម្មលក្ខណា” ត្ថិ និព្វបនំ ធស្សេតិ, ឥទញ្ច វុត្តាវសេសានំ
កម្មានំ និជ្ជានជ្ជានំ សង្ខារកូន្ធខម្មាយតនាទីនិវិយ វុត្តាវសេសខន្ធមាយតនានន្តិ
ទដ្ឋត្ថំ។ តេនេវ វត្ថុតិ “អយំ បនេត្ថ ចាឡិមុត្តកោបិ
កម្មលក្ខណាវិនិច្ឆយោ” តិអាទិ។ យថា ចេត្ថ, ឯវំ ឧបរិ ញត្ថិ កម្មានិសុបិ
កម្មលក្ខណំ វុត្ថន្តិ វេទិតត្ថំ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. បរិវារ ៣. ៤៩៥-៤៩៦)
បន “កម្មមេវ លក្ខណាន្តិ កម្មលក្ខណំ។ ឱសារណានិស្សារណាភណ្ឌាកម្មាធម្មោ
វិយ កម្មញ្ច ហុត្វា អញ្ញញ្ច នាមំ នលភតិ, កម្មមេវ ហុត្វា ឧបលក្ខិយតីតិ
កម្មលក្ខណាន្តិ វុច្ចតី” តិ វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. បរិវារ ៤៩៥-៤៩៦) បន
“ឥមស្ស អបលោកនកម្មស្ស ឋានំ ហោតីតិ ឯវម្មិ អបលោកនកម្មំ

បរវត្តតីតិ អត្តោ។ កម្មញ្ញោ លក្ខណានិ កម្មលក្ខណំ។

ឱសារណានិស្សរណភណ្ឌកម្មាធយោវិយ កម្មញ្ញោ ហុត្វា អញ្ញញ្ញោ នាមំ ន
លកតិ, កម្មមេវ ហុត្វា ឧបលក្ខិយតីតិ កម្មលក្ខណំ ឧបនិស្សយោវិយ។
ហេតុបច្ចយាទិលក្ខណាវិមុត្តោ ហិ សញ្ញោ បច្ចយវិសេសោ តត្ថ សង្កយ្ហតី"តិ
វុត្តំ។ តស្ស ករណានិ អវនិយ កម្មស្ស ករណាវិធានំ។ ន វន្តិតញ្ញាតិ, ឥមិនា
វន្តិយា ទុក្ខជន្តិ ទស្សតីតិ ទដ្ឋព្វំ។ សង្ខេប កតំ កតិកំ ញាត្វា មទ្ធនំវិយ ហិ
សង្ខេបសម្មតី អនាទរេន អតិក្កមន្តស្ស អាបត្តិ វេ ហោតិ។

២៥៥. ភិក្ខុសង្ឃស្សបិ បនេតំ លព្ពតិយេវាតិ អវនិយ កម្មស្ស
ឧបលក្ខណាមត្តេន គហិតត្តា ភិក្ខុសង្ឃស្សបិ កម្មលក្ខណំ លព្ពតិ វេ។
សលាកនាធានំ សលាកក្កំ នាម, យាគុកត្តានំ ភាជនជ្ជានានិ
យាគគ្គកត្តក្កានិ នាម។ ឯតេសុបិ ហិ ហ្មនេសុ សញ្ញោ សង្ខេប ឧបាសថេវិយ
សង្ខេបតិតោ, កម្មញ្ញោ វគ្គកម្មំ ន ហោតិ, “មយមេតំ ន ជានិម្ហា”តិ បច្ឆា
ខិយន្តាបិ ន ហោតិ, ខណ្ឌាសីមាយ បន កតេ ខិយន្តិ។ សង្ឃិកបច្ចយញ្ញា
អច្ឆិទ្ធិវិវាទិនំ ធាតុំ អបលោកេន្តេហិ ឧបចារសីមជ្ជានំ សព្វេសំ អនុមតី
គហេត្វាវ កាតព្វំ។ យោ បន វិសភាគបុគ្គលោ ធម្មិកំ អបលោកនំ
បដិពាហាតិ, តំ ឧបាយេន ពហិឧបចារសីមគតំ វា កត្វា ខណ្ឌាសីមំ វា បរិសិទ្ធា
កាតុំ វុត្តតិ។ យំ សន្ធាយ “អបលោកនកម្មំ ករោតី”តិ សាមញ្ញតោ ទស្សតិ,
តំ អបលោកនកម្មំ សរូបតោ ទស្សតុំ អាហា “អច្ឆិទ្ធិវិវ”ឥច្ឆាទិ។ យទិ
អបលោកេត្វាវ ចីវរំ ធាតព្វំ, កី បន អប្បមត្តកវិស្សន្តកសម្មតិយាតិ អាហា
“អប្បមត្តកវិស្សន្តកេន បនា”តិអាទិ។ នាធូរំ វា ឧបឡនាធូរំ វាតិ ទិវេសេ ទិវេសេ
អបលោកេត្វា ធាតព្វស្ស បមាណទស្សនំ។ តេន យាបនមត្តមេវ
អបលោកេតព្វំ, ន អធិកន្តិ ទស្សតិ។ ឯកទិវសំយេវ វាតិអាទិ
ទសវិសតិទិវសានំ ឯកស្មី ទិវេសេយេវ ធាតព្វបរិច្ឆេទទស្សនំ។ តេន “យាវជីវ”ន្តិ

វា “យាវរោគា វុដ្ឋហតី” តិ វា ឯវំ អបលោកេតុំ ន វុដ្ឋតីតិ ធស្សេតិ។
ឥណ្ឌាបលីពោធន្តិ ឥណ្ឌាវត្ថុំ ធាតុំ វុដ្ឋតីតិ សម្ពុត្តោ។ តញ្ចា ឥណ្ឌាយិកេហិ
បលីពុទ្ធស្ស លង្កិបេសលស្ស សាសនុបការកស្ស បមាណយុត្តមេវ
កប្បិយភណ្ណំ និយមេត្វា ភិក្ខុហិ អបលោកេត្វា ធាតព្ធី, ន បន សហស្សំ វា
សតសហស្សំ វា មហាឥណ្ឌំ។ តាធិសញ្ញិ ភិក្ខុាចរិយវត្តន សព្ពេហិ ភិក្ខុហិ
តាធិសស្ស ភិក្ខុនោ បរិយេសិត្វា ធាតព្ធី។

“ធន្តំ វា វេទិកំ វាតិ ឯត្ថ វេទិកាតិ ចេតិយស្ស ឧបរិ ចតុរស្សចយោ វុដ្ឋតិ។
ធន្តន្តិ តតោ ឧទ្ធី វលយានិ ធស្សេត្វា កតោ អគ្គចយោ វុដ្ឋតី” តិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. បរិវារ ៣.៤៩៥-៤៩៦) វុត្ថំ។ ចេតិយស្ស ឧបនិក្ខេបតោតិ ចេតិយស្ស
បដិជគ្គនត្ថាយ វុឡិយា បយោដេត្វា កប្បិយ ការកេហិ វេបិតវត្ថុតោ។
សង្ឃិកេនបីតិ ន កេវលញ្ចា តត្រុប្បាធាតោ បច្ចយធាយកេហិ
ចតុបច្ចយត្ថាយ សង្ឃស្ស ទិន្នវត្ថនាបីតិ អត្ថោ។ សង្ឃភត្ថំ កាតុំ ន វុដ្ឋតីតិ
មហាធានំ ធនន្តេហិបិ ករិយមាណំ សង្ឃភត្ថំ វិយ កាវេតុំ ន វុដ្ឋតីតិ
អធិប្បាយោ។ “យថាសុខំ បរិភុញ្ញតុំ វុដ្ឋតី” តិ វុត្ថត្តា អត្ថនោ អត្ថនោ
បរិភោគបហោនកំ អប្បំ វា ពហុំ វា គហោតព្ធី, អធិកំ បន គហោតុំ ន លភតិ។

ឧបាសថទិវសេតិ និទស្សនមត្តំ, យស្មី កិស្សិញ្ចិ ទិវសេបិ កតំ សុកតមេវ
ហោតិ។ ករោន្តេន “យំ ឥមស្មី វិហារេ អន្តោសីមាយ សង្ឃសន្តកំ... បេ...
យថាសុខំ បរិភុញ្ញតុំ មយ្ហំ វុដ្ឋតី” តិ ឯវំ កតិកា កាតព្វា។ តថា ធូហិ តីហិបិ
“អាយស្មន្តានំ វុដ្ឋតី” តិ វេនមេវ ហេតុ វិសេសោ។ តេសម្បីតិ វុត្តានំ។ សា ឯវំ
កតិកាតិ វិសុំ កតិកា ន កាតព្វាតិ អត្ថោ។

តេសន្តិ វុត្តានំ, សង្ឃា សាមីតិ សម្ពុត្តោ។ បុរិមវិហារេតិ បុរិមេ យថាសុខំ
បរិភោគត្ថាយ កតកតិកេ វិហារេ។ បរិវេណានិ កត្វា ជគ្គន្តិតិ យត្ថ

អរក្ខិយមានេ ដលាដលានិ រុក្ខា ចរិទស្សន្តិ, តាទិសំ ហំនំ សន្ទាយ វុត្ថំ, តត្ថ
សង្ឃស្ស កតិកា ន បវត្ថតិ អធិប្បាយោ។ យេហិ បន រុក្ខពិជានិ រោបេត្វា
អាទិតោ បដ្ឋាយ បដិជគ្គិតា, តេបិ ធនមភាគំ ធនា រោបកេហេវ
បរិភុញ្ញិតញ្ញានិ។ តេហិតិ ជគ្គិតេហិ។

តត្ថាតិ តស្មី វិហារេ។ មូលេតិអាទិកាលេ, បុព្វេតិ អត្ថោ។ ធីយា កតិកាតិ
អបរិច្ឆន្ទកាលា យថាសុខំ បរិភោគត្ថាយ កតិកា។ និក្កក្កច្ឆនាតិ
“អភាទិតមិទ”ន្តិ កុក្កច្ឆំ អកត្វាតិ អត្ថោ។ ធីយនមត្ថមេវ តន្តិ តេន ធីយនេន
ពហុំ ខាធន្តានំ ទោសោ នត្ថិ អត្ថនោ បរិភោគប្បមាណស្សេវ គហិតត្ថា,
ធីយន្តេបិ អត្ថនោ បហោនកំ គហេត្វា ខាទិតព្ពន្ធន្តិ អធិប្បាយោ។

គណ្ណាថាតិ ន វត្ថញ្ញាតិ តថា វុត្ថ តេនេវ ភិក្ខុនា ធិន្ទរិយ មញ្ញេយ្យំ។ តំ
និស្សាយ មិច្ឆាជីវសម្ពវោ ហោតិ វុត្ថំ។ តេនាហ “អនុវិចិត្វា”តិអាទិ។
ឧបឡាភាគោតិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ បដិវិសតោ ឧបឡាភាគោ, ទេន្តេន ច “ឯត្ថកំ
នាតុំ សង្ឃោ អនុញ្ញាសី”តិ ឯវំ អត្ថានំ បរិមោចេត្វាយថា តេ សង្ឃេ ឯវំ
បសីទន្តិ, ឯវំ វត្វា នាតព្ពំ។ អបច្ចាសីសន្តេនាតិ គិលានគមិកិស្សរាធិនំ
អនុញ្ញាតបុគ្គលានម្បិ អត្ថនោ សន្តកំ ទេន្តេន អបច្ចាសីសន្តេនេវ នាតព្ពំ។
អនុញ្ញាតបុគ្គលានំ បន អបច្ចាសីសន្តេនបិ នាតុំ ន វដ្ឋតិ តិ។ សង្ឃិកមេវ
យថាកតិកាយ ទាបេតព្ពំ។ អត្ថនោ សន្តកម្បិ បច្ចយទាយ កាធយោ
សយមេវ វិស្សសេន គណ្ណាន្តិ, ន វារេតញ្ញា, “លទ្ធកប្បិយ”ន្តិ តុណ្ហិ ភវិតព្ពំ។
បុព្វេវុត្ថមេវាតិ “កុទ្ធា ហិ សោ រុក្ខេបិ ជិន្នេយ្យា”តិអាទិនា តុណ្ហិភាវេ ការណំ
បុព្វេវុត្ថមេវ, តេហិ កតអនត្ថាភាវេបិ ការុញ្ញេន តុណ្ហិ ភវិតុំ វដ្ឋតិ,
“គណ្ណាថា”តិអាទិ បន វុត្ថំ ន វដ្ឋតិ។

គរុក្កោត្តា... បេ... ន ធាតុត្ថន្តិ ជីវក្កានំ អារាមជ្ជានិយត្តា ធារុនព្វា
គេហសម្ភារានុបគតត្តា “សព្វំ ត្វមេវ គណ្ណាតិ ធាតុំ ន វដ្តតិ” តិ វុត្ថំ។
អកតាវាសំ វា កត្វាតិ បុព្វេ អវិជ្ជមានំ សេនាសនំ កត្វា។ ជត្តិតកាលេតិ
ជលវារេ សម្មត្ថេ។ ជគ្គនកាលេតិ ជត្តិតុំ អារទ្ធកាលេ។

២៥៦. ព្រាត្តិកម្មដ្ឋានភេទេតិ ព្រាត្តិកម្មស្ស ឋានភេទេ។

ឥតិ វិនយសង្កហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្គារេ

កម្មាកម្មវិនិច្ឆ័យកថាលង្គារោ នាម

តេត្ថិសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

៣៤. បកិណ្ណកវិនិច្ឆ័យកថា

ឯវំ កម្មាកម្មវិនិច្ឆ័យកថំ កថេត្វា ឥធានិ បកិណ្ណកវិនិច្ឆ័យកថំ កថេតុំ
“ឥធានិ បកិណ្ណកកថា វេទិតញ្ញា” តិ អាធិមាហា។ តត្ថ បកាវេន កិណ្ណាតិ
បកិណ្ណា, ធិវាសេយ្យាតិ កថាវិយ វិសុំ វិសុំ អប្បវត្តិត្វា ឯកស្មីយេវ បរិច្ឆេទេ
ករណាវសេន បវត្តា គណាកោជនកថាធម្មោ។ បកិណ្ណកា សកត្ថេ ក-
បច្ឆយវសេន។

តត្រាយំ បកិណ្ណកមាតិកា -

គណាកោជនកថា ច, បរម្បរា ច ភោជនា;

អនាបុច្ឆា បំសុក្ខលំ, តតោ អច្ឆិទ្ធិជីវំ។

បដិកានចិត្តំ វិប្ប-កតភោជនមេវ ច;

ឧទ្ទិសន្តុទ្ទិសាបេន្តា, តិវស្សន្តិកា តថា។

ធីយាសនំ គិលានុប-ដ្ឋានំ មរណាវល្លាកំ;

អត្តចាតនមប្បច្ច-វេក្ខិត្វា និសិន្នំ តថា។

ធនាយ សិលាវិជ្ឈនំ, ឆាយាឡិម្បនកំ តថា;

មិច្ឆាធិដ្ឋិកុលាភតំ, គោបកធានមេវ ច។

ធម្មិកាយាចនា ចេវ, ឧទ្ធារាធិន ធម្មនំ;

ន្តានេ រុក្ខយំសនាទិ, វលីកាធិន ធារណំ។

ធីយកេសា អាទាសាទិ, នច្ឆាឡុដ្ឋុច្ឆេទាទិ ច;

បត្តោ សព្វបំសុក្ខលំ, បរិស្សវេន នគ្គិយំ។

គន្ធបុប្ផំ អាសិត្តកំ, មឡោវិកេកភាជនំ;

ចេលបតិ ចាទយំសី, ពីជនី ធនតមេវ ច។

នខាលោមា កាយពន្ធា, និវាសនចារុបនា;

កាជ នន្តកដ្ឋព្វោវ, រុក្ខាហេហានកម្មិ ច។

ធន្តារោចា លោកាយតា, ឱបិតំ លុសុណំ តថា;

ន អក្កមិតព្ពាធិនិ, អវន្តិយា ច វន្តិយា។

វន្តនាការកថា ច, អាសន្នាធិកថាបិ ច;

ឧទ្ធាសនមហាសនំ, ចាសាទបរិភោគកំ។

ឧបាហានំ យានព្វោវ, បីវរំ ជិន្នបីវរំ;

អកប្បិយបីវរព្វោ, បីវរស្សវិចារណា។

ឧណ្ណាកម្មិនកញ្ជ័រ, គហបតីជីវំ តថា;
ធិវំ រជនាធិ, អតិរេកញ្ច ជីវំ។

អជ្ឈំ និសីទនំ, អធម្មកម្មមេវ ច;
ឌីកាសោ សទ្ធានេយ្យា ច, សន្តវត្តរកោបិ ច។

ជីវនិក្ខេបោ ចេវ, សត្តវត្តិកម្មំ តថា;
នហាបិតោ ធនភាគោ, ចាថយ្យំ បនេសោបិ ច។

សំសជ្ឈំ បញ្ចកេសជ្ឈំ, ទុតិយំ វសា មូលកំ;
បិដ្ឋំ កសាវ បណ្ណញ្ច, ជលញ្ច ជតុ លោណកំ។

ចុណ្ណំ អមនុស្សពាធំ, អញ្ចនំ នត្ថមេវ ច;
ធូមនេត្តំ តេលចាកំ, សេទំ លោហិតមោចនំ។

ចាទត្តញ្ចំ គណ្ណាពាធា, វិសញ្ច យរទិន្នកោ;
ទុដ្ឋគហណិកោ បណ្ណុ-រោគោ ធិវិនោសោបិ ច។

អភិសន្ននោសកាយោ, លោណសុវីរកោ តថា;
អន្តោវុត្តាធិកថា ច, ឧគ្គហិតបដិគ្គហោ។

តតោ និហតកថា ច, បុរេភត្តបដិគ្គហោ;
វនជ្ឈំ ចោក្ខវជ្ឈញ្ច, តថា អកតកប្បតំ។

យាគុកថា គុឡ្យកថា, មហាបនេសមេវ ច;
អានិសំសកថា ចេតិ, បកិណ្ណកម្មំ អាគតា។

គណកោជនកថា

១. តត្ថ គណិតញោ សង្ខ្យាតញោតិ គណោ, យោ កោចិ សមូហោ, ឥធ បន
ចតុវគ្គាធិគណោ អធិប្បតោ។ ភុញ្ញតេ ភោជនំ, ព្យវហរណាភាវសង្ខាតា
ភោជនកិរិយា, គណាស្ស ភោជនំ គណាភោជនំ, តស្មី។ គណាភោជនេ
ចាចិត្តិយំ ហោតីតិ ឯត្ថ ជនកហេតុម្ហិ ភុម្មវចនំ។ អញ្ញាត្រ សមយាតិ
គិលានាធិសត្តវិធំ សមយំ វេបេត្វា។ ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស វិញ្ញត្តិ កត្វា
ភុញ្ញនវត្ថុស្មី បញ្ញត្តត្វា វិញ្ញត្តិតោ គណាភោជនំ វត្ថុវសេនេវ ចាកជន្តិ តំ
អវត្វា “គណាភោជនំ នាម យត្ថ... បេ... និមន្តិតា ភុញ្ញន្តិ” តិ និមន្តនវសេនេវស្ស
បទភាជនេ គណាភោជនំ វត្ថុ។ កិញ្ចិ បន សិក្ខាបទំ វត្ថុអនុបម្មិ សិយាតិ
“បទភាជនេ វត្ថុនយេនេវ គណាភោជនំ ហោតី” តិ កេសញ្ចិ អាសង្កា
ភវេយ្យាតិ តន្តិវត្ថុនត្ថំ “គណាភោជនំ ទ្វិហិ អាការេហិ បសវតី” តិ វត្ថុ។
ឯកតោ គណ្ណាន្តិ ឯត្ថ អញ្ញមញ្ញស្ស ទ្វាទសហត្ថំ អមុញ្ចាត្វា វិតា ឯកតោ
គណ្ណាន្តិ នាមាតិ គហេតព្ពំ។ “អម្ពា កំ ចតុន្ទម្មិ ភត្ថំ ទេហិ” តិ វា វិញ្ញាបេយ្យ” តិ
វេនតោ, ហេជ្ជា “តុំ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ ភត្ថំ ទេហិ, តុំ ទ្វិន្ទិ ឯវំ វិញ្ញាបេត្វា” តិ
វេនតោ ច អត្ថនោ អត្ថាយ អញ្ញេន វិញ្ញត្តម្មិ សាធិយន្តស្ស គណាភោជនំ
ហោតិយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវំ វិញ្ញត្តិតោ បសវតីតិ ឯត្ថ វិញ្ញត្តិយា សតិ គណាន្តស្ស
ឯកតោ ហុត្វា គហាលោ ឥមីនា សិក្ខាបទេន អាបត្តិ, វិសុំ គហាលោ
បណ្ឌិតភោជនសូចោទនវិញ្ញត្តិហិ អាបត្តិ វេទិតញ្ចា។

បញ្ចន្ធិ ភោជនានំ នាមំ គហេត្វាតិ ឯត្ថ “ភោជនំ គណ្ណាថាតិ វុត្ថេបិ
គណាភោជនំ ហោតិយេវា” តិ វេនន្តិ។ “ហេជ្ជា អទ្វានកមនវត្ថុស្មី,
នាវាភិវុហនវត្ថុស្មីញ្ច ‘ឥនេវ, ភន្តេ, ភុញ្ញថា’ តិ វុត្ថេ យស្មា កុក្កុច្ឆាយន្តា ន
បដិគ្គណ្ឌីសុ, តស្មា ‘ភុញ្ញថា’ តិ វុត្ថេបិ គណាភោជនំ ហោតិយេវា” តិ តីសុបិ
គណ្ឌីបទេសុ វត្ថុ។ “បញ្ចន្ធិ ភោជនានំ នាមំ គហេត្វា និមន្តេតី” តិ វុត្ថត្វា បន
“ឱទនំ ភុញ្ញថា” តិ វា “ភត្ថំ ភុញ្ញថា” តិ វា ភោជននាមំ គហេត្វាវ វុត្ថេ

គណៈកោដនំ ហោតិ, ន អញ្ញាថា “ឥដេវ, ភន្តេ, ភុញ្ញាថា” តិ ឯត្ថាបិ “ឱទន” ត្ថិ វា
“ភត្ត” ត្ថិ វា វត្វាវ តេ ឯវំ និមន្តេសុត្ថិ គហោតត្ថំ។ គណៈវសេន វា និមន្តិតត្ថា តេ
ភិក្ខុ អបកតញ្ញតាយ កុក្កុច្ឆាយន្តា ន បដិគ្គណ្ឌីសូតិ អយំ អម្ពាភំ ខន្តិ,
វីមសិត្វា យុត្តតរំ គហោតត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.២០៧-
២០៨) បន “យេន កេនចិ វេវចនេនាតិ វុត្តត្ថា ‘កោដនំ
គណ្ឌាថា’ តិ អាទិសាមញ្ញនាមេនចិ គណៈកោដនំ ហោតិ។ យំ បន ចាឡិយំ
អន្ទានគមនាទិវត្ថុសុ ‘ឥដេវ ភុញ្ញាថា’ តិ វុត្តវចនស្ស កុក្កុច្ឆាយនំ, តម្បិ
ឱទនាទិនាមំ គហោត្វា វុត្តត្ថា ឯវ កតត្ថិ វេទិតត្ថ” ត្ថិ វុត្ថំ។

កុរុន្តីវចនេ វិចារេតីតិ បញ្ចខណ្ឌាទិវសេន សិរិទហាតិ។ យដ្ឋេតីតិ អនុវាតំ
ដិន្ទិត្វា ហាត្ថេន, ទណ្ឌាកេន វា យដ្ឋេតិ។ សុត្តំ ករោតីតិ សុត្តំ វដ្ឋេតិ។ វលេតីតិ
ទណ្ឌាកេ វា ហាត្ថេ វា អារវដ្ឋេតិ។ “អភិនវស្សេវ ចីវស្ស ករណំ ឥធ ចីវកម្មំ
នាម, បុរាណចីវេ សូចិកម្មំ ចីវកម្មំ នាម ន ហោតិ” តិ វទន្តិ។ វិមតិវិនោទនិយំ
(វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.២០៧-២០៨) បន “អាគន្ធកបដ្ឋត្ថិ អដ្ឋិត្វា អន្ទាដិ
អាហេបេត្វា ករណចីវំ សន្ទាយ វុត្តំ។ ឋបេតីតិ ឯកំ អន្តំ ចីវេ ពន្ធនវសេន
ឋបេតិ។ បច្ឆាគតំ សិព្ពតីតិ តស្សេវ ទុតិយអន្តំ បរិវត្តិត្វា អាហាតំ សិព្ពតិ។
អាគន្ធកបដ្ឋំ ពន្ធតីតិ ចីវេន លក្ខំ ករោត្តោ បុនប្បនំ តត្ថ តត្ថ សុត្ថេន ពន្ធតិ។
យដ្ឋេតីតិ បមាណេន គហោត្វា ទណ្ឌាទីហិ យដ្ឋេតិ។ សុត្តំ ករោតីតិ សុត្តំ
តិគុណាទិការេន វដ្ឋេតិ។ វលេតីតិ អនេកគុណសុត្តំ ហាត្ថេន វា ចក្កទណ្ឌេន
វា វដ្ឋេតិ ឯកត្តំ ករោតិ។ បរិវត្តនំ ករោតីតិ បរិវត្តនទណ្ឌាយន្តកំ ករោតិ។
យស្មី សុត្តុគុឡំ បវេសេត្វា វេឡនាឡិកាទីសុ ឋបេត្វា បរិព្ពមាបេត្វា
សុត្តុកោដិតោ បដ្ឋាយ អាគន្ធបដ្ឋ” តិ វុត្តំ។ វជិវពុទ្ធិដីកាយំ (វជិវ. ដ. ចាចិត្តិយ
២០៩-២១០) ន “អាគន្ធកបដ្ឋំ មោយសុត្ថេន សិព្ពិត្វា ឋបេត្តិ។ តត្ថ អនុវាតេ
យថា ឯកតលំ ហោតិ, តថា ហាត្ថេហិ យដ្ឋេតិ។ វលេតីតិ អារវដ្ឋេតិ។ បរិវត្តនត្ថិ

សុត្តំ គណ្ណាឆ្នាំ សុខគុហណាត្ថំ សុត្តបរិវត្តនំ ករោតិ, បដ្ឋំ សិព្ពឆ្នាំ
សុខសិព្ពនត្ថំ បដ្ឋបរិវត្តនញ្ច, នវបរិវការកោ ឥធាធិប្បតោ, ន ឥតរោ" តិ វុត្ថំ។

អនិមន្តិតចតុត្ថន្តិ អនិមន្តិតោ ចតុត្ថោ យស្ស ភិក្ខុចតុក្កស្ស, តំ
អនិមន្តិតចតុត្ថំ។ ឯវំ សេសេសុបិ។ តេនាហា “បញ្ចន្ធិ ចតុក្កាន” ន្តិ, “ចតុត្ថ
អាគតេ ន យាបេន្តិតិ វេនតោ សចេ អញ្ញោ កោចិ អាគច្ឆន្តោ នត្ថិ,
ចត្តារោយេវ ច តត្ថ និសិដ្ឋា យាបេតុំ ន សក្កាន្តិ, ន វដ្ឋតិ” តិ វេនន្តិ។
គណាកោជនាបត្តិជនកនិមន្តនការវតោ “អកប្បិយនិមន្តន” ន្តិ វុត្ថំ។
សម្បវេសេត្វាតិ និសីទាបេត្វា។ គណោ ភិដ្ឋតិ តិ គណោ អាបត្តិ ន អាបដ្ឋតិ តិ
អធិប្បាយោ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.២២០) បន
“សម្បវេសេត្វាតិ តេហិ យោដេត្វា។ គណោ ភិដ្ឋតិ តិ និមន្តិតសង្ខេព ន
ហោតិ តិ អត្ថោ” តិ វុត្ថំ។

“យត្ថ ចត្តារោ ភិក្ខុ... បេ... ភុញ្ញន្តិ” តិ ឥមាយ ចាឡិយា សំសន្តនតោ
“ឥតវេសំ បន គណាប្បរកោ ហោតិ” តិ វុត្ថំ។ អវិសេសេនាតិ “គិលានោ វា
បរិវការកោ វា” តិ អវិសេសេត្វា សព្ពសាធារណវចនេន។ តស្មាតិ
អវិសេសិតត្តា។

អធិវាសេត្វា គតេស្វតិ ឯត្ថ អកប្បិយនិមន្តនាធិវាសនក្ខណោ
បុព្វបយោគេ ទុក្ខជម្ងំ នត្ថិ, វិញ្ញត្តិតោ បសវនេ បន វិញ្ញត្តិក្ខណោ
ឥតវសិក្ខាបទេហិ ទុក្ខជំ ហោតិ តិ គហោតត្ថំ។ ភុត្វា គតេស្វតិ ឯត្ថ
អាគតេសុបិ កោជនកិច្ចេ និដ្ឋិតេ គណ្ហាតុំ វដ្ឋតិ។ តានិ ច តេហិ ឯកតោ ន
គហិតានិ តិ យេហិ កោជនេហិ វិសង្កេតោ នត្ថិ, តានិ កោជនានិ តេហិ ភិក្ខុហិ
ឯកតោ ន គហិតានិ ឯកេន បច្ឆា គហិតត្តា។ មហាថេរេតិ ភិក្ខុ សន្ធាយ វុត្ថំ។
និមន្តនំ សាធិយថាតិ និមន្តនភត្ថំ បដិគ្គណ្ឌេ។ យានីតិ កុម្មាសាធិនិ តេហិ

ភិក្ខុហិ ឯកេន បច្ឆា គហិតត្តា ឯកតោ ន គហិតានិ។ ភត្តុទ្ទេសកេន
 បណ្ឌិតេន ភវិតព្ពំ... បេ... មោចតញ្ញាតិ ឯតេន ភត្តុទ្ទេសកេន
 អកប្បិយនិមន្តនេ សាទិតេ សព្ពេសម្បិ សាទិតំ ហោតិ, ឯកតោ គណ្ណាដ្ឋានំ
 គណាកោជនាបត្តិ ច ហោតីតិ ទស្សេតិ។ ទូតស្ស ទ្វារេ អាគន្ធា បុន “ភត្តុ
 គណ្ណាថា” តិ វេននកយេន “តាមទ្វារេ អដ្ឋត្វា” តិ វុត្តំ។ តត្ថ តត្ថ គន្ធាតិ
 អន្តរវិចិអាទីសុ តត្ថ តត្ថ បិតានំ សន្តិកំ គន្ធា។ ភិក្ខុនំ អត្ថាយ យរទ្វារេ
 ឋេបេត្វា ទីយមាទេបិ ឯសេវ នយោ។ និវត្តថាតិ វុត្តេ បន និវត្តិតុំ វដ្ឋតីតិ
 “និវត្តថា” តិ វិច្ឆិន្ទិត្វា បច្ឆា “ភត្តុ គណ្ណាថា” តិ វុត្តត្តា វដ្ឋតិ។

បរម្មរកោជនកថា

២. បរម្មរកោជនកថាយំ បន បរស្ស បរស្ស កោជនំ បរម្មរកោជនំ។ កី
 តំ? បឋមំ និមន្តិតភត្តំ ឋេបេត្វា អញ្ញាស្ស កោជនកិរិយា។ បរម្មរកោជនំ
 គណាកោជនំវិយ វិញ្ញត្តិតោ ច និមន្តនតោ ច ន បសវតីតិ អាហ
 “បរម្មរកោជនំ បនា” តិអាទិ។ បន-សន្នោ វិសេសត្ថជោតកោ។
 វិកប្បនាវសេនេវ តំ ភត្តុ អសន្តំ នាម ហោតីតិ អនុបញ្ញត្តិវសេន វិកប្បនំ
 អដ្ឋបេត្វាយថាបញ្ញត្តសិក្ខាបទមេវ ឋេបិតំ។ បរិវារេ (បរិ. ៨៦) បន វិកប្បនាយំ
 អនុជាននម្បិ អនុបញ្ញត្តិសទិសន្តិ កត្វា “ចតស្សោ អនុបញ្ញត្តិយោ” តិ វុត្តំ,
 មហាបច្ឆវិយាទីសុ វុត្តនយំ បច្ឆា វទន្តោ ចាឡិយា សំសន្តនតោ
 បរម្មខាវិកប្បនមេវ បតិដ្ឋាបេតិ។ កេចិ បន “តទា អត្តនោ សន្តិកេ ឋេបេត្វា
 ភគវន្តំ អញ្ញាស្ស អភាវតោ ជេរោ សម្មខាវិកប្បនំ នាកាសិ, ភគវតោ ច វិសុំ
 សម្មខាវិកប្បនា ន វុត្តា, តថាបិ សម្មខាវិកប្បនាបិ វដ្ឋតី” តិ វទន្តិ។ តេនេវ
 មាតិកាដ្ឋកថាយម្បិ (កថ្តា. អដ្ឋ. បរម្មរកោជនសិក្ខាបទវណ្ណនា) “យោ ភិក្ខុ
 បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ អញ្ញាតវស្ស ‘មយ្ហំ ភត្តបច្ឆាសំ តុយ្ហំ ធម្មំ’ តិ វា

វិកល្យម៍'តិ វា ឯវំ សមុទា វា 'ឥត្តន្ទាមស្ស ទម្មី'តិ វា វិកល្យម៍'តិ វា ឯវំ
បរមុទា វា បឋមនិមន្តនំ អវិកល្យត្វា បច្ឆា និមន្តិតកុលេ លទ្ធិភិក្ខុតោ
ឯកសិទ្ធិម្បិ អដ្ឋោហរតិ, ចាចិត្តិយ"ន្តិ វុត្ថំ។

បញ្ចហិ ភោជនេហិ និមន្តិតស្ស យេន យេន បឋមំ និមន្តិតោ, តស្ស តស្ស
ភោជនតោ ឧប្បជិចាជិយា អវិកល្យត្វា វា បរស្ស បរស្ស ភោជនំ
បរម្បរភោជនន្តិ អាហា "សចេ បន មូលនិមន្តនំ ហេដ្ឋា ហោតិ, បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ
ឧបរិ, តំ ឧបរិតោ បដ្ឋាយ ភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិ"តិ។ ហត្ថំ អន្តោ បវេសេត្វា
សត្តហេដ្ឋិមំ គណ្ណន្តស្ស មជ្ឈេ ឋិតម្បិ អន្តោហត្ថគតំ ហោតីតិ អាហា "ហត្ថំ
បន...បេ.... យថា យថា វា ភុញ្ញន្តស្ស អនាបត្តិ"តិ។ ឡីរស្ស រសស្ស ច ភត្តន
អមិស្សំ ហុត្វា ឧបរិ ឋិតត្តា "ឡីរំ វា រសំ វា បិវតោ អនាបត្តិ"តិ វុត្ថំ។

"មហាឧទាសកោតិ គេហស្សមិកោ។ មហាអដ្ឋកថាយំ 'អាបត្តិ'តិ
វេទនេន កុរុន្តិយំ 'វុត្ថតិ'តិ វេទនំ វិវុទ្ធិវិយ ទិស្សតិ។ ទិន្នម្បិ អធិប្បាយោ
មហាបច្ឆិយំ វិភាវិតោ"តិ មហាគណ្ឌិបទេ វុត្ថំ។

សព្វេ និមន្តន្តិ អកប្បិយនិមន្តនវសេន និមន្តន្តិ។ "បរម្បរភោជនំ នាម
បញ្ចន្តំ ភោជនានំ អញ្ញតវេន ភោជនេន និមន្តិតោ, តំ បេត្វា អញ្ញំ បញ្ចន្តំ
ភោជនានំ អញ្ញតរំ ភោជនំ ភុញ្ញតិ, ឯតំ បរម្បរភោជនំ នាមា"តិ វុត្ថត្តា សតិបិ
ភិក្ខាចរិយាយ បឋមំ លទ្ធិភាវេ "បិណ្ឌាយ ចរិត្វា លទ្ធិភត្តំ ភុញ្ញតិ, អាបត្តិ"តិ
វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.២២៩) បន "ឡីរំ វា រសំ វាតិ
បញ្ចភោជនាមិស្សំ ភត្តតោ ឧបរិ ឋិតំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ តញ្ញិ អភោជនត្តា
ឧប្បជិចាជិយា បិវតោបិ អនាបត្តិ។ តេនាហា 'ភុញ្ញន្តោ'តិអាទី"តិ វុត្ថំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ២២៩) បន “ឯត្ថ ‘មហាឧបាសកោ ភិក្ខុ
និមន្តេតិ... បេ... បច្ឆាលទ្ធិំ ភត្តំ ភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិ។ បិណ្ឌាយ ចរិត្វាលទ្ធិភត្តំ
ភុញ្ញេតិ, អាបត្តិ’តិ អដ្ឋកថាយំ វចនតោ, ‘កាលស្សេវ’ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា
ភុញ្ញេតិ ចាឡិតោ, ខន្ធកេ ‘ន ច, ភិក្ខុវេ, អញ្ញាត្រ និមន្តនេ អញ្ញស្ស
ភោជ្ឈយាតុ បរិភូតញ្ញាតញ្ញ, យោ ភុញ្ញេយ្យ, យថាធម្មោ កាលេតញ្ញេ’តិ វចនតោ ច
និមន្តេត្វា វា បវេទេតុ អនិមន្តេត្វា វា, បឋមគហិតនិមន្តេតស្ស ភិក្ខុនោ
បឋមនិមន្តនភោជនតោ អញ្ញំ យំ កិញ្ច បរសន្តកំ ភោជនំ បរម្បវភោជនាបត្តិ
ករោតិ។ អត្ថនោ សន្តកំ, សង្ឃគណតោ លទ្ធិំ វា អគហជ្ជសន្តកំ វុដ្ឋតិ,
និមន្តនតោ បឋមំ និពទ្ធត្ថា បន និពទ្ធត្ថាធិបរសន្តកម្មំ វុដ្ឋតិ” តិ វុត្ថំ។

អនាបុច្ឆាកថា

៣. អនាបុច្ឆាកថាយំ “បកតិវចនេនាតិ ឯត្ថ យំ ធានសហត្ថព្ភន្តវេ ឋិតេន
សោតុំ សក្កា ភវេយ្យ, តំ បកតិវចនំ នាម។ អាបុច្ឆិតញ្ញេតិ ‘អហំ ឥត្ថន្ទាមស្ស
យរំ គន្ធាមី’តិ វា ‘ចារិត្តកំ អាបជ្ជាមី’តិ វា ព្យាធិសេន វចនេន អាបុច្ឆិតញ្ញេ។
សេសមេត្ត ឧត្តានមេវ។ បញ្ចន្តំ ភោជនានំ អញ្ញាតវេន និមន្តនសាធិយនំ, សន្តំ
ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆា, ភត្តិយយរតោ អញ្ញយរឫវេសនំ, មជ្ឈន្តិកានតិក្កមោ,
សមយស្ស វា អាបទានំ វា អភារោតិ ឥមាធិ បនេត្ថ បញ្ច អដ្ឋានី” តិ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.២៩៨) ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ, វិមតិវិនោទនិយំ
(វិ.វិ. ដី. ចាចិត្តិយ ២.២៩៨) បន “បរិយេសិត្វា អាហេចនកិច្ចំ នត្ថិតិ វុត្ថត្ថា យោ
អបរិយេសិតញ្ញោ ឧបសង្កម្មិតុំ យុត្តជ្ឈានេ ធិស្សតិ, សោ សចេបិ បកតិវចនស្ស
សវន្ទបចារំ អតិក្កម្ម ឋិតោ, ឧបសង្កម្មិត្វា អាបុច្ឆិតញ្ញេ។ តេនាហ ‘អបិច... បេ...
យំ បស្សតិ, សោ អាបុច្ឆិតញ្ញេ’តិ អាធិ។ អនាបត្តិវាវេ ចេត្ត អន្តរាហមាធិនញ្ញេវ
វុត្ថត្ថា វិហារតោ កាមវីចី អនុញ្ញាតការណំ វិនា អតិក្កមន្តស្សាបិ អាបត្តិ

ហោតិ, ន បន យរូបចារំ អតិក្កមន្តស្សេវ។ យំ បន ចាឡិយំ ‘អញ្ញស្ស យរូបចារំ ធិក្កមន្តស្ស... បេ... បឋមចាធំ ឧម្មារំ អតិក្កាមេតិ’ តិអាទិ វុត្តំ, តំ គាមេ បរិដ្ឋំ សន្ធាយ វុត្តំ, តថាបិ អញ្ញស្ស យរូបចារំ អនោក្កមិត្វា វិទិមជ្ឈេនេវ គន្ធា ឥច្ឆិតិច្ឆិតយរទ្ធារាភិមុខេ ឋត្វា មនុស្សេ ធិលោកេត្វា គច្ឆន្តស្សបិ ចាចិត្តិយមេវ។ តត្ថ កេចិ វិទិយំ អតិក្កមន្តស្ស យរូបចារគណនាយ អាបត្តិយោ’ តិ វុទ្ធឺ។ អញ្ញេ បន ‘យានិ កុលានិ ឧទ្ទិស្ស គតោ, តេសំ គណនាយា’ តិ។ បញ្ចន្នំ កោជនានំ អញ្ញតរេន និមន្តនសាទិយនំ, សន្នំ ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆនា, ភត្តិយយរតោ អញ្ញយរូបសង្កមនំ, មជ្ឈន្និកានតិក្កមោ, សមយាបទានំ អភាវោតិ ឥមាទេត្ថ បញ្ច អដ្ឋានិ’ តិ។ វិកាលគាមប្បវេសនេបិ “អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឧបចារោ អទិន្នានេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ” តិ ឥមិនា ធុតិយលេខុចាតោ ឥធ ឧបចារោតិ ទស្សេតិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវ។ សន្នំ ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆនា, អនុញ្ញាតការណាភាវោ, វិកាលេ គាមប្បវេសនន្និ ឥមានិ បទេត្ថ តីណិ អដ្ឋានិ។

បំសុក្ខលកថា

៤. បំសុក្ខលកថាយំ អភិទ្ទេសវិវេតិ អព្ពណ្ណោ អល្លសវិវេ។ “អព្ពណ្ណោ” តិ ឥមិនាបិ វុត្តមេវ បរិយាយភេទមន្តរេន វិភាវេតុំ “អល្លសវិវេ” តិ វុត្តំ។

វិសភាគសវិវេតិ ឥត្តិសវិវេ។ វិសភាគសវិវេត្តា អច្ចាសន្នេន ន ភវិតព្ពន្ធិ អាហា “សីសេ វា” តិអាទិ។ វុទ្ធីតិ វិសភាគសវិវេបិ អត្តនារ វុត្តវិធិ កាតុំ សាជកញ្ច គហេតុំ វុទ្ធីតិ។ កេចិ បន “កិញ្ចាបិ ឥមិនា សិក្ខាបទេន អនាបត្តិ, ឥត្តិបំ បន អាមសន្តស្ស ធុក្កជ” ត្ថិ វុទ្ធឺ។ “យថាកម្មំ គតោតិ តតោ បេតត្តការតោ មតការំ ទស្សេតិ។ អព្ពណ្ណោតិ អាសន្នមរណតាយ សវិវេស្ស ឧណ្ហាសមដ្ឋិតំ ទស្សេតិ, តេនេវាហា ‘អល្លសវិវេ’ តិ។ កុណាបសភារំ ឧបគតម្បិ

ភិក្ខុមេវ អល្លការតោ ភិក្ខុត្តា។ វិសភាគសរីរេតិ ឥត្តិសរីរេ។ ‘សីសេ វា’តិអាទិ
អធិក្ខកេ ឧត្តជាណុមណ្ឌលេ បទេសេ ចិត្តវិការឃ្មត្តិ សន្ធាយ វុត្ថំ, យត្ថ
កត្តចិ អនាមសន្តេន កតំ សុកតមេវ។ មតសរីរម្មិ ហិ យេន កេនចិ
អាការេន សញ្ញាច្ច ដុសន្តស្ស អនាមាសទុក្ខជមេវាតិ វេទន្តិ, តំ យុត្តមេវ។ ន ហិ
អចារាជិកវត្ថុកេបិ ចិត្តាទិឥត្តិវេ ភវន្តំ ទុក្ខជំ ចារាជិកវត្ថុក្ខតេ មតិឥត្តិសរីរេ
និវត្តតិ”តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.១៣៥) វុត្ថុ។

ឥមស្មី ហ្នានេ អាចរិយេន អវុត្តាបិ បំសុក្ខលកថា បំសុក្ខលសាមញ្ញេន
វេទិតញ្ញា។ សា ហិ ចីវរក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣៤០) ឯវំ អាគតា “តេន ខោ បន
សមយេន យេ តេ ភិក្ខុ គហបតិចីវរំ សាទិយន្តិ, តេ កុក្កុច្ឆាយន្តា បំសុក្ខលំ ន
សាទិយន្តិ ‘ឯកំយេវ ភគវតា ចីវរំ អនុញ្ញាតំ, ន ទ្វេ’តិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ
អាហារេចសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, គហបតិចីវរំ សាទិយន្តេន បំសុក្ខលម្មិ
សាទិយិតុំ, តទុកយេនចាបំ, ភិក្ខុវេ, សន្តដ្ឋីវណ្ណាមី”តិ។ តត្ថ “ឯកំយេវ
ភគវតា ចីវរំ អនុញ្ញាតំ, ន ទ្វេតិ តេ ‘កិរ ឥតវីតរេន ចីវរេនា’តិ ឯតស្ស
‘គហបតិកេន វា បំសុក្ខលេន វា’តិ ឯវំ អត្តំ សល្លក្ខីសុ។ តត្ថ បន
ឥតវីតរេនបីតិ អប្បគ្យេនបិ មហាគ្យេនបិ យេន កេនចិតិ អត្ថោ”តិ
អជ្ជកថាយំ វុត្តោ, តស្មា ធុតង្គំ អសមាទិយិត្វា
វិនយបំសុក្ខលមត្តសាទិយកេន ភិក្ខុនា គហបតិចីវរម្មិ សាទិតព្ពំ ហោតិ,
បំសុក្ខលធុតង្គធរស្ស បន គហបតិចីវរំ ន វដ្តតិ “គហបតិចីវរំ បដិក្ខុចាមិ,
បំសុក្ខលិកង្គំ សមាទិយាមី”តិ សមាទានតោតិ ទដ្ឋព្ពំ។

តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខុ កោសលេសុ ជនបទេសុ
អន្ទានមគ្គឃ្មដិបន្នា ហោន្តិ។ ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ សុសានំ ឌីក្កមីសុ បំសុក្ខលាយ,
ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ នាគមេសុ។ យេ តេ ភិក្ខុ សុសានំ ឌីក្កមីសុ បំសុក្ខលាយ, តេ

បំសុគូលានិលភីសុ។ យេ តេ ភិក្ខុ នាគមេសុំ, តេ ឯវមាហំសុ “អម្ពាភម្មី,
អារុសោ, ភាគំ ទេថា” តិ។ តេ ឯវមាហំសុ “ន មយំ, អារុសោ, តុម្ពាភំ ភាគំ
ទស្សម, កិស្ស តុម្ពេ នាគមិត្តា” តិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ -
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, នាគមេន្តានំ នាកាមា ភាគំ ទាតុន្តិ។ តត្ថ នាគមេសុន្តិ យាវ
តេ សុសានតោ អាគច្ឆន្តិ, តាវ តេ ន អច្ឆិសុ, បក្កមីសុយេវ។ នាកាមា ភាគំ
ទាតុន្តិ ន អនិច្ចាយ ទាតុំ។ យទិ បន ឥច្ឆន្តិ, ទាតត្ថោ។

តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខុ កោសលេសុ ជនបទេសុ
អន្ធានមគ្គប្បដិបន្នា ហោន្តិ។ ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ សុសានំ ឌីក្កមីសុ បំសុគូលាយ,
ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ អាគមេសុំ។ យេ តេ ភិក្ខុ សុសានំ ឌីក្កមីសុ បំសុគូលាយ, តេ
បំសុគូលានិលភីសុ។ យេ តេ ភិក្ខុ អាគមេសុំ, តេ ឯវមាហំសុ “អម្ពាភម្មី,
អារុសោ, ឯ ភាគំ ទេថា” តិ។ តេ ឯវមាហំសុ “ន មយំ, អារុសោ, តុម្ពាភំ ភាគំ
ទស្សម, កិស្ស ន ឌីក្កមិត្តា” តិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ -
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អាគមេន្តានំ អកាមា ភាគំ ទាតុន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខុ កោសលេសុ ជនបទេសុ
អន្ធានមគ្គប្បដិបន្នា ហោន្តិ។ ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ បឋមំ សុសានំ ឌីក្កមីសុ
បំសុគូលាយ, ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ បន្ទា ឌីក្កមីសុ។ យេ តេ ភិក្ខុ បឋមំ សុសានំ
ឌីក្កមីសុ បំសុគូលាយ, តេ បំសុគូលានិលភីសុ។ យេ តេ ភិក្ខុ បន្ទា ឌីក្កមីសុ,
តេ ន លភីសុ។ តេ ឯវមាហំសុ “អម្ពាភម្មី, អារុសោ, ភាគំ ទេថា” តិ។ តេ
ឯវមាហំសុ “ន មយំ, អារុសោ, តុម្ពាភំ ភាគំ ទស្សម, កិស្ស តុម្ពេ បន្ទា
ឌីក្កមិត្តា” តិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, បន្ទា
ឌីក្កន្តានំ នាកាមា ភាគំ ទាតុន្តិ។

តែន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខុ កោសលេសុ ជនបទេសុ
អន្ទានមគ្គប្បដិបន្នា ហោន្តិ។ តេ សទិសា សុសានំ ឌីក្កមីសុ បំសុក្ខលាយ។
ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ បំសុក្ខលានិ លភីសុ, ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ ន លភីសុ។ យេ តេ ភិក្ខុ ន
លភីសុ, តេ ឯវមាហំសុ “អម្ពាភម្មិ, អាវុសោ, ភាគំ ទេថា” តិ។ តេ ឯវមាហំសុ
“ន មយំ, អាវុសោ, តុម្ពាភំ ភាគំ ទស្សម, កិស្ស តុម្ពេ ន លភិត្តា” តិ។ ភគវតោ
ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សទិសានំ ឌីក្កន្ទានំ អកាមា ភាគំ
ធាតុន្តិ។

តត្ថ អាគមេសុន្តិ ឧបចារេ អដ្ឋីសុ។ តេនាហា ភគវា “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
អាគមេន្ទានំ អកាមា ភាគំ ធាតុ” តិ។ ឧបចារេ តិ សុសានស្ស អាសន្នប្បទេសេ។
យទិ បន មនុស្ស “ឥធាគតា ឯវ គណ្ណាន្ត” តិ ទេន្តិ, សញ្ញាណំ វា កត្វា គច្ឆន្តិ
“សម្បត្តា គណ្ណាន្ត” តិ។ សម្បត្តានំ សព្វេសម្បិ ចាបុណាតិ។ សចេ ធម្មេត្វា គតា,
យេន គហិតំ, សោ ឯវ សាមី។ សទិសា សុសានំ ឌីក្កមីសុ តិ សព្វេ សមំ ឌីក្កមីសុ,
ឯកទិសាយ វា ឌីក្កមីសុ តិបិ អត្ថោ។

តែន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខុ កោសលេសុ ជនបទេសុ
អន្ទានមគ្គប្បដិបន្នា ហោន្តិ។ តេ កតិកំ កត្វា សុសានំ ឌីក្កមីសុ បំសុក្ខលាយ។
ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ បំសុក្ខលានិ លភីសុ, ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ ន លភីសុ។ យេ តេ ភិក្ខុ ន
លភីសុ, តេ ឯវមាហំសុ “អម្ពាភម្មិ, អាវុសោ, ភាគំ ទេថា” តិ។ តេ ឯវមាហំសុ
“ន មយំ, អាវុសោ, តុម្ពាភំ ភាគំ ទស្សម, កិស្ស តុម្ពេ ន លភិត្តា” តិ។ ភគវតោ
ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កតិកំ កត្វា ឌីក្កន្ទានំ អកាមា ភាគំ
ធាតុន្តិ។ តត្ថ តេ កតិកំ កត្វា តិ “លទ្ធិំ បំសុក្ខលំ សព្វេ ភាជេត្វា
គណ្ណិស្សមា” តិ ពហិមេវ កតិកំ កត្វា។ ធម្មេត្វា គតា តិ កិញ្ចិ អវត្វាយេវ
ធម្មេត្វា គតា។ ឯតេន “ភិក្ខុ គណ្ណាន្ត” តិ ធម្មតេ ឯវ អកាមា ភាគធានំ វិហិតំ,

កេរលំ ធម្មិតេ បន កតិកាយ អសតិ ឯកតោ ពហុសុ បរិជ្ជេសុ យេន គហិតំ,
តេន អកាមា ភាគោ ន ធាតុញ្ញាតិ ធស្សេតិ។ សមាធិសា បុរត្តិមាធិភេទា
ឯតេសន្តិ សធិសាតិ អាហា “ឯកធិសាយ វា ឌុក្កមីសូ”តិ។

អច្ឆិន្ទបិវកថា

៥. អច្ឆិន្ទបិវកថាយំ អនុបុព្វកថាតិ អនុបុព្វេន វិនិច្ឆយ កថា។
សេសបរិក្ខារានំ សទ្ធិវិហារិកេហិ គហិតត្តានំ និវាសនចារុបនមេវ អវសិជ្ឈន្តិ
អាហា “និវាសនចារុបនមត្ថំយេវ ហរិត្វា”តិ។ សទ្ធិវិហារិកានំ តាវ អាគមនស្ស
វា អនាគមនស្ស វា អជាននតាយ វុត្ថំ “ថេរេហិ នេវ តាវ...បេ... ភុញ្ញាតត្ថ”ន្តិ។
បរេសម្បិ អត្ថាយ លកន្តិ អត្ថនោ បិវំ ទទមាធិ សយំ សាខាភង្កេន
បដិច្ឆាទេន្តិ តេសំ អត្ថាយ បិ ភញ្ញាតុំ លកន្តិ។ “តិណោន វា បណ្ណោន វា
បដិច្ឆាទេត្វា អាគន្តត្ថ”ន្តិ វេចនតោ ព្យាធិសេសុ ភូតកាមចាតព្យតាបិ
អនុញ្ញាតាយេវ ហោតីតិ អាហា “នេវ ភូតកាមចាតព្យតាយ ចាចិត្តិយំ
ហោតី”តិ។ ន តេសំ ធារណោ ទុក្ខជន្តិ តេសំ តិត្តិយធជានំ ធារណោ បិ ទុក្ខជំ
នតិ។

យានិ ច នេសំ វត្ថានិ ទេន្តិ តិ សម្ពុដ្ឋោ។ ថេរានំ សយមេវ ទិន្នត្វា វុត្ថំ
“អច្ឆិន្ទបិវដ្ឋានេ បិតត្វា”តិ។ យទិ លទ្ធិ គណ្ណាតិ, តិត្តិយបក្កន្តកោ ធាម
ហោតិ។ តស្មា វុត្ថំ “លទ្ធិ អគ្គហត្វា”តិ។ “នោ ថេ ហោតិ, សង្ឃស្ស វិហារបិវំ
វា...បេ... អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ ឥមិធា អន្តរាមគ្គេ បរិជ្ជវិហារតោ និក្ខមិត្វា
អញ្ញាត អត្ថនោ អភិវុច្ចិតជ្ជានំ គច្ឆន្តស្ស ទុក្ខជំ វុត្ថំ, ឥមិធា ច “យំ អាវាសំ បឋមំ
ឧបគច្ឆតី”តិ វុត្ថំ អន្តរាមគ្គេ បិតវិហារម្បិ សថេន ក្តោ ហុត្វា គច្ឆតិ,
ទុក្ខជមេវាតិ វេទិតព្វំ។ យទិ ឯវំ តត្ថ កស្មា ន វុត្ថន្តិ ថេ? អនោកាសត្វា។ តត្ថ
ហិ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អច្ឆិន្ទបិវស្ស វា...បេ... បិវំ វិញ្ញាបេតុ”ន្តិ ឥមិធា

សម្ពន្ធន សង្ឃិកម្មី បីវរំ និវាសេតុំ ចារុបិតុញ្ច អនុជានន្តោ “យំ អាវាសំ
បឋមំ...បេ... គហេត្វា ចារុបិតុ”ន្តិ អាហា, តស្មា តត្ថ អនោកាសត្តា ទុក្ខំ ន
វុត្តំ។

វិហារបីវរន្តិ សេនាសនបីវរំ។ ចិមលិកាហិតិ បដបិលោតិកាហិ។ តស្ស
ឧបវីតិ ភូមត្តរណាស្ស ឧបវិ។ វិទេសគតេនាតិ អញ្ចំ បីវរំ អលភិត្វា
វិទេសគតេន។ ឯកស្មី...បេ... ឋបេតត្ថន្តិ ឯត្ថ សេសេន គហេត្វា អាគតត្តា
ឋបេន្តេន ច សង្ឃិកបរិភោគវសេនេវ ឋបិតត្តា អញ្ញាស្មី សេនាសនេ
និយមិតម្បិ អញ្ញត្ថ ឋបេតុំ វដ្ឋតីតិ វទន្តិ។ បរិភោគេនេវាតិ អញ្ចំ បីវរំ
អលភិត្វា បរិភូញ្ចនេន។

បរិភោគជិណ្ឌាន្តិ យថា តេន បីវរេន សវីរំ បដិច្ចាទេតុំ ន សក្កា, ឯវំ ជិណ្ឌំ។
កប្បិយវោហារេនាតិ កយវិក្កយាបត្តិតោ មោចនត្ថំ វុត្តំ។ “វិញ្ញាបេន្តស្ស”តិ
ឥមស្សេវ អត្ថំ វិភាវេតិ “បេតាបេន្តស្ស បរិវត្តាបេន្តស្ស”តិ។ អត្ថនោ ជនេន
ហិវិញ្ញាបនំ នាម បរិវត្តនមេវាតិ អធិប្បាយោ។ សង្ឃវសេន បវារីតានំ
វិញ្ញាបនេ វត្ថំ ទស្សេតិ “បមាណមេវ វដ្ឋតី”តិ។ សង្ឃវសេន ហិ បវារីតេ
សព្វេសំ សាធារណត្តា អធិកំ វិញ្ញាបេតុំ ន វដ្ឋតិ។ យំ យំ បវារេតីតិ យំ យំ
បីវរាធិ ទស្សមីតិ បវារេតិ។ វិញ្ញាបនកិច្ចំ នត្ថីតិ វិនាវិញ្ញត្តិយា ជ័យមាទត្តា
វិញ្ញាបេត្វា កី ករិស្សតីតិ អធិប្បាយោ។ អញ្ញាស្សត្ថាយាតិ ឯត្ថបិ “ញាតកានំ
បវារីតាន”ន្តិ ឥទំ អនុវត្តតិយេវាតិ អាហា “អត្ថនោ ញាតកបវារីតេ”តិអាធិ។
វិកប្បនុបគបីវរតា, សមយាការោ, អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិ, តាយ ច បដិលាភោតិ
ឥមាទេត្ថ ចត្តារិ អដ្ឋានិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ៏. ១.៥១៥) បន ចាឡិយំ ធម្មនិមន្តនាតិ សមណោសុ
វត្តញ្ញាចារធម្មមត្តវសេន និមន្តនា, ធាតុកាមតាយ កតនិមន្តនា ន ហោតីតិ

អត្ថោ។ តេនេវ “វិញ្ញាបេស្សតី” តិ វុត្ថំ។ អញ្ញាតកអប្បវារិតតោ ហិវិញ្ញត្តិ
នាម ហោតិ។

“តិណោន វា បណ្ណោន វា បដិច្ឆាទេត្វា អាគន្ធឫ” តិ ឥមិនា ភូតតាមវិកោបនំ
អនុញ្ញាតន្តិ អាហា “នេវភូតតាមចាតព្យតាយា” តិ អាទិ។ បឋមំ សុទ្ធិចិត្តេន
លីដ្ឋំ គហេត្វា បច្ឆាលទ្ធិ គណ្ណោនោបិ តិ តិយបក្កន្តកោ ឯវាតិ អាហា
“និវាសេត្វាបិ លទ្ធិន គហេតព្វា” តិ។

យំ អាវាសំ បឋមំ ឧបគច្ឆតីតិ ឯត្ថបិ វិហារជីវរាទិអត្ថាយ បរិសន្នេនបិ
តិណោនីហិ បដិច្ឆាទេត្វាវ គន្ធឫ, “ន ត្វេវ នគ្គេន អាគន្ធឫ” តិ សាមញ្ញតោ
ទុក្ខជស្ស វុត្ថត្ថា។ ធម៌លីកាហិ តិ បដបិលោតិកាហិ។ បរិភោគនេវាតិ អញ្ញំ
ចីវរំ អលភិក្ខុ បរិភូត្តនេន។ បរិភោគជិណ្ឌាន្តិ យថា តំ ចីវរំ បរិភូត្តយមាណំ
ឱកគ្គិវិកគ្គតាយ អសារុប្បំ ហោតិ, ឯវំ ជិណ្ឌាំ។

អញ្ញាស្សត្ថាយាតិ ឯត្ថបិ “ញាតកានំ បវារិតាន” តិ ឥទំ អនុវត្តតេវាតិ
អាហា “អត្ថនោ ញាតកបវារិតេ” តិ អាទិ។ ឥធម បន អញ្ញាស្ស អច្ឆិន្ទនជ្ជចីវរស្ស
អត្ថាយ អញ្ញាតកអប្បវារិតេ វិញ្ញាបេន្តស្ស និស្សត្តិយេន អនាបត្តីតិ អត្ថោ
គហេតព្វោ, ឥតរថា “ញាតកានំ បវារិតាន” តិ ឥមិនា វិសេសោ ន ភវេយ្យ,
តេនេវ អនន្តរសិក្ខាបទេ វត្ថុតិ “អដ្ឋកថាសុ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥២៦) បន
ញាតកបវារិតជ្ជានេ... បេ.... បមាណមេវ វត្ថុតិ វុត្ថំ, តំ ចាឡិយា ន
សមេតី” តិ ច “យស្មា បនិទំ សិក្ខាបទំ អញ្ញាស្សត្ថាយ វិញ្ញាបនវត្ថុស្មីយេវ
បញ្ញត្តំ, តស្មា ឥធម ‘អញ្ញាស្សត្ថាយា’ តិ ន វុត្ថ” តិ ច។ វិកប្បនុបគចីវរតា,
សមយាភាវោ, អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិ, តាយ ច បដិលោភោតិ ឥមាទេត្ថ ចត្តារិ
អដ្ឋានិ។

“តព្រោះ អញ្ញាតកោ គហបតិ វា គហបតានី វា ពហូហិ ជីវេហិ អភិបាដ្ឋំ
 បវារេយ្យ, សន្តរុត្តរបរមំ តេន ភិក្ខុនា តតោ ជីវំ សាទិតព្ពំ, តតោ ច ឧត្តរិ
 សាទិយេយ្យ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ” ត្ថិ ឥមស្មី តទុត្តរិសិក្ខាបទេ (បារា. ៥២៣)
 អភិបាដ្ឋន្តិ ឯត្ថ អភិ ឧបសគ្គោ, ហិរុត្ថន្តិ អត្ថោ, គណ្ឌិត្ថន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។
 បវារេយ្យាតិ ឥន្ទ្រាបេយ្យ, ឥន្ទំ វុចី ឧប្បាទេយ្យ វាទេយ្យ និមន្តេយ្យាតិ អត្ថោ។
 អភិបាដ្ឋំ បវារេន្តេន បន យថា វុត្ថព្ពំ។ តំ អាការំ ទស្សេតុំ “យាវត្ថកំ ឥច្ឆសិ,
 តាវត្ថកំ គណ្ឌាហី” តិ ឯវមស្ស បទភាជនំ វុត្ថំ។ អថ វា យថា “នេក្ខម្ពំ ទដ្ឋ
 ខេមតោ” តិ ឯត្ថ ទិស្វាតិ អត្ថោ, ឯវមិធបិ អភិបាដ្ឋំ បវារេយ្យាតិ អភិហិរុត្ថា
 បវារេយ្យាតិ អត្ថោ។ តត្ថ កាយាភិហារោ វាចាភិហារោតិ ទុរិដោ អភិហារោ។
 កាយេន វា ហិ វុត្ថាទិនិ អភិហិរុត្ថា ចាទម្បលេ ឋបេត្វា “យត្ថកំ ឥច្ឆសិ, តត្ថកំ
 គណ្ឌាហី” តិ វទន្តោ បវារេយ្យ, វាចាយ វា “អម្ពាតំ ទុស្សកោដ្ឋាការំ បរិបុណ្ណំ,
 យត្ថកំ ឥច្ឆសិ, តត្ថកំ គណ្ឌាហី” តិ វទន្តោ បវារេយ្យ, តទុកយម្មិ ឯកជ្ឈំ
 កត្វា “អភិបាដ្ឋំ បវារេយ្យ” តិ វុត្ថំ។

សន្តរុត្តរបរមន្តិ សអន្តរំ ឧត្តរំ បរមំ អស្ស ជីវេស្សាតិ សន្តរុត្តរបរមំ,
 និវាសនេន សទ្ធិ ចារុបនំ ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទោ អស្សាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តតោ ជីវំ
 សាទិតព្ពន្តិ តតោ អភិបាជជីវេតោ ឯត្ថកំ ជីវំ គហេតព្ពំ, ន ឥតោ បរន្តិ
 អត្ថោ។ យស្មា បន អច្ឆិទ្ធសព្ពជីវេន តេជីវិកេនេវ ភិក្ខុនា ឯវំ បជិបដ្ឋិតព្ពំ,
 អញ្ញេន អញ្ញាថាបិ, តស្មា តំ វិភាគំ ទស្សេតុំ “សចេ ឥណ្ឌំ នដ្ឋានិ
 ហោន្តិ” តិ អាទិនា នយេនស្ស បទភាជនំ វុត្ថំ។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ - យស្ស ឥណ្ឌំ នដ្ឋានិ, តេន ទ្វេ សាទិតព្ពានិ, ឯកំ
 និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា អញ្ញំ សភាគដ្ឋានតោ បរិយេសិស្សតិ។ យស្ស ទ្វេ
 នដ្ឋានិ, តេន ឯកំ សាទិតព្ពំ។ សចេ បកតិយាវ សន្តរុត្តរេន ចរតិ, ទ្វេ

សាទិតព្វានិ, ឯវំ ឯកំ សាទិយន្តេនេវ សមោ ភវិស្សតិ។ យស្ស តីសុ ឯកំ នដ្ឋំ, ន
សាទិតព្វំ។ យស្ស បន ទ្វីសុ ឯកំ នដ្ឋំ, ឯកំ សាទិតព្វំ។ យស្ស ឯកំយេវ ហោតិ,
តព្វា នដ្ឋំ, ទ្វេ សាទិតព្វានិ។ ភិក្ខុនិយា បន បញ្ចសុបិ នដ្ឋេសុ ទ្វេ សាទិតព្វានិ,
ចត្វសុ នដ្ឋេសុ ឯកំ សាទិតព្វំ, តីសុ នដ្ឋេសុ កិញ្ចិ ន សាទិតព្វំ, កោ បន វាទោ
ទ្វីសុ វា ឯកស្មី វា។ យេន កេនចិ ហិ សន្តុត្តរេវមតាយ ថាតព្វំ, តតោ ឧត្តរិ ន
លព្វតីតិ ឥនមេត្ត លក្ខណំ។

សេសកំ អាហរិស្សមីតិ ទ្វេ បីវរាទិ កត្វា សេសំ បុន អាហរិស្សមីតិ
អត្ថោ។ ន អច្ឆិន្ទការណាតិ ពាហុសច្ឆាទិគុណាវសេន ទេន្តិ។
ញាតកានន្តិអាទីសុ ញាតកានំ ទេន្តានំ សាទិយន្តស្ស, បវរិតានំ ទេន្តានំ
សាទិយន្តស្ស, អត្ថនោ ជនេន សាទិយន្តស្ស អនាបត្តីតិ អត្ថោ។ អជ្ជកថាសុ
បន “ញាតកបវរិតជ្ជានេ បកតិយា ពហុម្បី វដ្តតិ, អច្ឆិន្ទការណា
បមាណមេវ វដ្តតី” តិ វុត្ថំ, តំ ចាឡិយា ន សមេតិ។ យស្មា បនិទំ សិក្ខាបទំ
អញ្ញស្សត្ថាយ វិញ្ញាបនវត្ថុស្មីយេវ បញ្ញត្តំ, តស្មា ឥធ “អញ្ញស្សត្ថាយា” តិ ន
វុត្ថំ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។ សមុដ្ឋានាទីសុ ឥនម្បិ ធនមុដ្ឋានំ, កិរិយំ,
នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ, កាយកម្មវចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សត្តមេ ចាឡិយំ បគ្គាហិតសាលន្តិ ទុស្សវាលិជកានំ អាបណំ,
“បគ្គាហិតសាល” ន្តិបិ បឋន្តិ។ អភីតិ ឧបសគ្គោតិ តស្ស វិសេសត្ថាការំ
នស្សតិ។ តេនាហ “ហរិតុន្តិ អត្ថោ” តិ។ វសទុស្ស ឥច្ឆាយំ វត្តមានត្ថា អាហ
“ឥច្ឆាបេយ្យា” តិ។ ទដ្ឋទេមតោតិ ឯត្ថ កាថាពន្ធវសេន អនុនាសិកលោចោ
ទដ្ឋព្ពោ។ សអន្តរន្តិ អន្តរវាសកសហិតំ។ ឧត្តរន្តិ ឧត្តរាសន្តិ។ អស្ស បីវរស្សតិ
សាទិតព្វបីវរស្ស។ អច្ឆិន្ទសព្វបីវរនាតិ អច្ឆិន្ទានិ សព្វានិ តីណិ បីវរាទិ អស្សតិ
អច្ឆិន្ទសព្វបីវរោ, តេនាតិ អត្ថោ។ យស្ស ហិ អច្ឆិន្ទនសមយេ តីណិ បីវរាទិ

សង្ឃហិតានិ ហោត្តិ, តានិ សព្វានិ អច្ឆិណ្ឌនីតិ សោ “អច្ឆិណ្ឌសព្វចីវរោ” តិ វុច្ចតិ។
តេនេវ “អច្ឆិណ្ឌសព្វចីវរោនតេចីវរកេនា” តិ វុត្ថំ។ តេចីវរកេនាតិ ហិ
អច្ឆិណ្ឌនសមយេ តិចីវរស្ស សង្ឃហិតការំ សន្ទាយ វុត្ថំ, ន បនវិនយេ
តេចីវរកាការំ, ធុតផ្កតេចីវរកាការំ វា សន្ទាយ។ ឯវំ បដិបដ្ឋិតត្ថន្តិ
“សន្តរុត្តរបរមំ តេន ភិក្ខុនា តតោ ចីវំ សាទិតត្ថ” តិ វុត្តវិធិនា បដិបដ្ឋិតត្ថំ។
អញ្ញោនាតិ អច្ឆិណ្ឌសព្វចីវរោន។ យស្ស ភីសុ ចីវរេសុ ឯកំ វា ទ្វេ វា ចីវរានិ
អច្ឆិណ្ឌនិ ហោត្តិ, តេនាតិ អត្ថោ។ អញ្ញថាបីតិ “សន្តរុត្តរបរម” តិ វុត្តវិធានតោ
អញ្ញថាបី។ យស្ស ហិ ភីសុ ទ្វេ ចីវរានិ អច្ឆិណ្ឌនិ ហោត្តិ, ឯកំ សាទិតត្ថំ, ឯកស្មី
អច្ឆិណ្ឌន សាទិតត្ថន្តិ ន តស្ស សន្តរុត្តរបរមសាទិយនំ សម្ភវតិ។ អយមេវ ច
អត្ថោ បទភាជនេន វិភាវិតោ។ តេនាហ “តំ វិភាគំ ទស្សេតុ” តិ វុត្ថំ។

កេចិ បន “តេចីវរកេនាតិ វុត្តត្ថា តិចីវំ បរិក្ខារចោឡិវសេន អធិដ្ឋហិត្វា
បរិភុញ្ញតោ តស្មី នដ្ឋេ ពហុនិបិ គហេតុំ លភតិ” តិ វុត្ថំ, តំ ន គហេតត្ថំ។
បទភាជនស្ស ហិ អធិប្បាយំ ទស្សេន្តេន យស្មា បន “អច្ឆិណ្ឌសព្វចីវរោ... បេ.... តំ
វិភាគំ ទស្សេតុ” តិ វុត្ថំ, បទភាជនេ ច ន តាទិសោ អត្ថោ ឧបលព្ពតិ, តស្មា តំ ន
គហេតត្ថមេវ។ យម្បិ មាតិកាដ្ឋកថាយំ (កម្ពុ. អដ្ឋ. តតុត្តវិសិក្ខាបទវណ្ណានា)
វុត្ថំ “យស្ស អធិដ្ឋិតតិចីវរស្ស ភីណិ នដ្ឋានី” តិ, តត្ថបិ អធិដ្ឋិតគ្គហណំ
សរុបកថនមត្តន្តិ គហេតត្ថំ, ន បន តិចីវរាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋិតចីវរស្សេវាតិ
ឯវមត្ថោ គហេតត្ថោ ចាឡិយំ អដ្ឋកថាយញ្ច តថា អត្ថស្សសម្ភវតោ។ ន ហិ
តិចីវរាធិដ្ឋានេន អធិដ្ឋិតចីវរស្សេវ ឥទំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តន្តិ សក្កាវិញ្ញាតុំ។
បុរិមសិក្ខាបទេន ហិ អច្ឆិណ្ឌចីវរស្ស អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិយា អនុញ្ញាតត្ថា បមាណំ
អជានិត្វាវិញ្ញាបនវត្ថុស្មី បមាណាតោ សាទិយនំ អនុជានន្តេន ភកវតា ឥទំ
សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, តស្មា បរិក្ខារចោឡិកស្ស ពហុម្បិ សាទិតុំ វុត្ថតិ
អយមត្ថោ នេវ ចាឡិយា សមេតិ, ន ច ភកវតោ អធិប្បាយំ អនុលោមេតិ។

យស្ស តិណ្ហំ នដ្ឋានិ, តេន ទ្វេ សាទិតញ្ញានីតិ ឯត្ថ យស្ស តិច័រេតោ
អធិកម្មី ច័រេ អញ្ញត្ថ បិតំ អត្ថិ, តទា តស្ស ច័រេស្ស អលព្ពនីយភាវតោ
តេនបិ សាទិតុំ វដ្ឋតីតិ វេទិតព្ពំ។ បកតិយាវ សន្តុត្តរេន ចរតីតិ
សាសង្កសិក្ខាបទេសេន វា អវិប្បវាសសម្មតិវសេន វា តតិយស្ស អលាភេន វា
ចរតិ។ “ទ្វេ នដ្ឋានី”តិ អធិការត្តា វុត្ថំ “ទ្វេ សាទិតញ្ញានី”តិ។ ឯកំ សាទិយន្តេនេវ
សមោ ភវិស្សតីតិ តិណ្ហំ ច័រេវា នំ ទ្វីសុ នដ្ឋេសុ ឯកំ សាទិយន្តេន សមោ ភវិស្សតិ
ឧតិទ្គម្មី សន្តុត្តរបរមតាយ អវដ្ឋានតោ។ យស្ស ឯកំយេវ ហោតីតិ អញ្ញេន
កេនចិ ការណេន វិនដ្ឋសេសច័រេ សន្ធាយ វុត្ថំ។

“សេសកំ តុម្ពេវ ហោតូតិ ទេន្តី”តិ វុត្ថត្តា “បមាណយុត្ថំ គណ្ហិស្សាម,
សេសកំ អាហរិស្សាម”តិ វត្វា គហេត្វា គមនសមយេបិ “សេសកម្មី
តុម្ពា កំយេវ ហោតូ”តិ វទន្តិ, លទ្ធកប្បិយមេវ។ បវារីតានន្តិ អច្ឆិទ្ធកាលតោ
បុព្វេយេវ បវារីតានំ។ ចាឡិយា ន សមេតីតិ សន្តុត្តរបរមតោ ឧត្តរិ សាទិយនេ
អនាបត្តិទស្សនត្ថំ “អនាបត្តិ ញាតកានំ បវារីតាន”ន្តិ វុត្ថត្តា ន សមេតិ។
សន្តុត្តរបរមំ សាទិយន្តស្ស ហិ អាបត្តិប្បសង្កាយេវ នត្ថិ, សតិ ច សិក្ខាបទេន
អាបត្តិប្បសង្កេ អនាបត្តិ យុត្តា ទស្សេតុន្តិ អធិប្បាយោ។ កេនចិ បន
“បមាណមេវ វដ្ឋតីតិ វេទំ សល្លេខទស្សនត្ថំ វុត្ថំ”ន្តិ វទន្តិ។

យស្មា បនិទំ... បេ... ន វុត្ថន្តិ ឯត្ថាយមធិប្បាយោ - “អញ្ញស្សត្ថាយា”តិ
វុច្ចមានេ អញ្ញេសំ អត្ថាយ បមាណំ អតិក្កមិត្វាបិ គណ្ហិតុំ វដ្ឋតីតិ អាបជ្ជតិ,
តញ្ច អញ្ញស្សត្ថាយ វិញ្ញាបនវត្ថុស្មី បញ្ញត្តត្តា វត្ថុនា សំសន្និយមាទំ ន
សមេតិ។ ន ហិ យំ វត្ថុំ និស្សាយ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្ថំ, តស្មីយេវ អនាបត្តិវចនំ
យុត្តន្តិ។ គណ្ហិបទេសុ បន តីសុបិ “ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស អត្ថនោ
សាទិយនបដិពទ្ធតាវសេន បវត្តត្តា ‘អញ្ញស្សត្ថាយា’តិ វត្ថុំ ឱកាសោយេវ នត្ថិ,

តស្មា ន វុត្ត"ន្តិ កថិតំ។ ឥធ “អញ្ញស្សត្ថាយា”តិ អវុត្តត្ថា អញ្ញេសំ អត្ថាយ
ញ្ញាតកបវារិតេសុ អធិកំ វិញ្ញាបេន្តស្ស អាបត្តិតិ ចេ? ន, តត្ថ
បុរិមសិក្ខាបទេនេវ អនាបត្តិសិទ្ធិតោ។ តតុត្តរិតា, អប្បិដ្ឋាធិការណាតា,
អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិ, តាយ ច បដិលាភោតិ ឥមាទេត្ថ ចត្តារិ អផ្កានិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ. ១.៥២២-៥២៤) បទ “ចាឡិយំ បគ្គាហិកសាលន្តិ
ទុស្សបណំ។ តញ្ញា វាលិដកេហិ ទុស្សនិ បគ្គហេត្វា ទស្សនដ្ឋានតាយ
‘បគ្គាហិកសាលា’តិ វុច្ចតិ។ អស្ស បីវរស្សាតិ សាទិតព្ភបីវរស្ស។
តេបីវរកេនាតិ ឥមិណ អប្បិដ្ឋតិបីវរតោ អញ្ញស្ស វិហារាធិសុ និហិតស្ស
បីវរស្ស អភារំ ទស្សេតិ។ យទិ ភវេយ្យ, វិញ្ញាបេតុំ ន វដ្តេយ្យ, តាវកាលិកំ
និវាសេត្វា អត្ថនោ បីវំ គហេតព្ភំ។ តាវកាលិកម្មិ អលភន្តស្ស
ភូតតាមវិកោបនំ កត្វា តិលាបណ្ណេហិ ធននំ វិយ វិញ្ញាបនម្បិ វដ្តតិ ឯវ។
អញ្ញេនាតិ អប្បិដ្ឋអសព្ភបីវរេន។ ‘ទ្វេ នដ្ឋានី’តិ អធិការតោ វុត្តំ ‘ទ្វេ
សាទិតព្ភានី’តិ។ ចាឡិយា ន សមេតីតិ ‘អនាបត្តិ ញ្ញាតកានំ បវារិតាន’ន្តិ
(ចារា. ៥២៦) ឥមាយ ចាឡិយា ន សមេតិ តតុត្តរិ វិញ្ញាបនអាបត្តិប្បសដ្ឋេ ឯវ
វុត្តត្ថា។ អញ្ញស្សត្ថាយាតិ ន វុត្តន្តិ ឥធ អញ្ញស្សត្ថាយ តតុត្តរិ វិញ្ញាបនេ
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ ហោតីតិ ឥមមត្តំ ធិបេតិ។ តញ្ញា ចាចិត្តិយំ យេសំ អត្ថាយ
វិញ្ញាបេតិ, តេសំ វា សិយាវិញ្ញាបកស្សេវ វា, ន តាវ តេសំ, តេហិ
អវិញ្ញាបិតត្ថា, នាបិ វិញ្ញាបកស្ស, អត្ថានំ ឧទ្ទិស្ស អវិញ្ញត្តត្ថា។ តស្មា
អញ្ញស្សត្ថាយ វិញ្ញាបេន្តស្សបិ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ ន ទិស្សតិ។ ចាឡិយំ បទ
ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស អត្ថនោ សាទិយនបដិពាទ្ធតាវសេន បវត្តត្ថា
‘អញ្ញស្សត្ថាយា’តិ អនាបត្តិវារេ ន វុត្តន្តិ វទន្តិ, តញ្ញា យុត្តំ វិយ ទិស្សតិ,
វីមសិត្វា គហេតព្ភំ។ តតុត្តរិបីវរតា, អប្បិដ្ឋាធិការណាតា, អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិ,
តាយ ច បដិលាភោតិ ឥមាទេត្ថ ចត្តារិ អផ្កានី”តិ។

ឥន្ទ តតុត្តវិសិក្ខាបទវិនិច្ឆ័យ អាចរិយេន អវុត្តម្យិ អច្ឆិន្ទបិរាជិការេយេវ
បវត្តត្តា អម្ពេហិ គហិតំ, អញ្ញាតកវិញ្ញាតិសិក្ខាបទស្ស សមយេសុ
អច្ឆិន្ទបិរកាលេ អញ្ញាតកានំវិញ្ញាបេតព្ភភារោ ភគវតា វុត្តោ, តេហិ
ធិន្ទបិរស្ស មត្តសោ គហិតភារោ តតុត្តវិសិក្ខាបទេន វុត្តោ។ តស្មា
អច្ឆិន្ទបិរអធិការេយេវ ហោតីតិ។

បិរអច្ឆិន្ទនវិនិច្ឆ័យកថា

ឥតោ បរំ អច្ឆិន្ទនសាមញ្ញេន បិរអច្ឆិន្ទនវិនិច្ឆ័យំ វត្ថាម - តត្ថ យម្យិ
ត្យាហន្តិ យម្យិ តេ អហំ។ សោ កិវ “មម បត្តបិរឧបាហានបច្ចុត្តរណានិ
វហន្តោ មយា សន្និ ចារិកំ បក្កមិស្សតី” តិ អនាសិ។ តេនេវមាហ “មយា សន្និ
ជនបទចារិកំ បក្កមិស្សតី” តិ។ អច្ឆិន្ទតិ ពលក្ការេន អគ្គហេសិ, សកសញ្ញាយ
គហិតត្តា បនស្ស ចារាជិកំ នត្ថិ, កិលមេត្វា គហិតត្តា អាបត្តិ បញ្ញត្តា។

សយំ អច្ឆិន្ទតិ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយន្តិ ឯកំ បិរំ ឯកាពន្ធានិ ច ពហូនិ
អច្ឆិន្ទតោ ឯកា អាបត្តិ, ឯកតោ អពន្ធានិ វិសុំ វិសុំ បិតានិ ពហូនិ អច្ឆិន្ទតោ,
“សង្ឃាជី អាហារ, ឧត្តរាសន្តំ អាហារា” តិ ឯវំ អាហារាបយតោ ច វត្ថុគណនាយ
អាបត្តិយោ។ “មយា ធិន្ទានិ សញ្ញានិ អាហារា” តិ វនតោបិ ឯកវចនេនេវ
សម្ពហុលា អាបត្តិយោ។

អញ្ញំ អាណាបេតិ, អាបត្តិ ទុក្កជស្សាតិ “បិរំ គណ្ណា” តិ អាណាបេតិ, ឯកំ
ទុក្កជំ។ អាណាត្ថោ ពហូនិ គណ្ណាតិ, ឯកំ ចាចិត្តិយំ។ “សង្ឃាជី គណ្ណា, ឧត្តរាសន្តំ
គណ្ណា” តិ វនតោ វាចាយ វាចាយ ទុក្កជំ។ “មយា ធិន្ទានិ សញ្ញានិ គណ្ណា” តិ
វនតោ ឯកវាចាយ សម្ពហុលា អាបត្តិយោ។

អញ្ជូ បរិក្ខារន្តិវិកប្បនុបកបដ្ឋមំ ជីវំ វេបេត្វាយំ កិញ្ចិ អន្តមសោ
សូចិម្បិ។ វេបេត្វា វេបិសូចិសុបិ វត្ថុគណនាយ ទុក្ខដានិ។ សិចិលវេបិតាសុ
ឯវំ។ គាឡ្យំ កត្វា ពទ្ធាសុ បន ឯកមេវ ទុក្ខដន្តិ មហាបច្ឆិយំ វុត្ថំ។ សូចិយវេ
បក្ខិត្តាសុបិ ឯសេវ នយោ។ ជីវិកាយ បក្ខិបិទ្វា សិចិលពទ្ធគាឡ្យពទ្ធាសុ
តិកដុកាធិសុ ភេសន្នេសុបិ ឯសេវ នយោ។

សោ វា ទេតិ តិ “ភន្តេ, តុម្ហាកំយេវ ឥទំ សារុប្ប”ន្តិ ឯវំ វា ទេតិ។ អថ វា បន
“អាវុសោ, មយំ តុយ្ហំ វត្ថុបដិបត្តិ ករិស្សតិ, អម្ហាកំ សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ
គណ្ហាស្សតិ, ធម្មំ បរិយាបុណ្ហាស្សតិ”តិ ជីវំ អទម្ហា, សោទានិ តុំ នវត្ថំ ករោសិ,
ន ឧបជ្ឈំ គណ្ហាសិ, ន ធម្មំ បរិយាបុណាសិ”តិ ឯវំ មាធិបិ វុត្តោ “ភន្តេ,
ជីវត្តាយ មញ្ញោ ភណេ, ឥទំ វេ ជីវ”ន្តិ ទេតិ, ឯវម្បិ សោ វា ទេតិ។ ទិសាបក្កន្តំ
វា បន ទហំ “និវត្តេថ ន”ន្តិ ភណាតិ, សោ ន និវត្តតិ។ “ជីវំ គហេត្វា វុទ្ធា”តិ
ឯវំ ចេ និវត្តតិ, សាធុ។ សចេ “បត្តជីវត្តាយ មញ្ញោ តុម្ហេ ភណេ, គណ្ហេថ ន”ន្តិ
ទេតិ, ឯវម្បិ សោយេវ ទេតិ។ វិព្ពន្តំ វា ទិស្វា “មយំ តុយ្ហំ វត្ថំ ករិស្សតិ”តិ
បត្តជីវំ អទម្ហា, សោទានិ តុំ វិព្ពមិទ្វា ចរសិ”តិ វទតិ, ឥតរោ “គណ្ហេថ តុម្ហាកំ
បត្តជីវ”ន្តិ ទេតិ, ឯវម្បិ សោ វា ទេតិ។ “មម សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ គណ្ហាន្តស្សេវ តេ
ទេមិ, អញ្ញត្ថ គណ្ហាន្តស្សេវ ន ទេមិ។ វត្ថំ ករោន្តស្សេវ ទេមិ, អករោន្តស្សេវ ន ទេមិ។
ធម្មំ បរិយាបុណាន្តស្សេវ ទេមិ, អបរិយាបុណាន្តស្សេវ ន ទេមិ។ អវិព្ពមន្តស្សេវ
ទេមិ, វិព្ពមន្តស្សេវ ន ទេមិ”តិ ឯវំ បន ទាតុំ នវដ្ឋតិ, ទទតោ ទុក្ខដំ, អាហារាបេតុំ
បន វដ្ឋតិ។ ចជិត្វា ទិន្នំ អច្ឆិទ្ធិត្វា គណ្ហាន្តោ គណ្ហាគ្យេន ការេតត្តោ។ សេសមេត្ត
ឧត្តានមេវ។ អយំ សមន្តចាសាទិកតោ ឧទ្ធជិវិនិច្ឆយោ។

យម្បិ ត្យាហន្តិ ឯត្ថ យន្តិ ការណាវចនំ, តស្មា ឯវមេត្ត សម្ពន្ធា វេទិតត្តោ -
“មយា សន្តិ ជនបទចារិកំ បក្កមិស្សតិ តិ យំ ការណំ និស្សាយ អហំ តេ,

អាវុសោ, ជីវំ អនាសី, តំ ន ករោសី" តិ កុបិតោ អនត្ថមនោ អច្ឆិដ្ឋិតិ។ យន្តិ វា
ជីវំ បរាមសតិ។ តត្ថ "មយា សន្និ ជនបទចារិកំ បក្កមិស្សតីតិ យម្បិ តេ អហំ
ជីវំ អនាសី, តំ ជីវំ គណ្ហិស្សមិ" តិ កុបិតោ អនត្ថមនោ អច្ឆិដ្ឋិតិ សម្ពុត្តំ។

អាណត្តោ ពហ្មនិ គណ្ហាតិ, ឯកំ ចាចិត្តិយន្តិ "ជីវំ គណ្ហា" តិ អាណត្តិយា
ឯកជីវំ វិសយត្តា ឯកមេវ ចាចិត្តិយំ។ វាចាយ វាចាយ ទុក្ខជន្តិ ឯត្ថ អច្ឆិន្នេសុ
វត្ថុគណនាយ ចាចិត្តិយានិ។ ឯកវាចាយ សម្ពហុលា អាបត្តិយោតិ ឥទំ
អច្ឆិន្នេសុ វត្ថុគណនាយ អាបដ្ឋិតតំ ចាចិត្តិយាបត្តិ សន្ធាយ វុត្ថំ, អាណត្តិយា
អាបដ្ឋិតតំ បន ទុក្ខជំ ឯកមេវ។

ឯវន្តិ ឥមិនា "វត្ថុគណនាយ ទុក្ខជានិ" តិ ឥទំ បរាមសតិ។ ឯសេវ នយោតិ
សិលំ កាឡិញ្ច បក្ខិត្តាសុ អាបត្តិយា ពហុត្ថំ ឯកត្ថញ្ច អតិទិសតិ។

អាវុសោ មយន្តិអាធិសុ គណ្ហិតុកាមតាយ ឯវំ វុត្តេបិ តេនេវ ទិន្នត្តា
អនាបត្តិ។ អម្ពាភំ សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ គណ្ហិស្សតីតិ ឥទំ សាមណោស្សបិ ទានំ
ជីវេតិ, តស្មា កិញ្ចាបិ ចាឡិយំ "ភិក្ខុស្ស សាមំ ជីវំ ទត្វា" តិ វុត្ថំ, តថាបិ
អនុបសម្បន្នកាលេ ទត្វាបិ ឧបសម្បន្នកាលេ អច្ឆិទ្ធន្តស្ស ចាចិត្តិយមេវាតិ
វេទិតតំ។ អច្ឆិទ្ធនសមយេ ឧបសម្បន្នកាលោយេវ ហេតុ បមាណំ។ ទេតីតិ តុដ្ឋោ
វា កុបិតោ វា ទេតិ។ វុទ្ធហាតិ និវារេថ។ ឯវំ បន ទាតុំ ន វដ្តតីតិ ឯត្ថ ឯវំ ទិន្នំ ន
តាវ "តស្ស សន្តក" ន្តិ អនធិជ្ជហិត្វាវ បរិភុញ្ញិតត្ថន្តិ វេទិតតំ។ អាហារាបេតុំ បន
វដ្តតីតិ ឯវំ ទិន្នំ ភតិសទិសត្តា អាហារាបេតុំ វដ្តតិ។ ចជិត្វា ទិន្នន្តិ វុត្ថនយេន
អទត្វា អនបេក្ខេន ហុត្វា តស្សេវ ទិន្នំ។ កណ្ហាក្សេន កាវេតញ្ចោតិ
សកសញ្ញាយ វិនា គណ្ហាត្តោ កណ្ហំ អគ្សាបេត្វា អាបត្តិយា កាវេតញ្ចោ។
វិកប្បនុបគបដ្ឋិមជីវតា, សាមំ ទិន្នតា, សកសញ្ញតា, ឧបសម្បន្នតា,

កោដរសេន អង្គជំនុំ វា អង្គជំនុំ វា តិ ឥមា នេត្ត បញ្ច អង្គជំនុំ អយំ
សាវត្ថុ ធិបតី ចាហៅ (សាវត្ថុ. ជ. ២. ៦៣៥)។

វិមតិវិនោទនិយ (វិ. វិ. ដ. ១. ៦៣១) បន “យម្បី... បេ... អច្ឆិទ្ធិតិ ឯត្ថ យំ តេ
អហំ ចីវរំ អនាសី, តំ ‘មយា សទ្ធិ បក្កមិស្សតិ’ តិ សញ្ញាយ អនាសី, ន
អញ្ញាថាតិ កុបិតោ អច្ឆិទ្ធិតិ ឯវំ អជ្ឈាហរិទ្ធា យោជេតព្ពំ។ ឯកំ ទុក្ខជន្ម យទិ
អាណាត្តា អវស្សំ អច្ឆិទ្ធិតិ, អាណាត្តិកូលោ ឯវំ ចាចិត្តិយំ។ យទិ ន អច្ឆិទ្ធិតិ,
តនា ឯវំ ទុក្ខជន្ម ទដ្ឋព្ពំ។ ឯកវាចាយ សម្មហុលាបត្តិយោតិ យទិ អាណាត្តា
អនន្តរាយេន អច្ឆិទ្ធិតិ, អាណាត្តិកូលោយេវ វត្ថុគណនាយ ចាចិត្តិយាបត្តិយោ
បយោគករណាកូលោយេវ អាបត្តិយា អាបជ្ជិតព្ពតោ, ចីវរំ បន អច្ឆិទ្ធិយេវ
និស្សគ្គិយំ ហោតិ។ យទិ សោ ន អច្ឆិទ្ធិតិ, អាណាត្តិកូលោ ឯកមេវ ទុក្ខជន្ម
ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមញ្ញត្ថបិ ឦទិសេសុ នយោ ញាតព្ពោ។ ឧបជ្ឈំ កណ្ហិស្សតិ តិ
សាមណោស្ស ទានំ ជីបេតិ, តេន ច សាមណោកាលេ ទត្វា ឧបសម្មន្នកាលេ
អច្ឆិទ្ធិតោបិ ចាចិត្តិយំ ជីបេតិ។ “ភិក្ខុស្ស សាមំ ចីវរំ ទត្វា” តិ ឥទំ ឧក្កជ្ឈវសេន
វុត្តំ។ អាហារាបេតុំ បន វជ្ជតិ តិ កម្មេ អកតេ ភតិសទិសត្តា វុត្តំ។
វិកប្បនុបកបច្ឆិមចីវរតា, សាមំ ទិន្នតា, សកសញ្ញាតា, ឧបសម្មន្នតា,
កោធជវសេន អច្ឆិទ្ធិនំ វា អច្ឆិទ្ធិនាបនំ វា តិ ឥមា នេត្ត បញ្ច អដ្ឋានី” តិ វុត្តំ។

បដិភានប័ត្រកថា

៦. បដិកានចិត្តកថាយំ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេនេវ សុវិញ្ញាយ្យន្តិ
សារត្តធិបនិយំ ន កិត្យា វុត្តំ, វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៩៩) បទ
“ករោហិតំ វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ តិ អាណត្តិយា ឯវ បដិក្ខិត្តត្តា ធារចាលំ ‘កំ ន
ករោសី’ តិ អាទិនា បរិយាយេន វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ ជាតកបករណន្តិ

ជាតកបដិសំយុត្តំ ឥត្តិបុរិសាទិ យំ កិញ្ចិ រូបំ អធិប្បេតំ។ ‘បរេហិ កាវាបេតុ’ន្តិ
វុត្តត្តា ពុទ្ធរូបម្បិ សយំ កាតុំ ន លភតី”តិ វុត្តំ។

វិប្បកតភោជនកថា

៧. វិប្បកតភោជនកថាយម្បិ សារត្ថធិបដិវិមតិវិនោទនំ វជីរពុទ្ធិដីកាសុ
ន កិញ្ចិ វុត្តំ។ បឋមំ កតំ បកតំ, វិ អនិដ្ឋិតំ បកតំ វិប្បកតំ, វិប្បកតំ ភោជនំ
យេន សោ វិប្បកតភោជនោ, បឋមំ ភុញ្ញត្វា អនិដ្ឋិតភោជនកិច្ចោ ភិក្ខុ។
វុត្តេន ភិក្ខុនា បរិសិតព្ពន្ធិ សម្ពុទ្ធា។ វត្ថុហត្ថម្បិ ឧដ្ឋាបេតុំ ន វដ្ឋតីតិ ឯត្ថ
ការណាមាហា “វិប្បកតភោជនោយេវ ហិ សោ ហោតី”តិ, យាគុខជ្ជកាដិសុបិ
បីតេសុ ខាទិតេសុបិ ភត្តស្ស អភុត្តត្តា អនិដ្ឋិតភោជនកិច្ចោ ហោតិ។
បរិវិតោ ហោតិ, តេន វត្ថុញ្ញាតិ បរិវិតេន អាសនា វុដ្ឋិតេន ភុញ្ញតុំ
អលភមានត្តា អត្តនោ សន្តិកេ ឧទកេ អសន្តេ វត្ថុញ្ញាតិ អត្តោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវ។

ឧទ្ទិសន្តឧទ្ទិសាបនកថា

៨. ឧទ្ទិសន្តឧទ្ទិសាបនកថាយំ ឧទ្ទិសន្តេនាតិ ឧទ្ទេសំ ទេន្តេន, ចាឡី
វាចេន្តេនាតិ អត្តោ។ ឧទ្ទិសាបេន្តេនាតិ ឧទ្ទេសំ គណ្ណាន្តេន, ចាឡី វាចាបេន្តេនាតិ
អត្តោ។ ឧច្ចតវេបីតិ បិ-សន្តេន សមាធាសនំ សម្បិណ្ឌាតិ។ និចតវេបីតិ ឯត្តាបិ
ឯសេវ នយោ។

តិវស្សន្តិកកថា

៩. តិវស្សន្តិកកថាយំ តីណិ វស្សនិ តិវស្សំ, តីណិ វា វស្សនិ តិវស្សនិ,
តិវស្សនំ អន្តរំ តិវស្សន្តរំ, តិវស្សន្តវេ បីតោតិ តិវស្សន្តវេ, តេន តិវស្សន្តវេន,

អន្តរ-សន្តោ មជ្ឈត្តវាចកោ, ណ-បច្ចយោ បិតតេ។ តេនាហា វជិរពុទ្ធិដីកាយំ
(វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣២០) “តិវស្សន្តរោតិ តិណ្ណំ វស្សនំ អន្តោ បិតេនា” តិ។
អជ្ជកថាយំ (ចូឡវ. អជ្ជ. ៣២០) បន សរូបមេវ ទស្សន្តោ “តិវស្សន្តរោ
នាមា” តិអាទិមាហា។ ឥមេ សព្ពេតិ សព្ពេ តិវិធា ឥមេ សមាធាសនិកា។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវ។

ធីយាសនកថា

១០. ធីយាសនកថាយំ សំហារិមំ វាតិ សំហារិតុំ យុត្តំ កជសារកាធិ។
អសំហារិមំ វាតិ សំហារិតុំ អសក្កុណោយ្យំ ចាសាណាធិ អាសនំ។ តេនាហា
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.៣២០) “ធីយាសនំ នាម មញ្ញាបីបរិទ្ធិមុត្តំ
យំ កិញ្ចំ តិណ្ណាន្នំ ឯកតោ សុខំ និសីទិតុំ បហោតី” តិ។ កស្មា បន “តិណ្ណាន្នំ
បហោតី” តិ វុត្តំ, ននុ ទិដ្ឋន្នំ បហោនកាសនម្បិ ធីយមេវាតិ ចោទនំ សន្ធាយាហា
“អនុជានាមិ... បេ... ឯត្ថកំ បច្ឆិមំ ធីយាសនន្នំ ហិ វុត្ត” តិ។ ទិដ្ឋន្នំ បហោនកេ ហិ
អធីយាសនេ សមាធាសនិកេហាវ សហា និសីទិតុំ វដ្ឋតិ, តិណ្ណាន្នំ
បហោនកតោ បដ្ឋាយ គហិតេ ធីយាសនេ បន អសមាធាសនិកេហិបិ សហា
និសីទិតុំ វដ្ឋតិ។ យទិ ឯវំ បណ្ណាកាធិហិបិ សហា និសីទិតុំ វដ្ឋយ្យាតិ ចោទនំ
មនសិ កត្វា អាហា “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, បេហេត្វា បណ្ណាក” តិអាធិ។ តត្ថ អត្ថោ
សុវិញ្ញយ្យមេវ។

គិលានុបដ្ឋានកថា

១១. គិលានុបដ្ឋានកថាយំ បលិបន្នោតិ និមុត្តោ, មក្ខិតោតិ អត្ថោ។
ឧទ្ធារេត្វាតិ ឧក្ខិបិត្វា។ សមាធាវិយកោតិ ឯត្ថ “សចេបិ ឯកស្ស អាចរិយស្ស
ឯកោ អន្តោវាសិកោ ហោតិ, ឯកោ សទ្ធិវិហារិកោ, ឯតេបិ អញ្ញាមញ្ញំ

សមាធិវិយកា ឯវា"តិ វេទន្តិ។ ភេសន្តំ យោជេតុំ អសមត្ថោ ហោតីតិ វេជ្ជេន
“ឥនឡិទញ្ច ភេសន្តំ គហេត្វា ឥមិនា យោជេត្វា ធាតត្ថ”ន្តិ វុត្ថេ តថា កាតុំ
អសមត្ថោតិ អត្ថោ។ និហាតុន្តិ និហរិតុំ, ធម្មេតុន្តិ អត្ថោ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ.
ដី. មហាវគ្គ ២.៣៦៥-៣៦៦) បទ “ភូមិយំ បរិកណ្ណំ អកាសីតិ គិលានេន
និបន្នភូមិយំ កិលិដ្ឋដ្ឋានំ ឆោវិត្វា ហរិតុបលិត្តំ កាវេសីតិ អត្ថោ។ ភេសន្តំ
យោជេតុំ អសមត្ថោតិ បរេហិ វុត្ថវិធិម្បិ កាតុំ អសមត្ថោ”តិ វុត្ថំ។

មរណាវល្លាភថា

១២. មរណាវល្លាភថាយំ មរណាត្ថិការំ ហុត្វាតិ ឥមស្ស កាយស្ស ភេទេន
សគ្គចាបនាធិប្បាយត្តា អត្ថតោ មរណាត្ថិការំ ហុត្វា។ មរណាត្ថិកការំ
អជានន្តាតិ “ឯវំ អធិប្បាយិនោ មរណាត្ថិកា នាម ហោន្តិ”តិ អត្ថនោ
មរណាត្ថិកការំ អជានន្តា។ ន ហិ តេ អត្ថនោ ចិត្តប្បវត្តិ ន ជានន្តិ។
វោហារវសេនាតិ បុព្វភាគវោហារវសេន, មរណាធិប្បាយស្ស
សន្និដ្ឋាបកចេតនាភូណោ ករុណាយ អភាវតោ ការុញ្ញេន ចាសេ
ពទ្ធសូករមោចនំវិយ ន ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ “យថាយុនា”តិ វុត្ថមេវត្ថំ
យថានុសន្និធាតិ បរិយាយន្តរេន វុត្ថំ, យថានុសន្និធា យថាយុបរិច្ឆេទេនាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ អថ វា យថានុសន្និធាតិ យថានុប្បពន្ធន, យាវ តស្មី ភវេ សន្តានស្ស
អនុប្បពន្ធនោ អវិច្ឆិទ្ធបវត្តិ ហោតិ, តាវ វេត្វាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ១.១៨០) “វោហារវសេនាតិ
បុព្វភាគវោហារវសេន មរណាធិប្បាយស្ស សន្និដ្ឋាបកចេតនាភូណោ
ករុណាយ អភាវតោ, ការុញ្ញេន ចាសេ ពទ្ធសូករមោចនំវិយ ន ហោតីតិ
អធិប្បាយោ។ ‘យថាយុនា’តិ វុត្ថមេវត្ថំ យថានុសន្និធាតិ បរិយាយន្តរេន វុត្ថំ”ន្តិ
វុត្ថំ។ វជីរពុទ្ធិដីកាយំ (វជីរ. ដី. ចារាជិក ១៨០) បទ “មរណាត្ថិការំ ហុត្វាតិ

ឥមស្ស កាយស្ស ភេទេន សគ្គចាបនាធិប្បាយត្តា អត្តតោ មរណាត្តិការ
ហុត្វា។ “ឯវំអធិប្បាយីនោ មរណាត្តិកា នាម ហោន្តី” តិ អត្តនោ
មរណាត្តិកការំ អជានន្តា អាបន្តា ចារាជិកំ។ ន ហិ តេ អត្តនោ ចិត្តប្បវត្តី ន
ជានន្តីតិ វុច្ចន្តិ។ វោហារវសេនាតិ បុព្ភភាគេ វោហារវសេន, សន្និដ្ឋានេ បនេតំ
នត្ថិ, ចាសេ ពទ្ធសូករមោចនេវិយ ន ហោតិ។ យថានុសន្និនាតិ អន្តរា
អមរិត្វាតិ អត្តោ” តិ វុត្តំ។

អត្ថចាតនកថា

១៣. អត្ថចាតនកថាយំ វិភត្តិព្យត្តយេនាតិ វិភត្តិវិបរិណាមេន។
វិសេសាធិគមោតិ សមាធិវិបស្សនា ច។ អតិវិយ ចាកជត្តា “ហត្ថប្បត្តោវិយ
ទិស្សតី” តិ វុត្តំ។ ឧបច្ឆិន្ទតិ វិសេសាធិគមស្ស វិក្ខេបោ មា ហោត្វតិ អាហារំ
ឧបច្ឆិន្ទតិ។ វិសេសាធិគមន្តិ លោកុត្តរធម្មបដិលាភំ។ ព្យាករិត្វាតិ អាហារេចត្វា។
ឧបច្ឆិន្ទតិ, ន វដ្ឋតីតិ យស្មា សភាគានំ លជ្ជិតិក្ខនំយេវ អរិយា អត្តនា
អធិគតវិសេសំ តាធិសេ ការណេ សតិ អាហារេចន្តិ, តេ ច ភិក្ខុ អប្បតិរូបាយ
អនេសនាយ បច្ចយំ ន បរិយេសន្តិ, តស្មា តេហិ បរិយេសិតបច្ចយេ កុក្កុច្ចំ
ឧប្បាទេត្វា អាហារំ ឧបច្ឆិន្ទតុំ ន វដ្ឋតីតិ អត្តោ។ សភាគានញ្ចិ ព្យាកតត្តា
ឧបច្ឆិន្ទតុំ ន លភតិ។ តេ ហិ កប្បិយខេត្តំ អាហារេចន្តិ។ តេនេវ “សភាគានញ្ចិ
លជ្ជិតិក្ខនំ កថេតុំ វដ្ឋតីតិ ឥទំ ‘ឧបច្ឆិន្ទតិ, ន វដ្ឋតី’ តិ ឥមស្ស ការណំ
ទស្សន្តេន វុត្ត” តិ តិសុបិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ អថ វា វិសេសាធិគមំ ព្យាករិត្វាតិ
ឥទំ វិសេសស្ស អធិគតការទស្សនត្តំ វុត្តំ, អធិគមន្តរាយំ អាសដ្ឋន្តេនេវ ច
អាហារុបច្ឆេនោ កាតញ្ចោតិ អនុញ្ញាតត្តា អធិគតេន ន កាតញ្ចោតិ ទស្សតុំ
“វិសេសាធិគមំ ព្យាករិត្វា អាហារំ ឧបច្ឆិន្ទតិ, ន វដ្ឋតី” តិ វុត្តំ។ កី បន អរិយា
អត្តនា អធិគតវិសេសំ អញ្ញោសំ អាហារេចន្តីតិ ឥមស្ស ចោទនាយ

“សភាគានញ្ញីលង្កិតកូន កថេតុំ វដ្តតិ” តិ វុត្តំ, អយមេត្ត យុត្តតរោតិ អម្ពាភំ ខន្តិ, គណ្ឌិបទេបិ អយមត្ថោ ទស្សីតោយេវាតិ។

វិមតិវិនោទនិយម្យ (វិ.វិ. ដ. ១.១៨២-១៨៣) “វិភត្តិព្យត្តយេនាតិ វិភត្តិវិបរិណាមេន។ វិសេសាធិកមោតិ សមាធិវិបស្សនា ច។ វិសេសាធិកមន្តិ លោកុត្តរធម្មបដិលាភំ។ ព្យាករិក្ខាតិ អាហារេចត្វា, ឥទញ្ចវិសេសស្ស អធិកតការទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ អធិកតវិសេសា ហិ ទិដ្ឋានុកតិអាបជ្ជនត្ថំ លង្កិតកូនំ អវស្សំ អធិកមំ ព្យាករោន្តិ, អធិកតវិសេសេន បន អព្យាករិក្ខាបិ អាហារំ ឧបច្ឆិន្ទតុំ ន វដ្តតិ, អធិកមន្តរាយវិនោទនត្ថមេវ អាហារុបច្ឆេទស្ស អនុញ្ញាតត្តា តទធិកមេ សោ ន កាតញ្ចេវ។ កី បនាធិកមំ អាហារេចតុំ វដ្តតិ តិ អាហា សភាគានញ្ញីតិអាធិ” តិ វុត្តំ។ វដិវពុទ្ធិដីកាយំ (វដិវ. ដ. ចារាជិក ១៨១-១៨៣) “ហត្ថប្បត្តោវិយ ទិស្សតិ, ‘តស្សវិក្ខេចោ មា ហោតូ’ តិ ឧបច្ឆិន្ទតិ, វិសេសាធិកមំ ព្យាករិក្ខា តប្បករំ សក្ការំ លង្កាយន្តោ អាហារំ ឧបច្ឆិន្ទតិ សភាគានំ ព្យាកតត្តា។ តេ ហិ កប្បិយខេត្តំ អាហារេចត្ថំ” តិ វុត្តំ។

អប្បច្ចវេក្ខិត្វានិសិន្នកថា

១៤. អប្បច្ចវេក្ខិត្វានិសិន្នកថាយំ អប្បជិវេក្ខិត្វាតិ អនុបបរិក្ខិត្វា។ ឧទ្ធុំ វា អនោ វា សង្គមន្តិ បច្ឆា អាគតានំ ឱកាសទានត្ថំ និសិន្នចាឡិយា ឧទ្ធុំ វា អនោ វា គច្ឆន្តិ។ បដិវេក្ខណាកិច្ចំ នត្តិ តិ បច្ឆា អាគតេហិ ឧបបរិក្ខណាកិច្ចំ នត្តិ។ ហេដ្ឋា កិស្មិញ្ចាវិជ្ជមានេ សាជកំ វលី គណ្ហាតីតិ អាហា “យស្មី វលី ន បញ្ញាយតី” តិ។ បដិវេក្ខណាញោតំ គិហីនំ សន្តកេយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ វិមតិវិនោទនិយម្យ (វិ.វិ. ដ. ១.១៨០) “ហេដ្ឋា កិស្មិញ្ចាវិជ្ជមានេ សាជកំ វលី គណ្ហាតីតិ អាហា ‘យស្មី វលី ន បញ្ញាយតី’ តិ។ បដិវេក្ខណាញោតំ គិហីនំ សន្តកេ ឯវាតិ ទដ្ឋព្ពំ” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្តំ, វដិវពុទ្ធិដីកាយម្យ (វដិវ. ដ. ចារាជិក

១៨០) “អប្បដិវេក្ខិត្វាតិ អវិចារត្វា។ ហេដ្ឋមភាគេ ហិ កិស្សញ្ចវិជ្ជមានេ វលិ
បញ្ញាយតី” តិ ឯត្ថកមេវ។

ឧទាយសិលាវិជ្ជនកថា

១៥. ឧទាយសិលាវិជ្ជនកថាយំ ឧទាសន្តោ ហសាធិប្បាយវាចកោ។
បដិបុត្តវិច-ធាតុ បវដ្ឋនត្ថាតិ អាហា “ហសាធិប្បាយេន ចាសាលោក ន
បវដ្ឋេតញ្ចោ” តិ។ សិលាសទ្ធស្ស ចាសាលាវាចកត្ថា សោ ឯវ ន បដិវិជ្ជិតញ្ចោតិ
ចោទនំ សន្ធាយាហ “ន កេវលញ្ចោ” តិអាទិ។ យទិ ឯវំ សព្វេសម្បិ អត្ថាយ ន
វដ្ឋេយ្យាតិ អាហា “ចេតិយាទិនំ អត្ថាយា” តិអាទិ។ ឆោវននណ្ឌកន្តិ
ភណ្ឌាឆោវននណ្ឌំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.១៨២-១៨៣) បន “ភណ្ឌកំ វា
ឆោវន្តាតិ ចីវរំ វា ឆោវន្តា។ ឆោវននណ្ឌកន្តិ ចីវរឆោវននណ្ឌា” តិ វុត្ថំ។

នាយាលិម្បនកថា

១៦. នាយាលិម្បនកថាយំ អល្ល... បេ... ចាចិត្តិយន្តិ សុក្ខដ្ឋានេបិ អគ្គី
ចាតេត្វា ឥមិនា អធិប្បាយេន អាលិម្បន្តស្ស ចាចិត្តិយមេវ។ ទុក្ខដន្តិ
សុក្ខដ្ឋានេ វា សុក្ខំ “អសុក្ខ” តិ អវវត្ថបេត្វា វា អគ្គី ចាតេន្តស្ស ទុក្ខដំ។
កិឡាធិប្បាយេបិ ឯសេវ នយោ, កិឡាធិប្បាយោ ច
បដបដាយមានសទ្ធស្សនវសេនេវ វេទិតញ្ចោ។ បដិបក្ខត្វតោ អគ្គិ បដគ្គិ។
បរិត្តករណាន្តិ អារក្ខករណំ។ សយំ វា ទុដ្ឋិតន្តិ វាតេវតានំ វេទ្យអាទិនំ
អញ្ញមញ្ញសង្ឃជ្ជនេន សមុដ្ឋិតំ។ និរុទាទានោតិ ឥន្ទនវហិតោ។ វិមតិវិនោទនិយំ
(វិ.វិ. ដី. ១.១៩០) បន “ទិដ្ឋាធិប្បាយេនបិ ទុក្ខដន្តិ សុក្ខតិណាទីសុ អគ្គិករណំ
សន្ធាយ វុត្ថំ។ អល្លេសុ បន កិឡាធិប្បាយេនបិ ករោន្តស្ស ចាចិត្តិយមេវ។
បដិបក្ខត្វតោ, បដិមុខំ គច្ឆន្តោ វា អគ្គិ បដគ្គិ, តស្ស អល្លតិណាទីសុបិ ទានំ

អនុញ្ញាត។ តំ ទេន្តេន ទូរតោវ អាគប្បន្តំ ទាវគ្គី ទិស្វាវិហារស្ស សមន្តតោ
ឯកក្ខណោ អកត្វា ឯកទេសតោ បដ្ឋាយ វិហារស្ស សមន្តតោ សណីកំ
ឈាបេត្វា យថា មហាឆ្លាបិ អគ្គីវិហារំ ចាបុណីតុំ ន សក្កោតិ, ឯវំវិហារស្ស
សមន្តា អញ្ញោកាសំ កត្វា បដគ្គី ធាតញ្ញោ។ សោ ទាវគ្គីនោ បដិបថំ គន្ធា
ឯកតោ ហុត្វា តេន សហ និព្វាតិ។ បរិត្តករណន្តិ សមន្តា
រុក្ខតិណាទិច្ឆេនបរិទាខណាទិអារក្ខករណំ។ តេនាហា ‘តិណាកុដិកានំ
សមន្តា ភូមិវត្តន’តិ, វជិរពុទ្ធិដ៏កាយំ (វជិរ. ដ៏. ចារាជិក ១៩០) បន
“បរិត្តន្តិ រក្ខណំ, តំ ទស្សេតុំ ‘សមន្តា ភូមិវត្តន’តិ រុក្ខ”តិ ឯត្តកមេវ រុត្តំ។

មិច្ឆាទិដ្ឋិកុលាភតកថា

១៧. មិច្ឆាទិដ្ឋិកុលាភតកថាយំ នត្តិ សទ្ធា ឯតេសូតិ អស្សុទ្ធា, មច្ឆិរនោ,
តេសុ អស្សុទ្ធសុ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា យុត្តានិ កុលានិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកុលានិ,
មជ្ឈេលោបតតិយាតប្បវិសសមាសោ, “នត្តិ ទិន្ទ”តិ អាទិនយប្បវត្តាយ
ទសវត្ថុកាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា យុត្តកុលានិ, តេសុ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិកុលេសុ លភិត្វាតិ
សម្ពន្ធា។ អសក្កច្ចការីនំ តេសំ សក្កច្ចករណោន, អប្បណីតទាយីនំ តេសំ
បណីតទានេន ភវិតត្ថមេត្ថ ការណោនាតិ ការណំ ឧបបរិត្តិត្វាវ ភុញ្ញិតុំ
យុត្តន្តិ អាហា “អនុបបរិត្តិត្វា នេវ អត្តនា ភុញ្ញិតត្ថំ, ន បរេសំ ធាតត្ថំ”តិ។ យេន
ការណោន ភវិតត្ថំ, តំ ទស្សេតុំ “វិសមិស្សម្បិ ហី”តិ អាទិ រុត្តំ។ ន កេវលំ
បិណ្ឌាចាតមេវាតិ អាហា “យម្បី”តិ អាទិ។ តត្ថ ការណាមាហា
“អបិហិតវត្ថុស្មិម្បិ ហី”តិ អាទិ។ តតោ អញ្ញម្បិ ទស្សេតិ
គន្ធាហលិទ្ធាទិមក្ខិតោតិ អាទិនា។ តត្ថបិ ការណំ ទស្សេតុមាហា “សវីរេ
រោគជ្ជានាទិ”តិ អាទិ។

គោបកទានកថា

១៨. គោបកនាងកងាយ បរេសំ សន្តកំ គោបេតិ រក្ខតីតិ គោបកោ,
 តស្ស ទានំ គោបកនាងំ, ឧប្បាទមាលកាធិហិ ភិក្ខុនំ ធាតព្ភនាងំ។ តត្ថ បណ្ណំ
 អាហេបេត្វាតិ “ឯត្ថកេហោវ រុក្ខេហិ ឯត្ថកមេវ គហេតព្ភ”ន្តិ បណ្ណំ អាហេបេត្វា,
 លិខិត្វាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ និមិត្តសញ្ញំ កត្វាតិ សង្កេតំ កត្វា។ ទារកាតិ តេសំ
 បុត្តនត្តាទយោ ទារកា។ អញ្ញេបិ យេ កេចិ គោបកា ហោន្តិ, តេ សញ្ញេបិ វុត្តា។
 សព្ពត្ថបិ គិហីនំ គោបកនាង យត្ថកំ គោបកា ទេន្តិ, តត្ថកំ គហេតព្ភំ។
 សង្ឃិកេ បន យថាបរិច្ឆេទមេវ គហេតព្ភន្តិ ធិបិតត្តា “អត្ថតោ ឯក”ន្តិ វុត្ថំ។
 វិមតិវិនោទនិយម្យិ (វិ.វិ. ដ. ១.១៥៦) “បណ្ណំ អាហេបេត្វាតិ ‘ឯត្ថកេ រុក្ខេ រក្ខិត្វា
 តតោ ឯត្ថកំ គហេតព្ភ’ន្តិ បណ្ណំ អាហេបេត្វា។ និមិត្តសញ្ញំ កត្វាតិ សង្កេតំ
 កត្វា។ ទារកាតិ តេសំ បុត្តនត្តាទយោ យេ កេចិ គោបេន្តិ, តេ សញ្ញេបិ វុត្តា
 ‘ទារកា’តិ វុត្តា”តិ, វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. ចារាជិក ១៥៦) បន
 “អាហមរក្ខកាតិ វិស្សត្តវសេន គហេតព្ភំ។ អធិប្បាយំ ញាត្វាតិ ឯត្ថ យស្ស ទានំ
 បដិគ្គណ្ណានំ ភិក្ខុំ, ភាគំ វា សាមិកា ន រក្ខន្តិ ន ទណ្ឌាន្តិ, តស្ស ទានំ
 អប្បដិច្ឆាទេត្វា គហេតុំ វុត្តតីតិ វុត្តតីតិ សង្ឃិកេ វុត្ត”ន្តិ
 វុត្តំ។

យត្ថាតិ យស្មី អាវាសេ។ អញ្ញេសំ អភាវន្តិ អញ្ញេសំ អាគន្ធកភិក្ខុនំ
 អភាវំ។ តត្ថាតិ តាធិសេ អាវាសេ។ ភាជេត្វា ខាទន្តីតិ អាគន្ធកានម្យិ
 សម្បត្តានំ ភាជេត្វា ខាទន្តីតិ អធិប្បាយោ។ ចត្វសុ បច្ចយេសុ សម្មា ឧបនេន្តីតិ
 អម្ពដលាធិនិវិក្ខិណិក្វា ចីវរាធិសុ ចត្វសុ បច្ចយេសុ សម្មា ឧបនេន្តី។ ចីវត្ថាយ
 និយមេត្វា ទិន្នាតិ “ឥមេសំ រុក្ខានំ ដលាធិវិក្ខិណិក្វា ចីវរេសុយេវ
 ឧបនេតព្ភានិ, ន ភាជេត្វា ខាទិតព្ភានី”តិ វុត្ថំ និយមេត្វា ទិន្នា។ តេសុបិ
 អាគន្ធកា អនិស្សរាតិ បច្ចយេបរិភោគត្ថាយ និយមេត្វា ទិន្នត្ថា ភាជេត្វា
 ខាទិតុំ អនិស្សរា។ ន តេសុ...បេ.... ហ៊ាតព្ភន្តិ ឯត្ថ អាគន្ធកេហិ ហោជ្ជា វុត្តនយេន

ភាវជន្វា ខាទិតព្ពន្តិ អធិប្បាយោ។ តេសំ កតិកាយ ឋានព្ពន្តិ “ភាវជន្វា ន
ខាទិតព្ពន្តិ” វា “ឯត្ថកេសុ រុក្ខេសុ ជលានិ គណ្ឌិស្សមា” តិ វា “ឯត្ថកានិ ជលានិ
គណ្ឌិស្សមា” តិ វា “ឯត្ថកានំ ទិវសានំ អព្ពន្ធវេ គណ្ឌិស្សមា” តិ វា “ន កិត្យា
គណ្ឌិស្សមា” តិ វា ឯវំ កតាយ អាវាសិកានំ កតិកាយ អាគន្ធកេហិ ឋានព្ពន្តិ។
មហាអដ្ឋកថាយំ “អនិស្សរា” តិ វចនេន ធីបិតោយេវ អត្ថោ មហាបច្ឆរិយំ
“ចតុន្នំ បច្ឆយាន” តិ អាទិនា វិត្តាវេត្វា ទស្សិតោ។ បរិភោគវសេនេវាតិ ឯត្ថ ឯវ-
សន្នោ អដ្ឋានប្បយុត្តោ, បរិភោគវសេន តមេវ ភាវជន្វាតិ យោជេតព្ពន្តិ។ ឯត្ថ
ឯតស្មី វិហារេ, វជ្ជេវា។

សេនាសនបច្ឆយន្តិ សេនាសនញ្ច តទត្ថាយ និយមេត្វា ឋបិតញ្ច។
លាមកកោដិយាតិ លាមកំ អាទី កត្វា, លាមកសេនាសនតោ បដ្ឋាយាតិ វុត្តំ
ហោតិ។ សេនាសនេបិ តិណាទីនិ លាមកកោដិយាវ វិស្សន្នេតព្ពន្ធនិ,
សេនាសនបរិក្ខារាបិ លាមកកោដិយាវ វិស្សន្នេតព្ពន្ធ។ មូលវត្ថុប្រដំ បន កត្វា
ន ឧបនេតព្ពន្ធនិ ឥមិនា កី វុត្តំ ហោតិ? តិ សុបិ គណ្ឌិបទេសុ តាវ ឥទំ វុត្តំ
“សព្ពានិ សេនាសនានិ ន វិស្សន្នេតព្ពន្ធនិ តិ វុត្តំ ហោតិ” តិ។ លាមកកោដិយា
វិស្សន្នេតព្ពន្ធហិបិ សេនាសនភូមិយោ ន វិស្សន្នេតព្ពន្ធនិ អយមត្ថោ វុត្តោ ហោតិ តិ
នោ ខន្តិ។ វិមសិត្វា យំ វុច្ឆតិ, តំ គហោតព្ពន្ធ។

ធម្មសន្តកេន ពុទ្ធបូជំ កាតុំ, ពុទ្ធសន្តកេន វា ធម្មបូជំ កាតុំ វដ្ដតិ ន
វដ្ដតិ តិ? “តថាគតស្ស ខោ ឯតំ, វាសេដ្ឋ, អធិវចនំ ធម្មកាយោ ឥតិបី” តិ ច
“យោ ខោ, វក្កលិ, ធម្មំ បស្សតិ, សោ មំ បស្សតិ” តិ (សំ. និ. ៣.៨៧) ច វចនតោ
វដ្ដតិ តិ វនន្តិ។ កេចិ បន “ឯវំ សន្តេ ‘យោ, ភិក្ខុវេ, មំ ឧបដ្ឋហោយ្យ, សោ គិលានំ
ឧបដ្ឋហោយ្យ’ តិ (មហាវ. ៣៦៥) វចនតោ ពុទ្ធសន្តកេន គិលានស្សបិ ភេសន្តំ
កាតុំ យុត្តន្តិ អាបន្នេយ្យ, តស្មា ន វដ្ដតិ” តិ វនន្តិ, តំ អការណំ។ ន ហិ “យោ,

ភិក្ខុវេ, មំ ឧបជ្ឈហោយ្យ, សោ គិលានំ ឧបជ្ឈហោយ្យ” តិ (មហាវ. ៣៦៥) ឥមិនា
អត្ថនោ ច គិលានស្ស ច ឯកសទិសតា, តទុបជ្ឈានស្ស វា សមជលតា វុត្តា។
អយញ្ញេត្ថ អត្ថោ - “យោ មំ ឡីវាទានុសាសនីករណោន ឧបជ្ឈហោយ្យ, សោ
គិលានំ ឧបជ្ឈហោយ្យ, មម ឡីវាទការកេន គិលានោ ឧបជ្ឈាតញ្ញោ” តិ (មហាវ.
អដ្ឋ. ៣៦៥)។ ភកវតោ ច គិលានស្ស ច ឧបជ្ឈានំ ឯកសទិសន្តិ ឯវំ បនេត្ថ អត្ថោ
ន គហេតញ្ញោ, តស្មា “យោ វោ, អានន្ទ, មយា ធម្មោ ច វិនយោ ច ទេសិតោ
បញ្ញាត្តោ, សោ វោ មមច្ចយេន សត្តោ” តិ (ធី. និ. ២.២០៦) វចនតោ “អហព្វា ខោ
បនិទានិ ឯកកោវ ឡីវទាមិ អនុសាសាមិ, មយិ បរិនិព្វាតេ ឥមានិ ចតុរាសីតិ
ពុទ្ធសហស្សនិ តុម្ពេ ឡីវទិស្សន្តិ អនុសាសិស្សន្តិ” តិ (ធី. និ. អដ្ឋ. ២.២០៦) វុត្តត្ថោ
ច ពហុស្សុតំ ភិក្ខុំ បសំសន្តេន ច “យោ ពហុស្សុតោ, ន សោ តុម្ពាកំ សាវកោ
នាម, ពុទ្ធានាម ឯស ចុន្ទា” តិ វុត្តត្ថោ ធម្មករុកត្ថោ ច តថាគតស្ស បុព្វនយោ
ឯវំ បសត្ថតរោតិ អម្ពាកំ ខន្តិ។ វិមតិវិនោទនិយម្យ “យត្ថាតិ យស្មី អាវាសេ។
អញ្ញេសន្តិ អញ្ញេសំ អាគន្ធកានំ។ តេសុបិ អាគន្ធកា អនិស្សរាតិ សេនាសនេ
និរន្តរំ វសន្តានំ ចីវរត្ថាយ ទាយកេហិ, ភិក្ខុហិ វា និយមេត្វា ទិន្នត្ថា ភាជេត្វា
ខាទិតុំ អនិស្សរា។ អាគន្ធកេហិបិ ឥច្ឆន្តេហិ តស្មី វិហារេ វស្សនាទីសុ បរិសិត្វា
ចីវរត្ថាយ គហេតព្ពំ។ តេសំ កតិកាយ វាតព្ពន្ធិ សព្ពានិ ជលាជលានិ
អភាជេត្វា ‘ឯត្ថកេសុ វុត្ថេសុ ជលានិ ភាជេត្វា បរិកុញ្ញិស្សម, អញ្ញេសុ
ជលាជលេហិ សេនាសនានិ បដិជត្តិស្សមា’ តិ វា ‘បិណ្ឌាចាតាទិបច្ចយំ
សម្មាទេស្សមា’ តិ វា ‘កិញ្ចិបិ អភាជេត្វា ចតុបច្ចយត្ថាយេវ ឧបនេមា’ តិ វា ឯវំ
សម្មា ឧបនេន្តានំ អាវាសិកានំ កតិកាយ អាគន្ធកេហិ វាតព្ពំ។
មហាអដ្ឋកថាយំ ‘អនិស្សរា’ តិ វចនេន ធីបិតោ ឯវំ អត្ថោ, មហាបច្ឆរិយំ ‘ចតុន្តំ
បច្ចយាន’ តិ អាទិនា វិត្តារេត្វា ទស្សិតោ។ បរិភោគវសេនេវាតិ ឯត្ថ ឯវំ-សត្ថោ
អដ្ឋានប្បយុត្តោ, បរិភោគវសេន តមេវ ភាជេត្វាតិ យោជេតព្ពំ។ ឯត្ថាតិ

ឯតស្មីវិហារេ, រដ្ឋេវា។ សេនាសនបច្ចយន្តិ សេនាសនញ្ច តទត្ថាយ និយមេត្វា
ប័តិភញ្ច។ ឯកំ វា ទ្វេ វា វរសេនាសនានិ ប័បេត្វា'តិ វុត្តមេវត្ថំ បុន
ព្យតិវេកមុខេន ទស្សេតុំ 'មូលវត្ថុច្ឆេទំ បន កត្វា ន ឧបនេតព្ពន្ធំ វុត្តំ,
សេនាសនសម្ពាតវត្ថុនោ មូលច្ឆេទំ កត្វា សព្ពានិ សេនាសនានិ ន
វិស្សន្នេតព្ពានីតិ អត្ថោ។ កេចិ បនេត្ថ 'ឯកំ វា ទ្វេ វា វរសេនាសនានិ ប័បេត្វា
លាមកតោ បដ្ឋាយ វិស្សន្នេហិបិ សេនាសនភូមិយោ ន វិស្សន្នេតព្ពានី
អយមត្ថោ វុត្តោ'តិ វទន្តិ, តម្បិ យុត្តមេវ ឥមស្សបិ អត្ថស្ស អវស្សំ វត្ថព្ពតោ,
ឥតរថា កេចិ សហ វត្ថុនាបិ វិស្សន្នេតព្ពំ មញ្ញោយ្យ"ន្តិ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ១៥៣) “ឯត្ថ ឯតស្មីវិហារេ
បរចក្កាទិភយំ អាគតំ។ មូលវត្ថុច្ឆេទន្តិ 'សព្ពសេនាសនានំ ឯតេ ឥស្សរា'តិ
វចនតោ ឥតវេ អនិស្សរាតិ ធីបិទំ ហោតិ។ អយមេវ ភិក្ខុ ឥស្សរោតិ យត្ថ សោ
ឥច្ឆតិ, តត្ថ អត្ថញ្ញាតហេតុំ លភតីតិ កិរ អត្ថោ, អបិ ច 'ទហារោ'តិ វទន្តិ។
សវត្ថុកន្តិ សហ ភូមិយាតិ វុត្តំ ហោតី"តិ។

ធម្មិការក្ខយាចនកថា

១៩. ធម្មិការក្ខយាចនកថាយំ “គីវាយេវាតិ អាណត្តិយា អភាវតោ។ តេសំ
អនត្ថកាមតាយាតិ 'ចោរោ'តិ វុត្តំ មម វចនំ សុត្វា កេចិ ទណ្ឌិស្សន្តិ, ជីវិតា
វោរោបេស្សន្តិ ឯវំ សញ្ញាយ។ ឯតេន កេវលំ ភយេន វា បរិក្ខារគ្គហណត្ថំ វា
សហសា 'ចោរោ'តិ វុត្តំ ទណ្ឌិតេបិ ន ទោសោតិ ទស្សេតិ។ រាជបុរិសានញ្ច
'ចោរោ អយ'ន្តិ ឧទ្ទិស្សកថនេ ឯវ គីវា។ ភិក្ខុនំ, បន អាហមិកាធីនំ វា សម្មុទា
'អសុកោ ចោរោ ឯវមកាសី'តិ កេនចិ វុត្តវចនំ និស្សាយ អាហមិកាធីសុ
រាជបុរិសានំ វត្វា ទណ្ឌារោបេន្តេសុបិ ភិក្ខុស្ស ន គីវា រាជបុរិសានំ អវុត្តត្វា,
យេសញ្ច វុត្តំ, តេហិ សយំ ចោរស្ស អទណ្ឌិតត្វាតិ គហេតព្ពំ។ 'ត្វំ ឯតស្ស

សន្តកំ អដ្ឋិដ្ឋា'តិ អាណាត្រាបិ ហិ សចេ អញ្ញេន អដ្ឋិដ្ឋាបេតិ, អាណាបកស្ស
អនាបត្តិ វិសង្កេតត្តា។ អត្ថនោ វចនករន្ត ឥទំ សាមីចិវសេន វុត្ថំ។ វចនំ
អករោន្តានំ រាជបុរិសានម្មិ 'ឥមិនា គហិតបរិក្ការំ អាហារាបេហិ, មា ចស្ស
ទណ្ឌំ ករោហិ'តិ ឧទ្ទិស្ស វទន្តស្សបិ ទណ្ឌោ គហិតេបិ ន គីវា វេ
ទណ្ឌាគ្គហណាស្ស បដិក្ខិតត្តា 'អសុកកណ្ឌំ អវហារ'តិ អាណាបេត្វា
វិប្បជិសារេ ឧប្បន្នេ បុន បដិក្ខិបនេ (ចារា. ១២១) វិយ។ ធាសាធិនំ សម្បជិដ្ឋនេ
វិយ តទត្ថាយ អឌ្ឍករណេ ភិក្ខុនម្មិ ទុក្ខជន្តិ អាហា 'កប្បិយអឌ្ឍា នាម, ន
វុត្ថតិ'តិ។ កេនចិ បន ភិក្ខុនា ខេត្តាទិអត្ថាយ វោហារិកានំ សន្តិកំ គន្ធា អឌ្ឍ
កតេបិ តំ ខេត្តាទិសម្បជិដ្ឋនេ វិយ សព្វេសំ អកប្បិយំ ន ហោតិ បុព្វេ វេ
សង្ឃសន្តកត្តា។ ភិក្ខុស្សេវ បន បយោគវសេន អាបត្តិយោ ហោតិ។
ធាសាធិនម្មិ បន អត្ថាយ វក្ខំ យាទិតុំ វោហារិកេន បុដ្ឋេន សង្ឃស្ស ឧប្បន្នំ
កប្បិយក្កមំ វុត្ថំ អាហារិកាធិហិ ច អឌ្ឍំ កាហាបេតុំ វុត្ថតិ វេ។
វិហារវត្តាទិកប្បិយអឌ្ឍំ បន ភិក្ខុនា សយម្មិ កាតុំ វុត្ថតិ"តិ វិមតិវិនោទនិយំ
(វិ.វិ. ដ. ចាចិត្តិយ ២.៦៧៩) អាគតោ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. ចាចិត្តិយ ៦៨១) "គីវាតិ កេវលំ គីវា វេ ហោតិ, ន
ចារាជិកំ។ កាហាបេត្វា នាតព្វាតិ ឯត្ថ សចេ អាវុធកណ្ឌំ ហោតិ, តស្ស ធារា ន
កាហាបេតព្វា, អញ្ញេន បន អាគារេន សញ្ញាបេតព្វ"ន្តិ វុត្ថំ។

ឧទ្ធារាទិនឌ្គនកថា

២០. ឧទ្ធារាទិនឌ្គនកថាយំ អដ្ឋមេ ឧទ្ធារាទិនឌ្គនេ "ឧទ្ធារាទិភាវោ,
អនបលោកនំ, វឌ្ឍញ្ញនដ្ឋានំ, តិរោកុដ្ឋចាការតា, ធន្ននំ វា ធន្នាបនំ វាតិ ឥមាទិ
បនេត្ថ បញ្ចា អដ្ឋានិ, នវមេ ហារិតូបរិ ធន្ននេ សព្វេសន្តិ ភិក្ខុស្ស ភិក្ខុនិយា ច។
ឥធម៌ ខេត្តចាលកា អាហារិកាធិកោបកា ច សាមិកា វេ"តិ ឯត្ថកមេវ

សាវត្ថុធិបតីយំ (សាវត្ថុ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៨៣០) វុត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ចាចិត្តិយ ២.៨៣០) បន “អដ្ឋមេ វជ្ជញ្ជិយមានតិរោកុដ្ឋាទិភា, អនបលោកេត្វា ឧទ្ធារាទីនំ ធម្មនាទីតិ ទ្វេ អដ្ឋានិ។ នវមេ ‘មត្តកច្ឆិន្ទនាឱកេរម្មី’តិ វុត្ថត្ថា ហរិតូបរិ ធម្មនមេវ បដិក្ខត្ថំ។ តេនាហា ‘អនិក្ខត្តពីរជេស្វ’តិអាទិ។ យត្ថ ច ធម្មតុ វដ្ឋតិ, តត្ថ ហរិតេ វច្ឆាទី កាតុម្មិ វដ្ឋតិ ឯវ។ សព្វេសន្តិភិក្ខុភិក្ខុនិមន”ន្តិ វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៨៣២) បន “សាមិកេ អបលោកេត្វាវ ធម្មតីតិ កត្ថចិ ចោត្ថកេ នត្ថិ, កត្ថចិ អត្ថិ, អត្ថិភាវោវ សេយ្យោ កិរិយាកិរិយត្ថា សិក្ខាបទស្ស។ ឥធម ខេត្តចាលកា អារាមាទិគោបកា ច សាមិកា ឯវ។ ‘សង្ឃស្ស ខេត្ត អារាមេ ច តត្ថ កចវំ ន ធម្មតព្ពន្ធិ កតិកា ចេ នត្ថិ, ភិក្ខុស្ស ធម្មតុ វដ្ឋតិ សង្ឃបរិយាបន្នតា, ន ភិក្ខុនិមន។ តាសម្មិ ភិក្ខុនិសង្ឃសន្តកេ វុត្ថនយេន វដ្ឋតិ, ន តត្ថ ភិក្ខុស្ស។ ឯវ សន្តេបិ សារុប្បវសេនេវ កាតព្ពន្ធិ វុត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។

ភិក្ខុវិភង្គេ បន សេទិយវណ្ណនាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៦៥១) “អសញ្ញាតិ បដិច្ចន្ទដ្ឋានំ គច្ចន្ទស្ស សហសា ឧទ្ធារោ វា បស្សរោ វា និក្ខមតិ, អសញ្ញាតកតោ នាម, អនាបត្តិ។ ន ហរិតេតិ ឯត្ថ យម្មិ ជីវុក្ខស្ស មូលំ បថវិយំ ទិស្សមានំ គច្ចតិ, សាខា វា ភូមិលក្ខា គច្ចតិ, សព្វំ ហរិតសម្ពាតមេវ, ខន្ធ និសីទិក្ខា អប្បហរិតដ្ឋានេ ចាតេតុ វដ្ឋតិ។ អប្បហរិតដ្ឋានំ ឱលោកេន្តស្សេវ សហសា និក្ខមតិ, គិលានដ្ឋានេ ឋិតោ ហោតិ, វដ្ឋតិ។ អប្បហរិតេ កតោតិ អប្បហរិតំ អលកន្តេន តិលាណ្ហាបកំ វា បលាលណ្ហាបកំ វា ឋបេត្វា កតោបិ បច្ឆា ហរិតំ ឱត្ថរតិ, វដ្ឋតិយេវ។ ខេឡេន ចេត្ថ សិដ្ឋាណិកាបិ សង្កហិតា’តិ មហាបច្ឆវិយំ វុត្ថំ។ ន ឧទកេតិ ឯតំ បរិភោគឧទកមេវ សន្ធាយ វុត្ថំ។ វច្ឆកុដិសមឧទ្ធាទិឧទកេសុ បន អបរិភោគេសុ អនាបត្តិ។ ទេវេ វស្សន្តេ សមន្តតោ ឧទកោយោ ហោតិ,

អនុឧកដ្ឋានំ ឱលោកេន្តស្សេវ និក្ខមតិ, វដ្ឋតិ។ មហាបច្ឆរិយំ វុត្ថំ ឯតាធិសេ
កាលេ អនុឧកដ្ឋានំ អលភន្តេន កាតុំ វដ្ឋតិ” តិ វុត្ថំ។ តស្សំ វណ្ណានាយំ
វិមតិវិនោទនិយព្វា (វិ. វិ. ដី. ចាចិត្តិយ ២.៦៥២) “ខេឡេន ចេត្ត សិដ្ឋាណិកាបិ
សង្កហិតាតិ ឯត្ថ ឧទកគណ្ណាសកំ កត្វា ឧច្ចកចវរាទិព្វា មុខេនេវ ហរិតុំ
ឧទកេសុ ធម្មតុំ វដ្ឋតិ តិ ទដ្ឋត្ថ” តិ វុត្ថំ។

ឥមស្មី ហ្នានេ បណ្ឌិតេហិ វិចារេតត្ថំ អត្ថិ - “វច្ឆកុដិសមុទ្ធាធិឧទកេសុ បន
អបរិភោគេសុ អនាបត្តិ” តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ, ឯវំ សន្តេ នទីជាតស្សរាជីសុ
អាបត្តិ វា អនាបត្តិ វា តិ។ តត្ថ សមុទ្ធាធិតិ អាទិ-សន្តេន នទីជាតស្សរាបិ
សង្កហិតាវ, តស្មា អនាបត្តិ តិ ចេ? ន ចេវំ ទដ្ឋត្ថំ។ យទិ ហិ សមុទ្ធាធិតិ ឯត្ថ អាទិ-
សន្តេន នទីជាតស្សរាបិ សង្កហិតា, ឯវំ សតិ ដីកាចរិយា វទេយ្យំ, ន បន វទន្តិ,
អដ្ឋកថាយព្វា “វច្ឆកុដិសមុទ្ធាធិឧទកេសូ” តិ ឯត្ថកមេវ វទេយ្យ, តថា បន
អវត្វា “អបរិភោគេសូ” តិ ហេតុមន្តវិសេសនបទម្បិ គហិតំ។ តេន ព្រាយតិ
“អាទិសន្តេន អបរិភោគានិ ចន្ទនិកាធិឧទកានិ ឯវ គហិតានិ, ន បរិភោគានិ
នទីជាតស្សរាជីឧទកានិ” តិ។ តេន ច វច្ឆកុដិសមុទ្ធាធិឧទកានិ អបរិភោគត្តា
អនាបត្តិករាជិ ហោន្តិ, នទីជាតស្សរាជីឧទកានិ បន បរិភោគត្តា
អាបត្តិករាជីតិ។ កថំ បន “អបរិភោគេសូ” តិ ឥមស្ស បទស្ស
ហេតុមន្តបទភារោ ជានិតញ្ជោតិ? យុត្តិតោ អាគមតោ ច។ កថំ យុត្តិតោ?
“វច្ឆកុដិសមុទ្ធាធិឧទកានិ បរិភោគានិបិ សន្តិ, អបរិភោគានិបិ” តិ
អព្យកិចារិយភាវតោ។ ព្យកិចារេ ហិ សម្ពេវ ឯវំ សតិ វិសេសនំ សាត្តកំ
សិយា។ កថំ អាគមតោ? វុត្ថញ្ជោតំ អាចរិយពុទ្ធពុត្តត្ថេវេន វិនយវិនិច្ឆយេ (វិ. វិ.
១៩៥២) “តេសំ អបរិភោគត្តា” តិ។ តស្មា អាទិ-សន្តេន អបរិភោគានិយេវ
ឧទកានិ គហិតានិ, ន បរិភោគានិ។ វុត្ថញ្ជោតំ វិនយវិនិច្ឆយដីកាយំ
“វច្ឆកុដិសមុទ្ធាធិឧទកេសូ តិ ឯត្ថ អាទិ-សន្តេន សត្ថំ អបរិភោគជលំ សង្កយ្ហតិ,

តេនេវ តេសំ អបរិភោគត្ថមេវ ការណាមាហា"តិ, តស្មា មនុស្សានំ
បរិភោគេសុ នទីជាតស្សវតធិកាចោក្ខរណីយាទិឧទកេសុ
ឧទ្ធារបស្សវាទិករណំ ន វដ្តតីតិ ជានិតព្ពមេតំ។ "នេវេ វស្សន្តេ សមន្តតោ
ឧទកោយោ ហោតិ, អនុទកដ្ឋានំ ឱលោកេន្តស្សេវ និក្ខមតិ, វដ្តតិ។
មហាបច្ឆរិយំ វុត្ថំ ឯតាទិសេ កាលេ អនុទកដ្ឋានំ អលកន្តេន កាតុំ វដ្តតីតិ
វុត្ថំ"ន្តិ អដ្ឋកថាយំ អាគតត្ថា មហាន្តេសុ នទីជាតស្សវាទិសុ នាវាទីហិ
គតកាលេ តាទិសេ ការណេ សតិ "តីរំ ឧបនេហី"តិ វត្វា "ឧបនេតុំ
អសក្កុណោយ្យដ្ឋានេ ឧទកេបិ កាតុំ វដ្តតិ, អនាបត្តិ"តិ អដ្ឋកថានុលោមតោ
វិញ្ញាយតិ, ឧបបរិក្ខិត្វា គហេតព្ពំ។

នហានេវុក្ខាទិយំសនកថា

២០. នហានេវុក្ខាទិយំសនន្តិ ឯតុ អដ្ឋបទាការេនាតិ
អដ្ឋបទជលកាការេន, ជូតជលកសទិសន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។
មល្លកម្មលកសណ្ណានេនាតិ ខេឡមល្លកម្មលសណ្ណានេន។ វិមតិវិនោទនិយំ
(វិ.វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២.២៤៣) បន "អដ្ឋបទាការេនាតិ ជូតជលកេ
អដ្ឋកត្តវាទិអាការេន។ មល្លកម្មលសណ្ណានេនាតិ
ខេឡមល្លកម្មលសណ្ណានេន។ ឥទញ្ចា វដ្ឋាធារកំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ កណ្តាកេ
ឧដ្ឋាបេត្វា កតវដ្តកថាលស្សេតំ អធិវចនំ។ បុព្វហានិកន្តិ មុដ្ឋិអកត្វា
វិកសិតហត្ថតលេហិ បិដ្ឋិបរិកម្មំ វុច្ឆតិ។ ឯតមេវ សន្ធាយ ហត្ថបរិកម្ម"ន្តិ
វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. ចូឡវគ្គ ២៤៤) បន "បុព្វហានិកា កត្តព្ពំ កម្មំ
បុព្វហានិកម្ម"ន្តិ វុត្ថំ។

ឯវំ ចាឡិអនុសារេនេវ នហានេ កត្តញ្ញាកត្តព្ពំ ទស្សេត្វា ឥនានិ
នហានតិត្ថេ នហាយន្តានំ ភិក្ខុនំ នហានិវិធិ ទស្សេត្តោ "ឥទំ បនេត្ត

នហានវត្ត"ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ បស្សន្តានំ អប្បសាទាវហនតោ, គិហិបុរិសានំ
កម្មុរិយាតិ គរហិតត្ថការតោ ច វុត្ថំ "យត្ថ វា តត្ថ វា... បេ... ន ឌីតវិតត្ថ"ន្តិ។
អញ្ជេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធិតេសុ អនុទកសាជកេន នហាយិតុំ ទុក្ខវត្ថា "សព្វទិសា បន
ឌីលោកេត្វាវិត្ថការំ ញត្វា"តិ វុត្ថំ។ ឯវម្បិ ខាលុកុម្ភលតាធិហិ បដិច្ចន្ទាបិ
ហុត្វា តិជ្ជេយ្យន្តិ អាហា "ខាលុក... បេ... ឧក្កាសិត្វា"តិ។ ឧទ្ទមុខេន បីវរាបនយនំ
ហារាយិតត្ថំ សិយាតិ វុត្ថំ "អវកុដ្ឋ... បេ... អបនេត្វា"តិ។ តតោ
កាយពន្ធនដ្ឋបនវត្តមាហា "កាយពន្ធន"ន្យាទិណ។ តតោ ឧទកសាជិកាយ
សតិ តំ និវាសេត្វា ឌីតវិតត្ថំ សិយា, តាយ អសតិយា កី កាតត្ថន្តិ ចោទនំ
សន្ទាយាហា "សចេ"តិអាទិ។ តត្ថ បុព្វេ "បិតកេនេវ ន ឌីតវិតត្ថ"ន្តិ
អហិរិកាការស្ស បដិសិទ្ធិត្វា ឥធម ហិរិមន្តាការំ ទស្សេតិ ឧទកន្តេ ឧក្កដិកំ
និសីទិត្វា និវាសនំ មោចេត្វាតិ។ ឧណ្ណាជ្ជានេ, សមជ្ជានេ វា បសាវិតេ សតិ វា
តេន អញ្ជេត្ថ គច្ឆេយ្យាតិ អាហា "សចេ និទ្ទដ្ឋាន"ន្តិអាទិ។

ឌីតវន្តេន កី កាតត្ថន្តិ បុច្ឆំ សន្ទាយ "ឌីតវន្តេន សណិក"ន្យាទិ។ តត្ថ បុព្វេ
"វេកេន ន ឌីតវិតត្ថ"ន្តិ បដិសិទ្ធានុរូបមាហា "សណិក"ន្តិ។ អតិគម្ពីរំ គច្ឆន្តោ
ឧទកោយតវត្ថវតាធិហិ បហារន្តោ ចលិតកាយោ សិយា, អតិឌត្តានេ
និសីទន្តោ អប្បដិច្ចន្ទកាយោ សិយាតិ វុត្ថំ "នាភិប្បមាលាមត្តំ ឌីតវិត្វា"តិ។
អត្តនោ ហត្ថវិការាធិហិ វីចី ឧដ្ឋាបេន្តោ, សទ្ធិព្វា ករោន្តោ ឧទ្ទជបបលភារោ
សិយាតិ វុត្ថំ "វីចី អនុដ្ឋបេន្តេន សទ្ធិ អករោន្តេន និវត្តិត្វា"តិ។ និវត្តិត្វា កី
កាតត្ថន្តិ អាហា អាគតទិសាភិមុខេន និមុដ្ឋិតត្ថ"ន្តិ, អភិមុខេន ហុត្វាតិ
ចាវសេសោ។ ឥធានិ តប្បលំ ទស្សេន្តោ "ឯវ"ន្យាទិមាហ។ តតោ ឧម្ពុជ្ជន្តេន កី
កាតត្ថន្តិ បុច្ឆាយមាហា "ឧម្ពុជ្ជន្តេនបី"តិអាទិ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវ។ បីវំ
ចារុបិត្វាវ ហិតត្ថំ, កស្មាតិ ចេវ ន តាវ កាយតោ ឧទកំ ឌីតវតិ, តស្មា ថោកំ

កាល ឧត្តរាសន្តំ ជីវំ ឧភោហិ ហត្ថេហិ អន្តេ គហេត្វា បុរោ កត្វា ឋានតំ។
តតោ កាយស្ស សុត្វការំ ញាត្វា ជីវំ ចារុបិទ្វា យថារុចិ គន្ធិព្ពន្ធិ។

វលីកាធិកថា

២២. វលីកាធិកថាយំ “មុត្តោលម្ពកាធិនន្តិ អាទិ-សន្នេន កុណ្ឌាលាធិ
សន្ត្តណ្ឌាតិ។ បលម្ពកសុត្តន្តិ យញ្ញោបចិត្តាការេន ឱលម្ពកសុត្ត”ន្តិ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២៤៥)។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ចូឡវគ្គ
២.២៤៥) បន “មុត្តោលម្ពកាធិនន្តិ អាទិ-សន្នេន កុណ្ឌាលាធិ សន្ត្តណ្ឌាតិ។
បលម្ពកសុត្តន្តិ ព្រាហ្មណានំ យញ្ញោបចិត្តសុត្តាធិអាការំ វុច្ឆតិ។ វលយន្តិ
ហត្ថចានវលយ”ន្តិ វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ២៤៥) បន
“កណ្ណាតោ និក្ខន្ធមុត្តោលម្ពកាធិនំ កុណ្ឌាលាធិនន្តិ លិខិតំ។ ‘កាយ្យវ’ន្តិ
ចាឡិចាថោ។ ‘កេយ្យរាធិនី’តិ អាចរិយេនុទ្ធដ”ន្តិ វុត្តំ។

ធីយកេសកថា

២៣. ធីយកេសកថាយំ សារត្ថធិបនិយំ ន កិញ្ចំ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.
វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៤៦) បន “ទ្ធផ្តុលេតិ ឧបយោគពហុវចនំ, ទ្ធផ្តុលប្បមាណំ
អតិក្កាមេតុំ ន វដ្តតីតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច ធុមាសស្ស វា ទ្ធផ្តុលស្ស វា អតិក្កន្ធការំ
អជានន្តស្សបិ កេសមស្សគណនាយ អចិត្តកាបត្តិយោ ហោន្តីតិ វនន្តិ។
កោច្ឆេនាតិ ឧសីរហីរាធិនិ ពន្ធិត្វា សមកំ ជិន្ធិត្វា គហិតកោច្ឆេន។
ចិក្កលេនាតិ សិលេសយុត្តតេលេន។ ឧណ្ហាភិកតត្តវជសិរាជម្បីតិ
ឧណ្ហាភិកតត្តានំ រជោកិណ្ឌាសិរាជំ។ អទ្ធិហត្ថេនាតិ អល្លហត្ថេនា”តិ វុត្តំ។

ឧបិ បន ចាឡិយំ (ចូឡវ. ២៧៥) “តេន ខោ បន សមយេន ធព្ពគ្គិយា ភិក្ខុ
មស្សំ កប្បាបេន្តិ។ មស្សំ វឌ្ឍាបេន្តិ។ គោលោមិកំ កាវាបេន្តិ។ ចតុរស្សកំ

ការរាបេន្តិ។ បរិមុខំ ការរាបេន្តិ។ អឌ្ឍទុកំ ការរាបេន្តិ។ ធាបិកំ បេន្តិ។ សម្ពាធន
លោមំ សំហារាបេន្តិ។ មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តិ ឌីយន្តិ វិចារេន្តិ ‘សេយ្យថាបិ គិហិ
កាមភោគិនោ’តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហារេចសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, មស្សុ
កប្បាបេតព្ពំ។ ន មស្សុ វុឌ្ឍាបេតព្ពំ។ ន គោលោមិកំ ការរាបេតព្ពំ។ ន
ចតុរស្សកំ ការរាបេតព្ពំ។ ន បរិមុខំ ការរាបេតព្ពំ។ ន អឌ្ឍទុកំ ការរាបេតព្ពំ។ ន
ធាបិកា បេន្តិ។ ន សម្ពាធន លោមំ សំហារាបេតព្ពំ, យោ សំហារាបេយ្យ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ អាគតំ។ អដ្ឋកថាយម្បិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៧៥) “មស្សុ
កប្បាបេន្តិ កត្តវិយា មស្សុំ ធនាបេន្តិ។ មស្សុំ វុឌ្ឍាបេន្តិ មស្សុំ ធីយំ
ការេន្តិ។ គោលោមិកន្តិ ហនុកម្មិ ធីយំ កត្វា បិបតំ ឯឡ កមស្សុ វុច្ចតិ។
ចតុរស្សកន្តិ ចតុកោណំ។ បរិមុខន្តិ ឧទរេ លោមសំហារណំ។ អឌ្ឍទុកន្តិ ឧទរេ
លោមរាជិជ្ជបណំ។ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា តិ មស្សុកប្បាបនាធិសុ សព្ពត្ត អាបត្តិ
ទុក្ខជស្សា”តិ វុត្ថំ។

បុន ចាឡិយំ (ចូឡវ. ២៧៥) “តេន ខោ បន សមយេន ភិក្ខុ សក្ខុវិកាយបិ
មនុស្សត្ថកេនបិ នាសិកាលោមំ គាហារេន្តិ, នាសិកា ទុក្ខា ហោន្តិ។
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សណ្ឋាសន្តិ។ តេន ខោ បន សមយេន ធព្ពគ្គិយា ភិក្ខុ
បលិតំ គាហារេន្តិ។ មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តិ ឌីយន្តិ វិចារេន្តិ ‘សេយ្យថាបិ គិហិ
កាមភោគិនោ’តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហារេចសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, បលិតំ
គាហារេតព្ពំ, យោ គាហារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ អាគតំ។ “សក្ខុរាជិហិ
នាសិកាលោមគ្គាហាបនេ អាបត្តិ នត្ថិ, អនុវត្តណាត្ថំ បន សណ្ឋាសោ
អនុញ្ញាតោ”តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។ “ន, ភិក្ខុវេ, បលិតំ គាហារេតព្ពន្តិ ឯត្ថ
ភមុកាយ វា នលាដេ វា ធាបិកាយ វា ឧគ្គត្តា ពីភក្ខំ បិបតំ, តាធិសំ លោមំ បលិតំ
វា អបលិតំ វា គាហារេតុំ វុដ្ឋតិ”តិ ច វុត្ថំ។

អាទាសាទិកថា

២២. អាទាសាទិកថាយំ អាទាសោ នាម មណ្ឌានបកតិកានំ មនុស្សានំ
អត្តនោ មុខច្ឆាយាទស្សនត្ថំ កំសលោហាធិបិ កតោ ភណ្ឌាវិសេសោ។
ឧទកបត្តោ នាម ឧទកជ្ជបនកោ ចាតិសរាវាធិកោ ភាជនវិសេសោ។
កំសបត្តាធិនីតិ អាទាសភាវេន អកតានិ បរិសុទ្ធភាវេន អាលោកករានិ
វត្ថុនិ។ អាទិ-សទ្ធនេ សុវណ្ណាវជតជាតិដលីកាធម្មោ សង្កណ្ឌាតិ, កញ្ច័យាធិនីតិ
ឯត្ថ អាទិ-សទ្ធនេ ប្រវជាតិកានិ តេលមធុឡិវាធិនិ។ អាពាធបច្ឆយាតិ អត្តនោ
មុខេ ឧប្បន្នវណាបច្ឆយា។ តេនាហ “សញ្ញាវិ នុ ខោ មេ វណោ” តិអាទិ។ អាយុ
សង្ខារេតីតិ អាយុសង្ខារោ។ កោ សោ? អត្តភារោ, តំ អាយុសង្ខារំ, តំ
ឱលោកេន្តោ កេនាភារេន ឱលោកេយ្យាតិ មុច្ឆាយមាហ “ជិណ្ឌោ នុ ខោម្ហិ
នោតិ ឯវ” តិ។ តស្សត្ថោ - មម អត្តភារោ ជិណ្ឌោ នុ ខោ វា, នោ ជិណ្ឌោ នុ ខោ
វាតិ ឯវំ ឥមិនា មនសិការេន កម្មជ្ជានសីសេន ឱលោកេតុំ វជ្ជតិ។ “សោភតិ នុ
ខោ មេ អត្តភារោ, នោ វា” តិ ឯវំ បរិត្តេន អត្តសីនេហវសេន ឱលោកេតុំ ន
វជ្ជតិ តិ។

ន មុខំ អាសិម្បិតព្ពន្ធិវិប្បសន្ធនវិវណ្ណាករេហិ មុខលេបនេហិ ន លិម្បិតព្ពំ។
ន ឧម្មុទ្ធិតព្ពន្ធិ នាធាឧម្មុទ្ធនេហិ ន ឧម្មុទ្ធិតព្ពំ។ ន ចុណ្ណាតព្ពន្ធិ មុខចុណ្ណាកេន ន
មក្ខេតព្ពំ។ ន មនោសិលីកាយ មុខំ លញ្ឆេតព្ពន្ធិ មនោសិលាយ
តិលកាធិលញ្ឆនានិ ន កាតព្វានិ។ ន កេវលំ មនោសិលាយមេវ,
ហរិតាលាធិហិចិ តានិ ន វជ្ជន្តិយេវ។ អង្គរាគាធម្មោ ចាកជាយេវ។

នច្ឆាទិកថា

២៥. នច្ចាធិកថាយំ “សាធុគីតន្ត្រិ អនិច្ចតាធិបជិសំយុត្តគីតំ។ ចតុរស្សេន
 វត្តេនាតិ បរិបុណ្ណេន ឧច្ចារណាវត្តេន។ តរង្គវត្តាធិនំ ឧច្ចារណាវិធានាធិ
 នដ្ឋប្បយោកាធិ”តិ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២៤៨-២៤៩) វុត្តំ,
 វិមតិវិនោទនិយម្យិ (វិ.វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៤៨-២៤៩) “សាធុគីតន្ត្រិ
 អនិច្ចតាធិបជិសញ្ញត្តំ គីតំ។ ចតុរស្សេន វត្តេនាតិ បរិបុណ្ណេន ឧច្ចារណាវត្តេន។
 តរង្គវត្តាធិនំ សព្វេសំ សាមញ្ញលក្ខណំ ទស្សេតុំ ‘សព្វេសំ...បេ....លក្ខណា’ន្ត្រិ
 វុត្តំ។ យត្តកាហិ មត្តាហិ អក្ខរំ បរិបុណ្ណំ ហោតិ, តតោបិ អធិកមត្តាយុត្តំ
 កត្វា កថនំ វិការកថនំ នាម, តថា អកត្វា កថនមេវ លក្ខណាន្ត្រិ អត្ថោ”តិ
 វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ២៤៨-២៤៩) បន “សាធុគីតំ នាម
 បរិនិព្វតដ្ឋានេ គីតន្ត្រិ លិខិតំ។ ទន្ធគីតំ កាយិតុកាមាណំ វាគ្គរណីយំ។
 ទន្ធគីតស្ស វិការវនត្តំ ‘យំ កាយិស្សាមា’តិ អាធិមាហ។ ចតុរស្សវត្តំ នាម
 ចតុចានកាថាវត្តំ។ តរង្គវត្តាធិនំ ឧច្ចារណាវិធានាធិ នដ្ឋប្បយោកាធិ’តិ
 លិខិត”ន្ត្រិ វុត្តំ។

អង្គប្រទានិកថា

២៦. អង្គប្រទានិកថាយំ “អត្តនោ អង្គជាតំ ជិន្ធជន្ធស្សេវ ដុល្លច្ចយំ, តតោ
 អញ្ញំ ជិន្ធជន្ធស្សេ ធុក្កជំ, អាពាធបច្ចយា ជិន្ធជន្ធស្សេ អនាបត្តិ”តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។
 វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៥០) បន “អង្គជាតន្ត្រិ ពិជិវហិតំ
 បុរិសនិមិត្តំ។ ពិជេ ហិ ជិន្នេ ឱបក្កមិកបណ្ណាកោ នាម អភព្វោ ហោតីតិ វទន្តិ។
 ឯកេ បន ‘ពិជស្សបិ ធនេនក្ខណេ ធុក្កជាបត្តិ ឯវ, កមេន បុរិសិន្ធិយាធិកេ
 អន្តរហិតេ បណ្ណាកោ នាម អភព្វោ ហោតិ, តទាលិដ្ឋនាសនាយ
 នាសេតព្វោ’តិ វទន្តិ។ តាធិសំ វា ធុក្ខំ ឧប្បាទេន្តស្សាតិ មុដ្ឋិប្បហារាធិហិ
 អត្តនោ ធុក្ខំ ឧប្បាទេន្តស្សា”តិ វុត្តំ។

បត្តកថា

២៨. បត្តកថាយំ “ភូមិអាធារកេតិ វលយាធារកេ។

ធារុអាធារកណ្ណាធារកេស្វតិ ឯកធារុនា កតអាធារកេ, ពហូហិ
ធន្ត្រាកេហិ កតអាធារកេ វាតិ អត្ថោ។ តីហិ ធន្ត្រាកេហិ កតោ បន ន វុដ្ឋតិ។
ភូមិយំ បន និក្កុដ្ឋិត្វា ឯកមេវ វេបេតព្ពន្ធិ ឯត្ថ ‘ទ្វេ វេបេន្តេន ឧបិ វេបិតបត្ថំ
ឯកេន បស្សេន ភូមិយំ ជុសាបេត្វា វេបេតុំ វុដ្ឋតិ’តិ វុទន្តិ។
អាណិកមិឡិកាធិនន្តិ បមុខមិឡិកាធិនំ។ បរិវត្តត្វា តត្ថេវ បតិជ្ជាតីតិ ឯត្ថ
‘បរិវត្តត្វា តតិយវារេ តត្ថេវ មិឡិយា បតិជ្ជាតី’តិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។
បរិកណ្ណាន្តេតិ ឯត្ថ បរិកណ្ណំ នាម គេហាស្ស ពហិកុដ្ឋបាទស្ស ជីវការត្ថំ កតា
តនុកមិឡិកា វុដ្ឋតិ។ តនុកមិឡិកាយាតិ ខុទ្ទកមិឡិកាយ។ មិឡិកេបិ
អាធារកេ វេបេតុំ វុដ្ឋតិ។ ‘អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អាធារក’ន្តិ ហិ វេចនតោ
មិឡិកេសុ យត្ថ កត្តចិ អាធារកំ វេបេត្វា តត្ថ បត្ថំ វេបេតុំ វុដ្ឋតិ អាធារកេ
វេបេនោកាសស្ស អនិយមិតត្តាតិ វុទន្តិ។ ‘បត្តមាឡោ នាម វុដ្ឋត្វា បត្តានំ
អគមនត្ថំ វុដ្ឋំ វា ចតុរស្សំ វា ឥដ្ឋកាធិហិ បរិក្ខិបិត្វា កតោ’តិ គណ្ឌិបទេសុ
វុត្ថំ។ យជិកន្តិ ឧបិ យោជិតំ អគ្គឡំ។ តាវកាលិកំ បរិកុញ្ញិតុំ វុដ្ឋតីតិ សកិទេវ
គហេត្វា តេន អាមិសំ បរិកុញ្ញិត្វា ធម្មតុំ វុដ្ឋតីតិ អធិប្បាយោ។ យជិកជាហេតិ
ភាជនកថាលេ។ ចាឡិយំ អភំ មេតិ ឯត្ថ ភវតីតិ ភូ, វុឡិ។ នភូតិ អភូ, អវុឡិ។
ភយវសេន បន សា ឥត្ថី ‘អភុ’ន្តិ អាហា, វិធាសោ មយ្ហន្តិ អត្ថោ។ ធរសីសស្ស
បត្តន្តិ ធរសីសមយំ បត្តំ។ បកតិវិការសម្ពន្ធន្ទ ចេតំ សាមិវចនំ។ អភេទេបិ វា
តនុបចារវសេនេវាយំ វោហារោ ‘សិលាបុត្តកស្ស សរីរ’ន្តិអាធិសុ វិយ។
ចព្ពេត្វាតិ ខាធិត្វា។ ឯកំ ឧទកគណ្ណាសំ គហេត្វាតិ វាមហាត្ថេនេវ បត្ថំ
ឧក្ខិបិត្វា មុខេន គណ្ណាសំ គហេត្វា។ ឧដ្ឋិជ្ជហត្ថេនាតិ សាមិសេន ហាត្ថេន។
ឯត្តាវតាតិ ឯកគណ្ណាសំ គហាណាមត្ថេន។ លុញ្ញិត្វាតិ តតោ មំសំ ឧទ្ធវិត្វា។

ឯតេសុ សព្វេសុ បណ្ណាតី ជាធាតុ វា, មា វា, អាបត្តិយេវា” តិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២៥៣-២៥៥) វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៥២) បន “គិហិវិកជានីតិ
គិហិសន្តកានិ។ ចាឡិយំ ន អន្ធិបិយន្តីតិ ន ដុស្សិតានិ ហោន្តិ។ រូបកាកិណ្ណានិ
ឥត្តិវចានិ អាកិណ្ណានិ។ ភូមិអាធារកេតិ នន្តាធិហិ កតេ វលយាធារកេ។
ឯតេសុ វលយាធារកស្ស អនុច្ឆិតាយ ឋបិតា បត្តា ន បរិវត្តន្តីតិ ‘តយោ បត្តេ
ឋបេតុំ វដ្ឋតី’ តិ វុត្ថំ។ អនុច្ឆតញ្ញិ សន្ធាយ អយំ ‘ភូមិអាធារកោ’ តិ វុត្តោ។
ធារុអាធារកណ្ណាធារកេសូតិ ឯកធារុនា កតអាធារកេ ច ពហូហិ
នណ្ណកេហិ កតអាធារកេ ច, ឯតេ ច ឧច្ឆតរា ហោន្តិ បត្តេហិ សហ
បតនសភាវា, តេន ‘សុសន្និតេសូ’ តិ វុត្ថំ។ ភមកោជិសទិសេនាតិ យត្ត
ធមករណាធិ បវេសេត្វាលិខន្តិ, តស្ស ភមកស្ស កោជិយា សទិសោ។
តាទិសស្ស ធារុអាធារកស្ស អវិត្តិណ្ណតាយ ឋបិតោបិ បត្តោ បតតីតិ
‘អនោកាសោ’ តិ វុត្តោ។ អាលិន្ទកមិឡិកាធិនន្តិ បមុខមិឡិកាធិនំ,
ឧច្ឆវត្ថុកានន្តិ អត្តោ។ ពាហិរបស្សេតិ ចាសាធាធិនំ ពហិកុដ្ឋេ។
តនុកមិឡិកាយាតិ វេទិកាយ។ សព្ពត្ថ បន ហត្ថប្បមាណាតោ អព្ពន្ធរ ឋបេតុំ
វដ្ឋតិ, អាធារកេ បន តតោ ពហិបិ វដ្ឋតិ។ អញ្ជោន បន ភណ្ណកេនាតិ អញ្ជោន
ភារភណ្ណាន ភណ្ណកេន។ ‘ពន្ធិត្វា ឱលម្ហិតុ’ តិ ច វុត្តត្តា បត្តត្ថវិកាយ
អំសពទ្ធកោ យថា លក្ខិតជ្ជានតោ ន បរិគឡតិ, តថា សព្ពថាបិ ពន្ធិត្វា ឋបេតុំ
វដ្ឋតិ។ ពន្ធិត្វាបិ ឧបរិ ឋបេតុំ ន វដ្ឋតីតិ ‘ឧបរិ និសីទន្តា ឱត្តវិត្វា ភិន្នន្តី’ តិ វុត្ថំ។
តត្ថ ឋបេតុំ វដ្ឋតីតិ និសីទនសង្គាភារតោ វុត្ថំ។ ពន្ធិត្វា វាតិ ពន្ធិត្វា ឋបិតធរត្ថ
វា។ យោកោចិតិ ភត្តបូរោបិ តុច្ឆបត្តោបិ។ បរិហរិតុន្តិ ធិវេសេ ធិវេសេ បិណ្ណាយ
ចរណត្ថាយ ឋបេតុំ។ បត្តំ អលភន្តេន បន ឯកធិវេសំ បិណ្ណាយ ចរិត្វា ភុញ្ញិត្វា
ធម្មតុំ វដ្ឋតិ។ បណ្ណាបុជាធិសុបិ ឯសេវេ នយោ។ ធរសីសស្ស បត្តោតិ

ឆវសីសមយោ បត្តោ, បកតិវិការសម្ពន្ធចេតំ សាមីវចនំ។ ចព្ពេត្វាតិ
និដ្ឋតិក្ខា។ ‘បដិគ្គហំ កត្វា’តិ វុត្តត្តា ឧប្បិជ្ជហត្ថេន ឧទកំ គហេត្វា បត្តំ
បរិច្ឆោសិក្ខា ឆោវនយំសនវសេន ហត្ថំ ឆោវិតុំ វុដ្ឋតិ។ ឯត្ថកេន ហិ បត្តំ
បដិគ្គហំ កត្វា ហត្ថោ ឆោវិតោ នាម នហោតិ។ ឯកំ ឧទកកណ្ណាសំ
គហេត្វាតិ បត្តំ អដុសិក្ខា តត្ថ ឧទកមេវ ឧប្បិជ្ជហត្ថេន ឧក្ខិបិក្ខា កណ្ណាសំ
កត្វា, វាមហត្ថេនេវ វា បត្តំ ឧក្ខិបិក្ខា មុខេន កណ្ណាសំ គហេតុម្បី វុដ្ឋតិ។ ពហិ
ឧទកេន វិក្ខាលេត្វាតិ ធ្វិសុ អង្គលីសុ អាមិសមត្ថំ វិក្ខាលេត្វា ពហិ គហេតុម្បី
វុដ្ឋតិ។ បដិខាទិតុកាមោតិ ឯត្ថ សយំ ន ខាទិតុកាមោបិ អញ្ញេសំ ខាទនារហំ
វេបេតុំ លភតិ។ តត្ថេវ កត្វាតិ បត្តេយេវ យថាវេបិតជ្ជានតោ អនុទ្ធវិក្ខា។
លុញ្ញាតិ តតោ មំសមេវ និវរសេសំ ឧប្បដ្ឋេត្វា”តិ វុត្តំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ២៥៤) បន “អាសិទ្ធកមិឡិកាធិនន្តិ
បមុខមិឡិកាធិនំ។ បរិវត្តេត្វា តត្ថេវាតិ ឯត្ថ ‘បរិវត្តេត្វា តតិយវារេ តត្ថេវ
មិឡិកាយ បតិជ្ជាតី’តិ លិខិតំ។ បរិកណ្ណំ នាម គេហស្ស ពហិកុដ្ឋបាទស្ស
ជីវការត្ថំ កតា តនុកមិឡិកា វុច្ឆតិ, ឯត្ថ ‘បរិវត្តេត្វា បត្តោ ភិដ្ឋតីតិ
អធិករណភោទាសន្តារអភារេ’ ហ្នានេ វេបេតុំ វុដ្ឋតី’តិ លិខិតំ។ បត្តមាឡោ
វត្តេត្វា បត្តានំ អបតនត្ថំ វុដ្ឋំ វា ចតុរស្សំ វា ឥដ្ឋកាធិហិ បរិក្ខិបិក្ខា
មាឡកច្ឆន្ទេន កតោ។ ‘បត្តមណ្ឌាលិកា បត្តបច្ឆិកា កាលបណ្ណាធិហិ
កតា’តិ ច លិខិតំ។ មិឡន្ត អាធារកេ វេបេតុំ វុដ្ឋតិ បត្តសន្ធារណាត្ថំ វុត្តត្តា។
មញ្ជោ អាធារកេបិ ន វុដ្ឋតិ និសីទនបច្ចយា វារិតត្តា។ អាសន្នភូមិកត្តា
ឱលម្ពេតុំ វុដ្ឋតិ។ ‘អំសក្ខុជេលត្ថេត្វាតិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៥៤) វេបេតោ អគ្គហត្ថេ
លត្ថេត្វា អង្គេ វេបេតុំ ន វុដ្ឋតី’តិ កេចិ វេទន្តិ, ន សុន្ទរំ។ ន កេវលំ យស្ស
បត្តោតិអាទិ យទិ ហត្ថេន គហិតបត្តេ ភេទសញ្ញា, បកេវ អញ្ញេន
សរីរវាយវេនាតិ កត្វា វុត្តំ។ ចាឡិយំ បន បច្ចុរោហារវសេន វុត្តំ។

យដិកចាលមយំ យដិកជាហំ។ ឆវសីសស្ស បត្តន្តិ ‘សិលាបុត្តកស្ស សរីរំ,
ទីរស្ស ធារា’តិអាទិវេហារវសេន វុត្តំ, មញ្ជេ និសីទិតុំ អាគតោតិ អត្ថោ។
បិសាចិល្លិកាតិ បិសាចនារកាតិបិ វេទន្តិ។ ទិន្នកមេវ បដិគ្គហិតមេវ។
ចព្ពេត្វាតិ ខាទិត្វា។ អដ្ឋិនិ ច កណ្តាកានិ ច អដ្ឋិកណ្តាកានិ។ ឯតេសុ សព្ពេសុ
បណ្ណាត្ថី ជាធាតុ វា, មា វា, អាបត្តិយេវាតិ លិខិត”ន្តិ វុត្តំ។

សព្ទបំសុក្ខលាទិកថា

២៩. សព្ទបំសុក្ខលាទិកថាយំ បំសុ វិយ កុច្ឆិតការេន ឧលតិ បវត្តតីតិ
បំសុក្ខលំ, សព្ទំ តំ ឯតស្សាតិ សព្ទបំសុក្ខលិកោ, បត្តចីវរាទិកំ សព្ទំ
សមណបរិក្ខារំ បំសុក្ខលំយេវ កត្វា ធារណសីលោតិ អត្ថោ។
សមណបរិក្ខារេសុ កតមំ បំសុក្ខលំ កត្វា ធារេតុំ វេដ្ឋតីតិ បុច្ឆំ សន្ធាយាហា
“ឯត្ថ បន ចីវរញ្ច មញ្ជេបីឯញ្ច បំសុក្ខលំ វេដ្ឋតី”តិ។ តត្ថ ច ចីវរំ វិនយវសេន ច
ធុតង្គសមាធានវសេន ច វេដ្ឋតិ, មញ្ជេបីបំ វិនយវសេនេវ។ កតមំ បំសុក្ខលំ ន
វេដ្ឋតីតិ អាហា “អដ្ឋោហារណីយំ បន ទិន្នមេវ គហេតត្ថ”ន្តិ, ន អទិន្នំ, តស្មា
បំសុក្ខលំ ន វេដ្ឋតីតិ អធិប្បាយោ។ ឯត្ថ ច “អដ្ឋោហារណីយ”ន្តិ វេទនេន
បិណ្ឌាចាតគិលានបច្ចយភេសជ្ជបអក្ខារវសេន ឧកោបិ បច្ចយេ ទស្សេតិ។

បរិស្សាវនកថា

៣០. បរិស្សាវនកថាយំ អទ្ធានមត្តោ នាម សព្ទន្តិមបរិច្ឆេទេន
អឡ្ហយោជនប្បមាលោក, តត្ថកំ មគ្គំ បរិស្សាវនំ អគ្គហេត្វា គច្ឆន្តោបិ អញ្ជេន
អបរិស្សាវនកេន ភិក្ខុនា យាចិយមាធា ហុត្វា អនេន្តោបិ ន វេដ្ឋតិ,
អាបត្តិយេវ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បរិស្សាវន”ន្តិ អនុជាធិត្វា “ហោឡ្ហ កំ
នប្បហោតិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,

កងប្រសាសន៍"ន្តិ (ច្បាប់. ២៥៨) វុត្តត្តា បកតិប្រសាសន៍នោះ កងប្រសាសន៍
 ខុទ្ទកន្តិវិញ្ញាយតិ។ បកតិប្រសាសន៍ស្សវិធានំ អដ្ឋកថាយំ ន វុត្តំ,
 កងប្រសាសន៍ស្ស បនវិធានំ "កងប្រសាសន៍នាម តិសុ ទណ្ឌកេសុ
 វិនិច្ឆ័យ កត"ន្តិ (ច្បាប់. អដ្ឋ. ២៥៨) វុត្តំ។ កងប្រសាសន៍វត្ថា បុន "ចោឡកំ
 នប្បហោតិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
 ធមករណា"ន្តិ (ច្បាប់. ២៥៨) វុត្តត្តា កងប្រសាសន៍នោះបិ ធមករណា
 ខុទ្ទកតោតិវិញ្ញាយតិ។ ធមករណាស្សវិធានំ ហេត្វា បរិក្ខារកថាយំ
 វុត្តមេវ។ "ភិក្ខុ នវកម្មំ ករោន្តិ, ប្រសាសន៍ ន សម្មតិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ
 អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ទណ្ឌប្រសាសន៍"ន្តិ (ច្បាប់ ២៥៩) វុត្តត្តា
 បកតិប្រសាសន៍នោះបិ ទណ្ឌប្រសាសន៍ មហាន្តតវន្តិវិញ្ញាយតិ។
 "ទណ្ឌប្រសាសន៍ ន សម្មតិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ,
 ភិក្ខុវេ, ធិត្តរក"ន្តិ (ច្បាប់. ២៥៩) វចនតោ ទណ្ឌប្រសាសន៍នោះបិ ធិត្តរកំ
 មហាន្តតវន្តិវិញ្ញាយតិ។ តេសំ បន ទិន្នម្បិ ប្រសាសន៍នាមវិធានំ អដ្ឋកថាយំ
 (ច្បាប់. អដ្ឋ. ២៥៩) អាគតមេវ។

នគ្គកថា

៣១. នគ្គកថាយំ ន នគ្គន នគ្គោ អភិវាទេតព្ពោតិ នគ្គន នវកតវេន
 ភិក្ខុនា នគ្គោ វុឡតោ ភិក្ខុ ន អភិវាទេតព្ពោ ន វន្តិតព្ពោ។ កស្មា? "ន, ភិក្ខុវេ,
 នគ្គន នគ្គោ អភិវាទេតព្ពោ, យោ អភិវាទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស"តិ (ច្បាប់.
 ២៦១) ភគវតោ វចនតោ ន អភិវាទេតព្ពោតិ យោជនា។ ឯត្ថ បន វទិ
 អភិវាទនបុតិស្វតិ ធាតុស្ស ចុរាទិគណត្តា ណា-បច្ចយោ ហោតិ, ន
 ហេតុត្តត្តា។

"អកម្មកេហិ ធាតុហិ, ភាវេ កិច្ចា ភវន្តិ តេ;

សកម្មកេហ៍ កម្មត្ថេ, អរហសក្កត្ថធិបកា”តិ។ -

វេចនតោ កម្មត្ថេ តត្ថ-បច្ចយោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ ននគ្គន អភិវាទេតព្ពន្ធិ ឯត្ថ តុ
នគ្គន ភិក្ខុនា ន អភិវាទេតព្ពន្ធិ ឯត្ថកមេវ យោជនា។ ននុ ច ភោ -

“កិច្ចា ធាតុហ្សកម្មេហិ, ភាវេយេវ នប្បុសកេ;
តទន្ធា ចាយតោ កម្មេ, សកម្មេហិ តិលិដ្ឋីកា”តិ។ -

វេចនតោ, ឥមិស្សា ច ធាតុយា សកម្មត្ថា កម្មំ អន្សាហិវតំ, កម្មានុបញ្ច លិដ្ឋី
ឋេបេតព្ពំ, អថ កស្មា ឯត្ថកមេវ យោជនា កតាតិ? កម្មវេចនិច្ឆាភាវតោ។
វុត្ថញ្ចី -

“កម្មស្សវេចនិច្ឆាយំ, សកម្មាខ្យាតបច្ចយា;
ភាវេយិ តំ យថា គេហោ, ទេវទត្ថេន បច្ចតេ”តិ។

យថា អាខ្យាតបច្ចយសម្ពាតាវិភត្តិយោ សកម្មកធាតុតោ ភវន្តាបិ
កម្មវេចនិច្ឆាយ អសតិ កម្មំ អវត្វា ភាវត្ថមេវ វេទន្តិ, ឯវំ កិច្ចបច្ចយាបិ
សកម្មកធាតុតោ ភវន្តាបិ កម្មវេចនិច្ឆាយាភាវតោ កម្មំ អវត្វា ភាវត្ថមេវ
វេទន្តិ, តស្មា កម្មញ្ច អនន្សាហិវតំ, កម្មានុបញ្ច លិដ្ឋី ន ឋេបិ តំ, ភាវត្តានុបមេវ
ឋេបិតន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯត្ថ ហិ “អយំ នាម បុគ្គលោ អភិវាទេតព្ពោ”តិ អចិន្តេត្វា
សាមញ្ញតោ កត្តារមេវ គហេត្វា ឋេបិតោតិ វេទិតព្ពោ។

ននគ្គននគ្គោ អភិវាទាបេតព្ពោតិ ឯត្ថ បននគ្គន វុឡ្យតវេន ភិក្ខុនា
នគ្គោ នវកតរោ ភិក្ខុ ន អភិវាទាបេតព្ពោ, ន វន្តាបេតព្ពោតិ យោជនា។ ឯត្ថ ហិ
សកាវិតស្ស កិច្ចបច្ចយស្ស ទិដ្ឋត្តា, ធាតុយា ច សកម្មកត្តា នវកតរោ ភិក្ខុ

ធាតុកត្តា ហោតិ, វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុ ធាតុកម្មំ, បុន ការិតសម្ពន្ធនៃ វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុ
ការិតកត្តា ហោតិ, នវកតរោ ភិក្ខុ ការិតកម្មំ។ វុត្តញ្ញី -

“ហេតុក្រិយាយ សម្ពន្ធិ-ភាវា កម្មន្តិ មន្យតេ;
ហេតុក្រិយាបធានត្តា, អញ្ញាថានុបបត្តិតោ” តិ។

ន ឧក្កេន អភិវាទាបេតព្ពន្ធិ ឯត្ថ តុ នក្កេន វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុនា ន
អភិវាទាបេតព្ពំ, ន វន្នាបេតព្ពន្ធិ យោជនា, ឯត្ថាបិ កម្មវចនិច្ឆាយាភាវតោ
វុត្តនយេន ភាវេយេវ កិច្ចបច្ចយោ ហោតីតិ ឧដ្ឋញ្ញោ។ ននុ វន្នាបកេ សតិ
វន្នាបេតញ្ញោ លព្ពតិយេវ, អថ “កស្មា កម្មវចនិច្ឆាយាភាវតោ” តិ វុត្តន្តិ?
“វត្តិច្ឆានុបុត្តិកា សទ្ធបជិបត្តិ” តិ វចនតោ វត្តិច្ឆាភាវតោ ន វុត្តន្តិ។ វុត្តញ្ញោតំ
បុញ្ញាចរិយេហិ -

“វត្តិច្ឆា ន ភវេ សន្ត-មប្បសន្តម្បិ សា ភវេ;
តំ យថានុទរា កញ្ញា, សមុទ្ទោ កុណ្ឌិកាតិ ចា” តិ។

ឥតរេសុបិ សុវិញ្ញយ្យមេវ។ បជិច្ឆាទេន្តិ អដ្ឋមដ្ឋានិ ឯតាហីតិ
បជិច្ឆាទិយោ។

កន្ទបុប្ផកថា

៣២. កន្ទបុប្ផកថាយំ “កន្ទកន្ទំ បន គហេត្វា កវាដេ បញ្ចន្តុលី ទាតុំ
វដ្តតិ” តិ វចនតោ គន្ធន្តិ បដិគ្គហិតុំ វដ្តតិ, នោ លិម្បិតុន្តិ សិទ្ធិ។ ឥទានិ បន
មនុស្សា ភិក្ខុ ភោជន្តា ហត្ថធាវនាវសានេ ហត្ថវាសត្ថាយ គន្ធវិលេបនំ ទេន្តិ,
តំ ភិក្ខុ បដិគ្គហេត្វា ឯកច្ឆេ ហត្ថមេវ លិម្បេន្តិ, ឯកច្ឆេ កាយម្បិ មុខម្បិ
អាសិម្បេន្តិ, “សុគន្ធាវតា” តិ អាទិនិ វត្វា ហដ្ឋបហដ្ឋាការំ ករោន្តិ, តំ វដ្តតិ, ន

វដ្តតីតិ? “កវាជេ បញ្ចុត្តិកំ ធាតុំ វដ្តតី” តិ វិហារេ កវាជេ ធូបនមត្ថស្សេវ
 វុត្តត្តា កាយធូបនស្ស អវុត្តត្តា,
 “មាលាគន្ធវិលេបនធារណាមណ្ឌានវិក្ខុសនដ្ឋានា វេរមណី” តិ
 វេចនស្សនុលោមតោ ច ន វដ្តតីតិ ធិស្សតិ, វីមសិត្វា គហេតព្ពំ។ “បុប្ផំ គហេត្វា
 វិហារេ ឯកមន្តំ និក្ខិបិតុ” ត្ថិ វេចនតោ បុប្ផំ ធិន្នេ គហេតុំ វដ្តតិ, ន បិឡន្ធនាធិនិ
 កាតុត្ថិ សិទ្ធិ។ ឥធានិ បន ភិក្ខុសុ គន្ធិបុប្ផេសុ លទ្ធិសុ “សុរភិគន្ធិ វតិធំ
 បុប្ផ” ត្ថិ អាធិនិ វត្វា បហដ្ឋាការំ កត្វា សិឡ្ហត្ថិ, តំ វដ្តតិ, ន វដ្តតីតិ? តម្បិ
 វិហារេយេវ ឯកមន្តំ ឧបនស្ស វុត្តត្តា សិឡ្ហតព្ពាធិការស្ស អវុត្តត្តា,
 មាលាគន្ធវិលេបនស្ស អនុលោមតោ ច ន វដ្តតីតិ ធិស្សតិ, វីមសិត្វា គហេតព្ពំ។
 “ឯកមន្តំ និក្ខិបិតុ” ត្ថិ វេចនស្ស បន សាមត្តិយតោ ចេតិយបដិមាបូជនាធិនិ ច
 កាតុំ វដ្តតីតិ វិញ្ញាយតិ។

អាសិត្តកូបធានកថា

៣៣. អាសិត្តកូបធានកថាយំ មនុស្សានំ ភវណាសីលតំ សន្ធាយ
 “តម្កលោហោន វា វជេតេន វា” តិ វុត្តំ, វិកប្បនត្ថេន បន វា-សន្នេន ហិរញ្ញេន វា
 សុវណ្ណេន វា តិ អាធិ សង្កណ្ឌាតិ។ បដិក្ខិត្តត្តា បនាតិ ភគវតោ បន
 អាសិត្តកូបធានស្ស សាមញ្ញវសេន បដិក្ខិត្តត្តា។ ន កេវលំ វតេន បេឡា ឯវ ន
 វដ្តតិ, អថ ខោ ធារុមយាបីតិ។ ឯត្ថ បិ-សន្នោ សម្បណ្ឌានត្ថោ, តំ ន
 វិលីវមយតាលបណ្ណមយវេត្តមយាធិកំ សម្បណ្ឌាតិ។

មឡេវិកកថា

៣៤. មឡេវិកកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, មឡេវិក” ត្ថិ តិលានោ ភិក្ខុ
 ភុញ្ញមាធាន ន សក្កោតិ ហត្ថេន បត្តំ សន្ធាវេតុំ, តស្មា អនុញ្ញាតំ។ បុព្វេ

បត្តសង្គ្រាមនត្ថំ អាធារកោ អនុញ្ញាតោ, ឥនាទិ ភុញ្ញនត្ថំ។ ធន្ទាធារកោ
វុច្ឆតិទិ ធន្ទាធារកោ បធានតោ មធឿរិកោទិ វុច្ឆតិ។ យដ្ឋិ...បេ... បីហ្មធិនិប
អាធារកសាមញ្ញោន ឯត្រូវ បរិជ្ជានីតិ សម្ពុទ្ធា។ អាធារកំ នាម ជិទ្ធុវិទូម្បិ អត្ថិ,
អរិទូម្បិ អត្ថិ, តេសុ កតមំ វុច្ឆតិទិ អាហា “អាធារសង្ខេបគមនតោ ហិ...បេ...
វុច្ឆតិយេវា”តិ។

ឯកភាជនាទិកថា

៣៥. ឯកភាជនាទិកថាយំ ឯកតោភុញ្ញនំ នាម ឯកភាជនស្មី
ឯកក្ខណោយេវ សហភុញ្ញនំ, ន នាធាភាជនេ។ ឯកភាជនស្មីម្បិ ន
នាធាក្ខណោទិ អាហា “សចេ បធា”តិអាទិ។ តស្មី អបគតេ តស្ស អបគតត្តា
ឥតរស្ស សេសកំ ភុញ្ញតុំ វុច្ឆតិ។ ឥមិនា ឯកក្ខណោ អភុញ្ញនភារំ ធស្សេតិ។
ឥតរស្សបីតិអាទិសុ ឥតរស្សបីតិ ឥតរីតរកថនំ, សេសភុញ្ញកឥតរតោ
ឥតរស្សាទិ អត្ថោ។ តេន បឋមំ គហេត្វា គតភិក្ខុមេវាហា។ តស្មី ឪណោ តស្ស
ខណត្តា បឋមំ គហិតវត្ថុស្ស ឪណត្តា បុន គហេតុំ វុច្ឆតិ។ ឥមិនា
សហអភុញ្ញនភារំ ធស្សេតិ។

ន ឯកមព្វោ និបដ្ឋិតត្ថំ សតិបិ នាធាអត្តរណោ “ន ឯកមព្វោ តុវដ្ឋិតត្ថំ, យោ
តុវដ្ឋេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ (ចូឡវ. ២៦៤) វចនតោ។ ន ឯកត្តរណោ
និបដ្ឋិតត្ថំ សតិបិ នាធាមព្វោ “ន ឯកត្តរណោ តុវដ្ឋិតត្ថំ”ន្តិ (ចូឡវ. ២៦៤)
វចនតោ, បកេវ ឧភិន្នំ ឯកត្តតិ អត្ថោ។ យទិ ឯវំ នាធាមព្វនាធាអត្តរណោសុ
អសន្តេសុ កថំ អនាបត្តិ សិយាទិ ចិន្តាយមាហា “វវត្ថានំ បធា”តិអាទិ។
ឯកត្តរណាចារុវណោហីតិ ឯត្ថ បន អយំ ឯកត្តរណាចារុវណោសន្តោ ន
ចត្តសមាសោ ហោទិ, អថ ខោ ពាហិរត្តសមាសោទិ អាហា “ឯកំ អត្តរណាព្វោវ
ចារុវណោ ឯតេសន្តិ ឯកត្តរណាចារុវណោ”តិ,

តិបទតុល្យាធិករណាពាហិរត្ថសមាសោយំ។ កេសមេតមធិវចនន្យាហ “ឯកំ
អន្តំ អត្ថវិទ្យា ឯកំ ចារុបិទ្វា និបជ្ជន្តានមេតំ អធិវចន” ត្ថិ, ឯវំ និបជ្ជន្តានំ ភិក្ខុនំ
ឯតំ ឯកត្ថរណាចារុវណាបទំ អធិវចនំ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ កេសំ បទ អន្តន្តិ
អាហា “សំហារិមាន” ត្ថិអាទិ។

ចេលបដិកកថា

៣៦. ចេលបដិកកថាយំ ចេលបដិកត្ថិ ចេលសន្តំ។ កិ បទ ភគវតោ
សិក្ខាបទបញ្ញាបនេ ការណាត្ថិ? “ពោធិរាជកុមារោ កិរ ‘សចេ អហំ បុត្តំ
លទ្ធាមិ, អក្កមិស្សតិ មេ ភគវា ចេលបដិក’ ត្ថិ ឥមិនា អជ្ឈាសយេន សន្តិ,
អភព្ពោ ចេស បុត្តលាភាយ, តស្មា ភគវា ន អក្កមិ។ យទិ អក្កមេយ្យ, បន្ទា
បុត្តំ អលភន្តោ ‘នាយំ សព្ពញ្ញ’ តិ ទិដ្ឋី គណ្ណោយ្យ, ឥទំ តាវ ភគវតោ អនក្កមនេ
ការណំ។ យស្មា បទ ភិក្ខុបិ យេ អជានន្តា អក្កមេយ្យំ, តេ គិហីនំ បរិភូតា
ភវេយ្យំ, តស្មា ភិក្ខុ បរិភវតោ មោចេតុំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ, ឥទំ
សិក្ខាបទបញ្ញាបនេ ការណា” ត្ថិ អជ្ឈកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៦៨) វុត្ថំ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវត្ថ ៣.២៦៨) បទ “ភគវា តុល្លី អហោសីតិ
‘កិស្ស នុ ខោ អត្ថាយ រាជកុមារេន អយំ មហាសក្ការោ កតោ’ តិ អាវុដ្ឋន្តោ
បុត្តបត្តនាយ កតការំ អញ្ញាសិ។ សោ ហិ រាជបុត្តោ អបុត្តកោ, សុតញ្ញានេន
អហោសិ ‘ពុទ្ធានំ កិរ អធិការំ កត្វា មនសា ឥច្ឆិតំ លភន្តី’ តិ, សោ ‘សចាហំ
បុត្តំ លភិស្សាមិ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឥមំ ចេលបដិកំ អក្កមិស្សតិ។ នោ ចេ
លភិស្សាមិ, ន អក្កមិស្សតី’ តិ បត្តនំ កត្វា សន្តរាបេសិ។ អថ ភគវា
‘និព្ពត្តិស្សតិ នុ ខោ ឯតស្ស បុត្តោ’ តិ អាវុដ្ឋន្តោ ‘ន ជិព្ពត្តិស្សតី’ តិ អទ្ទស។ បុព្ព
កិរ សោ ឯកស្មី ទីបេ វសមាធា ភរិយាយ សមាទដ្ឋន្តោ
អនេកសកុណាចោតកេ ខាទិ។ ‘សចស្ស មាតុកាមោ បុញ្ញវា ភវេយ្យ, បុត្តំ

លកេយ្យ, ឧភោហិ បន សមាធន្ទដ្ឋេហិ ហុត្វា ចាបកម្មំ កតំ, តេនស្ស បុត្តោ ន
និព្ពត្តិស្សតីតិ អញ្ញាសិ។ ឧស្សេ បន អក្កន្តេ ‘ពុទ្ធានំ អធិការំ កត្វា បត្តិតំ
លកន្តីតិ លោកេ អនុស្សវោ, មយា ច មហាអធិការោ កតោ, ន ច បុត្តំ លភាមិ,
តុច្ឆំ ឥទំ វចន’ន្តិ មិច្ឆាតាហំ គណ្ហោយ្យ។ តិត្តិយាបិ ‘នត្តិ សមណានំ អកត្តព្ពំ
នាម, ចេលបដិកម្មិ មទ្កន្តា អាហិណ្ឌាន្តី’តិ ឧជ្ឈាយេយ្យំ, ឯតវហិ ច អក្កមន្តេសុ
ពហូ ភិក្ខុ បរិច្ឆិវិទុនោ, តេ ភព្ពត្តំ ជាតិទ្វា អក្កមិស្សន្តី។ អភព្ពតំ ជាតិទ្វា ន
អក្កមិស្សន្តី។ អនាគតេ បន ឧបនិស្សយោ មន្តោ ភវិស្សតិ, អនាគតំ ន
ជាតិស្សន្តី។ តេសុ អក្កមន្តេសុ សចេ បត្តិតំ សមិជ្ឈិស្សតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ
ច ឥជ្ឈិស្សតិ, ‘បុព្វេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អធិការំ កត្វា ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ លកន្តី, ឥនាទិ ន
លកន្តី, តេយេវ មញ្ញោ ភិក្ខុ បដិបត្តិបូរកា អហោសុំ, ឥមេ បន បដិបត្តិ បូរេតុំ ន
សក្កោន្តី’តិ មនុស្សា វិប្បជីសារីនោ ភវិស្សន្តីតិ ឥមេហិ តីហិ ការណោហិ ភកវា
អក្កមិតុំ អនិច្ឆន្តោ តុណ្ហិ អហោសិ។ បច្ឆិមំ ជនតំ តថាគតោ អនុកម្មតីតិ
ឥទំ បន ថេរោ វុត្តេសុ ការណេសុ តតិយការណំ សន្ធាយាហា”តិ វុត្តំ។

ចាឡិយំ (ចូឡ្យវ. ២៦៨) “យាចិយមាទេន ចេលបដិកំ អក្កមិតុ”ន្តិ វចនតោ
យាចិយមាទេន ឯវ អក្កមិតព្ពំ, នោ អយាចិយមាទេនាតិ សិទ្ធិ, តត្ថបិ
“មង្គលត្ថាយា”តិ (ចូឡ្យវ. ២៦៨) វចនតោ មង្គលត្ថាយ យាចិយមាទេន
អក្កមិតព្ពំ, ន សិរិសោភក្កាធិអត្ថាយ យាចិយមាទេនាតិ ច, តត្ថបិ “គិហីន”ន្តិ
(ចូឡ្យវ. ២៦៨) វចនតោ គិហីនំ ឯវ ចេលសន្តំ អក្កមិតព្ពំ, ន បព្ពជិតានន្តិ ច។
អដ្ឋកថាយំ (ចូឡ្យវ. អដ្ឋ. ២៦៨) “យា កាចិ ឥត្ថី អបគតគព្ពា វាហោតុ, គរុគព្ពា
វា”តិ អនិយមវាចកេន វា-សន្តេន វចនតោ ន កេវលំ ឥមា ទ្វេយេវ គហោតព្ពា,
អថ ខោ “បតិដ្ឋិតគព្ពា វាវិជាតិបុត្តា វា”តិ អាទិនា យា កាចិ មង្គលិកាយោ
ឥត្តិយោបិ បុរិសាបិ គហោតព្ពា។ “ឯវ រូបេសុ វាទេស្វ”តិ វុត្តត្ថាន កេវលំ
យថាវុត្តជ្ជានេសុយេវ, អថ ខោ តំសធិសេសុ យេសុ កេសុចិ មង្គលជ្ជានេសុ

យេស៊ូ កេសត្បា គឺហ្នឹង មង្គលត្ថាយ យាចិយមាណនំ ចេលសន្តរំ អក្កមិត្តុ
វុដ្ឋតីតិ សិដ្ឋតិ, វីមសិត្វា គហេតព្ភំ។ ចាឡិយំ (ចូឡូវ. ២៦៨) “អនុជានាមិ,
ភិក្ខុវេ, ឆោតចាទកំ អក្កមិត្តុ”ន្តិ សាមញ្ញវសេន វេចនតោ, អដ្ឋកថាយព្វា
(ចូឡូវ. អដ្ឋ. ២៦៨) “តំ អក្កមិត្តុ វុដ្ឋតិ”តិ អវិសេសេន វុត្តត្តា ឆោតចាទកំ
អយាចិយមាណេនបិ ភិក្ខុនា អក្កមិត្តុន្តិ សិទ្ធិ, “ឆោតេហិ ចាទេហិ
អក្កមនត្ថាយា”តិ បន វុត្តត្តា អឆោតេហិ អក្កមិត្តុ ន វុដ្ឋតីតិ ច, វីមសិត្វា
គហេតព្ភំ។

ចាទយំសនិយកថា

៣៧. ចាទយំសនិយកថាយំ បឋមំ តាវ អកប្បិយចាទយំសនិ ទស្សេត្តុ
“កតកំ ន វុដ្ឋតិ”តិ អាហា។ កតកំ នាម កិទិសន្តិ បុច្ឆាយ សតិ វុត្តំ “កតកំ
នាម បទុមកណ្ណិកាការ”ន្តិអាទិ។ កស្មា បដិក្ខត្តន្តិ វុត្តំ
“ពាហុលីកានុយោគត្តា”តិ។ តតោ កប្បិយចាទយំសនិយោ ទស្សេត្តុមាហា
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តិស្សោ ចាទយំសនិយោ”តិអាទិ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

ពិជនីកថា

៣៨. ពិជនីកថាយំ បឋមំ តាវ អកប្បិយពិជនី ទស្សេត្តុ “ចមរីវាលេហិ
កតពិជនី ន វុដ្ឋតិ”តិ អាហា។ តតោ កប្បិយពិជនីយោ ទស្សេត្តុ
“មកសពិជនីអាទិ វុដ្ឋតិ”តិ អាហា។ តតុ កប្បិយពិជនីយោ នាម មកសពិជនី,
វាកមយពិជនី, ឧសីរមយពិជនី, មោរមិញ្ញមយពិជនី, វិជ្ជបនំ, តាលវណ្ណាព្វាតិ។
តាសំ វិសេសំ ទស្សេត្តុ “វិជ្ជបនន្តិ ពិជនី វុដ្ឋតិ”តិអាទិមាហា។ ឧសីរមយំ
មោរមិញ្ញមយព្វា សុវិញ្ញេយ្យត្តា ន វុត្តំ។ “ពិជនិន្តិ ចតុរស្សពិជនី។ តាលវណ្ណាន្តិ

តាលបត្តាធិបា កតំ មណ្ឌលិកតំជនិ"ន្តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. បូជ្ឈវគ្គ ៣.២៦៩) វុត្ថំ។

ធម្មកថា

៣៨. ធម្មកថាយំ ធម្មំ ឆាម តីណិ ធម្មានិ សេតច្ចត្ថំ, កិលញ្ញច្ចត្ថំ,
បណ្ណច្ចត្ថន្តិ។ តត្ថ សេតច្ចត្ថន្តិ វត្ថបលិគុណ្ឌិតំ បណ្ណាច្ចត្ថំ។ កិលញ្ញច្ចត្ថន្តិ
វិលីវច្ចត្ថំ។ បណ្ណច្ចត្ថន្តិ តាលបណ្ណាធិបា យេហិ កេហិចិ កតំ។ មណ្ឌលពទ្ធំ
សលាកពទ្ធន្តិ ឥទំ បន តិណ្ណាម្បិ ធម្មានំ បញ្ញាទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ តានិ ហិ
មណ្ឌលពទ្ធនិ ចេវ ហោន្តិ សលាកពទ្ធនិ ច។ យម្បិ តត្ថជាតកកណ្ណោន កតំ
ឯកបណ្ណច្ចត្ថំ ហោតិ, តម្បិ ធម្មមេវ។ "វិលីវច្ចត្ថន្តិ វេណុវិលីវេហិ កតំ ធម្មំ។
តត្ថជាតកកណ្ណោកេន កតន្តិ តាលបណ្ណំ សហ ទណ្ណោកេន ជិន្និត្វា តមេវ
ធម្មទណ្ណំ ករោន្តិ គោចាលកាធយោវិយ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ"ន្តិ សារត្ថធិបនិយំ
(សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៦៣២) វុត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ចាចិត្តិយ
២.៦៣២) បន "វិលីវច្ចត្ថន្តិ វេណុបេសិកាហិ កតំ។ មណ្ឌលពទ្ធនិ តិ
ធិយសលាកាសុ តិវិយំ វលយាការេន សលាកំ ឋបេត្វា សុត្តេហិ ពទ្ធនិ
ធិយញ្ចា តិវិយញ្ចា ឧដុកមេវ សលាកាយោ ឋបេត្វា ទន្ធពទ្ធនិ ចេវ តិវិយំ
ឋបេត្វា ធិយទណ្ណោកេហាវ សង្កាចារហំ កត្វា សុត្តេហាវ តិវិយំ ពទ្ធនិ។
តត្ថជាតកកណ្ណោកេន កតន្តិ សហ ទណ្ណោកេន ជិន្និតាលបណ្ណាធិបា កត"ន្តិ
វុត្ថំ។ ឥធម បន ធម្មធារកបុគ្គលវសេន វុត្ថំ, តស្មា អភិលានស្ស ភិក្ខុនោ ធម្មំ
ធារេតុំ ន វដ្ឋតិ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

នទកថា

៤០. នាងកថាយំ ដឹងនាងនាងណាបច្ចុប្បន្ន ឧប្បន្ន វត្ថុស្មី “ន, ភិក្ខុវេ, ដឹង
នាង នាងរតនា, យោ នាងយេ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (ចូឡវ. ២៧៤) វចនតោ
នាងនាងស្ស អាបត្តិ។ “នាងនាង នាង ជន្មន្តិ, មុននាង នាង ជន្មន្តិ, កុដ្ឋេបិ យំសន្តិ,
អន្តរិយោ ទុក្ខា ហោន្តិ។ ភក្ខវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,
នាងនាងនាង” តិ (ចូឡវ. ២៧៤) វចនតោ នាងនាងនាងសត្វកំ នាងនាង វត្ថុតិ។ ហោដ្ឋា ច
“នាងនាងនាង វត្ថុតកំយេវ ករោន្តិ, តស្មា តំ វត្ថុតិ” តិ អន្តរិយោ (ចារា. អន្ត.
១.៨៥) វត្ថុតិ។ “វត្ថុតកំ នាងនាងនាង ទន្ធិ គ្រហណត្ថំ វត្ថុតិ យុត្តមេវ
ករោន្តិ, តស្មា តំ វត្ថុតិ” តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដ. ១.៨៥) វត្ថុតិ។
មសប្បមាណាតិ អន្តរិយោ មសប្បមាណាតិ វិសតិមជ្ឈន្តិ វិសតិម
ហត្ថនាងនាង លិខិតមជ្ឈ ករោន្តិ។ សេសំ សុវិញ្ញយេមេវ។

លោមកថា

លោមកថាយំ “សម្ពាធលោមំ សំហារបេន្តិ។ មនុស្ស ឧដ្ឋាយន្តិ ជ័យន្តិ
វិចារេន្តិ សេយ្យថាបិ គិហិ កាមភោគិនោ” តិ វត្ថុស្មី ឧប្បន្ន “ន, ភិក្ខុវេ... បេ...
ទុក្ខជស្ស” តិ (ចូឡវ. ២៧៥) វចនតោ សំហារបេន្តិស្ស អាបត្តិ។ អញ្ញាតវស្ស
ភិក្ខុនោ សម្ពាធនំ វណោ ហោតិ, ភេសន្តំ ន តិជ្ជតិ តិ ឥមិស្ស អន្តរិយោ
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អាហោចេសុំ សម្ពាធនំ លោមំ សំហារបេតុ” តិ (ចូឡវ.
២៧៥) វចនតោ អាហោចេសុំ ភេសន្តំ តិជ្ជាបនត្ថាយ សម្ពាធនំ លោមំ
ហារបេន្តិស្ស អនាបត្តិ។ “សេយ្យថាបិ បិសាចិល្លិកា” តិ មនុស្សនំ
ឧដ្ឋាយនាបច្ចុប្បន្ន “ន, ភិក្ខុវេ, ដឹង នាសិកាលោមំ នាងរតនំ, យោ នាងយេ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (ចូឡវ. ២៧៥) វចនតោ នាងនាងនាង អាបត្តិ។
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សណ្ឋាស” តិ អនុវត្តនាត្ថាយ សណ្ឋាសោ អនុញ្ញាតោ,
តស្មា នាសិកាលោមំ សណ្ឋាសេន ហារបេតុ វត្ថុតិ។ បលិតន្តិ បណ្ណាភេសំ។

គាហេតុំ ន វដ្តតិ “មា មេ ជរាភារោ ហោតូ” តិ មនសិ កតត្តា។ ពីភព្វំ ហុត្វាតិ វិរូបំ ហុត្វា។ បលិតំ វា អបលិតំ វាតិ បណ្ណំ វា អបណ្ណំ វា។ គាហាបេតុំ វដ្តតិ អប្បសាទាវហត្ថាតិ។

កាយពន្ធនកថា

៤០. កាយពន្ធនកថាយំ អកាយពន្ធនេនាតិ អពន្ធិតកាយពន្ធនេន។
ភិក្ខុនាតិ សេសោ។ អថ វា អកាយពន្ធនេនាតិ អពន្ធិតកាយពន្ធនោ ហុត្វាតិ
ឥត្តម្ហូតត្ថេ ករណាវចនំ យថា “ភិន្នេន សីសេន បក្សវន្តេន លោហិតេន
បដិវិសកេ ឧដ្ឋាបេសី” តិ។ តេនាហ “អពន្ធិត្វា និក្ខមន្តេន យត្ថ សវតិ, តត្ថ
ពន្ធិតត្ថ” ត្ថិ។ កាយពន្ធនំ នាម ន កាយពន្ធនានិ កលាពុកំ, ទេឌ្ឍកកំ, មុរជំ,
មទ្ធីវីណំ, បដិកកំ, សូករន្តកត្តិ។ តត្ថ កលាពុកំ នាម ពហុរដ្ឋកំ។ ទេឌ្ឍកកំ នាម
ឧទកសប្បសីសសទិសំ។ មុរជំ នាម មុរជវដ្ឋិសណ្ណានំ វេបេត្វា កតំ។ មទ្ធីវីណំ
នាម ចាមផ្កសណ្ណានំ។ ព្យាទិសញ្ញា ឯកម្មំ ន វដ្តតិ, បកេវ ពហុនិ។ តស្មា
បដិក្ខត្តានិ អកប្បិយកាយពន្ធនានិ នាម ចត្តារិ ហោន្តិ, បដិកកំ, សូករន្តកត្តិ
ឥមាទិ ទ្វេ កាយពន្ធនានិ ភគវតា អនុញ្ញាតានិ កប្បិយកាយពន្ធនានិ នាម,
តស្ស បកតិវីតា វា មច្ឆកណ្ណាកវាយិមា វា បដិកា វដ្តតិ, សេសា
កុញ្ញវច្ឆិកាទិភេទា ន វដ្តតិ។ សូករន្តកំ នាម កុញ្ញាកកោសកសណ្ណានំ
ហោតិ, ឯករដ្ឋកំ, បន មុទ្ធិកកាយពន្ធនាស្វា សូករន្តកំ អនុលោមេតិ។ ឥមេហិ
បន ទ្វិហិ សទ្ធិ អជ្ឈ កាយពន្ធនានិ ហោន្តិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, មុរជំ
មទ្ធីវីណ” ត្ថិ ឥទំ ទសាសុយេវ អនុញ្ញាតត្ថិ ចាមផ្កទសា ចេត្ថ ចតុន្នំ ឧបរិ ន
វដ្តតិ។ សោភកំ នាម វេបេត្វា មុខវដ្ឋិសិព្ពនំ។ គុណកំ នាម មុទិផ្កសណ្ណានេន
សិព្ពនំ។ ឯវំ សិព្ពិតា ហិ អន្តោ ជិរា ហោន្តិ វុច្ឆតិ។ បវនន្តោតិ ចាសន្តោ វុច្ឆតិ។
វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ២៧៧-២៧៨) បន “មុទ្ធិកកាយពន្ធនំ នាម

ចតុរស្ស៍ អកត្វា សង្ខតំ។ ចាមង្គធនា ចតុរស្ស៍។ មុទិផ្គុសណ្ណានេនាតិ
សង្ខារជិយា មុទិផ្គុសិព្ពនាការេន វរកសីសាការេន។ បវនន្តោតិ ចាសន្តោ,
'ធនាមូល'ន្តិ ចលិទិតំ។ អកាយពន្ធនេន សញ្ញាច្ច វា អសញ្ញាច្ច វា
តាមប្បវេសនេ អាបត្តិ។ សរិតជ្ជានតោ ពន្ធិត្វា បរិសិតព្ពំ, និវត្តិតព្ពំ វាតិ
លិទិត"ន្តិ វុត្តំ។

និវាសនចារុបនកថា

៤២. និវាសនចារុបនកថាយំ ហត្ថិសោណ្ណាធិវសេន គិហិនិវត្តំ ន
និវាសេតព្ពន្ធិ ឯត្ថ ហត្ថិសោណ្ណាកំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៨០; កដ្ឋា. អដ្ឋ.
បរិមណ្ឌលសិក្ខាបទវណ្ណានា) នាម នាគិមូលតោ ហត្ថិសោណ្ណាសណ្ណានំ
ឱលម្ពកំ កត្វា និវត្តំ ចោឡិក្កត្ថនំ និវាសនំ វិយ។ មច្ឆវាឡកំ នាម ឯកតោ
ធនន្តំ ឯកតោ ចាសន្តំ ឱលម្ពិត្វា និវត្តំ។ ចតុកណ្ណាកំ នាម ឧបរិតោ ទ្វេ,
ហេដ្ឋតោ ទ្វេតិ វរំ ចត្តារោ កណ្ណោ ធស្សេត្វា និវត្តំ។ តាលវណ្ណាកំ នាម
តាលវណ្ណាការេន សាជកំ ឱលម្ពិត្វា និវាសនំ។ សតវលីកំ នាម ធិយសាជកំ
អនេកក្ខត្តំ ឱត្ថុជិត្វា ឱវដ្ឋិកំ ករោន្តេន និវត្តំ, វាមទក្ខិណាបស្សេសុ វា និវត្តំ
វលីយោ ធស្សេត្វា និវត្តំ។ សចេ បន ជាណុតោ បដ្ឋាយ ឯកំ វា ទ្វេ វា វលីយោ
បញ្ញាយន្តិ, វដ្ឋតិ។ សំវេល្លិយំ និវាសេន្តិតិ មល្លកម្មការាទយោ វិយ កច្ចំ ពន្ធិត្វា
និវាសេន្តិ, វរំ និវាសេតុំ គិលានស្សបិ មគ្គប្បជិបន្នស្សបិ ន វដ្ឋតិ។
សេតបដចារុតាធិវសេន ន គិហិចារុតំ ចារុបិតព្ពន្ធិ ឯត្ថ យំ កិញ្ចិ
សេតបដចារុតំ បរិញ្ញាជកចារុតំ ឯកសាជកចារុតំ សោណ្ណាចារុតំ
អន្តេបុរិកចារុតំ មហាជេដ្ឋកចារុតំ កុដិបវេសកចារុតំ ព្រាហ្មណាចារុតំ
ចោឡិការកចារុតន្តិ ឯវមាទិ បរិមណ្ឌលលក្ខណតោ អញ្ញាថា ចារុតំ
សព្វមេតំ គិហិចារុតំ នាម, តស្មា យថា សេតបជា អឡ្យចាលកនិគណ្ណា

ចារុបន្តិ, យថា ច ឯកេច្ច បរិព្ពាជកា ឱវ វិវិទ្យា ទ្វីសុ អំសក្ខដេសុ ចារុវណំ
 ឋេបេន្តិ, យថា ច ឯកសាជកា មនុស្សា និវត្តសាជកស្ស ឯកេន អន្តេន បិដ្ឋិ
 ចារុបិទ្វា ឧភោ កណ្ណោ ឧភោសុ អំសក្ខដេសុ ឋេបេន្តិ, យថា ច
 សុរាសោណ្ណាធម្មោ សាជកេន ភីវំ បរិក្ខិបិទ្វា ឧភោ អន្តេ ឧវេ វា ឱលម្ពេន្តិ,
 បិដ្ឋិយំ វា ឱបេន្តិ, យថា ច អន្តេបុរិកាយោ អក្ខិការកមត្តំ ធស្សេត្វា ឱគុណ្ឌិកំ
 ចារុបន្តិ, យថា ច មហាជេដ្ឋា ធិយសាជកំ និវាសេត្វា តស្សេវ ឯកេន អន្តេន
 សកលសរីរំ ចារុបន្តិ, យថា ច កស្សកា ខេត្តកុដិ បរិសន្តា សាជកំ
 បលិវេបេត្វា ឧបកច្ឆកេ បក្ខិបិទ្វា តស្សេវ ឯកេន អន្តេន សរីរំ ចារុបន្តិ, យថា
 ច ព្រាហ្មណា ឧភិទ្ធិ ឧបកច្ឆកានំ អន្តេវ សាជកំ បវេសេត្វា អំសក្ខដេសុ
 ចារុបន្តិ, យថា ច ចាឡិការកោ ភិក្ខុ ឯកំសចារុបនេន ចារុតំ វាមពាហុំ
 វិវិទ្យា ចីវរំ អំសក្ខដេ អាហេបេតិ។ ឯវំ អចារុបិទ្វា សព្វេបិ ឯតេ អញ្ញោ ច ឯវុបេ
 ចារុបននោសេ វុដ្ឋេត្វា និព្វិការំ បរិមណ្ឌលំ ចារុបិតព្វំ។ តថា អចារុបិទ្វា
 អាហមេ វា អន្តរយវេ វា អនាធរេន យំ កិញ្ចិវិការំ ករោន្តស្ស ទុក្ខជំ។

កាជកថា

៤៣. កាជកថាយំ មុណ្ឌវេបីតិ យថា រញ្ជោ កុហិញ្ចិ គច្ឆន្តោ
 បរិក្ខារភណ្ឌគ្គហណាមនុស្សតិ អធិប្បាយោ។ ឧភតោកាជន្តិ ឯកស្មីយេវ
 កាជេ បុរតោ ច បច្ឆតោ ច ឧភោសុ ភាគេសុ លុត្តេត្វា វហិតព្ពការំ។
 ឯកតោកាជន្តិ ឯកតោ បច្ឆតោយេវ លុត្តេត្វា វហិតព្ពការំ។ អន្តរកាជន្តិ
 មជ្ឈេវ លុត្តេត្វា ទ្វីហិ វហិតព្ពការំ។ សីសភាវាធម្មោ សីសាធិហិ
 វហិតព្ពការាធម្មោ ឯវ។ ឱលម្ពកន្តិ ហត្ថេន ឱលម្ពិត្វា វហិតព្ពការំ។ ឯតេសុ
 ឧភតោកាជមេវ ន វដ្ឋតិ, សេសា វដ្ឋន្តិ។

ទន្តកដ្ឋកថា

២២. ទន្លកដួកថាយំ ទន្លកដួស្ស អខាទនេ បញ្ចា នោសេ, ខាទនេ
 បញ្ចានិសំសេ ច ទស្សេត្វា ភកវតា ភិក្ខុនំ ទន្លកដួំ អនុញ្ញាតំ។ តត្ថ បញ្ចា
 នោសា នាម អបក្ខុស្សំ, មុខំ ទុក្ខន្ទំ, រសហរណិយោ នវិសុជ្ឈន្តិ, បិត្តំ សេម្ហំ ភត្តំ
 បរិយោនន្ទតិ, ភត្តមស្ស នច្ឆានេតីតិ។ តត្ថ អបក្ខុស្សន្តិ ចក្ខុនំ ហិតំ នហោតិ,
 បរិហានី ជនេតិ។ នច្ឆានេតីតិ ន រុច្ចតិ។ បញ្ចានិសំសា វុត្ថបដិបក្ខតោ
 វេទិតញ្ញា។ តតោ ធីយទន្លកដួខាទនេ ច អតិមទាហាកទន្លកដួខាទនេ ច ទុក្ខនំ
 បញ្ចាបេត្វា អដ្ឋង្គុលបរមំ ចតុរង្គុលបដិមំ ទន្លកដួំ អនុញ្ញាតំ។ តត្ថ អដ្ឋង្គុលំ
 បរមំ ឯតស្ស ទន្លកដួស្សាតិ អដ្ឋង្គុលបរមំ។ ចតុរង្គុលំ បដិមំ បមាណំ ឯតស្ស
 ទន្លកដួស្សាតិ ចតុរង្គុលបដិមំ។ អតិមទាហាកន្តិ អតិខុទ្ទកំ។ អដ្ឋង្គុលំ
 មហាទន្លកដួំ នាម, ចតុរង្គុលំ ខុទ្ទកទន្លកដួំ នាម, បញ្ចាធសត្តង្គុលំ
 មជ្ឈិមទន្លកដួំ នាម។ តេន វុត្ថំ “ធុរិយេន ឧទកេន តិរិយេន ទន្លកដួនា”តិ។
 “អដ្ឋង្គុលបរមន្តិ មនុស្សានំ បមាណង្គុលេន អដ្ឋង្គុលបរម”ន្តិ អដ្ឋកថាយ
 (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៨២) មាហា។

ឯត្ថ ច បមាណង្គុលេនាតិ ឥទំ បកតិអង្គុលេនាតិ គហេត្វា មនុស្សានំ
 បកតិអង្គុលេន អដ្ឋង្គុលតោ អធិកប្បមាណំ ទន្លកដួំ នវុត្ថតីតិ វុទន្តិ។
 តត្ថកមេវ ច កត្វា ខាទន្តិ។ អដ្ឋកថាយំ បន “មនុស្សានំ បមាណង្គុលេន”
 ឥច្ឆេវ វុត្ថំ, ន “បកតិអង្គុលេនា”តិ។ តស្មា យំ វុឡ្យកិហត្ថតោ អង្គុលំ បមាណំ
 កត្វា មនុស្សា គហោទីនិ មិនន្តិ, តេន មនុស្សានំ បមាណង្គុលភូតេន
 វុឡ្យកិអង្គុលេន អដ្ឋង្គុលបរមន្តិ អត្ថោ គហេតញ្ញោ។ វុត្ថញ្ញិ សារត្ថធិបនិយំ
 (សារត្ថ. ដ. ចូឡវគ្គ ៣. ២៨០-២៨២) “បមាណង្គុលេនាតិ វុឡ្យកិអង្គុលំ សន្ទាយ
 វុត្ថ”ន្តិ។ វិមតិវិនោទនិយញ្ញា (វិ. វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២. ២៨២) “បមាណង្គុលេនាតិ
 វុឡ្យកិអង្គុលេន, កេចិ បន ‘បកតិអង្គុលេនា’តិ វុទន្តិ, តំ ចតុរង្គុលបដិមវចនេន

សមេតិ។ ន ហិ បកតិអង្គុលេន ចតុរង្គុលប្បមាណំ ទន្តកដ្ឋំ កណ្ណោ អវិលក្ខំ
ខាធិតុំ សក្កា"តិ។

រុក្ខរោហនកថា

៤៥. រុក្ខរោហនកថាយំ បុរិសោ បមាណោ យស្ស រុក្ខស្សតិ ចោរិសោ,
ឧទ្ធុំ ឧត្តិបិតហត្ថេន សន្និ មនុស្សកាយប្បមាណោ បញ្ចហត្ថមត្តឧទ្ធា
រុក្ខបទេសោ, តំ ចោរិសំ រុក្ខំ, អវយវេ សមុទាយវេហារោ យថា "សមុទ្កោ
ធិដ្ឋោ"តិ, អាគុសោ បទន្តិ គច្ឆន្តិ បវត្តន្តិ អាបទា, បរិស្សយា។ យាវ អត្ថោ អត្ថិ
ឯតស្មី រុក្ខតិ យាវទត្ថោ, រុក្ខោ, អត្ថ-សទ្កោ បយោជនវាចកោ។ យាវ តស្មី រុក្ខ
ភិក្ខុស្ស អត្ថោ បយោជនំ អត្ថិ, តាវ អភិរុហិតត្ថោតិ អធិប្បាយោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវ។

ធន្ទរោបនកថា

៤៦. ធន្ទរោបនកថាយំ ធន្ទសោតិ សក្កជកាសាយ។ ន អាហេបេតព្ពន្ធិ
វាចនាមគ្គំ ន អាហេបេតព្ពំ។ សកាយ និរុត្តិយាតិ មាគជកាសាយ។ តត្ថ
សន្តេហិ កតាតិ សក្កជា, អដ្ឋកវាមកាធិហិ សមិតថាបេហិ ឥសីហិ កតាតិ
អត្ថោ។ អថ វា សក្កវិតញ្ញា បូជិតញ្ញាតិ សក្កជា មនុស្សនំ ហិតសុខាវហនតោ,
តទត្ថិកេហិ មនុស្សហិ បូជិតញ្ញាតិ អត្ថោ។ ភាសីយតេតិ ភាសា, សក្កជា ច
សា ភាសា ចាតិ សក្កជកាសា។ វេទត្ថយគតា និរុត្តិ, សស្ស ឯសាតិ សកា,
ភគវតោ វេទនន្យត្ថោ។ មគធេ ជាតា មាគធិកា, អាធិកប្បកាលេ មគធេរដ្ឋ
ជាតាតិ អត្ថោ។ ឧច្ចតេតិ ឧត្តិ, និហរិទ្ធា ឧត្តិ និរុត្តិ, បិដកត្ថយតោ និហរិទ្ធា
កង្វីយតេត្យត្ថោ។ វុត្តញ្ញោតំ ចោរាណេហិ -

“សា មាគធិ មូលភាសា;

នរាយាយាទិកប្បិកា;
ព្រហ្មនោ ចាស្សតាលាចា;
សម្ពុទ្ធា ចាបិ ភាសរេ"តិ។

សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវ។

លោកាយតកថា

៤៧. លោកាយតកថាយំ លោកិយន្តិ បតិជ្ជហន្តិ បុញ្ញាបុញ្ញានិ តត្ថិចាកោ
ចាតិ លោកោ, សត្តលោកោ។ អាភុសោ យតន្តិ វីរិយំ ករោន្តិ ឯត្តាតិ អាយតំ,
លោកស្ស អាយតំ លោកាយតំ, សត្តានំ ភុសោ វីរិយករណដ្ឋានន្ទ្យតោ។ កី
តំ? តិត្ថិយសត្តំ។ សត្តំ ឧច្ឆិដ្ឋំ, កស្មា? សកុណាធិហិ បរិភុត្តបុព្ពត្តា។ សត្តំ
អនុច្ឆិដ្ឋំ ឥមស្ស អវសេសគោជនស្ស កេនចិ អបរិភុត្តបុព្ពត្តា។ សេតោ កាកោ
អជ្ជិស្ស សេតត្តា, កាឡោ ពាកោ ចាទស្ស កាឡត្តាតិ។ នត្ថិ អត្តោ ឯត្តាតិ
និរត្តកំ, និរត្តកមេវ ការណំ និរត្តកការណំ។ តេន បដិសំយុត្តំ
និរត្តកការណបដិសំយុត្តំ។ តរន្តិ ឯត្តាតិ តិត្តំ, បដ្ឋនំ។ តិត្តំ វិយាតិ តិត្តំ, លទ្ធិ,
តំ ឯតេសំ អត្ថិ តិ តិត្ថិយា, វិបរីតទស្សនា។ សាសន្តិ អត្តនោ សាវកេ ឯត្តាតិ
សត្តំ, តិត្ថិយានំ សត្តំ តិត្ថិយសត្តំ។ ន តិរច្ឆានវិជ្ជា បរិយាបុណ្ហតញ្ញាតិ ឯត្ត
តិរច្ឆានវិជ្ជា នាម យា កាចិ ពាហិរកា អនត្តសញ្ញាតា។ ន បរិយាបុណ្ហតញ្ញាតិ
អត្តនា ន បរិយាបុណ្ហតញ្ញា។ ន វាចេតញ្ញាតិ បរេសំ ន វាចេតញ្ញា។ សេសំ
សុរិញ្ញេយ្យមេវ។

ឱបិតកថា

៤៨. ឱបិតកថាយំ ឱបិយិត្តាតិ ឱបិតោ។ ឱបិ អព្យត្តសន្នេតិ ធាតុ។
ការេនការេលក្ខណត្តា តស្មី ឱបិតេតិ វិភត្យន្តំ។ “យស្មី កិស្មិញ្ចិ បុគ្គលេ” តិ

លក្ខណៈវន្តកត្តា អដ្ឋាហរិតព្រោះ ដ៏វាតិ ដ៏វ ចាណាធារណេតិ ធាតុ,
វិភត្តិលោហោ។ យស្មី កិស្សិញ្ចា បុគ្គលេ ឱបិតេ ភិក្ខុនា “ដ៏វា”តិ វចនំ ន វត្ថុតំ,
ភិក្ខុស្មី ឱបិតេ ភិហិនា “ដ៏វ ភន្តេ”តិ វុច្ឆមានេ សតិ “ចំរំ ដ៏វា”តិ ភិក្ខុនា វត្ថុ
វដ្តតិ យោជនា។ “វុច្ឆមានេ”តិ ឯត្ថ បនលក្ខណស្ស កម្មវាចកត្តា តេន
សមាធិករណំ កម្មភូតំ “ភិក្ខុស្មី”ន្តិ លក្ខណវន្តកម្មំ អដ្ឋាហរិតតំ យថា កី
“គោសុ ទុប្បមាណសុ បុរិសោ អាគតោ”តិ។ អបរេ បន អាចរិយា វ្យាធិសេសុ
ហានេសុ “សន្តេសូ”តិ បទំ អដ្ឋាហរិត្វា ឥទ្ធមេវ លក្ខណបទំ, “គោសុ
ទុប្បមាណសូ”តិ បទទ្ធយំ បន “សន្តេសូ”តិ ឯត្ថ បកតិវិកតិវសេន កត្តា ឯវាតិ
វទន្តិ, វីមសិត្វា គហោតតំ។

លសុណាកថា

៤៩. លសុណាកថាយំ “លសុណំ នាម មាគធក”ន្តិ (ចា.ចិ. ៧៩៥) ចាឡិយំ
អាគតំ។ អដ្ឋកថាយំ (ចា.ចិ. អដ្ឋ. ៧៩៥) បន “មាគធកន្តិ មគធសុ ជាតំ។
មគធរដ្ឋេ ជាតលសុណាមេវ ហិ ឥធន លសុណាន្តិ អធិប្បតំ, តម្មិ
ភណ្ឌិកលសុណាមេវ, ន ឯកទ្ធិតិមិញ្ចកំ។ កុរុន្តិយំ បន ‘ជាតិទេសំ អវត្វា
‘មាគធកំ នាម ភណ្ឌិកលសុណា’ន្តិ វុត្ថំ”ន្តិ វុត្ថំ។ សេច ទ្វេ តយោ ភណ្ឌិកេ
ឯកតោយេវ សន្តិវត្វា អដ្ឋាហរិតិ, ឯកំ ចាចិត្តិយំ។ ភិក្ខុត្វា ឯកកំ មិញ្ចំ
ខាទន្តិយា បន បយោគគណនាយ ចាចិត្តិយានិ, ឥទំ ភិក្ខុនីនំ វសេន ចាចិត្តិយំ,
ភិក្ខុស្ស បន ទុក្ខជំ។

បលណ្ណកាធិនំ វណ្ណេន វា មិញ្ញាយ វា នានត្ថំ វេទិតតំ។ វណ្ណេន តាវ
បលណ្ណកោ នាម បណ្ណវណ្ណោ ហោតិ។ ភញ្ញនកោ លោហិតវណ្ណោ,
ហរិតកោ ហរិតវណ្ណោ, មិញ្ញាយ បន បលណ្ណកស្ស ឯកា មិញ្ញា ហោតិ,
ភញ្ញនកស្ស ទ្វេ, ហរិតកស្ស តិស្សោ, ចាបលសុណោ អមិញ្ញកោ។

អង្គរមត្តមេវ ហិ តស្ស ហោតិ។ មហាបច្ឆិយាធីសុ បន “បលណ្ណកស្ស តីណិ មិញ្ញានិ, ភញ្ញនកស្ស ទេ, ហរិតកស្ស ឯក” ត្ថិ វុត្ថំ។ ឯតេ បលណ្ណកាធយោ សភាវេនេវ វុត្ថន្តិ, សូបសម្បកាធីសុ បន មាគធកម្មី វុត្ថតិ។ តញ្ញា បច្ឆមាទេសុ មុត្តសូចាធីសុ វា មច្ឆមំសវិកតិយា វា តេលាធីសុ វា ពនរសាឡវាធីសុ វា អម្ពិលចាកាធីសុ វា ឧត្តរិកង្កេ វា យត្ថ កត្តចិ អន្តមសោ យាគុបត្តេបិ បក្ខិបិតុ វុត្ថតិ វុត្ថំ។ “សភាវេនេវាតិ សូបសម្បកាធីវិជារ។ ពនរសាឡវំ នាម ពនរជលានិ សុក្ខាបេត្វា បុណ្ណេត្វា កត្តញ្ញា ខាធនីយវិកតី” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចាបិត្តិយ ៣.៧៩៣-៧៩៧) វុត្ថំ។

នអក្កមិតញ្ញាធិកថា

៥០. នអក្កមិតញ្ញាធិកថាយំ “បរិកណ្ណកតក្ខមិ នាម សណ្ឋាមត្តិកាហិ កតា កាឡវណ្ណាធិក្ខមិ។ សេនាសនំ មញ្ចបីហិធិកាយេវ។ តថេវ វុឡញ្ញេតុ វុត្ថតិ តិ អញ្ញេហិ អាវាសិកេហិ ភិក្ខុហិ បរិកុត្តនីហារេន បរិកុញ្ញិតុ វុត្ថតិ។ ‘នេវាសិកា បកតិយា អនត្តតាយ ភូមិយា ប’បេន្តិ បេ, តេសម្បី អនាបត្តិយេវា’ តិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្ថំ។ ‘ទ្វារម្បី’ តិ អាធិនា វុត្តទ្វារវាតចានាធយោ អបរិកម្មកតាបិ ន អបស្សយិតញ្ញា។ លោមេស្វតិ លោមេសុ ដុសន្តេស្វ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.៣២២) វុត្ថំ។ វិមតិវិនោធនិយម្បី (វិ. វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.៣២២) “បរិកណ្ណកតក្ខមិ វាតិ កាឡវណ្ណាធិកតសណ្ឋាភូមិ វា។ សេនាសនំ វាតិ មញ្ចបីហិធិ វា។ តថេវ វុឡញ្ញេតុ វុត្ថតិ តិ ឥមិនា នេវាសិកេហិ ឆោតចាធាធិហិ វុឡញ្ញនដ្ឋានេ សញ្ញា អឆោតចាធាធិហិ វុឡញ្ញន្តស្សេវ អាបត្តិ បញ្ញត្តាតិ ធស្សេតិ, ‘ទ្វារម្បី’ តិ អាធិនា សាមញ្ញតោ វុត្តត្តា ទ្វារវាតចានាធយោ អបរិកម្មកតាបិ ន អបស្សយិតញ្ញា។ អជានិត្វា អបស្សយន្តស្សបិ ឥធលោមគណនាយ អាបត្តិ” តិ វុត្ថំ។ វេជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វេជិរ.

ដី. ចូឡូវគ្នា ៣២៣-៣២៤) “នេវាសិកា បកតិយា អនត្តតាយ ភូមិយា វេបេន្តិ
បេ, តេសម្បិ អនាបត្តិយេវាតិ លិខិតំ, ធូរវាតចាណាយោ អបរិកម្មកតាបិ ន
អបស្សយិតញាតិ លិខិត” ង្គិ វុត្តំ។

អវន្តិយវន្តិយកថា

៥១. អវន្តិយវន្តិយកថាយំ ឥធ បករណាចរិយេន

សេនាសនក្ខន្ធកថាឡិវសេន ទស អវន្តិយា, តយោ វន្តិយា ច វុត្តា,
អដ្ឋកថាជីកាសុ ច ន កិញ្ចិ វុត្តា, តស្មា ឥធ អាគតនយេនេវ អត្ថោ ទដ្ឋត្តោ។
បរិវាទាឡិយំ (បរិ. ៤៦៧ អាទយោ) បន ឧចាលិបញ្ចកេ បញ្ចបញ្ចកវសេន
បញ្ចវិសតិ អវន្តិយា, បញ្ច វន្តិយា ច វុត្តា។ កថំ? “កតិ នុ ខោ, ភន្តេ, អវន្តិយាតិ?
បញ្ចមេ, ឧចាលិ, អវន្តិយា។ កតមេ បញ្ច? អន្តរយំ បរិដ្ឋោ អវន្តិយោ, រដ្ឋគតោ
អវន្តិយោ, ឌីតមសិកោ អវន្តិយោ, អសមន្នាហារន្តោ អវន្តិយោ, សុត្តោ
អវន្តិយោ។ ឥមេ ខោ, ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។ អបរេបិ, ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។
កតមេ បញ្ច? យាគុចានេ អវន្តិយោ, ភត្តុត្ថេ អវន្តិយោ, ឯការត្ថោ អវន្តិយោ,
អញ្ញវិហិតោ អវន្តិយោ, នត្តោ អវន្តិយោ។ ឥមេ ខោ, ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។
អបរេបិ, ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។ កតមេ បញ្ច? ខាទន្តោ អវន្តិយោ, ភុញ្ញន្តោ
អវន្តិយោ, ឧចារំ ករោន្តោ អវន្តិយោ, បស្សរំ ករោន្តោ អវន្តិយោ, ឧត្តិត្ថកោ
អវន្តិយោ។ ឥមេ ខោ, ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។ អបរេបិ, ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។
កតមេ បញ្ច? បុរេឧបសម្បន្នេន បច្ឆាឧបសម្បន្នោ អវន្តិយោ, អនុបសម្បន្នោ
អវន្តិយោ, ឆានាសំវាសកោ វុឡ្យតរោ អធម្មវាទី អវន្តិយោ, មាតុកាមោ
អវន្តិយោ, បណ្ឌាកោ អវន្តិយោ។ ឥមេ ខោ, ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។ អបរេបិ,
ឧចាលិ, បញ្ច អវន្តិយា។ កតមេ បញ្ច? ចារិវាសិកោ អវន្តិយោ,

មូលាយបដិកស្សនាហោ អវន្តិយោ, មានត្តាហោ អវន្តិយោ, មានត្តចារិកោ
អវន្តិយោ, អញ្ញាហោ អវន្តិយោ។ ឥមេ ខោ, ឧចាលី, បញ្ច អវន្តិយា"តិ។

“កតិ នុ ខោ, ភន្តេ, វន្តិយាតិ? បញ្ចមេ, ឧចាលី, វន្តិយា។ កតមេ បញ្ច?
បច្ឆាឧបសម្មន្នេន បុរេឧបសម្មន្នោ វន្តិយោ, នាណសំវាសកោ វុឡ្យតរោ ធម្មវាធិ
វន្តិយោ, អាចរិយោ វន្តិយោ, ឧបជ្ឈាយោ វន្តិយោ, សនេវកេ លោកេ សមារកេ
សព្វហ្មកេ សស្សមណាព្រាហ្មណីយា បដាយ សនេវមនុស្សាយ តថាគតោ
អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា វន្តិយោ។ ឥមេ ខោ, ឧចាលី, បញ្ច វន្តិយា"តិ។

អដ្ឋកថាយញ្ច (បរិ. អដ្ឋ. ៤៦៧) “ឱតមសិតោតិ អន្ធការគតោ។ តញ្ច
វន្តន្តស្ស មញ្ចចាទាធិសុបិ នលាជំ បដិហញ្ញេយ្យ។ អសមន្នាហារន្តោតិ
កិច្ចប្បសុតត្តា វន្តនំ អសមន្នាហារន្តោ។ សុត្តោតិ និទ្ធិំ ឱក្កន្តោ។ ឯការត្តោតិ
ឯកតោ អារត្តោ សបត្តបក្ខេ បិតោ វេរី វិសភាគបុគ្គលោ វុច្ឆតិ, អយំ
អវន្តិយោ។ អយញ្ចំ វន្តិយមាណោ ចាទេនបិ បហរេយ្យ។ អញ្ញវិហិតោតិ អញ្ញំ
ចិន្តយមាណោ។ ខាទន្តោតិ បិដ្ឋខដ្ឋកាធិនិ ខាទន្តោ។ ឧទ្ធារញ្ច បស្សវញ្ច
ករោន្តោ អនោកាសគតត្តា អវន្តិយោ។ ឧក្ខិត្តកោតិ តិវិជេនបិ
ឧក្ខេបនីយកម្មេន ឧក្ខិត្តកោ អវន្តិយោ, តដ្ឋនីយាធិកម្មកតា បន ចត្តារោ
វន្តិតញ្ច, ឧចាសថបវារណាបិ តេហិ សន្ធិំ លព្ពន្តិ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ ច វុត្តេសុ
អវន្តិយេសុ នក្កញ្ច ឧក្ខិត្តកញ្ច វន្តន្តស្សេវ ហោតិ អាបត្តិ, ឥតវេសំ បន
អសារុប្បជ្ជន ច អន្តរា វុត្តការណេន ច វន្តនា បដិក្ខិត្តា។ ឥតោ បរំ
បច្ឆាឧបសម្មន្នាយោ ទសបិ អាបត្តិវត្ថុភាវេនេវ អវន្តិយោ។ តេ វន្តន្តស្ស ហិ
និយមេនេវ អាបត្តិ។ ឥតិ ឥមេសុ បញ្ចសុ បញ្ចកេសុ តេវស ជនេ វន្តន្តស្ស
អនាបត្តិ, ទ្វាទសន្នំ វន្តនាយ អាបត្តិ។ អាចរិយោ វន្តិយោតិ បព្ពដ្ឋាចរិយោ

ឧបសម្ព័ន្ធជាចរិយោ និស្សយាចរិយោ ឧទ្ទេសាចរិយោ ឌីវាជាចរិយោតិ អយំ
បញ្ចវិធានិ អាចរិយោ វន្តិយោ”តិ អាគតោ។

“អន្តរា វុត្តការណោនាតិ តញ្ចា វន្តន្តស្ស មញ្ចាទាទានីសុ នលាដំ
បដិហញ្ញេយ្យាតិអាទិនា វុត្តការណោនា”តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដំ. បរិវារ
៣.៤៦៧) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដំ. បរិវារ ២.៤៦៧) បន “មញ្ចាទាទានីសុបិ
នលាដំ បដិហញ្ញេយ្យាតិ អន្ធការេ ចម្មុខណ្ឌំ បញ្ញាបេត្វា វន្តិតុំ ឌីនមន្តស្ស
នលាដំ វា អក្ខិ វា មញ្ចាទានីសុ បដិហញ្ញាតិ។ ឯតេន វន្តតោបិ អាបត្តិអភារំ វត្វា
វន្តនាយ សព្វថា បដិក្ខេទាភារញ្ចា ជីបេតិ។ ឯវំ សព្វត្ថ សុត្តន្តវេហិ
អប្បដិក្ខិត្តសុ។ នក្កាទីសុ បន វន្តិតុំ ន វន្តិតិ។ ឯកតោ អារត្តោតិ ឯកស្មី
នោសាគតិបក្ខេ បរិវត្តោ, បរិជ្ជោតិ អត្តោ។ តេនាហា ‘សបត្តបក្ខេ បិតោ’តិ។
វន្តិយមាណោតិ ឌីនមិត្វា វន្តិយមាណោ។ វន្តិតព្ពេសុ ឧទ្ទេសាចរិយោ
និស្សយាចរិយោ ច យស្មា នវកាបិ ហោន្តិ, តស្មា ‘តេ វុត្តា ឯវំ វន្តិយា’តិ
វន្តិតញ្ចា”តិ អាគតំ។ វជិរពុទ្ធិដកាយំ (វជិរ. ដំ. បរិវារ ៤៦៧) “ឯការត្តោតិបិ
បឋន្តិ, តស្ស កុទ្ធោ កោធាភិក្ខុតោតិ កិរ អត្តោ។ ឯការត្តោតិបិ កេចិ,
ឧត្តរាសដ្ឋំ អបនេត្វា បិតោតិ កិរ អត្តោ។ តំ សព្វំ អដ្ឋកថាយំ ឧទ្ធដថាធិយា
វិវុដ្ឋតិ។ ឯការត្តោតិ ហិ ឧទ្ធដំ, តស្មា ន គហេតព្ពំ។ អន្តរា វុត្តការណោនាតិ
កិច្ចប្បសុតត្តា អសមន្មាហរត្តោ ‘នលាដំ
បដិហញ្ញេយ្យា’តិអាទិវុត្តការណោនា”តិ អាគតំ។

ទុតិយកាថាសង្គណិកដ្ឋកថាយំ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៧៧) “ទស បុគ្គលា
នាភិវាទេតញ្ចាតិ សេនាសនក្ខន្ធកេ វុត្តា ទស ជនា។ អញ្ចលិសាមីចេន ចាតិ
សាមីចិកម្មេន សទ្ធិ អញ្ចលិ ច តេសំ ន កាតញ្ចោ។ នេវ
ចានីយបុច្ឆនតាលវណ្ណាគ្គហណាទិ ខន្ធកវត្តំ តេសំ ទស្សេតព្ពំ, ន អញ្ចលិ

បង្កឈ្លាតញ្ចាតិ អត្ថោ។ ធនន្ទំ ទុក្ខជន្មំ តេសំយេវ ធនន្ទំ ឯវំ ករោន្តស្ស ទុក្ខជំ
ហោតិ” តិ អាគតំ, តស្មា អញ្ញាលី កម្មមត្តម្យំ នេសំ ន កត្តព្ពន្ធិ។

“នវកតវេន, ភន្តេ, ភិក្ខុនា វុឡ្យតវស្ស ភិក្ខុនោ ចាទេ វន្តន្តេន កតិ ធម្ម
អជ្ឈត្តំ ឧបជ្ជាបេត្វា ចាទា វន្តិតញ្ចាតិ? នវកតវេនុចាលី, ភិក្ខុនា វុឡ្យតវស្ស
ភិក្ខុនោ ចាទេ វន្តន្តេន បញ្ចា ធម្ម អជ្ឈត្តំ ឧបជ្ជាបេត្វា ចាទា វន្តិតញ្ចា។ កតមេ
បញ្ចា? នវកតវេនុចាលី, ភិក្ខុនា វុឡ្យតវស្ស ភិក្ខុនោ ចាទេ វន្តន្តេន ឯកំសំ
ឧត្តរាសដ្ឋំ កត្វា អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា ឧភោហិ ចាណិកលេហិ ចាទានិ
បរិសម្ភាហន្តេន បេមញ្ចា ការវញ្ចា ឧបជ្ជាបេត្វា ចាទា វន្តិតញ្ចា។
នវកតវេនុចាលី, ភិក្ខុនា វុឡ្យតវស្ស ភិក្ខុនោ ចាទេ វន្តន្តេន ឥមេ បញ្ចា ធម្ម
អជ្ឈត្តំ ឧបជ្ជាបេត្វា ចាទា វន្តិតញ្ចា” តិ (បរិ. ៤៦៩) ឥមស្មី ហ្នានេ សម្មាសម្ពុទ្ធន
អាយស្មតោ ឧចាលីស្ស វន្តនានយោវ អាចិត្តិតោ។

បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វាតិ ឯត្ថ បញ្ចសរូបញ្ច កចិតំ។ កចំ? វុឡ្យតវស្ស ចាទេ
វន្តន្តេន ឧភោ អំសេ វិវិត្វា វន្តិតញ្ចា, ន ច ឧភោ អំសេ ចារុបិត្វា វន្តិតញ្ចា, អថ
ខោ ឯកំសំ ឧត្តរាសដ្ឋំ កត្វា វន្តិតញ្ចាតិ។ ឯតេន សង្ឃាជិ បន ឯកំសំ កតាបិ
អកតាបិ នត្ថិ ទោសោតិ បកាសិតោ ហោតិ។ “ធននទសមោធានសមុជ្ឈលំ
ករបុជសដ្ឋាតំ អញ្ញាលី បគ្គហេត្វាវ វន្តិតញ្ចា, ន ហត្ថតលបកាសនមត្តេន វា
ន ហត្ថមុជ្ជបកាសនាទិនា វា វន្តិតញ្ចា” តិ ច “ន ឯកេន ហត្ថេន
ចីវរកណ្ណាធុបនាទិមត្តេន វន្តិតញ្ចា, អថ ខោ ឧភោហិ ចាណិកលេហិ ចាទានិ
បរិសម្ភាហន្តេន វន្តិតញ្ចា” តិ ច “ឯវំ វន្តន្តេហិ ន ទុដ្ឋចិត្តញ្ចា អនាទរញ្ចា
ឧបជ្ជាបេត្វា វន្តិតញ្ចា, អថ ខោ បេមញ្ចា ការវញ្ចា ឧបជ្ជាបេត្វា ចាទា វន្តិតញ្ចា” តិ
ច ឯវំ វន្តនានយោ អាចិត្តិតោ ហោតិ។

កង់ បញ្ចូបតិដ្ឋិតសរូបំ កង់តំ? ឥធិ ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្យាតិ ឯកំ,
អញ្ចលី បគ្គហេត្យាតិ ឯកំ, ឧភោហិ ចាណិតលេហិ ចាធានិ
បរិសម្ពាហន្តោតិ ឯកំ, បេមញ្ច ឧបជ្ជាបេត្យាតិ ឯកំ, ការវញ្ច ឧបជ្ជាបេត្យាតិ
ឯកំ, ឯវំ បញ្ចូបតិដ្ឋិតសរូបំ កង់តំ ហោតិ។ តេនាហា “បញ្ច ធម្ម អន្ល័ត្តំ
ឧបជ្ជាបេត្យា ចាធា វន្តិតញ្ច” តិ។ ឯវំ សកលលោកស្ស ហិតសុខការកេន
ធម្មស្សមិនា កាយបណាមមនោបណាមវសេន មហាតោ ហិតសុខស្ស
បវត្តនត្ថំ អាយស្មតោ ឧចាលិត្តរស្ស អាទិត្យតេន វន្តនានយេន វន្តិតុំ វដ្ឋតិ។

ឥធានិ បន អាចរិយា អភិនវអាគតានំ ឧហរាណញ្ច សាមណោរាណញ្ច
វន្តនានយំ សិក្ខត្តា ន ឥមំ អាហាច្ឆកាសិតំ ចាធូរី គហេត្យា សិក្ខត្តិ, អថ ខោ
បវេណីអាគតនយំយេវ គហេត្យា សិក្ខត្តិ។ កង់? យទិ ឋេត្យា វន្តថ, ទេ
ចាធិតលានិ សមំ ភូមិយំ បតិដ្ឋាបេត្យា ទេ ហត្ថតលានិ សមំ ដុសាបេត្យា
នលាដេ បតិដ្ឋាបេត្យា វន្តិតញ្ចភិមុខំ ឱនមិត្យា វន្តថាតិ, អយំ នយោ “ឯវំ
មហាសត្តោ សុវណ្ណាកនិលិ វិយ ពារាណសិនគរភិមុខំ ឱនមិត្យា មាតាបិតរោ
វន្តិត្យា” តិ ឥមំ ជាតកដ្ឋកថាវចនញ្ច “ធននខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ចលី
បគ្គយ្ហ សិរស្មី បតិដ្ឋាបេត្យា” តិអាទិអដ្ឋកថាវចនញ្ច អនុលោមេតិ។ ឥធិ បន ទេ
ចាធិតលានិ, ទេ ហត្ថតលានិ, នលាដញ្ចាតិ បញ្ចសុ បតិដ្ឋិតានិ តិ សរូបំ វន្តិត្យា។
យទិ និសីទិត្យា វន្តថ, បឋមំ ទេ ចាធិតលានិ ភូមិយំ សមំ បតិដ្ឋាបេត្យា ទេ
ជាណុមណ្ឌាលានិ សមំ ឧស្សាបេត្យា ទេ កប្បរាទិ ទិដ្ឋំ ជាណ្ឌានំ ឧបរិ សមំ
ឋេបេត្យា ទេ ហត្ថតលានិ សមំ ដុសិតានិ កត្យា អញ្ចលីសម្ពាតំ ករហុដំ
សិរសម្ពាតេ នលាដេ បតិដ្ឋាបេត្យា វន្តថ។ តតោ ឱនមិត្យា ទេ ជាណុមណ្ឌាលានិ
ច ទេ កប្បរាទិ ច ភូមិយំ សមំ បតិដ្ឋាបេត្យា ទេ ហត្ថតលានិ បសាវេត្យា សមំ
ភូមិយំ ឋេបេត្យា សីសំ ឧភិដ្ឋំ ហត្ថបិដ្ឋំ ឧបរិ កត្យា ភូមិយំ បតិដ្ឋាបេត្យា
វន្តថាតិ។ ឯត្ថ តុ ទេ ចាធិតលានិ ឯកំ កត្យា, តថា ទេ ជាណុមណ្ឌាលានិ ឯកំ, ទេ

កប្បរាជ ឯកំ, ទ្វេ ហត្ថតលាជិ ឯកំ, សីសំ ឯកំ កត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតសរូបំ
កថេន្តិ។ ឯស នយោ ចាឡិអដ្ឋកថាជីកាសុ ន ទិដ្ឋោ។

សមីបំ គន្ធា ចាទានំ វន្តនកាលេ បន ឯកច្ឆេ បឋមំ អត្តនោ សីសំ ហេតុន
បរាមសិត្វា តេន ហត្ថទ្វយេន ថេរានំ ជាណាមណ្ឌលំ ចីវរស្ស ឧបរិយេវ
សម្ពាហន្តិ។ ឯកច្ឆេ បឋមំ ថេរានំ ជាណាមណ្ឌលំ សចីវរិយេវ បរាមសិត្វា
តេនេវ ហត្ថទ្វយេន អត្តនោ សីសំ បរាមសន្តិ។ ឯកច្ឆេ ធុបនមត្តមេវ ករោន្តិ។
ឯសបិ នយោ ន កិស្មិញ្ចិ ទិដ្ឋោ។ រាមញ្ញនេសិយា បន ភិក្ខុ ឯវំ សមីបំ គន្ធា
វន្តនកាលេ ថេរានំ ចាទគ្គំ អបស្សន្តាបិ បរិយេសិត្វា ចីវរតោ និហរិត្វា
ចាទគ្គមេវ បុនប្បុនំ ហេតុន សម្ពាហិត្វា សីសេន បវេដ្ឋត្វា ធុម្ពិត្វា លេហិត្វា
ចិវប្បវាសាគតបិយមនាបឧបជ្ឈាយំ វា អាចរិយំ វា បស្សន្តាវិយ កត្វា វន្តន្តិ។
តំ កិរិយំ បរិវារចាឡិយំ “ឧកោហិ ចាណិកលេហិ ចាទានិ បរិសម្ពាហន្តេន
បេមញ្ច ការវញ្ច ឧបជ្ឈាបេត្វា ចាទា វន្តិតត្តា” តិ អាគតចាឡិយា សំសន្តតិ វិយ
ទិស្សតិ។ តេបិ ន សព្វេ ចាឡិ បស្សន្តិ, បវេណីវសេនេវ ករោន្តិ, តស្មា សព្វេសំ
ហិតត្ថំ ចាឡិនយោ អម្ពេហិ ឧទ្ធដោ។ បវេណីអាគតនយតោ ហិ ចាឡិនយោ
ពលវតរោ, តស្មា ភគវតោ អាណំ គរុំ ករោន្តេហិ សប្បរិសេហិ ចាឡិនយោ
សមាសេវិតញ្ចេតិ អម្ពាភំ ខន្តិ, វីមសិត្វា គហេតព្ពំ។

អាសន្នាទិកថា

៥៥. អាសន្នាទិកថាយំ ចតុរស្សបីឋន្តិ សមចតុរស្សំ។ អដ្ឋង្គុលចាទំ វដ្ឋតិ តិ
អដ្ឋង្គុលចាទកមេវ វដ្ឋតិ។ បមាណាតិក្កន្តាបិ វដ្ឋតិ តិ សមចតុរស្សមេវ
សន្ធាយ វុត្ថំ។ អាយតចតុរស្សា បន សត្តង្គបញ្ចដ្ឋាបិ ឧច្ឆចាទា ន វដ្ឋន្តិ។
វេត្តេហោវ ចតុរស្សាទិអាការេន កតំ ភទ្ទបីឋន្តិ អាហា “វេត្តមយបីឋ” ន្តិ។
នារុបដ្ឋិកាយ ឧបរីតិ អជនិអាការេន បិតនារុបជលស្ស ហេដ្ឋា។ ឧទ្ធី ចាទំ

កត្វា បវេសនកាលញ្ចិ សន្ទាយ “ឧបរី” តិ វុត្ថំ។ ឯឡកស្ស បដិមចាទទ្វយំ វិយ
វុត្តាការេន បិតត្តា បនេតំ “ឯឡកចាទបីប” ត្ថិ (វិ. វិ. ដ. ចូឡវគ្គ ២.២៩៧) វុត្ថំ។

ឧទ្ទាសយនមហាសយនកថា

៥៦. ឧទ្ទាសយនមហាសយនកថាយំ “វាឡវុចានីតិ អាហារីមាទិ
វាឡវុចានិ, ‘អកប្បិយវុចាកុលោ អកប្បិយមញ្ញោ បល្លង្គោ’ តិ សារសមាសេ
វុត្ថំ។ ធិយលោមកោ មហាកោជវោតិ ចតុវុត្ថុលាធិកលោមោ កាឡកោជវោ។
‘ចតុវុត្ថុលាធិកាទិ កិរ តស្ស លោមាទិ’ តិ វចនតោ ចតុវុត្ថុលតោ ហោជ្ជា វុត្ថុតិ តិ
វទន្តិ។ វានចិព្រោ ឧណ្ណាមយត្ថរណោតិ ភិក្ខុច្ឆេទាទិវសេន វិចិព្រោ
ឧណ្ណាមយត្ថរណោ។ យនបុប្ផកោ ឧណ្ណាមយត្ថរណោតិ
ឧណ្ណាមយលោហិតត្ថរណោ។ បកតិក្ខុលីកាតិ
វុត្ថុត្វលលតាត្វលហោជក៏ត្វលសង្ខាតាទំ តិណ្ណំ ត្វលាទំ អញ្ញាតវុណ្ណា
ត្វលីកា។ ‘ឧទ្ទលោមីតិ ឧភតោទសំ ឧណ្ណាមយត្ថរណំ។ ឯកន្តលោមីតិ
ឯកតោទសំ ឧណ្ណាមយត្ថរណំ’ ត្ថិ ធិយនិកាយជ្ជកថាយំ វុត្ថំ។ សារសមាសេ
បន ‘ឧទ្ទលោមីតិ ឯកតោឧគ្គតបុប្ផំ។ ឯកន្តលោមីតិ ឧភតោឧគ្គតបុប្ផំ’ ត្ថិ វុត្ថំ។
‘កោសេយ្យកង្ខិស្សមយន្តិ កោសេយ្យកសដមយ’ ត្ថិ អាចរិយធម្មចាលត្ថរេន
វុត្ថំ។ សុទ្ធកោសេយ្យន្តិ រតនបរិសិព្ពនវហិតំ។ ធិយនិកាយជ្ជកថាយំ បនេត្ត
‘បេបេត្វា ត្វលីកំ សញ្ញានេវ កោនកាទិទិ រតនបរិសិព្ពិតាទិ ន វុត្ថុតិ វុត្ថំ។ តត្ថ
‘បេបេត្វា ត្វលីកំ’ ត្ថិ ឯតេន រតនបរិសិព្ពនវហិតាបិ ត្វលីកា ន វុត្ថុតិ តិ ធិបេតិ។
‘រតនបរិសិព្ពិតាទិ ន វុត្ថុតិ តិ ឥមិនា បន យាទិ រតនបរិសិព្ពិតាទិ, តាទិ
ភូមត្ថរណាវសេន យថានុរូបំ មញ្ញាទិសុ ច ឧបនេតុំ វុត្ថុតិ តិ ធិបិតត្ថិ វេទិតព្ពំ។
ឯត្ថ ច វិនយបរិយាយំ បត្វា គរុកេ ហិតព្ពត្តា ឥធន វុត្ថុនយេនេវេត្ថ វិនិច្ឆយោ

វេទិតព្រោះ។ សុត្តន្តិកទេសនាយ បន គហដ្ឋានម្យ វសេន វុត្តត្តា តេសំ
សង្កណ្ឌនត្ថំ ‘ឋបេត្វា តូលីកំ...បេ... វដ្ឋតី’តិ វុត្តន្តិ អបរេ។

អជិនចម្មេហ៍តិ អជិនមិគចម្មេហ៍។ តានិ កិរ ចម្មានិ សុខុមតរាជិ, តស្មា
ធុបដ្ឋតិបដ្ឋានិ កត្វា សិព្ពន្តិ។ តេន វុត្តំ ‘អជិនប្បវេណី’តិ។ ឧត្តរំ ឧបរិភាគំ
នាទេតីតិ ឧត្តរដ្ឋនោ, វិតានំ, តព្វា លោហិតវិតានំ ឥនាធិប្បតន្តិ អាហា
‘ឧបរិពទ្ធន វត្តវិតានេនា’តិ, ‘វត្តវិតានេសុ ច កាសាវំ វដ្ឋតិ, កុសុម្ពាធិវត្តមេវ
ន វដ្ឋតី’តិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ មហាឧបធានន្តិ បមាណាតិក្កន្តំ ឧបធានំ។ ឯត្ថ ច
កិព្វាបិ ធិបនិកាយដ្ឋកថាយំ ‘អលោហិតកានិ ទ្វេបិ វដ្ឋន្តិយេវ, តតោ ឧត្តរិ
លភិត្វា អញ្ញេសំ ធាតព្វានិ។ ធាតុមសក្កោន្តោ មព្វោ តិរិយំ អត្តរិក្វា
ឧបរិបច្ចត្តរណំ ទត្វា និបដ្ឋិតុម្បិ លភតី’តិ អវិសេសេន វុត្តំ,
សេនាសនក្ខន្ធកវណ្ណានាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៩៧) បន ‘អគិលានស្ស
សីសូបធានព្វា ចាទ្វបធានព្វាតិ ទ្វយមេវ វដ្ឋតិ។ គិលានស្ស ពិម្ពោហានានិ
សន្តិក្វា ឧបរិ ច បច្ចត្តរណំ ទត្វា និបដ្ឋិតុម្បិ វដ្ឋតី’តិ វុត្តត្តា គិលានោយេវ
មព្វោ តិរិយំ អត្តរិក្វា និបដ្ឋិតុំ វដ្ឋតីតិ វេទិតព្វំ។ អភិនិស្សាយ និសីទិតុន្តិ
អបស្សាយ និសីទិតុ”ន្តិ ឯត្ថកោវិនិច្ឆយោ សារត្តធិបនិយំ អាគតោ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៥៤) - បន វាឡរូចានីតិ អាហារិមាជិ
វាឡរូចានិ។ ចតុរង្គុលាធិកានីតិ ឧទ្ធុលោមីឯកន្តុលោមីហិវិសេសទស្សនំ។
ចតុរង្គុលតោ ហិ ឧនានិ កិរ ឧទ្ធុលោមីអាធិសុ បរិសន្តិ។ វានចិត្រោ
ឧណ្ណាមយត្តរណោតិ នាជារណ្ឌេហិ ឧណ្ណាមយសុត្តេហិ ភិត្តិច្ឆេទានិវសេន
វាយិត្វា កតចិត្តត្តរណោ។ យនបុប្ផកោតិ ពហលរាគោ។ បកតិតូលីកាតិ
តូលបុណ្ណាភិសិ។ វិកតិកាតិ សីហរូចានិវសេន វានចិត្រាវ គយ្ហតិ។
“ឧទ្ធុលោមីតិ ឧគតោទសំ ឧណ្ណាមយត្តរណំ។ ឯកន្តុលោមីតិ ឯកន្តុទសំ

ឧណ្ណាមយត្តរណា”ន្តិ ធីយនិកាយជ្ជកថាយំ វុត្តំ។ កោសេយ្យកង្ខិស្សមយន្តិ
កោសិយសុត្តានំ អន្តរា សុវណ្ណាមយសុត្តានិ បវេសេត្វាវីតំ, សុវណ្ណាសុត្តំ កិរ
កង្ខិស្សំ កសជន្តិ ច វុច្ចតិ។ តេនេវ “កោសេយ្យកសជមយ”ន្តិ
អាចរិយធម្មចាលត្ថេវេន វុត្តន្តិ វេទន្តិ។ រតនបរិសិព្ពិតន្តិ សុវណ្ណាលីត្តំ។
សុទ្ធកោសេយ្យន្តិ រតនបរិសិព្ពនរបិតំ។

អធិនមិកចម្មានំ អតិសុខុមត្តា ធុបដ្ឋតិបដ្ឋានិ កត្វា សិព្ពន្ធិតិ វុត្តំ
“អធិនប្បវេណី”តិ។ រត្តវិវាទនាតិ សព្វរត្តន វិវាទនេ។ យំ បន នាធាវណ្ណំ
វានចិត្តំ វា លេបចិត្តំ វា, តំ វដ្ឋតិ។ ឧកតោលោហិតក្ខបធានេបិ ឯសេវ នយោ។
ចិត្រំ វាតិ ឥទំ បន សព្វថា កប្បិយត្តា វុត្តំ, ន បន ឧកតោឧបធានេសុ
អកប្បិយត្តា។ ន ហិ លោហិតកសន្នោ ចិត្ត វដ្ឋតិ។ បដលិក្កហណេនេវ
ចិត្តកស្សបិ អត្តរណស្ស សង្គហោតព្ពប្បសង្គតោ។ កាសាវំ បន
លោហិតផ្កវេហារំ ន គច្ឆតិ, តស្មាវិវាទនេបិ ឧកតោឧបធានេបិ វដ្ឋតិ។ សចេ
បមាណយុត្តន្តិអាទិ អញ្ញស្ស បមាណាតិក្កន្តស្ស ពិម្ពោហនស្ស
បដិក្ខិត្តភាវនស្សនត្តំ វុត្តំ, ន បន ឧទ្ទាសយនមហាសយនភាវនស្សនត្តំ តថា
អវុត្តត្តា, តំ បន ឧបធានំ ឧចោសថិកានំ គហដ្ឋានំ វដ្ឋតិ។
ឧទ្ទាសយនមហាសយនមេវ ហិ តទា តេសំ ន វដ្ឋតិ។ ធីយនិកាយជ្ជកថាធីសុ
កិញ្ចាបិ “ឋបេត្វា តូលិកំ សព្ពានេវ គោនកាធីនិ រតនបរិសិព្ពិតានិ ន វដ្ឋន្តិ”តិ
វុត្តំ, វិនយជ្ជកថា ឯវ បន កប្បិយាកប្បិយភាវេ បមាណន្តិ គហោតព្ពំ។
អភិនិស្សរយាតិ អបស្សរយាតិ វុត្តំ។

ចាសាធបរិភោគកថា

ចាសាធបរិភោគកថាយំ សារត្តធីបនិយំ វជិរតុទ្ធិដីកាយញោ ន កិញ្ចិ វុត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ធូឡវគ្គ ២.៣២០) បន “សុវណ្ណាវជតាធិវិចិត្រានីតិ

សង្ឃឹកសេនាសនំ សន្ទាយ វុត្តំ។ បុគ្គលិកំ បន សុវណ្ណាទិវិចិត្រំ ភិក្ខុស្ស
សម្មជិដ្ឋិតុមេវ ន វុដ្ឋតិ ‘ន កេនចិ បរិយាយេន ជាតរូបរជតំ សាទិតត្ថ’ន្តិ
(មហាវ. ២៩៩) វុត្តត្តា។ តេនេវេត្ថ អដ្ឋកថាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០)
‘សង្ឃិកវិហារេ វា បុគ្គលិកវិហារេ វា’តិ វុត្តំ។
គោនកាទិអ កប្បិយភណ្ណាវិសយេ វេ វុត្តំ ឯកភិក្ខុស្សបិ តេសំ គហលោ
នោសាភាវា”តិ វុត្តំ។

ឧបាហានកថា

ឧបាហានកថាយំ “អន្តាវដ្ឋកវណ្ណាទិ អភិនវាវដ្ឋជលវណ្ណា, ឧនកេន
តិទ្គកាកបត្តវណ្ណាទិបិ វនន្តិ។ ឧណ្ណាហិ កតថាទុកាតិ
ឧណ្ណាលោមមយកម្ពលេហិ, ឧណ្ណាលោមេហិ វេ វា កតថាទុកា។
កាឡសីហោតិ កាឡមុខវាជនជាតិ។ សេសមេត្ត ចាឡិតោ ច អដ្ឋកថាតោ ច
សុវិញ្ញយ្យមេវា”តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៤៦) វុត្តំ។
វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៤៦) បន “អន្តាវដ្ឋកវណ្ណាទិ
អល្លាវដ្ឋជលវណ្ណា, តិទ្គកាកបត្តវណ្ណាទិបិ វនន្តិ។ វជនន្តិ
ឧបរិលិត្តដីលាទិវណ្ណំ សន្ទាយ វុត្តំ។ តេនាហ ‘ហោឡកេន បុញ្ញិត្វា’តិ។ តញ្ញិ
តថា បុញ្ញិតេ វិគច្ឆតិ។ យំ បន ចម្មស្ស ទុគ្គន្ទាបនយនត្ថំ កាឡវត្តាទិវជនេហិ
វញ្ញិតត្តា កាឡវត្តាទិវណ្ណំ ហោតិ, តំ ហោឡាទីហិ អបនេតុំ ន សក្កា
ចម្មគតិកមេវ, តស្មា តំ វុដ្ឋតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។ ខល្លកន្តិ សព្វបណ្ឌិបិធានចម្ពំ
អបរិគឡនត្ថំ បណ្ឌិយា ឧបរិភាគេ អបិធាយ អាហេបនពន្ធនមត្តំ វុដ្ឋតិ។
វិចិត្រាតិ សណ្ឋានតោវិចិត្របដ្ឋា អធិប្បតា, ន វណ្ណតោ សព្វសោ
អបនេតព្ពេសុ ខល្លកាទីសុ បរិដ្ឋត្តា។ ពិឡាលសទិសមុខត្តា មហាខល្លកា
បក្ខិពិឡាលាតិ វុច្ឆន្តិ, តេសំ ចម្ពំ នាម បក្ខលោមមេវ។ ឧណ្ណាហិ កតថាទុកាតិ

ឯត្ថ ឧណ្ណាមយកម្ពលេហិ កតចាទុកា សង្កយ្ហន្តិ។ កាឡសីហោតិ
កាឡមុខវាជានិ។ ចម្ពំ ន វដ្តតិ តិ និសីទនត្ថរណំ កាតុំ ន វដ្តតិ,
ភូមត្ថរណាទិវសេន បរិភោគោ វដ្តតេវា”តិ វុត្តំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ២៥៩) បទ “មិគមាតុកោតិ តស្ស ឆាមំ,
វាតមិកោតិ ច តស្ស ឆាមំ។ ‘កាឡសីហោ កាឡមុខោ កប្ប’តិ លិខិតំ។ ចម្ពំ ន
វដ្តតិ តិ យេន បរិយាយេន ចម្ពំ វដ្តិស្សតិ, សោ បរតោ អាវិភវិស្សតិ។ ‘អត្តនោ
បុគ្គលិកវសេន បច្ឆាហារោ បដិក្ខត្តោ’តិ វុត្តំ។ ‘ន, ភិក្ខុវេ, កិញ្ចិ ចម្ពំ
ធារេតព្ព’ន្តិ ឯត្ថាវតា សិទ្ធេ ‘ន, ភិក្ខុវេ, កោចម្ព’ន្តិ ឥទំ បរតោ ‘អនុជាឆាមិ,
ភិក្ខុវេ, សព្ពបច្ឆន្តិមេសុ ជនបទេសុ ចម្មានិ អត្តរណានី’តិ (មហាវ. ២៥៩) ឯត្ថ
អនុមតិប្បសង្កកយា វុត្តន្តិ វេទិតព្ព”ន្តិ វុត្តំ។

យានកថា

យានកថាយំ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, បុរិសយុត្តំ ហត្ថវដ្តក”ន្តិ (មហាវ.
២៥៣) ឯត្ថ អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, បុរិសយុត្តំ, អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, ហត្ថវដ្តកន្តិ
ឯវំ បច្ឆេកំ វាក្យបរិសមាបនំ អធិប្បេតន្តិ អាហា “បុរិសយុត្តំ ឥត្ថិសារថិ
វា...មេ.... បុរិសា វា, វដ្តតិយេវា”តិ។ “បីឋកសិវិកន្តិ បីឋកយានំ។ ចាជន្តិ
អន្តោលិកាយេតំ អធិវេចន”ន្តិ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៥៣)
វុត្តំ, “បីឋកសិវិកន្តិ ជលកាទិនា កតំ បីឋកយានំ។ បដទោតលិកំ
អន្តោលិកា។ សព្ពម្បិ យានំ ឧបាហានេនបិ គន្ធុ អសមត្ថស្ស គិលានស្ស
អនុញ្ញាត”ន្តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៥៣)។

ជីវកថា

៥៧. បីវរកថាយំ “អហតកប្បានន្តិ ឯកវារជោតានំ។ ឧតុទ្ធវជានន្តិ ឧតុតោ
 ធិយកាលតោ ឧទ្ធវជានំ ហតវត្ថកានំ, បិលោតិកានន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។
 ចាបណីកេតិ អន្តរាបណតោ បតិបិលោតិកថីវេ។ ឧស្សហោ
 ករណីយោតិ បរិយេសនា កាតញ្ចា។ បរិច្ឆេទោ បនេត្ថ នត្ថិ, បដ្ឋសតម្បិ វដ្ឋតិ។
 សព្វមិទំ សាធិយន្តស្ស ភិក្ខុនោ វសេន វុត្ថំ។ អគ្គឡំ តុន្តន្តិ ឯត្ថ ឧទ្ធវត្វា
 អល្លិយាបនឧណ្ហំ អគ្គឡំ, សុត្តន សំសិព្ពតំ តុន្តំ, វដ្ឋត្វា ករណំ ឡិវដ្ឋិកំ។
 កណ្ហាបកំ វុច្ឆតិ មុទ្ធិកា។ ទឡិកម្មន្តិ អនុទ្ធវត្វាវ ឧបស្សយំ កត្វា
 អល្លិយាបនកំ វត្ថុឧណ្ហា”ន្តិ អដ្ឋកថាយំ អាគតំ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី.
 មហាវគ្គ ៣.៣៤៨) បន “អប្បបេយ្យន្តិ បតិជ្ជបេយ្យំ។ ហតវត្ថកានន្តិ
 កាលាតីតវត្ថានំ។ ឧទ្ធវត្វា អល្លិយាបនឧណ្ហាន្តិ ទុព្ពលដ្ឋានំ អបនេត្វា
 អល្លិយាបនវត្ថុឧណ្ហា”ន្តិ វុត្ថំ។ ទិគុណំ សង្ឃាជិន្តិ ទុបដ្ឋំ សង្ឃាជី។ ឯកច្ឆិយន្តិ
 ឯកបដ្ឋំ អគ្គបដ្ឋំ។ អគ្គឡំ អដ្ឋាបេស្សន្តិ ជិល្ហាដ្ឋានេ បិលោតិកឧណ្ហំ
 លក្ខាបេយ្យំ។

ជិន្នបីវរកថា

ជិន្នបីវរកថាយំ ភីសុ បន បីវរេសុ ទ្វេ វា ឯកំ វា ជិន្និត្វា កាតព្វន្តិ ឯត្ថ
 “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ជិន្នកំ សង្ឃាជី ជិន្នកំ ឧត្តរាសន្តំ ជិន្នកំ អន្តរាសក”ន្តិ
 (មហាវ. ៣៤៥) វចនតោ បញ្ចាឧណ្ហាសត្តុឧណ្ហាទិវសេន ជិន្និត្វាវ កាតព្វំ, ន
 អច្ឆិន្និត្វាតិ អត្ថោ។ សចេ នប្បហោតិ, អាគន្ធកបដ្ឋំ ឆាតព្វន្តិ ឯត្ថ យទិ ជិន្និត្វា
 កតេ តិណ្ហាម្បិ បីវរានំ អត្ថាយ សាដកោ នប្បហោតិ, ទ្វេ បីវរានិ ជិន្នកានិ
 កាតព្វានិ, ឯកំ បីវរំ អច្ឆិន្នកំ កត្តព្វំ។ ទីសុ បីវរេសុ ជិន្និត្វា កតេសុ សាដកោ
 នប្បហោតិ, ទ្វេ បីវរានិ អច្ឆិន្នកានិ, ឯកំ បីវរំ ជិន្នកំ កាតព្វំ។ ឯកស្មិម្បិ បីវរេ
 ជិន្និត្វា កតេ សាដកោ នប្បហោតិ, ឯសំ សតិ អច្ឆិន្និត្វា អាគន្ធកបដ្ឋំ ឆាតព្វន្តិ

អត្ថោ។ តមត្ថំ ចាឡិយា សាដេតុំ “វុត្តញ្ញោត”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ អន្ធាធិកម្ម្យ
អាហោបេតុន្តិ ឯវំ អប្បហោន្តេ សតិ អាគន្ធកបដ្ឋម្យិ អាហោបេតុំ អនុជាធាមីតិ
អត្ថោ។

អកប្បិយជីវកថា

អកប្បិយជីវកថាយំ “នគ្គិយំ កុសជីវំ ជលកជីវំ កេសកម្ពលំ
វាឡិ កម្ពលំ ឧលូកបក្ខិកំ អជិនក្ខិប”ន្តិ ឥមា និ តិត្ថិយសមាធានត្ថា
ដុល្លច្ចយវត្ថុនីតិ ភគវតា បដិក្ខត្តានិ។ តត្ថ នគ្គិយន្តិ នគ្គភារោ
អចេលកភារោ។ កុសជីវន្តិ កុសេន គន្ថេត្វា កតជីវំ។ វាកជីវន្តិ តាបសានំ
វក្កលំ។ ជលកជីវន្តិ ជលកសណ្ឋានានិ ជលកានិ សិព្ពិត្វា កតជីវំ។
កេសកម្ពលន្តិ កេសេហិ តន្ថេ វាយិត្វា កតកម្ពលំ។ វាលកម្ពលន្តិ
ចាមរីវាលេហិ វាយិត្វា កតកម្ពលំ។ ឧលូកបក្ខិកន្តិ ឧលូកសកុណាស្ស
បក្ខេហិ កតនិវាសនំ។ អជិនក្ខិបន្តិ សលោមំ សឡំ អជិនមិគចម្មំ។ តានិ
តិត្ថិយទ្ធជក្ខតានិ អជីវភារេន ចាកជានីតិ អាចរិយេន ឥធន វុត្តានិ។
ចោត្តកោ បន អចាកដោតិ តំ វត្វា សព្ពនីលកានីនិ ទុក្ខដវត្ថុកានិ វុត្តានិ។
“តិបដ្ឋជីវស្ស វា មជ្ឈេ ធាតព្វានី”តិ វុត្តត្ថា តិបដ្ឋជីវំ ធារេតុំ វដ្ឋតិ តិ សិទ្ធិ។
តិបដ្ឋានីនព្វា ពហុបដ្ឋជីវានំ អន្តរេ ព្យាធិសានិ អសារុប្បវណ្ណានិ
បដបិលោតិកានិ កាតព្វានីតិ ធស្សេតិ។ កព្វាកំ នាម សីសតោ បដិមុញ្ញិត្វា
កាយារុទ្ធុវត្ថុ។ តេនាហ “ជាលេត្វា រជិត្វា បរិភូត្វិតុំ វដ្ឋតិ”តិ។ វេបនន្តិ
សីសវេបនំ។ តិវីជន្តិ មកុដំ។ តស្ស វិសេសំ ធស្សេតុំ “តិវីជកំ
បនា”តិអាទិមាហ។

ជីវវិចារណកថា

ច្រើនវិចារណកថាយំ “បណ្ឌិតោ, ភិក្ខុវេ, អានន្តោ, មហាបញ្ញោ, ភិក្ខុវេ,
អានន្តោ។ យត្រ ហិ នាម មយា សំខិត្តន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ
អាជានិស្សតិ, កុសិម្មិ នាម ករិស្សតិ, អឌ្ឍកុសិម្មិ នាម ករិស្សតិ,
មណ្ឌលម្មិ នាម ករិស្សតិ, អឌ្ឍមណ្ឌលម្មិ នាម ករិស្សតិ, វិវដ្តម្មិ នាម
ករិស្សតិ, អនុវិវដ្តម្មិ នាម ករិស្សតិ, គីវេយ្យកម្មិ នាម ករិស្សតិ,
ជង្គេយ្យកម្មិ នាម ករិស្សតិ, ពាហន្តម្មិ នាម ករិស្សតិ, ជិន្នកំ ភរិស្សតិ,
សត្តល្ងំ សមណសារុប្បំ បច្ចត្តិកានព្វា អនភិច្ឆិត” ត្ថិ (មហាវ. ៣៤៥) វចនតោ
“បស្សសិ ត្វំ, អានន្ត, មគ្គខេត្តំ អច្ឆិតទំ ចាឡិពទ្ធំ មរិយាទពទ្ធំ សិដ្ឋាជកពទ្ធំ” ត្ថិ
ភគវតោ សំខិត្តន វុត្តវចនំ សុត្វា អាយស្មា អានន្តោ ភគវតោ
អដ្ឋាសយានុបំ សម្ពហុលានំ ភិក្ខុនំ ច្រំ សំវិទហិ។ តថា ឥនានិបិ ឯវុបំ ច្រំ
សំវិទហិតព្វំ។

តត្ថ “អច្ឆិតទ្ធិ ចតុរស្សកេនារពទ្ធំ។ ចាឡិពទ្ធិ អាយាមតោ ច វិត្តារតោ
ច ជីយមរិយាទពទ្ធំ។ មរិយាទពទ្ធិ អន្តរន្តរា រស្សមរិយាទពទ្ធំ។ សិដ្ឋាជកពទ្ធិ
មរិយាទាយ មរិយាទំ វិជិវដ្ឋិត្វា កតដ្ឋានេ សិដ្ឋាជកពទ្ធំ, ចតុក្កសណ្ឋានត្ថិ
អត្តោ។ យត្រ ហិ នាមាតិ យោ នាម។ កុសិម្មិ នាមាតិ អាទិសុ កុសិតិ
អាយាមតោ ច វិត្តារតោ ច អនុវតាទិនំ ជីយបដ្ឋានមេតំ អធិវចនំ។
អឌ្ឍកុសិតិ អន្តរន្តរា រស្សបដ្ឋានំ នាមំ។ មណ្ឌលត្ថិ បញ្ចខណ្ឌិកស្ស ច្រំ រស្ស
ឯកេកស្មី ខណ្ឌោ មហាមណ្ឌលំ។ អឌ្ឍមណ្ឌលត្ថិ ខុទ្ទកមណ្ឌលំ។ វិវដ្តត្ថិ
មណ្ឌលព្វា អឌ្ឍមណ្ឌលព្វា ឯកតោ កត្វា សិព្ពិតំ មជ្ឈិមខណ្ឌំ។ អនុវិវដ្តត្ថិ
តស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ ទ្វេ ខណ្ឌានិ។ គីវេយ្យកត្ថិ គីវាវេ វេជ្ជនដ្ឋានេ
ទឡិ ករណាត្ថំ អញ្ញសុត្ថសំសិព្ពិតំ អាគន្ធកបដ្ឋំ។ ជង្គេយ្យកត្ថិ
ជង្គិចាបុណនដ្ឋានេ តថេវ សំសិព្ពិតំ បដ្ឋំ។ គីវាជ្ជានេ ច ជង្គជ្ជានេ ច
បដ្ឋានមេតំ នាមត្ថិ។ ពាហន្តត្ថិ អនុវិវដ្ឋានំ ពហិ ឯកេកំ ខណ្ឌំ។ ឥតិ

បញ្ចូលឈ្នួលកង្វះវេនេតំវិចារិតន្តិ។ អថ វា អនុវិវដ្តន្តិវិវដ្តស្ស ឯកបស្សតោ ទិដ្ឋំ
ឯកបស្សតោ ទិដ្ឋន្តិ ចតុន្តម្យំ ខណ្ឌានមេតំ នាមំ។ ពាហន្តន្តិ សុប្បមាណំ ជីវំ
ចារុបន្តេន សំហរិត្វា ពាហាយ ឧបរិ វេចិតា ឧភោ អន្តា ពហិមុខា តិដ្ឋន្តិ, តេសំ
ឯតំ នាមំ។ អយមេវ ហិ នយោ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តោ"តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ.
អដ្ឋ. ៣៤៥) អាគតោ។

ជីវសិព្ពនកថា

ឧណ្ហាកថិនេនជីវសិព្ពនកថាយំ - តេន ខោ បន សមយេន ភិក្ខុ តត្ថ តត្ថ
ខ័លំ និក្ខនិក្ខា សម្ពុទ្ធិក្ខា ជីវំ សិព្ពេន្តិ, ជីវំ វិកណ្ណំ ហោតិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ
អាហោចេសុំ - អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, កថិនំ កថិនវដ្ឋំ, តត្ថ តត្ថ ឱពនិក្ខា ជីវំ
សិព្ពេតុន្តិ។ វិសមេ កថិនំ បត្តវន្តិ, កថិនំ បរិភិដ្ឋតិ... បេ.... ន, ភិក្ខុវេ, វិសមេ
កថិនំ បត្តវិតត្ថំ, យោ បត្តវេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ។

ធម្មាយ កថិនំ បត្តវន្តិ, កថិនំ បំសុកិតំ ហោតិ។ អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ,
តិណាសន្តារកន្តិ។ កថិនស្ស អន្តោ ជីវតិ។ អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, អនុវាតំ
បរិភណ្ឌំ អាហោចេតុន្តិ។ កថិនំ នប្បហោតិ។ អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧណ្ហាកថិនំ
ពិទលកំ សលាកំ វិនន្ទនវដ្ឋំ វិនន្ទនសុត្តកំ វិននិក្ខា ជីវំ សិព្ពេតុន្តិ។
សុត្តន្តិកាយោ វិសមា ហោន្តិ។ អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, កឡិម្ពកន្តិ។ សុត្តា វដ្ឋា
ហោន្តិ។ អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, មោយសុត្តកន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន ភិក្ខុ អធាតេហិ ចាទេហិ កថិនំ អក្កមន្តិ, កថិនំ
ទុស្សតិ។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, អធាតេហិ ចាទេហិ កថិនំ
អក្កមិតត្ថំ, យោ អក្កមេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ។

តេជោ បន សមយេន ភិក្ខុ អល្លេហ៍ ចាធម៌ កងិនំ អក្កមន្តិ, កងិនំ
ទុស្សតិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, អល្លេហ៍ ចាធម៌ កងិនំ
អក្កមិតត្ថំ, យោ អក្កមេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្សតិ។

តេជោ បន សមយេន ភិក្ខុ សធិបាធនា កងិនំ អក្កមន្តិ, កងិនំ ទុស្សតិ។
ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, សធិបាធនេន កងិនំ អក្កមិតត្ថំ។
យោ អក្កមេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្សតិ។

តេជោ បន សមយេន ភិក្ខុ ជីវំ សិព្ពន្តា អង្គុលិយា បដិគ្គណ្ឌន្តិ,
អង្គុលិយោ ទុក្ខា ហោន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
បដិគ្គហន្តិ។

តេជោ បន សមយេន ធម្មគ្គិយា ភិក្ខុ ឧទ្ធវាវចេ បដិគ្គហា ជារេន្តិ
សុវណ្ណាមយំ រូបិយមយំ។ មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តិ ឱយន្តិវិចារេន្តិ “សេយ្យថាមិ គិហី
កាមភោគិនោ”តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, ឧទ្ធវាវចា
បដិគ្គហា ជារេតញ្ចា, យោ ជារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្សតិ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
អដ្ឋមយំ...បេ.... សង្ខារាភិមយន្តិ។

តេជោ បន សមយេន សូចិយោបិ សត្តកាបិ បដិគ្គហាបិ នស្សន្តិ។
ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អាវេសនវិត្តកន្តិ។
អាវេសនវិត្តកេ សមាគុលា ហោន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ -
អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហាវិត្តកន្តិ។ អំសពទ្ធកោ ន ហោតិ...បេ....
អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អំសពទ្ធកំ ពន្ធនសុត្តកន្តិ។

តេជោ បន សមយេន ភិក្ខុ អញ្ញោកាសេ ជីវំ សិព្ពន្តា សីតេនបិ
ឧណ្ហោនបិ កិលមន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,

កមិនសាលំ កមិនមណ្ឌបន្តិ។ កមិនសាលា ជីវវត្ថុកា ហោតិ, ឧទកេន
ឌីត្រវិយតិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧច្ឆវត្ថុកំ
កាតុន្តិ។ ចយោ បរិបតតិ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ចិនិតុំ តយោ ចយេ ឥដ្ឋកចយំ,
សិលាចយំ, ធារុចយន្តិ។ អាហោហន្តាវិហញ្ញន្តិ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តយោ
សោចានេ ឥដ្ឋកសោចានំ, សិលាសោចានំ, ធារុសោចានន្តិ។ អាហោហន្តា
បរិបតតិ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អាលម្ពនពាហន្តិ។ កមិនសាលាយ តិណាចុណ្ឌំ
បរិបតតិ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ឌីតុម្ពេត្វា ឧល្លិត្តាវលិត្ថំ កាតុំ សេតវណ្ណំ
កាឡវណ្ណំ គេរុកបរិកម្មំ មាលាកម្មំ លតាកម្មំ មករទន្តកំ បញ្ចបដិកំ
ជីវវរដ្ឋន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន ភិក្ខុ ជីវំ សិព្ពេត្វា តថេវ កមិនំ ឧជ្ឈិត្វា បក្កមន្តិ,
ឧន្ទរេហិមិ ឧបចិកាហិមិ ខន្ធាតិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, កមិនំ សង្ឃវិតុន្តិ។ កមិនំ បរិភិជ្ជតិ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
គោយំសិកាយ កមិនំ សង្ឃវិតុន្តិ។ កមិនំ វិនិវេហិយតិ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
ពាន្ទនវរដ្ឋន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន ភិក្ខុ កុដ្ឋេបិ ជម្ពេបិ កមិនំ ឧស្សាហេត្វា បក្កមន្តិ,
បរិបតិត្វា កមិនំ ភិជ្ជតិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ - អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
ភិត្តិឌីលេ វា នាគទន្តេ វាលគ្គេតុន្តិ។ អយំ ខុទ្ទកវត្ថុខន្ធកេ អាគតោ
ចាឡិចាហោ។

“កមិនន្តិ និស្សេណិម្បិ, តត្ថ អត្ថវិតព្ពកជសារ កកិលញ្ញានំ អញ្ញាតវម្បិ។
កមិនវរដ្ឋន្តិ យាយ ឧបន្តជីវំ សិព្ពេត្វា កមិនេ ជីវំ វិពាន្តន្តិ។ កមិនំ នប្បហោតីតិ
ជ័យស្ស ភិក្ខុនោ បមាលោន កតំ កមិនំ ឥត្ថវស្ស ភិក្ខុនោ ជីវំ បត្តវិយមានំ
នប្បហោតិ, អន្តោយេវ ហោតិ, ទណ្ឌាកេន ចាបុណាតីតិ អត្តោ។

ធន្នាកចិន្តិត្ត តស្ស មជ្ឈេ ឥត្តរស្ស ភិក្ខុនោ បមាណោ អញ្ញំ និស្សេណី ពន្ធតុំ
អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ ពិទលកន្តិ ធន្នាកចិន្តិត្តបមាណោ កជសារកស្ស
បរិយន្តេ បដិសំហរិត្វា ទុគ្គណាករណំ។ សលាកន្តិ ទុបដ្ឋចីវរស្ស អន្តរ
បវេសនសលាកំ។ វិនន្ទនវដ្តន្តិ មហានិស្សេណីយា សទ្ធិ ខុទ្ទកនិស្សេណី
វិនន្តិតុំ វដ្តំ។ វិនន្ទនសុត្តកន្តិ ខុទ្ទកនិស្សេណីយា ចីវរំ វិនន្តិតុំ សុត្តកំ។ វិនន្តិត្វា
ចីវរំ សិព្ពិតុន្តិ តេន សុត្តកេន តត្ថ ចីវរំ វិនន្តិត្វា សិព្ពិតុំ។ វិសមា ហោន្តិតិ កាចិ
ខុទ្ទកា ហោន្តិ, កាចិ មហន្តា។ កឡិម្ពកន្តិ បមាណាសញ្ញាករណំ យំ កិញ្ចិ
តាលបណ្ណាធិ។ មោយសុត្តកន្តិ វឡកំនំ ធារ្យសុ កាឡិសុត្តេន វិយ
ហលិទ្ធិសុត្តេន សញ្ញាករណំ។ អង្គុលិយា បដិគ្គហន្តិតិ សូចិមុខំ អង្គុលិយា
បដិច្ឆន្តិ។ បដិគ្គហន្តិ អង្គុលិកោសកំ។ អាវេសនវិត្តកំ នាម យំ កិញ្ចិ
ចាតិចង្កោជកាធិ។ ឧច្ឆវត្តកន្តិ បំសុំ អាភិរិត្វា ឧច្ឆវត្តកំ កាតុំ អនុជានាមីតិ
អត្ថោ។ ឌីគុម្ពត្វា ឧល្លិត្តាវលិត្តំ កាតុន្តិ ធននំ ឌីគុនិត្វា យនធន្នាកំ កត្វា
អន្តោ ចេវ ពហិ ច មត្តិកាយ លិម្បិតុន្តិ អត្ថោ។ គោយំសិកាយាតិ វេជ្ជំ វា
រុក្ខធន្នាកំ វា អន្តោ កត្វា តេន សទ្ធិ សំហរិតុន្តិ អត្ថោ។ ពន្ធនវដ្តន្តិ តថា
សំហរិតស្ស ពន្ធនវដ្ត"ន្តិ អយំ អដ្ឋកថាថាហោ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៥៦)។

“អនុវាតំ បរិកណ្ណន្តិ កិលញ្ញាធិសុ ករោតីតិ គណ្ឌិបទេសុ វុត្តំ។ ពិទលកន្តិ
ទុគ្គណាករណាសម្ពាតស្ស កិរិយាវិសេសស្ស អធិវចនំ។ កស្ស
ទុគ្គណាករណំ? យេន កិលញ្ញាធិនា មហន្តំ កចិនំ អត្ថតំ, តស្ស។ តញ្ចិ
ធន្នាកចិន្តិត្តបមាណោ បរិយន្តេ សំហរិត្វា ទុគ្គណំ កាតត្ថំ។ បដិគ្គហន្តិ
អង្គុលិកញ្ចកំ។ ចាតិ នាម បដិគ្គហសណ្ណានេន កតោ ភាជនវិសេសោ។ ន
សម្មតីតិ នប្បហោតិ។ និចវត្តកំ ចិនិតុន្តិ ពហិកុដ្ឋស្ស សមន្តតោ និចវត្តកំ
កត្វា ចិនិតុ"ន្តិ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២៦០-២៦២)។

“និស្សេណីម្បីតិ ចត្វាហិ ធន្តោហិ ចីវរឫមាលោន អាយតចតុរស្សំ កត្វា
ពន្ធបដលម្បី។ ឯត្ថ ហិ ចីវរកោដិយោ សមកំ ពន្ធាត្វា ចីវរំ យថាសុខំ សិព្ពន្តិ។
តត្ថ អត្ថវិតព្ពន្តិ តស្សា និស្សេណីយា ឧបរិ ចីវរស្ស ឧបត្ថម្ភនត្ថាយ អត្ថវិតព្ពំ។
កថិនសម្ពាតាយ និស្សេណីយា ចីវរស្ស ពន្ធនករដ្ឋ កថិនរដ្ឋតិ
មជ្ឈិមបទលោបិ សមាសោតិ អាហា “យាយា”តិអាទិ។ តត្ថ យស្មា ទិដ្ឋំ បដលានំ
ឯកស្មី អធិកេ ជាតេ តត្ថ វលិយោ ហោត្តិ, តស្មា ឧបដ្ឋចីវរស្ស បដលទ្វយម្បី
សមកំ កត្វា ពន្ធនករដ្ឋ កថិនរដ្ឋតិ វេទិតព្ពំ។ ចាឡិយំ (ចូឡវ. ២៥៦)
កថិនស្ស អន្តោជីវតីតិ កថិនេ ពន្ធស្ស ចីវរស្ស បរិយន្តោ ជីវតី”តិ
វិមតិវិនោទនិយំ វុត្តំ។

“ពិនលកំ នាម ទិគុណាករណសម្ពាតស្ស កិរិយាវិសេសស្ស អធិវចនំ។
កស្ស ទិគុណាករណំ? យេន កិលញ្ញាទិនា មហន្តំ កថិនំ អត្ថតំ, តស្ស។ តញ្ញា
ធន្តាកថិនឫមាលោន បរិយន្តេ សំហរិត្វា ទិគុណំ កាតព្វំ, អញ្ញថា
ខុទ្ទកចីវរស្ស អនុវាតបរិភណ្ឌាធិវិធានករណោ ហត្ថស្ស ឌីកាសោ ន ហោតិ។
សលាកាយ សតិ ទិដ្ឋំ ចីវរានំ អញ្ញាតំ ញាត្វា សិព្ពតាសិព្ពតំ សុខំ បញ្ញាយតិ។
ធន្តាកថិនេ កតេ ន ពហូហិ សហាយេហិ បយោជនំ។ ‘អសំគុដិទ្វា ចីវរំ សមំ
ហោតិ, កោណាបិ សមា ហោត្តិ’តិ លិខិតំ, ‘ហលិទ្ធិសុត្តេន សញ្ញាករណ’ន្តិ
វុត្តត្វា ‘ហលិទ្ធិសុត្តេន ចីវរំ សិព្ពេតុម្បី វដ្ឋតី’តិ សិទ្ធិ។ តត្ថ ហិ កេចិ
អកប្បិយសញ្ញានោ។ បដិគ្គហោ នាម អន្តុលិកោសោ។ ចាតីតិ
បដិគ្គហសណ្ឋានំ។ បដិគ្គហាសិកន្តិ អន្តុលិកោសាសិក”ន្តិ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ
(វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ២៥៦) អាគតំ។

គហាបតិចីវរាទិកថា

គហបតីជីវរាជិកថាយំ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, គហបតីជីវរំ, យោ ឥច្ឆតិ,
បំសុក្ខលំកោ ហោតុ, យោ ឥច្ឆតិ, គហបតីជីវរំ សាធិយតុ, ឥតវីតវេនចាហំ,
ភិក្ខុវេ, សន្តជ្ជីវណ្ណាមី” តិ (មហាវ. ៣៣៧) វចនតោ អសមាទិន្ទធុតង្គោ យោ
ភិក្ខុ បំសុក្ខលំ ធារេតុំ ឥច្ឆតិ, តេន បំសុក្ខលំកេន ភវិតព្ពំ។ យោ បន គិហីហិ
ទិន្ទំ គហបតីជីវរំ សាធិយតុំ ឥច្ឆតិ, តេន គហបតីជីវរំសាធិយកេន ភវិតព្ពំ។
សមាទិន្ទធុតង្គោ បន ភិក្ខុ “គហបតីជីវរំ បដិក្ខុចាមិ, បំសុក្ខលំកង្គំ
សមាទិយាមី” តិ អធិជ្ឈហនតោ គហបតីជីវរំ សាធិយតុំ ន វដ្តតិ។
គហបតីជីវរំន្តិ គហបតីហិ ទិន្ទំ ជីវរំ។ ឥតវីតវេនបីតិ អប្បក្សេនបិ
មហាក្សេនបិ យេន កេនបីតិ អត្ថោ។

“ឥតវីតវេនាតិ ឥតវេន ឥតវេន។ ឥតវ-សន្តោ បន អនិយមវចនោ ទ្វិក្ខុត្ថំ
វុច្ចមានោ យំ កិញ្ចិ-សន្តោហិ សមាទត្ថោ ហោតីតិ វុត្ថំ អប្បក្សេនបិ មហាក្សេនបិ
យេន កេនបី” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដ. មហាវគ្គ ៣.៣៣៧), “អនុជាឆាមិ,
ភិក្ខុវេ, ចាវរំ, អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, កោសេយ្យចាវរំ, អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ,
កោជវ” ន្តិ (មហាវ. ៣៣៧) វចនតោ ចាវរាទិនិបិ សម្បជិច្ឆិតុំ វដ្តតិ។ តត្ថ
ចាវរាភេតិ សលោមកោ កប្បសាទិភេនោ។ អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, កោជវន្តិ ឯត្ថ
បកតិកោជវមេវ វដ្តតិ, មហាបិដ្ឋិយកោជវំ ន វដ្តតិ។ កោជវន្តិ ឧណ្ណាមយោ
ចាវរាសទិសោ។ “មហាបិដ្ឋិកោជវន្តិ ហត្ថិបិដ្ឋិសុ អត្ថវិតព្ពតាយ
‘មហាបិដ្ឋិយ’ន្តិ លទ្ធិសមញ្ញំ ចតុរង្គុលបុប្ផំ កោជវ” តិ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ.
ដ. មហាវគ្គ ៣.៣៣៧) វុត្ថំ។ វិមតិវីនោទនិយម្យិ (វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.៣៣៧)
“មហាបិដ្ឋិយកោជវន្តិ ហត្ថិបិដ្ឋិយំ អត្ថវិតព្ពតាយ ‘មហាបិដ្ឋិយ’ន្តិ លទ្ធិសមញ្ញំ
ឧណ្ណាមយត្ថរណា” តិ វុត្ថំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដ. មហាវគ្គ ៣៣៧) បន
“មហាបិដ្ឋិយកោជវំ នាម អតិរេកចតុរង្គុលបុប្ផំ កិរា” តិ វុត្ថំ។ “អនុជាឆាមិ,
ភិក្ខុវេ, កម្ពុល” តិ (មហាវ. ៣៣៨) វចនតោ អឱកាសិយាទិនិ មហាក្សេនបិ

កម្ពុលានិ វដ្តន្តិ។ អឌ្ឍកាសិយន្តិ ឯត្ថ កាសីតិ សហស្សំ វុច្ឆតិ, តំអគ្បនកោ
កាសិយោ។ អយំ បន បញ្ច សតានិ អគ្បតិ, តស្មា អឌ្ឍកាសិយោតិ វុត្តោ។

ធម្មីវកថា

ធម្មីវកថាយំ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, ធម្មីវរាជិ ខោមំ កប្បាសិកំ កោសេយ្យំ
កម្ពុលំ សាលំ ភន្ត្ត”ន្តិ (មហាវ. ៣៣៨) វចនតោ ខោមាធិនិ ធម្មីវរាជិ
ធុក្ខុលាធិនិ ធម្ម អនុលោមធម្មីវរាជិ ច វដ្តន្តិ។ តត្ថ “ខោមន្តិ ខោមសុត្តេហិ វាយិ តំ
ខោមបដ្ឋធម្មីវំ។ កប្បាសិកន្តិ កប្បាសតោ និព្ពត្តសុត្តេហិ វាយិ តំ។
កោសេយ្យន្តិ កោសការកថាណាកេហិ និព្ពត្តសុត្តេហិ វាយិ តំ។ កម្ពុលន្តិ
ឧណ្ណាមយធម្មីវំ។ សាលាន្តិ សាលាសុត្តេហិ កតធម្មីវំ។ ភន្ត្តន្តិ ខោមសុត្តាធិនិ
សព្ពានិ, ឯកច្ឆានិ វា មិស្សេត្វា កតធម្មីវំ។ ភន្ត្តម្យំ វាកមយមេវាតិ កេចិ។ ធុក្ខុលំ
បដ្ឋុណ្ណំ សោមារបដំ ចិនបដំ ឥទ្ធិជំ ទេវទិន្នន្តិ ឥមាជិ បន ធម្មីវរាជិ ឯតេសំយេវ
អនុលោមាធិតិ វិសុំ ន វុត្តានិ។ ធុក្ខុលញ្ញិ សាលាស្ស អនុលោមំ វាកមយត្តា។
បដ្ឋុណ្ណាទេសេ សញ្ញាតវត្ថំ បដ្ឋុណ្ណំ។ ‘បដ្ឋុណ្ណាកោសេយ្យវិសេសោ’តិ ហិ
អភិធានកោសេ វុត្ថំ។ សោមារទេសេ ចិនទេសេ ច ជាតវត្តានិ
សោមារចិនបជាជិ។ បដ្ឋុណ្ណាធិនិ តីលិ កោសេយ្យស្ស អនុលោមាជិ
ចាណាកេហិ កតសុត្តមយត្តា។ ឥទ្ធិជំ ឯហិភិក្ខុនំ បុញ្ញិទ្ធិយា និព្ពត្តធម្មីវំ, តំ
ខោមាធិនំ អញ្ញាតវំ ហោតីតិ តេសំ ឯវ អនុលោមំ។ ទេវតាហិ ទិន្នំ ធម្មីវំ ទេវទិន្នំ។
កប្បរុក្ខេ និព្ពត្តំ ជាលិនិយា ទេវកញ្ញាយ អនុវុទ្ធត្រេស្ស ទិន្នវត្ថុសទិសំ, តម្បិ
ខោមាធិនំយេវ អនុលោមំ ហោតិ តេសុ អញ្ញាតវការតោ”តិ សាវត្ថធិបនិយំ
(សាវត្ថ. ដី. ២.៤៦២-៤៦៣) វុត្ថំ។

វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. ១.៤៦៣) បន “ខោមន្តិ ខោមសុត្តេហិ វាយិ តំ
ខោមបដ្ឋធម្មីវំ, តំ វាកមយន្តិ វដ្តន្តិ។ កប្បាសសុត្តេហិ វាយិ តំ កប្បាសិកំ។ ឯវំ

សេសានិបិ។ កម្ពុលន្តិ ឯឡូកាជីនំ លោមមយសុត្តន វាយិតំ បដំ។ ភន្ត្តន្តិ
ខោមសុត្តានិ សញ្ញានិ, ឯកច្ឆានិ វា មិស្សេត្វា វាយិតំ ចីវរំ, ភន្ត្តម្យិ
វាកមយមេវាតិ កេចិ។ ទុក្ខលំ បដ្ឋុល្លំ សោមារបដំ ចិនបដំ ឥទ្ធិជំ ទេវទិន្នន្តិ
ឥមាទិ ធម៌វាទិ ឯតេសញ្ញាវ អនុលោមានីតិ វិសុំ ន វុត្តានិ។ ទុក្ខលញ្ញា
សាលាស្ស អនុលោមំ វាកមយត្តា។ ‘បដ្ឋុល្លំ កោសេយ្យវិសេសោ’ តិ
អភិធានកោសេ វុត្តំ។ សោមារទេសេ ចិនទេសេ ច ជាតវត្តានិ
សោមារចិនបដានិ។ បដ្ឋុល្លានិ តិណិ កោសេយ្យស្ស អនុលោមានិ
ចាលាកេហិ កតសុត្តមយត្តា។ ឥទ្ធិជន្តិ ឯហិភិក្ខុនំ បុញ្ញិទ្ធិយា និព្ពត្តចីវរំ,
កប្បវុត្តេហិ និព្ពត្តំ, ទេវទិន្នញ្ញា ខោមាជីនំ អញ្ញាតវំ ហោតិ តិ តេសំ សញ្ញេសំ
អនុលោមានី” តិ វុត្តំ។

រជនាទិកថា

រជនាទិកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ធម៌ រជនានិ មូលរជនំ ខន្ធរជនំ តចរជនំ
បត្តរជនំ បុប្ផរជនំ ជលរជនំ” ន្តិ វចនតោ ឥមេសុ ធម្មេ រជនេសុ ឯកកេន ចីវរំ
រជិតព្ពំ, ន ធកលោន វា បណ្ណមត្តិកាយ វា រជិតព្ពំ។ តាយ រជិតចីវរំ ទុព្ពល្លំ
ហោតិ។ ធម៌រជនានំ សរូបំ ហេដ្ឋា បរិក្ខារកថាយំ វុត្តមេវ។ តត្ថ ធកលោនាតិ
គោមយេន។ បណ្ណមត្តិកាយាតិ តម្កមត្តិកាយ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, រជនំ
បចិត្តំ ចុល្លំ រជនកុម្មិ” ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ សីតុទកាយ ចីវរំ ន រជិតព្ពំ។
តាយ ហិ រជិតចីវរំ ទុក្ខន្ធិ ហោតិ។ តត្ថ សីតុទកាតិ អបក្ករជនំ វុច្ចតិ។
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧត្តរាឡម្យំ ពន្ធិតុ” ន្តិ វចនតោ ឧត្តរាឡម្យំ ពន្ធិតុ វដ្ឋតិ។
តត្ថ ឧត្តរាឡម្យន្តិ វដ្ឋាធារកំ, រជនកុម្មិយា មជ្ឈេ ឋបេត្វា តំ អាធារកំ
បរិក្ខេបិត្វា រជនំ បក្ខិបិតុំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។ ឯវញ្ញិ កតេ រជនំ ន ឧត្តរតិ។
តត្ថ “រជនកុម្មិយា មជ្ឈេ ឋបេត្វាតិ អន្តោរជនកុម្មិយា មជ្ឈេ ឋបេត្វា។ ឯវ

វដ្តាធារកេ អន្តោរជនកុម្មិយា បក្ខិត្ត មជ្ឈេ ឧទកំ តិដ្ឋតិ, វដ្តាធារកតោ ពហិ
សមន្តា អន្តោកុម្មិយំ រជនច្ឆន្ទិ។ បក្ខិបិតុន្តិ រជនច្ឆន្ទិ បក្ខិបិតុ"ន្តិ
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៣៤៤) វុត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី.
មហាវគ្គ ២.៣៤៤) បន "ឯវត្ថា កតេតិ វដ្តាធារស្ស អន្តោ រជនោទកំ, ពហិ
ឆល្លិកញា កត្វាវិយោជនេ កតេ។ ន ឧត្តរតីតិ កេវលំ ឧទកតោ
ដេណុដ្ឋាធាភាវា ន ឧត្តរតី"តិ វុត្ថំ។ វិជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វិជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣៤៤)
បន "គោមយេ អាបត្តិ នត្តិ, វិរូបត្តា វាវតំ។ កុដ្ឋមបុប្ផំ ន វដ្តតីតិ វន្តិ"តិ វុត្ថំ។

“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧទកេ វា នឧបិដ្ឋិកាយ វា ថេវកំ ធាតុ”ន្តិ (មហាវ.
៣៤៤) វចនតោ តថា កត្វា រជនស្ស បក្កាបក្កភារោ ជានិតញោ។ តត្ថ ឧទកេ
វា នឧបិដ្ឋិកាយ វាតិ សចេ បរិបក្កំ ហោតិ, ឧទកចាតិយា ទិដ្ឋោ ថេវា សហសា
នវិសរតិ, នឧបិដ្ឋិយម្បិ អវិសរន្តោ តិដ្ឋតិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, រជនុឡ្ហន្តិ
ទណ្ឌកថាលក”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ រជនស្ស ឱលោកនកាលេ
កុម្មិយា រក្ខណាត្ថំ ឧឡ្ហន្តិទណ្ឌកថាលិ កានិ ឥច្ឆិតញានិ។ តត្ថ រជនុឡ្ហន្តិ
រជនុឡ្ហន្តិ។ ទណ្ឌកថាលកន្តិ ទណ្ឌមេវ ទណ្ឌកំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
រជនកោលម្ហំ រជនយដ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ តានិបិ ឥច្ឆិតញានិ។ តត្ថ
រជនកោលម្ហន្តិ រជនកុណ្ឌំ។ តត្ថ រជនកុណ្ឌន្តិ បក្ករជនជ្ជបនកំ មហាយដំ។
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, រជនទោណិក”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ ចាតិយម្បិ
បត្តេ ចីវរេ មទ្កន្តេ ចីវរស្ស បរិភិដ្ឋនតោ ចីវរក្ខណាត្ថំ រជនទោណិកា
ឥច្ឆិតញា។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តិណាសន្តរក”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ
ធមាយ ចីវរេ បត្តិយមាទេ ចីវរស្ស បំសុកិតត្តា តតោ រក្ខណាត្ថំ តិណាសន្តរំ
កាតត្ថំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ចីវរវំសំ ចីវរវដ្ឋ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ
តិណាសន្តារកេ ឧបចិកាធិហិ ខដ្ឋមាទេ ចីវរវំសេ វា ចីវរវដ្ឋយា វា ចីវរំ
បត្តិតត្ថំ មជ្ឈេន ចីវរេ លក្ខិតេ រជនស្ស ឧកតោ គឡិតត្តា។

“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កណ្ណោ ពន្ធិតុ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ កណ្ណោ ពន្ធិតតំ ចីវរស្ស កណ្ណោ ពន្ធិយមាទេ កណ្ណាស្ស ជិណ្ហាត្តា។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កណ្ណាសុត្តក”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ កណ្ណាសុត្តកេន ពន្ធិតតំ ឯវំ ពន្ធន្តេ វជនស្ស ឯកតោ គឡិវតត្តា។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សម្មវិវត្តកំ សម្មវិវត្តកំ វជេតុំ, ន ច អន្ធន្តេ ថេវេ បក្កមិតុ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ តថា វជិតតំ។ យាវ វជនពិន្ទុ គឡិវតំ ន ជិដ្ឋតិ, តាវ ន អញ្ញាត្រ គន្តតំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧទកេ ឱសារេតុ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ បត្តិន្នំ ចីវំ ឧទកេ ឱសារេតតំ។ តត្ថ បត្តិន្នំ អតិវជិតត្តា ថន្នំ។ ឧទកេ ឱសារេតុន្តិ ឧទកេ បក្ខិបិទ្វា ឋបេតុំ។ វជនេ បន និក្ខន្តេ តំ ឧទកំ ធម្មត្វា ចីវំ មទ្គិតតំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ចាណិធា អាគោជេតុ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ ជរុសំ ចីវំ ចាណិធា អាគោជេតតំ។ “ន, ភិក្ខុវេ, អន្ធន្តកានិ ចីវរាទិ ជារេតញ្ញានិ, យោ ជារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្ស”តិ (មហាវ. ៣៤៤) វចនតោ អន្ធន្តកានិ ចីវរាទិ ទន្ធកាសាវាទិ ន ជារេតញ្ញានិ។ តត្ថ ទន្ធកាសាវាទិ ឯកំ វា ទ្វេ វា វាវេ វជិត្វា ទន្ធវល្លាទិ ជារេន្តិ។

អតិវេកចីវរកថា

អតិវេកចីវរកថាយំ “ន, ភិក្ខុវេ, អតិវេកចីវំ ជារេតតំ, យោ ជារេយ្យ, យថាធម្មា ការេតញ្ញា”តិ (មហាវ. ៣៤៧) វចនតោ និដ្ឋិតចីវរស្មី ឧត្តតស្មី កថិនេ ទសាហតោ បរំ អតិវេកចីវំ ជារេន្តស្ស និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ទសាហបរមំ អតិវេកចីវំ ជារេតុ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤៧) វចនតោ ឧត្តតេបិ កថិនេ ទសាហត្ថន្តរេ ជារេន្តស្ស អត្ថតកថិនានំ អនុត្តតេបិ កថិនេ បញ្ចមាសត្ថន្តរេ តតោ បរម្មិ ទសាហត្ថន្តរេ អនត្ថតកថិនាមម្មិ ទសាហត្ថន្តរេ អតិវេកចីវំ អនាបត្តិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អតិវេកចីវំ

វិកលច្ឆន្ទៈ"ន្តិ(មហាវ. ៣៤៧) វេទនតោ ធនាហតោ បរិវិកលច្ឆន្ទៈ អតិរេកជីវរំ
 ធារេតុំ វដ្តតិ។ កិត្តកំ បន ជីវរំ វិកលច្ឆន្ទៈ? “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អាហារមេន
 អដ្ឋង្គុលំ សុគតង្គុលេន ចតុរង្គុលវិត្ថតំ បដិមំ ជីវរំ វិកលច្ឆន្ទៈ"ន្តិ(មហាវ. ៣៤៨)
 វេទនតោ សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន សុគតង្គុលេន អដ្ឋង្គុលាយាមំ ចតុរង្គុលវិត្ថាវ
 ជីវរំ វិកលច្ឆន្ទៈ វដ្តតិ។ តត្ថ សុគតង្គុលំ នាម មជ្ឈិមបុរិសង្គុលសម្ពាតេន
 វឡកីអង្គុលេន តិវង្គុលំ ហោតិ, មនុស្សានំ បកតិអង្គុលេន អឡបញ្ចកង្គុលំ,
 តស្មា ធិយតោ វឡកីហតេន ឯកហតំ បកតិហតេន ធិយឡហតំ វិត្ថារតោ
 វឡកីហតេន វិទតិប្បមាលំ បកតិហតេន ធម្មង្គុលាធិកវិទតិប្បមាលំ
 បដិមំ ជីវរំ វិកលច្ឆន្ទៈ វដ្តតិ, តតោ ឧបយមាលំ ន វដ្តតិ, អធិកប្បមាលំ បន
 វដ្តតិ ធម្មតំ។

អដ្ឋវរកថា

អដ្ឋវរកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វស្សិកសាជិកំ អាគន្ធកកត្ថំ
 គមិកកត្ថំ គិលានកត្ថំ គិលានុបដ្ឋាកកត្ថំ គិលានភេសន្តំ ធុវយាគុំ
 ភិក្ខុនិសង្ស័យ ឧទកសាជិក”ន្តិ វេទនតោ ឥមាធិ អដ្ឋ ធានាធិ សម្មជិដ្ឋិតុំ
 វដ្តតិ។ តត្ថ និក្ខត្តជីវរា ហុត្វា កាយំ ឱវស្សន្តានំ ភិក្ខុនំ នគ្គិយំ អសុចិ ជេតុដ្ឋំ
 បដិកូលំ ហោតិ, តស្មា វស្សិកសាជិកា អនុញ្ញាតា។ អាគន្ធកោ ភិក្ខុ ន
 វីចិកុសលោ ហោតិ, ន គោចរកុសលោ, កិលន្តោ បិណ្ឌាយ ចរតិ, តស្មា
 អាគន្ធកកត្ថំ អនុញ្ញាតំ, គមិកោ ភិក្ខុ អត្ថនោ កត្ថំ បរិយេសមាណោ សត្តា វា
 វិហាយិស្សតិ, យត្ថ វា វាសំ គន្ធកាមោ ភវិស្សតិ, តត្ថ វិកាលេន ឧបគច្ឆិស្សតិ,
 កិលន្តោ អន្ទានំ គមិស្សតិ, តស្មា គមិកកត្ថំ។ គិលានស្ស ភិក្ខុនោ សប្បាយាធិ
 គោជនាធិ អលកន្តស្ស អាពាធា វា អភិវឌ្ឍិស្សតិ, កាលកិរិយា វា ភវិស្សតិ,
 តស្មា គិលានកត្ថំ។ គិលានុបដ្ឋាកោ ភិក្ខុ អត្ថនោ កត្ថំ បរិយេសមាណោ

គិលានស្ស ឧស្សវេ ភត្តំ និហរិស្សតិ, តស្មា គិលានុបដ្ឋាកភត្តំ។ គិលានស្ស
ភិក្ខុនោ សប្បាយានិ ភេសជ្ជានិ អលភន្តស្ស អាពាធា វា អភិវឌ្ឍិស្សតិ,
កាលកិរិយា វា ភវិស្សតិ, តស្មា គិលានភេសជ្ជំ។ យស្មា ភគវតា អន្ធកវិន្តេ
ធនានិសំសេ សម្មស្សមាទេន យាគុ អនុញ្ញាតា, តស្មា ធុវយាគុ។ យស្មា
មាតុកាមស្ស នគ្គិយំ អសុចិ ជេតុច្ឆំ បដិក្ខលំ ហោតិ, តស្មា ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស
ឧទកសាជិកា អនុញ្ញាតា។

និសីទនាទិកថា

និសីទនាទិកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កាយគុត្តិយា ចីវរគុត្តិយា
សេនាសនគុត្តិយា និសីទន”ន្តិ (មហាវ. ៣៥៣) វេចនតោ កាយាទីនំ
អសុចិមុច្ចនាទិតោ គោបនត្ថាយ និសីទនំ ធាវេតុំ វេដ្ឋតិ។ តស្ស វិធានំ ហេជ្ជា
វុត្តមេវ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, យាវមហន្តំ បច្ចត្តរណំ អាកម្ពីតិ, តាវមហន្តំ
បច្ចត្តរណំ កាតុ”ន្តិ វេចនតោ អតិឧទ្ធកេន និសីទនេន សេនាសនស្ស
អគោបនត្ថា មហន្តម្បិ បច្ចត្តរណំ កាតុំ វេដ្ឋតិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, យស្ស
កណ្ណំ វា បីឡកា វា អស្សវេ វា ដុល្លកច្ឆ វា អាពាធា, កណ្ណបដិច្ឆាទិ”ន្តិ
វេចនតោ ឡឺទិសេសុ អាពាធសុ សន្តេសុ ចីវរាទិគុត្តត្ថាយ កណ្ណបដិច្ឆាទិ
វេដ្ឋតិ។ តត្ថ បមាណំ ហេជ្ជា វុត្តមេវ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, មុខបុញ្ញនចោឡ”ន្តិ
(មហាវ. ៣៥៥) វេចនតោ មុខសោធនត្ថាយ មុខបុញ្ញនចោឡំ វេដ្ឋតិ។ តម្បិ
ហេជ្ជា វុត្តមេវ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បរិក្ខារចោឡក”ន្តិ វេចនតោ តិចីវរ
បរិបុណ្ណោ បរិស្សវនថវិកាទីហិ អត្ថេ សតិ បរិក្ខារចោឡំ វេដ្ឋតិ។ “អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, តិចីវរ អធិដ្ឋាតុំ នវិកប្បេតុំ, វស្សិកសាជិកំ វស្សនំ ចាតុមាសំ
អធិដ្ឋាតុំ តតោ បរិវិកប្បេតុំ, និសីទនំ អធិដ្ឋាតុំ នវិកប្បេតុំ, បច្ចត្តរណំ
អធិដ្ឋាតុំ នវិកប្បេតុំ, កណ្ណបដិច្ឆាទី យាវ អាពាធា អធិដ្ឋាតុំ តតោ បរិ

វិកល្យតុំ, មុខបុណ្ណនចោឡំ អធិដ្ឋាតុំ នវិកល្យតុំ, បរិក្ខារចោឡំ អធិដ្ឋាតុំ ន
វិកល្យតុំ”ន្តិ (មហាវ. ៣៥៨) វេទនតោ វុត្តនយេន អធិដ្ឋានញាវិកល្យនា ច
កាតញ្ចា។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារោ បន ហេដ្ឋា វុត្តោ។

អធម្មកម្មកថា

៥៨. អធម្មកម្មកថាយំ ន, ភិក្ខុវេ... បេ... ធុក្កជស្សាតិ ឥទំ “តេន ខោ បន
សមយេន ធម្មត្ថិយា ភិក្ខុ សង្ឃមជ្ឈេ អធម្មកម្មំ ករោន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ
អាហោចេសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, អធម្មកម្មំ កាតព្វំ, យោ ករេយ្យ, អាបត្តិ ធុក្កជស្សា”តិ
(មហាវ. ១៥៤) ឥមំ ឧបោសថក្កន្ធកេ អាគតចាបំ សន្ទាយ វុត្តំ។
អនុជាធាមិ... បេ... បដិក្កោសិតុន្តិ តថេវ អាគតំ “ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ
- អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អធម្មកម្មំ កយិរមាណេ បដិក្កោសិតុ”ន្តិ ឥមំ។ តត្ថ
ករោន្តិយេវាតិ បញ្ញត្តម្យិ សិក្ខាបទំ មទ្ធិត្វា អធម្មកម្មំ ករោន្តិយេវាតិ អត្ថោ។
“អនុជាធាមិ... បេ... បដិក្កោសិតុ”ន្តិ ឯវំ អធម្មកម្មំ កយិរមាណេ សតិ
“បេសលេហិ ភិក្ខុហិ តំ អធម្មកម្មំ អកតំ, កម្មំ ធុក្កជំ កម្មំ បុន កាតព្វំ”ន្តិ ឯវំ
បដិក្កោសិតព្វំ, ន តុណ្ហិការេន ខមិតព្វន្តិ អត្ថោ។ ឥតិ វេទនតោតិ ឥទំ បន
បុព្វចាបំ គហេត្វា ឥតិ វេទនតោ។ អធម្មកម្មំ ន កាតព្វន្តិ អបរចាបំ គហេត្វា
ឥតិ វេទនតោ កយិរមាណញា អធម្មកម្មំ ភិក្ខុហិ និវាវេតព្វន្តិ ទ្វិដា យោជនា
កាតញ្ចា។

និវាវេន្តេហិ ចាតិអាទិ បន “តេន ខោ បន សមយេន បេសលា ភិក្ខុ
ធម្មត្ថិយេហិ ភិក្ខុហិ អធម្មកម្មំ កយិរមាណេ បដិក្កោសន្តិ, ធម្មត្ថិយា ភិក្ខុ
លភន្តិ អាឃាតំ, លភន្តិ អប្បច្ចយំ, វេទន តន្តិវេន្តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ
- អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ធិដ្ឋិម្យិ អាវិកាតុ”ន្តិ (មហាវ. ១៥៤) ចាបញ្ច “តេសំយេវ
សន្តិកេ ធិដ្ឋិ អាវិករោន្តិ, ធម្មត្ថិយា ភិក្ខុ លភន្តិ អាឃាតំ, លភន្តិ អប្បច្ចយំ, វេទន

តន្ត្រី។ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, ចត្វាហិ បញ្ចាហិ
បដិក្កាសិតុំ, ធូហិ តិហិ ទិដ្ឋិ អាវិកាតុំ, ឯកេន អធិដ្ឋាតុំ ន មេតំ ខមតី" តិ ឥមេ
ចាបេ សន្ទាយ វុត្តំ។ វេនតោតិ ឥទំ បន ចាឡិយំ តិណិ សម្មទានានិ គហេត្វា
តិហិ កិរិយាបទេហិ វិសុំ វិសុំ យោជេតព្ពំ។ សព្ពព្ពោតំ អនុបទ្ទវត្ថាយ វុត្តំ, ន
អាបត្តិសព្ពាវតោតិ យោជនា។ កថំ អនុបទ្ទវសម្ពោតិ? និគ្គហកម្មំ កាតុំ
អសក្កណោយ្យភាវតោ, អញ្ញស្ស ឧបទ្ទវស្ស ច និវារណាតោ។ តេន វុត្តំ
វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ១៥២) "តេសំ អនុបទ្ទវត្ថាយាតិ សង្ឃោ
សង្ឃស្ស កម្មំ ន ករោតិ, អញ្ញោបិ ឧបទ្ទវោ ពហុនំ ហោតិ, តស្មា វុត្ត" តិ។

ឱកាសកតកថា

៥៩. ឱកាសកតកថាយំ ន, ភិក្ខុវេ, អនោកាសកតោតិ អាទិ "តេន ខោ
បន សមយេន ធម្មត្ថិយា ភិក្ខុ អនោកាសកតំ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា ចោទេន្តិ។
ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ - ន, ភិក្ខុវេ, អនោកាសកតោ ភិក្ខុ អាបត្តិយា
ចោទេតព្ពោ, យោ ចោទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, ឱកាសំ
កាហេត្វា អាបត្តិយា ចោទេតុំ, ករោតុ អាយស្មា ឱកាសំ, អហំ តំ
វុត្តកាមោ" តិ (មហាវ. ១៥៣) ឥទំ ចាបំ សន្ទាយ វុត្តំ។ អធិប្បាយេសុ
ចាវនាធិប្បាយោតិ, សាសនតោ ចាវេតុកាមោ។ អក្កោសាធិប្បាយោតិ បរំ
អក្កោសិតុកាមោ បរិភាសិតុកាមោ។ កម្មាធិប្បាយោតិ តជ្ជនីយាទិកម្មំ
កត្តកាមោ។ វុដ្ឋាធិប្បាយោតិ អាបត្តិតោ វុដ្ឋាបេតុកាមោ។
ឧចាសថប្បវារណជ្ជបនាធិប្បាយោតិ ឧចាសថំ, បវារណំ វា បេតុកាមោ។
អនុវិជ្ជនាធិប្បាយោតិ ឧបបរិក្ខតុកាមោ។ ធម្មកថាធិប្បាយោតិ ធម្មំ
ទេសេតុកាមោ។ ឥតិ បរំ ចោទេន្តានំ ភិក្ខុនំ អធិប្បាយភេទោ អនេកវិជោ
ហោតីតិ អត្តោ។ បុរិមេសុ ចត្វសុ អធិប្បាយេសូតិ

ចាវនាធិប្បាយអក្កោសាធិប្បាយកម្មាធិប្បាយវុដ្ឋានាធិប្បាយេសុ ឪកាសំ
អកាវាបេន្តស្ស ទុក្កជំ។ កាវាបេត្វាបិ សម្មាខា ចោទេន្តស្ស យថានុវ្យបំ
សង្ឃាទិសេសចាចិត្តិយទុក្កជាតិ, អសម្មា បន ទុក្កជមេវាតិ អយមេត្ត
បិណ្ឌាត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

“បឋមេក្ខត្តំ បន ជាតិតត្ថ”ន្តិ វត្វា តំ ទស្សន្តោ “សុណាតុ
មេ”តិអាទិមាហ។ អនុវិជ្ជកស្ស អនុវិជ្ជនាធិប្បាយេន វទេន្តស្ស ឪកាសកម្មំ
នត្ថិតិ យោជនា។ ធម្មកថិកស្ស អនោទិស្ស កម្មំ កថេន្តស្ស ឪកាសកម្មំ នត្ថិ។
សចេ បន ឪទិស្ស កថេតិ, អាបត្តិ, តស្មា តំ ទស្សន្តោ កន្តព្ពន្ធិ យោជេតព្ពំ។
សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

សទ្ធាទេយ្យវិនិច្ឆ័យនកថា

៦០. សទ្ធាទេយ្យវិនិច្ឆ័យនកថាយំ “មាតាបិតរោតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, វទមាទេ កី
វទេយ្យម។ អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, មាតាបិតុនំ ធាតុំ, ន ច, ភិក្ខុវេ, សទ្ធាទេយ្យំ
វិនិច្ឆាតេតព្ពំ, យោវិនិច្ឆាតេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្ស”តិ (មហាវ. ៣៦០) វចនតោ
ធាយកេហិ សទ្ធាយ ភិក្ខុស្ស ទិន្នំវិនិច្ឆាតេត្វា គិហីនំ ធាតុំ នវដ្ឋតិ។ “ន ច,
ភិក្ខុវេ, សទ្ធាទេយ្យន្តិ ឯត្ថ សេសញាតីនំ ទេន្តោវិនិច្ឆាតេតិយេវ។ មាតាបិតរោ
បន សចេ រដ្ឋេ បិតាបិ បត្តយន្តិ, ធាតព្ព”ន្តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦០)
វុត្តត្តា ភាតុភគិនីអាទីនំ ញាតកានម្មិ ធាតុំ នវដ្ឋតិ។ វុត្តញ្ញា
អាចរិយធម្មសិរិត្ថេវេន ខុទ្ទសិក្ខាយំ -

“នលព្ពំវិនិច្ឆាតេតុំ, សទ្ធាទេយ្យញ្ច ជីវរំ;
លព្ពំ បិតុនំ សេសានំ, ញាតីនម្មិ នលព្ពតី”តិ។

កយវិក្កយសមាបត្តិសិក្ខាបទវណ្ណនាយម្បិ “មាតរំ បន បិតរំ វា ‘ឥមំ
 ទេហី’តិ វទតោវិញ្ញត្តិ ន ហោតិ, ‘ឥមំ គណ្ណាហី’តិ វទតោ
 សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនំ ន ហោតិ។ អញ្ញាតកំ ‘ឥមំ ទេហី’តិ វទតោវិញ្ញត្តិ
 ហោតិ, ‘ឥមំ គណ្ណាហី’តិ វទតោ សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនំ ហោតិ។ ‘ឥមិនា ឥមំ
 ទេហី’តិ កយវិក្កយំ អាបជ្ជតោ និស្សគ្គិយំ ហោតិ”តិ អដ្ឋកថាយំ (ចារា. អដ្ឋ.
 ២.៥៩៥) វុត្តំ។ តត្ថ “សេសញ្ញាតកេសុ សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតសម្ភវតោ
 តទការជ្ជានម្បិ ទស្សេតុ ‘មាតរំ បន បិតរំ វា’តិ វុត្ត”ន្តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដ.
 ១.៥៩៣-៥៩៥) វុត្តំ។

សន្តវុត្តរកថា

៦១. សន្តវុត្តរកថាយំ អន្តរ-សន្តោ មជ្ឈវាចកោ។ វសតិ សីលេនាតិ
 វាសកោ, “អន្តរេ វាសកោ អន្តរវាសកោ”តិ វុត្តព្កេ “រូបភវេ រូប”ន្តិ អាទីសុវិយ
 ឧត្តរបទលោបិសមាសវសេន “អន្តរោ”តិ វុត្តោ។ ឧត្តរសន្តោ ឧបរិវាចកោ,
 អាភុសោ សជ្ជតីតិ អាសដ្ឋោ, “ឧត្តរេ អាសដ្ឋោ ឧត្តរាសដ្ឋោ”តិ វុត្តព្កេ វុត្តនយេន
 “ឧត្តរោ”តិ វុត្តោ, អន្តរោ ច ឧត្តរោ ច អន្តវុត្តរោ, សហ អន្តវុត្តរេហិ យោ វុត្តតីតិ
សន្តវុត្តរោ, សហបុព្វបទភិក្ខុនិកាយាទិបទពហុព្វីហិសមាសោ។ អថ វា សហ
 អន្តរេន ច ឧត្តរេន ច យោ វុត្តតីតិ **សន្តវុត្តរោ**, តិបទពហុព្វីហិសមាសោ។
 សង្ឃាដី ឋបេត្វា អន្តរវាសកឧត្តរាសដ្ឋមត្តជរោ ហុត្វា គាមោ ន បរិសិតញោតិ
 អត្តោ។ “បរិញ្ញាជកមទក្ខិ តិទណ្ឌកេនា”តិ អាទីសុវិយ ឥត្ថម្ហូតលក្ខណោ ចេតំ
 ករណាវចនំ, តស្មា អន្តរវាសកំ តិមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទេន្តេន បរិមណ្ឌលំ
 និវាសេត្វា កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា សង្ឃាដីញោ ឧត្តរាសដ្ឋញោ ទិគុណំ កត្វា ចារុបិត្វា
 គាមោ បរិសិតញោ។

ចីវរនិក្ខេបកថា

៦២. ច័រវនិក្ខេបកថាយំ សំហរិយតេតិ សង្ឃាជិ, តស្សា សង្ឃាជិយា,
 ភាវយោគេ កម្មតេ ធម្មិ។ និក្ខេបាយាតិ ឋបនាយ, សង្ឃាជិ អគ្គហេត្វាវិហារេ
 ឋបេត្វា គមនាយ បញ្ច ការណានិ ហោន្តិតិ អត្តោ។ គិលានោ វា ហោតីតិ
 គហេត្វា គន្ធី អសមត្តោ គិលានោ វា ហោតិ។ វស្សិកសង្កេតំ វា ហោតីតិ
 “វស្សិកកាលោ អយ”ន្តិ សង្កេតំ វា កតំ ហោតិ។ នធិចារគតំ វា ហោតីតិ
 នធិយា ចារំ គន្ធា ភុត្តិតំ ហោតិ។ អគ្គឡុត្តិវិហារោ វា ហោតីតិ អគ្គឡុ
 ធាតិ ធាតញ្ចោ សុគុត្តិវិហារោ វា ហោតិ។ អត្ថតកថិនំ វា ហោតីតិ តស្សី
 វិហារេ កថិនំ អត្ថតំ វា ហោតិ អត្ថតកថិនានំ អសមាធានចារសម្ភវតោ។
 សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។ អារម្ម័កស្ស បនវិហារោ ន សុគុត្តោ ហោតីតិ
 អប្បភិក្ខុកត្តា ចោរាជិនំ គមនជ្ជានតោ ច។ ភណ្ឌាភូលិកាយាតិ
 ច័រវនិក្ខេបនភណ្ឌាភូលិកាយ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យ។

សត្តកម្មវត្ថុកម្មកថា

៦៣. សត្តកម្មវត្ថុកម្មកថាយំ សត្តកម្មំ វា វត្ថុកម្មំ វាតិ ឯត្ថ យេន កេនចិ
 សត្តាធិនា ធិន្ធនាធិ សត្តកម្មំ នាម ហោតិ។ យេន កេនចិ ចម្មាធិនា វត្ថុបីឡុនំ
 វត្ថុកម្មំ នាម។ “សម្ពាធន ធិនានកម្មំ បដិក្ខេបាកាវា វដ្ឋតី”តិ សារត្ថធិបនិយំ
 (សារត្ថ. ជី. មហាវគ្គ ៣.២៧៩)។ វិមតិវិនោធិនិយំ (វិ.វិ. ជី. មហាវគ្គ ២.២៧៩) បន
 “វត្ថុបីឡុនន្តិ យថា វត្ថុគតតេលាធិ អន្តោសរីរេ អាហេហន្តិ, ឯវំ ហត្ថេន
 វត្ថុមទ្ធន”ន្តិ វុត្ថំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ជី. មហាវគ្គ ២៧៩) បន “សម្ពាធនតិ វច្ឆមគ្គេ, ភិក្ខុស្ស
 ភិក្ខុនិយា ច បស្សាវមគ្គេបិ អនុលោមតោ ធិនានំ បដិក្ខេបាកាវា វដ្ឋតិ។
 សត្តវត្ថុកម្មានុលោមតោ ន វដ្ឋតីតិ ចេ? ន, បដិក្ខុត្តបដិក្ខេបា, បដិក្ខុបិវត្តស្ស
 តប្បវមតាធិបនតោ។ កី វុត្ថំ ហោតិ? បុព្វេ បដិក្ខុត្តម្យិ សត្តកម្មំ សម្មិណ្ឌោត្វា

បន្ទា ‘ន, ភិក្ខុវេ’... បេ... បុណ្ណច្ចយស្ស’ ភិ ទ្ធិក្ខត្តំ សត្តកម្មស្ស បរិក្ខេបោ កតោ។
 តេន សម្ពាធស្ស សាមន្តា ទ្ធក្កលំ បដិក្ខិបិតព្ពំ នាម សត្តវត្ថុកម្មតោ ឧទ្ធុំ នត្ថិតិ
 ធស្សេតិ។ កិញ្ចា ភិយ្យោ - បុព្វេ សម្ពាធរយេវ សត្តកម្មំ បដិក្ខត្តំ, បន្ទា
 សម្ពាធស្ស សាមន្តា ទ្ធក្កលម្បិ បដិក្ខត្តំ, តស្មា តស្សេវ បដិក្ខេបោ, នេតរស្សាភិ
 សិទ្ធុ។ ឯត្ថ ‘សត្តំ នាម សត្តហារកំ វាស្ស បរិយេសេយ្យ’ ភិអាធិសុ (ចារា. ១៦៧)
 វិយ យេន ជិន្ទតិ, តំ សព្ពំ។ តេន វុត្ថំ ‘កណ្តោកេន វា’ ភិអាធិ។ ខារុនានំ បនេត្ត
 ភិក្ខុនិវិកត្តេ បសាខេ បមុខេ អនុញ្ញាតន្តិ វេទិតព្ពំ, ឯកេ បន ‘សត្តកម្មំ វា’ ភិ
 ចាបំ វិកហ្មេត្វា វត្ថុកម្មំ ករោន្តិ។ វត្ថុតិ កី? អគ្និកា វុច្ចតិ, តាយ ជិន្ទនំ
 វត្ថុកម្មំ នាមាតិ ច អត្ថំ វណ្ណាយន្តិ, តេ ‘សត្តហារកំ វាស្ស បរិយេសេយ្យ’ ភិ
 តមស្ស បទភាជនីយំ ធស្សេត្វា បដិក្ខិបិតព្ពំ។ អណ្ណាវុទ្ធិតិ វាតណ្ហាកា,
 អាធានវត្ថុតិ អនាហវត្ថុ” ភិ វុត្ថំ។ សេសំ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

នហាបិតបុព្វកថា

៦៤. នហាបិតបុព្វកថាយំ នហាបិតោ បុព្វេតិ នហាបិតបុព្វោ, បុព្វេ
 នហាបិតោ ហុត្វា ឥនានិ ភិក្ខុក្ខតោតិ អត្ថោ។ តេន នហាបិតបុព្វេន ភិក្ខុនា។
 ខុរកណ្ណាន្តិ ខុរាធិនហាបិតកណ្ណំ, “លទ្ធាតបត្តោ រាជកុមារោ” ភិអាធិសុ វិយ
 ឧបលក្ខណានយោយំ។ “ន, ភិក្ខុវេ, បព្ពដិតេន អកប្បិយំ សមាធបេតព្ពំ, យោ
 សមាធបេយ្យ, អាបត្ថិ ធុក្កជស្ស។ ន ច, ភិក្ខុវេ, នហាបិតបុព្វេន ខុរកណ្ណំ
 បរិហារិតព្ពំ, យោ បរិហារេយ្យ, អាបត្ថិ ធុក្កជស្ស” ភិ (មហាវ. ៣០៣) ច ទ្ធិធា
 បញ្ញត្តិ, តស្មា នហាបិតបុព្វេន វា អនហាបិតបុព្វេន វា បព្ពដិតេន នាម
 អកប្បិយសមាធបនំ ន កាតព្ពំ។ នហាបិតបុព្វេន បន ភិក្ខុនា ខុរេន
 អភិលក្ខិតំ ខុរកណ្ណំ, ខុរកណ្ណាខុរកោសនិសិតចាសាណាខុរជីវិកាធយោ ន
 បរិហារិតព្ពំ ឯវ។ សេសំ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយំ

(វ៌ជ៌រ. ដី. មហាវគ្គ ៣០០) បន “ន, ភិក្ខុវេ, បព្ពដិវេន អកប្បិយេ សមាធបេតព្ពន្តិ
វុត្តត្តា អនុបសម្បន្នស្សបិ នកេវលំ ទសសុ ឯវ សិក្ខាបទេសុ, អថ ខោយំ
ភិក្ខុស្ស នកប្បតិ, តស្មិម្បិតិ អធិប្បាយោ” តិ វុត្តំ។

ទសភាគកថា

៦៥. ទសភាគកថាយំ សង្ឃិកានីតិ សង្ឃសន្តកានិ ពីដានិ។

បុគ្គលិកាយាតិ បុគ្គលស្ស សន្តកាយ ភូមិយា។ ភាគំ ទត្វាតិ
មូលភាគសង្ខាតំ ទសមភាគំ ភូមិសាមិកានំ ទត្វា។ បរិភុញ្ញិតព្ពានីតិ តេសំ
ពីដានំ ជលានិ រោបកេហិ បរិភុញ្ញិតព្ពានីតិ អត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។ ឥទំ
កិវ ជម្ពុទីបេ ចោរាណកចារិត្តន្តិ អាទិកប្បកាលេ បឋមកប្បិកា មនុស្សា
ពោធិសត្តំ មហាសម្មតំ នាម រាជានំ កត្វា សព្វេបិ អត្តនោ អត្តនោ
តណ្ហាលជលសាលិខេត្តតោ បវត្តតណ្ហាលជលានិ ទស កោដ្ឋាសេ កត្វា ឯកំ
កោដ្ឋាសំ ភូមិសាមិកភូតស្ស មហាសម្មតរាជិនោ ទត្វា បរិភុញ្ញិតុ។ តតោ
បដ្ឋាយ ជម្ពុទីបិកានំ មនុស្សានំ ចារិត្តា វុត្តំ។ តេនេវ
សាវត្ថធិបនីនាមិកាយម្បិវិនយដីកាយំ (វ៌ជ៌រ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៤) “ទសភាគំ
ទត្វាតិ ទសមភាគំ ទត្វា។ តេនេវាហ ‘ទស កោដ្ឋាសេ កត្វា ឯកោ កោដ្ឋាសោ
ភូមិសាមិកានំ ធាតព្ពោ’ តិ” វុត្តំ។

ចាថយ្យកថា

៦៦. ចាថយ្យកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ” តិអាទិ ភទ្ទិយនគរេ
អមិតបរិភោគភូតេន មេណ្ឌាកសេដ្ឋិនា អភិយាចិតោ ហុត្វា អនុញ្ញាតំ, ឥធ
បន បឋមំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បព្ព គោរសេ ឡីរំ ទធិ តក្កំ នវនីតំ សប្បិ” ត្ថិ
(មហាវ. ២៩៩) បព្ព គោរសា អនុញ្ញាតា។ តតោ បរំ សេដ្ឋិនោ អភិយាចនានុវបំ

វត្តា អនុជានិតំ “សន្តិ, ភិក្ខុវេ, មគ្គា កត្តារា” តិអាទិមាហ។ សេសំ អដ្ឋកថាយំ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តថា អលកន្តេន អញ្ញាតកអប្បវារិតជ្ជានតោ
យាចិត្វាបិ គហេតព្ពន្ធិ ឯតេន ឯវុបេសុ កាលេសុ វិញ្ញត្តិបច្ចយា នោសោ
នត្ថិតិ ទស្សេតិ។ “ឯកទិវសេន គមជ័យេ មគ្គេ ឯកកត្តត្ថាយ បរិយេសិតព្ព” ត្ថិ
វុត្តត្ថា បន តតោ ឧបរិ យាចនំ ន វដ្ឋតិតិ ទស្សិតំ។ “ជ័យេ អន្ធានេ” តិអាទិណ
សចេ មាសគមជ័យេ មគ្គេ សត្តាហាគមជ័យោ ឯវ កត្តារា ហោតិ, តត្ថ
សត្តាហាយាបជ័យមត្តមេវ ចាថយ្យំ បរិយេសិតព្ពំ, តតោ បរិ
បិណ្ឌាចារិកាទិវសេន សុភិក្ខុសុលភបិណ្ឌាមគ្គត្ថា ន បរិយេសិតព្ពន្ធិ។

មហាបទេសកថា

២៧. មហាបទេសកថាយំ មហាបទេសា នាម អប្បជិត្តិត្ថា ទ្វេ,
អនុញ្ញាតា ទ្វេតិ ចត្តារោតិ ទស្សេន្តោ “យំ ភិក្ខុវេ” តិអាទិមាហ។ តេសុ
អប្បជិត្តិត្តេបិ អកប្បិយានុលោមកប្បិយានុលោមវសេន ទ្វេ, តថា
អនុញ្ញាតេបិតិ។

តត្ថ “បរិមទ្គន្តាតិ ឧបបរិក្ខត្តា។ បដ្ឋន្តានុទេសេ សញ្ញាតវត្ថំ បដ្ឋន្តានំ។
‘បដ្ឋន្តានំ កោសេយ្យវិសេសោ’ តិ ហិ អភិធានកោសេ វុត្ថំ។ ជីនទេសេ
សោមារទេសេ ច សញ្ញាតវត្ថានិ ជីនសោមារបជានិ។ បដ្ឋន្តានាទិនិ តីណិ
កោសេយ្យស្ស អនុលោមានិ ចាណាកេហិ កតសុត្តមយត្តា។ ឥទ្ធិមយំ
ឯហិភិក្ខុនំ បុញ្ញិទ្ធិយា និព្ពត្តជីវំ, តំ ខោមាទិនំ អញ្ញាតវំ ហោតិតិ តេសំយេវ
អនុលោមំ។ នេវតាហិ ទិន្នជីវំ នេវទត្តិយំ, តំ កប្បវុក្ខេ និព្ពត្តំ ជាលិនិយា
នេវកញ្ញាយ អនុវុត្តេស្ស ទិន្នវត្ថុសទិសំ, តម្បិ ខោមាទិនំយេវ អនុលោមំ
ហោតិ តេសុ អញ្ញាតវភាវតោ។ ទ្វេ បជានិ ទេសនាមេន វុត្តានិតិ តេសំ
សុវបទស្សនមត្តមេតំ, នាញ្ញាទិវត្ថនបទំ បដ្ឋន្តាបដ្ឋស្សបិ ទេសនាមេនេវ

វុត្តត្ថា។ តុម្កាតិ តីណិ ភាជនានិ។ ដលកតុម្ពោ លាពុអាទិ។ ឧទកតុម្ពោ
ឧទកុក្ខិបនកុដកោ។ កិលញ្ញច្ចត្តន្តិ វេជ្ជវិលីវេហិ វាយិទ្វា កតនត្ថ”ន្តិ
សាវត្ថធិបនិយំ (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.៣០៥) វុត្តំ។

“យាវកាលិកបក្កានន្តិ បក្កេ សន្ទាយ វុត្តំ។ អាមាទិ បន អនុបសម្បន្នេហិ
សីតុនកេ មទ្ធិទ្វា បរិស្សវេទ្វា ទិន្នចានំ បច្ឆាភត្តម្បិ កប្បតិ វេ។ អយព្វា
អត្តោ មហាអដ្ឋកថាយំ សរូបតោ អវុត្តោតិ អាហា ‘កុរុន្តិយំ បនា’តិអាទិ។
ឧច្ឆរសោ និកសដោតិ ឥទំ ចាតព្ពតាសាមញ្ញោន យាមកាលិកកថាយំ វុត្តំ, តំ
បន សត្តាហកាលិកមេវាតិ គហោតព្វំ។ ឥមេ ចត្តារោ រសាតិ
ដលបត្តបុប្ផឧច្ឆរសា ចត្តារោ”តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.៣០០)
វុត្តំ។ “ទ្វេ បដា ទេសនាមេនេវាតិ ចិនបដសោមារបដានិ។ តីណីតិ បដ្ឋុល្លោន
សហ តីណិ។ ឥទ្ធិមយំ វេហិភិក្ខុនំ និព្ពត្តំ។ ទេវទត្តិយំ អនុវុត្តេវេន លទ្ធុ”ន្តិ
វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ៣០៥)។

សំសដ្ឋកថា

សំសដ្ឋកថាយំ តទហុបដិគ្គហិតំ កាលេ កប្បតិវាទិ សព្វំ សម្ពិទ្ធរសំ
សន្ទាយ វុត្តំ។ សចេ ហិ ធល្ហិម្បិ អបនេទ្វា សកលេនេវ នាឡិកេវជលេន សទ្ធិ
ចានកំ បដិគ្គហិតំ ហោតិ, នាឡិកេវ អបនេទ្វា តំវិកាលេបិ កប្បតិ។ ឧបរិ
សប្បិបិណ្ឌំ វេបេទ្វា សីតលចាយាសំ ទេន្តិ, យំ ចាយាសេន អសំសដ្ឋំ សប្បិ, តំ
អបនេទ្វា សត្តាហំ បរិភុញ្ញិតុំ វុត្តតិ។ ពទ្ធមធុដាលីតាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។
តក្កោលជាតិដលាទីហិ អលង្ករិទ្វា បិណ្ឌាចាតំ ទេន្តិ, តានិ ឧទ្ធវិទ្វា ធាវិទ្វា
យាវជីវំ បរិភុញ្ញិតព្ពានិ, យាគុយំ បក្ខិបិទ្វា ទិន្នសិទ្ធិវេរាទីសុបិ, តេលាទីសុ
បក្ខិបិទ្វា ទិន្នលដ្ឋិមធុកាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ យំ យំ អសម្ពិទ្ធរសំ ហោតិ,

តំ តំ ឯកតោ បដិគ្គហិតម្យ យថា សុទ្ធិហោតិ, តថា ឆោវិត្វា វា តច្ឆេត្វា វា
តស្ស តស្ស កាលស្ស វសេន បរិភុញ្ញតុំ វដ្តតិ។

សចេ បន សម្ពុទ្ធសំ ហោតិ សំសដ្ឋំ, ន វដ្តតិ។ យាវកាលិកញ្ចា អត្តនា សទ្ធិ
សម្ពុទ្ធសានិ តីណិបិ យាមកាលិកាធិនិ អត្តនោ សភាវំ ឧបនេតិ។
យាមកាលិកំ ទ្វេបិ សត្តាហកាលិកាធិនិ អត្តនោ សភាវំ ឧបនេតិ។
សត្តាហកាលិកំ អត្តនា សទ្ធិ សំសដ្ឋំ យាវជីវិកំ អត្តនោ សភាវញ្ញោ ឧបនេតិ,
តស្មា តេន តទហុបដិគ្គហិតេន សទ្ធិ តទហុបដិគ្គហិតំ វា បុរេបដិគ្គហិតំ វា
យាវជីវិកំ សត្តាហំ កប្បតិ, ទ្វិហបដិគ្គហិតេន ធាហំ...បេ...
សត្តាហបដិគ្គហិតេន តទហោវ កប្បតិ វេទិតញ្ចំ។ តស្មាយេវ ហិ
“សត្តាហកាលិកេន, ភិក្ខុវេ, យាវជីវិកំ តទហុបដិគ្គហិត”ន្តិ អវត្វា
“បដិគ្គហិតំ សត្តាហំ កប្បតិ”តិ វុត្តំ។

កាលយាមសត្តាហាតិក្កមេសុ ចេត្ត
វិកាលភោជនសន្និធិភេសជ្ជសិក្ខាបទានំ វសេន អាបត្តិយោ វេទិតញ្ចំ។ ឥមេសុ
ច បន ចត្វសុ កាលិកេសុ យាវកាលិកំ យាមកាលិកន្តិ ឥទមេវ ទ្វយំ
អន្តោវុត្តកញ្ញោវ សន្និធិការកញ្ញា ហោតិ, សត្តាហកាលិកញ្ញា យាវជីវិកញ្ញា
អកប្បិយកុដិយំ និក្ខិបិតុម្បិ វដ្តតិ, សន្និធិម្បិ ន ជនេតីតិ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានត្ថមេវ។

បញ្ចកេសជ្ជកថា

បញ្ចកេសជ្ជកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តានិ បញ្ចកេសជ្ជានិ កាលេ
បដិគ្គហេត្វា កាលេ បរិភុញ្ញតុំ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វចនតោ សារទិកេន
អាពាធន ដុដ្ឋានំ ភិក្ខុនំ យាគុបិ បីតា ឧគ្គច្ឆតិ, ភត្តម្បិ ភុត្តំ ឧគ្គច្ឆតិ, តេ តេន

កិសា ហោត្តិ លូខា ធុត្តណ្ណា ឧប្បណ្ណប្បណ្ណកជាតា ធម៌សន្តតកត្តា។ តេសំ
យំ ភេសជ្ជៈព្រោវ អស្ស ភេសជ្ជៈសម្មតញ្ច, លោកស្ស អាហារត្ថញ្ច ជរេយ្យ, ន ច
ឡឡិវិកោ អាហារោ បញ្ញាយេយ្យ។ តត្រិមាធិ បញ្ច ភេសជ្ជាធិ។ សេយ្យដិទំ -
សប្បំ នវនីតំ តេលំ មធុ ជាណីតំ, តាធិ ភេសជ្ជាធិ កាលេ បដិគ្គហេត្វា កាលេ
បរិភូត្តំ វុត្តិ។ តត្ថ “សាវទិកេន អាពាធនាតិ សាវទកាលេ ឧប្បន្នេន
បិត្តាពាធន។ តស្មីញ្ច កាលេ វស្សោទកេនបិ តេមេត្តិ, កទ្ធមម្បិ មទ្ធត្ថិ,
អន្តរន្តរា អាពាធមិ ខរោ ហោតិ, តេន តេសំ បិត្តំ កោដ្ឋព្ពន្ធរគតំ ហោតិ។
អាហារត្ថញ្ច ជរេយ្យតិ អាហារត្ថំ សាធម្មេយ្យ” តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ.
២៦០) វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦០) “បិត្តំ កោដ្ឋព្ពន្ធរគតំ
ហោតីតិ ពហិសរីរេ ព្យាបេត្វា បិតំ អពទ្ធិបិត្តំ កោដ្ឋព្ពន្ធរគតំ ហោតិ, តេន បិត្តំ
កុបិតំ ហោតីតិ អធិប្បាយោ” តិ វុត្តំ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ២៦០) “យំ ភេសជ្ជៈព្រោវ អស្សតិ បរតោ
‘តទុកយេន ភិយ្យោសោមត្តាយ កិសា ហោត្តិ’ តិ អាទិនា វិរោធនស្សនតោ
និទានានបេក្ខំ យថាលាភវសេន វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ យថានិទានំ កស្មា ន វុត្តន្តិ ចេ?
តទញ្ញាបេក្ខាធិប្បាយតោ។ សត្តពុទ្ធកាលេបិ ហិ សប្បំ អាទិនំ
សត្តាហកាលិកភាវាបេក្ខោតិ។ តថា វចនេន ភគវតោ អធិប្បាយោ។ តេនេវ
‘អាហារត្ថញ្ច ជរេយ្យ, ន ច ឡឡិវិកោ អាហារោ បញ្ញាយេយ្យ’ តិ វុត្តំ។ តថា ហិ
កាលេ បដិគ្គហេត្វា កាលេ បរិភូត្តំ តុត្ថ ឯត្ថ ច កាលបរិច្ឆេទោ ន កតោ,
កុតោយេវ បនលញ្ញា តទញ្ញាបេក្ខាធិប្បាយោ ភគវតោ មូលភេសជ្ជាធិនិ តាធិ
បដិគ្គហេត្វា យាវដីវន្តិ កាលបរិច្ឆេទោ។ យំ បន ‘អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តាធិ
ភេសជ្ជាធិ កាលេ បដិគ្គហេត្វា កាលេ បរិភូត្តំ តុត្ថ’ (មហាវ. ២៦០) វចនំ, តំ
‘សន្និដ្ឋី កត្វា អបរាបរស្មី ទិវសេ កាលេ ឯវ បរិភូត្តំ តុត្ថ អនុជាធាមី’ តិ
អធិប្បាយតោ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ អញ្ញថា អតិសយត្តា ភគវតោ ‘យំ ភេសជ្ជៈព្រោវ

អស្សាវតីអាទិវិតក្តីប្បដោន សម្ភវតី។ បណ្ឌិតកោដនានុមតិយា បសិទ្ធត្ថា
 អាពាធានុបសប្បាយាបេក្ខាយ វុត្តានីតិ ចេ? តព្វា ន, ‘ភិយ្យោសោមត្តាយា’តិ
 កិសាធិការាបត្តិទស្សនតោ។ យថា ឧច្ឆរសំ ឧចាទាយ ដាលីតន្តិ វុត្តំ, តថា
 នវនីតំ ឧចាទាយ សប្បីតិ វុត្តព្វតោ នវនីតំ វិសុំ ន វុត្តព្វន្តិ ចេ? ន
 វិសេសទស្សនាធិប្បាយតោ។ យថា ដាលីតគ្គហណោន សិទ្ធិបិ បរតោ
 ឧច្ឆរសោវិសុំ អនុញ្ញាតោ ឧច្ឆសាមញ្ញតោ គុណ្ណទកដ្ឋានេ បឋនាធិប្បាយតោ,
 តថា នវនីតេ វិសេសវិធិទស្សនាធិប្បាយតោ នវនីតំ វិសុំ អនុញ្ញាតន្តិ វេទិតព្វំ។
 វិសេសវិធិ បទស្ស ភេសជ្ជសិក្ខាបទដ្ឋកថាវសេន (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦១៩-៦២១)
 វេទិតព្វំ។ វុត្តព្វំ តត្ថ ‘បចិត្តា សប្បី កត្វា បរិភូត្តិតុកាមេន អនោតម្បិ
 បចិត្តំ វុត្តតី’តិ។ តត្ថ សប្បី បក្កាវ ហោតិ, នាបក្កា, តថា ដាលីតម្បិ។ នវនីតំ
 អបក្កមេវា”តិអាទិ។

ទុតិយភេសជ្ជកថា

ទុតិយភេសជ្ជកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តានិ បញ្ច ភេសជ្ជានិ
 បដិគ្គហេត្វា កាលេបិ វិកាលេបិ បរិភូត្តិតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦១) វេចនតោ “តានិ
 បញ្ច ភេសជ្ជានិ កាលេ បដិគ្គហេត្វា កាលេ បរិភូត្តិតុន្តំ តេសំ ភិក្ខុនំ យានិបិ
 តានិ ចាកតិកានិ លូទានិ កោដនានិ, តានិ នច្ឆាទេន្តិ, បកេវ សេនេសីតានិ។ តេ
 តេន ចេវ សារទិកេន អាពាធន ដុដ្ឋា ឥមីនា ច ភត្តាច្ឆាទកេន តទុកយេន
 ភិយ្យោសោមត្តាយ កិសា ហោន្តិ”តិ ឥមស្មី វុត្តស្មី កាលេបិ វិកាលេបិ តិ
 អនុញ្ញាតត្ថា វិកាលេបិ បរិភូត្តិតុំ វុត្តតិ។ តត្ថ “នច្ឆាទេន្តិ តិ ន ជីវន្តិ, ន វាតរោកំ
 បដិប្បស្សម្តេតុំ សក្កោន្តិ។ សេនេសីតានីតិ សិនិទ្ធានិ។ ភត្តាច្ឆាទកេនាតិ ភត្តំ
 អរោចិកេនា”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៦១) វុត្តំ, ដីកាសុ (សារត្ថ. ដី.
 មហាវគ្គ ៣.២៦១; វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦១-២៦២) បទ “នច្ឆាទេន្តិ តិ វុចី ន

ឧប្បាទេន្តី"តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ, មហាវិភង្គ (ចារ. ៦២២) បទ "យានិ ខោ បទ តានិ
គិលានានំ ភិក្ខុនំ បដិសាយនីយានិ ភេសជ្ជានិ។ សេយ្យចិទំ - សប្បំ នវនីតំ
តេលំ មធ្យ ជាណីតំ, តានិ បដិគ្គហេត្វា សត្តាហាបរមំ សន្និធិការកំ
បរិភូតញ្ញានិ, តំ អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ"ន្តិ វចនតោ ឥមេសំ
បញ្ចភេសជ្ជានំ សត្តាហាកាលិ កកាវោ វេទិតញ្ញោ, ឥធ បទ អដ្ឋប្បត្តិវសេន
វុត្តោតិ។

វសាកេសជ្ជកថា

វសាកេសជ្ជកថាយំ "អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, វសានិ ភេសជ្ជានិ អច្ឆវសំ
មច្ឆវសំ សុសុការវសំ សូករវសំ គទ្រុកវសំ កាលេ បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ
កាលេ សំសជ្ជំ តេលបរិភោគេន បរិភូតញ្ញតុំ។ វិកាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ
វិកាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសជ្ជំ, តញ្ញោ បរិភូតញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ តិណ្ណំ ទុក្ខដានំ។
កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ វិកាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសជ្ជំ, តញ្ញោ
បរិភូតញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទិន្នំ ទុក្ខដានំ។ កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ កាលេ
និប្បក្កំ វិកាលេ សំសជ្ជំ, តញ្ញោ បរិភូតញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ កាលេ ចេ,
ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ កាលេ សំសជ្ជំ, តញ្ញោ បរិភូតញ្ញេយ្យ,
អនាបត្តិ"តិ (មហាវ. ២៦២)។ តត្ថ "កាលេ បដិគ្គហិតន្តិ អាជីសុ មជ្ឈន្តិកេ
អវីតិវត្ថេ បដិគ្គហេត្វា បចិត្វា បរិស្សវេត្វា ចាតិ អត្ថោ។ តេលបរិភោគេន
បរិភូតញ្ញតុន្តិ សត្តាហាកាលិ កតេលបរិភោគេន បរិភូតញ្ញតុ"ន្តិ អដ្ឋកថាយំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ២៦២) វុត្ថំ, ដីកាសុ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៦២; វិ. វិ. ដី.
មហាវគ្គ ២.២៦១-២៦២) បទ "សុសុកាតិ សមុទ្ធេ ភវា ឯកា មច្ឆជាតិ,
កុម្មិលាតិបិ វទន្តិ។ សំសជ្ជន្តិ បរិស្សវិតំ។ តេលបរិភោគេនាតិ

សត្តាហកាលិកបរិភោគំ សន្ធាយ វុត្ត”ន្តិ វុត្តំ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តារោ
បន ហេដ្ឋា ចតុកាលិកកថាយំ វុត្តោយេវ។

មូលភេសជ្ជកថា

មូលភេសជ្ជកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, មូលានិ ភេសជ្ជានិ, ហាលិទ្ធិ
សិទ្ធិវេ វចំ វចត្តំ អតិវិសំ កដុករោហិណី ឧសីវំ ភទ្ទមុត្តកំ, យានិ វា
បនញ្ញានិបិ អត្ថិ មូលានិ ភេសជ្ជានិ នេវ ខាននីយេ ខាននីយត្ថំ ជវន្តិ, ន
ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ជវន្តិ, តានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ
បច្ចយេ បរិភូញ្ចិតុំ។ អសតិ បច្ចយេ បរិភូញ្ចន្តស្ស អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ។ តត្ថ
វចត្តន្តិ សេតវចំ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តមេវ។

បិដ្ឋភេសជ្ជកថា

បិដ្ឋភេសជ្ជកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, និសទំ និសទទោតក”ន្តិ (មហាវ.
២៦ក) វចនតោ បិសិតេហិ ចុណ្ណាកតេហិ មូលភេសជ្ជេហិ អត្ថេ សតិ និសទញ្ច
និសទទោតកញ្ច បរិហារិតុំ វដ្តតិ។ តត្ថ និសទំ និសទទោតកន្តិ បិសនសិលា ច
បិសនទោតោ ច។ និសទន្តិ បិសន្តិ ចុណ្ណាវិចុណ្ណំ ករោន្តិ មូលភេសជ្ជាធម្មោ
ឯត្តាតិ និសទំ, បិសនសិលា។ និសទន្តិ បិសន្តិ ចុណ្ណាវិចុណ្ណំ ករោន្តិ
មូលភេសជ្ជាធម្មោ ឯតេនាតិ និសទំ, ចោសេតញ្ចេតិ ចោតោ, ធារកោ។
ខុទ្ទកប្បមាណាតាយ ចោតោវិយាតិ ចោតោ, និសទញ្ច តំ ចោតោ ចាតិ
និសទទោតោ, តំ និសទទោតកំ។ និបុព្វសទ ចុណ្ណាករណេតិ ជាតុ។

កសាវភេសជ្ជកថា

កសាវកេសជ្ជកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កសាវានិ កេសជ្ជានិ
 និម្ពកសាវំ កុដជកសាវំ បដោលកសាវំ ជគ្គវកសាវំ នត្តមាលកសាវំ, យានិ
 វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ កសាវានិ កេសជ្ជានិ នេវ ខាទនីយេ ខាទនីយត្ថំ ជវន្តិ, ន
 ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ជវន្តិ, តានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ
 បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ, អសតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ (មហាវ.
 ២៦៣) វចនតោ តានិបិ កសាវកេសជ្ជានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ សតិ
 បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិ។ តត្ថ ជគ្គវន្តិ លតាជាតិ។ នត្តមាលន្តិ ករញ្ញំ។
 “កសាវេហិតិ តថាទិនិ ឧទកេ តាបេត្វា គហិតឧសវេហិតិ”តិ វិមតិវិនោទនិយំ
 (វិ.វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.២៦៣) វុត្ថំ។

បណ្ណាកេសជ្ជកថា

បណ្ណាកេសជ្ជកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បណ្ណានិ កេសជ្ជានិ និម្ពបណ្ណំ
 កុដជបណ្ណំ បដោលបណ្ណំ នត្តមាលបណ្ណំ ជគ្គវបណ្ណំ សុលសិបណ្ណំ
 កប្បាសបណ្ណំ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ បណ្ណានិ កេសជ្ជានិ នេវ ខាទនីយេ
 ខាទនីយត្ថំ ជវន្តិ, ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ជវន្តិ, តានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ
 បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ, អសតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិ
 ទុក្ខជស្សា”តិ (មហាវ. ២៦៣) វចនតោ ខាទនីយភោជនីយត្ថំ អជវន្តានិ តានិបិ
 បណ្ណានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិ។
 អច្ឆវសន្តិអាទិសុ និស្សគ្គិយវណ្ណានាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦២៣) វុត្ថនយេនេវ អត្តោ
 វេទិតញ្ចោ។ មូលកេសជ្ជានិវិនិច្ឆយោបិ ឧទ្ធកវណ្ណានាយំ វុត្តោយេវ, តស្មា វេទ
 យំ យំ បុព្វេ អវុត្ថំ, តំ តនេវ វណ្ណាយិស្សាម។

ជលកេសជ្ជកថា

ដល់ភេសជ្ជៈកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ដលានិ ភេសជ្ជានិ ពិឡង្គំ បិប្បលី មរិចំ ហរីតកំ វិភិតកំ អាមលកំ គោជ្ជដលំ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ ដលានិ ភេសជ្ជានិ នេវ ខាននីយេ ខាននីយត្ថំ ជវន្តិ, ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ជវន្តិ, តានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ, អសតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញន្តស្ស អាបត្ថិ ទុក្ខជស្ស” តិ (មហាវ. ២៦៣) វចនតោ ខាននីយភោជនីយត្ថំ អជវន្តានិ តានិ ដលានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុម្បិ វដ្ឋតិ។

ជតុភេសជ្ជៈកថា

ជតុភេសជ្ជៈកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ជត្វនិ ភេសជ្ជានិ ហិដ្ឋំ ហិដ្ឋជតុំ ហិដ្ឋសិចាជិកំ តកំ តកបត្ថិ តកបណ្ឌិ សដ្ឋលសំ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ ជត្វនិ ភេសជ្ជានិ នេវ ខាននីយេ ខាននីយត្ថំ ជវន្តិ, ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ជវន្តិ, តានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ, អសតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញន្តស្ស អាបត្ថិ ទុក្ខជស្ស” តិ (មហាវ. ២៦៣) វចនតោ តានិ ជត្វនិ ភេសជ្ជានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិ។ តត្ថ ហិដ្ឋហិដ្ឋជតុហិដ្ឋសិចាជិកា ហិដ្ឋជាតិយោយេវ។ តកតកបត្ថិតកបណ្ឌិយោ លាខាជាតិយោ។

វជិរពុទ្ធិដីកាយំ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ២៦៣) បន “ហិដ្ឋជតុ នាម ហិដ្ឋុក្ខស្ស ទណ្ឌាបល្លវបវាឡចាកនិប្បដ្ឋា។ ហិដ្ឋសិចាជិកា នាម តស្ស មូលសាខចាកនិប្បដ្ឋា។ តកំ នាម តស្ស រុក្ខស្ស តចចាកោធកំ។ តកបត្ថិតិ តស្ស បត្តចាកោធកំ។ តកបណ្ឌិតិ តស្ស ដលចាកោធកំ។ អថ វា ‘តកំ នាម លាខា។ តកបត្ថិតិ កិត្តិមលោហសាខា។ តកបណ្ឌិតិ បក្កលាខា’ តិ លិខិតំ។ សតិ បច្ចយេ តិ ឯត្ថ សតិបច្ចយតា គិលានាគិលានវសេន ទ្វិដា វេទិតញ្ចា។

វិកាលភោជនសិក្ខាបទស្ស ហិ អនាបត្តិវារេ យាមកាលិកាទីនំ តិណ្ហាម្បិ
អវិសេសេន សតិបច្ចយតា វុត្តា។ ឥមស្សិ ខន្ធកេ ‘អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
គិលានស្ស គុឡំ អគិលានស្ស គុឡោទកំ។ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, គិលានស្ស
លោណសោរីរកំ, អគិលានស្ស ឧទកសម្ពុទ្ធន្តិ (មហាវ. ២៧៣) វុត្តំ, តស្មា សិទ្ធិ
‘សតិបច្ចយតា គិលានាគិលានវសេន ធុរិជា’តិ, អញ្ញាថា អសតិ បច្ចយេ
គុឡោទកាទិ អាបជ្ជតិ, តតោ ច ចាឡិវិរោដោ។ អាហារត្ថន្តិ អាហារបយោជនំ,
អាហារកិច្ចយាបនន្តិ អត្តោតិ ច។ តេលបរិភោគេនាតិ
សត្តាហកាលិកបរិភោគេន។ បិដ្ឋេហិតិ បិសិតតេលេហិ។ កោដ្ឋជលន្តិ
កោដ្ឋវុក្ខស្ស ជលំ, មទនជលំ វាតិ ច លិខិត”ន្តិ វុត្តំ។

លោណភេសជ្ជកថា

លោណភេសជ្ជកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, លោណានិ ភេសជ្ជានិ
សាមុទ្ធិកំ កាឡលោណំ សិទ្ធិ ឧត្តិទំ ពិលំ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ អត្ថិ លោណានិ
ភេសជ្ជានិ នេវ ខាទនីយេ ខាទនីយត្ថំ ជវន្តិ, ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ជវន្តិ,
តានិ បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ, អសតិ បច្ចយេ
បរិភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ (មហាវ. ២៦៣) វចនតោ តានិ លោណានិ
បដិគ្គហេត្វា យាវជីវំ បរិហារិតុំ, សតិ បច្ចយេ បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិ។ តត្ថ សាមុទ្ធន្តិ
សមុទ្ធីវេ វាលុកំ វិយ សន្តិជ្ជតិ។ កាឡលោណាន្តិ បកតិលោណំ។ សិទ្ធិវន្តិ
សេតវណ្ណំ បព្ពតេ ឧដ្ឋហតិ។ ឧត្តិទន្តិ ភូមិតោ អង្ករំ វិយ ឧដ្ឋហតិ។ ពិលន្តិ
ទព្ពសម្ភារេហិ សទ្ធិ បចិតំ, តំ វត្ថុវណ្ណំ។ សារត្ថនីបទិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ
៣.២៦៣) បន “ឧត្តិទំ នាម ឧសរបំសុមយ”ន្តិ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី.
មហាវគ្គ ២.២៦៣) បន “ឧត្តិទន្តិ ឧសរបំសុមយំ លោណំ។ ពិលន្តិ
លោណាវិសេសោ”តិ វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយម្បិ តថេវ វុត្តំ។

បុណ្យកថា

បុណ្យកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, យស្ស កណ្ណំ វា បិឡិកា វា អស្សរោ វា បុល្លកប្ប វា អាពាធា កាយោ វា ទុគ្គន្ទោ បុណ្យានិ ភេសន្ទានិ, អភិលានស្ស ធកណំ មត្តិកំ វជននិប្បក្កំ។ អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧទុក្ខលំ មុសល”ន្តិ (មហាវ. ២៦៤)។ “កាយោ វា ទុគ្គន្ទោតិ កស្សចិ អស្សនីនំ វិយ កាយគន្ធា ហោតិ, តស្សបិ សិរីសកោសុម្ភាទិបុណ្យានិ វា គន្ធិបុណ្យានិ វា សព្ពានិ វដ្តន្តិ។ ធកណន្តិ គោមយំ។ វជននិប្បក្កន្តិ វជនកសដំ, ចាកតិកបុណ្យាម្បិ កោដ្ឋេត្វា ឧទកេន តេមេត្វា ម្លាយំតុំ វដ្តតិ, ឯតម្បិ វជននិប្បក្កសម្ព័មេវ គប្បតិ”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៦៤) វុត្តំ។ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៦៤) បន “ធកណន្តិ គោមយំ។ ចាកតិកបុណ្យំ នាម អបក្កកសាវបុណ្យំ។ តេន វេបេត្វា គន្ធិបុណ្យំ សព្ពំ វដ្តតិ វនន្តិ”តិ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយម្បិ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦៤-២៦៥) “ធកណន្តិ គោមយំ។ ចាកតិកបុណ្យាន្តិ អបក្កកសាវបុណ្យំ, គន្ធិបុណ្យំ បន នវដ្តតិ”តិ វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយម្បិ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ២៦៤) “ធកណន្តិ គោមយំ។ ចាកតិកបុណ្យំ នាម អបក្កកសាវបុណ្យំ។ តេន វេបេត្វា គន្ធិបុណ្យំ សព្ពំ វដ្តតិ វនន្តិ”តិ វុត្តំ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, បុណ្យាចាលិនិ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៤) វចនតោ គិលានានំ ភិក្ខុនំ បុណ្យាហិ ភេសន្ទេហិ ចាលិតេហិ អត្ថេ សតិ បុណ្យាចាលិនិ វដ្តតិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧស្សចាលិនិ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៤) វចនតោ សណ្តោហិ បុណ្យាហិ អត្ថេ សតិ ឧស្សចាលិនិ វដ្តតិ។ “បុណ្យាចាលិនិន្តិ ឧទុក្ខលេ កោដ្ឋិតបុណ្យាបរិស្សាវនិ”ន្តិ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦៤-២៦៥) វុត្តំ។ វជិរពុទ្ធិដីកាយម្បិ (វជិរ. ដី. មហាវគ្គ ២៦៤) “ចាលិតេហិតិ បរិស្សាវិតេហិ”តិ វុត្តំ។

អមនុស្សកាពាធកថា

អមនុស្សកាពាធកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អមនុស្សកាពាធម
អាមកមំសំ អាមកមំសលោហិត”ន្តិ (មហាវ. ២៦៤) វចនតោ យស្ស ភិក្ខុនោ
អាមកមំសំ ខាទិតស្ស អាមកលោហិតំ បិវិតស្ស សោ អមនុស្សពាធា
បដិប្បស្សម្ពុតិ, តស្ស អនាបត្តិ។ តត្ថ អាមកមំសញ្ច ខាទិ, អាមកលោហិតញ្ច
បិវិតំ ន តំ ភិក្ខុ ខាទិ, ន បិវិ, អមនុស្សា ខាទិត្វា ច បិវិត្វា ច បក្កន្តោ។ តេន វុត្ថំ
“តស្ស សោ អមនុស្សកាពាធា បដិប្បស្សម្ពុតិ”តិ។

អញ្ញនកថា

អញ្ញនកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញនំ កាឡញ្ញនំ វសញ្ញនំ
សោតញ្ញនំ គេរុកំ កបល្ល”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ ភិក្ខុនំ ចក្ករោគេ សតិ
អញ្ញនាទីនិ វដ្តន្តិ។ តត្ថ “អញ្ញនន្តិ សព្វសង្កាហិកវចនមេតំ។ កាឡញ្ញនន្តិ ឯកា
អញ្ញនជាតិ។ វសញ្ញនន្តិ នាសម្ពាវេហិ កតំ។ សោតញ្ញនន្តិ នទីសោតាទីសុ
ឧប្បជ្ឈនកអញ្ញនំ។ គេរុកោ នាម សុវណ្ណគេរុកោ។ កបល្លន្តិ ធិបសិខតោ
គហិតមសី”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៦៤) វុត្ថំ។ សារត្តធិបនិយំ (សារត្ត.
ដី. មហាវគ្គ ៣.២៦៥) “សុវណ្ណគេរុកោតិ សុវណ្ណតុត្ថាទី”តិ វុត្ថំ។
វិមតិវិនោទនិយម្យ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦៤-២៦៥) តថេវ វុត្ថំ។ “អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, ចន្ទនំ តករំ កាឡានុសារិយំ តាលីសំ ភទ្ទមុត្តក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥)
វចនតោ អញ្ញនូបបិសនេហិ អត្ថេ សតិ ឥមាទិ ចន្ទនាទីនិ វដ្តន្តិ។ តត្ថ “ចន្ទនន្តិ
លោហិតចន្ទនាទិកំ យំ កិញ្ច ចន្ទនំ។ តត្ថភាទីនិ ចាកជាទិ។ អញ្ញានិបិ
នីលុប្បលាទីនិ វដ្តន្តិយេវ។ អញ្ញនូបបិសនេហិតិ អញ្ញនេហិ សទ្ធិ ឯកតោ
បិសិតត្តេហិ។ ន ហិ កិញ្ច អញ្ញនូបបិសនំ ន វដ្តតិ”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ.
២៦៤) ដីកាយំ (សារត្ត. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៦៥) បន “អញ្ញនូបបិសនន្តិ
អញ្ញនត្ថាយ ឧបបិសិតត្ថំ យំ កិញ្ច ចុណ្ណជាតិ”តិ វុត្ថំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី.

មហាវគ្គ ២.២៦៤-២៦៥) បន “ចាឡិយំ អញ្ញនូបបិសនន្តិ អញ្ញនេ ឧបនេតុំ
បិសិតត្ថកេសជ្ជ”ន្តិ វុត្ថំ។

“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញនិ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ អញ្ញនប្បបនដ្ឋានំ
វុត្ថតិ។ “ន, ភិក្ខុវេ, ឧទ្ធាវចា អញ្ញនី ជារេតត្ថា, យោ ជារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្ស។
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អដ្ឋិមយំ ទន្តមយំ វិសាលាមយំ នឡមយំ វេឡមយំ
កដ្ឋមយំ ជតុមយំ លោហមយំ សម្ពុនាភិមយ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ
ឯតានិ កប្បិយានិ។ តត្ថ អដ្ឋិមយន្តិ មនុស្សដ្ឋី បេបេត្វា អវសេសអដ្ឋិមយំ។
ទន្តមយន្តិ ហត្ថិទន្តាទិសព្ពទន្តមយំ។ វិសាលាមយេបិ អកប្បិយំ នាម នត្ថិ។
នឡមយាធយោ ឯកន្តកប្បិយាយេវ។

“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អបិជាន”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ
អញ្ញនីអបិជានម្យី វុត្ថតិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សុត្តកេន ពន្ធិត្វា អញ្ញនិយា
ពន្ធិតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ អបិជានំ សុត្តកេន ពន្ធិត្វា អញ្ញនិយា
ពន្ធិតត្ថំ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សុត្តកេន សិព្ពេតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ
អបតនត្ថាយ អញ្ញនីសុត្តកេន សិព្ពេតុំ វុត្ថតិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,
អញ្ញនិសលាក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ អញ្ញនិសលាកម្យី វុត្ថតិ។ “ន,
ភិក្ខុវេ, ឧទ្ធាវចា អញ្ញនិសលាកា ជារេតត្ថា, យោ ជារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្ស។
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អដ្ឋិមយំ...បេ... សម្ពុនាភិមយ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥) វចនតោ
ឯតាយេវ អញ្ញនិសលាកា វុត្ថន្តិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, សលាកដ្ឋានិយ”ន្តិ
(មហាវ. ២៦៥) វចនតោ អញ្ញនិសលាកដ្ឋានិយម្យី វុត្ថតិ។ តត្ថ
សលាកដ្ឋានិយន្តិ យត្ថ សលាកំ ឱទហន្តិ, តំ សុសិវនណ្ហាកំ វា ជីវិកំ វា
អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញនិត្ថវិក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៥)
វចនតោ ជីវិកម្យី វុត្ថតិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អំសពទ្ធកំ ពន្ធនសុត្តក”ន្តិ

(មហាវ. ២៦៥) វេទនតោ អញ្ញានិត្តវិកាយ អំសេ លក្ខនត្ថាយ អំសពទ្ធកម្ម្យ
ពទ្ធនសុត្តកម្ម្យ វដ្តតិ។

នត្តកថា

នត្តកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, មុទ្ធនិ តេលក” ឆ្លិ (មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ
សីសាភិតាបស្ស ភិក្ខុនោ មុទ្ធនិ តេលំ វដ្តតិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, នត្តកម្ម” ឆ្លិ
(មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ នក្ខមនីយេ សតិ នត្តកម្មំ វដ្តតិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,
នត្តករណី” ឆ្លិ (មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ នត្តយា អគឡនត្ថំ នត្តករណី វដ្តតិ។
“ន, ភិក្ខុវេ, ឧច្ចាវចា នត្តករណី ជារេតញ្ចា, យោ ជារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អដ្ឋមយំ... បេ... សដ្ឋនាភិមយ” ឆ្លិ (មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ
ឯតាយេវ នត្តករណីយោ វដ្តឆ្លិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, យមកនត្តករណី” ឆ្លិ
(មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ នត្តវិសមំ អាសិញ្ចយន្តិ ចេ, យមកនត្តករណី
ជារេតញ្ចំ។ តត្ថ យមកនត្តករណីន្តិ សមសោ តាហិ ធ្វិហិ បនាឡិ កាហិ ឯកំ
នត្តករណី។

ធូមនេត្តកថា

ធូមនេត្តកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ធូមំ ចាតុ” ឆ្លិ (មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ
យមកនត្តករណីយា នក្ខមនីយេ សតិ ធូមំ ចាតុំ វដ្តតិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,
ធូមនេត្ត” ឆ្លិ (មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ តមេវ វដ្តិ អាសិម្ពត្វា បិវនបច្ចយា កណ្ណោ
ធម្មាន្តេន ធូមនេត្តធូមោ បិវិតញ្ចោ។ “ន, ភិក្ខុវេ, ឧច្ចាវចានិ ធូមនេត្តានិ
ជារេតញ្ចានិ, យោ ជារេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,
អដ្ឋមយំ... បេ... សដ្ឋនាភិមយ” ឆ្លិ (មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ ឯតានិ ឯវ
ធូមនេត្តានិ ជារេតញ្ចានិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អបិជាន” ឆ្លិ (មហាវ. ២៦៦)

វេទនតោ ចាលាកាធិអប្បវិសនតំ ធូមនេត្តត្ថវិកម្មំ វដ្តតិ។ “អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, យមកត្ថវិក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៦) វេទនតោ ឯកតោ ឃំសិយមនេ សតិ
យមកត្ថវិកំ វដ្តតិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អំសពទ្ធកំ ពន្ធនសុត្ថក”ន្តិ (មហាវ.
២៦៦) វេទនតោ ធូមនេត្តត្ថវិកស្ស អំសពទ្ធពន្ធនសុត្ថំ វដ្តតិ។

តេលចាកកថា

តេលចាកកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តេលចាក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧)
វេទនតោ វាតាពារេជេ សតិ តេលចាកោ វដ្តតិ។ តត្ថ អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
តេលចាកន្តិ យំ កិញ្ចំ ភេសជ្ជបក្ខិត្តំ សត្វំ អនុញ្ញាតមេវ ហោតិ។ “ន, ភិក្ខុវេ,
អតិបក្ខិត្តមជ្ឈំ តេលំ ចាតត្ថំ, យោ បិវេយ្យ, យថាជម្មោ ការេតត្តោ។
អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, យស្មី តេលចាកេ មជ្ឈស្ស ន វណ្ណោ ន គន្ធា ន វសោ
បញ្ញាយតិ, ឯវុបំ មជ្ឈបក្ខិត្តំ តេលំ ចាតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេទនតោ យស្មី
តេលចាកេ បក្ខិត្តស្ស មជ្ឈស្ស វណ្ណោ វា គន្ធា វា វសោ វា ន បញ្ញាយតិ,
តាធិសំ តេលំ បិវិតត្ថំ។ តត្ថ អតិបក្ខិត្តមជ្ឈានិទិ អតិវិយ ទិត្តមជ្ឈានិ, ពហុំ មជ្ឈំ
បក្ខិបិទ្វា យោជិតានិទិ អត្តោ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អព្ពញ្ញនំ អធិជ្ជាតុ”ន្តិ
(មហាវ. ២៦៧) វេទនតោ អតិបក្ខិត្តមជ្ឈត្តា អបិវិតត្តេ តេលេ សតិ អព្ពញ្ញនំ
អធិជ្ជាតុំ វដ្តតិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តីណិ តុម្ហានិ លោហតុម្ហំ កដ្ឋតុម្ហំ
ជលតុម្ហំ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេទនតោ តេលបក្កភាជនានិ ឥមានិ តីណិ តុម្ហានិ
វដ្តន្តិ។

សេនកម្មកថា

សេនកម្មកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សេនកម្ម”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧)
វេទនតោ អង្គវាតេ សតិ សេនកម្មំ កាតុំ វដ្តតិ។ តត្ថ អង្គវាតោតិ ហត្ថចារេ

វាតោ។ នក្ខមនីយោ ហោតិ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សម្ភារសេន”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេនតោ សេនកម្មន នក្ខមនីយេ សតិ សម្ភារសេនំ កាតុំ វេដ្ឋតិ។ តត្ថ សម្ភារសេនន្តិ នាធាវិធមណ្ឌសម្ភារសេនំ។ នក្ខមនីយោ ហោតិ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, មហាសេន”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេនតោ សម្ភារសេននក្ខមនីយេ សតិ មហាសេនំ កាតុំ វេដ្ឋតិ។ តត្ថ មហាសេនន្តិ មហន្តំ សេនំ, ចោរិសប្បមាណំ អាវាជំ អផ្ការាជំ បូរេត្វា បំសុវាលីកាធិហិ បិទហិត្វា តត្ថ នាធាវិធានិ វាតហរណាបណ្ណានិ សន្តិវត្វា តេលមភ្និតេន គត្តេន តត្ថ និបដ្ឋិត្វា សម្បវិវត្តន្តេន សរីរំ សេនេតុំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។ នក្ខមនីយោ ហោតិ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ភង្គោទក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេនតោ មហាសេនេន នក្ខមនីយេ សតិ ភង្គោទកំ កាតុំ វេដ្ឋតិ។ តត្ថ ភង្គោទកន្តិ នាធាបណ្ណាភង្គកុចិតំ ឧទកំ, តេហិ បណ្ណេហិ ច ឧទកេន ច សិញ្ចិត្វា សិញ្ចិត្វា សេនេតត្ថោ។ នក្ខមនីយោ ហោតិ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ឧទកកោដ្ឋក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេនតោ ភង្គោទកេន នក្ខមនីយេ សតិ ឧទកកោដ្ឋកំ កាតុំ វេដ្ឋតិ។ តត្ថ ឧទកកោដ្ឋកន្តិ ឧទកកោដ្ឋ ចាជី វា នោណី វា ឧណ្ហោទកស្ស បូរេត្វា តត្ថ បរិសិត្វា សេនកម្មករណំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។

លោហិតមោចនកថា

លោហិតមោចនកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, លោហិតំ មោចេតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេនតោ បព្ពវាតេ សតិ លោហិតំ មោចេតុំ វេដ្ឋតិ។ តត្ថ បព្ពវាតោ ហោតីតិ បព្ពេ បព្ពេ វាតោវិជ្ឈតិ។ លោហិតំ មោចេតុន្តិ សត្តកេន លោហិតំ មោចេតុំ។ នក្ខមនីយោ ហោតិ, អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, លោហិតំ មោចេត្វាវិសាលោន កាហេតុន្តិ (មហាវ. ២៦៧)។

ចាទព្ពញ្ញនកថា

ចាទព្ពញ្ញានកថាយំ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, ចាទព្ពញ្ញាន”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧)
វេចនតោ ចាទេសុ ជលិតេសុ ចាទព្ពញ្ញានំ បចិតតំ។ នក្ខមនីយោ ហោតិ,
“អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, បដ្ឋំ អភិសង្កិវតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេចនតោ
ចាទព្ពញ្ញានតេលេន នក្ខមនីយេ សតិ បដ្ឋំ អភិសង្កិវតតំ។ តត្ថ បដ្ឋំ
អភិសង្កិវតុន្តិ យេន ជលិតចាទា ចាកតិកា ហោន្តិ, តំ នាឡិកេរាទីសុ
នាឆារេសជ្ជានិ បក្ខិបិទ្វា បដ្ឋំ អភិសង្កិវតុំ, ចាទានំ សប្បាយភេសជ្ជំ បចិតតុន្តិ
អត្ថោ។

គណ្ណាពាធកថា

គណ្ណាពាធកថាយំ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, សត្តកម្ម”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧)
វេចនតោ គណ្ណាពាធសតិ សត្តកម្មំ កាតតំ។ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ,
កសាវោទក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេចនតោ កសាវោទកេន អត្ថេ សតិ
កសាវោទកំ ធាតតំ។ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, តិលកក្ក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧)
វេចនតោ តិលកក្កេន អត្ថេ សតិ តិលកក្កំ ធាតតំ។ តិលកក្កេន អត្ថោតិ
បិដ្ឋេហិ តិលេហិ អត្ថោ។ “អនុជាឆាមិ ភិក្ខុវេ កតឡិក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧)
វេចនតោ កតឡិកាយ អត្ថេ សតិ កតឡិកា ធាតតំ។ តត្ថ កតឡិកន្តិ
វណាមុខេ សត្តបិណ្ឌំ បក្ខិបិទុំ។ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, វណាពន្ធនចោឡិ”ន្តិ
(មហាវ. ២៦៧) វេចនតោ វណាពន្ធនចោឡេន អត្ថេ សតិ វណាពន្ធនចោឡំ
ធាតតំ។ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, សាសបកុដ្ឋេន ដោសិតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧)
វេចនតោ សចេ វណោ កុណ្ឌាវតី, សាសបកុដ្ឋេន ដោសិតតំ។ តត្ថ
សាសបកុដ្ឋេនាតិ សាសបបិដ្ឋេន។

“អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, ធូមំ កាតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វេចនតោ យទិ វណោ
កិលិដ្ឋិត្ត, ធូមំ កាតុំ វដ្តតិ។ “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, លោណាសក្ខិកាយ ជិន្និតុ”ន្តិ

(មហាវ. ២៦៧) វចនតោ យទិ វឌ្ឍមំសំ វុដ្ឋាតិ, ធិន្ទិតតំ។ តត្ថ វឌ្ឍមំសន្តិ
អធិកមំសំ អាណារិយ ឧដ្ឋហតិ។ លោណសក្ខិកាយ ធិន្ទិតតំ ខារេន ធិន្ទិតំ។
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វណ្ណេតល”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វចនតោ យទិ វណ្ណេន
វុហតិ, វណ្ណវុហនេតលំ បចិតតំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វិកាសិកំ សត្តំ
វណ្ណបដិកម្ម”ន្តិ (មហាវ. ២៦៧) វចនតោ យទិ តេលំ គឡតិ, វិកាសិកំ ធាតតំ,
សត្តំ វណ្ណបដិកម្មំ កាតតំ។ តត្ថ វិកាសិកន្តិ តេលវុន្ទនបិលោតិកំ។ សត្តំ
វណ្ណបដិកម្មន្តិ យំ កិញ្ចំ វណ្ណបដិកម្មំ នាម អត្ថិ, សត្តំ អនុជាធាមិទិ អត្ថោ។
មហាវិកជកថា បុព្វេវុត្តារ។

សាមំ គហេត្វាតិ ឥទំ ន កេវលំ សប្បឧដ្ឋស្សេវ, អញ្ញាស្មិម្បិ ធម្មវិសេ សតិ
សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ញិតតំ, អញ្ញេសុ បន ការណេសុ បដិគ្គហិតមេវ វុដ្ឋតិ។

វិសមីតកថា

វិសមីតកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, គូជំ ចាយេតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៦៨)
វចនតោ បីតវិសំ ភិក្ខុំ គូជំ ចាយេតុំ វុដ្ឋតិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, យំ ករោន្តោ
បដិគ្គណ្ហាតិ, ស្សេវ បដិគ្គហោ កតោ, ន បុន បដិគ្គហេតត្តោ”តិ (មហាវ. ២៦៨)
វចនតោ តទេវ វុដ្ឋតិ។ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៦៨) បន ន បុន
បដិគ្គហេតត្តោតិ សចេ ភូមិប្បត្តោ, បដិគ្គហាបេតត្តោ, អប្បត្តំ បន គហេតុំ
វុដ្ឋតិ។

យវទិន្នកាពាធកថា

យវទិន្នកាពាធកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សីតាលោឡិ ចាយេតុ”ន្តិ
(មហាវ. ២៦៩) វចនតោ យវទិន្នកាពាធស្ស ភិក្ខុនោ សីតាលោឡិ ចាយេតុំ
វុដ្ឋតិ។ តត្ថ យវទិន្នកាពាធជាតិ វសីករណាចារណកសមុដ្ឋិតរោគោ។ ដីកាយំ

(សារត្ត. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៦៩) បន “យរទិន្នកាពាធា នាម វសីករណត្ថាយ
យរណិយា ទិន្នកេសជ្ជសមុជ្ជិតោ អាពាធា។ តេនាហ
វសីករណាណាកសមុជ្ជិតោកោតិ។ យរ-សន្តោ ចេត្ត អកេទេន យរណិយា
វត្តមាធា អធិប្បតោ” តិ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយម្បិ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦៧-
២៦៩) “យរទិន្នកាពាធា នាម យរណិយា ទិន្នវសីករណកេសជ្ជសមុជ្ជិតោ
អាពាធា” តិ វុត្តំ។ សីតាលោឡិទ្ធិ នង្គលេន កសន្តស្ស ជាលេ លក្ខមត្តិកំ
ឧទកេន អាហោឡេត្វា ចាយេតុំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។

ទុដ្ឋកហណិកកថា

ទុដ្ឋកហណិកកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អាមិសខារំ ចាយេតុ” ទ្ធិ
(មហាវ. ២៦៩) វចនតោ ទុដ្ឋកហណិកស្ស ភិក្ខុនោ អាមិសខារំ ចាយេតុ
វដ្ឋតិ។ តត្ថ ទុដ្ឋកហណិកោតិ វិបន្នកហណិកោ, កិច្ចេន ឧទ្ធារោ និក្ខមតីតិ
អត្ថោ។ អាមិសខារិទ្ធិ សុក្ខោទនំ ឈាបេត្វា តាយ ធារិកាយ បក្សវិតំ
ខារោទកំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ.វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦៧-២៦៩) បន “តាយ
ធារិកាយ បក្សវិតំ ខារោទកន្តិ បរិស្សាវនេ តំ ធារិកំ បក្ខិបិត្វា ឧទកេ
អភិសិញ្ចិតេ តតោ ធារិកតោ ហេដ្ឋា បក្សវិតំ ខារោទក” ទ្ធិ វុត្តំ។

បណ្ណារោគាពាធកថា

បណ្ណារោគាពាធកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, មុត្តហរីតកំ ចាយេតុ” ទ្ធិ
(មហាវ. ២៦៩) វចនតោ បណ្ណារោគាពាធស្ស ភិក្ខុនោ មុត្តហរីតកំ ចាយេតុ
វដ្ឋតិ។ តត្ថ មុត្តហរីតកន្តិ គោមុត្តបរិភាវិតំ ហរីតកំ។

ធវិទោសាពាធកថា

ឆ្លើយនោសាពាធកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, គន្ធាលេបំ កាតុ” ឆ្លើយ (មហាវ. ២៦៩) វចនតោ ឆ្លើយនោសាពាធស្ស ភិក្ខុនោ គន្ធាលេបំ កាតុំ វដ្តតិ។

អភិសន្នកាយកថា

អភិសន្នកាយកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វិវេចនំ ចាតុ” ឆ្លើយ (មហាវ. ២៦៩) វចនតោ អភិសន្នកាយស្ស ភិក្ខុនោ វិវេចនំ ចាតុំ វដ្តតិ។ តត្ថ
អភិសន្នកាយោតិ ឧស្សន្ននោសកាយោ។ អច្ចកញ្ញាយា អត្ថោ ហោតិ,
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អច្ចកញ្ញាយ” ឆ្លើយ (មហាវ. ២៦៩) វចនតោ អច្ចកញ្ញាយំ ចាតុំ
វដ្តតិ។ តត្ថ អច្ចកញ្ញាយន្តិ តណ្ហាលោធកមណ្ណោ។ អកដយ្ហសេន អត្ថោ
ហោតិ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អកដយ្ហស” ឆ្លើយ (មហាវ. ២៦៩) វចនតោ
អកដយ្ហសំ ចាតុំ វដ្តតិ។ តត្ថ អកដយ្ហសន្តិ អសិនិទ្ធោ មុគ្គបចិត្តចានីយោ។
សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៦៩) បនវិមតិវិនោទនិយញ្ច (វិ. វិ. ដី.
មហាវគ្គ ២.២៦៧-២៦៩) “អកដយ្ហសេនាតិ អនភិសន្នតេន មុគ្គយ្ហសេនា” តិ
វុត្ថំ។ កដាកដេន អត្ថោ ហោតិ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, កដាកដ” ឆ្លើយ (មហាវ.
២៦៩) វចនតោ កដាកដំ ចាយេតុំ វដ្តតិ។ តត្ថ កដាកដន្តិ សោវ
ជោតសិនិទ្ធោ។ សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៦៩)
វិមតិវិនោទនិយញ្ច (វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.២៦៧-២៦៩) “កដាកដេនាតិ មុគ្គ
បចិត្តា អចាលេត្វាវ បរិស្សាវិតេន មុគ្គយ្ហសេនា” តិ វុត្ថំ។ បដិច្ឆាទនីយេន
អត្ថោ ហោតិ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បដិច្ឆាទនីយ” ឆ្លើយ (មហាវ. ២៦៩) វចនតោ
បដិច្ឆាទនីយំ ចាតុំ វដ្តតិ។ តត្ថ បដិច្ឆាទនីយេនាតិ មំសរសេន។

លោណសោវីរកកថា

លោណសៅវីរកកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, គិលានស្ស
លោណសៅវីរកំ, អគិលានស្ស ឧទកសម្ពុទ្ធនំ ចានបរិភោគេន បរិភូញ្ចិតុ” ត្ថិ
(មហាវ. ២៧៣) វេនតោ គិលានេន ភិក្ខុនា លោណសៅវីរកំ ចាតត្ថំ,
អគិលានេន ឧទកសម្ពុទ្ធនំ កត្វា បរិភូញ្ចិតត្ថំ, តញ្ច “ចានបរិភោគេនា” តិ
វេនតោ វិកាលេបិ វដ្តតិ។

តត្ថ លោណសៅវីរកំ នាម សព្ពរសាភិសម្ពុទ្ធតំ ឯកំ ភេសជ្ជៈ, តំ កិរ ករោន្តោ
ហរីតកាមលករិភីតកកសាវេ សព្ពធម្មានិ សព្ពអបរណ្ណានិ សត្តន្ធម្មិ
ធម្មានំ ឌីនំ កនលិដលាធិនិ សព្ពដលានិ វេត្ថកេតកខន្ធវិកឡិរាធម្មោ
សព្ពកឡិវេ មជ្ឈមសខណ្ឌានិ អនេកានិ ច
មធុដាលីតសិន្ធុវលោណាតិកដុកាធិនិ ភេសជ្ជានិ បក្ខិបិទ្វា កុម្មុមុខំ លិម្បិទ្វា
ឯកំ ទ្វេ តីណិ សំវេន្ណានិ បេបន្តិ, តំ បរិបច្ឆិទ្វា ជម្ពុរសវណ្ណំ ហោតិ,
វាតកាសកុដ្ឋបណ្ណាភគណ្ឌាលាធិនំ សិនិទ្ធុភោជនកុត្តានញ្ច ឧត្តរចានំ
ភត្តជីវណាកភេសជ្ជៈ តាធិសំ នត្ថិ, តំ បនេតំ ភិក្ខុនំ បច្ឆាភត្តម្មិ វដ្តតិ,
គិលានានំ ចាកតិកមេវ។ អគិលានានំ បន ឧទកសម្ពុទ្ធនំ ចានបរិភោគេនាតិ។

សារត្ថធិបនិយំ (សារត្ថ. ដី. ២.១៩១-១៩២) បន “ចានបរិភោគេនាតិ វុត្តត្តា
លោណសៅវីរកំ យាមកាលិក” ត្ថិ វុត្តំ។ វិមតិវិនោទនិយំ (វិ. វិ. ដី. ១.១៩២) បន
“ចានបរិភោគេន វដ្តតីតិ សម្ពុទ្ធា ឯវំ បន វុត្តត្តា លោណសៅវីរកំ
យាមកាលិកត្ថិ កេចិ វេនត្ថិ, កេចិ បន ‘គិលានានំ ចាកតិកមេវ’, អគិលានានំ
បន ឧទកសម្ពុទ្ធនំ វុត្តត្តា កុឡំ វិយ សត្តាហកាលិក” ត្ថិ វុត្តំ។ វេនពុទ្ធិដីកាយំ
(វេន. ដី. មហាវគ្គ ២៦៣) បន “អវិសេសេន សតិបច្ចយតា វុត្តា។ ឥមស្មី ខន្ធកេ
‘អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, គិលានស្ស កុឡំ, អគិលានស្ស កុឡោទកំ, គិលានស្ស

លោណាសៅរ៍កំ, អគិលានស្ស ឧទកសម្ពិទ្ធន្ត (មហាវ. ២៨៤) វុត្តំ, តស្មា សិទ្ធី
'សតិបច្ចយតា គិលានាគិលានវសេន ធុរិជា'តិ" វុត្តំ។

អន្លោវុត្តាធិកថា

អន្លោវុត្តាធិកថាយំ “តេន ខោ បន សមយេន ភគវតោ ឧទរវតាពាដោ
ហោតិ, អថ ខោ អាយស្មា អានន្តោ ‘បុព្វេបិ ភគវតោ ឧទរវតាពាដោ
តេកដុលយាគុយា ជាសុ ហោតិ’តិ សាមំ តិលម្បិ តណ្ហាលម្បិ មុគ្គម្បិ
វិញ្ញាបេត្វា អន្លោ វាសេត្វា អន្លោ សាមំ បច្ចិត្វា ភគវតោ ឧបនាមេសិ ‘បិវតុ
ភគវា តេកដុលយាគុន្តិ។ ជានន្តាបិ តថាគតា បុច្ឆន្តិ, ជានន្តាបិ ន បុច្ឆន្តិ, កាលំ
វិទិត្វា បុច្ឆន្តិ, កាលំ វិទិត្វា ន បុច្ឆន្តិ, អត្ថសញ្ញាតំ តថាគតា បុច្ឆន្តិ, នោ
អនត្ថសញ្ញាតំ, អនត្ថសញ្ញាតេ សេតុយាតោ តថាគតានំ។ ធ្វីហិ អាការេហិ ពុទ្ធា
ភគវន្តោ ភិក្ខុ បដិបុច្ឆន្តិ ‘ធម្មំ វា ទេសេស្សាម, សាវកានំ វា សិក្ខាបទំ
បញ្ញាបេស្សាមា’តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ អាមន្តេសិ ‘កុតាយំ, អានន្ត, យាគូ’តិ។ អថ
ខោ អាយស្មា អានន្តោ ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសិ។ វិគរហិ ពុទ្ធា ភគវា
អនុច្ឆរិកំ, អានន្ត, អនុលោមិកំ អប្បតិវ្រប់ អស្សមណកំ អកប្បិយំ
អករណីយំ, កថញ្ញា នាម ត្វំ, អានន្ត, ឯវ្យាចាយ ពាហុល្លាយ ចេតេស្សសិ,
យទបិ, អានន្ត, អន្លោ វុត្តំ, តទបិ អកប្បិយំ។ យទបិ អន្លោ បក្កំ, តទបិ
អកប្បិយំ។ យទបិ សាមំ បក្កំ, តទបិ អកប្បិយំ។ នេតំ, អានន្ត, អប្បសន្នានំ វា
បសាទាយ...បេ.... វិគរហិត្វា ធម្មិ កថំ កត្វា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - ន, ភិក្ខុវេ, អន្លោ
វុត្តំ អន្លោ បក្កំ សាមំ បក្កំ បរិភុញ្ញេតត្ថំ, យោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។
អន្លោ ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្តំ អន្លោ បក្កំ សាមំ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ តិណ្ហំ
ទុក្ខជានំ។ អន្លោ ចេ, ភិក្ខុវេ, វុត្តំ អន្លោ បក្កំ អញ្ញេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ,

អាបត្តិ ធ្វើនូវ ឧក្ខត្តជាន់។ អន្តោ បេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិ បក្កំ សាមំ បក្កំ, តព្វោ
បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ធ្វើនូវ ឧក្ខត្តជាន់។ ពហិ បេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ អន្តោ បក្កំ សាមំ បក្កំ,
តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ធ្វើនូវ ឧក្ខត្តជាន់។ អន្តោ បេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិ បក្កំ
អញ្ញេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ឧក្ខត្តជស្ស។ ពហិ បេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ
អន្តោ បក្កំ អញ្ញេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ឧក្ខត្តជស្ស។ ពហិ បេ,
ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិ បក្កំ សាមំ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ឧក្ខត្តជស្ស។ ពហិ
បេ, ភិក្ខុវេ, វុត្ថំ ពហិ បក្កំ អញ្ញេហិ បក្កំ, តព្វោ បរិភុញ្ញេយ្យ, អនាបត្តិ”តិ
(មហាវ. ២៧៤) វេទនតោ សហសេយ្យប្បហោនកេ ថានេ វុត្ថតា, តត្ថ បក្កតា,
ឧបសម្បន្នេន សាមំ បក្កតាតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ អដ្ឋានំ សម្បវេ សតិ តិស្សោ
អាបត្តិយោ, ធ្វើនូវ សម្បវេ ទ្វេ អាបត្តិយោ, ឯកស្ស អដ្ឋស្ស សម្បវេ ឯកា អាបត្តិ
វេទិតព្ភំ។

អន្តោ វុត្ថន្តិ អកប្បិយកុដិយំ វុត្ថំ។ សាមំ បក្កន្តិ ឯត្ថ យំ កិញ្ចិ អាមិសំ
ភិក្ខុនោ បចិទុំ ន វដ្ឋតិ។ សចេបិស្ស ឧណ្ហាយាគុយា សុលសិបណ្ណានិ វា សិដ្ឋិវេ
វា លោណំ វា បក្ខិបន្តិ, តម្បិ ចាលេតុំ ន វដ្ឋតិ។ “យាគុំ និព្វាបេមី”តិ បន
ចាលេតុំ វដ្ឋតិ។ ឧត្តណ្ហភត្តំ លភិទ្វាបិ បិទហិតុំ ន វដ្ឋតិ។ សចេ បន មនុស្ស
បិទហិត្វាវ ទេន្តិ, វដ្ឋតិ។ “ភត្តំ វា មា និព្វាយត្វ”តិ បិទហិតុំ វដ្ឋតិ។ “អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, បុន ចាកំ បចិទុំ”ន្តិ (មហាវ. ២៧៤) វេទនតោ បុព្វេ អនុបសម្បន្នេហិ
បក្កំ បុន បចិទុំ វដ្ឋតិ។ វុត្ថញ្ចិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៧៤) “ឱវតក្កាធិសុ
បន សកី កុបិតេសុ អគ្គី ធាតុំ វដ្ឋតិ បុន ចាកស្ស អនុញ្ញាតត្ថា”តិ។
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អន្តោ វាសេតុ”ន្តិ (មហាវ. ២៧៤) វេទនតោ ឧត្តិក្ខសមយេ
តណ្ហាលាធិនិ អន្តោ វាសេតុំ វដ្ឋតិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អន្តោ បចិទុំ”ន្តិ
(មហាវ. ២៧៤) វេទនតោ ឧត្តិក្ខសមយេ អន្តោ បចិទុំ វដ្ឋតិ។ “អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, សាមំ បចិទុំ”ន្តិ (មហាវ. ២៧៤) វេទនតោ ឧត្តិក្ខសមយេ សាមម្បិ បចិទុំ

វដ្តទី១ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អន្លោ វុត្ថំ អន្លោ បក្កំ សាមំ បក្ក”ន្ត (មហាវ. ២៧៤)
វេយ្យាករណ៍ ធម្មតាសមយេ វិណិច្ឆ័យ វដ្តន្ត។

ឧត្តហិតបដិគ្គហិតកថា

ឧត្តហិតបដិគ្គហិតកថាយំ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, យត្ថ ជលខាទនីយំ
បស្សតិ, កប្បិយការកោ ច ន ហោតិ, សាមំ គហេត្វា ហរិត្វា កប្បិយការកេ
បស្សិត្វា ភូមិយំ និក្ខិបិត្វា បដិគ្គហាបេត្វា បរិភូញ្ញតុំ, អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
ឧត្តហិតំ បដិគ្គហិតុ”ន្ត (មហាវ. ២៧៥) វេយ្យាករណ៍ តថា កត្វា បរិភូញ្ញតុំ វដ្តទី,
អាបត្តិ ន ហោតិទី។

តតោនីហជកថា

តតោ នីហជកថាយំ “បដិគ្គណ្ហាប, ភិក្ខុវេ, បរិភូញ្ញាប អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ,
តតោ នីហជំ ភុត្តារិណា បរិវរតេន អនតិវត្ថំ បរិភូញ្ញតុ”ន្ត (មហាវ. ២៧៦)
វេយ្យាករណ៍ យស្មី ធានេ និមន្តិតា ហត្វា ភិក្ខុ ភុញ្ញន្តិ, តតោ ធានតោ នីហជំ
កោជនំ បរិវរតេន ភិក្ខុនា ភុញ្ញតតំ, ន បរិវរតសិក្ខាបទេន អាបត្តិ ហោតិ។
វុត្ថញ្ញំ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៧៦) “តតោ នីហជន្តិ យត្ថ និមន្តិតា ភុញ្ញន្តិ,
តតោ នីហជ”ន្ត។

បុរេភត្តបដិគ្គហិតកថា

បុរេភត្តបដិគ្គហិតកថាយំ “បដិគ្គណ្ហាប, ភិក្ខុវេ, បរិភូញ្ញាប, អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ ភុត្តារិណា បរិវរតេន អនតិវត្ថំ បរិភូញ្ញតុ”ន្ត
(មហាវ. ២៧៧) វេយ្យាករណ៍ បុរេភត្តំ បដិគ្គហេត្វា និក្ខិបិតំ បរិវរតេន ភិក្ខុនា
អតិវត្ថំ អកត្វា ភុញ្ញតុំ វដ្តទី, បរិវរតសិក្ខាបទេន អាបត្តិ ន ហោតិ។

វេនដ្ឋចោក្ខវដ្ឋកថា

វេនដ្ឋចោក្ខវដ្ឋកថាយំ “តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មតោ សារីបុត្តស្ស
កាយខាហាពាធា ហោតិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ យេនាយស្មា
សារីបុត្តោ តេនុបសង្កមិ, ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សារីបុត្តំ ឯតនវោច ‘បុព្វេតេ,
អារុសោ សារីបុត្ត, កាយខាហាពាធា កេន ជាសុ ហោតិ’ តិ។ ភិសេហិ ច មេ,
អារុសោ, មុឡាលិកាហិ ចាតិ... បេ... អថ ខោ អាយស្មតោ សារីបុត្តស្ស ភិសេ ច
មុឡាលិកាយោ ច បរិភុត្តស្ស កាយខាហាពាធា បដិប្បស្សម្ហិ... បេ...
បដិគ្គល្លាប, ភិក្ខុវេ, បរិភុត្តាប។ អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, វេនដ្ឋចោក្ខវដ្ឋ ភុត្តារីនា
បវរិតេន អនតិវត្ថំ បរិភុត្តោតុ” ត្ថិ (មហាវ. ២៧៨) វេនតោ វេនដ្ឋចោក្ខវដ្ឋ
បវរិតេន ភិក្ខុនា បរិភុត្តោតុ វដ្ឋតិ, បវរិតសិក្ខាបទេន អាបត្តិ ន ហោតិ។ តត្ថ
វេនដ្ឋចោក្ខវដ្ឋត្ថិ វេន ចេវ បទុមិនិគច្ឆេ ច ជាតំ។

អកតកប្បកថា

អកតកប្បកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អពីជំ និព្ពដ្ឋពីជំ អកតកប្បំ ផលំ
បរិភុត្តោតុ” ត្ថិ (មហាវ. ២៧៨) វេនតោ អពីជញ្ច និព្ពដ្ឋពីជញ្ច ផលំ
អគ្គិសត្ថនខេហិ សមណកប្បំ អកត្វាបិ បរិភុត្តោតុ វដ្ឋតិ។ តត្ថ អពីជន្តិ
តរុណាផលំ, យស្ស ពីជំ អត្ថំ ន ជនេតិ។ និព្ពដ្ឋពីជន្តិ ពីជំ និព្ពដ្ឋេត្វា អបនេត្វា
បរិភុត្តោតត្ថកំ អម្ពបនសាទិ, តានិ ផលានិ កប្បិយការកេ អសតិ កប្បំ
អកត្វាបិ បរិភុត្តោតុ វដ្ឋតិ។

យាគុកថា

យាគុកថាយំ “ធនយិមេ, ព្រាហ្មណ, អានិសំសា យាគុយា។ កតមេ ធន,
យាគុំ ទេន្លោ អាយុំ ទេតិ, វណ្ណំ ទេតិ, សុខំ ទេតិ, ពលំ ទេតិ, បដិភានំ ទេតិ,

យាគុបីតា ខុដំ បដិហនតិ, បិចាសំ វិនេតិ, វាតំ អនុលោមេតិ, វត្ថី សោធនតិ,
អាមាវសេសំ ចាចេតិ។ ឥមេ ខោ, ព្រាហ្មណ, ធនានិសំសា យាគុយាតិ។

‘យោ សញ្ញតានំ បរទត្តកោជិនំ;
កាលេន សក្កច្ច ធនាតិ យាគុ;
ធនស្ស ហំនានិ អនុប្បវេជ្ជតិ;
អាយុញ្ច វណ្ណញ្ច សុខំ ពលញ្ច។

‘បដិភានមស្ស ឧបជាយតេ តតោ;
ខុដំ បិចាសញ្ច ព្យបនេតិ វាតំ;
សោធនតិ វត្ថី បរិណាមេតិ ភត្តំ;
កេសជ្ជមេតំ សុគតេន វណ្ណាតំ។

‘តស្មា ហិ យាគុំ អលមេវ ធាតុំ;
និច្ចំ មនុស្សេន សុខត្ថិកេន;
ធិញ្ញានំ វា បត្តយតា សុខានិ;
មាណុស្សសោភក្យតមិច្ឆតា វា’តិ។

អថ ខោ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា
បក្កាមិ។ អថ ខោ ភគវា ឯតស្មី និទានេ ឯតស្មី បករណេ ធម្មិ កថំ កត្វា ភិក្ខុ
អាមន្តេសិ - អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, យាគុញ្ច មធុគោឡ្យកញ្ចា”តិ (មហាវ. ២៨២)
វេនតោ យាគុញ្ច មធុគោឡ្យកញ្ចា សម្បជិដ្ឋិតុំ វេជ្ជតិ។ អនុមោទនាគាថាយ
“បត្តយតំ ឥច្ឆត”ន្តិ បទានំ “អលមេវ ធាតុ”ន្តិ ឥមីនា សម្ពន្ធា។ សចេ បន
“បត្តយតា ឥច្ឆតា”តិ ចាថា អត្ថិ, សោយេវ គហេតញ្ចោ។ “ន, ភិក្ខុវេ, អញ្ញាត្រ
និមន្តិតេន អញ្ញស្ស ភោជ្ឈយាគុ បរិភុញ្ញិតញ្ចា, យោ បរិភុញ្ញេយ្យ, យថាធម្មោ

ការតត្រាវត្តិ (មហាវ. ២៨៣) វេទនតោ តថា គុញ្ញន្តស្ស
បរម្មរកោជនសិក្ខាបទេន អាបត្តិ ហោតិ។ ភោជ្ជយាគូតិ យា បវរណំ
ជនេតិ។ យថាធម្មោ ការតត្រាវត្តិ បរម្មរកោជនេន ការតត្រាវត្តិ។

គុឡកថា

គុឡកថាយំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, គិលានស្ស គុឡំ, អគិលានស្ស
គុឡោនក”ន្តិ (មហាវ. ២៨៤) វេទនតោ គិលានោ ភិក្ខុ គុឡបិណ្ឌំ វិកាលេបិ
ខាទិតុំ វដ្តតិ។ អគិលានោ បន ឧទកសម្ពិទ្ធី កត្វា គុឡោនកបរិភោគេន
បរិភូតុំ វដ្តតិ។ “គិលានស្ស គុឡន្តិ តថាវេន ព្យាធិនា គិលានស្ស បច្ឆាភត្តំ
គុឡំ អនុជានាមិ តិ អត្ថោ”តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៨៤) វុត្តំ។ “តថាវេន
ព្យាធិនា”តិ វុត្តត្តា យថាវេន ព្យាធិនា គិលានស្ស គុឡោ បរិភូតតត្រាវត្តិ
ហោតិ, តថាវេន ឯវ ព្យាធិនា គិលានស្សតិ វុត្តំ វិយ ទិស្សតិ, វិមសិត្វា
គហេតព្ពំ។

ឯត្ថកាសុ កថាសុ យា យា សំវណ្ណោតព្ពប្បករណោ ន ទិស្សតិ, សា សា
អម្ពេហិ បេសលានំ ភិក្ខុនំ កោសល្លត្ថំ ចាឡិតោ ច អដ្ឋកថាតោ ច គហេត្វា
ដីកាចរិយានំ វេទនេហិ អលង្ករិត្វា ឋបិតា, តស្មា និក្ខម្ពា ហុត្វា បណ្ឌិតា
ឧបធាវេន្តិ។

ចតុមហាបទេសកថា

៦៧. យំ ភិក្ខុវេតិ អាទិ មហាបទេសកថា នាម។ តត្ថ មហាន្តេ អត្ថេ
ឧបទិស្សតិ ឯតេហិតិ មហាបទេសា, មហាន្តា វា អត្ថោ បទិស្សន្តិ បញ្ញាយន្តិ
ឯត្ថាតិ មហាបទេសា, មហាន្តានំ វា អត្ថានំ បទេសោ បវត្តិទេសោតិ
មហាបទេសា។ កេ តេ? ឥមេយេវ ចត្តារោ ចាហិ, អត្ថា វា។ តេន វុត្តំ “ឥមេ

ចត្តារោមហាបទេស"តិអាទិ។ តត្ថ ធម្មសង្គាហកត្តរាតិ
មហាកស្សទាទយោ។ សុត្តំ គហេត្វាតិ "បេត្វា ធម្មាជលរស"ន្តិអាទិកំ សុត្តំ
គហេត្វា ឧបដារន្តោ។ សត្ត ធម្មានិទិ -

“សាលី វិហិ ច កុទ្ធសោ, គោដុមា វរកោ យវោ;
កង្ក្រិ តិ សត្ត ធម្មានិ, នីវារាទី តុ តត្ថិនា”តិ -។

វុត្តានិ សត្ត ធម្មានិ។ សត្តំ អបរណ្ណានិ មុត្តមាសាទយោ។ អដ្ឋចានានិ
អម្ពចានំ ជម្ពចានំ ចោចចានំ មោចចានំ សាលុកចានំ មុទ្ធិកចានំ មដុកចានំ
ជារុសកចានញ។

ឥមិនាយនាតិ សុត្តានុលោមនយេន។ វុត្តញ្ញេតំ អដ្ឋកថាយំ
“សុត្តានុលោមំ នាម ចត្តារោមហាបទេសា”តិ។ ចាឡិញ អដ្ឋកថញ
អនបេត្តិត្វាតិ ចាឡិយំ នីតត្ថតោ អាគតមេវ អគ្គហេត្វា។ អញ្ញានិប័តិ តតោ
អញ្ញានិប័។ ឯតេន មហាបទេសា នាម ន កេវលំ យថាវុត្តា ឯវ, អថ ខោ
អនេកានិ នានប្បកាវាទិ វិនយធរស្ស ញ្ញាណានុភាវប្បកាសិតានិទិ
ទស្សេតិ។

អាទិសំសកថា

៦៨. អាទិសំសកថាយំ វិនយំ ធារេតីតិ វិនយធរោ,
សិក្ខនវាចនមនសិការវិនិច្ឆយនតទនុលោមករណាទិនា
វិនយបរិយត្តិកុសលោភិក្ខុ។ វិនយបរិយត្តិមូលំ ឯតេសន្តិ
វិនយបរិយត្តិមូលកា។ កេតេ? បញ្ញានិសំសា។ វិនយបរិយត្តិយេវ មូលំ
ការណំ កត្វាលភិតត្ថអាទិសំសា, ន អញ្ញបរិយត្តិ វា បដិបត្តិអាទយោ វា មូលំ
កត្វាតិ អត្ថោ។ អថ វា បរិយាប្បណនំ បរិយត្តិ, វិនយស្ស បរិយត្តិ

វិធម៌បរិយត្តិ, សា មូលំ ឯតេសន្តិវិធម៌បរិយត្តិមូលកា,
វិធម៌បរិយាបុណ្ណានហេតុកវា អាទិសំសាទិ អត្ថោ។ “កតមេ” តិអាទិនា តេសំ
បញ្ចានិសំសាទិនំ សរូបំ បុច្ឆិត្វា “អត្ថនោ” តិអាទិនា វិស្សន្នេត្វា តំ វចនំ
ចាឡិយា សមត្ថេតុំ “វុត្ថញ្ញោត” តិអាទិមាហ។

ឯវំ បញ្ចានិសំសានំ សរូបំ ធស្សេត្វា ឥទានិ តេយេវ វិត្តារតោ ធស្សេតុំ
“កថមស្ស” តិអាទិនា បុច្ឆិត្វា “ឥធម្មកន្ធោ” តិអាទិនា វិស្សន្នេតិ។ តត្ថ អត្ថនោ
សីលក្ខន្ធសុគុត្តភារោ នាម អាបត្តិអនាបជ្ឈនភារេនេវ ហោតិ, នោ អញ្ញាថាទិ
អាបត្តិអាបជ្ឈនការណំ ធស្សេត្វា តទភារេន អនាបជ្ឈនំ ធស្សេតុំ “អាបត្តិ
អាបជ្ឈន្តោ ធម្មាការេហិ អាបជ្ឈតិ” តិអាទិមាហ។ តត្ថ -

“សញ្ញាច្ច អាបត្តិ អាបជ្ឈតិ;
អាបត្តិ បរិគ្ចហតិ;
អគតិគមនញ្ច គប្បតិ;
ឯទិសោ វុច្ឆតិ អលជ្ជិបុគ្គលោ” តិ។ (បរិ. ៣៥៩) -

វុត្ថេន អលជ្ជិលក្ខណេន នលជ្ជតិ ន ហិរិយតីតិ អលជ្ជិ, តស្ស ភារោ
អលជ្ជិតា។ នត្តិ ញ្ញាណំ ឯតស្សាទិ អញ្ញាណំ, តស្ស ភារោ អញ្ញាណតា។
កុកតស្ស ភារោ កុក្កុដ្ឋំ, តេន បកតោ កុក្កុដ្ឋបកតោ, តស្ស ភារោ
កុក្កុដ្ឋបកតតា។ កប្បតិ កប្បិយំ, ន កប្បិយំ អកប្បិយំ, តស្មី អកប្បិយេ,
កប្បិយំ ឥតិ សញ្ញា យស្ស សោ កប្បិយសញ្ញា, តស្ស ភារោ កប្បិយសញ្ញិតា។
ឥតរំ តប្បជិបក្ខតោ កាតព្វំ, ឥមេសុ បញ្ចាសុ បទេសុ យការលោចោ, តស្មា
“អលជ្ជិតាយ អាបត្តិ អាបជ្ឈតិ” តិអាទិនា យោជេតញ្ញានិ។ ហេតុត្ថេ ចេតំ
និស្សក្កវចនំ។ សរតីតិ សតិ, សមុស្សនំ សម្មាសោ។ សតិយា សម្មាសោ
សតិសម្មាសោ, តស្មា សតិសម្មាសា។ ហេតុត្ថេ ចេតំ ករណាវចនំ។ ឥទានិ

តាង ការណាងវិញ្ញាណ ឧស្សេន្ត “កថ” ឡាទិមាហ។ តំ នយានុយោគន
វិញ្ញេយ្យមេវ។

អរិដ្ឋា ឥតិ ភិក្ខុ អរិដ្ឋភិក្ខុ, កណ្តាកោ ឥតិ សាមណេរោ
កណ្តាកសាមណេរោ, វេសាលិយា ជាតា វេសាលិកា, វដ្ឋីនំ បុត្តា វដ្ឋីបុត្តា,
វេសាលិកា ច តេ វដ្ឋីបុត្តា ចាតិ វេសាលិកវដ្ឋីបុត្តា, អរិដ្ឋភិក្ខុ ច
កណ្តាកសាមណេរោ ច វេសាលិកវដ្ឋីបុត្តា ច
អរិដ្ឋភិក្ខុកណ្តាកសាមណេរោវេសាលិកវដ្ឋីបុត្តកា។ បរុបហារោ ច
អញ្ញោណាញោ កម្ពុវិវាទណាញោ បរុបហារអញ្ញោណាកម្ពុវិវាទណាញោ។ កេ តេ?
វាទា។ តេ អាទិ យេសំ តេតិ បរុបហារអញ្ញោណាកម្ពុវិវាទណាញោ។ វទន្តិ
ឯតេហិតិ វាទា, បរុបហារអញ្ញោណាកម្ពុវិវាទណាញោ វាទា ឯតេសន្តិ
បរុ...បេ.... វាទា។ កេ តេ? មិច្ឆាវាទិនោ។ អរិដ្ឋ...បេ.... បុត្តា ច បរុបហារ...បេ....
វាទា ច មហាសង្ឃិកាធម្មោ ច សាសនបច្ចត្តិកា នាមាតិ សមុច្ចយទ្ធីន្តវសេន
យោជនា កាតញ្ញា។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

អាទិសំសកថា និដ្ឋិតា។

ឥតិ វិនយសង្ឃហសំវណ្ណានាគូតេ វិនយាលង្ការេ

បកិណ្ឌកវិនិច្ឆយ កថាលង្ការោ នាម

ចតុត្ថិសតិមោ បរិច្ឆេទោ។

និកមនកថាវណ្ណានា

និកមគាថាសុ បឋមគាថាយំ សទ្ធម្មជ្ជិតិកាមេន សាសនុដ្ឋោតការីនា
បរក្កមពាហុនា នវិន្ទេន អន្លេសិតោ សោ អហំ វិនយសង្កហំ អកាសិន្ទិ
យោជនា។

ទុតិយតតិយគាថាយំ តេនេវ បរក្កមពាហុនវិន្ទេនេវ ការីតេ រម្មេ
រមណីយេ ចាសាទសតមណ្ឌិតេ ចាសាទានំ សតេន បដិមណ្ឌិតេ
នាធាទុមគណាកិណ្ណោ ភាវនាភិរតាលយេ ភាវនាយ អភិរតានំ ភិក្ខុនំ
អាលយភូតេ សីតលូទកសម្បន្នេ ជេតវនេ ជេតវននាមកេ វិហារេ វសំ
វសន្តោ ហុត្វា, អថ វា វសំ វសន្តោ សោហំ សោ អហំ យោគីនំ ហិតំ ហិតភូតំ
សារំ សារវន្តំ ឥមំ វ្យាទិសំ វិនយសង្កហំ អកាសិន្ទិ យោជនា។

សេសគាថាសុ ឥមិនា គន្ថករណេន យំ បុញ្ញំ មយ្ហំ សិទ្ធិ, អញ្ញំ ឥតោ
គន្ថករណតោ អញ្ញភូតំ យំ បុញ្ញំ មយា បសុតំ ហោតិ, ឯតេន បុញ្ញកម្មេន
ទុតិយេ អត្ថសម្ភវេ តាវតីសេ បមោទេន្តោ សីលាចារគុណោ រតោ
បញ្ចកាមេសុ អលគ្គោ ទេវបុត្តោ ហុត្វា បឋមំ បឋមភូតំ ដលំ សោតាបត្តិដលំ
បត្វាន អន្តិមេ អត្ថការម្ហិ លោកគ្គបុគ្គលំ នាថំ នាថភូតំ សព្វសត្តហិតេ រតំ
មេត្តេយ្យំ មេត្តេយ្យនាមកំ មុនិបុន្តំ មុនិសេដ្ឋំ ទិស្វាន តស្ស ជីវស្ស
សទ្ធម្មទេសនំ សុត្វា អគ្គំ ដលំ អរហត្តដលំ អធិគន្ធា លភិក្ខុ ជិនសាសនំ
សោភេយ្យំ សោភាមេយ្យន្តិ អយំ ចាកជយោជនា។

ឯតិស្សាយ បន យោជនាយ សតិ អាចរិយវរស្ស វចនំ ន សម្បជ្ជិន្ទិ
បណ្ឌិតា។ កថំ? ឯត្ថ ហិ ឥតោ ទុតិយភវេ តាវតីសតវនេ ទេវបុត្តោ ហុត្វា
សោតាបត្តិដលំ បត្វា អន្តិមភវេ មេត្តេយ្យស្ស ភកវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា
អរហត្តដលំ លភេយ្យន្តិ អាចរិយស្ស បត្តនា, សា អយុត្តរុចា ហោតិ។
សោតាបន្នស្ស ហិ សត្តភវតោ ឧទ្ធិ បដិសន្ធិ នត្ថិ, តាវតីសានញ្ច ទេវានំ

កវសតេនបិ កវសហស្សេនបិ កវសតសហស្សេនបិ មេត្តេយ្យស្ស ភកវតោ
ឧប្បជ្ឈនកាលោ អប្បត្តញ្ញោ ហោតិ។ អថាបិ វទេយ្យ “អន្តរា ព្រហ្មលោកេ
និព្វត្តិត្វា មេត្តេយ្យស្ស ភកវតោ កាលេ មនុស្សា ភវេយ្យា”តិ, ឯវម្បី ន
យុជ្ជតិ។ ន ហិ ព្រហ្មលោកគតានំ អរិយានំ បុន កាមភវ្វបបត្តិ អត្ថិ។ វុត្តញ្ញា
អភិធម្មេ យមកប្បករណេ (យម. ២. អនុសយយមក. ៣១២) “រូបធាតុយា
ចុតស្ស កាមធាតុំ ឧបបជ្ឈន្តស្ស សត្តេវ អនុសយា អនុសេន្តិ”តិ។ អថាបិ
វទេយ្យ “ព្រហ្មលោកេយេវ វត្វា អគ្គជលំ លភេយ្យា”តិ, តថា ច អាចរិយស្ស
វចនេ ន ទិស្សតិ, “សោភេយ្យំ ជិនសាសន”ន្តិ វុត្តត្តា ភិក្ខុក្ខតត្ថមេវ ទិស្សតិ។ ន
ហិ ភិក្ខុក្ខតោ សាសនំ សោភាបេតុំ សក្កោតិ។ អភិធម្មត្ថវិការិនិយញ្ច -

“ដោតយន្តំ តទា តស្ស, សាសនំ សុទ្ធមានសំ;
បស្សេយ្យំ សក្កេវេយ្យញ្ច, គវុំ មេ សាវិសម្ពុវ”ន្តិ។ -

ភិក្ខុក្ខតមេវ វុត្តំ។ អថាបិ វទេយ្យ “អន្តរា ធិហាយុកោ កុម្មទេវោ ហុត្វា តទា
មនុស្សា ភវេយ្យា”តិ, ឯវម្បី ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាវកក្ខតោ អរិយបុគ្គលោ បុន
អញ្ញស្ស ពុទ្ធស្ស សាវកោ ន ភវេយ្យាតិ, អាចរិយោ បន សព្វបរិយត្តិធរោ
អនេកគន្ធការកោ អនេកេសំ គន្ធការកានំ ជេវានំ អាចរិយចាចរិយក្ខតោ,
តេន ន កេវលំ ឥធនេ ឥមា គាថាយោ វបិតា, អថ ខោ សាវត្ថធិបនិធាមិកាយ
វិនយជីកាយ អវសានេ ច វបិតា, តស្មា ភវិតព្ពមេត្ត ការណេនាតិ
វិមំសិតព្ពមេតំ។

អថ វា ឥមិនា...បេ... ទេវបុត្តោ ហុត្វា បឋមំ តាវ ជលំ យថាវុត្តំ តាវតីសេ
បមោទនសីលាចារគុណោ រតំ បញ្ចកាមេសុ អលគ្គការសម្ព័ន្ធតំ អានិសំសំ
បត្វាន អន្តិមេ អត្តការម្ហិ...បេ... សោភេយ្យន្តិ យោជនា។ អថ វា ឥមិនា...បេ...
បញ្ចកាមេសុ អលគ្គោ ហុត្វា អន្តិមេ អត្តការម្ហិ...បេ... សុទ្ធម្មទេសនំ សុត្វា

បឋមំ ដលំ សោតាបត្តិដលំ បទ្វា តតោ បរំ អគ្គដលំ អរហត្តដលំ អធិគន្ធា
ជិនសាសនំ សោភេយ្យន្តិ យោជនា។ យថា អម្ពាភំ ភគវតោ
ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តធម្មទេសនំ សុត្វា អញ្ញាតកោណ្ឌាញត្ថេរោ
សោតាបត្តិដលំ បទ្វា បច្ឆា អរហត្តដលំ អធិគន្ធា ជិនសាសនំ សោភេសិ, ឯវន្តិ
អត្ថោ។ ឥតោ អញ្ញានិបិ នយានិ យថា ថេរស្ស វចនានុកូលានិ, តានិ
បណ្ឌិតេហិ ចិន្តេតព្ពានិ។

និកមនកថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និកមនកថា

១.

ជម្ពុទីបតលេ រម្មេ, មរម្ពរិសយេ សុតេ;
តម្ពុទីបរដ្ឋេ ឋិតំ, បុរំ រតននាមកំ។

២.

ជិនសាសនបដ្ឋោតំ, អនេករតនាករំ;
សាធុដ្ឋនានមាវាសំ, សោណ្ណាចាសាទលដ្ឋតំ។

៣.

តស្មី រតនបុរម្ពិ, រាជាទេករជ្ជិស្សរោ;
សិរីសុធម្មរាជាតិ, មហាអធិបតីតិ ច។

៤.

ឯវនាមោ មហាតេជោ, រដ្ឋំ កាវេសិ ធម្មតោ;
កាវាបេសិ រាជា មណិ-ច្ចឡំ មហន្តចេតិយំ។

៥.

តស៊ូ កាល ព្រហ្មវង្ស, តិរិយោ នាម បព្វតោ;
បុព្វការញ្ញាវាសីនំ, និវាសោ ភាវនារហោ។

៦.

អជ្ឈារសហិ ទោសេហិ, មុត្តោ បញ្ចង្គចាកតោ;
អរញ្ញាលក្ខណំ បត្តោ, ពទ្ធសីមាយលង្គតោ។

៧.

តស្មី បព្វតេ វសន្តោ, មហាថេរោ សុចាកដោ;
តិបេជកាលង្គារោតិ, ទ្វិត្តត្ថំលទ្ធុលញ្ញោ។

៨.

តេភាតុកនិទ្ធានំ, គរុភូតោ សុបេសលោ;
កុសលោ បរិយត្តិម្ហិ, បដិបត្តិម្ហិ ការកោ។

៩.

សោហំលង្គិបេសលេហិ, ភិក្ខុហិ អភិយាធិតោ;
សាសនស្សោបការាយ, អកាសី សីលវឌ្ឍនំ។

១០.

វិនយាលង្ការំ នាម, លង្គិនំ ឧបការកំ;
សុដ្ឋវិនយសង្កហាវណ្ណានំ សាធុសេវិតំ។

១១.

រូបធិទ្ធនាសកណ្ណោ, សម្បត្តិ ជិនសាសនេ;

ឆ័ន្ទសុញ្ញសុញ្ញរូបេ, កលិយុគម្ហិ អាគតេ។

១២.

និដ្ឋាបិតា អយំ ដីកា, មយា សាសនការណា;
ទ្វីសុ សោណ្ណាវិហារេសុ, ទ្វីក្ខត្តំលទ្ធកេតុនា។

១៣.

ឥមិនា បុញ្ញកម្មេន, អញ្ញេន កុសលេន ច;
ឥតោ ធុតាបាំ ទុតិយេ, អត្តការម្ហិ អាគតេ។

១៤.

ហិមវន្តបទេសម្ហិ, បព្ពតេ គន្ធមាទនេ;
អាសន្នេ មណីគុហាយ, មញ្ញុសកទុមស្ស ច។

១៥.

តស្មី ហេស្សំ ភុម្មទេវោ, អតិទីយាយុកោ វរោ;
បញ្ញាវិរិយសម្មន្នោ, ពុទ្ធសាសនមាមកោ។

១៦.

យាវ តិដ្ឋតិ សាសនំ, តាវ ចេតិយវន្តនំ;
ពោធិបូជំ សង្ឃបូជំ, ករេយ្យំ តុដ្ឋមានសោ។

១៧.

ភិក្ខុនំ បដិបន្នានំ, វេយ្យាវន្តំ ករេយ្យហំ;
បរិយត្តាភិយុត្តានំ, កម្ពុវិនោទយេយ្យហំ។

១៨.

សាសនំ បគ្គណ្ណាត្តានំ, វាជ្ជនំ សហាយោ អស្សំ;
សាសនំ និគ្គណ្ណាត្តានំ, វារេតុំ សមត្ថោ អស្សំ។

១៩.

សាសនន្តរធានេ តុ, មញ្ញ្ទសំ រុក្ខមុត្តមំ;
នន្ទម្ហលញ្ចា បញ្ចារំ, និច្ចំ បូជំ ករេយ្យហំ។

២០.

យទា តុ បច្ឆេកពុទ្ធា, ឧប្បជ្ឈន្តិ មហាយសា;
តទា តេសំ និច្ឆកប្បំ, ឧបជ្ជានំ ករេយ្យហំ។

២១.

តេនេវ អត្តភារេន, យាវ ពុទ្ធប្បាទា អហំ;
តិដ្ឋន្តោ ពុទ្ធប្បាទម្ហិ, មនុស្សេសុ ភវាមហំ។

២២.

មេត្តេយ្យស្ស ភកវតោ, បព្ពជិត្វាន សាសនេ;
តោសយិត្វាន ជិនំ តំ, លភេ ព្យាករណុត្តមំ។

២៣.

ព្យាករណំ លភិត្វាន, បូរេត្វា សព្ពចារមី;
អនាគតម្ហិ អទ្ធានេ, ពុទ្ធា ហេស្សំ សនេវកេតិ។

វិនយាលង្គារដីកា សមត្តា។

